Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII IOSEPHI HEBRAEI

OPERA OMNIA

GRAECE ET LATINE

EXCVSA AD

EDITIONEM LVGDVNO-BATAVAM

SIGEBERTI HAVERCAMPII

CVM

OXONIENSI IOANNIS HVDSONII

COLLATAM

CVRAVIT

FRANCISCVS OBERTHÜR

D. D. THEOL. ET V. I. DOCTOR INSIGNIS ECCLESIAE HAVGENSIS
CANONICVS CAPITVLARIS S. S. DOGMATVM IN VNIVERSITATE
WIRCEBVRGENSI PROFESSOR PVBL. ORD.

TOMVS I

LIPSIAE

SVMTV E. B. SCHWICKERTI

CIↃIↃCCLXXXII

Gi 20.28

Harvard College Library
Bowle Collection
Gift of
Mrs. E. D. Brandegee

DE

IOSEPHI FLAVII IVDAEI

EDITIONE NOVA

AD

REVERENDISSIMVM ET EMINENTISSIMVM DOMINVM D. ANDREAM S. R. E. TIT. S. PVDENTIANAE PRESBYTERVM CARDINALEM IOANNETTVM ARCHIEPISCOPVM BONONIENSEM ET S. R. I. PRINCIPEM.

EPISTOLA

FRANCISCI OBERTHÜR

ADoptavi hunc morem, *Eminentiſſime Cardinalis*, vt quod litteratos omnes de quodam a me ſuſcepto in bonum litterarum negotio ſcire velim, id praecipue vni ex iis, quos chariſſimos et amiciſſimos habeo, viris, negotium tale et laborem qualemcunque meum plena quaſi reipublicae litterariae in concione dedicans, tranſcribam.

Gi 2.0.28

Harvard College Library
Bowle Collection
Gift of
Mrs. E. D. Brandegee

DE

IOSEPHI FLAVII IVDAEI

EDITIONE NOVA

AD

REVERENDISSIMVM ET EMINENTISSIMVM DOMINVM D. ANDREAM S. R. E. TIT. S. PVDENTIANAE PRESBYTERVM CARDINALEM IOANNETTVM ARCHIEPISCOPVM BONONIENSEM ET S. R. I. PRINCIPEM.

EPISTOLA

FRANCISCI OBERTHÜR

ADoptavi hunc morem, *Eminentiſſime Cardinalis*, vt quod litteratos omnes de quodam a me ſuſcepto in bonum litterarum negotio ſcire velim, id praecipue vni ex iis, quos chariſſimos et amiciſſimos habeo, viris, negotium tale et laborem qualemcunque meum plena quaſi reipublicae litterariae in concione dedicans, tranſcribam.

Nimis enim mihi iucundum eſt, media inter negotia cum amico quaſi praeſente coram loqui; de virorum illuſtrium et magnorum, vt meorum fautorum et amicorum nomine publice gloriari, et habitae cum iis conſuetudinis memoriam ita recolere, vt, dum poſteritati tranſcribitur, ſimul dignum aliquid litterariis annalibus, et hominum imitatione in exemplum commendetur.

Te, E. C. omni iure inter viros mihi amiciſſimos et chariſſimos habeo, tibique prae multis me, tale publicum venerationis, gratitudinis et amoris mei monumentum debere, palam enuntio.

Romae enim cum degebam, vota et deſideria mea generoſe praeueniens mihi familiarioris et ad te, et ad tuum S. Gregorii monaſterium, cui tunc Abbas praeeras, obtuliſti; — innotueram autem tibi in hebdomadario apud Eminentiſſimum de Zelada congreſſu virorum plurium Artes et Muſas amantium, illuc enim mihi quoque, homini tunc plane nouitio, ſumma viri illius eruditiſſimi et indulgentiſſimi gratia, tet ſorte mea maxima aditus patuit. —

Frequenter ad te me inuiſentem, quacunque vice peramanter complexus, ardens, quod in me aduerteras, ſacrarum praeſertim ſcientiarum ſtudium nutriuiſti et ampliaſti.

Saepius conferendis inter nos ſermonibus, celeberrimae in qua tunc verſabamur domus, olim Diuo Papae Gregorio M. et viris aliis multis in rei Chriſtianae bonum natis, habitatae hiſtoria, materiem ſuppeditauit, diductam dein per omnium ſcientiarum vaſtum ambitum ad praeſentem vſque earum ſtatum.

Multa, quae mihi tunc ſuggeſſiſti conſilia, quo demum modo hodiernis Eccleſiae indigentiis ſuccurri cum fructu poſſet, ſaepius nunc mihi opportune occurrunt, ex quo Theologicae cathedrae in patria Vniuerſitate impoſitus me hoc nouo titulo Eccleſiae Chriſti ſpecialius mancipatum ratus, de eius bono promouendo ſerio magis cogitare, et plus aliis laborare, religioni mihi duco.

Sunt mihi adhuc hodie prae aliis beatae illae horae,

quas digne celebri illo tuo asceterio, de vera hominis eccle-
siastici philosophia, de mundanarum dignitatum iusto pre-
tio, de dulci otio in gremio scientiarum et artium, de spe
coelestis beatitatis, ad quam tunc iucundissimo prospectu
mentem direxeramus, colloquendo transegimus!

Excitauit nuper et horarum illarum memoriam, et ex
flamma sacra, qua tunc incalueram, nouos igniculos Reu.
Maurus Fattorini Camaldul. Abbas * qui virum te ver-
bi tui, et asceticae theoriae, vbi ipso opere exercenda, et
confirmanda est, tenacissimum repraesentauit, palam et
sancte testans, quod non tui ordinis tantum honores de-
clinaueris, sed et vocatus a Pontifice M. ad Episcopalem
dignitatem, eam Pii VI pedibus affusus, cum lacrymis et
precibus recusaueris, nec nisi constanti et immo-
bili Pontificis voluntati inuitus cesseris.

Ex quo longe ab Italia cis Alpes habito, tuque Roma-
nam purpuram indutus sedem Archi-Episcopalem conscen-
disti, veteris adhuc consuetudinis memor, perennis tuae
erga me beneuolentiae luculenta argumenta et datis episto-
lis, et misso nuper aliquot libellorum fasciculo praebuisti.

Licebit per te, Em. Domine, vt et in gratiam eruditi
orbis nominem saltem libellos hosce, et pauca ex singulis
quasi delibanda excerpam.

Pastoralis prima Epistola tua Romae post tuam in Ar-
chi-Episcopum Bonon. electionem ad Clerum populumque
suum scripta ** sensa piissimi, et solliciti, qualis bonum
pastorem decet, animi fidelissimo sermone exprimit.

Duo mihi in ea prae aliis placuere, vnum, quod, ne
argumentum omnino commune vulgari more tractares, ex
ipso tuae Dioeceseos situ, conditione, et timendo inde

*. Andreae Ioannetto Ord. S. Bened. Congreg. Camald. Epi-
scopo Himerienſi ad Rom. purpuram euecto et in Archi-
piscopum Bonon. electo Mauri Fattorini Abb. Camald.
epistolaris gratulatio. Bonon. 1777. 4.

** Epistola pastoralis ad Clerum et populum Bonon. excude-
bat Romae Paulus Iunchi 1778. 4.

ſpeciali periculo concreditarum tibi animarum, adhortationis tuae occaſionem deſumpſeris, materiem et rationem; quodque Apoſtolicam in adhortando et dehortando ſollicitudinem et grauitatem multa comitate et benignitate temperaris, et excuſaris. Certo cenſores morum illi optimi, qui dum monent, arguunt, corripiunt, obſeruant adhuc quandam erga humanae naturae fragilitatem, indulgentiam, quique ſui muneris autoritatem ita prudenter occultare ſciunt, vt candor animi beneuoli inde clarius reluceat!

Alterum, quod Bononienſibus tuis hoc argumento ſingulari fidem facis, te in Eccleſiae tuae bonum maiore niſu conaturum eſſe, quod alias haec ipſa Eccleſia ſit mater tua — ciuis enim Bononienſis natus es — cui nunc duplicis vinculo amoris ſis alligatus.

Sane fortiſſimus eſt cuiuis animo ingenuo ad magnum quid audendum ſtimulus, dulce nomen Patriae, et natale ſolum cogitaſſe, quod cuiuis homini proprium, vbi potiſſimum laboret, theatrum, ſumma Prouidentia conſtituit.

Poſtoralis altera concuſſo per repetitum terrae motum agro Bononienſi die XIV Nouemb. MDCCLXXIX data inſtituit populum tuum coram Domino tunc humiliatum et poenitentem, qualis, ne ficta et metu extorta videatur eius pietas, et poenitentia poſthac eſſe debeat, dextre omnino deſcribens ciuitatis ad Chriſtianismi leges compoſitae imaginem pulcherrimam.

Sollicitam iuuentutis educationem — vt et hic, quod praeplacuit, excerpam — parentibus inculcas, talem quidem, quae optimos in liberis Chriſtianos, et optimos, quemque in ſuo ſtatu, et munere, ciues futuris temporibus praeparet.

Foemininae iuuentutis nobilioris educatio, quam praeſcribis tam liberalis mihi videtur, qualem dudum optaueram; imbui enim eam vis doctrina etiam cultiore, et vtilibus ſcientiis.

Sunt et egregia, quibus eam ſuades, argumenta; veteris enim autoritate veterum Eccleſiae Patrum, qui et ipſi

hoc modo foeminae nobiles erudiri voluere; et exemplis patriis foeminarum, quae Bononiam vnquam illustrarunt.

Inter plures singulari encomio nominas Celebrem Lauram Bassi haud ita pridem vita functam.

Debetur id excellentissimae foeminae, cuius et ego quondam per aliquot horas Bononiae auditor, et admirator fui, piis Manibus vt quibus tu eam ornaueris laudibus, tuis hic verbis referam: "cosi si rinouasse trà di noi l'eccelso merito dell' egregia Laura Bassi, singular gloria di questa nostra patria, non tanto per la profonda dottrina, che in lei dai dotti ammirauasi, quanto per le illustri qualità di modestia Christiana, di pietà non ordinaria, e di vigilanza per compiere i piu minuti doueri di matre di famiglia."

Vel ideo etiam grata hic loci memoria repetenda mihi visa sunt haec tua de educatione iuuentutis foemininae monita, quod bona sorte mea circa idem fere tempus haec tua pastoralis epistola reddita mihi fuerit, quo ordinandis et dirigendis ciuitatis meae patriae scholis publicis praefectus ad exercendum hoc munus monita, motiuaque multa et optima desumere ex ea potuerim.

Tua ad Cistercienses Monachos aedi Diuae Pudentianae inseruientes allocutio IV Calend. Maias, qua die hunc tuum in alma vrbe titulum solenniter adiisti habita * totam loci huius inter Romanas antiquitates celeberrimi, historiam ita percurrit, vt legens eam, sacro te plenum oestro, quod talis loci sanctitas inspirat, perorantem quasi inter auditores praesens videre mihi videar.

Erudita fuit inde *disquisitio* nata. Cum enim orationem hanc tuam mox typis excudendam quidam Ecclesiasticae antiquitatis studiosus et eruditus indagator notis illustraret, corrigeretque inscriptionem quandam templi S. Pudentianae: „hoc est coemeterium Priscillae" quasi ignoranter sculptam: contradixit illi Censor alius duo statuens coe-

* Allocutio etc. Augustae Taurin. 1778. 4.

metria ſub Priſcillae nomine, primum domeſticum, ac vrbanum in Vico Patritio ſitum, alterum ampliſſimum in Via Salaria.

Cui ille cum multa antiquitatis ſacrae, et profanae indagine, cumque critica ſatis arguta reſpondet, te, Eminentiſſime Domine, ſe inter, et aduerſarium ſuum, conſtituens arbitrum *.

Potiſſimum, quo ſe tuetur, argumentum ex V. V. Imperatorum toties repetitis legibus, omnium minime a Chriſtiano violandis deſumit, queis cautum fuit: „humana corpora intra ciuitatum moenia non humari, vt mortui humanitatis inſtar exhibeant, et relinquant incolarum domicilio ſanitatem.„

Hos libellos partim tuos, partim ad te proxime pertinentes comitatus eſt alter quidam Franciſci Flori Praepoſiti et Vicarii Generalis Vtinenſis **, qui in *parte* eius *prima* vindicias ſcribit egregias epiſtolae Viennenſium et Lugdunenſium, quae inter acta Martyrum ſincera locum obtinet inſignem, contra Anonymum Gallum, qui in ſingulari diatriba congeſſerat: „Raiſons qui inualident l'autenticité de la lettre des Egliſes de Vienne et de Lyon".

Parte II. quae contra autorem Lexici Philoſ. diſputatio eſt, commentatur in v. 6. capitis II. Paulinae ad Philippenſes Epiſtolae, occaſione quidem thematis ſuae ſcriptionis praecipui, vindicandae ſcilicet Lugdun. et Vienn. epiſtolae.

Parte III. optimae ſe notae Criticum manifeſtat, eum feliciſſima diuinatione vexatiſſimum S. Iuſtini locum 1. Apolog. §. 6. vbi iuxta praeſentem lectionem, pari cum Deo ratione et Angelos a Chriſtianis coli S. hic Philoſophus Martyr. innuere videtur, vnius graecae vocis: σφατος in σφατη-

* De S. Priſcillae Senioris coemeterii vrbani commento ad D. Andream Ioannetti etc. Eugenius de Leuis Auguſtae Taurin. 1779. 4.

** De Martyribus Lugdunenſibus diſſertatio, accedit altera de Ieſu Chriſti diuinitate, et diuinatio in S. Iuſtini M. de Angelis teſtimonium Apol. 1. §. 6. Bonon. 1779. 4.

vce mutatione facta, secundum genuinas Criticae regulas probabiliorem et congruentiorem cum ceteris Christianae Religionis Doctoribus, et eiusdem Iustini manifestata alibi doctrina, sensum restituit.

De libellis transmissis sensa mea exposui; simulque nomina, quibus Tibi, Eminentissime Domine, vt viro mihi amicissimo et charissimo, fautorique meo maximo publicum aliquod venerationis, gratitudinis et amoris mei monumentum debeam.

Si et rationem specialem quaeris, cur ad tale ministerium mihi scriptorem veterem Iudaeum, Iosephum Flauium elegerim, huiusque editionem nouam, quae me curatore euulgatur, tuo nomini inscriptam, hoc monumentum esse voluerim, hanc habe.

Ingenio proprio, vt quid perenne, et tuo dignum nomine edat, nimium diffido; Iosephus autem aeternitati scripsit.

Dein, ex quo ex Italia in patriam redii, nunquam Iosephum cogito, quin habitae tecum Romae consuetudinis memoria redeat, et cogitando repetam viam illam, quae me inuisentem ad te a monte Pincio, vbi hospitabar, ad cliuum Scauri, ad cuius radices tuum D. Gregorii monasterium situm est, duxerat, quamque vt genio meo magis arridentem, quia meditationibus aptissima, prae quauis alia elegeram.

Vt primum enim e Capitolino colle descenderem, me medium ex vtroque latere excipiebant Romanae antiquitatis venerabilis ruinae.

Has vbi humanarum rerum vicissitudines meditans, et quae principali hoc veteris Romae loco olim acta sunt, memorans pertransieram, ecce ante oculos meos triumphalis arcus Tito Iudaeae victori et debellatori erectus in sculptura referens Romanos milites reportantes rapta ex Hierosolymitano templo spolia.

Hunc medium transire necessum fuit; paululum progresso obiiciebatur ad sinistram manum, proiectum et mutilum cadauer magni Colossaei, Amphitheatri, quod ca-

ptiuorum Iudaeorum opera aedificauerat Veſpaſianus, Titi Pater.

Haec obiecta me a prima meditatione totum ad Iudaicae nationis fata conſideranda auocarunt: inde iter hoc ſolitarius ſemper peregi, partim legendo mox Ioſephum de iis ſcribentem — editionem commodam latinam huic deambulationi opportunam Sebaſtianus Gryphius parauerat — ſubin et Tacitum vel Suetonium de Veſpaſiano et Tito deque Iudaeae excidio referentes.

Partim reflexionibus meis indulgendo, modo prouidentiam diuinam miratus, quae in vrbe Religionis Chriſtianae principe haec Iudaicae Religionis, cui illa ſuperſtructa eſt, nunc abrogatae, monumenta, in veritatis teſtimonium extare voluit, et ſparſas per orbem terrarum reliquias Iudaeorum cum Chriſtianis miſtas perennare, vt eſſent illis ſuae Religionis documentorum conſeruatores et baiuli.

Indignatus quandoque odium illud indignum, quo vulgus Chriſtianorum, non errores tantum horum miſellorum, quod quidem dignum iuſtumque, ſed et perſonas, quod vere antichriſtianum eſt, perſequitur.

Interdum etiam quid politici conſilii auſus agitare, quomodo indulgenti ciuicorum iurium conceſſione Iudaeis facta efficaciſſime prohiberi illi poſſint, ne ad ſolam minutam potiſſimum mercaturam damnati, huius ſeparationis a reliquo ſtatus corpore, iniuriam, et hunc contemptum ciuilem vlciſcentes fraudem, et vſuram reddant.

Aliquando et Theologorum quorundam de futura Iudaeorum in terram patriam poſtliminia reſtitutione, viſionibus, commentis et diuinationibus delectatus.

His meis lectionibus, cogitationibus, reflexionibus totum immerſum, et ad cliuum ſcauri ſenſim delatum, humaniſſimus tuus complexus me mihi, tibique reddidit.

Sine ergo, Eminentiſſime Domine, vt pro more meo, quod praemittendum huic editioni nouae Ioſephinorum operum videbatur, prolegomenon, ad Te, hac dedicatoria epiſtola dirigam.

Cogitare etiam de Ioſepho Flauio Hebraeo nouis typis,

recudendo, pertinuit quam maxime ad propoſitum meum, quod in limine iam mei Theologiae docendae muneris cepi, inſtruere nempe editiones nouas et commodas eorum librorum, quos ad inſtituendum rite Theologicum ſtudium claſſicos eſſe credidi, ſicque colligere Bibliothecam nouam, quam Theologi facile pretio compararent, et in qua fontes ipſos adirent, praeteritis et neglectis, quibus hactenus potiſſimum vtebantur, riuulis raro puris ac limpidis.

Si tuas, Eminentiſſime Domine, vnquam ad manus peruenerit, curata a me Tertulliani editio Wirceburgenſis, ex Epiſtola ad Franciſcum Antonium Vitale, cui tu quoque multum faues, praefixa de hoc meo propoſito et conſilio plura intelliges.

Inſignem hac in Bibliotheca locum inter libros ad ſtudium Theologiae liberalius claſſicos Ioſephus Hebraeus mereri mihi ſemper viſus eſt; *primo* quod ad ſtudium Biblicum ſubſidii plurimum affert; illuſtrat enim Vetus Teſtamentum omne perpetua paraphraſi, et fuſius explicat.

Talis autem Paraphraſis et Commentarius hominis Hebraei inter gentiles ſuos coaeuos doctiſſimi, rerum ſuae patriae peritiſſimi, in lege, ac Prophetis ex ipſa iam Phariſaismi profeſſione verſatiſſimi, plurimum Veteris Teſtamenti Interpretibus valere debet, ſiue ad partem eius Hiſtoricam reſpiciant, ſiue ad Propheticam.

Ad illam quidem: quod ibi multa a ſacris Annaliſtis praeterita, ex populari traditione ſuppleantur, et explicatius proponantur domeſtici gentis Hebraeae mores, a ſacris ſcriptoribus tantum obiter, cum ſuis primario popularibus ſcribentes pleniorem iam eorum notitiam ſupponerent, notati: quorum tamen vel ignorantia, vel leuis ſolum notitia obſcuras et peregrinas multorum locorum interpretationes inuexit iam in Commentarios Interpretum Biblicorum.

Si ad Prophetiam, partem Bibliorum, quae ſua nativa obſcuritate negotium multum et graue facit, Interpretes

accedunt, neſcio, vnde plus lucis exſpectare poſſint, quam in talis viri paraphraſticis operibus; facile enim credere licet, ipſos ſaepius Prophetas abditos ſuorum vaticiniorum ſenſus ſciſcitantibus amicis vel diſcipulis familiari colloquio recluſiſſe, et haec prophetica viuae vocis oracula dein in ſcholis propheticis quaſi de manu in manum tradita, a poſterioribus Doctoribus Iudaeis repetita fuiſſe.

Multas quoque apud hoſce ſolos inuenire eſt notatas circumſtantias, vel ab aeuo Prophetarum ad ſequiora horum Doctorum tempora continuatas, vel recentiore iis adhuc memoria notas, quas ſi quis Interpretum nouerit, multam ſibi in Prophetico vel quocunque alio Biblico ſtudio accenſam eſſe lucem gaudebit, noſſe autem nuſquam melius, quam e talibus veterum Hebraeorum Commentariis licebit.

Superſedeo, hic ſaltem loci, recenſendis aliis commodis, quae Ioſephus critico Bibliorum ſtudio afferre valet, quaeque eius claſſicam in Theologorum Bibliotheca vtilitatem commendant.

Naſcitur enim mihi ſub manu quaſi nouum quoddam conſilium, dum deſcriptas modo Ioſephinorum operum praerogatiuas compluribus aliis libris quadam ſaltem in menſura communes eſſe reflecto, omnibus nimirum, quotquot ab aliis etiam veteribus Hebraeis ſcripti adhuc extant.

"Quid ſi ducto a Ioſephinis operibus initio, pararetur integra per nouas et ſimilis formae commodas editiones Bibliotheca librorum ad ſtudium Biblicum claſſicorum, quae praeter Philonem, etiam Thalmudicos libros, Chaldaicas paraphraſes, et primas quacunque in lingua factas textus Biblici recenſiones et verſiones in vna ſerie comprehenderet."

Si non cuiuis de vulgo Theologo, illi tamen, qui Theologiam ex cathedra docet, et ad perfecti ex omni parte Theologi nomen adſpirat, neceſſariam hanc Bibliothecam credo, ſed et vix vni ob horum librorum ra-

ritatem, nisi per editiones nouas prouideatur, comparandam.

Scio, rem propositi arduam, plurimi impendii, longae moraе, quaeque optanda magis, quam speranda.

Philoni quidem et ego primas post Iosephum curas dicabo, atque idem, qui nunc Iosephum, Philonem quoque suis operis et sumptibus publicabit.

Rabbinis autem, et reliquis libris, qui illos in hac, quam proposui, Biblica Bibliotheca excepturi essent, non tam facile inueniri curatorem, et redemptorem auguror; pauci sunt, quorum adhuc palato talia obsonia sapiunt, vt illis vel praeparandis vel gustandis operam et pecuniam consecrare velint.

Certe doctissimus Rabe Onoldinus Pastor a Thalmudicis libris in vernaculam linguam Alemanniae transferendis dudum hac ex ratione destitit, licet laudem plurimam hoc sibi labore parasset; sterilis enim haec et illi, et editori ob emptorum raritatem fuit visa.

Sed eleuo vocem, quam vtinam magnanimus quidam Princeps audiat qui rei Theologicae adeo bene velit, vt sumptu suo tali horum librorum collectione et recensione noua Theologicam, quam instruere coepi, Bibliothecam augeri, et praesentis lucri generose incurius, emptoribus parce licet, et tarde quocunque tempore venturis, paratam esse iubeat.

Parua quidem portio vtilitatis ex tali consilio, sicubi etiam probatum fuerit, mihi et contemporaneis meis obueniret; lente enim negotium istud cum succederet, in seros certo annos protraheretur. Gauderem tamen, si quid suadendo profecissem in bonum saltem futuri post me saeculi, quo sane Theologi suae scientiae, quos aiunt, fontes, magis, vt pie confido, quam hac mea aetate amaturi sunt.

Huius instituti autem, si quando forsan Deus illud feliciter euenire iusserit, Praesidem, et Directorem virum cuperem praefici non minorem, aut Parmensi de Rubeis in litteratura orientali inter Italos versatissimo, et hac ex

praerogatiua etiam meos inter gentiles illustri et laudatissimo, aut clarissimo Ienensis Academiae Professore Eichhornio, qui nuper descripta typis excellentissima diuque desiderata in studium V. T. introductione ostendit, quam ille prospiciat, et animo complectatur omnia, quae ad hoc studium, et ad hanc, quam adornandam suggessi, Bibliothecam pertineant, quamque sit laboris, quem negotium tale exigeret, patiens.

Sed post tot piorum desideriorum episodion ad Iosephum redeo. Hic magis adhuc ex hoc altero titulo inter libros ad studium Theologicum classicos saltem vtilissimos referri debere, mihi visus est, quod multa cognitione nostra haud indigna sine eo ignoraremus, res praesertim proximis ante Christi aduentum annis inter Iudaeos gestas, et illas quoque, quae post Biblicam Noui Test. historiam ad Synagogae et Iudaici status finem vsque agebantur.

Biblicam enim historiam hic scriptor domesticus Iudaeorum optima fide, et maxima sui tanquam optimi historici laude continuat. Illam quidem Vet. Test. a Machabaeis ad id vsque tempus, vbi cum Christo nato Euangelica historia inchoat. Et vbi haec in Actibus Apostolorum finitur, ex Iosepho rursus rerum gestarum filum reassumere et prosequi licet.

Iuuat autem plurimum ad perspiciendam Dei in ordinandis reuelatae Religionis successibus sapientiam, scire, quae in vltima periodo Ante-Messiana fuerit Iudaicae Synagogae ecclesiastica politicaque conditio, et ex tali notitia reflectere, quam fuerit bene strata venturo Messiae tunc via, et quam vere ille in plenitudine et opportunitate temporis aduenerit.

Nec minus iuuerit ad obfirmandos in Euangelica Religione Christianos, et ad conciliandos ei animos suorum aduersariorum testimonium de adimpletis Messiae circa futura Iudaeorum fata vaticiniis, quod reddit Scriptor Iudaeus, talium vaticiniorum complemento praesens, et ab omni proin suspicione remotissimus.

Certe veteres Ecclesiae Patres Iosephum proximo post Scriptores Sacros loco habuerunt, loquuntur de eo praeclare, et frequenti se eum voluisse manu, palam faciunt.

Praeterea, etsi ad Theologicum quem praestat Iosephus vsum non respexissem, laborem tamen minime poenitendum suscepisse me puto, cum scriptorem elegantissimum, graeca facundia et historico ad imitationem Thucydidis stilo nemini secundum, graecum Liuium Hieronymo dictum, nouis his typis recudi curo.

Est enim et Theologo decorum, de amoenioribus litteris bene mereri, et subseciuas illis horas dicare: triste alias sine omni earum commercio, et morosum genus hominum, Theologi.

Ego quidem temperare non possum, quin saepius cultioris litteraturae librum ex Hellade potissimum, aut veteri Latio scriptum in manibus habeam, et grauiorum studiorum asperitatem hoc quasi condimento amoenitatis mitigem, ac molliam.

Accessit his titulis, quibus Iosephus meam operam merebatur, motiuum nouum, cur editionem eius nouam parari curarem, nimia videlicet, quod mireberis, Eminentissime Domine, bonarum editionum et harum etiam duarum, quae solae extant, in exemplaribus raritas.

Nulla enim ex omnibus, quotquot ex periodo Ante-Hudsoniana supersunt, scriptoris huius recensio, versio, editio venire amplius in censum potest, ex quo Ioannes Hudson Theol. Professor, et Proto-Bibliothecarius Bodleianus, cuius sunt et alia plurima in rem litterariam ob labores praesertim graecae litteraturae impensos merita, primus orbi erudito post multorum annorum sudorem, dedit Iosephum suis numeris absolutum, non graecum tantum, sed et nouiter latinum, ea quidem fidelitate, vt aeque sextui graeco, ac latinae linguae genio eius versio omnino esset consentanea.

Diu iam ante Hudsonum displicuerat eruditis, qualis eousque extiterat Iosephus siue latinus Epiphanii,

Ruffini, Gelenii, ſiue ſecundum originarium idioma graecus; ita quidem vt melior Ioſephus meliorque eius interpres communi deſiderio exſpectaretur, multique viri inter litteratos vere principes, circa ſcriptorem hunc ita parandum, vt votis communibus reſponderet, occuparentur, ſed irrito omnes vſque ad Hudſonum conatu.

Mentis fueram, referre integram Ioſephi hiſtoriam itterariam vſque ad editionem Hudſonianam ex Ittigii ad editionem Lipſienſem primam prolegomenis, ex Ioannis Alberti Fabricii Bibliotheca graeca et ex Hudſonii ac Havercampii in ſuas Ioſephi editiones praefationibus compilatam.

Sed mentem mutaui recordatus legis cuiuſdam naturalis parſimoniae, legis, qua tanquam fundamento firma ſemper ſtabit ſocietas, quam viri litterati inter ſe, imo omnes homines vnam conſtituunt: qua huc applicata, ſancitur, vt quod in bonum litterarum molitur vnus, id cum gratitudine accipiat alter, et prout res tulerit, vel fundamentis ab eo iactis ſuperſtruat, vel aliam ſibi ſpartam, in qua laboret, ſumat. Sic enim ſuus cuiuis talis ſocietatis membro conſtabit proprius labor, proprium negotium, proprium meritum, cum magno laboris, temporis et ſumptuum compendio, fine autem manente vno omnium communi: *bonum totius promouere.*

Cum ergo extet iam celeberrimum et praeſtantiſſimum opus, Ioannis Alberti Fabricii Bibliotheca graeca, et carere eo nemo poſſit, qui Muſas graecas amat, me peccare contra hanc legem naturalem parſimoniae credidi, ſi praeter extremas has tantum quaſi lineas, vel quam ille de Ioſepho ſuae Bibliothecae inſeruit, litterariam hiſtoriam hic deſcribere voluiſſem, vel aliam ex collecta vndecunque materia adornare.

Publicis potius rationibus magis conſulam, ſi loco hoc nimium opportuno, quod per te, Eminentiſſime Domine Cardinalis, licebit, verba quaedam ad viros inter graece eruditos principes dirigam, orans, atque obteſtans, vt

iuncta opera, ſocioque labore per aliquod tempus continuato, quidam eſt iis, Heinius forſan aliquis et Harleſius, magna ambo in Muſarum et litterarum elegantiorum regno nomina, huic operi Ioannis Alberti Fabricii ſuas curas addicant, vt emendatum, auctumque iis acceſſionibus, quibus inde a Bibliothecae huius ortu, litteratura graeca locupletata fuit, nouum et pluribus minori emendum pretio prodeat. Nec verendum eſt, ne operam perdat, ſi quis typographus huic renouato operi ſuos ſumptus dicauerit.

Relatum mihi quidem ab amicis fuit, Lipſienſem neſcio quem Bibliopolam id conſilium verſare, ſed num hic rumor verus ſit, mihi nondum conſtat.

Quocunque demum tempore id, quod publice modo exoptaui, euenturum ſit, non poſſum non forſan vltra modum prouidus, futuros Fabricianae Bibliothecae editores admonere, vt quod ad Ioſephum complendum ſupereſt, id ex Hauercampiana eius editione depromant. Ipſe enim Fabricius libri IV. Bibliothecae ſuae Caput VI, quod de Flauio Ioſepho inſcriptum eſt, ad Hauercampium locupletius tranſmiſit nouae editioni Ioſephi inſerendum, vbi et alia occurrent plura, ex quibus ſuppleatur Fabricius. Debent enim nunc et Hudſoniana et Hauercampiana Ioſephi editiones in tali noua Bibliotheca in cenſum referri.

Ad Hudſonium redeo. Nouam quidem vir hic praeclarus anno CIↃIↃCCXX. Ioſephini textus epocham cum ipſa ſua morte — Ioſepho enim immortuus eſt adhuc ſub prelo ſudanti — auſpicatus eſt; ſed nondum omne tuliſſe punctum dici poterat.

Ea enim paucis tantum prouiſum erat: editio quippe iſta tomis duobus maioris formae foliis in theatro Scheldoniano expreſſa, elegans et pro more gentis Anglicanae pretioſa, et inde non facile cuilibet comparanda, ſed foliis forſan Bibliothecis publicis nata aptaque eſt.

Hinc ſexennio poſt, anno nimirum CIↃIↃCCXXVI. laudatiſſima triga Bibliopolarum, Wetſtenii, Luchtmanns, et

Broedelet eundem Hudsonianum Iosephum ad typos Batavos reuocauit sub curatela Sigeberti Haukercampij Linguae Graecae, Historiarum et Eloquentiae in Academia, quae Lugduni Batauorum est, Professoris.

Hic operose sane corraserat vndique omnia, quae prodesse Iosepho possent, varietates ex membranis Lycei Leidensis praecipue, et aliis aliunde acceptis; obseruationes et crises variorum eruditorum in Iosephum, et sic posteriore cura ac diligentia Iosephum Hudsonianum locupletiorem ita dedit, vt simul ad faciliorem eius intellectum multa subsidia lectoribus suppeditarit.

Non minus tamen post duplicem hanc melioris Iosephi recensionem haec aetas nostra noua eius editione quam maxime indiget.

Nulla enim, quod reuera mirum videri debet, si ad autoris insignem vtilitatem, et ad tantum eruditorum, quo eum expetebant desiderium respicio, nulla, inquam, quantum saltem mihi innotuit, hactenus inde ab anno CIↃIↃCCXXVI. quocunque e prelo, aut quacunque in forma eius repetitio prodiit: vnde post tot annorum interuallum Hauercampiani etiam Iosephi exemplaria rariora sunt, et vniuersim magna huius autoris penuria inualuit.

Quamquam si et maior hodie esset Hauercampiani Iosephi copia, iis tamen, quibus Iosephum quam maxime familiarem esse vellem, nondum consultum esset. Nam et ipse Hauercampianus pro more gentis Batauae, et praecipue talium eius Editorum splendidus est, et pretiosus, pari hodie cum Hudsoniano aere venalis, et ob duorum, quibus comprehensus est voluminum magnitudinem et largitatem, Oxonianis Hudsoniani Iosephi adhuc maiorum et largiorum, solis maioribus Bibliothecis natus et aptus.

Nescio quo casu acciderit, vt eodem tempore, quo ex his, quas modo indicaui, causis Iosephi editionem nouam maturandam serio magis cogitabam, iamque consultis antea amicis, manum operi admouere coeperam, vir

integerrimus et sumptibus in optimos libros edendos hactenus erogatis spectatissimus Schwickertus Lipsiensis Bibliopola, Iosephum Hauercampianum suo prelo subiiciendum simul cogitaret.

Ille de meo circa Iosephum consilio, nescio vnde certior factus, humanissimis litteris me inuitauit vt ad scriptorem hunc edendum secum societatem inirem.

Ego lubens viro bono dexteram dedi: non enim sine omine bono in eadem circa Iosephum reimprimendum cogitatione et eodem quidem tempore ambo conuenimus: et propositam societatem inii, eo pacto, vt qualem ego nunc Iosephum prodire vellem, delinearem schema, ad quod suis eum sumtibus exprimendum curaturus sit Schwickertus.

Quorsum haec? vt intelligas, Eminentissime Cardinalis, quo fato meus hic Iosephus non Wirceburgi, quam vrbem meam patriam illi natalem esse primo destinaram, sed Lipsiae e Schwickertiano prelo hac noua palingenesia in lucem prodeat.

Schema autem ipsum huius Iosephi noui Lipsiensis integri hic in primo volumine quasi in fronte, tuis oculis, Amplissime Cardinalis, et perspicaci iudicio submitto, hisce punctis delineatum.

I. Noua ista Lipsiensis Iosephi editio Hauercampiani textus cum Hudsoniana recensione prius collati, et a mendis correcti repetitio est.

II. Formam habet Enchiridii, charta in octo plagulas complicata; hanc formam tam ratio commoditatis, quam mos, gustusque temporis imperauit.

III. Originali graeco textui latina ex latere versio respondet; id in gratiam eorum factum, quibus latinae magis quam graecae linguae assuetis Iosephi lectio tamen proficua vel iucunda est.

IV. Sine varietatibus lectionum et sine philologicis notis textus nudus et simplex comparet. Non enim haec ad faciliorem ipsius textus intelligentiam subsidia ab omnibus desiderantur: imo si ipsi statim textui quanis in pagina

ſubiiciuntur, indices talium notarum litterae ipſi textui inſertae morantur lectionem ſaepius, nec continuam eſſe ſinunt.

Non decro tamen iis, quos talia iuuant. Integrum enim ex diuite penu tam variantium lectionum, quam aliorum talium ſubſidiorum quam Hudſonius collegerat, et Hauercampius auxerat, apparatum philologico-criticum inſtruam et ſingulari volumine ipſi textui Ioſephinorum operum, vbi omnis fuerit feliciter finitus, ſubiungam.

In ordinando autem hoc apparatu ad commoditatem rurſus, et ad neceſſitatem quandam vel praecipuam vtilitatem reſpiciam: ad primam quidem, vt ipſum ordinem librorum, capitum et minutarum ſectionum ſequuturus ſim, hucque relaturus omnia, quae colligere potui, vt ſuo quaeque loco extent, etiam ea quae Hauercampius ſeparatim in fine Tom. II. collocauit, cum opere ſuo iam maximam partem impreſſo, ea primum nactus fuerit.

Ad neceſſitatem autem et vtilitatem ideo reſpicere neceſſum erit, ne inutiliter operam meam collocem annotandis, et in cenſum referendis variantibus lectionibus etiam iis, quae otioſae minutorum Criticorum et Philologorum curioſitati potius placent, quam lectorem de vera lectione et genuino textus ſenſu ſollicitum iuuant; tales mihi videntur illae, quae et Hudſonius adnotauit circa verum autoris nomen: Ιωσηπος, an Ιωσηππος, Φλαβιος, an Φλαυιος an Φλαυιος ſcribendum ſit.

Concludam hunc apparatum philologico-criticum indice vocum graecarum omnium, queis Ioſephus eſt vſus. Indicem talem vtiliſſimum iudico iis, qui linguae graecae profunda ſcrutari, diuitias eius aeſtimare, earundem vocum vim multiplicem, et varium apud eundem, vel diuerſos ſcriptores, vſum negotio quidem facili noſſe cupiunt.

Vnde horum nomine rogo omnes, qui graecos autores vnquam edituri ſunt, vt idem officium beneuole exhibeant, talemque et ipſi ſubiiciant ſuo autori indicem.

V. Aristeae de legis diuinae ex Hebraica lingua in Graecam translatione per LXX Interpretes facta, historiam integram, cuius Iosephus breuiorem tantum epitomen duodecimo Antiquitatum libro refert, appendicis loco Iosephinis operibus ex Hauercampio addam.

VI. Non putem autem me eum in hoc quoque sequi debere, vt cum quadam prodigalitate sicut ille, libro de Machabaeis praeter vnam e latere versionem latinam, quam vulgarem nunc vocare liceat, adiiciam duplicem alteram, vnam Franciſci Combefiſii, Desid. Erasmi Roterod. alteram, quae, vti hic ipse interpres fatetur, non tam genuina, fideliſque translatio graeci textus, qui scribenti ne quidem ad manum fuerat, quam veteris iam versionis latinae emendatio, et paraphrasis est, quaeque, si huius quoque quis auidus esset, alias iam impressa inueniri facile poterit.

VII. Demum ne quis posthac tam facile Hauercampianum Iosephum desideret, aut eo indigeat, praeter illum philologico-criticum apparatum, adornabo adhuc alium historico-criticum, aut pragmaticum forte, si quis eum dicere malit: nec dum enim mecum ipse de nomine conueni: qualis autem futurus sit, optime ex his, quos in eo instruendo sequar, canonibus, tanquam suo prognostico patescet.

1. Huc, ceu in promptuarium conferam, quotquot reperire licuit, subsidia ad eruendam, vel diiudicandam Iosephi mentem, quae variis in locis aut recondita latet, aut crisin quandam patitur; nefas enim mihi videtur, novitios etiam scientiarum candidatos — nam hunc mihi scopum nouae Iosephi editionis proposui — ad huius scriptoris aditum vocare, nec expertos illos viros tanquam comites addere, et duces, qui diu ante in rimando Iosepho occupati, se sponte, dum meditationes suas scriptas reliquerunt, comites et duces offerunt.

Erit autem mihi dines talium subsidiorum copia. Non solum enim magna cum prouidentia congessit plurima vltimus Iosephi editor Hauercampius, sed et ab eo tempore

multi inter eruditos vel data opera in Ioſephum ſunt commentati, vel nata occaſione ſuum de eo iudicium tulere.

Nec timeo, ne tam facile me quid fugiat, quod ex hac claſſe ſubſidiorum in hunc apparatum referendum eſſet. Monebunt enim amici, quos mei huius conſilii participes iam feci, quoſque talis apparatus priuſquam Publico tradatur, arbitros conſtituam.

Fuerunt, qui ſponte ſua non parcas Symbolas mihi promiſere. Eſt inter alios Schwinfurtenſis Gymnaſii Conrector M. Bundſchuius, vir qui nullum melioris notae librum ad ſacram praeſertim et elegantem litteraturam pertinentem praeterit, quique multo cum iudicio ac pari ſedulitate ſibi in futurum vſum notat ea, quae legenti notatu digna occurrunt.

In hunc nuper, cum autumnalibus feriis ruſticatum iueram, bona mea, et Ioſephi mei fortuna incidi. Is pro ea qua eſt, humanitate totam ſuam Ioſephinam ſupellectilem multa lectione et induſtria collectam mihi libentiſſime obtulit, quod ſine inſigni ingratitudinis nota tranſmittere non potui.

Et ſi quid forſan in Bibliotheca Boſii, qui et ipſe olim edendo Ioſepho accinxerat, propoſiti autem poſtea poenitens a coepto, neſcio qua de cauſa deſiterat, extat, quod nemo adhuc huius ſcriptoris editor, vel commentator in rem ſuam adhibuerat, meo id apparatui exinde ſpero acceſſurum eſſe.

Eſt enim Boſiana Bibliotheca nunc pars quaedam publicae in Academia Ienenſi Bibliothecae; et qui illi praeeſt, clariſſimus Müllerus vir eſt humaniſſimus et optimus; talem ego eum iam ante quadriennium, cum illuc relaxandi animi, et ſimul acquirendae eruditionis cauſa peregre profectus eſſem, expertus fui: omnes enim tunc matutinas horas in hoc Fano Muſarum et ſcientiarum, meae curioſitati conſecrauerat vir hic optimus, et humaniſſimus.

Profitentur etiam praeter hunc ibi viri adhuc aliquot,

qui mihi et litterariis meis laboribus satis bene volunt, et mihi in tali genere laboris suas suppetias ferre humanissime polliciti sunt.

2. In adornando ex talibus subsidiis apparatu, quam maxime etiam legis parsimoniae rationem habebo. Hunc mihi canonem profusae Hauercampii diligentiae et prodigalitati e diametro oppositum constitui, qui non tam apparatum quendam rerum ad Iosephum spectantium lectoribus vtilem volumini secundo sui Iosephi iunxit, quam corpus integrum omnium ad quasuis eius editiones, praefationum, dedicationum etiam, dissertationum, tractatuum criticorum in hunc scriptorem &c. vbi partim lectori multa proponuntur, quae scire nulla refert, et legisse poenitebit; partim res eaedem saepius inutiliter repetuntur.

Vi huius parsimoniae legis, et positi a me canonis, ego non nisi res graues, et quae sunt alicuius ad intelligendum et interpretandum Iosephum momenti, cum summo selectu hunc in apparatum congeram, hasque sine ambagibus, et inuolucris, quasi nucleum fracto cortice proponam. Igitur non libellos vel dissertationes integras hic describam, sed paucis tantum verbis varias autorum opiniones, eorumque momenta et rationes indicabo.

3. Collecta haec vndecunque adiumenta sub certos cogam titulos eo ordine dispensatos, qui naturalior fuerit visus, et quem ipse Iosephus suggesserit, vt sic vna velut in tabula diuersorum eruditorum de eadem re vel concordia, vel dissentientia iudicia intueri liceat.

Talis erit nouus, quem curandum suscepi, Iosephus Flauius. Nihil, quod porro in eum praefarer, modo mentem subit, nisi hoc solum, quod auspicatiori non potuerit frontispicio insigniri volumen eius primum, vestibulum quasi totius huius excellentissimi scriptoris, quam nomine tuo, Eminentissime Cardinalis!

Quod vt fieret, dum indulsisti, nouam gratiam tuis in me meritis addidisti, negare id te non posse meo in te amori, rescribens.

Vtinam daret id votis meis propitium Numen, vt quam tibi nouam propterea debeo, gratitudinem, non epistola quadam interprete, sed coram aliquando possem exhibere, repetens Italiam mihi charam, et tot dulces rursus ibi invisens amicos.

Interim dum ego his votis meis immorabor, forsan vanis, vale sospes semper, et faue mihi, Eminentissimae tuae Dignitatis, imo magis Pietatis cultori deuotissimo, Tu, o inter amicos et fautores meos multos, delicium et grande decus meum.

Wirceburgi
ex Musaeo
ipsis Idibus Septembribus
CIↃIↃCCLXXXI.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ,γωλγ'.

α'. Προοίμιον περὶ τῆς ὅλης πραγματείας.
β'. Ἡ τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.
γ'. Περὶ τοῦ γένους Ἀδάμου, καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.
δ'. Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νῶε, σωθεὶς ἐν λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῇ Σινάρων πεδίῳ.
ε'. Ὡς πύργος, ὃν καὶ παῖδες αὐτοῦ ἐφ' ὕβρει τοῦ Θεοῦ ᾠκοδόμουν, κατέπεσεν· καὶ ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλλον· καὶ ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐκλήθη.
ς'. Ὡς οἱ Νῶου ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκράτησαν.
ζ'. Ὅτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.
η'. Πῶς Ἀβραμος ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς κατέσχε τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ἰουδαίαν λεγομένην.
θ'. Ὅτι, διμοῦ τὴν Χαναναίαν κατειληφότος, εἰς Αἴγυπτον ἐπῆλθε [Ἀβραμος·] καὶ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ἐντεῦθεν.
ι'. Ἦττα Σοδομιτῶν, Ἀσσυρίων ἐπιστρατευσάντων αὐτοῖς.
ια'. Ὡς Ἀβραμος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἐλάβον, ἀφείλατο.
ιβ'. Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.
ιγ'. Περὶ Ἰσμαήλου τοῦ Ἀβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Ἀράβων.
ιδ'. Περὶ Ἰσάκου ὃς ἦν γνήσιος Ἀβράμου παῖς.
ιε'. Περὶ Σάρρας τῆς τοῦ Ἀβράμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέτρεψεν.
ις'. Ὡς ἐκ Χετούρας, Ἀβράμῳ γαμηθείσης, τὸ τῶν Τραγλοδυτῶν Ἀβράμου ἔθνος ἐγεννήθη.
ιζ'. Περὶ τῆς Ἀβράμου τελευτῆς.
ιη'. Περὶ τῶν Ἰσάκου υἱῶν, Ησαύ καὶ Ιακώβου, καὶ γενέσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.
ιθ'. Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον· καὶ ὡς γήμας ἐκεῖ, καὶ δώδεκα γεννήσας παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.
κ'. Ὡς Ἰσαακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER PRIMVS

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII

1. *Prooemium, operis vniuersi rationem reddens.*
2. *Mundi constitutio, et Elementorum dispositio.*
3. *De posteritate Adami, et decem ab eo aetatibus vsque ad diluvium.*
4. *De diluuio; et quomodo Noë, in arca cum familia seruatus, habitauit in campo Sennaar.*
5. *Quomodo turris, quam filii eius in contumeliam Dei exstruxerunt, corruit; vt linguas suas mutarunt; atque vt locus, vbi hoc euenit, Babylon appellatus est.*
6. *Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerunt.*
7. *Quod gentes singulae a suis auctoribus nomina traxerint.*
8. *Quomodo Abrahamus generis nostri auctor, e Chaldaeorum terra profectus, habitauit regionem quendam Chananaeam, quae nunc Iudaea dicitur.*
9. *Quod, fame Chananaeam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: et ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat est reuersus.*
10. *Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.*
11. *Quomodo Abrahamus, Assyrios aggressus, tam captiuos quam reliquam praedam victor reduxit.*
12. *Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offensus.*
13. *De Ismaële Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus.*
14. *De Isaco Abrahami filio legitimo.*
15. *De Sara Abrahami coniuge, eiusque obitu.*
16. *Quomodo e Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata est.*
17. *De obitu Abrahami.*
18. *De Isaci filiis, Esauo et Iacobo; et natiuitate eorum.*
19. *De Iacobo, metu fratris, in Mesopotamiam profugo: et vt vxorem illic duxit, et, duodecim procreatis filiis, rursum in Chananaeam reuertitur.*
20. *Mors Isaci atque sepultura eius in Hebrone.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ,γωλγ΄.

FLAVII JOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER PRIMVS.

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ τὰς ἱστορίας συγγράφειν βυλομένοις ἡ μίαν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τῆς σπουδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, καὶ πλεῖσον ἀλλήλων διαφερούσας. τινὲς μὲν γὰρ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς θηρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τοῦτο τῆς παιδείας τὸ μέρος ὡρμῶσιν· ἄλλοι δὲ, χάριν ἐκείνοις φέρονλες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τὸν εἰς αὐτὴν πόνον καὶ παρὰ δύναμιν ὑπέσησαν· εἰσὶ δὲ οἵτινες ἐβιάσθησαν ὑπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀνάγκης, οἷς πρατ]ομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλῶσῃ περιλαβεῖν· πολλὰς δὲ καὶ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων, πρέπτρεψε τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τούτων δὴ τῶν προειρημένων αἰτιῶν αἱ τελευταῖαι δύο κάμοὶ συμβεβήκασι. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς Ρωμαίους πόλεμον ἡμῶν τοῖς Ιουδαίοις γενόμενον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, καὶ τὸ τέλος οἷον ἀπέβη, πείρᾳ μαθὼν, ἐβιάσθην ἐκδιηγήσασθαι, διὰ τοὺς ἐν τῷ γράφειν λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.

β'. Ταύτην δὲ τὴν ἐνεστῶσαν ἐγκειρίσιμα πραγματείαν, νομίζων ἅπασι Φανεῖσθαι τοῖς Ελλησιν ἀξίαν σπουδῆς. μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πολι]εύματος ἐκ τῶν Εβραϊκῶν μεθερμηνευμένην γραμμάτων. ἤδη μὲν οὖν καὶ πρότερον διενοήθην, ὅτε τὸν πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τίνες ὄντες ἐξ ἀρχῆς οἱ Ιουδαῖοι, καὶ τίσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδευθέν]ες νομοθέτῃ τὰ πρὸς θεοσέβειαν καὶ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσους τε πολέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, εἰς τὸν τελευταῖον ἥκοντες πρὸς Ρωμαίους κατέσησαν. ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ἦν ἡ τοῦδε τοῦ λόγου περιβολὴ, καθ' αὐτὸν ἐκεῖνον χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτοῦ καὶ τῷ τέλει τὴν γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνος δὲ προϊὼν,

PROOEMIVM.

AD ſcribendas hiſtorias qui ſe conferunt, eos non vnam nec eandem ſtudii ſui cauſam rationemque habere video: ſed plures, eaſque plurimum inter ſe differentes. Quidam enim, vt eloquentiam oſtentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc diſciplinae genus feruntur: alii vero, vt illis gratificentur, de quibus ſcriptionem inſtitutam eſſe contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, ſuſceperunt: ſunt quos ipſa rerum neceſſitas adduxit, vt quibus gerendis interfuerant, eas ſcripto complectentes memoriae proderent: multos etiam magnitudo rerum vtilium, in obſcuro latentium, perpulit, vt narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex his iam dictis cauſis poſtremae duae mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judaei cum Romanis habuimus, ac res eo geſtas, ac quem euentum nactae ſunt, experientia cognoſcens, ediſſerere coactus ſum, vt eos reuincerem, qui ſcriptis ſuis veritatem deprauarunt.

2. Praeſens vero opus aggreſſus ſum, ratus Graecis omnibus viſum iri induſtria dignum. Comprehendet enim vniuerſam noſtram Antiquitatem, et reipublicae conſtitutionem, ex Hebraïcis literis tranſlatam. Cogitaueram equidem et ante, iam tum quum Hiſtoriam Belli ſcriberem, docere; qui à prima origine Judaei, quam varia fortuna vſi, et ſub quali Legiſlatore ad cultum Dei caeteraſque virtutes inſtituti, quibuſque bellis per tot ſaecula geſtis, inuiti ad poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud in opere ei proprie dicato exorſus uſque ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut

τος, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι διανοημένοις, ὄκνος μοὶ καὶ μέλλησις ἐγίνετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ ξένης διαλέκτου συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἱ πόθῳ τῆς ἱστορίας ἐπ' αὐτὴν με πρῶτερον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκὼς, διαφερόντως δὲ χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων. ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δὲ θαυμασὴν ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχὺν, καὶ προαίρεσιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον. τούτῳ δὴ πειθόμενος, ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλοῦντι, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξαιμι ῥᾳθυμίᾳ πλέον ἢ τῷ περὶ τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος ὡς παρέργως, περί τε τῶν ἡμετέρων προγόνων, οἳ μεταδιδόναι τῶν τοιούτων ἤθελον, καὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παῤ ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γ'. Εὗρον τοίνυν, ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλεὺς περὶ παιδείαν καὶ βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τὸν ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν τῆς πολιτείας, εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δὲ τῶν παῤ ἡμῖν ἀρχιερέων ὑδενὸς ἀρετῇ δεύτερος Ἐλεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τῆς ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀντειπὼν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν ἔχειν τῶν καλῶν ἀπόῤῥητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, τῷ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δὲ πολλὰς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· ὑδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τῷ νόμῳ παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι τὰ δηλούμενα διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πεντακισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς περιειλημμένης· καὶ παντοῖαι μέν εἰσι παράλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δὲ τύχαι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγα-

vſu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quaedam ac ſegnities mihi inceſſit, tantam materiam in alienam et peregrinam linguam traducturo. ſed fuerunt qui hiſtoriae deſiderio ad opus me adhortabantur, et prae cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum vero rerum geſtarum notitiae in primis auidus; vt qui ipſe, in maximis negotiis et variis fortunae caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturae indolem, ſtudiumque veritatis inconcuſſum prae ſe tuliſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum vtile aliquid et honeſtum molientium fautori, pudefactuſque videri ignauiam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod et illud mecum etiam atque etiam reputaueram, quod maiores olim noſtri exteris ſua benigne communicare voluerint, et Graecorum nonnulli res noſtras cognoſcendi ſtudio flagrarint.

3. Comperiebam vtique quod Ptolemaeorum ſecundus, rex maxime diſciplinis libriſque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem noſtram reique publicae ex ea conſtitutionem in Graecum ſermonem tranſferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quiſquam noſtrorum Pontificum, hanc Regi iſti non inuiderit vtilitatem: reclamaturus omnino, niſi mos patrius nobis exſtitiſſet, res bonas et honeſtas celare neminem. Proinde et mihimet conuenire putaui, vt et Pontificis noſtri imitarer magnanimitatem, et hodie quoque permultos diſcendi cupiditate Regis illius ſimiles eſſe exiſtimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, ſed Legem ſolam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam miſſi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, vt quae quinque millium annorum hiſtoriam in ſe complectantur; et diuerſi quidem in his inopinati caſus, varia belli fortuna, multa Imperatorum praeclara facinora, multaeque Rerumpublicarum mutationes. In vniuerſum autem ex hac potiſſimum hiſtoria legentibus li-

θίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ σύνολον δὲ μάλιστά τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τῆς ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, ὅτι μὲν τοῖς Θεοῦ γνώμῃ κατακολουθοῦσι, καὶ τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα κατορθώματα πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρόκειται παρὰ Θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πόριμα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ, τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, δρᾶν σπεύδωσιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τὴν γνώμην Θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τὸν ἡμέτερον νομοθέτην, εἰ τὴν τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει πρεπούσας ἀεὶ τὰς πράξεις ἀνατέθηκε, πάσης καθαρὸν τὸν περὶ αὐτοῦ φυλάξας λόγον τῆς παρ' ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας· καίτοιγε, ὅσον ἐπὶ μήκει χρόνου καὶ παλαιότητι, πολλὴν ἔχων ἄδειαν ψευδῶν πλασμάτων. γέγονεν γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλῆθος αἰῶνος ἀφ' αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν Θεῶν, μήτιγε τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τὰς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν ἓν ἀκριβῆ τῶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς προϊόντων ὁ λόγος κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τοῦτο γὰρ διὰ ταύτης ποιήσειν τῆς πραγματείας ἐπηγγειλάμην, ἀφ' ἧς προεθέμην, ἀφ' οὗ παρελιπόν.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τῆς τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, ὅπως ἂν μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων διαπορῶσιν, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, ἐπὶ τοσοῦτον φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ἰσέον ἓν ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, πρῶτον Θεοῦ φύσιν κατανοῆσαι, καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου θεατὴν τῷ νῷ γενόμενον, ἵνα παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι, καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πειρᾶσθαι κατακολουθεῖν. ἵνα γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν γενέσθαι νοῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ ταύτης ἀπολειπομένῳ τῆς θέας, ἵνα τῶν γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον ἡδὺν ἀποβήσεσθαι τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ

ret cognoſcere, quod his qui Dei voluntati obſequuntur, et leges bene latas tranſgredi verentur, omnia proſpere ſuccedunt ſupra quam credi poſſit, eoſque felicitatis manet à Deo praemium: in quantum vero ab illarum diligenti obſeruatione diſcedant, inextricabilia euadunt quae alias facilia; et quicquid vnquam, iuſtum licet, agere inſtituerunt, in inſanabiles deſinit calamitates. Iam itaque lecturos haec volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, et Legiſlatorem noſtrum probent, an naturam eius, vt par eſt, conſideraverit, et virtuti eius conuenientes ſemper operationes aſſignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſeruans: tametſi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetuſtatem attinet, impune poterat quaelibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſaecula etiam poëtae ne Deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium res geſtas, aut leges referre auſi fuerint. Sed haec omnia procedens oratio accurate ſuo quaeque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos eſſe polliciti ſumus, neque ſubtrahendo quicquam, neque adiiciendo.

4. Caeterum quoniam ferme omnia pendent à Moyſis Legiſlatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo praefari, ne quem forte legentium cogitatio ſubeat, quî factum ſit, vt, quum operis inſcriptio leges latas et res geſtas polliceatur, tam multa ad naturae cognitionem ſpectantia ei inſeruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia neceſſarium duxerit, vel vitam ſuam recte inſtituturo, vel aliis leges poſituro, vt in primis Dei naturam conſideraret, atque ita, poſtquam opera eius animo contemplatus eſt, exemplar omnium optimum pro ſua virili imitari et ſectari conaretur. Nam abſque hac ſpeculatione, nec Legiſlator ipſe erit bona vnquam mente praeditus, neque ſcripta eius aliquid apud accipientium animos ad virtutem mo-

πρὸ παντὸς ἑτέρου διδαχθεῖν, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ Θεὸς ὤν, καὶ πάντα ἐπιβλέπων, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεῦσαι Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τῆς τῶν νόμων θέσεως οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παραπλησίως· ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγών, καὶ πείσας ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων τῷ Θεῷ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπεισθεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις ἐξακολουθήσαντες, τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην μετέθησαν, καὶ πολλὴν ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν Θεὸν ἀποφήνας, ᾠήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας μηδὲ πιστεύοντας ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις ἔτως, ἐδὲν ἔτ' ἄλογον αὐτοῖς, ἔτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένῳ τῷ νομοθέτῃ δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας ἑκάστων σκοπεῖν, πολλὴ γένοιτ' ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νῦν μὲν ὑπερβαλοῦμαι, Θεοῦ δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μετὰ ταύτην γράψαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δὲ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον ἀναγεγραμμένα· ἔχει δὲ ἔτως.

menti habebunt; nisi ante omnia edocti sint, quod Deus, cum sit parens omnium ac dominus, et vniuersa intueatur, sibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circumdat calamitatibus. Moyses itaque, hac doctrina ciues suos volens instituere, non à pactis aut conuentis et mutuo circa haec iure leges auspicatus est, similiter atque alii: sed mentes eorum ad Deum mundique fabricam contemplandam attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines; cum iam ad pietatem haberet obsequentes, de caeteris omnibus eis facillime persuasit. Alii namque Legislatores, fabulas sequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis transtulerunt, multamque dederunt improbis semet excusandi materiam. at noster Legislator, ostenso Deum virtutem habere puram et defaecatam, homines summa ope niti oportere censuit, vt de ea participent: in eosque, qui neque sapiunt haec neque credunt, seuere admodum animaduertit. Ad hoc igitur praescriptum lectores obsecro vt haec nostra examinare velint. Sic enim considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei maiestati, eiusque erga homines amori parum congruum esse videbitur. Nam omnia summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositа: nonnulla scite quidem innuente Legislatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quaecunque vero directe proponere vtile erat, ea plane et disertim explicante. Horum causas si cui in animo est sigillatim perpendere, ei multa suborietur contemplatio et valde philosophica: quam in aliud tempus differre mecum statuo. Quod si Deus longiorem aetatem concesserit, opere hoc absoluto ad illa quoque perscribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem conuertam, vbi paucula de mundi fabrica ex verbis Moysaicis praelibauero. Haec autem in Sacris literis scripta reperiebam: atque ita se habent.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ά.

Η τῦ κόσμυ σύςασις, καὶ διάςασις τῶν ςοιχείων.

ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν ὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ταύτης δ' ὑπ' ὄψιν ἐκ ἐχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν κρυπτομένης σκότει, πνέυματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος, γενέσθαι φῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεός. καὶ γενομένυ τύτυ, κατανοήσας τὴν ὅλην ὕλην, διεχώρισε τό τε Φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο νύκτα, τῷ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν τῦ Φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. καὶ ἄυτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ' αὐτὴν μίαν εἶπε. τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι ἀποδῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος παραδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ἑρμηνείαν ἀναβαλῦμαι. μετὰ δὴ τῦτο, τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸν ὐρανὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν· ὅτ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ' αὐτὸν ἡξίωσε τετάχθαι· κρύσαλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δρόσων ὠφέλειαν, ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵςησι τὴν γῆν, ἀναχέας περὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν· κατ' αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν εὐθὺς Φυτά τε καὶ σπέρματα γῆθεν ἀνέτειλε. τῇ δὲ τετάρτῃ διακοσμεῖ τὸν ὐρανὸν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄςροις· κινήσεις αὐτοῖς ἐπισείλας καὶ δρόμυς, οἷς ἂν αἱ τῶν ὡρῶν περιφοραὶ Φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ ζῶά τε κατ' αὐτὴν νηκτὰ καὶ μετάρσια, τὰ μὲν κατὰ βυθῦ, τὰ δὲ δι' ἀέρος ἄνηκε· συνδησάμενος αὐτὰ κοινωνία καὶ μίξει, γονῆς ἕνεκα, καὶ τῦ συναύξεσθαι καὶ πλεονάζειν αὐτῶν τὴν Φύσιν. τῇ δὲ ἕκτῃ ἡμέρᾳ δημιυργεῖ τὸ τῶν τετραπόδων γένος, ἄρρεν τε καὶ θῆλυ ποιήσας· ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε. καὶ τὸν κόσμον ἐν ἓξ ταῖς πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ Φησὶ γενέσθαι· τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι, καὶ λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπεχειρίαν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς σχολὴν ἀπὸ τῶν πόνων κατὰ ταύτην ἄγομεν τὴν ἡμέραν,

CAPVT I.

Conſtitutio mundi, et diſpoſitio Elementorum.

PRINCIPIO creauit Deus cœlum et terram. Haec cum ſub conſpectum non veniret, alta quippe caligine occultata, ſpiritu autem eam ſuperne permeante, lucem Deus fieri iuſſit. Quae cum effulſiſſet, tota mole conſiderata, lucem à tenebris ſecreuit, et tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellauit: et exordium lucis et quietis initium veſperam et mane nominauit. Atque haec quidem prima dies exſtitit: Moyſes autem vnam eam dixit. Cuius rei cauſam poſſem equidem et nunc reddere: ſed quoniam pollicitus ſum me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus et huiuſce explicationem differam. Poſt haec ſecunda die cœlum vniuerſitati rerum ſuperimpoſuit, quod ipſum à caeteris diſcretum in ſublimi per ſe collocatum eſſe voluerit; cryſtallumque ei circumdans, terraeque conuenienter humidum ipſum faciens et pluuium, vt imbres eſſent ad ſoli foecunditatem. Tertia vero die terram ſtatuit, mari vndequaque circumfuſam; eademque die continuo plantae ſimul et ſemina è terra ſunt exorta. Quarta vero die coelum ſole ac luna aliiſque ſideribus colluſtrauit: omnia eo motu cieri curſuque ferri iubens, quo temporum tempeſtatumque viciſſitudines plane indicarentur. Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, haec vero per aërem dimiſit; ea inter ſe communione iungens et commixtione, procreandi cauſa, et vt genus eorum creſceret ſimul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus creauit, maſculum faciens et foemineum: in hac vero hominem etiam formauit. Et mundum ſex quidem illis diebus, cum omnibus quae in eo ſunt, Moyſes conditum eſſe dicit: ſeptima autem quieuiſſe Deum, et ab operibus ceſſauiſſe. vnde et nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes

προσαγορεύοντες αὐτὴν σάββατα· δηλοῖ δὲ ἀνάπαυσιν, κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β'. Καὶ δὴ καὶ Φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μετὰ τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς λέγων ὅτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς λαβών· καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ καὶ ψυχήν. ὁ δ' ἄνθρωπος ὅτος, Ἀδαμος ἐκλήθη· σημαίνει δὲ τοῦτο, κατὰ γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, πυῤῥὸς, ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς πυῤῥᾶς γῆς Φυραθείσης ἐγεγόνει. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ παρθένος γῆ καὶ ἀληθινή. παρίστησι δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμῳ κατὰ γένη τὰ ζῶα, θήλειά τε καὶ ἄῤῥενα ἀποδειξάμενος· καὶ τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς ἔτι καὶ νῦν καλοῦνται. βλέπων δὲ τὸν Ἀδαμον οὐκ ἔχοντα κοινωνίαν πρὸς τὸ θῆλυ καὶ συνδιαίτησιν, οὐδὲ γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὅτως ἔχουσι, μίαν αὐτοῦ κοιμωμένου πλευρὰν ἐξελών, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα· καὶ ὁ Ἀδαμος προσαχθεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν ἐξ ἑαυτοῦ γενομένην. Ἰσσὰ δὲ, κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα τῆς γυναικὸς Εὔα ἦν· σημαίνει δὴ τοῦτο πάντων τῶν ζώντων μητέρα.

γ'. Φησὶ δὲ τὸν Θεὸν καὶ παράδεισον πρὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ τεθηλότα φυτῷ· ἐν τούτοις δ' εἶναι καὶ τῆς ζωῆς τὸ φυτὸν, καὶ ἄλλο τὸ τῆς φρονήσεως, ᾧ διεγινώσκετο τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τι τὸ κακόν· εἰς τοῦτόν τε τὸν κῆπον εἰσαγαγόντα τόν τε Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τῶν φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδεται δ' ὅτος ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιῤῥέοντος, ὃς εἰς τέσσαρα μέρη σχίζεται. καὶ Φεισὼν μέν· σημαίνει δὲ πληθὺν τοὔνομα· ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν Φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης δὲ καὶ Τίγρης ἐπὶ τὴν Ἐρυθρὰν ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται δὲ ὁ μὲν Εὐφράτης Φορὰ, σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ ἄνθος· Τίγρης δὲ Δγλαὶθ, ἐξ ἧ Φέρεται τὸ μετὰ στενότητος ὀξύ. Γηὼν δὲ, διὰ τῆς Αἰγύπτου ῥέων, δη-

eam Sabbatum: quae vox requiem, Hebraeorum lingua, denotat.

2. Quin etiam naturam interpretari poſt ſeptimam diem Moyſes incepit, de hominis formatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immiſitque in eum ſpiritum et animam. et hic homo vocatus eſt Adamus: ſignificat autem hoc, lingua Hebraeorum, RVFVS, quoniam è terra rufa macerata eſt factus. talis enim eſt virgo terra et vera. Adduxit autem Deus ad Adamum ſingula animantium genera, marem et foeminam ei oſtendens: et his nomina impoſuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem ſocietate et conuictu foeminae, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita ſe haberent, admiratione perculſum, illi conſopito coſtarum vnam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipſamque adductam ex ſe formatam agnouit Adamus. Iſſa autem, Hebraeorum dialecto, vocatur mulier. nomen autem iſtius mulieris erat Euea: hoc enim ſignificat matrem omnium viuentium.

3. Narrat praeterea Deum hortum ad orientem plantaſſe, omnigenis florentem plantis; et in his fuiſſe arborem vitae, et aliam ſcientiae, cuius ope dignoſceretur quid eſſet bonum et quid malum: inque hunc hortum introduxiſſe Adamum cum vxore, praecipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab vno fluuio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes diffinditur. Atque Phiſon quidem (ſignificat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Graecis Ganges appellatus. Euphrates autem et Tigris in mare Rubrum exeunt: et vocatur Euphrates quidem Phora, quod ſignificat diſperſionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum anguſtia velox. Geon autem, per ipſam Ægyptum fluens, ſignificat ab

λοῖ τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὲ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

δ'. Ὁ δὴ τοίνυν Θεὸς τὸν Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐκέλευε γεύεσθαι, τοῦ δὲ τῆς φρονήσεως ἀπέχεσθαι. προειπὼν ἀψαμένοις ἐξ αὐτοῦ ὄλεθρον γενησόμενον. ὁμοφωνούντων δὲ κατ' ἐκεῖνο καιρὸν τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, πεπεισμένος τοῖς τοῦ Θεοῦ παραγγέλμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾷ περιπεσεῖσθαι παρακούσαντας, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως· ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τήν τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ διάγνωσιν, ἧς γενομένης αὐτοῖς, μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα τοῦ θείου διάξειν βίον. καὶ παρακρούεται μὲν οὕτω τὴν γυναῖκα τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένη δὴ τοῦ φυτοῦ, καὶ ἡδεῖσα τῷ ἐδέσματι, καὶ τὸν Ἀδαμον ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι. καὶ συνέσαν τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, καὶ τὴν αἰσχύνην ὕπαθρον ἔχοντες, σκέπην ἑαυτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν ὀξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις οὖν ἑαυτοὺς συκῆς ἐσκέπασαν· καὶ ταῦτα πρὸ τῆς αἰδοῦς προβαλλόμενοι, μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, ὅσων πρότερον ἐσπάνιζον εὑρόντες. τοῦ Θεοῦ δ' εἰς τὸν κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Ἀδαμος, πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώρει· τὸν δὲ Θεὸν ἐξένιζεν τὸ πραττόμενον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, δι' ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει ταύτην καὶ περιΐσταται. τοῦ δὲ μηδὲν φθεγγομένου, διὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ παραβάντι τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσαξιν· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωστο περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα καὶ κακοῦ παντὸς ἀπαθῆ βιώσεσθε, μηδεμιᾷ ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονὴν συντελεῖ, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου καὶ ταλαιπωρίας· ὧν παρόντων γῆράς τε θᾶττον ἂν ἐπέλθοι, καὶ τὸ ζῆν ἐμοὶ μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. νῦν δ' εἰς ταύτην μὲ

oriente nobis exorientem: quem Graeci Nilum appellant.

4. Deus igitur Adamum et mulierem de caeteris quidem plantis gustare iussit, arbore autem scientiae abstinere; praedicens ipsis, quandocunque forte eam attigissent, ex ea venturum illis exitium. Cum autem linguae eiusdem commercio per id tempus cuncta vterentur animalia, serpens, familiariter cum Adamo et muliere degens, inuidebat eis felicitatem, qua fruituros existimabat, Dei praeceptis obedientes. ratus autem in calamitatem casuros, si ab obsequio discederent, malitiose persuadet mulieri, vt gustaret de arbore scientiae: dictitans in illa esse boni et mali discretionem, quam si nacti fuerint, beatam adeoque diuinam vitam acturos esse. Atque hoc pacto subuertit mulierem, vt praeceptum Dei negligeret. Quae cum gustasset de arbore, ciboque delectata esset, etiam Adamo persuasit vt eo vteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc essent nudi; atque manifesto pudore confusi, prospexerunt sibi de tegumento: arbor enim illa causa erat acuminis et intellectus. Foliis igitur ficus conuelarunt sese; eaque pudendis praetexentes, feliciores sibi iam videbantur, qui inuenissent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius conuersari cum eo suetus, peccati sibi conscius, secedebat. Deo autem admirationem mouit factum, causamque scisitabatur, ob quam, consuetudine sua antea gauisus, nunc eam refugeret et metueret. Illo autem nihil respondente, eo quod sibi conscius esset violati Diuini praecepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, vt vitam felicem omnisque mali expertem viueretis, nulla animi solicitudine vexati, omnibus, quae ad vsum ac voluptatem suppeditant, mea vnius cura vobis prouenientibus, absque vllo vestro labore ac miseria; ex quibus citius aduenret senectus, et vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis spretis praeceptis, hanc voluntatem meam illusisti: neque virtutis

τὴν γνώμην ἐνύβρισας, παρακύσας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· ἐ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τὴν σιωπὴν ἄγεις, ἀλλ' ἐπὶ συνειδότι πονηρῷ. Ἀδαμος δὲ παρητεῖτο τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα τῷ γεγονότος αἰτιώμενος, καὶ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς ἁμαρτεῖν. ἡ δ' αὖ κατηγόρει τῷ ὄφεως. ὁ δὲ Θεὸς ἧττονα γυναικείας συμβυλῆς αὐτὸν γενόμενον ὑπετίθει τιμωρία· τὴν γῆν ἐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπὼν, πονεῖσι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τριβομένοις τὰ μὲν παρέξειν, τῶν δὲ ἐκ ἀξιώσειν. Εὐέαν δὲ τοκετοῖς καὶ ταῖς ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· ὅτι τὸν Ἀδαμον, οἷς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις παρακρυσαμένη, συμφοραῖς περιέβαλεν. ἀφείλετο δὲ καὶ τὸν ὄφιν τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τὸν Ἀδαμον· καὶ ἰὸν ἐντίθησιν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτῷ, πολέμιον ἀποδείξας ἀνθρώποις, καὶ ὑποθέμενος κατὰ τῆς κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς ὡς ἐν ἐκείνῃ τότε κακῷ τῷ πρὸς ἀνθρώπους κειμένῳ, καὶ τῆς τελευτῆς ῥάστης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· ποδῶν τε αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθαι κατὰ τῆς γῆς ἰλυσπώμενον ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προσάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τὸν Ἀδαμον καὶ τὴν Εὐέαν ἐκ τῦ κήπυ εἰς ἕτερον χωρίον.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῦ γένυς Ἀδάμυ, καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τῦ κατακλυσμῦ.

Γίνονται δὲ αὐτοῖς, παῖδες ἄῤῥενες δύο. προσηγορεύετο δ' αὐτῶν ὁ μὲν πρῶτος Καΐς, κτῆσιν δὲ σημαίνει τοῦτο μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελος δὲ ὁ δεύτερος, σημαίνει δὲ πένθος τοῦτο. γίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. οἱ μὲν ἂν ἀδελφοὶ διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· καὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις παρεῖναι τὸν Θεὸν νομίζων, ἀρετῆς προνοεῖ· ποιμενικὸς δ' ἦν ὁ βίος αὐτοῦ. Καΐς δὲ τάτε ἄλλα

eſt quod ſiles, ſed malae conſcientiae. Adamus autem excuſabat peccatum, rogabatque Deum ne ſuccenſeret ſibi, mulierem facti auctorem accuſans, dicenſque ab ipſa ſe deceptum peccauiſſe. Mulier rurſus ſerpentem accuſabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri conſilio ceſſiſſet, poenae ſubiecit; dicens, terram non amplius ipſis ſuos fructus ſponte daturam, ſed laborantibus et opere attritis alia quidem exhibituram eſſe, alia vero non largituram. Euam autem parturitionibus, et qui eas comitarentur doloribus puniuit; quod Adamum ipſis, quibus ſerpens eam decepit, ſeducens, calamitatibus inuoluerat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre et malitioſe ſe geſſerat; venenumque linguae eius indidit, hominum generi hoſtem declarans, eoſque admonens plagis caput ipſius impetere, quippe in quo et vis homini noxia reſideret, et facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus poſſet: pedibus inſuper ipſum priuans, effecit vt humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, iſta ipſis in poenam conſtituens, tranſfert Adamum et Euam in alium locum.

CAP. II.

De poſteritate Adami, et decem aetatibus ab eo vſque ad diluuium.

NAti ſunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus eſt Caïs, quod vocabulum, ſi interpreteris, notat poſſeſſionem: Abelus autem ſecundus; quae vox luctum ſignificat. Natae ſunt eis etiam filiae. Et fratres quidem diuerſis gaudebant ſtudiis. nam Abelus, natu iunior, iuſtitiam colebat; et, omnibus, quaecunque gerebat, Deum praeſentem ratus, virtuti proſpiciebat. paſtoralis autem eius erat vita. Caeterum Caïs, quum alioquin valde improbus eſſet, et

πονηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀρᾶν ἐπενόησεν ἀ ρῶτος, καὶ κτείνει τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θῦσαι τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Καΐς τὰς ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν φυτῶν καρπὰς ἐπήνεγκεν· Ἄβελος δὲ γάλα, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. ὁ δὲ Θεὸς ταύτῃ μᾶλλον ἥδεται τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν τιμώμενος, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπῳ πλεονέκτῃ κατὰ βίαν πεφυκόσιν. ἔνθεν ὁ Καΐς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμῆσθαι τὸν Ἄβελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κτείνει τὸν ἀδελφὸν, καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, συνεὶς τὸ ἔργον, ἦκε πρὸς τὸν Καΐν, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ πυνθανόμενος, ποίποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἰδεῖν ἡμερῶν, τὸν ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτοῦ βλέπων αὐτὸν ἀναιρεθόμενον. ὁ δὲ Καΐς ἀποριάμενος, καὶ οὐκ ἔχων ὅ, τι λέγοι πρὸς τὸν Θεὸν, ἀμηχανεῖν μὲν καὶ αὐτὸς ἔφασκεν τὸ πρῶτον ἐπὶ τἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ. παροξυνθεὶς δὲ, τῷ Θεῷ λιπαρῶς ἐγκειμένῳ καὶ πολυπραγμονοῦντος, οὐκ εἶναι παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαξ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τἀντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη τὸν Καΐν, φονέα τἀδελφῷ γενόμενον· καὶ θαυμάζω, φησὶν, εἰ περὶ ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τῆς μὲν οὖν ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν ἠφίει, θυσίαν τε ἐπιτελέσαντα, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν ὀργὴν ἐπ' αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δὲ αὐτὸν ἐτίθει, καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ τιμωρήσασθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἠπείλησε γενεὰν καὶ τῆς γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. τῷ δὲ μὴ θηρίοις ἁλώμενος περιπέσῃ δεδιότος, καὶ τοῦτον ἀπολῆται τὸν τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ γενέσθαι δεινὸν, διὰ πάσης ἀδεῶς χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ἐπιβαλὼν, ὡς γνώριμος ἂν εἴη, προσετάξεν ἀπιέναι.

β'. Πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν ἱδρύεται μετὰ τῆς γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, καὶ αὐτόθι ποιεῖται

lucrum ſolum ſpectaret, terram etiam arare primus excogitauit, fratremque interemit tali de cauſa. Quum viſum eis eſſet ſacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturae et arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac et primogenita pecorum. Deus autem hoc ſacrificio magis delectabatur, vtpote ſponte et ſecundum naturam prouenientibus honoratus, non iis quae ex inuentione hominis auari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo ſibi praelatum eſſe, fratrem interficit; atque, abdito eius cadauere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, vbinam is eſſet: multis enim diebus ſe non vidiſſe eum, quem reliquo omni tempore cum ipſo verſari animaduertiſſet. Caïs autem dubius animi, nec habens quod reſponderet Deo, ſe quidem in anguſtiis verſari et ipſe primum ait, quod frater nuſquam compareat. Deo autem maiorem in modum inſtante et accurate inquirente, indignatus ille, non ſe paedagogum, neque cuſtodem eius, nec rerum eius obſeruatorem eſſe, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor eſſet: et miror, inquit, ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit, quem tu-met peremiſti. Attamen illi, ſacrificium facienti, eiuſque merito expoſcenti ne vehementius ei iraſceretur, caedis ſupplicium remiſit Deus: exſecrabilem autem fecit, poſteriſque ipſius, vſque ad ſeptimam progeniem, poenam ſubeundam eſſe denunciauit; et ex iſta regione eum cum vxore eiicit. Illo autem extimeſcente, ne per terram oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, iuſſit eum Deus nihil triſte tali ex cauſa ſuſpicari; ſed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impauide peragrare: ac, ſigno ei indito vt noſci poſſet, è conſpectu ſuo abire praecepit.

2. Caïs autem, multum terrae vna cum vxore emenſus, tandem Naïda condidit; id loci nomen eſt: atque

τὴν κατοίκησιν, ἔνθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ἐπὶ νυθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων δέοι ταύτην ἔχειν. αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονήν τε καὶ ληστείαν τοὺς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν, διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἁρπαγμοσύνην μὲν, ἣ πρότερον συνέζων οἱ ἄνθρωποι, μέτρων ἐπιγοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεσήσατο· ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τούτων ἀμαθίας, καὶ τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν περιαγαγών. ὄρυξ τῆς γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου παιδὸς, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. Ἀνώχου δὲ Ἰαρέδης υἱὸς ἦν. ἐκ δὲ τούτου Μαρούλος, ᾧ γίνεται παῖς Μαθουσάλας. τοῦ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν αὐτῷ φύντες, Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. τούτων Ἰώβηλος μὲν ἐξ Ἀδᾶς γεγονὼς, σκηνὰς ἐπήξατο, καὶ προβατείαν ἠγάπησεν. Ἰούβαλος δὲ, ὁμομήτριος ὢν αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε, καὶ ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἐπενόησε. Θόβελος δὲ τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων ἰσχύϊ πάντας ὑπερβαλὼν, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν· ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπορίζων, χαλκείαν πρῶτος ἐπενόησε. πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπισάμενος, ἑώρα δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Καΐου ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε φανερόν. ἔτι δὲ ζώντος Ἀδάμου, καὶ Καΐος τοὺς ἐγγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε πολέμους εἶχον ἀκράτως καὶ πρὸς ληστείαν ὡρμήκεσαν. ὅλως δ' εἴτις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὖν ἀπορίᾳ ἦν θρασύς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ'. Ἄδαμος δὲ, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀπαγγεῖ

illic habitare conſtituit, vbi etiam liberos procreauit. Caeterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, ſed in malitiae incrementum; voluptates quidem omnigenas ſibimet indulgenti, etiamſi cum iniuria ſecum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domeſticas magna pecuniarum vi ex rapinis et violentia amplificans, et ad luxuriam ac latrocinia familiares ſuos inuitans, magiſter illis exſtitit ad prauam vitae inſtitutionem. Et ſimplicitatem quidem, qua prius viuebant homines, excogitatis menſuris et ponderibus immutauit; vitae innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem et calliditatem vertens. Primus agris terminos poſuit, vrbemque aedificauit et muris communiuit, in vnum conuenire cogens domeſticos ſuos. Hanc autem ciuitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cuius filius fuit Mathuſalas: huius vero Lamechus, cui filii exſtiterunt ſeptuaginta et ſeptem, ex duabus ſuſcepti vxoribus, Sella et Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, et rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater eius vterinus, muſicam exercuit, pſalteriumque et citharam inuenit. Thobelus autem, vnus ex altera vxore prognatorum, qui viribus omnes ſuperabat, rem militarem egregie tractauit; cuius ope quae ad corporis voluptatem faciunt ſibimet comparans, opificium aerarium primus excogitauit. Lamechus autem filiae factus pater, cui nomen Naamas; quoniam, rerum diuinarum ſcientia pollens, viderat ſe poenae ſubiacere ob fratricidium à Caï perpetrarum, vxoribus ſuis hoc indicauit. Caeterum adhuc viuente Adamo, progeniem etiam Caïs ſceleratiſſimam fieri contigit, cum per ſucceſſionem et imitationem alius alio in dies deterior euaderet: ad bellum quippe ſupra modum procliues erant, et ad latrocinia praecipites ferebantur. Summatim vero, ſi quis ſegnis eſſet ad caedem faciendam, ſaltem perditae erat et profligatae dementiae, in alios contumelioſus et iniurioſus.

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de

γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον· Αβέλ μὲν ἐσφαγμένῳ, Καΐος δὲ διὰ τὸν ἐκείνῳ φόνον πεφευγότος, παιδοποιΐας ἐφρόντιζε. καὶ δεινῶς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἡνυκότα τῷ βίῳ, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες αὐτῷ, ἄλλοι τε πλείους, καὶ Σῆθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν· περιάσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ ὅτος, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος, μιμητὰς τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. ὅτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες, γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀσασίαστοι κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου προσπεσόντος· σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα, μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· προειρηκότος Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς, τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ πληθὺν ὕδατος· στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μείνασα παράσχῃ μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῦσα καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ' ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν Σιριάδα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νῶες, σωθεὶς λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ΚΑΙ ὅτοι μὲν ἑπτὰ γενεὰς διέμειναν, Θεὸν ἡγεμένοι δεσπότην εἶναι τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν βλέποντες. ἔπειτα προϊόντος τοῦ χρόνου μεταβάλλονται πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἔτι

eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) poſteaquam Abel fuerat occiſus, et Caïs propter caedem eius ſolum vertiſſet, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis deſiderio tenebatur, annos iam agens triginta et ducentos; quibus cum acceſſiſſent alteri ſeptingenti, tandem vita defunctus eſt. Et quidem illi nati ſunt filii complures, et inter hos Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea ſola, quae ad Sethi poſteros ſpectant, memorare. Is namque à patre educatus, et eo aetatis veniens, vt iam quae recta eſſent diſcernere valeret, virtutis ſtudiis ſemet addixit: et, cum ipſe vir optimus exſtitiſſet, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole praediti, tum eandem terram ſine ſeditione incolebant beati (nulla re moleſta illis, quoad viuerent, accidente) tum ſapientiam circa coeleſtia et eorum ornatum excogitauerunt. Ne autem illa inuenta homines effugerent, et antequam venirent in notitiam, interciderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam et multitudinem aquarum, praedixiſſet Adamus) columnis duabus exſtructis, vna quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inuenta ſua vtrique inſcripſerunt. Vt ſi eueniret lateritiam euerſam iri per imbrium vim, lapidea ſuperſtes oſtenderet hominibus Aſtronomica inſcripta, ſimulque indicaret et lateritiam ab illis poſitam fuiſſe. Manet autem hodieque in terra Siriade.

CAP. III.

De Diluuio; et quomodo Noëus, in arca cum familia ſeruatus, habitarit in campo Sennaar.

ET iſti quidem per ſeptem aetates eo ſtatu perſtiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoſcentes, virtutemque in omnibus reſpicientes. Procedente dein tempore patriis ab inſtitutis in peius mutati ſunt, neque

τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε τῶ πρὸς ἀνθρώπους δικαίῳ ποιούμενοι λόγον, ἀλλ' ἢν πρότερον εἶχον τῆς ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τῆς κακίας τότ' ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, ὑβριστὰς ἐγέννησαν παῖδας, καὶ παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ελλήνων, καὶ ἅτοι δρᾶσαι παραδίδονται. ὁ Νῶεος δὲ, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν δυχεράινων, καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπειθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις συνοικησάντων, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

β'. Ο δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδίκαζε δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον πότε δόξαν αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ ποιῆσαι γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἐπιτεμόμενός τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐχ' ὅσα πρότερον ἔζων, ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε· καὶ οἱ μὲν ἅτως ἀφανίζονται πάντες. Νῶεος δὲ σώζεται μόνος, ὑποθεμένῳ μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ τοιαύτην. λάρναχα τετράγωνον κατασκευάσας, πηχῶν τὸ μῆκος τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην σύν τε μητέρι τῶν παίδων καὶ ταῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπικουρήσειν ἔμελλεν, ἐνθέμενος, ζῶά τε παντοῖα πρὸς διατήρησιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, συνεισβαλόμενος, ἄλλά τε τούτων ἐπταπλάσιονα τὸν ἀριθμόν. ἦν δ' ἡ λάρναξ τοῖς τε τοίχοις καρτερὰ, καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη καὶ τὸν ὄροφον· ὡς μηδαμόθεν ἐπικλύσασθαι, μήδ' ἡττᾶσθαι τῆς τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νῶεος μὲν ἅτως μετὰ τῶν οἰκείων διασώζεται· ἦν δ' αὐτὸς μὲν ἀπὸ Αδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃς πατὴρ ἦν Μαθου-

Deum cultu debito et honore dignantes, neque iuris erga homines rationem habentes; ſed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo maiore ad malitiam ſtudio ſe ferri oſtendebant: quo factum eſt vt Deum ſibimet infenſum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus conſueſcentes, filios genuerunt iniurioſos et omnis honeſti contemptores, propter potentiae fiduciam: hiſce enim, quae Gigantes auſos eſſe tradunt Graeci, ſimilia et iſti perpetraſſe dicuntur. Noëus autem, quae ab iis acta erant indignatus, eorumque conſilia grauatim ferens, ſuadebat vt in melius mentem actuſque mutarent. Verum, cum videret illos ſibimet non parere, totoſque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne et ſe cum vxore et filiis eorumque coniugibus interimerent, ab ea terra diſceſſit.

2. Deus autem illum quidem iuſtitiae ergo valde dilexit; iſtos vero non ſolum malitiae damnauit, ſed, cum viſum eſſet ei vniuerſum genus humanum perdere, aliudque nouum ſceleris purum inſtaurare, reſectoque vitae ſpatio et non totidem annorum ac prius ſed centum et viginti conſtituto, continentem terram in pelagi faciem immutauit: et ſic iſti quidem vniuerſi abſumpti ſunt. Noëus autem ſolus eſt ſeruatus, Deo ipſi huiuſmodi fabricam et viam ad ſalutem ſuggerente. Arcam quatuor contignationum conſtruens, vt longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, et altitudo triginta, in eam cum matre filiorum et eorum coniugibus conſcendit, aliiſque, quae ad vſus neceſſarios ſibi ſuppeditatura eſſent, impoſitis, omnigeniſque animalibus, iiſque mare et femina, ad genus illorum reparandum ſecum introductis, et ex aliis eorum ſeptem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commiſſuris tectoque firma; vt nulla ex parte ſubmergeretur, aut aquarum violentiae cederet. Atque ita quidem Noëus cum ſuis ſeruatus eſt. Erat autem ipſe quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho eſt genitus, cui pater erat Mathuſalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex

σάλας. ἔτος δὲ ἦν τῷ Ανώχῃ τῷ Ιαρέδῃ. Μαλεήλῃ δὲ Ιάρεδος ἐγεγόνει, ὃς ἐκ Καϊνᾶ τεκνῶται τῇ Ενώσῃ, σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ενωσος δὲ Σήθῃ υἱὸς ἦν, τῷ Αδάμῳ.

γ'. Συνέβη δὲ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νωέου τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ Μακεδόνων λεγομένῳ, Μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ Εβραίων· ἔτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαυτὸν ἦσαν διατεταχότες. Μωϋσῆς δὲ τὸν Νισᾶν, ὃς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς ὥρισε, κατὰ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Εβραίους προαγαγών. ἔτος δ' αὐτῷ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ἐπὶ μέντοιγε πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν, τὸν πρῶτον κόσμον διεφύλαξε. τὴν δ' ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ ἔτος ἀπὸ Αδάμου τοῦ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπῆρξε δισχιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται δ' ὁ χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις· σημειωμένων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τῶν τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

δ'. Αδάμῳ μὲν οὖν, τριακοσῷ ἤδη καὶ διακοσιοστῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σῆθος γίνεται· ὃς ἐννακόσια μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σῆθος δὲ, κατὰ πέμπτον καὶ διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ενωσον· ὃς, δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐννακόσια, Καϊνᾷ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν περὶ ἑκατοστὸν καὶ ἐνενηκοστὸν ἔτος. ἔτος ἐβίωσεν ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις. Καϊνᾶς δὲ, βιοὺς δέκα καὶ ἐννακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτει γενόμενος ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. ἔτος ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ιάρεδον καταλιπὼν υἱόν. ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενος, ἐγέννησε. τοῦτον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις βιώσαντα, Ανωχος υἱὸς διαδέχεται, γεννηθεὶς περὶ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. ἔτος, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν

Maluelo vero genitus eſt Jaredus; qui cum ſororibus plurimis ex Caïna prognatus eſt, Enoſi filio. At Enoſus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus eſt.

3. Contigit autem haec calamitas anno aetatis Noëi ſexcenteſimo, menſe ſecundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebraeis autem Marſuane: ita enim in Ægypto annum conſtituerunt. Moyſes autem Niſan, qui eſt Xanthicus, in feſtis obſeruandis menſem primum eſſe voluit; quod in eo Hebraeos ex Ægypto eduxiſſet. Verum iſte licet ab eo in omnibus, quae ad honores diuinos ſpectant, exordium fecit; venditionibus tamen et emptionibus, et rerum caeterarum adminiſtratione, priſtinum ordinem ſeruauit. Vim autem imbrium coepiſſe ait vigeſima ſeptima die praedicti menſis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille ſexcentorum quinquaginta ſex. In libros autem ſacros relatum eſt tempus: iſtius aetatis hominibus multa cum diligentia notantibns virorum illuſtrium natales et obitus.

4. Adamo ſiquidem, cum eſſet triginta et ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt; qui Adamus nongentos et triginta vixit annos. Sethus autem ducenteſimo et quinto anno genuit Enoſum, qui, cum duodecim et nongentos vixiſſet annos, Caïnae filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno aetatis ſuae centeſimo et nonageſimo. iſte vixit quinque et nongentos annos. Caïnas vero, viuens decem et nongentos annnos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centeſimum ſeptuageſimum. Iſte Malaëlus, cum vixiſſet quinque et nonaginta et octingentos annos, defunctus eſt, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum ſexaginta quinque et centum eſſet annorum. Huic, duo et ſexaginta et nongentos annos viuenti, Anochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum et centum annorum eſſet pater eius. Ille, exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum: quo factum

ὐδὲ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. Μαθυσάλας δὲ Ἀνώχῳ παῖς, κατὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, περὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ὧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκεν, αὐτὸς αὐτὴν καταχὼν [ἔτη] ἐννέα καὶ ἑξήκοντα πρὸς ἐννακοσίοις. Λάμεχος δὲ, ἄρξας ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι, Νώεον τῶν πραγμάτων ἀποδείκνυσι προστάτην τὸν υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γενόμενος, δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἡνυκότι, πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν ἦρξε τῶν πραγμάτων. ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη τὸν προαναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ὁράτω.

ε. Ἐπισημήναντος δὲ τῷ Θεῷ, καὶ ὕειν ἀρξαμένῳ, τὸ ὕδωρ ἡμέραις τεσσαράκοντα ὅλαις κατεφέρετο, ὡς ἐπὶ πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν ὑπεροχεῖν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τῷ μὴ διασωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἔχοντας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ ἐφ' ἡμέραις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, ἑσταμένου δ' ἦν ἑβδόμη, κατ' ὀλίγον ὑπονοσεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τῆς λάρνακος περὶ ἄκραν τινὰ ῥοῆς σαθείσης κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, συνεὶς ὁ Νώεος ἀνοίγει ταύτην. καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν περὶ αὐτὴν, ἐπὶ χρηστοτέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος ἠρέμει. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωρησάντος τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόρακα· βουλόμενος μαθεῖν, εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλὲς ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν εὑρὼν ἔτι λιμναζομένην, πρὸς Νώεον ἐπανῆλθε. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ, περιστερὰν ἐπὶ τὸ γνῶναι τὰ περὶ τὴν γῆν πρόπεμψεν. ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπηλωμένης ἅμα καὶ θαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπηλλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, τὰ ζῶα τῆς λάρνακος ἐξαφίησιν· αὐτός τε μετὰ τῆς γενεᾶς προελθὼν, καὶ

eſt, vt obitum eius in faſtos non retulerint. Mathuſalas autem Anochi filius, ſexageſimo quinto [et centeſimo] ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum eſſet annorum octoginta ſeptem et centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta et nouem. Lamechus autem, cum imperium tenuiſſet annis ſeptingentis ſeptuaginta et ſeptem, Noëum filium ſuum rerum praefecturae admouit; qui Lamecho natus eſt, anno aetatis ſuae ſecundo et octogeſimo ſupra centeſimum expleto; et quinquaginta et nongentis annis rebus praefuit. Hi anni in vnam ſummam collecti tempus ſupraſcriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus iſtorum virorum, (cum filiis enim ſuis vitam agebant, eamque vſque ad ipſorum nepotes extendebant) ſed tantum natales eorum in annorum ſupputatione reſpiciat.

5. Cum autem, poſtquam Deus ſignum dederat, pluere incepiſſet, aqua quadraginta continuis diebus coelo deſcendebat, adeo vt vſque ad quindecim cubitos ſuper terram eueheretur. atque id cauſae erat, cur plurimis ſalus omnis adimeretur, non habentibus quo ſe reciperent. Ceſſante autem pluuia, vix ſpatio centum et quinquaginta dierum aqua decreſcebat; menſe quaſi ſeptimo eiuſque die ſeptima eâ ſenſim recedere deſinente. Deinde, cum arca ad ſummitatem quandam montis in Armenia ſubſtiterit, ſentiens hoc Noëus aperuit eam; et videns circa ipſam aliquantulum terrae, in meliori ſpe iam conſtitutus quieſcebat. Poſt paucos vero dies magis recedente aqua coruum emiſit; cupiens cognoſcere, ſi qua alia terrae pars, ab aqua derelicta, egreſſui iam eſſet idonea. At ille, comperto totam adhuc ſtagnare, ad Noëum reuerſus eſt. Poſt ſeptem vero dies columbam, ad explorandum terrae ſtatum, praemiſit. quae cum pedes lutulenta et frondem oliuae ferens ad ipſum rediiſſet, intellecto terram diluuio liberatam eſſe, poſtquam alios ſeptem dies exſpectarat, animalia ex arca dimiſit; et ipſe

θύσας τῷ Θεῷ, συνευωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον μέντοι τὸν τόπον τοῦτον Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀναστωθείσης τῆς λάρνακος ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα ἐπιδεικνύουσι.

ς'. Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς λάρνακος μέμνηνται πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ τὸν κατακλυσμὸν οὕτω πως διέξεισι· „λέγεται δὲ καὶ τοῦ πλοίου „ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων ἔτι μέρος τι εἶ„ναι· καὶ κομίζειν τινὰς τῆς ἀσφάλτου ἀφαιροῦντας. χρῶν„ται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομιζομένῳ πρὸς τὰς ἀπο„τροπιασμούς.„ μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως· „ἔστιν ὑπὲρ τὴν Μινυάδα μέγα ὄρος κατὰ τὴν „Ἀρμενίαν, Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυγόντας „ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ λόγος ἔχει περισωθῆναι, καί τινα ἐπὶ „λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λεί„ψανα τῶν ξύλων ἐπὶ πολὺ σωθῆναι. γένοιτο δ' ἂν ἔτος, „ὅν τινα καὶ Μωϋσῆς ἀνέγραψεν ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ζ'. Νώεος δὲ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων καταψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς πρώτης μένειν συντάξίας, καὶ μηδὲν ἔτι τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' ᾧ κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ τετιμωρημένον τοὺς πονηροὺς φεισθῶ ποιεῖσθαι τῶν διὰ χρηστότητα περιλειφθέντων, καὶ τὸ δεινὸν διαφυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονεστέρους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ χείρω κακίαν καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· τοῦ μὲν πρώτου τὸν φόβον καὶ τὴν ἱστορίαν μαθόντας, τοῦ δευτέρου δὲ τὴν ἀπώλειαν. εὐμενῶς τε οὖν αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκάλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν ἔτι τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως

quoque cum liberis egreſſus, Deoque ſacrificans, vna cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion vel egreſſorium vocant: illic enim arcae ſeruatae reliquias etiam nunc oſtendunt indigenae.

6. Huius autem diluuii et arcae meminerunt omnes qui Barbaricas ſcripſere hiſtorias; quorum vnus eſt Beroſus Chaldaeus. nam, de diluuio referens, in hunc ferme modum loquutus eſt: „dicitur autem etiamnum „in Armenia in Cordyaeorum monte pars eſſe aliqua „eius nauigii: et quoſdam bitumen ex ea auellentes „circumferre. eo autem ablato vtuntur homines maxi„me pro amuleto ad mala auertenda." Sed et Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phoenicum ſcripſit, et Mnaſeas, et multi alii. Quin et Nicolaus Damaſcenus libro nonageſimo ſexto de his rebus narrat in haec verba: „eſt ſuper Minyada in Ar„menia mons ingens, Baris dictus, in quem multos „diluuii tempore confugientes fama eſt ſeruatos eſſe, „et quendam in arca vectum ad ſummum eius iugum „appuliſſe, lignorumque reliquias diu conſeruatas eſſe. „Iſte fortaſſe idem ille eſt de quo etiam ſcripſit Moyſes „Judaeorum legiſlator.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per ſingulos annos terram aquis obrueret, Deo incenſis victimis de caetero ſupplicabat, vt priſtinum rerum ordinem ſeruaret, et nullam in poſterum tantam induceret calamitatem, per quam vniuerſum animalium genus ſalutis diſcrimen adiret: ſed, cum de malis poenam ſumpſiſſet, parceret iis quos ob bonitatem ſuperſtites eſſe voluit, et clade miſeranda liberare decreuit: alioqui illis fore ipſos infeliciores, et grauius damnatos, ſi non omnino ſalui eſſent et incolumes, ſed alteri diluuio reſeruarentur; cum et terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, et interitum, quem poſterius afferret. Deum igitur orabat, ſacrificium animo placato acciperet, neue vlli poſthac tan-

ἔργοις τε τοῖς ταύτης προσλαβόντες, καὶ πόλεις ἀνασήσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρίας ἀπήλαυον, ὑστερήσειν ἀγαθῶν, εἰς μακρὸν τε τὸ γῆρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς πάλαι ἐπεχόμενοι.

η'. Νωέᾳ δὲ ταύτας ποιησαμένῳ τὰς ἱκετείας, ὁ Θεὸς, ἐπὶ δικαιοσύνῃ τὸν ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς ἐς τέλος ἄξειν· ὅτε τὺς διεφθαρμένυς αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, κακίᾳ δὲ τῇ οἰκείᾳ ταύτην αὐτὺς ὑποχεῖν τὴν δίκην· ὅτ' ἂν εἰ γενομένυς ἀνθρώπυς ἀφανίσαι διεγνώκει, παραγαγεῖν ἂν αὐτὺς εἰς τὸν βίον. σῶφρον γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι τὸ ζῆν, ἢ δόντα τύτυς διαφθείρειν. ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τύτοις ἐξεβιάσαντό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δίκην. παύσομαι δὲ τῷ λοιπῷ μετὰ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σῷ παρακαλῶντος. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ποτὲ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τῶν ὄμβρων τὸ μέγεθος· ὐ γὰρ ἔτι τὴν γῆν ἐπικλύσει τὸ ὕδωρ. παραινῶ μέντοι σΦαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν Φόνυ, τὺς δράσαντάς τι τοιῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βέλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τῶν τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα τὴν μετάρσιον χώραν ἔχει καὶ Φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τύτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. σημανῶ δὲ ὑμῖν παύλαν ἐσομένην τοξεία τῇ ἐμῇ· τὴν ἶριν ἀποσημαίνων, τόξον γὰρ εἶναι τῷ Θεῷ παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισαι. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποχόμενος, ἀπαλλάσσεται.

θ'. Νῶεος δὲ, βιὺς μετὰ τὴν ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη, καὶ πάντα τὸν χρόνον τῦτον εὐδαιμόνως διαγαγὼν, τελευτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ πρὸς τὸν νῦν βίον, καὶ τὴν βραχύτητα τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν, ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσῦτον

tae irae terram ſubiiceret; vt in ea excolenda aſſidui, vrbeſque exſtruentes, vitam beatam agerent; nec bona vlla, quibus ante diluuium fruebantur, deſiderarent, etiam ad extremam vſque ſenectutem, longo vitae ſpatio exacto, more maiorum peruenientes.

8. Poſtquam vero Noëus haſce preces effuderat, Deus, virum eius ergo iuſtitiae diligens, annuit, vt ei omnia ex votis euenirent; dicens ſe diluuio abſumptos non perdidiſſe, ſed ipſos poenas pertuliſſe malitiae ſuae debitas: non enim ipſos in vitam introduxiſſet, ſi homines factos perimere ſecum ſtatuiſſet: nam praeſtiterat vitam non omnino dediſſe, quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, inquit, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt et virtutem, me compulerunt ad has poenas ab illis repetendas. De caetero autem ceſſabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, ſi tu pro illis interceſſeris. Nam ſi vnquam tempeſtates ſolito maiores excitavero, non eſt vt imbrium vim pertimeſcatis. orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen vt ab nece humana abſtineatis, vt caedis voſmet puros ſeruetis, qui huiuſmodi aliquid patrârint poenis afficientes: aliorum omnium animalium vſu vobis ad voluntatem et libitum veſtrum permiſſo. Dominos enim vos omnium eſſe feci, tam terreſtrium quam natatilium, et orum quae per ſublime volatu feruntur, tantum ne carnem cum ſanguine comedatis: nam in eo eſt anima. Vobis enim ceſſationem fore ab ira arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris eſſe putatur.) Et Deus quidem, haec effatus atque promittens, abiit.

9. Verum Noëus, cum vixiſſet poſt diluuium trecentos et quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegiſſet, è viuis exceſſit, annos agens numero nongentos et quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna eiuſque breuitate illam antiquorum conferet, falſa putet quae de illis memorantur: inde, quod

ἐν τῷ βίῳ παρατείνειν χρόνον, τεκμαιρόμενος μηδ' ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς ἀφῖχθαι. οἱ μὲν γὰρ θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γενόμενοι, καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον εἶναι, εἰκότως ἔζων πλῆθος τοσούτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν εὐχρησίαν, ὧν ἐπενόουν, ἀσχολογίας καὶ γεωμετρίας, πλέον ζῆν τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν. ἅπερ οὐκ ἦν ἀσφαλῶς αὐτοῖς προειπεῖν, μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· διὰ τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μοι τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ελλησι καὶ παρὰ Βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ Μανεθὼν ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὴν, καὶ Βηρωσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγὼν, καὶ Μῶχός τε, καὶ Ἑσιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ιερώνυμος, οἱ τὰ Φοινικικὰ συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. Ησίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ελλάνικος, καὶ Ακουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Εφορος καὶ Νικόλαος ἰσοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ἦ φίλον, ἔστω σκοπεῖτωσαν.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ δὲ Νωέου παῖδες τρεῖς ὄντες, Σήμας, καὶ Ιαφέθας καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τὴν ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας διὰ τὸν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ ὀκνηρῶς ἔχοντας πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων κατάβασιν, ἔπεισαν θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται Σενναάρ. τοῦ δὲ Θεοῦ κελεύσαντος αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίαν στέλλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωρ-

iam vita hominum eo vſque non producatur, coniiciens, neque illos ad vitae illius longitudinem peruenisse. Nam illi sane cum Dei essent amantes, et ab ipso Deo recens facti, victuque commodiore ad vitam longiorem vterentur, verisimiliter tantum annorum numerum complerunt. Praeterea tum propter studium virtutis, tum propter accuratiorem Astrologiae et Geometriae, quas ipsi artes inuenerant, vsum et experientiam, Deus illis prolixiorem largitus est vitam. quippe qui nisi ad sexcentos minimum annos (totidem enim magnus annus absoluitur) viuendo attigissent, nihil certi praedicere potuissent. Testes autem mihi sunt quotquot Graecos inter Barbarosque antiquitates literis prodiderunt. Nam et Manetho rerum Ægyptiacarum scriptor, et Berosus Chaldaïcarum auctor; et Mochus et Hestiaeus, praetereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phoenicum res prosequuti sunt, vno mihi omnes ore suffragantur. Imo etiam Hesiodus, et Hecataeus, et Hellanicus, et Acusilaus, Ephorus item et Nicolaus veteres mille annos vixisse tradunt. Ac de his quidem, prout sibi visum fuerit, quisque existimet.

CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhethus, et Chamas, centum annis ante diluuium nati: qui, primi de montibus in campòrum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: et aliis, qui propter diluuii memoriam campestria metuebant, et segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, vt fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Caeterum Deo iubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (vt nulla inuicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spa-

γῦντες, ἀφθονίας ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· ὑπὸ ἀμαθίας παρήκουσαν τῦ Θεῦ. καὶ διὰ τῦτο συμφορᾶις περιπεσόντες ἤθηντο τῆς ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἤνθυν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς συνεβύλευσε ποιεῖσθαι τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ ὑ κατὰ τὴν εὐμένειαν τὴν ἐκείνυ νομίζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τὴν δὲ ἰσχὺν αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τῆς εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες, ὐκ ἐπείθοντο. προσετίθεσαν δὲ τῷ παρακόειν τῆς τῦ Θεῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ἐπιβυλὴν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτὺς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες εὐεπιχειρητότεροι γένοιντο.

β'. Εξῆρε δ' αὐτὺς πρός τε ὕβριν τῦ Θεῦ καὶ καταφρόνησιν Νεβρώδης, υἱωνὸς μὲν ὢν Χάμυ τῦ Νωέυ, τολμηρὸς δὲ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος. ὃς ἔπειθεν αὐτὺς μὴ τῷ Θεῷ διδόναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταῦτα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ περιῦσα δὲ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως ὅτως νομίζων ἀποσήσειν τὺς ἀνθρώπυς τῦ φόβυ τῦ παρὰ τῦ Θεῦ, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διατελοῖεν· ἀμυνεῖσθαί τε τὸν Θεὸν ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν ἐπικλύσειν θελήσαντα. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδως ἀναβῆναι δυνηθείη, μετελεύσεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν προγόνων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ δὲ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδυ δόγμασιν ἕπεσθαι, δειλίαν ἡγύμενον τὸ ἔκειν τῷ Θεῷ· καὶ τὸν πύργον ὠκοδόμυν, ὐδὲν ἀπολείποντες σπυδῆς, ὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε δὲ θᾶττον ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ὑπὸ πολυχειρίας. τὸ μέν τοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν τοσῦτον, ὥσθ' ὑπ' αὐτοῦ μεισθαι τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. ὠκοδόμητο δ' ἐκ πλίνθυ ὀπτῆς, ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ὡς ἂν μὴ περιῤῥέοι. ὅτως δὲ μεμηνότας ὁρῶν αὐτὺς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς ὐκ ἔκρινεν, ὅτι μὴ δ' ὑπὸ τῶν πρώτων ἀπολωλότων συμφρονισθεῖεν· εἰς ςάσιν δ' αὐτὺς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσυς ἀπεργασάμενος, καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν ἀσυνέτυς εἶναι. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ τὸν πύρ-

tio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) illi rerum imperiti dicto eius non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse coeperunt. Postquam vero iuuentutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, vt hinc colonias ducerent. Illi vero, rati se non ipsius benignitate vitae commodis perfrui, sed propriam felicitatem suis viribus deberi existimantes, Deo non paruerunt: quin et huic, quod illius voluntati morem non gererent, adiecerunt, suspicionem esse, Deum ad colonias deducendas illos impellere, vt disperfi facilius possent opprimi.

2. Vt eo contumeliae in Deum et despicientiae procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamae, filii Noëi, vir audax, et manuum viribus praeclarus: qui persuasit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, sed in ea perstarent opinione, virtutem suam bonorum omnium causam illis exstitisse. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc vno modo homines à Dei timore abduci posse, si ipsius potentiae fidere perseuerarent: Deumque se vlturum esse minitabatur, terram noua aquarum illuuie operire meditantem. Turrim enim se exaedificaturum esse, celsiorem quam vt aqua eo vsque posset ascendere, maiorumque suorum interitum vindicta persequuturum.

3. Multitudo autem iis libenter assensa est, quae facienda visa sunt Nebrodi, ignauiam reputantes Deo cedere: turrimque exstruere instituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere segniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, supra quam sperauerant, numerosa operantium manu. Verum adeo crassitudine valida erat, vt spectantibus ab ea videretur imminui molis sublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfusa solueretur. Sic illos insanientes Deus conspicatus, delere quidem vniuersos noluit, quamuis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: sed, linguis eorum variatis, dissidia in eos immisit, faciens vt ob sermonum diuersitatem alii

γον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν τῆ περὶ τὴν διάλεκτον πρῶτον ἐναργῆς· Εβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. περὶ δὲ τοῦ πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· „πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων, πύρ„γον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν „ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ δὲ Θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, „ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. „καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλὼνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν.„ περὶ δὲ τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῆ Βαβυλωνία χώρα μνημονεύει Ησαΐας, λέγων οὕτως· „τῶν δὲ ἱερέων τοὺς „διασωθέντας, τὰ τοῦ Ενυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, „εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν.

ΚΕΦ. ε'.

Ως οἱ Νώχου ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

Σκίδνανται δὴ τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς ἀλλογλωσσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν ἕκαστοι κατελάμβανον τὴν ἐντυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, μεσογείων τε καὶ παραλίων. εἰσὶ δ' οἳ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασώζει τὰς ὑπὸ τῶν κτισάντων κειμένας προσηγορίας, ἔνια δὲ καὶ μετέβαλον, τὰ δὲ καὶ, πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, τροπὴν ἔλαβον. Ελληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτων κατασάντες αἴτιοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ συνετὸν αὑτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim aedificauerunt, propter confusionem linguae, quae prius omnibus ex aequo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebraei confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: „cum „omnes homines vna lingua vterentur, altissimam tur„rim aedificare quidam coeperunt, velut per eam in coe„lum scansuri. At Dii, ventis emissis, turrim hanc „euertêre, et suam cuique linguam attribuêre. vnde vrbi „Babylon factum est nomen.„ Eius vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione siti, mentionem facit Hestiaeus, ita dicens: „qui vero de sacerdo„tibus seruati erant, ablatis Iouis Enyalii sacris, in Sen„naar Babyloniae venerunt.

CAP. V.

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

DE caetero igitur inde dispersi sunt, propter diuersitatem linguarum coloniis passim deductis; et singuli terram istam occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita vt omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam nauibus traiicientes, insulas habitarunt; et gentium quaedam nomina quidem à conditoribus impositа hactenus seruant, at quaedam etiam mutauerunt; aliae vero, vt ad accolarum captum magis accommodarentur, nominum inuersionem habuerunt. Graeci autem huius rei auctores exstiterunt: qui, posterioribus saeculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, vt à se oriundis, reipublicae formam constituunt.

ΚΕΦ. ε'.

Οτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.

Ησαν δὲ τῶν Νωέου παίδων υἱοὶ, ὧν ἐπὶ τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν οἱ γῆν τινα καταλαμβάνοντες. Ιαφέθου μὲν οὖν τοῦ Νωέου παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. κατοικῆσι δὲ ἄτοι, ἀπὸ Ταύρου καὶ Αμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ἐπὶ μὲν τῆς Ασίας, ἄχρι ποταμοῦ Τανάϊδος, ἐπὶ δὲ τῆς Εὐρώπης ἕως Γαδείρων, γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικήσαντος, τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν ἐπάλουν ὀνόμασι. τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὑφ' Ελλήνων Γαλάτας καλουμένους, Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γομαρὸς ἔκτισε· Μαγώγης δὲ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας ὥκισε, Σκύθας δὲ ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ιαφέθου παίδων, Ιωυάνου καὶ Μάδου. ἀπὸ μὲν τοῦ Μάδου Μαδάϊοι γίνονται ἔθνος, οἱ πρὸς Ελλήνων Μῆδοι κέκληνται· ἀπὸ δὲ Ιωυάνου Ιωνία καὶ πάντες Ελληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ Θώβηλος Θωβήλους, οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ιβηρες καλοῦνται· καὶ Μοσοχηνοὶ δὲ ὑπὸ Μοσόχου κτισθέντες, Καππαδόκαι μὲν ἄρτι κέκληνται. τῆς δὲ ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις, ὅτως ποτὲ προσαγορευθὲν πᾶν τὸ ἔθνος. Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ελληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετωνόμασαν. καὶ τοσαῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶν Ιαφέθου παίδων κατοικεῖται. Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν γενομένων, Αχάναξος μὲν Αχαναίους ὥκισεν, οἱ νῦν Ρηγῖνες ὑπὸ τῶν Ελλήνων καλοῦνται· Ριφάθης δὲ Ριφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἱ δόξαν Ελλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν. Ιωυάνου δὲ τοῦ Ιαφέθου, τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γενομένων, Ελισᾶς μὲν Ελισαίους ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσί· Θαρσὸς δὲ Θαρσεῖς, ὅτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ Κιλικία. σημεῖον δὲ, Ταρσὸς γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καὶ

CAP. VI.

Quae gentes singulae á suis auctoribus nomina traxerint.

FIliis Noëi nati sunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant homines, vt quisque terram aliquam occupauerat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati sunt septem filii. Isti vero terram possederunt, à Tauro et Amano montibus incipientes; et processerunt, in Asia quidem vsque ad fluuium Tanaim, in Europa vero vsque ad Gadira; terram in sedem capientes, sibi forte oblatam, quamque nemo ante habitauerat, gentibus sua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Graecis Galatae appellantur, olim vero Gomarenses dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à se denominatorum coloniam duxit, qui ab ipsis vocantur Scythae. Ex Japhethi autem filiis Jouano et Made, scilicet ex Made quidem Madaeorum gens descendit, qui à Graecis Medi nominantur; ex Jouano vero, Ionia et Graeci omnes oriuntur. Quin et Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nostra aetate Iberi vocantur: et Mosocheni à Mosoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti sunt. Antiquae autem appellationis non obscurum indicium habetur: vrbs enim etiam hodie apud eos est Mazaca nominata, ostendens harum rerum peritis, quod vniuersa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires de se vocauit, quorum fuit princeps: Graeci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortae sunt. Trium autem Gomari filiorum vnus quidem Aschanaxus Aschanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Graecis: Rhiphathes vero Rhiphathaeos, qui vocantur Paphlagones, et Thygrammes Thygrammaeos, qui, vt visum est Graecis, Phryges vocantur. A Jouano autem Japhethi filio, et ipso tres filios habente, ortus Elysas Elysaeis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharsus autem Tharsensibus; sic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem est, quod vrbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta sit

λεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ ταῦ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ θῆτα μεταβαλλόντων. Χέθιμος δὲ Χεθιμὰ τὴν νῆσον ἔχει· Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ πλείω τῶν παρὰ θάλασσαν, Χεθὶμ ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μοι τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· Κίτιος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, μὴ δ' οὕτως διαφυγοῦσα τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ υἱωνοὶ τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη. ὃ δ' ἴσως ὑφ' Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν, τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς ὑπερεπὶς ἠλλήνισται πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντευξομένων. οὐ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος ἀλλ' ἕν τε αὐτῶν σχῆμα καὶ τελευτὴ μία· Νώεος γέτοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ παντὸς τηρεῖ σχήματος.

β'. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Λιμάνου καὶ Λιβάνου τῶν ὀρῶν γῆν κατέσχον· ὅσα πρὸς θάλασσαν αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τῶν μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν· ἐνίων δὲ μεταβαλοῦσαι, καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι πρὸς ἑτέρας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. τεσσάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, Χοῦσον μὲν ὠδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ Μεσραίοις ἡ κατὰ τὴν προσηγορίαν μνήμη· τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέσρην, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φούτης τὴν Λιβύην, Φούτους ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἐπιχωρίους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἐστὶν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας Φούτης λεγομένης· μετέβαλε δὲ ὁ νῦν ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τῶν Μεσραίμου υἱῶν ἑνός, Λίβυος λεγομένου. μετ' ὀλίγον δ'

Tarſus; theta ad nomen variandum ab eis conuerſo in tau. Chethimus autem Chethimam inſulam occupauit: ipſa vero nunc Cyprus vocatur. et ab ea inſulae omnes, et pleraque loca maritima ab Hebraeis Chethim dicuntur. Eius vero, quod dico, teſtis mihi vna vrbium in Cypro, cui accidit vt nomen ſuum adhuc ſeruaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Graecam immutarunt; ne ſic quidem à Chethimi nomine multum diſcrepans. Japhethi itaque filii et nepotes tot gentes condiderunt. Caeterum hoc vnum, quod Graecis forſan parum exploratum, praemittam, deinde ad ea quae ſuperſunt narranda reuertar. Nomina ſiquidem propter ſcripturae decorem Graeci ad delectationem legentium mutauerunt. Noſtrates enim huiuſmodi eorum forma non vtuntur: ſed idem apud nos perpetuo ſchema obtinent, vnamque terminationem: Noëus etenim Noë apud nos vocatur, et in omni ſchemate eandem formam ſeruat.

2. Chamae vero filii terram, quae à Syria et Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt: quicquid eius ad mare vergit occupantes, et regiones vſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino euanuerunt, aliorum vero multum immutatae, atque ita in alias deflexae, vt haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſeruantur. Ex quatuor enim Chamae filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit: nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſaei nominantur. Meſtraei etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione: Ægyptum enim Meſtren, et Meſtraeos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin et in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem et fluuius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Vnde et plurimos ex Hiſtoricis Graecis inuenimus, qui huius fluminis memineruntt, et regionis, cui Phute nomen, ei adiacentis: traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab vno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero

ἐρῶμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ Ἀφρικαν προσαγορεύεσθαι συμβέβηκεν. Χανάανος δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἕξ· ὧν Σάβας μέν, Σαβαίους· Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἳ νῦν Γαιτοῦλοι λέγονται· Σαβάθης δὲ Σαβαθηνούς, ὀνομάζονται δὲ Ἀσάβαροι παρ' Ελλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ Σαβάκτας Σαβακτηνούς· Ραγμὸς δὲ Ραγμαίους ὤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν Ιουδάδας μὲν Ιουδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τῶν Εσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίους δὲ Σαβᾶς· Νεβρώδης δὲ Χούσου υἱὸς ὑπομείνας παρὰ Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται. τῶν δὲ Μεσραίμου παίδων ὀκτὼ γενομένων, οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνου δὲ Φυλιστίνου τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ελληνες αὐτὴν τὴν μοῖραν καλοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων, Λουδιείμου, καὶ Ενεμίμου, καὶ Λαβίμου· τοῦ μόνου κατοικήσαντος ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ καλέσαντος. Νεδεμίμου τε καὶ Φεθρωσίμου, καὶ Χεσλοίμου καὶ Χεφθορίμου, πέρα τῶν ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, περὶ οὗ δηλώσομεν ὕστερον, ἀνασάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· Σιδώνιος, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ελλήνων καλεῖται· Αμάθιος δὲ Αμαθινὴν κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Αμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Επιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· Αρουάδιος δὲ Αραδον τὴν νῆσον ἔσχεν· Αρκαῖος δὲ, Αρκην τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δ' ἄλλων ἑπτὰ, [Ευαίου,] Χετταίου, Ιεβουσαίου, Αμορραίου, Γεργεσαίου, Ευδαίου, Σεναίου, Σαμαραίου, πλὴν τῶν ὀνομάτων, ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις οὐδὲν ἔχομεν· Εβραῖοι γὰρ αὐτῶν ἀνέσησαν τὰς πόλεις, ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἐν συμφορᾷ γενομένας.

γ'. Νώεος, μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τῆς γῆς καταφθείσης εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν, ἐπ' ἔργα ἐχώρει· καὶ καταφυτεύσας

poſt cauſam adiiciemus, cur et eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamae filius, Judaeam, vt nunc vocatur, habitans regionem, illam a ſe Chananaeam appellauit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex: quorum Sabas Sabaeos condidit: Euilas Euilaeos, qui nunc Gaetuli appellantur: Sabathes vero Sabathenos, qui Graecis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit: Ragmus vero Ragmaeis ortum dedit, et duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadaeorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, ſibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabaeos: Nebrodes autem Chuſi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, ſicut à me etiam ante narratum eſt. Porro Meſtraimo cum octo eſſent filii, illi à Gaza vſque ad Ægyptum terram poſſederunt. Solius autem Phyliſtini cognomen regio retinuit: Palaeſtinam enim Graeci partem eius nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, et Enemimi, et Labimi, (qui ſolus colonis in Libyam ductis regionem à ſe denominauit) Nedemi etiam et Phethroſimi, et Cheſloemi et Chephthorimi, praeter nomina nihil plane nouimus. Bello enim Æthiopico, de quo poſtea narrabimus, vrbes eorum euerſae ſunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui et ſui nominis vrbem *in Phoenice exſtruxit*, *Sidon etiam à Graecis vocatur*: Amathius autem Amathinen habitauit, quae etiam adhuc ſupereſt, et ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab vno è ſucceſſorum Alexandri filiis denominauerunt: Arudaeus autem Aradum inſulam habuit: Arucaeus vero Arcen vrbem in Libano ſitam. Reliquorum ſeptem [Euaei,] Chettaei, Jebuſaei, Amorrhaei, Gergeſaei, Eudaei, Sinaei, Samaraei, praeter nomina nihil in ſacris codicibus exſtat: nam Hebraei vrbes eorum exciderunt, quas ex huiuſmodi cauſſa afflixit calamitas.

3. Noëus, terra poſt diluuium in primaeuam reſtituta naturam, ad agriculturae opus aggreditur: et cum vitibus

αὐτὴν ἀμπέλοις, ἡνίκα τῷ καρπῷ τελεσφορηθέντος καθ' ὥραν ἐτρύγησε, καὶ παρῆν εἰς χρῆσιν ὁ οἶνος. θύσας ἐν εὐωχίαις ἦν. μεθυσθεὶς δὲ εἰς ὕπνον καταφέρεται, καὶ γεγυμνωμένος παρακόσμως ἔκειτο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ νεώτατος τῶν παίδων, τοῖς ἀδελφοῖς ἐπαγγελῶν δείκνυσιν· οἱ δὲ περιστέλλουσι τὸν πατέρα. καὶ Νῶε αἰσθόμενος, τοῖς μὲν ἄλλοις παισὶν εὐδαιμονίαν εὔχεται· τῷ δὲ Χάμα διὰ τὴν συγγενειαν αὐτῷ μὲν ὐ κατηράσατο, τοῖς δ' ἐκγόνοις αὐτοῦ. καὶ τῶν ἄλλων διαπεφευγότων τὴν ἀρὰν, τοὺς Χαναάνου παῖδας μέτεισιν ὁ Θεός. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρῦμεν.

δ'. Σήμα δὲ, τῷ τρίτῳ Νῶε υἱῶν, πέντε γίνονται παῖδες· οἳ τὴν μέχρι τοῦ κατ' Ινδίαν ὠκεανὸν κατοικῆσιν Ασίαν, ἀπ' Εὐφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. Ελαμος μὲν γὰρ Ελαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, κατέλιπεν. Ασσύρας δὲ Νίνον οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους Ασσυρίους ἐπωνόμασεν· οἳ μάλιστα εὐδαιμόνησαν· Αρφαξάδης δὲ τοὺς νῦν Χαλδαίους καλουμένους Αρφαξαδαίους ὠνόμασεν, ἄρξας αὐτῶν. Αραμαίους δὲ Αραμος ἔσχεν, οὓς Ελληνες Σύρους προσαγορεύουσιν· οὓς δὲ Λυδοὺς νῦν καλοῦσι, Λύδους δὲ τότε, Λύδας ἔκτισε. τῶν δὲ Αράμου παίδων τεσσάρων ὄντων, Οὖσος μὲν κτίζει τὴν Τραχωνῖτιν καὶ Δαμασκόν· μέση δ' ἐστὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ Κοίλης Συρίας. Αρμενίαν δὲ Οὖλος, καὶ Γάθερος Βακτριανοὺς, Μησᾶς δὲ Μησαναίους· Σπασίνου Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται. Αρφαξάδου δὲ παῖς γίνεται Σάλης· τοῦ δὲ Εβερος, ἀφ' οὗ τοὺς Ιουδαίους Εβραίους ἀρχῆθεν ἐκάλουν. Εβερος δὲ Ιόκταν καὶ Φάλεκον ἐγέννησεν. ἐκλήθη δὲ Φάλεκος, ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεων τίκτεται· Φάλεκ γὰρ τὸν μερισμὸν Εβραῖοι καλοῦσιν. Ιόκτα δὲ τῶν Εβέρου παίδων ἦσαν υἱοὶ, Ελμόδαδος, Σάλεφος, Αζερμωθὴς, Ιεραὴς, Εδώραμος, Αἴζηλος, Δέκλας, Ηβαλος, Αβιμάηλος, Σαβεὺς, Οφείρης, Εὐϊλάτης, Ιώβαβος. οὗτοι ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ινδικῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Αρίας τινὰ κατοικοῦσι. ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορείσθω.

eam conſeuiſſet, fructuque matureſcente ſuo tempore eam vindemiaſſet, atque vinum vſui eſſet idoneum, ſacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in ſomnum delabitur, nudatuſque parum decore iacebat. Eum forte conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi vero patrem reueriti operuerunt. Vbi factum reſciuit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus eſt: Chamam vero propter cognationem ſui exſecrationibus quidem non infectatus eſt; ſed poſteros eius diris deuouit. Quas cum caeteri euaſiſſent, Chanaani liberos vltio diuina eſt conſequuta. Ac de his quidem in ſequentibus dicemus.

4. Semae vero, tertio Noëi filio, nati ſunt quinque filii, qui Aſiam vſque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus ſiquidem poſteros reliquit Elamaeos, à quibus Perſae originem duxerunt. Aſuras autem vrbem Ninum condidit, et ſubiectos ſibi Aſſyrios nominauit; qui maxime rerum geſtarum gloria floruerunt. Arphaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldaei vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum eſſet. Ex Aramo autem Aramaei prognati, quos Graeci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor eſſent filii, ex iis Vſus Trachonitidem quidem condidit et Damaſcum, quae inter Palaeſtinam et Coele-Syriam media eſt. Armeniam vero Vlus, et Gatherus Bactrianos, Meſaſque Meſanaeos; apud quos Spaſini Charax, vt nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus eſt Sales, ex eo vero Heberus; vnde Judaeos ab initio Hebraeos appellauerunt. Porro Heberus Juctan et Phalecum genuit. Vocatus eſt autem Phalecus, quod ſub habitationum diuiſionem natus fuerit: Phalec enim Hebraeis partitionem ſonat. Juctae autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus; Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Euilates, Jobabus. Iſti à Cophene flumine Indiae, Ariaeque ad ipſum ſitae loca quaedam habitant. Haec quidem de Semae progenie dicta ſunto.

ε. Ποιήσομαι δὲ περὶ Ἑβραίων τὸν λόγον. Φαλέκῳ γὰρ τῷ Ἑβέρ γίνεται παῖς Ῥάγαυος· τούτῳ δὲ Σερῦγος, ᾧ Ναχώρης υἱὸς τίκτεται, τούτῳ δὲ Θάῤῥος. πατὴρ δ' ἔτος Ἀβραάμῳ γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νωέκ· δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θάῤῥος μὲν γὰρ ἔτει ἑβδομηκοστῷ ποιεῖται τὸν Ἀβραμον· Ναχώρης δὲ Θάῤῥον, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἤδη γεγονώς, ἐγέννησε. Σερύγῳ δὲ Ναχώρης τίκτεται, περὶ ἔτος δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ῥάγαυος δὲ Σερῦγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Ἔβερος δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γεννᾷ Φάλεκον, γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ Σάλᾳ τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν· ὃν Ἀρφαξάδης ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν. Σήμῃ δὲ υἱὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη δύο καὶ δέκα τῆς ἐπομβρίας γενόμενος. Ἀβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφὰς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ Σάῤῥαν καὶ Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτῷ μέχρι νῦν δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδάς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάῤῥαν δὲ Ἀβραμος. Θάῤῥος δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς Χαῤῥὰν τῆς Μεσοποταμίας· ὅπου καὶ Θάῤῥον τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον ἐγίνετο, μέχρι τῆς Μωϋσέως γενέσεως· μεθ' ὃν ὅρος ἦν τοῦ ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, ταῦθ' ὁρίσαντος τοῦ Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρῃ μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες ἐγένοντο· Οὖξος, Βαύξος, Καμύηλος, Χάζαδος, Ἀζαυος, Φελδᾶς, Ἰαδέλφας, Βαθύηλος. ἔτοι μὲν Ναχώρῃ παῖδες γνήσιοι· Ταβαῖος γὰρ, καὶ Γάαμος, καὶ Ταύαος, καὶ Μάχας, ἐκ Ῥεμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γεγόνασι. Βαθυήλῳ δὲ, τῷ Ναχώρῃ γνησίων παίδων, γίνεται Ῥεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβανος υἱός.

5. Faciam vero de Hebraeis quoque ſermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus eſt Ragauus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus eſt; huius vero filius Tharrus. Hic autem Abrami ſit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: ſecundo vero anno et nonageſimo ſupra ducenteſimum poſt diluuium natus eſt. Nam Tharrus quidem ſeptuageſimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum eſſet centum et viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores naſcitur, circa annum centeſimum et triceſimum ſecundum: Ragauus vero Serugum habuit, cum eſſet annorum centum et triginta. Iiſdem etiam annis Ragauum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto et triceſimo ſupra centeſimum genuit Phalecum, ipſe de Sale prognatus annum nato triceſimum et centeſimum: quem Arphaxades genuit quinto et triceſimo aetatis anno ſupra centeſimum. Semae autem filius Arphaxades erat, natus poſt annos duodecim à diluuio. Abramus autem fratres habuit Nachoren et Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra et Melcha, inter Chaldaeos eſt mortuus, in vrbe quae *Vre* Chaldaeorum vocatur. et vſque nunc ſepulchrum eius oſtenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt vxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Caeterum cum Tharrus odio haberet Chaldaeorum terram propter acerbum luctum Aranae, omnes ſimul migrauerunt Charram Meſopotamiae: vbi etiam Tharrum defunctum ſepeliunt, cum annos ducentos et quinque vixiſſet. Iam enim paulatim reciſa fuit vita hominum, breuiorque facta vſque *ad ortum* Moyſis: poſt quem vitae terminus annorum erat *centum* et viginti; eoſdem annos in vitae ſpatium ſtatuente Deo, quos et Moyſen vixiſſe contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios ſuſcepit; Vxum, Baüxum, Camueum, Chazadum, Azauum, Pheldam, Iadelpham, Bathueum. Iſti quidem legitimi Nachorae filii fuêre: nam Taaeus, et Gaamus, et Tauaus, et Machas, ipſi ex Ruma concubina nati ſunt. Bathuelo autem, vni è Nachorae filiis legitimis, naſcitur Rebecca filia, et Labanus filius.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Αβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχεν τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ιουδαίαν λεγομένην.

Αβραμος δὲ Λῶτον τὸν Αράνη τῷ ἀδελφῷ υἱὸν, της δὲ γυναικὸς αὐτῷ Σάρρας ἀδελφὸν, εἰσεποιήσατο, γυησίᾳ παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τῷ Θεῷ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μετελθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε περὶ πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, περί τε ὧν εἰκάσειεν ἀ διαμαρτάνων. διὰ τοῦτο καὶ Φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ μείζω τῶν ἄλλων ἠγμένος, καὶ τὴν περὶ τῷ Θεῷ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, καινίσας καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. πρῶτος γὰρ τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ πρόσαγὴν τὴν τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ ἀ κατ' οἰκείαν ἰσχύν. ἔικαζε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' ἀρανὸν συμβαίνυσι. „δυνάμεως „γὰρ αὐτοῖς παρούσης, καὶ προνοησάσης τῆς καθ' αὐτὰς εὐτα„ξίας· ταύτης δ' αὖ ὑστερούσας, φανερὰς γίνεσθαι. μηδ' „ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν συνεργοῦσι κατὰ τὴν αὐτῶν „ἐξουσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν· ᾧ „καλῶς ἔχει μόνῳ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέ„μειν.„ δι' ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν σασιασάντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. ἱδρυθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ᾠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Αβράμου Βηρωσσὸς, οὐκ ὀνομάζων, λέγων δ' οὕτως. „μετὰ τὸν κατακλυσμὸν δε„κάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνὴρ καὶ με„γας, καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος.„ Εκαταῖος δὲ καὶ τοῦ μνη-

CAP. VII.

Quomodo Abramus, generis noſtri auctor, è Chaldaeorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananaeam, quae nunc Judaea appellatur.

ABramus autem Lotum fratris ſui Aranae filium, Sarrae vero coniugis ſuae fratrem, adoptauit, quod dubiam haberet ſpem liberorum legitimorum: cumque iam eſſet annorum ſeptuaginta et quinque, è Chaldaea diſceſſit, Deo iubente vt in Chananaeam concederet, quam etiam ipſe incoluit et poſteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia et audientes perſuadendi vi pollens, et de quibus coniecturam faceret à vero raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem prae caeteris ſapiens haberi coepiſſet, vulgo receptam de Deo opinionem innouare et in melius mutare ſecum ſtatuit. Primus itaque auſus eſt declarare vnum eſſe Deum rerum omnium opificem: de caeteris vero ſi quid ad felicitatem vel minimum conferat, illud ex huius mandato vnumquodque praebere, non ex vi ſibi propria et innata. Haec vero coniiciebat ex iis quae in terra marique contingunt, quaeque ſol aut luna patitur, et ex omnibus quae coelo accidunt mutationibus. „Nam ſi (inquit) vis illis inſita eſſet, certe curam ordinis ſui conſervandi habe„rent: ea vero res iſtas deſtitutas eſſe manifeſtum eſt. ne„que enim ad noſtram vtilitatem ſuapte virtute fretae ope„ram conferunt: ſed imperantis poteſtati obſequium prae„ſtant: cui ſoli honorem et gratias tribui par eſt.„ Propter iſta cum Chaldaei et alii Meſopotamiae incolae contra ipſum ſeditionem agitarent, inde migrare factu optimum exiſtimans, Deo volente et adiuuante terram Chananaeam poſſedit. Illicque conſtitutus aram exſtruxit, et hoſtiam Deo immolauit.

2. Beroſus autem Abrami parentis noſtri, ſuppreſſo tamen nomine, his verbis meminit: „decima poſt diluvium aetate apud Chaldaeos vir exſtitit iuſtus et eximius, „rerumque coeleſtium peritus.„ Hecataeus vero non eius

θῆναι πλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτῆ συνταξάμενος κατέλιπε. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει ἅτως· „Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δα„μασκῆ, ἔπηλυς σὺν στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑπὲρ „Βαβυλῶνος, Χαλδαίων λεγομένης. μετ' ὀ πολὺν δὲ χρό„νον, ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ σφετέ„ρῳ λαῷ, εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν δὲ Ἰου„δαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου πληθύναντες. περὶ „ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα.„ τῆ δὲ Ἀβράμου ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· καὶ κώμη ἀπ' αὐτῆ δείκνυται, Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι λιμῆ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· καὶ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.

Λιμῆ δὲ χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος Ἀβραμου, Αἰγυπτίους εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαίρειν πρὸς αὐτοὺς ἦν πρόθυμος, τῆς τε ἀφθονίας τῆς ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν λέγοιεν περὶ Θεῶν· ἢ γὰρ κρείσσοσιν εὑρεθεῖσι κατακολουθήσειν, ἢ μετακοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος δὲ καὶ τὴν Σάρραν, καὶ φοβούμενος τὸ πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων ἐπιμανὲς, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνην ἐπενόησε τοιαύτην. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνην τοῦτο ὑποκρίνασθαι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐδίδαξεν. ὡς δ' ἦκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς ὑπενόησε. τό τε γὰρ κάλλος ἐξεβοήθη τῆς γυναικὸς αὐτῆ. διὸ καὶ Φαραώθης ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων, ἀ τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις ἀρκεσθεὶς, ἀλλὰ καὶ θεάσασθαι σπουδάσας, οἷός τε ἦν ἅψασθαι τῆς Σάρρας. ἐμποδίζει δὲ ὁ Θεὸς τὴν ἄδικον αὐτῆ ἐπιθυμίαν, νόσῳ τε καὶ πάσει τῶν πραγμάτων.

tantum obiter meminit, ſed iuſtum de eo volumen ſcriptum reliquit. Nicolaus autem Damaſcenus quarto Hiſtoriarum libro hunc in modum loquitur: „in Damaſco re„gnauit Abramus, qui aduena cum exercitu illuc venerat „ex regione, quae, ſupra Babylonem ſita, Chaldaeorum „dicitur. At non multo poſt tempore, cum ſua multitu„dine etiam hinc emigrans, in terram quae tunc Chana„naea, nunc vero Judaea nominatur, ſedem tranſtulit, vna „cum iis qui ab eo orti ſunt plurimi, quorum hiſtoriam „in alio libro perſequor.„ Abrami vero nomen etiam nunc in Damaſcena regione celebre eſt; monſtraturque illic vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum.

CAP. VIII.

Quod, fame Chananaeam premente, Abramus in Ægyptum eſt profectus: et, ibi aliquantiſper commoratus, retro vnde venerat eſt reuerſus.

CVm autem fames poſtea in terram Chananaeam incubuiſſet, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter ſeſe ad eos contulit; vt et ipſorum abundantia frueretur, et Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: ſi meliora traderent, eos ſectaturus; ſin verius ipſe ſentiret, eos ad meliora traducturus. Caeterum cum et Sarram ſecum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne forte rex ob venuſtatem coniugis eum perimeret, huiuſmodi artem excogitauit. Fratrem eius aſſimulauit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipſum reſpondere monuit. Vt autem ventum eſt in Ægyptum, accidit Abramo haud ſecus ac ſuſpicatus eſt. Nam et omnium ſermone percrebruit vxoris eius pulchritudo. vnde et Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quae fama acceperat non contentus; ſed et ipſam videndi flagrans deſiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Iniuſtae autem illius libidini Deus obſtitit, peſtilentiam et rerum perturbationem immittens. Ipſique ſciſcitanti, quid fa-

καὶ πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, κατὰ μῆνιν Θεοῦ τὸ δεινὸν αὐτῷ παρεῖναι ἀπεσήμαινον οἱ ἱερεῖς, ἐφ' οἷς ἠθέλησεν ἐνυβρίσαι τῷ ξένῳ τὴν γυναῖκα. ὁ δὲ Φοβηθεὶς ἠρώτα τὴν Σάῤῥαν, τίς τε εἴη, καὶ τίνα τοῦτον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Αβραμον παρητεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ' ὐ γυναῖκα αὐτοῦ, σπουδάσαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτῷ ποιήσασθαι βυλόμενος, ἀλλ' ὐχ ὑβρίσαι κατ' ἐπιθυμίαν ὠρμημένος. δωρεῖταί τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

β'. Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, καὶ διαπτύων τοὺς λόγους οὓς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμασθεὶς ὧν ὑπ' αὐτῶν ἐν ταῖς συνουσίαις ὡς συνετώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ ὐ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσειε διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ περὶ ἀστρονομίαν παραδίδωσι. πρὸ γὰρ τῆς Αβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γὰρ ταῦτ' ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ελληνας.

γ'. Ως δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, τῶν ποιμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέν τοι καὶ τὴν αἵρεσιν ἐπιτρέπει τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνου καταλελειμμένην ὑπώρειαν, ὤκησεν ἐν τῇ Χαβρὼ πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ιορδάνην εἶχεν, ὐκ ἄποθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἣ τότε μὲν ἦν ἀγαθὴ, νῦν δὲ ἠφάνισται κατὰ βούλησιν καὶ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δὲ αἰτίαν κατὰ χώραν σημανῶ.

cto opus esset vt liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum esse, pronunciarunt sacerdotes, quod in animo habuisset peregrini vxori iniuriam inferre. Ille vero territus de Sara quaesiuit, et ipsa quae esset, et quinam ille quem secum adduxerat. Cum autem veritatem audisset, semet Abrahamo excusabat; dicens, quod, sororem esse existimans, non vero vxorem eius, illi animum adiecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum iniuria afficiendum libidine incitatus. Quin et ei multum pecuniae dedit, et vt Ægyptiorum eruditissimis familiariter vteretur: quo factum, vt virtus ei, gloriaque ex ipsa illustrior exstiterit.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus essent delectati, et alii aliorum ritus verbis eleuarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum singulis eorum conferens, sermonesque quibus sua tuerentur placita totos ipse respuens, inanes et veritatis plane expertes esse demonstrauit. Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus, tanquam vir sapientissimus, et qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quae docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos et in Arithmetica instituit, et quae ad Astrologiam spectant iisdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum aduentum, in iis plane hospites erant Ægyptii: à Chaldaeis enim in Ægyptum, indeque ad Graecos permanarunt.

3. Postquam vero in Chananaeam peruenit, terram cum Loto diuisit, orta inter pastores contentione de pascuis: Loto tamen conditionem proposuit, optionemque permisit. Ipse autem loca montibus adiacentia, ab eo relicta, occupans, in vrbe Chabrone habitauit. Illa autem septem annis est antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluuium Jordanem, non procul ab vrbe Sodomorum, habitauit; quae tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate et ira disparuit. At causam huiusce rei loco suo ostendam.

ΚΕΦ. Θ'.

Η τῶν Σοδομιτῶν διαφθορὰ, Ασσυρίων αὐτοῖς ἀποστρατευσάντων.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ασσυρίων κρατούντων τῆς Ασίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, ὅς τε πλῆτον ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διεῖπον τὴν χώραν· Βαλλὰς, Βαρσὰς, Σιναβάρης, καὶ Συμόβορος, ὁ, τε Βαληνῶν βασιλεύς. μοῖρας δ' ἦρχον ἕκαστος ἰδίας. ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ασσύριοι, καὶ μέρη τέσσαρα ποιήσαντες τῆς στρατείας, ἐπολιόρκουν αὐτούς. στρατηγὸς δ' ἑκάστοις ἦν εἷς ἐπιτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ασσύριοι φόρον ἐπιτάσσουσι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, καὶ τοὺς ἐπιταχθέντας αὐτοῖς φόρους τελοῦντες ὑπέμειναν· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ ἀπέστησαν. καὶ διαβαίνει στρατὸς Ασσυρίων ἐπ' αὐτούς· στρατηγούντων Αμραφήλ, Αριώχ, Χοδολλαμόρ, Θαδάλ. ἔτει τὴν τε Συρίαν ἅπασαν διεπεράσαντο, καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύουσι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην Φρέατα ἀσφάλτου· κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν Φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέν τοι τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ Ασφαλτῖτις λεγομένη. περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ασσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἡχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς καὶ Λῶτος ἦγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

CAP. IX.

Sodomitarum clades ab Assyriis praelio accepta.

ILlo tempore, cum Assyrii Asiae imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, diuitiis illis crescentibus pariter ac abundante iuuentute. Regesque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus, et Balenorum rex, suae quisque ditioni praepositus. Istos Assyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diuiso eos obsidebant: singulis vero vnus praeficiebatur dux. Commisso autem praelio, victores Assyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos seruiuissent, et tributa illis imperata soluissent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Assyriorum in eos facta est expeditio ductu et auspiciis Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. isti etenim Syriam vniuersam diripuerunt, et Gigantum sobolem subuerterunt. Cumque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iste puteis abundabat. nunc tamen, ex quo disparuit Sodomorum vrbs, vallis ista in lacum mutata est, qui dicitur Asphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Assyriis acie congressis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero sunt in captiuitatem abducti; et in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

ΚΕΦ. ί.

Ὡς Αβραμος ἐπὶ τὺς Ασσυρίυς ἐπισρατεύσας ἐνίκησεν· καὶ τύς τε αἰχμαλώτυς τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

Αβράμῳ δὲ ἀκούσαντι τὴν συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτυ συγγενῦς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ οἷτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, ὐκ ἀνέμεινεν· ἀλλ' ἐπειχθεὶς, καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ασσυρίοις περὶ Δάνεν· οὕτως γὰρ ἡ ἑτέρα τῦ Ιορδάνυ προσαγορεύεται πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας· οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δὲ ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι, ἔφυγον. Αβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι καὶ δευτεραίυς γινομένυς συνήλασεν αὐτοὺς εἰς Ωβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ἐπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν ὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλ' ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέταις αὐτῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτυ στρατοῦ περιγενόμενος· ὁπόσοι δὲ αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀθρόως ἀνέστρεψαν.

β'. Αβραμος δὲ τούς τε τῶν Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτυς, οἳ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τῶν Ασσυρίων, καὶ τὸν συγγενῆ Λῶτον, ἀνέζευξε μετὰ εἰρήνης. ἀπήντησε δὲ αὐτῷ ὁ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινὰ, ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· ἔνθα ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ ἦν δὲ τοιοῦτος ὁμολογυμένως, ὡς διὰ ταύτην αὐτὸν τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τῦ Θεοῦ. τὴν μέντοι Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν Ιεροσόλυμα. ἐχορήγησε δὲ οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῷ Αβράμυ στρατῷ ξένια, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων παρέσχε. καὶ παρὰ τὴν εὐωχίαν αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίυς αὐτῷ

CAP. X.

Quomodo Abramus, Assyrios aggressus, victor exstiterit; et tam captiuos Sodomitarum, quam reliquam praedam victor reduxerit.

ABramus autem, vt calamitatem illorum acceperat, simul et metu de Loto cognato suo commotus est, et misericordia ex Sodomitis sibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem veniisset illis opitulari, nil cunctatus est, sed protinus suos expediens, et quinta nocte Assyrios ad Danum assequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) et ex improuiso et inermes adortus, alios quidem in lectis opprimit, nihil de clade suspicantes: alii vero nondum in somnum delapsi, tamen prae temulentia pugnae inutiles, in fugam se coniiciunt. Abramus autem eos persequutus est, et sequenti die coëgit semet recipere in Hobam, quae Damascenorum est: ostendens victoriam non sitam esse in multitudine et militum numero, sed pugnantium alacritatem et virtutem copias quantascunque superare; vtpote qui cum trecentis et octodecim è familia sua et tribus amicis tantum exercitum profligauerat. At quotquot hostium è manibus effugerunt, sine gloria domum reuersi sunt.

2. Abramus autem Sodomitarum captiuos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Assyriis, Lotumque cognatum suum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: vbi recipitur à Solymae vrbis rege Melchisedece. id vero nomen idem valet ac rex iustus: et erat vtique talis omnium consensu; ita vt propter hanc causam etiam Dei sacerdos constitueretur. Solymam tamen Hierosolymam postea vocarunt. Iste autem Melchisedeces militibus Abrami iusta dedit hospitalia, iisque omnia ad vsus vitae necessarios abunde suppeditavit: simulque ipsum in epulis coepit laudare, Deoque gratias agere, qui hostes sibi in manus compegerit.

ποιήσαντα τὰς ἐχθρὰς. Ἀβράμου δὲ διδόντος καὶ τὴν δεκάτην τῆς λείας αὐτῷ, προσδέχεται τὴν δόσιν. ὁ δὲ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς τὴν μὲν λείαν ἔχειν Ἀβραμον παρεκάλει· τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, ὡς παρὰ τῶν Ἀσσυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Ἀβραμος δὲ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, οὐδ' ἂν ἄλλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν, πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ γένοιτο· μοῖραν μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις αὐτοῦ παραχεῖν τοῖς συστρατευσαμένοις. Ἐχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο, καὶ Ἐννηρος, καὶ Μαμβρῆς.

γ'. Ἐπαινέσας δὲ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐκ ἀπολεῖς, φησὶ, μισθὸς ἄξιόν ἐστι σὲ ἐπὶ τοιαύταις εὐπραγίαις νομίζεσθαι. τῷ δ' ὑπολαβόντος, καὶ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τῶν μισθῶν, ἐκ ὄντων οἳ διαδέξονται μετ' αὐτόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ Θεὸς καὶ παῖδα αὐτῷ γενήσεσθαι καταγγέλλει, καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν, ὡς παραπλησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τὸν ἀριθμόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τῷ Θεῷ, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν ὁμοίως τριετῆ, καὶ τρυγόνα καὶ περιστερὰν, κελεύσαντος διεῖλε, τῶν ὀρνέων οὐδὲν διειλών. εἶτα περὶν σῆναι τὸν βωμὸν, οἰωνῶν ἐφιπταμένων ἐπιθυμίᾳ τοῦ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν, ἀποσημαίνουσα πονηρὸς αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ἐπὶ ἔτη τετρακόσια γενησομένους κατὰ τὴν Αἴγυπτον· ἐν οἷς κακοπαθήσαντας περιέσεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρατήσαντας πολέμῳ Χαναναίων ἕξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

δ'. Ἀβραμος δὲ κατῴκει μὲν περὶ τὴν Ωγύγην καλουμένην δρῦν· ἔστι δὲ τῆς Χαναναίας τὸ χωρίον, ὐ πόρρω τῆς Ἑβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ' ἐπὶ γυναικὶ μὴ κυούσῃ, ἱκετεύει τὸν Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄῤῥενος παραχεῖν. τοῦ Θεοῦ δὲ θαρσεῖν αὐτὸν παρακελευομένου, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἡγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάῤῥα, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος,

Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Sodomorum autem rex ab Abramo petiit, vt praedam ipſe ſibi retineret; homines tamen ſuae ditionis, quos ſaluos eripuerat ab Aſſyriis, repoſcebat. Abramus vero dixit ſe nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex praeda ad ſe rediturum, niſi quantum domeſticis ſuis ad victum ſufficeret: portionem tamen aliquam amicis ſuis commilitonibus dari aequum eſſe. Primus horum Eſcholes vocabatur, et ſecundus Ennerus, et tertius Mambres.

3. Deus autem virtutem eius extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res praeclare geſtas donari par eſt. Cui ille, quorſum futura eſt mercedis retributio, cum deſint qui ſucceſſores eſſent? (adhuc enim erat ſine prole.) Tum Deus et filium illi naſciturum eſſe pollicitus eſt, et multam adeo ex eo fore ſobolem, vt coeli ſtellas numero eſſet aequatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, vt ipſe praeceperat, ſacrificium obtulit. Erat autem ſacrificium huiuſmodi: iuuencam ſumens trimulam, et capram trimulam et arietem ſimiliter trimulum, turturem quoque et columbam, caetera, vt iuſſus fuerat, diſſecuit media, ſed aues non diſſecuit. Deinde priuſquam erigeretur ara, auibus cruoris deſiderio deuolantibus, adfuit vox diuina, denuncians, poſteris eius malignos fore vicinos annis quadringentis in Ægypto: quo tempore grauia perpeſſos hoſtibus tandem ſuperiores euaſuros, deuictiſque Chananaeis regionem eorum et vrbes occupaturos.

4. Abramus vero tum quidem habitabat circa ilicem, quae vocabatur Ogyges: (eſt autem locus in terra Chananaea, non longe ab Hebroniorum vrbe) et aegre ferens, quod vxor ei nihil peperisset, à Deo ſupplex petiit, vt prolem ſibi maſculam daret. Deo autem ipſum vt bene ſperaret adhortante, quoad caetera omnia magno ſuo commodo è Meſopotamia eductum, nec liberis carituram; Sarra, Deo praecipiente, vnam ancilla-

ἐπικλίνει μίαν τῶν θεραπαινίδων Αγάρην ὄνομα, γένους ὖσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάρραν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας περιεσομένης εἰς τὸν ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Αβραμος δὲ αὐτὴν πρὸς αἰκίαν παραδόντος τῇ Σάρρᾳ, δεσμὸν ἐπεβάλευσεν οὐχ ὑπομένουσα τὰς ταλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἴκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπαντιάζει δὲ διὰ τῆς ἐρήμου πορεύουσαν αὐτὴν ἄγγελος θεῖος, κελεύων πρὸς τὰς δεσπότας ἐπανιέναι, βίου γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ νῦν εἰς τὴν δέσποιναν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην, ἐν τούτοις εἶναι τοῖς κακοῖς. παρακούσασαν μὲν οὖν τῷ Θεῷ, καὶ προσωτέρω χωρήσασαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι. νοσήσασαν δὲ αὐτὴν ὀπίσω γενήσεσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης βασιλεύσοντος. τούτοις πείθεται, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τὰς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει δὲ μετ' ὀ πολὺ Ισμαήλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τὸν Θεὸν τῆς ἱκεσίας.

ε'. Αβραμῳ μὲν οὖν, ἔκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς ἕνατον δ' αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ καὶ ἐκ Σάρρας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ισακον· δηλῶν ἰσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος μέχρις Αἰγύπτου. προσέταξε δὲ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ συμφερόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τοῦτο ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Αβραμῳ καὶ περὶ τοῦ Ισμαήλου εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε ἀπεσήμαινεν ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Αβραμος μὲν, ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτοῦ, καὶ ὁ παῖς Ισμαήλος· οὗ καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἐννέα διῆγεν.

rum, nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipsa liberos suscepturo. Et ancilla, cum grauida facta esset, ausa est Sarram imperium affectando contemptui habere; quasi ad prolem suam peruentura esset dominatio. Abramo autem ipsam Sarrae in poenam submittente, fugam meditata est afflictionum impatiens: Deumque implorabat, vt sui misereretur. Illi vero per desertum abeunti obuiam fit angelus Dei, iubens vt ad dominos reuerteretur; fore enim meliore conditione, modo se modeste gerat: nunc vero in his versari malis, quod in dominam ingrata fuerit et arrogans. at enim si Deo nollet obsequi et viterius pergeret, perituram esse dicebat: sin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra postea dominaturi. His paruit, et reuersa ad dominos veniam consequuta est. At non multo post peperit Ismaëlum; quasi quis dicat, à Deo exauditum, eo quod Deus preces eius exaudierat.

5. Iam vero Abramo, sextum et octogesimum annum agenti, natus est ille de quo diximus. Cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra nasciturum esse. iussit autem eum vocari Isaacum; praenuncians ex eo prodituras gentes magnas et reges, qui bellum gesturi omnem Chananaeam à Sidone vsque Ægyptum occuparent. Praecepit autem, quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, vt pudenda circumciderent, idque octauo die à nativitate. Causam vero nostrae circumcisionis alibi declarabo. Consulenti vero Abramo etiam de Ismaëlo, an victurus esset, indicauit Deus longaeuum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, postea quam ob haec Deo gratias egisset, statim circumcisus est, et omnes qui cum eo erant, similiter et puer Ismaëlus: quo die, illo ad decimum tertium aetatis annum perueniente, ipse nonum agebat supra nonagesimum.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ΥΠΟ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἰς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι. χαλεπῖνας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· καὶ τήν τε πόλιν αὐτῶν κατασρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

β'. Ταῦτα τῷ Θεῷ κρίναντος περὶ τῶν Σοδομιτῶν, Αβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους ἐκαθίζετο δὲ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ παρὰ τῇ θύρᾳ τῆς αὐτῷ αὐλῆς· καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀνασὰς, καὶ παρ' αὐτῷ καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ἐπινευσάντων δὲ, ἄρτους τε προσέταξεν εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέχον ἐδιόντων· ἔτι τε καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐπυνθάνοντο, ποῖ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. τῷ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἦξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ εὑρήσειν αὐτὴν ἤδη μητέρα γεγενημένην. τῆς δὲ γυναικὸς ἐν τούτῳ μεσιαζάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τὴν τεκνοποιΐαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τῷ δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, ἔτι κατέχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμήνυσαν ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους τῷ Θεῷ· καὶ ὅτι μεμφθεὶη μὲν ὁ εἷς, σημαίνων περὶ τῷ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας Αβραμος ἤλγησεν ἐπὶ τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀνασὰς ἱκέτευσε παρακαλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς συναπολλύναι τοῖς πονηροῖς. τῷ δὲ Θεῷ φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

PER idem igitur tempus Sodomitae, opibus et magna pecuniarum vi elati, et in homines contumelioſi exſtiterunt et religione in numen vacui; adeo vt beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, et mutua conſuetudine et familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decreuit inſolentiae poenas ab illis repetere; et non ſolum vrbem eorum euertere, ſed et eam regioni vaſtitatem inferre, vt nec amplius plantas nec fructum vllum ederet.

2. Cumque haec Deus de Sodomitis decreuiſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambrae prò foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutauit eos, et ad ſe adductos rogabat vt cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, iuſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum et aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi prae ſe tulerunt quaſi comederent; et de vxore etiam inquirebant, vbinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: aiunt ſe aliquanto poſt reuerſuros, eamque inuenturos iam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, et dicente fieri non poſſe vt liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, nòn ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; et quod miſſus eſſet vnus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas euertendos.

3. Haec audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitas: et exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne iuſtos et bonos vna cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel de-

ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τὴν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν· ὁ μὲν Αβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λῶτος αὐτοὺς ἐπὶ ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς τῆς Αβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους ὑπερβολῇ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ παρὰ Λώτῳ καταχθέντας, ἐπεβίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράπησαν. τοῦ δὲ Λώτου παραινοῦντος σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδὼ τῆς παρ' αὐτῷ καταγωγῆς, εἰ δὲ ἔχουσιν ἀκρατῶς, τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκείνων ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν λέγοντος παρέχειν· ἀδ' ὅτως ἠδέσθησαν.

δ'. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τοὺς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθῆναι τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν δὲ κατέκρινε πάνδημον ὄλεθρον. Λῶτος δὲ, τοῦ Θεοῦ τὴν μέλλουσαν τῶν Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντος, ἀπηλλάσσετο, τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· αἱ γὰρ μνηστῆρες ὑπερεφρόνησαν τῆς ἐξόδου, εὐήθειαν ἐπικαλοῦντες τοῖς ὑπὸ τοῦ Λώτου λεγομένοις. καὶ ὁ Θεὸς ἐνσκήπτει βέλος εἰς τὴν πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρα, τὴν γῆν ὁμοίᾳ πυρώσει ἀφανίζων· ὥς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τὸν Ιουδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. ἡ δὲ Λώτου γυνὴ, παρὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν πόλιν συνεχῶς ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονοῦσα τὰ περὶ αὐτὴν, ἀπηγορευκότος τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖν, εἰς στήλην ἁλῶν μετέβαλεν. ἱστόρηκα δ' αὐτήν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν διαμένει. διαφεύγει δὲ αὐτὸς μετὰ τῶν θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταχωσθὲν περιγραφὲν ὑπὸ τοῦ πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰρ ὅτως Εβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, ταλαιπώρως διῆγεν.

§ ε'. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον γένος ὑπολαβοῦσαι, τῷ πατρὶ πλησιάζουσι, προνοήσασαι λαθεῖν. ἐποίουν δὲ τοῦτο ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ

eem inter eos eſſent, omnibus ſe remittere velle peccatorum ſupplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum vrbem peruenerunt; et eos rogabat Lotus, vt ad ſe diuerterent: ſumma enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis aemulus erat et imitator. Sodomitae autem, cum vidiſſent adoleſcentes egregie venuſtos ad Lotum diuertiſſe, ad vim et contumeliam formae eorum inferendam ſe pararunt. Loto vero hortante vt continerent ſeſe, neue in peregrinorum probrum ruerent, ſed hoſpitii ſui iura reuererentur; dicente etiam, ſi temperare ſibi nequirent, filias ſe pro illis eorum libidini ſubiicere: neque ſic quieuerunt.

4. Deus autem, illorum audacia flagitioſa ad iram commotus, ipſos quidem excaecauit, vt introitum in aedes inuenire fruſtra conarentur: Sodomitas vero vniuerſos ad interitum adiudicauit. Lotus autem, illi praenunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde diſceſſit, et vxore et filiabus (duae enim erant adhuc virgines) aſſumptis: nam ſponſi earum deſpicatui habuere egreſſum, Loti monita ſtultitiae figmenta eſſe dictitantes. Tum Deus telum in vrbem coniicit, eamque vna cum incolis combuſſit, terram circa omnem pari incendio deuaſtans, quemadmodum mihi iam dictum eſt in hiſtoria Belli Judaïci. Caeterum Loti vxor, cum inter abeundum ſubinde ad vrbem reſpiceret, clademque eius paulo curioſius ſpectaret, Deo iſthaec facere prohibente, in ſtatuam ſalis conuerſa eſt. Eam ſiquidem vidi, nam et hodie vſque manet. Lotus autem cum filiabus euaſit, ad locum paruulum quendam appulſus ab igne in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebraei modicum vocant. Illic, ab hominibus deſertus et victus penuria laborans, vitam miſeram aliquantiſper egit.

5. Virgines autem, vniuerſum genus humanum extinctum ratae, cum patre rem habent, praeuidentes clam fieri poſſe. id eo agebant animo, ne genus hominum pe-

παῖδες, ὑπὸ μὲν τῆς πρεσβυτέρας Μώαβος· εἴποι δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός. Ἀμμανον δ' ἡ νεωτέρα ποιεῖται· γένους υἱοὶ ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. καὶ τίκτει δ' αὐτῶν ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθνος· Ἀμμανίτας δὲ ὁ ἕτερος. Συρίας τῆς Κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα. καὶ Λὼτῳ μὲν τοιαύτην συνέβη τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθαι.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Αβιμελέχου· καὶ περὶ Ισμαήλου τοῦ Αβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Αράβων.

Ἀβραμος δὲ μετῴκησεν εἰς Γέραρα τῆς Παλαιστίνης, ἐπ' ἀδελφῆς ἐπαγόμενος σχήματι τὴν Σάρραν· ὅμοια τοῖς πρὸ ὑποκρινάμενος διὰ τὸν φόβον. ἐδεδίει γὰρ Αβιμέλεχον τὸν βασιλέα τῶν ἐπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐραθεὶς τῆς Σάρρας, φθείρειν οἷός τε ἦν. εἴργεται δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσου χαλεπῆς, αὐτῷ προσπεσούσης ἐκ Θεοῦ. καὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνωκότων, ὑπνώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὴν τοῦ ξένου γυναῖκα. καὶ, ῥᾷον διατεθεὶς, φράζει πρὸς τοὺς φίλους· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ ταύτην ἐπαγάγοι τὴν νόσον ὑπὲρ ἐκδικίας τοῦ ξένου, φυλάσσων ἀνύβριστον αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν ὄσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν αὐτὸν εὐμενῆ τὸ λοιπὸν, ἀδεῶς ἐκείνου περὶ τὴν γυναῖκα γενομένου. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Αβραμον, συμβουλευσάντων τῶν φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸν, ὡς πεισομένης τι τῶν αἰσχρῶν, ἐκέλευσε δεδιέναι· Θεὸν γὰρ αὐτοῦ κήδεσθαι, καὶ κατὰ τὴν συμμαχίαν τὴν ἐκείνου μεμνημένον ἀνύβριστον κομίζεσθαι. τοῦ δὲ Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ τοῦ τῆς γυναικὸς συνειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχὴν, εἰ γαμετὴν ὄσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν ἀγόμενος οὐκ ἠδίκει. παρακαλεῖ τε πρᾴως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτοῦ τε μένειν βουλόμενον πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπιέναι τε προαιρούμενον τεύξεσθαι πομπῆς, καὶ

mitus interiret. Naſcuntur autem liberi, ex ſeniore quidem Moabus, ac ſi quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit iunior; quod nomen ſignificat filium generis. Atque ex vno illorum prognati ſunt Moabitae, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitae. vtrique Coele-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Iſmaëlo Abrami filio, eiuſque poſteris Arabibus.

ABramus autem migrauit in Gerara vrbem Palaeſtinae, Sarram pro ſorore ſecum ducens: eadem, quae antea, prae timore ſimulans. Metuebat enim Abimelechum, iſtius loci incolarum regem; qui et ipſe Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. eius vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immiſſus. Et cum medici ſalutem eius deſperarent, in ſomno per viſum aliquod admonitus eſt, ne iniuriam inferat hoſpitis vxori. Mox, cum meliuſcule ſe habere coepiſſet, indicat amicis, hunc ſibi morbum immiſiſſe Deum ad vindicandum ius hoſpitis, vt qui vxorem illi inuiolatam conſeruare voluerit: (non enim ſororem ſecum ducere, ſed coniugem legitimam) pollicitumque eſſe, ſibimet poſthac benignum fore, modo ille omni de vxore ſolicitudine liberaretur. Haec loquutus, Abramum, ſuadentibus amicis, accerſit; iuſſitque ipſum iam coniugi non metuere, ne quid turpe ſit paſſura: eius enim curam habere Deum, vxoremque ſub praeſidio illius manentem ſine iniuria reportaturum eſſe. Sibi autem atteſtante Deo et mulieris conſcientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuiſſe, ſi nuptam eſſe ſciuiſſet; ſed cum pro ſorore eam habuerim, nihil iniuſti commiſi. Ad haec rogabat, vt aequo animo in ſe eſſet, Deumque propitium redderet; et ſiue apud ſe manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; ſiue abire mallet, deducendum eſſe curare, ſibique omnia ſubminiſtranda eſſe quorum

πάντων ὅσων καὶ χρήζων πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο. ταῦτ' ἐπόντος, Αβραμος ὅτε τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς ἐψεύσθαι ἔλεγεν, ἀδελφὴ γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα, καὶ δίκαια τοιαύτης ὑποκρίσεως ἐκ ἀσφαλῆ τὴν ἐπιδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε ἐπὶ τὸ μηδὲν αἴτιος τῆς νόσου γεγονέναι, προθυμηθῆναι δ' αὐτῷ περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Αβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, καὶ συντίθενται ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπέρ τινος Φρέατος ποιήμενοι τὸν ὅρκον, ὃ Βηρσαβὰ καλοῦσιν· ὅρκιον δὲ Φρέαρ λέγοιτο ἄν. ἔτω δ' ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

β'. Γίνεται δὲ Αβράμῳ μετ' ὀλίγον καὶ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προείρητο· ὃν Ισακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. διὰ μέντοι τὸ τὴν Σάρραν μειδιάσαι, τέχεσθαι φήσαντος αὐτὴν τῷ Θεῷ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετῷ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν ἔτως ἐκάλεσεν. αὕτη μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Αβραμος. τίκτεται δὲ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν εὐθὺς μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνουσι. καὶ ἐκεῖνο μετὰ τοσαύτας ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ιουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Αραβες δὲ μετὰ ἔτος τρισκαιδέκατον· Ισμάηλος γὰρ ὁ κτίστης αὐτῶν τοῦ ἔθνους, Αβράμῳ γενόμενος ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ ὃ τὸν πάντα λόγον ἐκθήσομαι μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάρρα γεννηθέντα τὸν Ισμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Αγάρης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, οὐδὲν ἀπολείπουσα τῆς ὡς πρὸς ἴδιον υἱὸν εὐνοίας. ἐτρέφετο γὰρ ἐπὶ τῇ τῆς ἡγεμονίας διαδοχῇ. τεκοῦσα δ' αὕτη τὸν Ισακον οὐκ ἠξίου παρατρέφεσθαι τούτῳ τὸν Ισμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν αὐτὸν δυνάμενον, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπειθεν οὖν τὸν Αβραμον εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς οὐ προσετίθετο τὴν αὐτοῦ γνώμην οἷς ἡ Σάρρα ἐσπουδάκει· πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἐκ-

ndigens ad ipſum ſe contulerat. Haec loquuto aiebat Abra-
ıamus, ſe de cognatione mulieris nequaquam mentitum
ſſe; ipſam enim fratris filiam eſſe: et abſque hac ſimula-
ione peregrinationem parum tutam exiſtimaſſe. Et in
quantum aegritudinis eius cauſa non omnino exſtiterit,
ed ſuae ipſius ſaluti ſtuduerit, manſurum quoque cum
llo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam
pecuniarum partem ei conceſſit; mutuoque paciſcuntur
ſine fraude viuere, iuramento ſuper puteo quodam facto,
qui Berſubae appellatur: at Foederis puteum interpretari
poſſumus. Sic autem hactenus à loci iſtius incolis nomi-
natur.

2. Caeterum non multo poſt Abramo etiam filius na-
ſcitur ex Sarra, ſicut ei praedixerat Deus: quem Iſacum no-
minauit. hoc riſus ſignificatur. Nam quod Sarra ſubriſe-
rit, Deo ipſam parituram eſſe dicente, cum grandis natu
prolem non exſpectaret, ita filium appellabat. nam ipſa
quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum.
Iſtius autem aetatis vtriuſque anno vltimo naſcitur puer;
quem die ſtatim octauo circumcidunt: atque ex illo eun-
dem diem etiam nunc Judaei in circumcidendis liberis ob-
ſeruant. At Arabes aetatis anno tertio et decimo: nam
Iſmaëlus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina na-
tus, ea aetate eſt circumciſus. de quo orationem omnem
explicabo multa cum diligentia.

3. Sarra Iſmaëlum, ex famula eius Agara natum, pri-
mum diligebat; pari eum beneuolentia, ac ſi ex ſe fuiſſet
genitus, proſequens. alebatur enim in ſpem ſucceſſionis.
Verum poſtquam ipſa Iſacum peperit, haud aequum cen-
ſebat Iſmaëlum cum hoc puero educari, vtpote qui natu
maior, eumque iniuria afficere potuit, patre eorum de-
functo. Suadebat igitur Abramo vt eum vna cum matre
aliquo deducendum eſſe curaret. Ille vero primum non
aduertebat mentem ad ea quibus valde ſtudebat Sarra: rem
omnium atrociſſimam eſſe ratus, puerum nondum adul-
tum, et mulierem, cunctis quae vſui erant egentem, ab-

πέμπειν. ὕστερον δὲ, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἠρέσκετο τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας προσταττομένοις, πειθεὶς παρεδίδου τὸν Ισμαήλον τῇ μητρὶ, μήπω δι' αὐτῆς χωρεῖν δυνάμενον ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένην ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένην. ὡς δ' ἀπιοῦσαν ἐπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ἦν. ὕδατος δὲ σπανίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγοῦν, ὡς μὴ παρόντος τὴν ψυχὴν ἀφῇ, προῄει πορρωτέρω. συντυχὼν δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φράζει παρακειμένην, καὶ κελεύει προνοεῖν τῆς ἀνατροφῆς τοῦ παιδίου· μεγάλα γὰρ αὐτὴν ἀγαθὰ περιμένειν ἐκ τῆς Ισμαήλου σωτηρίας. ἡ δ' ἐθάρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν διαφεύγει τὰς ταλαιπωρίας.

δ'. Ἀνδρωθέντι δὴ τῷ παιδὶ γύναιον ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δ' ἦν καὶ αὕτη τὸ ἀρχαῖον· ἐξ ἧς παῖδες Ισμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· Ναβαιώθης, Κήδαρος, Αβδέηλος, Μαβσαμᾶς, Ιδουμᾶς, Μάσμαος, Μάσσαος, Χόδαδος, Θέμανος, Ιέτουρος, Νάφαισος, Κάδμας. οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου καθήκουσαν πρὸς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες, εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τῶν Αράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Αβράμου ἀξίωμα.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ Ισάκου, ὃς ἦν γνήσιος Αβράμου παῖς.

Ισακου δὲ ὁ πατὴρ Αβραμος ὑπερηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ ἐπὶ γήρως ὠδῖν κατὰ δωρεὰν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ γενόμενον. προσεκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τῆς τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. Αβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν

legare. Postea vero (nam et Deus quae instituerat Sarra comprobauit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, vtpote qui solus iter facere adhuc non potuit: iussitque aquae lagenam et panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere coeperat commeatus, solicita erat et anxia. At cum nihil fere aquae supereſſet, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea praesente exspiraret, vlterius proficiscitur. Ipsi autem obuiam veniens Dei angelus, et fontem in propinquo indicauit, et curam pueri educandi habere iussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero praenunciatis fidem habens, et cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura et benignitate miseriam euasit.

4. Puero igitur aetatis iam adultae connubio iungitur mulier, oriunda ex Ægypto (vnde et ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt filii duodecim vniuersi; Nabaiothes, Cedarus, Abdeelus, Mabsamas, Idumas, Masmaus, Massaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphaesus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui toti Arabum genti et tribubus nomina sua dederunt, cum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

CAP. XIII.

De Isaaco Abrami filio legitimo.

ISacum autem pater Abramus supra modum diligebat, vt vnigenitum, et in senectutis limine dono Dei sibi natum. Hanc vero beneuolentiam et amorem parentum puer ipse magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti studeret, parentibus obsequium praestaret, Deumque summa pietate coleret. Abramus autem suam felicitatem in eo posuit, vt filium secum à malis relinquens è vita excederet: id

ἐτίθετο· τοῦτο μέντοι κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, διάπειραν αὐτοῦ βουλόμενος λαβεῖν τῆς περὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, καὶ πάντα ὅσα εἴη παρεσκευασμένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσειε, καὶ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς αὐτοῦ σπορᾶς ἔχοι τὸν υἱὸν Ἰσαακον, ἤτει τοῦτον αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον παρασχεῖν· ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, βωμὸν ἱδρυσάμενον. ἔτως γὰρ ἐμφανίσειν τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τῆς τοῦ τέκνου σωτηρίας προτιμήσειε τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β'. Ἀβραμος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ κρίνων παρακοῦειν τοῦ Θεοῦ δίκαιον, ἅπαντα δ' ὑπεῖκειν, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, ἐπικρυψάμενος πρὸς τὴν γυναῖκα τήν τε τοῦ Θεοῦ προῤῥησιν, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς τοῦ παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ἰσακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, ἀπῆει πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνώδευσαν οἱ οἰκέται. τῇ τρίτῃ δὲ, ὡς κάτοπτον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνόντας, μετὰ μόνου τοῦ παιδὸς παραγίνεται εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' ᾧ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται. ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου μόνου. τῷ δὲ Ἰσάκῳ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγεν, ὄντα ἱκανὸν καὶ τῶν ἐκ ὄντων εἰς εὐπορίαν ἀνθρώποις παραγαγεῖν, καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαῤῥοῦντων ἀφελέσθαι· δώσειν οὖν κἀκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ εὐμενὴς μέλλει τῇ θυσίᾳ παραγίνεσθαι αὐτοῦ.

γ'. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύασο, καὶ τὰς ξύλας ἐπενηνόχει, καὶ ἦν πάντα εὐτρεπῆ, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· „ὦ „παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γενέσθαι μοι παρὰ „τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ παρῆλθες εἰς τὸν βίον, ἐκ ἔστιν ὅ, τι μὴ

quod ipsi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens eius erga seipsum obseruantiae experimentum facere, apparuit ei, enumeratisque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis; vt et hostibus superiorem eum fecerit, et praesentem felicitatem sua ei benignitas dederit filium Isacum, eundem popoſcit vt sacrificium et victimam sibi offerret; iussitque vt ipsum in montem Morium subducens, holocaustum sibi faceret, postquam aram ibidem collocaverat. Sic enim se manifestaturum esse eius in ipsum pietatem, si etiam filii saluti anteponeret quod Deo gratum erat et acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia ei parere, quod eius prouidentia viuant saltem omnes quibus est ipse propitius, clam vxorem habens Dei mandatum, et quod ipsi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo ministrare prohiberetur, assumpto Isaco cum duobus seruis, impositisque asino rebus ad sacrificium necessariis, ad montem contendit; et biduum quidem comitati sunt eum serui. Tertio vero die, cum iam in conspectu esset mons, qui secum erant in campo relictis, cum solo puero aduenit ad montem; vbi postea rex Dauides templum exstruit. Ferebant autem secum omnia quae ad sacrificium vsui forent, victima sola excepta. Isaco vero vigesimum quintum annum agente, aramque apparante, et simul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla praesto esset victima. tum quidem ille, Deum ipsis praebiturum esse, aiebat, qui et hominibus quae deerant affatim suppeditare, et quae haberent, si in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo sibi quoque victimam, si propitius sacrificio suo adfuturus sit.

3. Postquam autem structa erat ara, et ligni frustula imposuerat, atque omnia parata erant, filium sic alloquitur: „O fili, te, mille votis a Deo expetitum mihi nasci, „ex quo in hanc vitam venisti, summa cura ac solicitudine

„περὶ τὴν σὴν ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, ὃδ' ἐφ' ᾧ μᾶλ-
„λον εὐδαιμονήσειν ὤμην, ὡς σὲ ἴδοιμι ἡνδρωμένον, καὶ τε-
„λευτῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμαυτῦ καταλίποιμι.
„ἀλλ' ἐπεὶ Θεῦ τε βυλομένυ σὸς πατὴρ ἐγενόμην, καὶ πά-
„λιν τύτῳ δοκῶν ἀποτίθεμαί σε, φέρε γενναίως τὴν καθιέ-
„ρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ σὲ παραχωρῶ, ταύτης ἀξιώσαντε
„παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, ἀνθ' ὧν εὐμενὴς γέγονέ μοι παρα-
„στάτης καὶ σύμμαχος, νῦν ἐπιτυχεῖν. ἐπειδὴ γεννηθεὶς ἀπο-
„θανοίη, ὐ τὸν κοινὸν ἐκ τῦ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς
„ἰδίᾳ Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας προπεμπόμενος.
„ἄξιον οἶμαί σε κρίναντος αὐτῦ μήτε νόσῳ μήτε πολέμῳ
„μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυκεν ἀν-
„θρώποις, ἀπαλλαγῆναι τῦ βίυ, μετ' εὐχῶν δὲ καὶ ἱερυ-
„γίας ἐκείνυ τὴν ψυχὴν τὴν σὴν προσδεξομένυ, καὶ παρ'
„αὐτῷ καθέζοντος· ἔσῃ τέ μοι εἰς κηδεμόνα καὶ γηρωκό-
„μον, διὸ καὶ σὲ μάλιστα ἀνετρεφόμην, τὸν Θεὸν ἀντὶ σαυ-
„τῦ παρεχημένος.

δ'. Ἰσακος δὲ, πατρὸς γὰρ ἦν οἷῦ τετυχηκότα γενναῖον ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται πρὸς ἡδονὴν τὰς λόγυς· καὶ φήσας, „ὡς ὐδὲ γεγονέναι τὴν ἀρχὴν ἦν δίκαιος, εἰ Θεῦ
„καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπωθεῖσθαι, καὶ μὴ παρέχειν
„αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέρων βυλεύμασιν ἑτοίμως, ὅτε καὶ μόνυ
„τῦ πατρὸς ταῦτα προαιρυμένυ μὴ ὑπακύειν ἄδικον ἦν,
„ὥρμησεν ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπράχθη τὸ ἔργον, μὴ τάντος ἐμποδὼν τῦ Θεῦ. βοᾷ γὰρ ὀνομαστὶ τὸν Αβραμον, εἴργων τῆς τῦ παιδὸς σφαγῆς. ὐ γὰρ ἐπιθυμήσας αἵματος ἀνθρωπίνυ τὴν σφαγὴν αὐτῷ προσάξαι τῦ παιδὸς, ἔλεγεν, ὐδὲ ὅ πατέρα ἐποίησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τύτυ βυλόμενος μετὰ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι θέλων αὐτῦ τὴν διάνοιαν, εἰ καὶ τοιαῦτα προσασσόμενος ὑπακύοι. μαθὼν δὲ αὐτῦ τὸ πρόθυμον καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας, ἤδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέχεν, ὐχ ὑστερήσειν δὲ αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ γένυς ἀξιῦντα· ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσαντα

„educaui, nihilque erat in quo me beatiorem fore putaui, „quam vt te virum factum conſpicerem, morienſque do„minatus mei ſucceſſorem relinquerem. Sed quoniam „et Dei voluntate pater tuus exſtiterim, iterumque te vt „illi placitum eſt abdicem, forti animo fer hanc conſe„crationem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis ho„nore iam affici vult, eo quod benignus mei defenſor „fuerit et adiutor. Quum natus moriaris, non commu„ni omnium more è vita egrediens, ſed à patre proprio „rerum omnium parenti Deo ſacrificii ritu oblatus; ipſo „vt reor te dignum cenſente, qui nec morbo nec bel„lo nec alia quapiam calamitate, quae hominibus ſo„let accidere, ex hac vita decedas; ſed cuius animam „ille cum precibus et ſolenni ſacrificio exciperet, et „apud ſe collocaret, teque mihi curatorem et ſenectu„tis moderatorem praeſtabis, quem in finem te po„tiſſimum educaui, Deum loco tui hoc merito excita„turus.

4. Iſacus autem (eo enim patre erat, quem ſi quis nactus fuerit, generoſo oportet eſſe animo) libentiſſime ſermonem eius accipit: atque haec effatus, „quod ne„que initio dignus erat qui naſceretur, ſi Dei patriſque „iudicium reiecturus eſſet, ſeque non alacriter vtriuſque „placitis obſequentem praeberet, quandoquidem, ſi vel „pater ſolus ita vellet, nefas eſſet non parere„, protinus ad aram et mactationem acceſſit. certeque peractum fuiſſet opus, ſi Deus ei non obſtitiſſet. Nam Abramum nomine inclamauit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine ſanguinis humani pueri caedem ſe ei imperaſſe, dicebat; neque illum, cui patrem ipſum fecerat, cum tanta impietate ſe velle auferre, ſed eo vt animum eius exploraret, an etiam talia facere iuſſus ei morem gereret. Cognita autem eius promptitudine ac pietate praecellenti, ſe quidem iſtis delectari quae ei dederat; illum autem non deſerturum eſſe, quem ſemper omni ſua cura ac liberis dignaturus ſit; futurumque filium ei maxime longaeuum, qui vita feliciter exacta

εὐδαιμόνως παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις παραδώσειν μεγάλην ἡγεμονίαν. προεδήλωσε τε τὸ γένος τὸ αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πλῆτον ἐπιδώσειν, καὶ μνήμην αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις· τήν τε Χαναναίαν ὅπλοις κατακτησαμένους, ζηλωτὰς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, χρὶον ἐκ τ' ἀΦανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερωσύνην. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, καὶ τοιούτων ἀγαθῶν ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· καὶ θύσαντες ἀπενόησαν πρὸς τὴν Σάῤῥαν, καὶ δεῖπνον εὐδαιμόνως, ἐΦ' ἅπασιν οἷς ἐθελήσειαν τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ Σάῤῥας τῆς Αβραάμ γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέτερψε.

ΚΑΙ Σάῤῥα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν· θάπτουσι δὲ αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τῶν Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ χοῦν αὐτῆς τὸν τάΦον. Αβραὰμ δὲ ὠνησαμένου τὸ χωρίον σίκλων τετρακοσίων παρ' ΕΦραΐμου τινὸς ἐκ τῆς Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Αβραάμ τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῷ ταυτὶ κατεσκευάσαντο.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ἐκ Χατούρης Αβραάμῳ γαμηθείσης τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγεννήθη.

ΓΑμεῖ δ' αὐτὸς Χατούραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, πρός τε πόνους καρτεροὶ καὶ δεινοὶ συνιέναι· Ζαμβράνης, Ιαζάρης, Μαδάνης, Μαδιάνης, Ιωσύβακος, Σοῦς. Φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες· καὶ Σούᾳ μὲν Σαβαθάνης γίνεται καὶ Δαδάνης. τούτῳ δὲ Λατούσιμος, Ασσυρις,

filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. praedixit etiam fore vt genus ipsorum in multas gentes crescceret et diuitiis floreret, eiusque principes et auctores in sempiterna memoria haberentur: vtque posteri, terram Chananaeam armorum gloria possessuri, aliis omnibus inuidiam concitarent. Haec cum dixisset Deus, arietem ex improuiso eis ante oculos adduxit ad sacrificium. At illi, praeter spem sibi redditi, nactique tantae felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: et victima mactata reuersi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adiuuante.

CAP. XIV.

De Sarra Abrami coniuge, vtque ipsa vitam finierit.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananaeis quidem è publico etiam fundum eis concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum quadringentis siclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronensi. ibique monumenta sibi Abramus posterique eius exaedificarunt.

CAP. XV.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta est.

POst haec autem duxit ille Chaturam, ex qua nati sunt ei sex filii, viribus ad labores et acri ingenio praediti; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Josubacus, Suus. Ipsis vero liberi etiam nascuntur: et Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem fuerunt Latusimus, Assuris, Luomes: Madiano vero Ephas,

Λιβόμης· Μαδιάνης δὲ Ηφᾶς, Ωφρὴν, Ανωχος, Ελδᾶς, Ελδᾶς. τούτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς υἱωνοῖς Αβραμος ἀποικιῶν σόλυς μηχανᾶται· καὶ τήν τε Τρωγλοδύτιν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τῆς Εὐδαίμονος Αραβίας, ὅσον ἐπὶ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν καθήκει. λέγεται δὲ ὡς ὕστος ὁ Ωφρὴν στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτήν· καὶ οἱ υἱωνοὶ αὐτῦ, κατοικήσαντες ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπὸ τῦ ἐκείνου ὀνόματος Αφρικαν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ Αλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ, λέγων ὕτως· „Κλεόδημος δὲ Φη„σὶν ὁ προφήτης, ὁ καὶ Μάλχος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ιουδαίων, „καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστόρησεν ὁ νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ „τῆς Χατύρας Αβράμῳ ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.„ λέγει δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, Αφέραν, Σαρείμ, Ιάφραν. ἀπὸ Σαρείμ μὲν τὴν Ασσυρίαν κεκλῆθαι. ἀπὸ δὲ τῶν δύο, Αφέρα τε καὶ Ιάφρα, πόλιν τε Αφραν καὶ τὴν χώραν Αφρικαν ὀνομασθῆναι. τούτους γὰρ Ηρακλεῖ συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ Ανταῖον· γήμαντά τε τὴν Αφρα θυγατέρα Ηρακλέα γεννῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς Διόδωρον, τοῦτον δὲ γενέσθαι Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς Βαρβάρους Σόφακας λέγεσθαι.

ΚΕΦ. ιε'.

Ως ὁ Ισακος γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

Ισάκῳ δὲ, περὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γνῆς ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Αβραμος Ρεβέκκαν, Ναχώρου παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμπει τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, ἐνδησάμενος μεγάλαις πίστεσι. γίνονται δ' αὐτοὶ τοῦτον τὸν τρόπον· ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, ἔπειτα ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμπε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, διὰ τὸ σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν ἐκτετιμημένα. οὗτος ἀπεργόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθος, θέρους δὲ ὑπὸ ἀνυδρίας· ἔτι δὲ καὶ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν

Ophren, Anochus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupauerunt Troglodyticam, et regionem Arabiae Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem vt Ophren, expeditione in Libyam suscepta, ipsam possederit; eiusque nepotes, collocatis in ea sedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Huius autem sermonis testem habeo Alexandrum Polyhistorem, dum sic loquitur: „Cleodemus vates, qui et „Malchus vocatur, rerum Judaïcarum historiam con„texens, sicuti fecerat et Moyses Judaeorum legislator, „narrat, Abramo natos fuisse plures ex Chatura libe„ros.„ Refert autem illorum etiam nomina, tres recensens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Assyriam appellatam: à duobus vero, Aphera et Japhra, vrbem Aphram et regionem Africam nomen accepisse. Hos porro Herculi contra Libyam et Antaeum militanti, auxilium tulisse ait: Herculem etiam, cum Aphrae filiam vxorem duxisset, ex illa genuisse Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

CAP. XVI.

Quomodo Isacus Rebeccam vxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Isaco, annos circiter quadraginta nato, coniungere statuisset vxorem Rebeccam, fratris sui Nachoris neptim, ad sponsalia facienda mittit famulorum natu maximum, summa fide sibi obstrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus inuicem femoribus suppositerunt, dein futurorum testem Deum invocarunt. Misit autem et munera suis illic amicis, quae ob raritatem, vel quod non omnino istius essent regionis, magni aestimarentur. Is aliquod tempus itineri insumens, quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme quidem propter coeni spissitudinem, aestate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca istic

ὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτῳ τοῖς ὀδεύουσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται Χάῤῥαν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Αβραμος μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέστελλεν, εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τε αὐτήν· τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρνουμένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ παρασχούσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ἐπὶ ταύτης ὢν τῆς διανοίας, ἐπὶ τὸ Φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δ' ἐκτρεπομένων, ὡς χρῃζουσῶν οἴκαδε κομίζειν, ἀλλ' ὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν· καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ Φιλοφρόνως. ὁ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, ἐπῄνει τε τῆς εὐγενείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν ὐκ ἔφυγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσειαν, Φησὶν, ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους. ἡ δὲ ὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεσήμαινε. καὶ Ρεβέκκα μὲν, Φησὶν, ἐγὼ καλοῦμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθούηλος ἦν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δὲ ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, τοῦ τε οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητέρι προνοούμενος, καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας ἐπιμελούμενος· τούτων ἀκροασάμενος, ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν ὅτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, οὓς εὐπρεπὲς Φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, τῆς ἐπὶ τῷ πίειν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γενομένην. ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ

infestantibus, quos viatores, ni sibi caueant, haud facile effugiunt, tandem ad vrbem Charram peruenit. Cumque esset in suburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur orauit, vt Rebecca (ob quam eum miserat Abramus filio suo desponsandam) si ex voluntate eius hae nuptiae essent perficiendae, inter illas inueniretur, et hoc signo dignosceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipsa autem illi praebente.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogauitque virgines vti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quasi egerent quam domum deferant, atque illi non concessuras esse dicentibus, (nam haud haustu facilis erat aqua) vna omnium eas redarguit ob morositatem erga hospitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas esse, quae ne aquam quidem impertirent; eique praebuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene speraret, volens autem verum cognoscere, illam generositatis ergo et benignitatis laudauit, quod etiam cum labore suo egentibus subministrare non recusarit; sciscitabatur etiam ex quibus esset parentibus, optauitque vt illis in emolumentum cederet talis filia; et despondeant, inquit, vt ipsis gratum est, in domum viri probi, parituram ipsi liberos legitimos. At illa ei haec non inuidebat scire desideranti, sed et genus indicat. Et, Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater vero meus Bathuelus erat, sed ille iam quidem defunctus est: verum Labanus frater meus, qui domui vniuersae cum matre prospicit, meaeque virginitatis curam gerit. His auditis gauisus est ob facta et dicta: quod perspectum habuerit, Deum manifesto sibi in itinere adiutorem exstitisse. Cumque protulisset monile et alia quaedam ornamenta, quae gestare virginibus decorum est, obtulit ea puellae, vt ei essent in remunerationem pro potu et in honorem: aequum esse, dicens, vt illa huiusmodi praemia acciperet, quae tot virginibus bonitate praestaret. Simul petiit vt ad eos

προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρημένης· κόσμου τε φέρων γυναικείου πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν ἐκ ἀσφαλεστέρως ἔφασκεν, ἢ τοιέτοις οἷς αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ τἀδελφῆ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς ἐ δυσχεραίνουσιν, ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· ἐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ἡ δὲ περὶ μὲν τῆς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν· ἐμέμφετο δὲ ὡς μικρολόγως ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμοιδὴ μεθέξειν. δηλώσασα μέν τοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωρῆντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

γ'. Ὡς οὖν τότε γενομένου παρῆγε τὸν ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτῷ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες ἐπεμέλουν· αὐτὸς δὲ δειπνήσων εἰσηγάγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. „Ἀβραμος Θάρρα μέν ἐστιν υἱὸς, συγγενὴς δ' ὑμέτερος· „Ναχώρης γὰρ τούτων, ὦ γύναι, τῶν παίδων πάππος, ἀδελ„φὸς ἦν Ἀβράμου, ὁμοπάτριός τε καὶ ὁμομήτριος. πέμπει „τοίνυν ὅτος πρὸς ὑμᾶς, ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ „ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μό„νος ἐπὶ τοῖς πᾶσι τεθραμμένος. ᾧ τῶν μὲν ἐκεῖ γυναικῶν „δυνατὸν αὐτῷ τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, ἐκ ἠξίωσεν ἀ„γαγέσθαι· τιμῶν δὲ τὸ γένος, τὸν γάμον πολιτεύει τοῦτον. „ἃ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑβρίσητε· κατὰ γὰρ „Θεοῦ βούλησιν τά τε ἄλλα μοι κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπήντησε, „καὶ τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλη„σίον τῆς πόλεως ἐγενόμην, παρθένος ἰδὼν πολλὰς ἐπὶ τὸ „φρέαρ παραγινομένας, ἠυξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν. ὃ δὴ „καὶ γέγονε. γάμον οὖν ὑπὸ θείας μνησευόμενον ἐπιφα„νείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Ἀβραμον, τὸν μετὰ τοσαύ„της ἀπεσαλκότα σπουδῆς, τῷ κατανεῦσαι τὴν κόρην τιμή„σατε.„ οἱ δὲ, καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα, τήν τε γνώμην τοῦ Θεοῦ συνῆκαν, καὶ πέμπουσιν ἐφ' οἷς ἠξίου τὴν θυγατέρα· γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ἰσακος, τῶν πραγμάτων εἰς

diuertere liceret, à nocte vlterius ire prohibitus: cumque mundum muliebrem magni pretii secum ferret, nusquam eum tutius deponere posse dicebat, quam apud tales qualem eam expertus est. Coniecturam enim se facere de matris fratrisque ipsius humanitate, adiiciebat, quam parum difficiles essent, ex ea quae in ipsa elucebat virtute: neque ipsis grauem fore, qui mercedem pro hospitio solueret, suisque sumptibus viueret. Illa vero, bene ipsum de parentum humanitate coniectare, respondit; increpabat tamen, quod illiberales esse suspicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, si ille annuerit, eum deducturam esse aiebat.

3. Vt igitur hoc facto adduxerat hospitem, camelos eius serui Labani accipiunt, curantque: ipse vero coenaturus à Labano introducitur. Ac coena peracta, ad ipsum matremque virginis sic alloquitur. „Abramus fi„lius quidem est Tharri, vester autem cognatus: Nacho„res enim, tuorum, ô matrona, liberorum auus, Abra„mi erat frater, eodem patre et eadem matre prognatus. „Is igitur ad vos mittit, postulans hanc virginem filio „suo accipere in matrimonium: quem legitimum habet, „solumque in bonorum omnium haereditatem eduxit. „Qui, cum quidem potuisset illi ex istius regionis fe„minis vel opulentissimam capere, noluit eam filio con„nubio iungi: sed, genus suum habens summo in ho„nore, hasce nuptias versat. cuius studium et propositum nolite contemnere: nam Dei benignitate et alia „mihi in hoc itinere feliciter successerunt, et puellam „hanc et vestras aedes inueni. Cum enim prope ad vr„bem accessissem, virgines complures videns ad puteum „aduenientes, Deum oraui vt in hanc inciderem: quod „et factum est. Has igitur nuptias, Dei praesentia con„ciliatas, vos quoque vestra auctoritate ratas habetote: „et Abramum, qui me tanto studio huc misit, puellam „concedendo honorate.„ Illi vero, nam honesta visa sunt ipsis et grata quae dicebat, et Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditioni-

αὐτὸν ἀφικομένων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας ἐξελήλυθεισαν.

ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ τῆς Αβραάμ τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ καὶ Αβραμος μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἀξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένος. ἐβίωσε δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπτεται ἐν Χεβρῶνι, μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τῶν παίδων Ισάκου καὶ Ισμαήλου.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ τῶν Ισάκου υἱῶν, Ησαύου καὶ Ιακώβου· καὶ γεννήσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.

Ισάκῳ δὲ μετὰ τὴν Αβραάμ τελευτὴν ἐκύει τὸ γύναιον· καὶ, τῆς γαστρὸς ἐπιμεῖζον ὀγκωμένης, ἀγωνιάσας ἀνήρετο τὸν Θεόν. Φράζει δ' αὐτῷ διδύμως τέξεσθαι τὴν Ρεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη· τῷ δὲ μείζονος προτερήσειν τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. τίκτεται δ' αὐτῷ μετ' ὀλίγον κατὰ τὴν πρόῤῥησιν τῷ Θεῷ δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ τὰς πόδας δασὺ περισσῶς ἦν, τὸ δὲ νεώτερον εἶχετο προϊόντος αὐτῷ κατὰ πτέρναν. ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον, Ησαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τῆς τριχώσεως· Εβραῖοι γὰρ τὸ Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ιάκωβος δὲ ὁ νεώτερος τῇ μητέρι προσφιλὴς ἦν.

β'. Λιμοῦ δὲ τὴν γῆν καταλαβόντος, Ισακος, δόξαν αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τῆς χώρας ἀγαθῆς ὑπαρχούσης, ἐπὶ Γεράρων ἀπῄει, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος. ὑποδέχεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχος, κατὰ ξενίαν καὶ φιλίαν τὴν Αβραάμ. καὶ πολλῇ πάνυ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ χρησάμενος

ous: duxitque illam Iſacus, factus rerum omnium domi-
nus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iuerant.

CAP. XVII.

De obitu Abrami.

NON multo autem poſt moritur etiam Abramus, vir in omni virtute ſummus, Deoque pro ſua in ipſum in-ſigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum et ſeptuaginta quinque: et ſepultus eſt in Chebrone, iuxta vxorem Sarram, à filiis ſuis Iſaco et Iſmaëlo.

CAP. XVIII.

De Iſaci filiis, Eſauo et Jacobo; ac natiuitate eorum et educatione.

DEfuncto autem Abramo, ab Iſaco grauida facta eſt vxor: ventreque eius in maius intumeſcente, anxius Deum conſuluit Iſacus. Reſpondet autem, gemellos ei pariturum Rebeccam, genteſque fore liberis cognomines: et quae minor videbitur maiori praecellet. Nec multo poſt, ſicut praedixerat Deus, naſcuntur ei gemini: quorum ſenior quidem à capite ad pedes ſupra modum hiſpidus erat, iunior vero exeuntis ante ſe calcem manu tenebat; Pater autem amabat natu maiorem, Eſaui ex piloſitate cognomen habentem: nam Hebraei pilos vocant Seïron. Jacobus vero minor matri charus erat.

2. Verum fame in ea terra graſſante, Iſacus, cum decreuiſſet ire in Ægyptum, Dei iuſſu Gerara ſe contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hoſpitium et amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna beneuolentia proſequeretur, reſtitit inuidia, ne

κατ' ἀρχὰς, ἐπὶ ταύτης ὑπὸ Φθόνου μεῖναι πρὸς τὸ πᾶν ἐκωλύθη. ὁρῶν γὰρ τὸν Θεὸν τῷ Ισάκῳ συμπαρόντα, καὶ τοσαύτῃ περὶ αὐτὸν σπουδῇ χρώμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δὲ τοιούτου πάλιν ἐκ μεταβολῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βασκάνου πειραθεὶς Αβιμελέχου, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν λεγομένην Φάραγγα, χωρίον ὑ μακρὰν Γεράρων. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ Φρέαρ ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντος Φιλονεικεῖν, ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ὑποχωρήσας δὲ ὤρυσσεν ἕτερον· καὶ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Αβιμελέχου ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν ἀπεχώρησεν, εὐγνώμονι λογισμῷ κτώμενος αὐτῷ τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτου παραχόντος αὐτῷ τὴν Φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ρωβὼθ τὸ Φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ προτέρων τὸ μὲν Εσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσειε· τὸ δὲ ἕτερον Σιτεννὰ, ἔχθρας ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα.

γ'. Ισάκῳ μὲν οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγέθους πραγμάτων. Αβιμέλεχος δὲ, κατ' αὐτοῦ Φύσεσθαι νομίζων τὸν Ισακον, ὑπόπτου μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συνδιαιτήσεως γενομένης, ἐπ' ὀ Φανερᾷ δὲ ἔχθρᾳ τοῦ Ισάκου ὑπεκστάντος, δείσας μὴ τῆς προτέρας αὐτῷ Φιλίας μηδὲν ὄφελος γένηται, πρὸς ἄμυναν ὧν ἔπαθεν Ισάκου τραπέντος, Φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν, ἵνα τῶν στρατηγῶν Φίκολον ἐπαγόμενος. πάντων δὲ τετυχηκὼς ὧν ἠξίου, διὰ τὴν Ισάκου χρηστότητα, ὀργῆς προσφάτου πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένην προτιμῶντος, ἀπῆρεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ.

δ'. Τῶν δὲ Ισάκου παίδων Ησαυος, περὶ ὃν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐσπουδάκει, τεσσαράκοντα γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Αδαι τὴν Ηλωνος, καὶ Αλιβάμην τὴν Εσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας· ἑαυτὸν ποιήσας τῆς περὶ τὸν γάμον ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ συμβουλευσάμενος. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπέτρεψεν Ισακος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γνώμης γενομένης· ὃ γὰρ ἦν αὐτῷ δι' ἡδονῆς συναίψασθαι συγ-

prorſus in eo affectu perſeueraret. Deum enim videns Iſaco propitium adeſſe, et tantopere illi fauere, expulit eum. At ille, denuo Abimelechum prae inuidia adeo mutatum expertus, tum quidem receſſit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, paſtores irruentes pugnam cient, vt opus incoeptum impedirent: et cum ille contendere noluerit, viſi ſunt praeualuiſſe. Pedem autem referens alterum cauauit puteum: aliiſque Abimelechi paſtoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abſceſſit; prudenti conſilio ſibimet comparans ſecuritatem. Dein rege hoc illi ſponte praeſtante, vt abſque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellauit; nomine ſpatium amplum ſignificante. E prioribus autem num quidem Eſcon vocatur, ac ſi quis diceret pugnae puteum: alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

3. Porro ita contigit, vt Iſaco creſceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra ſe auctas tore fortunas Iſaci, cum et non ſine mutuis ſuſpicionibus ſimul vixerint, et ex occulta inimicitia ſeceſſerit Iſacus, metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet, Iſaco ad iniuriam acceptam vlciſcendam conuerſo, rurſus cum illo amicitiam renouat, vno è ſuis ducibus Phicolo ſecum adducto. Ac cum omnia, quae popoſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiae recentem donauit iram, domum eſt reuerſus.

4. Iſaci autem filiorum alter Eſauus, cui impenſe fauerat pater, quadraginta annos natus, vxores ducit Adam Helonis filiam, et Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananaeis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam conſilii cum patre communicans. Nam id ſane non permiſiſſet Iſacus, ſi filius ſententia ipſius ſtetiſſet: non enim illi volupe erat affinitates iungere cum iſtius regionis incolis. No-

γένειαν πρὸς τὰς ἐπιχωρίας. ὁ βυλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ, κελεύων ἀφίεσθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾷν ἔκρινε.

ε'. Γηραιὸς δὲ ὢν, καὶ τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ησαυον, καὶ τὸ γῆρας εἰπὼν, ὡς καὶ δίχα τῆς πηρώσεως καὶ τῶ κατὰ τὰς ὄψεις πάθους ἐμποδὼν ἦν αὐτῷ θεραπεύειν τὸν Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται παρασκευάσαι δεῖπνον, ἵνα μετὰ τῦτο ἱκετεύσει τὸν Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τὸν βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε καὶ τελευτήσειε, πρὸ δὲ τύτε παραχεῖν αὐτῷ βέλεσθαι τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτῦ παρακεκλημένον.

ς'. Καὶ Ησαυος μὲν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ρεβέκκα, τὸν Θεὸν εἰς τὴν εὔνοιαν ἀξιῦσα τὴν Ιακώβε παρακαλεῖν, καὶ παρὰ τὴν Ισάκε γνώμην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφυς κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δὲ Ιάκωβος ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς πεπυσμένος. ἐπεὶ δ' εὐπρεπὲς ἦν τὸ δεῖπνον, ἐρίφυ δέρματι τὸν βραχίονα περιβαλὼν, ἵνα πιστεύοιτο παρὰ τῷ πατρὶ διὰ τὴν δασύτητα Ησαυος εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, διὰ τὸ εἶναι δίδυμος, τύτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γενέσθαι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακυργῶν εἰς τἀναντίον παροξυνεῖ τὸν πατέρα ποιήσασθαι ταύτας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ισακος ἐπαιθόμενος τῷ κατὰ τὴν φωνὴν ἰδίῳ, προσκαλεῖται τὸν υἱόν. τῶ δὲ τὸν βραχίονα προτείναντος, ᾧ τὴν αἰγέαν περιεβέβλητο, ταύτης ἐπαφώμενος, φωνῆς μὲν εἶπεν Ιακώβῳ παραπλήσιον, κατὰ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ησαυος εἶναί μοι δοκεῖς. καὶ μηδὲν ὑπολαβὼν κακύργον, δειπνήσας τρέπεται πρὸς εὐχὰς καὶ παράκλησιν τῶ Θεῶ· „Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, καὶ δημιργὲ τῆς „ὅλης ὐσίας, σὺ γὰρ πατρὶ τῷ ἐμῷ μεγάλην ἰσχὺν πρῦθη„κας ἀγαθῶν, κἀμὲ τῶν παρόντων ἠξίωσας, καὶ τοῖς ἐξ „ἐμῦ γενομένοις ὑπέσχε βοηθὸς εὐμενὴς καὶ δοτὴρ ἀεὶ τῶν „κρειττόνων ἔσεσθαι. ταῦτ' οὖν καὶ βεβαίωσον, καὶ μὴ πε-

lens autem filio esse molestus, iubendo vt à mulieribus abscederet, secum statuit silere.

5. Sed cum esset senex, et visu prorsus orbatus, Esavum ad se vocat; querensque de senectute, vt, vel sine defectu visus et caecitatis calamitate, ipsum impedierit, ne Deo posset ministrare, iussit eum venatum exire, et quantumcunque poterat captantem coenam parare; vt ea sumpta Deum precaretur, illi per totum vitae curriculum auxiliatorem fore ac adiutorem: incertum quidem esse dicens quando etiam moreretur; velle tamen, antequam è vita discederet, Deum illi suis pro eo precibus propitium reddere.

6. Et Esaus quidem ad venationem festinauit. At Rebecca, aequum censens Dei fauorem pro Iacobo implorare, etiam praeter Isaci institutum, ipsi praecepit hoedis iugulatis coenam instruere. Iacobus autem matri obsequitur, omnia ab ipsa edoctus. Posteaquam vero parata erat coena, pelle hoedina brachium circumvoluens, vt propter villosam cutem Esauum esse crederet pater (nam caetera omnia similis, vt qui gemellus, hoc solo differebat) solicitusque, ne, priusquam preces conciperentur, in dolo malo deprehensus patrem ita irritaret, vt eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Isacus autem, quis istic erat peculiari vocis sono intelligens, filium aduocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hoedinam circumdederat, hispidum tractans Isacus exclamauit, voce Iacobi persimilis es, attamen ob pilositatem Esauus mihi videris. Nihilque mali suspicatus, cum coenasset, ad preces et vocationem Dei conuertitur: dicens, „Domine omnium sae„culorum, et rerum vniuersitatis conditor, tu etenim „patri meo ingentem bonorum vim proposuisti, et me „praesenti felicitate dignatus es, posterisque meis polli„citus es, te benignum fore adiutorem et meliorum in „dies largitorem: haec igitur faustis fancito auspiciis, „neque me propter hanc debilitatem despicias, quae

„εἴδῃς με διὰ τὴν παρεῦσαν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλον σὲ
„δεόμενος τυγχάνω. καί μοι παῖδα τὸν τοῦτον σύμενὶς σῶζε,
„καὶ παντὸς ἀπαθῆ κακοῦ διαφύλαττε· δὸς αὐτῷ βίον εὐ-
„δαίμονα, καὶ κτῆσιν ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δύναμις παραχεῖν·
„ποιήσας δ' αὐτὸν Φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, Φίλοις δὲ τίμιον
„καὶ κεχαρισμένον.

ή. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ησαυον ποιεῖσθαι τὰς εὐ-
χὰς, παρεκάλει τὸν Θεόν. ἄρτι δὲ πέπαυτο τούτων, καὶ παρ-
ῆν Ησαυος ἀπὸ τῆς θήρας· καὶ τῆς διαμαρτίας ὁ Ισακος
αἰσθανόμενος, ἡσυχίαν ἄγει. Ησαυος δὲ ἠξίει τῶν ὁμοίων τ'
ἀδελφῷ παρὰ τοῦ πατρὸς τυγχάνειν. τοῦ δὲ πατρὸς ἀρνου-
μένου, διὰ τὸ πάσας εἰς Ιάκωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πέν-
θος ἦγεν ἐπὶ τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν ἀχθό-
μενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν περὶ τὸ κυνηγέσιον καὶ δύναμιν σώ-
ματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε,
καὶ καρπώσεσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ'
αὐτοῦ γένος· δουλεύσειν δὲ τἀδελφῷ.

θ'. Ιάκωβον δὲ Φοβούμενον τὸν ἀδελφὸν, τιμωρίαν βου-
λόμενον ἀπολαβεῖν τῆς ἐπὶ ταῖς ἀραῖς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ
ῥύεται· πείθει γὰρ τὸν ἄνδρα Μεσοποταμῖτιν ἀγαγέσθαι
τῷ Ιακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ισμαήλου
θυγατέρα, τοῦ πατρὸς ἄκοντος, Ησαυος παρειλήφει πρὸς
γάμον Βασεμμάθην. ἐ γὰρ εὐνοῦν τοῖς Χαναναίοις οἱ περὶ
τὸν Ισακον, ὡς ἐπὶ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς διε-
κειμένων, εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην ὁ
Ησαυος παρέλαβε, μάλιστα περὶ αὐτὴν σπουδάσας.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον.

Ιακωβος δὲ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μη-
τρὸς, κατὰ γάμον τῆς Λαβάνου θυγατρὸς τοῦ ἐκείνης ἀδελφοῦ,
ἐπιτρέψαντος Ισάκου τὸν γάμον διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς βε-

„facit, vt magis etiam ope tua egeam. Serua mihi „puerum hunc propitius, ac ab omni malo intactum „custodi; illi vitam felicem concedens, et bonorum „quae potes impertire possessionem. Fac autem eum „inimicis quidem formidabilem, inter amicos vero ho„noratum et gratiosum.

8. Ac ille quidem, putans se Esauo bene precari, sic Deum inuocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esauus: et Isacus, frustrationem praesentiens, quiescit. At Esauus postulabat, vt similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero id negante, quod omnes in Iacobum preces erogauerat, frustrationem lugebat Esauus. Eiusque lachrymis commotus pater, futurum aiebat, vt venandi quidem exercitatione, et corporis viribus in armorum vsu aliisque operibus ipse praecelleret, eamque gloriam tum ipsi tum eius posteris sempiternam mansuram; sed fratri seruiturum esse.

9. Caeterum Iacobo fratrem metuente, ne poenas à se exigeret, quod precibus esset frustratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito persuasit vt Mesopotamica Iacobo duceretur mulier cognata. Iam enim et Ismaëli filiam Basemmatham, inuito patre, in coniugem acceperat Esauus. Nam cum animo in Chananaeos haudquaquam beneuolo esset Isacus, vt qui primas illius nuptias aegre admodum tulerat, Esauus, gratiam ab eo initurus, Basemmatham sibi adiunxit, summo amore illam prosequutus.

CAP. XIX.

De Iacobi fuga in Mesopotamiam, metu fratris.

IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, vt duceret auunculi sui Labani filiam (nuptias fieri permittente Isaco, vt vxoris consiliis obsequeretur) per Chana-

λήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ πρὸς τὰς ἐπιχωρίας μῖσος, παρ' ὀδενὶ μὲν ἠξίει καταγεσθαι. ὕπαθρος δὲ ἠυλίζετο, τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτῷ συμφορυμένοις ἐπιτιθείς· καὶ τοιαύτην κατὰ τὰς ὕπνους ὄψιν ὁρᾷ, παρασᾶσαν αὐτῷ. κλίμακα γῆθεν ἔδοξεν ἐφικνυμένην τῷ ἀρανῷ βλέπειν, καὶ δι' αὐτῆς ὄψεις κατιόσας, σεμνότερον ἢ κατὰ ἀνθρώπε φύσιν ἐχόσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομαστί τε καλέσαι, καὶ ποιήσασθαι τοιάτυς λόγυς. „Ἰάκω„βε, πατρὸς ὄντα σε ἀγαθῦ καὶ πάππε δόξαν ἀρετῆς με„γάλης εὑρεμένε, κάμνειν ἐπὶ τοῖς παρῦσιν ὐ προσῆκεν, „ἀλλ' ἐλπίζειν τὰ κρείττονα. καὶ γὰρ ἄφθονος ἐκδέξεταί „σε μεγάλων ἀγαθῶν παρυσία πρὸς τὸ πᾶν, κατὰ τὴν ἐμὴν „ἐπικυρίαν. Λβραμόν τε γὰρ ἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας „δεῦρ' ἤγαγον, ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα „τὸν σὸν εὐδαίμονα ἀπέφηνα. ὧν ὐχ ἧττω μοῖραν εἰς σὲ κα„ταθήσομαι. θαῤῥῶν οὖν καὶ ταύτην πορεύε τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ „πομπῶ χρώμενος. ἀνυσθήσεταί γὰρ σοὶ γάμος, ἐφ' ὃν „ἐσπάδακας· καὶ γενήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ „πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῷ κρεῖττον ἔσαι, μείζοσιν υἱοῖς αὐτῶν „καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος τῆς γῆς δί„δωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσυσι πᾶσαν ὅσην ἥ„λιος ὁρᾷ καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ μήτε κίνδυνον ὑφο„ρῶ μηδένα, μήτ' εὐλαβῦ τὸ πλῆθος τῶν πόνων, ἐμῦ ποιη„μένε τῶν σοὶ πραχθησομένων πρόνοιαν, ἔντε τοῖς νῦν καὶ „πολὺ πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

β'. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ιακώβῳ προαγορεύει. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις, Φαιδρύνει τε τὰς λίβας, ὡς τηλικούτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προῤῥήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον ἀπαθῆς ἐπανίοι, καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν πεπορισμένων ποιήσεται, ὕτως αὖθις ἀφικόμενος. τίμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ Βηθὴλ θέμενος. σημαίνει δὲ τῦτο θείαν ἑστίαν, κατὰ τὴν τῶν Ελλήνων γλῶτταν.

naeam iter faciebat: et, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam diuertere. Sed sub dio pernoctauit, capite lapidibus à se congestis impositо: et per quietem iuxta se vidit visionem. Scalam se videre imaginatus est à terra ad coelum pertingentem, et per eam species descendisse, supra humanam naturam augustas; tandemque super eam Deum manifesto sibi apparentem, nominatimque se vocasse, et huiusmodi verba fecisse. „Iacobe, cum sis patre bono „et auo ob suam virtutem celeberrimo prognatus, de „praesentibus laborare non decet, sed meliora sperare: „namque immensa te bonorum manet abundantia et „copia, meo sub praesidio. Ego etenim Abramum è „Mesopotamia huc adduxi, pulsum à cognatis, feci„que vt patrem tuum omnes suspicerent beatum. nec „tua sors deterior est futura. Quare et bono animo „perge hanc viam ire, me deductore fretus. Pro„spere enim tibi cessurae sunt nuptiae, quas animo „agitasti: bonique tibi nascentur liberi. Multitudo „autem eorum erit innumerabilis, et inde maiora so„bolis incrementa: quibus ego terrae huius imperium „dabo, et eorum posteris, qui repleturi sunt terram „omnem et mare quàm late sol aspicit. Tu neque me„tuas vllum periculum, neque labores quantoscunque „numero defugias, me quae tibi gerenda erunt proui„dente et curante, etiam nunc multoque magis in po„sterum.

2. Et haec quidem Deus Iacobo praedicit. Ille vero, ob ea quae visa sibi promissaque laetitia gestiens, et lapides oleo perfundit, quod super eos tantae felicitatis sibi facta fuerit promissio, votumque nuncupat, sacrificaturum se illic, si victum comparauerit, saluusque redierit; Deoque omnium quae acquisiuerit decimam oblaturum, modo ita reuertatur. Locum etiam honore dignum censet, eum Bethel nominans. hoc vero Graecis θεὰν οἶκον (Dei domum) sonat.

γ'. Πρεσβῶν δὲ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας, χρόνῳ παρῆν εἰς τὴν Χάρραν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος ἱδρυμένους φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἶς τε λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτούς, εἰ τυγχάνουσι Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι περιόντα. οἱ δὲ πάντες ἐπίστασθαί τε ἔφασαν. ὑ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι. καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρεῖη. παρὰ γὰρ ταύτης μεμαθήκεις ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς. ταῦτα δ' αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ἐπικατιοῦσι τῶν ποιμένων· καὶ δεικνύουσι τὸν Ιάκωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος ὅτος ἥκει τὰ περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀναπυνθανόμενος. ἡ δὲ, ἡθεῖσα ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ιακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτούς, καὶ ὑπό τίνος χρείας ἠγμένος· ἤυχετο δὲ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφικνεῖται δεόμενος.

δ'. Ιάκωβος δὲ ὐχ ὑπὸ τῆς συγγενείας, ὐδὲ τῆς διὰ ταύτην εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς, ἐκπέπληκτό τε τοῦ κάλλους ὀρῶν ὅτως ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι τῶν τότε γυναικῶν ἤνθων, καὶ φησὶν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα τῆς τε ἐμῆς καὶ σῆς γενέσεως· ἐκ Θάρρα γὰρ Αβραμος, καὶ Αρράνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν υἱοὶ, ὧν Βαθύηλος ὁ σὸς πάππος Ναχώρα γίνεται παῖς, Αβράμου δὲ καὶ τῆς Αρράνου Σάρρας Ισακος ἐμὸς πατήρ. ἔγγιον δὲ καὶ νεώτερον τοῦθ' ἡμεῖς τῆς συγγενείας ὁμήρευμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ρεβέκκα γὰρ μήτηρ ἐμὴ, Λαβάνου πατρὸς τοῦ σοῦ ἀδελφὴ, πατρός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δ' ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν πρέπουσαν ἡμῖν συγγένειαν ἀνανεωσόμενος. ἡ δὲ ὑπὸ μνήμης, οἵα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, προπεπυσμένη παρὰ τοῦ πατρὸς τὰ περὶ τῆς Ρεβέκκας, καὶ τοὺς γονεῖς εἰδυῖα ποθοῦντας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὑπὸ τῆς περὶ τὸν πατέρα

3. Illinc recta contendens ad Mesopotamiam, tandem peruenit Charram. At cum pastores offendisset in suburbio, et adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes; iis se immiscuit, potum desiderans. Et, cum illis dum sermonem confert, percontatus est, an nossent Labanum quendam popularem suum, si forte adhuc superstit. Illi vero omnes et se nouisse dixerunt (non enim talem esse, vt ignotus esse possit) eiusque filiam vna pascere; seque demirari, quod nondum adsit. Ex ea enim, inquiunt, accurate de illis omnia, quae scire aues, poteras intelligere. Inter loquendum aduenit puella cum pastoribus qui vna descenderant: eique Iacobum ostendunt, dicentes, peregrinus iste venit vt de patre tuo scisciteretur. Illa vero, puellariter gauisa Iacobi aduentu, ipsum interrogabat, quisnam et vnde ad eos veniret, et qua necessitate adductus: optauitque vt penes se esset illis suppeditare, quorum gratia venerat.

4. Iacobus autem, non cognatione, eiusue beneuolentia, sed amore puellae captus, et obstupuit, tali eam videns formae venustate praeditam, quali paucae tunc feminae florebant; et inquit, mihi tecum et cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua aetas vel mea: Tharro enim Abramus et Arranes et Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius, Abrami vero et Sarrae Arranis filiae pater meus Isacus. Quin et propinquius est et recentius cognationis pignus, quo sumus mutuo deuincti: Rebecca enim mater mea Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego et tu. Nunc autem huc venio vos salutaturus, ac affinitatem, quae nos deceat, renouaturus. At illa in memoriam reuocans, quae prius (vt adolescentulis solet euenire) à patre audiuerat de Rebecca, probeque sciens nomen eius grate accidere ad parentum aures, prae amore patris lachrymabunda com-

εὐνοίας ἔνδακρυς γενομένη, περιβάλλει τὸν Ἰάκωβον· καὶ κατασπασαμένη, τὴν εὐκταιοτάτην καὶ μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγεν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτῦ κειμένῳ, καὶ πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοντι· Φανεῖσθαι δ' ἂν τῦ παντὸς ἀνταξιον ἀγαθῦ. χωρεῖν τε ἐκέλευσεν ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγεμένη, καὶ τῆς ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν βραδύνοντα.

ε'. Ταῦτ' εἰπῦσα, παρήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Λάβανον. καὶ γνωρισθεὶς ὑπὸ τῦ μήτρωος, αὐτός τε ἀδεὴς ἦν ἐν Φίλοις γενόμενος, καὶ εἰνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. μετὰ δὲ ὀ πολλὰς ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μειζόνως, ἢ ὡς τῷ λόγῳ δηλώσειεν, ἔλεγε· τὴν δ' αἰτίαν δι' ἣν ἀφῖκται, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπὼν, καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτῦ δεομένης, ἀνεπυνθάνετο· παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασαν ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰάκωβος δὲ αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ἰσάκῳ γενέσθαι παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ησαυον, ὃν, ἐπεὶ τῶν τῦ πατρὸς εὐχῶν διήμαρτε, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γενομένων, ἀποκτεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς παρὰ τῦ Θεῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ἤυξατο. ταύτην τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας, κατὰ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι, καὶ πλέον τῦ κατ' ἐκείνων συγγενῦς ἡ μήτηρ προσλαμβάνει. ἔρυμα δὲ τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν Θεὸν ποιήμενος, θαῤῥῶ τοῖς παροῦσι.

ς'. Λάβανος δὲ καὶ διὰ τὰς προγόνους ὑπισχνεῖται πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, καὶ διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρόσης. ποιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε, καὶ προνομίας ἀντὶ τούτων ἀξιώσειν· καὶ πρὸς τὰς ἰδίας ἀπαλλάσσεσθαι γονεῖς βυλόμενον, μετὰ δώρων ἐπανήξειν, καὶ τιμῆς ὅσης εἰκὸς ἐστι τυχεῖν τὸν ὕτω συγγενῆ. Ιακώβου δὲ ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος, καὶ φήσαντος

plectitur Iacobum; et, posquam eum salutauerat, optatissimam, inquit, et maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuae obliuiscitur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quouis bono conferendus. Atque ad patrem è vestigio ire iussit, seque ad eum deducturam sequi, neque cunctando illum amplius hac priuare voluptate.

5. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnitusque ab auunculo, et ipse nihil habebat quod vereretur inter amicos, illisque inexspectato aduentu multum voluptatis attulit. Post aliquot autem dies, Labanus, gaudere se quidem eius praesentia magis quam verbis exprimere posset, aiebat: sed quam ob rem venisset relictis patre matreque grandaeuis, et qui ipsius obsequiis aegre carerent, ab eo requirebat. seque enim ipsi, in omnibus quibus egeret, adiumento fore et auxilio. Iacobus autem rem omnem ei exposuit, dicens: Isaco esse filios geminos, se et Esauum; eum, quia frustratus fuerit patris precibus, matris astutia à se interceptis, velle se interimere, vt qui principatum à Deo destinatum ei praeripuerit, vna cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc esse causam sui aduentus, accedente matris iussu: nam et omnes quidem (addit) sumus inter nos consanguinei, sed tamen genus generi mater praefert. Te vero proxime post Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione praesidium constituens, rebus, vt nunc sunt, non diffido.

6. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum et matris gratia, cui licet absenti ex suo in illum studio affectum suum testatum esse voluit. Nam et gregum curam se illi demandare velle aiebat, summamque hac in re auctoritatem dare: et quandocunque ad suos reuerti libuerit, cum muneribus rediturum esse, iisque honoribus, qui tam arcta cognatione iunctum deceant. At cum haec laeto animo acciperet Iacobus, diceretque se cum illo

ἡδέως πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομένοντα τὴν ἐκείνης, μισθὸν δ' ὑπὲρ τούτων λαβεῖν ἀξιώσαντος τὸν Ῥαχήλας γάμον, διά τε τἆλλα τιμῆς ἀξίας παρ' αὐτῷ τυγχανούσης, καὶ ὅτι διάκονος αὐτῷ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως γένοιτο. ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτων λόγους. Λάβανος δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ἐπινεύει τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδός, ἂν ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν εὐξάμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ μένοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ Χαναναίους ἂν οὐ πέμψειν τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦ τῆς ἀδελφῆς κήδους ἐκεῖ συναφθέντος. τοῦ δ' Ιακώβου τούτοις συγχωροῦντος, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συντίθεται. τοσάδε γὰρ αὐτῷ κέκριται θητεύσαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς πεῖραν δοὺς, ἐπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ προσδεξαμένου τὸν λόγον, Λάβανος τοῦ χρόνου διελθόντος πρὸς τὸ θεῖναι τὴν συνοχίαν τῶν γάμων. νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, ἀδὲν προσηθημένῳ τῷ Ιακώβῳ παρακατακλίνει τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ εὐπρεπῆ. συνελθὼν δ' ἐκεῖνος ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ δὲ συγγνώμην ᾐτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πράξειεν· οὐ γὰρ κατὰ κακοηθείαν αὐτῷ τὴν Λείαν παραχεῖν, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρου μείζονος νενικημένον. τοῦτο μέντοι γ' οὐδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντι δώσειν ταύτην μετ' ἄλλην ἑπταετίαν. πείθεται δὲ ὁ Ιάκωβος· οὐδὲν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπέτρεπε. καὶ διελθούσης ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ραχήλαν παρέλαβεν.

ζ'. Ησαν δ' ἑκατέραις θεραπαινίδες, τοῦ πατρὸς δόντος. Ζελφὰ μὲν Λείας, Ραχήλας δὲ Βάλλα. δοῦλαι μὲν οὐδαμῶς, ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τῆς Λείας ἥπτετο δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. προσεδόκα τε παίδων γενομένων ἕσεσθαι τιμία. ἱκέτευέ τε τὸν Θεὸν διηνεκῶς. καὶ γενομένου παιδὸς ἄρρενος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὴν ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς, Ῥοῦβηλον ὀνομάζει τὸν υἱὸν, διότι κατ' εὐχὴν αὐτῇ τοῦ Θεοῦ γένοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τεκνοῦν-

commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter ſufferre; ſed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere poſtularet, quam cum ob alia ſummo honore proſequeretur, tum quod ipſius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellae extorſit vt harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellae nuptias, vt qui generum eo meliorem ſibi accidere non optaret. Sed id ſe facturum, ſi modo aliquamdiu ſecum maneat: in Chananaeam enim non libenter miſſurum eſſe filiam; quin et ſororis affinitatis illic contractae propemodum ſe poenitere. His aſſentiente Iacobo, de ſeptem annis eſt conventum. Totidem enim ſocero ſeruire ſtatuit, vt, facto virtutis ſuae experimento, qui vir eſſet, melius cognoſceretur. Labanus autem conditionem accipiens, cum elapſum eſſet tempus praeſtitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Iacobo nihil tale praeſentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu maiorem, et facie parum liberali. Ille vero, vino et tenebris fallentibus, cum ea congreſſus eſt; luce dein fraude animaduerſa, Labani perfidiam incuſat. At ille veniam petebat neceſſitati, qua coactus hoc fecerit, non enim ex malitia illi Liam ſuppoſuiſſe, ſed alia cauſa grauiori impulſum. Neque tamen vel minimo impedimento eſſe Rachelae coniugio, ſed amanti illam collocaturum eſſe poſt alterum ſeptennium. Dictis obſequitur Iacobus: aliud enim faciendi poteſtatem ſibi eripuit amor puellae. Ac altero peracto ſeptennio, Rachelam in matrimonium accepit.

7. Erant autem ambabus ancillae, quas eis attribuerat pater; Liae quidem Zelpha, Rachelae vero Balla, nequaquam quidem ſeruae, ſubditae tamen. Ac grauiter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exſpectabatque, ſi liberos pareret, ſe honoratam fore, idque aſſiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer maſculus natus eſſet, et maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rubelum nominauit filium, eo quod miſeratione

ταῦ δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεών, ἀποσημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ τὸν Θεὸν γεγονέναι· εἶτα Λευΐ, κοινωνίας οἷον βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ἰούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ραχήλα δὲ, φοβουμένη μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἧττονος παρά τ' ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, παρακατακλίνει τῷ Ιακώβῳ τὴν ἑαυτῆς θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δάν, θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ελλήνων γλῶτταν· καὶ μετὰ τοῦτον Νεφθαλείμ, ἀμηχάνητος οἷον, διὰ τὸ ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· παρακατακλίνει γὰρ τὴν αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχεῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ασὴρ, μακαριστὴς λέγοιτο ἄν, ἐξ ὧν πρὸς εὔκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμβανε. Ραβήλ δὲ, τῶ πρεσβυτάτῳ τῶν υἱῶν Λείας, Μανδραγόρᾳ μῆλα κομίζοντος τῇ μητρὶ, Ραχήλα θεασαμένη παρεκάλει μεταδῦναι, δι' ἐπιθυμίας τοῦ βρώματος γενομένη. τῆς δ' ὃ πειθομένης, ἀρκεῖσθαι δ' αὐτὴν ἀξιώσης, ὅτι τῆς τιμῆς αὐτὴν ἀφέλοιτο τῆς παρὰ τῷ ἀνδρός· Ραχήλα πεπαύσασα τὸν θυμὸν τῆς ἀδελφῆς, παραχωρῆσαι αὐτῇ τἀνδρὸς ἔλεγε κοιμησομένῃ παρ' αὐτῇ κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. τῆς δὲ προσιεμένης τὴν χάριν, Ιάκωβος συγκαθεύδει τῇ Λείᾳ. Ραχήλα χαριζόμενος. πάλιν οὖν γίνονται παῖδες αὐτῇ· Ισσάχαρις μὲν, σημαίνων τὸν ἐκ μισθοῦ γενόμενον· Ζαβουλὼν δὲ, ἠνεχυρασμένον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτήν· θυγάτηρ δὲ Δεῖνα· χρόνοις δ' ὕστερον καὶ Ραχήλα γίνεται ὁ Ιώσηπος υἱός· προθήκην γεννησομένη τινὸς δηλοῖ.

ή. Τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον, ἔτη δ' ἐστὶν εἴκοσιν, ἐποίμαινε τῷ πενθερῷ. μετὰ δὲ τοῦτο ἠξίου, τὰς γυναῖκας ἀναλαβών, ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ πενθεροῦ μὴ συγχωροῦντος, κρύφα τοῦτο ποιεῖν ἐπενόει. τῶν γυναικῶν οὖν ἀπεπείρατο, πῶς ἔχοιεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν. τῶν δ' ἐχρησῶν ἡδέως, Ραχήλα καὶ τὰς τύπους τῶν Θεῶν, ὃς σέβειν πατρίους ὄντας νόμιμον ἦν, συναναλομένη, συναπεδίδρασκε μετὰ τῆς

diuina ei contigerit. hoc enim ſignificat nomen iſtud. Poſtea ex ea tres alii ſuſcepti ſunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuiſſe Deum: dein Leui, quaſi firmator ſocietatis: poſt hunc Iudas, quod nomen gratiarum actionem ſonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem ſororis deteriore apud maritum conditione eſſet, famulam ſuam Ballam Iacobo facit accumbere. ex ea vero puer naſcitur Dan; quod nomen Graeci in ſua lingua Θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: et poſt hunc Nephthalim; quaſi nullis dolis expugnandus; quod mater eius arte certauerit cum ſororis foecunditate. Idem autem et Lia facit, eadem contra ſororis artificium arte vſa: ſuam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem naſcitur filius Gadas; ipſumque licet appellare fortuitum: ac poſt hunc Aſer; qui beatificus diceretur, quod Liae celebritati cumulus acceſſerit. Verum cum Rubelus, filiorum Liae maximus, mandragorae mala matri attuliſſet, Rachela, viſis iis, partem ſibi dari petiit, quod cibi iſtius deſiderio teneretur. Illa vero non annuente, iubenteque contentam eſſe, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum ſororis, conceſſuram ſe ei dicebat, vt cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Iacobus, vt Rachelae gratificaretur. Rurſum igitur ei filii naſcuntur: Iſſacharis quidem, ſignificans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum beneuolentiae erga ſe: praeterque hos filia Dina. Poſtea vero et Rachelae natus eſt filius Ioſephus. id nomen acceſſionem rei futurae indicat.

8. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, ſoceri greges paſcebat et curabat. Eo autem elapſo, poſtulabat, vt cum vxoribus ab illo liceret diſcedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Vxores igitur pertentabat, quomodo laturae eſſent peregrinationem. Quibus cum grata res eſſet, Rachela, ſimulacris etiam Deorum, quos pro

ἀδελφῆς· οἵτε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς υἱοῖς, εἴ τέ τις ἦν κτῆσις αὐτῆς. ἀπήγετο δὲ Ἰάκωβος καὶ τῶν βοσκημάτων τὴν ἡμίσειαν, Λαβάνᾳ μὴ προεγνωκότος. τὰς δὲ τύπας τῶν Θεῶν ἐπεφέρετο ἡ Ραχήλα, καταφρονεῖν μὲν τῆς τοιαύτης τιμῆς τῶν Θεῶν διδάξαντος αὐτὴν Ἰακώβου. ἵνα δ' εἰ καταληφθεῖεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς διωχθέντες, ἔχοι τούτοις προσφυγοῦσα συγγνώμης τυγχάνειν.

ϑ'. Λάβανος δὲ, μεθ' ἡμέραν μίαν γνοὺς τήν τε Ἰακώβου ἀναχώρησιν καὶ τῶν θυγατέρων, δεινοπαθῶν ἤλαυνεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἐπειγόμενος· καὶ καθ' ἑβδόμην ἡμέραν ἐπί τινος λόφου λαμβάνει προκαθιδρυμένους. καὶ τότε μὲν, ἑσπέρα γὰρ ἦν, ἡσύχασεν. ὄναρ δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐπισὰς, παρήνεσε λαβόντι τὸν γαμβρὸν καὶ τὰς θυγατέρας ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ θυμοῦ τολμᾶν, σπουδὰς δὲ ποιεῖσθαι πρὸς Ἰάκωβον· αὐτὸς λέγων ἐκείνῳ συμμαχήσειν, εἰ καταφρονήσας αὐτοῦ τῆς ὀλιγότητος χωρήσειεν αὐτῷ διὰ μάχης. Λάβανος δὲ, τοιαύτης αὐτῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ προρρήσεως γεγενημένης, μεθημέραν εἰς λόγους τὸν Ἰάκωβον προσκαλεσάμενος, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πειθοῦς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ παρέχοι πᾶσαν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. „καὶ „γὰρ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τὴν εὔνοιάν σου τὴν „πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξηθήσεσθαι λογιζόμενος. σὺ δὲ, ὅτε „τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ, καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς ἐμὲ συγ„γενείας, ὅτε γυναικῶν ἂς ἔγημας αἰδῶ ποιησάμενος, ὅτε „τέκνων ὧν εἰμὶ πάππος, ἐχρήσω μοι πολέμιῳ νόμῳ· κτῆσιν „μὲν ἄγων τὴν ἐμὴν, θυγατέρας δὲ ἀναπείσας ἀποδρᾶναι „τὸν γεγεννηκότα· ἱερά τε πάτρια βασάσας οἴκοι φερόμε„νος, ὑπό τε τῶν ἐμῶν τιμηθέντα προγόνων, καὶ ὑπ' ἐμοῦ „θρησκείας τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἀξιωθέντα. καὶ ταῦτα ἃ μη„δὲ οἱ πολεμήσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σὺ, καὶ τῆς μὲν ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς υἱὸς, θυγατέρων δὲ τῶν ἐμῶν

patriis colere receptum erat, ſecum ablatis, vna cum ſorore fugiebat; ſimulque vtriuſque liberi, et famulae cum ſuis filiis, aſportatis etiam quaecunque poſſidebant. Abducebat autem Iacobus dimidium pecorum, ne praeſentiente quidem Labano. Simulacra vero Deorum ſecum ferebat Rachela, edocta quidem à Iacobo huiuſmodi honorem Deorum ſpernere; vt, ſi à patre perſequente deprehenſi eſſent, haberet quo confugeret, veniam impetratura.

9. Labanus autem, poſt vnam diem cognito Iacobi et filiarum diſceſſu, indignatus inſequebatur eum cum valida manu: et ſeptima die aſſequutus eſt eos in colle quodam quieſcentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi ſe continuit. Deus autem, illi per quietem adſtans, monuit vt generum et filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos prae ira conſuleret; ſed cum Iacobo foedus feriret: dicens, ſe illi propugnatorem futurum, ſi cum eo, propter paucitatem contempto, manus conſereret. Tum Labanus, cum haec ei praenunciaſſet Deus, ſequenti die Iacobum ad colloquium euocans, eique ſomnium narrans, cui fidem habens ad ipſum venerat, coepit illum accuſare, exprobrans; quod pauperem illum ad ſe venientem et omnium egenum ſuſceperit, et de ſuis facultatibus abunde ipſi ſuppeditarit. „Nam et filias meas, inquit, „tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga „nos tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipſius „matrem, neque cognationem qua mihi coniunctus es, „neque vxores quas duxiſti, neque liberos quorum auus „fui, reueritus, non aliter quam hoſtem me tractaſti: „bona quidem mea diripiens, filiabuſque genitorem fu„gere perſuadens, ac ſacra patria tecum domum aſpor„tans, cum apud maiores meos tum apud me ſumma in „veneratione habita. Imo et quae vix hoſtis hoſti face„ret, tu, cognatus, et e ſorore quidem nepos, filiarum „vero maritus, hoſpes inſuper ac domeſticus conuictor „mihi feciſti.„ Cum haec dixiſſet Labanus, pro ſe re-

„ἀνὴρ, ξένος δὲ καὶ ἐφέσιος τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγενημένος ἔ-
„δρασας.„ ταῦτ' εἰπόντος Λαβάνυ, Ιάκωβος ἀπελογεῖτο·
μὴ μόνῳ πατρίδος ἔρωτα τὸν Θεὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφύ-
σαι, καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν αὐτῷ κατελθεῖν
εἰς ταύτην. „ὑπὲρ δὲ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησὶν, ἀδικῶν
„αὐτὸς ἂν εὑρεθείης ἐπ' ἄλλῳ κριτῇ. ὑπὲρ γὰρ ἧς ἐχρῆν σε
„χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν καὶ πλείονος
„γεγενημένης, ὑπὲρ ταύτης πῶς ἀ διαμαρτάνεις τῶν δικαίων
„χαλεπαίνων ἐμοὶ, εἰ μοῖραν αὐτῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν.
„περὶ μέντοιγε τῶν θυγατέρων, ἴσθι μὴ κατ' ἐμὴν κακυρ-
„γίαν ἀπαναστήσαντος ἀκολυθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαί-
„αν, ἣν γυναιξὶ γαμεταῖς πρὸς συνοικοῦντας εἶναι συμβέ-
„βηκεν ἔπονται τοίνυν ἀχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν
„ἑαυτῶν.„ καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τὸ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλε-
γε. προσενεκάλει δὲ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς
ὢν ἀδελφὸς τῆς αὐτῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας,
ἐπιτάγμασιν ἐκτρυχώσειε χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν
ἐν αὐτοῖς καταχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τῶν γάμων ὑπ'
αὐτῦ γενόμενα, καίπερ ὄντα χαλεπὰ, κυφότερα ἔφασκε·
χείρω δὲ τὰ μετὰ τὰς γάμυς, καὶ ἅ τις ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν.
καὶ γὰρ σφόδρα κακύργως ὁ Λάβανος ἐχρήσατο τῷ Ιακώ-
βῳ. ὁρῶν γὰρ αὐτῷ τὸν Θεὸν πρὸς ὅ, τι θελήσειε συλλαμ-
βανόμενον, ὑπιχνεῖτο τῶν τεχθησομένων αὐτῷ παρέξειν ἑαυ-
ὅτε μὲν ὅ, τι καὶ γένοιτο λευκὸν, ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τῶν
γεννωμένων. πληθυόντων δὲ τῶν ἐπ' ὀνόματι τῷ Ιακώβυ
τικτομένων· τὴν μὲν εἰς τὸ παρὸν ἀχ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς
ἔτος δὲ παρέξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἐξῆς, διὰ τὸ ἐποφθαλ-
μιᾶν τῷ πλήθει τῆς κτήσεως· ἐπαγγελλόμενος μὲν, διὰ τὸ
δυσέλπιστον γενέσθαι τοσαῦτα, ψευδόμενος δὲ ἐπιγενομένοις.

ί. Περὶ μέντοι τῶν ἱερωμάτων, ἐκέλευεν ἔρευναν ποιεῖ-
σθαι. δεξαμένυ δὲ Λαβάνυ τὴν ἔρευναν, Ραχήλα πυνθανο-
μένη κατατίθησι τὰς τύπυς εἰς τὴν σάγην τῆς φερέσης αὐ-
τὴν καμήλυ· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκυσα τὴν κατὰ φύσιν κά-
θαρσιν αὐτῇ ἐνοχλεῖν. καὶ Λάβανος μὲν ἀφίσταται τῆς ἐπι-

ſpondit Iacobus: non ſibi ſolum, ſed omnibus, Deum indidiſſe patriae amorem, aequumque eſſe vt ipſe poſt tantum temporis ad eam ſe reciperet. „Quod vero „praedae, inquit, abactae crimen obiicis, ipſe iniuſti„tiae ſub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam „mihi pro facultatibus tuis conſeruatis et auctis debeas; „quomodo fieri poteſt vt ſuper his non recedas à iuſti„tia, qui aegre fers quod modicam earum partem ab„ſtulerimus. Certe quod ad filias attinet, ſcito illas „non ex malo mei abeuntis conſilio ſe mihi comites „dare; ſed ex iuſſa beneuolentia, quam nuptas mulie„res erga eos, quibuſcum viuunt, habere contigit. ſe„quuntur igitur non tam me, quam liberos ſuos.„ Atque haec quidem dixit Iacobus, vt oſtenderet ſe iniuriam illi non feciſſe. Inſuper autem querelis reum agebat: quod, matris ſuae cum eſſet frater, filiaſque ei connubio iunxiſſet, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, eum contriuerit. Ac ille quidem, quae ex cauſa et ſimulatione nuptiarum feciſſet, quamuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe dicebat: nuptias vero inſequuta multo grauiora, quae inimicus ſane effugiſſet. Etenim Labanus valde inique Iacobum tractauerat. nam, videns eum in iis quae voluit a Deo adiuuari, nunc pollicebatur ſe ei daturum pecudum quicquid album naſceretur, nunc autem rurſus quicquid nigrum. Cum autem creuiſſent pecora, quae Iacobi erant futura, non ſeruabat fidem in praeſens, ſed in proximum annum ſe daturum promittebat; quod ei inuideret facultatum abundantiam. promittens quidem, cum non ſperaret tantum prouentum; at mox, vbi prouenerat, fallens.

10. Veruntamen de ſacris ablatis, iuſſit inquiſitionem fieri. Cum autem hoc in ſe recepiſſet Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulacra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit am-

πλεῖον ἐρεύνης· ἐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μετὰ τοιάτης πάθους τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δὲ ὅρκους πρὸς Ἰάκωβον, ἀδενὸς αὐτῷ μνησικακήσειν τῶν γεγονότων· ἀλλὰ κἀκεῖνος, ἀγαπήσειν αὐτῷ τὰς θυγατέρας. καὶ τὰς πίστεις τὰς ἐπὶ τούτοις ἐποιήσαντο ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς στῆλην ἀνέθεσαν κατὰ βωμοῦ σχῆμα. ὅθεν Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν. ἑστιαθέντων δ' ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, ὁ μὲν Λάβανος ἀνέζευξεν.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελεύσεως Ἰακώβου καὶ Ἡσαύου.

Ἰακώβῳ δὲ εἰς τὴν Χαναιαίαν προϊόντι φαντάσματα συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν εἰς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον ἐκεῖνον προσαγορεύει Θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἔπεμψε μετὰ ἀκριβείας πρὸπεμψε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ὑποψίαν. ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τὸν Ἡσαυον· „ὅτι νομίσας Ἰάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτῷ τῇ ὀργῇ, τῆς χώρας ἐκὼν ὑπεξέλ„θοι, καὶ νῦν τὸν χρόνον ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι διαλλάκτην, „ἐπανήκοι, γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μετὰ τοῦ πο„ρισθέντος βίου, μετὰ τῶν τιμιωτάτων ἑαυτὸν ἐκείνῳ παραδι„δούς· ὅτι κρίνει μέγιστον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμετα„λαμβάνειν τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένων.„ καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ἡσαυος δὲ περιχαρὴς γίνεται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπήντα σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· καὶ Ἰάκωβος, πυνθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μετὰ τοσούτων ὁπλιτῶν, ἦν περίφοβος. τῷ μέντοι Θεῷ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπέτρεπε· καὶ πρόνοιαν εἶχεν ἐκ τῶν παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τῶν ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν προπεμπε, τοὺς δὲ λειπομένους ἅσσον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιαθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, ἐπιθεμένοις τῷ ἀδελφῷ, καταφυ-

plius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulacra. Porro iureiurando fidem dat Iacobo, ſe nullam ſibi factam iniuriam in memoria habiturum: quin et ille viciſſim, ſe filias eius amore proſequuturum. Atque hoc foedus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, vbi columnam erexerunt arae ſpecie. vnde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Conuiuio poſt foedus celebrato, Labanus quidem domum reuerſus eſt.

CAP. XX.

De congreſſu Iacobi et Eſaui.

IAcobo autem in Chananaeam iter pergenti viſiones obueniebant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem inde appellauit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, praemiſit accurate cuncta exploraturos, timens eum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, vt Eſauo dicerent. „Quod Iacobus vltro terram „patriam reliquerit, ne cum fratre ſibi perirato habita„ret; et nunc credens tantum temporis ſatis valere ad „gratiam reconciliandam, tandem reuerterit, vxoreſque „ac liberos adducens et facultates induſtria quaeſitas, „cum pretioſiſſimis quibuſque ſemet illi traditurus: quia „bonorum maximum exiſtimat, quae Deus largitus eſt „cum fratre communicare.„ Et illi quidem haec nunciarunt. Eſauus vero hac re laetatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Iacobuſque, audiens eum obuiam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; et ex praeſentibus prouidebat, vt ipſe illaeſus ſuos ſeruaret, hoſtibus ſuperior, ſi quid iniuſti intentarent. Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem praemittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi iubebat: vt ſi praemiſſi forte vi opprimerentur, Eſauo illos aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque

γὴν ἔχοιεν τὰς ἑπομένας. καὶ τοῦτον διατάξας τὰς σὺν αὐτῷ τὸν τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα κομίζοντας τῷ ἀδελφῷ. ὑποζύγια δ' ἦν τὰ πεμπόμενα, καὶ πλῆθος τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς ληψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι παρὰ τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνήσειν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τῆς ὀργῆς, εἰ διαμένοι τεθυμωμένος. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρηστοῖς ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν εἴρητο τοῖς πεμπομένοις.

β'. Ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐκίνει τὰς σὺν αὐτῷ. καὶ χείμαρρόν τινα Ἰάβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων, Ἰάκωβος ὑπολελειμμένος, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, ἐκείνου προκατέχοντος τῆς μάχης· ἐκράτει τε τοῦ φαντάσματος, ὁ δὲ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτὸν, χαίρειν τε πρὸς τοῖς γεγενημένοις παραινῶν, καὶ μὴ μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσόμενον, καὶ τὸ μηδέποτε τὸ γένος ἐκλείψειν αὐτοῦ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τῆς ἰσχύος ἔσεσθαι τῆς ἐκείνου. ἐκέλευέ τε καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσράηλον· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, τὸν ἀντισάντα ἀγγέλῳ θείῳ. ταῦτα μέντοι προὔλεγεν, Ἰακώβου δεηθέντος· αἰδόμενος γὰρ ἄγγελον εἶναι Θεοῦ, τίνα μοῖραν ἔξει σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. ἠθεῖς δὲ τούτοις Ἰάκωβος, Φανήλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ Θεοῦ πρόσωπον. καὶ γενομένου διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατύ· αὐτός τε ἀπείχετο τῆς τούτου βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον ἁπ' ἡμῖν ἔστιν ἐδώδιμον.

γ'. Πλησίον δ' ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προϊέναι τῶν γυναικῶν ἑκατέραν καθ' αὑτὴν μετὰ τῶν θεραπαινίδων. ἵνα πόρρωθεν ἀφορῶν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο θελήσειεν Ἡσαυος. προσεκύνει δ' αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς αὐτῷ γενόμενον, ἁπλῆν περὶ αὑτοῦ δόλιον φρονοῦντα. καὶ ὁ Ἡσαυος, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἀνήρετο τῶν

hoc modo instructis qui secum erant, quosdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea vero constabant iumentis, ac multis variisque quadrupedibus, quaeque accepturis ob raritatem eorum futura essent in pretio. interiecto autem inter eos spatio mittebantur, vt continuo aduenientes multi esse viderentur. nam verisimile erat donis placatum remissurum iram, si adhuc excandesceret. Quin et iis, qui missi erant, mandauit, vt blande illum alloquerentur.

2. His ita per totam diem dispositis, sub noctem suorum agmen mouebat. Cumque torrentem quendam Iabacchum nomine transissent: Iacobus pone relictus in spectrum incidit, et cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque superior spectro, quod voce simul et verbis ad ipsum vtitur, iisque quae acciderant laetari submonens, neque vt aduersus exigua se praeualuisse crederet, sed angelum diuinum vicisse; atque hoc ipsum reputaret magnae felicitatis esse praesagium, genusque eius nunquam desiturum esse, neque mortalium quenquam ipso viribus validiorem fore. Quin et praecepit, vt se posthac Israëlum vocaret: quod Hebraïca lingua significat angelo diuino reluctantem. Haec sane praedixit, poscente id ipsum Iacobo: nam cum sensisset angelum esse Dei, rogabat vt ostenderet quid sibi in fatis esset. His dictis, spectrum euanuit. Ista laeto animo accipiens Iacobus, locum Phanuelum nominat. id significat Dei faciem. Cumque ei inter luctandum exortus esset dolor in lato neruo, cum ipse illius esu abstinuit, tum nobis illo propter eum vesci non licet.

3. Cognito autem fratrem iam non procul abesse, iubet vxores procedere seorsim, quamque cum pediseque suis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si hoc voluisset Esauus. Ipse vero, fratri propior factus, eum adorauit, nihil mali de eo cogitantem. Et Esauus, eo salutato, interrogabat de turba liberorum

παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἠξίου τε, τότε τὸ πᾶν μαθὼν περὶ αὐτῶν, καὶ αὐτὸς μὲν συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ιακώβῳ δὲ προφασιζομένῳ τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς Σάκιραν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν δίαιταν, προσαγορεύσας τὸ χωρίον ἀπὸ τῆς αὐτῷ τριχώσεως Δασεῖαν.

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ ὕβρεως τῆς Δείνης.

Ιακωβος δὲ ἀφίκετο εἰς τὰς ἔτι νῦν Σκηνὰς λεγομένας· ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆν. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις, τῶν δὲ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δεῖνα, ἡ θυγάτηρ ἦν Ιακώβῳ μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ὀψομένη τὸν κόσμον τῶν ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμενος δ' αὐτὴν Συχέμης, Εμμώρῳ τῷ βασιλέως υἱὸς, φθείρει δι' ἁρπαγῆς· καὶ διατεθεὶς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τὸν πατέρα λαβεῖν αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ δὲ πειθεὶς ἦκε πρὸς τὸν Ιάκωβον, δεόμενος τῷ παιδὶ αὐτῷ Συχέμῃ συζεύξαι Δεῖναν κατὰ νόμον. Ιάκωβος δὲ, ὅτ' ἀντιλέγειν ἔχων διὰ τὸ ἄξίωμα τῷ παρακαλοῦντος, ὅτι νόμιμον ἡγούμενος ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ἐπιτρέψαι αὐτῷ βουλὴν ἀγαγεῖν περὶ ὧν παρεκάλει. ἀπῆει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ιάκωβον παρέξειν τὸν γάμον. Ιάκωβος δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας τήν τε φθορὰν τῆς ἀδελφῆς, καὶ τοῦ Εμμώρου τὴν δέησιν, ἠξίου βουλεύεσθαι τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν πλείους ἡσύχαζον, γνώμης ἀποροῦντες. Συμεὼν δὲ καὶ Λευὶς, ὁμομήτριοι τῆς κόρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους συντίθενται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. ὅσης ἑορτῆς, καὶ τῶν Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν καὶ εὐωχίαν τετραμμένων, νύκτωρ πρώτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνυσι κοιμωμένους, καὶ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιροῦσι πᾶν ἄρρεν, καὶ τὸν βασιλέα σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· φείδονται δὲ τῶν γυναικῶν. πράξαντες δὲ ταῦτα δίχα τῆς τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι τὴν ἀδελφήν.

et mulierum: et cum didiciſſet omnia, ipſe ad patrem eos deducere volebat. Iacobo vero praetendente laſſitudinem iumentorum, reuerſus eſt Eſauus in Saïram. illic enim habitabat, loco iſti nomine facto Villoſa ab hirſutie ſua.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

AT Iacobus peruenit ad Scenas, quas vocant etiamnum: vnde Sicimum proficiſcebatur. Chananaeorum autem vrbs eſt. Sicimitis vero ſolennem diem agentibus, Dina, quae Iacobi filia erat vnica, vrbem adiit ad viſendum cultum mulierum iſtius regionis. Eam vero cum conſpexiſſet Sichemes, Emmori regis filius, raptae ſtuprum intulit: et amore correptus ſupplicat patri, vt ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Iacobum, obſecrans vt filio ſuo Sichemae Dinam coniungeret legitimo connubio. Iacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenae filiam collocare, petiit vt ſibi daret poteſtatem deliberandi de quibus poſcebat. Diſceſſit itaque Rex, ſperans Iacobum has facturum eſſe nuptias. Iacobus autem, indicata filiis iniuria ſororis, et Emmori petitione, poſtulabat eos conſultare quid facto opus eſſet. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero et Leui, vterini puellae fratres, [illegible]er ſe conſentiunt ſuper tali facinore perpetrando. Cum feſtiua eſſet celebritas, et Sicimitae ſeſe darent animorum remiſſioni et epulis, inuadunt noctu primos cuſtodes et conſopitos trucidant; vrbemque ingreſſi mares omnes interimunt, ipſumque Regem inter illos et filium eius: feminis vero parcunt. Iſtis autem patratis citra conſenſum patris, ſororem reducunt.

β'. Ιακώβῳ δ' ἐκπλαγέντι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν γεγονότων, καὶ χαλεπαίνοντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ Θεὸς παρασὰς, ἐκέλευσε θαῤῥεῖν· ἁγνίσαντι δὲ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ ὀνείρου ἤυξατο. ἁγνίζων οὖν τοὺς ἑπομένους, ἐκτυγχάνει τοῖς Λαβάνου θεοῖς· ὑ γὰρ ἠπίσατο ὑπὸ τῆς Ραχήλας κλαπέντας· καὶ αὐτὸς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας τε τἀντεῦθεν, ἐν Βηθήλοις ἔθυεν· ὅπου τὸ ὄνειρον ἐθεάσατο, χωρῶν πρότερον ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας.

γ'. Εντεῦθεν δὲ προϊὼν, ἐπεὶ κατὰ τὴν ΕΦραθάνην γίνεται, ἐνθάδε Ραχήλαν ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνην τῶν συγγενῶν τῆς ἐν Χεβρῶνι τιμῆς ὑ τυχοῦσαν. πενθήσας δὲ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ἐκάλεσε, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδύνην τῇ μητρί. ἦσαν δὲ Ιακώβου παῖδες οἱ πάντες· ἄῤῥενες μὲν δώδεκα, θήλεια δὲ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἓξ, δύο δὲ ἐκ Ραχήλας, τέσσαρες δὲ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα πάντων προεῖπον.

ΚΕΦ. κβ'.

Ως Ισακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

ΠΑρῆν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ δὲ Ισακος τὴν δίαιταν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ρεβέκκαν Ιάκωβος ὑ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ καὶ Ισακος ὑ μετὰ πολὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείῳ προγονικῷ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντος αὐτοῖς. ἐγένετο δὲ Ισακος ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετὰ Αβραμον τὸν πατέρα. πολυχρονιώτατος δέ· βιώσας γὰρ ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετὰ ἀρετῆς, ἔτως ἀπέθανε.

2. Iacobo facinoris magnitudine perculso, filiisque succensenti Deus adstans, bono esse animo iubebat; lustratisque tentoriis sacrificia celebrare, quae primum cum iret in Mesopotamiam post visionem in somnio vouerat. Itaque dum lustrat suos, incidit in Labani deos; (nesciuerat enim Rachelam eos surripuisse) eosque apud Sicima in terra occultauit sub quercu. Atque inde profectus sacrificauit apud Bethela; vbi somnium viderat, cum antea in Mesopotamiam iter faceret.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum veniisset, Rachelam ibi ex partu mortuam sepelit; quae sola cognatorum sepulturae honorem in Chebrone non assequuta est. Eam vero cum valde luxisset Iacobus, filium ex ea natum Beniaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Isti sunt omnes filii Iacobi: mares quidem duodecim, femina vero vna. Horum octo legitimi. ex Lia quidem sex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex vtraque duo. Quorum omnium nomina supra retuli.

CAP. XXII.

Mors Isaci, atque sepultura eius in Chebrone.

INde autem venit Chebronem, vrbem in Chananaea sitam. illic enim Isacus commorabatur. Atque paululum temporis vna vixerunt: nam Rebeccam in viuis non inueniebat Iacobus. Moritur vero et Isacus non multo post filii sui aduentum: et sepultus est à filiis in Chebrone, vbi erant monumenta paterna. Fuit autem Isacus vir Deo charus, multaque eum post Abramum patrem providentia dignatus est Deus. Valde autem longaeuus erat; nam cum vixisset annos centum et octoginta quinque summa cum virtute, defunctus est.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περιέχει δὲ ἡ βίβλος ἔτη διακόσια εἴκοσι.

α'. Ὡς Ησαυος καὶ Ιάκωβος, Ισάκη παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαυος μὲν τὴν Ιδυμαίαν κατέσχεν, Ιάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

β'. Ως Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνύντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

γ'. Ως αὐτὸς ἅτος, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τὰς ἀδελφὰς ἔσχεν ὑποχειρίας.

δ'. Η τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ τὸν γενόμενον λιμόν.

ε'. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθῆσαι ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

ς'. Η Μωϋσέως γέννησις καὶ ἀνατροφή.

ζ'. Ως Μωϋσέως ἡγεμόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Εβραῖοι· καὶ ἡ θάλατσα αὐτοῖς, διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀνακοπεῖσα φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχε.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQVITATVM JVDAICARVM
LIBER SECVNDVS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

---

1. *QVomodo Esauus et Iacobus, Isaci filii, habitacula diuiserunt: et Esauus quidem Idumaeam tenuit, Iacobus autem Chananaeam.*
2. *Quomodo Iosephus, Iacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futurae suae felicitatis praenunciis, fratribus inuisus erat.*
3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, et ibi factus clarus et illustris, fratres habuit sibi subiectos.*
4. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit, vrgente fame.*
5. *De afflictionibus Hebraeorum in Ægypto per annos quadringentos.*
6. *Quomodo Moyses natus et nutritus erat.*
7. *Quomodo Hebraei Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare scissum ipsis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

ΚΕΦ. α'.

Ως Ησαυος καὶ Ιάκωβος, Ισάκ κ παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαυος μὲν Ιδυμαίαν κατέχει, Ιάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ισάκ κ τελευτὴν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μεριζόμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, ὃχ ἣν ἔλαβον ταύτην καὶ κατέχον. ἀλλ' Ησαυος μὲν, τῆς Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν Σαείρᾳ διῃτᾶτο· καὶ τῆς Ιδυμαίας ἦρχεν. ὕτω καλέσας τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ. Αδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, κατὰ τοιαύτην αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου τοῦ περὶ τὸ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· ἐπιτυχὼν δὲ τἀδελφῷ Φακὴν ἐσκευακότι πρὸς ἄριστον αὐτῷ, ξανθὴν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον ὀρεχθεὶς, ἠξίου παραχεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δὲ ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ τοῦ φαγεῖν, συνεργῷ χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ τοῦ λιμοῦ προαχθεὶς, παραχωρεῖ τῶν πρεσβείων αὐτῷ μεθ' ὅρκων. ἔνθεν διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος, ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν κατὰ παιδιὰν Αδωμος ἐπεκλήθη· Αδωμα γὰρ Εβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· καὶ τὴν χώραν ὕτως προσηγόρευσαν. Ελληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ιδυμαίαν ὠνόμασαν.

β'. Γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παίδων πέντε τὸν ἀριθμόν. ὧν Ιάκ μὲν καὶ Ιάλομος καὶ Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς Αλιβάμης τέκνομα· τῶν δὲ λοιπῶν, Αλιφάζης μὲν ἐξ Αδας, Ραγούηλος δὲ ἐκ Βασεμαθης ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. καὶ Ησαύ μὲν ὕτοι παῖδες ἦσαν. Αλιφάζῃ δὲ γίνονται γνήσιοι παῖδες πέντε· Θήμανος, Ομαρος, Σάφις, Γόθαμος, καὶ Κάναζος. Αμάληκος γὰρ νόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς Θαμνάης ὄνομα. ὕτοι κατῴκησαν τῆς Ιδυμαίας τὴν Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Αμαλήκ κ κληθεῖσαν Αμα-

CAP. I.

Quomodo Esauus et Iacobus, Isaci filii, diuiserint habitationem: et Esauo quidem Idumaea, Iacobo Chananaea contigerit.

POST Isaci autem interitum, filii eius, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esauus quidem, vrbe Chebrone fratri concessa, habitabat in Saïra; et in Idumaea regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex huiusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando et labore in canum ductu famelicus reuersus est, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inueniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat, vt de eo edulio sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame eius id efficiente, aetatis praerogatiuam pro cibo dare compulit: neque is, vrgente inedia, primogeniti iure cedere recusabat, interposito iureiurando. vnde ob cibi istius rubedinem ab aequalibus inter ludendum Adomus nominatus erat: (Hebraei namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellauit. Graeci vero ipsam, vt honestiori vocabulo vterentur, Idumaeam denominauerunt.

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem et Ialomus et Coreus ex vna muliere Alibama nomine: reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Basematha ei sunt nati. Hos quidem filios habuit Esauus. Aliphazae autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, et Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa concubina ipsi genitus. Isti habitarunt Idumaeae regionem, quae Gobolitis dicta est, eamque, quae ab Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Cum

λητίτιν. πολλὴ γὰρ γενομένη ποτὲ ἡ Ἰδουμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἰώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ἰακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνύντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

Ἰακώβῳ δὲ συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥαδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρεταῖς ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος ἦν· εὐδενὸς γὰρ ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ συνιέναι. τοσαύτην δ' ἄρα τὸ θεῖον αὐτῷ πρόνοιαν ἔσχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν παρασχεῖν· καὶ ποιῆσαι τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόντε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. Ἰώσηπον ἐκ Ραχήλας πεπαιδοποιημένος Ἰακώβος, διά τε τὴν τοῦ σώματος εὐγένειαν καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετήν· φρονήσει γὰρ διέφερε· τῶν ἄλλων πλέον υἱῶν ἠγάπα. τοῦτο παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἡ τε τοῦ πατρὸς σοργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελλομένη· ζηλοτυπούντων ἄρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων εὐπραγίας. αἱ δὲ ὄψεις, ἃς κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ἰώσηπος, τοιάδε ἦσαν.

β'. Ἐκπεμφθεὶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ τῶν κατὰ τὴν συνήθειαν ἐπιφοιτώντων κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν· ἣν περ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρινοῦσιν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξέθετο, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς, τὸ μὲν αὐτοῦ δρᾶγμα τῶν πυρῶν ἠρεμοῦν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου· τὰ δὲ ἐκείνων προσρέχοντα προσκυ-

enim late olim pateret Idumaea, vniuerſa idem nomen tunc obtinuit, parteſque eius appellationes ab habitatoribus inditas poſtea conſeruarunt.

CAP. II.

Quomodo Ioſephus, filiorum Iacobi natu minimus, propter ſomnia, futurae felicitatis praemuncia, in fratrum inuidiam incurrit.

IAcobo autem contigit tantam felicitatem aſſequi, quantam vix alius quiſquam. Nam et opibus excellebat inter iſtius regionis incolas, et propter filiorum virtutes ad inuidiam felix erat ac conſpicuus: nihil enim eis deerat, ſed et ad opera manuum et laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam vtique ipſius felicitatis curam gerebat coeleſte numen; vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, adverſis maximus ei acceſſerit bonorum cumulus, et per ipſum eiuſque liberos parentibus noſtris viam ad exitum ex Ægypto praemunierit: ex huiuſmodi occaſione. Ioſephum ex Rachela ſibi natum Iacobus cum ob corporis venuſtatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) prae caeteris liberis amabat. Is parentis affectus odium et inuidiam fratrum in eum concitabat, vt et praedictio ex ſomniis, quae ſibi viſa patri ac fratribus indicauit, in argumenta felicitatis ſibi promiſſae: cum natura hominum procliuis ſit ad res proſperas vel coniunctiſſimorum aemulandas. Viſiones autem, quas per quietem viderat Ioſephus, huiuſmodi erant.

2. Miſſus cum fratribus à patre ad fruges meſſis tempore colligendas, viſionem vidit ab iis quae dormientibus obuerſari ſolent longe diuerſam: quam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens, ſuum quidem ſibi viſum, praeterita nocte, tritici manipulum, eo quo poſuerat loco, immotum ſtare; illorum vero accurrentes ipſum venerari, vt ſolent dominos ſerui. At illi, cum intellexiſſent viſionem ei potentiam rerum-

νεῖν αὐτὸ, καθάπερ οἱ δῆλοι τὰς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ιωσήπῳ τούτων οὐδὲν, ὡς ἀ γνώριμον αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποιήσαντο μηδὲν εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικῆσαν τὸ Θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ιωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν. τὸν γὰρ ἥλιον ἔδοξε, τὴν σελήνην παραλαβόντα καὶ τὰς λοιπὰς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τούτων παρατυγχανόντων, διεσάφησε, καὶ τί βούλεται σημαίνειν φράσας παρακαλεῖ. ὁ δὲ ἤθη τῷ ἐνυπνίῳ· τὴν γὰρ πρόρρησιν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μετὰ σοφίας ἐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ τῷ παιδὶ κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρι καὶ πατρὶ, τῆς μὲν αὐξούσης ἅπαντα καὶ τρεφούσης, τοῦ δ' ἐκτυποῦντος καὶ τὴν ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος, εἰκάζων, τοὺς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, ἀπό τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ιάκωβος τοιαύτην ἐκ ἀσυνέτως τῆς ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποίησατο· τοὺς δ' ἀδελφοὺς τῷ Ιωσήπῳ σφόδρα ἐλύπησε τὰ προειρημένα. καὶ διετέθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ὀνειράτων ἀγαθὰ ἕξειν, ἀλλ' ἐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς ὡς τῆς γενέσεως ὄντως καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐσομένους· ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μειράκιον. καὶ ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν, ἐπεὶ τὰ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐπὶ Σικίμων τραπέντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τῶν ποι-

que magnitudinem praenunciare, et fratres quoque in eius poteſtate futuros, Ioſepho quidem, ac ſi iis plane ignoratum eſſet ſomnium, nihil tale interpretati ſunt; ſed taciti precabantur ne quid horum, quae ſuſpicati ſunt, ei vnquam eueniret: eoque etiam maiore in eum odio exardere perſeuerarunt.

3. Deus autem, aduerſus eorum inuidiam contendens, alteram viſionem Ioſepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol ſibi viſus eſt arripere lunam et reliquas ſtellas, ac in terram deſcendere, ipſumque adorare. Hanc viſionem patri, etiam in praeſentia fratrum, nihil ex iis mali ſuſpicans, expoſuit; obſecratque, vt quid ſibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero ſomnio laetatur: eius enim praeſagium mente colligens, et euentum ſapienter coniiciens, gaudebat ob ingentia illi praenunciata. Nam felicitatem filio pollicitus eſt, tempuſque conceſſu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore eſſet, et veneratione dignus haberetur: ſolem quidem et lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia et aleret, alter vero formam rebus et vim caeteram impertiret; ſtellas vero fratribus, cum et ipſi vndecim eſſent ſicut et ſtellae, tum à ſole et luna vim ſuam habeant.

4. Et Iacobus quidem non inficete dedit viſionis interpretationem: fratres vero Ioſephi valde contriſtauit tale praeſagium. Ac incitati ſunt aduerſus eum, veluti extraneum quempiam, bona ſomniis iſtis praenunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros eſſe veriſimile erat, vt generis participes ita et felicitatis ſocios futuros: atque adoleſcentulum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc conſilium ratum habuiſſent, frumentis iam collectis, Sicima profecti (nam regio eſt pecoribus alendis optima et paſcuis percommoda) illic greges curarunt, patrem

μνίων ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκείνου ἄφιξιν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ τῷ μηδὲ ἀπὸ τῶν ποιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαί τινα τῶν περὶ τῶν παίδων αὐτῷ τ' ἀληθὲς σημαίνειν δυνάμενον, σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων, καὶ περιδεὴς ὤν, πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ ποίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἰώσηπος, ἔτως εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τὰς ἀδελφὰς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Οἱ δὲ, τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτὰς ἀφιγμένον, ἤθησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείᾳ παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθρῷ, καὶ ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν παραδοθέντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, ὠρμήκεσαν. ἔτω δ' αὐτὰς Ῥοῦβηλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ὠμονοηκότας, ἐπειρᾶτο κατέχειν· ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῖσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν, καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνθρώπου χειρουργῆσαι φόνου, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ πατήρ τε ἀναιρεμένῳ συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, ὃ κατ' ἀνθρώπινον γινομένην νόμον, συγκατασπᾶται. τούτων δ' οὖν αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου παραθεμένους, ἀποχέσθαι τοῦ τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν Θεὸν δείσαντας, ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἤδη καὶ τῆς βουλῆς αὐτῶν τῆς ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν γεγενημένης. ἀποσάντας τῆς μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας· προελθόντας δ' ἐπὶ τοῦργον ἐκ ἔσειν ἢν ἐκ εἰσπράξαιτο τῆς ἀδελφοκτονίας δίκην, μιάναντας αὐτοῦ τὴν

non praemonentes quod iſtic abituri eſſent. Ille vero, quod hoc neſciret, et nemo ad eum à gregibus aduenireret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, triſti et ſolicito animo rem agitans, illiſque valde metuens, mittit Ioſephum ad greges cogniturum de fratribus, et quid agant renunciaturum.

CAP. III.

Quomodo Ioſephus à fratribus, quod eius odio flagrarent, in Ægyptum venditus, et clarus ibi factus et illuſtris, fratres in ſua poteſtate habuit.

ILli autem, vt fratrem ad ſe venientem conſpexerunt, gauiſi ſunt, non quaſi ob aduentum familiaris alicuius et à patre miſſi, ſed tanquam inimici, et in manus ſuas Dei voluntate traditi: ac confeſtim, et ne occaſionem ex manibus elabi ſinant, ad illum perimendum ſeſe expediunt. Rubelus vero, inter iſtos natu maximus, cum eos ita ſe habere vidiſſet, ſuperque ea re conſentientes, tentabat eorum impetum continere: oſtendens facinus fore audaciſſimum ſimul ac ſceleſtiſſimum. Vt nefarium quidem et Deo viſum iri, et hominibus flagitioſum, etiam non conſanguinei caedem perpetrare; multo autem ſceleſtius fratris necis reos deprehendi; quo ſublato etiam in patrem redundaret iniuria, materque in luctum et orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, coniiceretur. Igitur vt ipſos reueriti, reputanteſque ſecum quantum perpeſſuri eſſent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incoepto deſiſterent tam audaci, obſecrabat; etiam prae timore Dei, qui ſpectator ac teſtis foret conſilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abſtinerent, fore vt Deus illos amaret, ad poenitentiam ſanamque mentem adductos: ſin pergerent ad opus, nullas eſſe poenas quas ab eis ob fratris caedem non repeteret; vt qui prouidentiam eius vbique praeſentem violaſſent, cui nihil latere poteſt, ſiue in

πανταχῆ παρῆσαν πρόνοιαν, καὶ μήτε τῶν ἐπ' ἐρημίαις πραττομένων ὑστερῆσαν, μήτε τῶν κατὰ τὰς πόλεις. ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ τὸν Θεόν. τό τε συνειδὸς αὐτὰς τὸ ἴδιον ἔξειν ἐχθρὸν ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσει τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐσὶν ἀποδρᾶσαι. προσετίθει δὲ καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν μὲν οὐδὲ ἀδικήσαντα κτείνειν ὅσιον· καλὸν δὲ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἄτω φίλοις, ὑπὲρ ὧν ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δὲ οὐδὲ πονηρὸν εἰς αὐτὰς γεγενημένον διαφθερῆσιν· ᾧ καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐρανίζεται πρόνοιαν. ἥ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν τίθησι· διὰ φθόνον τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ τῆ ζῆν ἐξαγαγεῖν δισγνωκότων, ὧν τὸ ἴσον ἀπολαύσασι κοινωνοῦντες αὐτῷ τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ ἦν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα Θεὸς Ἰωσήπῳ δώσει· προσήκειν οὖν τὴν ὀργὴν καὶ διὰ τοῦτο αὐτὰς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἔσεσθαι νομίζειν, εἰ τὸν ὑπ' αὐτῆ τῆ Θεῆ κεκριμένον τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναντες, ἀφαιρήσονται τὸν Θεὸν ᾧ ταῦτα χαρίσεται.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ῥάβηλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πλείω καὶ δεόμενος, ἐπειρᾶτο τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὰς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν μετριωτέρας ὑπὸ τῶν λόγων εἶρα γεγενημένας, ἀλλὰ σπεύδοντας ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν, συνεβύλευε τὸ κακὸν αὐτὰς ἐπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ ἀμυνομένοις παρῄνεσε τὸ πρῶτον, πεπεῖσθαι λέγων αὐτάς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὡς τ' ἀνελεῖν τὸν ἀδελφὸν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακὰς οἷς νῦν παραινεῖ πειθέντας ἔλεγεν. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ σπεύδουσιν· οὐ μέντοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόροις κακοῖς κρότερον· ἠξίου γὰρ αὐτὰς αὐτόχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τἀδελφῆ· ῥίψαντας δὲ εἰς τὸν παρακείμενον λάκκον ἄτως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, καὶ τό γε μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτὰς κερδαίνειν. συναινεσάντων δὲ τούτοις

ſolitudine peragatur, ſiue in vrbium frequentia. Vbicunque enim eſt homo, exiſtimandum ibi Deum quoque adeſſe. Quin et propriam conſcientiam, ſi hoc ipſum patrare auderent, ſibimet aduerſaturam eſſe aiebat: quam nemo poteſt fugere, ſiue bonam conſeruare ſtudeat, ſiue talem nactus fuerit, qualis ipſos inſectatura eſt, ſi fratrem interfecerint. Inſuper autem haec praedictis adiiciebat, nefas eſſe cuiquam fratrem, licet iniuſtum, interimere: ſatius vero eſſe ita amicos non vlciſci et perſequi, ſi quid peccaſſe videantur. Ioſephum vero, qui nequaquam malignus in ipſos exſtiterit, occiderent: cuius aetas tenera miſericordiam potius commoueret, curamque ab iis et tutelam impetraret. Cauſa etiam caedis plurimum auget facti huius indignitatem, quod ob inuidiam futurae eius felicitatis vitam ei adimere ſtatuerint, qua ex aequo fruituri erant conſortionem cum illo habentes ſociabilem, vtpote qui non alieni eſſent ſed cognatione coniuncti. Debere enim exiſtimare ipſorum eſſe quicquid Ioſepho largietur Deus: ac proinde par eſſe vt cogitarent, iracundiam coeleſtem grauius illis incubituram, ſi eum perimendo, qui ab ipſo Deo omni bona fortuna dignus eſt habitus, hunc ipſum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus eſt felicitate.

2. Ac Rubelus quidem haec dicens, praetereaque pluribus etiam illos obſecrans, conabatur eos à fratricidio abſterrere. Poſtquam autem ipſos nihilo placatiores factos viderat, ſed in eo eſſe vt ad caedem properarent; conſilium dedit vt ſaltem necis modo malum paululum mitigarent. Vltionem etenim meditantes primum admonuit, vt oratione flecterentur. Cum vero praeualuiſſent vt fratrem tollerent, dicebat fore vt leviori peccato tenerentur, ſi in iis ad quae iam hortatur ſibimet pareant. Sic enim finem ſuum, ad quem feſtinant, conſequuturos eſſe; ſed alio modo, ac (vt in dubiis licet coniicere) minus odioſo. Nam obteſtatus eſt ipſos, ne ſuas ipſi manus fratri iniicerent, ſed in proximum puteum coniectum illic emori ſinerent, at-

τῶν νεανίσκων, παραλαβὼν Ῥάβηλος τὸ μειράκιον καὶ καλωδίῳ ἐκδήσας, ἠρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν· καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπαλλάσσεται κατὰ ζήτησιν χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων.

γ'. Ιούδας δὲ, καὶ αὐτὸς ὢν τῶν Ιακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Αραβας τῶν Ισμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Σύρα Φορτία κομίζοντας Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλααδηνῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν Ρουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασι τὸν Ιώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Αραψὶν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω γενόμενον, κἂν τεθνήξεσθαι παρὰ τοῖς ξένοις, αὐτούς τε τοῦ μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδονται τὸν Ιώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου μνῶν εἴκοσιν, ἑπταικαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. Ῥάβηλος δὲ, νύκτωρ ἐπὶ τὸν λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τὰς ἀδελφὰς λαθὼν τὸν Ιώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλουμένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφθάρκασιν αὐτὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, κατεμέμφετο τοὺς ἀδελφούς. τῶν δὲ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται τοῦ πένθους Ῥάβηλος.

δ'. Ως δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ιώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπρακτο· τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑπονοίας παρὰ τῷ πατρὶ γενηθεῖεν, ἐζήτουν. καὶ δὴ τὸν χιτωνίσκον, ὃν ἀφίκτο μὲν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ιώσηπος ἐνδεδυμένος, περιῃρήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθίεσαν εἰς τὸν λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς διασπαράξασιν αἵματι τράγων μολύναι· καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέροντας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτῷ φανείη διεφθαρμένος. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἦκον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ἤδη τῶν περὶ τὸν υἱὸν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων. ἔλεγον δὲ τὸν μὲν Ιώσηπον ὅτ' ἰδεῖν, ὅθ' ἡ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα δὲ τοῦτον εὑρεῖν ἡμαγμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, περιπεσόντα θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι, εἴγε τοῦτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐξάλη. Ιάκωβος δὲ ἐπὶ κακοτέραις ὧν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένου ἤδη αὐτῷ τοῦ παιδὸς, τοῦτον

que ita pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hisce assensum dedissent iuuenes, Rubelus, puerum abducens et fune religans, leniter eum in puteum demisit; erat enim bene siccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit pascua commoda quaesiturus.

3. Iudas autem, qui et ipse vnus e Iacobi filiis, conspicatus mercatores Arabas generis Ismaëlitici, aromata et Syras merces deferentes ad Ægyptios e terra Galadena, post discessum Rubeli consilium dedit fratribus, vt Iosephum extrahentes venderent eum Arabibus. Nam etiamsi et illum, quam longissime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen vt hoc pacto semet sceleris puros conseruarent. Hoc igitur cum placuisset consilium, Iosephum ex puteo receptum viginti minis vendunt mercatoribus, annos septendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, insciis fratribus Iosephum seruare secum statuit. Ac dum inclamanti non responderet, ille, suspicatus post discessum suum interemptum esse, fratres incusabat. Cum vero rem gestam ei enarrassent, lugere desiit.

4. Vt primum vero haec in Iosephum a fratribus perpetrata essent, consultare cœperunt quid demum agerent; vt patris suspicionem euitare possent. Placuit igitur *tunicam*, qua quidem indutus Iosephus ad eos venerat, (nam ipsam ei demisso in puteum detraxerant) discerptam sanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam ostendere, vt ei videretur filius a feris deuoratus. Atque hoc facto venerunt ad senem, cum iam aliquid de filio resciuisset. Aiebant autem Iosephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi euenerit, tunicam tamen istam cruentatam et laceram inuenisse. vnde et illis creuit suspicio, belluarum incursu mortem oppetiisse; si ea indutus domo exiuerit. Iacobus autem cum exiguam spem habuisset, fore scilicet vt aliquo captiuus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione

μὲν ἀφίησι τὸν λογισμόν. πίστιν δ' αὐτοῦ τῆς τελευτῆς ἐναργῆ τὸν χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰρ ἐγνώρισεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι πρὸς τὰς ἀδελφάς· ὡς ἐπὶ νεκρῷ τὸ λοιπὸν ἔτως διέκειτο ἐπὶ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὤν, καὶ τῆς ἐξ ἄλλων παραμυθίας ἐσερημένος, ἔτως ἦν παρὰ τὸν κακῶν, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. ἐκαθέζετο δὲ σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτῶν ῥᾴονα γενέσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ἰωσήπου ἀγνείας τὸ ἐπιφανές.

Ἰώσηπον δὲ, πωλούμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ὠνησάμενος Πετεφρὴς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, ἐπὶ τῶν Φαραώθου μαγείρων τοῦ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἀπάσῃ τιμῇ· παιδείαν δὲ τὴν ἐλευθέριον ἐπαίδευε, καὶ διαίτῃ χρήσασθαι κρείττονι τῆς ἐπὶ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγχειρίζει τε τὴν τῶν κατὰ τὸν οἶκον αὐτῷ πρόνοιαν. ὁ δὲ τούτων τε ἀπέλαυε, καὶ τὴν ἀρετὴν, ἥτις ἦν περὶ αὐτὸν, οὐδ' ὑπὸ τῆς μεταβολῆς ἐγκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τῶν ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνησίως, καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς κατὰ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον.

β'. Τῆς γὰρ τοῦ δεσπότου γυναικὸς, διά τε τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν περὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησαμένου τὸ τὴν δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ χρῆμα τῆς τότε δουλείας, ἀλλ' ὃ πρὸς τὸν τρόπον ἀφορώσης, τὸν καὶ παρὰ τὴν μεταβολὴν παραμένοντα· τήν τε ἐπιθυμίαν αὐτῷ ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους προσφερούσης περὶ μίξεως, παρέπεμπε τὴν ἀξίωσιν, ὃ κρίνας ὅσιον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ δοῦναι χάριν, ἐν ᾗ τὸ πριαμένου καὶ τοσαύτης

discessit. At manifestum necis indicium tunicam ratus (agnoscebat enim eam esse qua indutum ad fratres miserat) postea ita se habuit, adolescentem lugendo, quasi interiisset. Atque tam male erat illi, ac si vnius pater exstitisset, et aliorum consolatione priuatus; etiam, priusquam cum fratribus colloqueretur, Iosephum à feris discerptum periisse coniiciens. Sedebat autem sacco amictus et dolore oppressus, vt neque filii consolando quicquam proficerent, neque ipse luctum lassitudine remitteret.

CAP. IV.

Insignis Iosephi continentia.

IOsephum autem venditum à mercatoribus cum emisset Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis praeerat, eum summo in honore habuit. Nam et disciplinis liberalibus eum instituendum curauit, et victu meliore, quam pro seruili conditione, vti permisit, eumque suae domui praefecit. Is vero hisce fruebatur, non tamen virtutem, qua praeditus erat, propter hanc sui status mutationem deseruit: sed ostendit prudentiam difficillima quaeque in vita posse superare, si quibus adsit pura et infucata, nec ad praesentem tantum felicitatem accommodata.

2. Cum enim vxor herilis, cum ob formae elegantiam tum ob dexteritatem eius in rebus agendis, amore esset incensa, ac putaret, si hoc ei aperiret, fore vt facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis posituras quod hera illum peteret, (nam ad habitum seruitutis praesentis, non ad mores, qui statu etiam mutato permanerent, respiciebat) adeoque suum, quo flagrabat, ei proderet desiderium, et sermones fereret de concubitu; ille preces eius repulit, nefas esse ducens tali eam gratia impertire, quae illi, qui eum emerat et tanto dignatus erat honore, in iniuriam cederet et contumeliam.

ἠξιωκότος τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ κρατεῖν τε τῶν πάθους κἀκείνην παρεκάλει, τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ τεύξεσθαι τῆς ἐπιθυμίας προβαλλόμενος· σαλήσεσθαι γάρ τε αὐτῇ τοῦτο μὴ παρούσης ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομένειν ἔλεγεν, ἢ πρὸς τοῦτο καταπειθὴς ἔσαι. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ θάλλον ὄντα δεῖ ποιεῖν μηδὲν ἐναντίον, ἡ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν προσαγμάτων ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔσχοι παραίτησιν. τῆς δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκώσῃ τὸν Ἰώσηπον ἀντιχεῖν. καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ πολιορκημένη, δευτέρα πάλιν πείρα προεθυμεῖτο κατεργάσασθαι.

γ'. Δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ἐπισάσης, καθ' ἣν εἰς τὴν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ Φοιτᾶν νόμιμον ἦν· σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τοῦ Ἰωσήπου. καὶ γενομένης αὐτῇ ταύτης, λιπαρεστέρας ἔτι τῶν πρώτων αὐτῷ προσηνέγκατο λόγους. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν αὐτῷ μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶξαι, καὶ μηδὲν ἀντειρηκέναι· κατά τε τὴν τῆς παρακλήσεως ἐντροπὴν καὶ τὴν τοῦ πάθους ὑπερβολήν, ὑφ' ἃ βιαθεῖη δέσποινα ὖσα τοῦ κατ' αὐτὴν ἀξιώματος ταπεινοτέρα γενέσθαι. φρονήσει τε καὶ νῦν ἄμεινον ἐνδοὺς, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσιν ἄγνωμον διορθώσεται. εἴ τε γὰρ δευτέραν δέησιν ἐξεδέχετο, ταύτην γεγονέναι καὶ μετὰ πλείονος σπουδῆς· νόσον τε γὰρ προφασίσασθαι, καὶ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς πανηγύρεως τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι. εἴ τε τοῖς πρώτοις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, τοῦ μηδὲ μίαν κακουργίαν εἶναι κρίνειν σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. προσδοκᾶν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προσθέμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύειν, ὑπήκοον γενόμενον· ἄμυναν δὲ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποσκαφέντα τὴν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὴν τῆς σωφροσύνης δόκησιν ἐπίπροσθεν θέμενον. ὁ γὰρ αὐτὸν τοῦτο ὠφελήσειν, τραπείσης εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ἐπὶ τάνδρί· προσέξειν δὲ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετε-

Quin et ipſam admonebat vt cupiditatem reprimeret, deſperationem illi iniiciens optatis potiundi, (ſic enim fore vt ei ſedaretur impetus, cum omni de ſpe decideret) ſibique conſtitutum eſſe dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obſequi. Quamuis enim et herae aduerſari ſeruum non deceat, huiuſmodi tamen mandatis non obedire multum habeat excuſationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exſpectanti reſtiterit Ioſephus. Et quum grauiter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare ſtatuit.

3. Cum igitur publicum feſtum inſtaret, cuius celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, aegritudinem cauſſatur apud maritum, captans ſolitudinem et otium ad Ioſephum exorandum. Quod cum nacta eſſet, blando magis ſermone quam antea eum aggreditur. Vt ſatius quidem fuerit eum primis ceſſiſſe precibus, neque aliquid contradixiſſe; et propter reuerentiam compellantis, et affectus vehementiam, qui cogeret eam, quae hera ſit, ſua dignitate humiliorem ſe gerere. Nunc autem prudentiae magis conuenienter agendo, quicquid prius deſipuerit licebit emendare. Siue enim ſecundas preces deſideraret, has adeſſe et cum maiori ſtudio: ſe enim aegritudinem ſimulaſſe, atque feſto et celebritati ipſius conſuetudinem praetuliſſe. Siue prioribus ob diffidentiam repugnaſſet ſermonibus, indicio eſſe crederet, nullam latuiſſe fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perſtaret. Quare et praeſentium bonorum emolumentis frui exſpectaret, quorum iam particeps erat, ſi eius deſiderio annueret, et maiora etiam conſequuturum, ſi ſuae morem gereret voluntati: vltionem autem et odium ab illa, ſi petitionem repudiaret, et caſtitatis exiſtimationem mallet illibatam ſeruare, quam herae gratificari. Eam enim ipſi nequaquam prodeſſe, ſi ei accuſationem inſtrueret, et ſe ab illo tentatam eſſe ad maritum mentiretur: magis enim

φρὴν, ἢ τοῖς ἐκείνῳ, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀληθείας φέρονται.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, ἔτε οἶκτος αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, ἔτ' ἠνάγκασε φόβος· ἀλλὰ ταῖς δεήσεσιν ἀντέσχεν, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς οὐκ ἐνδέδωκε, δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαρισάμενος ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ συνήδει δικαίως ἀπολυμένῳ. γάμυ τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν, ἢ τῇ προσκαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς δὲ μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὖθις ἐπ' ὀδύνῃ γενησομένῃ, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον τοῦ κατάφωρον γενέσθαι, ἀλλὰ χάριν τὴ λαθεῖν ἀγνοουμένυ τὴ κακῇ· τῆς δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον, καὶ προσέτι πολλὴν ἔλεγε τὴν ἀπὸ τῆ συνειδότος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπυς, καὶ ὡς αὐτοῦ μᾶλλον δεσπόσῃ μείνασα καθαρὰ, καὶ δεσποίνης ἐξυσία χρήσηται πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ ὐ συνεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαῤῥεῖν ἐπὶ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

ε'. Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὴν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἐπιχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἐπισρέφειν. ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ σπυδῇ· καὶ ἐπιβαλοῦσα τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογυῦσα τοῦ πείθειν, ἤθελεν. ὡς δὲ ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατεχούσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίυ· περιδεὴς γενομένη μὴ κατείπῃ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τῆς ὕβρεως περιαλγῶς ἔχουσα, Φθάσαι καταψεύσασθαι πρὸς τὸν Πετεφρὴν ἔγνω τοῦ Ἰωσήπυ· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρῆσαι μὲν αὐτῇ δεινῶς ὑπερφανημένῃ. προλαβεῖν δὲ τὴν διαβολὴν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. καὶ καθῆτο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὴν ἐπὶ τῷ διαμαρτεῖν τῆς ἐπιθυμίας λύπην,

Petephren ſuis ſermonibus fidem habiturum eſſe, quam illius, veritati licet maxime conſentanea proferat.

4. Haec loquente muliere et illacrymante, neque miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit, neque metus coëgit: ſed precibus reſtitit, miniſque non conceſſit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbiſſima quaeque ſufferre, quam praeſentibus acquieſcere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod ſibi conſcius erat ſe iuſte eſſe periturum. Ipſam quoque nuptiarum monuit, iuriſque coniugalis et conſuetudinis; obſecrans vt his plus daret quàm momentaneae libidini explendae: cum haec quidem paritura ſit pœnitentiam, quae ei cedet in dolorem, non in delictorum emendationem, ac praeterea metum ne deprehendatur, beneficium vero ſolum ſi lateat peccato ignorato: mariti vero licere congreſſu frui ſine periculo; inſuper et magnam, dicebat, habituram eſſe conſcientiae fiduciam tam apud Deum quam homines; magiſque ipſi dominaturam dum impolluta maneat, et potiori herae iure in ipſum vſuram, quam ſi pudore teneretur ex peccati ſocietate. Nam longe praeſtat manifeſtis fidere quae ex recta viuendi norma fiunt, quam latenti delicto.

5. Haec atque plura hiſce ſimilia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque a praua affectione ad rationis arbitrium reuocare. At illa vehementius inſtabat, iniectiſque manibus, cum de perſuaſione deſperaret, vi ſubigere voluit. Vt vero illam iratus fugiſſet Ioſephus, veſte prius relicta quam ipſa prehenderat, (nam et iſtam ei cedens e cubiculo proſiluit) illa verita ne marito ſuo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit vt Ioſephum prior falſo ad Petephren deferret; atque hoc pacto vlciſceretur, grauiter contempta, iniuriam ſibi factam. Nam prudentis eſſe, atque mulierem decere rata eſt, vt accuſationem praeoccuparet. Ac mœſta quidem ſedebat et confuſa; dolorem ex tentata pudicitia

ὡς ἐπὶ πεῖρα διαφθορᾶς πλασαμένη μετ' ὀργῆς. ἐλθόντα δὲ τὰνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ταραχθέντι, καὶ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τῆς κατηγορίας τῆς Ιωσήπου κατήρξατο· "καὶ τεθναίης, εἶπεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν δῆλον, κοίτην μιᾶναι "τὴν σὴν ἐθελήσαντα, κόλασον. ὃς ἄθ' οἷος ὢν εἰς τὸν ἡμέ- "τερον οἶκον ἀφῖκται μνηθεὶς ἐσωφρόνησεν, ἄθ' ὅσων ἐκ τῆς "σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάριστος ὢν ἂν εἰ μὴ πάντα "παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβούλευσε ὑβρίσαι "γάμον τὸν σὸν, καὶ ταῦτ' ἐν ἑορτῇ, τὴν σὴν ἀπουσίαν πα- "ραφυλάξας, ὡς ὅσα καὶ μέτριος ἐδάκει πρότερον, διὰ τὸν "ἐκ σοῦ φόβον ἠρέμει, καὶ οὐχὶ φύσει χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον "δ' ἄρα τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν "παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον ᾧ τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς "πίστιν καὶ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν ἐξεγένετο, καὶ τῶν πρεσ- "βυτέρων οἰκετῶν προτιμηθῆναι, τούτῳ καὶ τῆς σῆς ψαύειν "γυναικός". παυσαμένη δὲ τῶν λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ' ἐπεχείρει βιᾶσθαι καταλιπόντος αὐτά. Πετεφρὴς δὲ μήτε δακρυσάσῃ τῇ γυναικὶ, μήθ' οἷς ἔλεγε καὶ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὴν ἔρωτι πλέον νέμων, ἐπὶ μὲν τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτρέπετο. δοὺς δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικὶ, πονηρὸν δὲ εἶναι κατακρίνας τὸν Ιώσηπον, τὸν μὲν εἰς τὴν τῶν κακούργων εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ἐπὶ δὲ τῇ γυναικὶ καὶ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα καὶ σω- φροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

ΚΕΦ. ε'.

Οσα συνέβη τῷ Ιωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ιωσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ περὶ αὐτὸν, ἀδ' εἰς ἀπολογίαν, ἀδ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑ- πῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν δεδεκότων θαῤῥῶν τὸν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ἃ πεῖ- σαν τῆς προνοίας εὐθὺς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ,

esse animo iracundo simulans, qui erat ex frustrata libidine. Marito autem reuerso, et ad hunc aspectum turbato, causamque scisciante, Iosephum cœpit accusare; "Et vel moriaris, marite, inquit, vel seruum ne-"quam, cubile tuum violare nitentem, merita pœna ca-"stiga. Ille, immemor et qualis in aedes nostras vene-"rit, et quanta ex tua benignitate fuerit assequutus, at-"que pro ingrato habendus nisi in omnibus se nobis bo-"num exhiberet, insidias struxit vt coniugium tuum "contumelia afficeret; idque festo die, tua obseruata ab-"sentia. Adeo vt in quantum modestus antea videba-"tur, propter tui metum se continuit, non quod probo "esset ingenio. Talis autem factus est, quod praeter "meritum atque spem ad honorem prouectus fuerit; ac "si aequum esset vt ille, cuius fidei et dispensationi "omnia tua bona commissa esse contigit, seruisque na-"tu grandioribus praefici, vxorem etiam tuam attrecta-"ret". Cum vero loquendi finem fecisset, vestem ei ostendit, quasi, cum tentasset ei vim facere, eam reliquisset. Verum Petephres, cum neque lacrymis vxoris, neque quibus illa dixerat et ipse viderat, fidem derogare potuerit, suoque erga illam amori plus aequo tribuerit, in rei veritatem inquirere destitit. Vxori autem pudicitiae laudem concedens, at Iosephum nequam esse iudicans, illum quidem in maleficorum carcerem coniecit; de vxore vero meliorem habuit opinionem, quod eius modestiae et castitatis testis exstiterit.

CAP. V.

Quaenam Iosepho in carcere contigerunt.

Iosephus itaque omnia ad se quidem spectantia Deo committens, neque ad se defendendum neque ad rem gestam accurate narrandam semet accinxit: sed vinculis et necessitati tacitus succubuit, Deum, qui calamitatis causam nouerit et veritatem, iis potentiorem esse confidens, qui se in vincula coniecerant. cuius prouidentiam

τήν τε ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτῷ κατανοήσας ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μορφῆς, ὑπανίει τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καὶ κῦφον ἐποίει· διαίτῃ δὲ χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς περὶ τὰ ἔργα ταλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ κατὰ κοινωνίαν τῆς ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀνακυθανομένων, οἰνοχόος τῷ βασιλέως καὶ σφόδρα δ' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, καὶ συνδιαφέρων τῷ Ἰωσήπῳ τὰς πέδας συνηθέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, καὶ συνέσει γὰρ αὐτὸν ἐδόκει περοῦχειν, ὅναρ ἰδὼν ἐξέθετο, παρακαλῶν δηλῦν εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἔτι τὸ θεῖον αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προσίθησιν.

β'. Ἔλεγε δ' οὖν ἰδεῖν κατὰ τὰς ὕπνους τριῶν κλημάτων πεφυκυίας ἀμπέλῳ βότρυς ἐξ ἑκάστου ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος τῷ βασιλέως· διηθήσας τε τὸ γλεῦκος, δοῦναι τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἑωραμένον ἐδήλου τοιοῦτον ὄν· ἠξίου δ', εἴ τι μεμοίραται συνέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν προῤῥησιν τῆς ὄψεως. ὁ δὲ θαῤῥεῖν τε παρεκάλει, καὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν· τῷ βασιλέως ποθήσαντος αὐτῷ τὴν διακονίαν, καὶ πάλιν εἰς ταύτην αὐτὸν ἐπανάξοντος. καιρὸν γὰρ ἐσήμαινεν ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τὸν θεὸν ἀνθρώποις παραχεῖν· ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ σπένδεται, καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρεύει, διαλύων μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτὸν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον οὖν φῆς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ ταῖς σαῖς προσέσθαι τὸν βασιλέα. καλὴν τοίνυν ἴσθι σοι τὴν ὄψιν γεγενημένην, καὶ προμηνύουσαν ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων κλημάτων τὸν καιρὸν ἐτρύγησας κα-

confestim expertus est. Nam custos carceris, diligentiam eius fidemque in iussis exsequendis perspiciens atque formae dignitatem, vincula ei relaxauit, malumque leuius aliquanto reddidit ferendumque: quin et cibo meliore, quam reliquos vinctos, vti permisit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum respirarent, secum forte colloquentibus, vt solent miserarum similitudine coniuncti, seque inuicem de causis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in custodiam detrusus, eademque cum Iosepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus est; eique (nam caeteros anteire intelligentia existimabat) somnium visum expossuit, obsecrans vt praesagium, si quod subesset, indicaret, querens quod suis ex Rege miseriis solicitudinem etiam ex somniis numen adiecerit.

2. Aiebat igitur se per quietem vidisse tres vitis palmites et ex iis vuarum racemos e singulis enatos pendere, grandes iam et vindemiae maturos, eosque se expressisse in poculum quod Regi erat in manu: et, cum mustum esset percolatum, Regi porrexisse vt biberet, illumque benigne accepisse. Quod ergo viderat eiusmodi esse ostendebat: rogabat autem ipsum, si quam nactus esset intelligentiam, vt ei narraret ecquid visum portenderet. Ille vero bono animo esse iussit, et intra triduum exspectare liberationem e vinculis, Rege ministerium eius desiderante, eumque ad illud reuocaturo. Ostendit enim vitis fructum Dei munere hominum in vtilitatem esse concessum: qui et illi offertur, fidemque inter homines et amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes et moerores eo vtentibus discutiens, et ad voluptatem plurimum conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus vuarum racemis expressum accepisse Regem. Scito igitur bonam tibi visionem esse oblatam, quae praemonstrat fore vt ex hac, quae te iam premit, miseria eripiaris intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti per somnos. Sed

τὰ τὴς ὕπνης. μέμνησο μέντοι τύτων πειραθεὶς τῆ προκαταγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθὰ· καὶ γενόμενος ἐν ἐξυσία, μὴ περιΐδης ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενος. ὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης τὰ τῶν κακύργων ὑπομένειν κατεκρίθημεν· ὐδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τὸν ταῦθ' ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίσαι θελήσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἀκύσαντι τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ περιμένειν τῶν δεδηλωμένων τὴν τελευτήν.

γ'. Δῆλος δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν τεταγμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτην ποιησαμένυ τοῦ Ιωσήπυ περὶ τῆς ὄψεως ἐκείνυ τὴν ἀπόφασιν, εὔελπις ὤν· καὶ γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος· ἠξίωσε τὸν Ιώσηπον φράσαι, τί κἀκείνῳ δηλῦν βύλεται τὰ διὰ τῆς παρελθύσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἦν δὲ τοιαῦτα. τρία, φησὶ, κανὰ φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔδοξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψυ τε καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· καταπταμένης δ' οἰωνὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, καὶ μηδένα λόγον αὐτῦ ποιυμένης ἀποσοβῦντος. καὶ ὁ μὲν ὁμοίαν τὴν περόρρησιν ἔσεσθαι τῇ τῦ οἰνοχόυ προσεδόκα. ὁ δὲ Ιώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ὡς ἐβύλετ' ἂν ἀγαθῶν ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτῦ γεγονέναι, καὶ ὐχ οἵων τὸ ὄναρ αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι τῦ ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ κανὰ τῦτο σημαίνει· τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀναταυρωθέντα, βορὰν ἔσεσθαι πετεινοῖς, ὐδὲν ἀμύνειν ἑαυτῷ δυνάμενον. καὶ δὲ ταῦτα τέλος, ὅμοιον οἷς ὁ Ιώσηπος εἶπεν, ἀμφοτέροις ἔλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ προειρημένῃ γενέθλιον τετελεκὼς ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν ἀνεταύρωσε· τὸν δὲ οἰνοχόαν τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δ'. Ιώσηπον δὲ διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῦ οἰνοχόυ κατὰ μνήμην τῶν προειρημένων ὠφελύμενον, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τῆς εἰρκτῆς, τοιαύτην αὐ-

fac, cum haec vera esse expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem praedicentis: et in libertatem restitutus ne nos despexeris, quos hic conclusos relinques, ad ea quae praenunciauimus discedens. Non enim vt fontes in vincula fuimus coniecti, sed ob virtutem et modestiam ad maleficorum pœnas subeundas damnati sumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, nostrae voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (vt par erat) ex hoc somnii interpretamento gaudebat, et coniecturae euentum exspectabat.

3. Seruus autem alius quidam, Regis pistoribus praefectus, in vincula vna cum pincerna detrusus, cum talem Iosephus dedisset illius visionis interpretationem, spei plenus (nam et ipse etiam somnium viderat) rogat eum sibi indicaret, quidnam praeteritae noctis visio portenderet. erat autem huiusmodi. Tria, inquit, canistra super capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obsonio et variis eduliis refertum, qualia regibus apparari solent: deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem praesagium simile illius, quod contigit pincernae, exspectabat. Iosephus autem ratiocinando coniiciens de somnio, praefatusque quod mallet ei laetiorum esse interpretem quam quae somnium sibi praenunciaret, dicit, duos omnino vitae dies ipsi supereſſe, (hoc enim significant canistra) tertio vero cruci suffixum alitibus fore cibum, et nequaquam sibi opitulari posse. Haec quidem vtrique accidêre similiter ac dixerat Iosephus. Nam die praedicta, cum natalitium suum Rex celebraret, praepositum pistoribus in crucem egit: pincernam autem e vinculis eximens pristino ministerio restituit.

4. Iosephum vero, cum duos ferme annos in vinculis mala toleraſſet, nihilque a pincerna ex praedictorum memoria iuuaretur, Deus ipse carcere liberauit, ta-

τῷ τὴν ἀπαλλαγὴν μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὄψεις ἐνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν ἠμνημόνησε, τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος οὖν ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει σκυθρωπὰ ταῦτ' αὐτῷ· συνεκάλει μεθ' ἡμέραν Λιγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρῄζων μαθεῖν τῶν ὀνειράτων τὴν κρίσιν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τὸν δὲ οἰνοχόον ὁρῶντα τῷ Φαραώθῃ τὴν σύγχυσιν ὑπέρχεται μνήμη τοῦ Ἰωσήπου, καὶ τῆς περὶ τῶν ὀνειράτων συνέσεως. καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ἐκείνῃ Φράσαντος· ὅτι τε σαυρωθείη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, κἀκείνῳ τοῦτο συμβαίη κατὰ ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προειπόντος. δεδέσθαι δὲ τοῦτον μὲν ὑπὸ Πετεφρῆ τοῦ ἐπὶ τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγει δὲ αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι γένους, ἅμα καὶ τῆς τοῦ πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κακοπραγίαν αὐτῷ καταγνούς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον παραγαγεῖν· τὸν μὲν ἤγαγον ἄγοντες οἱ κεκελευσμένοι, τημελήσαντες κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως.

ε'. Ὁ δὲ, τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, φη-"σίν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄριστος καὶ σύνεσιν ἱκανώτατος ὑπὸ "οἰκέτου τοῦ μὴ μεμαρτύρησαι· τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν, ὧν καὶ "τούτῳ μεταδέδωκας, ἀξίωσον κἀμέ, Φράσας ὅσα μοι κα-"τὰ τοὺς ὕπνους ὀνείρατων ὄψεις προδηλοῦσι. βούλομαι δέ σε "μηδὲν ὑποστελλόμενον φόβῳ κολακεῦσαι λόγῳ ψευδεῖ καὶ "τῷ πρὸς ἡδονὴν, ἂν τἀληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα "γὰρ παρὰ ποταμὸν βαδίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα "καὶ μεγέθει διαφερούσας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τοῦ νά-"ματος χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὲ ταύταις τὸν ἀριθμὸν "παραπλησίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑπαντῆσαι, λίαν κατισχνωμένας "καὶ δεινὰς ὁραθῆναι, αἳ κατεσθίουσι τὰς εὐτραφεῖς καὶ

lem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum ſub eandem noctem in ſomniis duas viſiones vidiſſet, pariterque vtriuſque interpretationem; huius quidem oblitus eſt, illas vero memoria tenuit. Grauatus igitur iis quae conſpexerat, (nam et triſtia ei videbantur) prima luce conuocauit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Haeſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animaduertiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Ioſephi, eiuſque in ſomniis enarrandis intelligentiae. Regeque adito, indicauit ei de Ioſepho, et de viſione in carcere ſibi oblata, eiuſque euentu iuxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum praepoſitus cruci ſuffixus fuerit, idque ei contigerit iuxta ſomnii enarrationem, praedicente Ioſepho. ipſum autem a Petephre quidem coquorum praefecto vinctum eſſe, eius vtpote ſeruum; at dicit ſemet cum paucis Hebraeum eſſe genere, atque patre claro natum. Hunc igitur ſi accerſiueris nec propter mala, quae iam patitur, deſpexeris, diſcere licet quae tibi praenunciant ſomnia. Rege itaque iubente vt coram ſiſteretur Ioſephus; veniunt quidem non multo poſt quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum et ornatum, prout iis Rex mandauerat.

5. Ille vero, eum dextra prehendens, inquit, "O "iuuenis (tibi enim ſeruus meus optimi pariter ac rerum "intelligentiſſimi teſtimonium dedit) fac me etiam eo- "rundem bonorum participem, quibus et iſtum impertiviſti, enarrando praeſagia ſomniorum quae mihi per "quietem obtigerunt. Hoc autem volo, ne quid ſup- "primas, oratione ad gratiam aut voluptatem ficta adu- "lando, ſi paulo horridior ſit veritatis aſpectus. Nam "viſus ſum mihi, ſecundum flumen inambulanti, vide- "re boues, benè ſaginatas et magnitudine praeſtantes, "ſeptem numero, a fluento ad paludes gradientes: alias "vero totidem numero è paludibus iis obuiam factas, "macie valde extenuatas ac viſu fœdas; quae, cum

"μεγάλας ὠδὲν ὠφελοῦντο, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τετρυ-
"χωμέναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπ-
"νου, καὶ τεταραγμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάντασμα παρ'
"ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι πάλιν εἰς ὕπνον· καὶ δεύ-
"τερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ προτέρου θαυμασιώτερον, ὃ με
"καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. στάχυας ἑπτὰ ἑνὸς
"ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφυέντας, καρηβαροῦντας ἤδη καὶ κεκλι-
"μένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τῆς πρὸς ἀμητὸν ὥρας· καὶ τέ-
"τοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας πλησίον, λιφερνοῦντας καὶ ἀθε-
"νεῖς ὑπὸ ἀδροσίας, οἳ δαπανᾶν καὶ κατεσθίειν τοὺς ὡραίους
"τραπέντες ἔκπληξίν μοι παρέσχον.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὑπολαβών, "ὁ ὄνειρος μὲν ἅτος, εἶπεν,
"ὦ βασιλεῦ, καθ' ἑν δυσὶ μορφαῖς ὀφθείς, μίαν καὶ τὴν
"αὐτὴν ἀποσημαίνει τελευτὴν τῶν ἐσομένων. τό, τε γὰρ τὰς
"βοῦς ἰδεῖν, ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγενημένον, ὑπὸ τῶν
"χειρόνων κατεσθιομένας, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων
"δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν ἐπὶ τοσαῦτα
"προκαταγγέλλουσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον εὐδαιμονήσα-
"σιν· ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν ὑπὸ τῆς μετὰ τοσοῦ-
"τον ἀριθμὸν ἴσον ἀφορίας ὑπαναλωθῆναι. γενήσεται δ' ἡ
"σπάνις τῶν ἀναγκαίων σφόδρα δυσκατόρθωτος. σημεῖον
"δὲ, αἱ γὰρ κατιχνωμέναι βόες δαπανήσασαι τὰς κρείττο-
"νας οὐκ ἴσχυσαν κορεσθῆναι. ὁ μέν τοι Θεὸς οὐκ ἐπὶ τῷ λυ-
"πεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προδείκνυσιν· ἀλλ' ὅ-
"πως προεγνωκότες κρείττονας συνέσει ποιῶνται τὰς πείρας
"τῶν κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιευσάμενος τἀγαθὰ
"τὰ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον γενησόμενα, ποιήσεις ἀνεπαί-
"σθητον Αἰγυπτίοις τὴν ἐπελευσομένην συμφοράν.

ζ'. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τὴν φρόνησιν καὶ τὴν
σοφίαν τοῦ Ἰωσήπου, καὶ πυθομένου τίνα καὶ τρόπον ἂν προοι-
κονομήσειεν ἐν τοῖς τῆς εὐετηρίας καιροῖς τὰ περὶ τῶν μετὰ
ταύτην. ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τῆς ἀφορίας· ὑπε-
τίθετο καὶ συνεβούλευε φείδῳ ποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ
κατὰ περιουσίαν αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιτρέπειν·

"deuoraſſent ſeptem illas bene paſtas et magnas, nihil "profecerunt, miſere à fame attritae. Poſt hanc viſio- "nem experrectus è ſomno et turbatus, mecumque re- "putans quid ſibi velit haec rerum imago, ſopore op- "preſſus rurſum obdormiui; et ſecundum video ſomnium "priori multo mirabilius, quod me magis etiam exter- "ret perturbatque. Spicas ſeptem videre viſus ſum ab "vna radice enatas, capita iam graues frugis pondere "eiuſque maturitate inclinatas, vicinas etiam alias pari "numero ſpicas, pauperes et prae ſiccitate graciles et "infirmas, quae conuerſae ad conſumendas et comeden- "das ſpicas ſpecioſas attonitum me reddiderunt.

6. Ad haec Ioſephus reſpondens, ait, "ſomnium "quidem, iſtud, ô Rex, duplici licet ſpecie viſum, "vnum tamen et eundem futurorum euentum ſignifi- "cat. Nam quod boues conſpexeris, animal aratri la- "bori natum, ab exilioribus deuoratas, et ſpicae à de- "terioribus abſumptae, tot annorum famem et ſterilita- "tem Ægypto praenunciant, quot felicitatis praeceſſe- "rint; horumque frugum vbertatem à totidem ſequen- "tium ſterilitate abſumendam. Erit autem tanta rerum "neceſſariarum inopia, vt ei difficulter ſubueniri poſ- "ſit. id quod inde coniicio, quia macrae boues, deuo- "ratis pinguibus, ſatiari non potuerint. Deus certe "hominibus futura praedicit, non vt eos terreat et con- "triſtet; ſed vt ea praeſcientes prudentia, cum aduene- "rint praenunciata, leuiora faciant. Tu ergo, ſi prio- "ris temporis prouentus ſepoſueris et diſpenſaueris, in- "ſequentem penuriam Ægyptii non ſentient.

7. Rege autem admirante Ioſephi prudentiam et ſa- pientiam, atque percontante quonam modo eſſet in fu- turum proſpiciendum vbertatis tempore, quo tolerabi- lior fieret ventura ſterilitas: ſubiecit ſuaſitque, frugum parſimoniam adhibendam eſſe, et non ad affluentiam vſque Ægyptios iis vti permitteret, ſed quantum ad luxuriam ſolent ex abundanti expendere, illud in ne-

ἀλλ' ὅσον ἂν κατὰ τρυφὴν ἀναλώσωσιν ἐκ περισσοῦ, ταῦτα τηρεῖν εἰς τὸν τῆς ἐνδείας καιρόν. ἀποτίθεσθαί τε παρήνει λαμβάνοντα τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὰ δισκῆ μόνον εἰς διατροφὴν χορηγοῦντα. Φαραώθης δὲ ἀμφοτέρων θαυμάσας Ἰώσηπον, τῆς τε κρίσεως τοῦ ὀνείρατος καὶ τῆς συμβουλίας, αὐτῷ τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν, ὥστε πράττειν ἃ καὶ τῷ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα ὑπολαμβάνει· τὸν ἐξευρόντα τὴν τοῦ πράγματος ὁδὸν καὶ προσάτην ἄριστον αὐτῆς ὑπολαβὼν γενήσεσθαι. ὁ δὲ, ταύτης αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως δοθείσης, σφραγῖδί τε χρῆσθαι τῇ αὐτοῦ καὶ πορφύραν ἐνδύσασθαι, διὰ τῆς γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματος, ἤγε τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὸν ἀρκοῦντα πρός τε σπόρον καὶ διατροφὴν ἑκάστοις ἀπομετρῶν· μηδενὶ σημαίνων τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπραττε.

ΚΕΦ. ε'.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος ἐπίσημος γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Τρισκαιδέκατον δὲ ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ διεληλύθη, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν Ψοθομφάνηχον, ἀπιδὼν αὐτοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς συνέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον· ἄγεται γὰρ Πετεφρῆ θυγατέρα τῶν ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, συμπράξαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, Ἀσανέθην ὀνόματι. ἐκ ταύτης δὲ καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας. Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δ' ἐπιλῆθον, διὰ τὸ εὐδαιμονήσαντα λήθην εὑρεσθαι τῶν ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος Ἐφραΐμης· ἀποδιδὸς δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν προγόνων. τῆς δὲ Αἰγύπτου κατὰ τὴν Ἰωσήπου τῶν ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαριστῶς ἔτη ἑπτὰ διαγούσης, ὁ λιμὸς ἤρξατο τῷ ὀγδόῳ ἔτει· καὶ,

ceſſitatis tempora reſeruandum. Quin et hortabatur, vt frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat vnicuique ſuppeditari quantum ſat eſſet ad victum. Pharaothes autem, Ioſephum ob vtrumque, tam ſomnii interpretationem quam conſilium, admiratus, ipſum huic diſpenſationi praefecit, vt ageret quaecunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem eſſe exiſtimaret: conſilii auctorem maxime idoneum eſſe ratus ad id ipſum exſequendum. Ille vero, hac poteſtate à Rege auctus, vt et eius ſignaculo vteretur et purpuram geſtaret, curru per vniuerſam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde ſingulis dimetiens quantum ad ſementem atque alimentum ſufficeret: nemini rationem reddens, cur ita faceret.

CAP. VI.

Quomodo Ioſephus in Ægypto inclaruit, fratreſque ſibi ſubiectos habuit.

ÆTatis annum trigeſimum iam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui et illum ob incredibilem prudentiam Pſothomphanechum cognominauit. ſignificat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed et coniugium nactus eſt honoratiſſimum. nam in matrimonium accepit Petephrae, vnius ex ſacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Aſanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero et liberi ei nati ſunt, ante agrorum ſterilitatem. natu quidem grandior erat Manaſſes: quod nomen idem valet ac oblitus, quia ſcilicet ad felicitatem euectus in calamitatum venerit obliuionem. Ephraïmes vero iunior, quo ſignificatur reſtitutus, quia redditus fuerit maiorum ſuorum libertati. Cum autem Ægyptus, iuxta Ioſephi enarrationem ſomniorum, ſeptennii ſpatium feliciter exegiſſet,

διὰ τὸ μὴ προησθημένους ἐπιπεσεῖν τὸ κακὸν, πονήμενοι χαλεπῶς πάντες ὑπ' αὐτῆ, εἰς τὰς τῆ βασιλέως θύρας συνέρρεον. ὁ δὲ Ἰώσηπον ἐκάλει· κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγενημένος σωτὴρ ὁμολογημένως τῆ πλήθυς. καὶ τὴν ἀγορὰν ἠ τοῖς ἐγχωρίοις περιτίθη μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρῆν· πάντας ἀνθρώπυς κατὰ συγγένειαν ἀξιῶντος ἐπικυρίας τυγχάνειν Ἰωσήπυ παρὰ τῶν εὐδαιμονία χρωμένων.

β'. Πέμπει δὴ καὶ Ἰάκωβος, τῆς Χαναναίας δεινῶς ἐκτετρυχωμένης· πάσης γὰρ ἥψατο τῆς ἠπείρυ τὸ δεινόν· τὺς υἱὺς ἅπαντας εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνησομένυς σῖτον, πεπυσμένος ἐφεῖσθαι τὴν ἀγορὰν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέχε Βενιαμὶν ἐκ Ραχήλης αὐτῷ γεγονότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ἰωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐντύγχανον τῷ Ἰωσήπῳ, χρήζοντες ἀγορᾶς. ἠδὲν γὰρ ἦν, ὃ μὴ μετὰ γνώμης ἐπράττετο τῆς ἐκείνυ· καὶ γὰρ τὸ θεραπεῦσαι τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ἰωσήπυ τιμῆς ἐπιμεληθεῖεν. ὁ δὲ γνωρίσας τὺς ἀδελφὺς, ἠδὲν ἐνθυμυμένυς περὶ αὐτῆ· διὰ τὸ μειράκιον μὲν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν χαρακτήρων ἐνηλλαγμένων ἀγνώριστος αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει τῆ ἀξιώματος ἠδὲ εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτῆ δυναμένος· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τῶν ὅλων. τόν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς ἐκ ἀπεδίδοτο, κατασκόπυς τε τῶν βασιλέως πραγμάτων ἔλεγεν ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτὺς συνεληλυθέναι, προφασίζεσθαι δὲ συγγένειαν· ἠ γὰρ εἶναι δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοιῦτυς παῖδας καὶ τὰς μορφὰς ἴσως ἐπιζανεῖς ἐκτραφῆναι, δυσκόλυ καὶ βασιλεῦσιν ἴσης τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ὑπὲρ δὲ τῆ γνῶναι τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀπαλλαγὴν, ταῦτ' ἔπραττε, μαθεῖν τε βυλόμενος καὶ τὰ περὶ Βενιαμὶν τὸν ἀδελφόν· ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι τῆ γένυς.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸν

anno demum octauo eam inuasit fames; et, quod malum improuisum illis acciderat, vniuersi eo grauiter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Iosephum accersit; qui frumenta illis assignabat, factus ex confesso populi seruator. Nec solum istius regionis incolis forum aperuit, sed etiam exteris vendere paratus erat: aequum esse existimante Iosepho, vt omnibus hominibus, propter suam inter se cognationem, subueniretur ab iis, qui in abundantia viuunt.

2. Mittit igitur et Iacobus, Chananaea a fame graviter vexata, (terram enim omnem continentem inuaserat haec calamitas) omnes suos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognouisset, quod et exteris eo foro uti liceret: solum Beniaminem secum retinens, quem ex Rachela susceperat, vterinum Iosephi fratrem. At enim illi, vt in Ægyptum venere, Iosephum adeunt, mercatum sibi permitti rogantes. nihil enim erat, nisi quod ex ipsius voluntate gerebatur; et tum demum regem coluisse hominibus proderat, cum iis curae esset Iosepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de se cogitantibus (nam iuuenis admodum ab eis abscesserat, et iam ad istam aetatem pervenerat, vt, mutatis faciei lineamentis, ipse ab eis non agnosceretur, praesertim cum de eo in tanta dignitate constituto ne minimum quidem suspicari potuerint) tentandum existimauit, quidnam voluntatis in omnibus haberent. Nam et frumentum eis negauit, dixitque eos ad res Regis explorandas venisse: ipsosque quidem e diuersis regionibus conuenisse, cognationem vero simulare: vix enim fieri posse, vt homo priuatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum et regibus raro liceat esse tam beatis. Haec autem sibi agenda esse voluit, vt de patris statu certius cognosceret, et quid illi acciderit, ex quo ipse discesserat; scire etiam volens, quid de Beniamine sit factum: veritus enim erat, ne ipsum etiam, paria ac in se audendo, de medio sustulerint.

3. Illi autem perturbati erant et timore perculsi, ma-

μάγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν περὶ τὰ-
δελφῶν κατὰ νῶν λαμβάνοντες· καταζάντες τε πρὸς τὰς
αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ρουβήλου προηγορεύοντος, ὃς ἦν πρεσβύ-
τατος αὐτῶν· "Ημεῖς γάρ, εἶπεν, ὦ κατ' ἀδικίαν δεῦρ' ἥλ-
"θομεν, οὐδὲ κακουργήσοντες τὰ βασιλέως πράγματα· σω-
"θῆναι δὲ χρῄζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν ἐπεχόντων τὴν
"χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ὑπολα-
"βόντες· ἃς οὐχὶ πολίταις μόνον τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξέ-
"νοις ἡγούμεθα τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου προτεθεικέναι, πᾶσι τὸ
"σώζεσθαι τοῖς δεομένοις παρέχειν διεγνωκότας. ἔτι δ' ἐ-
"σμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν ἡμῖν αἷμα, φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορ-
"φῆς τὸ οἰκεῖον καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ
"δ' ἐστὶν ἡμῖν Ιάκωβος, ἀνὴρ Εβραῖος, ᾧ γενόμεθα δώδεκα
"παῖδες ἐκ γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων περιόντων ἦμεν
"εὐδαίμονες· ἀποθανόντος δὲ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ιωσήπου,
"τὰ πράγματ' ἡμῖν ἐπὶ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, τε γὰρ
"πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος ἤρηται, καὶ ἡμεῖς ὑπό τε
"τῆς ἐπὶ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, καὶ τῆς τοῦ πρεσβύτου τα-
"λαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· ἥκομέν τε νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτου,
"τήν τε τοῦ πατρὸς ἐπιμέλειαν καὶ τὴν κατὰ τὸν οἶκον πρό-
"νοιαν Βενιαμὶν τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες.
"δύνασαι δὲ πέμψας εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι
"ψευδὲς ἐστι τῶν λεγομένων.

δ'. Καὶ Ρούβηλος μὲν τοιούτοις ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ιώ-
σηπον περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω φρονῆσαι. ὁ δὲ, τὸν Ιάκωβον
ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα, τότε μὲν
εἰς τὴν εἰρκτὴν αὐτοὺς, ὡς ἐπὶ χολῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν·
τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτοὺς, "ἐπεὶ, φησὶ,
"διϊσχυρίζεσθε, μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασιλέως ἥκειν πραγ-
"μάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, καὶ πατρὸς ὃ λέγετε, πείσετ' ἄν
"με ταῦθ' ὕτως ἔχειν, εἰ καταλίποιτε μὲν ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ'
"ἐμοὶ, μηδὲν ὑβριστικὸν πεισόμενον· ἀποκομίσαντες δὲ τὸν
"σῖτον πρὸς τὸν πατέρα, πάλιν ἔλθοιτε πρὸς ἐμὲ, τὸν ἀδελ-
"φὸν, ὃν καταλιπεῖν ἐκεῖ φατὲ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο

ximum quidem periculum ſibimet imminere exiſtimantes, nihilque de fratre ſecum in animo cogitantes: paululum vero compoſiti ad ſingula, praeloquente Rubelo natu maximo, reſponderunt. "Nos quidem, inquit, ne-"que vt iniuria aliquem afficeremus, neque Regi da-"mnum aliquod illaturi, huc venimus; ſed vt a malis "ſeruaremur expetentes, ratique in veſtra humanitate "refugium habere a calamitatibus, quae patriam no-"ſtram affligunt; quos non ſolum ciuibus veſtris ſed et "exteris frumentum venale propoſuiſſe audiuimus, eo "vobis conſtituto, vt omnes, quibus ſalute opus eſt, "ſaluos praeſtaretis. Fratres autem nos eſſe et ex eodem "ſanguine, indicio quidem eſt, quod forma cuique pro-"pria ſit cum exigua ab inuicem diſſimilitudine. Pater "nobis eſt Iacobus, vir Hebraeus, cui duodecim nati "ſumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum omnes "eſſent ſuperſtites, ſatis feliciter egimus: verum, Io-"ſepho, vno e fratribus exſtincto, res noſtrae iam inde "in peius lapſae ſunt. Nam et patrem ex eo luctus "cepit perpetuus, et nos ex defuncti calamitate ac fa-"nis miſeria affligimur. Et nunc venimus ad emen-"dum commeatum, Beniamini fratrum natu minimo "mandantes, vt patrem diligenter curaret ac res dome-"ſticas adminiſtraret. Potes autem, noſtram ad do-"mum mittendo, pro certo ſcire an quid falſi narrauc-"rimus.

4. Et Rubelus quidem huiuſmodi verbis tentabat perſuadere Ioſepho, vt de eis melius ſentiret. Ille vero, comperiens Iacobum in viuis eſſe, fratremque Beniaminem non periiſſe; tunc quidem eos in cuſtodiam coniiciebat, tamquam per otium quaeſtioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quoniam, inquit, "aſſeueratis vos non veniſſe ad res Regis laedendas, "fratreſque eſſe, et ex eo patre cuius eſſe dicitis, fa-"cietis mihi fidem haec ita ſe habere, ſi quidem vnum "ex vobis apud me reliqueritis, nihil contumeliae paſ-"ſurum; frumentumque ad patrem exportantes, rurſum

"γὰρ ἔσαι πίστωμα τῆς ἀληθείας". οἱ δ' ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τὴν Ιωσήπου συμφοράν· ὡς διὰ τὰ κατ' ἐκείνου βουλευθέντα, τιμωρῶντος αὐτοὺς τῷ Θεῷ, τούτοις περιπέσοιεν. Ρούβηλος δὲ πολὺς ἦν ἐπιπλήττων αὐτοὺς τῆς μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ιωσήπῳ γίνεται· φέρειν δ' αὐτοὺς πάνυ, τι καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνου δρῶντος αὐτὰ τῷ Θεῷ, καρτερῶς ἠξίου. ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἡγούμενοι τὸν Ιώσηπον γλώττης τῆς αὐτῶν συνιέναι· κατήφεια δὲ πάντας εἶχε πρὸς τοὺς Ρουβήλου λόγους καὶ τῶν πραγμάτων μετάμελος, ὥσπερ οὐκ αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκρινον τὸν Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' ὅτως ἀμηχανοῦντας αὐτοὺς ὁ Ιώσηπος, ὑπὸ τοῦ πάθους εἰς δάκρυα πρόπιπτε, καὶ μὴ βουλόμενος τοῖς ἀδελφοῖς γενέσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρει. καὶ διαλιπών, πάλιν ἦκε πρὸς αὐτούς. καὶ Συμεῶνα καταχὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν γενησόμενον, ἐκείνους μεταλαβόντας τῆς ἀγορᾶς τοῦ σίτου προσέταξεν ἀπιέναι· κελεύσας τὸν ὑπηρέτην ταμεῖον, ὃ πρὸς τὴν ὠνὴν εἶεν τοῦ σίτου κεκομικότες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο νομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε'. Οἱ δὲ Ιακώβου παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον αὐτοῖς συμβάντα· καὶ ὅτι κατάσκοποι δόξειαν ἁφῖχθαι τοῦ βασιλέως, καὶ λέγοντες ἀδελφοί τε εἶναι, καὶ τὸν ἑνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν παρὰ τῷ πατρὶ, ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλίποιέν τε Συμεῶνα παρὰ τῷ στρατηγῷ, μέχρι Βενιαμὶν αὐτὸς ἀπιὼν, πίστις αὐτῷ τῶν εἰρημένων παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίουν τε τὸν πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τὸν νεανίσκον. Ιακώβῳ δὲ οὐδὲν ἤρεσκε τῶν τοῖς υἱοῖς πεπραγμένων· καὶ πρὸς τὴν Συμεῶνος δὲ κατοχὴν λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προσιδέναι καὶ τὸν Βενιαμίν. καὶ ὁ μὲν οὐδὲ Ρουβήλου δεομένου, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἀντιδιδόντος· ἵν' εἴ τι πάθοι Βενιαμὶν κατὰ τὴν ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάπ-

"ad me reuertamini, fratrem, quem illic relictum esse "dicitis, vobiscum adducentes. hoc enim veritati erit "argumento". Illi vero eo magis in malis erant; atque lacrymabant, ac frequenter inter se deplorabant calamitatem Ioſephi, quasi ob ea quae in illum excogitauerant, poenas ab eis repetente Deo, in has miserias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando seram eorum poenitentiam, quae Ioſepho ad nullam rem vtilis erat: illos vero obsecrabat, vt mala quaecunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiserit Deus, vt iniuriam fratri factam vlciscceretur. Haec autem inter se colloquuti sunt, linguam suam Ioſepho non intellectam credentes. Omnes vero inceſſit moeror ex Rubeli sermone et factorum poenitentia, vt qui haec secum non reputaſſent, pro quibus poenas luentes Deum iustum esse iudicabant. Ioſephus autem, eos in has anguſtias adductos cernens, in lacrymas prorumpebat: nolensque vt a fratribus obseruaretur, semet subduxit: ac, paruo tempore interiecto, ad eos reuertitur. Atque tum retento Symeone, vt qui obses esset dum fratres redirent: iussit eos domum abire, vbi primum frumentum in foro sibimet comparaſſent; seruo mandans, vt, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in sarcinas repoſita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

5. Iacobi autem filii, vbi in Chananaeam peruenerunt, patri omnia, quae in Ægypto illis acciderant, nunciauerunt, et quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres se esse, et vndecimum domi relictum apud patrem, non perſuaſerint; vtque Symeonem reliquerint apud Praefidem, donec Beniamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adſtrueret: atque patrem orabant, vt nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Iacobo vero diſplicuit quicquid fecerant filii; atque aegre ferens Symeonem illic detentum, inſipientis esse putabat Beniaminem etiam his malis adiicere. Et ille ne quidem Rubeli ſupplicantis, ſuoſque

πος· πεῖθεται τοῖς λόγοις. οἱ δὲ ἠπόρουν ἐπὶ τοῖς κακοῖς καὶ μᾶλλον αὐτὸς ἐτάραττε τάριχος ἐν τοῖς σακίοις τοῦ σίτου κατακεκερυμμένον εὑρεθέν. τοῦ δὲ σίτου τοῦ κομισθέντος ὑπ' αὐτῶν ἐπιλείποντος, καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἁπτομένου, βιαζομένης αὐτὸν τῆς ἀνάγκης, ὁ Ἰάκωβος ἐκπέμπειν ἐγίνωσκε τὸν Βενιαμὶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ἐ γὰρ ἦν αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μετὰ τῶν ἐπηγγελμένων ἀπεχομένοις. καὶ τῇ πάθει οὖν χείρονος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένῃ, καὶ τῶν υἱῶν δεομένων, ἐκ εἶχεν ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. Ἰούδα δὲ, τολμηρὸν τἄλλα τὴν φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένου πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ· ὡς ἐ προσῆκον μὲν αὐτὸν περὶ τἀδελφῷ δεδιέναι, ἐδὲ τάτυχὸν δι' ὑποψίας λαμβάνειν, πραχθήσεται γὰρ ἐδὲν τῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, ᾧ μὴ παρέσται ὁ Θεὸς, τοῦτο δὲ συμβήσεσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτῷ μένοντι, φανερὰν δ' ἔτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μηδὲ τὴν ἐκ Φαραώθου τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι ἀλόγῳ περὶ τοῦ παιδὸς δέει, φροντίζειν δὲ καὶ τῆς Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῖ τῆς Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνος ἀπολῆται· πιστεῦσαι δὲ περὶ αὐτοῦ τῷ Θεῷ παραινοῦντος, καὶ αὐτοῦ ὡς σῷον ἐπανάξοντος τὸν υἱὸν αὐτῷ, ἢ συγκαταῤῥέψοντος ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, πεισθεὶς Ἰάκωβος παρεδίδου τὸν Βενιαμὶν, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ σίτου διπλασίονα, τῶν τε παρὰ τοῖς Χαναναίοις γεννωμένων, τό τε τῆς βαλάνου μύρον καὶ τερέβινθον τε καὶ μέλι, δωρεὰς Ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἐξόδῳ θάκρυα, καὶ ἐκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ, τοὺς υἱοὺς εἰ κομεῖται σῴους ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· οἱ δὲ, εἰ τὸν πατέρα καταλάβοιεν ἐῤῥωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακωθέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς ὑπέμενεν· οἱ δὲ ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μετὰ κρείττονος ἐλπίδος τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι λύπην ἰώμενοι.

ε'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατάγονται μὲν παρὰ τὸν Ἰώσηπον. φόβος δὲ αὐτοὺς ἐχ ὁ τυχὼν διετάραττε,

pro illo filios dedentis (vt, si quid mali Beniamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis mouetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magisque illos perturbabat argentum, quod in saccis occultatum inuenerant. Caeterum deficiente iam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Iacobus, necessitate adactus, secum statuit Beniaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, si promissis abeuntes non steterint. Ac cum indies magis magisque regionem infestaret fames, et filii precibus instarent, nihil aliud, quod in praesenti faceret, restabat. At cum Iudas, caetera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut suspicione mali de eo solicitum esse, nihil enim ei praeter voluntatem Dei posse accidere, quod et prorsus euenire necesse est, etiamsi domi maneat; ne sic manifesto ipsos exitio adiudicet, nec, ob inanem de puero metum, ipsos priuet rerum ad victum abundantia, quam illis suppeditabit Pharaothes; Symeonis autem saluti etiam prospicere par esse, ne, dum Beniaminem ire prohibet, illum perire sinat: ipsoque insuper hortante vt filium Deo crederet, seque aut illum saluum reducturum esse aut vna cum illo periturum, tandem Iacobus cedens tradidit eis Beniaminem, et duplex frumenti pretium, atque munera Iosepho ferenda ex prouentu Chananaeae, myrobalanum et stacten, terebinthum et mel. Multae vero a patre, filiis digredientibus, fusae sunt lacrymae, et vicissim ab illis. Nam ille quidem anxie cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus sit; illi vero an patrem bene valentem inuenturi, moerorique ex eorum absentia non succumbentem. atque in hac tristitia integrum diem exegerunt. Et senex quidem lassatus domi substitit: illi vero viae in Ægyptum insistunt, dolorem ex praesentibus meliorum spe lenientes.

6. Cum vero in Ægyptum peruenissent, ad Iosephum quidem adducuntur. Timor autem eos non medio-

μὴ περὶ τῆς τῦ σίτυ τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακυργηκότες· καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τῦ Ιωσήπυ πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ δὲ μηδ' ὅ, τι λέγυσιν εἰδέναι φήσαντος, ἀνείθησαν τοῦ δέυς. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, ἐτημέλει συνεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τάτῳ καὶ Ιωσήπυ ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα παρήγαγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ δὲ, μαθὼν περιόντα τὸν Βενιαμὶν, εἰ ὕτος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰρ ἦν αὐτὸν ἑωρακὼς, ἀνέκρινε. τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι προσάτην. ὑπὸ δὲ πάθυς προαγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίσατο· μὴ βυλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ἐπὶ δεῖπνόν τε αὐτὺς παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται μὲν ὕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας δὲ αὐτὺς ὁ Ιώσηπος δεξιύμενος, διπλασίοσι μοίραις τῶν αὐτῷ παρακειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τόν τε σῖτον αὐτοῖς δῦναι μεμετρημένον, καὶ τὴν τιμὴν πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς σακίοις· εἰς δὲ τὸ Βενιαμὶν Φορτίον καὶ σκύφον ἀργυρᾶν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐποίει δὲ ταῦτα, διάπειραν βυλόμενος τῶν ἀδελφῶν λαβεῖν· πότερόν ποτε βοηθῶσι τῷ Βενιαμὶν κλοπῆς ἀναγομένῳ, καὶ δοκοῦντι κινδυνεύειν· ἢ καταλιπόντες, ὡς ὐδὲν αὐτοὶ κεκακυργηκότες, ἀπίασι πρὸς τὸν πατέρα. ποιήσαντος δὲ τᾶ οἰκέτυ τὰ ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν ὐδὲν τύτων εἰδότες οἱ τῦ Ιακώβυ παῖδες ἀπῆσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ διπλῆν χαρὰν χαίροντες, ἐπί τε τύτῳ, καὶ τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς ὑπέχοντο. περιελαύνυσι δ' αὐτὺς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐναπέθετο τῷ τῦ Βενιαμὶν Φορτίῳ τὸν σκύφον. ταραχθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀδοκήτυ τῶν ἱππέων ἐφόδυ, καὶ τὴν αἰτίαν πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἳ μικρὸν ἔμπροσθεν τι-

eris perturbabat, ne ob frumenti pretium caluinnia sibi intenderetur, quasi dolo malo illud secum absluhissent: quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes, domi se in suis saccis reperisse pecuniam, et iam venire illam secum reportantes. Eo vero negante se scire quid illi dicerent, metu liberati sunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curauit, probeque pexum dedit, vt inter fratres versaretur. Interea autem Iosepho a ministerio Regis reuerso, muneraque ad ipsum adduxerunt, et sciscitanti de patre dixerunt, se illum bene valentem inuenisse. At ille, cognito Beniaminem supersse, percontatus est, an hic (nam et ipsum viderat) esset frater natu minimus. Illis vero aientibus hunc ipsum esse, dicebat Deum res omnes administrare. Ex animi autem commotione ad lacrymas adductus, secessit, ne a fratribus obseruaretur. Ipsosque mox ad conuiuium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, discumbunt. Iosephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Beniaminem portione duplo maiore quam reliquos secum discumbentes honorabat

7. Veruntamen cum post coenam somnum caperent, dispensatori negotium dat, vt et frumentum illis admetiretur, pretiumque iterum in saccos clam reponeret: in Beniaminis vero sarcinam etiam scyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Haec autem faciebat, volens fratrum animos pertentare, an quandoque fratri opem laturi essent furti alligato, et periclitari viso; an illo relicto, ac si maleficium nihil ad se attineret, ad patrem reuerterentur. Seruo, sicut iussus erat, ita faciente; mane diluculo Iacobi filii horum omnium ignari discesserunt, Symeonem recipientes, et duplici laetitia affecti, cum ob eum restitutum tum quod Beniaminem asportarent, sicut patri polliciti sunt. At illos statim circumagunt equites, famulum secum ferentes, qui scyphum in Beniaminis sarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incursu, causamque sciscitantes, cur irruerant in viros quos paulo ante honore et hospitio di-

μῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν παρὰ τοῦ δεσπότου, καλίσας ἀπεκάλυν, οἱ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, τὴν ξενίαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Ἰωσήπου, διὰ μνήμης λαβόντες, ἐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι· σκύφον δὲ, ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς προὔπινεν, ἁρπάσαντες φέρουσιν, κέρδος ἀδίκως τὴν τε πρὸς Ἰώσηπον φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὖν αὐτοὺς ὑφέξειν ἠπείλουν, ὑ λαθόντας τὸν Θεὸν, ὑδ' ἀποδράντας μετὰ τῆς κλοπῆς, εἰ καὶ τὸν διακονούμενον οἰκέτην διέλαθον. πυνθάνεσθαί τε νῦν τί παρόντες εἴημεν, ὡς ἔκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτοὺς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δὲ, ὑπὸ ἀγνοίας τῶν περὶ αὐτοὺς, ἐχλεύαζον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κωφολογίας τὸν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ἐπιφέρειν ἀνδράσιν, οἳ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον ἀποδεῖν τοῦ γνώμῃ κακουργῆσαι. τῆς μέντοιγε ἀρνήσεως ἀξιοπιστοτέρας ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφῃρημένος, ἅπαντας κολάζειν. ᾔδεσαν γὰρ αὐτοῖς συνειδότες, ἦγον παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν ἠξίωσαν ποιήσασθαι· τὴν μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἕκαστον εἶναι, οὗ τὴν κλοπὴν εὑρεθέντος πεποιῆσθαι. τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκπεριελθόντες κατὰ τὴν ἔρευναν, ἐπὶ τὸν τελευταῖον Βενιαμὶν ἦκον· ἐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακίον τὸν σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ καθ' αὑτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ περὶ τὸν Βενιαμὶν φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάῤῥουν δ' ὡς ὑδ' ἐν ἐκείνῳ τῆς κακουργίας εὑρεθησομένης, ἐκάκιζόν τε τοὺς ἐπιδιώξαντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένους ἤδη προκεκοφέναι. ὡς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸν σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους εὐθὺς ἐτράπησαν· καὶ τὰς στολὰς ἐπικαταῤῥήξαντες, ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κο-

gnatus fuerat eorum dominus, nequiſſimi ab iis appellati ſunt; qui ne quidem hoc ipſum, ſe ſcilicet hoſpitio liberali et familiariter a Ioſepho exceptos eſſe, memoria tenentes, non veriti ſunt illi iniuriam reponere: ſed ſcyphum, quo ipſis beneuolentiae ergo propinauit, ſecum auferre ſuſtinerent, Ioſephi amicitiam ſuumque, ſi deprehenſi forent, periculum lucro iniuſto poſtponentes. Itaque poenas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes euaſerint, ſeruum licet miniſtrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorſum adſumus, quaſi ignoraſſent: ſcituros tamen, cum mox punientur. Haec et alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non ſuboluit, verba eius ludibrio habebant, ſeruumque ob ſermonis leuitatem mirabantur, vtpote actionem viris iſtis intentare auſum, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inuentum retinuerunt, ſed ſecum reportarunt, nemine hac de re quicquam reſciſcente: tantum abeſſe, vt data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquiſitionem quam negationem, iubent eos periculum facere; atque omnes poenae ſubiicere, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis ſibimet conſcii, fiduciam acceperunt, cum ſumma, ut putabant, ſecuritate coniunctam. Atque illis quidem inquiſitionem fieri placuit: eum tamen ſolum poenas daturum aiebant, quem furtum commiſiſſe, palam foret omnibus. Ad inquiſitionem vero aggreſſi, atque alias omnes ſarcinas ordine perſcrutati, poſtremo ad Beniaminem peruenerunt; non neſcientes quod in eius ſacco ſcyphum occuluerint, ſed vt ſcrutinium accuratum facere viderentur. Itaque caeteri, omni quidem de ſe metu liberati, de uno Beniamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. Spei tamen pleni, ne ipſum quidem in maleficio fore deprehenſum, liberius perſequentibus conuiciabantur; per quos ſteterat, ne bonam partem itineris iam confectam haberent. Vt vero Beniaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum inueniunt, confeſtim ad lamenta et ploratus verſi ſunt: et dilaceratis veſtibus, cum

λάσει περὶ τῆς κλοπῆς, αὐτός τε διαψευσαμένους τὸν πατέρα περὶ τῆς Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐπέτεινε δὲ τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη διαφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ διαφθονηθῆναι. τῶν δὲ περὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἐσομένης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

η'. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς παραλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον πρὸς Ἰώσηπον, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑπομένων. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν Φυλακῇ, τοὺς δ' ἐν πενθίμοις χήμασι· "τί δή, Φη-"σὶν, ὦ κάκιστοι, φρονήσαντες ἢ περὶ τῆς ἐμῆς φιλανθρω-"πίας, ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ τῆς προνοίας, τοιαῦτα πράττειν εἰς "εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε;" τῶν δὲ παραδιδόντων αὐτοὺς εἰς κόλασιν ἐπὶ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τῶν εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημέ-ων, κἀκεῖνον ἀποκαλέντων μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπήλλακται σκυθρωπῶν, εἰ δὲ περίεστιν, ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἐκδικίας τυγχάνει· λεγόντων δ' αὐτοὺς ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ἐπὶ Βενιαμὶν προσθήσουσι. πολὺς ἦν κἀνταῦθα Ῥέβηλος, αὐτῶν καθαπτόμενος. Ἰωσήπου δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντος, ἀδὲν γὰρ αὐτοὺς ἀδικεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· ὅτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν διὰ τοὺς ἀδὲν ἐξαμαρτόντας σῶφρον ἔλεγεν, ὅτε συγκολάζειν ἐκείνους τῷ τὴν κλοπὴν εἰργασαμένῳ· βαδίζου-σι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένου, τοὺς μὲν ἄλ-λους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἀφωνία. Ἰούδας δὲ, ὁ καὶ τὸν πατέρα πείσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, καὶ τἆλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑπὲρ τῆς ταὐδελφοῦ σωτηρίας ἔκρινε παρα-βαλέσθαι. "καὶ δεινὰ μὲν, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τετολμήκα-"μεν εἰς σὲ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ τῇ κόλασιν ὑποχεῖν ἅ-"παντας ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα μὴ πάντων ἦ-"μῶν, ἀλλ' ἑνὸς τοῦ νεωτάτου γέγονεν. ὅμως δὲ ἀπεγνωκό-"σιν ἡμῖν τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπὶς ὑπολέλειπται παρὰ "τῆς σῆς χρηστότητος, ἐγγυωμένης τὴν τοῦ κινδύνου διαφυ-

fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Beniaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia evaſiſſe viderentur, fortunae invidia in calamitatem inciderint. Atque tam huius fratris infortunii, quam futuri ex eo patris moeroris ſe auctores fatebantur, qui inuitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

8. At enim equites Beniaminem comprehenſum ad Ioſephum retrahunt, fratribus etiam ſequentibus. Ille autem illum in cuſtodia cernens, illos vero in lugubri habitu, "quid, ait, o nequiſſimi, aut de mea humanitate aut de prouidentia Dei ſenſiſtis, vt talia in benefactorem et hoſpitem perpetrare auderetis"? Illis vero vicarios ſemet in ſupplicium offerentibus pro ſalute Beniaminis, atque in memoriam reuocantibus quam ſcelerati fuerant in Ioſephum, eumque beatiorem praedicantibus, ſi mortuus quidem eſſet, quod e vitae calamitatibus ſit exemptus; ſi vero in viuis eſſet, quod vindicta fruatur, qua iniurias illi ab ipſis factas perſequitur Deus: ſemet vero patris peſtem et perniciem vocantibus, quod veteri de Ioſepho moerori, quo hactenus iacuit, nouum ex Beniamine adiecturi ſint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Ioſepho autem illos quidem dimittente, vt qui ipſi nullam fecerint iniuriam, pueri vero ſupplicio ſe contentum eſſe dicente, (neque enim hunc abſoluere in gratiam inſontium, ſapientis eſſe dicebat, neque illos una cum furti manifeſto punire) abeuntibus etiam ſecuritatem ſe daturum promittente, alii quidem ſtupefacti ſunt et prae dolore obmutuerunt, Iudas vero, qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, et vir caetera ſtrenuus erat et efficax, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere. "Et nefaria quidem, inquit, in te, o Praeſes, perpetrauimus, "et ſupplicio digna, cui nos omnes ſubiici debere aequum "eſt, licet non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi; "nobis tamen, ſalutem propter ipſum deſperantibus, ſpes

"γήν. καὶ νῦν μὴ πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀΦορῶν, μὴ δὲ τὸ κα-
"κέργημα σκοπῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑαυτῦ Φύσιν, καὶ τὴν
"ἀρετὴν σύμβολον ποιησάμενος ἀντὶ τῆς ὀργῆς· ἣν οἱ τἄλ-
"λα μικροὶ πρὸς ἰσχύος λαμβάνουσιν, οὐκ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις
"μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι· γενῦ
"πρὸς αὐτὴν μεγαλόΦρων, καὶ μὴ νικηθῇς ὑπ' αὐτῆς, ὥστε
"ἀποκτεῖναι τὸν δὸ' αὐτὸς ὡς ἰδίας ἔτι τῆς σωτηρίας ἀντι-
"ποιούμενος, ἀλλὰ παρὰ σοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. καὶ
"γὰρ οὐδὲ νῦν πρῶτον ἡμῖν παρέξεις αὐτήν. ἀλλὰ καὶ τὰ-
"χιον ἐλθοῦσιν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτυ, καὶ τὴν εὐπορίαν
"τῆς τροΦῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν τοῖς οἰκείοις, ὅσα
"κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διαΦθαρῆναι περιε-
"σωσε. διαΦέρει δ' οὐδὲν ἢ μὴ περιιδεῖν ἀπολλυμένους ὑπ'
"ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολάσαι δόξαντας ἁμαρ-
"τεῖν, καὶ περὶ τὴν εὐεργεσίαν τὴν ἀπὸ σοῦ λαμπρὰν γενο-
"μένην Φθονηθέντας. ἡ δ' αὐτὴ χάρις, ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ
"διδομένη. σώσεις γὰρ οὓς εἰς τοῦτο καὶ ἔτρεΦες· καὶ ψυ-
"χὰς, ἃς ὑπὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴασας, τηρήσεις ταῖς ἐαυ-
"τοῦ δωρεαῖς. ὡς θαυμαστὸν ἅμα καὶ μέγα δοῦναί τε ψυ-
"χὰς ἡμῖν, καὶ παραχθῆν δι' ὧν αὗται μένουσιν ἀπορημά-
"νοις. οἶμαί τε τὸν Θεὸν αἰτίαν παρασκευάσαι, βουλόμενον,
"εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν περιόντος, ἡμᾶς εἰς τὸ
"τοῦτο περιστῆσαι συμΦορᾶς· ἵνα καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀδικημά-
"των συγγινώσκων Φανῇς ἐπταικόσιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς μί-
"νης τὰς κατ' ἄλλην πρόΦασιν δεομένης ἐπικουρίας Φιλάν-
"θρωπος δοκῇς. ὡς μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαί τινας εὖ
"κατασάντας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον δὲ σῶσαι τοὺς
"ὑπὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν τετολμημένων δίκην ὀΦείλοντας. εἰ
"γὰρ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀΦεῖναι τοὺς πλημμε-
"λήσαντας ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑπεριδοῦσι· τό γε περὶ
"τούτων ἀόργητον, ὑπὲρ ὧν τὸ ζῆν ὑπεύθυνον τῇ κολάσει
"γίνεται τῶν ἠδικηκότων. Θεῦ Φύσει προσετέθη. καὶ ἐγω-
"γε, εἰ μὴ πατὴρ ἡμῖν ἦν, πῶς ἐπὶ παίδων ἀποβολῇ τα-
"λαιπωρεῖ διὰ τῆς ἐπὶ Ιωσήπῳ τελευτῆς ἐπιδεδειγμένος,

"aliqua effulſit ex tua bonitate, promittente et ſpondente
"ex periculo effugium. Ac nunc ad nos non reſpiciens,
"neque facinus quod patrauimus intuens, ſed ingenii tui
"indolem, et virtutem in conſilium aſſumens potius
"quam iracundiam, (a qua homines caetera puſilli ani-
"mos accipiunt, eam non in maximis ſolum, ſed in
"quaecunque inciderint, adhibentes) hanc ipſam con-
"temne et deſpice, neque ab ea te vinci patere, vt eos
"perimas, qui ſibimet ſalutem adhuc vendicare non pot-
"erant, ſed eam a te accipere enixe petunt. Etenim ne-
"que nunc primum iſto munere nos ornabis: ſed et ocyus
"nobis, cum ad frumenti mercatum veniſſemus, com-
"meatus etiam copiam feciſti, tantum alimenti ad fami-
"liam deferendum ſuppeditans, quantum eam, in ſalutis
"diſcrimen a fame adductam, incolumem ſeruauit. Equi-
"dem nihil intereſt, vtrum non deſpicias pereuntes ege-
"ſtate rerum neceſſariarum, an illos ad ſupplicium non
"damnaueris, quos deliquiſſe homines ſuſpicantur, qui-
"buſque praeclaram tuam inuident beneficentiam. Ea-
"dem plane gratia eſt, modo tamen diuerſo collata.
"Seruabis enim quos in hunc finem pauiſti; et vitam,
"quam fame laborare noluiſti, tua gratia ſaluam retinebis.
"Quam magnum et mirabile eſt vita nos donare, et libe-
"ralitate efficere vt inopia circumdatis maneat incolumis.
"Imo Deum arbitror viam ad haec muniuiſſe, cui viſum
"eſt vt nos, ad virtutem tuam illuſtrandam, in has cala-
"mitates incideremus: vt gloriam etiam adipiſcaris igno-
"ſcendo peccantibus, quod tibi iniuriam intulerint; et
"non ſolum eos perhumaniter ſubleuando, qui alia de cau-
"ſa tuo egeant auxilio. Etenim permagnum quidem eſt
"opem iis ferre, qui ad inopiam redacti ſunt: multo ta-
"men maius et praeſtantius illos ſeruare, qui ob ſcelus in ſe
"perpetratum poenas erant luituri. Nam ſi parua ſupplicia
"delinquentibus remiſiſſe magnam condonantibus laudem
"attulerit; certe iracundiam tum cohibere, vbi vita pec-
"cantium ei, quem laeſerint, in poenam obnoxia eſt, ad
"Dei naturam proxime accedit. Atque ego, niſi is nobis

"ἀκ ἂν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγους
"ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ χαριζόμενος ἤθει, σώ-
"ζειν αὐτῷ καλῶς ἔχοντι καὶ τούτους οἳ λυπήσονται τεθνη-
"κότων ἀκ ἔχοντας· παρείχομεν δ' ἂν αὐτοὺς πεισομένους
"ὅ, τι καὶ θελήσειας. νῦν δὲ, ἃ γὰρ ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες,
"εἰ καὶ νέοι καὶ μήπω τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπολελαυκότες
"τεθνηξόμεθα, τὸ δὲ τοῦ πατρὸς λογιζόμενοι, καὶ τὸ γῆ-
"ρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνου, ταύτας σοὶ τὰς δεήσεις προσ-
"φέρομεν· καὶ παραιτούμεθα ψυχὰς τὰς ἑαυτῶν, ἃς σοὶ
"τὸ ἡμέτερον κακούργημα πρὸς τιμωρίαν παρέδωκεν. ὃς ἔ-
"τε πονηρὸς αὐτὸς, ἔτε τοιούτους ἐσομένους ἐγέννησεν· ἀλλὰ
"χρηστὸς ὢν καὶ πειραθῆναι τοιούτων οὐκ δίκαιος, καὶ νῦν μὲν
"ἀποδημούντων ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν Φροντίσι κακοπαθεῖ. πυ-
"θόμενος δὲ ἀπολωλότας, καὶ τὴν αἰτίαν, ὑπομενεῖ διὰ
"ταύτην πολὺ μᾶλλον τὸν βίον καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδο-
"ξον αὐτὸν τῆς ἡμετέρας καταφροφῆς φθήσεται διαχρησά-
"μενον, καὶ κακὴν αὐτῷ ποιήσει τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλα-
"γήν, πρὶν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς σπεύσαντος
"αὐτὸν εἰς ἀναιθησίαν μεταγαγεῖν. γενόμενος οὖν ἐν τούτῳ
"τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία σὲ παροξύνει νῦν ἡ ἡμετέ-
"ρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δίκαιον χάρισαι τῷ πατρὶ, καὶ
"δυνηθήτω πλέον ὁ πρὸς ἐκεῖνον ἔλεος τῆς ἡμετέρας πονη-
"ρίας· καὶ γῆρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον
"ἡμῶν ἀπολωμένων οἴκτισαι, τῷ πατέρων ὀνόματι ταύτην
"χαριζόμενος τὴν δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν σὲ Φύσαν-
"τα τιμᾶς, καὶ αὐτῷ δίδως, ἀπολαύων μὲν ἤδη τῆς
"προσηγορίας· ἀπαθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυλαχθησόμενος ὑπὸ
"τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντων πατρὸς, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν καὶ
"αὐτὸν τοῦ ὀνόματος εὐσεβεῖν δόξεις. τοῦ ἡμετέρου πατρὸς
"οἴκτον λαβὼν, ἐφ' οἷς πείσεται τῶν παίδων στερούμενος.
"σὸν οὖν, ἃ παρέχει ἡμῖν ὁ Θεὸς, ταῦτ' ἔχοντα ἐξουσίαν
"ἀφελέσθαι, δοῦναι· καὶ μηδὲν ἐκείνου διενεγκεῖν τῇ χά-
"ριτι. τῆς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων δυνάμεως τετυχηκότα κα-
"λὸν ταύτην ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ παρὸν καὶ

"exſtitiſſet pater, qui Ioſephi interitum lugendo oſtendit, "quam grauiter tulerit liberorum amiſſionem, nequa- "quam pro noſtra ſalute verba feciſſem, niſi forſitan "tuis moribus hoc donaſſem, qui praeclarum ducis etiam "illis incolumitatem dare, quos mortuos nemo ploraret; "ſed aequo animo ſupplicium, quodcunque voluiſti, per- "tuliſſemus. Nunc autem, quando non noſtri nos miſe- "ret, tametſi iuuenes adhuc et vix vllo ex vitae commo- "dis fructu percepto moriamur, ſed de patre cogitantes "eius ſenectutem miſericordia proſequamur, has tibi pre- "ces ſupplices offerimus; vitamque noſtram a te depreca- "mur, cuius in poenis profundendae poteſtatem tibi de- "dit noſtrum hoc maleficium. Ille neque malus eſt, ne- "que nos tales futuros genuit; ſed probus et honeſtus, "et qui talia experiretur non commeritus, et qui nunc "quidem, nobis peregre profectis, ſolicitudine curiſque "diſcruciatur. Cum autem de noſtro interitu audierit, "ſimulque de cauſa eius, eo facilius in animum inducet "vt vitam deſerat: mortemque ipſius ſemet moerore con- "ficientis accelerabit noſtra infamia, facietque vt triſtem "de vita exitum habeat; vt qui, priuſquam rumor de no- "bis diuulgetur, feſtinarit ſemet ſenſibus orbare. His "igitur perpenſis, tametſi iram tibi commoueat ſcelus hoc "noſtrum, patri tamen vindictae gratiam facito; et plus "illius miſeratio apud te valeat, quam noſtra nequitia: at- "que eius ſenectutem, qui, nobis pereuntibus, in ſolitu- "dine viuet morieturque, reuerere, patrum nomini hunc "muneris honorem deferens. Nam hoc agendo paren- "tem tuum honoras, et tibimet aliquid tribuis, cum iam "hac gaudeas appellatione: quae tibi ſalua conſeruabitur "a Deo omnium patre; quem et ipſum propter commune "nomen hac pietate honorare exiſtimaberis, ſi patris no- "ſtri miſericordia mouearis, ea tecum reputans quae paſ- "ſurus eſt filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quae nobis "dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem habeas, ite- "rum dare, adeoque ipſum in benignitate quam maxime "referre. Pulchrum enim eſt, ſiquis tantundem ad

"ἀπολλύειν, τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ δ' ὑπαρ-
"χούσης ἐπιλανθάνεσθαι, μόνον δ' ἐπιτετράφθαι τὸ σώ-
"ζειν ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει,
"μᾶλλον αὐτῷ φάνεσθαι διδόντα. σὺ δὲ πάντας ἡμᾶς
"σώσεις, τὰδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχηκεν. ὠδὲ γὰρ ἡμῖν
"βιώσιμα, τούτου κολασθέντος, οἷς γε πρὸς τὸν πατέρα μὴ
"ἔξεστιν ἀνασωθῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐνθάδε δεῖ κοινωνῆσαι
"τούτῳ τῆς αὐτῆς κατασροφῆς τοῦ βίου· καὶ τοσούτου δεη-
"σόμεθα, στρατηγέ, κατακρίναντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν
"ἀποθανεῖν, συγκολάσαι καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος
"κεκοινωνηκότας. ὁ γὰρ ἀξιώσομεν ἡμεῖς ὡς ἐπὶ λύπῃ τε-
"θνηκότος τὰδελφῷ ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ
"πονηροὶ γεγονότες ἄτως ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος
"ὢν ἥμαρτε, καὶ μήπω τῷ Φρονεῖν ἐρρωμένος, καὶ ὡς
"ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ καταλι-
"πὼν παύσομαι περαιτέρω λέγειν. ἵν' εἰ μὲν κατακρίνειας
"ἡμῶν, τὰ μὴ λεχθέντα δόξῃ βεβλαφέναι πρὸς τὸ σκυ-
"θρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀπολύσειας, κἀκεῖνα τῇ σαυ-
"τοῦ χρηστότητι συνιδὼν ἀπεψηφίσθαι νομιοῖς, ὁ σώσας
"μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ὧν διὰ τοῦτο δικαιότεροι μᾶλλον
"φανούμεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ πλέον ἡμῶν αὐτῶν
"ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτηρίας. εἰ τ' ἂν κτείνειν
"αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ τιμωρησάμενος ἀντὶ τούτου, τῷ πατρὶ
"τοῦτον ἀπόπεμψον· εἶτε καὶ κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον,
"ἐγὼ πρὸς χρείας σοι ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς
"πρὸς ἑκάτερον τῶν παθῶν ὑπάρχων". Ἰούδας μὲν οὖν
πάνθ' ὑπομένειν ὑπὲρ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἡδέως ἔχων,
ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτὸν· εἶπως ἐκμαλάξειε
τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ καταπραΰνειεν, ἀγωμιζόμενος. πρὸς-
πεσὸν δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, δακρύοντες καὶ παρα-
διδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς Βενιαμὶν ψυχῆς ἀπολωμένης.

ι. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ μη-
κέτι δυνάμενος τὴν τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κελεύει μὲν
ἀπελθεῖν τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς ἀδελ-

"vtrumlibet valeat, sese ad aliorum vtilitatem non damna
"comparare: et, cum posset perdere, suum hac in re ius,
"tanquam si nullum habuisset, plane negligere, sed tan-
"tum ad seruandos homines potentiam sibi datam existi-
"mare; et quo pluribus salutem quis dederit, eo se illu-
"striorem fore. Tu vero nos omnes seruare potes igno-
"scendo fratri, in quibus egit infeliciter: neque enim no-
"bis vita erit vitalis, eo poena sublato, quibus ad patrem,
"nobismet solis saluis, redire non licet: sed hic nobis se-
"rendum est, quasi delicti eius essemus participes, quic-
"quid frater tulerit. Atque in tantum te, Praeses, obse-
"crabimus, vt, si fratrem nostrum morte mulctaueris,
"nos, non secus ac sceleris eiusdem socios, eodem affice-
"res supplicio. Nobis enim satius videbitur, vt tanquam
"eodem crimine condemnati moriamur, quam vt nosmet
"fratre defuncto prae moerore conficeremus. Et quod iu-
"uenis admodum deliquerit, nondumque prudentia robo-
"ratus, et quod humanum sit similibus non grauatim ve-
"niam tribuere, tuo permittens haec omnia iudicio finem
"dicendi faciam. vt, si nos quidem damnaueris, mihi vi-
"tio vertatur quod non omnia dixerim quae tuam in nos
"iram lenirent: si vero absolueris, quod clementiae et bo-
"nitatis tibi conscius illud statuisse existimeris; non solum
"nos seruans, sed et istam nobis gratiam faciens qua mul-
"to iustiores esse videbimur, vt qui plus quam nosmetipsi
"nostrae saluti prospexeris. Siue igitur hunc velis perime-
"re, me vicario ad supplicium accepto, patri eum remit-
"tito: siue ad seruitium malis addicere, ipse tuis ministe-
"riis magis sum idoneus, et ad vtrumuis, vt vides, sub-
"eundum aptior atque paratior". Iudas itaque, qui lu-
benti animo quiduis pro fratris salute pati voluit, semet Io-
sephi pedibus aduoluit, iracundiam eius si quo modo mi-
tigare et placare posset, magnopere laborans. Similiter et
fratres omnes sese prosternebant, lacrymantes, et semet,
vt pro Beniamine mortem oppeterent, offerentes.

10. Iosephus autem misericordia victus, simulatam ira-
ti personam ferre amplius non potuit, iussitque vt abirent
qui praesentes aderant, vt summotis arbitris semet aperiret

φοῖς ποιήσῃ φανερόν. ἀναχωρησάντων δὲ, ποιεῖ γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· "τῆς μὲν ἀρετῆς ὑμᾶς "καὶ εὐνοίας τῆς περὶ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἐπαινῶ, καὶ κρείτ- "τονας ἢ προσεδόκων ἐκ τῶν περὶ ἐμὲ βεβουλευμένων εὑρίσκω, "ταῦτα πάντα ποιήσας ἐπὶ πείρᾳ τῆς ὑμετέρας φιλαδελ- "φίας. ἡ φύσει δὲ περὶ ἐμὲ νομίζω πονηρὰς γεγονέναι· θεῷ "δὲ βουλήσει τήν τε νῦν πραγματευομένην τῶν ἀγαθῶν ἀπό- "λαυσιν, καὶ τὴν εἰς ὕστερον ἂν εὐμενὴς ἡμῖν παραμείνῃ. πα- "τρός τε ἔτι σωτηρίαν ἐγνωκὼς ἐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους "ὑμᾶς ὁρῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, ἐφ' ὧν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρ- "τεῖν ἔτι μνημονεύω. παύσομαι δὲ τῆς ἐπ' αὐτοῖς μισοπο- "νηρίας, καὶ, ὡς συναιτίοις τῶν τῷ θεῷ βεβουλευμένων εἰς "τὰ παρόντα, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ. ὑμᾶς τε βούλομαι "καὶ αὐτὰς λήθην ἐκείνων λαβόντας ἥδεσθαι μᾶλλον, τῆς "τότε ἀβουλίας εἰς τοιοῦτον ἐλθούσης τέλος, ἢ δυσφορεῖν "αἰσχυνομένους ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις. μὴ ἂν δόξῃ λυπεῖν "ὑμᾶς τὸ κατ' ἐμοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν, καὶ ἡ ἐπ' "αὐτῇ μετάνοια, τῷ γε μὴ προσχωρῆσαι τὰ βεβουλευμένα. "χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς ἐκ θεοῦ γεγενημένοις, ἄπιτε, "ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ ταῖς ὑπὲρ ὑμῶν "φροντίσιν ἀναλωθεὶς, ζημιώσῃ με τὸ κάλλιστον τῆς εὐδαι- "μονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν καὶ μεταλαβεῖν "τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀποθανών. αὐτὸν δὲ τοῦτον, "καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγ- "γένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντας ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ "ἀποδήμους εἶναι δεῖ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ "φιλτάτους· ἄλλως τε καὶ τῷ λιμοῦ λοιπὴν ἔτι πενταε- "τίαν ὑπομενοῦντες". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιβάλλει τοὺς ἀδελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ· τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων καὶ τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐδὲν ἀπο- λιπεῖν ἐδόκει τὸ σύγνωμον τἀδελφοῦ. καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν εὐωχίᾳ. βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκοντας πρὸς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥδη τε μεγάλως, καὶ, ὡς ἐπ' οἰκείων διατεθεὶς ἀγαθῶν, παρεῖχεν αὐτοῖς ἁμάξας σίτῳ πλή-

fratribus. Cum autem omnes discessissent, facit vt a fratribus agnosceretur, et infit: "Pietatem vestram et amorem erga fratrem nostrum laudo, et perspectum habeo vos in eum meliore esse animo, quam exspectaueram ex iis quae in me olim excogitastis; vt qui in hoc omnia haec fecerim, vt fraternae vestrae beneuolentiae caperem experimentum. Non enim natura vos in me malignos exstitisse reor: sed Dei voluntate, qui praesentibus bonis frui concedit, et futuris, si nobis propitius esse perseuerarit. Quando igitur et patrem, contra quam speraueram, incolumem esse compererim, et vos conspexerim tali affectu fratrem prosequentes, non amplius eorum, quibus in me deliquisse videamini, recordabor. Porro desinam ob ista vt maligna odium intendere: ac vobis gratias me habere profiteor, qui mecum in causa fuistis, vt Deus ita nobis in praesens prospiceret. Vosque ipsos volo etiam haec obliuioni dare, et laetari magis, quod male tunc consulta bene cesserint, quam contristari ob ea quae indigne facta esse erubescitis. Ne igitur vos dolore afficere videatur, quod in me iniquum tuleritis suffragium, nec male vos habeat rei gestae poenitentia, quando consultis vestris non responderit euentus. sed, laetitia exsultantes ob ea quae Deus effecerit, discedite, patri haec renunciaturi; ne forte solicitudine de vobis male maceratus, summam mihi eripiat felicitatem, si mori contigerit priusquam in conspectum meum veniat, et horum bonorum fiat particeps. Hunc ipsum veco, et coniuges vestras et liberos, totamque cognationem assumentes huc commigratote. Non enim decet, vt mihi charissimi ab hac mea felicitate longe abessent: praesertim cum fames adhuc quinquennium duratura sit". Haec cum dixisset Iosephus, fratres complectitur. Illi vero in lacrymis erant ac moerore: memoriam ilicet eorum quae in eum consuluerant et statuerant, atque etiam poenae, quam commeruerant, metum sustulisse visa est fratris aequitas. Mox conuiuium est sequutum. Rex autem, cognito fratrum Iosephi aduentu, vehementer gauisus est, ac, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset, animo affectus, praebuit eis currus fru-

ρεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀποκομίζειν τῷ πατρί. λαβόντες δὲ πλείω παρὰ τἀδελφοῦ, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκαστος ἰδίας, πλειόνων ἠξιωμένων Βενιαμὶν παρ' αὐτοῦ, ἀπῆσαν.

ΚΕΦ. ζ'.

Ἡ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ τὸν γενόμενον λιμόν.

Ὡς δὲ ἀφικομένων τῶν παίδων Ἰάκωβος τὰ περὶ τὸν Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τὸν θάνατον διαπεφυγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγεν, ἀλλὰ καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιάπων τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἅπασαν σχεδὸν ἐγκεχειρισμένος αὐτῷ ἐπιμέλειαν, ἄπιστον μὲν οὐδὲν ἐδόκει τῶν ἠγγελμένων, λογιζόμενος τοῦ Θεοῦ τὴν μεγαλουργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

β'. Ὡς δὲ κατέχεν ἐπὶ τὸ ὄρκιον φέρας, θύσας αὐτόθι τῷ Θεῷ, καὶ φοβούμενος μὴ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ ἐν αὐτῇ, οὐκέτ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι μετελθόντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ἦν ὑπεσχημένος, ἅμα τε μὴ δίχα Θεοῦ βουλήσεως γενομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀφόδου διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις δεδιὼς μὴ προεξέλθῃ τοῦ βίου πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπου παραγενέσθαι, καταφέρεται, γράφων ἐν ἑαυτῷ τοῦτον τὸν λογισμὸν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπισὰς δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνομασὶ καλέσας, πυνθανομένῳ τίς ἐστιν, "ἀλλ' ὦ δίκαιον, εἶπεν, Ἰα-
"κώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ παρασάτην καὶ βοηθὸν
"προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γενόμενον.
"σεσωμένῳ τε γὰρ σοὶ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταύτην
"ἐγὼ παρέχομαι. καὶ κατ' ἐμὴν εὔνοιαν εἰς τὴν Μεσοπότα-
"μίαν μόνος σαλεὶς, γάμων τε ἀγαθῶν ἔτυχες, καὶ παί-

mento onuſtos, atque aurum et argentum, munera ad patrem deferenda. Illi autem, plura adhuc a fratre accipientes, partim quidem patri, partim vero ſibimet in ſingulos donata, maiorem etiam in modum muneribus cumulato Beniamine, abierunt.

CAP. VII.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit, vrgente fame.

CVm vero Iacobus, filiis reuerſis, de Ioſepho intellexiſſet, quod non ſolum mortem effugerit, quam tamdiu luxerat, ſed etiam in ſplendida fortuna viueret, vna cum Rege res Ægypti adminiſtrans, et paene totam regni curam ſibi commiſſam habens, nihil quidem eorum quae nunciabantur incredibile putabat, animo complectens cum Dei magnificentiam, tum eius erga ſe beneuolentiam, tametſi aliquantiſper vt videbatur intermiſſam: ſed confeſtim iter aggreſſus eſt ad Ioſephum properans.

2. Poſtquam autem venerat ad puteum fœderis, Deo ibidem ſacrificium faciens, metuenſque ne propter vbertatem Ægypti, dum filii iſtius regionis habitandae amore tenerentur, ſoboles eorum non rediret in Chananaeam, occupatura eam iuxta promiſſa Dei; ſimul etiam, ne inconſulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipſius clade aliqua multaretur; praeterea autem veritus ne prius e vita excederet, quam in Ioſephi conſpectum veniret, in ſomnium delabitur haec ſecum in animo reuoluens.

3. At Deus ei in ſomnio ſuperueniens, ipſumque bis nomine appellans, interroganti quiſnam eſſet, ait, "haud "fas eſt vt Iacobus ignoraret Deum, qui maioribus tuis "et poſt hos etiam tibi perpetuo adiumento fuit et auxi"lio. Cum enim et patri in animo fuiſſet te principatu "priuare, hunc ego tibi conſeruaui. et cum, me tibi fa"vente, ſolus in Meſopotamiam profectus eſſes, et bonas "feciſti nuptias, et reuerſus es liberis multis et facultati-

"δων ἐπαγόμενος πλῆθος καὶ χρημάτων ἐνόησας. παρέ-
"μεινέ τε σοὶ γενεὰ πᾶσα προνοίᾳ τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπο-
"λωλέναι τῶν υἱῶν ἐδόκεις Ἰώσηπον, τοῦτον εἰς ἀπόλαυ-
"σιν μειζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ τῆς Αἰγύπτου κύριον,
"ὡς ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασιλέως, ἐποίησα. ἥκω τε νῦν
"ὁδοῦ τε ταύτης ἡγεμὼν ἐσόμενος, καὶ βίᾳ σοὶ τελευτὴν
"ἐν ταῖς Ἰωσήπου χερσὶ γενησομένην προδηλῶν, καὶ μα-
"κρὸν αἰῶνα τῶν σῶν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ κατ-
"αγγέλλων, κατασήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ὑπέσχημαι.

δ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι παρασήσω τοῖς οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' Αἰγυπτίους εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων. Ἰακώβου μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη προαφῖκτο. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν καὶ τοὺς ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ῥουβήλου μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, Ἀνώχης, Φαλλοῦς, Ἀσσάρων, Χάρμις. Συμεῶνος δὲ ἓξ, Ἰαμοήλος, Ἰάμεινος, Οὐοδος, Ἰαχῖνος, Σόαρος, Σάουλος· τρεῖς δὲ Λευὶ γεγόνασιν υἱοὶ, Γηρσόμης, Κάαθος, Μαράριος. Ἰούδᾳ δὲ παῖδες ἦσαν τρεῖς· Σαλᾶς, Φάρεσσος, Ζάρας· υἱωνοὶ δὲ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσου, Ἐσρώνος, καὶ Ἀμιρος. Ἰσαχάρου δὲ τέσσαρες, Θουλᾶς, Φουᾶς, Ἰάσουβος, Σαμάρωνος. τρεῖς δὲ Ζαβουλὼν ἦγεν υἱοὺς, Σάραδον, Ἠλωνα, Ἰάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος· καὶ αὕτη συνανῆκε καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς ἅπαντες καὶ τριάκοντα. Ῥαχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ἰωσήπῳ μὲν δύο γεγόνασιν υἱεῖς, Μανασσῆς, καὶ Ἐφραΐμης. Βενιαμὶν δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα, Βάλαυος, Βάκχαρις, Ἀσάβηλος, Γηρᾶς, Νααμάνης, Ἰης, Ῥῶς, Μόμφις, Ὄφις, Ἀραδος. ἅπαντες τέσσαρες καὶ δέκα πρὸς τοῖς πρότερον κατειλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γίνονται τὸν ἀριθμόν. καὶ τὸ

"bus auctus; meaque prouidentia tibi incolumis perman-
"sit tota tua progenies; et Ioſephum, quem ex filiis ami-
"ſiſſe videbaris, ad maiorem felicitatem perduxi, et Æ-
"gypti dominum, vt paululum a Rege differat, conſli-
"tui. Nunc quoque venio, et viae huius dux tibi futu-
"rus, et tibi praenuncians inter manus Ioſephi te e vita
"exiturum, atque ſtirpem tuam per multa ſaecula poten-
"tem fore ſimul et illuſtrem indicans, eamque in iſtam
"terram me deducturum eſſe, quam tibi pollicitus
"ſum.

4. Hoc ſomnio fretus eo libentius in Ægyptum con-
ceſſit, cum filiis et omnibus eorum liberis. Erant au-
tem in vniuerſum ſeptuaginta. Et quidem nomina illo-
rum, maximeque propter eorundem difficultatem, ſemel
mihi viſum eſt non recenſere. Vt tamen eos redarguam,
qui nos non ex Meſopotamia oriundos exiſtimant, ſed ex
Ægypto, mihi eſſe neceſſarium putaui nomenclaturam
dare. Certe quidem Iacobi filii erant duodecim: ex qui-
bus Ioſephus antea abierat. Eos itaque qui illum inſe-
quuti ſunt, et horum progeniem memorabimus. Rubeli
quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Aſſaron,
Charmis. Symeonis vero ſex; Iamuelus, Iaminus, Ouo-
dus, Iachinus, Soarus, Saulus. Leui vero tres nati ſunt
filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Iudae vero filii
erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Pha-
reſſo nepotes, Eſronus et Amyrus. Iſacharae vero qua-
tuor; Thulas, Phuas, Iaſubus, Samaronus. Tres au-
tem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Ialelum.
Et hoc quidem genus e Lia: et cum ipſa etiam aſcendit
filia eius Dina. Iſti omnes triginta et tres. Rachelae fi-
lii erant duo. quorum alteri Ioſepho quidem duo nati ſunt
filii; Manaſſes et Ephraïmes: alteri vero Beniamini de-
cem; Bolauus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes,
Ies, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Iſti quatuorde-
cim vna cum prius numeratis fiunt numero quadraginta
ſeptem. Et legitimum quidem Iacobo genus hoc erat.

μὲν γνήσιον Ιακώβῳ γένος τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δ' αὐτῷ γίνονται τῆς Ραχήλας θεραπαινίδος, Δάνος, καὶ Νεφθαλῆς, ὧ τέσσαρες εἵποντο παῖδες, Ιέσηλος, Γοῦνις, Ισσάρης τε καὶ Σέλλιμος. Δάνῳ δὲ μονογενὲς ἦν παιδίον Οὖσις. τούτων προσγινομένων τοῖς προειρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων πληρώσιν ἀριθμόν. Γάδης δὲ καὶ Ασηρος ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· τῆς Λείας δὲ αὕτη θεραπαινίς. παῖδας δ' ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, Σαφωνίαν, Αὔγιν, Σοῦνιν, Αζαβῶνα, Αηζίνην, Ερωέδην, Αριηλᾶν. Ασὴρ δὲ ἦν θυγάτηρ Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἓξ· οἷς ὀνόματα, Ιύμνης, Ισῶς, Ισσὶς, Βρὶς, Αβαρός τε καὶ Μελχίηλος. τούτων ἕνδεκα ὄντων καὶ προστεθεμένων τοῖς πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὁ προειρημένος ἀριθμὸς πληροῦται, μὴ συγκαταλεγέντος αὐτοῖς Ιακώβου.

ε'. Μαθὼν δὲ Ιώσηπος παραγενόμενον τὸν πατέρα· καὶ γὰρ προλαβὼν Ιούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν· ὑπαντησάμενος ἔξωσι, καὶ καθ' Ηρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὁ δ' ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γενομένης μικροῦ δεῖν ἐξέλιπεν. ἀλλ' ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ιώσηπος· ὁδ' αὐτὸς μὲν κρατήσας δυνηθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, ὁ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γενόμενος ἥττων τοῦ πάθους. ἔπειτα τὸν μὲν ἠρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πέντε τῶν ἀδελφῶν ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα, Φράσων αὐτῷ παραγενόμενον μετὰ τοῦ γένους τὸν Ιάκωβον. ὁ δὲ τοῦτο χαίρων ἤκουσε· καὶ τὸν Ιώσηπον ἐκέλευεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ τρεπόμενοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. ὁ δὲ ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· τοῦ τε μὴ διαζευγνυμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ἐπιμελεῖσθαι τοῦ πατρὸς προνοουμένους. τοῦ τε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πράττοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ ἀπεχθημένον ἦν περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τοῦ δὲ Ιακώβου παραγενομένου πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀσπαζομένου τε καὶ κατευχομένου περὶ τῆς βασιλείας

E Balla vero famula Rachelae ipsi nascuntur Danus et Nephthales, quem sequebantur quatuor filii; Ieselus, Gunis, Issares et Sellimus: Dano vero vnicus erat filius nomine Vsis. His ad iam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem et Aserus ex Zelpha quidem erant: ipsa vero Liae famula. Liberos autem secum ducebant, Gades quidem septem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam, Asero autem filia erat Sara, et mares numero sex; quorum nomina, Iomnes, Ius, Iouis, Baris, Abarus et Melchielus. Isti cum sint sexdecim, si adiiciantur ad quinquaginta quatuor, praedictus numerus completur, hisce non annumerato Iacobo.

5. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas frater praecurrens ipsi id significauerat) obuiam iturus egreditur, atque ad Heroum vrbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna laetitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Iosephus eum excitauit recreauitque: quamuis et ipse quidem prae nimia voluptate vix potuit semet sustinere, non tamen similiter ac pater animo affectus. Deinde iusso quidem eo lente procedere, ipse vero assumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus ei adesse cum familia sua Iacobum. Ille vero laetus hoc accepit, iussitque Iosephum sibi dicere, quanam via viuendi potissimum delectarentur, vt illos eum vitae cursum sequi permitteret. Atque ille optimos pastores eos esse respondit, nihilque aliud egregie praeter hoc ipsum curare: ita praecauens, tam ne forte distraherentur, sed vna habitantes patris saluti prospicerent; quam vt cum Ægyptiis maiorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis studia institutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa pascua versari.

6. Iacobo autem ad Regem accedente, ipsumque salutante ac regno eius bene precante, interrogauit eum

αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. τῷ δ' ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φ'σαντος, ἐθαύμασε τὴν μήκυς τῆς ζωῆς τὸν Ἰάκωβον. εἰπόντος δ' ὡς ἥττονα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν τέκνων ἐν Ηλιυπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ ποιμένες αὐτῷ τὰς νομὰς εἶχον.

ζ'. Ὁ δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀπορώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε τῷ ποταμῷ τὴν γῆν ἐπάρδοντος, ὑ γὰρ ἤυξε, μήτε ὕοντος τοῦ Θεοῦ. πρόνοιάν τε μηδὲ μίαν ἑαυτῶν ὑπ' ἀγνοίας πεποιημένων, καὶ τῷ Ιωσήπῳ τὸν σῖτον ἐπὶ χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ ταῦτ' αὐτοῖς ἀπέλιπε, τῶν βοσκημάτων ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τῶν ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ἐπὶ τιμῇ τροφῆς. ὅτως τε τῷ βασιλέως πάσης αὐτῶν τῆς περιουσίας κυρίᾳ γεγενημένῃ, μετῳκίσθησαν ἄλλος ἀλλαχόσε· ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας τότων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τούτοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτῶν. ἐδῄλωτο τ' αὐτῶν ὑ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀχήμονα τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτὺς κατηνάγκαζε. λωφήσαντος δὲ τοῦ κακοῦ, καὶ τῷ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπιβάντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερούσης, ὁ Ιώσηπος εἰς ἑκάστην παραγινόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐτάῖς τὸ πλῆθος, τήν τε γῆν αὐτοῖς, ἣν ἐκείνων παραχωρούντων βασιλεὺς ἔχειν ἐδύνατο καὶ καρποῦσθαι μόνος, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγεμένυς Φιλεργεῖν παρεκάλει, τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ τελοῦντας ὑπὲρ τῆς χώρας, ἣν δίδωσιν αὐτοῖς ἅσαν αὐτῷ. τὺς δὲ παρ' ἐλπίδας κυρίυς τῆς γῆς καθισαμένυς χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσαντο τὰ προστάγματα. καὶ τότῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ιώσηπος ἀπεργάζεται, καὶ πλείω γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ παρ' αὐτῶν. ὅ, τε τῷ τελεῖν τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τῶν ὑστέρων βασιλέων.

Pharaothes, quantum temporis iam vixiſſet. Illo vero ſe centum et triginta annorum eſſe dicente, Iacobum ob longaeuitatem admiratus eſt. Cum vero adieciſſet, ſe maiorum ſuorum vitae annos non aſſequutum eſſe, conceſſit ei cum liberis ſuis Heliopolim habitare. illic enim et Regis paſtores habebant paſcua.

7. At fames indies Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magiſque ingraueſcebat, neque fluuio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluuiam immittente; neque populo vniuerſo ex inſcientia futuri vel minimam ſui curam adhibente, Ioſephoque illis non niſi pecunia numerata frumentum dante. Vt autem nummi deficere coeperunt, pecoribus et mancipiis commeatum emerunt. Porro et quibus agri fuerunt, illis cedebant, vt alimentum ſibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum poſſeſſiones in ius Regis deuenſſent, alius alio migrare iuſſi ſunt, vt Regi certius accreſceret dominium in fundos iſtorum omnium, praeter Sacerdotum. his enim ſua conſeruata eſt terrae portio. Imo dira haec neceſſitas non corpora ſolum illorum, ſed et animos in ſeruitutem redegit: et deinde ad victum modis inhoneſtis parandum eos compulit. Fame autem ceſſante, et fluuio terram rurſus inundante, fructuſque ea vberrime ferente, Ioſephus ad vnamquamque adiit ciuitatem, eiusque populo conuocato, eandem terram quam illis cedentibus Rex ſibimet vendicare ſoluſque ea frui poterat, in integrum eis reſtituit; et hortatus eſt vt illam pro propria habentes colere non grauarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, iure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum iterum dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, et ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Ioſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit. Illaque quintas frugum ſoluendi conſuetudo ad ſeros Reges firma et ſtabilis permanſit.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τελευτῆς Ιακώβου καὶ Ιωσήπου.

Ιακωβος δὲ, ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς κατὰ προφητείαν, πῶς μέλλει τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ιωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθὼν, ὅτι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ τούτου πλέον χρηστὸς εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς οἷς οὐδὲ εὐεργέτας τινὲς ἠμείψαντο, προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ιωσήπου παῖδας Εφραΐμην καὶ Μανασσῆν εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἡξίου μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. τελευτᾷ δὲ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ἀπολειφθεὶς ἐπ' εὐσεβείᾳ τῷ Θεῷ, τυχὼν δὲ ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν τυχεῖν τοὺς ὅτως ἀγαθοὺς γεγονότας. Ιώσηπος δὲ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν ὁ βουλομένων αὐτῷ συναποδημεῖν· δέος γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς τιμωρήσαιτο τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς, ὢν ἔτι ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δ' ἔχειν αὐτὸν δι' ὑποψίας. ἀγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ περὶ αὐτοὺς σπουδῇ χρώμενος οὐκ ἀπέλιπε.

β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν γενόμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιευόμενος. ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μετὰ τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ' ἧς προειρήκαμεν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα

CAP. VIII.

De obitu Iacobi et subinde Iosephi.

IAcobus autem, cum annum decimum septimum in Ægypto exegisset, et morbo laborasset, in conspectu filiorum suorum e vita excessit, prius quidem illis felicitatis possessionem precatus, et more prophetico vaticinatus, vt singulorum posteri terram Chananaeam habitaturi essent (id quod longo post tempore factum est) Iosephi vero laudibus percensitis, quod non solum fraternarum iniuriarum obliuisceretur, sed et eo maiori illos prosequeretur benignitate, ista illis bona accumulans, quae nonnulli vix benefactoribus suis rependerent, mandauit filiis suis, vt Iosephi liberos Ephraïmen et Manassen in suum numerum referrent, cum eis forte diuisuri Chananaeam, (de quibus postea loquemur) poposcitque simul vt in Chebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum vixisset annos quinquaginta minus tribus et centum, nemine quidem maiorum suorum pietate erga Deum inferior; id vero praemii pro meritis assequutus, quod tribui par est bonitate adeo praecellentibus. Iosephus autem, Rege id permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic sepeliuit. Caeterum fratribus recusantibus cum eo reuerti (nam metuebant ne patre defuncto in se vindicaret, quae antea in eum malo animo cogitauerant, cum non amplius esset cui suam in eos benignitatem donaret) suadet eis nil extimescere, neque ipsum suspectum habere. Et cum illos secum reduxisset, magnas eis possessiones largitus est; nec vnquam eos summa beneuolentia prosequi destitit.

2. Moritur autem et ipse cum vixisset annos centum et decem, vir admirabili virtute praeditus, et ratione omnia moderans et gubernans, suaque potestate bene et sapienter vsus. id quod ipsum ad tantam felicitatem apud Ægyptios prouexit, aliunde ad illos venientem, et tantae calumniae, de qua iam diximus, ignominia notatum. Moriuntur vero et fratres eius, cum feliciter in Ægypto

κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ἀπόγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δὲ Ἰωσήπου ὁσᾶ ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. ἅπτως γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστος ὡς ἔχει, καὶ τίσι πόνοις ἐκράτησαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

ΚΕΦ. Θ'.

Οσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

Αἰγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις ὖσι πρὸς πόνους, καὶ τῶν τε ἄλλων ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τῆς κατὰ φιλοκέρδειαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, κατὰ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπρὸν, καθ' αὑτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου τετυχότες διὰ χρόνου μῆκος λήθην λαβόντες, καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετεληλυθυΐας, δεινῶς ἐνύβριζόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ ταλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσίταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομῆσαι ταῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα. πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτεμνον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γενέσθαι συνήθεις. καὶ τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον ἐπὶ ταύταις διήνυσαν ταῖς ταλαιπωρίαις· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ἰσραηλίτας θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

Β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία τῷ μᾶλλον σπουδάσαι περὶ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν

vixiſſent. Et illorum quidem corpora poſteri eorum et filii poſt tempus aliquod deportantes, in Chebrone ſepeliuerunt: ſed tum demum Ioſephi oſſa in Chananaeam detulerunt, cum ex Ægypto egreſſi eſſent Hebraei. ad hoc enim ipſos iuramento adſtrinxerat Ioſephus. Itaque vt ſe habuerit horum vnuſquiſque, et quibus illi laboribus exerciti Chananaeam obtinuerunt declarabo; vbi pauca de cauſa praelibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

CAP. IX.

De afflictionibus Hebraeorum in Ægypto per annos quadringentos.

ACcidit vt Ægyptii, cum eſſent delicatuli et ad laborem ſegnes, et maxime praeter caeteras voluptates quaeſtuum amore tenerentur, male vellent Hebraeis, eorum felicitati inuidentes. Cum enim Iſraëlitas numero et multitudine creſcere, atque ex virtute et ingenio ad labores facto diuitiarum copia et abundantia florere animaduerterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri ſuſpicabantur. Et cum iam Ioſephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliteraſſet, regnumque ad aliam familiam iam deueniſſet, inhumane tractabant Iſraëlitas, varioſque labores iis atterendis excogitabant. Nam et fluuium in multos riuos deducere iuſſi ſunt, et muros ciuitatibus circumdare, et aggeres, ne aqua ſuper ripas effuſa in illis ſtagnaret. Pyramidibus etiam exſtruendis homines noſtros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes ediſcere et laboribus ferendis aſſueſcere. Et quidem per annos quadringentos has perpeſſi ſunt miſerias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, vt Iſraëlitas nimio labore perderent, illi vero, vt mandatis abunde ſatisfacerent.

2. Dum vero in illis occupati eſſent negotiis, etiam eur genus noſtrum magis adhuc exſtinctum cuperent

τοὺς Αἰγυπτίους προσεγένετο τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεσθαί τινα κατ' ἐ-"κεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ισραηλίταις, ὃς ταπεινώσει μὲν τὴν "τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς Ισραηλίτας "τραφείς. ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν ἀείμνη-"στον κτήσεται". δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, κατὰ γνώμην τὴν ἐκείνῳ κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ριπτοῦντας διαφθείρειν, παραφυλάσσειν τε τὰς ὠδῖνας τῶν Εβραίων γυναικῶν, καὶ τὰς τοκετὰς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ὑπὸ γὰρ τούτων αὐτὰς ἐκέλευε μαιᾶσθαι, ἃ διὰ συγγένειαν ἔμελλον μὴ παραβήσεσθαι τὴν τῷ βασιλέως βούλησιν· τὰς μέντοι καταφρονήσαντας τοῦ προστάγματος, καὶ σώζειν λάθρᾳ τολμήσαντας τὸ τεχθὲν αὐτοῖς, τούτους ἀναιρεῖσθαι σὺν τῇ γενεᾷ προσέταξε. δεινὸν οὖν τοῖς ὑπομένουσι τὸ πάθος, ἃ καθ' παῖδων ἀπεστεροῦντο, καὶ γονεῖς ὄντες αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν ὑπήργων τῶν γεννωμένων· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίνοια τῆς τοῦ γένους αὐτῶν ἐπιλείψεως, φθειρομένων μὲν τῶν τικτομένων, αὐτῶν τε διαλυθησομένων, χαλεπὴν αὐτοῖς καὶ δυσπαραμύθητον ἐποίει τὴν συμφοράν. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν τούτῳ τῷ κακῷ. κρατήσεις δ' ἂν ὑδὲ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, ὑδὲ μυρίας τέχνας ἐπὶ τοῦτο μηχανησάμενος. ὅ, τε γὰρ παῖς, ὃν προεῖπεν ὁ ἱερογραμματεὺς, τρέφεται λαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως φυλακήν· καὶ ἀληθὴς ἐπὶ τοῖς ἐξ αὐτῷ γενηθησομένοις ὁ προειπὼν εὑρέθη. γίνεται δὲ ὅτως.

γ'. Αμαράμης τῶν εὖ γεγονότων παρὰ τοῖς Εβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ σπάνει τῆς ἐπιτραφησομένης νεότητος ἐπιλίπῃ· καὶ χαλεπῶς ἐπ' αὐτῷ φέρων, ἐκύει γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. καὶ πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, παρακαλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τῆς εἰς αὐτὸν θρησκείας παραβεβηκότων· δῦναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκείνου ἐκακοπάθουν τὸν καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους

Ægyptii, huiuſmodi quiddam accidit. E Sacrorum ſcribis quidam (illi enim periti erant in coniectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "naſciturum illo circi-"ter tempore Hebraïco ſanguine puerum, qui nutritus "Ægyptiorum quidem dominatum valde deprimeret, Iſra-"elitas vero extolleret: virtute etiam fore praecellentiſſi-"mum, et gloria per omnis aevi memoriam celebrem". Rex autem perterritus ex illius ſententia mandauit, vt quicquid virilis Iſraëlitarum ſtirpis deinceps naſceretur in fluuium proiicientes interimerent; atque vt obſtetrices Ægyptiae Hebraearum mulierum parturitiones explorarent, partuſque illarum obſeruarent; (nam illas ſolas Hebraeis obſtetricare iuſſit, quae veriſimiliter, cum eiuſdem eſſent gentis, Regis voluntati obſequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, et clam ſeruare foetus auderent, cum tota familia perimendos eſſe edixit. Igitur grauis haec perpeſſuris viſa eſt calamitas, non eo ſolum quia liberis orbarentur, et parentes ipſi natorum interitus miniſtri eſſe cogerentur; ſed quia in ea erant cogitatione, fore vt genus ſuum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipſiſque non multo poſt moriendum eſſet, malo premebantur difficili et inconſolabili. Atque illi quidem in hac miſeria conſtituti erant. Sed fruſtra quis Dei conſilio obnititur, mille licet artes ei obſtruendo adhibeat. Nam et puer, de quo Sacrorum ſcriba praemonuerat, eluſis regiis inſidiatoribus clam fuit educatus: et qui praedixerat, in iſtis, quae ex illo nato acciderent, verax eſſe comprobatur. Atque hoc modo euenit.

3. Amarames, vir nobilis inter Iudaeos, de gente vniuerſa ſolicitus, ne interiret defectu iuuentutis in ſpem ſucceſſionis nutriendae, et quod ad ſe attinebat valde anxius (nam vxor eius vterum ferebat) in ſummas eſt anguſtias adductus. et ad implorandum Dei auxilium conuerſus orabat, vt tandem ſortem eorum miſeraretur, qui cultus eius obſeruatores exſtiterant religioſi, illoſque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, ſpemque Ægy-

αὐτῶν ἐλπίδος. ὁ δὲ Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν ἱκεσίαν ἐπικλασθεὶς, ἐφίσταται κατὰ τὰς ὕπνους αὐτῷ, καὶ μήτε ἀπογινώσκειν αὐτὸν περὶ τῶν μελλόντων παρεκάλει· τήν τε εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν. ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμενος τὸ γενέσθαι τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων. καὶ Ἀβραμον μὲν μόνον ἐκ τῆς Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν παραγενόμενον εὐδαιμονῆσαι τάτε ἄλλα, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτὴ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τοῦτο γενομένης, τεκνῶσαι παῖδας· καὶ καταλιπεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Ἀράβων χώραν, τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδύτιν, Ισάκῳ δὲ τὴν Χαναναίαν. ὅστε πολεμῶν κατὰ τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε καὶ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχοντες. Ιάκωβον δὲ καὶ τοῖς ἐκ ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν. ἐπί τ' μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ κατέλιπεν. ὃ μετὰ ἑβδομήκοντα τῶν πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένῳ, ὑπὲρ ἑξήκοντά πω μυριάδες ἤδη γεγόνατε. νῦν δέ με τῷ κοινῇ συμφέροντος ὑμῶν ἴσε προνοούμενον, καὶ τῆς σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ ὅτος, ὃ τὴν γέννησιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκριναν ἀπολλύναι τὰ ἐξ Ισραηλιτῶν τικτόμενα, σὸς ἔσαι. καὶ λήσεται μὲν τὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παραφυλάσσοντας, τραφεὶς δὲ παραδόξως, τὸ μὲν Ἑβραίων γένος τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσει· μνήμης δ', ἐφ' ὅσον μένει χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξεται παρ' ἀνθρώπος, οὐ Ἑβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ γενησομένοις. ἔσαι δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμὴν ἕξειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τὺς ἐκγόνους αὐτοῦ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.

δ'. Ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, περιεγερθεὶς ὁ Αμαραμης ἐδήλωσε τῇ Ιωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτῷ. καὶ τὸ δέος ἔτι μεῖζον διὰ τὴν τοῦ ὀνείρου πρόῤῥησιν αὐτοῖς συνε-

ptiis eriperet totius gentis hominis aetate perituras. Deus autem illius misertus, eiusque flexus precibus, adstitit ei per quietem, atque illum hortatus est, vt de futuris non desperaret: dixitque se pietatem illorum in memoria habere, seque pro ea praemia digna semper repensurum; vt qui iam quidem illorum maioribus dederit, ex paucis in tantam crescere multitudinem. Et Abramum quidem, solum e Mesopotamia in Chananaeam profectum, caetera felicem exstitisse, et, cum vxor eius, antea sterilis, postea, vt ipse voluit, foecunda euasisset, liberos suscepisse; atque Ismaëlo quidem eiusque posteris Arabum regionem reliquisse, Cheturae autem filiis Troglodytidem, Isaco vero Chananaeam. Et quas res, inquit, praeterea bello meis auspiciis fortiter gesserit, nisi animo esse impio et ingrato videamini, meminisse oportet. Contigit etiam vt Iacobus inter exteras gentes inclarescceret; ob magnam felicitatem in qua et ipse vixit et quam liberis suis et nepotibus relinquebat. quo sane cum septuaginta omnino in Ægyptum adueniente, iam vltra sexcentorum millium numerum creuistis. Nunc autem me et saluti vestrum communi prospexisse scito, et tuae etiam gloriae. Puer enim ille, cuius ortus metu sanguinis Israëlitici foetus perdere in animum induxerunt Ægyptii, tibi nascetur. Et illis quidem latebit qui eius vitae in exitium insidiantur, atque mirum in modum eductus Hebraeorum genus ex Ægyptia seruitute liberabit; memoriamque in omne aeuum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebraeos, sed et alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. Erit autem et ipsi tantae celebritatis frater, vt meum habiturus sit sacerdotium et qui ab eo oriundi in perpetuum.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus rem omnem indicat Ioachebelae. ea enim ipsi vxor erat. Atque maior adhuc metus illos incessit ex

σατο. ἐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνον εὐλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ μεγέθει τοσαύτης εὐδαιμονίας ἐσομένῳ. τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθήσης τὰς φύλακας, διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ἐπιτείνειαν, καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφεται λανθάνοντες· ἔπειτα δὲ δείσας Ἀμαράμης μὴ κατάφωρος γένηται, καὶ πεσὼν ὑπὸ τὴν τῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπολεῖται μετὰ τῦ παιδίῳ, καὶ τῦ Θεῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τύτῳ ποιήσαθαι τὴν τῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ πρόνοιαν, ἢ τῷ λήσεθαι πεπιστευκώς. τῦτο δ' ἦν ἄδηλον, ἐναποκινδυνεύειν ἐ τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ· τὸν δὲ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκπορίσειν ἀσφάλειαν, ὑπὲρ τῦ μηδὲν ψευδὲς γενέσθαι τῶν εἰρημένων. ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ κατασκευῇ κοιτίδι, μέγεθος αὐτῷ ποιήσαντες αὔταρκες εἰς τὸ μετ' εὐρυχωρίας ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφράττειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐντιθέασι τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ἐπὶ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς παραλαβὼν ἔφερε· Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀντιπαρεξήει, ὅποι φερόμενον χωρήσει ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν ἀνθρωπείαν σύνεσιν, πᾶν δ' ὅ, τι καὶ βληθείη πράττειν αὐτοτελῆς ἀγαθοῦ τυγχάνον· καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τῦς ὑπὲρ ἰδίας ἀσφαλείας ἄλλων κατακρίνοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ περὶ τύτῳ χρησαμένης σπουδῇ, σῳζομένης δ' ἐκ παραδόξῳ καὶ σχεδὸν ἐκ μέσῳ τῶν κακῶν εὑρισκομένης τὴν εὐπραγίαν, τῦς κινδυνεύοντας τῇ τῦ Θεῦ γνώμῃ. τοιῦτον γάρ τι, καὶ περὶ τὸν παῖδα τῦτον γενόμενον, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τῦ Θεοῦ.

ε'. Θέρμυθις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα παρὰ τὰς ἠιόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ τῦ

iis quae praedicta erant in somnio. Iam enim non de eo vt puero tantum timebant, sed vt qui ad tantae felicitatis fastigium peruenturus esset. His tamen, quae praenunciata erant a Deo, fidem fecit mulieris partus; quae, propter dolorum lenitatem, et quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses puerum domi secreto alunt. deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, et in iram Regis incurrens ipse etiam cum puero interiret, et irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed et ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus eius securitati prouisurum esse existimabat, vt dictis suis constaret veritas. Haec cum decreuissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structura similem, ea magnitudine vt infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita et munita (nam aquae per plicaturas aditui praecludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen proiicientes salutem eius Deo committunt. Et fluuio quidem secundo vehebatur: Mariamme vero pueri soror iussu matris ex aduerso per ripam ambulat, vt obseruaret quo tandem fiscella deportaretur a flumine. Et tunc demonstrauit Deus, nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec quidem usque voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia; illos vero, qui ex arcano Dei consilio in periculum coniici videantur, praeter opinionem seruari, et ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod et huic puero accidit, clare indicat Dei potentiam.

5. Thermuthis Regis erat filia. Haec dum propter ripam fluminis sese oblectaret, et fiscellam a flu-

ῥεύματος θεασαμένη τὸ πλέγμα, κολυμβητὰς ἐπιπέμπει, κελεύσασα τὴν κοιτίδα, πρὸς αὐτὴν ἐκκομίσαι. παραγενομένων δὲ τῶν ἐπὶ τοῦτο ταλέντων, μετὰ τῆς κοιτίδος ἰδοῦσα τὸ παιδίον, ὑπερηγάπησε μεγέθους ἕνεκά τε καὶ κάλλους. τοσαύτῃ γὰρ ὁ Θεὸς περὶ Μωϋσῆν ἐχρήσατο σπουδῇ, ὡς ὑπὸ πάντων τῶν τὰ ἔθνατα καταψηφιζομένων διὰ τὴν αὐτοῦ γένεσιν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τοῦ Ἑβραίων γένους ἀπώλειαν, ποιῆσαι τροφῆς καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι. κελεύει τε γύναιον ἡ Θερμουθὶς ἀχθῆναι, παρέξον θηλὴν τῷ παιδίῳ. μὴ προσεμένου δὲ αὐτοῦ τὴν θηλὴν, ἀλλ' ἀποστραφέντος, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλῶν ποιήσαντος γυναικῶν, ἡ Μαριάμμη παρατυγχάνουσα τοῖς γενομένοις, οὐχ ὥστε ἐκ παρασκευῆς δοκεῖν ἀλλὰ κατὰ θεωρίαν, μάτην, εἶπε, ὦ βασίλισσα, ταύτας ἐπὶ τροφῇ τοῦ παιδὸς μεταπαλῇ τὰς γυναῖκας, αἳ μηδὲν πρὸς αὐτὸ συγγενὲς ἔχουσιν. εἰ μέντοι τινὰ τῶν Ἑβραΐδων γυναικῶν ἀχθῆναι ποιήσειας, τάχα ἂν πρόσοιτο θηλὴν ὁμοφύλου. δόξασαν δὲ λέγειν εὖ, κελεύει τοῦτ' αὐτὴν ἐκπορίσαι, καὶ τῶν παλαιστῶν τινα μετελθεῖν. ἡ δὲ, τοιαύτης ἐξουσίας λαβομένη, παρῆν ἄγουσα τὴν μητέρα μηδενὶ γινωσκομένην. καὶ τὸ παιδίον ἀσμενίσαν πως προσφύεται τῇ θηλῇ· καὶ, δεηθείσης τε τῆς βασιλίδος, πιστεύεται τὴν τροφὴν τοῦ παιδίου πρὸς τὸ πᾶν.

ε'. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο, εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. συνθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται. καὶ ἦν ὁμολογουμένως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προῤῥησιν φρονήματός τε μεγέθει καὶ πόνων καταφρονήσει Ἑβραίων ἄριστος. Ἀβραμος γὰρ αὐτῷ πατὴρ ἕβδομος. Ἀμαράμου μὲν γὰρ αὐτὸς ἦν παῖς. ὁ δὲ Καάθου· ὁ πατὴρ Λευὶς ὁ Ἰακώβου, ὃς ἦν Ἰσάκου γενόμενος. Ἀβράμου δὲ ἕκτος ἦν. σύνεσις δὲ ἡ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· τοῦ δὲ ταύτης μέτρου πολὺ κρείττων, καὶ πρεσβυτέραν διεδείκνυε ταύτης τὴν περιουσίαν ἐν ταῖς παιδείαις, καὶ μειζόνων τῶν ὑπ' ἀνδρὸς γε-

mine deferri animaduerteret, missis qui natarent, iubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alueolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob eius magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim fauore Deus Moysem prosequutus est, vt fecerit ab illis ipsis nutriri et educari, qui propter eius natiuitatem malorum extrema decreuerant, et caeteros ex Hebraeorum stirpe perdere minati fuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quae puero vbera admoueret. Qui cum non admitteret mammam, sed eam auersaretur, idemque, alia post aliam aduocata, faceret, Mariamme quae hisce interfuit, non quasi data opera sed forte spectatum veniens, nihil agis, inquit, o Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quae nulla cum eo cognatione iunguntur. Si enim Hebraeam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, iussit ipsam Regina hoc negotium exsequi, et lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reuersa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mammillam accipiens, ei adhaerere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

6. Deinde et ipsi, vtpote qui deiectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex vtrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus praedixerat, magnitudine animi et laborum despicientia Hebraeos omnes antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus. Etenim is Amaramae filius erat. Ille vero Caathi; cuius pater Leuis, et Leuis Iacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro aetate, accreuit ratio et intelligentia; sed eius modulum longe excedens, senilis sapientiae,

νησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. καὶ τρισὶ τεῖ μὲν αὐτῷ γεγενημένῳ θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐξῆρεν ἀνάστημα· πρὸς δὲ κάλλος ἀδεὶς ἀφιλότιμος ἦν ἄτως, ὡς Μωϋσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆναι τῆς εὐμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ἐπισχέσθαι μὲν ὑπὸ τῆς ὄψεως τοῦ παιδός· ἀφιέναι δὲ τὰ σπουδαζόμενα, καὶ τῇ θεωρίᾳ προσευχολεῖν αὐτῷ. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος περὶ αὐτὸν ἅσα, κατεῖχε τὰς ὁρῶντας.

ζ'. Ὄντα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας ἀμέμπτου. καί ποτε κομίσασα τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὸν πατέρα, ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς φερεντίσειε διαδοχῆς, εἰ καὶ βουλήσει Θεοῦ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγεν, "ἀναθρεψαμένη παῖδα μορφῇ τε "θεῖον καὶ φρονήματι γενναῖον, θαυμασίως δὲ αὐτὸν καὶ "παρὰ τῆς τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάριτος, ἐμαυτῆς μὲν ἠ-"γησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τῆς δὲ σῆς βασιλείας διάδο-"χον". ταῦτα λέγουσα, ταῖς τοῦ πατρὸς χερσὶν ἐντίθησι τὸ βρέφος. ὁ δὲ λαβὼν καὶ προσερνισάμενος, κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τῆς θυγατρὸς ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καταφέρει δ' ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν γῆν, περιελόμενος αὐτὸ κατὰ νηπιότητα δῆθεν, ἐπέβαινέ τε αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τῆς Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένην, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν ἀνεκραγὼς, "ἄτος, εἶπε, βασιλεῦ, παῖς ἐκεῖνος, "ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς ἀφόβοις εἶναι. καὶ μαρ-"τυρεῖ τῇ προαγορεύσει τὰ γεγονότα, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ "τῇ σῇ καὶ πατῶν τὸ διάδημα. τοῦτον οὖν ἀνελὼν, Αἰγυ-"πτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐτοῦ δέος ἄνες· Ἑβραίοις δὲ τὴν ἐλπί-"δα τοῦ δι' αὐτοῦ θάρσους ἀφελοῦ". Φθάνει δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα· καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ παρασκευάσαντος, ᾧ πρόνοια τῆς Μωϋσέως σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμε-

etiam dum eruditione inſtitueretur, haud parum oſtendit; et quae tum gerebat maiorum, cum ad virilem aetatem peruenirent, gerendorum ſpem fecerunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus ſtaturae proceritatem: venuſtate autem tanta fuit, vt nemo ab omni elegantia adeo alienus eſſet, quin Moyſe conſpecto eius formae praeſtantia percelleretur. Multiſque accidebat, ei dum circumferretur obuiam factis, vt ſeſe quidem non ſolum ad conſpectum pueri conuerterent; ſed, relictis ſeriis negotiis, etiam ei curioſe contemplando vacarent. Nam et puerilis gratia, quae in eo erat multa et cum ſimplicitate coniuncta, ſpectantes ita retinebat vt inuiti diſcederent.

7. Hunc, tanta forma et indole, Thermuthis ſibi filium adoptat, quod ſobole legitima careret. Et cum aliquando Moyſem ad patrem adduceret, hunc illi oſtendit, quaſi de ſucceſſore cogitarit, ſi ita voluerit Deus vt ſibi filius non naſceretur: atque ad ipſum ſic loquebatur, "Nutriui puerum forma diuinum, et animo ge-"neroſum; at cum mirabiliter ipſum ex fluuii benignitate "acceperim, mecum quidem ſtatui vt mei filius eſſet, "tui vero in imperio ſucceſſor". Haec dicens infantem depoſuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens et pectori apprimens, filiae gratificaturus comiter diadema ſuum ei impoſuit. Moyſes autem in terram deiicit, pueriliter ſcilicet illud circumuoluens, ſuiſque pedibus conculcauit. idque viſum eſt Ægypti regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conſpexiſſet Sacrorum ſcriba, qui ex eius natiuitate Ægyptiorum imperium depreſſum iri praedixerat, ad eum necandum accurrit, et terribiliter exclamans, "Hic eſt, inquit, ille puer o Rex, "quem ſi occiderimus, nos ſecuros fore declarauit Deus. "Et ampliſſimum ſacro vaticinio dat teſtimonium, inſul-"tando tuo regno et diadema calcando. Hunc igitur "perimens, Ægyptios quidem illius metu libera, He-"braeis vero ſpem et fiduciam, quam in eo poſuerant, "adime". Ipſum autem praeuenit Thermuthis, quae puerum abripuit: et ad eum tollendum ſegnior factus eſt Rex,

λείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν εὐέλπισιν εἶναι περὶ τῶν ὅλων· δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ. μηδενὸς δὲ ὄντος φανεροῦ, διὰ κἂν ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγενῆ διὰ τῆς εἰσποιήσεως ἢ τῶν ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τοῦ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

ΚΕΦ. ί.

Οπως Μωϋσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

Μωϋσῆς μὲν οὖν, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γεννηθείς τε καὶ τραφείς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὰν τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ ἐπὶ ταπεινώσει μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ' αὐξήσει δὲ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. Αἰθίοπες, πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύσειν ἐπ' αὐτοὺς, ἀμυνόμενοι τῆς καταφρονήσεως· καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν φεύγοντες. ἐπηκολούθησαν δὲ διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπιπλεῖον ἥπτοντο, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν ἥκιστ' αὐτῶν ἀπείχοντο. ὡς δὲ τὰ γειτνιῶντα μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιστρατεύειν, προύβησαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάσσης, οὐδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντισχεῖν δυνηθείσης. τῷ δὲ κακῷ πιεζόμενοι, πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλεύσαντος δ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ συμμάχου χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα παραχεῖν τὸν Μωϋσῆν, στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ἡ δὲ ὅρκους ποιησαμένῳ, ὥστε μηδὲν διαθεῖναι κακὸν, παραδίδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνασα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα δὲ τοὺς ἱερέας, οἳ, κτεῖναι προαγορεύσαν-

quod Deus, cui curae erat Moyſis ſalus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratiſſime. Et Hebraeis quidem contigit, vt ex eo magnam de ſumma rerum ſpem conciperent: Ægyptiis vero, vt ſuſpecta eſſet eius inſtitutio. At cum nemo appareret, (etiamſi ipſum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quiſpiam) cui ad Ægyptiorum vtilitatem promouendam ex futurorum praeſcientia magis fidere daretur, ab eius caede abſtinuerunt.

CAP. X.

Quomodo Moyſes bellum geſſit aduerſus Æthiopes.

ET quidem Moyſes, eo quo diximus modo natus et educatus, cum adulta eſſet aetate, Ægyptiis quantum virtute valeret, ſeque ita comparatum eſſe vt res quidem illorum deprimeret, Hebraeorum vero afflictas erigeret, ex huiuſmodi occaſione oſtendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi ſunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: praelioque ſuperati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad ſuos ſe receperunt. Æthiopes fugientibus inſtabant, et ignauiae ſibi verſum iri reputantes, niſi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: praedaeque dulcedine deguſtata, ſibi non temperarunt quin indies nouos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, progreſſi ſunt vſque ad Memphin et mare, quod nulla ciuitas eorum vim ſuſtinere potuerit. Hac calamitate preſſi Ægyptii ad oracula et diuinationes confugiunt. Illis vero cum hoc conſilium dediſſet Deus, vt in auxilium aduocarent Hebraeum, filiae imperat Rex vt ſibi Moyſen concederet, qui copiis ſuis praeficeretur. Illa ipſum Regi in manus tradidit, iureiurando prius obſtricto, ne quid mali in perniciem eius ſtrueret: magni beneficii gratiam ſibi pro hoc auxilio deberi exiſtimans, et ſacerdo-

τες αὐτὸν ὡς πολέμιον, ὐκ ἠδοῦντο νῦν χρήζοντες αὐτῦ τῆς ἐπικουρίας.

β'. Μωϋσῆς δὲ ὑπό τε τῆς Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ὑπὸ τῦ βασιλέως ἠδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τάς τε πολεμίους τῇ ἐκείνυ κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τὸν Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ δὲ τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγεῖν αὐτοῖς ἐσομένυ τὰς Αἰγυπτίας, διὰ τὸ Μωϋσῆν αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ δὲ, φθάσας πρὶν ἢ πυθέσθαι τὰς πολεμίας τὴν ἔφοδον αὐτῦ, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγεν· ἀ διὰ τοῦ ποταμῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα τῆς αὐτῦ συνέσεως θαυμαστὴν ἐπίδειξιν ἐποίησατο. τῆς γὰρ γῆς χαλεπῆς ὔσης ὁδευθῆναι διὰ πλῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι τύτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις ὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακία καὶ τῷ τῆς ὄψεως ἀσυνήθει διαφέροντα, τινὰ δ' αὐτῶν ἐστι καὶ πετεινὰ, ὡς λαθόντα μὲν ἀπὸ γῆς κακυργεῖν, καὶ μὴ προειδομένυς ἀδικεῖν ὑπερπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀβλαβῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος στρατήγημα θαυμαστόν. πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βίβλυ κατασκευάσας, καὶ πληρώσας ἴβεων, ἐκόμιζε. πολεμιώτατον δ' ἐστὶ τοῖς ὄφεσι τῦτο τὸ ζῶον. φεύγυσί τε γὰρ ἐπερχομένας, καὶ ἀφισάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων ἁρπαζόμενοι καταπίνονται. χειροήθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ περὶ μὲν τύτων παρίημι νῦν γράφειν, ὐκ ἀγνούντων τῶν Ελλήνων τῆς ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηροτρόφον, ταύτας ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ προπολεμύσας χρώμενος. τῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, ὐδὲ προμαθῦσι παρῆν τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς εἶχον ἐπὶ τὰς Αἰγυπτίας, ἀφαιρεῖται· τάς τε πόλεις αὐτῶν ἐπῆει καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράττετο. καὶ τῆς διὰ Μωϋσῆν εὐπραγίας γευσάμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων

tibus exprobrans, quod eos non puderet nunc eius opem desiderare, qui prius vt hostem occidendum esse monuerant.

2. Moyses autem, a Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem suscipit. Sacrorum vero scribae gentis vtriusque hac re gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hostibus eius virtute deuictis, foret vt Moysen dolo tollerent: Hebraeorum vero, quod sibi daretur Ægyptiorum seruitutem effugere, Moyse duce et imperatore. Ille vero, vt hostes occuparet priusquam de aduentu suo cognoscerent, copias statim eduxit, non per fluminis ripam iter faciens, sed per interiora terrae. Qua ex re mirum in modum ostendit, quantum sapientia polleret. Cum enim haec via difficilis admodum esset propter serpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nusquam alibi reperiuntur, et noxiis viribus et insolito aspectu plurimum differentes, et in his quosdam volucres, qui non solum humi latentes noceant, sed et sublimes ex improuiso malum inferant) commentus est, vt securum et innoxium iter exercitui praestaret, strategema plane mirandum. Fiscellas enim quasdam e papyro in cistarum formam conficiendas curauit, et ibibus complens secum deportauit. Est autem hoc animal serpentibus infestissimum. nam et eos insectantes fugitant, et inter fugiendum sicut a cerris retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures sunt et mansuetae, inque serpentum genus solum immaniter saeuiunt. Et de his quidem nunc mitto scribere, cum non ignorent Graeci qualis sit ibis. Postquam igitur ventum est in terram istis bestiolis refertam, ibes illis immisit, quibus propugnatoribus vsus serpentium vim debellauit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus superuenit, et cum iis congressus victoriam reportauit, spemque Ægypti occupandae illis abstulit: vrbes etiam eorum adortus euertit, et vbique magna caedes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, post res Moysis auspiciis feliciter

στράτευμα, πονεῖν οὐκ ἔκαμνεν· ὡς περὶ ἀνδραποδισμῷ καὶ παντελεῖ ἀνασάσεως τὸν κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος συνελαθέντες εἰς Σαβὰ πόλιν βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης Μερόην μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας οὕτω καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦτε Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ κυκλουμένου, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀσάπου καὶ Ἀσαβόρα δυσμάχητον τοῖς πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς οὖσα νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καρτεροῦ περιηγμένου, καὶ πρὸς μὲν τὰς πολεμίους πρόβλημα τὰς ποταμὰς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τὰς ποταμὰς ἄπορον ἐποίει τῆς πόλεως τὴν ἅλωσιν. φέροντι τοίνυν εἰκότως τῷ Μωϋσῇ τὴν τοῦ στρατεύματος ἀργίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἅπαντῶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἀποσκοποῦσα, καὶ τῆς ἐπινοίας τῶν ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τῆς εὐπραγίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτῶν κατωρθωμένοις, τοῦ περὶ τῶν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτοῦ. καὶ περιόντος τοῦ πάθους πέμπει πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἢ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ παραβήσεσθαι τὰς συνθήκας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Αἰθιόπων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, συνετέλει τὸν γάμον ὁ Μωϋσῆς· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτῶν γῆν.

geſtas, nullo labore fatigabatur: adeo vt Æthopibus captiuitatis atque excidii periculum immineret. Denique in vrbem Sabam regiam Æthiopiae compulſi, quam poſtea Cambyſes, a ſorore ſua nomine impoſito, Meroën appellauit, obſidione premebantur. Erat autem locus ille paene inexpugnabilis, Nilo ipſi circumfuſo et circumdato, aliiſque fluuiis, Aſtapo et Aſtabora, tranſitum difficiliorem facientibus. Vrbs enim ad interiora ſita vt inſula habitatur; quod murus validus illi circumductus ſit, et hoſtibus quidem obiectos fluuios habeat, atque aggeres magnos poſt murum ad inundationes arcendas, cum fluuii intumeſcentes maiori cum impetu deferantur: quae et nunc iis, qui flumina traiecerant, vrbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo aegre ferret Moyſes exercitum otioſum deſidere, (nam manus conſerere non auſi ſunt hoſtes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Haec Moyſen exercitum moenibus admouentem, et egregie dimicantem conſpicata, atque ob ea quae excogitauerat et aggreſſus erat mirata, ipſumque et Ægyptiis, libertatem deſperantibus, felicitatis auctorem exſtitiſſe exiſtimans, et Æthiopes, modo gloriantes de rebus praeclare contra eos geſtis, in extremum periculum adduxiſſe, vehementi eius amore capta eſt. Atque indies creſcente affectu, ſeruos ſibi fidiſſimos ad ipſum mittit, coniugium ſuum offerens. Illo vero aſſentiente, ea conditione vt ſibi traderetur vrbs, fideque iureiurando firmata, ſe ducturum eam vxorem, atque vrbe dedita pactis manſurum eſſe: dictum factum. Et poſtquam ſaeuitum eſt in Æthiopes, actis Deo gratiis, nuptiae a Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus victor domum eſt reductus.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγεν ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιηνήν.

Οἱ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἅπτεσθαι τῶν κατ' αὐτοῦ βουλευμάτων ἠξίουν· ὑπονοοῦντες μὲν μὴ διὰ τὴν εὐπραγίαν νεωτερίσειε κατὰ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τὸν βασιλέα περὶ τῆς σφαγῆς. ὁ δὲ καὶ καθ' αὑτὸν μὲν εἶχε τὴν τοῦ πράγματος ἐπίνοιαν, ὑπό τε φθόνου τῆς Μωϋσέως τρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους ταπεινώσεως· ἐπειχθεὶς δ' ὑπὸ τῶν ἱερογραμματέων, οἵός τε ἦν ἐγχειρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπέξεισι. καὶ τῶν ὁδῶν φυλαττομένων, ποιεῖται διὰ τῆς ἐρήμου τὸν δρασμὸν, καὶ ὅθεν ἦν ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάττετο τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἴς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένην, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τῶν Ἀβραάμῳ γενομένων ἐκ Χετούρας υἱῶν, καθεζόμενος ἐπί τινος φρέατος, ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἠρέμει, μεσημβρίας οὔσης, ἀπόρρω τῆς πόλεως· ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῶν αὐτόθι, συσήσασα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν παραχοῦσα.

β'. Τῶν γὰρ χωρίων δυσύδρων ὄντων, προκατελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ προεξαναλωμένου τοῦ ὕδατος ὑπὸ τῶν ἄλλων, σπανίζοι ποτοῦ τὰ θρέμματα. παραγίνονται οὖν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλου θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένου τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἱ, τῶν τοῦ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπουργίαν εἶναι καὶ γυναιξὶν ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὸ αὔταρκες ἐκ τοῦ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις εἰς δεξαμενὰς, αἱ πρὸς ἐκδοχὴν τοῦ ὕδατος ἐγεγόνεισαν. ἐπισάντων δὲ ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατοῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι περιιδεῖν ἀδικου-

CAP. XI.

Quomodo Moyſes ex Ægypto aufugit in Madianam.

ILli vero, quod ſalutem a Moyſe acceperint, odium illi pro gratia repoſuerunt, ſtudioque maiori ei ſtruxerunt inſidias: ſuſpicantes quidem ne rebus proſpere geſtis elatus aliquid noui in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, vt eum interficeret. Illi autem et ipſi hac de re inſederat cogitatio, partim ex inuidia ob nuperam Moyſis expeditionem, partim ex metu depreſſionis; inſtigatus vero a Sacrorum ſcribis, vehementi flagrabat deſiderio Moyſen perimendi. Verum vt primum de inſidiis audiuerat Moyſes, clam ſe ſubduxit. Atque viis paſſim a cuſtodibus obſeſſis, per ſolitudinem fugam inſtituit, et qua euaſurum inimici minime ſuſpicabantur: et quamuis ciborum laborarit inopia, eam tamen patienter et magnanime ſuperat. Et cum ad vrbem Madianam peruenisſet, in Rubri quidem maris litore ſitam, ab vno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, ſuper puteum quendam ſedens a laſſitudine et miſeria quieſcebat, cum meridies eſſet, non procul ab vrbe: vbi ei ſuboritur negotium ex conſuetudine et more illic viuentium, quod virtutem eius illuſtrauit, et ad meliora viam aperuit.

2. Cum enim iſtis regionibus aquarum ſit penuria, operam dant paſtores vt primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhauſta, ſua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt ſeptem virgines ſorores, Ragueli ſacerdotis, et ab iſtius loci incolis magno in honore habiti, filiae: quae patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc miniſterium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, ſatis aquae pecoribus ſuis in alueos, ei vſui paratos, e puteo extraxerant. Paſtoribus autem aliquanto poſt venientibus et virgines depellentibus, vt aquam ſibimet haberent, Moyſes, rem indignam ratus virgines non reſpicere iniuriam paſſas, ſimereque vim virorum plus valere quam ius feminarum, illis quidem ob-

μένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τῶν ἀνδρῶν ἅσας κρείττονα γενέσθαι τῆ τῶν παρθένων δικαίᾳ, τὰς μὲν εἶρξεν πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, ταῖς δὲ παρέσχε τὴν δέησαν βοήθειαν. αἱ δὲ εὐεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τὸν πατέρα, τήν τε ὕβριν τῶν ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν τῆ ξένῳ· παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν εὐποιΐαν, μὴ δ' ἀμοιβῆς ὑστερῆσαν. ὁ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τῆς περὶ τὸν εὐεργετηκότα σπουδῆς, καὶ τὸν Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν ἄγειν αὐτῷ τευξόμενον χάριτος δικαίας. ὡς δ' ἦκεν, τὴν τῶν θυγατέρων ἀπεσήμανεν αὐτῷ μαρτυρίαν ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων, οὐκ εἰς ἀναιδῆτας εὐεργεσιῶν καταθέσθαι τὴν ἐπικουρίαν ἔλεγεν· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτῖσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῆς εὐποιΐας. ποιεῖται δ' αὐτὸν υἱόν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἀποδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ θάμνου διαπύρου καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν παρὰ τοῦ Ιεθεγλαίου· τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίκλημα τῷ Ραγουήλῳ· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ἐπὶ τὸ Σιναῖον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ ποίμνια. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ ὀρῶν, καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πόας, καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, οὐ κατανεμηθείσης πρότερον, οὐ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ τυγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ θάμνου βάτου νεμόμενον, τὴν περὶ αὐτὸν χλόην τό τε ἄνθος αὐτοῦ παρῆλθεν ἀβλαβὲς, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καὶ ταῦτα τῆς φλογὸς πολλῆς καὶ οξυτάτης ὑπαρχούσης. ὁ δὲ καὶ αὐτὴν μὲν ἔδεισε τὴν ὄψιν παράδοξον γενομένην. κατεπλάγη δ' ὅτι μᾶλ-

stitit inique agere volentibus, iis vero, vt par erat, auxilium tulit. At illae, hoc beneficio accepto, patrem suum adeunt, et pastorum iniuriam, et quomodo ab hospite adiutae fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi haec gratia periret, meritumue desideraretur praemium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudauit animum, tum iussit Moysen coram adduci, vt eius remuneraret beneuolentiam. Postquam vero aderat, et indicauit ei filiarum de eius ope et auxilio testimonium, et virtutem eius admiratus, non in ingratos hoc beneficium collocatum aiebat; foreque vt non modo parem ei gratiam referret, sed et paullo cumulatiorem. Postea aliquanto ipsum in filium adoptat, eique filiarum vnam matrimonio elocat: ad haec pecorum, in quibus vniuersae olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum constituit.

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moysis.

ET Moyses quidem istis affectus beneficiis a Ietheglaeo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus pascendis occupatus. Postea vero cum pecus pasceret, in montem Sinaeum, vt appellabatur, pastum egit. Mons autem iste omnium in ea regione celsissimus est, et pascuis commodissimus, herbis vtpote optimis abundans, et, quod vulgo persuasum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depastus; nam religio erat pastoribus in illum ascendere. Illic quidem ei mirabile oblatum est prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem eius et flores innoxia flamma praeteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam absumpsit, multum licet et vehementer emicuit. Ille autem et rei quidem nouitate et miraculo perculsus est. Adhuc vero multo magis obstupuit, cum vocem ignis emitteret, et

λον Φωνὴν τοῦ πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνομασὶ καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένου λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτῷ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφίκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμαινε, καὶ συνεβάλλευεν τῆς Φλογὸς ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ ἀρκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν τούτοις περισσότερον. προηγόρευέ τε τὴν ἐσομένην αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν παρὰ ἀνθρώποις, τοῦ Θεοῦ συμπαρόντος· καὶ θαρρύνοντα ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῆς Ἑβραίων πληθύος ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Αβραμος ᾤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σοῦ καὶ τῆς σῆς συνέσεως αὐτοὺς ἡγεμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτεῖται.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, ἣν αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις οἶδα φανερὰν γενομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν ἡγοῦμαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι πρὸς ἣν αὐτοὺς ἡγοῦμαι· ἢ κἂν ἐκεῖνοι πεισθῶσι, πῶς ἂν βιασαίμην Φαραώθην ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις τὴν οἰκείαν αὔξουσιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ περὶ πάντων συνεβούλευε θαρρεῖν, ὑπισχνούμενος αὐτὸς παρέσεσθαι· καὶ ἃ μὲν δέοι λόγων, πειθὼ παρέξειν, ἃ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντα πίστιν ὧν ὑπισχνεῖται λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος δράκων εἵρπε, καὶ συνειλούμενος σπειρηδὸν ὡς διώκοιτο ἐπ' ἀμυνῆ τὴν κεφαλὴν ἐτανύετεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν

nominatim ipsum compellaret istiusmodi verbis; quibus et temeritatem eius reprehendit, qui non sit veritus locum sacrum adeoque hominibus hactenus inaccessum calcare, et consuluit vt quam longissime a flammis abscederet, et sibimet quidem hac visione satisfaceret, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, caeterum vlterius nihil curiose inquireret. Quin et praedixit ei quantum honorem et gloriam, Dei auspiciis et auxilio, consequuturus esset apud homines; iussitque fidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatosque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam et terram, inquit, istam beatam habitaturi sunt, quam Abramus gentis vestrae auctor olim tenuit, et bonis omnibus affluent, ad haec vtique te eos tuaque sapientia deducente. Verum posteaquam Hebraeos ex Ægypto eduxerit, iussit vt illo in loco sacrificium gratiarum actionis sibi offerret. Et haec quidem verba ex igne Dei voce emissa audiuit.

2. Moyses autem iis quae viderat attonitus, multoque magis his quae audierat, infit, potentiae quidem tuae diffidere, Domine, quam et ego vereror, et maioribus meis praesentem fuisse noui et propitiam, maioris esse dementiae reor quam quae in me potest incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo priuatus, et nullis viribus munitus, vel popularibus meis persuadere potero, vt, relicta terra quam nunc habitant, me sequantur quo ipse eos deducturus sum; vel, etiamsi persuasero, quo modo Pharaothen eo redigam vt dimittat Hebraeos, quorum opera et labore Ægyptiorum felicitas augetur.

3. Deus autem ipsi de omnibus bene sperare consuluit, se ei adfuturum esse pollicitus: et vbi verbis opus, suadelam in labris fessuram esse; vbi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox iussit vt virga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. Quo facto, draco humi repebat, et in spiras conuolutus caput sursum attollit, quasi persequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam conuersus est. Post hoc dextram in sinum ab-

εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν. ὑπακύσας δὲ λευκὴν καὶ τιτάνῳ τὴν χρόαν ὁμοίαν προεκόμισεν· εἶτ' εἰς τὸ σύνηθες κατίσχη. κελευσθεὶς δὲ καὶ τῷ πλησίον ὕδατος λαβὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἐχχέαι, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γενομένην. θαυμάζοντα δ' ἐπὶ τούτοις θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι παρὰ πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθεὶς ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι μελλήσαντά τε σπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπειγόμενον· καὶ μὴ τρίβοντα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ἐν δουλείᾳ κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δ' οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, θεατής γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γενόμενος· εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πειραθῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ δεηθεὶς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτῷ γνῶσιν τοῦ ἰδίου Φθονῆσαι, Φωνῆς δ' αὐτῷ μετεχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς ἱερείοις παρακαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, ἣ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν. περὶ ἧς ἐμοὶ θέμις εἰπεῖν. Μωϋσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα ἐν τότε μόνον, διαπαντὸς δ' ὁπότε δεηθείη, συνετύγχανεν. ἐξ ὧν ἁπάντων πλέον περὶ τῆς ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ παρασάτην ἔχειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς περιβαλεῖν.

ΚΕΦ. γ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Λαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' ὅπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγουήλ συγχωρῆσαι κατὰ ὠφέλειαν αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν· καὶ παραλαβὼν τὴν Σαπφώραν, ἣν γεγαμήκει τῷ

dere praecepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, et colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reuerſa eſt. Iuſſus porro aquam e propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Haec autem dum miraretur, vt animum reciperet hortatus eſt Deus, et pro certo haberet maximum ei adiutorem affore; vtque apud omnes his prodigiis vteretur ad fidem faciendam, te a Deo miſſum id ſolum agere vt mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit vlla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebraeis etiam duram ſeruientibus ſeruitutem producas.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quae promiſerat Deus, ſpectator vtique tot ſignorum factus et auditor, precatus vt eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat vt ſibi nominis ſui notitiam non inuideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu et colloquio ſuo dignatus fuerat; vt illi aliquando ſacrificaturus nominatim eius praeſentiam inuocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Praeter caetera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, et populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, et Ægyptiis cladem illaturum.

CAP. XIII.

Moyſes et Aaron in Ægyptum reuerſi adeunt Regem.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægyptiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit a Raguelo, vt ſibi non grauate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: et, poſtquam hoc impetrauerat, aſſumpta Sapphora, quam ibi duxerat, Ra-

Ραγουήλ θυγατέρα, καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς παῖδας Γηρσὸν καὶ Ελεάζαρον, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τῶν δὲ ὀνομάτων τούτων Γηρσὸς μὲν σημαίνει κατὰ Εβραίων διάλεκτον, ὅτι εἰς ξένην ἦν γῆν· Ελεάζαρος δὲ, συμμάχῳ τῷ πατρῴῳ Θεῷ χρησάμενον αὐτὸν Αἰγυπτίας διαφυγεῖν. γενομένων δ' αὐτῶν πλησίον τῶν ὄρων, ὁ ἀδελφὸς Λαρὼν ὑπήντησε τῷ Θεῷ κελεύσαντος· πρὸς ὃν ἀποσημαίνει τὰ ἐν τῷ ὄρει συντυχόντα, καὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐντολάς. προσιᾶσι δ' αὐτοῖς ὑπηντίαζον Εβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτῷ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πιθανὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν. οἱ δὲ ὑπ' ἐκπλήξεως τῶν παρὰ δόξαν αὐτοῖς ὁρωμένων ἀνεθάρσουν, καὶ περὶ τῶν ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν.

β'. Επεὶ δὲ καταπειθεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Εβραίους ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρῶντας, παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τε ὠφελήσειεν Αἰγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων καταφρονουμένους, καὶ διαρπαζομένης αὐτῶν τῆς χώρας, ἐδήλου, στρατηγία καὶ πόνοις χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, ὅτι τε κινδυνεύσειεν ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς ἀδικαίας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος αὐτῷ συντυχόντα, καὶ τὰς τῷ Θεῷ φωνὰς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν ἔτος αὐτῷ προσάξειεν ὑπ' αὐτῷ δειχθέντα σημεῖα, καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἵστασθαι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Χλευάσαντος δὲ τῷ βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος γενόμενα. ὁ δὲ ἀγανακτήσας πονηρὸν μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν ἐξ ἀπάτης αὐτῷ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ τερατουργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπικεχειρηκότα. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων, κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ παρασχεῖν

gueli filia, liberisque ex ea susceptis, Gerso et Eleazaro, properauit Ægyptum ire. Istis autem ex nominibus Gersus quidem iuxta Hebraeorum linguam significat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe a limitibus abessent, Dei iussu ei obuiam fit Aaron frater: cui indicauit quae sibi in monte acciderant, quaeque sibi praeceperat Deus. Illis autem vlterius progressis occurrerunt primores Hebraeorum, qui de aduentu eius inaudiuerunt. quibus Moyses miracula, quod sibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos posuit. Illi vero in admirationem eorum, quae inopinato viderant, traducti, animum sumpserunt, et de omnibus spem bonam conceperunt, tanquam si Deus securitati eorum prouisurus esset.

2. Cum vero Hebraeos iam sibi obsequentes haberet Moyses, eoque deductos vt in potestate ipsius se futuros pollicerentur, et prae se ferrent libertatis desiderium, Regem adiit reipublicae gubernaculo nuper admotum, atque ei commemorauit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vastantibus, contemptui habitis profuerat, militiae labores, tanquam suorum rem egerit, perferens; ipsumque edocuit, vt pro istis summum adierit discrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quae sibi in monte Sinaeo contigerant, cum voces a Deo prolatas, tum et rerum miracula, ad fidem iis quae mandauerat faciendam, sibi visa, sigillatim expossuit; eumque obtestatus est, ne incredulus Dei voluntati esset impedimento.

3. Rege autem illum irridente, re ipsa ei specimen dedit Moyses prodigiorum quae in monte Sinaeo conspexerat. At ille indignabundus ipsum quidem sceleratum appellat, vt qui olim ex seruitute Ægyptiaca euaserit, et nunc per fraudem et malitiam redierit, id agens vt praestigiis et magicis artibus populum traheret in sui admirationem. Dumque haec diceret, iubet sacerdotes suos eadem ostenta sibi repraesentare, quod Ægyptii etiam ista-

ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τὴν περὶ τούτων ἐπι-
στήμην, καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπειρος ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν δύναται,
τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ παράδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀ-
παιδεύτοις ὑπάρχειν· καὶ μεθεμένων ἐκείνων τὰς βακτη-
ρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωϋσῆς δ' ὁ καταπλαγείς, ἀδ' αὐ-
τὸς μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς Αἰγυπτίων σοφίας καταφρο-
νῶ· τόσῳ δὲ μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τῆς
τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τῶν ἀνθρω-
πίνων διαφέρει. δείξω δὲ ὁ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τῆς
ἀληθοῦς δόξης τάμα, κατὰ δὲ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν
φαινόμενα. καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθίησιν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν βα-
κτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἤδ' ἐπειθε-
το· καὶ τὰς τῶν Αἰγυπτίων βακτηρίας, αἳ δράκοντες ἐδό-
κουν, περιῆσα κατήθιε, μέχρι πάσας ἀνήλωσεν. εἶτ' εἰς τὸ
ἑαυτῆς χῆμα μεταπεσοῦσαν κομίζεται Μωϋσῆς.

δ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀδέν τι μᾶλλον τούτῳ πραχθέντι
καταπλήττεται· προσοργισθεὶς δὲ, καὶ μηδὲν αὐτῷ προχω-
ρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος,
κελεύει τὸν ἐπὶ τῶν Ἑβραίων τεταγμένον μηδὲ μίαν αὐτοῖς
ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι τῶν πρότερον κα-
κοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν. ὁ δὲ ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων
εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκ ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας
μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ταλαιπωρεῖν ἐποίει, νυκτὸς δὲ συνάγειν
τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰ-
τίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τῶν ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς ταλαιπω-
ρίας δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δ' ὅτε πρὸς
τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν, ὅτε πρὸς τὰς τῶν
Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τήν τε ψυχὴν παρασησάμενος
πρὸς ἑκάτερον, ἐπὶ τὸ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὴν
ἐλευθερίαν, ὑπήνεγκε. καὶ παραγενόμενος πρὸς τὸν βασι-
λέα, ἔπειθεν αὐτὸν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄ-
ρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελευκέναι·
καὶ μηδὲν ἀντιπράττειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τὴν δ' εὐμένειαν
αὐτοῦ περὶ παντὸς ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον,

rum artium scientiam habeant, et non solus ipse diuina polleat virtute, eo scilicet miri aliquid in medium asferens, vt apud rudes et indoctos fidem inueniat, eosque decipiat: ipsisque virgas suas proiicientibus, in dracones confestim versae sunt. Moyses autem, his nihil perculsus, dixit, ne ipse quidem, o Rex, sapientiam Ægyptiorum despicio: attamen quae ego operor tanto praestantiora esse aio quam istorum magiam et artem, quanto diuina ab humanis distant. Ostendam vero quae mea sunt non praestigias esse et simulationem veritatis, sed Dei prouidentia et virtute in conspectum venire. Cumque haec dixisset, virgam in terram demittit, iussitque eam in colubrum sese explicare. Illa dicto paruit, et Ægyptiorum virgas, quae draconum specie oculis obuersabantur, vnam post aliam aggressa edebat, donec omnes consumpserat. deinde in suam formam reuersam sustulit Moyses.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commouetur: sed indignatus, nec quidquam eum profecturum esse dicens ex sua in Ægyptios solertia et calliditate, praecipit operarum exactori Hebraeis praefecto, vt nullam eis a laboribus requiem concederet, sed grauiori quam antea operandi necessitati parere cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas suppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: sed die quidem eos operibus vrgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum aerumnae illis duplicarentur, Moysi succensebant, quod ipse in causa fuerit cur illis creuerit labor pariter ac miseriae. Ille vero neque propter Regis minas studium intermisit, neque Hebraeorum querelis et increpationibus cessit: sed, obfirmato contra vtrumque animo, nullum laborem recusauit vt suos in libertatem assereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit vt ei suaderet dimittere Hebraeos ad montem Sinaeum, illic Deo sacrificaturos; (hoc enim ipsum disertim praecepisse) neque contra voluntatem eius resistere et repugnare: sed, ipsius beneuolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi po-

μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι πάσχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τὸν ἀντιπράττοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ χόλον ἐφ' αὑτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ ὅτε γῆ τούτοις, ὅτε ἀὴρ φίλος, ὅτε γονεῖς τέκνων κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. πειραθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, μετὰ τοῦ καὶ τῶν Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, ἀκόντων ἐκείνων.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

Τοῦ δὲ βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τὰς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ἐπιστροφὴν ἔτι ποιουμένου, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθήσομαι, διά τε τὸ μὴ πρότερόν τισι συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ἐπιδείξαι, καὶ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μαθοῦσι φυλάττεσθαι αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεστήσῃ τὸ θεῖον, μηδ' εἰς ὀργὴν περιτραπὲν ἀμυνῆται τῆς ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης Θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ δυνάμενος· καὶ πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. οὐχὶ τὴν χρόαν δὲ μόνον ἦν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν τοῦ κατὰ φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας ὁ βασιλεύς, καὶ δείσας περὶ τῶν Αἰγυπτίων, συνεχώρει τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι· καὶ τοῦ κακοῦ λωφήσαντος, πάλιν τὴν γνώμην μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν ἄφοδον αὐτοῖς.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγνωμονοῦντος καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς συμφορᾶς οὐκ ἔτι σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλην τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεβόσκετο. μετὰς δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς

teſtatem facere; ne forte contra nitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale eum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus vtique neque terra neque aër amicus, neque progenies vt fert natura; ſed inimica omnia et infeſta. Atque haec mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul et populum Hebraïcum ex eorum regione, illis inuitis, egreſſurum eſſe.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

REge vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad eius monita aduertente, mala grauiſſima in Ægyptios incubuerunt: quae ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos acciderint, tum quod Deus oſtendere voluerit Moyſen in iis quae praedixerat ne quidquam mentitum eſſe; et poſtremo quia hominum intereſt, vt diſcerent ea obſeruare et facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad inquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei iuſſu ſanguineus fluebat, adeo vt ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed et iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebraeis vero dulcis et potabilis, et nihil a natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in anguſtias adductus, metuenſque Ægyptiis, permiſit Hebraeos abire: et cum malum ceſſaſſet, rurſum a ſententia ſua diſceſſit, eoſque noluit dimittere.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exſtiterit Rex, et a calamitate liberatus ſapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immenſa terram eorum populabatur. At vero fluuius iis etiam abundabat, vt nulla potum haurientibus aqua ſuppeteret, niſi iſtorum anima-

ἦν, ὡς διαμωμένης τὸ ποτὸν τῷ τῶν ζώων ἰχῶρι κεκακωμένον λαμβάνειν, ἐναποθνησκόντων καὶ συνδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἥτε χώρα αὐτῶν μετὴ κακῆς ἦν ἰλύος, γεννωμένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς εὑρισκόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς εὐναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσωδὴς ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸν Μωϋσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. παραχρῆμα τοῦτ' εἰπόντος, ἠφάνισο τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἥτε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα τοῦτε πάθος ἀπήλλακτο ἡ γῆ, καὶ τῆς αἰτίας ἐπελέλησο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατεῖχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσεις βυλόμενος μαθεῖν, οὐκ ἔτ' ἠφίει τοῖς περὶ τὸν Μωϋσῆν ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει ταύτην αὐτοῖς ἐπιτρέπων.

γ'. Πάλιν οὖν ἄλλῃ κακοῦ προσβολῇ μετήει τὸ θεῖον αὐτῷ τὴν ἀπάτην. φθειρῶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν ἄπειρόν τι πλῆθος ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μή τε λυτροῖς μή τε χρίσεσι φαρμάκων διαφθεῖραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ πρὸς τοῦτο τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ταραχθεὶς, καὶ δείσας ὁμοῦ τὸν ὄλεθρον τῷ λαῷ, καὶ τὴν αἰσχύνην δὲ τῆς ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς ἐδίδου τὴν ἄφοδον· καὶ πρὸς τοῦτο λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὁμήρα τῆς ὑποστροφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. προσεξαγριαίνει δὴ τὸν Θεὸν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτῷ τὴν πρόνοιαν· ὥσπερ Μωϋσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, τιμωροῦντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν ἰδεῖς ἀπηντήκει πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμισεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπιμελείας τῆς παρὰ τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἰ δέ τι καὶ διέφυγε τὴν

lium cruore polluta et inquinata, multis in ea morientibus simul et putrescentibus. Quin et tota terra Ægyptiorum foedata erat turpi limo, enascentibus subinde ranis et intereuntibus: domesticam etiam vitae eorum consuetudinem turbarunt, in eduliis et potu repertae, et in lectis eorum passim oberrantes. Denique et odor grauis erat et foetidus ex ranis continuo exspirantibus et in limo putrescentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moysen cum Hebraeis discedere iubebat Rex. Illico, cum haec dixisset, euanuit ranarum multitudo: terraque simul et flumen ad pristinam naturam rediere. Pharaothes vero, vt primum terra eo malo liberari coeperit, et causae illius oblitus est et Hebraeos detinuit: et, quasi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moysen populumque ab egressu prohibuit, quem prius, timore potius compulsus quam prudentia ductus, illis concesserat.

3, Rursum igitur alterius mali inflictione astutiam eius persequitur numen. Pediculorum enim vis innumera e corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, vt qui neque lauacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, simul etiam metuens ne populus intereat, secumque reputans graue interitus probrum, dimidia ex parte a praua ad saniorem mentem reductus est. Nam Hebraeis quidem ipsis abeundi veniam dat: cumque ad hoc a malo respiraret, liberos et vxores vt reditus obsides relinqui postulabat. Quo fit vt Deum magis irritaret, existimando se posse prouidentiam eius fallere; quasi Moyses, non vero ille, poenas ab Ægyptiis propter Hebraeos expeteret. Nam bestiolis variis et multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem oppleuit: quae et hominibus ipsis exitio fuerunt, adeo vt terra ab agricolis neglecta iacuerit et inculta. Si quod vero animal interitum ex illis effugerit, hoc ipsum

ὑπ' ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τοῦτο, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ'. Τοῦ δὲ Φαραώθ μηδ' ὅτως εἴκοντος τοῖς τοῦ Θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπαίξειν τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντος, καταλιπέσθαι δὲ τὰς παῖδας, ὡς ἡ πόρρω τὸ θεῖον τὴν πονηρίαν αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς καὶ μείζοσιν τῶν προσδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκοῦντο τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς διαφθειρομένων. καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων ὅτως ἀπώλλυτο. μηδ' ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζομένου τοῦ βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον τοῦ κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τοῦτο πεπονθότος, μήτε ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρα χειμῶνος κατιοῦσα, μείζων δὲ τῆς παρὰ τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τὰς καρπὰς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ἐπινέμεται τὴν ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν σποράν· ὥστε πρὸς ἀκριβὲς πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

ε'. Ἥκει μὲν οὖν τὸν δίκα πονηρίας ἀνόητον καὶ τὰ προσειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σύνεσιν καὶ τοῦ συμφέροντος τὴν ἐπίνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης δὲ ὁ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, αἰσθόμενος τῆς αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος ἑκὼν προδότης ἐγένετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους· τὴν δὲ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφθαρμένης αὐτοῖς τῆς οἰκείας. τοῦ δὲ Μωϋσέως οὐχὶ δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτοὺς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τριβομένου διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγος ἄμοιρον περιχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' ὃ τὰς τε ὄψεις ἀποκλειομένοις καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφραττομένοις ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τοῦτο διασκεδασθέντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, ὡς ὁ μετενόει πρὸς τὴν ἔξοδον

morbo, cuius impetum homines sustinuerunt, conficiebatur.

4. At cum Pharaothes neque sic Dei voluntati cederet, sed mulieres quidem cum viris abire iuberet, relinquendos vero liberos postularet, non cunctatus est Deus variis malis et grauioribus iis, quae prius populo infederant, malitiam eius persequi et castigare: sed fecit vt corpora illorum foede pustulis exulcerarentur, interioribus lenta tabe consumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque post hanc plagam resipiscente, grando (qualis neque prius de coelo Ægyptio deciderat, ei dissimilis quae alibi tempestate hiberna descendit, eaque maior quae vere adulto ab incolis ad boream et septentrioni subiectis conspicitur) superne delata, fructus eorum fregit et contriuit. Deinde locustarum gens immanis germen omne depascit, quod illaesum a grandine reliquum factum est: adeo vt nulla prorsus fructuum, ex terra colligendorum, spes Ægyptiis resederit.

5. Cuilibet sane, qui non improbus aeque fuerit ac insipiens, sufficerint iam dictae clades, tum vt in sapientia proficeret, tum vt consideraret quid e re sua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum mali causam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, et sponte sua meliora consilia prodidit et deseruit. Moysen itaque Hebraeos cum vxoribus et liberis iussit abducere, facultates tamen suas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus absumpta erant, relinquere. Dum vero Moyses contenderet parum aequa ab eo postulari (oportere enim ipsos ex rebus suis Deo sacrificium offerre) et tempus multis verbis vltro citroque habitis tereretur, densae tenebrae omnique prorsus lumine vacuae circumfusae sunt Ægyptiis; adeo vt visu obsesso spirituque ab aëris crassitie intercluso nonnullis miserabiliter emori contigerit, atque alios incesserit metus ne à caligine absorberentur. Deinde his post tres dies totidemque noctes discussis, cum nondum poenitendo ad-

τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι πότε ἀπειθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὗτος ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς μὴ ταῦτα ποίησαντας. ὁ δὲ βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔτι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον, σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, παρακαλέσειν τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπαλλάσσεται.

5. Ὁ δὲ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους κατάναγκάσειν ἀπολύσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσῆν παραγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμην ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμοῦθι καλεῖται, Νισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους πάντα ἐπικομιζομένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φρατρίας, ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν. ἐνεστώσης δὲ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς ἔφοδον ἔχοντες ἔθυον, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἤγνιζον, ὑσσώπου κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι. ὅθεν νῦν ἔτι κατὰ τὸ ἔθος οὕτως θύομεν, τὴν ἑορτὴν Πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δὲ ὑπερβασία· διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν ὁ Θεὸς αὐτῶν ὑπερβὰς, Αἰγυπτίοις ἐναπέσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τῶν πρωτοτόκων κατ' ἐκείνην ἔπεισι τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβουλεύειν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωϋσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπιέναι προσέταξεν· εἰ τῆς χώρας ἐξέλθοιεν, παύσασθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. δώροις τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων· οἱ μὲν ὑπὲρ τὸ τάχιον ἐξελθεῖν· οἱ δὲ καὶ κατὰ γειτνιακὴν πρὸς αὐτοὺς συνήθειαν.

ductus est Pharaothes vt liberum Hebraeis exitum permitteret, Moyses ad eum accedens ait, quousque repugnabis Dei voluntati? ipse enim iubet Hebraeos dimitti: fieri aliter non potest vt a malis liberemini, nisi haec facerítis. Rex autem, iis quae dixerat incensus, minatus est cruciibus caput illi abscindere, si rursum accederet et hac de re molestiam ei exhiberet. Moyses vero dixit, se non amplius de his verba facturum: sed illum ipsum, cum primoribus Ægyptiorum, vltro Hebraeos imploraturum esse, vt quamprimum discederent. atque his dictis abiit.

6. Deus autem, ostendens adhuc vna plaga percutiendos esse Ægyptios vt cogerentur Hebraeos dimittere, iussit Moysen edicere populo vt in promptu habeant sacrificium, praeparantes illud decima Xanthici mensis in quartamdecimam (qui mensis apud Ægyptios quidem vocatur Pharmuthi, apud Hebraeos autem Nisan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) dein vt et ipse Hebraeos ducat omnia sua secum portantes. Et ille quidem, cum Hebraeos ad egressum expeditos haberet, et per tribus dispositos, in vno loco eos continebat. Quartadecima autem illucescente, omnes, cum iam in eo essent vt egrederentur, sacrificabant, atque sumptis hyssopi fasciculis, domos suas sanguine conspergentes purificabant: cumque coenassent, tanquam exituri, reliquias carnium exusserunt. Vnde mos inoleuit vt etiam nunc ita sacrificaremus, festum illud Pascha nuncupantes. transitum autem id significat; quod illo vespere Hebraeos praeteriens Deus, pestem in Ægyptios immisit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo vt plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, vt Pharaothi persuaderent dimittendos esse Hebraeos. Atque ille, accito Moyse, iussit eos abire: ratus fore, vt, si ex regione discederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebraeos etiam muneribus prosequuti sunt: alii quidem vt citius exirent, alii vero propter vicinitatis consuetudinem.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγεμόνα τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐξήεσαν, κλαιόντων καὶ μετανοούντων, ὅτι ἐ-σαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τῶν Αἰγυπτίων. τὴν δὲ πορείαν ἐ-ποιοῦντο κατὰ Λητῆς πόλιν, ἔρημον ὖσαν ἐν τοῖς τότε. Βα-βυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου κατασρεφομένου τὴν Αἴγυπτον. συντόμως δὲ ποιούμενοι τὴν ὁδὸν, εἰς Βελ-σεφῶντα χωρίον τριταῖοι παραγίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θα-λάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς εὐπορουῦντος διὰ τὴν ἐρημίαν, πεφυραμένοις τοῖς ἀλεύροις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑ-πὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφον-το. καὶ τοῦτο ἐπὶ τριάκονθ' ἡμέραις ἐχρήσαντο· πρὸς πλείονα γὰρ ὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς, ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύ-πτου ἐπεφέροντο, καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν ταμιευομένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, τὴν τῶν ἀζύμων λεγομένην. τὸ μὲν οὖν πᾶν πλῆθος τῶν μετ-ανισταμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοπεῖσιν ὐκ εὐαρί-θμητον ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν ἑξήκοντα μυ-ριάδες ἦσαν.

β'. Κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμ-πτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνην· μετὰ ἔτη τριάκοντα καὶ τε-τρακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Αβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν· τῆς δὲ Ιακώβου μετανασάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γε-νομένης, διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ὕστερον. Μωϋσῆ δ' ἐγεγόνει μὲν ἔτος ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ααρὼν τρισὶ πλείοσιν. ἐπεκόμιζον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ιωσὴ-που ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκείνου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ἐπὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μετενόουν· καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέροντος, ὡς κατὰ γοητείαν τοῦ Μωϋσέως τούτων γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι· καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ παρασκευὴν εὐδίωκον, ὡς ἐπανάξον-τες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ ὐκ ἔτ' αὐτοὺς ἐντεύξεσθαι

CAP. XV.

Quomodo Hebraei Moyſe duce Ægyptum reliquerunt.

ET illi quidem egreſſi ſunt, flentibus Ægyptiis et poenitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Letopolin, tunc deſertam. illic enim poſtea condita eſt Babylon, cum Cambyſes Ægyptum deuaſtaret. Celerrime autem et per viarum compendia abeuntes, tertia die acceſſerunt Belſephontem, locum ad Rubrum mare ſitum. Cum vero terrae fructuum copiam nullam haberent, quod eſſent illa loca deſerta, panibus victitabant, qui de farina leuiter ſubacta et exiguo calore percocta facti eſſent. Atque his ad trigeſimum vſque diem ſunt vſi: nam ad longius temporis ſpatium ea ipſis non ſufficiebant, quae ſecum ex Ægypto attulerant; idque victum parce ex neceſſitate diſpenſantibus, et non ad ſatietatem eo vtentibus. Vnde in memoriam iſtius inopiae per octo dies feſtum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium vna cum liberis et vxoribus tanta erat, vt haud facile numerando percenſeri potuerit; qui vero ad militarem aetatem peruenerant, ſexcenta erant millia.

2. Reliquerunt autem Ægyptum menſe Xanthico, luna quintadecima, anno quadringenteſimo trigeſimo, poſtquam Abramus pater noſter in Chananaeam venit, et poſt Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducenteſimo quintodecimo. Moyſes autem annum tunc agebat octogeſimum; Aaron vero frater eius triennio erat maior. deportabant etiam ſecum oſſa Ioſephi, prout ille filiis ſuis mandauerat.

3. Ægyptios autem de Hebraeorum egreſſu poenituit: Regeque aegre ferente, quaſi iſta, quae acceperant, mala Moyſis imputanda eſſent praeſtigiis, contra eos proficiſci conſtituerunt. Arreptiſque ſubito armis et reliquo apparatu eos perſequebantur, in ſeruitutem retracturi ſi modo aſſequi daretur. etenim non amplius

τῷ Θεῷ· τὴν γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γεγονέναι· κρατήσειν δὲ ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπέλαβον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. καὶ παρ' ἕκαστον ἀναπυνθανόμενοι ἢ χωρήσειαν, ἐπέστρεψον τὴν δίωξιν. καίτοι χαλεπῆς ὔσης ὁδεύθηναι τῆς γῆς, ἀ τρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωϋσῆς δὲ ταύτῃ τοὺς Ἑβραίους ἀπήγαγεν, ἵν', εἰ μετανοήσαντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ παραβάσεως τῶν ὡμολογημένων ὑπόχοιεν· καὶ διὰ Παλαιστίνης, δυσμενῶς ἔχοντας κατὰ παλαιὰν ἀπέχθειαν ὔσαν, ὅπωσοῦν ἐβλαβέστο λανθάνειν ἀπερχόμενος. ὅμορος γὰρ ἐστι τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν ἄγυσαν εἰς τὴν Παλαιστίνην οὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σινᾶιον ὄρος, ἐκεῖ ποιήσαντας τὰς θυσίας. καταλαβόντες δὲ τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκευάζοντο· καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· τάς τε ὁδοὺς ἀπεφράγνυσαν, αἷς φεύξεσθαι τοὺς Ἑβραίους ὑπελάμβανον, μεταξὺ κρημνῶν αὐτοὺς ἀπροσβάτων καὶ τῆς θαλάττης ἀπολαμβάνοντες. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν τὸ ὄρος τοὺς Ἑβραίους ἀπέφραττον τῷ τρατοπέδῳ, κατὰ τόμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι· ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὺς ἀφῃρημένοι.

δ'. Μήτ' οὖν ὑπομένειν πολιορκουμένων τρόπῳ διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς εὐπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε σπανίζοντες εἰ καὶ μάχεσθαι δέξασθαι αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι τὰ πάντα ἀπολέσθαι καθεστήκεσαν, εἰ μὴ παραδώσουσιν ἑαυτοὺς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐθελουσίους. καὶ τὸν Μωϋσῆν ἠτιῶντο, πάντων ἐπίλεσμένοι τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τὸν προφή-

eos Deo ſupplicaturos eſſe; quippe quod illis exitus iam contigerit. Exiſtimabant etiam facile ſe illos ſuperare poſſe, vtpote inermes et itinere defatigatos. Atque obuium quemque rogitantes qua tenderent Hebraei, curſu incitato eos inſequebantur; tametſi illac difficile fuerit iter, non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moyſes autem hac Hebraeos ideo abduxit, vt ſi Ægyptii, facti poenitentes, cum infeſtis agminibus illos ſequi vellent, poenas malitiae pactique violati perſoluerent: Palaeſtinis etiam, quos ob veterem ſimultatem ſibimet infenſos habuerunt Hebraei, vel quouis modo, dum iter faceret, latere volens. eſt enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palaeſtinam: ſed per deſertum, multis confectis itineribus, maliſque preſſus, Chananaeam ingredi voluit. His acceſſere Dei mandata, iubentis populum adduci ad montem Sinaeum, illic ei ſacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebraeos aſſequuti fuiſſent, ad pugnam ſeſe accinxerunt, eoſque multitudine circumfuſa in arctum redigunt. nam currus ſexcenti eos ſequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, et ducentis millibus peditum: viaſque omnes obſederant, quibus Hebraeos e manibus euaſuros eſſe exiſtimabant; inter praecipitia inacceſſa et mare concluſos tenentes. nam in illud procurrit mons, praeruptus et inuius, fugamque prohibens. Hebraeos itaque montem inter et mare obſidione premebant, caſtris ad hoc oſtium poſitis; vt ipſis praecluderetur exitus ad planitiem.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga euadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis praeter aſperiorem pereundi ſpem ſuperaret, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſen etiam incuſarunt, ſignorum obliti quae pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, vt Prophetam ad bene ſperandum hortantem, et

τὴν παρορμῶντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθοις ἐθελῆσαι βαλεῖν, παραδιδόναι τε σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διεγνωκέναι. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν ἀδαμόθεν ἐκ τούτων ἐπινοούντων.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, καίπερ ἀγριαίνοντος πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, ὅτ' αὐτὸς ἐιέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τῷ Θεῷ κατεφρόνει· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεχηκότος, καὶ μηδὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς γενομένους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καίτοι ἐν μέσοις, "ὦδε ἀνθρώποις, εἶπε, καλῶς τὰ παρόντα πεπο-"λιτευμένοις πρὸς ἡμᾶς δίκαιον ἦν ἀπιστεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίοις ἐ-"σομένοις πρὸς τὰ μέλλοντα· τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ νῦν ἀπογινώ-"σκειν ὑμᾶς προνοίας, μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' ὃ πάνθ' "ὑμῖν ἀπήντηκεν, ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλ-"λαγὴν τῆς δουλείας ὧδε προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. μᾶλλον δ' "ἐχρῆν ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν "τὸν Θεόν· ὃ καὶ τὸ νῦν εἰς ταύτην ἡμᾶς περικεκλεῖσθαι τὴν "δυχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων ὅτ' ἐκεῖθ' αὐτοὺς νομίζε-"τε σωτηρίαν ἕξειν, ἔθ' οἱ πολέμιοι, ἐκ τούτων ῥυσάμενος τὴν "τε ἰσχὺν ἐπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. "ὃ γὰρ ἐπὶ μικροῖς τὸ θεῖον τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν οἷς ἂν "εὔνουν ἢ δίδωσιν· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ "βλέποι πρὸς τὸ κρεῖττον παροῦσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ "πεπιστευκότες, ᾧ δύναμις καὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, "καὶ τῶν τηλικούτων ἀθένειαν καταψηφίσασθαι, μὴ κατα-"πέπληχθε τὴν Αἰγυπτίων παράσκευήν. μηδ' ὅτι θάλασ-"σα καὶ κατόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχοντα, διὰ "τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· γένοιτο γὰρ ἂν καὶ "ταῦθ' ὑμῖν πεδία τοῦ Θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέ-"λαγος.

ſalutem illis pollicentem, prae incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreuerint. Quin et luctus erat et lamentatio mulierum et liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus et mari ſimul et hoſtibus circumquaque incluſi, nec de vlla ex hiſce effugiendi via cogitarent.

5. Moyſes autem, vtut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui et alia omnia quae praedixerat pro eorum libertate praeſtiterat, et tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſeruitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, "hominibus quidem, "ſi in praeſenti res veſtras bene geſſerint, haud aequum "eſſet diffidere, veluti ad eaſdem in poſterum gerendas "minus idoneis: nunc vero de Dei prouidentia vos de"ſperare, ſummae eſſet dementiae; qui omnia ea in vos "contulit, quae per me pro ſalute veſtra ac liberatione "a ſeruitute etiam nihil ſperantibus promiſit. Magis au"tem oportet vos, in anguſtiis vt putatis conſtitutos, "Deum auxiliatorem exſpectare; qui vos in arctum hunc "locum nunc concludi voluit, vt, cum neque voſmet"ipſi exiſtimaretis, neque inimici, ex his difficultatibus "vos in tutum recipi poſſe, ex iis vos eripiendo cum ſui "potentiam oſtenderet tum curam eius in nos ſingula"rem. Deus enim iis, quos benuolentia proſequitur, "paruis in rebus ſuum non accommodat auxilium: ſed "tum demum, cum videat hominibus nullam ſupereſſe "ſpem cogitationemque meliorum. Vnde vos tali adiu"tore fretos, qui et parua in magna poteſt extollere, "tantarumque copiarum vires imminuere et debilitare, ne "terreat Ægyptiorum apparatus. neque propter fugam "mari et montibus a tergo impeditam de ſalute deſpe"rate: nam et iſti, Deo ita volente, vobis erunt in plani"ciem, et mare vertetur in terram.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ἡ Θάλασσα, τοῖς Εβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχεν.

Τοσαῦτα εἰπὼν ἦγεν αὐτὸς ἐπὶ τὴν Θάλασσαν, τῶν Αἰγυπτίων ὁρώντων. ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ, τῷ πόνῳ τεταλαιπωρημένοι τῆς διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχην ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγόνει, λαβὼν τὴν βακτηρίαν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλει λέγων· "ὀδ' αὐ-"τὸς μὲν ἀγνοεῖς, ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τῶν παρ-"όντων ἔστε κατὰ ῥώμην ἔστε κατ' ἐπίνοιάν ἐστιν ἀνθρωπίνην. "ἀλλ' ἤδη τι πάντως σωτήριον στρατῷ, τῷ κατὰ τὴν σὴν "βούλησιν ἀφέντι τὴν Αἴγυπτον, σόν ἐστιν ἐκπορίζειν. ἡμεῖς "τε ἄλλην ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν, εἰς τὴν ἀπὸ "σοῦ μόνου καταφεύγομεν· καὶ εἴτι παρὰ τῆς σῆς προνοίας "ἔλθοι ἐξαρπάσαι τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς δυνάμενον "ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο δὲ τοῦτο ταχέως, τὴν σὴν ἐμφανίζον "ἡμῖν δύναμιν· καὶ τὸν λαὸν, ὑπὸ ἀνελπιστίας καταπεπτω-"κότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάστησον εἰς εὐθυμίαν, καὶ τὸ περὶ "τῆς σωτηρίας θάρσος. ἐν ὑμῖν ἀλλοτρίοις δ' ἐσμὲν τοῖς ἀπό-"ροις· ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ Θάλασσα, σὸν δὲ τὸ περικλεῖον ἡ-"μᾶς ὄρος. ὡς ἀνοιγῆναι μὲν τοῦτο σοῦ κελεύσαντος, ἠπειρω-"θῆναι δὲ καὶ τὸ πέλαγος. εἶναι δὲ ἡμῖν ἀποδρᾶναι καὶ δι' "ἀέρος, δόξαν ἰσχύι τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τὸν τρόπον.

β'. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας τύπτει τῇ βακτηρίᾳ τὴν Θάλασσαν. ἡ δὲ ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀνεκόπη· καὶ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφῆσι τὴν γῆν ὁδὸν Εβραίοις εἶναι καὶ φυγήν. Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐτοῖς τῆς ἰδίας ἠπείρου, πρῶ-τος ἐνέβαινεν αὐτῇ· καὶ τοὺς Εβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι διὰ θείας ὁδοῦ ποιούμενος τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ τῶν παρ-όντων πολεμίων ἡδομένους, καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν πα-ράλογον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν.

CAP. XVI.

Quomodo mare, ſciſſum Hebraeis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

HÆc cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, et, perſequendi labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre e re ſua eſſe exiſtimabant. Vt primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, vt auxilio ſibi foret et adiumento, inuocat, hiſce verbis: "Tu quidem, o "Domine, minime ignoras, quod fruſtra viribus aut co-"gitatione humana nitimur, vt mala praeſentia vitemus "atque effugiamus. Sed iam tuum eſt aliquid plane ſa-"lutare exercitui expedire, qui tuae obſequendo volun-"tati Ægyptum reliquit. Nos enim, alia omni de ſpe "deiecti, et conſilio deſtituti, ad te ſolum confugimus, "opem tuam implorantes: et iam ſuſpenſis animis exſpe-"ctamus quid tua nobis conſtituat prouidentia, vt ex "Ægyptiorum ira furentium manibus eripiamur. Quic-"quid autem hoc ſit quam ocyſſime veniat, tuam nobis "potentiam oſtendens: atque populo, ex rerum deſpera-"tione in peius labenti, animos reſtitue, et in ſalutis ſpem "fiduciamque erige. Non in aliis ſumus difficultatibus, "quam quas tua habes in poteſtate: nam tuum quidem "eſt mare, tuus vero et mons qui nos circumdat. Ita vt "hic quidem, te iubente, aperiri poſſit; mare vero in "terram conuerti. Poſſumus etiam per aërem ſublimes "ferri et euadere, ſi eo modo nos ſeruari velit tua potentia.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Iſtud vero ictu retunditur; et, ſeipſum in ſe recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebraei. Moyſes autem Dei praeſentiam perſpiciens, et mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: iuſſitque Hebraeos ſequi, ſemita incedentes a Deo patefacta, tam de hoſtium eos infectantium periculo ſibimet gratulantes, quam Deo gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

γ'. Τῶν δὲ οὐκ ὀκνούντων, ἀλλ' ἑμένων μετὰ σπουδῆς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, μαίνεσθαι μὲν αὐτοὺς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ἐπὶ πρόδηλον ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δ' ὥρων ἀβλαβεῖς ἐπὶ τὸ πολὺ προκεκοφότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτούς, ὡς κἀκείνοις ἠρεμησόντος τοῦ πελάγους· καὶ προτάξαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Εβραῖοι δὲ καθοπλιζομένους καὶ τὸν χρόνον εἰς τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν καὶ θαρσαλεωτέροις συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν, ὡς ὐδὲν ὐδ' αὐτῶν πεισομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δ' ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Εβραίοις γεγενημένην, ἀλλ' οὐχὶ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τῶν κεκινδυνευκότων πεποιημένην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῇ τούτων ὡρμημένοις χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τῶν Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ἐπιχεῖται πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ περικαταλαμβάνει ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων κατιοῦσα τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' ὐρανοῦ κατέβαινον, καὶ βρονταὶ σκληραὶ προσεξαπτομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ δὲ κατηνέχθησαν. ὅλως δ' ὐδὲν ἦν τῶν ἐπ' ἀπωλείᾳ κατὰ μῆνιν Θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε συνῆλθε· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν ὅτως ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τοὺς δ' Εβραίους ὐδὲ καταχεῖν ἦν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τῆς παραδόξου σωτηρίας καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀπωλείᾳ· βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι, τῶν ἀναγκαζόντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ τὸν Θεὸν ὅτως ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε τὸν κίνδυνον ὅτως ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες κεκολασμένους, ὡς ὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύοντας τῶν πρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ παιδιᾶς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ὠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς εὐμενείας εὐχαριστίαν περιέχουσαν, ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei praesentia se fretos existimantes, primum insanire visi sunt Ægyptiis, vt qui in manifestam sese coniicerent perniciem. Postquam vero eos satis saluos longius aliquanto processisse conspexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate obiecta, impetu facto persequi eos coeperunt, quasi et ipsis in tranquillum cederet mare: et praemissis equitibus in vada descendebant. Hebraei vero, dum illi arma induerent et aliquantisper id agendo morarentur, in aduersum littus incolumes euaserunt. Vnde et Ægyptii ad eos persequendos facti sunt audaciores, ac si foret vt illi similiter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebraeis solis constitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium salutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea vti volunt. Itaque cum iam vniuersus Ægyptiorum exercitus in vada intrasset, rursus se diffundit mare, et cum impetu a ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circumdatos obruit. Imbres etiam de coelo descenderunt, et aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: insuper et fulmina crebro iaculabantur nubes. Ad summam concursus erat omnium, quae ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam et nox eos opprimebat caliginosa et tenebricosa. Ac isti quidem vniuersi adeo perierunt, vt nec nuncius cladis ad domi relictos reuerteretur.

4. Hebraei autem vix se prae gaudio continuerunt ex tam insperata salute et hostium strage; existimantes semet in firmam stabilemque libertatem vindicari, nemine superstite qui illos in seruitutem retraheret, praesertim cum Deum manifesto adeo sibimet in subsidium venientem habuerint. Et illi quidem ipsi, quod periculum ita effugerint, hostesque praeterea maximo post hominum memoriam supplicio affectos viderint, in hymnis et hilaritate totam noctem exegerunt: et Moyses canticum in Deum componit versibus senariis, quod et laudes eius complectitur, et gratiarum actiones eius ergo beneuolentiae.

ε'. Ἐγὼ μὲν ἂν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἕκαστον τούτων παρέδωκα. θαυμάσει δὲ μηδεὶς τὸ λόγου τὸ παράδοξον, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείρους εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, εἴτε κατὰ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας χθὲς καὶ πρώην γεγονόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλην ἂν ἔχουσι παρέχει τὴν δι' αὐτοῦ, καταλύσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν τοῦ Θεοῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενοι. περὶ μὲν οὖν τούτων ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τῆς βίας τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲν ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· θύσων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σῶτρα τῆς πληθύος ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ προείρητο.

5. Et ego quidem prout sacris in libris scriptum reperiebam, horum vnumquodque memoriae prodidi. Nemo vero narrationem vt incredibilem miretur, si antiqui homines et malitiae expertes in maris scissura viam ad salutem inuenerint, siue Dei voluntate siue sponte naturae: quandoquidem heri et nudiustertius iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniae regis, cessit Pamphylium mare; et aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad Persarum imperium euertendum vti decreuisset. id quod et omnes testantur, qui Alexandri res gestas scriptis mandarunt. At enim de his quisque, vt libuerit, sentiat.

6. Postera vero die cum aestus ventis adiuuantibus arma Ægyptiorum in littus eieciſſet, vbi tum Hebraei castra posuerant, Moyses, hoc ipsum coniiciens Dei prouidentia factum esse, ne posthac arma desiderarent, ea colligens, iisdemque tegens munienſque Hebraeos, duxit eos ad montem Sinaeum, Deo illic sacrificaturus, et munera pro salute populi oblaturus, prout ipsi antea imperauerat Deus.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν β΄.

α΄. ΩΣ Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σινᾶον ὄρος, πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

β΄. Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· καὶ Ἰσραηλῖται τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθύν.

γ΄. Ὅτι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθόρην Μωϋσῆς, παραγενόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

δ΄. Ὡς ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἔκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

ε΄. Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σινᾶὸν ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

ς΄. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ζ΄. Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

η΄. Ὡς ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τὰς ὄρους τῶν Χαναναίων, καὶ τὰς κατασκεψομένους αὐτῶν τὴν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν.

θ΄. Ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν· τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς τε καταλεῦσαι παρὰ μικρὸν τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι δουλεύειν διεγνωκότες.

ι΄. Καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὠργῖσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER TERTIVS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

1. QVomodo *Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinaeum, grauiter afflictum et attritum ex itinere.*
2. *Quomodo Amalecitae populique finitimi bellum inferentes Hebraeis, ab iis deuicti ſunt, et Iſraëlitae magnam exercitus ſui partem amiſerunt.*
3. *Quod Iethroneum ſocerum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinaeum, laetus exceperit.*
4. *Quomodo perſuaſit ei vt populum antea incompoſitum diuideret, praefectoſque deſignaret qui millenis et centenis praeeſſent: et vt ex ſoceri conſilio ſingula haec conſtituit Moyſes.*
5. *Quomodo Moyſes in montem Sinaeum conſcendit, et acceptas a Deo leges Hebraeis dedit.*
6. *De tabernaculo, quod Deo ſtatuit et ſacrauit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.*
7. *Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum et Pontificis: de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum et ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, et vt dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliae.*
8. *Quomodo Moyſes caſtris motis populum duxit ad Chananaeorum confinia: et quoſdam dimiſit ad explorandam regionem et vrbium magnitudinem.*
9. *Qui miſſi fuerant, poſt* XL. *dies reuerſi, ſuorum deprimunt vires et Chananaeorum potentiam extollunt: quo fit vt multitudo, timore perculſa et in deſperationem acta, ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum ad ſeruiendum.*
10. *Vtque Moyſes, hanc rem indigne ferens, praedixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: et neque in Ægyptum reuerſuros eſſe, neque occupaturos Chananaeam.*

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ δὲ τοῖς Ἑβραίοις τῆς σωτηρίας ἅτω γενομένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτὸς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα τελέως ἅσα ἔρημος, καὶ τῶν τε πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, σπανίζουσα δὲ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔχατον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώποις τὶ παραχεῖν ἐνδεὴς, ἀλλὰ μηδ' ἄλλό τι τῶν ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς ὐδὲν ὄ, τι καὶ φῦσαι καρπὸν δύναιτο. τοιαύτην δὲ ἅσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὥδευον, ἑτέραν ἀπελθεῖν ὐκ ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ' ἐκ τῆς προωδοιπορημένης ὕδωρ, τῷ στατηγῷ κεκελευκότος· καὶ τότε δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὴν ὑδρείαν ἐπιπόνως διὰ σκληρότητα τῆς γῆς. καὶ τὸ εὑρισκόμενον δὲ πικρὸν ἀλλ' ὐ πότιμον ἦν, καὶ τοῦτο δὲ σπάνιον. ἀφικνοῦνται δὲ τοῦτον ὁδεύοντες τὸν τρόπον περὶ δείλην ὀψίαν εἰς Μαρ τόπον, ὅτως διὰ τὴν τοῦ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες. Μαρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι τεταλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ, καὶ γὰρ καὶ τότ' αὐτοὺς τελέως ἐπιλελοίπει, κατάγονται. φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ καὶ μᾶλλον ἔμειναν· ὐδ' αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχεῖαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς εὐθυμίαν ἐν ἐκείνοις εὑρεθὲν τοῖς χωρίοις. καὶ γὰρ ἤκουον παρὰ τῶν ἐξερευνώντων μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζουσιν εἶναι· πικρὸν δὲ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ καὶ ἄποτον ἦν, ὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

β'. Ὁρῶν δ' ὁ Μωϋσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ τὸ πράγματος τὸ ἀναντίλεκτον· ὐ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατὸς, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τῆς ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ διέφθειρε τὸ κατ' ἐκείνους γεννᾶιον παίδων τε καὶ γυναι-

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinaeum, grauiter afflictum et attritum ex itinere.

CVM autem hoc modo inſperata Hebraeis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinaeum ducerentur, grauiter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, vt nec quidquam in hominum vſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, et ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero huiuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis iuſſu, ſecum deferebant ex locis, quae iam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terrae. ac, cum inueniretur aqua, amara erat et nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum peruenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim lingua Hebraica Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) ad tempus permanſerunt. Nam puteus illic erat, quamobrem eo magis ibidem morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis vtpote locis inuentus. Quin et ab exploratoribus acceperant, nihil in progreſſu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat et nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed et ne iumentis quidem ferenda.

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex et virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiae opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi im-

κῶν ὄχλος ἀσθενέστερος τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ἐν χαλεπωτέροις ἦν, τὴν συμφορὰν τὴν τῶν ἁπάντων ἰδίαν αὐτῷ ποιούμενος. καὶ γὰρ ὁδ' ἐπ' ἄλλον τινὰ συνέτρεχον ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν, ἀντιβολοῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ περιοράν, ἀλλ' ἐκπορίζειν αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται τὸν Θεὸν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παραχεῖν. καὶ κατανεύσαντος τῷ Θεῷ τὴν χάριν, λαβὼν ἀποτομάδος τὸ ἄκρον ἐν ποσὶν ἐρριμμένης, διαιρεῖ μέσῃ, καὶ κατὰ μῆκος τὴν τομὴν ποιησάμενος· ἔπειτα μεθεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἔπειθε τοὺς Ἑβραίους τὸν Θεὸν ἐπήκοον αὐτῷ τῶν εὐχῶν γεγονέναι, καὶ ὑπεχῆσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον ἐπιθυμοῦσιν, ἂν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δ' αὐτῶν, τί καὶ ποιοῦντων ἂν μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεύει τοὺς ἐν ἀκμῇ περισάντας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον ἔσεσθαι πότιμον αὐτοῖς προεκκενωθέντος τοῦ πλείονος. καὶ οἱ μὲν ἐπόνουν· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἀραντες δ' ἐκεῖθεν εἰς Ηλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὁρᾶσθαι· καὶ γὰρ φοινικόφυτος ἦν· πλησιάζουσα δὲ ἀπελέγχετο πονηρά. καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες ὑπὲρ πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι διὰ ὕδατος ἀπορίαν, ψαφαρᾷ τῷ παντὸς ὄντος χωρίου· ὅτε γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα ὡσῶν τὸν ἀριθμὸν, νοτερόν τι καὶ πρὸς ἄρδευσιν αὐτοῖς δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλῦσαι μηδ' ἀναχεῖν, ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι· καὶ διαμωμένοις τὴν ψάμμον ὑδὲν ἀπήντα. κἂν τι δὲ σάζον ἔλαβον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θολερὸν εἶναι. καρπόν τε φέρειν ἦν ἀσθενῆ τὰ δένδρα, διὰ σπάνιν τῆς ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτο ἀφορμῆς καὶ παρακλήσεως. εἶχον οὖν ἐν αἰτίᾳ τὸν στρατηγὸν καὶ κατεβόων αὐτοῦ, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τριακοστὴν γὰρ ἐκείνην ὁδεύοντες ἡμέραν, ὅσα μὲν ἐπε-

petus retuderat puerorum et mulierum turba, imbecillior quam vt ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt anguſtias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe conuertit, vt aquae vitio praeſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque illi hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes forte iacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebraeis, Deum preces ipſius exaudiuiſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad iuſſa eius exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid facto opus eſſet vt aqua in melius mutaretur, iubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque aquam exhaurire, dicens, maiore eius parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis iſtibus exercitata et expurgata, mox potabilis euaſit.

3. Inde autem caſtris motis ad Elim peruenerunt, e longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam et palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmae enim illae, non plures quam ſeptuaginta, auctuque erant difficiles et humiles admodum ob aquae penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet et arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant et aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo et aquae emerſio, rari erant humoris effluxus: et quamuis in arenam defoderent, nihil fere eis occurrebat. Et ſi quid modicum in manus diſtillaret, adeo turbidum erat, vt potui inutile inuenerint. Quin et arbores debiliores erant quam vt fructus ederent, propter inopiam aquae, qua eliciuntur et refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque propter furioſe exclamabant, dicentes ipſum in cauſa fuiſſe quod tantum miſeriae ſubirent, et

φέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ δὲ περιτυγχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τῶν ὅλων. πρὸς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὴν διάνοιαν ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἔκ τε τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ συνέσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ'. Ὁ δ', ὅτως ἀνηρεθισμένον τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένου, τῷ Θεῷ θαῤῥῶν καὶ τῷ συνειδότι τῆς περὶ τὸς ὁμοφύλους προνοίας, πάρεισιν εἰς μέσους καὶ καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῖς λίθοις ἐχόντων. ὁραθεὶς τε κεχαρισμένος ὢν καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν πιθανώτατος, κατεπαύειν ἤρξατο τῆς ὀργῆς, μὴ τῶν παρόντων αὐτὸς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τῶν ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν παρακαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονοῦσι, τῆς διανοίας ἐκβάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ παραδόξου ἔτυχον γενομένων· προσδοκᾶν δὲ καὶ τῆς παρούσης ἀπαλλαγῆναι ἀμηχανίας ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχουσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακὰ, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐκ ἀγαθοὺς, ὅτε περὶ τὴν ὑπομονὴν ὅτε περὶ τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, ὅτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, ὅτως δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην αὐτοῦ διατεθέντας, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς διαψευσαμένου, περὶ ὧν εἶπόι τε καὶ πράττειν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσειε. καταριθμεῖται οὖν πάντα· πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατέχειν αὐτοὺς παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ τίνα τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πότιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τῆς θαλάσσης, ἀναφυγούσης αὐτοὺς πορῤῥωτάτω, καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ταύτῃ σωθείησαν μὲν αὐτοὶ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἐπίδοιεν ἀπολωλότας· ὅτι τε σπα-

tot mala experirentur. nam, cum ille dies triceſimus eſſet, ex quo iter ingreſſi ſunt, commeatum omnem ſecum deportatum abſumpſerant: nihilque ad famem leuandam reperientes, paululum aberant ab omnium rerum deſperatione. Defixi autem in mali praeſentis cogitatione, nec in memoriam reuocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moyſis virtus et ſapientia, vehementer duci ſuccenſebant, et in eo erant vt illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem.

4. Ille vero, multitudine irritata et acriter in ipſum concitata, Dei auxilio fretus, ſibique conſcius, quod ſumma fide contribulium ſaluti proſpexerit, prodit in medium dum vociferarent et ſaxa manibus arriperent. Cumque eſſet aſpectu gratiſſimus et populari facundia quam maxime polleret, ad iras eorum leniendas aggreditur, obſecrans ne, in praeſens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum obliuionem caperent: nec, quia nunc inedia laborent, ex animo eiicerent Dei gratiam et munera, quibus ſane permagnis et praeter opinionem cumulati fuerant: ſed ſperarent potius etiam de praeſenti anxietate ſe Dei prouidentia liberandos, quem veriſimile eſt (ad probandam eorum virtutem, et quantum tolerantiae haberent, vtque memoria prius edita tenerent miracula, et annon ad illa reſpicerent in anguſtias nunc adducti) rebus hiſce aduerſis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte ſe geſſerint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum eiuſque voluntatem, quam ſequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipſumque eius miniſtrum tam iniquis odiis perſequantur, quem, nec in iis quae dixerit, aut ex Dei iuſſu fieri praeceperit, quicquam mentitum eſſe compererant. Deinde ſingula enumerat: vt magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: et quo modo idem flumen illis quidem cruentum et ad potum inutile, ipſis vero dulce fuerit ac potabile: atque vt per mare, longiſſime ab ipſis refugiens, nouam euntes viam, hac ipſi re ſalutem quidem acceperint, inimicos vero internecione

νίζοντας ὅπλων εἰς εὐπορίαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων κατα-
στήσειεν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ διαφθαρήσεσθαι δό-
ξαντας γεγονέναι καὶ σώσειεν ὁ Θεὸς ἐκ παραλόγου· καὶ ὡς
δύναμις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτὴν τὴν πρό-
νοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὲν τὴν ἐπι-
κηρίαν μηδὲ βραδεῖαν γενέσθαι, εἰ μὴ παραυτίκα, πρίν τι-
νος πειραθῆναι δυσκόλου, πάρεσιν· ἡγεμένους δὲ ἢ κατ' ὀλι-
γωρίαν μέλλειν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἐπὶ πείρᾳ τῆς ἀνδρείας αὐ-
τῶν καὶ τῆς περὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερόν
ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ σπάνιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐσ-
ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ
βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐκείνων ὑπηρε-
σίας ἀφθόνως τρεφομένοις· δεδιέναι δὲ λοιπὸν οὐχ ὕτως ὑ-
πὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ οὐδὲν κακὸν ἀδίκως
ἀποθανών, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλωσι
λίθων τῷ Θεῷ κατακρίνειν νομισθῶσιν.

ε'. Οὕτως οὖν ἐπρᾴυνεν αὐτὸς, καὶ τῆς μὲν τῷ βάλλειν
ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν ἐπέτρεψε.
παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτὸς διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦτο νομίσας,
ἔγνω δεῖν ἐφ' ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ καὶ παράκλησιν ἐλθεῖν. καὶ
ἀναβὰς ἐπί τινα σκοπὴν ἤτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐν-
δείας ἀπαλλαγήν. ἐν αὐτῷ γὰρ εἶναι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ,
καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ· συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγ-
κης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις, Φύσει δυσαρέστῳ καὶ Φιλ-
αυτίᾳ τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένους ὄντος. ὁ δὲ
Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν
ἣν ποθοῦσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, κατα-
βαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ ταῖς ἐπαγγε-
λίαις ταῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, μετέβαλον ἐκ τῆς κα-
τηφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ σὰς ἐκεῖνος ἐν μέσοις, ἥ-
κειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῶν ἐνεσ-
κότων ἀπόρων ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆ-
θος, τρέφει δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς οὐδὲν ἕτερον ὁ Ἀράβιος
κόλπος, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν ὑπερελθόν. καὶ,

deletos ſpectauerint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipſis abunde ſuppeditarit Deus: et vt ſaepe alias cum in extrema pericula coniecti viderentur, ipſos ex improuiſo ſeruarit Deus: et cum tanta illi potentia, ne nunc quidem de eius prouidentia deſperarent, ſed lente exſpectarent, quid acciderit, cogitantes quidem non ſero venire auxilium, ſi non ſtatim, priuſquam duriuſculi aliquid fuerint experti, aduenīat: ſecum vero reputarent non ex rerum ſuarum negligentia cunctari Deum, ſed ad fortitudinem illorum explorandam, et libertatis amorem; vt ſibi conſtaret an quandoque pro ea victus inopiam et aquae penuriam fortiter tolerare poſſitis, an pecudum more potius ſeruire parati eſtis dominis, et qui in ſuos vſus et miniſteria ſaginare volunt: denique ſe quidem non tam de ſua ſalute ſolicitum eſſe, cui nihil mali eueniret, ſi iniuſte moreretur; quam de ipſorum incolumitate, ne, dum ſe lapidarent, Deum condemnare exiſtimarentur.

5. Illos igitur hoc modo mitigauit, et a lapidibus quidem iaciendis furentes continuit, et ad eorum quae excogitauerant poenitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitae neceſſitatem adeo commoueri, ſecum ſtatuit Deum precibus et ſupplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conſcenſo, a Deo depoſcebat et auxilii aliquid populo et liberationem a ſumma rerum inopia, (in ipſo enim et alio nemine ſitam eſſe eius ſalutem) vtque iis ignoſceret quae populus eo miſeriae adactus patrauit, qui, vt ingenium eſt hominum, in infortuniis querulus eſſe ſolet et difficilis. Deus itaque et ſe prouiſurum eſſe promiſit, et ſubſidium illis deſideratum mature allaturum. Moyſes autem, cum haec a Deo accepiſſet, deſcendit ad multitudinem. Illi vero, vt eum conſpexerunt ex Dei promiſſionibus gaudio ſuffuſum, moerorem laetitia mutarunt: atque is, in medio concionis ſtans, dixit ſe venire, vt praeſentibus incommodis remedium a Deo afferret. Et aliquanto poſt magna vis coturnicum (quod genus auium prae caeteris alit ſinus Arabicus) aduolauit, interiectum mare tranſgreſſa: et, ſimul volandi labore fatigata ac pro-

ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ πρόσαγμον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην μηχανησαμένου, τὴν ἔνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' εὐχὰς τρέπεται τῷ Θεῷ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑπόχεσιν ποιησαμένου τὴν ἐπικουρίαν.

ε'. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τῷ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς, δρόσος κατηνέχθη. καὶ περιπηγνυμένης ταῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ, γεύεταί τε, καὶ ἡδεῖς τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ τῆς ὥρας εἶναι τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν, ὡς κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' οὐρανοῦ καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ δ' ατροφῇ. καὶ γευόμενος τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμήμενοι τὸν στρατηγὸν, ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ ἦν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ δὲ μέγεθος, τῷ κοριάνδρῳ σπέρματι. καὶ περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτοῦ ἐσπουδάκεσαν. παρήγγελτο δ' ἐξ ἴσου πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν· ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ προσταγμένου μέτρου συναγαγόντες, οὐδὲν περιττότερον εἶχον τοῦ κακοπαθήσαντος· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις οὐδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. ὅτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ παράδοξον· ἀμύνει δὲ τοῖς ταύτην νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὕεται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῆ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. καλοῦσι δὲ Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ μὰν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνοντα. καὶ οἱ μὲν

pius quam aliae volucres terram accedens, in Hebraeos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum ſibi a Deo paratum, ſuae ſubueniunt et medentur inopiae. Tum ad vota Deo reddenda ſe conuertit Moyſes, vt qui opem illis quam ocyſſime et iuxta promiſſum tulerit.

6. Mox autem poſt primum cibum ſuppeditatum, etiam alium illis ſubſidio mittit Deus. Nam, dum Moyſes inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhaereſceret, Moyſes, ſuſpicatus et illum in cibum eorum a Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram eſſe multitudinem et pro niue habere, atque ea tempeſtate contigiſſe qua ſolet pluere, edocuit ipſos, non rorem, vt opinati ſunt, de coelo deſcendere, ſed cibum in eorum ſalutem et nutrimentum. Et cum deguſtaſſet, illud ipſis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel ſuauitate et delectatione referebat. at aſpectu ſimile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri ſemini par. Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Iuſſi autem erant omnes aſſaronem (menſurae id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere ſatagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui vltra praeſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius inuenieba. at quicquid in craſtinum relinquebatur nemini erat vſui, a vermibus et amaritudine corruptum. Adeo diuinus et incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin et hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum et tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebraei: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quae ad eos coelitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc au-

χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ζ'. Ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Ραφιδὶν ἦκον, ταλαιπωρηθέντες ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωϋσῆν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας, ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ· παρακαλῶν ὡς τροφὴν αὐτοῖς ἔδωκεν ἀποχρωμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν παρασχεῖν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ τροφῇ χάριτος ποτοῦ μὴ παρόντος. ὁ δ' ὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο. τῷ δὲ Μωϋσῇ παρέξειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν ἀ προστοκήσειεν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλήξαντα τὴν πέτραν, ἣν ἑώρων αὐτόθι παρακειμένην, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν ὧν δέονται· Φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, παραγίνεται πρὸς τὸν λαὸν, περιμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ' ἦκεν, ἀπολύειν αὐτοὺς καὶ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἔλεγεν τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν οὐδ' ἐλπισθεῖσαν· ἐκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας τεταλαιπωρημένοις ἀνάγκη γένοιτο κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήττει τε τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χανούσης ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ γεγονότος κατεπλάγησαν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος αὐτοῖς ἔλυγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη Θεοῦ τὸ δῶρον δόντος ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον ὅτως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοὺς πρόνοιαν. δηλοῖ δὲ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τὸν Θεὸν Μωϋσῇ προειπεῖν, ὅτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

tem victu per annos quadraginta vſi ſunt, quamdiu ſcilicet in ſolitudine permanſerunt.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim peruenissent, ſiti extrema laborantes, quod praecedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, et tunc ſiccam omnino et aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe coeperunt: rurſumque iram in Moyſen conuertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum euitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans vt qui victum illis in egeſtate dederat, nunc et potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exoriturum eſſe et aquarum abundantiam, vnde minimum ſperaret. Tum iubet vt virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde et copiam eius ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum vt ſine labore et exercitio illis affluceret. Moyſes, cum haec a Deo accepiſſet, reuertitur ad populum, exſpectatione ſuspenſum et ad eum ſubinde reſpicientem: iam enim illum conſpexerant e ſpecula greſſu incitato deſcendentem. Vt venit, aiebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluuium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum primo auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti fere enecti et itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere, Moyſes et virga eam percutit, eaque ſtatim dehiſcente erupit aqua copioſiſſima et limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatae nouitate perculſi ſunt, et ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſedatam eſſe comperiebant: ac bibentibus iucundum ac dulce erat fluentum, et quale Dei munere conceſſum eſſe apparuerit. Moyſen itaque in admiratione habuerunt, vtpote a Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantae illi curae fuerint, ſacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literae, in templo Hieroſolymitano repoſitae, quod Deus praedixerit Moyſi, ſe hoc modo aquas e rupe eliciturum.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἡττήθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθύν.

Τοῦ δὲ τῶν Ἑβραίων ὀνόματος ἤδη πολλῷ κατὰ πάντας διαβοωμένου, καὶ τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ φοιτῶντος, ἐν φόβῳ συνέβαινεν ὑμικρῷ τὰς ἐπιχωρίας εἶναι· καὶ πρεσβευόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ πειρᾶσθαι τὰς ἄνδρας διαφθείρειν. ἐτύγχανον δὲ οἱ πρὸς τοῦτο ἐνάγοντες, οἵ τε τὴν Γοβολῖτιν καὶ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκείσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς περιοίκους ἐπὶ τὸν πρὸς Ἑβραίους πόλεμον παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Λιγυπτίων ἀποδράσαντα δουλείας ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. ὃν οὐ καλῶς ἔχει περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς κατάρξαι μάχης θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκην αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅταν τοῖς πόλεσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. οἱ δ' ἀρχομένην δύναμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ συνεῖναι μᾶλλον, ἢ οἱ προκόψασαν μείζω κωλύοντες γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ τῷ περισσῷ δοκοῦσι νεμεσᾶν· οἱ δ' ὠδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβευόμενοι, χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

β'. Μωϋσῆ δ', ὠδὲν προσδοκῶντι πολέμιον, ἀπορίαν καὶ ταραχὴν ἐνεποίει τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρόντων ἐπὶ τὴν μάχην ἤδη καὶ κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων. μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτισμένους. παραμυθίας οὖν ὁ Μωϋσῆς ἤρχετο, καὶ θαρρεῖν παρεκάλει

CAP. II.

Quomodo Amalecitae populique finitimi, bellum inferentes Hebraeis, deuicti sunt, et magnam exercitus sui partem amiserunt.

HEbraeorum autem fama longe latequo peruulgata, et sermone de illis increbrescente, contigit vt non mediocris timor indigenas occuparet: et missis vltro citroque legationibus se inuicem cohortabantur, vt copias coniungerent, et ad viros illos perimendos delendosque aggrederentur. Caeteros vero ad hoc incoeptum impulerunt Gobolitidis et Petrae incolae; qui vocantur quidem Amalecitae, gentium autem finitimarum bellicosissimi exstiterunt. Horum reges per legatos semet et omnes circumcirca populos ad bellum Hebraeis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, et qui ex Ægyptiorum seruitute euaserant, insidias sibi struere et exitium moliri dictitantes. Quem sane contemptui habere non oportet, sed, priusquam viribus augeantur et opibus affluant, et fiducia ex nostra cessatione accepta priores bellum suscipiant, opprimere tutissimum simul ac sapientissimum; poenas ab illis et de solitudine et ob ea quae illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum vrbibus nostris et diuitiis manus iniecerint. Maioris enim prudentiae est summa ope niti, vt hostium potentia, cum primum crescere coeperit, labefactetur; quam, vbi paululum adoleuerit, cauere ne vlterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas succensere et irasci videntur: illi vero omnem contra se aliquid audendi occasionem praecidunt. Hisce ad vicinos et ad inuicem per legationes agitatis, decreuerunt Hebraeos proelio adoriri.

2. Moysi autem, nihil hostile exspectanti, non parum difficultatis et molestiae attulerunt indigenarum apparatus. Et cum iam in eo essent vt congrederentur, et belli fortunam tentare et periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebraeorum multitudo, in summa rerum inopia constituta, et cum hominibus pugnatura bene instructis et praeparatis. Eos itaque Moyses consolari coe-

τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ πεπιστευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἠρμένοι, κατανικήσειαν τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισαμένους. ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα πολὺ, καὶ πάντων ἀπροσδεὲς, ὅπλων, χρημάτων, τροφῆς, τῶν ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμοῦσιν ἄνθρωποι, κρίνοντας ἐν τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίᾳ ταῦτα αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τῶν ἐναντίων ὀλίγον, ἄοπλον, ἀθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιούτων, οἷοις αὐτοῖς σύνοιδεν ὄσιν, νικᾶσθαι βουλομένους τοῦ Θεοῦ. εἰδέναι δ' οἷος ὅτος ἐπίκουρος, ἐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων τοῦ πολέμου. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἦν αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς διὰ τὴν εὐμένειαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ νενικῆσθαι. νῦν δὲ γενέσθαι παρεκάλει προθυμοτάτους, ὡς τῆς ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν κειμένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρσυνε τὸ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τούς τε Φυλάρχους καὶ τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι τοῦ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ἐπὶ τὸν κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἠρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τῶν κακῶν· καὶ τὸν Μωϋσῆν ἐκέλευον ἄγειν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, ὡς τῆς ἀναβολῆς ἐμποδιζούσης τὴν προθυμίαν αὐτῶν. τὸ δὲ τῆς πληθύος ἀποκρίνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίστησιν αὐτῷ, Ναυῆνε μὲν υἱὸν, φυλῆς τῆς Ἐφραϊμίτιδος· ἀνδρειότατον δὲ καὶ πόνους ὑποστῆναι γενναιότατον, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τὸν Θεὸν ἐκπρεπῶς, καὶ Μωϋσῆν διδάσκαλον τῆς πρὸς Θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε τῶν ὁπλιτῶν ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου· καὶ νύκτα μὲν πᾶσαν ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τῶν τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ἐπὶ τὴν μάχην ὁπότε κελεύσειεν αὐ-

pit, et bono animo esse hortatus est, vtpote Dei auctoritate fretos; a quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent: cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum validumque, et nulla re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisue, quibus homines accincti proelium fidenter committunt; quod ea omnia in Dei auxilio habituri sint: hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi a talibus, quales eos esse cognouit, ipsos vinci plane noluerit Deus. In memoriam vero reuocarent, qualis adiutor exstitit, cum eius opem experirentur in multis et bello grauioribus periculis. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame et siti, cum montibus et mari omnem fugae viam claudentibus, haec ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc consererent; vt qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

5. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes et optimates conuocans, tam singulos quam simul omnes. Iuniores quidem admonuit vt senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, et ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore vt a malis liberarentur: Moysique instabant, vt eos iam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferueret et langueseeret impetus. Ex tota autem multitudine militiae idoneos deligens, iis praefecit Iesum, Naueni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, et laborum patientissimum, et ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysenque obseruantem vt doctorem pietatis in Deum constitutum habitumque inter Hebraeos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locauit ad praesidium puerorum et mulierum et in commodum totius exercitus: et per totam quidem noctem sese praeparabant, vel armorum quie-

τὰς Μωϋσῆς. διηγεύπνει δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τὸν Ἰησοῦν τὸν τρόπον ἐκτάξειε τὸ στρατόπεδον. ἡγεμένης δὲ ὑπερφαίνειν τῆς ἡμέρας, αὖθις τόν τε Ἰησῆν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἴσης περὶ αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε διὰ τῆς παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας παρὰ τοῖς ἀρχομένοις ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις. τῶν τε Ἑβραίων τὰς ἀξιολογωτάτας ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρῆρμα. καὶ ὁ μὲν, ὅτως παρασησάμενος τὸν στρατὸν τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ διὰ τῶν ἔργων παρασκευῇ, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, Θεῷ τε καὶ Ἰησῆ παραδιδὰς τὸ στράτευμα.

δ'. Προσέμισγον δὲ οἱ πολέμιοι· καὶ χερσὶν ἦν ἡ μάχη, προθυμία τε καὶ διακελευσμῷ τὰ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν ἦν Μωϋσῆς αὖθις ἀνίσχει τὰς χεῖρας, καὶ τὰς Ἀμαληκίτας κατεπόνων οἱ Ἑβραῖοι· τὸν ἦν πόνον τῆς ἀγατάσεως τῶν χειρῶν ὁ Μωϋσῆς ἀχ ὑπομένων· ὁσάκις γὰρ ἂν αὐτὰς καθίει, τοσαυτάκις ἐλαττᾶσθαι τὰς οἰκείας αὐτᾶ συνέβαινε· κελεύει τόν τε ἀδελφὸν Ἀαρῶνα, καὶ τῆς ἀδελφῆς Μαριάμμης τὸν ἄνδρα Οὖρον, στάντας ἑκατέρωθεν αὐτᾶ διακρατεῖν τὰς χεῖρας, καὶ μὴ ἐπιτρέπειν κάμνειν βοηθᾶντας· καὶ τότε γενομένης κατακράτος ἐνίκων τὰς Ἀμαληκίτας οἱ Ἑβραῖοι· καὶ πάντες ἀπολώλεσαν ἂν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπέχοντο τᾶ κτείνειν. νίκην δὲ καλλίστην καὶ καιριωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· καὶ γὰρ τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐκράτησαν, καὶ τὰς περιοίκους ἐφόβησαν, εὐπορήσαντες μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τᾶ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. ἑλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλᾶτός τε μεγάλης δημοσίᾳ καὶ κατ' ἰδίαν ἔχον, ὠδὲ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον εὐπορᾶντες. ὑπῆρξε δ' αὐτοῖς ἀχ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὖθις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ προειρημένη μάχη· ἀ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐδήλωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περιοίκοις ἅπασι μετὰ τὴν ἐκείνων ἧτταν ἐγένοντο φοβεροί. αὐτοί τε πλᾶτος μεγάλα δύνα-

quid erat elaboratum expedientes, vel ad duces ſuos attendentes; quaſi ad pugnam eſſent egreſſuri, quam primum ſigno dato iuberet Moyſes. Quin et Moyſes noctem inſomnem egit, dum Ieſum edoceret quo modo aciem inſtrueret. Die vero illuceſcente Ieſum rurſus etiam admonuit, vt in proelio ſpei de ſe conceptae reſpondere ſtudeat, et ex hac expeditione exiſtimationem ſibi apud milites ob res geſtas comparare. Smiliter Hebraeorem optimum quemque ſeorſim hortatus eſt, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum ita animaſſet et praeparaſſet exercitum, diſceſſit ad montem, Deo ſimul et Ieſu exercitu commiſſo.

4. Congrediebantur itaque aduerſi exercitus, et ad manus res veniebat, magna vtrinque cum alacritate et plurima ad inuicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyſes manus extenſas ſuſtulit, Amalecitas afflixerunt Hebraei. Moyſes igitur, cum ſatigatus manus protenſas amplius eleuare non potuiſſet, (quoties enim eos demitteret, toties Hebraeos hoſtibus ſuccumbere contigit) Aaronem fratrem, et ſororis Mariammes maritum, Vronem nomine, ſuas, vtrinque adſtantes, manus iubet ſuſtinere; neque eum adiuuantes permittere vt labore fatiſcerent. Quo facto Amalecitas magna ſtrage fuderunt Hebraei, eoſque internecione deleuerant, niſi noctis interuentu ab occi- one manus abſtinuiſſent. Victoriam autem pulcherrimam et maxime opportunam maiores noſtri reportarunt: nam et bellum vltro inferentes profligarunt, et circumhabitantibus terrorem incuſſerunt: acquirentes ſibimet, ſtrenuos excipiendo labores, rerum magnarum et ſplendidarum abundantiam. Hoſtium etenim caſtris potiti, tam in vſum priuatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam neceſſariis ad victum egebant. Nec in praeſens tantum eis profuit haec pugna proſpere pugnata, ſed etiam in poſterum ceſſit iis in emolumentum: inde enim non corpora ſolum hoſtium in ſeruitutem adduxerunt, ſed et animos ſubegerunt; atque omnibus circumquaque gentibus, poſt cladem iſtam Amalecitis illatam, formidoloſi exſtiterunt.

μιν προτέλαβον· πολὺς μὲν γὰρ ἀργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκατελείφθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο περὶ τὴν δίαιταν, πολὺ δὲ ἐπίσημον πλῆθος ἑκατέρων, ὅσα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι παρὰ τὰς ὁπλήσεις, ἥτε ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοῖα κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἑξοδευκόσιν ἕπεσθαι. φρονήματός τε ὑπεπλήσθησαν ἐπ' ἀνδρεία Ἑβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταποίησις ἀρετῆς ἦν αὐτοῖς· πρός τε τὸ πονεῖν ἦσαν ἀεί, τοῦτο πάντα λῃστὰ νομίζοντες εἶναι. καὶ ταύτης μὲν τῆς μάχης τοῦτο τὸ πέρας.

ε'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τῶν πολεμίων, καὶ τὰς παντευχίας τῶν Θευγόντων συνέλεγεν, ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου· καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν ἐνεγκωμίαζε, μαρτυρόμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανεν δὲ Ἑβραίων μὲν ὀλίγοι· τῶν δὲ πολεμίων ὅσους ἐδ' ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας δὲ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τὸν Θεόν· προσφητεύσέ τε πανωλεθρίᾳ τοὺς Ἀμαληκίτας ἀπολουμένους, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, διὰ τὸ Ἑβραίοις ἐπιστρατεύσασθαι, καὶ ταῦτα ἐν ἐρήμῳ τε γῇ καὶ ταλαιπωρουμένοις. τόν τε στρατὸν εὐωχίαις ἀνελάμβανεν. καὶ ταύτην μὲν τὴν μάχην πρώτην μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς κατατολμήσαντας αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, ὕστως ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ἐπινικίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγεν, ἀναπαύσας ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην προῆγε συντεταγμένους. πολὺ δ' ἦν ἤδη τὸ ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προϊὼν κατ' ὀλίγον, ἐν τριμήνῳ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρῆν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἐν ᾧ τά τε περὶ τὸν θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

Quin et ipſi diuitiarum vim magnam conſequuti ſunt. multum enim auri argentique in caſtris relictum erat, vt et vaſa aerea quibus ad cibum coquendum vtebantur, magnus quoque numerus rerum ſignatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum et apparatum ſpectantia, praeda quoque varia iumentorum, et quaecunque exercitum in expeditione comitari ſolent. Vnde et ſeſe ob fortitudinem valde efferebant Hebraei, plurimumque ſibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam aſſidui eſſe coeperunt, perſuaſum habentes ab iis omnia ſuperari poſſe. Atque huius quidem pugnae hic finis erat.

5. Sequenti vero die Moyſes hoſtium cadauera ſpoliauit, et arma, quae fugientes abiecerant, collegit, et ſtrenue merentibus praemia diſtribuit: Ieſumque ducem pro concione laudauit, toto exercitu iis quae geſſerat atteſtante. At nemo quidem ex Hebraeis proelio cecidit: ex hoſtibus vero totidem, quot vix numerando conſequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis ſacrificium offerret, aram poſuit, Deum VICTOREM appellans: praedixitque internecione delendos eſſe Amalecitas, foreque vt nemo ex iis in poſterum ſupereſſet, quod Hebraeos vltro armis aggreſſi fuerint, idque in ſolitudine et ſumma inopia conſtitutos. Et tunc exercitum epulis adhibuit. Atque haec quidem prima pugna, quam poſt exitum ex Ægypto contra hoſtes bello eos laceſſentes commiſerunt, ita pugnata eſt. Cum vero conuiuium ob partam victoriam Moyſes egiſſet, et Hebraeos per aliquot dies poſt proelium refeciſſet et recreaſſet, inſtructis agminibus eos eduxit. iam enim multi erant leuis armaturae milites. Et tardiuſcule progrediens, tertio menſe, poſtquam ex Ægypto mouerat, ad montem Sinaeum peruenit: in quo miraculum de rubo, aliaſque viſiones ei contigiſſe prius memorauimus.

ΚΕΦ. γ'.

Οτι τὸν πενθερὸν αὐτῦ Ιοθόρην Μωϋσῆς, παραγενόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

ΚΑΙ Ραγυῆλος ὁ πενθερὸς τὴν αὐτῦ συνθανόμενος εὐπραξίαν, ἀσμένως ἀπήντα. Μωϋσῆς δὲ, καὶ Σαπφώραν τὴν γυναῖκα αὐτῦ δεχόμενος καὶ τὰς παῖδας, ἤδεται ἐπὶ τῇ τῦ πενθερῦ ἀφίξει. καὶ θύσας εὐώχει τὸ πλῆθος τῦ θάμνυ πλησίον, ὃς διαπεφεύγει τῦ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἕκαστοι τῆς εὐωχίας μετελάμβανον. Λαρὼν δὲ σὺν τοῖς παροῦσι Ραγυῆλον προσλαβόμενος, ὕμνυς τε ἦδον εἰς τὸν Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ πορισὴν γεγενημένον· καὶ τὸν στρατηγὸν εὐφήμουν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνυ πάντων αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγυῆλος πολλὰ μὲν ἐγκώμια τῦ πλήθυς ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εὐχαριστία διεξήει· ἐθαύμαζε δὲ τὸ Μωϋσῆν τῆς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχυς καὶ ἑκατοντάρχυς, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τύτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τῦ πενθερῦ παραίνεσιν.

ΤΗι δὲ ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ραγυῆλος τὸν Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ μόνως ἂν τῦ δικαίυ τυχεῖν ἡγυμένων, εἰ διαιτητὴς αὐτοῖς ὗτος γένοιτο, καὶ παρὰ τοῖς ἡττωμένοις κῶφον ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην ὡ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζυσιν· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βυλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι τῦ στρατηγῦ θέλυσιν. παυσάμενον δὲ τοῦ θορύβυ παραλαβὼν, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ χρὴ

CAP. III.

Quod Iethronem ſocerum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinaeum, laetus exceperit.

RAguelus autem ſocer, res ab eo feliciter geſtas fama accipiens, gratulabundus ei obuiam venit. Et Moyſes, cum eo excipiens Sapphoram vxorem ſuam et filios, de ſoceri aduentu valde gaudebat. Cumque rem diuinam et ſacrificium confeciſſet, populo conuiuium apparat non procul a rubo, qui conflagrationem ex igne euaſerat. atque multitudo quidem, per tribus ſuas diſpoſita, ſigillatim epulis accumbebat. Aaron vero et Raguelus cum ſuis hymnos in Deum cecinerunt, vt qui ſalutis et libertatis auctor eis exſtiterit et largitor; ſimulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod eius virtute cuncta eis ex animi ſententia ceciderint. Inſuper et Raguelus, in ſua ad Moyſen gratiarum actione, multa populo praeconia tribuit: Moyſen vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum ſalute tantum fortitudinis in laboribus et periculis oſtenderit.

CAP. IV.

Quomodo perſuaſit ei vt populum antea incompoſitum diuideret, praefectoſque deſignaret, qui millenis et centenis praeeſſent: et vt ex ſoceri conſilio ſingula haec conſtituit Moyſes.

CRaſtina vero die Raguelus, animaduertens, vt Moyſes negotiorum multitudine fuerit oppreſſus (nam omnium, quoties poſtularent, controuerſias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, vtpote qui aequo iure ſe non diſceptaturos crederent, niſi Moyſes eſſet deciſionis arbiter; et, ſi cauſa caderent, turpe vinci non exiſtimarent, quod iure optimo non ex iniqua ſententia ſe iſtud pati perſuaſum habuerint) tunc quidem tacendum putauit, neminem volens impedire quo minus praeclaro ducis iudicio arbitrioque frue-

ποιεῖν· καὶ συνεβάλευε τῆς μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι ταλαιπωρίας ἑτέροις ἐκτῆναι, περὶ δὲ τῶν μειζόνων καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν πρόνοιαν αὐτόν. δικάσαι μὲν γὰρ ἀγαθὸς, κἂν ἄλλος Ἑβραίων εὑρεθῆναι· Φροντίσαι δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωϋσῆν γενόμενον. αἰσθανόμενος οὖν τῆς ἀρετῆς, φησὶ, σαυτοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ τῷ τὸν λαὸν ὑπαρχῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' ἄλλων· σὺ δὲ πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τῆς νῦν ἀπορίας. ὑποθήκαις δὲ τοῖς ἐμοῖς περὶ τῶν ἀνθρωπείων χρησάμενος, τὸν στρατὸν ἐξετάσεις ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίας τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίας. διαιρήσεις δὲ μετ' αὐτὰς εἰς πεντακοσίας, καὶ πάλιν εἰς ἑκατὸν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα μεριθέντας διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα συναριθμουμένους. ἔσω δέ τις ἐπὶ τούτοις εἷς, τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ τῶν ἀρχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. οἱ δὲ δοκιμαθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους παντὸς εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, περί τε τῶν διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι. κἂν ἤ τι μεῖζον ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τὴν περὶ τούτου διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ περὶ τοῦ πράγματος δύσκολον, ἐπὶ σὲ τοῦτο ἀναπέμψουσιν. ἔσῃ γὰρ ἅπασι ἀμφότερα, καὶ τῶν δικαίων Ἑβραῖοι τεύξονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρεύων εὐμενέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσειας τῷ στρατῷ.

β'. Ταῦτα Ραγουήλου παραινέσαντος, ὁ Μωϋσῆς ἁσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ὑποθήκην τὴν ἐκείνου· τῷ τρόπῳ τὴν ἐπίνοιαν οὐκ ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ ποιήσας φανερὸν τὸν ἐξευρηκότα τῷ πλήθει. καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις δὲ Ραγουήλου ἔγραψεν, ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προειρημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος τοῦνομα μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ἐπιγραφομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρη-

retur. Turba autem ſummota Moyſen ſibi aſſumpſit, et cum ſoli eſſent, quid facto opus eſſe ſibi videbatur, eum edocuit: conſuluitque vt minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipſe vero grauioribus tantummodo negotiis intereſſet, et vniuerſorum ſaluti prouideret. Nam et Hebraeorum quamplurimos repertum iri, ad ius dicendum ſatis idoneos; tot vero myriadum incolumitati proſpicere neminem poſſe, praeter Moyſen ipſum aut ſui ſimilem. Itaque cum probe noueris (inquit) qua parte caeteris omnibus praeſtes, quantumque Deo miniſtrando conferas ad res populi tuendas augendaſque; permitte ipſis vt lites diiudicandas etiam ad alios deferant: tu vero ſoli numinis cultui deditus eſto, haud parum de populo ſolicitus in meliorem ſtatum et dignitatem vindicando. Meo igitur conſilio circa res humanas vſus exercitum accurate recenſe, et per dena millia diſtributis duces ex iis delectos praefice: dein millenis pariter. Dividito autem poſt eos in quingentos, ac rurſus in centenos, tum in quinquagenos: et principes ſuper eos conſtitue, qui per tricenos diuiſos diſponant, et per vicenos, ac denos connumeratos. Praeſit autem his vnus aliquis, qui a numero eorum quibus praeeſt appellationem accipiat. Illi vero, a populo vniuerſo comprobati habitique pro viris virtute et iuſtitia praeſtantibus, de controuerſiis eorum ſententiam ferent. Ac ſi qua res paulo maior exiſtat, ad potiores dignitate eius cognitionem deferent: ſin et illis videatur ad iudicandum nimium difficilis, ad te eam remittent. Sic enim fiet vtrumque, vt et ius ſuum conſequantur Hebraei, et tua in Deum aſſiduitate ipſum exercitui magis propitium reddas.

2. Ad haec autem hortante Raguelo, conſilium eius libenter admiſit Moyſes, moxque omnia diſpoſuit prout ille ſuggeſſerat: rei huiuſce inuentionem non diſſimulans, neque eam ſibi arrogans: ſed populo palam faciens, quis eam primus excogitauerit. Quin et in libris ſuis Raguelum memoriae prodidit, vt qui ordinationem praedictam inuenerit: factu optimum ratus verum bene meritis teſtimonium tribuere, quamuis et aliorum inuenta ei in glo-

μένα· ὥστε τὴν Μωϋσέως ἀρετὴν κἀκ' τούτῳ καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης εὐκαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς δὲ συγκαλέσας τὴν πληθύν, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σινᾶιον ἔλεγεν· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μετασκηνώσαι τῷ ὄρει, τὴν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ προτιμήσαντας. ταῦτ' εἰπὼν ἀνῄει πρὸς τὸ Σινᾶιον, ὑψηλότατον τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον οὐκ ὂν ἀναβατόν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι δίχα πόνου τῆς ὄψεως δυνάμενον· ἄλλως τε, καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι περὶ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν ἦν καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετεσκήνουν, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους κατελαμβάνοντο· ἠρεμοῦντες ταῖς διανοίαις, ὡς μετὰ τῆς ἐπαγγελείας τῶν ἀγαθῶν, ἣν πρόσταττεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸν στρατηγὸν περιέμενον· ἁγνεύοντες τήν τε ἄλλην ἁγνείαν, καὶ ἀπὸ συνουσίας τῆς γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῇ δοῦναι δωρεάν, ὑφ' ἧς εὖ βιώσονται. ταῖς τ' οὖν διαίταις ἐχρῶντο πολυτελεστέραις, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις ἐκπρεπῶς ἤσκηντο.

β'. Ἐπὶ δύο μὲν οὖν ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον. τῇ τρίτῃ δὲ, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη τε ὑπερίζανε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, οὐ πρότερον τοῦτο ἰδόντων γενόμενον, καὶ τὸ χωρίον ἅ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεποιημένοι περιεγεφύρωσε. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος,

riam cedant cui adſcribuntur. Adeo vt ex hoc liceat intelligere, quam ſpectatae integritatis fuerit Moyſes. Sed hac quidem de re in aliis inſtitutae ſcriptionis locis opportune ſententiam noſtram declarabimus.

CAP. V.

Quomodo Moyſes in montem Sinaeum conſcendit, et acceptas a Deo leges Hebraeis dedit.

CVm autem populum conuocaſſet Moyſes, ipſe quidem ad montem Sinaeum ſe abire dicebat: vt qui cum Deo verſaturus, et oraculum aliquod ab ipſo acceptum eis reportaturus eſſet. Illos vero prope montem Sinaeum caſtra locare iubet, praecipue Deo viciniores futuros. Haec cum dixiſſet, in montem Sinaeum aſcendit, omnium regionis iſtius celſiſſimum; et ob nimiam altitudinem et abrupta praecipitia non ſolum hominibus inuium, ſed et vix ſine fatigatione oculorum aſpiciendum: cum et alias, propter peruulgatum de eo ſermonem: Deum illic habitare, tremendus eſſet et inacceſſus. Hebraei autem iuxta mandatum Moyſis caſtris motis radices montis occupant: animis erectiores et alacres, quaſi cum bonis promiſſis, quorum ſpem illis dederat, a Deo reuerſurus eſſet Moyſes. Conuiuia autem agentes ducem exſpectabant, caſtitatem ſeruantes cum in caeteris, tum per triduum abſtinendo a mulierum congreſſu, ſicut eis ipſe praeceperat; precibus etiam Deum ſolicitantes, vt, placide benigneque Moyſen excipiens, munera ei donaret, quae vitam facerent beatiorem. Victu itaque ſumptuoſiore vtebantur, et ſimul cum coniugibus ac liberis cultum habitumque decorum et ſplendidiorem induunt.

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priuſquam ſol oriretur, nubes circumfuſa totis Hebraeorum caſtris incumbit, qualem antehac nunquam conſpexerant, et ſpatium omne, vbi poſuerant tabernacula, complexa eſt. Ac cum reliquum coeli in ſereno eſſet, ſubito coorta tempeſtate, cum venti

ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν κατήγιζον, ἀστραπαί τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς ὁρῶσιν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλων τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤθελεν εὐμενοῦς παρατυχόντος. καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς βούλεται Φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντευξομένων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. τοὺς γε μὴν Εβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθεις τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ περὶ τοῦ ὄρους διαπεφοιτηκὼς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. κατεῖχον δὲ αὐτοὺς πρὸς ταῖς σκηναῖς ἀχθόμενοι· καὶ τόν τε Μωϋσῆν ἀπολωλέναι νομίζοντες ὑπ' ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γ'. Οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ἐπιφαίνεται Μωϋσῆς, γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθεὶς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλάσσει τοῦ δέους αὐτούς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ὑπετίθετο τὰς ἐλπίδας· αἴθριός τε καὶ καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν πρὸ ὀλίγου παθῶν ἦν, Μωϋσέως παραγεγονότος. ἐπὶ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, φησὶν ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ὄθεν ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν "Θεὸς, εἶπεν, ὦ Εβραῖοι, καθάπερ καὶ πρότερον εὐμενῆς "προσεδέξατό με· καὶ, βίον τε ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ πολι"τείας κόσμον ὑπαγορεύσας, πάρεσι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ σρα"τόπεδον. πρὸς γοῦν αὐτῷ καὶ τῶν ἔργων, ἃ δι' ἐκεῖνον ἡ"μῖν ἤδη πέπρακται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς "ἐμὲ τὸν λέγοντα ἀφορῶντες· μὴ δ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀν"θρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. τὴν γ' ἀρετὴν αὐτῶν κατανοή"σαντες, ἐπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος τῆ νενοηκότος, καὶ "ἐπὶ συμφέροντι τῷ ἡμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ φθονήσαντος εἰ"πεῖν. ὁ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Αμαράμου καὶ Ιωχαβέλης υἱος, "ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον ἡματωμένον ἀναγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆ"ναι, καὶ ποικίλοις δαμάσας κακοῖς τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρό"νημα· ὁ διὰ θαλάσσης ὁδὸν ἡμῖν παραχέν· ὁ καὶ τροφὴν

vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum fulgura micabant aſpectu terribilia. tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant praeſentiam Dei, qui propitius aderat ad ea quae volebat Moyſes. Atque haec quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in ſacris libris conſcripta habentur. Hebraei itaque, hiſce viſis et audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) et rumor vulgatus de monte, quod crebro eum Deus inuiſeret, mentes eorum inſolito pauore defixit. quamobrem continebant ſe intra tabernacula moeſti et ſoliciti: et Moyſen ira Dei periiſſe rati, et ſemet ſimiliter perituros eſſe exſpectantes.

3. Dum ita eſſent animis conſternati improuiſo apparuit Moyſes, geſtiens laetitia et mirum in modum elatus. Itaque vt ſe in conſpectum dedit, illos metu eximit, et ad ſpem meliorum in poſterum erexit; protinuſque redit ſerenitas, et Moyſen aduentantem fugiunt quae coelum paulo ante perturbarunt. Poſt haec igitur in concionem populum conuocat, auditurum quae mandata a Deo referat. Quem vbi conueniſſe animaduertit, ſtans in excelſiore loco, vnde ad omnes dimanaret vox, "Deus qui-"dem, inquit, eadem qua antehac beneuolentia me ex-"cepit, o viri Hebraei: atque vt vitae feliciter agendae "pariter ac reipublicae bene conſtituendae viam ac ratio-"nem vobis ſuggerat, caſtris veſtris iam praeſens adeſt. "Quare per ipſum perque ipſius magnifica opera vos ob-„ſecro, ne contemnatis ea quae dicturus ſum, ad me "concionantem reſpicientes; nec quod lingua hominis "haec ad vos loquatur, ea vilipendatis. Sed manda-"torum praeſtantiam cum expenderitis, cognoſcetis et-"iam maieſtatem illius qui ea excogitauit, et noſtrum "in commodum memet alloqui non dedignatus eſt. Non "enim Moyſes Amaramae et Ioachebelae filius, ſed is "qui Nilum pro veſtra ſalute ſanguineum fluere vi ſua "fecit, et Ægyptiorum contumaciam variis calamitatibus

"ἐξ ὑρανῦ μηχανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορυμένοις· ὁ ποτὸν ἐκ "πέτρας ἀναβλύσας σπανίζυσιν· δι' ὃν Ἀδαμος τῶν ἀπὸ "γῆς καρπῶν καὶ θαλάσσης μεταλαμβάνει· δι' ὃν Νώεος "ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγε· δι' ὃν Αβραμος ὁ ἡμέτερος "πρόγονος ἐξ ἀλήτυ τὴν Χαναναίαν κατέχε γῆν· δι' ὃν "Ισακος γηραιοῖς ἐτέχθη γονεῦσι· δι' ὃν Ιάκωβος δώδεκα "παίδων ἀρεταῖς ἐκοσμήθη· δι' ὃν Ιώσηπος ἐδεσπότευσε "τῆς Αἰγυπτίων δυνάμεως· ὅτος ὑμῖν τάτυς χαρίζεται τὰς "λόγυς δι' ἑρμηνέως ἐμῦ. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν γενέθωσαν, "καὶ τέκνων περιμαχητότεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαίμονα γὰρ "διάξετε βίον τάτοις ἑπόμενοι, καὶ γῆς ἀπολαύοντες καρ- "πίμυ, καὶ θαλάσσης ἀχειμάστυ, καὶ τέκνων γονῆς κατὰ "Φύσιν τικτομένων, καὶ πολεμίοις ἔσεσθε Φοβεροί· τῷ Θεῷ "γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθὼν, ἀκροατὴς ἀφθάρτυ Φωνῆς ἐγενόμην· "ὅτως ἐκείνῳ τῦ γένυς ὑμῶν καὶ τῆς τάτυ μέλει διαμονῆς.

δ'. Ταῦτ' εἰπὼν προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν ὁμῦ καὶ τέκνοις, ὡς ἀκάσαιεν τῦ Θεῦ διαλεγομένυ πρὸς αὐτὸς περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς παραδιδομένη. πάντες τε ἤκυον Φωνῆς ὑψόθεν παραγενομένης εἰς ἅπαντας, ὡς διαφυγεῖν μηδένα καὶ λόγων ἃς Μωϋσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶν γεγραμμένας κατέλιπεν. ἃς ἀ θεμιτόν ἐστιν ἡμῖν λέγειν Φανερῶς πρὸς λέξιν, τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε'. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, καὶ τῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζώυ ποιήσαντας προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ Φαύλῳ τὸν Θεὸν ὀμνῦναι· ὁ δὲ τέταρτος, παρατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένυς ἀπὸ παντὸς ἔργυ· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ ἕκτος, ἀποχέσθαι Φόνυ· ὁ δὲ ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ ὄγδοος, μὴ κλοπὴν δρᾶν· ὁ δὲ ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίᾳ ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ς'. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, ἀκροασάμενον αὐτῦ τῦ Θεῦ

"fregit; qui per mare viam vobis muniuit; cui in men-
"tem venit omnium egenis cibo coelitus demiſſo ſuc-
"currere; qui potum deſiderantibus vberrimos ex petra
"fontes elicuit; a quo Adamus cum poſteris ſuis acce-
"pit quicquid e terra marique prouenit; per quem No-
"eus diluuium effugit; a quo Abramo huc illuc vaganti
"terra Chananaea indulta eſt; per quem Iſacus paren-
"tibus aetate prouectis natus eſt, per quem Iacobus duo-
"decim filiorum virtutibus eſt inſignitus; per quem Io-
"ſephus Ægyptiorum in poteſtatem dominatus eſt; ille
"(inquam) vobis, me interprete vſus, iſta dat praecepta.
"Sint autem vobis ſacroſancta, et coniugibus ac liberis
"chariora habeantur. Summa vobis erit felicitas, dum
"ea cuſtodiatis; nec terra vobis ſterilis fiet, nec mare
"tempeſtatibus agitatum, nec foetus veſtri praeter natu-
"ram edentur; atque hoſtibus maximo eritis terrori:
"(Dei enim in conſpectum veniens, vocem eius immu-
"tabilem audiui) adeo illi curae eſt veſtra progenies eiuſ-
"que conſeruatio.

4. Cum haec dixiſſet, populum coram adducit cum coniugibus et liberis, vt Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum dignitas, vt quae minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures peruenit, vt nemo non clare exciperet ſingula praecepta, quae Moyſes duabus tabulis conſcripta reliquit. Nobis quidem nefas eſt illa totidem verbis euulgare, ſententiam tamen eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum praeceptum, Deum eſſe vnum, eumque ſolum colendum: ſecundum, nullius animalis ſimulacrum adorandum, tertium, per Deum in re inani non deierandum: quartum, diem vnumquemque ſeptimum ſancte obſeruandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: ſextum, a caede abſtinendum: ſeptimum, non adulterandum: octauum, non furandum: nonum, falſum teſtimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiſcendum.

6. Et populo quidem ex ipſo Deo ea audiente quae lo-

περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαῖρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τῶ συλλόγω διελύθη. ταῖς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ τῶ Θεῶ κομίζειν. ὁ δὲ τάττε τε τίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὧν ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπεσήμαινε χρόνοις· ὧν μνηθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τὰς δὲ πλείονας τῶν νόμων εἰς ἑτέραν ἀνατίθεμαι γραφὴν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ'. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος ἀνῆει, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνῳ τριβομένῳ, τεσσαράκοντα γὰρ ἡμέρας διήγαγεν ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τὰς Ἑβραίας μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συντυχόντων δεινῶν ἓν ἔσιν ὃ ἄτως ἐλύπησεν αὐτὰς, ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ἀπολωλέναι. ἦν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θηρίοις περιπεσόντα, καὶ μάλιστα ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι ταύτην τὴν ψῆφον ἔφερον· τῶν δὲ, πρὸς τὸ θεῖον ἀνακεχωρηκέναι· τὰς δὲ σώφρονας, καὶ μηδ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις περιπεσόντα ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγεμένας, καὶ τὸ ὑπὸ τῶ Θεῶ πρὸς αὐτὸν μεταχθῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πρέπως ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐποίει· προσάτε δὲ ἠρημῶθαι καὶ κηδεμόνος ὑπολαμβάνοντες, οἵῳ τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλῳ δύναιντο, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, καὶ ὅτε ὑπονοεῖν αὐτὰς εἴατο προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ τάνδρὸς, ὅτε μὴ λυπεῖσθαι καὶ κατηφιᾶν ἠδύναντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρουν μετάγειν, Μωϋσέως αὐτὰς ἐκεῖ παραμένειν προειρηκότος.

η'. Ηδη δὲ τεσσαράκοντα ἡμερῶν διειληλυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρῆν ἀδένος σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγευμένος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὴν στρατιὰν ἐπιφανεὶς, καὶ τὴν τῶ Θεῶ πρόνοιαν ἣν εἶχε περὶ αὐτῶν ἀπεδήλω, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι πολιτευόμενοι· λέγων, αὐτῷ κατὰ ταύτας ὑποθέσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ

quntus eſt Moyſes, magnumque ex praedictis gaudium accipiente, dimiſſa eſt concio. Proximis vero diebus ad tentorium eius ventitantes, poſtulabant vt etiam leges a Deo ad ipſos afferret. Ille vero et iſtas poſuit; et de vniuerſis quo modo agenda eſſent deinceps praeſcripſit: quorum meminero tempore opportuno. Maiorem autem legum partem in alium librum remitto, ſeorſim de illis commentaturus.

7. Cum eo loco res eſſent, Moyſes iterum in montem Sinaeum aſcendit, poſtquam hoc ipſum praedixerat Hebraeis. Illis autem ſpectantibus aſcenſionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor inceſſit Hebraeos, ne quid illi grauius accidiſſet: et ex omnibus, quae pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod ſibimet perſuaderent Moyſen periiſſe. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incurſu laniatum eſſe, et maxime qui illum odio habuerunt in ea erant ſententia: alii vero ad Deum conceſſiſſe. Prudentiores autem, et qui ex neutra opinione aliquid ſibi voluptatis caperent, vt in feras incidens diſcerperetur humanum arbitrantes, vtque a Deo ad ſe translatus eſſet ob virtutem ſuam veriſimile credentes, hac cogitatione ſortem ipſius lenius ferebant: ſemet vero tali praeſide et curatore orbatos exiſtimantes, qualem alium vix ſibi datum iri ſperarent, in magno erant luctu; et neque mali ſuſpicio ſinebat eos boni aliquid de viro exſpectare, neque ſpe adempta poterant non lugere ſummoque in moerore verſari. At inde caſtra mouere non auſi ſunt; quod Moyſes abiens eis praeceperit illic manere, reditumque ſuum praeſtolari.

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes iam praeteriiſſent, tandem aduenit, nullo alimento, quali homines aſſueſcunt, deguſtato. Eo autem conſpecto totus gaudio completur exercitus, moxque eis expoſuit, quantam de eorum ſalute curam adhibuit Deus: dicens, ſibi per illos dies oſtenſum eſſe, quomodo bene beateque viuerent et rempublicam adminiſtrarent; poſtulareque

σκηνὴν ὅτι βέλεται γενέσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτεισι πρὸς αὐτὸν παραγινόμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχοῦ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τῆς ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν συσκηνῇ, παρατυγχάνων ταῖς ἡμετέραις εὐχαῖς· γενήσεται δὲ ἡ σκηνὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένους ἐχούσας τοὺς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ τῆς σκηνῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

Οἱ δὲ χαίροντες οἷς τε εἶδον καὶ οἷς ἤκουον τοῦ στρατηγοῦ, τῆς κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδῆς οὐ κατελείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τῆς καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα· αἰγείους τε τρίχας, καὶ δοράς προβάτων, καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθος, ἑτέρας δὲ λευκὴν παρεῖχον τὴν χρόαν· ἔριά τε τοῖς προειρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνου βύσσον· λίθους τε, οὓς ἐνδεδεμένους. χρυσίῳ καθιεργνύντες ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πλῆθος συνέφερον. ἐκ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκηνήν. ἡ δ' ὑδὲν μεταφερομένη καὶ συμπερινοστοῦντος ναοῦ διέφερε. τούτων δὴ κατὰ σπουδὴν συγκομισθέντων, ἑκάστου καὶ παρὰ δύναμιν φιλοτιμησαμένου, ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, ταῦτα ἦν· Βεσάληλος μὲν Οὐρὶ παῖς, τῆς Ιούδα φυλῆς, υἱωνὸς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ· Ελίαβος δὲ Ισαμάχου, Δάνιδος φυλῆς. τὸ δὲ πλῆθος ἅτοι ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρισθεῖσι

Deum vt Tabernaculum ei conficiant, in quod deſcenderet quoties illis adeſſet, vt etiam alibi migrantes id nobiſcum circumferamus, et non amplius opus ſit in montem Sinaeum aſcendere, ſed et ipſe ventitans inter nos habitaret, precibus noſtris praeſens et propitius. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine et forma quas ipſe praemonſtrauit, vobis ad illud fabricandum non ſegnem operam conferentibus. Cum haec dixiſſet, duas tabulas eis oſtendit, inſcripta habentes decem praecepta, quinque in vtraque. Et ſcriptura erat a manu Dei.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo ſtatuit et ſacrauit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.

ILLI vero iis rebus laeti, quas viderant et a Moyſe acceperant, nihil operae ſtudiique, quantum in ſe erat, deſiderari voluerunt. Sed afferebant argentum ſimul et aurum, et aes: lignaque optimae materiae, et quae haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; et pelles ouinas, alias quidem hyacintho, alias vero cocco tinctas, alias purpurae flore colluſtratas, alias vero lacteo candore imbutas: lanaſque praedictis coloribus fucatas, et linum byſſinum: lapilloſque pretioſos, quibus homines, auro vinctis et incluſis, ad ornatum ſumptuoſiorem vtuntur: atque inſuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex huiuſmodi enim materia Tabernaculum exſtruxit. Illud vero nihil a templo portatili et ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, et ab omnibus maiori quam pro facultatibus ſuis munificentia, architectos operibus praeficit ex mandato Dei; et quos ſane populus, ſi illis liberum fuiſſet, elegiſſe voluit. Illorum autem nomina, nam et in ſacris libris ſunt perſcripta, haec erant: Beſaleelus quidem Vri filius, ex tribu Iudae, nepos autem Mariammae ſororis Moyſis: Eliabus vero Iſamachi filius, tribus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem inoeoptam promouebat, vt Moyſi viſum eſſet eos inhibere,

ὑπῆλθεν, ὥστε Μωϋσῆς ἀνεῖρξεν αὐτὰς, ὑποκηρυξάμενος ἀρκεῖν τὰς ὄντας. τοῦτο γὰρ οἱ δημιοῦργοὶ προειρήκασι. ἐχώρουν δ' ἂν ἐπὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν· καὶ Μωϋσῆς αὐτὰς ἔκασα περὶ τῶν μέτρων, κατὰ τὴν ὑποθήκην τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγέθους, ὅσα τε δεῖ σκεύη χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσοντα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔχρηζε τὸ ἔργον, κόσμῳ τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

β'. Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ γεγενημένων, χρυσίῳ τε καὶ ἀργυρῷ, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· πρόσκαιρον ἑορτὴν Μωϋσῆς καὶ θυσίας κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵνα τὴν σκηνήν. πρῶτον μὲν αἴθριον διαμετρησάμενος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· κάμακας ἔστησε χαλκέας πεντακαίδεκα τὸ ὕψος, καθ' ἑτέραν πλευρὰν εἴκοσι τῶν ἐπιμηκεστέρων, δέκα δὲ τῶν ἐν πλάτει κειμένων τῆς κατόπιν. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῳ προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργύρεα· βάσεις δὲ χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκαῖ δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξήπτετο δὲ τῶν κρίκων καλώδια τὴν ἀρχὴν ἦλων χαλκέων πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἳ, καθ' ἑκάστην κάμακα παρέντες κατὰ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκηνὴν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐκ βύσσου μαλακωτάτη διὰ πασῶν ἐπῆν, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τῆς βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιφράττουσα ἅπαν ἐν κύκλῳ τὸ χωρίον ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ ὅτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ τοῦ περιβόλου. τῆς δὲ τετάρτης πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ ὅσα πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον τοῦ παντὸς ἦν, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῴγεσαν κατὰ πύλας· ἐν αἷς ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων. ὅλαις δ' αὐταῖς ἄργυρος ἦν ἐπικεχαλκευμένος πάρεξ τῶν βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶσαι, αἱ τοῖς πυλίχοις ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν περιπεπτυγμένον. τὸ δὲ κατὰ τὰς πύλας· μῆκος

iubendo per caſtra proclamari non opus eſſe pluribus. id quod iam dixerant et monuerant artifices. Itaque ad Tabernaculi ſtructuram aggrediuntur: Moyſe eos ſingula de menſuris edocente, prout ei ſuggeſſerat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, ſacrificiorum et ſacrorum vſui inſeruientium. Quin et aemula virtus feminarum enituit circa veſtes ſacerdotales, et alia quae deſiderabantur ad ornatum operis et Dei miniſterium.

2. Cum autem omnia iam praeſto eſſent et parata, et aurum et argentum, et aes, et textilia, Moyſes, indicto ſolenni feſto et ſacrificiis pro cuiuſque facultatibus, tabernaculum erigit hoc modo. Atrium primo dimenſus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos aereos ſtatuit altitudine quinque cubitorum, ſecundum longiora latera viginti, ſecundum tranſuerſa a tergo decem. Annuli autem vallis ſingulis inerant. Capitella quidem vallorum argentea: baſes vero deauratae, et ſubacutae tanquam ima haſtarum; aereae autem qua in terram defixae. Annulis innectebantur funes, ab altero capite clauis aereis cubitalibus religati, qui per ſingulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byſſinum molliſſimum vnumquodque trium laterum peruadebat, et e capitellis pendens ad baſin ampliter defluebat; omnem per circuitum locum circummuniens, vt nihil a pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; vtrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto et expolito toti conficiebantur, praeter baſes: illae enim aeneae erant. Ab vtroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in ligna portas ſuſtinentia intromiſſi et firmiter depacti: et ab illis quidem circumductum erat linteum e byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus,

μὲν ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθους· ὕφος ἦν πορφύρας καὶ φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὐτῷ συνανθούντων καὶ ποικίλων, ὁπόσα μὴ ζώων ἐξετυποῦντο μορφάς. ἐντὸς δὲ τῶν πυλῶν περίβαντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὐτῷ καὶ τὴν κρηπίδα παρεχόμενον· ἐξ ἧς τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τῶν ποδῶν καταχεῖν παρῆν. καὶ ὁ μὲν τῆ αἰθρίᾳ περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

γ'. Τὴν δὲ σκηνὴν ἵστησιν αὐτῆ κατὰ μέσον, τετραμμένην πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὴν ἀνιὼν ἀφίῃ τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἐπὶ πήχεις ἐγήγερτο τριάκοντα, τὸ δὲ εὖρος ἐπὶ δέκα διεστήκει· καὶ ὃ μὲν ἕτερος τῶν τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος κατὰ βορέαν ἐτέτραπτο, κατόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις κατελείπετο. ἀνίσασθαι δ' αὐτὴν ἐχρῆν ἐφ' ὅσον προσβαίνοι τὸ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλα πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς δὲ πλάτος διεστῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκευμέναι πανταχόθεν χρυσαῖ, διά τε τῶν ἔνδοθεν καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν. δύο δ' αὐτῶν ἑκάτῳ προσῆσαν στρόφιγγες, ἑλαυνόμενοι κατὰ δύο βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲν ἦσαν· πυλὶς δ' ἑκατέρα τούτων προσῆν δεχομένη τὸν στρόφιγγα. τῆ δὲ κατὰ δύσιν τοίχῳ κίονες μὲν ἓξ ἦσαν· συνῆσαν δ' ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τῶν ἀρμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τὴν συνέλευσιν, χρύσεον τά τε ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτός. ἀνελόγει γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμὸς· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ παρεῖχε βάθος τρίτον σπιθαμῆς ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι τὰς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον· ἐννέα γὰρ πήχεις οἱ ἐξ κίονες παρέχονται συνεισελθόντες· δύ' ἑτέρους ποιοῦνται κίονας ἐκ πήχεως τετμημένους, οὓς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένους. ἕκαστος δὲ τῶν κιόνων κρίκους εἶχε χρυσέους κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμ-

in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura et cocco, hyacintho et byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque tamen animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat aeneum, cum crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent et pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

3. Tabernaculum autem poſuit in eius medio, verſum ad orientem; vt mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et eius quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obuerſus, et a tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulae ligneae ex vtroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatae, latitudine vero vnius et dimidii cubiti, et craſſitudine quatuor digitorum. Laminae autem aureae illis vndique fabricatae erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illae vero ex argento quidem factae) et vtrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulae quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptae erant et connexae, vt non perceptis commiſſuris in vnum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori et exteriori parte auro obductum. Vtroque ex latere ſibi reſpondebant tabulae, erant enim numero viginti. et vnaquaeque latitudinis quidem erat vnius cubiti et dimidii, craſſitiei vero quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In poſtico autem pariete (nouem enim cubitos tantum efficiebant ſex eius tabulae coniunctae) duas alias tabulas faciunt ex vno cubito diuiſas, quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorum tabularum adornatas. Singulae autem tabulae annulos habebant aureos fronti extrinſecus adaptatos, veluti radicibus quibuſdam ordine de-

πεπλεγμένης κατὰ στίχον πρὸς ἀλλήλας τετραμμένης τὴν περιφάνειαν· καὶ δι' αὐτῶν ἐπίχρυσοι σκυταλίδες ἐλαυνόμεναι, πέντε πήχεων ἑκάστη τὸ μέγεθος, σύνδεσμος ἦσαν τῶν κιόνων, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, τέχνῃ τῷ τρόφιγγι κοχλίᾳ τρόπον δεδημιουργημένῳ. κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ ἦν διὰ πάντων ἴσα τῶν κιόνων, εἰς ἣν ἐνέβαινον πλάγιαι καὶ αἱ τελευταὶ τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρᾳ τοίχᾳ τῶν ἐπιμηκεστέρων, κρατεῖσθαι σὺν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς τῷ θήλει τῆ ἄρρενος συνελθόντος. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ μηθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μή τ' ἄλλης αἰτίας, τὴν σκηνὴν συνεῖχεν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ἐν ἠρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μετὰ δέκα πήχεας ἡρμοσμένους ἐκ τῆ μυχῆ τέσσαρας ἵστησι κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ἐπικειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. τὸ δ' ἐνδοτέρωθεν αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τὴν μέντοι διαμέτρησιν τὴν τοιαύτην τῆς σκηνῆς πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς οὐρανὸς ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δ' εἴκοσι πήχεες, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βάσιμος ἀνθρώποις, ὅτως τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις ἐπετέτραπτο. κατὰ μέτωπον δὲ, ἐξ ἧ τὴν εἴσοδον ἦσαν πεποιημένοι, κίονας ἔστησαν χρυσέους, χαλκείαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τὸν ἀριθμόν. κατεπετάννυσαν δὲ τὴν σκηνὴν ὕφεσι βύσσᾳ καὶ πορφύραις καὶ ὑακίνθῳ καὶ φοίνικος βαφαῖς συγκεκραμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων δέκα πανταχόθεν, ᾧ κατεπετάννυσαν τοὺς κίονας, οἳ, διαιροῦντες τὸν νεὼν, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ ποιοῦν αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄβατον τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, τοῦ ἁγίου τὸ ἅγιον. ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φάρος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον ὅσα

fixos, ſibi inuicem vndique reſpondentes: et per eos repagula deaurata traiiciuntur, ad tabulas coniungendas; capite vniuſcuiuſque vectis in caput alterius admiſſo per vertibula cochleae ad ſimilitudinem affabre facta. Ad poſticum autem parietem vna phalanx per tabulas omnes diſcurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commiſſuris iungerentur maſculo et femina inter ſe coarctatis. Atque ita cautum eſt vt tabernaculum nulla ventorum vi alioue impetu agitaretur, ſed perquam ſecurum ſtaret et immobile.

4. Intus autem eius longitudine in tres partes diuiſa, ad decem cubitos a fundo ſtatutae ſunt columnae quatuor loco adaptatae, eodem opere et ex eadem materia cum aliis factae, et baſibus ſimilibus impoſitae, paululum ab inuicem disiunctae. Quod intra eas, adytum erat; reliquum vero tabernaculi ſacerdotibus patebat. Atque contigit vt talis tabernaculi dimenſio rerum vniuerſitatem quodammodo referret. nam tertia pars quae intra columnas quatuor, quo nec ſacerdotibus fas accedere, erat veluti coelum Deo ſepoſitum: viginti vero cubitorum ſpatium, tanquam terra et mare ad quae hominibus datur acceſſus, ſolis ſacerdotibus concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus, columnas quinque ſtatuerunt aereis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi et purpurae, et hyacinthi et cocci coloribus pulchra diuerſitate contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquauerſum, columnis obductum; quae, per tranſuerſum templi poſitae, adytum intus concluſum tenebant. et hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Specioſa autem erat haec cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis vniuerſis intexta, quae ei in ornamentum cederent, praeter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, tex-

κόσμον οἵσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ χρόᾳ παραπλήσιον τοὺς ἐν ταῖς εἰσόδοις πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστῳ κίονος κρίκῳ κατέχοντος αὐτό, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους τοῦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν ὑποδυομένοις. ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ἦν ἰσομέγεθες φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων ἐπιθάτερα, τῶν κρίκων τῷ τε ὕφει καὶ τῷ κάλῳ διακονέντων πρός τε τὸ ἐκπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· ἐμποδὼν γὰρ ἐσόμενον πρὸς τὸ κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις. κατὰ δὲ τὰς λοιπάς, καὶ μάλιθ' ὅταν ἡ νιφετώδης, προπεταννύμενον, σεγανὸν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὅθεν δὴ παρέμεινε τὸ ἔθος, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὴν σινδόνα τοιοῦτρόπον περικεῖσθαι ταῖς εἰσόδοις. δέκα δ' ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσέους ἔχοντα γιγλύμους, ἐπὶ συναφῇ θήλυός τε καὶ ἄρρενος συνείλκετο, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑπερτεινόμενα τοῦ ναοῦ τό τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τὰς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἐσῶτας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον πῆχυν ἀνέχοντα. ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες, μιᾷ πλείους τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσαι. τριάκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν ταῖς ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐτέτατο μέχρι τῆς γῆς κεχυμέναι· κατὰ θύρας δὲ τετράμματι παραπλήσιον καὶ πασάδι παρεῖχον, τοῦ ἑνδεκάτου φάρσους εἰς τοῦτο παρειλημμένου. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν κατεσκευασμέναι ὑπερῆσαν. σκέπη καὶ βοήθεια ταῖς ὑφαντικαῖς ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἴη γεγενημέναι. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ χρόαν τοῖς κατὰ τὸν οὐρανὸν συμβαίνουσιν οὐδὲν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δὲ ἐκ τῆς τριχὸς καὶ τῶν διφθερῶν πεποιημέναι κατῆσαν ὁμοίως τῷ περὶ τὰς πύλας ὑφάσματι, τό τε καῦμα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὄμβρων ὕβριν ἀπομαχόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοῦτον πήγνυται τὸν τρόπον.

tura, et colore ſimilis, quinque columnas ad introitum ſanctuarii obtegebat, a ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cuiuſque columnae dependens. At reliquum ſpatii ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat. Huic autem velo lintea praetenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, vt aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, et praecipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac praeſertim cum niuoſa, eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Vnde et poſt templum a nobis exaedificatum obtinuit, vt huiuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Praeterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo et viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo et femina ad contactum implicitis coaptata erant, vt vnum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant et ſuperiora, et parietum partem vtramque lateralem ſimul et poſticam, ad terram vno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem et alia ſtragula eiuſdem latitudinis, vno quidem numero plura, in longitudinem vero magis porrecta: conſtabant enim iſta triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem ſubtilitate qua priora e lana, ad terram vſque prolixius aliquanto demiſſa erant: ad oſtia faſtigii et antarum ſimilitudinem referebant, ſtragulo vndecimo in hunc vſum aſſumpto. Alia rurſus e pellibus facta his ſuperinducta erant, quae contra aeſtus et pluuias coloribus variegata protegerent. Aſpectu eius e longinquo quidem homines obſtupeſcebant: adeo enim micabant colores, vt coelum intueri viderentur. Operimenta autem e pilis et pellibus ſimiliter prominebant, ac velum ad portas oppanſum; vt ſcilicet ardores et imbrium iniuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum conſtructum eſt.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ ξύλων ἰσχυρῶν τὴν φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ἀδυναμένων. ἡ δὲ ἐρὼν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ τάτ' ἐντὸς καὶ τὰ ἔξωθεν περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· στρόφιγξί τε χρυσέοις τὸ ἐπίθεμα προσηνωμένον εἶχεν θαυμαστῶς, ὃ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' ἀδέτερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν εὐαρμοσίαν λυμαινόμενον. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τῶν ἐπιμηκεστέρων κρίκοι προσήσαν χρύσεοι δύο, τῇ παντὸς δήκοντες ξύλῳ· καὶ δι' αὐτῶν μέντοι σκυταλίδες ἐπίχρυσοι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δεήσειεν, ἄγοιτο κινεμένη. ἐ γὰρ ἐπὶ ζεύγης ἐκομίζετο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δ' ἐπιθέματι αὐτῆς ἦσαν πρόσυποι δύο· Χερυβεῖς μὲν αὐτὰς Ἑβραῖοι καλοῦσι, ζῶα δ' ἐστὶ πετεινά, μορφὴν δ' ἀδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων παραπλήσια. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τῇ Θεῇ προσυπεῖς ἑωρακέναι. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τὰς δέκα λόγους συγγεγράφθαι συμβεβήκει, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ κατὰ μέτωπον, ἐγκατέθετο. καὶ ταύτην ἐν τῷ ἀδύτῳ κατατίθησιν.

ς'. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἰδρύεται Δελφικαῖς παραπλησίαν· τὸ μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεος, καὶ σπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσεως ἕως τῶν κάτω τελέως ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς προσιθεῖσι ταῖς κλίναις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. κοιλαίνεται δὲ καθ' ἕκαστον πλευρὸν, κοιλαίνεσά πως κατὰ παλαιστὴν τὸ ἔδαφος, ἕλικος περιθεούσης τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τῆ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, ἐκ ἄπωθεν τῆ ἐπιθέματος, δι' ὧν ἦσαν ς'ελεοὶ χρύσεοι, ξύλῳ τὰ νέρθεν ὄντες, ἐξαίρετοι. κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κατὰ τὰς κρίκας κοινωθέντας· ἀδὲ γάρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, εἰς περονίδας

5. Facta eſt autem et arca Deo ſacra ex lignis natura validis et quae cariem non ſentiunt. Haec vero Eron quidem dicitur lingua noſtra vernacula. Huiuſmodi autem erat eius fabrica. Longitudo ei quidem erat quinque ſpithamarum: latitudo vero et craſſities trium ſingulatim erat ſpithamarum. Intus autem et extra auro tota obducta eſt, vt plane occultaretur eius materies: et aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod vndique ei ad amuſſim reſpondebat, nulla ex parte vel tantilla ſcitam eius aptamque iuncturam impediente aſperitate. Porro vtrique longiorum laterum parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; et per eos vectes deaurati vtrinque traiecti, vt earum ope, quoties occaſio poſtularet, de loco in locum moueretur. non enim ſuper iumentis vehebatur, ſed ſacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem eius impoſitae erant effigies duae: quas quidem Cherubes appellant Hebraei. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in viuis vnquam conſpexerat. Aſt haec dixit Moyſes ſe ab imaginibus in Dei throno expreſſis accepiſſe. In hanc arcam repoſuit duas tabulas, in quibus decem praecepta conſcripta eſſe contigit; quinque quidem in ſingulis, duo vero cum dimidio in vnaquaque pagina. ipſamque arcam intra adytum recondit.

6. In ſacerdotum ſacrario menſam collocauit, Delphicis non abſimilem: longitudine quidem duum cubitorum, latitudine vero cubiti vnius, et altitudine trium ſpithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem ſui parte deorſum perfecte et accurate facti, ſimiles iis quos ſpondis adhibent Dores; ſurſum vero abacum verſus quadrangulari opere erant. At menſa excauatur per vnumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte ſuperiorem et inferiorem eius corporis partem. Singulis autem eius pedibus affixi erant annuli, non ſeparati ab operculo; in quos immiſſi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohaerebant annuli, cauitas erat:

τὴν ἀρχὴν τελευτῶντες, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ προανέχον ἐμβαίνει τῆς τραπέζης, ἡ δὲ εἰς τὸν πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο. ἐπὶ ταύτης, ἐτίθετο γὰρ ἐν τῷ νεῷ τετραμμένη πρὸς ἄρκτον ἡ πόρπη τῆ μυχῆ, διετίθεσαν ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμους κατὰ ἓξ ἀπαλλήλους κειμένους, καθαρῶ πάνυ τῶ ἀλεύρου ἐκ δύο ἀσσαρώνων· ὁ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων ἐτίθεντο δύο φιάλας χρύσεας, λιβανωτῶ πλήρεις. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τὴν γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν Σάββατα καλοῦμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐροῦμεν.

ζ'. Κατὰ πρόσωπον δὲ τῆς τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵσταται λυχνία ἐκ χρυσῆ κεχωνευμένη διάκενος, σαθμὸν ἔχουσα μνᾶς ἑκατόν. Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγχαρες· εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίηται δὲ σφαιρία καὶ κρίνα σὺν ῥοΐσκοις καὶ κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως συνετέθη πρὸς ὕψος, ποιήσαντος αὐτὴν συγκειμένην εἰς μοίρας εἰς ὅσας τοὺς πλανήτας καὶ τὸν ἥλιον καταπέμψουσιν. ἀπαρτίζεται δὲ εἰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καταλλήλας ἐν τοίχῳ διακειμένας. λύχνοι δ' ἐπιφέρονται αὐτῆς ἑπτὰ κατὰ μίαν, τῶν πλανητῶν τὸν ἀριθμὸν μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἴς τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η'. Μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς προεῖπον, θυμιατήριον, ξύλινον μὲν, ἐξ ὧ καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ σηπόμενον, στερεὰ δὲ περιελήλατο αὐτῶ λεπίς. πηχυαῖον μὲν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. ἐπῆν δὲ ἐχάρα χρυσέα ὑπερανεστῶσα, ἔχουσα κατὰ γωνίαν ἑκάστην στέφανον, καὶ τοῦτον δ' ἐκπεριοδεύοντα χρύσεον· ὧ καὶ ῥίκοι καὶ σκυταλίδες προσῆσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυτο δὲ καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑπόξυλος καὶ αὐτὸς, ἑκάστην πλευ-

neque enim perpetui erant, ſed prius quam in orbem coirent, deſinebant extremitatibus ſuis in acumina, quorum vnum in prominentem menſae partem inſerebatur, alterum in pedem. atque his per viam aſportabatur menſa. Super hanc (nam poſita erat in ſanctuario verſus ſeptentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati; ſeni e regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, ex farina mundiſſima duorum aſſaronum: quae menſura Hebraeorum ſeptem cotylas Atticas continet. Panibus autem impoſitae erant duae phialae aureae thure plenae. Poſt ſeptem vero dies alii panes inferebantur, feſto ſcilicet quod nos Sabbatum appellamus: diem enim quemlibet ſeptimum Sabbatum vocamus. At quodnam huic rei excogitandae anſam dederit, alibi dicemus.

7. Ex aduerſo autem menſae propius meridianum parietem ſitum erat candelabrum ex auro fuſo et ſubinani, centum minarum pondo. Hebraei quidem cinchares nominant: quod, ſi Graece interpreteris, talentum ſignificat. Diſtinctum autem erat ſphaerulis, liliis, granatis, et craterculis: (illorum vero omnium ſumma erat LXX.) ex quibus ab ſimplici baſi compoſitum in altum aſſurgebat, in totidem calamos ſtructura ſua diſtributum, quot planetas cum ſole perhibent. Exibat autem in ſeptem capita, vna eademque ſerie aequis interuallis diſpoſita. Porro et in illis lucernae praefulgebant, in ſingulis ſeptem, planetarum numerum referentes: reſpectanteſque ad orientem et meridiem, candelabro oblique poſito.

8. Inter lychnuchum autem et menſam interius, vt iam dixi, poſita ſtabat ara ſuffitus, e ligno quidem, vnde et priora facta ſunt inſtrumenta non putreſcente, ſolida vero lamina incruſtato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimpoſita autem erat craticula aurea, habens ad vnumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adiuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam a ſacerdotibus deportari poſſet. Sed et pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare aereum, ſubligneum et illud, quinque cu-

ρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος τρισὶν, ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, δικτύῳ τὴν ἐχάραν ἐμφερεῖ· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐχάρας πῦρ καταφερόμενον, τῆς βάσεως διαπαντὸς ἀχ ὑποκειμένης. ἀντικρὺ δ' ἐτίθεντο τῆ βωμῆ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἐκ χρυσῆ· ὅσα δὲ ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχον. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη, τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

ΚΕΦ. ζ'.

Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τῆ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τῆ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

Γίνονται δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαὶ, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις, ὃς Χαναίας καλῆσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, ὃν Αναραβάχην προσαγορεύουσι. σημαίνει δὲ ἀρχιερέα. τὴν μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὴν τοιαύτην εἶναι συμβέβηκεν. ὅταν δὲ προσίῃ ταῖς ἱερουργίαις ὁ ἱερεὺς, ἡγνευκὼς ἦν ὁ νόμος ἁγνείαν προσαγορεύει, πρῶτον μὲν περιτίθεται τὸν μαναχασὴν λεγόμενον. βύλεται δὲ συνακτῆρα μὲν δηλοῦν. διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ῥαπτὸν ἐκ βύσσου κλωστῆς εἰργνύμενον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν ὡσπερεὶ ἀναξυρίδας· ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευτῆσαν ἄχρι τῆς λαγόνος περὶ αὐτὴν ἀποσφίγγεται.

β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σινδόνος βυσσίνης. χεθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο σημαίνει· χεθὸν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιγεγραμμένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χειρίδας περὶ τοῖς βραχίοσιν κατεσφιγμένος· ὃν ἐπιζώννυνται κατὰ σῆθος, ὀλίγον τῆς μαχάλης ὑπεράνω τὴν ζώνην περιάγοντες, πλατεῖαν μὲν ὡς εἰς τέσσαρας δακτύλους, διε-

bitos longum et totidem latum, et tribus altum, similiter auro ornatum, laminis aereis adopertum, cum crate ad similitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis a foco superne decidebat, quod basis ei non omnino subiecta esset. Caeterum e regione arae praesto insuper erant infundibula, phialae, thuribula, craterasque ex auro: quaecunque vero alia aderant instrumenta, sacro ministerio designata, ex aere conflata erant omnia. Atque hoc modo se habuit Tabernaculum, vna cum apparatu suo.

CAP. VII.

Qualia fuerint vestimenta sacerdotum et Pontificis M. de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum et sacrificiorum ritibus: atque de festis, et vt dies singuli dispositi erant: tum leges aliae.

Factae sunt autem et sacerdotibus vestes, cum aliis omnibus, quos Chanaeas vocant, tum etiam ipsi Pontifici, quem Anarabachen appellant. significat autem vox ista principem sacerdotem. Et aliorum quidem vestes huiusmodi esse contigit. Quando autem ad sacra ministeria accedit sacerdos, purus factus iuxta praescriptam in lege puritatem primo quidem induit Manachasen, vti vocatur. idem enim denotat ac constrictorium. Est autem subligar circa verenda subtile ex byisso retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: atque ab homine medio subsciissum, ad ilia desinens ligaminibus suis stringitur.

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis sindonis byssinae. Chethomene quidem appellatur. Hoc lineum significat: nos enim linum chethon nominamus. Est autem hoc indumentum tunica vsque ad talos demissa, corpus arcte ambiens, et manicas circa brachia adstrictas habens: quam accinctam gerunt et constrictam paulo supra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero subinani, vt serpentis exuuiae videretur. Flores autem

κένως δ' ὑφασμένην ὥστε λεβηρίδα δοκεῖν ὄφεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, φοίνικι καὶ πορφύρᾳ μετὰ ὑακίνθου καὶ βύσσου πεποικιλμένα· σήμων δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλίξεως κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῖται, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως ἂν μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· πρὸς γὰρ εὐπρέπειαν ὅτως ἔχει τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ σπουδάζειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ διακονεῖν, ὅπως μὴ κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸ λαιὸν ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν ἀβανὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δὲ, παρὰ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, ἐμίαν αὐτὴν καλοῦμεν. ὅτως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. ὅτος ὁ χιτὼν κολπῶται μὲν ὑδαμόθεν· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸν βραγχωτῆρα τῇ αὐχένος, ἀρπεδόσιν ἐκ τῆς ὥας καὶ τῶν κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον ἠρτημέναις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκατέραν κατακλεῖδα. μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ δὲ τῆς κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, ὑ δικνυμένον εἰς πᾶσαν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. καλεῖται μὲν μασναεμφθής. τῇ δὲ κατασκευῇ τοιοῦτός ἐστιν ὡς σεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματος λινέου ταινία πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰρ ἐπιπτυσσόμενον ῥάπτεται πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ἐκπεριέρχεται διήκουσα μέχρι μετώπου, τήν τε ῥαφὴν τῆς ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπρεπὲς καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ δὲ τῷ κρανίῳ γιγνομένη ἐπίπεδον. ἥρμοσαι δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ περιῤῥυῇ πονοῦντος περὶ τὴν ἱερουργίαν. καὶ ὁποία μέν ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν ἱερέων στολὴ δεδηλώκαμεν.

δ'. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ ταύτῃ, παραλιπὼν οὐδὲν τῶν προειρημένων· ἐπενδυσάμενος δ' ἐξ ὑακίνθου πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ ὅτος· μεσὶς καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. ζώνῃ περισφίγγεται βάμμασιν οἷς ἡ πρότερον ἤνθει διαπεποικιλμένη, χρυσῷ συνυφασμένῳ. κατὰ πέζαν δ' αὐτῷ προσῤῥαμμένοι θύσανοι ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς μεμιμημένοι ἀπήρτηντο, καὶ κώ-

intextos habet cocco et purpura, hyacintho atque byſſo variegatos: at ſtamen eius ex ſola byſſo. Et a pectore incipiens, atque ſemel ac iterum circumducta illic ligatur; et multa quidem defluit vſque ad talos, quamdiu ſacris non operatur ſacerdos: ſic enim ſpectantibus decora videtur. Cum vero ſacrificare oportet et altaris miniſterium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, ſuper humerum laeuum illam reiicit. Hanc quidem Moyſes nominauit Abaneth: nos autem, a Babyloniis edocti, ipſam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis inſignitur. Haec tunica ſinum quidem nuſquam habet, ſed amplam circa collum aperturam, quae certis quibuſdam funiculis, ex ora et a pectore et a tergo dependentibus, ſuper vtramque ſcapulam adſtringitur. Vocatur autem Maſſabazanes.

3. At ſuper caput geſtat pileum non faſtigiatum, neque totum caput incingentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum. nominatur quidem Maſnaëmpthes. Tali autem modo adornatur vt corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciae craſſae concinnata: etenim in orbem ſaepius replicatur atque conſuitur. Deinde ſindon deſuper pileum integit, vſque ad frontem deſcendens, et faſciae commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, et toti cranio preſſe adhaerens. Aptatur autem accurate, ne ſacrificanti forte delabatur. Et iam qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbae amictus, declarauimus.

4. Summus Pontifex et hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens, ſed illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam. Eſt autem et haec talaris, ſecundum dialectum noſtram Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad inſtar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adſutae erant fimbriae, ita adornatae vt mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non ſine multo decore inſerta

δωνες χρύσεοι κατὰ πολλὴν ἐπιτήδευσιν τῆς ὑπερπείας· ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοῖσκον, καὶ ῥοῶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν ὅτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαπτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν παρὰ πλευρᾶν· φάρσος δ' ἐν ἐπίμηκες ὑφασμένον χιτῶν ἔχει βρυγχωτῆρα ὑ πλάγιον, ἀλλὰ κατὰ μῆκος ἐρρωγότα πρός τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μετάφρενον. πέζα δ' αὐτῷ προσέρραπται, ὑπὲρ τῦ μὴ διελέγχεσθαι τῆς τομῆς τὴν δυσπρέπειαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὄπισθεν αἱ χεῖρες διείργονται χιτῶς ἐστιν.

ε'. Ἐπὶ δὲ τύτοις τρίτον ἐνδύεται τὸν λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δ' ἐπωμίδι προσεοικότα. γίνεται γὰρ τῦτον τὸν τρόπον. ὑφανθεὶς ἐπὶ βάθος πηχυαῖον ἔκ τε χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσῦ συμπεποικιλμένυ, ἀπερίπτυκτον τῇ στέρνῳ τὸ μέσον καταλιμπάνει, χερσί τε ἠσκημένος, καὶ τῷ παντὶ σχήματι χιτὼν εἶναι πεποιημένος. τῷ δὲ διακένῳ τύτῳ τῦ ἐνδύματος σύνεστι περίτμημα σπιθαμῆς τὸ μέγεθος, χρυσῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῖς τῷ ἐφώδῃ βάμμασι διηνθισμένον. ἐσσήνης μὲν καλεῖται. σημαίνει δὲ τῦτο κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς τῦ ἐφώδυ ὅπερ ὑφαίνοντες κατὰ σῆθος ἐξέλιπον. ἐνῦται δ' ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὐτῷ τε κατὰ γωνίαν ἑκάστην, κἀκείνῳ τῶν ἴσων προσκεκοινωμένων, ῥάμματος ὑακίνθυ παραληφθέντος εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλυς κατάδεσιν τοῖς κρίκοις. πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτῦ νήμασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησαν. ποροπῦσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο κατὰ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλος ἐπ' αὐτὺς ἐπιθέον χρύσεον ἔχοντες, πρὸς τὸ ταῖς περονίσιν ἐπιτήδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τύτοις τῶν Ιακώβυ παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ἐπιχωρίοις γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, κατὰ ἓξ τῶν λίθων, ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ κατὰ ὦμον τὸν δεξιόν. ἐπίασι δὲ καὶ τὸν ἐσσήνην λίθοι δώδεκα μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες, ἀ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμος διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ὅτοι μέντοι, κατὰ στίχον τρεῖς ἐπὶ τεσσάρων διακείμενοι γραμ-

erant; ita vt inter duo tintinnabula malum Punicum, et inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. Haec autem tunica non conflat ex duabus plagulis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus; sed vnicum est vestimentum in longum vndique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens non obliquam, sed in longitudinem discissam, a pectore vsque ad interscapilium medium. Ei vero adsuitur limbus, ne scissurae deformitas appareret. Similiter etiam aperta est, qua manus exseruntur.

5. Super has vestes tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Graecanicae similem. Fit enim hoc modo. Texta est in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita vt medium pectoris intectum relinquat, manicis quoque ornata est, atque plane in tunicae formam facta videtur. Lacunae vero vestis inseritur frustum amplitudine palmi, auro et iisdem quibus Ephodes coloribus eleganter intertextum. Essenes quidem vocatur: hic vero in lingua Graeca λόγιον [Rationale] significat. Ad amussim autem complet illud Ephodae spatium quod vacuum a texentibus iuxta pectus relictum est. Illi vero committitur annulis aureis vnicuique angulo appositis, similibus Ephodae annexis qui istis respondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter se connectendos. Caeterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt vt spatiola taeniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero iuxta humeros connectunt sardonyches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, vt idoneum esset fibulis. His autem insculpta erant filiorum Iacobi nomina, literis vernaculis nostrae linguae; in vtroque lapide sena. At natu maiores dextrum humerum obtinebant. Quin et Essenen ipsum duodecim lapides distinguunt, eximia magnitudine et pulchritudine; ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari potest. Et isti quidem, terni in eadem

μῶν, ἐνήσκηνται τῷ ὕφει· χρυσὸς δ' αὐτὰς ἐκπεριέρχεται τὰς ἕλικας ἐντιθεὶς τῷ ὕφει, πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν ἅτως πεποιημένος. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ σαρδόνυξ, τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα δὲ ἄνθρακα παρέχεται, καὶ ἴασπιν, καὶ σάπφειρον· τῆς δὲ τρίτης λίγυρος μὲν ἄρχει, εἶτα δὲ ἀμέθυσος, ἀχάτης δὲ τρίτος, ἔννατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτη δὲ τοίχη χρυσόλιθος μὲν πρόκειται, μετὰ δὲ αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, τελευταῖος ἅτος. γράμματα δὲ ἐπετέτμητο πᾶσι τῶν Ιακώβου υἱῶν, ὃς καὶ Φυλάρχας νομίζομεν· ἑκάστῳ τῶν λίθων ὀνόματι τετιμημένῳ, κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστον αὐτῶν γενήσεσθαι συμβέβηκε. τῶν οὖν κρίκων ἀθενῶν ὄντων καθ' αὑτὰς ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρας δύο κρίκας μείζονας τῇ πέζῃ τῇ ἐσσήνῃ, ἥπερ ἀνήκει πρὸς τὸν τραχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι ποιοῦσι, δεξομένας ἁλύσεις εἰργασμένας, αἳ συνῆσαν κατ' ἄκρον τῶν ὤμων σειραῖς ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμέναις συνάπτουσαι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεσραμμένον ἀνέβαινε κρίκῳ προέχοντι τῆς νωτιαίας πέζης τοῦ ἐφώδου. καὶ τοῦτο ἦν ἀσφάλεια τῷ ἐσσήνῃ πρὸς τὸ μὴ περιῤῥεῖν. ζώνη δὲ τῷ ἐσσήνῃ προσερέῤῥαπτο βάμμασιν οἷς προεῖπον μετὰ χρυσίου προσφερής· ἣ περιοδεύσασα δεῖται πάλιν ἐπὶ τῇ ῥαφῇ, καὶ κατακεκημνᾶται. τὰς δὲ θυσάνας χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαβοῦσαι, πάντας ἐμπεριέχουσιν αὐτάς.

ζ'. Πῖλος δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, παραπλησίως εἰργασμένος τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν· ὑπὲρ αὐτὸν δὲ συνεῤῥαμμένος ἕτερος ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμένος. περιέρχεται δὲ στέφανος χρύσεος, ἐπὶ τρισοχίαν κεχαλκευμένος· θάλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσεος τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ἀπομεμιμημένος, ὑὸς δὲ κύαμον Ελλήνων οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις ἢ θεασάμενος τὴν βοτάνην ἀμαθία τοῦτο ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τὴν κλῆσιν ἐπισάμενος ἐκ ἰδὼν ἀναγνωρίσειε· τοῖς ἅτω δὴ ἔχουσι σημαίνω τὸν τρόπον τοῦτον. βοτάνη μέν ἐστιν ὑπὲρ τρεῖς σπιθαμὰς πολλάκις αὐξανομένη τὸ

ſerie per quatuor verſiculos diſpoſiti, ſindoni inſerti erant: aurum vero illis circumdederunt per ſpiras ſtamini intextum de induſtria, ne poſſent excidere. Et in prima quidem triade ſardonyx, topazus, ſmaragdus; ſecunda vero praefert carbunculum. iaſpida, ſapphirum; in tertia quidem praefulget lyncurius, deinde amethyſtus, tertius vero achates, qui et nonus omnibus; in quarto verſu principem locum tenet chryſolithus, poſt illum onyx, dein beryllus, omnium vltimus. In iſtis autem vniuerſis inſcriptae erant literae nominum Iacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, vnoquoque lapide nomine inſignito, iuxta ordinem quo ſingulos naſci contigerit. Cum igitur per ſe illi quos diximus annuli infirmiores eſſent, quam vt pondus gemmarum ſuſtinerent, alios duos maiores in extremitate Eſſenae, qua pertingit ad collum, texturae conſertos dederunt, catenas arte factas ſuſcepturos, quae coëunt ad ſummitatem humerorum et ligamentis aureis opere plexili illic iunguntur: quarum catenarum extremitas aſcendens reducitur poſt tergum, et annulo qui eſt a tergo in Ephodae fimbria connectitur. id quod praecipue ſuſtinet Eſſenen, ne quo pacto defluere poſſet. Eſſenae autem aſſuta erat zona coloribus iam dictis et auro diſtincta: quae totum complexa, rurſumque ſupra futuram nodo conſtricta, deorſum propendere ſinebatur. Fimbrias vero, ab extremitatibus zonae dependentes, excipiunt fiſtulae aureae, eaſque omnes ipſae includunt.

7. Acceſſit demum ei conuolutae byſſi pileus, qualis fuit caeterorum ſacerdotum ante memoratus: ſuper ipſum vero et alius erat conſutilis ex hyacintho variatus. Cingit autem frontem et aurea corona, triplici ordine fabrefacta; e qua exſurgunt calyculi aurei, ſimilitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Saccharo dicta, ſed quam Graeci rei herbariae periti Hyoſcyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam eius vel ſaepius viſae haud certo tenuerint, ſiue praeter nomen nihil amplius de ea ſciuerint; iis, qui ita ſe habebunt, eam non piget deſcribere. Planta quidem eſt quae ſaepe in al-

ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερὴς βουνιάδι· ταύτῃ γὰρ ἂν ἁμάρτοι τις εἰκάζων αὐτήν· τὰ δὲ φύλλα τοῖς εὐζώμοις. ἐκ μέντοι τῶν κλάδων ἀνίησι κάλυκα προσεχῆ τῷ κλωνί· περίεισι δ' αὐτὴν ἔλυτρον, ὅπερ ἀποκρίνεται καθ' αὑτὸ πρὸς τὸν καρπὸν μεταβαλεῖν ἠρεμούσης. ὁ δὲ κάλυξ μεγέθους ἐστὶ σκυταλίδος τῆς μικρᾶς δακτύλου, κρατῆρι δ' ἐμφερὴς τὴν περιγραφήν. σημανῶ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἀμεμαθηκόσι. σφαῖραν εἰς δύο μέρη τετμημένης, περὶ τῷ πυθμένι τὴν ἑτέραν τομὴν ἔχει φυόμενος ἀπὸ ῥίζης περιφερής· εἶτα συνιὼν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινούσης εὐπρεπῶς τῆς ὑποχωρήσεως, ἀνευρύνεται πάλιν ἠρέμα κατὰ χεῖλος, ὁμοίως ὁμφαλῷ ῥοιᾶς τετμημένος. ἐπίθεμα δ' αὐτῷ ἡμισφαίριον προσπέφυκε, κἀκριβῶς ἂν εἴποι τις τετορνευμένον· ὑπερανεστῶσας ἔχον τὰς ἐντομάς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παραπλησίως βλαστάνειν, ἀνανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀπολῃγούσας τὸ ἄκρον. φυλάττει δὲ ἐπὶ τῷ ἐπιθέματι τὸν καρπὸν διαπαντὸς τῆς κάλυκος, ὄντα βοτάνης σπέρματι τῆς σιδηρίτιδος ὅμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος τῷ τῆς μήκωνος πλαταγωνίῳ δυνάμενον δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ἐκ τούτου μὲν στέφανος ἐκκεχάλκευται, ὅσον ἀπὸ τῆς ἰνίας πρὸς ἑκάτερον τῶν κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν ἐφιελὶς οὐκ ἔπεισι· λεγέσθω γὰρ ἅτως ὁ κάλυξ· τελαμὼν δ' ἐστὶ χρύσεος, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τῆς Θεοῦ τὴν προσηγορίαν ἐπιτετμημένος ἐστί. καὶ τοιοῦτος μὲν τῆς ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος.

ζ'. Θαυμάσειε δ' ἄν τις τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἣν, ὡς ἐκφαυλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν προήρηνται, διατετελέκασιν ἐχθρικότες. εἰ γάρ τις τῆς σκηνῆς κατανοήσειε τὴν πῆξιν, καὶ τὴν ἱερέως ἔνδοι τὴν στολήν, τότε σκιὰν οἷς περὶ τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτην εὑρήσει θεῖον ἄνδρα, καὶ ματαίως ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς ἀπομίμησιν καὶ διατύπωσιν τῶν ὅλων, εἴτις ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μετὰ συνέσεως σκοπεῖν, εὑρήσει γεγονότα. τήν τε γὰρ σκηνὴν, τριάκοντα πηχῶν οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ

titudinem creſcit vltra tres palmos, buniadi ſimilem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparauerit) folia vero erucae. Porro e ramis emittit calyculum ipſis arcte adhaerentem. veſtiturque tunica quadam quam ſponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea eſt magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non abſimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. Calyculus ima ſui parte alterum ſphaerae diuiſae ſegmentum refert, ab ipſa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intuſque vt procedit pulchre excauatus, rurſum ſenſim dilatatur cum inciſuris circa labra, quales in vmbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnaſcitur, vt ſphaerae dimidium videatur, accurata (vt quis dicat) ſubtilitate tornatum, et intra eminentes incluſum inciſuras, quas dixi forma mali punici aſſurgere, ſpinoſas admodum et in acutos plane mucrones deſinentes. ſeruatur autem ſub hoc operculo totius calyculi fructus, plantae ſideritidis ſemini perquam ſimilis: florem vero fert, qui foliorum papaueris crepitantium ſimilitudinem habere exiſtimetur. Atque huic quidem ſimilis facta eſt corona ab occipitio ad vtraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) ſed lamina aurea, quae ſacris characteribus Dei nomen inciſum habet. Atque huiuſmodi quidem erat Pontificis ornatus.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus noſtrum perpetuo proſequuntur, tanquam numen iſtud, quod illis venerari ſolenne eſt, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, et ſacerdotis veſtimenta reſpiciat, et vaſa quibus in ſacro miniſterio vtimur, Legislatorem noſtrum et virum diuinum exſtitiſſe comperiet, falſoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam et horum vnumquodque ad imaginem alicuius in rerum vniuerſitate et ſimilitudinem factum inueniet, quiſquis,

δύο μέρη πᾶσιν ἀνεῖς τοῖς ἱερεῦσιν, ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν ἀποσημαίνει· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ἐπίβατα· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν μόνῳ περιέγραψε τῷ Θεῷ, διὰ τὸ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ἐπί τε τῇ τραπέζῃ τοὺς δώδεκα θεοὺς ἄρτους, ἀποσημαίνει τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τοσούτους μῆνας διηρημένον. τὴν δὲ λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην, τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ἠνίξατο· καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτά, τῶν πλανητῶν τὴν φορὰν, τοσοῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. τάτε φάρση, ἐκ τεσσάρων ὑφανθέντα, τὴν τῶν στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥτε γὰρ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀνεῖσθαι τὸ λίνον· ἥτε πορφύρα τὴν θάλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι τῆς κόχλου τῷ αἵματι· τὸν δὲ ἀέρα βύλεται δηλοῦν ὁ ὑακινθος· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ πυρός. ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ τοῦ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, λίνεος ὤν· ὁ δὲ ὑακινθος τὸν πόλον, ἀστραπαῖς μὲν κατὰ τοὺς ῥοῖσκους ἀπεικασμένος, βρονταῖς δὲ κατὰ τὸν τῶν κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν ἐφαπτίδα τοῦ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ τεσσάρων γενέσθαι δεικθεῖσαν τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένην κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τῆς προσούσης ἅπασιν αὐγῆς· καὶ τὸν ἐσσήνην ἀναμέσον ὄντα τῆς ἐφαπτίδος ἐν τρόπῳ γῆς ἔταξε, καὶ γὰρ αὕτη τὸν μεσαίτατον τόπον ἔχει· ζώνη τε περιοδεύσασα τὸν ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰρ ὅτος ἐνπεριείληφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸν ἀρχιερέα· τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τοὺς μῆνας ἐθελήσοι τις νοεῖν, εἴτε τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων, οὓς ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ τὸν οὐρανὸν τεκμηριοῦν ὑακίνθινος πεποιημένος. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ὑπεραντίθετο αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τῇ τε στεφάνῃ ἠγλαϊσμένος καὶ ταύτῃ χρυσέᾳ, διὰ τὴν αὐγὴν ἣ μάλιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν

procul habens inuidiam et iudicium adhibens, ſingula expendat. Nam cum et Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diuiſerit, et duas partes ſacerdotibus reliquerit, quaſi locum calcandum et communem, iis terram et mare repraeſentat, (illa enim omnibus peruia ſunt) tertiam vero partem ſoli Deo ſepoſuit, eo quod et coelum hominibus inacceſſum. Quin et duodecim panibus, quos menſae impoſuit, denotat quot menſes annus explicat. Candelabrum vero in partes ſeptuaginta diſtribuens, tot ſedes decanorum innuit, eiuſque ſeptem lucernis planetarum curſum oſtendit: totidem enim numero ſunt. Vela quoque e quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam et byſſus terram videtur deſignare, quod ex ea naſcatur linum; purpura vero mare, quod conchylii cruore ſit fucata; aërem autem voluit ſignificari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis ſymbolo haberi poteſt. Praeterea et Pontificis tunica, cum ſit lintea, terram repraeſentat; hyacinthus vero coelum aëreum, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum ſonitum: atque epomida, e quatuor coloribus factam, Deique oculis ſubiectam, vniuerſi naturam indicare, auroque contextam eſſe, ex cogitatione, vt reor, ſplendoris quo res omnes illuſtrantur: Eſſenem quoque in epomidis medio ad inſtar terrae collocauit; nam et ipſa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum ſignificat; qui vtique vniuerſa circumplectitur. Solem autem et lunam indicant duo ſardonyches humerales, quibus Pontificis pallium fibulauit: duodecim vero lapides ſiue quis ad menſes referri velit, ſiue ad eundem aſtrorum numerum in circulo, quem Graeci zodiacum vocant, a genuino intellectu non aberrauerit. Denique et pileus mihi videtur coeli prae ſe ferre imaginem, cum ſit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen geſtare non poterat) et corolla illuſtretur aurea, propter ſplendorem quo maxime delectatur Deus. Et haec quidem ad hunc modum declarata in praeſens ſufficiant; cum ſaepius et plurima, vn-

ἀρετὴν τῦ νομοθέτυ παρεξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς τῦ Ααρῶνος ἱερωσύνης.

Ὡς δὲ τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ἐπισὰς ὁ Θεὸς Μωϋσῆ τὴν ἱερωσύνην Ααρῶνι τἀδελφῷ προσέταξε δοῦναι, ὡς ἁπάντων δι' ἀρετὴν τῆς τιμῆς δικαιοτέρῳ τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τε ἀρετὴν αὐτῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῆει, καὶ τὺς κινδύνυς ὰς ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐτῷ, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν πρόθυμον ἐνδεικνυμένων, "ἄνδρες, εἶπεν, Ισραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος "ἔχει, οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ δυνατὸν ἡμῖν. "ἐπεὶ δ' εἴδετε τὸν τῇ σκηνῇ καταδέχεθαι, δεῖ πρῶτον "ἡμῖν τῦ ἱερατευσομένυ καὶ ὑπηρετήσοντος ταῖς θυσίαις καὶ "ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαῖς. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκέ- "ψεως ἐπιτραπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρινα· "διά τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτυς, καὶ ὅτι πολλὰ "ἐμαυτῷ κάμνοντι περὶ σωτηρίας τῆς ὑμετέρας σύνοιδα. νῦν "δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ααρῶνα τῆς τιμῆς ταύτης ἄξιον ἔκρινε, "καὶ τῦτον ἥρηται ἱερέα, τὸν δικαιότερον μᾶλλον ὑμῶν εἰ- "δώς· ὡς ἂν τος ἐνδύσεται στολὴν τῷ Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ "βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ πρόνοιαν ἱερείων, καὶ τὰς ὑπὲρ "ὑμῶν εὐχὰς ποιήσεται πρὸς τὸν Θεὸν ἡδέως ἀκυσόμενος, "ὅτι τε κήδεται γένυς τῆ ὑμετέρᾳ, καὶ παρὰ ἀνδρὸς ὃν αὐ- "τὸν ἐπελέξατο γινομένας προσδέχεται ταύτας". Εβραῖοι δὲ ἠρέσκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνήνουν τῇ τῦ Θεῦ χειροτονίᾳ. ἦν γὰρ Ααρὼν διά τε τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τἀδελφῦ, πρὸς τὴν τιμὴν ἁπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δ' αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· Νάβαδος, Αβιῦς, Ελεάζαρος, Ιθάμαρος.

β'. Οσα δὲ τῶν πρὸς τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν παρε-

de virtus Legislatoris emiteſcet, res ipſae nobis ſuppeditaturae ſint.

CAP. VIII.

De Aaronis Sacerdotio.

QVam primum autem Tabernaculum praedictum conſummatum erat, donariis vero nondum rite conſecratis, Moyſi apparuit Deus, iuſſitque vt ſacerdotium Aaroni fratri ſuo conferret, vt qui caeteris ob virtutem ſuam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem aduocato, virtutem illius et beneuolentiam erga ipſos ſingularem enarrauit, et pericula quae pro illorum ſalute adire ſuſtineret. Cumque verba eius ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, "Viri, inquit, Iſraëlitae, iam quidem ad finem perductum eſt opus, quale, pro noſtra "virili, effici Deo placuit. Quandoquidem vero Taber"naculo eum excipere cogitatis, ante omnia proſpicien"dum eſt de Sacerdote futuro, qui ſacris operabitur, "preceſque pro vobis concipiet. Atque ego, ſi res mei "eſſet arbitrii, meipſum forſan hoc honore non indi"gnum iudicarem, tum quod omnes natura ſui amantes "ſint, tum quod mihi conſcius ſim, quantum pro ve"ſtra ſalute laborauerim. Nunc autem Deus ipſe Aaro"nem quidem dignum hoc honore exiſtimauit, atque "hunc in Pontificatum cooptauit, quo neminem e vo"bis iuſtiorem nouerit: ſcilicet hic ſtolam Deo ſacram "induet, altarium curam ſuſcipiet, de ſacrificiis prouide"bit, preces pro vobis Deo fundet, prompte et libenter "exaudituro, tum quod generis noſtri curam gerit, tum "quod illas per virum, quem ipſe elegit, oblatas reci"pere non grauabitur". Hebraeis grata fuit haec oratio, et ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus et prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem et ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

2. Quaecunque vero in Tabernaculi fabricam parata

σκευασμένων ἦν περιττὰ, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς Φάρσηλον σκεπασήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι. ὅπως κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑστέρου μηδὲν, μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτηται. τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, εἰσφορὰν αὐτὸ προσέταξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. ὁ δὲ σίκλος, νόμισμα Ἑβραίων ὢν, Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. οἱ δ' ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. ἔφερον δὲ τὸ ἀργύριον τῶν ἐλευθέρων οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς περὶ τὴν σκηνὴν χρείας ἀνηλῶτο.

γ'. Ἠγνίζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερέας, τρόπῳ τοιούτῳ ποιούμενος αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. σμύρνης ἐπιλέκτου σίκλους πεντακοσίους, καὶ ἴρεως ἴσους, κιναμώμου δὲ καὶ καλάμου, ἔστι δὲ καὶ τοῦτο εἶδος θυώματος, ἡμίσειαν τῶν πρότερον ὁλκὴν, κεκομμένα δεύειν ἐκέλευσεν, ἐλαίῳ τε ἐλαίνῳ εἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον δύο χόας Ἀττικοὺς δεχόμενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσαι τέχνῃ μυρεψῶν χρίσμα εὐωδέστατον. κἄπειτα τοῦτο λαβὼν αὐτοὺς τοὺς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων κεκαθάρικε, τά τε θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα κατὰ τὴν σκηνὴν, ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ θυμιατηρίου μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλου γένηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τῆς ἡμέρας, πρίν τε ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐχρῆν, ἔλαιόν τε ἀγνίσαντας φυλάσσειν εἰς τοὺς λύχνους· ὧν τοὺς μὲν τρεῖς ἐπὶ τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λοιποὺς περὶ τὴν ἑσπέραν ἅπτοντας.

δ'. Ἁπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν Βεσάληλος καὶ Ἐλίαβος. τῶν γὰρ ἐνευρημένων τοῖς προτέροις αὐτοὶ προεθυμήθησαν ἀμείνονα προσεργάσασθαι, λαβεῖν τε ἐπίνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κα-

ſupererant, iuſſit ea in vela tectoria ipſius Tabernaculi, lychnuchi, et thuribuli, aliorumque vaſorum impendere; vt haec, dum in itinere deportantur, neque pluuia vel minimum laederentur, neque puluere. Atque populo iterum conuocato, imperauit vt viritim contribuerent dimidium ſiclum. Siclus autem nummus eſt apud Hebraeos, qui valet quatuor drachmas Atticas. Illi vero prompto obſequio iuſſa Moyſis exſequuntur; ad numerum ſexcentorum quinque millium et quingentorum et quinquaginta. Argentum autem conferebant ſoli ingenui, a vigeſimo et deinceps aetatis anno vſque ad quinquageſimum. Quicquid vero collatum erat in vſus Tabernaculi inſumptum eſt.

3. Praeterea et Tabernaculum et ſacerdotes luſtrauit, purificatione ad hunc modum facta. Myrrhae electae ſiclos quingentos, totidemque ireos, ex cinamomo autem, et calamo (nam et hic odoramenti ſpecies eſt) dimidium priorum ponderis, contuſa ſubigi iuſſit, iiſque cum olei oliuarum hine (hoc enim menſura eſt Hebraïca quae capit duos choas Atticos,) permixtis et arte vnguentariorum decoctis, vnguentum ſuauiſſimum confici. Ac deinde Moyſes illud accipiens ipſos et ſacerdotes et totum Tabernaculum inungendo purificauit, ſimul etiam ſuffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, ſuper aureum thuribulum adolenda, valde pretioſa comportabantur. quorum naturam enarrare ſuperſedeo, ne lectoribus taedium afferam et moleſtiam. Oportebat autem bis quotidie ſuffitum facere, ante ortum et circa occaſum ſolis, oleumque purificatum ad lucernas ſeruare: quarum tres quidem ſuper ſacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquae ſub veſperam accendebantur.

4. Iam cum omnia accurata eſſent et perfecta, ſacrorum opificum praeſtantiſſimi viſi ſunt Beſalelus et Eliabus. nam ipſi aliorum inuentis meliora addere ſtuduerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda et efficienda ſuopte ingenio idonei. Contigit tamen vt Beſalelus prae-

τασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσάληλον συνέβη κριθῆναι τὸν κράτιστον. ὁ δὲ πᾶς χρόνος εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφ' ἧς τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελεῖτο. ἀρχομένῳ δὲ τῷ δευτέρῳ ἔτει, μηνὶ Ξανθικῷ κατὰ Μακεδόνας, Νισὰν δὲ κατὰ Ἑβραίους, νεμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιερῶσι, καὶ πάνθ' ὅσα περὶ αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ε'. Ἐπέδειξε δὲ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡθέντα τῷ ἔργῳ τῶν Ἑβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτοὺς πονήσαντας ὑπερεφανείᾳ τῆς χρήσεως· ἀλλ' ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν δὲ παρουσίαν ὅτως ἐποίησεν. ὁ μὲν ὑρανὸς καθαρὸς ἦν, ὑπὲρ δὲ τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, ὥστε βαθεῖ πάνυ νέφει καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτὴν, ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον, ὥστε μὴν ἑπτῷ ὅτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχύσαί τι δι' αὐτοῦ κατανοῆσαι· ἡδεῖα δὲ ἀπ' αὐτοῦ δρόσος ἔρρει, καὶ Θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστευκόσι.

ς'. Μωϋσῆς δὲ, τοὺς τέκτονας οἷαις εἰκὸς ἦν δωρεαῖς τοὺς τοιαῦτα εἰργασμένους τιμήσας, ἔθυεν ἐν τῷ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ, κατὰ προσαγὴν τοῦ Θεοῦ, ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν γὰρ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν μέλλω τὰ πρασσόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις δηλώσων περί τε ὧν ὁλοκαυτεῖν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τῆς βρώσεως ἐφίησιν ὁ νόμος· καὶ τὸ αἵματος τῶν τεθυμένων τήν τε σολὴν τοῦ λαροῦνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν ἔρραινεν, ἀφαγνίσας πηγαίοις τε ὕδασιν καὶ μύρῳ, ἵνα τοῦ Θεοῦ γίγνοιντο. ἐπὶ μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτούς τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε. τὴν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε προθυμωμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τῶν ταύρων καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κατὰ γένος. τῇ δὲ ὀγδόῃ κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε κατὰ δύναμιν. οἱ δ' ἀλλήλοις ἁμιλλώμενοι, καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ἐπιφέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον. ἐπικειμένων δὲ τῶν ἱερείων τῷ βωμῷ, αἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ

cellere existimaretur. Tempus autem septimestre, et non amplius, in hoc opere absoluendo consumtum est: et post hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus est. Anni vero secundi sub initium, mense Xanthico Macedonum, Hebraeorum vero Nisan, ipso nouilunio Tabernaculum Deo consecrarunt, et omnia eius vasa a me paulo ante recensita.

5. Ostendit autem Deus sibi gratum acceptumque esse hoc Hebraeorum opus; et non frustra eos laborasse prae se tulit contemptu eius vsus: sed accessit ad hanc Ædem et in ea habitare dignatus est. Praesentiam porro suam ita declarauit. Coelum quidem purum erat et serenum, soli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum et densa nube illud circumdans, vt talis esse videretur quali hyeme assuescebant, nec tamen rara adeo et subtili vt visus eam penetraret: sed suauis ab ea ros distillabat in argumentum Dei praesentiae iis qui hoc volebant pariter et credebant.

6. Moyses autem, cum artifices qui talia adornarant et confecerant, dignis cohonestasset praemiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus praeceperat, taurum et arietem et hoedum pro peccatis; (nam de sacrorum quidem ministeriorum ritibus, cum de sacrificiis agam, dicturus sum, simul et de victimis quas solidas igni cremari iusserit lex, quarumque partem in epulas cedere permiserit) et dein hostiarum sanguine et vestimenta Aaronis et ipsum cum filiis suis conspersit, aqua fontana ac simul oleo eos purificans, vt Dei fierent sacerdotes. Atque hoc modo per septem dies continuos ipsos et vestitum eorum curabat: Tabernaculum item et eius vasa omnia, oleoque ante suffito, vt modo dixi; et sanguine taurorum et arietum et hoedorum, vnoquoque die e singulis vnius, occisorum. Octauo autem die festum indixit populo, et quemque pro facultatibus suis sacrificare praecepit. Illi vero inter sese liberalitate certantes, et alter alterum iis quae offerebant superare contendentes, dictis eius paruerunt. At victimis arae impositis repente ex illis spontaneus ortus est

ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογὶ, καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ἐπὶ τῷ βωμῷ.

ζ'. Συνέβη δὲ καὶ Ααρῶνι συμφορά τις ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, γενναίως δ' ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθεῖσα· ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ συμπίπτοντα σεμνὸς ἦν, καὶ κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἠγεῖτο τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ υἱῶν αὐτοῦ τεσσάρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάβαδος καὶ Αβιοῦς, κομίσαντες ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκ ὧν προεῖπεν Μωϋσῆς θυμάτων, ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν· τῷ πυρὸς ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὁρμὴν βαλόντος, καὶ τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγειν αὐτῶν ἀρξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν ἔτως ἀπέθανον. Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάξαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ παρὰ δόξαν ἔτω γεγενημένῳ διατεθέν· μόνος δὲ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκρίνας τὴν εἰς τὸν Θεὸν τιμὴν τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωποῦ. ἤδη γὰρ Ααρὼν καὶ τὴν στολὴν τὴν ἱερὰν ἠμφίετο.

η'. Μωϋσῆς δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν ἑώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τῶν μὲν εἰς τὸ Σινᾶιον ἀνόδων ἀπείχετο, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τῶν πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ προνοήμενος αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες· ταῦτα μέντοι κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ Θεοῦ συνετάττετο. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων.

θ'. Ο μέντοι περὶ τῆς τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· ἠδαμόθεν γὰρ προφητῶν κακοηγίαις

ignis, flammaque ſua fulguris coruſcationi ſimilis viſus, qui omnia ſuper altari penitus abſumpſit.

7. Statim autem ab hoc miraculo contigit et Aaroni quaedam calamitas, ſi vt homo et pater ſpectetur, quam tamen fortiter pertulit, quod et animo eſſet ad omnia quae acciderent bene confirmato, et exiſtimaret hoc non ſine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, vt iam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus et Abius, afferentes in aram victimas, non quas praeſcripſerat Moyſes, ſed quibus prius vterentur, ſubitis flammis ambuſti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora et facies eorum auide depaſcere coepiſſet, a nemine reſtingui potuit. Atque illi quidem ita e vita exceſſerunt. Moyſes autem mandauit patri eorum et fratribus, vt corpora portarent et extra caſtra deferentes magnifice ea ſepelirent. Caeterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem aegre ferens: ſolos vero fratres ac patrem Moyſes voluit a moerore abſtinere, vt qui Dei honorem ſuae ex illis triſtitiae praeponerent. Iam enim Aaron ſacrum amictum geſtabat.

8. Moyſes itaque, omnibus recuſatis honoribus, quos in ſe populum collaturum eſſe viderat, ſoli Dei miniſterio ſemet addixit. Et adſcenſu quidem in montem Sinaeum abſtinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis reſponſa retulit quae a Deo ſupplex rogabat: et hominis priuati habitu contentus, et caeteris omnibus magis adhuc vnum e populo referens, idque agens vt nihil ab aliis differre exiſtimetur, niſi quod communi eorum ſaluti proſpicere videretur. Praeterea autem viuendi rationem deſcripſit et leges poſuit, quibus obſeruandis et Deo placere poſſent, et vitam inculpatam agere. Iſta autem omnia, Deo illi dictante ordinauit. Nunc igitur ad vitae inſtituta legesque orationem conuerto.

9. Veruntamen quod de Pontificis veſtitu praetermiſi, prius perſequi volo: nam is omnem prophetis fraudum et

καταλέλοιπεν ἀφορμήν. εἰ δέ τινες τοιῦτοι γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τῦ Θεῦ ἀξιώματι, αὐτοκράτορα δ' εἶναι τὸν Θεὸν παρατυγχάνειν τοῖς ἱεροῖς κατέλιπεν, ὁπότε θελήσειε, καὶ μὴ παρεῖναι· καὶ τῦτο δ' ὐχ Εβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων τοῖς παρατυγχάνυσι. τῶν γὰρ λίθων ἃς ἐπὶ τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον· σαρδόνυχες δὲ ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν φύσιν ἠγῦμαι περισσὸν, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· συνέβαινε λάμπειν, ὁπότε ταῖς ἱερυργίαις ὁ Θεὸς παρῄει, τὸν ἕτερον τὸν ἐπὶ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πορρωτάτω φαινομένης, ἃ πρότερον ταύτης ὑπαρχύσης τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' ἐκφαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν. ὃ δ' ἐστὶ τύτυ θαυμασιώτερον ἐρῶ. διὰ γὰρ τῶν δώδεκα λίθων, ἃς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς ἐνερραμμένας τῷ ἐσσήνῃ φορεῖ, νίκην μέλλυσι πολεμεῖν προεμήνυεν ὁ Θεός. τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς στρατιᾶς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐπικυρίαν. ὅθεν Ελληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, διὰ τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τύτοις, τὸν ἐσσήνην λόγιον καλῦσιν. ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσσήνης καὶ ὁ σαρδόνυξ τῦ λάμπειν ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συνθεῖναι τὴν γραφήν, τῦ Θεῦ δυχερέναντος ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων· περὶ ὧν ἐρῦμεν εὐκαιρότερον. τρέψομαι δὲ νῦν ἐπὶ τὸν ἑξῆς λόγον.

ί. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τῆς σκηνῆς, καὶ διακεκοσμημένων τῶν περὶ τὰς ἱερέας, τότε πλῆθος ὁμόσκηνον αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ αἰνέσεις, ὡς ἅπασαν ἤδη κακῦ προσδοκίαν ἀπεωσμένον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ, τὰς δὲ καὶ κατ' ἰδίαν, ἀνετίθεσαν κατὰ φυλάς. οἵ τε γὰρ φύλαρχοι κατὰ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσκομίζυσιν. ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται, καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ταῖς ἀδοιπορίαις παρεκόμιζον. πρὸς

praestigiarum ansam praecidebat. Verum si qui eo deuenerint vt Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando sacris interesse velit vel non adesse: id quod non Hebraeis solum manifestum esse voluit, sed et alienigenis qui huic forte spectaculo interuenirent. Nam ex lapidibus, quos super humerum Pontificem ferre praedixi, (erant autem sardonyches, atque eorum naturam ostendere superuacuum puto, cum a nemine ignorentur) contigit vt alter micaret, quoties Deus sacrificiis propitius adesset, qui in dextro humero fibulae vice portabatur; eximio fulgore inde exsiliente, vt etiam procul positis illucesceret, cum prius lapis eo careret splendore. Et certe hoc ipsum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis sapientiae opinionem aucupantur. Sed quod hoc multo mirabilius est iam dicturus sum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Essenae adsutos gestat, Deus victoriam pugnaturis praenunciabat. Tantus enim ex iis effulgebat splendor, cum nondum exercitus moueretur, vt toti populo manifestum fuerit, eorum auxilio adesse Deum. Vnde et Graeci, qui nostras solennitates reuerentur, quod ne quidem hisce contradicere potuerint, Essenen appellant Λόγιον Oraculum. Cessauit autem Oraculum et sardonyx fulgorem emittere, annis iam ducentis antequam ego haec conscriberem, cum Deus molestе ferret transgressiones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem coeptam narrationem persequar.

10. Tabernaculo iam dedicato, et omnibus quae ad sacerdotes spectant rite peractis, tunc populus Deum secum in eodem tentorio habitare ratus est, et ad ipsum sacrificiis honorandum et laudibus persequendum semet conuertit, quasi iam ab omni mali exspectatione liberatus esset, et meliora in posterum sibimet polliceretur: Deoque munera tam priuatim quam publice per singulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini conuenientes vehiculum et duos boues afferebant. Illa ita-

τούτοις ἕκαστος φιάλην τε νομίζει καὶ τρυβλίον καὶ θυΐσκην· τὴν μὲν, δαρεικοὺς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη θυμιαμάτων, τὸ δὲ τρυβλίον καὶ ἡ φιάλη, ἀργύρεα δὲ ἦν, σίκλους μὲν δὴ αἱ δύο διακοσίους εἵλκον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλεύρων ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ἐπὶ τῷ βωμῷ χρῶνται πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόσχον τε καὶ κριὸν σὺν ἀρνίῳ τῶν ἐτησίων ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς χίμαρρον ἐπὶ παραιτήσει ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν ἐτησίοις καὶ ἐρίφοις. ἦτοι μὲν δὴ θύουσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, κατὰ πᾶσαν ἡμέραν εἷς. Μωϋσῆς δὲ ὑπὲρ ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων καὶ τῶν νόμων τῆς συντάξεως. ὡς, κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα συνέβη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, γραφὴν ἑτέραν ἠξιωκὼς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

ΚΕΦ. Θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νυνὶ δ' ὀλίγων τινῶν ἐπιμνηθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τὸν λόγον μοι περὶ θυσιῶν ἐνεστᾶναι συμβέβηκε. δύο μέν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὸ τοῦ δήμου συντελούμεναι, κατὰ δύο γίνονται τρόπους. τῆς μὲν ὁλοκαυτῶσαι πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ἐστὶ, καὶ κατ' εὐωχίαν δεῶσαι τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τῆς προτέρας. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν, θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον· ταῦτα

que ſex erant, et tabernaculum in itineribus deportabant. Ad haec vnuſquiſque eorum phialam adducit, et lancem, et acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem et ſuffimentis refertam; lanx autem et phiala, erant enim argenteae, ſimul quidem ſiclos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenae autem erant ſimila oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis vtuntur) praeterea vitulum et arietem cum agno anniculo in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed et principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quae ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boues duos et quinque arietes cum agnis anniculis et hoedis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies continuos ſacrificant, ſingulis diebus vnus. Moyſes autem non amplius Sinaeum iugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens a Deo accepit omnia de rebus agendis et de legibus ferendis. Quas, meliores quam vt ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne aeuum religioſe obſeruari contigit, quod diuinitus datae crederentur: adeo vt nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebraei. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quod alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

CAP. IX.

De Sacrificiis.

NVnc paucas quasdam leges commemorabo, de purificatione et ſacrificiis latas. etenim contigit vt mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem vnum pro priuatis, alterum vero pro vniuerſo populo factum: atque iſta duobus modis peraguntur. In vno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione inſtitutum eſt, et in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem primum

μὲν ἐπέτεια, τὰς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ προήκοντας. ἄρρενα δὲ ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα. σφαγέντων δὲ τούτων, τὸν κύκλον τῷ αἵματι δεύσει τῷ βωμῷ οἱ ἱερεῖς· εἶτα καθαροποιήσαντες διαμελίζουσι· καὶ πάσαντες ἁλσὶν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀνατιθέασι, χιζῶν ἤδη πεπληρωμένον καὶ πυρὸς φλεγομένου. τὰς δὲ πόδας τῶν ἱερείων καὶ τὰ κατὰ νηδὺν ἐκκαθάραντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγνισθησόμενα προσεπιφέρουσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. καὶ ὁ μὲν τῆς ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν οὗτος.

β'. Τὰς δὲ χαριστηρίους θυσίας ἐπιτελοῦντες, τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύουσιν· ὁλόκληρα δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἐπετείων πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι συνδυαζόμενα. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσουσι μὲν αἵματι τὸν βωμόν· τὰς δὲ νεφρὰς καὶ τὸν ἐπίπλουν, καὶ πάντα τὰ πιμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος, καὶ σὺν αὐτοῖς τὴν μηρὰν τοῦ ἀρνὸς ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ στῆθος καὶ τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι παραχόντες, ἐπὶ δύο ἡμέρας εὐωχοῦνται τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίουσι.

γ'. Θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τῆς ἱερουργίας. οἱ δ' ἀδύνατοι πορίζειν τὰ τέλεια θύματα, περιστερὰς ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν ὁλοκαυτοῦται τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶμα διδόασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τῆς θυσίας τῶνδε τῶν ζώων ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προσπεσὼν, ἄρνα καὶ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρει. καὶ τῷ μὲν αἵματι δεύει τὸν βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· καὶ τούς τε νεφροὺς καὶ τὴν ἄλλην πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τάς τε δορὰς ἀποφέρονται καὶ τὰ κρέα, ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὴν αὔριον ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δὲ ἁμαρτὼν μὲν, ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν ἐλέγχοντα, κριὸν θύει, τοῦ νόμου τοῦτο κελεύοντος· ἃ τὰ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον σιτοῦνται. οἱ

agam. Priuatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bouem, agnum et hoedum: hos quidem duos anniculos; boues vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula oportet eſſe omnia quae ſolida concremantur. His autem occiſis ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim diſſecant, et ſale conſperſa in aram imponunt, ligno in eam congeſto et igne erumpente. Pedes autem victimarum et inteſtina diligenter purgata cum caeteris membris adolenda adiiciunt, pelles ſacerdotibus ſibimet habentibus. Et holocauſta quidem ad hunc modum fiunt.

2. Cum autem pro gratiarum actione ſacrificant, animalia quidem mactant eiuſdem generis: iſta vero integra et anniculis maiora, ac maria cum feminis. Haec autem cum immolantur, aram quidem ſanguine intingunt: renes autem et omentum, et omnem adipem cum fibra iecinoris, ſimulque caudam agni ſuperponunt arae. At pectus et crus dextrum ſacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quaecunque vero ſuperfuerint igne comburunt.

3. Similiter autem ac in dicto modo ſacris operandi pro gratiarum actione hoſtias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiſcendi victimas maiores, ii par columbarum aut turturum immolarunt: quarum altera quidem Deo adoletur in holocauſtum, alteram vero in cibum dant ſacerdotibus. Accuratius autem de iſtis animalibus offerendis agam cum de ſacrificiis dicturus ſim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum et hoedum feminam eorundem annorum offert. Ac ſacerdos quidem ſanguinem fundit in aram, ſed non ſicut prius, verum angulorum ad extremitates: reneſque et reliquam adipem cum fibra iecoris altari admouent. Sacerdotes vero tollunt ſibi et pelles et carnes, quas eadem die abſumunt in fano. lex enim in craſtinum non relinqui ſinit. Qui vero peccat quidem, ſibique conſcius eſt, ſed neminem habet qui ipſum poſſit arguere, arietem immolat lege praecipiente: cuius carnes in templo

δὲ ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ἐκθυόμενοι, τ' αὐτὰ μὲν νομίζουσιν τοῖς ἰδιώταις· διαλλάσσουσι δὲ τῷ προσάγειν θύματα, ταῦρον, ἔριφον, ἄρρενας.

δ'. Νόμος δὲ τὰς ἰδιωτικὰς καὶ τὰς δημοσίαις θυσίαις, καὶ ἄλευρον ἐπιφέρεσθαι καθαρώτατον· ἀρνίῳ μὲν ἀσσάρωνος μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο καθαγιάζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ μεμαγμένον ἐλαίῳ. νομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ὑπὸ τῶν τεθυκότων· ἐπὶ μὲν βοὶ εἰνὸς ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος τέτυ τρίτον τῦ μέτρυ, καὶ τετάρτη μερὶς ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἶν μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων· δύναται δὲ δύο χόας Αττικὰς ποιῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἴνυ παρῆγον. σπένδυσι δὲ περὶ τὸν βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δὲ τὶς, θυσίαν ἐκ ἐπιτελῶν, ἐπενέγκει κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, ταύτης ἀπαρχὴν μίαν ἐπιβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς πρὸς τροφὴν λαμβάνυσιν, ἢ ἐψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύραται, ἢ γενομένων ἄρτων. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ ὁποσονοῦν, ὁλοκαυτεῖν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῶον αὐθημερινὸν μετὰ τῦ γεγεννηκότος ἐπὶ τ' αὐτό· ἠδ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντι διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τῦ τὰς νόσυς διαφυγεῖν, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἰς τὴν ὑστέραν ἠδὲν ὑπολιπεῖν ἐστι νόμιμον, τῶν ἱερέων μέρος ἴδιον λαβόντων.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται.

Ἐκ δὲ τῦ δημοσίυ ἀναλώματος νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σφάττεσθαι τῶν αὐτοετῶν, ἀρχομένης τε ἡμέρας καὶ ληγούσης· κατὰ δὲ ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτις Σάββατα καλεῖται, δύο σφάττυσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερυργοῦντες. τῇ δὲ νεμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελοῦσιν, καὶ δύο βόας σὺν ἀρνάσιν ἐνιαυσίοις ἑπτὰ, καὶ κριόν·

sacerdotes similiter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis suis sacrificia facientes, eadem offerunt quae priuati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum et hoedum, masculos.

4. Porro lex praecipit, vt in publicis et priuatis sacrificiis farina mundissima afferatur: cum agno quidem assaronis mensura, cum ariete vero duorum, et cum tauro trium. Hanc consecrant super altare oleo subactam. Nam et oleum affertur ab immolantibus; pro boue quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia huius mensurae pars, et pro agno pars quarta. Hin autem mensura Hebraeorum antiqua, duosque potest choas Atticos facere. Eadem vero mensura vinum qua oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hostiam non immolans, ex voto similam afferat, eius primitias pugillum vnum in aram coniicit: reliquum vero eius in alimentum sacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo subigitur) aut panibus inde confectis. Quantumcunque autem apportet sacerdos, necesse est vt totum cremetur. Porro lex mactari vetat foetum eodem die et loco cum parente; et alias quoque, nisi octaua ei a partu dies illuxerit. Fiunt autem alia sacrificia pro morbo depellendo aut alia de causa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in crastinum aliquid relinqui fas non erat, sacerdotibus partem suam inde sumentibus.

CAP. X.

Quomodo de festiuitatibus et singulis diebus fuerit constitutum.

PVblicis autem impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac vespere: septima vero quaque die, quae Sabbata appellatur, duos iugulant, eodem modo sacrificantes. At Neomeniarum solennitatibus et quotidianas hostias immolant, ac praeterea duos boues cum agnis anniculis septem, et arietem: hoedum vero pro

ἔριφον δὲ ἐπὶ παραιτήσεσιν ἁμαρτάδων, εἴ τι κατὰ λήθην γένοιτο.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, προσθέντες τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

γ'. Δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατὰ σελήνην διανηστεύονται ἕως ἑσπέρας· θύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἔριφον. προσάγουσι δὲ δύο πρὸς τούτοις ἐρίφους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποτροπιασμὸς καὶ παραίτησις τοῦ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐσόμενος· τὸν δ' ἐν τοῖς προαστείοις εἰς καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθάραντες. συγκατακαίεται δὲ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων τοῦ ἀρχιερέως παρασχόντος. ἔθη σφαγέντος, εἰσκομίσας εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἐρίφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ τὸν ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν καὶ περὶ τὸν χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν περὶ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. πρὸς τούτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τὰς νεφρὰς καὶ τὴν πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. παρέχεται δὲ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ δεκάτῃ, τρεπομένου τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ πρὸς τὴν χειμέριον ὥραν, σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει κατὰ οἰκίαν ἕκαστον, τὸ κρύος ὑφορώμενος ἐπὶ φυλακῇ τοῦ ἔτους· ὅταν τε πατρίδων ἐπιτύχωσιν, παραγινομένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἣν διὰ τὸν ναὸν μητρόπολιν ἔχουσιν, ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἑορτὴν ἄγοντας ὁλοκαυτοῦν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κράδῃ φοίνικος πεποιημένην, τοῦ μήλου τοῦ τῆς Περσέας προσόντος. εἶναι δὲ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν τὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ ἀρνῶν ἐνὶ πλειόνων καὶ κριῶν δύο,

expiatione peccati, si quid obliuiscentibus forte obrepserit.

2. Septimo autem mense, quem Macedones vocant Hyperberetaeum, praeter iam dicta taurum et arietem et septem agnos mactant, et hoedum pro peccatis.

3. Decimo vero eiusdem mensis secundum lunam ad vesperam vsque ieiunant: eodemque die immolant taurum et arietem et septem agnos, et pro peccatis hoedum. Praeterea autem afferunt duos hoedos; quorum alter quidem viuus extra fines in solitudinem emittitur, in auerruncationem et expiationem peccatorum futurus pro populo vniuerso: alterum vero in locum puriſſimum sub vrbe educentes, illic cum ipsa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non a populo adductus, sed proprio Pontificis sumptu paratus. Quo occiso, et sanguine eius simul et hoedi in fanum interius illato, adspergit digito septies tectum totiesque pauimentum ipsius, rursusque toties fanum exterius etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum altare maius spargit. Praeterea, extremitates tauri hircique et renes et adipem cum fibra iecinoris altari imponunt. Praebet autem de suo Pontifex arietem in holocaustum Deo.

4. Die vero quinta-decima eiusdem mensis, tempore ad hyemem iam vergente, tentoria figere et compingere iubet singulos per familias, prae metu frigoris sibimet cauendo ab anni tempestate: et quando in patriam venirent, ad eam vrbem accedere, quam propter templum metropolin habituri sint, atque octo diebus festiuitatem agentes et holocausta facere et pacificas Deo hostias tunc offerre praecepit, manibus ferentes fasciculum ex myrto et salice cum spadice palmae compositum, addito Perseae pomo. Prima autem dierum sacrificium iubet esse holocautoma ex tredecim bobus et agnis vno adhuc pluribus et arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione pec-

κατὰ παραίτησιν ἁμαρτιῶν ἐρίφῳ προσιθεμένῳ. τῶς δ' ἑξῆς ἡμέραις ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν κριῶν σὺν καὶ τῷ ἐρίφῳ θύεται· ὑφαιρῶντες δὲ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταντῶσιν. ἀνίενται δὲ ἀπὸ παντὸς ἔργου κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν, μόσχον τε θύσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτά, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων παραιτήσεως ἔριφον. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς πηγνῦσιν ἐπιτελεῖν ἐστι πάτριον.

ε'. Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχὴ, τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος· τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ τῆς ὑπ' Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν· καὶ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντας Αἰγύπτου θῦσαι προεῖπον ἡμᾶς, Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ τελοῦμεν αὐτὴν κατὰ φρατρίας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ἐπιοῦσαν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ διαδέχεται τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτὴ, ἑπτὰ ἡμέρας ἄσα, καθ' ἣν ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταύρω σφάττονται δύο, καὶ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προσιθεμένου τοῖς πᾶσι καὶ ἐρίφου ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν κατὰ ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ, ἕκτῃ δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτῃ, τῶν καρπῶν ἃς ἐθέρισαν, ἀπ' γὰρ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνουσι· καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι τιμῶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' ἧς τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι τρόπον τοῦτον. Φρύξαντες τῶν σταχύων τὸ δράγμα καὶ πτίσαντες, καὶ καθαρὰς πρὸς ἀλεσῶν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγουσι τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτῆς δράκα ἐπιβάλλοντες, τὸ λοιπὸν ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ἐπὶ ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν καρπῶν ἀρνίον εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

ς'. Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγεγενημένης μετὰ ταύ-

catorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum et arietum vna cum hoedo mactatur: per singulos vero dies bouem vnum subtrahentes, ad septem tandem deueniunt. At octaua die feriantur ab omni opere: et Deo (prout ante diximus) vitulum immolant et arietem et agnos septem, et pro peccatorum expiatione hircum. Atque haec quidem Hebraei, tabernacula figentes, more institutoque patrio celebrant.

5. Mense autem Xanthico, qui nobis Nisan vocatur et anni initium est, die decimaquarta secundum lunam, sole in ariete existente (hoc enim mense liberati a seruitute sumus Ægyptiaca) sacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos fecisse iam dixi, Pascha nominatum, quotannis mactare lege sanciuit. et quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in crastinum seruantes. Die autem quinta-decima Paschalem excipit Azymorum festiuitas septem dierum; per quas panibus non fermentatis vescuntur: ac singulis diebus tauri duo iugulantur, et aries quidem vnus, agni vero septem. Atque haec quidem holocausta fiunt, hirco etiam reliquis adiecto pro peccatis, in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima sexta est) ex frugibus ista die demessis (non enim ante eas attingunt) partem sumunt: ac aequum esse rati Deum primum honorare, a quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. Siccato spicarum manipulo et contuso, atque a furfuribus repurgatis hordeis, ad altare assaronem Deo adducunt; ac pugillum vnum ex eo in aram iniicientes, reliquum ad vsum sacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice priuatimque messis faciundae potestas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocaustum Deo.

6. Hebdomada vero septima post hoc sacrificium

τὴν τὴν θυσίαν, αὗται δ' εἰσὶν αἱ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα, τῇ Πεντηκοστῇ ἣν Ἑβραῖοι Ασαρθὰ καλοῦσι, σημαίνει δὲ τοῦτο Πεντηκοστήν, προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων· θυμάτων δὲ ἄρνας δύο. ταῦτα μὲν γὰρ τῷ Θεῷ προσάγειν μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται. καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν συγκεχωρημένον. ὁλοκαυτωθησομένης μόσχης τε θύσει τρεῖς καὶ κριὸς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα, ἐρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔσι δ' οὐδεμία τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐχ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἄνεσιν οὐ διδόασιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἀργίας ἀταλαίπωρον, καὶ πρὸς εὐωχίας εἰσὶ τεθυκότες.

ζ'. Ἐκ μέντοι τοῦ κοινοῦ σῖτος ὀπτὸς ζύμης ἄμοιρος. ἀσσάρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τοῦτο ἀναλοῦνται. ὀπτῶνται ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ τοῦ Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωῒ κομισθέντες, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τιθέντα, κατὰ ἓξ εἰς ἀλλήλας τετραμμένοι. δύο δὲ χρυσίων ὑπερκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως τοῦ ἑτέρου Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ τοῦ λιβανωτοῦ θυμιωμένου ἐπὶ τῷ ἱερῷ πυρὶ, ἐφ' ᾧ καὶ ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προσίθεται. θύει δ' ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλευρον ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ· καὶ εἷς μέν ἐστιν ἀσσάρων τοῦ ἀλεύρου. τοῦτο δὲ τὸ μὲν ἥμισυ πρωΐ, τὸ δ' ἕτερον δείλης ἐπιφέρει τῷ πυρί· τὸν μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

tranſacta (iſtae autem hebdomadarum dies ſunt quadraginta nouem) quinquageſima die, quam Aſartha vocant Hebraei (denotat enim hoc nomen Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, e farinae quidem triticeae duobus aſſaronibus cum fermento confectae; in ſacrificium vero agnos duos. Et haec quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad coenam parantur; et nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin et immolant in holocauſtum vitulos tres et arietes duos et agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab operibus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus et lege praeſcriptum ſacrificii genus et laborum expers otium, et poſt ſacrificium epulae.

7. Ex publico quidem ſuppeditatur panis ſacer non fermentatus; ei autem faciundo inſumuntur ſimilae aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis e regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent vſque ad proximum Sabbatum: et tunc vice illorum alii apportantur. Iſti vero ablati ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata vti ſolent: aliud vero thus loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, et quotidie bis, offert Deo farinam oleo inaceratam, et modica coctione duratam: eſtque menſura eius farinae aſſaron vnus. Huius autem vnam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem iniicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἁγνειῶν.

Μωϋσῆς δὲ τὴν Λευῖτιν Φυλὴν τῆς πρὸς τὸν λαὸν κοινωνίας ὑπεξελόμενος ἱερᾶν ἐσομένην, ἥγνιζε πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀεννάοις, καὶ θυσίαις ἃς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νομίμως παρέχονται τῷ Θεῷ· τήν τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη τὰ ἱερὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα πρὸς σκέπην τῆς σκηνῆς ἐπεποίητο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγημένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωσιν. ἤδη γὰρ τῷ Θεῷ καθιέρωντο.

β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκαστον ὅτι τρέφοιντο, καὶ ᾗ πάλιν ἀπεχόμενοι διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τῆς γραφῆς γένηται, διελευσόμεθα· τὰς αἰτίας προσιθέντες, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἐκέλευσεν εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι. αἵματος μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ κρέως τῦ τεθνηκότος αὐτομάτως ζώῳ τὴν βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίπλῳ τε καὶ σίατος αἰγείᾳ, καὶ προβατείᾳ, καὶ τῦ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν.

γ'. Ἀπήλασε δὲ τῆς πόλεως καὶ τοὺς λέπρα τὰ σώματα κακωθέντας, καὶ τοὺς περὶ τὴν γονὴν ῥεομένους. καὶ τὰς γυναῖκας δὲ, αἷς ἡ τῶν κατὰ Φύσιν ἔκκρισις ἐπίοι, μετέστησε πρὸς ἡμέραν ἑβδόμην· μεθ' ἣν ὡς ἤδη καθαραῖς ἐνδημεῖν ἐφίησιν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς κηδεύσασι νεκρὸν μετὰ τοσαύτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τὸν δὲ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τύτων τῶν ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τὴν μὲν ἑτέραν καθαγνίζειν δεῖ, τὴν δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνυσιν. ὁμοίως δὲ θύυσι καὶ περὶ τῦ τὴν γονὴν ῥεομένυ. ὃς δ' ἂν κατὰ τὰς ὕπνυς ἀποκρίνοι γονὴν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζυσιν ἐξυσίαν ἔχει. τὰς δὲ λεπρὰς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τῆς πόλεως, μηδενὶ συνδιαιτωμένυς καὶ νεκρῷ μηδὲν διαφέροντας. ἂν δὲ τὶς ἐξικετεύσας τὸν

CAP. XI.

De Purificationibus.

MOyſes autem tribum Leuiticam a populi communitate ſegregans, ſacram vtique futuram, aqua e fonte perenni ipſam purificauit, et ſacrificiis quae huiuſmodi occaſione Deo ſolent offerri: atque Tabernaculum et ſacra vaſa Leuitarum curae commiſit, et alia quaecunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; vt qui ſacerdotibus, prout illi praeciperent, miniſtraturi eſſent. iam enim Deo conſecrati erant.

2. Et de animalibus diſcreuit ſingula quae comederent, itemque a quibus penitus abſtinerent. De quibus, ſi quando nobis oblata fuerit ſcribendi occaſio, ediſſeremus, cauſas etiam adiicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum eſſe praeceperit, ab aliis vero iuſſerit abhorrere. Sanguinis certe cuiuſcunque veſcendi vſu interdixit, quod animam ipſum et ſpiritum putaret. Quin et carnis ſponte mortui animalis eſum omnino prohibuit: atque a reticulo et adipe caprino, et ouillo, et bubulo abſtinendum eſſe praemonuit.

3. Expulit autem ciuitate etiam lepra infectos, et genitura fluente laborantes. Porro et mulieres, quibus adeſſet ſecretio naturalis, ſeorſum habitare voluit vſque ad ſeptimam diem; poſt quam cum hominibus tanquam puras verſari permiſit. Similiter etiam et funus curantibus poſt totidem dies licebat coetui intereſſe. Si quis autem vltra hunc dierum numerum pollutione teneretur, praecipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero ſacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo ſacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem paſſus ſit ſeminis profluuium, ſi in aquam frigidam ingrediatur, parem poteſtatem habet ac ii qui cum vxoribus legitime concubuerunt. Leproſos autem in perpetuum a ciuitate abegit, cum nemine commercium habituros et tanquam nihil a mortuis differentes. Si

Θεὸν ἀπολυθῇ τῆς νόσου, καὶ τὴν ἐῤῥωμένην νομίσηται χρέαν· ὁ δὴ τοιοῦτος ποικίλαις ἀμείβεται θυσίαις τὸν Θεὸν, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶμεν.

δ'. Οθεν καὶ καταγελάσειέν τις τῶν λεγόντων Μωϋσῆν, λέπρα κεκακωμένον αὐτόν τε ἀπ' Αἰγύπτου φυγεῖν, καὶ τῶν ἐκπεσόντων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τὴν Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτούς. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν ἀληθὲς, οὐκ ἂν Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀτιμίᾳ τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς εὔλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἑτέρων εἰσηγουμένων ἀντειρηκέναι. καὶ ταῦτα, παρὰ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, καὶ οὐ μόνον ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπισημοτάτας ϛρατείας ϛρατευομένων, καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς πιϛευομένων, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων εἰσιέναι. ὥϛ' οὐδὲν ἐκώλυε καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν χρέαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιϛα, καὶ μηδὲ μίαν τοιαύτην ὁρίσαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν περὶ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας προαγόμενοι. Μωϋσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὤν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νοσούντων ἐνομοθέτει, κατὰ τιμὴν τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαϛος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπεῖτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, ἐπειδὰν τέκωσιν, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἂν ἄῤῥεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ἐπὶ θηλυτοκίαις νενόμικε. εἰσιοῦσαι μέντοι, μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν Θεὸν διανέμουσι.

ϛ'. Αν δ' ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς ἀληλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα ϛήσας τὶς τῶν ἱερέων κατὰ τὰς πύλας, αἳ δ' εἰσὶ τετραμμέναι πρὸς τὸν νεὼν, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον ἀφελὼν, ἐπιγράφει μὲν τῷ Θεῷ τὴν

quis vero precibus a Deo impetrauerit vt hoc morbo liberetur, ſanumque colorem aliquando recipiat: is quidem variis Deum remunerat ſacrificiis, de quibus poſthac agemus.

4. Vnde profecto alicui liceret et *illos irridere*, qui dicunt Moyſen, lepra infectum et ipſum ex Ægypto profugiſſe, et ob eandem cauſam eiectis ducem factum illos in Chananaeam perduxiſſe. Si enim hoc verum exſtitiſſet, nequaquam Moyſes in ſui dedecus et opprobrium eiuſmodi legem tuliſſet: cui et ipſum, ſi ab alio lata fuiſſet, reclamare voluiſſe probabile eſt. Praeſertim cum apud gentes quamplurimas leprae ſint, et honorem aſſequantur; tantumque abeſt vt contumelia afficiantur et exſilio, vt e contra et militiae magna obierint munia, et domi rem publicam adminiſtrarint, et in loca ſacra et templa ingrediendi poteſtatem habuerint. Adeo vt nihil impedierit Moyſen, ſi tali aliquo coloris male ſani vitio aut ipſi aut multitudini quae cum eo erat dignitas imminueretur, quo minus meliora de iſtis ſanciret, nec quid damni maliue huiuſmodi ſtatueret. Sed manifeſtum eſt, quod inuidia moti haec de nobis loquantur. Moyſes autem labis huius immunis, inter populares ſuos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis poſuit, Dei honori proſpiciens atque conſulens. Verum de his quiſque ſentiat prout libuerit.

5. Mulieres autem, poſtquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut ſacri quid tangere vſque ad quinquageſimam diem, ſi mares fuerint enixae: ſi enim feminas ediderint, duplex conſtitutus eſt dierum numerus. Veruntamen, cum poſt tempus vt diximus praeſtitutum intrauerint, victimas mactant, quas ſacerdotes Deo offerunt.

6. At ſi quis vxorem ſuam adulteratam ſuſpicetur, is farinae hordeaceae aſſaronem affert, atque eius pugillus vnus in aram Dei coniicitur, reliquum ſacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero ſacerdotum aliquis ſtatuens ad portam, quae ad templum obuerſa eſt, et capitis eius velamen detrahens, Dei quidem nomen in meum-

προσηγορίαν διΦθέρα, κελεύει δὲ ὁμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι τὸν ἄνδρα, παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶΦρον, τῇ δεξιᾷ σκέλως ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα πρησθεῖσαν ἅτως ἀποθανεῖν· ἂν δ' ὑπὸ πολλῆ τῆ ἔρωτος καὶ τῆς διὰ τῦτο ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν ὑπόνοιαν εἴη κεκινημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῇ. τῶν δ' ὅρκων τελειωθέντων, τῆς διΦθέρας ἀπαλείψας τὔνομα εἰς Φιάλην ἐκπιέζει· προκομίσας τε ἐκ τῦ ἱερῦ γῆς εἴ τι προστύχοι, καὶ καταπάσας ἐκπιεῖν δίδωσιν. ἢδ', εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσΦορεῖται κατὰ τὴν γαστέρα· ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις, καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης κατασρέΦει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλως ἐκπεσόντος αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρᾳ καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν τῆς ἁγνείας τῆς ἐπ' αὐταῖς ταῦτα Μωϋσῆς τοῖς ὁμοΦύλοις προενόησε· νόμως δὲ αὐτοῖς τοιούτως ἔθετο.

ΚΕΦ. ιβ'.

Νόμοι διάΦοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὔδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμως ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμΦέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίως. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράσιν, ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ, καὶ τίτθαις, καὶ ἀδελΦαῖς, καὶ παίδων γυναιξὶν, ὡς ἔκΦαυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. ἐκώλυσε δὲ καὶ γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς κατὰ Φύσιν πλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς συνουσίαν Φοιτᾶν, μηδὲ τὴν πρὸς τὰ ἄρρενα μίξιν τιμᾶν, διὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὥραν ἡδονὴν θηρωμένως παράνομον. κατὰ δὲ τῶν εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων, θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

β'. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διπλασίονα τὴν ἁγνείαν ἐποίησε. τῦτων τε γὰρ αὐτὸς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴργει, καὶ προσέτι

branam inſcribit, iubetque conceptis verbis iurare, quod nulla maritum iniuria affecerit, et ſi pudicitiam violauerit, vt crus ſuum dextrum luxetur, vteroque inflata moriatur: ſin vero nimio amore et ex eo nata zelotypia maritus in temerariam ſuſpicionem deuenerit, vt decimo poſt menſe maſculum pariat. Iuramento autem peracto, ſacerdos nomen Dei a membrana aqua delens in phialam exprimit; ſumptoque templi puluere, in quem forte incidit, atque in phialam inſperſo, mulieri dat ebibendum. Illa vero, ſi iniuſte accuſata fuerit, et grauida facta eſt, exactoque tempore ſuo filium enititur: ſi autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque iuramento adſtrictam fregerit, mortem obit ignominioſam, crure illi decidente, et aqua intercute ventrem occupante. Atque haec quidem ſunt quae Moyſes popularibus ſuis de ſacrificiis et purificatione eorum praeſcripſit: leges autem eis tales inſuper poſuit.

CAP. XII.

Leges variae.

ADulterium quidem in vniuerſum prohibuit; felicitatis eſſe reputans, vt viri de nuptiis recte ſentiant; atque reip. ſimul ac familiis expedire, vt legitimi ſint liberi. Item matribus miſceri, vt omnium nequiſſimum, vetuit lex: atque etiam cum nouerca, et materteris, et ſororibus, et filiorum vxoribus rem habere, vt flagitium abominandum deteſtatus eſt Moyſes. Quin et prohibuit ad mulierem menſtruis pollutam accedere, aut beſtiarum concubitum petere, aut coitus cum maribus amore ardere, turpem et improbam ex eorum pulchritudine ſibimet quaerentes voluptatem. Iis vero qui haec praecepta inſolenter auſi fuerint tranſgredi, poenam capitalem irrogauit.

2. At ſacerdotibus puritatem etiam duplo maiorem quam reliquis praeſcripſit. Nam et ab iſtis ſimiliter eos

τὰς ἀγρὰς τοῖς ἀρχῆθεν αὐτῶν δεσπόταις τῦτον τὸν τρόπον. ἐνιαύτος τῦ Ιωβήλυ, ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τὄνομα, συνέρχονται ὅ, τε ἀποδόμενος τὸ χωρίον καὶ ὁ πριάμενος, καὶ λογισάμενοι τὰς καρπὰς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγενημένας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν εὑρεθέντων προσδέχεται τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος· τῦ δὲ ἀναλώματος ὑπερβάλλοντος, ὑπὲρ τῦ λείποντος καταλαβὼν τὸ ἰκνύμενον ἐξίσαται τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συναριθμυμένων τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς καὶ πρότερα νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς οἰκίαις νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε ταῖς κατὰ κώμας πεπραμέναις· περὶ γὰρ τῶν ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ τῦ τελεωθῆναι τὸν ἐνιαυτὸν καταβάλοι τὸ ἀργύριον, ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδῦναι. εἰ δὲ πλῆρες γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. ταύτην Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅθ' ὑπὸ τὸ Σινᾶιον καθ.δρύκει τὴν στρατιὰν, ἐξέμαθε παρὰ τῦ Θεῦ, καὶ τοῖς Εβραίοις γεγραμμένην παραδίδωσιν.

δ'. Επειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν τῦ στρατῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη κατὰ νοῦν ἔχων ἅπτεσθαι. προσάσσει δὲ τοῖς Φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευίτιδος Φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γενομένης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ὁπλιτεύειν δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τριχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τὰς Φυλάρχας, Μανασσῆν τὸν Ιωσήπυ παῖδα, καὶ Εφραΐμην ἀντὶ τῦ Ιωσήπυ. δέησις δὲ ἦν αὐτῦ Ιακώβυ πρὸς Ιώσηπον, ποιητὰς αὐτῷ παραχεῖν τὰς παῖδας, ὡς καὶ προεῖπον.

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τριῶν Φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην παρασκηνυμένων· ὁδοί τε διὰ μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμος ἦν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλυμέ-

cepit, hunc in modum. Instante Iobelo, quae vox libertatem significat, conueniunt venditor agri et emptor, atque fructus aestimantes simul et expensas in agrum factas, si fructus maiores exstiterint, agrum recipit venditor: sin vero superent expensae, accepto quod defectum suppleat, possessione cedit emptor. Cum autem pares fuerint fructus et expensae, antiquis possessoribus agrum assignat. Ac quod ad domos spectat, idem quoque ius obtinere voluit, cum in villis sitae venduntur: nam de iis quae in vrbe veneunt aliter statuit. Scilicet, si quidem intra anni spatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum restituere: at si annus integer fuerit elapsus, emptori possessionis ius confirmat. Hanc Moyses legum constitutionem, dum in castris sub monte Sinaeo exercitum teneret, a Deo accepit, atque literis consignatam Hebraeis tradidit.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi recte se habere viderentur, deinceps ad exercitum recensendum semet conuertit, quod iam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Leuitica, imperat censum accuratum omnium, quotquot militari essent aetate. Leuitae enim Dei sacrati erant ministerio, et a caeteris omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inuenti sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti et quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo vsque ad quinquagesimum. At vice Leui in principum numerum cooptauit Manassen Iosephi filium, et loco Iosephi Ephraïmen. Nam a Iosepho obsecrabat Iacobus, vt sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus.

5. Castra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis singula ad latera positis: interque ea patebant viae. Forum etiam adornabatur, resque venales suo quaeque loco dispositae erant:

νων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιοργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· ὡδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει μετανισαμένη καὶ καθιδρυμένη ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δὲ οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ τὸ μὲν ἄρσενος ὅσον τριακοσὶν εἶχεν ἡμέραν γενόμενον, δισμύριοι καὶ τρίχιλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ ἐφ' ὅσῳ μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν συνέβαινεν ἑστάναι τὴν νεφέλην, μένειν αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει τοῦ Θεοῦ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μετανίστασθαι.

ε'. Εὗρε δὲ καὶ βυκάνης τρόπον, ἐξ ἀργυρίου ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεπτον· σεσὴ δ' ἐστὶ σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ εὖρος ἀρκοῦν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα τῆς σάλπιγξι παραπλησίως τελοῦν. ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τοῦ πλήθους πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ μίαν μὲν ἀποσημάναντος, ἔδει τοὺς ἀρχοὺς συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν οἰκείων· ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης ταῦτα ἐγίνετο. ἀποσημάναντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ παρὰ τὰς ἀνατολὰς ἐσκηνωκότες ἀνίσαντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ πρὸς τὸν νότον αὐτῆς καθεσῶτες. εἶθ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τῶν προϊουσῶν ἐξ Φυλῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἔξ. Λευῖται δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πάντες ἦσαν. τρίτον δὲ σημάναντος, τὸ κατὰ λίβα τετραμμένον τῶν ἐσκηνωκότων μέρος ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κατὰ βορρᾶν. ταῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ ταῖς ἱερουργίαις πρὸς αἷς προσάγοντες ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις. θύει δὲ τότε πρῶτον, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὴν Πάσχα λεγομένην ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

et omne genus opifices ſuas habuere officinas: atque ciuitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum ſacerdotes quidem primi occupabant: iſtis proximi erant Leuitae, numero omnes (nam et illi, quotquot maſculi quidem erant triginta dies nati, recenſebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit vt nubes incubaret Tabernaculo, tantiſper illis veluti praeſente Deo eodem loco manere viſum eſt; illinc vero migrare, cum ſeſe alio moueret.

6. Primus autem et buccinae formam excogitauit, illam ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum ſe habet. Longitudine quidem eſt paullo minus cubitali: ſed fiſtula eius anguſta eſt, tibia craſſior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quae ad ſpiritum excipiendum idonea ſit, ſimiliter ac tuba in campanulam deſinens. Hebraïca lingua vocatur Aſoſra. Duae autem factae ſunt: et altera quidem ad populum exciendum et in concionem congregandum vtebantur. Etenim vna ſignum dante ſacerdote, principes conuenire oportebat ad conſultandum de rebus ſuis; vtraque vero populum vniuerſum conuocabat. Quoties autem Tabernaculum moueretur, haec fieri conſueuerunt. Cum primum buccina ſignum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque ſonante buccina, qui ad meridionalem Tabernaculi plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum diſſolutum medium portabatur inter ſex tribus praecedentes et ſex ſubſequentes. Leuitae vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem ſonitum pars caſtrorum occidentalis mouebatur: ad quartum vero ſeptentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in ſacris miniſteriis, quandocunque victimas ad aram adducebant, tam Sabbatis quam caeteris diebus. Tunc autem primum, poſt diſceſſum ex Ægypto, ſacrificium Paſchale dictum celebratur in deſerto.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἦγαγε τὸν λαὸν ἐπὶ τοὺς ὅρους τῶν Χαναναίων.

ΚΑΙ βραχὺ διαλιπὼν ἀπανίσταται τοῦ Σιναίου ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, περὶ ὧν δηλώσομεν, εἴς τι χωρίον Ἐσερμωὺθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται, καὶ τὸν Μωϋσῆν αἰτιᾶσθαι τῶν τε κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπειραμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτοὺς ἀγαθῆς πείσαντος ἀπαναστῆναι, τὴν μὲν ἀπολέσειαν, αὐτὴ δὲ ἧς ὑπέχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν ταύταις ἀλῶνται ταῖς ταλαιπωρίαις, ὕδατος μὲν σπανίζοντες, εἰ δὲ καὶ τι μάννων ἐπιλιπεῖν συμβαίνῃ, τέλεον ἀπολλύμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις αὐτοῖς παρῆν, μήτε Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. τὸ δὲ πλῆθος πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκεκίνητο, καὶ θορυβῆσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπετείνετο. Μωϋσῆς δὲ, παραθαρρύνων αὐτοὺς ὅτως ἀπεγνωκότας, ὑπέχετο, καίπερ αἰχρῶς ὑπ' αὐτῶν ὅτως περιυβρισμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπισχύντων δ' ἐπὶ τούτῳ, καί τινος ἐρομένου, πόθεν ἂν τοσαύτας εὑπορήσειε μυριάσι τῶν προειρημένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καί τοι κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποσαίμην κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσαι. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἤθροιζον αὐτοὺς περισάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τοὺς Ἑβραίους τῆς εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται Καβρωθαβὰ, ὅ ἐστι ἐπιθυμίας μνημεῖα.

CAP. XIII.

Quomodo Moyses duxit populum ex monte Sinaeo ad fines Chananaeorum.

NOn multo post a Sina monte castra mouentur: et post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Esermoth. Atque illic rursum populus seditionibus agitari coepit, Moysique obiicere mala quae in peregrinatione perpessi sunt, et quod ipso illis suadente regionem fertilissimam relinquere, eam quidem amiserint, atque pro felicitate, quam se daturum esse pollicitus est, in hisce miseriis errabundi versentur, aquarum inopia laborantes, et, si contingeret vt etiam manna deficeret, procul dubio fame perituri. Cumque grauia conuicia viro optime merito facerent, vnus aliquis eos quidem admonebat, vt neque Moysis et eorum quae pro communi omnium salute praestiterat immemores essent, neque de Dei ope et auxilio desperarent. Verum hoc ipsum multitudinem vehementius commouebat, atque tumultuans ferocius in Moysen inuecta est. Moyses autem, vt ipsos adeo spe deiectos confirmaret, promisit atque in se recepit, licet ab illis contumeliosissime habitus, eis parare satis magnam carnium copiam, et non in vnum tantum diem sed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, vnde posset tot hominum millibus carnes promissas ministrare? Deus, inquit, et ego, quamuis male apud vos audientes, nunquam desinemus vestri curam gerere: idque quod praedixi non longe a vobis abest. Simul ac haec loquutus est, castra vndique coturnicibus complentur, atque eos circumstantes colligebant. Veruntamen Deus non multo post in Hebraeos, ob insolentiam eorum et maledicta, animaduertit. magnus siquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus iste cognominatur Cabrothaba, id est, Busta cupiditatis.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς ὁ Μωϋσῆς τὰς κατασκεψομένας τῶν Χαναναίων τὴν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν· ἔτι δὲ, ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑπερξεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων ὡς ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν, τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεῦσαι τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δουλεύειν διεγνωκότες.

ΑΝαγαγὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον ὄσαν τοῖς Χαναναίων ὁρίοις καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθος. καὶ καταστὰς, "δύο, φησὶ, κρίναντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ παραχεῖν "ἀγαθὰ, ἐλευθερίαν καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμονος· τὴν μὲν "ἤδη δόντος ἔχετε, τὴν δὲ ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰρ "ἐπὶ τοῖς ὅροις καθήμεθα· καὶ κωλύσει τὸ λοιπὸν ἐπιόντας "οὐ μόνον ὁ βασιλεὺς ἡ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πᾶν ἀθρο- "ῆν αὐτῶν ἔθνος. παρασκευαζώμεθα οὖν πρὸς τὸ ἔργον· "οὐ γὰρ ἀμαχητὶ παραχωρήσουσιν ἡμῖν τῆς γῆς, ἀλλὰ με- "γάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν δὲ κατα- "σκόπους, οἳ τῆς τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσουσι, καὶ πόση "δύναμις αὐτῆς. πρὸ δὲ πάντων ὁμονοῶμεν· καὶ τὸν Θεὸν, "ὃς ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ σύμμαχος, διὰ τιμῆς "ἔχωμεν.

β'. Μωϋσέως δὲ ταῦτ' εἰπόντος, τὸ πλῆθος αὐτὸν τι- μαῖς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱροῦνται δώδεκα τῶν γνω- ριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς ἕνα. οἳ, διεξελθόντες ἀπὸ τῶν πρὸς Αἴγυπτω τὴν Χαναναίαν ἅπασαν, ἐπί τε Λμα- θὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος· καὶ τήν τε τῆς γῆς φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξισορήσαν- τες παρῆσαν, τεσσαράκοντα ἡμέραις εἰς πᾶν καταχρησά- μενοι τὸ ἔργον. ἔτι δὲ καὶ καρπὸν ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζον- τες, τῇ τε τούτων εὐπρεπείᾳ, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγαθῶν

CAP. XIV.

Quomodo Moyſes miſit qui explorarent Chananaeorum regionem et ciuitatum magnitudines: dein quod his qui miſſi fuerant poſt XL. *dies reuerſis, et dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, et Chananaeorum extollentibus virtutem, multitudo turbata et in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſeruiendum.*

MOyſes autem illinc eos ſubducens in locum, qui dicitur Fauces, in Chananaeae terrae confiniis ſitum, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque in medio conſtitiſſet, "Deo, inquit, nos duo-"bus bonis impertire in animo olim habente, libertate et "felicis terrae poſſeſſione, alterum quidem eius beneficio "iam obtinetis, alterum vero mox aſſequuturi eſtis. Nunc "enim in Chananaeorum finibus conſidemus: nec per "regem vnquam ſtabit, aut ciuitatem vllam, aut con-"fertas totius gentis copias, quo minus in terram eorum "inuadamus. Ergo parati ſimus ad rem fortiter aggre-"diendam: non enim ſine praelio regione ſua nobis ceſ-"ſuri ſunt, ſed poſt magna cum illis certamina eam oc-"cupabimus. Mittamus autem ſpeculatores, qui et terrae "vbertatem et incolarum vires explorent. Ante omnia "vero vnum atque idem ſentiamus: et Deum, qui ſem-"per nobis opem et auxilium tulit, magno in honore ha-"beamus.

2. Haec cum dixiſſet Moyſes, populus eius conſilium probat laudatque: et mox exploratores eligit duodecim, viros dignitate eminentiſſimos, ex vnaquaque tribu vnum. Qui, a finibus Ægypti omnem Chananaeorum terram perluſtrantes, et ad Amathen vrbem et Libanum montem perueniunt: exploratoque regionis ſimul et incolarum natura, poſt quadraginta dies toti huic negotio inſumptos, reuerſi ſunt. Inſuper et frúctus illius terrae ſecum afferentes, pulchritudine eorum et immenſa bonorum eo-

ἀ τὴν γῆν ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθος· φοβοῦντες δὲ πάλιν αὐτὸ τῷ τῆς κτήσεως ἀπόρῳ, ποταμούς τε διαβῆναι λέγοντες ἀδυνάτους ὑπο μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύσι, καὶ πόλεις καρτερὰς τείχεσι καὶ περιβόλων ὀχυρότητι. ἐν δὲ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τὰς ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι τεθεαμένοι πάντων, οἷς μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐνέτυχον, μείζω τὰ κατὰ τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε κατεπλήγησαν, καὶ τὸ πλῆθος ὅτως ἔχειν ἐπειρῶντο.

γ'. Οἱ δὲ ἄπορον, ἐξ ὧν ἠκροάσαντο, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς οὐδὲν ἔργῳ τῷ Θεῷ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ μόνῳ ὑπισχνουμένου. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ἠτιῶντο, καὶ κατεβόων αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ Ααρῶνος τῷ ἀρχιερέως· καὶ πονηρὰν μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τὰς ἄνδρας βλασφημιῶν διάγουσι τὴν νύκτα. πρωὶ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχουσι· δι' ἐννοίας ἔχοντες, καταλεύσαντες τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ααρῶνα, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέφειν.

δ'. Τῶν δὲ κατασκόπων Ἰησοῦς ὁ τῆ Ναυῆ πῆς φυλῆς Ἐβραϊμίτιδος καὶ Χάλεβος τῆς Ἰούδα φυλῆς, φοβηθέντες χωροῦσιν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατεῖχον, θαρσεῖν δεόμενοι, καὶ μήτε ψευδολογίαν κατακρίνειν τῷ Θεῷ, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τοῦ μὴ τἀληθῆ περὶ τῶν Χαναναίων εἰρηκέναι καταπληξαμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτὴς τῶν ἀγαθῶν παρορμῶσιν. ὅτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, ὅτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν ἔσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡγεμόνι τε τῷ Θεῷ πεπιστευκότες, καὶ ὁδηγοῦσιν ἡμῖν ἑπόμενοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπαύειν τοῦ πλήθους. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ααρὼν, πεσόντες

pia, qua regionem iſtam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rurſus autem ab incoepto deterruerunt acquirendi difficultatem repraeſentando, dicentes flumina illis obiici ampla adeo et profunda, vt pertranſiri nequeant, monteſque arduos et impervios iter agentibus, atque vrbes non ſolum moenibus ſed et operibus et munitionibus validas eſſe. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem ſe reperiſſe aiebant. Atque ita exploratores, cum obſeruaſſent omnia apud Chananaeos paullo maiora iis in quae poſt exitum ex Ægypto inciderint, et ipſi animis conſternati erant, operamque dederunt vt parilem multitudini terrorem incuterent.

3. Illi autem, ex iis quae audierant, ſibi difficile admodum fore exiſtimarunt, ſedes iſtas occupare: atque ex concione dimiſſi, cum vxoribus et liberis ſortem ſuam domi lugebant et deplorabant: ac ſi Deus reuera nihil auxilii dederit, ſed verbis tantum multa et magna promiſerit. Rurſumque Moyſen increpabant, ipſumque et fratrem eius Aaronem pontificem inclamabant. atque ita quidem inquieti et in vtrumque conuicia iactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem conuerrunt, illud in animo habentes, vt, lapidatis Moyſe ac Aarone, in Ægyptum reuerterentur.

4. Ex ſpeculatoribus autem Ieſus Nauenī filius tribus Ephraimitidis et Chalebus de tribu Iudae attoniti in medium procedunt: et multitudinem compeſcebant, obſecrantes vt fiduciam ſumerent, et neque Deum mendacii inſimularent, neque iis temere fidem haberent, qui vanis ſermonibus de Chananaeorum rebus credulos territarent; ſed eos potius ſequerentur, qui ad felicitatem et bonorum poſſeſſionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: praeſertim cum Deum adiutorem habituri ſint, et pro illis in acie praeliaturum. Proficiſcamur igitur, inquiunt, contra hoſtes, abiecto omni metu et difficultatum ſuſpicione: Deoque pro duce freti et innixi nos viam ad victoriam monſtrantes ſequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mi-

ἐπὶ τὴν γῆν, τὸν Θεὸν ἱκέτευον· οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τῆς ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ κατασήσῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τῶ παραντος αὐτοῖς πάθους τεταραγμένων. παρῆν δ' ἡ νεφέλη, καὶ ςᾶσα ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τῶ Θεῶ.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὠργίσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποτρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

Μωϋσῆς δὲ θαρσήσας πάρεισιν ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν δὲ οἱ πατέρες ἐπὶ νοθεσίᾳ τοῖς τέκνοις ἐπιφέρουσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς μελλούσης ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριςοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο· ὅτι τε νῦν, τῇ τῶν κατασκόπων ὑπαχθέντες δειλίᾳ, τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεςέρους τῆς ὑποχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας ἀδ' ἐξαφανίσει τὸ γένος αὐτῶν, ὃ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔχει διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν ἀ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεςίους δὲ ποιήσειν καὶ ἀπόλιδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. παῖσι μέντοι τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν τὴν γῆν ὑπέχετο· κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἑαυτοῖς ὑπὸ ἀκρασίας ἐφθονήσατε μεταχεῖν, ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα δὲ Μωϋσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην

tigare nitebantur. Moyſes autem et Aaron, in terram procidentes, ſuppliciter Deum orabant; non pro ſalute ſua, ſed vt populum ab ignorantia liberaret, eorumque ſedaret animos, his rerum praeſentium anguſtiis et aſperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, et ſuper Tabernaculum ſuſpenſa Dei praeſentiam indicabat.

CAP. XV.

Quomodo Moyſes, ad indignationem adductus, praedixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: et neque in Ægyptum reuerſuros eſſe, neque poſſeſſuros Chananaeam.*

MOyſes ſolito maiori fiducia accedit ad populum, iisque indicauit Deum, contumeliis eorum incenſum, ſupplicium de illis ſumpturum eſſe: non tamen quantum peccata mererentur, ſed quale patres in admonitionem ſolent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingreſſo, et internecionem populi futuram cum lacrymis deprecanti, Deum quidem commemoraſſe, quot ab ipſo acceptis, quantiſque cumulati beneficiis ingrati eſſe perrexerint: et quod nunc, ſpeculatorum timiditate et ignauia ſeducti, illorum ſermonibus plus veritatis ineſſe exiſtimarint, quam ſuis promiſſionibus. atque hanc ob cauſam non omnes quidem exitio daturum, neque totum genus eorum deleturum, quod caeteris mortalibus omnibus praetulerat: Chananaeorum tamen terram vt illi occuparent non conceſſurum, aut vt eius copia et abundantia ipſi fruerentur; ſed facturum eſſe vt ſine lare et ſine vrbe per XL. annos in deſerto vitam traducerent, hanc poenam pro peccatis perſoluentes. Liberis tamen noſtris hanc terram ſe traditurum eſſe pollicebatur: illoſque bonorum affluentiae, cuius voſmet morum petulantia participes eſſe noluiſtis, dominos eſſe conſtituturum.

2. Cum autem haec Moyſes ex oraculo Dei renunciaſ-

διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τὸν Μωϋσῆν παρεκάλει καταλλάκτην αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς παραχεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν τὸν Θεὸν τοιαύτην πεῖραν προσοίσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ κακότητα προαχθῆναι τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτὸς, ἀλλὰ γνώμῃ καταψηφισάμενον αὐτῶν. ἃ δεῖ δὲ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπραΰνε, καὶ μετήγαγεν εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡττᾶσθαι τοῖς λόγοις αὐτῷ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις παρακάσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν, ἀπὸ τοῦ συμφορᾷ περιπεσεῖν.

γ'. Θαυμαστὸς δὲ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι περὶ ὧν ἂν εἴποιεν, ἃ παρ' ὃν ἔζη χρόνον ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν ᾠδεῖς Ἑβραίων, ὃς ἀχὶ, καθάπερ παρόντος αὐτῷ καὶ κολάσοντος ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτῷ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν δύνωνται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτῷ δυνάμεώς ἐστιν. ἤδη δέ τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην, μηνῶν ὁδὸν τεσσάρων ἐλθόντες κατὰ τιμὴν τῷ παρ' ἡμῖν ἱερῷ μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος ἐπί τινι τῶν νομιζομένων, ᾧ' ἐκ τῶν πατρίων ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δὲ ἡμιέργους τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' ᾧ' ἀρχὴν εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν δυνηθέντες ἀπίασιν, ὑπακούειν τοῖς Μωϋσέως προσάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμῶντες· καὶ τὸν ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτὸς ᾧ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ συνειδὸς ὑφορώμενοι. ὅτως ἡ νομοθεσία τῷ Θεῷ δοκοῦσα τὸν ἄνδρα πεποίηκε τῆς αὐτῷ Φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. ᾧ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷδε τῷ πολέμῳ μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίου Ρωμαίων ἄρχοντος, Ισμαήλῳ δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄν-

set, magnopere calamitatem suam lugebat populus: Moysenque obsecrabant, vt pro illis apud Deum intercederet, et a vita vaga in solitudine liberatis vrbes habitandas daret. Ille autem dicebat, Deum huiusmodi tentationem aegre laturum esse: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum esse Deum, sed consilio in eos sententiam protulisse. Ne mirum autem videatur et incredibile, quod Moyses, cum vnus vir esset, tot hominum millia concitata sedauerit, et ad mentem saniorem et mansuetiorem reduxerit. Deus enim illi praesens adstitit, fecitque vt sermonibus eius victa cederet multitudo; praesertim cum non obtemperando saepiuscule experta esset quam parum sibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum causa illis extiterit.

3. Caeterum vir ille non solum ea, qua vixit, aetate in admiratione fuit ob singularem virtutem, et vim qua pollebat impetrandi dictis suis fidem; sed et, nunc dierum, nemo est Hebraeorum, qui non, perinde ac si praesens esset ac moribus incompositos puniturus, pareat legibus quas sanciuit, etiamsi peccantes latere posse speraret. Quin et alia quidem plurima auctoritatis eius plusquam humanae argumenta sunt. Olim enim cum quidam trans Euphraten habitantium, in honorem nostri Templi quatuor mensium iter magno cum periculo et sumptu emensi, Deo sacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyse hoc illis interdicente qui moribus nostris non instituti sunt, et ex patria consuetudine nobiscum non versantur. Atque alii quidem non omnino sacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant sacrificiis, plurimi autem omni prorsus aditu ad Templum prohibiti discesserunt; quod multo maluerint Moysis legibus et institutis obtemperare, quam conuenienter voluntati suae agere; neminem licet, qui illos impedirent, metuebant, sed propriam duntaxat conscientiam reuerebantur. Ita legum constitutio, quae Deo accepta deberi vita est, fecit vt ille supra hominem esse existimaretur. Quin et

τος, καὶ λιμῷ τὴν χώραν ἡμῶν καταλαβόντος, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τὸν ἀσσαρῶνα, κομισθέντος ἀλεύρου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι δὲ ἦσαν Σικελοὶ μὲν εἰσιν εἷς καὶ τριακόντα, Ἀττικοὶ δὲ τεσσαράκοντα εἷς· οὐδεὶς ἐτόλμησε τῶν ἱερέων κρίμνον ἐν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης· δεδιὼς τὸν νόμον καὶ τὴν ὀργὴν, ἣν καὶ ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχει. ὥστ' οὐ δεῖ θαυμάζειν περὶ τῶν τότε πεπραγμένων· ὁπότε μέχρι καὶ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωϋσέως γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥστε καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ κατασησάμενός ἐστι Θεὸς, διὰ Μωϋσέως καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ, διαλήψεται.

paulo ante bellum cum Romanis geſtum, Claudio apud illos principatum tenente, et Iſmaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem noſtram vrgeret, vt aſſaron frumenti quatuor drachmis veniret, et allati eſſent farinae in feſtiuitatem Azymorum cori ſeptuaginta (hoc eſt medimni Siculi triginta et vnus, Attici vero quadraginta et vnus) nemo tamen ſacerdotum famelicorum auſus eſt vel micam vnam iſtius comedere, cum tanta terram premeret annonae egeſtas, prae legum reuerentia et metu iraé, qua Dei numen peccata etiam occulta ſolet proſequi. Proinde non eſt mirandum, quod res tantae tunc geſtae fuerint: quandoquidem et hodie vſque ſcripta a Moyſe relicta eam vim habeant et auctoritatem, vt etiam noſtri fateantur inimici, quod Deus ipſe, Moyſe eiuſque virtute vſus, talem viuendi rationem inſtituerit. Sed haec quidem vnuſquiſque, prout ei videbitur, accipiat.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

α΄. ΕΒραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧττα.

β΄. Στάσις Κορέ καὶ τῶ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

γ΄. Ὡς οἱ μὲν τῆς στάσεως κατάρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τῶ Θεῶ· τὴν δ' ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτῶ.

δ΄. Τὰ συμβάντα τοῖς Εβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ε΄. Ὡς Σηχὼν καὶ Ὼγην τὼς Αμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Εβραίων.

ς΄. Περὶ Βαλάμ τῶ μάντεως, καὶ ποταπὸς ἦν τῷ εἴδει.

ζ΄. Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Εβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

η΄. Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

---

1. HEbraeorum, *inuito Moyſe, cum Chananaeis pugna et clades.*

2. *Seditio Corae et plebis contra Moyſen et fratrem eius de Sacerdotio.*

3. *Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater et filii eius ſacerdotium tenuerunt.*

4. *Quae Hebraeis in ſolitudine per annos octo et triginta obuenerunt.*

5. *Quomodo Moyſes, deuictis Sechone et Oge Amorrhaeorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebraeorum tribubus et dimidiae in ſortem dedit.*

6. *De Balamo vate, et qualis vir fuit.*

7. *Vt Hebraei cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*

8. *Leges a Moyſe datae, et quomodo ex hominibus eſt ſublatus.*

ΚΕΦ. α'.

Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἥττα.

ΕΒΡΑΙΟΥΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὤν, ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τῶν Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. ἐ γὰρ ἠξίουν, τοῖς Μωϋσέως πειθαρχοῦντες λόγοις, ἡσυχίαν· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρατήσειν αὐτοὶ τῶν πολεμίων νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μένειν αὐτοὺς ἀπόρους ὑπενόουν, ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας δέωνται. πολεμεῖν δὲ τοῖς Χαναναίοις ὠρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν οὐχὶ Μωϋσῇ χαριζόμενον ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοῦ ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους ὧν ἐπετρόπευσε· καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν, πρότερόν τε παραχεῖν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ καθ' αὑτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριοῦν αὐτῶν Μωϋσῆς ἐθελήσειε τὸν Θεόν· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ἐπὶ τῷ τῆς παρ' Αἰγυπτίων ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωϋσῆν τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τὴν τούτου βούλησιν ἐξαπατωμένους, ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ περὶ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐχ ἁπάντων ἐκ τῆς Αβραὰμ γενεᾶς ὄντων, ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον τοῦ Θεοῦ παρεσχηκότος, εἰς τὸ πάντ' αὐτὸν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνοντα· δόξειν τε συνετοὺς εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσασθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, θελήσουσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι προσχοῖεν. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἔτι ταύτην αὐτοῖς χείρω συνέβαινεν εἶναι δοκεῖν, ἐπὶ τὴν πρὸς τοὺς Χαναναίους μάχην ἦσαν ὡρμη-

CAP. I.

Hebraeorum, inuito Moyſe, cum Chananaeis pugna et clades.

HEBRAEOS autem vita in ſolitudine acta, dura illis pariter ac iniucunda, fecit vt, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananaeis. Noluerunt enim, Moyſis monitis obſequendo ſeſe caſtris continere et quieſcere: ſed etiam praeter illius voluntatem ſe poſſe hoſtes ſuperare exiſtimantes, ipſum accuſare coeperunt, et in ſuſpicionem vocarunt quod modis omnibus ageret ſumma rerum inopia illos detinere, vt ſemper eius auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananaeis gerendum aggreſſi ſunt, dicentes Deum non tam propter Moyſen illis opem tendere et porrigere, quam quod illorum genti in commune proſpiceret, proauorum gratia quos ſua dignatus eſt cura ac tutela; illoſque et prius ob ſuam virtutem in libertatem aſſeruiſſe, et nunc quoque, ſi rem ſtrenue geſſerint, adiutorem futurum. Quin et aiebant, ipſis per ſe ſatis virium eſſe ad eas gentes debeliandas, etiamſi Moyſes Deum ab ipſis alienare vellet, omninoque illis expedire in ſua eſſe poteſtate, et non ſibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca ſeruitute Moyſis dominatum aequo animo ferre, eiuſque ad arbitrium ex vana perſuaſione viuere, quaſi Dei numen, pro ſua in ipſum beneuolentia, eum ſolum de rebus noſtris praemoneret, tanquam non omnes eſſemus ex ſtirpe Abrami, ſed illum vnum omnium auctorem feciſſet Deus, vt futura omnia poſſet praenoſcere ab ipſo edoctus: prudenteſque viſos iri, ſi Moyſis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipſis promiſerat, poſſidere voluerint; et non amplius hanc ob cauſam ad eum reſpexerint, qui ſub praetextu Dei oraculi illos prohiberet. Inopiam itaque praeſentem cogitantes, et loca deſerta, ob quae contigit vt grauius illa vrgeri viderentur, ad Chananaeos armis adoriendos properarunt;

μένοι· τὸν Θεὸν προσησάμενοι στρατηγὸν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν παρὰ τοῦ νομοθέτου συνεργίαν περιμένοντες.

β'. Ὡς δ' ἦν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔξειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, ὑ καταπλαγέντες αὐτῶν τὴν ἔφοδον ὐδὲ τὴν πληθὺν, γενναίως αὐτὸς ἐδέξαντο, τῶν δὲ Ἑβραίων ἀποθνήσκουσί τε πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τῆς φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυσυχῆσαι παντάπασιν ἀθυμῶν, ὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκα, λογιζόμενον ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ μῆνιν Θεοῦ πάθοιεν, προεξορμησάντων ἐπὶ τὸν πόλεμον τῆς ἐκείνου δίχα βουλήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τοὺς μὲν οἰκείους ὀρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος δὲ μὴ θαρσήσαντες ἐπὶ τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πορρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὴν ἔρημον· καὶ τοῦ πλήθους ἐπιτρέψαντος αὐτῷ πάλιν ἐκείνῳ, συνῆκε γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ προνοίας ὐ δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀναστήσας τὸ στράτευμα, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς, καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

ΚΕΦ. β'.

Στάσις Κορέου καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Ὅπερ δὲ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα παρὰ τὰς κακοπραγίας δυσαρέστοις εἶναι καὶ δυσπειθέσι, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἑξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ διὰ τὸ πλῆθος ἴσως ἂν μηδ' ἐν ἀγαθοῖ ὑποταγέντες τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγανάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλους κ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. τάσις οὖν αὐτοὺς, οἵαν οὐκ ἴσμεν οὔτε πα Ἕλλησιν οὔτε παρὰ Βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν· ὑ

Deum ſibimet ducem et auſpicem conſtituentes, neutiquam vero Legislatoris aſſenſum et adminiculum exſpectantes.

2. Quum ergo hoc ſibi melius fore ſtatuiſſent, in hoſtes profecti ſunt. Atque illi quidem, neque feroci eorum impetu neque irruentium numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebraeorum edita eſt ſtrages, et reliqui, diſſipata eorum phalange, milites, inſequente eos hoſte, turpiter ad caſtra confugerunt: et, quod res praeter ſpem tam male cecidiſſent, animo deſpondentes, nihil amplius boni exſpectabant; hinc coniicientes calamitatem a Deo eſſe, quod ſine illius conſenſu ad pugnam exiſſent.

3. Moyſes autem ſuos quidem videns accepta clade conſternatos; metuens vero ne hoſtis recenti victoria elatus et maioris gloriae appetens impetum in eos faceret, facto optimum ratus eſt, vt longius a Chananaeis in deſertum cum copiis diſcederet: atque populo hanc poteſtatem ei rurſus deferente (iam enim intellexit nihil ipſi ſine illius auſpiciis et conſilio proſpere ceſſurum) motis caſtris penitius in deſertum ibat; exiſtimans illic eos libenter quieturos eſſe, et non prius velle cum Chananaeis manus conſerere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent.

CAP. II.

Seditio Corae et plebis contra Moyſen et fratrem eius de Sacerdotio.

QVemadmodum autem magnis exercitibus vſu venire ſolet, et praecipue cum ex rebus aduerſis moroſi fiant et immorigeri, id ipſum etiam Iudaeis accidit. Quum enim eſſent numero ſexcenta millia, et propter multitudinem, etiamſi proſpere fluerent omnia, aegre forſan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia et calamitatibus premerentur, et ſibimet inuicem et duci valde ſuccenſebant. Quapropter tanta eos ſeditio ad-

ἧς ἅπαντας ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωϋσῆς, ὑ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ὁδ' ὁ Θεὸς δὲ ἠμέλησε τῦ μηδὲν αὐτὸς παθεῖν τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισάντων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ τῦ ϛασιάζειν αὐτοῖς ἀναγεννωμένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τὴν τε ἔν ϛάσει, καὶ ὅσα μετὰ ταύτην Μωϋσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, πεοδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀΦ' ἧς ἐγένετο.

β'. Κορῆς, Εβραίων ἐν τοῖς μάλιϛα καὶ γένει καὶ πλύτῳ διαΦέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλύσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεσῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ Φθόνυ· καὶ γὰρ Φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτῦ καὶ συγγενής· ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τῆς δόξης δικαιότερον αὐτῷ πλυτεῖν ἐκεῖνος μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς ὑπέλαβε. παρά τε τοῖς Λευίταις, Φυλέται δ' ἦσαν, καὶ μάλιϛα παρὰ τοῖς συγγενέσι κατεβόα, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσῆν δόξαν αὐτῷ θηρώμενον κατασκεύασαι, καὶ κακυργῆντα κτήσασθαι ταύτην ἐπὶ πεοΦάσει τῦ Θεῦ πεειοεᾶν· παρὰ τὰς νόμυς μὲν τὰδελΦῷ τὴν ἱερωσύνην Λαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τῦ πλήθυς, ἀλλ' αὐτῦ ψηΦισαμένυ, τυράννυ τε τρόπῳ καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν θελήσῃ. χαλεπώτερον ἤδη τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι τό τε λελησότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ συνιέντας τῆς ἐπιβυλῆς τὴν ἰσχὺν ἀΦαιρεῖται. ὅστις γὰρ αὐτῷ σύνοιδεν ὄντι λαβεῖν ἀξίῳ, πείθει τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ ταῦτα βιάσασθαι μὴ θρασυνόμενος· οἷς δὲ ἄπορον ἐκ τῆ δικαίυ τιμᾶσθαι, βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βυλόμενοι δοκεῖν, ὑ πεοσΦέρυσι· τέχνῃ δ' εἶναι κακυργῆσι δυνατοί. συμΦέρειν δὲ τῷ πλήθει τὰς τοιύτας ἔτι λανθάνειν οἰομένυς κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας Φανερὰς ἔχειν πολεμίυς. τίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδῦναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Λαρῶνι καὶ τοῖς υἱέσιν αὐτῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ τῆς Λευίτιδος Φυλῆς

orta est, quantam nec apud Graecos nec apud Barbaros vnquam fuisse accepimus: a qua omnes in extremum discrimen adductos liberauit Moyses, immemor iniuriae, quod haud procul esset quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, vt malum aliquod grauius paterentur: sed licet aduersus Legislatorem suum, et mandata, quae ipse per Moysen illis dederat, insolenter se gesserint; eos tamen e calamitate eripuit, quam illis procul dubio importasset seditio, nisi eorum saluti ipse prospexerat. Hanc itaque seditionem, quaeque ea sedata salubriter constituit Moyses, mox enarrabo, vbi primum causam, vnde orta est, expoſuero.

2. Cores, maxime inter Hebraeos, vt res tum gentis erant, genere opibusque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritissimus, videns Moysen in excelsa dignitate constitutum, vehementer inuidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione coniunctus) aegre illud ferens, quod semet ipse hoc honore digniorem iudicarit, vt qui illo ditior esset et nascendi sorte non deterior. Atque inter Leuitas (nam tribules erant) et praecipue inter cognatos Moysen inclamabat, rem indignam esse dictitans, vt Moyses sibimet gloriam aucupari aggrederetur, malisque artibus illam acquireret, simulando scilicet se Dei obseruantissimum esse; cum quidem contra leges fratri Aaroni sacerdotium detulerit, non communi populi suffragio, sed suo ex arbitrio; et, haud secus ac tyrannus, honores pro libidine distribuerit. Grauius autem esse dicebat, quam violentia vti, iniuriam latenter inferre: quod non solum inuitos, sed et nihil prorsus de insidiis cogitantes opprimat. Quisquis enim sibi conscius est, se dignum esse qui honores accipiat, persuasione nititur vt obtineat, idque non audens aperta vi grassari: qui vero nequeunt eos iuste assequi, a violentia quidem, boni moderatique videri gestientes, semet abstinent; sed arte dolosa vtuntur, vt ad optatum perueniant fastigium. Permagni populi interesse, vt huiusmodi quid molientes, etiam dum se latere existiment, ad supplicium pertrahantur; neque sinere vt

τὴν τιμὴν ὁ Θεὸς τινι παραχεῖν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος τυγχάνειν· γένει μὲν ὁ αὐτὸς ὢν Μωϋσῆ, πλήτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. εἰ δὲ τῇ πρεσβυτάτῃ τῶν Φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ρουβήλ τὴν τιμὴν ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν Δαθάμης καὶ Ἀβιράμης καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ ἦτοι τῶν ταύτην τὴν Φυλὴν νεμομένων, καὶ δυνατοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.

γ'. Ἐβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν· ἔργῳ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐπραγματεύετο τὴν παρὰ τὸ πλῆθος τιμὴν μετασῆσαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοήθως μετ' εὐπρεπείας πρὸς τὰς Φυλέτας ἔλεγε. προϊόντος δ' εἰς τὰς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀκροωμένων προσιθεμένων ταῖς κατ' Λαρῶνος διαβολαῖς, ἀναπίμπλαται τῶν ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δὲ οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τῶν πρώτων ἀνδρες, σπεύδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν, καὶ τοῦτον αὐτὸν ἀτιμῶν. ἀνηρέθισο δὲ καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τὸν Μωϋσῆν ὡρμήκεσαν, εἴς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ πάντες ἐβόων, διώκειν τὸν τύραννον, καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ Θεοῦ προφάσει βίαια προσάγματα κελεύοντος. τὸν γὰρ Θεὸν, εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τὸν ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος, τὸν ἄξιον ἂν εἰς τὴν τιμὴν παράγειν, οὐχὶ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέροντα προσνεῖμαι· κρίνοντά τε παραχεῖν Λαρῶνι ταύτην, ἐπὶ τῷ πλήθει ποιήσαθαι τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δ'. Μωϋσῆς δὲ τὴν Κορέου διαβολὴν ἐκ πολλῶν προϊδὼν, καὶ τὸν λαὸν παρωξυμμένον ἰδὼν, οὐκ ἔδεισεν· ἀλλὰ θαρρῶν οἷς περὶ τῶν πραγμάτων καλῶς ἐβουλεύετο, καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης τυχεῖν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν, ἦκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐδένα ἐποιήσατο λόγον· πρὸς δὲ τὸν Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ

nouis potentiae incrementis augescant, in manifestos postmodum hostes euasuri. Quam enim rationem et Moyses afferre potest, cur Aaroni eiusque filiis sacerdotium contulerit? Nam si Deus ex Leuitica tribu alicui honorem istum tribuere decreuerit, se merito fuisse praeferendum, genere Moysi parem, opibus atque aetate maiorem. Si vero antiquissimae tribus ratio haberetur, optimo iure Rubeli tribus hanc dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes et Abiramus et Phalaus. illi enim ex ista tribu natu maximi, et reliquis magis diuitiis abundantes.

3. Haec itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicae prospicere: reuera autem hoc tantum agebat, vt populi consensu Pontificatus honorem ad se transferret. Et ille quidem haec maligne, specioſa tamen oratione, ad tribules suos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, et vnoquoque audientium de suo aliquid adiiciente conuiciis in Aaronem, totus criminationibus istis completur exercitus. Erant autem qui cum Core coniungebantur ducenti et quinquaginta e viris primoribus, connitentes vt et Aaronem Moysis fratrem e sacerdotio deturbarent, ipsumque Moysen ignominia afficerent. Quin et multitudo seditione agitatur; et ad Moysen lapidandum se contulit, et in concionem turba confusa magnoque cum tumultu congregata est. Atque ante Tabernaculum Dei vniuersi vociferabantur, summouendum esse tyrannum, populumque ab eo seruiendo liberandum, qui Dei obtentu dura et difficilia imperat. Deum enim, si ipse sacerdotem futurum elegisset, dignum aliquem ad hunc honorem prouecturum fuisse; neque istum, qui multis esset inferior, eiuscemodi dignitate cohonestare voluisse: et si eam Aaroni dare decreuisset, populi suffragio potius daturum fuisse, quam fratris iudicio permissurum.

4. Moyses autem, Corae licet calumnias multo ante praesensérat, populumque iam viderat irritatum, nihil extimuit; sed fretus fiducia ex rebus bene consultis et administratis, scienſque fratrem Dei consilio non sua gratia ad sacerdotium peruenisse; prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; sed ad Coren versus et vocem quan-

κατὰ τ' ἄλλα καὶ πλήθουσιν ὁμιλεῖν εὐφυὴς, "ἐμοὶ, φησὶν,
"ὦ Κορῆ, καὶ σὺ καὶ τούτων ἕκαστος, ἀπεδήλω δὲ τὰς πεν-
"τήκοντα καὶ διακοσίας ἄνδρας, τιμῆς ἄξιοι δοκεῖτε, καὶ
"τὸν ὅμιλον δὲ πάντα τῆς ὁμοίας οὐκ ἀποστερῶ τιμῆς, κἂν
"ὑστερῶσιν ὧν ὑμῖν ἐκ πλούτου καὶ τῆς ἄλλης ἀξιώσεως
"ὑπάρχει. καὶ νῦν Λαρῶνι τὴν ἱερωσύνην, οὐκ ἐπειδὴ πλούτῳ
"προεῖχε, σὺ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς μεγάθει χρημά-
"των ὑπερβάλλεις, ἀ μὴν ἀδ' εὐγενείᾳ, κοινὸν γὰρ ἡμῖν
"τοῦτ' ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν αὐτὸν δοὺς προπάτορα, οὐδὲ διὰ
"Φιλαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἕτερος εἶχε, τοῦτο φέρων ἔδω-
"κα τἀδελφῷ. καὶ γὰρ εἰ μὴ φροντίζειν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν
"νόμων τὴν τιμὴν ἐχαριζόμην, οὐκ ἂν ἐμαυτῷ παρεῖς δῦναι
"παρέσχον ἑτέρῳ, συγγενέστερος ὢν ἐμαυτῷ τἀδελφῷ, καὶ
"πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ πρὸς ἐκεῖνον διακείμενος. καὶ
"γὰρ ἄτε συνετὸν, ἐν τοῖς κινδύνοις ἐμαυτὸν ὑποτιθέντα τοῖς
"ἐκ τῆ παρανομεῖν, ἄλλῳ τὴν διὰ τοῦτο εὐδαιμονίαν χαρί-
"ζεσθαι. ἀλλ' ἐγώ τε κρείττων ἢ κακουργεῖν· ὅ, τε Θεὸς οὐκ
"ἂν περιεῖδεν ἑαυτὸν καταφρονούμενον, οὐδ' ὑμᾶς ἀγνοοῦντας
"ὅ, τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. ἀλλ' αὐτὸς, ἐπιλεξά-
"μενος τὸν ἱερωσόμενον αὐτῷ, τῆς κατὰ τοῦτ' αἰτίας ἡμᾶς
"ἠλευθέρωσεν. ἀ μὴν ἐξ ἐμῆς χάριτος λαβὼν, ἀλλὰ κα-
"τὰ κρίσιν Θεοῦ, κατατίθησιν αὐτὴν εἰς μέσον ἐπιδικάσι-
"μον τοῖς βουλομένοις· ἐκ τούτου προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς
"ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι, καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι περὶ
"αὐτῆς σπουδάσαι, προτιμῶν τοῦ τὸ γέρας ἔχειν. τὸ μὴ σα-
"σιάζοντας ὑμᾶς ὁρᾶν, καί τοι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην
"αὐτοῦ τυγχάνων. ὃ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, οὐκ ἀμαρτάνομεν
"τοῦτο καὶ βουλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ἦν δὲ καὶ τὸ
"μὴ προσέσθαι παρέχοντος ἐκείνου τὴν τιμὴν ἀσεβές· καὶ
"πάλιν ἀξιοῦντος ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον, καὶ τὴν ἀσφά-
"λειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ, παντάπα-
"σιν ἀλόγιστον. κρινεῖ τοίνυν πάλιν αὐτὸς, τίνα βούλεται τὰς
"ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῷ θυτίας ἐπιτελεῖν, καὶ προσεσθαι τῆς εὐ-
"σεβείας. ἄτοπον γὰρ Κορῆν, ἐφιέμενον τῆς τιμῆς, τὴν ἐξ-

tum potuit attollens (cum caetera quidem ſolers eſſet, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, "Cores, vel tu, vel vnus quiuis ex iſtis (deſignabat enim "ducentos et quinquaginta viros) honore digni videmini, "nec populum vniuerſum ſimili dignatione prohibeo, et- "iamſi vobis diuitiis et caeteris dotibus concedant. Et "nunc Aaroni ſacerdotium detuli, non quod opibus prae- "cellat, tibi enim ampliores quam vtrique noſtrum facul- "tates; neque propter generis nobilitatem, hoc enim Deus "nobis commune eſſe voluit quibus eundem dedit proge- "nitorem; neque amore fraterno inductus, quem ſimiliter "et alter vendicaret, fratri indulgebam. Etenim ſi, ho- "norem iſtum largiendo, Dei legumque rationem non ha- "buiſſem, nequaquam memet praeteriens alteri benignus "exſtitiſſem, quando ipſe mihimet vicinior ſim fratre, "et meipſum arctiori quam illum neceſſitudine attingam. "Neque enim ſapientis erat mihimet inique agendo pe- "riculum creare, vt alteri exinde felicitatem pararem. "Sed et ego neque is ſum qui iniuria vos afficiam: neque "Deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut vos ignorare "quidnam illi gratiſſimum praeſtetis: ſed cum is ipſe "ſuum elegerit ſacerdotem, fecit vt nulla hac ex re cul- "pa magnopere laboremus. Veruntamen licet non meo "beneficio, ſed Dei iudicio ſacerdotium acceperit, in "medio tamen illud deponit et relinquit, ab iis vendi- "candum qui de eo diſceptare volunt; poſtulans, quod "ab hoc ipſo aliis ad munus illud obeundum iam prae- "latus fuerit, vt res arbitris permittatur, ſibique fas ſit "pariter ac aliis ei aſſequendae operam dare; pluris ae- "ſtimans vos ſine ſeditione conſpicere, quam iſtam poſſi- "dere dignitatem, tametſi veſtris etiam calculis compro- "batus eam geſſerit. Haud enim vitio vertendum, ſi "quod Deus dederit veſtro etiam conſenſu accipere exi- "ſtimemur. Quin et honorem, quem ille vltro detulit, "ſalua pietate recuſare non licuit: immo a ratione prof- "ſus alienum non accepiſſe, Deo iſtum in omne aeuum "largiri dignante, firmamque eius poſſeſſionem nobis pol-

"σίαν τῷ τίνι παραχθῆν ταύτην ἀφελέσθαι τὸν Θεόν. τῆς οὖν "σάσεως καὶ τῆς διὰ τοῦτο ταραχῆς παύσασθε. πρωῒ δὲ "ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀντιποιεῖσθε, κομίζων ἕκαστος θυμιατή- "ριον οἴκοθεν σὺν θυμιάμασι καὶ πῦρ πάριτε. καὶ σὺ δὲ, "Κορῆ, παραχωρήσας τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, τὴν ἐπὶ τούτοις "αὐτῷ μένε ψηφοφορίαν, ἀλλὰ καὶ μὴ σαυτὸν ποίει τοῦ "Θεοῦ κρείττονα· παραγίνου δὲ κριθησόμενος οὕτως περὶ "τοῦ γένους. ἀνεμέσητον δ' οἶμαι καὶ Ααρῶνα προσδέξασθαι "συγκριθησόμενον· γένους μὲν ὄντα τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν δὲ μεμ- "φθῆναι τοῖς παρὰ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυνάμενον. "καὶ θυμιάσατε συνελθόντες ἐν φανερῷ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ "θυμιωμένων ὑμῶν, ὅπερ ἂν τὴν θυσίαν ἡδίω κρινεῖεν ὁ "Θεὸς, οὗτος ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ἐπὶ τά- "δελφῷ διαβολῆς ὡς κεχαρισμένῳ τὴν τιμὴν αὐτῷ ῥυό- "μενος.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς οἱ μὲν τῆς σάσεως καταρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βύ- λησιν τοῦ Θεοῦ· τὴν δ' ἱερωσύνην Ααρὼν ὁ Μωϋσέως ἀ- δελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται καὶ τῆς ταραχῆς τὸ πλῆθος, καὶ τῆς εἰς Μωϋσῆν ὑποψίας. ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἦν καὶ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διαλύσαι τὸν σύλλογον. τῇ δ' ἐπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρατευξόμενοι τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου τοῦ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τῶν ἐσομένων· καὶ τῶν μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τῶν δὲ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς. ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς σάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς κατασάσεως. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ κατα-

"licente. Quamobrem denuo iudicatum faciet, quem ve-
"lit pro vobis hoſtias ipſi immolare, rebuſque diuinis
"praeeſſe. Incongruum enim foret, vt Cores, honorem
"iſtum ambiens, Deo hunc impertiendi, cui voluerit,
"auferat poteſtatem. Igitur ſeditionem motuſque ciere,
"quod ad hanc cauſam attinet, deſiſtite. Mane vero,
"quotquot de ſacerdotio contenditis, adeſtote, et quiſque
"ſecum domo afferat thuribulum cum ſuffitibus et ignem.
"Sed et tu, Core, cede Deo iudicium, et hac in re eius
"opperire ſententiam, et tenetipſum non facias Deo ſu-
"periorem: ſed potius accede, vt hoc modo exploretur
"an tibi honos iſte decernendus ſit. Æquum autem eſſe
"arbitror vt Aaron etiam ad hanc diſquiſitionem admitta-
"tur, praeſertim cum et eiuſdem ſit generis, et de re
"nulla in Pontificatu geſta reprehendi poſſit. Vbi vero
"conueneritis, in conſpectu populi thura adolete, ſuffitu-
"que facto, cuius ſacrificium Deo acceptius fuerit, is vo-
"bis conſtituetur ſacerdos; cui nihil de fratre poteſt ob-
"iici: quaſi per gratiam ab ipſo dignitatem acceperit.

CAP. III.

Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater et filii eius ſacerdotium tenuerunt.

HÆc cum dixiſſet Moyſes, multitudo et tumultuari et de Moyſe male ſuſpicari deſtitit. Dicta autem collauda-runt, iiſque acquieuerunt: ſimul enim erant et populo e re ſua eſſe videbantur. Et tunc quidem coetus dimitti-tur. Vbi vero poſtera dies illuxit, frequentes conuene-runt, vt ſacrificio intereſſent, iudicioque ex illo de iis qui cum Aarone ſuper ſacerdotio contendebant. Contigit au-tem vt tumultuoſa eſſet concio, populo euentus exſpecta-tione ſuſpenſo: et aliis quidem voluptati habentibus, ſi Moyſes improbus eſſe deprehenderetur; ſapientioribus vero, ſi moleſtia et perturbatione liberarentur. Metue-bant enim ne gliſcente indies ſeditione illis deperiret pul-cher rerum ſuarum ordo. Ita enim a natura comparatum

βοᾶν ἐῶν ἐν τέλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποιε πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωϋσῆς πρὸς Αβίραμον καὶ Δαθάμνην ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ περιμένειν τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ἔτε ὑπακούεσθαι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσην ἀ περιύψεσθαι κατὰ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωυσῆς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ τοὺς προβόλους ἀξιώσας, ἀπῄει πρὸς τοὺς περὶ Δαθάμνην, οὐκ ἡγούμενος εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσαντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντειπόντες ἠκολούθουν. οἱ δὲ περὶ Δαθάμνην, πυθόμενοι τὸν Μωϋσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τῆς πληθύος πρὸς αὐτοὺς παραγινόμενον, προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἵ τε θεράποντες ἦσαν περὶ αὐτοὺς, ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνόμενοι.

β'. Ο δὲ πλησίον γενόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναχὼν, γεγωνὸς ἐκβοήσας ὡς ἀκοῦσαι πάσῃ τῇ πλήθύϊ γενέσθαι, "Δέσποτα, φησὶ, τῶν ἐπ' οὐρανοῦ τε καὶ "γῆς καὶ θαλάσσης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεπραγ- "μένων μάρτυς ἀξιολογώτατος, ὡς γνώμῃ τῇ σῇ γίνεται "τὰ πάντα, καὶ δρωμένοις μηχανὴν ἐξεπόρισας, οἶκτον ἐν "πᾶσι δεινοῖς Εβραίων ποιησάμενος· ἐλθέ μοι τούτων ἀ- "κροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε πραττόμενον οὔτε νοηθὲν "λανθάνει· ὥς τ' οὐδὲ Φθονήσεις μοι τῆς ἀληθείας, τὴν "τούτων ἀχαριστίαν ἐπίπροσθεν θέμενος. τὰ μὲν οὖν πρεσ- "βύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως, αὐτὸς οἶδ' ἀκριβέστερον· οὐκ "ἀκοῇ μαθὼν, ὄψει δὲ τότ' αὐτοῖς παρὼν γινομένοις. ἃ δὲ "ἐπὶ τούτῳ, καίπερ ἐπισάμενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, "τούτων μοι γενοῦ μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα κατασησά- "μενος, ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ, σῇ δὲ βουλῇ, καὶ τοῦτο Ρα- "γοήλῳ μοι τῷ πενθερῷ καταλιπόντος, ἀφεὶς τὴν ἐκείνων "ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐπέδωκα ταῖς ὑπὲρ τού- "των ταλαιπωρίαις. καὶ πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας "αὐτῶν, νῦν δ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μεγάλας ὑπέστην πόνους,

eſt vulgus, vt magiſtratibus obloqui gaudeat, et a cuiuſuis conciuncula circumlatum motibus cieatur et agitetur. Moyſes autem, miſſis ad Abiramum et Dathamnen viatoribus, iuſſit vt ad condictum venirent et rei ſacrae faciundae euentum exſpectarent. Cum vero nunciis reſpondiſſent, ſe neque obtemperare velle, neque diutius paſſuros eſſe, vt Moyſi contra populum creſceret potentia malis artibus quaeſita; Moyſes, his ab iis acceptis, plebiſque patronis ſe ſequi iuſſis, Dathamnen eiuſque factionem adibat; nihil ſibi metuendum eſſe ratus, ſi ad ſuperbos et contumaces recta contenderet. Illi vero e veſtigio eum ſubſequuntur. Dathamnes autem cum ſuis, audito Moyſen cum primoribus populi ad ſe venire, prodeuntes cum vxoribus et liberis ante tabernacula conſtiterunt, exſpectantes quidnam rei a Moyſe ageretur. Atque eos circumſtipabant famuli, ſi quam vim Moyſes inferret, auxilio futuri.

2. Ille vero cum prope acceſſiſſet, manibus in coelum ſublatis, magna voce exclamabat, vt a tota multitudine exaudiri poſſet, inquiens, "Domine cunctorum in coelo "et terra ac mari (nam tu mihi rerum geſtarum teſtis fide "digniſſimus, quod nihil abſque tua auctoritate fecerim; "vt qui mihi in agendis auxilium porrexeris, Hebraeorum "in anguſtiis ſuis ſemper miſeratus) adſis precor orationis "meae auditor. Tibi enim nec facta noſtra latent nec co"gitata: ideo quaeſo ne dedigneris veritatem patefacere, "oſtendens quam ingrato in me animo exſtiterint. Sane "quae antequam naſcerer acciderint omnium optime no"ſti; quippe non auditu accepta, ſed tui praeſentis dum "fierent oculis ſubiecta. Verum nunc rerum illarum quas "iſti cum non ignorent male ſuſpicari tamen non verentur, "te mihi teſtem certiſſimum conſtitue. Ego cum vitam "agerem quietam, id quod mea virtute et tua voluntate "atque Ragueli ſoceri mei beneficio conſequutus eram, "relicta tamen ea qua fruebar felicitate, memetipſum to"tum dedidi miſeriis pro iſto populo perferendis. At an"tea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro ſalute ma-

"καὶ παντὶ δεινῷ τὸν θυμὸν ἀντιτάξας πρόθυμον. νυν οὖν ἐπεὶ
"κακουργεῖν ὑποπτεύομαι παρ' ἀνδράσιν, οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν
"καμάτων ὑπάρχει τὸ περιεῖναι, εἰκότως ἂν αὐτὸς, ὁ τὸ
"πῦρ ἐκεῖνό μοι Φήνας κατὰ τὸ Σινᾶιον, καὶ τῆς αὐτῆ Θω-
"νῆς ἀκροατὴν τότε σήσας, καὶ θεατὴν τεράτων ὅσα μοι
"παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖνος ὁ τόπος ποιήσας· ὁ κελεύσας ἐπ' Αἰ-
"γύπτῳ σαλῆναι, καὶ τὴν σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι· ὁ
"τὴν Αἰγυπτίων εὐδαιμονίαν σείσας, καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν δου-
"λείας δρασμὸν ἡμῖν παραχὼν, καὶ μικροτέραν ἐμοῦ τὴν
"Φαραώθ ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν ἁμαθῶς ἔχουσι
"τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ τὴν ἀνακεκομμένην
"θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμίνας ὀλέθροις· ὁ γυ-
"μνοῖς ὅσι τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος· ὁ ποτί-
"μως ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι παρασκευάσας, καὶ
"τελέως ἀπορρύσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν ποτὸν μηχανησά-
"μενος· ὁ τῶν γῇθεν ἀπορουμένων εἰς τροφὴν διασώσας
"τοῖς ἀπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' ὠρανοῦ τροφὴν καταπέμ-
"ψας ὑ πρότερον ἰσορροθεῖσαν· ὁ νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑ-
"ποθέμενος, καὶ διάταξιν πολιτείας· ἐλθὲ, Δέσποτα
"τῶν ὅλων, δικαιός μου καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος, ὡς
"ὅτε δωρεὰν ἐγὼ παρ' Εβραίων τινὸς κατὰ τὸ δικαίω
"προσηκάμην, ὅτε πλούτῳ κατέκρινα πενίαν νικᾶν δυνα-
"μένην, οὔτ' ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ πολιτευσάμενος, εἰς
"ἀλλοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπινοίας πάρ-
"ειμι, ὡς οὐχὶ σοῦ κελεύσαντος Λαρῶνι δοὺς τὴν ἱερω-
"σύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. παράσχου δὴ καὶ νῦν,
"ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται, καὶ μηδὲν αὐτομά-
"τως, ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βραβευόμενον τὴν σὴν εἰς
"τέλος ἔρχεται· ὅτι δὲ Φροντίζεις τῶν Εβραίων ὀνησάμ-
"των, μετελθὼν Αβίραμον καὶ Δαθάμνην, οἵ σε κατα-
"δικάζουσιν ἀναισθησίαν, ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου.
"ποιήσεις δὲ φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, ὅτω μεμη-
"νότων κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κοινῶς ἐκ τοῦ ζῆν αὐ-
"τοὺς μετασήσας, μηδ' ὡς ἀποθανόντας κατ' ἀνθρώπινον

"gnas aerumnas pertuli, omnique periculo memet cum "alacritate obieci. Nunc igitur quoniam in maleficiorum "ſuſpicionem venerim hominibus, qui meo labori et ſo- "licitudini ſuam acceptam debent vitam et incolumita- "tem; plane tu, qui mihi ignem illum oſtendiſti in "monte Sinaeo, et vocem diuinam tunc me audire vo- "luiſti, meque prodigiorum illic loci editorum ſpectaculo "dignatus es; qui me in Ægyptum properare iuſſiſti, "tuumque conſilium populo iſtic aperire; qui Ægyptio- "rum felicitatem labefactaſti, nobiſque ex dura illorum "ſeruitute fugam paraſti, et Pharaonis dominatum meo "imperio ſubieciſti; qui nobis viae ignaris et obſeſſis "pelagus in terram conuertiſti, et mare fluere inhibitum "Ægyptiorum ſtrage intumeſcere feciſti; qui inermes ar- "morum praeſidio muniuiſti; qui aquas inquinatas nobis "potu iucundas ſcaturire reddidiſti, laticeſque nobis ad "extremam inopiam redactis e petra eduxiſti; qui ter- "renis in cibum deſtitutos ſeruaſti alimento e mari ſup- "peditato; qui e coelo victum demiſiſti antea inuiſum "pariter ac inauditum; qui legum a Deo ferendarum "cogitationem nobis inieciſti, et reipublicae adminiſtran- "dae rationem deſcripſiſti; Veni, omnium rerum Do- "mine, mihi in iudicem teſtemque integerrimum, quod "neque praemium a quoquam Hebraeorum, ad ius ae- "quumue peruertendum, acceperim, neque pauperem, "meliorem cauſam habentem, ab aduerſario diuite vinci "ſiuerim; neque ita memet in poteſtate adhibuerim, vt "detrimentum caperet reſpublica; in culpae tamen ſuſpi- "cionem incidi, a ſtudiis meis alieniſſimae, tanquam non "iuſſu tuo, ſed meo beneficio, in Aaronem contulerim "ſacerdotium. Itaque et nunc oſtende, quod omnia tua "prouidentia gubernes ac modereris; et nihil temere et "ſponte ſua, ſed tua voluntate motum ad finem perue- "nit: et quod curam geris eorum, qui Hebraeos auxi- "lio adiuuerunt, vindicta perſequendo Abiramum et Da- "thamnem, qui ſtupiditatis te accuſant, quaſi meis arti- "bus conceſſeras. Manifeſtum autem in eos dabis iudi-

"ἐξεληλυθότας τῆ βίᾳ φανέντας νόμον· ἀλλὰ χάνοι "περὶ αὐτοὺς ἅμα τῇ γενεᾷ καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν, ἣν "πατοῦσι γῆν. τοῦτο γὰρ σῆς ἐπίδειξις ἂν ἰσχύος ἅπα- "σι γένοιτο καὶ διδασκαλία, σωφροσύνης δὲ εἰς τὰς "ταῦτα πείσεσθαι περὶ σοῦ δοξάζοντας ἐχ ὅσια· εὑρε- "θείην γὰρ ἂν ἅτως ἀγαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ προσάσ- "σεις. εἰ δ' ἀληθεῖς πεποίηνται τὰς κατ' ἐμῆ διαβολὰς, "τὴς μὲν ἀπαθεῖς ἀπὸ παντὸς φυλάξεως κακῆ, ὃν δ' "ἐπηρασάμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τῆτον ποιήσειας ἐμόν· καὶ "δίκην εἰσπραξάμενος παρὰ τῆ τὸν ἀδικῆσαι θελήσαν- "τος λαὸν, τῆ λαπῆ βεβαίων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην, σῶ- "ζε τὴν πληθὺν ἑπομένην τοῖς σοῖς προσάγμασιν, ἀπα- "θῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκοινώνητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων "κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶδα, ὡς ὲ δίκαιον ὑπὲρ "τῆς ἐκείνων κακίας κοινῆ πάντας Ἰσραηλίτας τιμωρίαν "ἐκτίνειν.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, σείεται μὲν αἰφνί- δίον ἡ γῆ· σάλος δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ ἐξ ἀνέ- μου βίας σαλευομένης κύματος, πᾶς μὲν ἔδεισεν ὁ λαός. πα- τάγῳ δὲ καὶ σκληρῆ ῥαγέντος ἦχος, κατὰ τὰς ἐκείνων σκη- νὰς συνίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάνθ' ὅσα φίλα τῆτοις ἦν ὑπήνεγ- κεν εἰς αὐτήν. ἠφανισμένων δ' ἅτως, ὡς μηδ' ὀφθῆναί τινας γνῶναι· συνῆει πάλιν τῆς γῆς τὸ περὶ ἐκείνοις κεχηνὸς καὶ καθίστατο, ὡς μὴ δ' εἰ πάθοι τι τῶν προειρημένων φανερὰν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν ἅτως ἀπώλοντο, ἐπίδειξις τῆς ἰσχύος τῆ Θεῆ γενόμενοι. ὀδύραιτο δ' ἄν τις ὲ μόνον τῆς συμφορᾶς αὐτὲς, καὶ καθ' αὐτὴν ἅσης ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα παθόντων ἐφήθησαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι, πρὸς τὴν ὄψιν τῆ συμβεβη- κότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν· καὶ νομίζοντες ὡς ἀλιτηρίας ἀ- πολωλέναι τὲς περὶ Δαθάμνην, ὠδ' ἐλυποῦντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τὲς περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀμιλλω- μένης, διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' οὖ προσδέξηται τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχειροτονημένος. συνέλ-

"cium, qui insanientes tuae detrahunt gloriae, si non "aliorum more e vita discesserint, ne quis morientes ni- "hil nisi quod humanitus accidit passos existimet: sed "terra, quam calcant indigni, dehiscens cum familiis et "facultatibus eos absorbeat. Hoc enim omnibus erit in "demonstrationem potentiae tuae, et ad doctrinam; iis "autem insigni documento, qui talia perpetraturi sint, "male de te cogitantes: sic et ego comperiar fidelis tui mi- "nister in iis quae fieri imperas. Sin vero commiserim "flagitia quae in me conferunt, eos illaesos omnisque "mali immunes custodi; et, quam illis imprecatus sum, "in me recidat pernicies: poenaque ab eo exacta, cui "in animo erat populum tuum iniuria afficere, paceque "et concordia in posterum stabilitis, multitudinem serua "tuis praeceptis obsequentem; eique concede vt vitam "agat securam, et suppliciorum, quae luunt scelerati, "expertem. Tu enim nosti haud iustum esse, vt Israëli- "tae vniuersi poenas eorum nequitiae debitas persoluerent.

3. Haec vbi lacrymans dixisset, repente quidem terra mouetur; atque agitatione similiter ac in mari facta, cum a ventorum vi concientur fluctus, vniuersi quidem attoniti sunt. Sono autem et graui strepitu excitato, iuxta eorum tentoria solum subsidit, et illos, et quicquid eis carum erat, absorpsit. Illis autem ita deletis, vt sciri non posset an vlli illic visi fuerint; rursus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit et constitit, vt spectantibus ne minimum eius, quod illi acciderat, vestigium apparuerit. Et isti quidem hoc modo exitio dati sunt, in magnum argumentum Dei potentiae. Est autem vt illos lugeret aliquis non solum propter calamitatem, vere miseratione dignam; sed et quod ex istis quae perpessi sunt gaudium non mediocre ceperint cognati. Nam necessitudinis obliti, ad adspectum eorum quae euenerant, iudicium Dei laeti comprobarunt; ratique Dathamen cum suis, vt reipublicae pestem et pernicien, periisse, ipsorum vicem minime dolebant.

4. Moyses autem euocat qui de sacerdotio contenderent, ad explorandum quinam futuri essent sacerdotes;

θόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακοσίων ἀνδρῶν, οἳ καὶ διὰ πατέρων ἀρετὴν ἐτιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἢ κἀκείνης ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Λαρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς πάντες καθηγίαζον ἐπὶ τοῖς θυμιατηρίοις ὅσα νομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε δὲ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἱστόρησέ τις· οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν καύματος, ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης πρὸς αὐτὸ παρατριβείσης αὐτομάτως ἐξεκρήσθη, ἀλλ' ὁποῖον Θεοῦ κελεύσαντος ἀφθείη, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· ὑφ' ὃ πάντες, οἵ τε διακόσιοι καὶ οἱ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, αἰζάντος ἐπ' αὐτὸς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι. περισώζεται δὲ μόνος Λαρὼν, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβείς, τῷ τὸν Θεὸν εἶναι τὸν ὃς ἔδει καίειν ἀπεσαλκότα. Μωϋσῆς δὲ τούτων ἀπολομένων, βουλόμενος τὴν τιμωρίαν αὐτῶν μνήμην παραδοθῆναι, καὶ τοῖς αὖθις ἐσομένοις αὐτὴν μαθεῖν, ἐκέλευσεν Ελεάζαρον τὸν Λαρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν παρὰ τὸν χαλκοῦν καταθέσθαι βωμόν· ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ ὅτι τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ νομίσειαν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Λαρὼν μὲν οὐκ ἔτι τῇ Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει φανερᾷ γενομένῃ, μετὰ τῶν υἱῶν ἤδη βεβαίως ἀπήλαυε τῆς τιμῆς.

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Εβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ΤΗΝ μέντοι γάσιν οὐδ' ὅτως συνέβη παύσασθαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δὲ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον παραμένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπισευκότες ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο ταῦτα χωρὶς τῆς εἰς Μωϋσῆν χάριτος τοῦ Θεοῦ πεπρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τὴν ὀ-

vt ſcilicet cuius ſacrificium Deo magis gratum et acceptum foret, is in ſacerdotium cooptaretur. Cum vero conueniſſent ducenti et quinquaginta viri, qui cum propter patrum virtutem habiti ſunt in honore a populo, tum propter ſuam qua maioribus ſuis praelucebant, prodierunt etiam Aaron et Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quae ſecum attulerant. Tantus autem ignis ſubito effulſit, quantum manibus factum nemo vnquam conſpexerat, aut ex ignibus ſubterraneis erumpentem, aut e ſyluis vi ventorum alliſis et attritis ſponte proſilientem; ſed qualis, Deo iubente, accendi poterat, fulgentiſſimus ſimul ac flagrantiſſimus: cuius in illos impetu vniuerſi, tam ducenti et quinquaginta viri quam Cores, ita ſunt abſumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiae comparuerint. Solus autem Aaron ſuperfuit ab igne illaeſus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat eum demiſerit. Moyſes autem, his pereuntibus, illud agens vt ſupplicii huius indicium eſſet ad memoriam ſempiternam, volenſque vt ſeri nepotes factum agnoſcerent, praecepit Eleazaro, Aaronis filio, vt aceras illorum ad aram aeneam deponeret, poſteris in monumentum eorum quae paſſi ſunt, et quod falſo ſibi perſuaſerint Dei potentiam circumueniri poſſe. Et Aaron quidem, cum non amplius Moyſis munere, ſed Dei iudicio omnibus patefacto, ſacerdotium obtinere viſus fuerit, cum filiis ſuis iſto honore iam ſatis firme perfruebatur.

CAP. IV.

Quae Hebraeis in deſerto per annos octo et triginta obuenerunt.

NOn ita tamen contigit vt deflagraret ſeditio, ſed vt multo magis creſceret et acrius ingrueret. Subiiciebatur autem cauſa cur in peius indies verteretur, ex qua malum nunquam ceſſaturum eſſe veriſimile erat, ſed longo tempore duraturum. Cum enim iam animos hominum occupaſſet perſuaſio, nihil ſine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum niſi in gratiam Moyſi illa facere: huic

γὴν τῦ Θεῦ γίνεσθαι τοσαύτην, ὐχ ἕτως διὰ τὴν τῶν κολαθέντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένυ. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι περὶ τὴν τῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπυδάκεισαν· τὸν δὲ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιωκότα τὸν λαὸν, πρὸς τὸ μηδεμίαν ὑποχεῖν δίκην, ἔτι καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναμφίλεκτον τἀδελφῷ παραχεῖν. οὔθ' ἕνα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον ἀντιποιήσαθαι, καὶ τοὺς πρώτυς ὁρῶντα κακῶς ἀπολωλότας. ἔτι γε μὴν καὶ παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγένετο πολλὴ τῦ πλήθυς, μειῶσαί τι τῆς Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωϋσῆς δὲ, καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ συνιςάμενον ἠρεῶτο τὸν θόρυβον, δείσας μή τι νεωτερίσωσι πάλιν, καὶ γένηταί τι μέγα καὶ χαλεπὸν, συνήγαγε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ περιμένων ἠρεῶτο εἰς ἀπολογίαν· οὐ καθιςάμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος. αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς Φυλάρχοις προεἰπὼν, κομίζειν τὰ τῶν Φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τὴν ἱερωσύνην, οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, κομίζκσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Λαρὼν, ἐπιγράψας Λευῖτιν ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τῦ Θεῦ κατατίθησι. τῇ δὲ ἐπιύσῃ προεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώριμοι δ' ἦσαν, τῶν τότε ἀνδρῶν κατασημηναμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τῦ πλήθυς. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὓπερ αὐτὰς χήματος Μωϋσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτῳ μεμενηκύιας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τῆς Λαρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδυς ἀναφύντας ἑῴων καὶ καρπὸν ὡραῖον. ἀμύγδαλα δ' ἦν, ἐκ τούτῳ τῦ ξύλυ τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας, εἰ καί τι διὰ μίσυς ἦν ὁ Μωϋσῆς καὶ Λαρὼν, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τὴν τῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, ἐπευφημοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Λαρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, τρὶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντος, βεβαίως εἶχε τὴν τιμήν. ἡ δὲ τῶν

autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis ſuccenſeret et iraſceretur non tam punitorum iniquitate commotus, quam a Moyſe ſolicitatus. Et illos quidem periiſſe dicebant, non ob aliud delictum, quam quod Dei cultui et religioni ſtuduerint: ipſum vero talium virorum et omnium optimorum interitu populum multaſſe, vt nunquam reus fieri amplius poſſet, inſuper et fratri indubie confirmatum iret ſacerdotium. poſthac enim neminem illud affectaturum eſſe, cum aliis id in perniciem ceſſiſſe compererit. Ad haec etiam cognati exſtinctorum multis agebant apud populum, vt Moyſi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in ſuam incolumitatem eſſet et ſalutem.

2. Moyſes autem, qui et multo ante populum motu cieri et perturbari reſciuerat, metuens ne qui rurſum res nouas molirentur, et magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregauit: et patienter audiuit quae dicerent, nihil in ſui excuſationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc ſolum principibus tribuum praeloquutus eſt, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas: illum enim accepturum eſſe ſacerdotium, in cuius virga ſignum Deus ediderit. Quod vbi placuit, ſignatas attulerunt cum alii, tum Aaron, inſcriptam habens in ſua tribum Leuiticam: atque eas Moyſes accipiens in Dei Tabernaculum depoſuit. Sequenti vero die virgas protulit: facile enim agnoſci poterant, quod eſſent et a principibus qui eas adduxerant et a caetero populo notatae. Et alias quidem videbant eadem ſpecie manere qua eas acceperat Moyſes: ex Aaronis autem virga ramos et germina exorta ſpectabant, fructuſque maturos. Amygdalae enim erant, quod ex eo ligno facta eſſet virga. Mira autem ſpectaculi nouitate attoniti, omiſſis odiis quibus fortaſſis tam Moyſen quam Aaronem proſequerentur, in admirationem ferebantur Dei iudicii: et de caetero, cum non potuerint non iis applaudere quae Deus decreuerat, conceditur Aaronem rite habere ſacerdotium. Et illi quidem, ter diuinitus electo et fauſtis auſpiciis comprobato, ſtabilis manſit di-

Ἑβραίων στάσις, πολὺν ἀκμάσασα χρόνον, τοῦτον ἐπαύθη τὸν τρόπον.

γ'. Μωϋσῆς δὲ, ἐπεὶ πολέμῳ καὶ στρατιᾷ ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύσασα τὸν Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευε κατανεῖμαι τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλάς· τῆς τε πρὸ αὐτῶν γῆς περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῖς ἀνεῖναι. καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν λαὸν ἐξέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστίν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δ'. Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τῆς δεκάτης, ἧς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τὸν λαὸν δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν· καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νεμομισμένων τὸ γενόμενον πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καταθῦσαι παραχεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει· τῶν δ' ἃ νενομισμένων ἐθίζειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τὰς πατρίους νόμους, τὰς δεσπότας τῶν τικτομένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς ἀντιφέρειν· ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τῆς τῶν προβάτων κουρᾶς· τοὺς τε πέττοντας τὸν σῖτον καὶ ἀρτοποιουμένους, τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν αὐτοὺς καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιημένοι· Ναζαραῖοι δ' ἔτοι καλοῦνται, κομῶντες καὶ οἶνον οὐ προσφερόμενοι. τούτων, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν ἐπὶ θυσίᾳ τε δρῶσι, τὰς κεφαλὰς νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. καὶ οἱ κορβᾶν αὐτοὺς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει κατὰ Ἑλλήνων γλῶτταν, βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν

gnitas. Hebraeorum autem seditio, quae longo viguerat tempore, hoc modo conquieuit.

3. Moyses itaque, quia tribus Leuitica bellorum et expeditionum immunis erat, Dei vtpote ministerio dicata, ne forte rerum inops, et in parandis ad vitam necessariis occupata sacrorum curam negligeret, mandauit Hebraeis, vt, cum Deo volente terram Chananaeam possiderent, vrbes XLVIII praeclaras et eximias Leuitis distribuerent, et agrum pro moenibus ad cubitos bis mille in circuitu iis assignarent. Ad haec autem et populo imperauit, vt annui fructus decimas ipsisque Leuitis et sacerdotibus penderent. Atque haec quidem sunt quae accipit haec tribus a populo. Necessarium autem duxi, quae ab omnibus collata sacerdotum propria sint paucis declarare.

4. Ex quadraginta quidem et octo ciuitatibus, iussit vt Leuitae concederent eis tredecim; et decimarum a populo quotannis acceptarum decimas ipsis impertirent. Praeterea autem sanciit, vt populus primitias fruguum omnium e terra nascentium Deo offerret: et ex quadrupedibus, quae mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, immolandum sacerdotibus adducat, vt eo cum familiis vescantur in Vrbe Sacra. At pro eis quae comedere patria lex vetat, dominum foetus sesquisiclum dependere praecepit, pro homine vero primogenito siclos quinque. Deberi eis etiam voluit primitias tonsurae ouium: et vt triticum pinsentes, panemque conficientes de quauis massa libum eis praeberent. Qui vero voto concepto semetipsos Deo consecrant (Nazaraei quidem isti appellantur, comam nutrientes et vino abstinentes) horum tonsuras, cum caesariem sacrificio adhibito dedicant, sacerdotibus, vt in ignem victimae suppositum iniicerent, dari placuit. Item qui semet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, si ex Hebraeo interpreteris, donum Deo significat) cum a ministerio, cui semet deuouerant, liberari gestiunt, sacerdo-

τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδέστερα τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βέλονται δοκιμάσαι. εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν, εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην νομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν ἔνυστρόν τε καὶ χελύνιον καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαύτην, πάρεξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, εὐπορίαν ἐπενόησε. πάντων δὲ τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τὰς οἰκετὰς, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας· ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐπιφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων αὐθημερόν.

ε'. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν σάσιν Μωϋσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὄρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου δίοδον αὐτῷ παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγορᾶν τε τῷ στρατῷ χορηγῆσαι, κἂν τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσεις καταβαλεῖν. ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν δίοδον, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν προαπήντα τῷ Μωϋσῇ, κωλύσων αὐτὸς εἰ τολμήσειαν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· ἄρχειν γὰρ μάχης οὐ συνεβούλευεν ὁ Θεὸς χρωμένῳ· τὴν δύναμιν ὑπανῆγε, διὰ τῆς ἐρήμου ἐκπερισσῶν.

ς'. Τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαριάμμην τελευτὴ τοῦ βίου καταλαμβάνει, τεσσαρακοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην. θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι Σίν· καὶ πενθήσαντα ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ. μόχον θήλειαν, ἀρότρῳ μὲν καὶ γεωργίας ἄπειρον, ὁλόκληρον δὲ ξανθὴν πᾶσαν, μικρὸν ἄποθεν τοῦ στρατοπέδου προαγαγὼν εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ

tibus pecuniam numerare mandauit, mulierem quidem ſiclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum ſuppetit pecuniae, hos ſacerdotum arbitrio relinquendos. Quin et ſi quis mactet domi bouem ouemque ad priuatum epulum non ob cultum diuinum, neceſſe habet ſacerdotibus offerre omaſum, pectuſculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyſes rerum abundantiam ſacerdotibus conſtituit, praeter ea quae ex victimis pro populo piacularibus illis obueniunt, prout in libro proxime praecedente declarauimus. Ex iis autem omnibus, quae ſacerdotibus tribuere ſolenne eſt, vt famuli, filiae, et vxores participarent, edixit; hoſtiis exceptis, quae pro peccatis offeruntur. illas enim ſoli e ſacerdotum familia maſculi eodem die in templo abſumunt.

5. Haec autem cum Moyſes poſt ſeditionem conſtituiſſet, caſtra mouens cum omnibus copiis et exercitu ad Idumaeae limites peruenit: ac, miſſis ad regem Idumaeorum legatis, petebat, vt per ſuos fines eum ire pateretur, obſides etiam quoſcunque accipere libuerit daturum pollicens, ſe ab omni iniuria et maleficio temperaturos; praeterea forum rerum venalium ſuis exhiberi poſcebat, perſoluturus et aquae pretium, ſi rex ita iuberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyſes legationem miſerat, ſibi diſplicerent, noluit iter concedere, ſed cum armatis copiis Moyſi obuiam occurrit, eos prohibiturus ſi ſe inuito tranſire conarentur. Moyſes itaque (nam ei oraculum ſciſcitanti auctor erat Deus ne pugnam auſpicaretur) exercitum ſubduxit, circuitu per deſertum iter facturus.

6. Eo etiam tempore Mariamma eius ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliuerunt, ſuper quodam monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtrauit. Iuuencam, inter arandum quidem agrumque colendum nunquam iugo ſubditam totam vero integro corpore rubeam, paululum extra caſtra

ΚΕΦ. ε'.

Ως Σιχῶνα καὶ Ωγην τὰς Αμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Εβραίων.

Πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, ἐπεὶ τὰ τῶν ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκεῖθεν Μωϋσῆς τὸν στρατὸν, παρῆν ἐπὶ ποταμὸν Αρνῶνα· ὃς, ἐκ τῶν τῆς Αραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, καὶ διὰ πάσης ἐρήμου ῥέων, εἰς τὴν Ασφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Αμωρῖτιν. γῆ δ' αὕτη καρποφόρος, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν Σιχῶνα, τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας ταύτης, ἀπέστειλε Μωϋσῆς, τῷ στρατῷ δίοδον αἰτῶν ἐφ' αἷς ἂν θελήσειε πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοὺς ἐνοικοῦντας ὧν Σιχὼν ἐκράτει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὸ ἐκείνων λυσιτελὲς, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ἀρνούμενος ὁπλίζεται τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τοὺς Εβραίους διαβαίνειν τὸν Αρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.

β'. Μωϋσῆς δὲ, ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Αμορραῖον διακείμενον, ὅτε περιφρονούμενος ἀνέχεσθαι δεῖν ἔγνω· καὶ τοὺς Εβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς στασιάσαι τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διανοὺς, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ νίκην ἀποσημήναντος, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τῆς τοῦ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, εὐθέως ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Αμορραῖος οὐκ ἔτ' ἦν ἐπιόντων ὁμοίως αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε κατεπλάγη τοὺς Εβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέσχησα θᾶττον αὐτὴν εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπηλέγχθη πεφοβημένη. τὴν πρώ-

CAP. V.

Quomodo Moyſes, deuictis Sichone et Oge Amorrhaeorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebraeorum tribubus et dimidiae in ſortem dedit.

AT cum finitus eſſet luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyſes, inde cum exercitu proficiſcens, caſtra admouet ad fluuium Arnonem: qui ex Arabiae montibus ortum ducens, et totam ſolitudinem euagatus, in Aſphaltitin paludem influit, terram Moabitida et Amoritida diſterminans. Tellus autem illa frugifera eſt, atque ex ſe ſatis fructuum ſuppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, miſit legatos Moyſes, oratum vt ſibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quaſcunque vellet, adhibitis, vt ſibi nihil foret quidquam iniuriae, nec agri eius detrimenti aliquid caperent, nec qui ſub eius ditione ſint incolae: ſeque rerum venalium foro in eorum comtnodum vſuros, etiamſi et illis aquam addicere et vendere voluerint. Sichon vero, tranſitum negans, mox copias ſuas omnes armatas educit; et ſe quammaxime comparabat, vt Hebraeos ab Arnone traiiciendo prohiberet.

2. Moyſes autem, cum animaduertiſſet Amorrhaeum hoſtili in ipſos animo eſſe, haud ferendum contemptum ratus eſt: ſecumque ſtatuens Hebraeos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in ſeditionem inciderant, et quam tunc difficulter admodum ferebant, conſuluit Deum, an ipſum armis dimicare pateretur. Deo vero annuente et victoriam inſuper pollicente, magna cum fiducia ad certamen ſe accinxit, militibuſque animos accendit: nunc eos orans atque obſecrans pugnandi cupiditatem explere, praeſertim cum Deus illis conceſſerit, vt tandem voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam diu deſiderarunt, poteſtate, armiſque ſumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhaeus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius ſui ſimilis; ſed et ipſe timore perculſus eſt ad conſpectum Hebraeorum, et exer-

τὴν οὖν σύνοδον οὐχ ὑπομείναντες ἀντισχεῖν, καὶ δέξασθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέπονται· τοῦτ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρουν γὰρ τοῖς πόλεσιν ὅσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἦν εἰς ταύτας συνδιωθισθεῖσιν. Ἑβραῖοι γάρ, ὡς ἐνδόντας αὐτοὺς εἶδον, εὐθὺς ἐνέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸν κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀπορραγέντες ἔφευγον ἐπὶ τῶν πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν δίωξιν οὐκ ἔκαμνον. ἀλλ' οἷς προπεπονήκεσαν προσεπιταλαιπωρῆσαι προθέμενοι, καὶ σφενδονᾶν τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἐκβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, διὰ τὴν ὅπλισιν ὅσαν εὐσταλῆ κοῦφοι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετέθεον τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς πορρωτάτω τοῦ συλληφθῆναι γεγονότας, τοῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. φόνος τε ἦν γίνεται πολύς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ διαφεύγοντες. ἔκαμνον δὲ ἐπὶ δίψει μᾶλλον ἢ τινι τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πιεῖν ἐπὶ ποταμὸν τοὺς πλείους παραχθέντας, καὶ ὅσον συνεσραμμένον ἔφυγε, περισάντες ἔβαλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκοντίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες διέφθειρον. ἀποθνήσκει δ' αὐτῶν καὶ Σιχῶν ὁ βασιλεύς. Ἑβραῖοι δὲ νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐκ γῆς εἶχον, μεσῆς ἔτι τῶν καρπῶν ὑπαρχόσης. καὶ διεξῆει πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα προνομὴ χρώμενον, ἀλισκομένων καὶ τῶν πολεμίων· οὐδὲν γὰρ παρὰ τούτων ἦν ἐμπόδιον, τοῦ μαχίμου παντὸς ἀπολωλότος. Ἀμορραίους μὲν οὖν τοιοῦτο πάθος κατέλαβεν, ὅτε φρονῆσαι δεινοὺς, ὅτε ἀγαθοὺς κατὰ τὸ ἔργον γεγονότας. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν παρελάμβανον. ἔστι δὲ χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον νήσῳ τὴν φύσιν ὑπάρχον. τοῦ μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας ὁρίζοντος αὐτό, Ἰαβάκχου δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ τοῦ ὀνόματος μεταδίδωσι. τὰ μέντοι γε πρὸς τῇ δύσει τοῦ χωρίου, περιίησιν αὐτὴν Ἰορδάνης.

citus eius, qui ita se prius gerebat vt fortiter animatus esse videretur, tunc se perterritum ostendit. Primo itaque congressui non ausi resistere, impetumue Hebraeorum excipere, terga vertunt: hoc modo suae potius saluti se consulturos esse existimantes, quam praelium committendo. Munitis enim vrbibus plurimum fidebant; quae illis, in eas vi compulsis, nihil profuerunt. Hebraei namque, vt eos cedere deprehenderunt, sine mora illis instabant: solutisque eorum ordinibus, in formidinem coniiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga sese in vrbem recipiebant: Hebraei autem non segnes erant et defessi in persequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perseuerantiam adiicientes, cum essent funditores optimi et cuiuscunque e longinquo iaculationis in primis periti, ideoque propter armaturam leuiorem ad insequendum agiles et expediti, cursu adaequabant hostes; et eos, qui longius aufugerant quam vt comprehendi potuerint, fundis et iaculis assequebantur. Multa itaque caedes facta est, et effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos sitis magis, quam hostium aliquis. erat enim aestatis tempus. Et quamplurimos, desiderio potus ad fluuium adductos, et quotquot densis agminibus fugerant, circumstantes telis petebant; eosque iaculis simul et sagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebraei autem caesos spoliabant praedamque agebant: ac terra illis rerum omnium copiam suppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris supereresset; insuper et milites vbique sine metu, captis omnibus qui hostilia minitabantur, pabulatum egressi sunt: nihil enim iis impedimento erat, praesertim cum fortissimus quisque occubuisset in praelio. Atque huiusmodi quidem calamitas illata est Amorrhaeis; qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebraei vero terram eorum sibimet acceperunt. Est autem regio tres inter fluuios sita, insulae plane similis. Arnone quidem, qua meridiem spectat, eam claudente, Iabaccho vero latus eius septentrionale ambiente: qui in

γ'. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐπιτίθεται τοῖς Ισραηλίταις Ωγης, ὁ τῆς Γαλαδηνῆς καὶ Γαυλανίτιδος βασιλεὺς, στρατὸν ἄγων, καὶ σπεύδων μὲν ὡς ἐπὶ συμμαχίαν τὴν Σιχῶνος φίλης τυγχάνοντος. εὑρὼν δὲ ἐκεῖνον ἤδη προαπολώλότα, καὶ ὅτως ἔγνω τοῖς Εβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· περιέσεσθαί τε νομίζων, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν διάπειραν βελόμενος λαβεῖν. διαμαρτὼν δὲ τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀποθνήσκει κατὰ τὴν μάχην, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτῷ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν Ιάβακχον περαιωσάμενος, διεξήει τῆς Ωγης βασιλείας, τάς τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας· οἳ καὶ πλούτῳ διέφερον πάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, διὰ ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων. Ωγη δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος ἦν, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν δὲ κατὰ χεῖρα γενναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τῶν ἔργων εἶναι τοῖς τοῦ μεγέθους καὶ τῆς εὐπρεπείας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὸ μέγεθος ἐτεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτοῦ λαβόντες ἐν Ραβαθᾷ πόλει τῶν βασιλείων τῆς Αμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέην, τεσσάρων δὲ πηχῶν τὸ εὖρος, μῆκει δὲ τοῦ διπλασίους ἐνὶ πήχει μείζονα. τοῦτο τοίνυν πταίσαντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Εβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ἀποθανὼν ὑπῆρξε. καὶ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑποτελεῖς ἐκείνῳ, παρέλαβον· καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες εὐπόρησαν.

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ ποταπὸς ἦν τῷ εἴδει.

Μωϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, ἀγαγὼν τὴν δύναμιν ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ, κατὰ τὸ μέγα πεδίον Ιεριχοῦντος ἀντικρύς. πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοίνικάς τε φέρειν ἀγαθὴ, καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δὲ φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ισραηλίται, καὶ τὴν πρὸς τοὺς πολέμους ἐπιθυμίαν ὑπερέ-

Iordanem fluuium sese exonerans, nomen suum amittit. At quod reliquum erat terrae ad occasum, illud Iordanes alluit.

3. Cum res ita se haberent, Israëlitis bellum mouet Oges, Galadenae et Gaulanitidis rex, exercitum ipse ducens, et festinans quidem vt suppetias ferret Sichoni, amico suo et socio. Comperto autem quod is iam exstinctus occiderit, nihilominus ipsi constitutum erat cum Hebraeis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volensque virtutis eorum periculum facere. De spe vero sua decidens et ipse in praelio perit, et exercitus eius ad vnum interimitur. Moyses autem, Iabaccho fluuio traiecto, Ogis regnum peragrabat, et vrbes euertens et incolas omnes ferro perimens: qui cunctos illius terrae homines diuitiis superabant, cum ob soli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat corporis magnitudo et pulchritudo, qualis paucis admodum contigit. Erat etiam vir ille manu adeo strenuus, vt praeclara eius facinora responderint staturae proceritati et formae decori praecellenti. De viribus autem eius et amplitudine coniecturam fecerunt ex cubili in Rabatha vrbe regia Ammanitidis capto: e ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero vno cubito duplici maiore. Eo itaque cadente, Hebraeis non solum in praesens res feliciter cesserunt, sed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Vrbes enim sexaginta egregie munitas, eiusque imperio subiectas ceperunt: multamque praedam et seorsim singuli et communiter omnes adepti sunt.

CAP. VI.

De Balamo vate, et qualis vir fuit.

MOyses itaque, exercitum ducens Iordanem versus, in magna planitie e regione Ierichuntis castra metatur. Illa autem vrbs est opulenta, palmarum feraciſſima, balsami copia abundans. Iamque coeperunt Israëlitae animis efferri, et magno pugnandi desiderio flagrare. Ac Moyses, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo

τεινον. καὶ Μωϋσῆς ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια πρῶτον τῷ Θεῷ, καὶ τὸν λαὸν εὐωχήσας, μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε, δηώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἐκπολιορκήσοντας. τῶ δ' ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτὸς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

β'. Βάλακος ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεὺς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας ὕσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τὸς Ισραηλίτας τοσοῦτο φυομένους ἑώρα, καὶ περὶ τῶν αὐτῶ πραγμάτων λίαν εὐλαβὴς ἦν. καὶ γὰρ δὴ ἐπέπυστο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τὸς Εβραίους, ἀπηγορευκότος τῶ Θεῶ, κτησαμένους τὴν Χαναναίων· καὶ θᾶττον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω τοῖς λόγοις. καὶ πολεμεῖν μὲν ἐπὶ τὰς εὐπραγίαις, θράσος τε ὑπὸ τῆς κακοπραγίας κατειλημμένους, οὐκ ἔκρινε. κωλύσαι δὲ, εἰ δύναιτο, γενέσθαι μεγάλους, λογιζόμενος πρεσβεῦσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ δὲ, ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτου Βάλαμος, μάντις ἄριστος τῶν τότε καὶ πρὸς αὐτὸς ἐπιτηδείως ἔχων, πέμπουσι μετὰ τῶν Βαλάκου πρέσβεων ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, παρακαλέσοντας τὸν μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν ἐπ' ἐξωλείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν ἀρὰς ποιήσηται. παραγενομένους δὲ τὸς πρέσβεις δέχεται ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ δειπνήσας ἀνέκρινε τὴν τῶ Θεῶ διάνοιαν, τίς ἐστιν αὕτη ἐφ' οἷς Μαδιανίτας παρακαλῶσι. τῶ δ' ἐμποδὼν στάντος ἀφικνεῖται πρὸς τὸς πρέσβεις, προθυμίαν μὲν καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς ἃ δέονται τυχεῖν, τὸν δὲ Θεὸν ἀντιλέγειν αὐτῶ τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτο κλέος δι' ἀλήθειαν καὶ τὴν ταύτης πρόῤῥησιν ἀγάγοι. τὸν γὰρ στρατὸν, ᾧ καταρασόμενον αὐτὸν ἐλθεῖν παρακαλῶσι, δι' εὐνοίας εἶναι τῷ Θεῷ· συνεβούλευέ τε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν παρ' αὐτὸς χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τὸς Ισραηλίτας καταλυσαμένους. καὶ τὸς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γ'. Μαδιανίται δὲ, Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρὰν προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν,

prius immolaſſet et populum epulis excepiſſet, copiarum partem ſatis magnam ad Madianitarum terram populandam vaſtandamque emiſit, et ad patrias eorum vrbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex huiuſmodi cauſa.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia et ſocietate cum Madianitis iunctus, vbi Iſraëlitarum potentiam tanta incrementa cepiſſe viderat, de regno etiam ſuo in magna erat ſolicitudine. Non enim audiuerat Iſraëlitas terram aliam quaeſituros eſſe (cum hoc vetaret Deus) poſtquam Chananaeae poſſeſſionem adepti eſſent: ideoque celerius quam prudentius ſtatuit eos artibus et fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos proſpero rerum ſucceſſu elatos, et qui ex aduerſis animos maiores ſumpſerant, haud ſibi commodum iudicauit: ſed potius prohibere, quantum in ſe erat, ne potentiores euaderent; id ſibi faciendum cenſens, vt legatos ad Madianitas de rebus ſuis mitteret. Illi vero, quod eſſet Balamus quidam ab Euphrate, vates eo tempore praeſtantiſſimus et cum iis neceſſitudine iunctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis viros honoratiſſimos, qui vatem accerſerent, vt Iſraëlitas diris deuoueret. Legatos quidem, poſtquam aduenerant, benigno hoſpitio excepit: cumque coenae adhibuiſſet, Dei ſententiam, quae foret de Madianitarum poſtulatis, perquiſiuit. Deo autem ei, ne vna cum illis iret, obſtante, ad legatos reuertitur, prae ſe ferens alacritatem et ſtudium obſequendi illorum precibus votiſque, illis vero ſubiiciens Deum voluntati eius reſiſtere, qui ipſum ad tantam famae celebritatem vera loquendo praedicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipſum venire poſtulant, Deo cariſſimum eſſe aiebat: ſimulque ſuadebat, vt, hanc ob cauſam ad illos profecti, ſuas Iſraëlitis donarent inimicitias. Cum haec dixiſſet, legatos dimiſit.

3. Madianitae vero, inſtante adhuc magis Balaco et magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. Atque ille, ſtudens iſtorum voluntati morem ge-

ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δὲ, καὶ τῆς πείρας δυσχεράνας, κελεύει μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς πρέσβεσι. ὁ δ' ἐχ ὑπολαβὼν ἀπάτῃ ταῦτα τὸν Θεὸν κεκελευκέναι, συναπῄει τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀγγέλῳ θείῳ προσβαλόντος αὐτῷ κατά τι στενὸν χωρίον περιειλημμένον αἱμασιαῖς διπλαῖς, ἡ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, συνεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαντῶντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον πρὸς τὸν ἕτερον τῶν θριγκῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθῶν τῇ θλίψει τῇ πρὸς τὸν θριγκόν. ὡς δ' ἐγκειμένου τῷ ἀγγέλῳ ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν Θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα κατεμέμφετο τὸν Βάλαμον ὡς ἄδικον, ἐπὶ ταῖς πρότερον διακονίαις μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν δὲ πληγὰς ἐπιφέρει, μὴ συνεὶς ὅτι νῦν κατὰ Θεοῦ προαίρεσιν εἰς αὐτὸς ἔσπευσεν ὑπηρετεῖν εἰργετῷ. ταραττομένου δ' αὐτῷ διὰ τὴν τῆς ὄνου φωνὴν ἀνθρωπίνην ᾖσαν, ἐπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργὴς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν· ὡς ἐχὶ τῷ κτήνους ὄντος αἰτίου, τὴν δὲ ὁδὸν αὐτῷ διακωλύοντος παρὰ γνώμην τοῦ Θεοῦ γενομένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος, οἵός τε ἦν ἀναστρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προσάξας ὅ, τι περ ἂν αὐτὸς κατὰ νοῦν αὐτῷ ποιήσειε, τοῦτο σημαίνειν.

δ'. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος, ἦκεν πρὸς Βάλακον. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως ἐκπρεπῶς, ἠξίου προαχθεὶς ἐπί τι τῶν ὀρῶν σκέψασθαι πῶς τὸ τῶν Ἑβραίων ἔχει στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὐτὸς ἀφικνεῖται τὸν μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἔκειτο, τοῦ στρατοπέδου σταδίους ἀπέχον ἑξήκοντα. κατιδὼν δ' αὐτὸς ἐκεῖνος, βωμούς τε ἐκέλευσεν ἑπτὰ δείμασθαι τὸν βασιλέα, καὶ τοσούτους ταύρους καὶ κριοὺς παρασῆναι. ὑπηρετήσαντος δὲ διὰ ταχέων τοῦ βασιλέως, ὁλοκαυτεῖ τυθέντας, ὡς τροπὴν ἰδεῖν σημαινομένην. ὁ δὲ οὖν φησὶν, "ὄντος εὐδαίμονος, ᾧ ὁ Θεός τε δί-"δωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμμαχον εἰς ἅπαν καὶ

rére, Deum conſuluit. Deus autem, indignatus quod iterum tentaretur, imperat vt legatis nihil contradiceret. Is vero, haud ſuſpicatus Deum haec iuſſiſſe vt ipſum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam anguſto, maceria vtrinque ſepiente, ei occurrit Dei angelus; atque aſina, qua vehebatur Balamus, ſentiens Dei ſpiritum ſibi obuiam venientem, cum Balamo de via declinauit ad alterum ſeptum, nihil morans verbera, quae ei intulit Balamus, offenſione pedis ad maceriam laeſus. Cum autem, inſtante angelo, aſina iterum percuſſa ſuccubuiſſet, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum vt iniuſtum increpuit: quod cum prioribus miniſteriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non intelligens ſe iam Dei conſilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inſeruire poſſet. Dum vero ille voce humana aſinae attonitus turbatuſque conſtiterat, manifeſto eius in conſpectum ſe dedit angelus, ipſumque reprehendit ob aſinam verberibus multatam; quod in culpa non eſſet iumentum, ſed ipſe obſtaret ei contra Dei ſententiam iter facienti. Balamus autem perterritus actutum redire voluit: ſed Deus eum ad pergendum, quo inſtituerat, impulit; praecipiens, vt quicquid ei in mentem ſubiecerit, id Balaco ſignificaret.

4. Et ille quidem, poſtquam haec Deus ei imperauerat, peruenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, petebat vt ad iugum quoddam montium deductus Hebraeorum caſtra oculis perluſtraret. Ipſe etiam rex praeſto erat, vt vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui a caſtris Hebraeorum ſtadiis ſexaginta aberat. Ille autem cum eos vidiſſet, regi mandauit vt ſeptem aras exſtrueret, et totidem tauros et arietes adduci curaret. Cumque rex e veſtigio iſta ſubminiſtraſſet, holocauſta immolat, vt Iſraëlitarum fugam ſignificari perſpiceret. quo facto, ita loquutus eſt: "En felix iſte populus, cui et dedit Deus immenſa bonorum copia et abundantia frui, et in omnibus ſuae prouidentiae auxilio ductuque gaudere voluit. Certe nul-

"ἡγεμόνα τὴν ἑαυτῷ πρόνοιαν ἐπένευσεν. ὡς ἀδὲν ἔστιν ἀν-
"θρωπεῖον γένος, ὃ μὴ κατ' ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ἐπιτηδευ-
"μάτων ἀρίστων καὶ καθαρῶν πονηρίας ὑμεῖς ἀμείνους κριθή-
"σεσθε, καὶ παισὶ βελτίοσιν αὐτῶν ταῦτα καταλείψετε,
"Θεῷ μόνους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν γένοι-
"σθε πάντων εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐκπορίζον-
"τος. γῆν τε οὖν, ἐφ' ἣν ὑμᾶς αὐτὸς ἔστειλε, καθέξετε, δυ-
"λεύσαν ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις· καὶ τὸ περὶ αὐτῶν κλέος
"ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θάλασσα. ἀρκέσετε δὲ
"τῷ κόσμῳ παρασχεῖν ἑκάστῃ γῇ τῶν ἐφ' ὑμῖν ἑτέρους γένους
"οἰκήτορας. θαυμάζετε τοίνυν, ὦ μακάριος στρατός, ὅτι
"τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ τῶν νῦν ὑμῶν
"ὀλίγων ἡ Χαναναία χωρήσει γῆ, τὴν δ' οἰκουμένην οἰκητή-
"ριον δι' αἰῶνος ἴσε προκειμένην ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑμεῖς
"ἔντε νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐστὶν ὑδ' ἀστέ-
"ρων ἀριθμὸς ἐν ὑρανῷ. τοσούτοις δὲ ὄσιν, ὑκ ἀπαγορεύσει
"τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ χορη-
"γῶν, νίκην δὲ καὶ κράτος ἐν πολέμῳ. παῖδας ἐχθρῶν ἕως
"τῶ πρὸς ὑμᾶς πολέμω λάβοι, καὶ θρασυνθεῖεν ὥστε εἰς
"ὅπλα καὶ τὰς ὑμετέρας χεῖρας ἐλθεῖν. ὑ γὰρ ἂν ὑποστρέψει
"ἔτι ὁ νικηφόρος, ὑδ' ὥστε παῖδας σὺφράναι καὶ γυναῖκας.
"τοσοῦτον ὑμῖν ἀνδρείας τὸ περιὸν ἐκ Θεοῦ προνοίας ἀνήρη-
"ται, ᾧ καὶ τὰ περιττὰ μειοῦν ἰσχύς, καὶ τὰ λείποντα δω-
"δόναι.

ε'. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, ὑκ ὢν ἐν ἑαυτῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὰ κεκινημένος. τοῦ δὲ Βαλάκ δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν αὐτὸν τὰς συνθήκας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ἐπικαλοῦντος· ἐλθόντος γὰρ ἐπὶ κατάρᾳ τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὸς ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· "ὦ Βάλακε, φησὶ, περὶ τῶν ὅλων λογίζῃ καὶ
"δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶναί τι περὶ τῶν τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν,
"ὅταν ἡμᾶς τὸ τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς
"βέλεται τοῦτο καὶ λόγους ὑδὲν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ

"la vſquam terrarum gens eſt, quae vobis virtute et re-
"rum optimarum honeſtarumque ſtudio par ſimiliſue ha-
"bebitur: atque iſta liberis, qui maioribus ſuis praeluce-
"bunt, relinquetis; Deo vos ſolos hominum benigne re-
"ſpiciente, eaque vobis larga manu ſuppeditante, vnde
"omnium, quos ſol aſpicit, feliciſſimi eſſe poſſetis. Iſtam
"itaque regionem, ad quam poſſidendam vos miſit, obti-
"nebitis, poſteris veſtris in aeternum ſeruituram: eorum-
"que nominis gloria replebitur terra vniuerſa ſimul et
"mare. Satis quidem eritis mundo, vt vnaquaeque orbis
"pars ſuos veſtra ex progenie habeat incolas. Eſt ideo vt
"miremini, o beate exercitus, qui ex vno parente in tan-
"tam creuiſtis multitudinem. Quin vos iam non adeo
"multos terra excipiet Chananaea; orbem vero terrarum
"ſcitote vobis in perpetuum fore habitaculum: pluresque
"numero, quam ſunt ſtellae coeleſtes, per inſulas pariter
"ac continentem vitam agetis. et cum tot tantique fueritis,
"non defeſſus erit Deus, pace quidem rerum omnium ab-
"undatiam largiendo, bello vero victoriam et imperium.
"Vobiſcum dimicandi deſiderio ardeant inimici; atque ita
"demum efferantur, vt ad arma manuſque conſerendas
"vos prouocent. Non amplius, vt conſueuerunt, cum
"victoria reuertentur, nec vt inde laetitiam capiant liberi
"et vxores. In tantum eam, qua polletis, fortitudinem
"prouidentia ſua Deus extulit, qui poteſt et quod ſuper-
"eſt minuere, et quod deeſt ſupplere.

5. Et ille quidem talia clare vaticinatus eſt, extra ſe raptus, ſpirituſque Dei inſtinctu ad ea concitatus. Balaco autem haec indigne ferente, ipſumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus a ſociis acceptu-rus eſſet; nam cum veniſſet diras hoſtibus imprecatum, e contra illos coram laudarit et mortalium beatiſſimos prae-dicarit: "o Balace, inquit, rebus omnibus rite perpenſis,
"num exiſtimas in nobis ſitum eſſe quid dicamus aut ta-
"ceamus, cum nos Dei ſpiritus occuparit? voces enim ille
"quaſcunque vult et ſermones emittit, nobis non ſentien-
"tibus. Equidem et ego illorum bene memini, quibus

"δὲ μέμνημαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ Μαδιανίται δεηθέντες ἐν-
"ταυθοῖ με προθύμως ἠγάγετε. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἄφιξιν
"ἐποιησάμην· ἦν τέ μοι δι' εὐχῆς μηδὲν ἀδικῆσαί σε τὴν
"ἐπιθυμίαν. κρείττων δὲ ὁ Θεὸς ὢν ἐγὼ χαρίζεσθαι δυνγνώ-
"κειν. παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀν-
"θρωπείων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε μὴ ταῦθ' ἅπερ
"ὑπαγορεύει τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι δὲ τὴν ἐκείνου βούλη-
"σιν. οὐδὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἔτι φθάσαντος εἰσελθεῖν ἐκείνου ἡ-
"μέτερον. ἐγὼ γοῦν τὸν στρατὸν τοῦτον, ὅτ' ἐπαινέσαι προσ-
"θέμην, ὅτ' ἐφ' οἷς τὸ γένος αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς ἐμπ-
"χανήσατο διελθεῖν. ἀλλ' εὐμενὴς αὐτοῖς ὅτος ὢν, καὶ
"σπεύδων αὐτοῖς εὐδαίμονα βίον καὶ κλεος αἰώνιον παρα-
"σχεῖν, ἐμοὶ τοιούτων ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέθετο. νῦν δὲ,
"χαρίζεσθαι γὰρ αὐτῷ σοὶ διὰ σπουδῆς ἐστί μοι καὶ Μαδια-
"νίταις, ὧν ἀπώσασθαί μοι τὴν ἀξίωσιν οὐκ εὐπρεπὲς, φέρε
"βωμούς τε ἑτέρους αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας ταῖς πρὶν
"παραπλησίας ἐπιτελέσωμεν· εἰ πεῖσαι τὸν Θεὸν δυνη-
"θείην ἐπιτρέψαι μοι τοὺς ἀνθρώπους ἀρᾶσις ἐνδῆσαι. συγ-
χωρήσαντος δὲ τοῦ Βαλάκου, δὶς μὲν τεθυκότι τὸ θεῖον οὐκ
ἐπένευσε τὰς κατὰ τῶν Ισραηλιτῶν ἀράς. πεσὼν δ' ἐπὶ
στόμα, πάθη προὔλεγεν ὅσα τε βασιλεῦσιν ἔσαι, καὶ ὅσα
πόλεσι ταῖς ἀξιολογωτάταις, ὧν ἐνίαις οὐδ' οἰκεῖσθαί πως
συνέβαινε τὴν ἀρχήν· ἅτε καὶ προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπρο-
σθεν χρόνοις γενόμενα τοῖς ἀνθρώποις, διὰ γῆς ἢ θαλάσ-
σης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων
ὁποῖον ἐκεῖνος προεῖπε, τεκμαίροιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο
πρὸς τὸ μέλλον.

ε'. Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ μὴ καταράτους
γενέσθαι τοὺς Ισραηλίτας, ἀποπέμπει τὸν Βάλαμον μηδε-
μιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη κἀπὶ τῷ περαιᾶν τὸν
Εὐφράτην γενόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ
τοὺς ἄρχοντας τῶν Μαδιανιτῶν. "Βάλακε, φησὶ, καὶ τῶν
"Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γάρ με καὶ παρὰ βούλησιν
"τοῦ Θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Εβραίων γένος οὐκ ἂν

"egentes vos et Madianitae magno ſtudio me huc addu-
"ctum voluiſtis, eaque cauſa veni: atque id in votis ha-
"bui, vt in omnibus tuo deſiderio ſatisfacerem. Sed in
"iis Deo cedere neceſſe erat, quibus gratificari vobis con-
"ſtitueram. Nam infirmi plane ſunt, qui aliquid futuri
"de rebus humanis ſuo ex ingenio volunt praenoſcere;
"vt non iſta, quae menti ſuggerit Deus, eloquantur,
"ſed contra illius voluntatem nitantur. Quamprimum
"enim pectus afflatu diuino concitatur, nihil amplius
"noſtrum inde promitur. Mihi ſiquidem non erat in
"animo aut exercitum hunc laudibus extollere, aut bona
"iſta recenſere quibus Deus progeniem illorum impertire
"cogitauit. Cum enim illis benignus ſit et propitius,
"et modis omnibus agat vt eos vita beata et gloria donet
"immortali, mihi verborum iſtorum auctor fuit, fecit-
"que vt ad illius voluntatem loquerer. Nunc vero,
"(nam et huic maxime ſtudeo vt tibi atque Madianitis
"rem gratam faciam, quorum preces haud fas eſt mihi
"repudiare) age, alias aras erigamus, atque munera et
"victimas, ſimiliter ac ante, libemus, ſi forte Deum
"flectere poſſem, vt exſecrationibus hoc genus hominum
"deuouere liceat". Cumque Balacus id fieri permiſiſſet,
et ſacra iterum facienti Deus non annuiſſet vt Iſraëlitas
diris proſequeretur, in faciem pronum ſe ſternens prae-
dixit, quae calamitates regibus et vrbibus clariſſimis,
quarum quaſdam tum ne habitari quidem contigit, eſ-
ſent euenturae, et quae ſuperioribus ſaeculis hominibus
terra marique acciderunt vſque ad noſtram aetatem. Et
cum haec omnia conuenienter eius vaticinio euenerint,
hinc licet coniicere, quod in reliquum tempus alia ſimi-
liter euentura ſint.

6. Balacus autem indignatus, quod ſibi Iſraëlitas di-
ris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum.
Ille vero iam digrediens, cum in eo eſſet vt Euphratem
traiiceret, accito Balaco et principibus Madianitarum, "Ba-
"lace, inquit, et vos qui adeſtis Madianitae, (oportet enim me
"praeter Dei voluntatem a vobis gratiam inire) Hebraeorum
"quidem genus nunquam funditus peribit, nec bello, nec

"ὄλεθρος παντελὴς καταλάβοι, ἤτ' ἐν πολέμῳ, ἤτ' ἐν λοι-
"μῷ, καὶ σπάνει τῶν ἀπὸ γῆς καρπῶν· ἤτ' ἄλλη τις αἰ-
"τία παράλογος διαφθείρειε. πρόνοια γάρ ἐστιν αὐτῶν τῷ
"Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτὺς ἐᾶσαι
"τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, ὑφ' ὃ καὶ ἀπόλοιντο πάντες. συμ-
"πέσοι δ' αὐτοῖς ὀλίγα τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν ταπει-
"νοῦσθαι δοκοῦντες, εἶτ' ἀνθήσουσιν ἐπὶ φόβῳ τῶν ἐπαγα-
"γόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. ὑμεῖς δ' εἰ νίκην τινὰ πρὸς
"βραχὺν καιρὸν κατ' αὐτῶν κερδάναι ποθεῖτε, τύχοιτ' ἂν
"αὐτῆς ταῦτα ποιήσαντες. τῶν θυγατέρων τὰς μάλις' εὐ-
"πρεπεῖς, καὶ βιάσασθαι καὶ νικῆσαι τὴν τῶν ὀρώντων σω-
"φροσύνην ἱκανὰς διὰ τὸ κάλλος, ἀσκήσαντες τὴν εὐμορ-
"φίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ μᾶλλον εὐπρεπὲς, πέμψατε πλησίον
"ἐσομένας τοῦ ἐκείνων στρατοπέδου, καὶ δεομένους συνεῖναι
"τοῖς νεανίαις αὐτῶν προσάξατε. ἐπειδὰν δὲ κεχειρωμένους
"ὀρῶσι ταῖς ἐπιθυμίαις, καταλιπέτωσαν· καὶ παρακα-
"λούντων μένειν, μὴ πρότερον ἐπινευέτωσαν, πρὶν ἂν πείσω-
"σιν αὐτοὺς ἀφέντας τοὺς πατρίους νόμους καὶ τὸν τούτοις αὐ-
"τοῖς θέμενον τιμᾶν Θεὸν, τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν
"σέβωσιν. οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν Θεὸν ὀργισθήσεσθαι". καὶ
ὁ μὲν τοῦθ' ὑποθέμενος αὐτοῖς ὤχετο.

ζ'. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων τὰς θυγατέρας
κατὰ τὴν ἐκείνου παραίνεσιν, οἱ τῶν Ἑβραίων ἁλίσκονται νέοι
τῇ εὐπρεπείᾳ αὐτῶν· καὶ παραγινόμενοι εἰς λόγους αὐ-
ταῖς, παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τῆς τοῦ κάλλους αὐ-
τῶν ἀπολαύσεως, μηδ' ἐκ τῆς τοῦ πλησιάζειν συνηθείας. αἱ δ'
ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, συνῆσαν αὐτοῖς. ἐνθησά-
μεναι δ' αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τῆς ἐπιθυμίας
ἀκμαζούσης, περὶ ἀπαλλαγὴν ἐγίνοντο. τοὺς δ' ἀθυμία
δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλαβε, καὶ λι-
παρούντες ἐνέκειντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλλὰ γαμετὰς
αὐτῶν ἐσομένας αὐτόθι μένειν καὶ δεσποίνας ἀποδειχθη-
σομένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ ὀμνύντες ἔλε-
γον καὶ Θεὸν μεσίτην ὧν ὑπισχνοῦντο ποιούμενοι, δακρύοντές

"peſte, nec inopia terrae fructuum; nec alio caſu inopi-
"nato delebitur. Dei enim prouidentiae intereſt eos ab
"omni malo ſeruare, neque ſinere vt eiuſmodi clades
"eis obueniat qua omnes interituri ſunt. In mala autem
"nonnulla et calamitates ad breue tempus incident; a
"quibus licet deprimi humique affligi videantur, poſtea
"tamen refloreſcent, cum eos timere coeperint qui damna
"illis intulerant. Vos autem, ſi aliquantiſper de illis vi-
"ctoriam reportare velitis, voti eritis compotes, modo
"de mea ſententia feceritis. Filiarum nimirum formo-
"ſiſſimas, quae pulchritudine ſua inſpicientium modeſtiam
"expugnare et vincere poſſint, ad ſummam elegantiam
"cultas et ornatas mittite, vt ante caſtra eorum obuer-
"ſentur; atque iubete, vt iuuenibus complexus expeten-
"tibus faciles ſe praebeant. Vbi vero cupidine captos
"et irretitos viderint, ſubito fugam ſimulent: ac obſe-
"crantibus vt maneant, non prius annuant quam iis per-
"ſuaſerint, vt, relictis patriis legibus et cultu Dei a quo
"eas acceperint, Madianitarum et Moabitarum Deos co-
"lant. Sic enim illis ſuccenſebit Deus et iraſcetur." Et
ille quidem, cum haec ſuggeſſiſſet, abiit.

7. Madianitis vero, ſicut ille monuerat, filias ſuas mittentibus, Hebraeorum iuuenes illarum forma et venuſtate mirifice capiuntur; et in colloquium venientes enixe petebant, ne ſibi ex earum pulchritudine et familiari cum illis conſuetudine voluptatem inuideant. Illae quidem, lubenter haec verba accipientes, eis conſenſerunt. Cum autem amore illaqueatos vinctoſque tenerent puellae, et cupidine vehementer flagrantes viderent, decedere parabant. Tum iuuenes, dum in eo erant mulieres vt abirent, grauis moeror occupabat, precibuſque ſupplicibus inſtabant ne eos deſererent; ſed coniuges illis futurae et facultatum ſuarum omnium dominae ſecum maneant. Inſuper et haec iurisiurandi religione firmabant, Deum promiſſorum teſtem ſponſoremque inuocando, lacrymiſque et modis omnibus agendo vt eas ad mi-

τε καὶ πανταχόθεν ἑαυτὰς ἑλεεινὰς ταῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δ' ὡς δεδιωλωμένας αὐτὰς κατενόησαν, καὶ τελέως ὑπὸ τῆς συνηθείας ἐχομένας, ἤρξαντο πρὸς αὐτὰς λέγειν.

η'. "Ἡμῖν, ὦ κράτιστοι νέων, οἶκοί τέ εἰσι πατρῷοι καὶ "κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν "οἰκείων εὔνοια καὶ στοργή. κατ' ἀδ' ἑνὸς δὲ τούτων πόρον ἐν"θάδε διήκοντα ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν ἤκομεν, ἀδ' ἐμπορευσό"μεναι τὴν ὥραν τῷ σώματος προσηκάμεθα τὴν ὑμετέραν "ἀξίωσιν· ἀλλ' ἄνδρας ἀγαθὰς καὶ δικαίας ὑπολαβοῦσαι, "τοιούτοις ὑμᾶς τιμῆσαι ξενίοις δεομένους ἐπείσθημεν. καὶ "νῦν, ἐπεὶ φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοστόργως ἔχειν καὶ λυπεῖσθαι "μελλησῶν ἀναχωρεῖν, ἀδ' αὐταὶ τὴν δέησιν ὑμῶν ἀποστρε"φόμεθα· πίστιν δ' εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μόνην ἡμῖν ἀξιό"λογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸν μεθ' ὑμῶν βίον ὡς "γαμεταὶ διανῦσαι. δέος γὰρ μὴ καὶ κόρον τῆς ἡμετέρας "ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβρίσητε καὶ ἀτίμως ἀποπέμ"ψητε πρὸς τοὺς γονεῖς." συγγινώσκειν τε ταῦτα φυλαττομέναις ἠξίουν. τῶν δ' ἦν βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τῷ πρὸς αὐτὰς πάθει· "ἐπεὶ ταῦτα, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δ' "ἤθεσι καὶ τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα χρῆσθε, "ὡς καὶ τὰς τροφὰς ὑμῶν ἰδιοτρόπους εἶναι, καὶ τὰ ποτὰ "μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη βουλομένους ἡμῖν συνοικεῖν, "καὶ θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν. καὶ οὐκ ἂν ἄλλο γένοιτο "τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς "ἐσομένης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν θεοὺς προσκυνεῖν. μέμ"ψαιτο δ' οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς ἣν ἀφῖχθε τοὺς ἰδίους αὐτῆς "θεοὺς προτρέποισθε· καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἡμετέρων κοι"νῶν ὄντων πρὸς ἅπαντας, τῷ δ' ὑμετέρῳ πρὸς μηδένα "τοιούτῳ τυγχάνοντος. δεῖν οὖν αὐτοῖς ἔλεγον ἢ τ' αὐτὰ "πᾶσιν ἡγητέον, ἢ ζητεῖν ἄλλην οἰκουμένην, ἐν ᾗ βιώσονται "μόνοι κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους.

θ'. Οἱ δ' ὑπὸ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτος κάλλιστα λέγε-

ſerationem flecterent. Illae vero, vt eos ſuae libidini ſubiectos et conſuetudine ſua firmiter deuinctos animaduertunt, huiuſmodi ad illos verba facere coeperunt.

8. "Nobis, iuuenum optimi, lares penateſque patrii "ſunt, magnaeque domi facultates, nec deſunt nobis "parentum cognatorumque beneuolentia et affectus. Imo "nullius iſtiuſmodi rei inopia huc ad vobiſcum collo- "quendum venimus, neque corporis forma quaeſtum fa- "cturae vobis ſupplicibus aures adhibuimus: ſed vos vi- "ros eſſe bonos iuſtoſque reputantes, vt tali vos hoſpi- "talis amicitiae gratia donaremus, precibus veſtris addu- "ctae fuimus. Et nunc, quoniam magno noſtri amore "voſmet teneri dicitis, et non minori, nobis digreſſuris, "triſtitia affici, neque nos preces quidem veſtras auerſa- "mur: ſed cum eam beneuolentiae veſtrae fidem acce- "perimus, quae ſola nobis alicuius aeſtimari mereatur, "libenter vobiſcum vt legitimae vxores vitam agemus. "Iam enim periculum eſt, ne, cum noſtrae conſuetudi- "nis ſatietas vos ceperit, nos hinc cum iniuria et contu- "melia ad parentes noſtros ablegetis." Atque ita ſibi ignoſci, iſta cauentibus, poſtulabant. Illis vero fidem, quamcunque vellent, ſe daturos pollicentibus; nihilque eis prae affectus magnitudine et amoris ardore contradicentibus; "Quandoquidem, inquiunt, ita vobis viſum eſt, "et moribus vitaque ab aliis diuerſiſſime vtimini, vt et "cibos vobiſmet proprios, nec potum enim aliis commu- "nem habeatis; neceſſe eſt, ſi vultis nobiſcum habitare, "Deos noſtros colatis. Nullum enim aliud ſignum erit "indubium praeſentis veſtrae, quam iactatis, in nos be- "neuolentiae, aut futurae pignus, niſi eoſdem nobiſcum "Deos adoretis. Nec vobis vitio verti debeat, ſi Deos "terrae, in quam peruenſtis, proprios veneremini: prae- "ſertim cum noſtri in honore ſint omni populo, veſter ve- "ro apud neminem praeterquam vos. Oportere igitur il- "los dicebant aut eàdem quae aliis cultu proſequenda exi- "ſtimare, aut alium terrarum orbem quaerere, vbi ſoli ex "legibus ſibi propriis vitam inſtituant.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſ-

θαι ταῦτα ὑπολαβόντες, καὶ παραδόντες αὑτὰς εἰς ἃ προεκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεὰς τε πλείονας εἶναι νομίσαντες, καὶ θύειν αὐτοῖς κατὰ νόμον τὸν ἐπιχωρίων τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε βρώμασιν ἔχαιρον, καὶ πάντα εἰς ἡδονὴν τῶν γυναικῶν ἐπὶ τἀναντίον οἷς ὁ νόμος αὐτῶν ἐκέλευσε ποιοῦντες διετέλουν· ὡς διὰ παντὸς ἤδη τῷ στρατῷ τὴν παρανομίαν χωρεῖν τῶν νέων, καὶ σάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τῆς προτέρας ἐμπεσεῖν, καὶ κίνδυνον παντελῆ τῶν ἰδίων ἐθισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενικῶν ἐθισμῶν ἁπλήστως αὐτῶν ἐνεφορεῖτο· καὶ εἴ τινες τῶν πρώτων ἀνδρῶν διὰ πατέρων ἀρετὰς ἐπιφανεῖς ἦσαν, συνδιεφθείροντο.

ι'. Καὶ Ζαμβρίας ὁ τῆς Συμεωνίδος ἡγούμενος Φυλῆς, Χοσβία συνὼν Μαδιανίτιδι, Σύρᾳ θυγατρὶ τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντος ἀνδρὸς, κελευσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς πρὸ τῶν Μωϋσεῖ δοχθέντων τὸ πρὸς ἡδονὴν αὐτῇ γενησόμενον, ἐθεράπευεν αὐτήν· ἃ θύων τὰ πάτρια, καὶ γάμον ἠγμένος ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μὴ γένηταί τι χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν λαὸν, ἀδενὸς μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βουλόμενος εἰς ἀπόνοιαν περισῆσαι τοὺς ἐκ τῆ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους. ἔλεγε δὲ, ὡς οὐκ ἄξια δρῷεν ἀθ' αὐτῶν ὅτε πατέ-
"ρων, τὴν ἡδονὴν προτιμήσαντες τῆ Θεῆ καὶ τῆ κατὰ τοῦτον
"βιῆν· προσήκειν δὲ, ὡς ἔτι καὶ καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, με-
"ταβαλέσθαι, τὴν ἀνδρίαν ὑπολαμβάνουσιν οὐκ ἐν τῷ βιά-
"ζεσθαι τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἴκειν ταῖς ἐπιθυμίαις
"εἶναι. πρὸς τούτοις δὲ ἀθ' ἑῦλογον ἔφασκε σωφρονῆσαν-
"τας αὐτὰς ἐπὶ τῆς ἐρήμου, νῦν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας
"παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τῆς ἐνδείας δι' εὐ-
"πορίαν αὐτῶν ἀπολέσθαι". καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων ἐπειρᾶτο τὰς νέας ἐπανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν ἀπάγειν ὧν ἔπραττον.

ια'. Ἀνασὰς δὲ μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ σὺ μὲν,
"εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐσπόδακας, ἐκ

ſima viſa eſt haec oratio: quo factum eſt, vt, illarum poſtulationi et illecebris concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreuerint, cibis etiam peregrinis vtebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis praeceperat, deinceps faciebant: vt iam per totum late exercitum ſerperet iuuenum inſolentia, et ſeditio priore peior gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Iuuentus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: et ſi qui primorum populi ob maiorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali huius contagione et ipſi erant afflati.

10. Quin et Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueuerat Chosbiae Madianitidi, Suris filiae, gentis iſtius Dynaſtae, iuſſus a muliere vt contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, et vxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent, Moyſes, veritus ne quid peius accideret, conuocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo laterent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, "vt ea patra-"rint, quae et ſibimet et maioribus in dedecus cedunt et "opprobrium; quod voluptati indulgere maluerint, quam "Deo ſeruire, vitamque ad eius praeſcriptum agere: "oportere tamen, vt et adhuc ipſis bene ſit, poeniten-"tiam agere: iſtud demum fortitudinem eſſe exiſtimando, "non vt legibus vim inferant, ſed vt cupiditates prauas "compeſcant. Praeterea autem abſurdum eſſe aiebat, "quod cum in deſerto modeſte vixiſſent, nunc bonis cir-"cumfluentes ſupra modum inſanirent, et quae per ino-"piam eſſent adepti, per affluentiam perditum irent". Et ille quidem, haec iis ſubiiciendo, aetate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad poenitentiam adducere.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, "Sed

"τῆς συνηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς παρεχημένος. "ἐπεὶ, μὴ τοῦτον αὐτῶν ἐχόντων τὸν τρόπον, πολλάκις ἂν "ἤδη κεκολασμένος ἔγνως ἂν οὐκ εὐπαραλογίστως Ἑβραίους. "ἐμὲ δ' οὐκ ἂν ἀκόλουθον οἷς σὺ προσάττεις τυραννικῶς λά- "βοις. οὐ γὰρ ἄλλό τι μέχρι νῦν, ἢ, προχήματι νόμων "καὶ τῷ Θεῷ, δουλείαν μὲν ἡμῖν, αἰσχὴν δὲ σαυτῷ κατερ- "γεῖς· ἀφαιρούμενος ἡμᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κατὰ τὸν βίον "αὐτεξούσιον, ὃ τῶν ἐλευθέρων ἐστὶ καὶ δεσπότην οὐκ ἐχόν- "των. χαλεπώτερος δ' ἂν ὕστος Αἰγυπτίοις Ἑβραίοις γένοι- "το, τιμωρεῖν ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους τὴν ἑκάστῳ πρὸς τὸ "κεχαρισμένον αὐτῷ ποίησιν. πολὺ δ' ἂν δικαιότερον αὐ- "τὸς τιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα "καλῶς ἔχειν ἀφανίσαι προηρημένος, καὶ κατὰ τῆς ἁπάν- "των δόξης ἰσχυρὰν τὴν ἑαυτῷ κατεσκευακώς. ἃ δὴ πράτ- "τω νυνὶ κρίνας ἀγαθὰ, ταῦτ' ἔπειτα περὶ αὐτῶν ὁμολο- "γεῖν ἐν τούτοις οὐκ οἰκήσαιμι. γύναιόν τε ξενικὸν, ὡς φῆς, "ἤγμαι· παρ' ἐμαυτῷ γὰρ ἀκούσας τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς "παρ' ἐλευθέρῳ, καὶ γὰρ ἠδὲ λαθεῖν προσθέμην· θύω τε "θεοῖς οἷς θύειν μὴ νομίζετε, δίκαιον ἡγούμενος παρὰ πολ- "λῶν ἐμαυτῷ πραγματεύεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐκ "ὥσπερ ἐν τυραννίδι ζῆν, τὴν ὅλην ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τοῦ βίου "παντὸς ἀνηρτηκότα. χαρείη τ' ἂν ἰδεῖς, κυριώτερον "αὐτὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τῆς ἐμῆς ἀποφαινό- "μενος.

ιβ'. Τοῦ δὲ Ζαμβρίου ταῦτα, περὶ ὧν αὐτός τε ἠδίκει καὶ τῶν ἄλλων τινὲς, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε, φό- βῳ τε τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸν νομοθέτην δὲ ὁρῶν μὴ περαι- τέρω τὴν ἀπόνοιαν αὐτῷ προαγαγεῖν ἐκ τῆς ἀντικρὺς δια- μάχης θελήσαντα· περιῆτο γὰρ, μὴ πολλοὶ, τῆς καὶ τῶν λόγων ἀσελγείας αὐτοῦ μιμηταὶ γενόμενοι, ταράξωσι τὸ πλῆθος· καὶ διαλύεται μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος. προεληλύθει δ' ἂν ἐπὶ πλεῖον ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα, μὴ Φθά- σαντος Ζαμβρίου τελευτῆσαι ἐκ τοιαύτης αἰτίας. Φινεέσης, ἀνὴρ τότε ἄλλα τῶν νεωτέρων κρείττων, καὶ τῷ τοῦ πατρὸς

"tu quidem, inquit, o Moyſes, vtere legibus quibus "ſtudium adhibuiſti, et quibus plurimum firmitatis ac ro- "boris ex conſuetudine acceſſit. Quod niſi ita ſe ha- "buiſſet, ſaepe iam poenas luiſſes, et tuo malo haud "tutum eſſe verba dare Hebraeis didiciſſes. Me certe iis, "quae tu tyranni more imperaueris, obſequentem non ha- "bebis. Non enim aliud quidquam hactenus, quam, ſub "legum ac religionis praetextu nobis quidem ſeruitutem, "tibimet vero dominatum malis artibus adſtruxiſti; volu- "ptatem nobis ac ad arbitrium viuendi libertatem adi- "mens, quae liberorum ſunt et nullius ſub imperio de- "gentium. Hebraeos ſane grauius, quam Ægyptii, pre- "met, qui ad leges exigere et punire voluerit quicquid "voluntati noſtrae morem gerentes fecerimus. Multo "autem tu iuſtius poena afficiaris, quandoquidem tibi in "animo fuerit abolere quae omnium conſenſu erant ap- "probata; atque ita hoc comparaueris, vt tua, contra "quam alii ſentiunt vniuerſi, valeret ſententia. Cum vero "quae nunc facio recte facta eſſe exiſtimem, ita poſtea "de iis coram confiteri me non pigebit. Et mulierem "peregrinam, vt ais, in vxorem duxi: (accipis quidem "a meipſo facta mea, vt ab homine libero; neque enim "in animum induxi, vt laterem) et ſacra Diis facio, qui- "bus libare nefas ducitis, aequum eſſe exiſtimans multas "vias perſequi vt tandem ad veritatem perueniam, et non "ſicuti ſub tyrannide viuere, in vno vitae totius ſpem "omnem reponendo. neque erit cur quis laetetur, qui "meis in rebus meipſo plus arbitrii ſe habere oſtenderit.

12. Cum autem haec Zambrias de iis, quae ipſe pariter ac alii quidam male commiſerunt, protuliſſet, populus quieſcebat, quod ſolicitus quidem eſſet metu de futuris, Legislatorem vero perſpicere ſibi videretur amplius nolle contendere, ne hominem inſolentem magis irritaret. Metuebat enim, ne multi, ad verborum eius intemperantiam ſequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimiſſa eſt concio. Fortaſſe autem vlterius mali vis ſerpſiſſet, ni mature ſublatus fuiſſet Zambrias huiuſmodi ex cauſa. Phineeſes, vir cae-

ἀξιώματι τὰς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ελεαζάρῳ γὰρ τῷ ἀρχιερέως υἱὸς ἦν, Μωϋσέως δὲ ἀδελφῷ υἱὸς· περιαλγήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τῷ Ζαμβρίᾳ, καὶ πρὶν ἰσχυροτέραν γενέσθαι τὴν ὕβριν ὑπὸ τῆς ἀδείας, ἔργῳ τὴν δίκην αὐτὸν εἰσπράξασθαι διαγνὺς, καὶ κωλύσαι διαβῆναι τὴν παρανομίαν εἰς πλείονας, τῶν ἀρξαμένων δ' κολαζομένων· τόλμῃ δὲ καὶ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνδρία τοσοῦτον προῦχων, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συσαίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ἐπὶ τὴν τῷ Ζαμβρίᾳ σκηνὴν παραγενόμενος, αὐτόν τε παίων τῇ ῥομφαίᾳ καὶ τὴν Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ τῷ Φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς Φινεέσῳ τόλμης, ἀνῄρουν τὰς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις Ζαμβρίᾳ τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ἀπόλλυνται μὲν ὧν καὶ ὑπὸ τῆς τότων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν παρανομησάντων. ἐφθάρησαν δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, ταύτην ἐνσκήψαντος αὐτοῖς τῷ Θεῷ τὴν νόσον. ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτὺς ἐπὶ ταῦτα, συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκέντες, ἀπέθνησκον. ἀπόλλυνται μὲν ὧν ἐκ τῶν τάξεων ἄνδρες ὐκ ἐλάττες τετρακισχιλίων καὶ δισμυρίων.

ιγ'. Τπὸ δὲ ταύτης παροξυνθεὶς τῆς αἰτίας Μωϋσῆς, ἐπὶ τῶν Μαδιανιτῶν ὅλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τῆς ἐπ' αὐτὺς ἐξόδῳ μετὰ μικρὸν ἐρῶμεν, προδιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελείπομεν. δίκαιον γὰρ ἐπὶ τότῳ τὴν τῷ νομοθέτῃ γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βάλαμον, παραληφθέντα ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπαράσηται τοῖς Εβραίοις, καὶ τῷτο μὲν ὐ δυνηθέντα θείᾳ προνοίᾳ, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ᾗ χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγῳ τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος διεφθάρη τοῖς ἐπιτηδεύμασι, νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτῷ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γενομένῳ μάρτυρος τῷ διελέγξοντος, ἐκείνῳ

tera iuuentutis facile princeps, patriſque dignitate omnium eiuſdem aetatis eminentiſſimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, et Moyſis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quae patrarat Zambrias, et, antequam ex impunitate in maius aliquod facinus creſceret inſolentia, ſupplicium manu ſua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti eſſent flagitii auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque praecellenti corporis robore, vt non prius, cum periculum aliquod aggredi conſtitueret, ab eo deſiſteret, quam illud expugnaſſet et victoriam de eo reportaſſet) Zambriam, in tentorium ipſum conſequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceae ictu interemit. Iuuenes autem omnes, qui virtutis aliquid ſibi vendicarent et honeſtatis ſtudio tenerentur, Phineeſis fortitudinis exemplo accenſi, eiuſdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges patrias violarant, horum egregia virtute perempti ſunt. Peſte autem reliqui omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot e cognatis, qui eum prohibere debuerint, eos ad haec impulerunt, a Deo pro ſceleris ſociis habiti, pariter ſublati erant. Mortui ſunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

13. Haec autem cauſa fuit, cur Moyſes, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miſerit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius iſtud, a quo digreſſi ſumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par eſſe arbitror, vt Legislatoris hac in re conſilium non praetereamus ſine laude. Balaamum enim (qui a Madianitis accitus ad Hebraeos exſecrandos, et Dei quidem prouidentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo ſecius tamen tale conſilium dedit, vt, hoſtibus eo vſis, parum abfuerit, quin populus vniuerſus ſuis de religione ſtudiis deprauaretur, quibuſdam vana de iis opinione infectis) magno quidem dignatus eſt honore, quod ſcriptis mandarit eius vaticinia. Et quando ei licuiſſet omnem ex illis famam et gloriam ſibi tribuere et prima-

τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς τισι δοκεῖ, ἄτω σκοπείτωσαν.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

Μωϋσῆς δὲ, ὑπὲρ ὧν καὶ προεῖπον, ἐπὶ τὴν Μαδιανῖτιν γῆν ἔπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας δισχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐπιλεξάμενος· καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε Φινεέσην, οὗ μικρὸν πρότερον ἐμνήσθημεν, Φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις τοὺς νόμους, καὶ τὸν παρανομοῦντα τούτους Ζαμβρίαν τιμωρησαμένου. Μαδιανίται δὲ, προπυθόμενοι τὸν στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς χώρας, ᾗ προσεδέχοντο τὰς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι περιέμενον αὐτούς. ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τῶν Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμῷ κρεῖττον· οἵτε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε δὲ ἦσαν· Ὠρός τε καὶ Σύρης, ἔτι δὲ Ροβέης τε καὶ Οὖρης· πέμπτος δὲ Ῥέκεμος, ἀφ' οὗ πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀράβων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ παντὸς τοῦ Ἀραβίου τῶν κτίσαντος βασιλέως τὸ ὄνομα Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ἕλλησι λεγομένη. τραπέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες καὶ τὰς οἰκήτορας γυναῖκας ἅμα διαφθείραντες, μόνας τὰς παρθένους κατέλιπον, τοῦτο Μωϋσέως Φινεέσῃ κελεύσαντος. ὃς ἦκεν ἄγων τὸν στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ πεντακισμυρίους, ὄϊς δὲ πεντακισχιλίους πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος κατασκευῆς, ἢ κατ' οἶκον ἐχρῶντο. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἁβροδίαιτοι σφόδρα ἐτύγχανον. ἦχθησαν δὲ καὶ παρ-

tim vendicare, praesertim cum nemo esset testis qui eum falsi arguere potuerit, illi tamen testimonium perhibuit, eiusque memoriam literis consignauit. Sed haec quisque vt libuerit, ita consideret.

CAP. VII.

Vt Hebraei cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

MOyses autem, ob causas quas ante memoraui, in terram Madianitarum misit exercitum, ad duodecim millia hominum, pari ex vnaquaque tribu numero delecto: ducemque ipsis praefecit Phineesen, cuius paulo supra meminimus, vt qui Hebraeis leges suas conseruauerat, et de Zambria eas violante supplicium sumpserat. Madianitae vero praesentientes contra se mouere exercitum, et non longe abesse, copias suas colligunt; regionisque aditibus, vbi hostes irrupturos esse putabant, munitis, eos exspectabant. Cum autem venissent, et conserta esset pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo quantam nec coniiciendo nec numerando consequi possumus; cunctique eorum reges acie occubuerunt. Quinque autem erant; Oëus et Sures, quin et Robees et Vres: quintus vero Receemus; cui cognominis vrbs in terra Arabiae primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Graecis Petra dicta. Fusis fugatisque hostibus, regionem eorum diripuere Hebraei; multumque praedae capientes, et incolas, viros cum mulieribus, interficientes, solis virginibus peperce-runt; quod hoc a Moyse in mandatis acceperit Phineeses. Qui cum exercitu incolumi victor in castra rediit; praedam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ouium vero sexcenta septuaginta quinque millia, asinorum autem sexaginta millia, vasorum vero aureorum et argenteorum vim ingentem, ad vsum domesticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductae

θένοι περὶ διχιλίας καὶ τρισμυρίας. Μωϋσῆς δε μερίσας τὴν λείαν, τῆς μὲν ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν Ελεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λευίταις δὲ τῆς ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τὴν δὲ λοιπὴν νέμει τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ σκυθρωπῆ ταύτης ἀπολαύειν ἐμποδιζομένοις.

β'. Μωϋσῆς δὲ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, διάδοχον ἑαυτῆ Ιησοῦν καθίστησιν ἐπί τε τῆς προφητείας, καὶ στρατηγὸν εἶπε δεήσεις γενησόμενον, κελεύσαντος καὶ τῆ Θεῆ τοῦτο τὴν προσασίαν ἐπιτρέψαι τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ιησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.

γ'. Κἂν τούτῳ δύο φυλαὶ Γάδη τε καὶ Ρουβήλου καὶ τῆς Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλήθει τετραπόδων εὐδαιμονοῦντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν Αμωρῖτιν παραχεῖν, δορίκτητον οὖσαν. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήματα τρέφειν. ὁ δὲ ὑπολαβὼν αὐτοὺς, δείσαντας τὴν πρὸς Χαναναίους μάχην, πρόφασιν εὑρεσκῆ τὴν τῶν βοσκημάτων ἐπιμέλειαν εὑρῆσθαι, κακίσας τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας εὐχήμονα πρόφασιν ἐπινοήσαντας. αὐτοὺς μὲν βούλεσθαι τρυφᾶν ἀπόνως διάγοντας, πάντων τεταλαιπωρηκότων ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι τὴν αἰτουμένην ὑπ' αὐτῶν γῆν· μὴ θέλειν δὲ, συναραμένους τῶν ἐπιλοίπων ἀγώνων, γῆν, ἣν διαβᾶσιν αὐτοῖς τὸν Ιορδάνην ὁ Θεὸς παραδώσειν ὑπέσχηται, ταύτην λαβεῖν, καταγρεψαμένους ὡς ἐκεῖνος ἀπέδειξεν ἡμῖν πολεμίους. οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἠρεθίσθαι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ φόβον κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ἐπιτηδείοις καταλιπόντες εὔζωνοι πρὸς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμως τε ἔλεγον αὐτοὺς, κτίσαντας πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτῆ διδόντος, συναπεῖναι τῷ στρα-

ſunt etiam et virgines circiter triginta duo millia. Moyſes itaque praedam partitus, eius quidem partem vnam quinquageſimam Eleazaro dedit et ſacerdotibus, Leuitis autem alteram quinquageſimam, quod vero reliquum fuit populo diſtribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna eſſet bonorum abundantia virtute parta, nulla triſtitia moleſtiaue eis inter fruendum oborta.

2. Moyſes autem, iam aetate prouectus, Ieſum deſignauit, qui ſibi in prophetae et ducis, ſi opus foret, muniis ſuccederet; Deo ipſo iubente vt ſummum rerum imperium ei deferret. Ieſus etenim omnem iuris diuini pariter ac humani peritiam aſſequutus eſt, Moyſe praeceptore vſus.

3. Per idem tempus duae tribus Gadis et Rubeli et dimidia Manaſſitis, magno pecorum numero et aliis rebus abundantes, de communi conſilio orant obſecrantque Moyſen, vt ſibi extra ſortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim alendis perquam accommodam fore. Ille vero ſuſpicatus eos praelia contra Chananaeos metu detrectaſſe, et pecorum curam vt honeſtam otioſe deſidendi occaſionem inueniſſe, ignauiſſimos eos appellat, et qui ſpecioſum timiditati ſuae praetextum excogitarunt. Velle quidem eos a labore vacuos luxu aetatem agere, cum caeteri omnes aerumnas pertulerint, vt terrae quaeſitae forent compotes: ſimul vero adire nolle reliquorum praeliorum diſcrimina, vt terram a Deo Iordanem traiicientibus promiſſam caperent, deuictis illis quos a nobis pro hoſtibus Deus haberi iuſſerat. Illi vero ducem grauius commotum videntes, iuſtaque de cauſa petitione illorum irritatum exiſtimantes, pro ſe reſponderunt: ſe neque periculorum metu, neque animi mollitie, vt id ſibi concederetur, poſtulaſſe; ſed hoc tantum egiſſe, vt, praeda in locis tuis commodiſque relicta, expeditiores ad certamina et praelia ire poſſent. Se enim paratos eſſe, aiebant, poſtquam oppida in praeſidium liberorum et coniugum ac facultatum ſuarum ipſo annuente inſtauraram, vna cum exercitu proficiſci. Moyſes autem, ſibi placente illorum ſermone, ad ſe vocat Eleazarum ponti-

τῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ελεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ιησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν Αμωρῖτιν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ συμμαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν ἕως ἂν κατασήσωνται τὰ πάντα· λαβόντες δὲ ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ κτίσαντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἆλλα ὅσα συμπερισάγειν μέλλουσιν αὐτοῖς ἦν ἂν ἐμπόδια τοῦ πονεῖν, ἀπέθεντο εἰς αὐτάς.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γενησομένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φευξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ δράσας τις τὸν φόνον ἔφυγε. μεθ' ὃν συνεχώρει τελευτήσαντα κάθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τῶν τοῦ πεφονευμένου συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πεφονευκότα· ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπετέτραπτο. αἱ δὲ πόλεις αἱ πρὸς τὰς φυγὰς ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τῆς Αραβίας, Αρίμανον δὲ τῆς Γαλααδηνῶν γῆς, καὶ Γαυλανὰν ἐν τῇ Βαταναιάδι, κτησαμένων δ' αὐτῶν καὶ τὴν Χαναναίων γῆν, τρεῖς ἑτέρας πόλεις ἔμελλον ἀνατεθήσεσθαι τῶν Λευιτίδων πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς κατῳκισμόν, Μωϋσέως ἐπισείλαντος.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ἐπίσημος ἀνὴρ Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν δὲ καταλιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέν τοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλυσί τινι συνοι-"κεῖν τῶν φυλετῶν, μετὰ τοῦ κλήρου πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι· εἰ "δ' ἐξ ἄλλης γαμοῖντό τισι φυλῆς, τὸν κλῆρον ἐν τῇ πα-"τρῴᾳ φυλῇ καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάστου τὸν κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ διετάξατο.

ficem et Ieſum ac caeteros magiſtratus, eorumque praeſentia illis concedit Amoritidem ea lege, vt cognatis tribubus cum copiis ſuis auxiliarentur, donec cum Chananaeis eſſet debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, vrbeſque validis operibus munientes, in illis depoſuerunt liberos, et coniuges, et caetera quaecunque ſecum aſportata labori eſſent impedimento.

4. Quin et Moyſes decem vrbes in ea regione exſtruit, inter illas quadraginta octo ſacras recenſendas; quarum tres in Aſyla tribuit, quo percuſſores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: ſtatuitque exſilii tempus vita pontificis, ſub quo profugiſſet homicidii reus, definiendum. cuius poſt obitum domum reuerti permiſit, cognatis interempti durante exſilio poteſtatem habentibus homicidam impune occidendi, ſi eum extra vrbis fines egreſſum deprehenderent. praeterea vero nemini eum perimere licebat. Vrbes autem, in perfugium conſtitutae, hae erant: Boſora quidem in Arabiae finibus, Arimanum vero in terra Galadena, et Gaulanan in Batanaede. At, cum Chananaeam adepti eſſent, tres alias Leuitarum ciuitates perfugis ad habitandum aſſignaturi erant; hoc illis Moyſe imperante.

5. Moyſes autem, eum adeuntibus primoribus tribus Manaſſitidis, eique indicantibus, vt praecipuus quidam ex ſua tribu paterfamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem maſculis non relictis, ſequioris tamen ſexus aliquibus, atque eum interrogantibus, an "filiabus "ceſſura eſſet haereditas, reſpondit, ſiquidem cuiquam "ex tribulibus nupſerint, ei tribui cum ſorte ſua acce-"dere: ſin vero viris ex alia ſemet elocarint, ſortem in "tribu paterna relinquendam eſſe." Et tunc decreto ſanciuit, vniuſcuiuſque haereditatem in ſua tribu permanſuram eſſe.

ΚΕΦ. ή'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

ΤΩΝ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν παρὰ τριάκονθ' ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ συναγαγὼν, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν Αβιλὴ, Φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντος τοῦ λαοῦ παντὸς λέγει τοιάδε.

β'. "Ανδρες συστρατιῶται καὶ τῆς μακρᾶς κοινωνοὶ τα-
"λαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἤδη, καὶ τῷ γήρα χρόνον
"ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἡνυσμένον δεῖ με τοῦ ζῆν ἀπελθεῖν,
"καὶ τῶν πέρα τοῦ Ιορδάνου πραχθησομένων ὑ μέλλω βοη-
"θὸς ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,
"δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκαταλιπεῖν τιμὼν ὑπὲρ τῆς
"ὑμετέρας εὐδαιμονίας πρόθυμον· ἀλλ' ἀΐδιόν τε ὑμῖν
"πραγματεύσασθαι τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνή-
"μην ἐμαυτῷ, γενομένων ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν κρειττόνων.
"Φέρε οὖν ὑποθέμενος ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε,
"καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀΐδιον
"παραθέμενος, ἕτως ἀπέλθω τοῦ βίου. πιστεύεσθαι δὲ ἄξιός
"εἰμι διά τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν Φιλοτιμίας, καὶ διὰ
"τὸ τὰς ψυχὰς ἐπὶ τελευτῇ γινομένας μετ' ἀρετῆς πάσης
"ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ισραήλου, μία πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγα-
"θῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόνος γὰρ ἕτος δοῦναί
"τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι τῶν ἁμαρτανόντων εἰς
"αὐτὸν ἱκανὸς, ᾧ παρέχοντες ἑαυτὸς, οἵους αὐτός τε βού-
"ται, κἀγὼ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ σαφῶς ἐξεπισάμενος πα-
"ινῶ, ἐξ ὧν ὄντες μακαριστοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχή-
"σητέ ποτ' ἢ παύσησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν
"ἡ κτῆσις βεβαία μενεῖ, τῶν τε ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν
"παρουσίαν. μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βούλεται ἕπεσθαι, τούτοις
"πειθαρχεῖτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων ἄλλην
"προτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας ἧς νῦν περὶ τὸν Θεὸν
"ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον μεταστήσεσθε τρόπον.

CAP. VIII.

Leges a Moyſe datae, et quomodo ex hominibus eſt ſublatus.

CVM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti eſſent, Moyſes, concione aduocata apud Iordanem, vbi nunc vrbs eſt Abila (eſt enim locus palmetis conſitus,) omnique populo congregato, huiuſmodi ſermonem habet.

2. "Viri commilitones et longae aerumnae ſocii, quandoquidem ita iam videtur Deo, et oportet me, ad tempus viginti et centum annorum ſenectute prouectum, e vita emigrare, atque ita contigit vt rerum trans Iordanem gerendarum vobis non futurus ſim adiutor et auxiliator, a Deo vtpote prohibitus, aequum exiſtimaui ne nunc quidem meum pro veſtra felicitate ſtudium omittere; ſed et vobis aeternam bonorum fruitionem comparare, et mihi ipſi memoriam, vobis meliorum copiam adeptis. Agedum igitur, poſtquam propoſuero, quomodo et vos felices eſſe poſſitis, natiſque veſtris ſempiternam bonorum poſſeſſionem relinquere, ita ex vita diſcedam. Sum autem dignus cui credatur, tum propter praeteritas pro vobis contentiones, tum quia animae ad exitum perductae cum omni virtute commercium habent. O filii Iſraëlis, vna omnibus hominibus felicitatis cauſa eſt Deus propitius. Nam hic ſolus poteſt et dignis dare, et fontibus auferre; cui ſi praeſtiteritis vos ipſos quales et ipſe vult, et ego vos eſſe admoneo, mentem eius aperte intelligens, nunquam infeliciter agetis, neque unquam beati eſſe deſinetis, atque omnibus conſpicui: ſed et poſſeſſio bonorum, quae nunc ſunt vobis, firma manebit, et celerem futurorum praeſentiam habebitis. Tantum neceſſe eſt iis obediatis, quibus vos obſequi vult Deus: et neque legibus praeſentibus aliam praeponatis inſtitutionem; neque contempta pietate, quam nunc erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis. His autem

"ταῦτα δὲ πράττοντες, ἀλκιμώτατοι μάχας διενεγκεῖν
"ἁπάντων ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν εὐάλωτοι. Θεὸς
"γὰρ παρόντος ὑμῖν βοηθῷ, πάντων περιφρονεῖν εὔλογον.
"τῆς δ' ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα κεῖται πρὸς ἅπαντα
"τὸν βίον κτησαμένοις. αὐτή γε πρῶτον ἀγαθῶν τὸ πρέσ-
"βιστόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τὴν τῶν ἄλλων χαρίζεται περιουσίαν·
"ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν χρωμένοις αὐτῇ μακάριστον
"ποιεῖται τὸν βίον, καὶ τῶν ἀλλοφύλων πλέον δοξαζομέ-
"νους, ἀδήριτον καὶ παρὰ τοῖς αὖθις τὴν εὔκλειαν ὑμῖν
"ὑπάρξαι. τούτων δ' ἂν ἐφικέσθαι δυνηθείητε, εἰ τῶν νόμων,
"ὧς ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ
"φύλακες γένοισθε, καὶ μελετῶητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν.
"ἄπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, παρα-
"τιθέμενος ὑμᾶς νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τῆς πολι-
"τείας, καὶ ταῖς τῶν στρατηγῶν ἀρεταῖς, οἳ πρόνοιαν ἕξουσιν
"ὑμῶν τοῦ συμφέροντος. Θεός τε ὁ μέχρι νῦν ἡγεμονεύσας
"ὑμῶν, καθ' ἃ βούλησιν κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, ἃ
"μέχρι τοῦ δεῦρο ὑμῖν σήσει τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ'
"ὅσον αὐτοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἕξειν προσάτην ἐν τοῖς
"τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύμασι μένοντες, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ χρή-
"σεσθε τῇ προμηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσονται τὰς
"ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε, ὁ ἀρχιερεὺς
"Ἐλεάζαρος καὶ Ἰησοῦς, ἥτε γερουσία καὶ τὰ τέλη τῶν φυ-
"λῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γινώσκοντες ὅτι πάντες
"οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ ἄρχειν ἴσονται παρελθόν-
"τες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ. τήν τε ἐλευθερίαν ἡγεῖσθε, μὴ τὸ
"προσαγανακτεῖν οἷς ἂν ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν ἀξιώ-
"σουσιν. νῦν μὲν γὰρ ἐν τῷ τοὺς εὐεργέτας υβρίζειν, ἐν τούτῳ
"τὴν παρρησίαν τίθεσθε· ὃ δὴ τοῦ λοιποῦ φυλαττομένους ὑ-
"μῖν ἄμεινον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ἐπὶ τούτοις
"ὀργὴν ποτε λαμβάνετε, ἣ κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμήσατε
"χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πλεοναχοῦ ἐκινδύνευσα ἐφ'
"ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. ταῦτα δ' οὐκ ὀνει-
"δίζων ὑμᾶς προεθέμην· οὐ γὰρ ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ζῆν δυσχε-

"faciendis omnium ad praeliis dimicandum, eritis fortiſ-
"ſimi, et nulli hoſtium expugnabiles. Deo enim vobis
"auxilium ferente, conſentaneum eſt vt omnes deſpicia-
"tis. Virtutis autem praemia vobis magna ſunt propo-
"ſita, ſi eam in omnem vitam poſſederitis. Ipſa nem-
"pe primum bonorum eſt antiquiſſimum; deinde alio-
"rum abundantiam conciliat: ſiquidem, dum ea inter
"vos vtamini, vitam vobis beatiſſimam faciet, magiſque
"laudari quam externos, et vt ſitis in gloria apud poſte-
"ros certiſſima. Haec autem aſſequi poteritis, ſi obe-
"dientes fueritis, et legum, quas Deo mihi dictante con-
"didi, cuſtodes, earumque intelligentiam meditemini.
"Diſcedo autem ipſe veſtris bonis laetus, commendatis
"vobis et legi modeſtiae et inſtitutionis reipublicae ho-
"neſtati, et virtutibus imperatorum, qui vtilitatis veſtrae
"curam gerent. Deus quoque, qui vos hactenus rexit,
"cuius voluntate et ego vobis vtilis fui, non tantum huc-
"uſque a vobis prouidentiam ſuam non intermittet; ſed
"ſed quamdiu ipſi, in virtutis ſtudiis manentes, eum
"praeſidem habere voletis, tamdiu prouidentia eius ute-
"mini. Sententias etiam optimas, quas ſequendo felices
"eritis, vobis exponent Eleazarus pontifex et Ioſua, ſe-
"natuſque et tribuum magiſtratus: quibus non grauate
"obtemperate, intelligentes, omnes qui pulchre ſciunt
"parere, etiam imperare ſcituros, ſi ad eius rei poteſta-
"tem peruenerint. et libertatem eſſe exiſtimate, non aegre
"ferre quae duces vos facere poſtularint. Nunc enim
"libertatem in eo ponitis, vt beneficos contumelia affi-
"ciatis: quod ſane ſi deinceps cauebitis, vobis res me-
"lius ſe habebunt. Neque vnquam tantam contra eos
"iram ſumite, quanta ſaepe auſi eſtis aduerſus me vti:
"probe enim noſtis, vt ſaepius de vita a vobis, quam
"ab hoſtibus, periclitatus ſum. Haec autem vos monui
"non vt exprobrem, (nolim enim in exitu vitae, haec
"in memoriam reuocando, vos offenſos relinquere, cum
"ne eo quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim ira-
"tus) ſed vt vos doceam in poſterum in hoc ipſo tu-

"ραίνοντας καταλιπεῖν ἠξίουν εἰς ἀνάμνησιν φέρων, μηδὲ "παρ' ὃν ἔπαθον αὐτὰ καιρὸν ἐν ὀργῇ γενόμενος· ἀλλ' ὥστε "τοῦ σωφρονῆσαι ὑμᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' "ἀσφαλὲς εἶναι, καὶ μηδὲν εἰς τοὺς προεσηκότας ἐξυβρίσαι "διὰ πλῆθος, ὃς ὑμῖν πολὺς διαβᾶσι τὸν Ιορδάνην καὶ τὴν "Χαναναίαν κτησαμένοις περισήσεται. ἐπεὶ προαχθέντες εἰς "καταφρόνησιν ὑπ' αὐτῆ καὶ τῆς ἀρετῆς ὀλιγωρίαν, ἀπο- "λεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. πεισάντες δὲ "τοῦτον ἐχθρὸν, τήν τε γῆν, ἣν κτᾶσθε κρατηθέντες ὅπλοις, "ὑπὸ τῶν πολεμίων αὖθις ἀφαιρεθήσεσθε· μετὰ μεγίστων "ὀνειδῶν· καὶ σκεδασθέντες διὰ τῆς οἰκουμένης, πᾶσαν ἐμ- "πλήσετε τὴν γῆν καὶ θάλασσαν τῆς αὐτῶν δουλείας. ἔσαι "δὲ ὑμῖν τούτων πείραν λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια, "καὶ ἡ τῶν ἃ φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βού- "λοισθε τούτους ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων μηδένας ὑπολεί- "πεσθε κρατήσαντες αὐτῶν· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι κρί- "νατε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων παραγευσάμενοι τῆς ἐκεί- "νων ἐπιτηδεύσεως, διαφθείρητε τὴν πατρῴαν πολιτείαν. "ἔτι δὲ καὶ βωμοὺς καὶ ἄλση καὶ νεὼς ὁπόσους ἂν ἔχοιεν κα- "ταῤῥίπτειν παραινῶ, καὶ δαπανᾶν πυρὶ τὸ γένος αὐτῶν καὶ "τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν οὕτως ὑμῖν μόνον ὑπάρξειεν ἡ "τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν "τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπονεύσῃ, συνέ- "θηκα ὑμῖν καὶ νόμους, ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ "πολιτείαν, ἧς τὸν κόσμον φυλάξαντες ἁπάντων εὐδαιμο- "νέστατοι κριθείητε.

γ'. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τοὺς νό- μους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δὲ ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ἐπεδείκνυντο τοῦ κρατήσειν ἐπιθυμίαν· μεμνημένοι τε ὧν κινδυνεύσειε καὶ προθυμηθείη τῆς περὶ αὐ- τῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἥττόν τε τῷ Θεῷ προ- νοησομένου διὰ τὸ Μωϋσῆν εἶναι τὸν παρακαλοῦντα. ὧν τε ἐπὶ τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσειαν αὐτῷ μετανοοῦντες, ἤλ-

"te agere, vt nulla ſuperiores iniuria afficiatis opibus elati, "quae vobis, traiecto Iordane, et Chananaeam adeptis, "multae aderunt. Nam ſi ab iis ad faſtidium et con- "temptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam beneuolen- "tiam perdetis. Cum vero hunc vobis inimicum feceri- "tis, rurſum etiam terram, quam poſſidebitis, maximis "cum probris amittetis, armis victi ab hoſtibus; et per "orbem diſſipati, totam terram et mare ſeruitute veſtra "replebitis. Vobis autem, horum periculum facienti- "bus, inutilis erit poenitentia, et legum non ſeruatarum "recordatio. Quare ſi vultis has vobis manere, cum "hoſtes ſuperaueritis, nullos ex iis relinquite: ſed et "omnes delere vobis expedire exiſtimate, ne eis viuen- "tibus, moribus illorum forte deguſtatis, patriam cor- "rumpatis inſtitutionem. Praeterea moneo, vt et aras "et lucos et templa, quotquot habebunt, deiiciatis, et "genus et memoriam eorum igni aboleatis. nam ita ſo- "lum firma erit vobis bonorum propriorum ſecuritas. "Vt autem propter meliorum ignorantiam natura veſtra "in deterius non feratur, et leges vobis, dictante mihi "Deo, compoſui, et reipublicae inſtitutionem, cuius ſi "ſeruaueritis honeſtatem, omnium feliciſſimi iudicabi- "mini.

3. Haec loquutus, tradit eis leges et reipublicae ordinationem, in libro deſcriptam. Illi vero plorabant, multum etiam tum deſiderium imperatoris capiebant; memoreſque periculorum et ſtudiorum quae pro ſalute eorum ſuſcepiſſet, et de futuris male ſperantes quod non eſſent ſimilem principem habituri, Deumque minus illis prouiſurum exiſtimantes quoniam Moyſes erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quae illi in deſerto per iracundiam fecerant, poenitentes: ita vt vniuerſus populus, in lacrymas prolapſus, ex his rebus maiore affectus ſit dolore, quam vt verba poſſent con-

γουν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα προπεσόντα κρεῖττον καὶ τῆς ἐκ λόγου παρηγορίας τὸ ὑπ' αὐτῶν ποιῆσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτὸς παρηγόρει· καὶ τὸ δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτὸς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν ἔτω διελύθησαν.

δ'. Βούλομαι δὲ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωϋσέως ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μαθεῖν παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντευξομένοις οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀρχῆθεν ἦν, ἕτως ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων τραπέσθαι διήγησιν. γέγραπται δὲ πάνθ' ὡς ἐκεῖνος κατέλιπεν· οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προσθέντων, οὐδ' ὅ, τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισαι δ' ἡμῖν τὸ κατὰ γένος ἕκαστα τάξαι· σπουδὴν γὰρ ὑπ' ἐκείνου κατελειφθη γεγραφέντα, καὶ ὡς ἕκαστόν τι παρὰ τοῦ Θεοῦ πύθοιτο. τοῦτο χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιασείλασθαι, μὴ καί τις ἡμῖν παρὰ τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόντων τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται. ἔχει δὲ ἕτως ἡ διάταξις ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. ὃς δὲ κοινὸς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τοῦτος ὑπερεθέμην εἰς τὴν περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ἣν συναντιλαμβανομένου τοῦ Θεοῦ μετὰ ταύτην ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.

ε'. Επεὶ δ' ἂν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, καὶ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε τὸ λοιπὸν ἤδη κτίζειν προαιρεῖσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα πράττετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ δι' ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἣν ἂν ὁ Θεὸς αὐτῷ διὰ προφητείας ἐξέληται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἷ κονιάματι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τε εἶεν καὶ καθάριοι πρὸς τὴν θέαν. ἡδ' ἐπὶ τοῦτον πρόσβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προχώσεως αὐτῷ κατὰ πρανοῦς γενομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Εβραίων γένος ἕν.

ſolari. Moyſes autem ſolatium iis adhibebat; eoſque a cogitando ſe lacrymis dignum eſſe abducens, admonenebat vt reipublicae inſtitutione vterentur. Et tunc quidem ita digreſſi ſunt.

4. Volo autem, vbi prius pauca dixero de reipublicae inſtitutione, Moyſis virtuti et dignitati conſentanea, et lecturis ex ea diſcendum tradidero qualis olim fuerit rerum noſtrarum ſtatus, ita tranſire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, vt ille reliquit, ſcripta ſunt; nulla re a nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyſes non reliquerit. Caeterum hoc novum factum eſt a nobis, quod ſingula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant ſparſim ſcripta, et vt quidque a Deo ſciſcitatus erat. Huius rei gratia operae pretium eſſe exiſtimaui, hoc praemittere; ne in aliquam a tribulibus, qui in hoc ſcriptum inciderint, reprehenſionem incurramus, quaſi a Moyſe aberrauerimus. Nobis quidem ita ſe habet legum ordinatio, ad rationem ciuitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus et cauſis edendum diſtuli, quem Deo adiuuante poſt hoc opus componere nobis propoſitum eſt.

5. Cum igitur terram Chananaeorum adepti, otiumque ad vſum bonorum nacti, deinceps iam vrbes aedificare ſtatueritis, ſi haec facietis, quod Deo gratum eſt praeſtabitis, et firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Vna vrbs ſacra eſto, in pulcherrimo totius terrae Chananaeae loco, et ob praeſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque vnum in ea templum, et ara vna ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis, qui tectorio illiti decentes ſint, et adſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terra leniter per accliue ad illam aggeſta. In alia autem vrbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt vnus, vnumque Hebraeorum genus.

ς'. Ο δὲ βλασφημήσας Θεὸν, καταλευσθεὶς κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.

ζ'. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς ἣν ἀποφήνωσι πόλιν τὸν νεὼν τρεῖς τοῦ ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Εβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν ὑπηργμένων εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον παρακαλῶσι, καὶ συνιέντες ἀλλήλοις καὶ συνευωχούμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐντιθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

η'. Εγω δὲ καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι· ἣ πιπρασκέσθω μὲν ἐπὶ τῶν πατρίδων, εἰς δὲ τὰς εὐωχίας ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων, ἣν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι παραχήσειεν, ἐπὶ τιμῇ τοῦ δεδωκότος ἀπολαύειν.

θ'. Επ μισθῷ γυναικὸς ἠταιρημένης θυσίας μὴ τελεῖν· ἥδεσθαι γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον. χείρω δ' ἐκ ἂν εἴη τῆς ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσει κυνὸς, ἤτοι θηρευτικῆς ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτου θύειν τῷ Θεῷ.

ι'. Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς Θεὸς, ἃς πόλεις ἄλλας νομίζωσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον ἢ τινι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ια'. Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὴν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν Φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταύτην ἀποδεδεῖχθαι.

ιβ'. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ ταῖς θυσίαις δι' ἐτῶν ἑπτὰ, τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς ἐνστάσης, ὁ ἀρχιερεὺς, ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ σταθεὶς ἐφ' οὗ γένοιτο ἐξάκουστος, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι. καὶ μήτε

6. Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore et obſcure ſepeliatur.

7. Conueniant autem in vrbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebraei tenuerint: vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, et de futuris eum precibus demereantur; atque conſuetudinem inter ſe habendo, ſimulque epulando beneuolentiam alant. honeſtum enim eſſe, vt qui ſint eiuſdem generis, eorundemque inſtitutorum participes, alii aliis non ignoti ſint. id quod ex huiuſmodi conſociatione futurum eſt, dum mutuo adſpectu et alloquio ſui recordationem efficiunt: nam ſi abſque communitate maneant et conſortio, erit vt a ſe inuicem alieniſſimi habeantur.

8. Frugum etiam decuma vobis excepta eſto, praeter eam quam ſacerdotibus et Leuitis dandam eſſe inſtituiſtis: quae quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur pecunia et ad ſacrificia eorum in vrbe Sacra. Æquum enim eſſe prouentibus terrae, quam Deus eis poſſidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

9. Ex mercede mulieris proſtitutae ne fiant ſacrificia: Dei enim numen nihil delectat a ſcelere profectum. non autem quidquam peius eſſe poteſt corporum turpitudine. Similiter nequis ex admiſſura canis, ſeu venatici ſeu cuſtodis ouilium, praemium accipiat, vt ex eo Deo ſacrificet.

10. Nemo autem Diis, quos eſſe caeterae ciuitates exiſtimant, contumeliam dicat. Ne liceat ſacra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

11. Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc ſacerdotibus ſolis conſtitutum eſt.

12. Multitudine autem, cum inſtaret Vmbraculorum feſtum, in Sacram vrbem congregata ad ſacrificia ſeptennalia, pontifex in edito ſuggeſtu ſtans, vnde claro poſſit audiri, leges omnibus recitet: neque mulier, neque

γυνὴ μήτε παῖδες εἰσγέσθωσαν τὸ ἀκούειν· ἀλλὰ μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὰρ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτοὺς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένους. ὅτως γὰρ καὶ οὐδὲ ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας ἔξουσι παῤῥησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραψάντων διὰ τῆς ἀκοῆς ἃ κελεύουσιν, ὥστε εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, καὶ τῆς ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ παῖδες πρώτους τοὺς νόμους μάθημα κάλλιστον καὶ τῆς εὐδαιμονίας αἴτιον.

γ'. Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, ἀρχομένης τε αὐτῆς καὶ ὁπότε πρὸς ὕπνον ὥρα τρέπεσθαι, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπαλλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέσχε· δικαίας ὅσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, καὶ γενομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων, ἐπὶ δὲ προτροπῇ τῶν ἐσομένων. ἐπιγράφειν δὲ καὶ τοῖς θυρώμασιν αὐτῶν τὰ μέγιστα ὧν εὐηργέτησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἔν τε βραχίοσιν ἕκαστον διαφαίνειν· ὅσα τε τὴν ἰσχὺν ἀποσημαίνειν δύναται τῷ Θεῷ καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῷ βραχίονος· ὡς περίβλεπτον πανταχόθεν τὸ περὶ αὐτοὺς πρόθυμον τῷ Θεῷ.

ιδ'. Ἀρχέσθωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὸ δίκαιον σπουδὴν προησκηκότες· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ἔσωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες ταῖς πόλεσιν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖναι· τῆς πρὸς τοὺς ἐν ἀξιώματι τῶν ἀνθρώπων αἰδοῦς αὐτῶν εὐλαβεστέρους, ὥστε τῷ Θεῷ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασταὶ ἀποφήνασθαι κύριοι περὶ τοῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔσωσαν· πλὴν εἰ μήτε χρήματα λαβόντας τις αὐτοὺς ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ δικαίου ἐνδείξηται, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέροι, καθ' ἣν ἐ

pueri ab audiendo arceantur, imo ne ferui quidem. decet enim eas animis inſcriptas et memoriae ſeruari, ita vt nunquam deleri poſſint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem cauſſari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit auctoritas, vtpote quae eis praedixerint quae ſint paſſuri, animiſque per auditum quae iubent inſcripſerint, vt eis ſemper praeſens ſit earum conſilium; quo ſpreto deliquerint, et ſibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri diſcant, vt diſciplinam pulcherrimam et felicitatis cauſam.

13. Bis quoque die, cum primum illuceſcit, et cum hora ſomni appetit, omnes grata mente commemorent beneficia, quae Deus e terra Ægyptiorum liberatis praeſtitit: lege nobiſcum nata gratiarum actionem poſtulante, ad praeterita quidem reprehendenda, ad futura vero inuitanda et demerenda. Oſtiis autem ſuis praecipua inſcribant, quae eis benefecerit Deus, itidemque in brachiis quiſque oſtendat: et quaecunque Dei potentiam indicare poſſunt et eius erga ipſos beneuolentiam, fronti et brachio inſcripta gerant, vt vndique perſpicuum ſit Dei erga eos ſtudium.

14. Qualibet autem in vrbe praeſint ſeptem viri, et in virtute et in ſtudio aequitatis exercitati: vnicuique autem magiſtratui tribuantur duo miniſtri e tribu Leuitica. Quin et ii, quibus in ciuitatibus ius reddere obtigerit, omni in honore habeantur; vt neque liceat vlli illis praeſentibus alicui maledicere, neque inſolentius agere: verecunda eorum reuerentia erga homines in dignitate conſtitutos reddente timidiores, vt Deum contemnere non audeant. Iudices autem poteſtatem habeant pronunciandi quicquid iis viſum fuerit, niſi quis eos ad ius corrumpendum pecuniam accepiſſe oſtenderit, aut aliam aliquam cauſam adduxerit, qua eos non recte pronunciaſſe coarguat. haud enim congruum publica facere iudicia,

καλῶς ἐλέγχει αὐτὰς ἀποφηναμένας. ὅτε γὰρ κέρδει χαριζομένας ὅτ' ἀξιώματι προσῆκον φανερὰς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένας. ὁ γὰρ Θεὸς ἂν ὅτως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύος προσνείμῃ τὴν ψῆφον κεκρῖσθαι. τῷ γὰρ Θεῷ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τῷ Θεῷ δυνατωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς παρατεταγμένων ἀποφήνασθαι, συμβαίνει δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιέ. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσει τὰ προβεβιωμένα. γυναικῶν δὲ μὴ ἔστω μαρτυρία, διὰ κυφότητα καὶ θράσος τῷ γένους αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγένειαν· ὃς ἢ διὰ κέρδος εἶκος ἢ διὰ φόβον μὴ τἀληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδῆ μαρτυρήσας πιστευθῇ, παχέτω ταῦτ' ἐλεγχθείς, ὅσα ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ις. Αν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ εὑρίσκηται ὁ δράσας, μήθ' ὑπόνοηταί τις ὡς διὰ μῖσος ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, μήνυτρα προθέμενοι. μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μηνύοντος· αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν. ἡ δ' ἂν ᾖ πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πριάμενοι δάμαλιν, καὶ κομίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἀρότρῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τὺς τένοντας κοψάτωσαν τῆς βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆς βοὸς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε δρωμένῳ παρατυ-

aut ad lucrum priuatum aut ad alicuius dignitatem reſpiciendo, ſed aequitatem rebus omnibus praeferendo. Nam ſi hoc non egerint, Deus contemni videretur, eisque infirmior iudicari, quibus ob potentiae metum ſuum adiecerint ſuffragium. nam aequitas eſt potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate praeditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod ſi iudices de relatis ad eos pronunciare neſciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad vrbem Sacram cauſam integram remittant, et conuenientes pontifex et propheta et ſenatus etiam id quod ſibi viſum fuerit decernant.

15. Vni autem teſti ne credatur, ſed tribus, aut vt minimum duobus: quorum teſtimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum ne ſit teſtimonium, propter leuitatem et ſexus earum audaciam. Ac ne ſerui quidem teſtimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non teſtari conſentaneum eſt. Quod ſi quis iudicetur falſa teſtatus, conuictus eadem patiatur, quae is paſſurus erat, contra quem dictum eſt teſtimonium.

16. Si autem caede facta in agro aliquo, auctor non inueniatur, neque vllus ſuſpectus ſit ex odio interfeciſſe, magna quidem cum diligentia eum quaerant, indicii praemiis propoſitis. Cum autem nemo eiuſmodi quid indicauerit, magiſtratus oppidorum agro vbi caedes facta eſt vicinorum, et ſenatus congregati, ſpatium a loco vbi mortuus iacet circumquaque metiantur. At quod oppidum occiſo proximum fuerit, eius magiſtratus iuuencam, quam emerint, in vallem et locum non commodum aratro et ſtirpibus adducant, bouiſque neruos abſcindant: ſumenteſque aquam et manus lauantes ſuper caput bouis ſacerdotes et Leuitae et ſenatus illius oppidi, proclament ſe manus puras a caede habere, neque feciſſe, neque cum fieret adfuiſſe, Deum autem precari

χειν, ἐπικαλεῖσθαι δὲ ἴλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι τοιοῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάθος.

ιζ'. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ μὴ λάβοι πόθος ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην σέζοιτε, τὰς νόμους ἔχοντες δεσπότας καὶ κατ' αὐτὰς ἕκαστα πράττοντες. ἀρκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν ἄτος ὁμόφυλος· πρόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς διαπαντὸς ἔστω. παραχωρείτω δὲ ἄτος τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα τοῦ φρονεῖν, πρασσέτω δὲ μηδὲν δίχα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς τῶν γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ πλῆθος διώκων χρημάτων μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ παραγενομένων ὑπερήφανος ἂν τῶν νόμων ἔσοιτο. κωλυέσθω δ', εἰ τούτων τι διὰ σπουδῆς ἔχοι, γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ὑμῖν δυνατώτερος.

ιη'. Ὄρους γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς ἃς ἐστιν ἡμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ θεοῦ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ στάσεων γινομένων, ἐκ τοῦ πλεονεκτοῦντας προσωτέρω χωρεῖν βούλεσθαι τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι τοῦ καὶ τοὺς νόμους ὑπερβαίνειν τοὺς τὸν ὅρον μετακινοῦντας.

ιθ'. Γῆν ὁ φυτεύσας, πρὸ ἐτῶν τεσσάρων ἂν καρπὸν προβάλῃ τὰ φυτὰ, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω, μήτ' αὐτὸς χρῆσθω· ἀ γὰρ κατὰ καιρὸν τοῦτον ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθῆναι. βιασαμένης δὲ τῆς φύσεως ἀώρως, μήτε τῷ Θεῷ ἁρμόζειν, μήτ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δὲ τετάρτῳ τρυγάτω πᾶν τὸ γενόμενον· τότε γὰρ ὅσιον εἶναι· καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν κομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ τοῦ ἄλλου καρποῦ μετὰ τῶν φίλων εὐωχούμενος ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρευουσῶν γυναικῶν. πέμπτου δὲ ἔτους κύριος ἔστω τὰ φυτὰ καρποῦσθαι.

κ'. Τὴν ἀμπέλοις κατάφυτον γῆν μὴ σπείρειν. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ τρέφειν τοῦτο τὸ φυτὸν, καὶ τῶν ἐξ ἀρότρου πόνων

ſibi vſque propitium fore, et vt nullum poſthac tam atrox facinus terrae accidat.

17. Optimatium quidem dominatio et vita ſub ea optima eſt: neue vos capiat alterius inſtitutionis reipublicae deſiderium, ſed hac contenti eſtote, leges pro dominis habentes, et ex illarum praeſcripto omnia agentes. ſatis enim idoneus eſt Deus, qui vobis praeſit. Verum ſi regis cupiditas vos inceſſerit, is ſit conſanguineus, ſemperque ei cura ſit iuſtitiae reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque ſummam prudentiae; nihilque ſine pontifice et ſenatorum ſententia faciat: neque multis vtens coniugiis, neque pecuniae vim ingentem aut equorum multitudinem ſectans; quae conſequutus leges inſuper habere et faſtidire poſſit. Prohibeatur autem, ſi quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus veſtris expediat.

18. Terminos terrae ne liceat mouere, neque propriae, neque alienae eorum quibuſcum vobis eſt pax: ſed caueatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in ſempiternum poſitus; quippe cum bella inde naſcantur et ſeditiones, quod vltra terminos progredi velint auari. Neque enim a legibus tranſiliendis longe abſunt, qui agrorum limites de loco ſuo dimouent.

19. Qui terram conſeuerit, ſi ſtirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipſe ad victum vtatur: non enim ex eis ſuo tempore prouenerunt. natura autem immature conata neque Deo conuenit neque ipſi domino vti. At quarto anno vindemiam omnium, quae prouenerint, metat, (tunc enim eſt tempeſtiuum) collectamque in vrbem Sacram ferat, et cum aliarum frugum decimis inſumat, epulans cum amicis et cum pupillis et mulieribus viduis. Quinto autem anno ſtirpium fruges percipiendi poteſtatem habeat.

20. Terra vitibus conſita ne ſeminetur. ei enim ſatis eſt hanc ſtirpem alere, et ab aratri laboribus eſſe liberam. Bubus aretur terra, et aliorum animalium nul-

ἀπηλλάχθαι. βυσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγοντας· ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη κἀκείνους ποιεῖσθαι τὸ ἄροτρον. εἶναι δὲ καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα· καὶ μὴ σύνδυο καὶ τρία σπείρειν. ὁ γὰρ τῆ τῶν ἀνομοίων κοινωνία χαίρειν τὴν Φύσιν. μὴ δὲ κτήνεσιν ἐπάγειν ὅσα μὴ συγγενῆ. δέος γὰρ ἐκ τούτου μὴ διαβῆ καὶ μέχρι τῶν ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φαῦλα πρότερον λαβοῦσα. δεῖ δὲ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ κατὰ μίμησιν παρατροπή τις τῶν κατὰ τὴν πολιτείαν ἔσοιτο. ἀλλ' ὡς ὁ περὶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖται τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθαι τῶ κατ' αὐτὸς ἁμέμπτω.

κά. Ἀμῶντας δὲ καὶ συναιροῦντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσθαι. καταλιπεῖν δέ τινα καὶ τῶν δραγμάτων τοῖς βίου σπανίζουσιν, ἔρημον εἶναι καὶ εὕρημα πρὸς διατροφήν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς τρύγης ἀπολιπεῖν τὰς ἐπιφυλλίδας τοῖς πένησι· καὶ τῶν ἐλαίων παρεῖναί τι τῶ καρπῶ πρὸς συλλογὴν τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. ὁ τοσαύτη γὰρ ἂν οὐκ τῆς ἐπ' ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γένοιτο, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τὴν γῆν προθυμοτέραν εἰς τὴν ἐκτροφὴν τῶν καρπῶν ἀπεργάσεται, μὴ τῶ καθ' αὑτὸς προνοουμένων λυσιτελῶς, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων διατροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τὰς σάχυας, ἀποδεῖν τὰ στόματα ἐπὶ τῆς ἅλωος. ὁ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τὰς συνεργασμένους τῶ καρπῶ, καὶ περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶ πονήσαντας. μηδὲ ὁπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθαι τὰς ὁδῶ βαδίζοντας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ἐπιτρέπειν ἐμπίπλασθαι, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ἐπὶ τῶ παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. ἐπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέσω. μηδὲ τρυγῶντες ὧν εἰς τὰς ληνὰς κομίζουσιν εἰργέτωσαν τὰς ὑπαντιάζοντας ἐπεσθίειν. ἄδικον γὰρ ἀγαθῶν, ἃ κατὰ βούλησιν θεοῦ παρῆλθον εἰς τὸν βίον, φθονεῖν τοῖς ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τῆς ὥρας ἐν ἀκμῆ τε ὔσης

lum ad idem cum eis iugum ſubeundum adigatur; ſed et illis fiat aratrum ſuis conuenienter generibus. Semina autem ſint pura et incommiſta; neue bina et trina ſerantur. natura enim diſſimilium non gaudet ſocietate. Neque ad pecudes admittantur quae non ſint generis eiuſdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehoneſtamentum etiam ad homines vſque tranſeat, ſumpto ante principio ab iis quae leuia habentur et parua. Oportet autem nihil eiuſmodi eſſe conceſſum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio conſequatur imitatione expreſſa. quapropter et leges vulgaria non negligunt, ſcientes prouidendum eſſe vt nihil in eis poſſit reprehendi.

21. Metentes autem et demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciant: ſed et nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, vt qui inſperato proſint et ad alimoniam inueniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; et olearum frugum nonnihil praetermittatur, vt ab iis colligatur qui de ſuis quae percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis, quantum gratiae, modo hoc non fiat, ex egentibus veniet: et Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, ſi non ſuae tantum vtilitati proſpexerint, ſed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim aequum eſt eos a fructu arcere qui vna laborarunt, eiuſque in procreationem ſeſe delaſſarunt. Neque viatores fructus maturos guſtare prohibeantur, ſed permittatur eis tanquam ſuis expleri, ſiue indigenae ſint ſiue peregrini; gaudentes quod illis concedere poſſint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat aſportare. Neque vindemiantes obuios iis veſci prohibeant, quae in torcularia deferunt. iniquum eſt enim bona, quae ex voluntate Dei ad victum prouenerunt, iis inuidere, qui frui deſiderant eorum tempeſtiuitate, et vigente et abire properante, prout Deo viſum fuerit. Quinetiam ſi qui

καὶ σπευδούσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἴη. κἂν ὑπ' αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἅψασθαι, λαβεῖν παρακαλείτωσαν, ὄντας μὲν Ισραηλίτας, ὡς κοινωνοὺς καὶ δεσπότας διὰ τὴν συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντες, ὧν ὁ Θεὸς καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέσχεν. ἀναλώματα γὰρ οὐχ ἡγητέον, ὅσα τις κατὰ χρηστότητα παρίησιν ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· τῷ Θεῷ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν χορηγοῦντος, οὐκ ἐπὶ τὸ καρπῶσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ διδόναι φιλοτίμως, καὶ βουλομένῳ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν περὶ τὸν τῶν Ισραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν καὶ τὴν χορηγίαν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, οὐκ πολλῷ τῷ περιόντος αὐτοῖς κἀκείνοις μεταδιδόντων. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσας, πληγὰς μιᾷ λιπὼν τεσσαράκοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβών, τιμωρίαν ταύτην αἰσχίστην ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει, πεπειραμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν καὶ κατὰ τὴν ἐρημίαν, πρόνοιαν τῶν ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· καὶ τυχόντας εὐπορίας ἐξ ἐλέου καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὴν αὐτὴν ταύτην ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομερίζειν τοῖς δεομένοις.

κβ'. Τὰς δὲ δεκάτας δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου προεῖπον τελεῖν, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δ' ἑτέραν πρὸς τὰς εὐωχίας, τρίτην πρὸς αὐτὰς κατὰ τὸ ἔτος τρίτον συμφέρειν εἰς διανέμησιν τῶν σπανιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ παισὶν ὀρφανοῖς. τῶν δ' ὡραίων ὅ, τι καὶ πρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γενόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτὰ γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, εὐλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιφέρειν κελεύει ἐπιτελέσαντες, τούτων τὰ πρωτόλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπειδ' ἂν δὲ ταῦτα ποιήσας τις, καὶ πάντων ταῖς δεκάταις ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχὼς, ἀπέναι μέλλῃ πρὸς αὐτὸν οἶκαδε, σὰς ἀντικρὺς τοῦ τεμενίσματος εὐχαριστησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τῆς ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτοὺς ὕβρεως ἀπαλλάξας γῆν αὐ-

prae verecundia attingere dubitent, vt capiant hortentur, Iſraëlitas quidem vt ſocios et propter cognationem rerum ſuarum dominos; homines vero, qui alicunde aduenerint, obſecrantes vt iis munuſculis vti velint hoſpitalibus, quae Deus ipſis tempeſtiue praebuerit. non enim ſibi impendio eſſe putandum eſt, quae quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam ſuppeditante non ſolum ad fruendum, ſed etiam ad liberaliter dandum, volenteque et aliis hoc modo ſuam erga populum Iſraëliticum beneuolentiam et felicitatis ſuppeditationem innoteſcere, dum etiam cum illis ea communicent quae ipſis abunde ſuperſunt. Qui vero contra haec fecerit, plagis vndequadragenis a publico fuſtuario acceptis, poenam hanc foediſſimam liber perpetiatur; quod lucro ſeruiendo dignitatem ſuam laeſerit. vobis enim pulchrum erit, calamitates in Ægypto et per ſolitudinem expertis, eorum curam gerere qui in ſimilibus verſantur; et opum abundantiam ex miſericordia Dei prouidentiae adeptis, hanc eandem egentibus ex ſimili ſenſu impertiri.

§ 2. Praeter duas decimas, quas quotannis ſoluere praecepi, alteram quidem Leuitis, alteram vero ad epulationes, anno quoque tertio tertia conferatur, ad diſtribuenda quae deſunt mulieribus viduis et pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proueniſſe contigerit, id in Templum deferant; Deoque pro terra vnde manarint, quam eis poſſidendam tradidit, grato ore laudato, ac ſacrificiis, quae lex eos ferre iubet, rite peractis, horum primitias dent ſacerdotibus. Poſtquam vero ea quis perfecerit, et adduxerit etiam decimas omnium, vna cum primitiis quae aut Leuitis ſoluendae erant aut in epulis inſumendae, ad ſuam domum abiturus, contra delubrum ſtans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum iniuria liberatis terram vberem et amplam fruendam dederit: teſtatus vero ſe decimas ex Moyſis legibus peregiſſe, Deum

τοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρποῦσθαι· μαρτυράμενος δὲ ὡς τάς τε δεκάτας κατὰ τὰς Μωϋσέως τελίσειε νόμους, αἰτησάσθω τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ ἵλεων αὐτῷ διαπαντὸς εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν Εβραίοις διαμένειν, Φυλάττοντα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, προσκτήσαντα δὲ ὅσα δύναται χαρίζεσθαι.

κγ'. Γαμείτωσαν δὲ ἐν ὥρᾳ γάμου γενόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικήσαν ἄλλῳ νοθεύσας, μὴ δὲ λυπῶν τὸν πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δούλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται. κρατεῖν δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ εὐπρεπὲς καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. ἔτι δὲ μηδ' ἠταιρημένης εἶναι γάμον· ἧς δι' ὕβριν τοῦ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν προσοιτο. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτω τῶν παίδων τὰ φρονήματα ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες αἰσχρῶν, μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. εἴ τις ὡς παρθένον μνησευσάμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατὴρ, ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὃς ἂν μετὰ τούτους ἐγγυτέρω δοκεῖ τοῦ γένους. καὶ πεισθεῖσα μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνου ἀποπέμπεσθαι αὐτήν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αὐτῷ παράσχοι, καὶ πρὸς ἃς οὐδ' ἀντειπεῖν δυνηθείη. τοῦ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ διαβολὴν, πρόσιμον ἐκτινέτω, πληγὰς τεσσαράκοντα μιᾶς λειπούσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δ' ἐλέγξῃ τὴν παιδίσκην ἐφθαρμένην· δημότις μὲν ὅσα, τοῦ μὴ σωφρόνως προσῆναι τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμων γάμων, καταλευέσθω· ἂν δ' ἐξ ἱερέων ᾖ γεγενημένη, καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν ὐσῶν τινι, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας ἐπὶ τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δ' ἑτέρας ἐν ἐλάτ-

ſuppliciter oret, vt ſibi ſemper benignus ſit et propitius, atque omnibus communiter Hebraeis praeſens eſſe perſeueret, ſeruando quidem quae eis largitus eſt bona, quaecunque vero donare poteſt adiiciendo.

23. Cum vero iuuenes ad aetatem nuptiis idoneam peruenerint, uxores ducant virgines ingenuas, honeſtis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus eſt, ne cum alio degentem, quam corruperit, ſibi copulet, neue priorem eius virum contriſtet. Porro ſeruas ne ducant liberi, quamuis ad hoc ab amore impellantur. nam vt quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad vitae cuiuſque dignitatem maxime conducit. Praeterea nec cum proſtituta matrimonium ineundum, cuius, propter corporis probrum, ſacrificia nuptialia Deus non ſit admiſſurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, et ad virtutem erecta, ſi ex turpi coniugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum femina non libera conuenerint. Si quis aliquam pro virgine deſponſam, poſtea talem non inuenerit, ipſe quidem actionem intendat et accuſet, eis quae ad rem demonſtrandam habet indiciis vſus. Puellae vero cauſam agat pater, aut frater, aut qui poſt hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, ſi quidem iudicatum fuerit eam non deliquiſſe, cum accuſatore habitet, nullam eam dimittendi poteſtatem habente, niſi magnas ei cauſas praebeat, et quibus nihil contradici poſſit. Quod ſi crimen et calumniam audacter et temere impegerit, poenas luat, quadraginta vna minus plagis acceptis, patrique ſiclos quinquaginta ſoluat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, ſi quidem popularis ſit, quod vſque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: ſin ex ſacerdotibus nata ſit, viua cremetur. Si cui ſint duae vxores, et is alteram, propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob cauſam, magno honore et benignitate proſequatur, alteram autem minori obſeruantia et affectu: ſi

τοι μοίρα τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης πᾶς γενόμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὥστε διπλοῦν τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διεταξάμην, μὴ συγκεχωρῆσθω. ἄδικον γὰρ τὸν τῇ γενέσει πρεσβύτερον, ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἧττονα, παρὰ τῇ διαθέσει τῶ πατρὸς τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ σέρεσθαι. ὁ κόρην ἄλλῳ κατηγγυημένην φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ πρὸς τὴν φθορὰν συγκάταινον λαβών, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμῆσαι τοῦτο τῶ ἐλευθέρῳ γάμῳ τὴν κόρην, ἡ δὲ παραχεῖν αὐτὴν πειθεῖσα δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος πρὸς τὴν ὕβριν. ἐὰν δέπω μόνη περιπεσὼν βιάσηται μηδενὸς βοηθῶ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμείτω. ἢν δὲ τῷ πατρὶ τῆς κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους τὴν τιμὴν τῆς ὕβρεως καταβαλλέτω. γυναικὸς τῆς συνοικήσης βουλόμενος διαζευχθῆναι καθ' ἃς δηποτοῦν αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίνοιντο· γράμμασι μὲν περὶ τῶ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω. λάβοι γὰρ ἂν ὅτως ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· πρότερον γὰρ οὐκ ἐφετέον. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτῶ θελήσειε γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι αὐτῇ ἐπανιέναι. τὴν ἄτεκνον, τ' ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνῳ γαμειτω· καὶ τὸν παῖδα τὸν γινόμενον τῷ τῶ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω τῶ κλήρῳ διάδοχον. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελήσει γινόμενον, τῶν οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τῶν χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων· καὶ ταῖς γυναιξὶ κυρίσμον θέσει τῆς συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τῶν προτέρων ἀνδρῶν συνοικήσαις. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ἐπὶ τὴν γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ, μαρτυράσθω τοῦθ' ὅτι βουλομένην αὐτὴν ἐπὶ τῶ οἴκῳ μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτῶ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τὴν τῶ τεθνηκότος ἀδελφῶ μνήμην.

filius ex dilecta genitus, procreato ex altera iunior, ius primogenituraе, propter patris erga matrem beneuolentiam, consequi nitatur, vt rei paternae duplicem partem accipiat (hoc enim in legibus statui) ne permittatur. est enim iniquum, vt natu maior, quod in genere materno superetur, eis fraudetur quae ex patris testatione ei debentur. Qui puellam alteri desponsam vitiauerit, si quidem ei persuaserit et ad corruptelam consentientem habuerit, cum ea moriatur. nam vterque iuxta nequam est: ille quidem, qui puellam exorarit vltro rem turpissimam subire, eamque liberali coniugio anteponere; haec vero, quod exorata fuerit, vt propter voluptatem aut propter lucrum sui copiam ad flagitium committendum faceret. Sin autem solam alicubi nactus illam violauerit, nemine qui defenderet praesente, solus moriatur. Qui virginem nondum desponsam compresserit, ipse eam in matrimonium ducat. Quod si non videatur patri puellae eam illi collocare, tum siclos quinquaginta, iniuriae mulctam, soluat. Qui vero ab vxore secum habitante quascunque ob causas disiungi velit (multae autem tales hominibus accidunt) scripto confirmet, se non amplius cum ea rem habiturum esse. sic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priusquam hoc fiat illud non permittendum. Quod si male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei reuenire. Liberis carentem, viro eius mortuo, frater illius ducat, puerumque ex ea natum, defuncti nomine vocatum, in spem successionemque haereditatis nutriat. Hoc si fiat, plurimum etiam reipublicae proderit; dum familiae non deficiant, et facultates cognatis maneant: et feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis alleuationem afferet. Quod si frater nolit eam ducere, mulier conuento senatu hoc ipsum testificetur; quod se, volentem in familia manere et ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam iniuria afficiens. Interrogante vero senatu, quam ob causam a ma-

ἐρωμένης δὲ τῆς γερουσίας διὰ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχοι πρὸς τὸν γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω· ὑπολύσασα δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ ταδελφῷ τὰ σάνδαλα, καὶ πτύσασα αὐτῷ εἰς τὸ πρόσωπον, τοῦτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσαντα τὴν τῷ κατοιχομένῳ μνήμην. καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς γερουσίας ἀπείτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τὸν βίον· ἡ δ' ὥσπερ ἂν βληθῇ τινι τῶν δεομένων γαμείσθω. ἂν δ' αἰχμάλωτόν τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένην, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω εὐνῆς ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυραμένην αὐτὴν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβοῦσαν, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως τὸ ἐπ' αὐτοῖς κορέσασα λυπηρὸν, ἔπειθ' ὕστως ἐπ' εὐωχίας τραπῇ καὶ γάμους. καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιοὺς παραλαμβάνοντα θεραπεύειν αὐτῆς τὸ βουλητόν· ἀλλὰ μὴ τὴν ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τοῦ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένου. τριάκοντα δ' ἡμερῶν ἐπὶ τῷ πένθει διελθουσῶν, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὗται τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰ δ' ἐμπληθεὶς τῆς ἐπιθυμίας ὑπερηφάνευσεν αὐτὴν γαμετὴν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. ἀλλ' ὅπη βούλεται χωρεῖν ἀπείτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα.

κδ'. Οσοι δ' ἂν τῶν νεωτέρων περιφρονῶσι τοὺς γονεῖς, καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν, ἢ δι' αἰσχύνην ἢ διὰ σύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ ἐπεφύκεσαν ὅτοι δικασταί· "συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῆς "τῶν χρημάτων αὐξήσεως, κοινῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόν- "των γενομένων· ἀλλ' ὅπως παίδων τύχωσιν, οἳ γηροκο- "μήσουσιν αὐτούς, καὶ ὧν ἂν δέωνται παρ' αὐτῶν ἕξουσι. γε- "νόμενον δέγε, μετὰ χαρᾶς καὶ τοῦ τῷ Θεῷ χάριν εἰδέναι "τὴν μεγίστην, ἀράμενοι, διὰ σπουδῆς ἀνεθρέψαμεν· μηδε- "νὸς φειδὼ ποιούμενοι τοῦ καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τὴν σὴν "καὶ παιδείαν τῶν ἀρίστων εἶναι χρησίμου. νῦν δὲ, συγγνώ-

trimonio abhorreat, siue paruam siue magnam afferat, eo inclinet. Vxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque eius conspuens, dignum esse dicat qui haec a se habeat, quod mortui memoriam laeserit. Atque ille quidem e senatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poscenti nubat. Si quis autem captiuam ceperit virginem, siue etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere et cum ea congredi, quam ipsa tonsa, sumptoque lugubri habitu, cognatos et amicos, qui perierint in praelio, deplorauerit: vt cum dolorem, quem capiet ex illis, satiauerit, ita demum ad epulas et nuptias se conuertat. nam pulchrum est et aequum, vt qui mulierem, ex qua liberos susceptus est, sibi adsciscit, voluntati eius morem gerat, eiusque non negligat desideria, suam tantum persequendo voluptatem. Triginta vero diebus in luctu praeteritis (hae enim sapientibus ad cariſſimos deflendos satis sunt) tunc matrimonium adeat. Quod si libidine expletus eam coniugem habere fastidiuerit, seruam eam faciendi potestatem ne habeat: sed mulier, quo ire voluerit, discedat, hac ei concessa libertate.

24. Quicunque vero adolescentum parentes suos contemnent, eisque debitum honorem non tribuent, aut probro aliquo aut de industria in eos contumelioſi, eos primum verbis castigent parentes (hi enim iudices esse solent idonei) dicentes, "sese inter se congressos esse, "non voluptatis causa, neque vt rebus vtriusque factis "communibus facultates amplificarent; sed vt liberos ad"ipiscerentur, qui ipsos in senectute nutrirent, ipsisque "ea, quibus indigerent, demum suppeditarent. Natum "quidem sublatum, laetitia gestientes maximasque Deo "gratias habentes, summa cura educauimus, nulli rei "parcentes, quae ad tuam salutem et rerum optimarum "disciplinam vtilis esse videretur. Nunc autem (oportet

"μην γὰρ δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων, ἀποχρήσει ὅσα "τῆς εἰς ἡμᾶς τιμῆς ὠλιγώρησας, καὶ μεταβαλῶ πρὸς τὸ "σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς εἰς πα- "τέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς πατὴρ "τῶ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἐστὶ, καὶ συνατιμᾶσθαι δοκεῖ "τοῖς τὴν αὐτὴν αὐτῷ προσηγορίαν ἔχουσιν, ὀχ ὧν προσῆκον "αὐτοῖς παρὰ τῶν παίδων τυγχανόντων. καὶ νόμος κολαστὴς "γίνεται τῶν τοιούτων ἀπαραίτητος, ὃ σὺ μὴ πειραθείης". κἂν μὲν τούτοις θεραπεύσηται τὸ τῶν νέων αὔθαδες, ἀπαλ- λαττέσθωσαν τῶν ἐπὶ τοῖς ἠγνοημένοις ὀνείδων. ὕτως γὰρ ὅ, τε νομοθέτης ἀγαθὸς ἂν εἴη, καὶ οἱ πατέρες εὐτυχεῖς, ὀκ ἐπιδόντες ὕτε υἱὸν κολαζόμενον ὕτε θυγατέρα. εἰ δὲ οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τῶ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθρὸς δ' ἀσπόνδως ποιεῖ αὐτῷ τὰς νόμως τοῖς συνεχέσι κατὰ τῶν γονέων τολμήμασι· προαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἔξω τῆς πόλεως τῶ πλήθως ἑπομένω, κατα- λευέσθω· καὶ μείνας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς θέαν τὴν ἁπάν- των, θαπτέσθω νυκτός. ὕτως δὲ καὶ οἱ ὀπωσοῦν ὑπὸ τῶν νό- μων ἀναιρεθῆναι κατακριθέντες. θαπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι· καὶ νεκρὸς μηδὲ εἰς γῆς ἄμοιρος κείσθω, περαι- τέρω τῶ δικαίω τιμωρίαν τινύων.

κε'. Δανείζειν δὲ Εβραίων ἐπὶ τόκοις ἐξέστω μηδενὶ, μή τε βρωτὸν μή τε ποτόν. ὃ γὰρ δίκαιον προσοδεύεσθαι τῶ ὁμοφύλω τὰς τύχας· ἀλλὰ βοηθήσαντα τοῖς χρείαις αὐ- τῶ, κέρδος εἶναι νομίζειν τὴν τ' ἐκείνων εὐχαριστίαν, καὶ τὴν ἀμοιβὴν τὴν παρὰ τῶ Θεῶ γενησομένην ἐπὶ τῇ χρηστότητι.

κς'. Οἱ δὲ λαβόντες εἴτε ἀργύρια εἴτέ τινα τῶν καρ- πῶν ὑγρῶν ἢ ξηρῶν, κατὰ νοῦν αὐτοῖς τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ χωρησάντων, νομίζοντες μεθ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν· ὥσπερ ἀποθέμενοι εἰς τὰ αὐτῶν, καὶ πάλιν εἰ δεή- θεῖεν ἔξοντες. ἂν δ' ἀναισχυντῶσι περὶ τὴν ἀπόδοσιν, μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν βαδίσαντας ἐνεχυριάζειν, πεῖν ἢ δίκη περὶ τούτω γένηται, τὸ δ' ἐνέχυρον αἰτεῖν ἔξω· καὶ τὸν ὀφείλοντα νομίζειν δι' αὐτῶ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μετὰ νόμω βοη-

"enim veniam dare iuuenum peccatis) satis habe, hac-
"tenus honorem erga nos contempsisse, et redi ad sa-
"nitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus ea quae ad-
"uersum patres committuntur molestе ferat, quoniam
"et ipse est totius hominum generis parens, et in eis,
"cum quibus illi communis est appellatio, laedi videtur,
"cum quae illis debebantur a liberis non obtineant. at-
"que insuper lex talium vindex est inexorabilis, cuius
"absit vt tu facias periculum". Ac si quidem his adole-
scentum improbitas fuerit sanata, probris ob errata li-
berentur. Ita enim et bonus erit legislator et patres for-
tunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint.
Sin autem verba eorum et resipiscendi disciplina nihil
proficere videantur; sed continuis contra parentes faci-
noribus leges sibi hostes faciat implacabiles, ab iis ipsis
extra vrbem sequente multitudine productus lapidetur;
et, cum per totum diem ad spectaculum omnium man-
serit, noctu sepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo
modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur au-
tem et hostes, nec vllus terrae expers mortuus iaceat,
praeter aequum poenas dans.

25. Ne liceat vlli Hebraeorum ad vsuram dare,
neque cibum neque potum. non enim iustum est in
reditu habere fortunas tribulis: sed subuenientem eius
necessitatibus in lucro ponere et gratiarum actionem il-
lius, et remunerationem a Deo consequuturam ob hu-
manitatem.

26. Qui autem mutuati sunt aut argentum, aut ali-
quid fructuum humidorum siccorumue, rebus suis ex
sententia, Dei benignitate, succedentibus, haec referen-
tes cum alacritate reddant creditoribus; quasi apud se-
ipsos deponentes, et si egeant rursum habituri. Si
vero debitores circa redditionem improbe agant, et eam
morentur, ne liceat domum eorum ingressis pignora
capere, priusquam de eo iudicium fiat; pignus autem
foris stantes petant, et debitor ipse ferat ad creditorem,

θείας ἐπ' αὐτὸν ἥκοντι. κἂν μὲν εὔπορος ᾖ ὁ ἐνεχυριασμένος, κατεχέτω τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ὁ δεδανεικώς· ἂν δὲ πένης, ἀποτιθέτω πρὶν ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τοῦτο, θύσει τῷ Θεῷ τοῖς πενομένοις ἔλεον νέμοντος. μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μηδ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ'. Ἐπ' ἀνθρώπῳ μὲν κλοπῇ θάνατος ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν ἀποτινύτω. κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, κἂν ἐπὶ πρὸς διορύγματι τειχίῳ. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, τετραπλῆν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλῆν δὲ ὑπὲρ τούτου καταβαλλέτω. ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος διαλύσαθαι, δοῦλος ἔστω τοῖς καταδικασαμένοις.

κη'. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλῳ τις ἕξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφειδώ. ἐὰν δὲ, τέκνα αὐτῷ γενομένα ἐκ δούλης παρὰ τῷ πριαμένῳ, διὰ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν βούληται δουλεύειν· ἐνιαυτοῦ ἐνστάντος τοῦ Ἰωβήλου, πεντηκοστὸς δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ'. Ἐὰν δέ τις ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὕρῃ καθ' ὁδὸν, ἐπιζητήσας τὸν ἀπολωλοκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὴν ἐκ τῆς ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις κατ' ἐρημίαν πλανωμένοις, μὴ εὑρεθέντος τοῦ κυρίου παραχρῆμα παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παριέναι κτηνῶν τινι κακοπαθούντων ὑπὸ χειμῶνος πεπτωκότων ἐν πηλῷ. συνδιασώζειν δὲ, καὶ τὸν πόνον οἰκεῖον ἡγησάμενον βοηθεῖν.

λα'. Μηνύειν δὲ καὶ τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα θηρωμένοις αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τὴν ἑτέρου χρείαν.

nihil ei contradicens, qui legis praesidio subnixus ad se venit. Ac si quidem locuples sit qui pignorauit, pignus retineat creditor donec reddatur mutuum: sin pauper, ante solis occasum referat, praesertim si pignus sit vestimentum, vt id habeat ad somnum capiendum, Deo natura pauperibus misericordiam adhibente. Molam autem et instrumenta eius ne liceat pignori capere, ne his ablatis priuentur etiam cibi parandi facultate, neue quid grauius ob inopiam patiantur.

27. In furto quidem hominis poena esto mors. Qui vero aurum aut argentum surripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res e domo furto eat ablatum occiderit, insons esto, etiamsi in pariete tantum suffodiendo deprehendatur. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, nisi bos sit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero mulctae soluendae non erit, seruus iis esto, quibus eam pendere damnatus fuerit.

28. Venditus quis contribuli sex annos seruiat, septimo manumittatur. Quod si filio ei ex serua nato apud emptorem propter beneuolentiam et charitatem erga sua seruire velit, anno Iubilaeo (est autem annus quinquagesimus) liberetur, et liberos et vxorem liberam abducens.

29. Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quaesito eo qui perdidit, locoque per praeconem indicato quo forte reperit, illud restituat, vtilitatem ex damno alterius nequaquam bonam esse reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deserto aliquis inciderit, domino non statim inuento apud se seruet, Deum testatus se nolle aliena auertere.

30. Ne cuiquam liceat praeterire, cum iumenta alicui afflicta iacuerint, in luto propter tempestatem collapsa: sed succurrat et subueniat, laborem etiam proprium existimans.

31. Quin et vias ignorantibus ostendant oportet; neue, risum sibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

λβ'. Ομοίως μηδὲ βλασφημείτω τις τὸν ἀπόντα καὶ τὸν ἐνεόν.

λγ'. Εν μάχῃ τις, ὅπῃ μὴ σίδηρος, πληγεὶς, παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω, ταὐτὸν παθόντος τῷ πεπληγότος. ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῷος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, ἀποτινύτω πάνθ' ὅσα παρὰ τὸν χρόνον τὸν τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς παρὰ τὸ διαφθαρὲν ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πλῆθος· διδόσθω δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς παρ' αὐτῆ χρήματα. θνησκούσης δ' ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθέσθαι δικαιοῦντος τὸν νόμον.

λδ'. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων, Ισραηλιτῶν ἐχέτω μηδὲ εἷς. ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, τεθνάτω· τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους, καθ' ὃς τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.

λε'. Ο πηρώσας παχέτω τὰ ὅμοια, στερόμενος ὅπερ ἄλλον ἐστέρησε, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος. αὐτὸν τὸν πεπονθότα κύριον τοῦ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βέλτιαι γενέσθαι πικρότερος.

λς'. Βοῦν τοῖς κέρασι πλήττοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δ' ἐφ' ἅλωος κτείνειέ τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τροφὴν εὔχρηστος εἶναι κατηξιωμένος. ἐὰν δὲ καὶ ὁ δεσπότης ἐλέγχηται προειδὼς αὐτοῦ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς θνησκέτω· ὡς αἴτιος τῷ ὑπὸ τοῦ βοὸς ἀνῃρημένῳ γεγενημένος. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτείνῃ βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθούσθω. τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τοῦ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνῃρημένου. βοῦς δ' ἐὰν ἅπαξ πληγεὶς ἀποθάνῃ πωλείσθωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ

32. Similiter neque maledicat quiſquam abſenti, neque muto.

33. Aliquis in contentione, vbi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuo vindicetur, eo qui vulnerauerit idem paſſo. Quod ſi domum delatus dies complures aegrotauerit, et deinde mortuus fuerit, impunitus eſto qui percuſſit. Si autem reualuerit, et multa in aegrotationem inſumpſerit, ſoluat omnia quaecunque tempore decubitus impendit, et quaecunque medicis erogauit. Qui mulierem praegnantem calce pulſauerit, ſi quidem abortum fecerit mulier, a iudicibus pecunia multetur, vt qui ex foetu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniae. Quod ſi illa ex ictu moriatur, et ipſe mortem ſubeundo poenas luat; lege aequum eſſe cenſente, vt vita pro vita reponatur.

34. Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias laeſiones factum. Quod ſi habuiſſe deprehenſus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affeciſſet, contra quos paratum erat pharmacum.

35. Qui mutilauerit aliquem, ſimilia patiatur, priuatus quo priuauit alium, niſi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege iniuriam paſſo plenam dante poteſtatem aeſtimandi caſum qui ei accidit, et concedente hoc facere niſi acerbior eſſe velit.

36. Bouem cornibus petentem dominus iugulet. Quod ſi aliquem in area percuſſum interfecerit, ipſe quidem lapidatus moriatur, et ab eſu hominum reiiciatur. Si vero dominus ingenium eius ante ſciuiſſe convincatur, nec tamen cuſtodiuiſſe, ipſe quoque morte plectatur; vt qui necato a boue mortis cauſa fuerit. Sin autem ſeruum aut ancillam bos occiderit, ipſe quidem lapidetur; dominus vero bouis triginta ſiclos interempti domino pendat. Quod ſi bos ita a boue ictus mortuus fuerit,

πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διαιεμέσθωσαν.

λζ'. Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ἐπιμελὲς ποιείσθωσαν ὥστε σανίδων ἐπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως τινὲς εἴσγοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. εἰ δ' ἄν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλειστὸν ἐμπεσὼν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτῷ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς στέγεσιν, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα ἂν εἰάσει τινὰς ἀποκυλισθέντας ἀποβάλλεσθαι.

λή. Παρακαταθήκην δὲ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω· καὶ μηδεὶς ἀποστερήσαι συνθείη τὸν πεπιστευκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπειρον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τῷ μηδένα εἶναι τὸν ἐξελέγχοντα. καθ' ὅλου μὲν γὰρ τὸ συνειδὸς ἐπισάμενον τὸ αὐτῷ προσῆκεν ἕκαστον εὖ πράττειν· καὶ μάρτυς ἀρκέμενος αὐτῷ πάντα ποιείτω ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξει· μάλιστα δὲ τὸν Θεὸν, ὃν ὑδεὶς πονηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ἐπίβουλον δρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ἐπὶ τὰς ἑπτὰ κριτὰς ὀμνύτω τὸν Θεὸν, ὅτι μηδὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀπόλοιτο καὶ κακίαν, ὑδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ ὕτως ἀνεπαγτίατος ἀπείτω. χρησάμενος δὲ κἂν ἐλαχίστῳ μέρει τῶν πεπιστευμένων ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατεγνώσθω. ὁμοίως δὲ τῷ περὶ παρακαταθηκῶν, κἂν μισθόν τις ἀποστερήσῃ τῶν ἐπὶ σώμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· μεμνήσθω ὅτι ὐκ ἀποστερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐκτίνειν· ὡς ὁ βουλομένῳ τῷ Θεῷ τῆς ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τὸν εἰργασμένον.

λθ'. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἴκτῳ μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι

et mortuus et percuſſor vendantur, et domini eorum pretium vtriuſque inter ſe diuidant.

37. Qui puteum aut lacum demiſerint, diligenter curent, vt tabulis impoſitis clauſos habeant; non vt vlli aquatione arceantur, ſed vt nullum in eos incidendi periculum ſit. Quod ſi in talem ſcrobem non clauſam pecus alicuius delapſum intereat, pretium eius domino ſoluat is qui foderit. Quin et tectis circumdentur, quae, vicem parietis implentia, non ſinent vllos deuolutos exſtingui.

38. Depoſitum qui accepit, illud tanquam rem ſacram et diuinam ſeruet et cuſtodiat; et nemo doloſe aliquid componat ad eum, qui depoſuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamſi auri vim immenſam lucraturus ſit, fretus ſecuritate quod nullus ſit qui redarguat. nam omnino quidem conuenit, vnumquemque bene facere, animum ſuum ſibi conſcium eſſe credentem (et quiſque ſibi locuples teſtis ea agere ſtudeat quae ei ab aliis laudem pariant) et maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod ſi depoſitarius, nihil dolo malo agens, depoſitum perdiderit, ſeptem iudices adeat, Deumque iuret nihil ſua voluntate et vitio perditum eſſe, neque ſe vlla parte eius vſum eſſe: atque ita innocens abeat. Quod ſi vel minima parte creditorum vſus forte perdiderit, ad reliqua omnia quae accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depoſitis, ſi quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus ſuis operantur, meminerit oportet hominis pauperis mercedem non eſſe retinendam, hoc ipſum cogitando, quod eam Deus illi praebuerit pro terris ac aliis poſſeſſionibus. Quin et nihil ſolutionem differat, ſed eodem die ſoluat: tanquam Deo nolente vt operarius quam minimum careat laboris ſui fructu.

39. Nati propter patrum culpam ne puniantur; ſed propter ſuam ipſorum virtutem miſericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus,

μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους φύντας ἐκ φαύλων. ὐδὲ μὴν πατράσιν υἱῶν ἁμαρτίαν λογιστέον· τῶν νέων πολλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν αὐτοῖς ἐπιτρεπόντων, ὑπερηφανία τῷ διδάσκεσθαι.

μ΄. Γάλλως ἐκτρέπεσθαι, καὶ σύνοδον φεύγειν τὴν μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄρρεν καὶ τὰ τῆς παιδοποιΐας καιρόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσει τῶ γένους ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέσχεν. ἐλαύνειν δὲ ὕτως ὡς ἐπὶ τέκνων σφαγῆ καὶ πρὸ τούτων ἀπολλύντας τὸ ἐκείνων αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς τεθηλυσμένης, μετεκομίσαντο πρὸς τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι δὲ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπῳ, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μα΄. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων κατὰ τὴν πολιτείαν διάταξις ἔσω, καὶ ὁ Θεὸς εὐμενὴς ἀσασίασον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται· γένοιτο δὲ χρόνος μηδὲ εἷς, ὃς καινίσοι τι τούτων καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον μεταβάλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβελτήτως ἢ κατὰ προαίρεσιν ταραχὰς καὶ κινδύνως ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ τούτων βραχέα προσδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν σωτηρίων εὐποροῖτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ἐπιζητοῦντες, ἀπαρασκεύαστοι τοῖς καιροῖς παραπέσητε. γῆν, ἣν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν ἠσκημένοις, ἀπόλεμον νέμοισθε, κεκτημένοι αὐτὴν, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτὴν ἐπὶ κακώσει στρατευσάντων, μήτε στάσεως ἐμφυλίᾳ καταχύσης ὑμᾶς· ὑφ' ἧς τἀναντία πατράσι τοῖς ἑαυτῶν πράττοντες ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομιθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθὸς δοκιμάσας ὁ Θεὸς παραδίδωσι, διατελοίητε. ἔργον δ' ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ἐπὶ παίδων ὑμετέρων, γένηται, τῷθ' ὑπερόριον πραχθείη. μέλλοντας δὲ πολεμεῖν, πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν παρὰ τὰς ἐκβασίας πολεμίας. πρὸ γὰρ τῶν ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτὰς, δηλοῦντας ὅτι καὶ στρατιὰν πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα,

quam odio, quod vitiosis fati. Neque vero filiorum peccatum patribus est imputandum: cum adolescentes discendi fastidio multa praeter nostram doctrinam sibi permittant.

40. Spadones abhorreantur, et eorum fugiatur congressio; quibus erepta sit virilitas, et generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis nostri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, et antequam sint id sustulerint quod causa eorum fuisset (perspicuum enim est, eos, cum effeminata sit ipsorum anima, in idem etiam corpore mutatos esse) itidem etiam quicquid adspicientibus putatur monstrum. neque homines castrare liceat, neque alia animalia.

41. Et haec quidem vobis sit pacifica legum reipublicae constitutio, et Deus propitius honestatem eius a seditionibus imperturbatam conseruabit: absit autem vt vllum veniat tempus, quod horum aliquid innouet et in contrarium mutet. Sed quoniam necesse est hominum genus, vel inuito vel sua sponte, in turbas etiam et pericula incidere, age pauca etiam de his praeterea ordinemus: vt quae facienda sint praeuidentes, salutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quae facere oporteat, imparati in tempora funesta incurratis. Faxit Deus, vt terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animosque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, possidentes eam sine pernicioſis externorum incursionibus, et absque ciuili vos exagitante seditione, (per quam si patribus vestris contraria faciatis, instituta illorum perdetis) vtque legibus vti pergatis, quas Deus vt bonas numine suo comprobatas tradit. Si vero res bellica quaecunque acciderit, aut nunc vestro aeuo aut postea apud seros nepotes, vtinam haec extra terrae vestrae limites geratur. Caeterum bellum gesturi, legationes mittite et praecones ad hostes voluntarios. decet enim, antequam arma inferantur, verbis ad eos vti, declarando, vos, quamuis

καὶ πρὸ τούτων εὐμενῆ τὸν Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως ἀξιῶ-τε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἀφαιρεμένους ἀβλαβῆτον αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πειθομένων μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τὴν εἰρήνην φυλάττεσθαι. εἰ δὲ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύι διαφέρουσιν, ἀδικεῖν ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε, στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστράτηγον δὲ χειροτονήσαντες ἕνα τὸν ἀρετῇ προὔχοντα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ἐξέως τι πράττειν ἀνάγκην ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. στρατὸν δὲ ἄγειν καθαρὸν, ἐκ πάντων τῶν ῥώμῃ σωμάτων καὶ ψυχῆς εὐτολμίᾳ διαφερόντων· τὸ δὲ δειλὸν ἀποκρίναντας, μὴ τοὺς πολεμίους παρὰ τὸ ἔργον τραπὲν εἰς φυγὴν ὠφελήσει. τοὺς τε νεωστὶ δεημαμένους οἰκίας οἷς ὅπω χρόνος ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαύσιος, καὶ φυτεύσαντας ὅπω δὲ καρπῶν μετεχηκότας ἐὰν κατὰ χώραν, καὶ τοὺς μνηστευσαμένους δὲ καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πόθῳ τούτων φειδόμενοι τῆ ζῆν, καὶ τηρῶντες ἑαυτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν, ἐθελοκακήσωσι [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μβ'. Στρατοπεδευσάμενοι δὲ προνοεῖτε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων ἀπορουμένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθαι, λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν εὐπορήσαντα δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τῷ πολέμῳ πάσχοι κακῶς παρὰ δίκην, εἰ δύναμις αὐτοῖς ἦν καὶ μετοικήσαντα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δὲ τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὸ τελεῖν ὑμῖν φόρους σώζετε, πλὴν τῶ Χαναναίων ἐθνους. τούτους γὰρ πανοικὶ χρῆναι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάσσετε δὲ, μάλισα ἐν ταῖς μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖκα ἀνδρικῇ σκευῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ γυναικείῳ.

μδ'. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς κατέλιπε·

et exercitum magnum habeatis, et equos et arma, et ante haec Deum propitium et auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipsis inuisum comparare. Ac si quidem obtemperauerint, decet vos pacem seruare: sin vero sibimet nimium fidentes, ac si viribus praepollerent, vos laedere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem summo imperatore vtentes, vno vero praestanti virtute secundarum partium duce creato. nam multorum imperium, praeterquam quod iis qui aliquid celeriter agere necesse habent impedimento sit, etiam eo vtentibus non raro obesse solet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia praecellentibus; timidis vero reiectis, ne dum acie decernitur in fugam versi hostibus prosint. Iique qui nuper domos aedificarint, quibus nondum per annum fruiti sunt; et qui conseuerint, necdum fructus perceperint, domi manere sinantur; necnon sponsi, et qui nuper vxores duxerint: ne harum rerum desiderio vitae parcentes, et seipsos ad earum fruitionem seruantes, vltro se male gerant [propter vxores.]

42. Castris autem positis, prouidete ne quid saeuum et improbum faciatis. Cum vero vrbem obsideatis, et ligna ad machinas conficiendas desideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas succidendo: sed parcite, eas in hominum vtilitatem natas esse cogitantes; et si vocem haberent, vobiscum expostulaturas esse, sese immerito malo affici, vt quae belli causa non exstiterint, atque inde migraturae fuerint et in aliam terram transiturae, si eis esset potestas. Cum autem praelio hostes superaueritis, eos qui in aduersa acie steterint interficite, caeteros vero ad tributa vobis pendenda conseruate, gente Chananaeorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

43. Cauete autem, maxime in praeliis, ne vel femina ornatu virili vtatur, vel vir stola muliebri.

44. Moyses igitur huiusmodi reip. institutionem reli-

νόμους δ' ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους παραδίδωσι, περὶ ὧν ἐν ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. τοῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις, συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίασεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ἐπὶ τοὺς μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζησομένους, ἀλλὰ παραβησομένους τὰ ἐπ' αὐτοῖς διωρισμένα. ἔπειτα ποίησιν ἐξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω· ἣν καταλέλοιπεν ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἑξῷ, πρόρρησιν ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ἣν γεγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνης διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὴν κιβωτὸν εἰς ἣν καὶ τὰς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ κατέθετο, καὶ τὴν σκηνήν· τῷ τε λαῷ παρήνεσε κρατήσαντι τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντι, μὴ λήθην λαβεῖν τῆς Αμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ἐπὶ τῆς ἐρήμου τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς. ἐξελόντας δὲ τὴν Χαναναίων γῆν, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὴν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρέπει, τὸν βωμόν τε ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, ἀ πόρρω τῆς Σικίμων πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν, Γαριζαίᾳ μὲν τῷ ἐκ δεξιῶν κειμένῳ, τῷ δ' ἐκ λαιῶν Γιβάλῃ προσαγορευομένῳ· μερισθεῖσαν δὲ τὴν στρατιὰν καθ' ἓξ φυλὰς ἐπὶ τοῖν δυοῖν ὀροῖν ἀναστῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν γενομένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν τῷ Θεῷ καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν σπουδάζουσιν, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παρακρουσαμένοις, εὐφημεῖν δὲ τὰς ἑτέρας, καὶ τούτων πάλιν εὐχομένων, τὰς προηγμένας ἐπαμεῖν· ἔπειτα τοῖς κατὰ ταῦτα παραβησομένοις κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνήσας ἀλλήλαις ἐπὶ κυρώσει τῶν λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας αὐτῶν, ὡς μηδέποτε ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν, ᾗ καὶ σάντα φησὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· ἀ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς τε διέ-

quit: leges vero quadrageſimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (aſſidue enim concionabatur) fauſtas eis precationes tradit, et imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, ſed contra praeſcripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod in ſacro volumine ſcriptum reliquit, continens futurorum praedictionem, iuxta quam omnia facta ſunt atque fiunt, neque ille quicquam a veritate aberrauit. Hos igitur libros ſacerdotibus tradit, ſimul et arcam, in qua decem illa praecepta in duabus tabulis ſcripta recondidit, atque tabernaculum. Quin et populum admonuit, vt cum Chananaeorum terram deuiciſſent, et in ea conſediſſent, iniuriae ab Amalecitis acceptae non obliuiſcerentur: ſed, facta in eos expeditione, poenas repoſcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum eſſent in deſerto. Occupata vero Chananaeorum terra, omnique eius multitudine vt par eſt deleta, aram exſtruere iuſſit ad ſolem orientem verſam, non procul ab vrbe Sicimorum inter montes duos, Garizaeo quidem ad dextram poſito, ad laeuam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diuiſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, et vna cum illis Leuitas et ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizaeo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent et cuſtodiae legis, neque ea quae dixiſſet Moyſes reieciſſent; ſex alias vero tribus bene illis ominari, et rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda et ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes et earum exſecrationes ſcriptis conſignauit, vt earum diſciplina nullo vnquam tempore intermitteretur. Quas ſane moriens etiam arae inſcribi iuſſit ex vtroque latere, vbi etiam populo denunciat vt ſtans ſacrificet et holocauſta offerat, et poſt illam diem nunquam aliam victimam ei imponeret: non enim eſſe licitum. Haec igitur Moyſes inſti-

ταξε, καὶ τὸ Εβραίων ἔθνος ἀκόλυθα τυτοις ποιουν διατελεῖ.

με'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸν λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὧρκω τῶν νόμων αὐτὸς Φυλακὴν ποιήσασθαι· καὶ τῆς τῦ Θεῦ διανοίας ἀκριβεῖς λογισὰς γενομένυς, μηδὲν εἰς αὐτὸς μήτε συγγενείᾳ χαριζομένυς, μήτε εἴκοντας φόβῳ, μήτε ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυριωτέραν τῆς τῶν νόμων Φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας παραβῆναι τύτυς. ἀλλ' ἄν τέ τις τῶν ἐξ αἵματος συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτὸς πολιτείαν, ἄντε πόλις, ἀμύνειν αὐτὸς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνασπᾶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τῶν ἀπονοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κατὰ βέλησιν ἰδίαν ταῦτα γίνεσθαι δεικνῦναι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

μς'. Εδίδασκε δὲ αὐτὸς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν τετιμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς καὶ πρότερον δεδήλωκα. προεφήτευσε δὲ καὶ Ιησῦς Μωϋσέως παρόντος ἔτι· καὶ πάνθ' ὅσα ποιήσειεν ὑπὲρ τῆς τῦ λαῦ σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην, νόμυς συντεθεὶς καὶ τὸν τῆς πολιτείας κόσμον συμπορίζων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειεν αυτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι παραβάντες τὴν πρὸς αὐτὸν "θρησκείαν πειραθήσονται κακῶν, ὡς ὅπλων τε αὐτοῖς πο-"λεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν καὶ κατασκαφῆναι πόλεις, "καὶ τὸν νεὼν καταπρηθῆναι, καὶ πραθέντας δυλεύειν ἀν-"δράσιν ὐδένα λῆψομένοις οἶκτον ἐπὶ τοῖς συμφοραῖς αὐ-"τῶν, μετανοήσειν δ' αὐτὸς ἐπὶ μηδενὶ χρησίμῳ ταῦτα "πάσχοντας. ὁ μέντοι Θεὸς, ὁ κτίσας ὑμᾶς, πόλεις τε πο-"λίταις ὑμετέροις ἀποδώσει καὶ τὸν ναὸν. ἔσεσθαι δὲ τὴν τύ-"των ἀποβολὴν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις.

μζ'. Παρορμήσας δὲ τὸν Ιησοῦν ἐπὶ τὴς Χαναναίυς στρατιὰν ἐξαγαγεῖν, ὡς τῷ Θεῷ συνεργοῦντος οἷς ἂν ἐπι-

tuit, atque gens Hebraeorum his consentanea pergit facere.

45. Postridie autem populo vna cum mulieribus et paruulis ad concionem conuocato, vt mancipia etiam adessent; adiurauit eos vt legum curam haberent: vtque diligentes mentis Dei aestimatores eas non transgrederentur, nihil contra eas neque consanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino causam legum conseruatione potentiorem esse existimantes. Quin, seu quisquam eorum consanguineus, seu ciuitas quaepiam reipublicae eorum institutionem confundere et dissoluere conaretur, eos et publice et priuatim vlciscerentur: ac si quidem eos superassent, funditus exscinderent, neque, si fieri posset, vel vestigium vecordi insolentia elatorum relinquerent. Quod si poenas sumere non valerent, hoc saltem ostenderent, haec nequaquam de voluntate sua facta esse. Et multitudo quidem iurauit.

46. Docuit autem eos, quomodo sacrificia Deo fierent acceptiora, et quomodo in militiam exirent, signo capto ex lapillis, vt etiam prius declaraui. Iosua quoque vaticinatus est, Moyse adhuc praesente: atque omnia expendens quaecunque pro salute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret et rectam suppeditaret reipublicae institutionem, praedixit, prout numen sibi declararet, "eos religione in Deum violata "mala experturos esse, ita vt terra eorum armis hostilibus "oppleretur, et vrbes funditus euerterentur, et Templum "incenderetur, et ipsi venditi hominibus seruirent, nul-"lam ex calamitatibus eorum misericordiam capturis, ipsos "autem, cum haec paterentur, frustra poenitentiam actu-"ros esse. Deus tamen, qui vos creauit, ciuibus ve-"stris et vrbes et Templum reddet. Fore autem amis-"sionem eorum non semel, sed saepe.

47. Tum Iesum cohortatus ad exercitum in Chananaeos educendum, vtpote Deo conatus eius omnes ad-

χειρήσειε, καὶ πᾶσαν ἐπευφημήσας τὴν πληθύν, "ἐπεί, "φησὶ, πρὸς τὰς ἡμετέρας ἄπειμι προγόνους, καὶ Θεὸς τήν- "δε μοι τὴν ἡμέραν τῆς πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε, χάριν "μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι καὶ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ προνοίας "τε τῆς ὑπὲρ ὑμῶν, ἣν οὐχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς μόνον τῶν ἡμε- "τέρων ἐποίησατο κακῶν, ἀλλὰ καὶ δωρεᾶς τῶν κρειττό- "νων· ὅτι τε πονοῦντί μοι καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς "ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς Φροντίδα λαμβάνοντι "συνηγωνίσατο, καὶ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὸν εὐμενῆ ἡμῖν. "μᾶλλον δ' αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν ἀφήγησιν αὐτῶν διδοὺς, καὶ "τὰ τέλη χαριζόμενος, ὑποστρατήγῳ χρώμενός μοι, καὶ "ὑπηρέτῃ ὧν τὸν ὑμέτερον λαὸν εὐεργετεῖν ἠθέλησεν. ἀνθ' "ὧν προευλογῆσαι τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ᾧ μελήσει καὶ πρὸς "τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλλασσόμενος καλῶς ἔχειν ἡγησά- "μην· αὐτός τε ταύτην ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδι- "δοὺς, καὶ καταλείπων εἰς μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε "καὶ τιμᾶν προσήκειν τοῦτον ἡμῖν, καὶ τοὺς νόμους πάν- "των, ὧν τε παρέσχηκε καὶ μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, "δώρημα κάλλιστον φυλάττειν. ὡς δεινὸς μὲν ἐχθρὸς καὶ "ἄνθρωπος νομοθέτης, ὑβριζομένων αὐτῷ τῶν νόμων "καὶ μάτην κειμένων. Θεοῦ δὲ μὴ πειραθείητε χαλεπαί- "νοντος ὑπὲρ ἀμελουμένων νόμων, οὓς αὐτὸς γεννήσας ὑμῖν "ἔδωκε.

μή. Μωϋσέως δὲ ταῦτα πρὸς τελευτὴν τοῦ βίου φήσαν- τος, καὶ μετ' εὐλογίας ἑκάστη τῶν φυλῶν προφητεύσαντος τὰ καὶ γενησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα πρέπεσεν· ὡς καὶ τὰς γυναῖκας στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὰ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. καὶ οἱ παῖδες δὲ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλ- λον, ὡς ἀθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν συνίσαν. ἦν δὲ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις καὶ προβεβηκόσιν ἄμιλλα τῆς λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἷα στέροιντο κηδεμόνος, περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπεθρήνουν· τοῖς δὲ καὶ περὶ τούτου τὸ πέν- θος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ γεγευμένοις

iuuante, et vniuerſae multitudini bene ominatus, "quo-
"niam, inquit, ad maiores noſtros diſcedo, et Deus
"hanc mihi diem diſceſſus ad illos praefiniuit, gratias
"quidem illi viuus adhuc et apud vos praeſens me habere
"profiteor, cum pro veſtri cura, quam non ſolum pro
"malorum veſtrorum depulſione geſſit, ſed et bonorum
"donatione; tum quod mihi opitulatus eſt laboranti, et
"in magna animi ſolicitudine verſanti pro veſtrum in
"melius mutatione, ſeque nobis in omnibus propitium
"praeſtitit. potius autem erat ipſe qui et nobis ad ea ag-
"gredienda praeiuit, et exitus largiebatur felices, me
"duce vicario vtens, et miniſtro beneficiorum, quibus
"populum veſtrum afficere voluit. Pro quibus aequum
"eſſe exiſtimaui, vt Dei potentiam, cui etiam in poſte-
"rum vos curae eritis, decedens prius collaudem: et
"ipſe vtique hanc gratiam debitam ei reddens, vobiſ-
"que illud in memoria relinquens, quod vobis conue-
"nit eum venerari et honorare, et leges, omnium,
"quae vobis dedit et propitius manens adhuc daturus
"eſt, munus pulcherrimum, conſtanter ſeruare. Equi-
"dem noſtis quam grauis hoſtis ſit etiam homo legiſla-
"tor, dum leges ei laeduntur et temere ſpretae iacent.
"Nolite autem Deum vobis ob leges neglectas ſuccen-
"ſentem experiri, quas ipſe conditor vobis dedit.

48. Haec autem Moyſe ad vitae exitum loquuto, et futura etiam vnicuique tribui cum fauſtis ominibus vaticinato, in lacrymas prorumpit multitudo, ita vt etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin et pueri magis etiam plorantes, vt qui ad aegritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem eius rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam aetas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu iuuenes inter et grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce et praefecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero et de eodem luctus erat, et quod ab eo, virtute eius nondum bene

ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτῷ. τὴν δ' ὑπερβολὴν τῆς τῶν πλήθους οἰμωγῆς καὶ τῶν ὀδυρμῶν τεκμαίρετο ἄν τις ἐκ τῆς συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἅπαντι τῷ χρόνῳ μὴ δεῖν ἐπὶ μελλήσῃ τελευτῇ κατηφεῖν, ὡς κατὰ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας θεῷ καὶ φύσεως νόμον, ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῶν λαῶν πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. πορευομένῳ δ' ἔνθεν ἤ ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τὰς μὲν πόρρω τῇ χειρὶ κατασείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε· τὰς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιεῖν αὐτῷ δακρυντὴν τὴν ἀπαλλαγὴν ἑπομένους. οἱ δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ κατὰ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἐφεῖναι, κατέχυσιν αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία περιέπεμψεν αὐτόν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς. ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ Αβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δ' ὑψηλὸν ἱεριχοῦντος ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίστην τῶν Χαναναίων καὶ πλείστην παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτοῦ κατοπτεύειν· ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ἀσπαζομένου δὲ καὶ τὸν Ελεάζαρον αὐτοῦ καὶ Ἰησοῦν, καὶ προσομιλοῦντος αὐτοῖς ἔτι, νέφος αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ στάντος, ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

μθ'. Εβίωσε δὲ τὸν πάντα χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἐνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρῳ καλουμένῳ, Αδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ· συνέσει τε τοὺς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλών, καὶ χρησάμενος ἄρίστα τοῖς νοηθεῖσιν, εἰπεῖν τε καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένος. τάτε ἄλλα καὶ τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ· ὡς μηδ' ἐκεῖναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτοῦ, καὶ γινώσκειν μόνον αὐτῶν τὴν προσηγορίαν, ἐκ τοῦ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπειν μᾶλλον ἢ παρ' αὐτοῦ. καὶ στρατη-

guſtata, deſtitui acciderit. Licet autem alicui populi luctus et lamentationis magnitudinem ex eo coniicere quod Legiſlatori accidit. Quamuis enim per omnem vitam perſuaſiſſimum habuit, non oportere quenquam moerore deiici ex interitu futuro, vt qui id ex voluntate Dei et naturae lege pateretur, ea tamen quae a populo fiebant ei fletum extorſerunt. Cum autem inde eo proficiſceretur, vbi erat e conſpectu euaniturus, cum lacrymis omnes ſequebantur. Ac Moyſes iubebat, vt qui longius quidem aberant quieti manerent, manu id innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum proſequendo deceſſum ſibi lacrymabilem facerent. Illi vero eriam hoc ei concedendum eſſe exiſtimantes, vt eum arbitratu ſuo e vita diſcedere ſinerent, cohibent ſeipſos inter ſe collacrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, et Eleazarus pontifex, et Ieſus imperator. Vt vero in monte Abari vocato conſtitit (is autem excelſus e regione Ierichuntis ſitus eſt, adſcendentibus eum Chananaeorum terram optimam et ampliſſimam praebens deſpiciendam) ſenatum dimiſit. Interea vero, dum Eleazarum et Ieſum amplecteretur, et adhuc cum eis ſermones conferret, mox, nube ſubito ſupra eum ſe demittente, videri deſiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris ſcripſit ſe mortuum eſſe; veritus ne dicere auderent, ſe propter virtutis eius magnitudinem ad Deum diſceſſiſſe.

49. Vixit autem omnino tempus viginti et centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto vno menſe. At deceſſit vltimo anni menſe, qui vocatur a Macedonibus quidem Dyſtrus, a nobis vero Adarus, et quidem nouilunio: et ingenio mortales omnes, qui vnquam fuerunt, ſuperans, et rebus excogitatis optime vſus; miraeque in dicendo venuſtatis, praeſertim cum ad populum loqueretur. Caeterum ita affectionibus imperans, vt ne quidem vlla earum animo eius ineſſe videretur; et nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conſpiceret, quam ex ſe-

γίς μὲν ἐν ὀλίγοις· προφήτης δ' εἷς ἐκ ἄλλος, ὡς ϑ' ὅ, τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτῷ λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. πενθεῖ μὲν ἓν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐφ' ἡμέραις τριάκοντα. λύπη δὲ ἐκ ἄλλη κατέσχεν Εβραίους τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωϋσέως ἀποθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν ἐχ οἱ πειραθέντες αὐτῷ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτῷ, δεινὴν ἐποιοῦντο τὴν ἐπιζήτησιν, τὸ περιὸν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν κατὰ Μωϋσῆν τέλος τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

ipſo cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita vt quicquid ipſe eloqueretur, Deus ipſe loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies plorauit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebraeos tenuit, quantus tunc eos occupabat Moyſe defuncto. Ipſum vero deſiderabant, non ſolum qui eum experti ſunt: ſed et qui in leges eius forte inciderint, vehementi eius deſiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti eſſet virtute, coniicientes. Et talis quidem a nobis declaratus ſit Moyſis exitus.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἓξ.

α'. ΩΣ Ἰησοῦς ὁ τραπηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, τὰς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

β'. Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ τραπηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ τρισιάσιον ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλή. χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

γ'. Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς Ἀσσυρίοις ἐδούλωσεν.

δ'. Ἡ διὰ Κενέζου τοῦ Ἀθνιήλου παιδὸς αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένου δὲ παρὰ Ἕλλησι καὶ Φοίνιξι κριτοῦ.

ε'. Ὅτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος Ἠώδου τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

ς'. Ὡς Χαναναίων αὐτοὺς καταδυναστευόντων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβόρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

ζ'. Ὅτι πολεμήσαντες οἱ Ἀμαληκῖται τοῖς Ἰσραηλίταις ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐπάκοσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά.

η'. Ὡς Γεδεὼν αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Ἀμαληκιτῶν, καὶ ἦρξε τῷ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα

θ'. Ὅτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ὑπολίμπανον ἱκανῷ χρόνῳ.

ι'. Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρίας, καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

ια'. Ὡς οἱ υἱοὶ Ἠλὶ τοῦ ἱερέως ἀσεφέγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

ιβ. Ὡς ὁ πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐτελεύτησεν.

ιγ'. Ὡς νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον ἔλαβον.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVINTVS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

1. *Quomodo Ieſus, Hebraeorum imperator, bello Chananaeis illato iiſque deuictis, illos quidem internecione deleuit, terram vero eorum tribubus ſorte diuiſit.*
2. *Quomodo imperatore mortuo Iſraëlitae, patrias leges violantes, magnas experti ſunt calamitates; ortaque ſeditione, tota Beniaminis tribus, praeter viros* DC. *interempta eſt.*
3. *Quomodo poſt hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Aſſyriis in ſeruitutem tradidit.*
4. *Libertas ipſis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui et principatum per annos* XL. *tenuit, et apud Graecos et Phoenices Iudex dictus eſt.*
5. *Quomodo populus noſter rurſum Moabitis octodecim annos ſeruiit, et per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.*
6. *Quomodo Chananaeis eos in ſeruitutem redigentibus per annos* XX. *a Baraco et Debora liberati ſunt, qui rerum ſummae praefuerunt per annos* XL.
7. *Quod Amalecitae, bellum Iſraëlitis inferentes, eos deuicerunt; regionemque eorum per ſeptem annos afflixerunt.*
8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberauit Gedeon, populoque imperauit per annos* XL.
9. *Quod plurimi ei in imperio ſuccedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum geſſerunt.*
10. *De Sampſonis fortitudine, quantaque mala Palaeſtinis intulerit.*
11. *Quomodo filii Eli ſacerdotis a Palaeſtinis in praelio caeſi ſunt.*
12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, ſemetipſum de ſella deiiciens mortem obiit.*
13. *Quomodo Palaeſtini in hoc bello, victoriam ab Hebraeis reportantes, etiam arcum eorum captam abſtulerunt.*

ΚΕΦ. α'.

Ως Ιησῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Εβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, τὰς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς Φυλαῖς.

ΜΩΥΣΕΩΣ δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος, Ιησῦς, ἁπάντων ἤδη τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων τέλος ἐχόντων, καὶ τὸ πένθος λελωφηκότος, παρήγγειλεν ἐπὶ στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος. πέμπει δὲ κατασκόπους εἰς Ιεριχοῦντα, τήν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ γνωσόμενος. αὐτὸς δὲ ἐξέταξε τὸν στρατὸν, ὡς κατὰ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ιορδάνην. ἀναλαβόμενος δὲ τὰς τῆς Ρουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, καὶ τὰς τῆς Γαδίδος καὶ Μανασσήτιδος προσεταξε· ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ τῇδε τῇ φυλῇ τὴν Αμορίαν κατοικεῖν ἐπεστέραπτο, τῆς Χαναναίων γῆς ἕβδομον ὅσαν μέρος· ὑπεμίμνησκεν ἃ ὑπέσχοντο Μωϋσῇ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῇτε ἐκείνῳ προνοίᾳ, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε περὶ αὐτὰς καμούσῃ, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὐτὰς εἰς τὰ παραγγελλόμενα προθύμως. τῶν δ' ἑπομένων ὁπλίσας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τῆς Αβίλης ἐπὶ τὸν Ιορδάνην ἐξῆγε σταδίους ἑξήκοντα.

β'. Καὶ στρατοπεδεύσαντος εὐθὺς οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν παρὰ τοῖς Χαναναίοις. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τῶν τε τειχῶν ὅσα καρτερὰ, καὶ ὅσα μὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τῶν πυλίδων αἳ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον. ἠμέλουν δὲ θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, καθ' ἱστορίαν ξένους προσήκουσαν ἀκριβῶς ἕκαστα πολυπραγμονεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' οὐχὶ διανοίᾳ πολεμίων. ὡς δὲ γενομένης ὀψίας ὑποχωροῦσιν εἴς τι καταγώγιον τοῦ τείχους πλη-

CAP. I.

Quomodo Ieſus, Hebraeorum imperator, bello Chananaeis illato iiſque deuictis, illos quidem internecione deleuit, terram vero eorum tribubus ſorte diuiſit.

Cum autem Moyſes, quemadmodum dixi, ex hominibus ſublatus eſſet, Ieſus, iuſtis omnibus ei perſolutis, luctuque ſedato, denunciabat vt populus ſemet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Ierichunta mittit, vt vires eorum et quam ipſi voluntatem haberent, cognoſceret. at ille interea exercitum per ordines explicuit et inſtruxit, vt tempeſtiue Iordanem fluvium traiiceret. Principes vero Rubelidis tribus conuocans, atque etiam qui ſumnae rerum Gadidis atque Manaſſetidis tribus praeerant (nam et parti huius tribus dimidiae Amoraeam habitare permiſſum erat, quae terrae Chananaeorum pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quae Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque vt in eius gratiam, qui ne vltimo quidem vitae momento eis proſpiciendo defeſſus erat, et propter communem vtilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille militibus, ab Abila ad Iordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

2. Cumque fuiſſet illic caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quae apud Chananaeos eſſent neſcientes. Primo enim ignoti totam illorum vrbem ſine metu perluſtrarunt; ac praeſertim moenia, qua valida erant, et qua parum tuta illis munimenta, obſeruarunt; portarumque etiam quaenam infirmiores opportunum exercitui praeberent introitum. Qui autem forte obuii erant illos omnia contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res vrbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili id facere. Vt vero ſub

σίον, εἰς ὃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησάμενοι, καὶ περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν ἡ Φρόντις ἦν· μηνύονται τῷ βασιλεῖ περὶ δεῖπνον ὄντι κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τῶ τῶν Εβραίων στρατοπέδω παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τῆς Ραχάβης καταγωγίῳ, μετὰ πολλῆς τῆς τῶ λανθάνειν προνοίας ὑπάρχειν. ὁ δ' εὐθὺς πέμψας πρὸς αὐτὺς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας μάθοι τί καὶ βυλόμενοι παρεῖεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἡ Ραχάβη, λίνα γὰρ ἀγκαλίδας ἐπὶ τῶ τέγους ἔψυχε, τὺς μὲν κατασκόπυς εἰς ταύτας ἀποκρύπτει, τοῖς δὲ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τῶ βασιλέως ἔλεγεν· ὡς ξένοι τινὲς ἀγνῶτες ὀλίγῳ πρότερον ἢ δῦναι τὸν ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν· ὃς εἰ φοβεροὶ τῇ πόλει δοκῶσιν, ἢ κίνδυνον τῷ βασιλεῖ φέροντες ἦκον, ἄπονον εἶναι λαβεῖν διωχθέντας. οἱ δὲ, τῆς γυναικὸς ἔτως αὐτὺς ὑπελθύσης, ὐδένα ὑπονοήσαντες δόλον ἀπῆλθον, ὐδ' ἐρευνήσαντες τὸ καταγώγιον. ἐπεὶ δ' ὁρμήσαντες καθ' ἃς ἐνόμιζον αὐτὺς μάλιστα τῶν ὁδῶν ἀπέρχεσθαι, καὶ κατὰ τὰς εἰς τὸν ποταμὸν φερύσας, ὐδενὶ γνωρίσματι περιετύγχανον, παύονται τῶ πονεῖν· τῶ δὲ θορύβω καταταλέντος, ἡ Ραχάβη καταγαγῦσα τὺς ἄνδρας, καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὑπέλθοι σωτηρίας· ἀλῦσαν γὰρ ἀποκρύπτουσαν αὐτὺς ὐκ ἂν διαφυγεῖν τὴν ἐκ τῶ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλὰ πανοικὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι κακῶς· παρακαλέσασα διὰ μνήμης ἔχειν, ὅταν ἐγκρατεῖς τῆς Χαναναίων γῆς κατασάντες ἁμοιβὴν ἐκτίσαι δύνωνται τῆς ἄρτι σωτηρίας, χωρεῖν ἐκέλευεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, ὁμόσαντας ἢ μὴν σώσειν αὐτὴν καὶ τὰ αὐτῆς, ὅταν τὴν πόλιν ἑλόντες φθείρωσι πάντας τὺς ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ παρ' αὐτοῖς γενόμενον. ταῦτα γὰρ εἰδέναι σημείοις τοῖς ἐκ τῶ Θεῶ διδαχθεῖσαν. οἱ δὲ καὶ τῶν παρόντων αὐτῇ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων αὖθις ὤμνυον ἔργῳ τὴν ἁμοιβὴν ἀποδώσειν. ἡνίκα δ' ἂν αἴσθηται μελλύσης ἁλίσκεσθαι τῆς πόλεως, συνεβύλευον κτῆσίν τε τὴν αὐτῆς καὶ τὺς οἰκείυς ἅπαντας εἰς τὸ καταγώγιον ἀποθεμένην ἐγκαθ-

veſperam hoſpitium ſubierunt prope moenia ciuitatis, quo perducti erant in coenam, et iam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe coeperunt, regi coenanti indicatum eſt veniſſe quoſdam e caſtris Hebraeorum ad vrbem ſpeculandam, et nunc apud Rachabam diuertentes magnam vt abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim ſatellites ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci iuſſit, vt eos torquendo inde diſceret quo conſilio iſthuc ſe contulerint. Vt vero aliquid de aduentu eorum Rachabae innotuit, forte enim lini faſciculos ſuper tectum ſiccabat, ſub illis quidem ſpeculatores ſubito occulit, miſſis autem a Rege dicebat, hoſpites quoſdam ignotos paullo ante ſolis occaſum apud ſe coenatos diſceſſiſſe: quos, ſi metuendi viderentur ciuitati, aut ad periculum Regi moliendum veniſſent, ſine multo labore ab inſequentibus comprehendi poſſe, adiiciebat. At illi, muliere eos ita reſponſi obſequio fallente, nihil doli ſuſpicati abierunt, ne explorato quidem hoſpitio. Cum vero per vias excurriſſent, quibus veriſimile erat eos diſcedere et quae ad flumen ducebant, nullo inuento veſtigio, a labore eos perſequendi deſtiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, et diſcrimen quod pro eorum ſalute adiret (ſe enim in iis occultandis deprehenſam non poſſe Regis vindictam effugere, ſed cum vniuerſa domo ſua perituram eſſe) vt in memoria tenerent, obſecrans, quando terra Chananaeorum occupata penes eos eſſet gratiam pro ſalute praeſenti rependere, eos domum ſe recipere iubebat, iurisiurandi religione data, ipſam ſuamque familiam ſeruandas eſſe, cum vrbe expugnata omnes eius incolas perimerent, prout ipſis decretum erat. haec enim ſe nouiſſe aiebat editis a Deo ſignis edoctam. At illi et de praeſentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris iurabant ſe ei reuera gratiam relaturos eſſe. Ipſi autem ſuadebant, vt, cum vrbem captam fore intelligeret, et facultates ſuas et neceſſarios omnes in diuerſorio deponens concluderet, ianuis lemniſcos puniceos appendens: vt imperator, cum domum no-

πλῆθος, περὶ τῶν θυρῶν ἀνατείνασαν Φοινικίδας· ὅπως εἰδὼς τὴν αἰτίαν ὁ τεκτήνων, φυλάττηται κακῶς ποιεῖν. μνείαν γὰρ αὐτῶν, ἔφασαν, διὰ τὸν σὸν σώζεσθαι πόθον. εἰ δέ τις ἐν τῇ μάχῃ πέσοι τῶν σῶν, σύ τε οὐκ ἂν ἡμῖν ἐπιτιμήσαις αἰτίαν· τόν τε Θεὸν, ὃν ὁμωμόκαμεν, παραιτησόμεθα, μηδενὶ ὡς ἐπὶ παραδόσει τῆς ὄρκης δυσχεράναι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνέθεντο ἐκ τύχου· διὰ τὴν τειχῶν καθαίρεσιν τὴν ἑαυτῶν· καὶ διασωθέντες, πρὸς τὴν οἰκείαν ἐβάδιζον ἕκαστος τέχνην ἐπὶ τὸν πόλεμον ἕτοιμοι. Ἰησοῦς δὲ ὁ τοῦ ἀγυιεῖ Ἰωσαφάτου καὶ τὸ γραμματεῖον ὁρίζει τὰ τοῖς συμμαχοῖς ἐπιδοθέντα πρὸς τὴν Ῥαγαβὰν· οἱ δὲ ἐπεκαίρουν τὸν ὄρυγμα.

3. Λαβίστου δὲ τὸ στρατηγὸν τὴν ἐναντίαν μεγάλως ἐπιστρατεύσαντος, καὶ ἐπὶ γεφύρας πορευτοῦ, ἐν ᾗ ἐκάθητο τὸ στρατόπεδον· δείσαντες τὸ γεφύρωμα, ἐξέφηναν πρὸς τὸν πολέμιον ἐπὶ ἀκοντισμοῦ, πορθμεῖα τε εἰς τὸν ποταμὸν ἐπιτηδεῖα κατεσκευάζοντο· ἐπὶ τοῦτο ἐπεγγέλλοντες ὁ Θεὸς [illegible] καὶ ἐπὶ τοῦτο τὸ πλῆθος, καὶ οὐκ ἐπιχειρήσουσιν ἡμῖν· ἀπολείπει γὰρ τὸ στρατὸν καὶ τὴν πόλιν [illegible] καὶ ὁ λεγεὼν τὸν χώρον ἔχουσιν [illegible] τὸν ὄρυγμα καὶ τὸ [illegible] ἐπὶ τοῦτο ἐπὶ τὸν [illegible] ἐπὶ τὸν [illegible] πρώτοις ἐμβᾶσιν πορευτοῖς ἐφ' ἡμᾶς [illegible] ἐπερχόμενον, τὴν δὲ καὶ [illegible] ὑπὸ δεξιὰν αὐτῶν [illegible] καὶ ἀπὸ δεξιᾶς χειμῶνα, πάντες ἤδη θαρραλέως [illegible] θαλλοὶ· διὸ αὐτοὶ ὁ θεὸς προείπε τοῦτο [illegible] καταλύοντες. ἔστι δὲ οἱ μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ὁ [illegible] πλήθους καὶ τάξεως πλῆθος τοῦτο [illegible] διαβάντων ἔξεστι οἱ ἐπὶ [illegible] ἀδεῶς ἐπὶ [illegible] γεφύρᾳ κατὰ τὴν συνθήκην καὶ ὁ μὲν στρατὸς ἐκβάντων αὐτῶν τῶν [illegible] λάβωσιν μηχανῆς.

uerit, ab illa laedenda caueat. ipſi enim, dixerunt, eam indicabimus, propter tuum nos ſeruandi ſtudium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem iurauimus, deprecamur, ne cui noſtrum vt iusiurandum violanti ſuccenſeat. Et illi quidem haec polliciti abibant, cum ſe funè de moenibus demiſiſſent: atque incolumes ad ſuos reuerſi iis renunciauerunt quaecunque in vrbe geſſiſſent. Tum Ieſus Eleazaro pontifici et ſenatui indicat, quae fuerant ab exploratoribus Rachabae iurata: atque illi iusiurandum eorum confirmabant.

3. Imperatore autem de traiectu ſolicito (nam pleno tum alueo ferebatur fluuius, et pontibus tranſiri nequibat, nam nondum iis iunctus erat, neque, ſi ponte iungere vellent, id hoſtes paſſuros eſſe arbitrabantur, neque nauium copia erat) Deus ſe facturum eſſe promiſit vt fluuius illis traiiceretur, aquarum eius abundantiam imminuendo. Atque Ieſus, duobus praeteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca praeibant: deinde procedebant Leuitae, Tabernaculum geſtantes, et vaſa ſacrificiorum miniſterio deſtinata. Leuitas autem tributim ſequebatur turba vniuerſa, infantibus et mulieribus in medium coniectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Vt vero ſacerdotibus, primis ingreſſis, vadari poſſe viſus eſt fluuius, profunditate quidem eius inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus eſſet vt ipſam vi auferre poſſet, in fundo iacente, omnes iam audacter fluuium traiecere; qualem eum ſe facturum eſſe praedixerat Deus, talem fieri animaduertentes. Steterunt autem in aluei medio ſacerdotes, donec tranſiret multitudo, et in tuto conſiſteret. quod vbi factum eſt, tum demum ipſi egreſſi ſunt ſacerdotes, iterum locum ac curſum ſuum fluuio cedentes. Et fluuius quidem ſtatim vt exiſſent Hebraei auctus eſt, ſuamque recuperauit magnitudinem.

ἄρξαι, πρὸ τῶν θυρῶν ἀνατείνασαν Φοινικίδας· ὅπως εἰδὼς τὴν εἰκίαν ὁ στρατηγὸς, φυλάττηται κακῶς ποιεῖν. μηνύσομεν γὰρ αὐτῷ, ἔφασαν, διὰ τὸ σὸν σώζεσθαι πρόθυμον. εἰ δέ τις ἐν τῇ μάχῃ πέσοι τῶν σῶν, σύ τε οὐκ ἂν ἡμῖν ἐπενέγκαις αἰτίαν· τόν τε Θεὸν, ὃν ὁμωμόκαμεν, παραιτήμεθα, μηδενὶ ὡς ἐπὶ παραβαίνουσι τὰς ὅρκους δυσχεράναι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, διὰ τῶν τείχους καθιμήσαντες ἑαυτούς· καὶ διασωθέντες, πρὸς τοὺς οἰκείους ἐδήλωσαν ὅσα πράξαντες ἐπὶ τῆς πόλεως ἦκον. Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς σκοπαῖς ὁμοθέντα πρὸς τὴν Ραχάβην· οἱ δ' ἐπεκύρουν τὸν ὅρκον.

γ'. Δεδίοτες δὲ τὸ στρατηγὸν τὴν διάβασιν· μέγας γὰρ ἦν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, καὶ ὅτε γεφύρας πορευτὸς, ἀγαθὸς ἔζευκτό πω πρότερον, βουλομένους τε γεφυροῦν οὐκ ἔξειν σχολὴν παρὰ τῶν πολεμίων ὑπελάμβανον, ποριμείων τε μὴ τυγχανόντων· διαβατὸν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται ὁ Θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμὸν, μειώσας αὐτοῦ τὸ πλῆθος. καὶ δύο ἐπιχὼν ἡμέρας Ἰησοῦς, διεβίβαζε τὸν στρατὸν καὶ τὴν πληθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. προῆσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν ἔχοντες· ἔπειτα οἱ Λευῖται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ταῖς θυσίαις σκεύη κομίζοντες. εἵποντο δὲ τοῖς Λευίταις κατὰ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, δεδιὼς περὶ αὐτῶν μὴ βιαθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρώτοις ἐμβᾶσιν πορευτὸς ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, τοῦ μὲν βάθους ἐπεχημένου, τοῦ δὲ κάχληκος, τῷ μὴ πολὺν εἶναι μηδ' ὀξὺν τὸν ῥοῦν ὥσθ' ὑποφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένου, πάντες ἤδη θαρσαλέως ἐπεραιοῦντο τὸν ποταμόν· οἷον αὐτὸν ὁ Θεὸς προεῖπε ποιήσειν, τοιοῦτον κατανοοῦντες. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ὁ διαβαίη τὸ πλῆθος καὶ τἀσφαλὲς ἀψάμενον τύχῃ. πάντων δὲ διαβάντων ἐξήεσαν οἱ ἱερεῖς, ἐλεύθερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν κατὰ τὴν συνήθειαν. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς εὐθὺς ἐκβάντων αὐτὸν τῶν Ἑβραίων ἤυξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεθος.

uerit, ab illa laedenda caueat. ipsi enim, dixerunt, eam indicabimus, propter tuum nos seruandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem iurauimus, deprecamur, ne cui nostrum vt iusiurandum violanti succenseat. Et illi quidem haec polliciti abibant, cum se fune de moenibus demisissent: atque incolumes ad suos reuersi iis renunciauerunt quaecunque in vrbe gessissent. Tum Iesus Eleazaro pontifici et senatui indicat, quae fuerant ab exploratoribus Rachabae iurata: atque illi iusiurandum eorum confirmabant.

3. Imperatore autem de traiectu solicito (nam pleno tum alueo ferebatur fluuius, et pontibus transiri nequibat, nam nondum iis iunctus erat, neque, si ponte iungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque nauium copia erat) Deus se facturum esse promisit vt fluuius illis traiiceretur, aquarum eius abundantiam imminuendo. Atque Iesus, duobus praeteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca praeibant: deinde procedebant Leuitae, Tabernaculum gestantes, et vasa sacrificiorum ministerio destinata. Leuitas autem tributim sequebatur turba vniuersa, infantibus et mulieribus in medium coniectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Vt vero sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluuius, profunditate quidem eius inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset vt ipsam vi auferre posset, in fundo iacente, omnes iam audacter fluuium traiecere; qualem eum se facturum esse praedixerat Deus, talem fieri animaduertentes. Steterunt autem in aluei medio sacerdotes, donec transiret multitudo, et in tuto consisteret, quod vbi factum est, tum demum ipsi egressi sunt sacerdotes, iterum locum ac cursum suum fluuio cedentes. Et fluuius quidem statim vt exissent Hebraei auctus est, suamque recuperauit magnitudinem.

δ'. Οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες σάδια, βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τῆς Ἱεριχοῦντος. Ἰησοῦς δὲ βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν Φυλάρχων ἐκ τοῦ βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γενησόμενον τῆς ἀνακοπῆς τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑόρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς πρότερον συνέβαινε σπανίζειν, τότε ῥαδίως εὐπορούντων. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τῶν Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τῆς μάννης ἐπελελοίπει τροφὴ, χρησαμένους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

ε. Ὡς δὲ, ταῦτα ποιούντων τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐκ ἐπεξῆεσαν οἱ Χαναναῖοι, τειχήρεις δ' ἠσύχαζον, πολιορκεῖν αὐτοὺς Ἰησοῦς ἔγνω. καὶ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες· περὶ δ' αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν Φυλάττον ἦν· οἱ καὶ προῆεσαν ἑπτὰ κέρασιν αὐτῶν σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τὸν στρατὸν εἰς ἀλκὴν, περιῴδευόν τε τὸ τεῖχος ἑπομένης τῆς γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο γὰρ ἠδὲν ἐποίησαν περισσότερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν Ἰησοῦς συναγαγὼν καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα, τὴν ἅλωσιν αὐτῷ τῆς πόλεως εὐηγγελίσατο· ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν μέντοι πάνθ' ὅν τινα οὖν λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποσῆναι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ παραχωρήσαντας, μήτε περὶ ἁρπαγὴν γενομένους περιορᾶν φεύγοντας τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, ταῦτα ἐκέλευε συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν κατωρθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, ἐκ τῆς πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὲ μόνην

4. Illi vero, quinquaginta ſtadia progreſſi, caſtra decem ſtadiis a Ierichunte locant. Ieſus autem, aram e lapidibus, quos ſinguli tribuum principes ex alueo propheta iubente ſuſtulerant, ſtatim exſtruens, poſteris in monumentum mirandae fluminis ſciſſurae, ſuper eam Deo ſacrificauit; Paſchatis etiam feſtum illic loci celebrant vniuerſi, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile abundantes. nam et ſegetes Chananaeorum maturas tum demetebant, et reliqua praedam faciebant: tunc enim et mannae cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant vſi.

5. Cum vero, Iſraëlitis omnia late vaſtantibus, nullum in eos impetum facerent Chananaei, ſed intra moenia prae metu ſe continerent, eos obſidione premere decreuit Ieſus. Et prima die feſtiuitatis ſacerdotes arcam geſtabant (eam vero in praeſidium armata militum manus cingebat) aliique ſacerdotes praecedebant ſeptem cornubus ſuis clangentes, et exercitum ad fortitudinem hortabantur, et muros in ambitum circuibant, ſenatu eos ſequente. At eum buccinis ſolummodo ſonuiſſent ſacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad caſtra reuerſi ſunt. Cumque per ſex continues dies idem feciſſent, ſeptima Ieſus, exercitum congregans omnemque populum, laetum illis de vrbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, et moenibus ſponte ac ſine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat Ieſus, vt omnes quotquot deprehenderent, ferro perimerent; et neque laſſitudine ab hoſtium caede abſtinerent, neque ex miſericordia ac lenitate; neque circa praedam occupati hoſtes e manibus elabi ſinerent: ſed et animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem ſuam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti repertum fuerit, iuſſit vt iſtud in vnum comportantes in primitias eximias ob rem feliciter geſtam Deo ſeruarent, vt ſpolia primae vrbis obſidione captae: ſolam autem Ra-

Ραχάβην καὶ τὴν γενεὰν αὐτῆς, διὰ τοὺς γενομένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ς'. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τὸν στρατὸν, προσῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν. περιήεσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἡγεμένης τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῶν ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ περιελθόντων ἑπτάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ προσενεχθείσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων.

ζ'. Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ἰεριχοῦντα, πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ· πρὸς τὴν παράδοξον τοῦ τείχους ἀνατροπὴν καταπεπληγότων, καὶ τῷ Θρονήματος αὐτοῖς πρὸς ἅμυναν ἀχρείου γεγονότος. ἀνῃροῦντο δ' ἂν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀποσφαττόμενοι, καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπικαταλαμβανόμενοι. παρῃτεῖτο δ' οὐδὲν αὐτούς, ἀλλὰ πάντες ἀπώλλυντο ἄχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νεκρῶν ἡ πόλις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγεν οὐδέν. τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν, καὶ τὴν χώραν· καὶ τὴν Ραχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καταγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι· καὶ πρὸς αὐτὸν Ἰησοῦς ἀχθείσῃ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς σωτηρίας τῶν κατασκόπων, καὶ μὴν τῆς συσκευασίας ταύτης ἔλεγεν ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς οὐχ ἧττονα φανήσεσθαι· δωρεῖται δ' αὐτὴν εὐθὺς ἀγροῖς, καὶ διὰ τιμῆς εἶχε τῆς ἁπάσης.

η'. Τῆς δὲ πόλεως εἰ καί τι παρέλθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπτε, καὶ κατὰ τῶν οἰκησάντων, εἴτις προθυμηθεῖσαν ἐγείρειν ἐθελήσειεν, ἀρὰς ἔθετο· ὅπως θεμελίοις μὲν τειχῶν βαλλόμενος τρηθῇ τῷ πρώτῳ παιδὸς, τελειώσας δὲ τὸν νεώτατον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. τῆς δὲ ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς ὕστερον ἐροῦμεν τὸ περὶ αὐτὴν πάθος γενόμενον.

θ'. Ἄπειρον δέ τι πλῆθος ἐκ τῆς ἁλώσεως συναθροίζεται ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ, καὶ πρὸς ἔτι χαλκοῦ· μηδενὸς παραβάντος τὰ δεδογμένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν αὐτὰ διαρπασαμένων. καὶ ταῦτα μὲν Ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς παραδίδωσιν καταθέσθαι. καὶ ἡ Ἰεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο τὸν τρόπον.

chabam cum ſua cognatione in tuto collocarent, ob iuſiurandum quo ſeſe illi obſtrinxerant exploratores.

6. Haec cum dixiſſet et exercitum inſtruxiſſet, copias vrbi admouebat. vrbem autem rurſum circuibant, arca praecedente, et ſacerdotibus cornuum claſſico militem ad opus aggrediendum incitantibus. Cumque vrbe ſepties circuita pauliſper conſtitiſſent, moenia concidere, nec machinis admotis, nec vlla vi ab Hebraeis adhibita.

7. Illi vero vrbem ingreſſi omnes in ea promiſcue trucidabant, vt qui inopinata murorum euerſione conſternati eſſent, animoque defecti ad vim propulſandam. Itaque occidebant in plateis iugulati, et in domibus oppreſſi. Nihil autem eos a morte eximebat, ſed omnes perempti ſunt, vſque ad mulieres et infantes. Ac vrbs mortuis oppleta eſt, nihilque viuum effugiebat: ſed vrbem totam incendio vaſtarunt ſimul et regionem. Rachabam vero cum ſuis omnibus in diuerſorium confugientem periculo eripuerunt exploratores. eique Ieſus ad ſe adductae gratias ſe ob ſeruatos ſpeculatores habere profeſſus eſt; certeque, dicebat, ſe non eum viſum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donauit, et poſtea omni in honore habuit.

8. Caeterum ſi quem vrbis locum intactum praeteriret ignis, eum funditus diruebat: et contra habitatores, ſi quis vaſtatam inſtaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, vt fundamenta quidem moenium iaciens orbaretur filio primogenito, poſtquam vero abſoluerit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non inſuper habuit numen; ſed in ſequentibus calamitatem memorabimus quae propter eas factas venerit.

9. Ex vrbis autem excidio immenſa vis argenti ſimul et auri, necnon et aeris, coaceruata eſt, nemine edictum tranſgredi auſo, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Ieſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac Ierichuntis quidem euerſio in hunc modum ſe habuit.

ι. Αχαρος δέ τις, Ζεβεδίε πᾶς ὢν ἐκ Φυλῆς Ιούδα, εὑρὼν χλαμύδα βασίλειον, ἐκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ ταθμὸν ἕλκυσαν σίκλες διακοσίες, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κινδυνεύσας ἥυρατο κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοῦναι φέρων τῷ Θεῷ καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ ποιήσας ἐν τῇ αὐτῇ σκηνῇ κατώρυξεν εἰς τοῦτο· λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συστρατιώτας, οὕτω καὶ τὸν Θεόν.

ια. Εκλήθη δὲ ὁ τόπος, ἐν ᾧ στρατόπεδον ἔβαλεν Ιησῆς, Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τῦτο ἐλευθέριον ὄνομα. διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν, ἐλεύθεροι αὐτοὶ ἤδη ἀπό τε τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας ἐγίνωσκον.

ιβ. Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς Ιεριχοῦντος συμφορᾶς, πέμπει τριχιλίους ὁπλίτας Ιησῆς εἰς Αϊναν πόλιν ὑπὲρ τῆς Ιεριχοῦντος κειμένην αἱρήσοντας· οἱ, συμβαλόντων αὐτοῖς τῶν Αϊνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλυσιν ἄνδρας ἓξ καὶ τριάκοντα. τῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ισραηλίταις, λύπην τε μεγάλην καὶ δεινὴν ἐποίησεν ἀθυμίαν· ὡ κατὰ τὸ οἰκεῖον τῶν ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν καὶ σπυδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ κατὰ ἀπόγνωσιν. πιστεύοντες γὰρ ἤδη τῆς γῆς ἐγκρατεῖς εἶναι, καὶ σῶον ἔξειν ἐν ταῖς μάχαις τὸν στρατὸν, ὕτως τῷ Θεῷ προϋπεχημένω, τεθαρρηκότας παραδόξως ἑώρων τὰς πολεμίας. καὶ σάκκυς ἐπενδύντες ταῖς στολαῖς, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν καὶ πένθει, τροφῆς ὐδὲ μίαν ἐπιζήτησιν ποιύμενοι· μειζόνως δὴ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι.

ιγ. Βλέπων δὲ ὕτως ὁ Ιησῆς τὴν τε στρατιὰν καταπεπληγυῖαν, καὶ περὶ τῶν ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα λαμβάνυσαν, παῤῥησίαν λαμβάνει πρὸς τὸν Θεόν. "ἡμεῖς γὰρ, "εἶπεν, ὐχ ὑπ' αὐθαδείας προῆχθημεν ὡς ταύτην ὑπάγε-"σθαι τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν· ἀλλὰ Μωϋσέως τῦ σῦ δύλυ "πρὸς τῦθ' ἡμᾶς ἐπεγείραντος, ὡς πολλῶν τεκμηρίων ἐπηγ-"γέλλυ κτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν τήνδε τὴν γῆν. καὶ τὸν "στρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τῶν πολεμίων ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείτ-

10. Acharus vero quidam, Zebediae filius ex tribu Iudae, cum inueniſſet chlamydem regiam, totam auro contextam, vna cum maſſula auri pondo ſiclis ducentis, et durum admodum exiſtimaſſet, ſi quis periculo adito forte inuenerit quod in rem ſuam eſſet, iſtud in ſui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foueam profundam intra tentorium ſuum deprimens, illic defodit; ratus fore vt Deum ſimiliter ac commilitones lateret.

11. Locus autem, vbi caſtra habuit Ieſus, vocatus eſt Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluuium traiecti, iam ſemet a miſeriis, quas ſub Ægyptiis et in deſerto pertulerant, liberatos eſſe ſenſerunt.

12. At paucis diebus a calamitate Ierichuntis, mittit Ieſus tria millia armatorum ad vrbem Ainam ſupra Ierichuntem ſitam, vt eam oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conferentibus, in fugam verſi, viros triginta ſex amiſerunt. Quod cum nunciatum fuiſſet Iſraëlitis in magnum moerorem eos coniicit atque anguſtias: non tam propter cognatos amiſſos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant et valde aeſtimandi, quam propter deſperationem. nam cum crederent ſe iam ea regione potitos, et ſaluum incolumemque in praeliis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hoſtes elatos videbant. Itaque ſaccum veſtimentis inducentes tota die erant in luctu et lacrymis, de cibo capiendo ne minimum quidem ſoliciti; vt qui aegerrime quod acciderat tulerunt.

13. Ieſus autem videns exercitum ita territum atque animis conſternatum, et de rerum ſumma iam male ſperantem, cum fiducia Deum alloquitur. "Nos enim, in-"quit, non temeritate et audacia adducti ſumus, vt ter-"ram hanc armis in noſtram poteſtatem redigeremus: ſed "Moyſe ſeruo tuo ad hoc aggrediendum nos incitante, "dum multis ſignis promiſeris te nobis hanc terram poſſi-"dendam traditurum, teque effecturum vt noſter exerci-"tus ſemper armis hoſtes ſuperaret. Et quidem nonnulla

"τονα. τινὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ὑποχέσεις ἡμῖν ἀπήντηκε τὰς "σὰς· νῦν δὲ παρὰ δόξαν ἐπταικότες καὶ τῆς δυνάμεώς τι- "νας ἀποβαλόντες, ἐπί τε τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τῶν παρὰ "σοῦ καὶ ὧν προεῖπε Μωϋσῆς ἀχθόμεθα· καὶ χεῖρον ἡ τῶν "μελλόντων ἐλπὶς ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συν- "τυχόντας. ἀλλὰ σὺ δέσποτα, δύναμις γάρ σοι τούτων ἔα- "σιν εὑρεῖν, τό τε παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκην παραχόμε- "νος, καὶ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακειμένους ἔτως τῆς "διανοίας ἔξελε.

ιδ'. Ταῦτα μὲν Ιησοῦς ἐπὶ σόμα πεσὼν ἠρώτα τὸν Θεόν. χρηματίσαντος δὲ ἀνίσασθαι τῷ Θεῷ καὶ καθαίρειν τὸν σρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τε τῶν καθ- ιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· διὰ γὰρ ταῦτα τὴν νῦν αὐτοῖς ἧτταν συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ τὸ δρά- σαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς αἰεὶ περίζεσθαι τῶν πολεμίων· Φράζει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ιησοῦς, καὶ καλέ- σας Ελεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ Φυ- λὴν ἐκλήρω. τούτῳ δὲ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ιούδα Φυ- λῆς δηλοῦντος, κατὰ Φρατρίας πάλιν προτίθησι τὸν κλῆ- ρον ταύτης. τὸ δὲ ἀληθὲς τῷ κακουργήματος περὶ τὴν Σαρα- χίᾳ συγγένειαν ηὑρίσκετο. κατ' ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως γι- γνομένης, λαμβάνουσι τὸν Αχαρον. ὃς ἂν ἔχων ἔξαρνος εἶ- ναι, δεινῶς αὐτὸν τῷ Θεοῦ ἐκπεριελθόντος, ὁμολογεῖ τε τὴν κλοπὴν καὶ τὰ Φωρία παρῆγεν εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν εὐ- θὺς ἀναιρεθεὶς, ἐν νυκτὶ ταΦῆς ἀτίμῳ καὶ καταδίκῳ προσ- ηκούσης τυγχάνει.

ιέ. Ιησοῦς δὲ ἀγνίσας τὸν σρατὸν ἐξῆγεν ἐπὶ τὴν Αϊναν αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδρας περιλοχίσας ὑπὸ τὸν ὄρθρον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μετὰ θράσους αὐτοῖς διὰ τὴν προτέραν νίκην ἐπιόντων, ὑποχωρεῖν προσποιησάμενος, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ μακρὰν αὐτοὺς τῆς πόλεως, διώκειν οἰομένους καὶ ὡς ἐπὶ νίκῃ καταΦρονοῦν- τας. ἔπειτ' ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· σημεῖά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέ-

"ceciderunt, ſicut tu nobis pollicitus es. Nunc vero prae-
"ter opinionem clade accepta, et parte copiarum caeſa,
"quaſi fides tuis parum conſtaret promiſſis et iis quae Moy-
"ſes praedixerit, haud leuiter affligimur; atque eo magis
"anxia de futuris ſpe pendemus, quod res tam male nobis
"primo experimento facto euenerint. Tu ergo Domine,
"potes enim hiſce malis medicinam adhibere, et praeſen-
"tem moerorem victoriam largiens adime, et deſperatio-
"nem in poſterum animo ita defectis aufer.

14. Ita quidem Ieſus, in faciem prolapſus, Deum ſupplex rogabat. Deo autem hoc ei reſponſum dante, vt ſurgeret et exercitum luſtraret, qui flagitio ſemet polluerit, rerumque ſibi dicatarum furtum facere ſuſtinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidiſſe, inquiſitione autem facta et poena a ſacrilego exacta, victoriam de hoſtibus ſemper reportaturos eſſe) haec populo declarat Ieſus, et vocato Eleazaro pontifice et magiſtratibus, ſortem per ſingulas tribus mittebat. Haec autem cum ſcelus in Iudae tribu commiſſum eſſe oſtenderet, rurſum per cognationes eius ſors mittebatur. Iſtud autem maleficium reuera perpetratum eſſe deprehenſum eſt in cognatione Sarachiae. Cum vero viritim inquiſitum eſſet, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequiſſet, Dei indicio grauiter illum conſtringente, et furtum fatebatur, et res ſurreptas in medium proferebat. Et ille quidem ſtatim morte multatus noctu ſepulturae traditur ignominioſae, et qualis publico iudicio damnatis tribui ſolet.

15. Ieſus autem, exercitu luſtrato, copias ad Ainam ducit; et, noctu diſpoſitis circa vrbem inſidiis, prima luce cum hoſtibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, ſimulata fuga longius illos ab oppido abducit, hoſtem ſe perſequi exiſtimantes, et quaſi victoria iam parta inſoleſcentes: deinde ſubito conuerſis copiis obuiam illis proficiſcitur, et ſigna dans, de quibus conuenerat, iis qui in inſidiis erant, illos

τακτο, κἀκείνους ἐπὶ τὴν μάχην ἐξανίσησιν. οἱ δ' εἰσεπήδων εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον περὶ τείχεσιν ὄντων, ἐνίων δὲ καὶ πρὸς θέαν τῶν ἔξω τὴν γνώμην περισπωμένων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ἥρουν, καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον· Ιησοῦς δὲ τοὺς προσελθόντας εἰς χεῖρας βιασάμενος φεύγειν τρέπεται. συνελαυνόμενοι δὲ ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἐπεὶ καὶ ταύτην ἐχομένην εὗρον, καὶ καταπιμπραμένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, διὰ τῶν ἀγρῶν ἦσαν σκεδασθέντες, ἀμύνειν αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. τοιαύτης δὲ τῆς συμφορᾶς τὰς Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλος ἁλὼ καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἄπειρόν τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ πλήσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς στρατιώταις Ιησοῦς διένειμε, γενόμενος ἐν Γαλγάλοις.

ις'. Γαβαωνῖται δὲ κατοικοῦντες ἔγγιστα τοῖς Ιεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ιεριχουντίοις συμβεβηκότα πάθη καὶ τὰ τοῖς Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ιησοῦν μὲν παρακαλεῖν ἐδιέγνωσαν· ὅτε γὰρ τεύξεσθαί τινος τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ' ὀλέθρῳ τῶ Χαναναίων ἔθνους παντὸς πολεμοῦντος αὐτούς. Κεφηρίτας δὲ καὶ Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ἐπὶ συμμαχίαν παρεκάλουν, ἀδ' αὐτὸς διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ φθάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν· συμπείσαντες δὲ αὐτὸς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. προσδεξαμένων δὲ τὰς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ιησοῦν φιλίαν σπεισομένους, ἃς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ἐπισφαλὲς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τὸν διὰ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς αὐτῶ πολλὴν ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑπεδείκνυον· τὰς γὰρ ἐσθῆ-

etiam ad pugnam exciuit. In vrbem autem illi irrumpebant, dum ciues intus circa muros verſarentur, aliqui vero et in illis qui egreſſi fuerant obſeruandis animo eſſent occupati. Et hi quidem vrbem ceperunt, et obuium quemque occiderunt: Ieſus vero manus conſerentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulſi autem in vrbem quaſi adhuc integram, cum et ipſam ab hoſtibus occupatam viderent, et cum vxoribus et liberis incenſam deprehenderent, per agros diſpalati oberrabant, ad ſemetipſos, quod ſoli eſſent, *defendendos viribus deſtituti. Poſtquam* vero huiuſmodi calamitas Ainitis acciderat, magna multitudo puerorum et mulierum atque mancipiorum capta eſt, et aliorum vis ingens impedimentorum et ſarcinarum. Quin et pecudum greges ceperunt Hebraei multumque pecuniae, (opulenta enim erat ea regio) et haec omnia Ieſus, cum eſſet in Galgalis, inter milites partitus eſt.

16. Caeterum Gabaonitae, qui proxime Ieroſolymas habitarent, calamitates, quae Ierichuntinis euenerant atque Ainitis, adſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Ieſum quidem aperte orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam aequi ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananaeorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem et Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem inuitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum euadere, ſi eos occuparent Iſraëlitae: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreuerunt copias eorum effugere. Illis autem iis quae dixerant conſentientibus, legatos ad Ieſum mittunt cum eo amicitiae foedus inituros; quos, ad ea agenda que omnibus expedirent, ciuium maxime idoneos iudicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananaeos eſſe faterentur, huiuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananaeos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo interuallo ab iis diſiunctas habere, aiebantque ſe fide virtutis eius adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque huiuſce

τας καινὰς ὅτε ἐξήεσαν οὖσας ὑπὸ τῦ χρόνυ τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς τετρίφθαι. τρυχῖνας γὰρ εἰς τὸ ταῦτα πιστοῦσθαι πρὸς αὐτῦ ἐπίτηδες ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσυς ἔλεγον ὡς πεμφθεῖεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν περιοίκων πόλεων, πλεῖστον ἀπεχυσῶν τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ' αἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστι συνθήκαις. μαθόντες γὰρ ἐκ Θεοῦ χάριτος καὶ δωρεᾶς τὴν Χαναναίων αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, τύτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπιδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας παρεκάλουν ἐπὶ συνθήκας καὶ φιλίαν τὺς Ἑβραίυς. Ἰησῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς ἐκ εἶεν τῦ Χαναναίων ἔθνυς, ποιεῖται πρὸς αὐτὺς φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερυσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλυς καὶ συμμάχυς, καὶ μηδὲν μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτῶν ἄδικον, τοῖς ὅρκοις ἐπισυναγέσαντος τῦ πλήθυς. καὶ οἱ μὲν ὧν ἤθελον τυχόντες ἐξ ἀπάτης ἀπῆσαν πρὸς ἑαυτύς. Ἰησῦς δὲ τῆσδε τῆς Χαναναίας στρατεύσας εἰς τὴν ὑπώρειαν, καὶ μαθὼν ὰ πόρρω τῶν Ἱεροσολύμων τὺς Γαβαωνίτας κατωκημένυς, καὶ τὸ γένυς ὄντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τὺς ἐν τέλει, τῆς ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. τῶν δ' ἐκ ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ ταύτην προφασιζομένων, καὶ διὰ τῦτ' ἐπ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, συγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ἐλεάζαρον, καὶ τὴν γερυσίαν· καὶ δημοσίᾳ αὐτὺς δικαιούντων ποιεῖν ἐπὶ τῷ μὴ παραβῆναι τὸν ὅρκον, ἀποδεικνύυσιν εἶναι τοιύτυς. καὶ οἱ μὲν τῆς καταλαβύσης αὐτὺς συμφορᾶς τοιαύτην φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν ηὑραντο.

ιζ'. Τῦ δὲ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ἐπὶ τῷ μετατάξασθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τὺς Γαβαωνίτας, καὶ τὺς τῶν πλησίον ἐθνῶν παρακαλέσαντος βασιλέας συνάραθαι τῷ κατ' αὐτῶν πολέμῳ, τύτυς παρόντας σὺν αὐτῷ, τέσσαρες δὲ ἦσαν, οἱ Γαβαωνῖται ἰδόντες, καὶ στρατοπεδευσαμένυς ἐπί τινι πηγῇ τῆς πόλεως ἐκ ἄπωθεν παρασκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπεκαλοῦντο σύμμε-

sermonis veritatis indicium ostendebant: nam vestes, quas domo exeuntes nouas induissent, immensa viarum spatia peragrando detritas esse. laceras enim data opera sumpserant, vt ab eo fidem verbis impetrarent, Stantes ergo in medio concionis dicebant, se missos a Gabaonitis et vicinis ciuitatibus, ab ea terra longe dissitis, cum illis amicitias iuncturos foederibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia et munere illis concessum sit Chananaeorum terram possidere, se iis ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere vt ab iis in ciuium numero habeantur. Et illi quidem ista loquentes, atque longi itineris indicia ostendentes, orabant Hebraeos vt cum illis foedera sancirent et amicitiam. Iesus autem dictis eorum credens, quod non essent de gente Chananaeorum, eos in amicitiam recipit: et Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis et sociis, et nihil iniusti contra eos molituros, in istud iusiurandum consentiente vniuerso populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad suos reuersi sunt. Iesus autem cum exercitum in submontanum Chananaeorum tractum duxisset, et audisset Gabaonitas non longe a Ierosolymis habitare, et a Chananaeis oriundos, magistratibus eorum accersitis, fraudis eos incusabat. Cum autem sibi non aliam ad salutem viam patere praetenderent, ideoque necessitate adactos hoc sibi effugium quaesiuisse, Elazarum pontificem et senatum conuocat: eisque censentibus publicis ministeriis deputandos esse, ne fidem iureiurando datam violarent, operis hisce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis iam immineret calamitas, tale sibi praesidium et securitatem inuenerunt.

17. Caeterum cum rex Ierosolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Iesum defeciisse, et vicinarum gentium reges ad bellum simul contra eos gerendum acciuisset; Gabaonitae istos ei adesse videntes, (quatuor autem erant) castrisque circa fontem quendam non longe ab vrbe positis ad oppugnationem sese parare, Iesum in auxilium aduocabant. nam eo tum res eorum deuenerant, vt ab his

χον Ιησῦν. ἐν τούτοις γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ πράγματα, ὡς ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδοκᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶ Χαναναίων γένους στρατευσάντων σωθήσεσθαι διὰ τὴν γενομένην φιλίαν ὑπολαμβάνειν. καὶ Ιησοῦς πανστρατιᾷ σπεύσας ἐπὶ τὴν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀνύσας, ὄρθριος προσβαίνουσι τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ἐπικλινῶν. Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ συνεργίαν ἔμαθεν· ἐπισημήναντος αὐτῷ βρονταῖς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γε μὴν καὶ τὴν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ ἐπιχῇ τὴν τῶν Εβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ιησοῦς ἐν τινι κεκρυμμένους σπηλαίῳ κατὰ Μακχιδά, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε, καὶ τοῦ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀνακειμένων ἐν τῷ ἱερῷ γραμμάτων.

ιή. Κατεστραμμένων δ' ὅλως τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἳ τοὺς Γαβαωνίτας πολεμήσαντες ἐστράτευσαν, ἐπανῆκε πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν Ιησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, παρῆν εἰς τὸ ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. τοῦ δὲ περὶ τῆς Εβραίων ἀρετῆς λόγου πολλοῦ φοιτῶντος εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· καὶ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς πεδινοῖς τῶν Χαναναίων, Παλαιστίνους προσλαβόντες, στρατοπεδεύουσι πρὸς Βηρώθῃ πόλει τῆς Γαλιλαίας τῆς ἄνω, Κεδέσης δ' οὐ πόρρω. Γαλιλαίων δέ εἰσι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον. τοῦ δὲ στρατοῦ παντὸς, ὁπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα· μύριοι δ' ἱππεῖς, καὶ ἅρματα δισμύρια. καταπλήττει δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ιησοῦν καὶ τοὺς Ισραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ κρείττονος εὐλαβεστέρως εἶχον διὰ ὑπερβολὴν τοῦ δέους. τοῦ Θεοῦ δ' ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὸν φόβον, καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ποθοῦσιν, ὑποχομένους τε νικήσειν τοὺς ἐχθρούς,

quidem perniciem exſpectarent; ab illis vero, qui in Chananaeorum gentis excidium bellum mouerant, ſalvari ſe propter initas amicitias exiſtimarent. Tum Ieſus cum toto exercitu vt illis ſuccurreret properans, die noctuque itinere continuato, hoſtes obſidionem molientes ſummo mane aggreditur; cumque terga vertiſſent, per regionis decliuia fugientes eſt perſequutus. Bethora is locus dicitur. Atque illic Deum ſibi in auxilium veniſſe didicit, manifeſto indicio, quod tonitrua et fulmina e caelo miſſa fuerint, et grando deciderit ſolito maior. Quin et illud praeterea contigit, quod dies producta fuerit, ne a nocte appetente reprimeretur Hebraeorum impetus. quo factum eſt vt Ieſus reges apud Macchida deprehenderit in ſpelunca quadam abditos: omneſque poena affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac vltra conſuetum creuerit, palam eſt ex Sacris literis in archiuis Templi repoſitis.

18. Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis inuaſerant, in Chananaeae montana reuerſus eſt Ieſus: ibique magna caede edita praedaque abacta, ad caſtra in Galgalis ſeſe recepit. At cum fama de virtute Hebraeorum in omnium ore atque ſermone apud gentes vicinas percrebreſceret, audita caeſorum multitudine attoniti haeſerunt: ac reges Libanum montem accolentes, et ipſi Chananaei generis, quique in campeſtribus habitarunt Chananaei, Palaeſtinis in auxilium adſcitis, caſtra metati ſunt ad Berotham, oppidum Galilaeae ſuperioris, non procul a Cedeſa. hic autem locus Galilaeorum ditionis eſt. Totus autem exercitus conſtabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, et curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hoſtium multitudo et Ieſum ipſum et Iſraëlitas, et propter metus magnitudinem vix auſi erant vel meliora ſperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, et an quid maius eius ope et auxilio deſiderent, atque eis pollicente victoriam de hoſtibus, iuben-

καὶ κελεύσαντος τοὺς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρῶσαι· θαρσαλέος πρὸς τὰς ὑποχέσεις τοῦ Θεοῦ γενόμενος ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρειττόνων πίστεως παρὰ τοῖς ἀκροωμένοις. διώκων δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐξῆλθε, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· ὥστε τῶν ἀνθρώπων ἐπιλελοιπότων πρὸς τὸ κτείνεσθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνῄρει, καὶ τὰ ἅρματα ἐνεπίμπρα. τήν τε χώραν ἐπ' ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς τολμῶντος εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίᾳ τὰς πόλεις αἱρῶν, καὶ πάλιν ὅ, τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ἔτος δὲ πέμπτον ἤδη παρεληλύθει, καὶ Χαναναίων ὀλίγοι ὑπολέλειπτο, πλὴν εἰ μή τινες εἰς ὀχυρώτατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς δὲ ἐκ τῶν Γαλγάλων ἀναστρατοπεδεύσας εἰς τὴν ὄρειον, ἰσᾶ τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατὰ Σιλοῦν πόλιν· ἐπιτήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὰ πράγματα παράσχῃ· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ἐπὶ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, βωμόν τε ἵστησιν ὅπου προεῖπε Μωϋσῆς, καὶ νείμας τὴν στρατιὰν, ἐπὶ μὲν τῷ Γαριζεὶ ὄρει τὴν ἡμίσειαν ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ Γιβάλῳ τὴν ἡμίσειαν, ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν καὶ τὰς ἱερέας. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας ἐπὶ τῶν βωμῶν γεγραμμένας καταλιπόντες, εἰς τὴν Σιλοῦν ἀνέζευξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ εὐαλώτους, ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν ὀχυρότητος, καὶ τῆς τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἃ τῇ Φυσικῇ τῶν πόλεων πλεονεξίᾳ προσπεριβαλλόμενοι προσεδόκων· τὰς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τὰς Ἰσραηλίτας ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντ' ἦσαν τὸν χρόνον· συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παρήγ-

teque vt eorum equis poplites succiderent et currus igne cremarent, concepta ex his Dei promissis fiducia, contra hostes profectus est, dieque quinta illis superueniens acie concurrit; ac vtrinque acriter pugnatum est, eaque strages edita quae fere omnem audientium fidem superat. Effusos autem longe persequitur, demptisque paucis totum hostium exercitum ferro interimit. Reges etiam ad vnum omnes ceciderunt: adeo vt, hominibus ad caedem deficientibus, equos eorum necauerit et currus igne absumpserit. Regionem deinde vniuersam, nemine ad pugnam exire audente, secure peragrabat; vrbes nempe obsidione capiens, item quicquid vivum deprehenderet occidens.

19. Iam vero exactus erat annus quintus, nec quisquam Chananaeorum amplius supererat, absque iis qui in loca munitissima se receperant. Iesus autem, motis castris ex Galgalis, in montanis collocauit sacrum Tabernaculum ad vrbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amoenitatem, donec templum aedificari res Israëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus et altare statuit vbi Moyses praeceperat; et dein exercitu diuiso, in monte quidem Garizi dimidium eius constituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (vbi et altare est) et cum iis Leuitas et sacerdotes. Cum autem sacra fecissent et diras vibrassent, easque arae inscriptas reliquissent, in Siluntem sunt reversi.

20. Caeterum Iesus iam aetate prouectus, vrbesque Chananaeorum, quae supereſſent, expugnatu difficiles esse videns, tum ob locorum vbi sitae erant munimenta, tum ob valida murorum praesidia; quibus ad vrbes egregie natura munitas in circuitum adiectis, exspectabant vt hostes ab obsidione abstinerent, de iis potiundis desperantes (nam Chananaei, cognito Israëlitas in excidium suum ex Ægypto egressos esse, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. Cumque frequens

γειλε. καὶ σπουδῇ συνδραμόντων, τάτε ἤδη κατορθώμενα, καὶ τὰς γεγενημένας πράξεις, ὡς εἰσιν ἄριστα, καὶ τῷ θεῷ τῷ παραχόντος αὐτὰς ἄξια, καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς κατακολουθῶσιν, ἔλεγε· βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, τολμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆθαι δηλῶν, καὶ στρατιὰν, ὅση ποτὲ κατελπίσασα τῆς αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπειδήπερ αἱ μὲν ἐαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνε καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίε τὲς ἐκ τῆς περαίας τῷ Ιορδάνε συνεξορμήσαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένες, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογῶντας· ἕνα τε κατὰ Φυλὴν, ἀρετῇ προὔχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὴν γῆν ἐκμετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακεργήσοντες, δηλώσεσιν ἡμῖν ἀβόλως αὐτῆς τὸ μέγεθος.

κά. Καὶ Ιησῆς μὲν, τάτες ποιησάμενος τὲς λόγες, συγκάταινον ἔσχε τὸ πλῆθος· καὶ ἄνδρας τὲς ἐκμετρησομένες τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, παραδὲς αὐτοῖς τινας γεωμετρίας ἐπισήμονας, ἓς τάληθὲς ἂν ἔμελλε λήσεθαι διὰ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δὲς ἀποτίσαθαι τῆς τε εὐδαίμονος διάμετρον γῆς καὶ τῆς ἧσσον ἀγαθῆς. ἡ γὰρ Φύσις τῆς Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἴδοι τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρπὲς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκρινόμενα μὲν ἑτέρᾳ γῇ, πανευδαίμονα νομισθησόμενα· τοῖς δὲ Ισραηλιτῶν χωρίοις παραβαλλόμενα καὶ τοῖς Ιεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν ἀναφανησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν· ἀλλ' ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν ἐκτροφήν τε καὶ κάλλος ἂν ἀπολέλοιπεν ἑτέρας. καὶ διὰ τᾶτο τιμητὲς μᾶλλον ἢ μετρητὲς τὲς κλήρες εἶναι δεῖν ὑπέλαβε· πολλάκις ἑνὸς πλέθρε καὶ χιλίων ἀνταξίε γενομένε. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, περιοδεύσαντές τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν,

concurſus factus eſſet, eis recenſuit quae ad id temporis proſpere euenerant, vtque res quas geſſerant pulcherrimae erant, et quales par erat Dei auſpiciis geri, legumque quas amplexi ſunt dignitati conuenientes: praeterea commemorans reges triginta et vnum, qui manus conſerere auſi ſunt, praelio ſuperatos; et exercitum, qui viribus ſuis aliquando fiſus cum illis acie dimicauit, totum internecione ita deletum, vt ne ſoboles quidem iis ſupereſſet. Caeterum quoniam ex vrbibus aliae quidem captae eſſent, aliae vero, ob murorum firmitudinem et incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem poſtularent, cenſebat eos qui ex regione Transiordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, et propter cognationem periculorum ſocios ſe adiunxerant, iam domum remittendos, gratiis pro ope et auxilio illis prius relatis: deinde ex ſingulis tribubus ſingulos, qui virtutis ſuae praecellentis teſtimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permenſi, omnique procul habita malitia, nobis ſine dolo magnitudinem eius renunciabunt.

21. Et Ieſus quidem, cum haec verba feciſſet, populum vniuerſum ſibi aſſentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emiſit, adiunctis ad eos quibuſdam Geometriae peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis vt terrae felicis et minus bonae menſuram aeſtimarent. Telluris enim Chananaeorum natura eiuſmodi eſt, vt videre liceat campos magnos, eoſque fructibus edendis aptiſſimos, qui alii quidem terrae collati fertiliſſimi haberi poſſint, at ſi cum Ierichuntinorum aut Ieroſolymitanorum agris conferantur, nihil fere appariturі ſunt. ac quanquam iis accidit vt exiguum admodum terrae ſpatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate et pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur vt magis ex aeſtimatione quam ex menſura ſortitio fieri deberet. cum ſaepe vnum iugerum millenis contra non carum ſit. At viri qui miſſi fuerant, decem autem erant, terra perluſtrata et aeſtimata, ſeptimo

ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς Σιλῶντα πόλιν, ἔνθα τὴν σκηνὴν ἐσάκεισαν.

κβ'. Καὶ Ἰησοῦς, Ἐλεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν καὶ σὺν τοῖς Φυλάρχοις παραλαβών, νέμει ταῖς ἐννέα Φυλαῖς καὶ τῆς Μανασσητῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν Φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντος δὲ αὐτῷ, ἡ μὲν Ἰούδα λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν Ἰουδαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ἱεροσολύμων, τὸ δ' εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ασκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε τῆς Ἰδουμαίας τὴν Λιγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Βενιαμίται δὲ τὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ἱεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ Βεθήλοις. γενότατος δὲ ὁ κλῆρος οὗτος ἦν διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν. Ἱεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἔλαβον. ἡ δ' Ἐφραΐμου Φυλὴ τὴν ἄχρι Γαδάρων ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένην ἔλαχεν· εὐρείαν δὲ ὅσον ὑπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευτᾷ πεδίον. τῆς δὲ Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτος δὲ ἐπὶ Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. καὶ μετὰ τούτοις Ἰσάχαρις, Κάρμηλόν τε ὄρος καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ μήκους ποιησαμένη τέρμονα, τὸ δ' Ἰταβύριον ὄρος τοῦ πλάτους. Ζαβουλωνίται δὲ τὴν μέχρι Γεννησαρίτιδος, καθήκουσαν δὲ περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ Καρμήλου, κοιλάδα προσαγορευομένην διὰ τὸ καὶ τοιαύτην εἶναι, Ασηρίται φέρονται πᾶσαν τὴν ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένην. Αρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἣ καὶ Ακτιπάς. τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλιλαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλίται παρέλαβον, ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ τῶν τοῦ Ἰορδάνου πηγῶν, αἳ τὴν ὁρμὴν ἐκ τοῦ ὄρους ἔχουσιν, ἐκ τοῦ καθήκοντος τοῖς ὄροις κατὰ βόρεια πόλεως Αρχῆς παροικούσης. Δανίται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δύομενον τέτραπται τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν, Αζώτῳ καὶ Δώροις ὁριζόμενοι· Ἰάμνιάν

menſe ad eum in Siluntem vrbem reuerſi ſunt, vbi Tabernaculum conſtituerant.

22. Tum Ieſus, aſſumpto Eleazaro cum ſenatu et tribuum principibus, diuiſit regionem nouem tribubus et Manaſſitarum dimidiae, cuique tribui agri portionem pro eius magnitudine partitus. Cum iis ſortitus eſſet, Iudae quidem ſorte obtigit omnis ſuperior Iudaea Ieroſolymas vſque protenſa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem ſorte vrbes erant Aſcalon et Gaza. Symeonis vero tribui, nam ſecunda erat, obvenit Idumaeae pars Ægypto et Arabiae contermina. At Beniamitae terram ſorte habuere, quae a Iordane fluuio longitudine quidem vſque ad mare pertingit; latitudine vero Ieroſolymis et Bethelis terminatur. haec autem ſors anguſtiſſima erat propter ſoli bonitatem: nam et Ierichunta et Ieroſolymitarum vrbem acceperunt. Ephraïmi autem tribus terram a Iordane fluuio vſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet a Bethelis ad Campum vſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia a Iordane quidem vſque Dora vrbem habuit, latitudine vero ad Bethſana, quae nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem et fluuium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitae vero terram ad Genneſaritidem vſque lacum, Carmelo autem et mari contiguam, ſunt ſortiti. Quae vero regio poſt Carmelum ſita eſt, conuallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obuerſa, Aferitis ceſſit. Vrbs autem Arce in eorum portione erat, quae etiam Actipus nuncupatur. Illa vero quae ad orientem ſpectant vſque ad Damaſcum vrbem et Galilaeam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitae, ad Libanum vſque montem et Iordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, attingente fines boreales vrbis Arces finitimae. Danitae autem vallis quaecunque occidenti ſoli obiacent, adepti ſunt, Azoto et Doris clauſi; omnemque Iamniam ſimul et Gettam ab Aca-

τε πᾶσαν καὶ Γέτταν, ἀπ' Ακάρωνος ἕως τῦ ὄρυς ἐξ ἧ Ιύδα ἤρκτο Φυλή.

κγ'. Καὶ ἐξ μὲν ἔθνη, τῶν υἱῶν τῦ Χαναναίυ Φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν, διεῖλεν ἅτως Ιησῦς, καὶ τὴν γῆν ταῖς ἐννέα καὶ τῇ ἡμισείᾳ Φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι. τὴν γὰρ Αμορίτιν, καὶ αὐτὴν ἅτως ἀΦ' ἑνὸς τῶν Χαναναίυ παίδων καλεμένην, Μωϋσῆς ἤδη προειληΦὼς νενεμήκει ταῖς δυσὶ Φυλαῖς καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τῦτο δὲ καὶ πρότερον δεδηλώκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα καὶ Αρκαίυς καὶ Αμαθαίυς καὶ Αριθαίυς ἀδιακόσμητα ἦν.

κδ'. Ιησῦς δὲ, τῦ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη πράττειν ὅσα καὶ νοήσειε, τῶν τε μετ' αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντων ἀμελῶς προσάντων τῦ κοινῇ συμΦέροντος, παρήγγελλε Φυλῇ ἑκάστῃ, τῦ γένυς τῶν Χαναναίων μηδὲν ὑπολιπεῖν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ· τὴν γὰρ ἀσΦάλειαν αὐτοῖς καὶ τὴν Φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν ἐν μόνῳ τύτῳ καὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς εἶναι προειπεῖν, καὶ τῦτ' αὐτὺς πεπεῖσθαι· καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι. προειλήΦεισαν γὰρ ἤδη κατὰ τὴν Αμορίαν τὰς δέκα. τύτων τρεῖς ἀπονέμει τοῖς Φυγάσιν οἰκεῖν ἐν αὐταῖς· πολλὴ γὰρ ἦν πρόνοια τῦ μηδὲν ὧν Μωϋσῆς διέταξε παραλιπεῖν· τῆς μὲν ἧν Ιούδα Φυλῆς Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς ΕΦραΐμυ, τῆς ΝεΦθαλίτιδος δὲ Κεδέσην. ἔστι δὲ καὶ τῆς καθύπερθεν Γαλιλαίας τῦτο χωρίον. νέμει δὲ καὶ τῆς λείας ὅσα ἦν ἔτι λοιπά· πλείστη δ' ἐγεγόνει. καὶ μεγάλως πλύτυς περιεβέβληντο, καὶ κοινῇ πάντες καὶ κατ' ἰδίαν ἕκαστος, χρυσῦ τε καὶ ἐσθήτων καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἕνεκα· τετραπόδων δὲ πλῆθυς, ὅσων οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, προσγενομένυ.

κε'. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην κατὰ τὴν Αμοραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Επεὶ ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης τῦ ΕΒραίων "γένυς, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην ἔδωκε, καὶ κτησεῖσαν εἰς "ἅπαν ἡμετέραν Φυλάξειν ὑπέχηται, συνεργίας δὲ τῆς

rone ad montem vſque, ex quo incipit tribus Iudae.

23. Ad hunc quidem modum ſex gentes, a filiis Chananaei denominatas, Ieſus diuiſit, terramque earum nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoraeam enim, et ipſam ab vno ex Chananaei filiis nominatam, Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem et ſupra memoraui. Loca vero circa Sidonem, et quae ad Arucaeos et Amathaeos et Arithaeos pertinebant, nondum diſtributa erant.

24. Caeterum Ieſus, cum a ſenectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio ſucceſſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, vnicuique tribui plena concione imperabat, vt e terra, quae ſibi ſorte obuenerat, totam Chananaeorum gentem exſcinderet et deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſen etiam praedixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero vt Leuitis vrbes octo et triginta concederentur. iam enim decem vltra fluuium in Amoraea acceperant. Harum tres profugis in Aſyla aſſignat, vt illas incolerent; (magnae enim ei curae erat, ne quid eorum omitteret, quae Moyſes ordinauerat) et quidem Chebronem de tribu Iudae, Sicima vero ex Ephraïmitica, et Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem et hic locus in Galilaea ſuperiori. Quin et praedae quicquid reliquum erat Iſraëlitis partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes et priuatim ſinguli magnis affluebant diuitiis, propter vim ingentem auri et veſtium ac reliquae ſupellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

25. Poſt haec itaque aduocato in concionem exercitu, ad eos qui vltra Iordanem iuxta Amoraeam ſedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui vna expeditionem ſuſceperant) hunc in modum loquutus eſt. "Cum Deus, et pater et dominus Hebraeorum gen-"tis, hanc nobis terram poſſidendam dederit, poſſeſſam-

"παρ' ὑμῶν κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου δεομένοις αὐτὸς εἰς ἅ-
"παντα προθύμως ἐδώκατε· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι
"δυσκόλου περιμένοντος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν Φειδοῖ
"τῆς προθυμίας ὑμῶν, ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν ἡμῖν αὐ-
"τῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ κατεπείξοντα, καὶ μὴ τοῖς νῦν
"καμοῦσαν αὖθις βραδυτέραν. χάρις τε οὖν ὑμῖν ὧν συνή-
"ραθε κινδύνων, καὶ οὐχὶ νῦν μόνον, ἀλλὰ εἰς ἅπαν ὅτως
"ἕξομεν, ὄντες ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ παρὰ
"τῇ διανοίᾳ κρατεῖν ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε
"τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῖν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς
"ἀνεβάλλεσθε, καὶ πονήσαντες εἰς ἃ νῦν εὐνοίᾳ Θεοῦ κατέ-
"σημεν, ἔπειθ' ὅτως ἐκρίνατε αὐτῶν μεταλαμβάνειν. γέ-
"γονε δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς ἐκ τῶν σὺν ἡμῖν
"πόνων πλοῦτος ἄφθονος, λείαν τε πολλὴν ἐπαξομένοις καὶ
"χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ τὸ τούτων ἐπὶ πλέον ἡ παρ' ἡμῶν
"εὔνοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βουληθείητε κατ' ἀμοιβὴν πρόθυ-
"μον. ὅτε γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, κατα-
"φρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπολθόντος· ὅτ' ἔσιν ὁδὸν ἐφ'
"ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. χαίροντας οὖν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς
"κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ παρακαλοῦμεν μηδένα τῆς πρὸς
"ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπολαμβάνειν· μηδ', ὅτι μεταξὺ
"ποταμὸς ὅτός ἐστιν, ἑτέρους ἡμᾶς νοήσετε καὶ οὐχὶ Ἑβραίους.
"Ἀβράμου γὰρ ἅπαντες ἐσμὲν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦν-
"τες, Θεός τε εἷς τούς τε ἡμετέρους προγόνους καὶ τὰς ὑμῶν
"αὐτῶν παρήγαγεν εἰς τὸν βίον· ὃ τῆς θρησκείας ἐπιμε-
"λεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως διέ-
"ταξε, φυλακὴν ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόντων μὲν τού-
"τοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος εὔνουν εἶναι καὶ σύμμαχον
"ἑαυτόν· ἐκτραπέντων δὲ εἰς ἑτέρων ἐθνῶν μίμησιν, ἀπο-
"σφαλησομένους τὸ γένος ὑμῶν". ταῦτα εἰπὼν, καὶ καθ'
ἕνα τοὺς ἐν τέλει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἅπαν ἀ-
σπασάμενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμπε δ' αὐ-
τοὺς ὁ λαὸς ἐκ ἀδακρυτί, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπελύ-
θησαν.

"que semper se nobis conseruaturum esse promiserit, ope "autem vestra et auxilio egentibus promptissime ad omnia, "prout Deus praeceperat, vosmet obtuleritis; aequum est, "cum nihil praeterea arduum supersit, vt vos iam requietem "habeatis, dum vestrae alacritati parcimus; vt si ea rursum no- "bis opus esset, ad pericula imminentia depellenda paratam "habeamus, et non, quasi praesentibus defatigatam, in poste- "rum tardiorem. Gratias itaque vobis pro discriminibus vna "nobiscum aditis habemus, et non nunc solum, sed in omne "aeuum pariter habituri sumus; ita a natura comparati vt ami- "cos recordemur, et in memoria retineamus quaecunque ve- "stra ope nobis prouenerunt, quodque bonorum vestrorum "fruitionem propter nos distuleritis, et nobiscum laborantes "circa ea quae Dei benignitate tandem assequuti sumus, post "haec vobis ita visum fuerit propriorum participes fieri. "Magnae autem ad vestras facultates ex communi nostrum "vtriusque labore accessere diuitiae, (vt qui praedaeque mul- "tum atque auri et argenti hinc abducturi estis) et, quod pluris "est quam ista omnia, nostra beneuolentia, atque alacritas ad "beneficium quodcunque volueritis referendum. Iis enim, "quae praeceperit Moyses, ne tantillum quidem excidistis, "contempta mortui auctoritate: nec quicquam est, pro quo "vobis gratias non agimus. Laetos igitur vos ad vestras pos- "sessiones dimittimus, ac obsecramus vt vestram nobiscum "cognationem nullis terminis definiri existimetis; neue, quod "inter nos fluuius hic intermeet, alios nos esse cogitetis quam "Hebraeos. Omnes enim ab Abramo sumus, qui vel hanc vel "illam ripam incolimus, ac vnus Deus tam nostros quam ve- "stros maiores in vitam eduxit: cuius cultui vobis cura adhi- "benda est, eique reip. formae, quam ipse per Moysen insti- "tuit, omnia diligenter obseruando. Quo quidem fiet, vt "dum in his permaneatis, Deus vobis propitius futurus sit et "adiutor; si vero ad aliarum gentium mores imitandos de- "sciueritis, et ille genus vestrum auersabitur". Haec cum dixisset, et vnumquemque magistratuum singillatim, com- muniterque turbam vniuersam salutasset, ipse quidem sub- stitit; eos autem non sine lacrymis prosequebatur populus, atque aegre ab inuicem discesserunt.

κς'. Καὶ διαβᾶσα οὖν τὸν ποταμὸν ἥτε Ρουβηλὶς Φυλὴ καὶ Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν Μανασσητῶν αὐτοῖς συνείποντο, βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης ἱδρύονται τῷ Ιορδάνῃ, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τὰς πέραν κατοικησομένας οἰκειότητος. ἀκήσαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρύθαι τοὺς ἀπολυθέντας, οὐ μεθ' ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέστησαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐπὶ νεωτερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ Θεῶν, ἐκ ἤθελον ἀπιστεῖν, ἀλλὰ περὶ τὴν θείαν θρησκείαν τὴν διαβολὴν πιθανὴν νομίζοντες, ἔνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμύνῃ τῶν τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κολάσοντες αὐτὰς τῆς παρατροπῆς τῶν πατρίων ἐθῶν. ἃ γὰρ ἐδόκει τὴν συγγένειαν αὐτὰς λογίζεθαι καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν τὴν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τῷ Θεῷ βουλητὸν, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστράτευσαν ὑπ' ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτὰς Ιησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβουλεύοντες ὑπόπειραν αὐτῶν τῆς γνώμης λαβεῖν πρῶτον, ἔπειτ' ἂν κακοήθη μάθωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβευτὰς πρὸς αὐτοὺς, Φινεέσην τὸν υἱὸν Ελεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς Εβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαντες τὸν βωμὸν ἐπὶ τῆς ὄχθης τῷ ποταμοῦ διαβάντες ἔστησαν. ὡς δὲ περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομένων ἐκκλησία συνελέγη, φᾶς Φινεέσης, "μείζω μὲν αὐτὰς ἁμαρτεῖν, ἔλεγεν, ἢ "ὥστε λόγοις ἐπιτιμηθέντας νουθετηθαι πρὸς τὰ μέλλοντα. "πλὴν ὅ, πρὸς τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας ἀποδόντας, συ"θὺς ἐφ' ὅπλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς "δὲ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι "σκοπήσαντας, ἄτω ποιήσαθαι τὴν πρέσβειαν· ἵνα τὴν αἰ"τίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν κατασκευ"άσαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μετιόντες ὑμᾶς κα"τὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βωμὸν, καὶ δικαίως "ἀμυνώμεθα τῆς διαβολῆς ἐλεγχθείσης ἀληθῶς. ἃ γὰρ "ἠξιώμεν ὑμᾶς πείρᾳ τῆς τῷ Θεοῦ γνώμης ἐντὸς γεγενημέ-

26. Itaque cum fluuium traieciſſet tribus Rubeli et Gadis, et quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſequuti, altare ſuper ripam Iordanis ſtatuunt, in monumentum apud poſteros et ſignum fraternae neceſſitudinis cum iis qui terram trans Iordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Iordanis erant, audientes aram a dimiſſis exſtructam eſſe, non tamen qua voluntate eam erexerant, ſed ad nouum cultum Deoſque peregrinos introducendos, rumori diffidere noluerunt, ſed religionis calumniam pro re veriſimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta perſequendos, fluuium tranſiturі, et ob patrios ritus violatos poenas ab iis exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis et dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, et iſtius quo gaudet cultus rationem habendam eſſe. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem ſeſe accinxerunt: Ieſus autem et Eleazarus pontifex cum ſenatu ipſos cohibebant, ſuadentes vt ſermonibus prius qua mente id feciſſent experiri vellent; deinde ſi forte malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineeſen Eleazari filium, et cum eo decem alios praecipuae apud Hebraeos dignitatis, vt ex iis reſciſcerent quid ſibi voluerint altare ſuper ripam fluuii poſt tranſitum ſtatuentes. Vt vero illi fluuium traiecerant et ad eos venerant, ſtatim aduocata eſt concio, et Phineeſes in medio ſtans, "maius illos in ſe peccatum admiſiſſe, aiebat, quam vt "verbis reprehenſi in poſterum cauere admoneantur. Sed "ipſos, non, ad culpae magnitudinem reſpicientes, protinus "ad arma et ad vltionem manibus ſumendam accurriſſe; "ſed de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos quod for- "taſſe verbis ad ſanam mentem reduci poſſint, hanc lega- "tionem ſuſcepiſſe: vt, cauſa cognita, qua moti altare "exſtruxiſtis, non temere vos armis perſequi videamur, "qui pio animo aram forſan poſuiſtis, iuſteque vos vl- "ciſcamur modo accuſationem veram eſſe conſtiterit. Vix "enim credere potuimus, vos, qui Dei voluntatem per- "ſpectam habuiſtis, et legum, quas ille vobis dedit, au-

κς'. Καὶ διαβᾶσα οὖν τὸν [illegible] ἀκροατὰς ὑπάρχον-
καὶ Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν Μ[illegible] ας εἰς τὸν ἴδιον κλῆ-
βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης ἱδρ[illegible] ίνα περὶ ὑμᾶς π
ἔπειτα γενησομένοις καὶ σ[illegible] ἡν σκηνὴν κο
οἰκησομένους οἰκειότητος [illegible] πάτριος
ἱδρύσθαι τοὺς ἀπολυ[illegible] : προ
ἔτησαν αὐτὸν, ἀλ[illegible] τν
γῇ Θεῶν, ἐκ ἤθ[illegible] ..ο
σκεῖαν τὴν διαβ[illegible] ..ημένοις,
ἐπ' ἀμύνῃ τῶν [illegible] πόνον· ἀλλὰ περὶ
ποταμὸν, κ[illegible] ..οηθήσομεν, καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ
τρίων ἐθῶν [illegible] ..ναίων διαφέρειν ὑπολαμβάνοντες,
καὶ τὸ ἀ[illegible] ..οις διαφθείροντες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ
βλητὸ[illegible] ..ν τὸν ποταμὸν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔξω
τευσ[illegible] ..αι. πανταχῇ δ' ἐν τοῖς τότε ἐσέ· καὶ ἀποδρᾶναι
Ελ[illegible] ἐξουσίαν αὐτῇ καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδύνατον. εἰ
ε[illegible] οἴεσθε τὴν ἐνθάδε παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τῷ σω-
"φρονεῖν, ἐδὲν κωλύσει πάλιν τὴν γῆν ὑμᾶς ἀναδάσασθαι,
"καὶ ταύτην ἀνεῖναι μηλόβοτον. ἀλλ' εὖ ποιήσετε σωφρο-
"νήσαντες, καὶ ἐπὶ νεαροῖς μεταθέμενοι τοῖς ἁμαρτήμασι.
"καὶ παρακαλῶμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων καὶ γυναικῶν, μὴ
"παραχεῖν ἡμῖν ἀνάγκην ἀμύνασθαι. ὡς οὖν τῆς ὑμετέρας
"αὐτῶν σωτηρίας, καὶ τῶν Φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλη-
"σίᾳ κειμένης, ἅτω βουλεύεσθε· λόγοις ἡττηθῆναι συμφέ-
"ρειν ὑπολαβόντες, ἢ πεῖραν ἔργων καὶ πολέμου περιμένειν.

κζ'. Τοσαῦτα τοῦ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ προεσῶ-
τες τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο περὶ
τῶν ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε συγγε-
"νείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποσήσεσθαι, μήτε κατὰ νεωτε-
"ρισμὸν ἀνασῆσαι τὸν βωμὸν, ἔλεγον· ἀλλὰ Θεόν τε ἕνα
"γινώσκειν τὸν Ἑβραίοις ἅπασι κοινὸν, καὶ τὸν πρὸς τῆς σκη-
"νῆς βωμὸν χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσειν. τὸν μέντοι γε
"νῦν ἀνασαθέντα, διὶ ὃν καὶ ὕποπτοι γεγόνασιν, ἀ κατὰ
"θρησκείαν ἱδρύσθαι, σύμβολον δὲ ὅπως εἴη καὶ τεκμήριον

"ditores exſtitiſtis, disiunctos a nobis et ad ſortem pro-
"priam iam reuerſos, quam gratiae Dei eiuſque veſtrum
"curae et prouidentiae acceptam debetis, illius tam cito
"obliuiſci poſſe, atque, Tabernaculo et arca et altari pa-
"trio relictis, Deos alienos introducere, moribus Chana-
"naeorum prauis obſequutos. Sed nihil mali commeruiſ-
"ſe videbimini, ad poenitentiam adducti, et non ad ma-
"iorem inſaniam prolapſi, e contra vero leges patrias re-
"veriti et memoria complexi. Quod ſi in delictis perſiſta-
"tis, nullum pro legibus laborem detrectabimus; ſed, flu-
"vio ſuperato, earum ipſiuſque pariter Dei honorem tue-
"bimur, inter vos et Chananaeos nihil intereſſe exiſtiman-
"tes, ſed vos quoque ſimiliter ac ipſos perimentes. Caue-
"te enim putetis voſmet, quia fluuium tranſiſtis, extra Dei
"poteſtatem euaſiſſe. Vbique autem vos ambit eius impe-
"rium; nec quoquo modo licet eius potentiam et ex ea
"vindictam effugere. Si vero arbitremini veſtrum ad haec
"loca acceſſum obſtare quo minus recte ſentiatis; vobis in-
"tegrum erit terram iterum diuidere, et hanc ipſam peco-
"ribus compaſcuam relinquere. Sed bene agetis ſi ad ſa-
"nam mentem redeatis, et poſt noua peccata ſententiam
"mutetis. Voſque per liberos ac coniuges obſecramus,
"ne nobis neceſſitatem vobiſcum dimicandi imponatis.
"Quaſi vero veſtra omnium ſalus vobiſque chariſſimorum
"in hac concione ſita eſſet, ita conſilium inite, melius
"eſſe rati verbis perſuaderi, quam factorum bellique ex-
"perimento ſtare".

27. Cum haec diſſeruiſſet Phineeſes, qui praeerant concioni populuſque ipſe vniuerſus coeperunt crimina ſibi obiecta diluere, dicebantque, "ſe neque a cognatione de-
"feciſſe, neque innouandi ſtudio aram erexiſſe; ſed Deum
"vnum agnoſcere, Hebraeis omnibus communem, atque
"illud aeneum ante Tabernaculum poſitum altare ad ſacra
"facienda. At quod nunc ereximus, quodque veſtrae
"ſuſpicioni anſam praebuit, non religionis ergo exſtru-
"ctum eſt, ſed vt ſignum ſit et indicium in omne aeuum
"neceſſitudinis quae nobis vobiſcum interceſſit, atque

"εἰς τὸν αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀνάγκη τοῦ "σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ' ὑχὶ παραβά- "σεως ἀρχὴ, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡμῖν τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ "τὸν βωμὸν αἰτίᾳ κατασκευάσαι γένοιτο ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. "ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἔχοντες ὑπόληψιν, μηδὲν κατα- "γινώσκετε τούτων, ἐφ' οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, "ὅσοι, τοῦ Αβράμ γένος ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειρῆσιν ἔθε- "σι, καὶ τοῦ συνήθους τρόπου παρηλλαγμένοις".

κή. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆν πρὸς Ιησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ. ὁ δὲ, χαίρων ὅτι μηδεμία ἀνάγκη στρατολογεῖν αὐτὸς μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ ἀνδρῶν συγγενῶν, χαριστηρίους ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ θυσίας ἐπετέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ιησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικίμοις διῆγεν. ἔτει δ' ὕστερον εἰκοστῷ, ὑπέργηρως γὰρ ἦν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα τῶν πόλεων, καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν γερουσίαν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ἦν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν, τάς τε εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς· πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ χήματος εἰς τοῦτο δόξης καὶ περιουσίας προελθοῦσι· φυλάττειν τε τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν, ἔχουσαν ὕτως πρὸς αὐτοὺς, παρεκάλει, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς διαμένειν τὸ θεῖον. αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπίοντι τοῦ ζῆν, παραίνεσιν αὐτοῖς τοιαύτην καταλιπεῖν· κἀκείνους ἠξίᾳ διὰ μνήμης ποιήσασθαι τὴν παρακέλευσιν.

κθ. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας διαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν χρησίμων, συνδιέτριψε τεσσαράκοντα· στρατηγὸς δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν γίνεται, πέντε καὶ εἴκοσι. ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ὧν ἐνδεὴς, μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἄπειρος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος· πρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὔψυχος καὶ μεγαλότολμος, πρυτανεῦσαί τε τὰ κατὰ τὴν

"cauſa iuſta cur recte de Deo ſentiamus ritibuſque patriis "adhaereamus; et non, vt vos ſuſpicamini, tranſgreſſio- "nis principium. Deus autem nobis teſtis ſit locuples, "quod eo ſolum nomine aram hanc exſtruendam eſſe fe- "cerimus. Vnde vobiſmet meliora de nobis perſuadentes, "nihil tale nobis imputetis, propter quod morte digni cen- "ſendi ſunt, quotquot, ab Abramo oriundi, nouis mori- "bus ſtudentes a receptis diſcedunt inſtitutis.

28. Cum autem Phineeſes hanc honeſtam orationem habentes collaudaſſet, reuerſus eſt ad Ieſum, et quae illi feciſſent populo narrabat. Illi vero, gaudentes quod nulla exercitum colligendi foret neceſſitas, nec ad cognatorum ſanguinem fundendum et bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtulerunt. Ac poſt haec, multitudine ad ſua patrimonia dimiſſa, Ieſus ipſe Sicimis agebat. Anno autem poſt viceſimo (tum enim ſenio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, et cum ſenatu magiſtratibus, atque e plebe quotquot commode congregare potuit, cum adeſſent, et illis cuncta Dei beneficia in memoriam reuocauit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tantam gloriam et rerum abundantiam prouectis) Deique voluntati, eis adeo benignae, obſequium praeſtare hortabatur, vtpote quod ſola pietate futura numinis erga eos beneuolentia niteretur. Sibi enim iam opportunum eſſe dicebat, e vita diſceſſuro, huiuſmodi eis admonitionem relinquere: eoſque rogabat vt adhortationem ſuam memoria perpetuo tenerent.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant haec verba feciſſet, mortem obiit, cum annos vixiſſet centum et decem. quorum quadraginta cum Moyſe, vt ab eo ſibi vtilia diſceret, commoratus eſt: illius vero poſt obitum imperium habuit quinque et viginti annos. Vir autem erat, qui neque prudentiam deſiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; ſed in vtroque ſummus: tam in operibus et periculis fortis et magnanimus,

εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τὴν ἀρετὴν ἡρμοσμένος. θάπτεται δὲ ἐν πόλει Θαμνᾷ τῆς Ἐφραΐμων Φυλῆς. θνήσκει δὲ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεύς, Φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτῷ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλή, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Μετὰ δὲ τὴν τούτων τελευτὴν Φινεέσης προφητεύει κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ τοῦ Χαναναίων γένους τῇ Ἰουδαίᾳ φυλῇ παραχεῖν τὴν ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ τῷ λαῷ διὰ σπουδῆς ἦν μαθεῖν τί καὶ Θεῷ δοκεῖ. καὶ προσλαβοῦσα τὴν Συμεωνίδα, ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν ἐκείνων ὑποτελῶν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ τοῦτο ποιῶσιν.

β'. Χαναναῖοι δ', ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ Βεζέκην αὐτοὺς ὑπέμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκηνῶν Ἀδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκηνῶν κύριος, Ἀδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων γλώττῃ κύριος λέγεται· ἠλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τὸ τεθνάναι Ἰησοῦν. συμμίξαντες δ' αὐτοῖς οἱ Ἰσραηλῖται, ταῖς δυσὶ φυλαῖς αἷς προεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑπὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν Ἀδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λήσεσθαι Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθώς, ἃ κατὰ δυοῖν καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πράξας πρότερον οὐκ ἐνετράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ἱεροσολύμων· τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ διεξῆσαν αἱροῦντες τὰς πόλεις· πλείστας τε λα-

quam in pacis consiliis magnae solertiae, virtutisque ad omne tempus accommodatae. Sepultus est autem in oppido Thamna tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur et Eleazarus pontifex, sacerdotio Phineesae filio relicto: eiusque monumentum et sepulchrum exstat in vrbe Gabatha.

CAP. II.

Quomodo imperatore mortuo Israëlitae, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Beniaminis tribus, praeter viros DC. *interempta est.*

HOrum autem post obitum Phineesses vaticinatus est iuxta Dei voluntatem, vt in Chananaeorum generis excidium Iudae tribus principatum acciperet. nam populo curae erat cognoscere quid Deo facto optimum videretur. Atque illa sibi sociam assumpsit tribum Symeonitidem, ea lege vt tributariis e Iudae ditione sublatis, idem facerent illis qui in Symeonis sorte relicti erant.

2. Chananaei autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos exspectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum significat; nam Adoni Hebraeorum lingua dominus dicitur) sperabantque de Israëlitis se victoriam reportaturos esse, quod mortuus esset Iesus. Israëlitarum vero duae tribus praedictae cum his congressae egregie pugnauerunt: et illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes insequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non semper potui "latere Deum, iam eadem passus, quibus antea duos et "septuaginta reges afficere non erubui.„ Et viuum quidem Ierosolymas vsque deportarunt: fato vero functum terrae mandauerunt. deinde regionem obierunt, vt vrbes expugnarent; et, captis quamplurimis, Ierosolymas adorti

εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ πρὸς δ
μοσμένος. θάπτεται δὲ ἐν π
λῆς. θήσκει δὲ κατ' αὐτὸν
χιερεὺς, Φινεέσῃ τῷ πα
καὶ μνημεῖον αὐτῷ καὶ

ἠν μὲν κάτω λαβόν-
νοῦντας· χαλεπὴ
τειχῶν ὀχυρότη-

ἱερῶνα· καὶ
δὲ τὸ τῦ
ἰ με
ξ
/
χὶ
ων διχιλίων ..
κατὰ Μωϋσέως ἐντολ

Ὡς, ἀποθανόν
ται τὰς
ρῶν· γ
ρεῖς ἀ

Μ
τὴν
Ι

„ ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν
„ καὶ τοῖς Ιέθρᾳ τῦ Μαδιανίτᾳ ἀπο-
„ γὰρ ἦν γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν
„ καταλιπόντες ἠκολυθήκεσαν ἐκείνοις, καὶ συν-
„ τοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμυ.

δ'. Η δὲ Ιούδα Φυλὴ καὶ Συμεωνὶς, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τῶν δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ασκάλωνά τε καὶ Αζωτον. διαφεύγει δ' αὐτὰς Γάζα, καὶ Ακκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τὰς ἐπελθόντας. καὶ αἵδε μὲν αἱ Φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τῦ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατέθεντο τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμίται δὲ, τύτων γὰρ ἦν Ιερουσόλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν αὐτὴν συνεχώρησαν Φόρυς τελεῖν. καὶ ἔτως παυσάμενοι πάντες, οἱ μὲν τῦ κτείνειν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἠχόλυν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ Φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτην μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελεσμένοις ἀρκύμενοι Φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

ς'. Η δὲ Εφραΐμ, πολιορκῦσα Βέθηλα, τέλος ἀδὲν ἄξιον τῦ χρόνυ καὶ τῶν πόνων ἤυρισκε τῆς πολιορκίας. οἱ δὲ, καίπερ ἀχθόμενοι, τῇ παθέδρᾳ προσκαρτέρουν. ἔπει-

ſunt. Ac parte
omnes in ea habit
ſione capere illis
inem locique
Quam ob
i capta i
uc g
m
ia
at ſimili
uneri dederunt
terram vero reliquam
Moyſis, donarunt: hic autem era
quos Moyſes in Chananaeam praemiſerat.
ris Iethrae Madianitae, Moyſes enim ſocer era
vt eam habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ip
quuti ſunt, et cum eis erant in deſerto.

arunt. Poſtea vno e ciuibus
s accederet ad neceſſaria cu-
nitatem illi et cognatis eius
roderet: iſque iurauit ſe
m eſſe. Ac ille qui-
um ſuis ſeruatur: illi
occupabant.
intermittebant aut
ebuſque ruſticis,
lis prouentum
eſtam diſci-
u amplius
gitiis ir-
l con-
uod
le-

4. At tribus Iudae et Symeonis vrbes quidem omnes in montanis Chananaeae ceperunt; in planitie vero et ora maritima ſolas Aſcalonem et Azotum. Illos autem euaſit Gaza, vt et Accaron: nam cum eſſent in campeſtribus et curribus abundarent, impetum in eos facientes damno ſemper afficiebant. Ac iſtae quidem tribus, ex bello valde locupletatae, ſuas in vrbes ſe receperunt, et arma depoſuerunt.

5. Beniamitae vero, nam horum in ſorte erant Ieroſolymae, habitantibus ea lege vrbem conceſſerunt, vt eorum vectigales eſſent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem a caedibus, alii vero a periculis, ad agrorum culturam ſe contulerunt. Reliquae autem tribus, et ipſae Beniamitarum exemplo motae, idem fecerunt: ac, tributorum ſolutione contenti, permiſere Chananaeis a bello vacare.

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admouiſſet, multo tempore ac labore obſidioni impenſo nihil proficiebat. Illi tamen, quamuis moram aegre fere-

βόντες, ἐπολιόρκουν Ιεροσόλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτειναν τὰς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τειχῶν ὀχυρότητι καὶ Φύσει τῆ χωρίᾳ.

γ'. Οθεν μετεστρατοπέδευσαν εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνυσι πάντας. ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, οἱ διὰ σωμάτων μεγέθη καὶ μορφὰς ἀδὲη τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις παραπλησίας παράδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. δείνυνται δ' ἔτι καὶ νῦν τάτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον γέρας ἔδοσαν μετὰ τῶν δισχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωϋσέως ἐντολάς· ἔτος δ' ἦν τῶν κατασκόπων εἷς, ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. διδόασι δὲ καὶ τοῖς Ιέθρᾳ τῆ Μαδιανίτᾳ ἀπογόνοις, Μωϋσέως γὰρ ἦν γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολουθήκεσαν ἐκείνοις, καὶ συνῆσαν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

δ'. Η δὲ Ιούδα Φυλὴ καὶ Συμεωνὶς, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τῶν δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ασκάλωνά τε καὶ Αζωτον. διαφεύγει δ' αὐτὰς Γάζα, καὶ Ακκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τὰς ἐπελθόντας. καὶ αἱδε μὲν αἱ Φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τοῦ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατέθεντο τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμίται δὲ, τούτων γὰρ ἦν Ιεροσόλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν αὐτὴν συνεχώρησαν Φόρους τελεῖν. καὶ ἔτως παυσάμενοι πάντες, οἱ μὲν τοῦ κτείνειν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἠχόλουν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ Φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτην μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελεσμένοις ἀρχόμενοι Φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

ς'. Η δὲ Εφραΐμου, πολιορκοῦσα Βέθηλα, τέλος ἀδὲη ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πόνων ἤυρισκε τῆς πολιορκίας. οἱ δὲ, καίπερ ἀχθόμενοι, τῇ παθέδρᾳ προσκαρτέρουν. ἔπει-

ſunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: ſuperiorem vero obſidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

3. Quam ob rem caſtra mouerunt ad Chebronem: atque ea vi capta incolas omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem et formam multum aliis hominum diſpares, ſtupendum erant ſpectaculum et res auditu horrenda. monſtrantur et adhuc etiamnum horum oſſa, in nullo iis quae ſub fidem veniunt ſimilia. Et hoc quidem oppidum Leuitis eximio muneri dederunt cum agro duum millium cubitorum. terram vero reliquam Chalebo, iuxta mandatum Moyſis, donarunt: hic autem erat vnus e ſpeculatoribus, quos Moyſes in Chananaeam praemiſerat. Quin et poſteris Iethrae Madianitae, Moyſes enim ſocer erat, terram, vt eam habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ipſos ſequuti ſunt, et cum eis erant in deſerto.

4. At tribus Iudae et Symeonis vrbes quidem omnes in montanis Chananaeae ceperunt; in planitie vero et ora maritima ſolas Aſcalonem et Azotum. Illos autem euaſit Gaza, vt et Accaron: nam cum eſſent in campeſtribus et curribus abundarent, impetum in eos facientes damno ſemper afficiebant. Ac iſtae quidem tribus, ex bello valde locupletatae, ſuas in vrbes ſe receperunt, et arma depoſuerunt.

5. Beniamitae vero, nam horum in ſorte erant Ieroſolymae, habitantibus ea lege vrbem conceſſerunt, vt eorum vectigales eſſent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem a caedibus, alii vero a periculis, ad agrorum culturam ſe contulerunt. Reliquae autem tribus, et ipſae Beniamitarum exemplo motae, idem fecerunt: ac, tributorum ſolutione contenti, permiſere Chananaeis a bello vacare.

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admouiſſet, multo tempore ac labore obſidioni impenſo nihil proficiebat. Illi tamen, quamuis moram aegre fere-

τα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ἐπὶ κα-
μιδῇ τῶν ἀναγκαίων, τινὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, παρα-
δόντι τὴν πόλιν, σώσειν αὐτόν τε καὶ τὰς συγγενεῖς αὐτῦ·
κἀκεῖνος ἐπὶ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρεῖν. καὶ
ὁ μὲν, ὅτως προδὺς, σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων· οἱ δὲ,
ἀποκτείναντες ἅπαντας τὰς ἐνοικοῦντας, εἶχον τὴν πόλιν.

ζ'. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τὰς πολεμίους μαλακῶς εἶ-
χον οἱ Ισραηλῖται. τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν τούτης ἔργων ἐπεμελοῦν-
το. τῶν δὲ κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῖς ἐπιδιδόντων, ὑπὸ τρυφῆς
καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου ὠλιγώρουν, καὶ τῆς πολιτείας τῶν
νόμων ἀκέτ' ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθὲν δ' ἐπὶ τού-
τοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαντο παρὰ τὴν
αὐτῦ γνώμην τῶν Χαναναίων· ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσαντο
πολλῇ κατ' αὐτῶν ὠμότητι καιροῦ λαβόμενοι. οἱ δὲ καὶ πρὸς
τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δυσθύμως εἶχον, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν
ἀηδῶς· πολλά τε παρὰ τῶν Χαναναίων λαβόντες, καὶ πρὸς
τοὺς πόνους ἤδη διὰ τὴν τρυφὴν ἐκλελυμένοι, καὶ συνέβαινεν
ἤδη τὴν ἀριστοκρατίαν διεφθάρθαι· καὶ τὰς γερυσίας οὐκ
ἀπεδείκνυσαν, οὐδ' ἀρχὴν ἄλλην οὐδεμίαν τῶν πρότερον νε-
νομισμένων. ἦσαν δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν
προσδεδεμένοι. καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν σάσις αὐτοὺς
πάλιν κατελάμβανε δεινὴ, καὶ προήχθησαν εἰς τὸ πολε-
μεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

η. Λευίτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων τῆς Εφραΐμου κλη-
ρυχίας ὤν, καὶ ἐν ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γύναιον ἀπὸ
Βηθλέμων. τῆς δὲ Ιούδα φυλῆς τοῦτ' ἔστι τὸ χωρίον. ἐρῶν δὲ
σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἡττημένος,
ἠτύχει τῶν παρ' ἐκείνης οὐχ ὁμοίων πειρώμενος. ἀλλοτρίως
δ' αὐτῆς ἐχούσης, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαομένῳ τῷ πά-
θει, μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ,
πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, πρὸς
τοὺς γονεῖς παραγίνεται, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέ-
ρων ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ ἔρωτι, ἦκε πρὸς τοὺς πενθερούς· καὶ, διαλ-
λυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλλάττεται πρὸς αὐτήν. καὶ

bant, vrbi assidere perseuerarunt. Postea vno e ciuibus comprehenso, qui versus eos accederet ad necessaria curanda et importanda, incolumitatem illi et cognatis eius fide data promittunt, si vrbem proderet: isque iurauit se ea conditione vrbem illis traditurum esse. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum suis seruatur: illi vero, incolis omnibus occisis, vrbem occupabant.

7. Ac post haec Israëlitae bellum intermittebant aut molliter gerebant: terrae vero colendae, rebusque rusticis, operam nauabant. Hisce autem diuitem illis prouentum edentibus, luxuria diffluentes et voluptate honestam disciplinam negligebant, legesque et instituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, eiusmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem eius Chananaeis peperccrint; deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis pro clementia reponerent. At Israëlitae non solum in magno moerore erant ex hac Dei monitione, sed et bellum animis abhorrebant; tum quod multa e Chananaeis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti essent segniores. Ac corrumpi iam coeperat Optimatium status: et neque senatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magistratus. Vitam autem in agris agebant, quaestus faciendi voluptati vnice dediti. Atque in tanta licentia et securitate denuo grauis perturbatio incidit, ac eo vsque processerunt vt bello se inuicem lacesserent tali de causa.

8. Vir quidam e Leuitarum plebe, sortis Ephraïmiticae, et in ea habitans, ex Bethlemis vxorem ducit. hic autem locus ad tribum Iudae attinet. Cum vero coniugem vehementer amaret, eiusque pulchritudine vinceretur, male se habuit quod pari amore illum non complexa esset. Porro cum illa alieniorem indies se gereret, ac ille praeterea eo magis amore exarderet, quotidianae inter eos ortae sunt querelae: tandemque mulier iis pressa et grauata, a viro digressa mense quarto ad parentes reuertitur. At cum prae amore aegre id ferret maritus, ad soceros se contulit; ac querimoniis discussis cum vxore in gratiam

τέσσαρας μὲν ἡμέρας αὐτόθι διατᾶται, φιλοφρονημένων αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, περὶ δείλην ἔξεισι. βράδιον γὰρ ἀπέλυον οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα, καὶ τῆς ἡμέρας τριβὴν ἐποιοῦντο. θεράπων δ' αὐτοῖς εἵπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ' ἧς ὠχεῖτο τὸ γύναιον. γενομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σταδίους δ' ἐληλύθεισαν ἤδη τριάκοντα, συνεβάλευεν ὁ θεράπων καταχθῆναί που, μὴ καί τι καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁδεύοντας καταλάβοι δύσκολον, καὶ ταῦτα ὑδὲ πόρρω πολεμίων ὄντας, τὸ καιρὸν πολλάκις ἐπισφαλῆ καὶ ὕποπτα ποιοῦντος καὶ τὰ φίλα. τῷ δ' ὑπ ἥρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοῦσθαι· Χαναναίων γὰρ ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ προελθόντας εἴκοσι σταδίους, εἰς οἰκείαν ἠξίου κατάγεσθαι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς Γαβᾶν φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας οὔσης. καὶ μηδενὸς ἐπὶ ξενίαν τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν παρακαλοῦντος, πρεσβύτης ἐξ ἀγρῶν κατιὼν, τῆς μὲν Ἐφραϊμίτιδος φυλῆς ὤν, ἐν δὲ τῇ Γαβᾷ διαιτώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἤρετο, καὶ δι' ἃς αἰτίας σταλλόμενος σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὲ, Λευίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γύναιον δὲ παρὰ τῶν γονέων ἄγων, πρὸς αὐτὸν ἀπεῖναι· τὴν δ' οἴκησιν ἐδήλωε τυγχάνειν ἐν τῇ Ἐφραΐμου κληρουχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν διὰ τὴν συντυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενιωθησόμενον ἦγε. νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαηνῶν, ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τὸ γύναιον θεασάμενοι, καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ παρὰ τῷ πρεσβύτῃ κατηγμένην ἔμαθον, καταφρονήσαντες τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ὀλιγότητος, ἦκον ἐπὶ τὰς θύρας. τοῦ δὲ πρεσβύτου παρακαλοῦντος ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μὴ προσφέρειν βίαν μηδὲ ὕβριν, ἠξίουν αὐτὸν παραχόντα τὴν ξένην πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς δὲ συγγενῆ τε λέγοντος καὶ Λευίτην τὸν πρεσβύτην, καὶ δράσειν αὐτοὺς δεινὰ ὑφ' ἡδονῆς εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν τοῦ δικαίου καὶ κατεγέλων· ἠπείλουν δὲ ἀποκτείνειν αὐτὸν, ἐμποδίζον-

redit. Et quidem ille quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque a parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decreuiſſet domum repetere, circa meridiem egreſſus eſt. ſerius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Vnus autem eos famulus ſequebatur; eiſque aderat aſinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Ieroſolymas eſſent, triginta enim ſtadia iam fuerant progreſſi, famulus ſuadebat, vt aliquo diuerterent, ne nocte iter facientes in pericula et difficultates inciderent, praeſertim cum non longe abeſſent ab hoſtibus, tempore iſto etiam familiaria parum tuta et ſuſpecta reddente. Verum Leuitae non placuit id conſilii, vt alienigenarum vteretur hoſpitio; (nam Chananaeorum vrbs erat) ſed melius eſſe cenſebat, vt viginti ſtadiis emenſis ad Iſraëlitarum vrbem diuerterent. Illique cum aſſenſum eſſet, inde peruenerunt ad Gabam tribus Beniamitidis oppidum, cum ſol iam occubuiſſet. Ac nemine eorum, qui tum in foro verſabantur, eos domum vt hoſpitio exciperentur inuitante, ſenex rure ex opere rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabae vero tum commorabatur, illi obuiam factus, quaerit ab eo quiſnam ſit, et quam ob rem illuc veniens, ſub tenebras neceſſaria ad coenam ſibi peteret. Cui ille ſe quidem Leuitam eſſe fatetur, vxoremque a parentibus domum abducere: habitare vero ſe referebat in ſorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipſe in eadem tribu domicilium habuerit, et porro quod fortuito in eum inciderit, voluit vt apud ſe in hoſpitium diuerteret. Gabaeni autem quidam adoleſcentes, qui mulierculam in foro viderant, eiuſque formae venuſtatem admirati erant, poſtquam apud ſenem diuerſari cognouerant, contempta imbecillitate eorum ſimul ac paucitate venerunt ad ianuas. Sene vero eis vt diſcederent ſupplicante, atque vt vi abſtinerent et iniuria; viciſſim ipſum rogabant, vt, facta peregrinae copia, ſe negotio expediret. Cum autem ſenex diceret cognatam eſſe et Leuitin, illoſque atrox flagitium commiſſuros, qui propter voluptatem leges patrias et iura hoſpitii violarent, illi ius faſque deſpectui habe-

τα τᾶις ἐπιθυμίαις αὐτῶν. εἰς δ' ἀνάγκην περιηγμένος, καὶ μὴ βυλόμενος τὰς ξένας περιϊδεῖν ὑβριωθέντας, τῆς ἑαυτῦ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὰς λέγων νομιμώτερον, δίχα τῆς εἰς τὰς ξένας ὕβρεως, αὐτὸς δὲ μηδὲν ἀδικήσειν ἃς ὑπεδέξατο τύτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' ἡδὲν τῆς σπιδῆς τῆς ἐπὶ τὴν ξένην ἐνεδίδοσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο ταύτην παραλαβεῖν ἀξιοῦντες, ὁ μὲν ἱκέτευσε μηδὲν τολμᾶν παράνομον, οἱ δ' ἁρπασάμενοι, καὶ προσθέμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τῆς ἡδονῆς, ἀπήγαγον πρὸς αὐτὰς τὴν γυναῖκα· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐμπλησθέντες τῆς ὕβρεως, ἀπέλυσαν περὶ ἀρχομένην ἡμέραν. ἡ δὲ τεταλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ἐπὶ τὴν ξενίαν, καὶ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθει, καὶ τῦ μὴ τολμᾶν ὑπ' αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τ' ἀνδρὶ· τῦτον γὰρ μάλιστα τοῖς γεγενημένοις ἔχειν ἀνιάτως ἐλογίζετο· καταπεσῦσα τὴν ψυχὴν ἀφίησιν. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενος ὕπνῳ βαθεῖ κατεχῆθαι τὴν γυναῖκα, καὶ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπειρᾶτο· παραμυθήσασθαι διεγνωκὼς, ὡς ἂν ἐξ ἐκυσίης γνώμης αὐτὴν παράσχοι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ἐπὶ τὴν ξενίαν αὐτῶν. ὡς δὲ τελευτήσασαν ἔμαθεν, σωφρόνως πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ἐπιθέμενος τῷ κτήνει νεκρὰν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς αὐτόν· καὶ διελὼν αὐτὴν κατὰ μέλος εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην Φυλὴν, ἐντειλάμενος τοῖς κομίζυσι λέγειν τὰς αἰτίας τῆς τελευτῆς γυναικὶ καὶ τὴν βίαν τᾶις Φυλᾶις.

ϑ'. Οἱ δὲ ὑπό τε τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τῶν βεβιασμένων κακῶς διατεθέντες, πρότερον ἡδενὸς τοιύτυ πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκράτυ καὶ δικαίας εἰς τὴν Σιλοῦν συλλεγέντες, καὶ περὶ τῆς σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμηντο, καὶ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπέσχε δ' αὐτὰς ἡ γερυσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως ἔτως πρὸς τὰς ὁμοφύλυς ἐκφέρειν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, τῦ νόμυ μηδ' ἐπὶ τὰς ἀλλοτρίας ἐφιεντος δίχα πρεσβείας, καὶ τοιαύτης

bant et deridebant: quin et illum interficere minabantur, si libidini suae diutius obstaret. At senex in angustias redactus, nolensque vt hospites sineret contumelia affici, suam eis filiam cessit et produxit: dicensque minus esse peccati vt ea cupiditatem suam explerent, quam vt hospites iniuriae exponeret; ratusque se hoc modo nihil iniusti in eos, quos exceperat, commissurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hospitem ferebantur desiderio remitterent, sed acrius instarent vt eam acciperent flagitantes, is quidem supplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi vsi ac magis magisque libidine furentes, domum ad se mulierem abducunt: eamque per totam noctem constuprantes et ludibrio habentes sub ortum aurorae dimiserunt. Illa vero iis, quae ei acciderant, grauiter afflicta ad hospitium reuertitur: ac dolore plena ob ea quae pertulerat, et prae pudore non ausa in conspectum mariti venire (illum enim aegritudine insanabili laboraturum esse existimabat) humi collapsa animam efflauit. Eius autem maritus, eam somno profundo oppressam arbitratus, et nihil grauius suspicans, suscitare conabatur; quod eam consolari decreuerit, vtpote quae non se sponte contumeliosis hominibus submiserit, sed illi eam in aliud hospitium rapuerint. Vt vero defunctam esse intellexit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem iumento imposuit, domumque reportauit: eamque membratim in duodecim partes dissecans ad tribum vnamquamque dimisit, mandans perferentibus vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, et quam inauditam ei vim intulerint.

9. Illi autem et adspectu et auditu facinoris atrocitatis grauiter commoti, qui antea nihil eiusmodi experti sunt, iraque pura puta et iusta perciti, ad Siluntem conuenerunt, et ante Tabernaculum in concionem coacti, statim vt arma caperent magno studio decreuerunt, et Gabaënos pro hostibus haberent. Eos autem reprimebat senatus, suadens non oportere ita subito bellum inferri popularibus, priusquam querelae verbis disceptatae sint, cum lex ne in externos quidem permittat iniuriae affectis producere ex-

πρὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας, τὰς δόξαντας ἀδικεῖσθαι στρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν ἔχειν τῷ νόμῳ πειθομένους πέμψαι πρὸς τοὺς Γαβαηνοὺς ἐξαιτοῦντας τὰς αἰτίας· καὶ παρεχομένων μὲν ἀρκεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων δὲ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτοὺς ἀμύνασθαι. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαηνοὺς κατηγορήσοντας τῶν νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τιμωρίαν αἰτήσοντας τοὺς δράσαντας μὲν ἃ νόμιμα, γενομένους δὲ δικαίους ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ δὲ Γαβαηνοὶ ὅτε τοὺς νεανίσκους ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίοις ὑπακούειν προσάγμασιν ἡγοῦντο πολέμῳ φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν δὲ ἐν παρασκευῇ μεγάλῃ καὶ τῶν ἄλλων Φυλετῶν· συναπενοήθησαν γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένους.

ί. Ὡς δὲ τοιαῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ παρὰ τῶν Γαβαηνῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειληφαμεν γενομένους. παραχρῆμά τε ἐξῆγον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τεσσαράκοντα ὁπλιτῶν· Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους ταῖς λαιαῖς τῶν χειρῶν σφενδονᾶν ἄριστοι. ὥστε καὶ μάχης πρὸς τῇ Γαβᾶ γενομένης, τρέπουσιν οἱ Βενιαμῖται τοὺς Ἰσραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάρησαν δὲ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμῖται, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ' Ἰσραηλῖται καταπεπληγότες ὑπὸ τῆς ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμῖται κρατοῦσι, θνήσκουσι τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. παραγενόμενοι δὲ εἰς Βέθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὸν Θεὸν ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παύσασθαι τῆς ὀργῆς τῆς

ercitum, niſi legatione prius miſſa, tentatiſque viis quibus ad ſaniorem mentem reuocari poſſint. aequum igitur eſſe vt iuxta legem ad Gabaënos legati mittantur, qui ſceleris auctores ad ſupplicium depoſcant: et illis quidem deditis, horum poena contentos eſſe debere; ſi vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, vt iuuenes accuſarent de iis quae mulieri acciderant, et ad poenam eos poſtularent, qui nefaria quidem perpetrarant, digni vero erant qui ob haec ipſa morte plectantur. Gabaëni vero iuuenes in eorum poteſtatem tradere noluerunt, et ſibi contumeliae eſſe exiſtimarunt, ſi alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii populo armis cedere aut copiarum numero aut earundem virtute. Magnus autem iis erat belli apparatus, et caeteris etiam tribulibus: ſimul enim cum iis inſolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent vlciſcendos.

10. Vt vero Iſraëlitis renunciata erant, quae facere in animum induxerant Gabaëni, iurant neminem ipſorum viro Beniamitae filiam nuptum daturum, ſeque eos bello proſequuturos, magis iis iraſcentes, quam maiores noſtros Chananaeis ſuccenſuiſſe accepimus. Ac confeſtim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Beniamitarum arma ferentium cum eſſent viginti quinque millia ſexcenti, ex quibus erant quingenti, qui ſiniſtra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam praelio commiſſo, Beniamitae in fugam vertunt Iſraëlitas: virique ex eis cecidêrunt ad viginti duo millia: et fortaſſe plures periiſſent, niſi nox eos inhibuiſſet et praelium diremiſſet. Et Beniamitae quidem gaudio exſultantes in vrbem ſe recipiunt; Iſraëlitae vero in caſtra ex clade animo conſternati. at ſequenti die iterum acie congreſſi ſunt, et Beniamitae altera victoria potiuntur: atque Iſraëlitarum cadunt octodecim millia, et caedem multam metuentes caſtra deſeruerunt. Cum autem acceſſiſſent ad Bethela vrbem in proximo ſitam, et poſtridie ieiunium egiſſent, Deo per Phineeſen pontificem ſupplicabant, vt eis ſuccenſere deſineret, atque duabus cladibus illatis con-

πρὸς αὐτὰς, καὶ ταῖς δυσὶν αὐτῶν ἥτταις ἀρκεσθέντα δῶναι νίκην καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

ια'. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν προλοχίζουσι νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν· οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑπεχώρουν τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ Βενιαμίται. τῶν Ἑβραίων ὑποφευγόντων ἠρέμα, καὶ ἐπιπολὺ θελόντων εἰς ἅπαν αὐτὰς ἐξελθεῖν, ἀναχωρῆσαι εἵποντο, ὡς καὶ τὰς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέας ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τὰς πολεμίας. ὡς δὲ πολὺ τῆς πόλεως ἀπέχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Ἑβραῖοι· ἐπιστραφέντες δ' ἴσανται εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις ὅσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὃ συνέκειτο· οἱ δ' ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς ἐπῆσαν τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ, ἅμα τε ἠπατημένους αὐτὰς ἤθηντο, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ συνεστήκεσαν· καὶ εἴς τι κοῖλον συνελαθέντας καὶ φαραγγώδες χωρίον περισάντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθαρῆναι πλὴν ἑξακοσίων. ἅτοι δὲ συστραφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτὰς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ἔφυγον ἐπὶ τὰ πλησίον ὄρη· καὶ καταχόντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες, περὶ δισμυρίους ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, τήν τε Γαβᾶν ἐνεπίπρασαν, καὶ τὰς τε γυναῖκας καὶ τῶν ἀρρένων τὰς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις τὰυτὰ δρῶσιν. ἅτως τε ἦσαν παροργισμένοι, ὥστε καὶ Ἰάβισον τῆς Γαλαδίτιδος ἔσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκ τῶν τάξεων ἐκέλευσαν ἀπολλεῖν. καὶ φονεύσασι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξὶ, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ἐπὶ τοσοῦτον ὑπ' ὀργῆς προῆχθησαν, τῷ κατὰ τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

κβ'. Μετάνοια δ' αὐτὰς λαμβάνει τῆς τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νησείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καί τοι δι-

tentus victoriam largiri dignaretur et vires contra hostes. Deus vero haec ipsa per Phineesen vaticinantem pollicitus est.

11. Exercitu itaque in duas partes diuiso, dimidiam quidem noctu in insidiis circa vrbem collocant; reliqui vero pugnam conserebant cum Beniamitis, et sese subducebant cum illi instarent, eosque persequebantur Beniamitae. Hebraeis pedetentim suffugientibus, et quam maxime volentibus vt ad vnum omnes vrbe egrederentur, retro cedentes insequebantur Beniamitae, ita vt senes pariter et iuuenes, qui propter aetatem imbellem in vrbe relicti fuerant, vna cum iis procurrerent, hostes in potestatem suam redigere expetentes. Postquam autem satis longe ab vrbe discessum est, fugere quidem desierunt Hebraei, conuersi autem aciem instaurant, atque in insidiis collocatis signum istud tollunt, de quo conuenerat: qui mox coorti cum clamore hostes aggressi sunt. Illi vero, simul ac se deceptos senserunt, eo redacti sunt, vt quid agerent plane nescierint: atque in vallem quandam et locum concauum compulsi, a circumstantibus telis petiti sunt et confossi, ita vt omnes interirent praeter sexcentos. Illi vero conglobati et in densum agmen coacti per medios hostes erumpentes ad montes vicinos se fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per aliquod tempus manserunt. At caeteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Israëlitae vero et Gabam incenderunt, et mulieres pariter ac masculos impuberes peremerunt: similiterque in reliquas Beniamitarum vrbes saeuitum est. Atque adeo ira efferebantur, vt etiam Iabisum Galaditidis vrbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Beniamitas, duodecim millibus ex acie euocatis iusserint funditus euertere. missique perimunt quotquot in vrbe arma ferre potuerunt vna cum liberis et vxoribus, seruatis tantum quadringentis virginibus. Eo furoris prae ira processerunt, ad ea quae mulier Leuitica passa est accedente ingenti militum caede.

12. Illos autem postea poenituit cladis Beniamitis illatae, et ob ea quae contigerant ieiunium indixerunt, quamuis

καια παθεῖν αὐτὲς ἀξιοῦντες εἰς τὲς νόμυς ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τὲς διαφυγόντας αὐτῶν ἑξακοσίυς διὰ πρεσβευτῶν ἐκάλουν. καθίδρυντο δὲ ἐπὶ πέτρας τινὸς Ροᾶς καλυμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς ὰκ ἐκείνοις τῆς συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πράως ἔπειθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῆ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ὄλεθρον τό γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσαθαι. "συγχωρᾶμεν "δὲ ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν ἀπάσης τῆς φυλῆς γῆν, καὶ λείαν "ὅσην ἀπάγειν δυνηθείητε". οἱ δὲ, τῶν καθ' ἑαυτὲς Θεοῦ ψήφω γεγονότων, καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, κατήεσαν εἰς τὴν πάτριον φυλὴν πειθόμενοι τοῖς προκαλυμένοις. οἱ δ' Ισραηλίται γυναῖκας αὐτοῖς τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένυς τὰς Ιαβίτιδας. περὶ δὲ τῶν διακοσίων ἐσκόπουν, ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν εὐπορήσαντες παιδοποιῶνται. γεγενημένων δ' αὐτοῖς ὅρκων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικῆσαι θυγατέρα, πρὸ τᾶ πολέμυ, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν συνεβάλευον τῶν ὀμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμώσαντες ἀγνώμη καὶ κρίσει, τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἐναντίον ποιῆσειν εἰ φυλὴν ὅλην κινδυνεύσασαν ἀπολέθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τε ἐπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἐπισφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακυργίᾳ τολμηθῶσι· τῆς δὲ γερυσίας πρὸς τὸ τῆς ἐπιορκίας ὄνομα χατλιασάσης, ἔφη τις, τούτοις γυναικῶν εὐπορίαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τηρήσειν τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν, "ἡμῖν, εἶπεν, τρὶς "τᾶ ἔτυς εἰς Σηλὼ συνιᾶσιν ἔπονται κατὰ πανήγυριν αἱ γυ "ναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφείσθω "γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν ἄτε προτρεπο"μένων ἄτε κωλυόντων. πρὸς δὲ τὲς πατέρας αὐτῶν, δυχε"ραίνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξιῶντας, φήσομεν, "αὐτοὺς αἰτίυς φυλακῆς ἀμελήσαντας τῶν θυγατέρων· "ὅτι τε δεῖ τῆς ὀργῆς ἐπὶ Βενιαμίτας ἐφεῖναι, χρησαμένυς "αὐτῇ καὶ θᾶττον ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τούτοις πειθέν"τες, ψηφίζονται τὸν διὰ τῆς ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενια

eos ſupplicio merito plecti cenſuerint, vt qui in leges Dei auſpiciis ſancitas peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, miſſis legatis reuocabant. nam ſuper petram quandam in deſerto, quae Rhoa dicitur, ſeſe collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, ſed et ſuam, tot conſanguineorum pereuntibus, ſuadebant eis vt aequo animo cladem ferrent, et ad ſuos aggregarentur, neue, quantum in ſe eſſet, vniuerſam tribum Beniamiticam perditum irent. "Quin et vobis, inquiebant, concedimus haereditariam "totius tribus terram, et praedae quantum abigere pote- "ſtis". Illi autem, quod tam male res ſuae ex Dei iudicio ceciderant, et pro ſua iniquitate ſibi factum eſſe mutata ſententia agnoſcentes, ad patriae tribus lares deſcenderunt, eos inuitantibus morem gerentes. Iſraëlitae vero eis in vxores dederunt quadringentas illas virgines Iabiticas: et de ducentis reliquis deliberabant, quo modo et illis vxores ſuppeterent ad prolem ſuſcipiendam. nam cum ante initium belli iureiurando cautum eſſet, ne quis filiam vlli Beniamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum eſſe id ſacramentum ſuadebant, quaſi ira adducti eo ſeſe obſtrinxiſſent, non opinioni ſuae et iudicio obſequentes; Deo vero rem non ingratam facturos eſſe, ſi tribum integram, in extremum ſalutis diſcrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque periuria non quando neceſſitate extorta ſint noxia eſſe et periculoſa, ſed cum doloſe et malitioſe fiant: ſenatu vero ſe miſeros exclamante ad periurii mentionem, aiebat quidam, ſe habere dicere, quo modo et cum iſtis connubia iungant et iurisiurandi religio ſeruari poſſit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, inquiebat, in anno nos apud "Siluntem conuenientes ad celebritatem ſequuntur vxores "et filiae: has, quas fortuna cuique per raptum obtule- "rit, liceat Beniamitis in matrimonium ducere, nobis ne "incitantibus nec prohibentibus. Ad patres vero earum, "ſi rem aegre tulerint et vindictam poſtularint, dicemus, "ipſos in culpa eſſe, qui filias negligenter cuſtodiuerint; et "quod non oporteat eos irae in Beniamitas indulgere, qu

μίταις. ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν διακόσιοι, κατὰ δύο καὶ τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως ἐνήδρευον παρεσομένας τὰς παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν ἔμελλον. αἱ δὲ μετὰ παιδιᾶς ᾠδὴν ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων ἀφυλάκτως ᾤδευον· οἱ δὲ σκιδασθεισῶν εἴχοντο ἐξαναστάντες. καὶ ἅτοι μὲν ἅτως γαμήσαντες ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποιήσαντο πάλιν, εἰς τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν ἐπανελθεῖν. Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ Φυλὴ, κινδυνεύσασα τελέως ἐκφθαρῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὴν Ἰσραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἤνθησέ τε παραχρῆμα, καὶ ταχεῖαν εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐποιήσατο τὴν ἐπίδοσιν. ἅτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ἅτως παύεται.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ασσυρίοις ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς διὰ Οθνιήλ ἠλευθέρωσεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

ΟΜοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὴν Δανίτιν συνέβη Φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τοῦτο προαχθεῖσαν. τῶν Ισραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιήσαντο δύναμιν· ᾠδὲν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δὲ βεβαίαν τὴν τῶ ποιήσειν κακῶς τὺς Εβραίους ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς πόλεις ἠξίουν. ἅρματά τε οὖν συμπαρεσκευάζοντο, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν· αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρόνουν, καὶ τῆς Ιάδα Φυλῆς τὴν Ασκάλωνα καὶ Ακκάρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῶ πεδίῳ· καὶ Δανῖται εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, ᾠδὲ ὀλίγον αὐτοῖς ἐπίβατον τὸ πεδίον καταλιπόντες. οἱ δ' ἅτε πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γῆν τε οὐκ ἔχοντες ἀρκοῦσαν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὴν μεσόγειον, κατοψομένους γῆν,

"iam antea eam in illos immodice prompſerint". Atque illi quidem, cum hiſce aſſenſum eſſet, decreuerunt vt Beniamitis liceret vxores rapto quaerere. Inſtante autem feſtiuitate, illi quidem ducenti, bini triniue, virginibus, dum ad ſolennitatem aduentarent, ante vrbem inſidiabantur, et in vineis aliiſque locis quibus commode erant latituri. At illae cum luſu, nihil futurorum ſuſpicatae, ſine cuſtodia iter faciebant: illi vero ſubito coorti diſperſas corripiebant. Ac iſti quidem, hoc modo ductis vxoribus, agriculturae operam ſtrenuam nauarunt, et prouiderunt vt ad priſtinam felicitatem aliquando peruenirent. Beniamitarum itaque tribus, quae parum abfuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Iſraëlitarum ſapientia ſeruata eſt: breuique admodum floruit, et quam ocyſſime hominum multitudine aliiſque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

CAP. III.

Quomodo poſt hanc afflictionem impie agentes Aſſyriis in ſeruitutem traditi ſunt: atque eos liberauit Deus per Hothnielum, qui ſummas rerum praerat annis XL.

Contigit autem vt hiſce ſimilia pateretur etiam tribus Danitica, quae ex huiuſmodi cauſa eo infelicitatis deuenerat. Cum iam Iſraëlitae bellicae rei ſtudium intermiſiſſent, agriſque colendis eſſent vnice dediti, Chananaei, quibus coeperunt eſſe contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis ſe mali aliquid paſſuros exſpectarent; ſed quod ſpe pleni exiſtimarent, ſe in poſterum, modo Hebraeos affligerent, ſecurius aliquanto vrbes ſuas habitaturos. Igitur et currus mutua opera parabant, et exercitum conflabant; vrbeſque ipſorum in idem conſentiunt, atque Aſcalonem et Accaronem in ſorte Iudae ad partes ſuas traxerunt, et alias quamplurimas in planitie ſitas: coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campeſtri, vbi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares eſſent, qui bellum illis inferrent, nec terrae ſpatium ſatis amplum haberent, miſerunt ex ſuis

εἰς ἣν μετοικήσαιντο· οἱ δ' οὐ πόρρω τῆ Λιβάνε ὄρες καὶ ἐλάσσονος Ιορδάνε τῶν πηγῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνσι τοῖς αὐτῶν· οἱ δ' ἐρμηθέντες στρατῷ κτίζσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ιακώβε παιδὶ, Φυλῆς δ' ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

β'. Τοῖς δ' Ισραηλίταις προύβαινεν ὑπό τε ἀπειρίας τῆ πονεῖν τὰ κακὰ, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ θεῖον ὀλιγωρίας. μετακινηθέντες γὰρ ἅπαξ τῆ κόσμε τῆς πολιτείας, ἐπεφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βάλησιν ἰδίαν βιῆν, ὡς καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων παρὰ τοῖς Χαναναίοις ἀναπίμπλαθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς ὁ Θεός· καὶ ἣν σὺν πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, ταύτην ἀπέβαλον διὰ τρυφήν. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτὲς Χωσάρθε τῆ τῶν Ασσυρίων βασιλέως, πολλὲς τε τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ἡρέθησαν. εἰσὶ δ' οἱ διὰ Φόβον ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν· Φόρες τε τῆ δυνατοῦ μείζονας ἐπιτεταγέντες ἐτέλεν, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἔως ἐτῶν ὀκτώ. μεθ' ἃ τῶν κακῶν ἅτως ἠλευθερώθησαν.

γ'. Τῆς Ιούδα Φυλῆς τις Οθνίηλος τοὔνομα Κενέζε υἱὸς, δραστήριος ἀνὴρ, καὶ τὸ Φρόνημα γενναῖος· χρηθὲν αὐτῷ μὴ περιορᾶν ἐν τοιαύτῃ τὲς Ισραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένες, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτὲς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾶν· παρασκευασάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ· ὀλίγοι δ' ἦσαν, οἷς αἰδὼς ἐπὶ τοῖς τότε παρῆσιν ἐτύγχανε καὶ προθυμία μεταβολῆς· πρῶτον μὲν τὴν παρ' αὐτοῖς ἔσαν Φρεὰν τῆ Χωσάρθε διαΦθείρει, προσγενομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ τῆ μὴ διαμαρτεῖν περὶ τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχην τοῖς Ασσυρίοις συνάπτσι, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς αὐτὲς ἀπωσάμενοι, περαιῶθαι τὸν Εὐφράτην ἐβιάζοντο. Οθνίηλος δὲ, ὡς ἔργῳ πεῖραν αὐτῆ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τῆ πλήθες ἀρχὴν, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον.

quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul a Libano monte et minoris Iordanis fontibus, in campo magno Sidonis vrbis itinere vnius diei progressi, et speculati terram bonam et fertilem, suos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana vrbem condiderunt, coguominem vni e Iacobi filiis, et a sua tribu denominatam.

2. Israëlitis autem res in peius lapsae sunt, quod a labore essent desuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum semel ab honestae institutionis disciplina defecerant, eo ferebantur vt pro libidine suoque arbitratu vitam agerent: quo factum est vt patriis et familiaribus Chananaeorum vitiis ad satietatem vsque indulgerent. Eis igitur irascitur Deus; ac felicitate, quam infinitis paene laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chusarthe Assyriorum rege, et multos acie dimicantes amiserunt, et obsidione valida capti sunt. quidam vero timore sese ei addixerunt: et tributa, quae vix soluendo erant, subiecti soluere tenebantur, et omne genus contumelias per octo annos sufferebant. quibus exactis hoc modo a calamitate sua liberati erant.

3. Quidam e tribu Iudae, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne despiceret Israëlitas in huiusmodi necessitatem adductos, sed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere sibi aliquot periculi socios adsciuisset, (pauci enim erant quos praesentis rerum status pudebat, quiue eum in melius mutari desiderabant) primo quidem praesidium suis a Chusarthe impositum interficit; numero vero commilitonum illi crescente ex eo, quod in primis ad quae aggressus est non lapsus fuerit, praelium committunt cum Assyriis, et, cum eos vniuersos in fugam coniecissent, Euphratem traiicere coëgerunt. Hothnielus autem, vt qui re vera egregium fortitudinis suae specimen dederit, in rei bene gestae praemium principatum a populo accepit, vt eos iudicaret. Et is, cum annis quadraginta Israëlitis imperasset, vitam cum morte commutauit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος Ἠχὼδ τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη καταχύντος ὀγδοήκοντα.

Τελευτήσαντος δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ ἀναρχίας ἐνόσει πράγματα· καὶ τῷ μὴ διὰ τιμῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τῆς ἀκοσμίας τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν Εγλῶνα, τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, καὶ τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων διαφέροντας ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δ' αὐτῷ ἐν Ιεριχοῦντι βασίλειον, ὑδὲν τῆς εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως παρέλιπεν· εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δ' οἶκτον ὁ Θεὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπαχον, καὶ ταῖς ἱκετείαις αὐτῶν ἐπικλασθείς, ἀπήλλαξε τῆς ἐπὶ τοῖς Μωαβίταις ὕβρεως. ἠλευθέρωσε δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ.

β'. Τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς νεανίας, Ηὼδης μὲν τοὔνομα, Γηρᾶτε πατρὸς, τολμηρά τε ἀνδρειότατος, καὶ τῷ σώματι πρὸς τὰ ἔργα χρῆσθαι δυνατώτατος, τῶν χειρῶν τὴν ἀριστερὰν ἀμείνων, καὶ ἀπ' ἐκείνης τὴν πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατῴκει μὲν ἐν Ιεριχοῦντι καὶ αὐτός· συνήθης δὲ γίνεται τῷ Εγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα προσφιλὴ τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος εἰσῆει πρὸς αὐτόν· ὥρα δ' ἦν θέρους, καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη μεσούσης. ἀνεῖντο αἱ Φυλακαὶ, ὑπό τε τοῦ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Εγλῶνι ὁ νεανίσκος· διέτριβε δ' ἔν τινι δωματίῳ δεξιῶς πρὸς θέρος ἔχοντι· πρόφασιν ὁμιλίαν ἐτεάπετο. μόνοι δ' ἦσαν, τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς εἰσιόντας τῶν θεραπόντων ἀπιέναι κελεύοντος, διὰ τὸ

CAP. IV.

Quomodo populus noſter rurſum Moabitis ſeruiit; et per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.

HOC autem mortuo, rurſum res Iſraëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in peius ruere coeperunt; et, quod nec Deo debitum tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, poſtquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos deſpexerit, bello adortus ipſos fuerat; et, cum multis praeliis eos viciſſet, animoque caeteris elatiores ſibi ſubieciſſet ad potentiam eorum prorſus deprimendam, tributa etiam ipſis grauia imperauerat. Sibi enim ſede regia in Ierichunte conſtituta, modis omnibus populum vexauit, fecitque vt in ſumma inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Iſraëlitarum ob calamitates quas perferebant miſertus atque precibus eorum ſupplicibus flexus, eos a Moabitarum iniuriis liberauit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

2. Iuuenis e tribu Beniamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre natus, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exſequenda corpore validiſſimus, melior manuum ſiniſtrâ et ab ea omne robur trahens, in Ierichunte quidem et ipſe habitabat, familiarior vero factus eſt Egloni, quippe muneribus ipſum ſibi concilians et pleniori obſequio deuinciens, ita vt eo nomine etiam caeteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, ſica ſub veſte accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem aeſtatis tempus, et, cum iam meridies eſſet, remiſſius agebant cuſtodes, aut propter aeſtum, aut quod ad prandium diuerterint. Iuuenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam aeſtati bene accommodato) conſabulari cum eo coepit. nam ſoli erant, Rege famulos qui tum forte ingrederentur foras abire iubente, vt cum Ehude collo-

πρὸς Ηὔδην ὁμιλεῖν. καθῆτο δὲ ἐπὶ θρόνου, καὶ δέος εἰσῆει τὸν Ηούδην μὴ διαμάρτῃ, καὶ μὴ δῶ καιρίαν πληγήν. ἀνίσησιν οὖν αὐτὸν, ὅπως εἰπὼν ἔχειν ἐκ προσάγματος αὐτῷ δηλῶσαι τὰ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τὴν τοῦ ὀνείρατος ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου. πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ηούδης εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον καταλιπὼν, ἔξεισι προσκλείσας τὴν θύραν. οἵ τε θεράποντες ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τὸν βασιλέα.

γ'. Ο δὲ Ηούδης τοῖς Ιεριχουντίοις ἀποσημαίνων κρυπτῶς, παρεκάλει τῆς ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ, ἀσμένως τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ἥεσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τοὺς ἀποσημαίνοντας κέρασιν οἴων. τούτοις γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος, πάτριον ἦν. οἱ δὲ περὶ τὸν Εγλῶνα πολὺν μὲν χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκεσαν· καὶ πρὶν τὴν Φεῤῥαὺν συεραφῆναι, τῶν Ισραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. καὶ οἱ μὲν παραχρῆμα ἀναιροῦνται· οἱ δὲ εἰς Φυγὴν τρέπονται, ὡς ἐπὶ τὴν Μωαβίτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δὲ ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ισραηλῖται, προκατειληφότες τὴν Ιορδάνου τὴν διάβασιν, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κατὰ τὴν διάβασιν πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν. διέφυγέ τε οὐδὲ εἷς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν Εβραῖοι τότῳ τῷ τρόπῳ τῆς ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ηὔδης δὲ, τῆς αἰτίας ταύτης τιμηθεὶς τε τῷ πλήθει ἅπαντος ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ, τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν ὀγδοήκοντα καταχών, ἀνὴρ καὶ δίκαι τῆς προειρημένης πράξεως ἐπαίνου δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μετὰ τοῦτον Σαναάγαρος, ὁ Ανάθου παῖς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει κατέσρεψε τὸν βίον.

queretur. Sedebat autem in ſolio, et timor inceſſit Ehudem ne falleret ictus, et plagam minime lethalem inferret. Ipſum igitur ſuſcitauit, dicens ſe habere ſomnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem prae gaudio, quod ſomnium eſſet auditurus, e throno exſiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, et pugione in vulnere relicto, egreditur clauſis poſt ſe foribus; ac famuli interim quieſcebant, regem in ſomnum delapſum eſſe rati.

3. Ehudes vero, Ierichuntinis re clam indicata, ipſos hortabatur vt ſeſe in libertatem aſſererent. Illi vero, libenter haec accipientes, et ipſi ad arma accurrebant, et per totam regionem aliquos dimittebant, qui id cornuum arietinorum ſonitu ſignificarent. hiſce enim mos patrius erat populum conuocare. Eglonis autem domeſtici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum iam adueſperaſceret, veriti ne quid ei noui et inſoliti contigiſſet, in cubiculum ingreſſi ſunt. Cumque mortuum inueniſſent, conſilii inopes haerebant; et antequam praeſidia in agmina cogi poterant, illis magno numero ſuperueniunt Iſraëlitae. Et alii quidem e veſtigio perempti ſunt; alii vero fuga dilabuntur, vt in terram Moabiticam euaderent. Erant autem vltra decem millia. et Iſraëlitae, vada Iordanis praeoccupantes qua tranſitus erat, perſequentes eos interimunt: et in ipſo traiectu plurimos ex iis conficiunt. nec quiſquam e manibus ipſorum effugit. Et Hebraei quidem hoc modo e ſeruitute Moabitica liberati ſunt. Ehudes autem, ob hanc cauſam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium annos octoginta tenuiſſet: vir ſane, quamuis facinus praeclarum iam memoratum non feciſſet, omni laude dignus. Ac poſt hunc Sanagarus Anathi filius, electus ab omnibus vt regnaret, primo imperii anno vitam finiuit.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Χαναναίων αὐτὺς καταδυλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκη καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Ισραηλίται δὲ πάλιν· ὑδὲν γὰρ ἐπὶ διδαχῇ τῇ κρείττονος ἐλάμβανον τῶν πρότερον ἠτυχημένων, ὑπό τε τῇ μήτε σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακύειν τοῖς νόμοις· πρὶν ἢ καὶ τῆς ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δυλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ Ιαβίνῃ τῇ τῶν Χαναναίων βασιλέως καταδυλῶνται. ἦτος γὰρ ἐξ Ασώρῃ πόλεως ὁρμώμενος· αὐτῇ δ' ὑπέρκειται τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατῇ μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίας δὲ ἱππέας, τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων ἠυπόρει. ταύτης οὖν στρατηγῶν τῆς δυνάμεως ὁ Σισάρης, τιμῆς τῆς πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τὺς Ισραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν φόρυς.

β'. Εἴκοσι μὲν ἂν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτε αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυστυχίας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τῇ Θεῷ πλεῖον δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὴν ὕβριν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι τῇ λοιπῇ, σωφρόνως συνδιαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς περιφρονήσεως τῶν νόμων ὑπάρξαι, Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν δὲ σημαίνει τὄνομα κατὰ τὴν Εβραίων γλῶσσαν· ἱκέτευον δεηθῆναι τῇ Θεῷ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ περιϊδεῖν ἀπολλυμένυς αὐτὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τῆς Νεφθαλίτιδος ὄντα Φυλῆς. Βάρακος δέ ἐστιν ἀστραπὴ, κατὰ τὴν Εβραίων γλῶσσαν.

γ'. Μεταπεμψαμένη δ' ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ἐπιλέξαντα τῶν νέων μυρίας ἐκέλευε χωρεῖν ἐπὶ τὺς πολεμίυς. ἀπεχρῆναι γὰρ τοσῦτον, τῇ Θεῷ προειρηκότος, καὶ νίκην ἐπισημήναντος. Βαράκη δὲ φαμένη ἡ στρατηγήσειν μὴ κἀκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, "σὺ μὲν, εἶπε,

CAP. V.

Quomodo Chananaeis eos dura seruitute prementibus per annos XX. *a Baraco et Debora liberati sunt, qui rerum summae praerant per annos* XL.

RVrsus autem Israëlitae, (meliora enim ex prioribus suis calamitatibus nequaquam didicerant, vt qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breue tempus a Moabitica seruitute respirarent, a Iabino Chananaeorum rege sub iugum mittuntur. Is enim ex vrbe Asoro ortus (haec vero sita est super Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis praefectus Sisares, apud Regem dignitate primus, Israëlitas cum eo congressos grauiter afflixit, adeo vt iis tributa imperarit.

2. Viginti quidem annos haec pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deusque illorum proteruos et in ipsum ingratos animos diutius subigere voluit. Qui tandem prudenter respicientes, malis vtpote edocti calamitates e legum contemptu illis accidisse, Deboram quandam vatem (apem enim significat nomen illud iuxta linguam Hebraïcam) adeuntes obsecrant, vt Deum precibus exoraret, vt sortem illorum miseraretur, nec eos despiceret a Chananaeis prope deletos. Deus autem salutem illis annuit, et in ducem eligit Baracum e tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur significat ex Hebraeorum dialecto.

3. Debora autem, Baraco accersito, ei praecepit, vt iuuenum ad decem millia delectu habito, contra hostes proficisceretur. tantum enim copiarum sufficere praesertim cum Deus ita praemonuerit, et victoriam praenunciarit. Baraco vero dicente, se nolle exercitum ducere, nisi et ei imperio iuncta esset, indignata, "tu quidem, "aiebat, mulieri de honore impertiris, quem Deus in te

"γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώματος ὅσον δέδωκεν ὁ Θεός, ἐγὼ "δὲ ἀ παραιτῆμαι". καὶ συναθροίσαντες μυρίους, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπήντα δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, τῦ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ στρατοπεδεύονται τῶν πολεμίων ὐκ ἄπωθεν. τὺς δ' Ισραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατεῖχε, τὴν συμβολὴν ποιεῖσθαι κατ' ἐκείνην κελεύουσα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

δ'. Συνῆσαν οὖν, καὶ προσμιγέντων αὐτῶν χειμὼν ἐπιγίνεται μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· τόν τε ὑετὸν κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε τῶν Χαναναίων ἄνεμος, ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστυς αὐτοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας. οἵτε ὁπλίται διὰ τὸ κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν ὐκ εἶχον. τὺς δ' Ισραηλίτας ἦττόν τε ἔβλαπτε κατόπιν γινόμενος ὁ χειμὼν, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεῦ θάρσος ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσυς ὡσάμενοι τὺς πολεμίυς, πολλὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν· οἱ δ' ὑπὸ τῆς οἰκείας ἵππυ ταραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλὺς αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὲ καταπηδήσας τῦ ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὼν ἀφικνεῖται παρά τινα τῶν Κενεταίων γυναῖκα, Ιάλην ὄνομα· ἣ ηὐψαί τε ἀξιώσαντα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη· ὁ δὲ πιὼν τῦ μέτρυ δαψιλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ιάλη κοιμωμένυ σιδήρεον ἦλον ἐλάσασα σφύρῃ διὰ τῦ κροτάφυ αὐτῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθῦσιν ἐπεδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. καὶ ἕτως μὲν ἡ νίκη αὕτη περιέστη, κατὰ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ασώρυν, Ιαβίνόν τε ὑπαντιάσαντα κτείνει, καὶ, τῦ στρατηγῦ πεσόντος καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

"contulit, ego vero illum non recuſo". Ac cum decem millia collegiſſent, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obuiam fit Siſares, Rege hoc ipſum imperante: et non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Iſraëlitas autem et Baracum, hoſtium multitudine territos et de receptu iam cogitantes, retinuit Debora, iuſſitque vt illa die praelio decertarent. victoriam enim penes ipſos fore, Deumque illis opem et auxilium laturum.

4. Pugnam itaque ineunt, et acie dimicantibus magna ingruit tempeſtas; cum largo imbre et grandine: ventuſque in aduerſos Chananaeorum vultus pluuiam egit, oculis eorum caliginem obiiciens, ita vt iacula et fundae illis nulli fuerint uſui. grauis etiam armaturae milites prae torpore gladios tenere non poterant. Iſraëlitas vero tempeſtas, terga eorum diuerberans, et minus offendebat; et inde maiores animos ſumebant, cogitantes Deum ſibi in auxilium veniſſe: adeo vt in medios hoſtes irruentes, ingentem eorum ſtragem ediderint. ac alii quidem ab Iſraëlitis; alii vero ſuo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo vt multi illorum a curribus protriti mortem oppeterent. Siſares autem, vt vidit ſuos terga vertere, e curru exſiliens fuga delatus eſt ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Iale: quae et rogantem vt eum celaret excepit, et potum poſcenti lac iam corruptum praebet. Ille autem, cum immodice bibiſſet, graui ſomno corripitur: at Iale dormienti clauum ferreum per tempora ictu vehementi in ſolum adigit; ac militibus Baraci poſt paululum venientibus terrae affixum oſtendit. Atque ſic quidem victoria ipſa, prout vaticinata fuerat Debora, ceſſit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Aſorum contendens, et Iabinum, cum copiis ei occurrentem, occidit, et, duce caeſo vrbem funditus diruens, Iſraëlitarum imperium tenuit annis XL.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται καὶ ἄλλοι, πολεμήσαντες τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτὸς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τῷ πλήθους ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Τελευτήσαντος δὲ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, παρακαλέσαντες Ἀμαληκίτας τε καὶ Ἄραβας, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δηώσαντες τὴν λείαν ἀπήγοντο. τοῦτο δὲ ποιούντων ἐπ' ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνεσάλη τὸ πλῆθος, καὶ τῶν πεδίων ἐξεχώρουν· ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, κατὰ ὥραν θέρους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ ἦν καὶ σπάνις τροφῆς· καὶ τρέπονται πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ, σώζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

β'. Καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰωάσου παῖς, Μανασσήτιδος φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράγματα σαχύων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὴν ληνὸν ἔκοπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἅλωος. Φαντάσματος δ' αὐτῷ παρασάντος νεανίσκου μορφῇ, καὶ φήσαντος εὐδαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, ὑποτυχὼν, τοῦτο γοῦν, ἔφη, τεκμήριον τῆς εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῇ ληνῷ με νῦν ἀντὶ ἅλωος χρήσασθαι. θαρρεῖν δὲ παρακελευσαμένου, καὶ πειρᾶσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τήν τε γὰρ Φυλὴν ἐξ ἧς ὑπῆρχε πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ἐπινοίας ἀσθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ἰσραηλίταις, αὐτοῦ στρατηγοῦντος.

γ'. Τοῦτ' οὖν διηγούμενος ὁ Γεδεὼν τισὶ τῶν νέων, ἐπεισύετο· καὶ παρασκεῦμα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον ἦν τὸ

CAP. VI.

Quomodo Madianitae cum aliis, bellum Iſraëlitis inferentes, et eos ſuperarunt et terram per ſeptem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberauit, populoque imperavit per annos XL.

DEfuncto autem Baraco, vt et Debora eodem fere tempore, poſt haec Madianitae, Amalecitis et Arabibus in auxilium aduocatis, bellum intulerunt Iſraëlitis; eoſque acie congreſſos praelio ſuperarunt, et frugibus igne vaſtatis praedam abegerunt. Cumque haec per ſeptem annos continuos facerent, Iſraëlitarum vniuerſi in montes conceſſerunt, et loca campeſtria reliquerunt: atque, cuniculos ſibimet agentes et ſpeluncas, quicquid hoſtium e manibus euaſerat in illis vt ſeruaretur depoſuerunt. Nam Madianitae, aeſtatis tempore expeditionem facientes, hyemem Iſraëlitis ad agros colendos permittebant; vt ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, et victus penuria: vnde ad Deum precibus conuerſi ſunt, ab ipſo ſalutem implorantes.

2. Ac Gedeon Ioaſi filius, vnus e paucis de tribu Manaſſitide, ſpicarum manipulos ferens clam in torculari eos triturabat. metuebat enim propter hoſtes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adſtante adoleſcentis ſpecie, et beatum Deoque charum praedicante; commode reſpondens dixit, ſiquidem hoc benignitatis eius maximum indicium, quod torculari vice areae vteretur. Illo vero iubente bono eſſe animo, et conari vt libertatem recuperaret, ſubiiciebat, fieri non poſſe: nam et tribui, ex qua eſſet, numerum deficere; ſeque iuuenem admodum eſſe, et qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſuppeditaturum pollicebatur; et victoriam Iſraëlitis daturum, modo ipſe exercitum ducere non grauaretur.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon iuuenibus quibuſdam enarraret, fidem inueniebat: et e veſtigio ad acie

στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ἐπισὰς δὲ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι, τήν τε ἀνθρωπίνην φύσιν αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλωσε, καὶ πρὸς τὰς ἀρετῇ διαφέροντας ἀπεχθανομένην· ὅπως τε μὴ τὴν νίκην παρέντες τῷ Θεῷ δοκεῖν νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχος. ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας τῆς αὐτῶ τὸ ἔργον, συνεβούλευε περὶ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν κατακλιθέντας, καὶ ὕπτιος πίνοντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐσπευσμένως καὶ μετὰ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦτο πάσχειν, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τοῦ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἄνδρες ηὑρέθησαν ταῖς χερσὶ μετὰ φόβου προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ τεταραγμένως. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἰσραηλιτοπέδευον δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἐπιοῦσαν περαιοῦσθαι.

δ'. Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεζομένου· καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ Θεὸς προειρήκει· τῇ δεξιᾷ αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει, προσλαβόντα τῶν στρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρεῖν τοῖς Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πειθοῦς δὲ ἥκει, φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα παραλαβών. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὅμαρ διηγούμενον τῷ συσκήνοῦντι, ὥστε ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μᾶζαν ἐδόκει κριθίνην, ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ συνιδεῖν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον εὐτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δ' Ἀσιανοῦ παντὸς τὸ Ἰσραηλιτῶν ἐστὶν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις νῦν μεγαλοφρονοῦν

dimicandum praesto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in somnis apparens, homines eo esse ingenio declarabat, vt sese nimium diligerent, et alios virtute praecellentes odio haberent: vt, victoriam a Deo esse videri aegre concedentes, eam sibimet tribuant, magno vtpote exercitui, dignoque qui cum hostibus congrediatur. Igitur vt opis diuinae rem esse addiscerent, consilium dedit, vt, cum aestas maxime vigeret, exercitum ad fluuium adduceret, eosque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum festinatione et tumultu, id facere crederet prae metu et ob terrorem ab hoste. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipsum tentasset, trecenti homines reperti sunt, qui prae metu aquam manibus sumptam cum trepidatione ori admouerent. Tum iussit Deus, vt eos secum ducens hostes adoriretur. Castra itaque ad Iordanem fluuium posuerunt; die proxima traiecturi.

4. Gedeone autem timore perculso, (nam et nocte hostes vt aggrederetur Deus praeceperat) volens eum omni metu eximere imperat Deus, vt vno e militibus sibi adiuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipsis animos accepturum esse et fiduciam. Ibat autem prompto obsequio, assumpto secum Phara famulo suo. Cumque ad quoddam tentorium propius accessisset, milites in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali suo somnium narrantem, vt illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo se habuit. Visus erat sibi videre mazam hordeaceam, prae vilitate vix hominibus comedendam, per castra prouolutam, Regis tentorium, et dein quae militum omnium essent, ire deiectum. ille vero visionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens vnde hoc ipsi coniecisse in mentem venerit. Semen, inquit, omne hordeaceum sine controuersia sordidissimum esse; Israëlitas autem nunc videri Asiatici generis vniuersi vilissimos esse factos, similesque frumento hordeaceo: et id quod inter Israëlitas iam magna-

τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεὼν, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μάζαν φῆς ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.

ε'. Γεδεῶνα δὲ, ἀκούσαντα τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ προσέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα φρονηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν· καὶ κατὰ τετάρτην μάλιστα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὑτοῦ στρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κριοῦ κέρας. ἐχρῶντο δὲ τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον· πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον· καὶ κατὰ τὰ ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Ἑβραῖοι, προειρημένα αὐτοῖς, ὁπότ' ἂν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος, κέρασί τε ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας κατεάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν Θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσοντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι τε ὑπνοῦντας, καὶ δείματα. νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τῇ γλώσσῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ κατασάντες εἰς ταραχὴν, πᾶν τὸ προσυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις περιειλημμένῳ, ἃ δυναμένοις διαπεράναι, χωρίῳ. καὶ περισάντες κτείνουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τοὺς περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν ἐνάγοντες· ἦσαν δὲ ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γεδεὼν δ' οὐκ ἀπηγορεύκει πονῶν, ἀλλὰ διώξας

nimitatem prae se ferat, esse Gedeonem eiusque milites. Quia igitur dicis, te vidisse mazam tentoria nostra euertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

5. Gedeonem autem, audito hoc somnio, bona spes incessit et fiducia: edixitque suis, enarrata ipsis etiam hostium visione, vt arma protinus expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quae indicauerat, ad iussa exsequenda parati erant: ac circa quartam fere vigiliam copias suas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diuisas atque singulae centenae erant. Gestabant autem omnes amphoras vacuas et in eis faces ardentes, ne incursus illorum ab hostibus praesentiretur; et in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubae vtebantur. Hostium autem castra multum spatii occupabant: (nam contigit vt magnus illis esset camelorum numerus) et per gentes distributi, in vnius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebraei praemoniti, vt, cum non longe ab hoste abessent, signo dato, cornubus sonantes, et amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore sublato, et vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipsum exsequuti sunt. Magna autem perturbatio et terror homines inuasit vix somno suscitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hostibus interempti sunt: plures vero a sociis, quod magna esset inter eos sermonis diuersitas. ac cum semel in tumultu esse coeperunt, obuios omnes pro hostibus trucidabant. Multa autem caedes erat; et vbi Gedeonis victoriae rumor ad Israëlitas peruaserat, arma corripiebant: et persequuti deprehendunt hostes in caua, torrentibus circumdata, cum traiicere nequirent, regione. atque illos vndique obsidentes ad vnum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo et Zebo. Reliqui autem imperatores quod supererat exercitus secum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius prouecti procul ab Israëlitis castra posuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, sed cum toto exercitu eos insequutus, et cum

μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν ἀνήγαγεν. ἀπέθανον δ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν συστρατευσάντων αὐτοῖς Ἀράβων, περὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλος, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, παραγενόμενος εἰς Ἐφραὶν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

ε'. Ἡ δ' Ἐφραΐμιος φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος εὐπραγίᾳ δυσχεραίνουσα, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν διεγνώκεισαν, τὸ μὴ προσαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, οὐκ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοκράτορι χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν ἐστρατευκότων εἶναι. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τῆς ἐπὶ τῶν πολεμίων εὐπραξίας. ἐμφυλίου γὰρ αὐτοὺς σάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐρρύσατο. τῆς μέντοι γε ὕβρεως ταύτης ἡ φυλὴ δίκην ἐξέτισεν· ἣν δηλώσομεν κατὰ καιρὸν ἴδιον.

ς'. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιαθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βραβεύων αὐτοῖς τὰ δίκαια, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων. κύριά τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ τελειούμενα. καὶ ὁ μὲν, γηραιὸς τελευτήσας, ἐν Ἐφραὶν τῇ πατρίδι θάπτεται.

ΚΕΦ. ζ'.

Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

Παῖδες δὲ ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς Δρύ-

iis congressus hostes vniuersos interimit, caeterosque duces, Zeben et Salmanan, captiuos factos reduxit. In ipso autem praelio ceciderunt Madianitarum et Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum et viginti millia. Multa etiam praeda, vt aurum, et argentum, et textilia, et cameli, et iumenta, Hebraeis cessit. Gedeon vero, reuersus in Ephran patriam suam, Moabitarum reges morte afficit.

6. Caeterum tribus Ephraïmitis, aegre ferens prosperos Gedeonis successus, bello eum petere decreuerat, ipsi obiiciens, quod re prius secum non communicata cum hostibus conflixerit. Gedeon autem, cum vir esset modestus et omni virtute excellens, respondit se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum esse, sed iussu diuino: et victoriam nihilo minus illorum esse aiebat, quam suam ipsorum qui militassent. Atque his verbis sedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebraeos, quam rebus contra hostes praeclare gestis. illos enim, cum foret vt ciuilis oriretur seditio, ab ea liberauit. Verum huius in eum contumeliae tribus haec supplicium luit; quod suo tempore declarabimus.

7. Gedeon autem, eum ei in animo esset imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, iudiciis praesidens, et singulis de litibus suis eum adeuntibus. rataque habebantur omnia quae ille pronunciauerat. Et is quidem, cum iusta senectute obiisset, apud Ephran in patria sua sepultus est.

CAP. VII.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

ERant autem ei filii e thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit vxores) vnus vero spurius e concubina

μας, Αβιμέλεχος τέκνομα, ὃς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας ἐπὶ Σίκιμα πρὸς τοὺς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· καὶ λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, οἷ διὰ πλῆθος ἀδικημάτων ἦσαν ἐπίσημοι, ἀφικνεῖται σὺν αὐτοῖς εἰς τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ κτείνει πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, πλὴν Ιωαθάμου. σώζεται γὰρ ὗτος διαφυγεῖν εὐτυχήσας. Αβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὐτὸν ὅ, τι βούλεται ποιεῖν ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοῖς τοῦ δικαίου προϊσταμένους ἐκπικραινόμενος.

Β'. Καί ποτε δημοτελοῦς Σικίμοις ὄσης ἑορτῆς, καὶ τοῦ πλήθους παντὸς ἐκεῖ συνειλεγμένου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ιωάθαμος, ὃν καὶ διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Γαριζεὶν· ὑπέρκειται δὲ τῆς Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τοῦ πλήθους ἡσυχίαν αὐτῷ παραχόντος, ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. γενομένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα Φωνὴν ἀνθρωπίνην προϊέμενα, συνόδου γενο-"μένης αὐτῶν, δεηθεῖη συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. ἀρνησαμένης "δ' ἐκείνης, διὰ τὸ τῆς τιμῆς τῆς ἐπὶ τοῖς καρποῖς οἰκείας "ὄσης ἀπολαύειν, οὐχ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένης, τὰ "δένδρα τῆς ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι Φροντίδος ὰ ἀπελείπετο, ἐδό-"κει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν παραχεῖν· καὶ ἡ ἄμπελος "χειροτονουμένη, τοῖς αὐτοῖς τῇ συκῇ χρησαμένη λόγοις, παρ-"ητεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἐλαιῶν ποιησαμένων, "ῥάμνος, ἐδεήθη γὰρ αὐτῆς ὥστε παραλαβεῖν τὴν βασιλεί-"αν τὰ δένδρα· πυρία δὲ ἀγαθὴ παραχεῖν τῶν ξύλων "ἐστίν· ὑπισχνεῖται τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ ἀόκνως "ἔχειν. δεῖ μέντοι συνιζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλε-"θρον ἐπ' αὐτῇ φρονῶεν, ὑπὸ τοῦ ἐνόντος πυρὸς διαφθα-"ρεῖεν. ταῦτα δ' ἀγέλωτος ἕνεκα φησὶ λέγειν· ὅτι δὲ, πολ-"λῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπειραμένοι, περιορῶσιν Αβι-"μέλεχον ἐπὶ τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων σὺν αὐτῷ τοὺς ἀδελ-"φοὺς ἀποκτείναντες, οὐ πυρὸς οὐδὲν διοίσειν". καὶ ὁ μὲν

Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos ſuae matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum iniuriis erant inſignes, cum illis ad aedes paternas reuertitur, fratreſque omnes praeter Ioathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapſus ſeruatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem conuertit, quicquid ſibi pro arbitrio ſuo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer iuris defenſoribus inimicus infenſuſque.

2. Ac cum aliquando feſtum diem agerent Sicimis, et illuc populus vniuerſus conueniret, frater ipſius Ioathamus, quem fuga euaſiſſe diximus, conſcenſo cliuo montis Garizin (nam vrbi Sicimis imminet) et ſublata voce vt ab omnibus exaudiri poſſet, ſilentium ei populo praebente, obſecrauit vt animos attenderent ad ea quae dicturus eſſet. Facto autem ſilentio, narrabat, "vt arbores voce hu"mana vtentes, cum in concionem coiuiſſent, rogauerint "ficum vt regnum in eas capeſſeret. Illa autem recuſante, "quod honore ex fructibus ſibi propriis frui vellet, non "qui ab aliis extra ſe proueniret, arbores a cogitatione im"perium alicui deferendi non deſiterunt, ſed viſum eſt "eis viti principatum offerre: ac vitis, cum eam elegiſ"ſent, iiſdem verbis quibus ficus vſa regnum deprecata "eſt. Cum vero olea ſimiliter honorem detrectaſſet, rha"mnus, nam ab ipſo poſtulabant arbores vt regnum in eas "ſuſciperet (inter ligna vero commodum eſt illud ad ignem "accendendum) pollicetur ſe imperium accepturum eſſe et "impigre in eo adminiſtrando ſe geſturum. verum illas "oportet ſub vmbra ſua conſidere: ſin autem ipſi exitium "ſtruere pararent, igne ei inſito abſumerentur. Haec ve"ro Ionathamus inquit ſe non riſus mouendi cauſa dicere: "ſed quod, multis beneficiis a Gedeone affecti, patienter "ſinant Abimelechum rerum ſummae praeeſſe, cum eo "fratrum ſuorum necis participes; cuius ingenium nihil "ab igne differre ſentient". Atque ille haec loquutus ſe-

ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν καὶ διητᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τὸν Αβιμέλεχον.

γ'. Μετ' ὀλιγὸν δὲ τῆς ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετενόησαν γὰρ ἐπὶ τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τὸν Αβιμέλεχον τῆς πόλεως καὶ τῆς Φυλῆς. οἱ δὲ κακοῦν τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τῆς δ' ὥρας τῆς τῦ τρυγᾶν γενομένης, ἐδεδίεσαν συλλέγειν τὸν καρπὸν προϊόντες, μή τι δράσῃ κακὸν αὐτὸς Αβιμέλεχος. ἐπιδημήσαντος δὲ πρὸς αὐτὸς τῶν ἀρχόντων τινὸς Γαάλυ, σὺν ὁπλίταις καὶ συγγενέσι τοῖς αὐτῦ, Φυλακὴν οἱ Σικιμῖται δέονται παραχεῖν αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. προσδεξαμένυ δὲ ἐκείνυ τὴν ἀξίωσιν, προῆσαν, καὶ Γαάλης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων ὁπλιτικόν. ὅ, τε οὖν καρπὸς μετὰ ἀσφαλείας συνάγεται, καὶ δειπνοῦντες κατὰ συμμορίαν φανερῶς ἀπετόλμων ἤδη βλασφημεῖν τὸν Αβιμέλεχον· οἵ τε ἄρχοντες, ἐνέδρας καταλαμβανόμενοι τὰ περὶ τὴν πόλιν, πολλὰς τῶν Αβιμελέχυ συλλαμβάνοντες διέφθειρον.

δ'. Ζέβυλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Αβιμελέχυ, ὅσα παροξύνει Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλυς ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν πρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε ἀμύνασθαι. γενομένυ γὰρ τῦτο, διαλλαγὰς αὐτῷ μηχανεύεσθαι πρὸς τὸν δῆμον· ὅ, τε οὖν Αβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερος διέτριβεν ἐπὶ τῇ προσοψείᾳ, καὶ Ζέβυλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ἐπιφερομένυς Γαάλης πρὸς Ζέβυλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς ἐπιέναι καθωπλισμένυς. τῇ δὲ σκιᾷ εἶναι φαμένυ τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γενομένων τὸ ἀκριβὲς κατανοῶν, ὡ σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβυλος, ὡ σὺ μέντοι, φησὶν, Αβιμελέχῳ κακίαν ἐπεκάλεις; τί οὖν οὐκ ἐπιδείκνυσαι τὸ τῆς σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών; Γαάλης δὲ θορυβύμενος συνάπτει τοῖς Αβιμελέχυ, καὶ πίπτυσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τὰς ἄλλας ἀγόμενος. καὶ

met ſubduxit, et latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

3. Haud multo poſt feſtum Sicimitae, (nam eos poenituerat caedis in Gedeonis filios patratae) Abimelechum ex vrbe pariter et tribu expulerunt. Is vero et qui cum eo erant malum aliquod ciuitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus inſtaret, proficiſci in agros vt fructus colligerent plane metuebant, ne ipſos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos eodem fere tempore forte immigraſſet Gaales, vnus e viris principibus, cum armatorum manu et cognatis ſuis, eum exorabant vt ipſis praeſidio eſſet, dum vindemiatum irent. Poſtquam vero ille honorem acceperat, ad opus proceſſerunt, vnaque Gaales cum militum ſuorum cohorte. Itaque et fruges domum ſecure aduehuntur, et per ſodalitia epulantes iam aperte auſi ſunt Abimelecho maledicere, atque principes cum cognatis, loca circa vrbem inſidiis occupantes, multos ex Abimelechi ſatellitio comprehenſos perimebant.

4. At Zebulus quidam e principibus Sicimitarum, hoſpes Abimelechi, nunciis miſſis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipſum irritaret, ſimul etiam hortabatur vt inſidias ante vrbem collocaret: ſe enim Gaalae perſuaſurum vt ipſe contra eum egrederetur. atque ita in ſua poteſtate fore, vt de eo vindictam ſumeret. quo facto ſpondere ſe quod gratiam cum populo initurus ſit. Abimelechus igitur cum ſuis in inſidiis conſidebat; et Gaales in ſuburbiis negligentius agebat, et cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad ſe approperantes, ad Zebulum clamabat, verſus ſe tendere viros armis inſtructos. Illo vero dicente, cautium vmbras eſſe, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpenſa, non umbras eſſe aiebat, ſed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignauiam obiiciebas? cur igitur non oſtendis, qui vir ſis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, nonnihil animo conſternatus, manus conſerit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem e ſuis praelio cadunt: at ipſe ſe in vrbem recipit, alios ſecum ducens.

Ζέβυλος πολιτεύεται Γαάλην ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τὰς Αβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Αβιμέλεχος δὲ, πυθόμενος ἐξελευσομένους αὖθις κατὰ τρυγητὸν τοὺς Σικιμίτας, ἐνέδρας προλοχίζεται τὰ περὶ τὴν πόλιν· καὶ προελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδναμένους μεταθέουσι· πανταχῇ τε φόνος ἦν. καὶ κατασκάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· ᾗ γὰρ ἀντέσχε πρὸς πολιορκίαν· ἅλας κατὰ τῶν ἐρειπίων σπείρας προῆγε. καὶ Σικιμῖται πάντες ὅτως ἀπώλοντο· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, ὅτοι, συλλεγέντες ἐπί τινα πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, τειχίσαί τε ταύτην παρεσκευάζοντο. ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Αβιμέλεχος μαθὼν, ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὴν μετὰ τῆς δυνάμεως· καὶ φακέλλας ὕλης ξηρᾶς περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτῆ φέρων ταὐτὸ ποιεῖν τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης ἐν κύκλῳ τῆς πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλουσιν, ὅσα τε μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχει· καὶ μεγίστην αἴρουσι φλόγα. καὶ διαφεύγει μὲν ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδεὶς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, ἄνδρες μὲν περὶ πεντακοσίους καὶ χιλίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, μείζονος καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένης, πλὴν ὅτι κατὰ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς εὐεργέτου συνθεῖσι κακὸν τηλικοῦτον.

ε'. Αβιμέλεχος δὲ, τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τοὺς Ισραηλίτας, μείζονων ἐφιέμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμοῦ περιγράψων τὴν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς αἱρεῖ· πύργου δ' ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τοῦτον παρεσκευάζετο. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δὲ Αβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτεῖναι αὐτὸν, μὴ τῆς γυναικὸς

Interea Zebulus ita cum ciuitate agit vt Gaales ex ea eiiceretur, eum calumniatus quasi molliter et ignaue cum Abimelechi militibus dimicasset. Caeterum Abimelechus, cognito quod Sicimitae ad vindemiam denuo egressuri essent, in locis circa vrbem insidias disponit: cumque prodissent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, vt ciues aditu prohiberet, caeteri vero dispersos cursu persequuntur; et vbique caedes facta est. ac vrbe diruta et solo aequata (nam sine obsidione dedita est) saleque in ruderibus eius seminato, agmine composito processit. atque ita Sicimitae omnes deleti sunt. Quotquot autem per regionem dissipati periculum euaserant, hi ipsi, sese in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, super eam sedes figebant, et ad eam muro cingendam aggrediebantur. sed Abimelechus, intellecto eorum consilio, prius ad eam cum suis omnibus copiis accessit: atque ipsemet ligni aridi fasces ferens, vt iis locum circumdaret, exercitum, vt idem facerent, hortabatur. ac breui lignis petrae in ambitum circumpositis, igues iniiciunt et quicquid natura facilius accendit et vrit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, sed vna cum vxoribus et liberis igne absumpti sunt: viri quidem circiter MD. caetera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, maiorque ex ea moeror exstitisset, nisi quod iuste poenas dederint ob tantum mali viro de se egregie merito conflati.

5. Abimelechus autem, cum Israëlitis ex Sicimitarum miseriis terrorem incussissет, palam prae se ferebat quod maiora appeteret, et non prius violentiae suae modum esset adhibiturus quam vniuersos exitio dederat. Thebas itaque contendit, et vrbem quidem subita incursione capit: cum vero turris in ea valida esset, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipse cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput eius molae fragmen deiicit. Abimelechus autem, hu-

ὁ θάνατος αὐτῷ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ προσαχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτην ὑπὲρ τῆς εἰς τὰς ἀδελφὰς παρανομίας ποινὴν ἐξέτισε, καὶ τῶν εἰς Σικιμίτας αὐτῷ τετολμημένων. τούτοις δὲ κατὰ τὴν Ἰωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτῷ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.

ε'. Τῶν δὲ Ἰσραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν Ἰαείρης ὁ Γαλααδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσήτιδος Φυλῆς παραλαμβάνει, ἀνὴρ τά τε ἄλλα εὐδαίμων, καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τῶν κατὰ τὴν Γαλααδηνὴν πόλεων ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένους. ὅτος, δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν καταχὼν, τελευτᾷ γηραιὸς· καὶ ταφῆς ἐν Καμὼν πόλει τῆς Γαλααδηνῆς ἀξιοῦται.

ς'. Πάντα δὲ τὰ τῶν Ἑβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέρετο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Ἀμμανῖται καὶ Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν καταχόντες καὶ ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. Ἑβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας ἐπέφερον. παρακαλοῦντες αὐτὸν μετριάσαντα, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παύσασθαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

ζ'. Ἀμμανιτῶν δ' ἐστρατευκότων ἐπὶ τὴν Γαλααδηνὴν, ὑπήντων οἱ ἐπιχώριοι πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι τοῦ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις Ἰεφθὴς, ἀνὴρ διὰ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς, καὶ δι' οἰκείαν αὐτῷ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς μισθοφορῶν. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παραχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δ' ὡς προσίσταται τὴν παράκλησιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσειαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ περιφανῶς. ἐπεὶ γὰρ ὄντα ὁμομήτριον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον περὶ τὴν μητέρα, διὰ ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐξέβαλον, καταφρονήσαν-

mi collapſus, armigerum rogabat, vt ſe diſtricto enſe perimat, ne a muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero huiuſmodi ſupplicium dependit pro ſcelere in fratres, et facinore quod in Sicimitas patrare auſus eſt. atque haec clades illis iuxta Ioathami vaticinium accidit. Caeterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo paſſim diſperſi, ad domum quiſque ſuam redierunt.

6. Iſraëlitarum autem imperium ab illis accipit Iaires Galadenus e tribu Manaſſitide, vir cum caetera felix, tum quod liberos fortes procreauerat; numero quidem triginta, equites vero egregios, et quibus vrbium Galadenarum commiſſae erant praefecturae. Is, cum viginti et duos annos rebus illorum praefuiſſet, ingraueſcente aetate obiit; et in Camone, vrbe Galadena ſepultus eſt.

7. Iam res Hebraeorum ad perturbationem ordinis et Dei legumque contemptum ferebantur: Ammanitaeque et Palaeſtini, eos deſpectui habentes, cum magno exercitu regionem vaſtarunt et diripuerunt; et, cum loca vltra Iordanem occupaſſent, ad reliqua poſſidenda fluuium auſi ſunt traiicere. Hebraei vero, cum ex calamitatibus reſipuiſſent, ad Deum precibus ſe conuertebant, victimaſque ei mactabant; ipſum implorantes, vt, ſeueritate cohibita, precibuſque eorum ſupplicibus flexus, ab ira deſiſteret. Iamque Deus mitior et placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

8. Cum vero Ammanitae in Galadenam fuiſſent ingreſſi, iſtius regionis incolae illis ad montem occurrebant, ducem deſiderantes. Erat autem Iephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem ſumptibus ſuis alebat. Ad hunc igitur miſſis nunciis, enixe petebant vt eis in auxilium veniret; pollicentes, ſe principatum ſuum ei conceſſuros eſſe, quamdiu viueret. Ille vero preces eorum non admittit, ipſis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum a fratribus manifeſtam iniuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater vterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus, ipſum domo expulerunt, contempta

τες τῆς αὐτῆ ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τὰς ὁπόθεν ἂν παραγινομένους πρὸς αὐτὸν ἐπὶ μισθῷ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, καὶ ὀμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν ἐστράτευε.

θ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν τῶν πραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει Μασφαθῇ καθίσας τὸν στρατὸν, πρεσβείαν πέμπει παρὰ τὸν Αμμανίτην, αἰτιώμενος τῆς ἀλώσεως. ὁ δὲ, ἀντιπέμψας ἠτιᾶτο τῶν Ισραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς Αμωραίας αὐτὸς ἠξίου παραχωρεῖν, ὡς πατρῴας ὅσης ἀρχῆθεν. ἀποκρινόμενος δὲ ὁ Ιεφθὴς, ὡς ὅτε τῆς Αμωραίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν εὐλόγως ἐκαλέσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Αμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλοισι παρεθείσης, δυνατὸν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· παραχωρεῖν τε ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεὸς κατακτησαμένοις ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, μάχεσθαι πρὸς αὐτὸς ἔφησεν.

ι'. Καὶ τὰς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς δὲ εὐξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ὑποχέμενος ἂν ζῶος εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ, τι καὶ πρῶτον αὐτῷ συντύχοι ἱερεργήσειν, συμβαλὼν τε νικᾷ παρὰ πολὺ, καὶ φονεύων ἐδίωκε μέχρι πόλεως Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Αμμανίτιν, πόλεις τε ἠφάνισε πολλὰς καὶ λείας ἤλασε, καὶ τὰς οἰκείας δουλείας ἀπήλλαξεν, ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ὑπομείναντας. ἀναστρέφων δὲ συμφορᾷ περιπίπτει, κατ' ὀδὲν ὁμοία τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ· ὑπήντησε γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν ἔτι παρθένος. ὁ δὲ, ἀνοιμώξας ἐπὶ τῷ μεγέθει τῆς πάθους, κατεμέμφετο τῆς περὶ τὴν ὑπάντησιν σπουδῆς τὴν θυγατέρα· καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέσχετο. τῇ δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσέπεσεν, ἐπὶ νίκῃ τῆς πατρὸς καὶ ἐλευθερίᾳ τῶν πολιτῶν τεθνηξομένη· παρεκάλεσε δὲ, δύο μῆνας αὐτῇ παραχόντα πρὸς τὸ μετὰ τῶν πολιτῶν ἀποθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ κατὰ τὴν εὐχήν. συγχωρήσας δὲ κατὰ τὸν προσιρημένον χρόνον, μετὰ τοῦτον διελθόντα θύ-

eius imbecillitate. et ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum vndecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, et iureiurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in vrbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; per eos rerum iniuria captarum poſtulans. Ille vero legatis viciſſim miſſis, probri incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, et ab ipſis poſcebat vt e regione Amoraea excederent, quaſi patrum eius a tempore antiquo fuiſſet. Iephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoraea poſſeſſa culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit et ipſam occupaſſe: ac cum Rex iubeat vt de terra ſua decederent Iſraëlitae, quam vltra ccc. iam annos, a Deo ſibi acquiſitam, tenuerint; ſciat velim, inquit, nos cum illis pro ea repetenda dimicare.

10. At cum haec quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reuerteretur, et quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque cum hoſtibus et longe eos ſuperat, et cum caede perſequutus eſt vſque ad vrbem Maniathen: ac cum traieciſſet in Ammanitidem, vrbeſque multas deleuit et multum praedae abegit; ſuoſque populares a ſeruitute liberauit, quam ſeruierant annis XIIX. At reuertens in calamitatem incidit, rebus a ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei redeunti occurrit filia; quae etiam vnigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, grauiter ingemiſcens prae doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obuiam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate ad aures accidit quod euenturum erat, vt quae pro victoria patris et ciuium libertate eſſet moritura: orabat autem vt ei duos menſes remitteret ad iuuentutem ſuam cum ciuibus deflendam, et tunc ei integrum eſſet votum ſoluere. Ille vero, eum liberam

σας τὴν παῖδα ὠλοκαύτωσεν, ἅτε νόμιμον ὂτε τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ἐπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γενησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν δόξει τοῖς ἀκούσασι.

ια'. Τῆς δὲ Ἐφραΐμου Φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαιτο τὴν ἐπ' Ἀμμανίτας ἐλασίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνος καὶ λείαν ἔχοι, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν· πρῶτον μὲν ἔλεγεν, ὡς ὅτε λάθοιεν αὐτὸς οἱ συγγενεῖς πολεμούμενοι, καλούμενοί τε πρὸς συμμαχίαν ὑπαρεγένοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπεκθῆναι· ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράττειν ἐπιχειρῶσι, τοῖς πολεμίοις ὑτολμήσαντες εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τὺς συγγενεῖς ὠρμηκότες· ἠπείλει τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν· ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μετὰ στρατιᾶς, ἢ μετάπεμπτος ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ διώκων τραπέντας, προλαβὼν μέρει τινὶ προαπεσταλμένῳ τὺ Ἰορδάνυ τὰς διαβάσεις, κτείνει περὶ διχιλίους καὶ τετρακισμυρίους γεγονότας.

ιβ'. Αὐτὸς δὲ, ἄρξας ἓξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι Σεβεῇ· τῆς Γαλαδηνῆς δ' ἐστὶν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος δὲ ΙεΦθοῦ, τὴν ἀρχὴν Ἀψάνης παραλαμβάνει, Φυλῆς ὢν Ἰούδα, Βηθλεέμων δὲ πόλεως. τούτῳ δὲ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄῤῥενες, αἱ λοιπαὶ δὲ θυγατέρες, ἃς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τὰς μὲν ἀνδράσιν ἐκδὺς, τοῖς δὲ γυναῖκας ἀγαγόμενος. πράξας δ' οὐδὲν ἐν τῷ ἑπταετεῖ γενομένῳ χρόνῳ λόγυ καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. Ἀψάνυς δ' ὅτως ἀποθανόντος, ὑφ' ὁ μετ' αὐτὸν παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν Ηλων, ἐπ' ἔτη δέκα καταχὼν αὐτὴν, Φυλῆς ὢν τῆς Ζαβύλυ, ἔπραξέ τι σπουδῆς ἄξιον.

ιε'. Ἀβδων δὲ Ελλήλυ πῶς, Φυλῆς μὲν τῆς Ἐφραϊ-

ipsi potestatem in tempus praedictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, et quale iudicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus praedam habuerit et rerum geſtarum gloriam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod conſanguinei bello premerentur, neque auxilium rogatos adueniſſe, cum oporteret eos ante omnes preces re cognita certatim feſtinaſſe: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hoſtibus non auſi pugnam conſerere, poſtea vero in cognatos impetum fecerint: et poſtremo minabatur, ſe ab iis poenas Deo volente, ni ſapere velint, expetiturum eſſe. Cum vero nihil verbis proficeret, ſed cum illis contra ſe venientibus congreſſus eſſet, accito e Galadena exercitu, et magnam illorum ſtragem in praelio edidit, et in fugam verſos perſequens, praemiſſis quibuſdam qui vada Iordanis occuparent, quadraginta duo millia illorum occidit.

12. Is autem, cum ſex annos Iſraëlitis imperaſſet, moritur, atque ſepultus eſt in patria ſua Sebee. illa vero terrae Galadenae vrbs eſt.

13. At, Iephthe mortuo, principatum accipit Apſanes, e tribu Iudae et Bethleemis oppido. Huic liberi erant ſexaginta: triginta quidem mares, e reliquis vero totidem filiae: quos omnes ſuperſtites reliquit; et has quidem viris collocauerat, illis vero puellas adſciuerat. cumque nihil dictu et memoratu dignum in imperio ſeptenni geſſiſſet, ſenex admodum diem obiit; et in patria ſua ſepultus eſt.

14. Apſane autem ita defuncto, neque, qui poſt hunc principatum aſſumpſit, Elon, e tribu Zabuli, ipſumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit.

15. Abdon vero, Helleli filius, e tribu quidem

μίτιδος, πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς μετ' Ηλωνα, μόνης ἂν τῆς εὐπαιδίας μνημονευθείη, διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ' αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱεῖς δ' ἦσαν αὐτῷ τεσσαράκοντα, καὶ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἤλαυνε τε σὺν αὐτοῖς ἕβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγενημένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρίας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

ΜΕτὰ δὲ τοῦτον Παλαιστῖνοι τελευτήσαντα κρατοῦσι τῶν Ισραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. ταύτης δ' ἐλευθερῶνται τῆς ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

β'. Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος καὶ τῆς πατρίδος ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον ἐν εὐμορφίᾳ περίβλεπτον, καὶ τῶν καθ' αὑτὸ διαφέρον. παίδων δ' οὐ γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ἐπὶ τῇ ἀπαιδίᾳ, τὸν Θεὸν ἱκέτευεν, ἐπὶ τὸ προάστειον συνεχῶς φοιτῶν μετὰ τῆς γυναικὸς, δῦναι διαδοχὴν αὐτοῖς γνησίαν· μέγα δέ ἐστι τοῦτο πεδίον. ἦν δὲ καὶ μανιώδης ὑπ' ἔρωτος ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ διὰ τοῦτο ζηλότυπος ἀκράτως. μονωθείσῃ δὲ τῇ γυναικὶ φάντασμα ἐπιφαίνεται, ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, νεανίᾳ καλῷ παραπλήσιος καὶ μεγάλῳ, καὶ εὐαγγελιζόμενος αὐτῇ παιδὸς γονὴν κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν, καλοῦ τε καὶ ῥώμην ἐπιφανοῦς, ὑφ' ᾧ πονήσειν Παλαιστίνους ἀνδρειομένῳ· παρήνει τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν, ἕως αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφὴ, τοῦ Θεοῦ τοῦτο προστάττοντος, πρὸς ὕδωρ δὲ μόνον οἰκειότης. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο, κατὰ βόλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ.

Ephraïmitide, ex vrbe vero Pharathonitarum, cui poſt Elonem, ſummum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: vt qui, in pace et ſumma rerum ſecuritate vitam agens, nihil praeclari geſſerit. nam filios habuit XL. et ex his nepotes XXX. procreatos: et cum ipſis, qui LXX. erant et omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos ſuperſtites relinquens ſenecta aetate moritur, et in Pharathone magnifice ſepultus eſt.

CAP. VIII.

De Sampſonis fortitudine: narratur etiam, mala quanta Palaeſtinis inferebat.

POſt hunc autem vita defunctum Palaeſtini praelio ſuperant Iſraëlitas, et tributa ab eis exigebant per annos XL. Caeterum a dura hac neceſſitate in hunc modum liberati ſunt.

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus et patriae ſine controuerſia princeps, mulierculam vxorem habuit forma egregia ſuſpiciendam, et inter aequales ſuas praecellentem. At cum ex ea liberos non ſuſcepiſſet, aegreque ferens quod iis careret, Deo ſupplicabat, ſaepiuſcule cum vxore in ſuburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) vt illis liberos qui ſuccederent legitimos daret. Quin et in vxorem prae amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi erat afflatus. Mulieri autem, cum ſola eſſet relicta, ſpectrum apparuit, Angelus Dei, quaſi iuuenis ſpecie eminenti et pulchra, eique laetum nuncium afferens, ſe ex Dei prouidentia filium parituram eſſe, pulchrum et inſignem robore; a quo ad virilem aetatem adoleſcente affligerentur Palaeſtini: praemonuitque ne capilli puero recidantur; vtque ab omni quidem alio potu, Deo ita praecipiente, abſtineat, aquam vero ſolam bibere a teneris aſſueſcat. Et is quidem, cum haec dixiſſet, diſcedebat, vt qui voluntate Dei venerat.

γ'. Ἡ δὲ τἀνδρὶ παραγενομένῳ τὰ παρὰ τῆ ἀγγέλῳ ἐκδιηγήσατο, ἐκθαυμάζουσα τῆ τε νεανίσκῳ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν κατὰ ζηλοτυπίαν περισῆναι, καὶ ὑπόνοιαν τὴν ἐκ τοιούτου πάθους κινηθεῖσαν. ἡ δὲ, βουλομένη τὴν ἄλογον τἀνδρὸς λύπην σαλῆναι, τὸν Θεὸν ἱκέτευε πάλιν πέμψαι τὸν ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ὀραθείη. καὶ παραγίνεται πάλιν κατὰ χάριν τῆ Θεοῦ ὁ ἄγγελος, ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ· καὶ τῇ γυναικὶ φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμονωμένη. ἡ δ' ἐπιμεῖναι δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τὸν ἄνδρα, συγχωρήσαντος μέτεισι τὸν Μανώχην· ὁ δὲ, θεασάμενος, ὐδ' ὅτως ἐπαύετο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσε τε καὶ αὐτῷ δηλῶν, ὅσα καὶ τῇ γυναικὶ μηνύσειεν. ἀρκέσειν δὲ φράσαντος ταύτην μόνην εἰδέναι· τίς εἴη λέγειν ἐκέλευεν, ἵνα τῆ παιδὸς γενομένῃ χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν παράσχωσιν. τῆ δὲ μηδέ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος, ὐδὲ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα εὐαγγελίσασθαι περὶ τῆς τῆ παιδὸς γονῆς, τῆ δὲ μεῖναι παρακαλοῦντος καὶ ξενίων μεταχεῖν, ὐκ ἐπένευσε. πειθεὶς δ' ὅμως λιπαρῆντος ἐπιμεῖναι ὡς ἂν ξένιον αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντος ἔριφον τῆ Μανώχῃ, καὶ τὸν ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ, προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τὰς τε ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων. καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἧ εἶχε τῶν κρεῶν· τὰ δὲ, λάμψαντος πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος διὰ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχην δὲ, φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ γένοιτο, θαρρῆν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφέροντι τῷ αὐτῶν τὸν Θεὸν αὐτοῖς ὀραθῆναι.

δ'. Καὶ κύει τε ἐκείνη, καὶ φυλακὴν εἶχε τῶν ἐντολῶν· καὶ γενόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. ἰσχυρὸν δ' ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. ἤυξετο δ' ὁ παῖς ῥαδίως, καὶ δῆλος ἦν προφητεύσων ὑπὸ τῆς περὶ τὴν δίαιταν σωφροσύνης καὶ τῆς τῶν τριχῶν ἀνέσεως.

3. Illa vero marito reuerſo nunciat quae ab Angelo acceperat, ſimul etiam praedicans iuuenis pulchritudinem et proceritatem: adeo vt ille hiſce laudibus ex zelotypia obſtupeſceret, et ſuſpicionem de ea haberet ex huiuſmodi affectione ortam. At ipſa, volens abſurdo moerore virum leuare, Deum ſupplex orabat, vt rurſum ad ſe angelum mittere dignaretur, quo ille a coniuge etiam ſuo conſpiceretur. atque iterum ex gratia Dei aduenit angelus, cum in ſuburbano verſarentur; et mulieri apparuit, a marito relictae. Illa vero, precata vt pauliſper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accerſit. Is autem, cum angelum vidiſſet, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogauitque vt ſibi etiam et illa declararet, quae vxori indicauerat. Cum vero ille reſpondiſſet, ſufficere vt ipſi ſoli innoteſcerent; iubebat quiſnam eſſet dicere, vt nato filio gratias ei referre et aliquid muneris dare poſſent. Ille autem cum dixiſſet, ſe nihil horum egere, neque enim ob hanc cauſam laeta haec de filio nunciaſſe, hic vero obſecraret vt maneret et lautia acciperet, non annuit: at tandem victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur vt moram faceret donec munus aliquod hoſpitale ei afferretur, cum Manoches hoedum mactaſſet, mandaſſetque vxori vt eum coquendum curaret, paratis omnibus, iuſſit angelus vt ſuper petram panes et carnes apponerentur abſque vaſculis. quo facto, virga quam geſtabat carnes tetigit: illae vero, igne protinus emicante, vna cum panibus ardebant; atque angelus, fumo vſus loco vehiculi, in conſpectu illorum in coelum adſcendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimeſceret ne quid periculi immineret ex viſo numine, vxor bono eſſe animo iubet: nam e re fore illorum, quod Deum oculis ſuis adſpexerint.

4. Atque illa et grauida facta eſt, et quaecunque ei praecepta erant obſeruabat; natumque infantem Sampſonem nominant. fortem vero ſignificat nomen illud. Puer autem valde creſcebat: ac manifeſtum erat quod propheta euaderet, cum ex parſimonia eius in victu, tum quod promiſſos aluerit capillos.

ε'. Ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γονέων εἰς Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἐρᾷ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρακαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, ἐκνικᾷ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τὰς γονεῖς αὐτῆς, συντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενος αὐτὸν ἄγχει ταῖς χερσὶ, καὶ εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

ς'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος ἐκείνου νενοσσευκότων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν παρὰ τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν γάμων· εἰσία γὰρ αὐτοὺς ἅπαντας· διὰ δέος τῆς ἰσχύος τοῦ νεανίσκου τριάκοντα δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἑσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινεῖν ἐθελήσειε, τοῦ πότου προβαίνοντος καὶ παιδιᾶς ὕσης, οἷα φιλεῖ παρὰ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὁ Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλοντος ἐμοῦ λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοτιμουμένων δὲ ὁμοῦ τε συνετῶν δόξαν καὶ κέρδος εὔρασθαι καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησίν· ὅτι τὸ πάμβορον γεγεννήκει βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ πάνυ ἀηδοῦς ὄντος. τῶν δὲ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐ δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, παρακαλούντων δὲ τὴν κόρην μαθοῦσαν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῖς μηνύσαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτὴν ἐμπρῆσαι τοῦτο μὴ παραχοῦσαν· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δ' αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα προπιπτούσης, καὶ τεκμήριον τιθεμένης τῆς πρὸς αὐτὴν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μυνύει τὰ περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, καὶ ὅτι μελίττας εὑρὼν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ, τρία βασάσας μέλιτος κηρία κομίσειεν αὐτῇ.

5. At forte cum parentibus Thamnam, vrbem Palaestinorum, profectus, dum magna esset celebritas, virginis cuiusdam indigenae amore corripitur: rogatque parentes, vt puellam sibi concilient in matrimonium. Illis vero recusantibus, quod non eiusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebraeorum commodum et emolumentum has excogitante nuptias, peruincit vt virgo ei desponsaretur. Cum autem crebro parentes ipsius inuiseret, semel in leonis occursum incidit; et cum nudus et inermis esset eum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viae feram proiicit.

6. Iterumque ad puellam proficiscens, offendit examen apum quae in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis fauos auferens, eos, vna cum reliquis quae portabat muneribus, dono dat puellae. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta iuuenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius virium fiducia perpetrare velit; cum compotatio increbresceret et ludere inciperent, vt eiusmodi solennitatibus fieri solet, Sampson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem conuiuii dies explicatam dederitis, lintea et vestes in sapientiae vestrae praemium singuli a me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque eum dicere iuberent, insit; qui cuncta vorat cibum ex se iucundum procreauit, licet ipse valde iniucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint inuestigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, vt a viro suo aenigmatis sententiam edisceret, quam eis indicaret (quin etiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc praestiterit) illa orante vt rem sibi patefaceret, Sampson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, et ad lacrymas veniret, eique obiiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui istud sibi aperire noluit, declarat ei vt leonem iugulauerat, et quod, apibus in pectore eius inuentis, tres mellis fa-

καὶ ὁ μὲν ἡδὲν ὑφορώμενος δολερὸν, σημαίνει τὸ πᾶν· ἡ δ' ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. κατὰ οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢν δύναι τὸν ἥλιον συνελθόντες, Φασίν· ὅτε λέοντος ἀηδέστερόν τι τοῖς συντυγχάνουσιν, ὅτε ἥδιον μέλιτος χρωμένους. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν ἡδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέχετο, λείαν ποιησάμενος Ασκαλωνιτῶν τὰς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συντυγχάνοντας· Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ ἕτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον παραιτεῖται, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τῆς ὀργῆς αὐτὸν, συνῆν τῷ αὐτὲ Φίλῳ νυμφοζόλῳ γεγονότι.

ζ'. Πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυνθεὶς, ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστίνης μετέρχεσθαι. θέρος δ' ὄντος, καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, καὶ τῶν ἀρῶν αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, ἐξαφῆσιν εἰς τὰς ἀρέρας τῶν Παλαιστίνων· καὶ Φθείρεται μὲν ἅτως αὐτοῖς ὁ καρπός. Παλαιστῖνοι δὲ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τὰς ἄρχοντας εἰς Θαμνὰ, τὴν γενομένην αὐτῇ γυναῖκα καὶ τὰς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

η'. Σαμψὼν δὲ, πολλὰς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστίνων ἀποκτείνας, Λίταν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ιούδα Φυλῆς. Παλαιστῖνοι δ' ἐστράτευον ἐπὶ τὴν Φυλήν. τῶν δ' ἃ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτὰς εἰσπράττεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, Φόρους αὐτὰς τελοῦντας· εἰ βάλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔΦασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δὲ, ἀνέγκλητοι βαλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις· καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαιστίνας αὐτῷ τετολμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Εβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον δῶσιν αὐταῖς, ἠξίουν ἑκόντι τἀθ' ὑπομένειν. ὁ δὲ λαβὼν ὅρ-

vos ad eam apportarit. Atque ille quidem, nihil doli ſuſpicans, rem totam ei exponit: illa vero ſermonem eius aenigmatis arcanum efflagitantibus prodit. Itaque die ſeptima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante ſolis occaſum conuenientes, ſic illi dicunt: neque leone quidquam occurrentibus iniucundius, neque melle guſtantibus iucundius. Atque Sampſon ſubiiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quae ad vos detulit ſermonem noſtrum. Et is quidem illis dat quae promiſerat, praeda facta ex Aſcalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam et iſti Palaeſtini ſunt) ab hiſce autem nuptiis ille refugit; atque puella, quae eum ob iram deſpectui habuit, ipſius familiari nupſit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

7. Sampſon vero, vehementer hac contumelia irritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palaeſtinos vindicta perſequi. Cum autem aeſtas eſſet, et ad meſſem maturae iam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, et caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palaeſtinorum eas immittit: atque ita illis periit fructuum ſuorum proventus. At Palaeſtini, cum comperiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod eum ad hoc impulerit, viris quibuſdam principibus Thamnam miſſis, mulierem, quae illi vxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, vt qui illis malorum horum cauſae exſtiterant.

8. Caeterum Sampſon, cum multos in campo Palaeſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra natura munita in tribu Iudae. Palaeſtini autem contra totam tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent tribules, quod immerito a ſe poenas exigerent propter Sampſonis delicta, praeſertim cum tributa omnia ſoluerint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, oportet vt Sampſonem ſibi in manus traderent. Illi, a reprehenſione abeſſe volentes, cum tribus millibus armatorum ad rupem acceſſere: conqueſtique de facinoribus quae in Palaeſtinos auſus fuerat, viros ſcilicet qui toti Hebraeorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe vt comprehenſum eis in ſupplicium

κους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν περισσότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας αὐτὸν ἐν τῇ τῶν Φυλετῶν τιθησιν ἐξουσία· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ γενομένων κατά τι χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, ἐκ ἄπωθεν ἐσρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαῤῥήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὥσατο· καὶ παίων αὐτοὺς τῇ σιαγόνι κτείνει εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

θ'. Σαμψὼν δὲ, μείζω ἢ χρὴ ἐπὶ τούτῳ φρονῶν, ὡ κατὰ Θεοῦ συνεργίαν ἔλαγε τοῦτο συμβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπήρεασε τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ δέος αὐχῶν. δίψος δ' αὐτὸν ἰσχυρὸν καταλαβόντος, καταγνοὺς ὡς οὐδέν ἐσιν ἀνθρώπειος ἀρετὴ, τῷ Θεῷ πάντα προσεμαρτύρει· καὶ καθικέτευε, μηδὲν τῶν εἰρημένων πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν ἐγχειρῆσαι, παρασχεῖν δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν κατά τινος πέτρας ἀνίησιν ἡδείαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν ἐκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ι'. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην Σαμψὼν, καταφρονῶν τῶν Παλαιστίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, καὶ ἔν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τῶν Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτόθι παρουσίαν αὐτοῦ, τὰ πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδρας καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν δὲ, ὡ γὰρ λανθάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀνασὰς ἐνράσσει ταῖς πυλαῖς, αὐταῖς τε φλιαῖς καὶ μοχλοῖς, ὅση τε ἄλλη περὶ αὐτὰς ἦν ξύλωσις,

dederent, rogabant vt lubenti animo hoc sustineret. Is vero, iureiurando ab illis accepto, se iniuriae nihil amplius ei facturos esse, quam vt hostibus addiceretur, e petra descendens sese in tribulium potestatem permisit: atque illi reuinctum duobus funibus Palaestinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appulissent, qui hodie Maxilla nuncupatur a praeclaro Sampsonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palaestinis non procul ab eo castra metantibus, sed in occursum eius venientibus cum gaudio et vociferatione, ac si ea quae expetiuerant iam feliciter confecta essent, ad conspectum illorum Sampson, vinculis diruptis et arrepta asini maxilla, quae ad pedes forte iacebat, in hostes irruit; et maxilla illos feriens ad mille virorum occidit, caeteros vero metu turbatos in fugam vertit.

9. Sampson autem, hanc ob rem plus iusto elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidisse dicebat, sed suis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hostium a se prostratos esse, alios vero illius metu in fugam coniectos. Cum autem vehementi affligeretur siti, secum cogitans vt exiguae admodum essent vires humanae, Deo omnia adscribenda esse testatus est, eumque supplex orabat, ne propter ea quae dixisset ira commotus ipsum hostibus in supplicium traderet, sed ei in discrimen adducto auxilium praestaret, et a malo impendente eximeret. Deus itaque precibus eius flexus fontem a petra quadam dulcem emittit ac copiosum. vnde Sampson locum istum Maxillam nominauit: et ad hunc vsque diem ita appellatur.

10. Post hanc autem pugnam Sampson, Palaestinos despiciens, Gazam profectus est, et in loco meritorio diuersabatur. Quod vbi Gazaeorum principes intellexerunt, illuc ipsum venisse, loca ante portas insidiis occupant, ne clam se subduceret. At Sampson (non enim ignorabat quae parabantur) cum impetu irruit in portas, ipsasque, vna cum postibus et repagulis et reliquo

ἀράμενος κατώμαδον, εἰς τὸ ὑπὲρ Χεβρῶνος ὄρος Φέρων κατατίθησι.

ια'. Παρέβαινε δ' ἤθη τὰ πάτρια, καὶ τὴν οἰκείαν δίαιταν παρεχάραττε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· καὶ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακῶ γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἑταιριζομένης παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις ἐραθεὶς, Δαλίλης τοὔνομα, συνῆν αὐτῇ· καὶ τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίας μαθεῖν παρὰ τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἄληπτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δὲ, παρὰ πότον καὶ τοσαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτῶ, ἐτεχνιτεύετο μαθεῖν τίνι τρόπω τοσοῦτον προύχει κατ' ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψών· ἔτι γὰρ Φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντιπάτα τὴν Δαλίλην, Φάμενος· εἰ κλήμασιν ἑπτὰ δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι καὶ περισωθῆναι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ δὲ, τότε μὲν ἡσύχασεν· ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι τῶν Παλαιστίνων, ἐνήδρευσεν τῶν στρατιωτῶν ἔνδον τινὰς, καὶ καθεύδοντα μεθύοντα κατέδει τοῖς κλήμασιν κατὰ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνὴ, συνεχῶς ὁμιλοῦντος αὐτῇ τὸ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ κατ' ἀπιστίαν εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ λέγει ταῦθ' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ σιγησομένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν, καὶ Φήσαντος, ἑπτὰ κάλοις δεθέντα τὴν ἰσχὺν ἀπολέσειν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ἐνυφῆναι τὰς κόμας αὐτῷ ἐμήνυσεν. ὡς δ' οὐδὲ τούτου γενομένου ἀληθὲς ἠυρίσκετο, δεομένης τελευταῖον ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ Δαλίλῃ, ἐμοῦ, Φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γεννηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, παρεγγυήσαντος μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύ-

apparatu ligneo, humeris ſublatas in iugum montis, qui Chebroni imminet, vectas depoſuit.

11. Deſciſcebat autem poſtea a patriis moribus, propriumque vitae inſtitutum in peius mutauit conſuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum ſit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamaſſet, nomine Dalilam, cum ea conſuetudinem habebat: quique Palaeſtinorum rei publicae praeerant, ipſam adeuntes, pollicitationibus magnis eiſperſuadent, vt a Sampſone diſceret quae cauſa fuerit tanti roboris, ob quod inuictus eſſet ab hoſtibus. Illa vero, inter pocula et eiuſmodi conſuetudinem res eius geſtas admirata, arte cognoſcere conabatur qua ratione vique adeo virtute excellebat. Sampſon autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilae fraude eludebat, dicendo, ſi vinearum palmitibus, qui et adhuc contorqueri poſſunt, reuinctus fuerit, caeteris omnibus fore ſe viribus debiliorem. At illa, tunc quidem iſtis contenta erat: re vero cum principibus Palaeſtinorum ab ea communicata, intus milites quoſdam in inſidiis collocavit, illumque ſomno vinoque obrutum palmitibus, quam arctiſſime potuit, conſtringebat, deinde experrecto indicat quoſdam illi hoſtium imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, ſeſe, ac ſi aliqui eum aggreſſuri eſſent, ad ſui defenſionem parabat. Caeterum mulier, Sampſone cum ea crebram conſuetudinem habente, aegre ſe ferre aiebat, quod, ſuae in ipſum beneuolentiae diffiſus, noluerit ei dicere quod ſcire quam maxime deſiderat; ac ſi ipſa tacere neſciuerit, quae nouit ei non expedire vt aliis innoteſcerent. Sampſone autem rurſus feminam fallente, vicilſimque dicente, ſibi ſeptem funibus alligato vires eſſe defecturas: cum hoc etiam experta nihil profeciſſet, tertio is illi indicabat, vt comas eius licio intexeret. Cum autem huiuſce rei experimento facto, ne tum quidem verum inuenerit, preces ea adhibente tandem Sampſon (nam neceſſe erat vt in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, et eius prouidentia natus hanc comam alo, Deo ne detondea-

της αὔξησιν καὶ παραμονήν. ταῦτα μαθοῦσα, καὶ σεμνύσασα τῆς κόμης αὐτὸν, παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, ἐκ ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν ἀμύνασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δὲ, ἐκκόψαντες αὐτῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

ιβ'. Προϊόντος δὲ τῦ χρόνυ, ἤυξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς ὔσης Παλαιτίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γνωριμωτάτων ἐν τάυτῷ εὐωχυμένων· οἶκος δ' ἦν δύο κιόνων σεγόντων αὐτῦ τὸν ὄροφον· ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν αὐτὸν παρὰ τὸν πότον· ὁ δὲ, δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δύνασθαι ὑβριζόμενος ἀμύνασθαι, τὸν χειραγωγοῦντα παῖδα πείθει, προσαναπαύσασθαι χρῆζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπυ, τοῖς κίοσιν αὐτὸν ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἦκεν, ἐνσειθεὶς αὐτοῖς ἐπικαταβάλλει τὸν οἶκον, ἀνατρεπέντων τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἳ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ τὸν μὲν τοιῦτο κατέσχε τέλος, ἄρξαντος τῶν Ισραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δὲ ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τῦ περὶ τὴν τελευτὴν μεγαλόφρονος τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι τῦ τελευταῖν πρὸς τοὺς πολεμίυς. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ Φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τὴν εἰς τὰ ἄλλα πάντα τῆς ἀρετῆς περιουσίαν. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀράμενοι τὸ σῶμα αὐτῦ, θάπτυσιν ἐν Σαρατᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγενῶν.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς, Ηλεὶ προεῖτο τῶν Ισραηλιτῶν, τὴν Ῥύθην γαμεῖ Βόαζος, ἐξ ἧ Ωβήδης τῦ Δαυίδυ πάππος.

Μετὰ δὲ τὴν Σαμψῶνος τελευτὴν, προέστη τῶν Ισραηλιτῶν Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ἐπὶ τύτυ λιμῶ τῆς χώρας κακοπαθούσης αὐτῶν, Ελιμέλεχος ἐκ Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις

tur praecipiente. vires enim mihi ita aucturas esse et permansuras, ac illa augeretur et conseruaretur. Cum haec intellexisset, comamque ei nescienti abrasisset, protinus eum hostibus prodidit, cum iam non valeret illorum incursum propulsare: illi vero, oculis ei effossis, quibusdam vt vinctum ducerent ipsum tradidetunt.

12. Procedente autem tempore caesaries illi renascebatur. Cumque diem festum Palaestini publicum agerent, virique principes et notae melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cuius tectum duae sustinebant columnae) Sampson ab illis accitus in conuiuium adducitur, vt ei inter compotandum illuderent. Ille vero malorum extremum esse existimans, quod ludibrio habitus iniuriam vlcisci non potuerit, puero a quo manu ducebatur persuadet, dicens quod prae lassitudine paululum requiescere desideraret, vt eum columnis admoueret. Vt vero eo venerat, in illas magna vi se impulit, et domum subuersis columnis deiicit, vna cum tribus hominum millibus, qui omnes ruina oppressi erant, interque caeteros etiam ipse Sampson. Et ille quidem huiusmodi exitum habuit, cum annos viginti Israëlitis imperasset. Conuenit autem, vt virum admiremur virtutis ergo et fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, et quod ad extremum vsque spiritum hostibus succensuerit. Ac quod a muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adscribendum, quod facile cedit peccatis; ipsi vero testimonium hoc tribuendum, quod caetera egregius fuerit et virtute excellens. Eius autem cognati sublatum sepelierunt cum maioribus suis in Sarasa vrbe patria.

CAP. IX.

Quomodo, cum Eli praeesset Israëlitis, Rutham in vxorem accepit Boazus, ex quo Obed Dauidis auus.

POst Sampsonis autem obitum Israëlitis praefuit Eli pontifex. Eius tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (est enim vrbs illa tribus

αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τήν τε γυναῖκα Νααμὶν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεγεννημένους, Χελλίωνα καὶ Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβίτιν μετοικίζεται. καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων, ἄγεται τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ὀρφὰν, Ῥάθην δὲ Μάλλωνι. διελθόντων δὲ δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ἐλιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες δι' ὀλίγου τελευτῶσι· καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα, καὶ τὴν ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν οὐχ ὑπομένουσα, δι' ἣς καὶ τῆς πατρίδος ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπηλλάττετο. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐπυνθάνετο χωρεῖν. οὐκ ἐκαστέρω δὲ διαζευγνύμενοι αὐτῆς αἱ νύμφαι, οὐδὲ παραιτουμένη βουλομένας συνεξορμᾶν πείθειν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐγκειμένων εὐξαμένη γάμον εὐτυχέστερον αὐταῖς ἢ διημαρτήκεσαν παρὰ τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅτι τε τὰ πρὸς αὐτὴν ἔτως ἐστὶ, μένειν αὐτόθι παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ βουληθῆναι πραγμάτων ἀδήλων, τὴν πάτριον γῆν καταλιπούσας. ἡ μὲν οὖν Ὀρφὰ μένει· τὴν δὲ Ῥάθην μὴ πεισθεῖσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν παντὸς τοῦ προσυχόντος γενησομένην.

β'. Ἐλθοῦσαν δὲ Ῥάθην μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν Βηθλεέμων, Βόαζος, Ἐλιμελέχου συγγενὴς ὤν, ξενίζει. καὶ ἡ Νααμὶς, προσαγορευόντων αὐτὴν ὀνόματι τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν καλῶσά με· σημαίνει δὲ κατ' Ἑβραίων γλῶσσαν Νααμὶς μὲν εὐτυχίαν, Μάρα δὲ ὀδύνην. ἀμητοῦ δὲ ὄντος ἐξῄει καλαμησομένη κατὰ συγχώρησιν τῆς πενθερᾶς ἡ Ῥάθη, ὅπως τροφῆς εὐπορῶσιν, καὶ εἰς τὸ Βοάζου τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. παραγενόμενος δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκρινε τὸν ἀγροκόμον περὶ τῆς παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἅπαντα προπεπυσμένος ἐδήλωτῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ, τῆς περὶ τὴν πενθερὰν εὐνοίας ἅμα καὶ μνήμης τοῦ παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνώκησεν ἀσπασάμενος, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πεῖραν ἀγαθῶν,

Iudae) cum calamitatem tolerare non amplius potuerit, assumpta vxore Naami, filiisque ex ea ipsi natis Chellione et Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi sententia procederent, feminas Moabiticas filiis suis matrimonio iunxit: Chellioni quidem Orpham, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique eius breui post tempore moriuntur: atque Naamis quae ei acciderant acerbe ferens, seque in tanta orbitate vix sustinens, post amissos sibi charissimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam se recipiebat. audierat enim iam omnia ei bene prospereque cedere. Nurus autem eius non patiebantur vt ab ea disiunctae essent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficisci velint, illis persuadere potuit: sed, cum vrgerent, precata eis felicius coniugium, a quo exciderant filiis suis nuptae, aliorumque bonorum possessionem; et, quod sua ita se haberent, illic manere obsecrabat, neque patria deserta illam comitari velle in rerum suarum incertitudine. Et quidem Orpha illic substitit: Rutham vero, cui non persuasit, secum abduxit, cuiusuis fortunae sibi participem futuram.

2. Rutham autem, cum socru in Bethleemorum vrbem venientem, hospitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum a ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, me vocaretis Maram: Hebraeorum enim lingua Naamis quidem felicitatem significat, Mara vero dolorem. Messis autem tempore Rutha permissu socrus ad spicilegium faciendum egressa est, vt victus illis suppeteret, acciditque vt in Boazi fundum deueniret. At cum Boazus paulo post adesset, et conspicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus est. Is vero, cum antea ab ipsa omnia accepisset, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob beneuolentiam erga socrum, tum quod memoriam reuereretur filii ipsius cui nupta fuerat, atque vt fausta omnia experiretur precatus, noluit quidem

καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ, τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ἐπιτρέπει, προσάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν διακωλύειν λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ ποτὸν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. Ῥὰθη δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρῆν ὀψὲ κομίζουσα μετὰ τῶν σαχύων· ἐτετηρήκει δὲ αὐτῇ καὶ ἡ Νααμὶς ἀπομοίραν βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὴν ἐπολυώρουν οἱ γειτονεύοντες· διηγεῖται δ' αὐτῇ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βοάζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. δηλωσάσης δ' ἐκείνης ὡς συγγενὴς ἐστι, καὶ τάχα ἂν δι' εὐσέβειαν προνοήσειεν αὐτῶν, ἐξῆλθε πάλιν ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ἐπὶ καλάμης συλλογὴν σὺν ταῖς τοῦ Βοάζου θεραπαινίσιν.

γ'. Ἐλθὼν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τῆς κριθῆς λελικμημένης, ἐπὶ τῆς ἅλω ἐκάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Νααμὶς, τεχνᾶται παρακαταπλῦναι τὴν Ῥὰθην αὐτῷ· καὶ γὰρ ἔσεσθαι χρηστὸν αὐτοῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδί· καὶ πέμπει τὴν κόρην ὑπνωσομένην αὐτοῦ παρὰ τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, πρὸς ὀδὲν γὰρ ἀντιλέγειν τῶν ὑπὸ τῆς ἑκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο, παραγίνεται· καὶ παραυτίκα μὲν λανθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνωκότα. περιεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τῆς ἀνθρώπου παρακατακειμένης, ἀνέκραγε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης τὄνομα, καὶ φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθριος δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, περιεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τῶν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ, τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἑκυρὰν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην. φυλάττεσθαι γὰρ σῶφρον τὴν ἐπὶ τοιούτοις διαβολὴν, καὶ μάλιθ' ἐπὶ μὴ γεγονόσι. περὶ μέντοι τοῦ παντὸς ἔτω, φησὶν, ἔσαι. ἐρωτᾷν τὸν ἔγγιστα ἐμοῦ τῷ γένει τυγχάνοντα, εἰ σοῦ χρεία γαμετῆς ἐστιν αὐτῷ. καὶ λέγοντι μὲν ἀκολουθήσεις ἐκείνῳ· παραιτουμένῳ δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομαι.

δ'. Ταῦτα τῇ ἑκυρᾷ δηλωσάσης εὐθυμία κατεῖχεν αὐ-

eam ſpicis colligendis occupari, ſed permiſit vt ſibi ipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandauitque villico ne eam quidquam ſibi capere prohiberet, et vt prandium ac potum ei praeberet, cum eorundem copiam faceret meſſoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reſeruauit ſocrui, eamque veſpere vna cum ſpicis ad illam apportabat; (quin et ei Naamis ſeruauerat partem ciborum, quos vicini, multa ipſam cura dignantes, ipſi contulerant) atque ſocrui narrat omnia quae ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicaſſet quod cognatus eſſet, et propter pietatem forſan curam earum habiturus, ſequentibus etiam diebus ad ſpicas legendas exiuit cum Boazi ancillis.

3. Poſt aliquot autem dies, cum iam ventilatum eſſet hordeum, ipſe etiam Boazus in rus ſuum venit, et in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitauit vt Rutham propter eum diſcumbere faceret (nam et ipſis emolumento fore rata eſt, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque eo puellam, ad pedes eius dormituram. Illa vero, nam ſibi religioni eſſe ducebat vlla in re ſocrus ſuae iuſſis contradicere, ad aream recta contendit: et in praeſens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiuerat. Media autem nocte experrectus, et ſentiens mulierem ſibi accubantem, quae ea eſſet interrogabat. Illa vero nomen dicente, poſtulanteque tanquam dominus ſibi veniam concederet, tunc quidem quieſcit: mane vero priuſquam famuli ad opus expergiſcerentur, excitatam iuſſit, cum quantum ferre potuit hordei cepiſſet, ſocrum adire, antequam alicui reſciſceretur ſe illic diſcubuiſſe. prudentis enim eſſe calumniam ex eiuſmodi rebus cauere, praeſertim cum nihil commiſſum fuerit. Verum, inquit, de re vniuerſa ita conſtituetur. ipſum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior eſt, an te coniugem velit. Si quidem annuerit, ipſum ſequeris: ſin vero recuſarit, te coniugem legitimam habebo.

4. Haec vbi dicta ſocrui renunciauerat, bono animo

τὰς, ἐν ἐλπίδι τῇ πρόνοιαν ἕξειν αὐτῶν Βόαζον. κἀκεῖνος ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν, τήν τε γερουσίαν συνῆγεν, καὶ μεταπεμψάμενος Ῥάθην, ἐκάλει καὶ τὸν συγγενῆ· καὶ παραγενομένῃ Φησὶν, Ἐλιμελέχῃ καὶ τῶν υἱῶν αὐτῇ κληρωνκρατεῖς; ὁμολογήσαντος δὲ, συγχωρούντων τῶν νόμων κατὰ ἀγχιστείαν· ἀκ οὖν, Φησὶν ὁ Βόαζος, ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκει γύναιον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Βοάζῳ καὶ τῇ κλήρῳ καὶ τῆς γυναικὸς παραχωρεῖ, συγγενεῖ μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν τετελευτηκότων· εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυρέμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, ἐκέλευε τῇ γυναικὶ ὑπολῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν κατὰ τὸν νόμον, καὶ πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. καὶ γενομένῃ τούτῳ, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥάθην, καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, μετ' ἐνιαυτὸν, ἄρρεν. τοῦτο ἡ Νααμὶς τιθηνεμένη κατὰ συμβολίαν τῶν γυναικῶν Ωβήδην ἐκάλεσεν, ἐπὶ γηροκομίᾳ τῇ αὐτῆς τραφησόμενον. Ωβήδης γὰρ κατὰ διάλεκτον τὴν Ἑβραίων ἀποσημαίνει δοῦλον. Ωβήδου δὲ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυΐδης ὁ βασιλεύσας, καὶ πασι τοῖς αὐτῆ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τὰ μὲν οὖν περὶ Ῥάθην ἀναγκαίως διηγησάμην, ἐπιδεῖξαι βουλόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ὅτι τούτῳ παράγειν ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας, εἰς οἶον ἀνήγαγε καὶ Δαυΐδην ἐκ τοιούτων γενόμενον.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τῆς Σαμουήλου γενέσεως· καὶ ὡς προήγγελλε τὴν τοῦ Ηλεὶ υἱῶν συμφοράν.

Ἑβραῖοι δὲ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑπενεχθέντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν Ὀφνίς τε καὶ Φινεέσης.

esse coeperunt, spei plenae fore vt Boazus illarum curam susciperet. Atque ille iam media die descendens in vrbem fecit vt senatus coiret, Ruthaque accita aduocauit et propinquum: qui, cum accessisset, dixit ei; nonne Elimelechi et filiorum eius bona possides? illo fatente et addente id sinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminisse oportet, sed omnia facere secundum leges. muliercula enim huc venit a Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, si fundos retinere velis. Ille autem Boazo et mulierem et fundos cedit, quandoquidem et ipse foret defunctorum cognatus; dicens esse iam sibi vxorem et liberos. Boazus ergo senatum testificatus mulieri praecipiebat, vt accedens calceum ei solueret et in faciem spueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapso natus est illis infans masculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de consilio mulierum nominauit, vt qui ad curam senectutis eius gerendam educaretur. nam Obed Hebraeorum lingua idem est ac seruiens. Ex Obede autem prognatus est Iessaeus, ex hoc Dauid, qui regnauit, et liberis suis principatum reliquit vsque ad primam et vicesimam virorum stirpem propagatum. Haec quidem necesse habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, ad qualem Dauiden eduxit ex huiusmodi maioribus ortum.

CAP. X.

De natiuitate Samuelis prophetae; et vt filiorum Eli calamitatem praenunciabat.

HEbraei autem, rebus eorum in deterius lapsis, rursus bellum mouent Palaestinis, talem ob causam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis et Phineeses. Illi, et in homines iniurioſi et in Deum impii, ne ab vlla quidem

ἔται, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ὐδενὸς ἀπείχοντο παρανομήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν κατὰ τιμὴν, ἃ δὲ ἐλάμβανον αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ παραγινομένας ὕβριζον φθοραῖς, ταῖς μὲν βίαν προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννίδος δ' ὐδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν. ὅ, τε οὖν πατὴρ αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον ὐδέπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ Θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει· καὶ σπουδὴ φράζει τὴν ἐσομένην συμφορὰν ὁ Θεὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμυήλῳ τῷ προφήτῃ, παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς πένθος ἦγε.

β'. Βούλομαι δὲ τὰ περὶ τὸ προφήτου πρότερον διεξελθὼν, ἔπειθ' ὕτως τὰ περὶ τοὺς Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυσυχίαν τὴν παντὶ τῷ λαῷ Εβραίων γενομένην. Ελκάνης, Λευίτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Εφραΐμου κληρυχίας, Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἠγάμει δύο γυναῖκας, Ανναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται. τὴν δ' ἑτέραν, ἄτεκνον ὔσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικομένῳ δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν τῷ Ελκάνᾳ εἰς Σιλὼ πόλιν θῦσαι. ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ ἐπεπήγει καθὰ προεμηκάμεν· καὶ πάλιν κατὰ τὴν εὐωχίαν νέμοντος μοίρας κρεῶν ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Αννα θεασαμένη τὰς τῆς ἑτέρας παῖδας τῇ μητέρι περικαθισαμένους, εἰς δάκρυά τε προὔπεσε, καὶ τῆς ἀπαιδίας αὐτὴν ὠλοφύρετο καὶ τῆς μονώσεως. καὶ τῆς τἀνδρὸς παραμυθίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύσουσα δῶναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ γεννησόμενον καθιερώσειν ἐπὶ διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ, δίαιταν ἔχ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις ποιησάμενον. διατριβούσης δ' ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς πολὺν χρόνον, Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ πρὸ τῆς σκηνῆς, ὡς παροινοῦσαν ἐκέλευεν ἀπιέναι. τῆς δὲ πιεῖν ὕδωρ φαμένης, λυπουμένην δ' ἐπὶ παίδων

nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera vt honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis ad ſtuprum pellicientes. atque ita a tyrannide nihil differebat vitae eorum conſuetudo. Itaque et pater illis ob haec grauiter iraſcebatur, continuo exſpectans vt Deus eos propter haec facinora vlciſceretur, et populus ea aegerrime ferebat: at poſtquam Deus futuram filiorum eius cladem tam Eli quam Samuelo prophetae etiamnum puero praedixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percenſere, atque ita demum ea quae ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Leuita, mediae fortunae ciuis de tribu Ephraïmitide, vrbem Ramatham habitans, duas vxores duxit, Annam et Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Caeterum cum Elcanes vna cum vxoribus in Siluntem vrbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memorauimus) et in conuiuio portiones carnium vxoribus et liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, vt viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, et in lacrymas prorumpebat, et ſuam ſterilitatem et ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet moeſtitia vt eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, vt ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio diuino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non vſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere iubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet, Deo ſupplicare, ipſam

ἀπορία τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαῤῥεῖν παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν Θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραγενομένη δ' εὐέλπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χάρισα προσηνέγκατο· καὶ ἀνασρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμύηλον προσαγορεύουσι· θεάτητον ἂν τις εἴποι. παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τῆς τῦ παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνηθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τῆς εὐχῆς τῆς ἐπὶ τῷ παιδὶ γεγενημένης, παρεδίδῦ τῷ Ηλεὶ, ἀγατιθεῖσα τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμη τε οὖν αὐτῷ ἀνεῖτο, καὶ ποτὸν ὕδωρ ἦν. καὶ Σαμύηλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. Ελκάνη δ' ἐκ τῆς Αννης υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

δ'. Σαμύηλος δὲ, πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δωδέκατον, προεφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνόματι ἐκάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δὲ νομίσας ὑπὸ τῦ ἀρχιερέως πεφωνῆθαι, παραγίνεται πρὸς αὐτόν. ὁ Φαμένης δὲ καλέσας τῦ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς εἰς τρὶς τῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ διαυγαθεὶς φησι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμύηλε, σιγὴν ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν, ὅτι παρατυγχάνω. καὶ τῦ Θεῦ φθεγξαμένυ πάλιν ἀκύσας, ἠξίᾳ λαλεῖν ἐπὶ τοῖς χρωμένοις, ὑ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν ἐφ' οἷς ἂν θελήσειε διακονίας. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, παρατυγχάνεις, μάνθανε "συμφορὰν Ισραηλίταις ἐσομένην, λόγυ μείζονα καὶ πλέ"σεως τοῖς παρατυγχάνυσι· καὶ τὺς Ηλεὶ δὲ παῖδας "ἡμέρᾳ μιᾷ τεθνηξομένυς, καὶ τὴν ἱερωσύνην μετελευσο"μένην εἰς τὴν Ελεαζάρυ οἰκίαν. Ηλεὶ γὰρ τῆς ἐμῆς θε"ραπείας μᾶλλον τὺς υἱὺς καὶ παρὰ τὸ συμφέρον αὐ"τοῖς ἠγάπησε". ταῦτα βιασάμενος ὄρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τὸν προφήτην Ηλεί· ὑ γὰρ ἐβέλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἔτι μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τῆς τῶν τέκνων ἀπωλείας. Σαμύηλος δ' ηὔξετο ἐπὶ πλεῖον ἡ δόξα, πάντων ὧν προεφήτευεν ἀληθινῶν βλεπομένων.

bono animo esse hortabatur, denuncians, Deum ipsi daturum esse filium.

3. Tum demum bona cum spe ad maritum reuertens, cibum laeta sumpsit: et postquam se in patriam recepissent, breui vterum gerere coepit, eisque exacto ad pariendum tempore, natus est filius, quem Samuelum nominant, quasi a Deo petitum. Itaque ad Tabernaculum aderant, pro puero nato sacra facturi, simulque decimas ex more afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum consecrans. Itaque et comam prolixam nutriebat, et aquam tantum potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur ibidem educatus. Quin et Elcanae alii filii ex Anna, tresque filiae progenitae sunt.

4. Samuelus autem, anno aetatis duodecimo iam completo, prophetam agere coepit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocauit. Ille vero, ratus a Pontifice se vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum a se non vocatum esse, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum sic alloquitur; et iam quidem, Samuele, et ego vt ante silentium egi: Deus autem est, qui te vocat. age, significa illi te praesto esse. Rursus cum Deum loquentem audiuisset, orabat vt sibi oracula aperire dignaretur; se enim in ministeriis, ad quaecunque voluisset, non segnem fore. Cui Deus, "quoniam, inquit, ades, disce ex me cladem "Israëlitis immineré, maiorem quam vt forte a quopiam "narrari et credi possit: immo et Eli filios vna die mo"rituros, et pontificatum in Eleazari familiam transitu"rum. Eli enim suum in filios amorem meo cultui, il"lorumque commodis et rationibus praetulit". Illa ipsa cum a propheta iureiurando extorsisset Eli (nam ea narrando ipsi moerorem afferre nolebat Samuelus) ex eo iam certiorem interitus filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisque crescebat, quod nihil ab eo praedictum irritum esse conspiceretur.

ΚΕΦ. ια'.

Δηλῶται τὰ κατὰ τὰς Ηλεὶ υἱὰς, τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸν λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ περιπίπτει.

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν Παλαιστῖνοι στρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας, στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγῳ τῶν Ισραηλιτῶν, συνήεσαν εἰς τὴν ἐχομένην, καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· καὶ κτείνυσι μὲν τῶν Εβραίων εἰς τετρακισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος συνδιώκουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

β'. Δείσαντες δὲ περὶ τῶν ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν ὡς τὴν γερουσίαν καὶ τὸν ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρούσης αὐτῆς παρατασσόμενοι κρατῶσι τῶν πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐτῶν τὴν συμφορὰν τῆς κιβωτοῦ, δι' ὃν καὶ ταύτην ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἐπισείλαντος, εἰ ληφθείσης τῆς κιβωτοῦ ζῆν ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγενέσθαι. Φινεέσης δὲ ἤδη καὶ ἱεράτο, τοῦ πατρὸς αὐτῷ παραχεχωρηκότος διὰ τὸ γῆρας. θάρσος οὖν ἐπιγίνεται πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τὴν ἄφιξιν τῆς κιβωτοῦ περισωμένοις τῶν πολεμίων. κατεπλήττοντο δὲ οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τῆς κιβωτοῦ τοῖς Ισραηλίταις. ταῖς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίαις οὐχ ὅμοιον ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, ἣν μὲν ἤλπιζον νίκην Εβραῖοι, τῶν Παλαιστίνων αὕτη γίνεται· ἣν δ' ἐφοβοῦντο ἧττα ἦν ἄρα, ταύτην Εβραῖοι παθόντες, ἔγνωσαν αὐτοὺς μάτην ἐπὶ τὴν κιβωτὸν τεθαρρηκότας· ἐτράπησάν τε γὰρ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῶν πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς· ἥ τε κιβωτὸς ἤγετο πρὸς τῶν πολεμίων.

γ'. Απαγγελθείσης δὲ τῆς ἥττης εἰς τὴν Σιλὼ, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς κιβωτοῦ· Βενιαμίτης γὰρ αὐτοῖς τις

CAP. XI.

Narrantur quae Eli filiis, arcae, populoque acciderunt; vtque Eli miserabili fine vitam claudit.

ITaque per idem tempus Palaestini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud vrbem Aphecam. Cum autem breui illos exspectarent Israëlitae, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palaestini: et Hebraeorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

2. Quamobrem Hebraei, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in castra afferri postularent, vt ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreuerat, maiorem esse arca, propter quem contigit vt ipsa esset veneranda. Aderat igitur area, simulque duo Eli filii, accepto a patre mandato, vt, si illos arca capta viuere non pigueret, in ipsius non audeant venire conspectum. Phineesses autem tunc sacerdotio fungebatur, patre id propter senectutem concedente. Hebraeis itaque magna accreuit fiducia, ac si ex arca aduecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcae praesentia Israëlitis praesidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebraei, a Palaestinis stetit: atque cladem, quam isti timore defugiebant, cum paterentur Hebraei, cognouerunt quod frustra in arca fiduciam reposuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, et viros ad triginta millia desiderarunt, inter quos et Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama huiusce cladis atque arcae captiuitatis apud Siluntinos percrebresceret (nam illis nuncius

ἄγγελος ἀφικνεῖται νεανίας, παρατετευχὼς τῷ γεγονότι· πένθους ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλῆ θρόνῳ, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπρᾶχθαι περὶ τὸν οἰκεῖον, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατὰ τὴν μάχην, ῥᾴων ἦν ἐπί τε τοῖς πεσοῦσι, καὶ τοῖς συνηγγελμένοις περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν προεγνωκὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προαπήγγελκώς. συνέχει γὰρ ἱκανῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά. ὡς δὲ καὶ τὴν κιβωτὸν ἥκουσεν ἡχμαλωτίσθαι πρὸς τῶν πολεμίων, ὑπὸ τοῦ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τοῦτο προσπεσεῖν περιαλγήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου τελευτᾷ, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ τεσσαράκοντα καταχὼν τὴν ἀρχήν.

δ'. Θνήσκει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ τἀνδρὸς δυσυχίᾳ. κυούσῃ μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη τὸ περὶ τὸν ἄνδρα πάθος. τίκτει δ' ἑπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσαντα Ιωχάβην προσηγόρευσαν· σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα· διὰ τὴν προσπεσοῦσαν δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ηρξε δὲ πρῶτος Ηλεὶ, Ιθαμάρου τοῦ ἑτέρου τῶν Ααρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ελεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον ἱεράτευσε, παῖς παρὰ πατρὸς ἐπιδεχόμενοι τὴν τιμὴν, ἐκεῖνός τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ' ὃν Αβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παραλαβὼν, παιδὶ αὐτοῦ Βυκὶ τοὔνομα αὐτὸς αὐτὴν κατέλειπεν αὐτῷ, παρ' ὃ διεδέξατο Οζις υἱὸς ὤν, μεθ' ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, περὶ ὃ νῦν ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου, μέχρι τῶν κατὰ τὴν Σολομῶνος βασιλείαν καιρῶν. τότε δὲ οἱ Ελεαζάρου πάλιν αὐτὴν ἀπέλαβον.

venerat iuuenis quidam Beniamita qui praelio interfuerat) tota ciuitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram sublimi in sella sedebat) audito eiulatu suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, accersitoque iuuene simul ac cognouerat euentum praelii, lenius ferebat filiorum caedem, et quae vna nunciata erant de exercitus strage, vt qui praesciuerat a Deo quod futurum erat, et praedixerat. maxime enim nos afficiunt mala quae praeter exspectationem cadunt. Vt vero etiam arcam in hostium manus venisse acceperat, ex rei adeo insperatae nuncio cum valde indoluisset, e solio delapsus animam exhalauit, annos natus octo et nonaginta, atque per horum qnadraginta imperio summo potitus.

4. Eadem vero die et Phineesis filii eius coniux defuncta est, quod viuere non sustinuerit post mariti infortunium. ipsi quidem, cum grauida esset, et partui non adeo vicina, nunciata erat viri sui clades: puerum vero septimestrem enititur, ipsumque, vtpote vitalem, Iochaben nominarunt (nomen autem istud infamiam significat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus.

5. Primus autem hic Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit sacerdotium, dignitate a patre ad filium transmissa; atque ille Phineesi filio suo tradidit; post quem Abiezeres filius eius, sumptum honorem, filio suo, cui nomen erat Bocci, reliquit; a quo eum accepit Ozis filius eius; post quem Eli, de quo nunc nobis facta est narratio, sacerdotium habuit, vt et stirps eius vsque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari posteri id recuperarunt.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν λβ'.

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν μιχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτούς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμυήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

γ'. Ὡς Σαμύηλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρησεν.

δ'. Ὡς ὁ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τῆς ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι.

ε'. Σαμυήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις. καὶ βασιλέως αὐτοῖς ἀπόδειξις, Σαοὺλ τοὔνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

ς'. Σαοὺλ στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἀρπαγὴ τῶν πολεμίων.

ζ'. Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἠττήθησαν.

η'. Σαοὺλ πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

θ'. Ὅτι παραβαίνοντος Σαοὺλ τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμύηλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ι'. Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαοὺλ βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τότε πρὸς Γολιάθην, τὸν ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τοῦ Γολιάθου, καὶ ἧττα τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ὡς θαυμάσας τὸν Δαυίδην τῆς ἀνδρείας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Σάουλος.

ιγ'. Ὅτι μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ τὸν Δαυίδην γενόμενον ὁ βασιλεὺς ἐσπούδασεν ἀποκτεῖναι.

ιδ'. Ὡς πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαοὺλ διέφυγε· καὶ Σάουλον, ὃς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, οὐ διεχρήσατο.

ιε'. Ὡς στρατευσαμένων Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους ἠττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τῇ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σάουλος ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEXTVS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

1. *Clades Palaestinorum et terrae eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: et quo modo eam remiserunt ad Hebraeos.*
2. *Expeditio Palaestinorum in ipsos, et victoria Hebraeorum ductu Samueli prophetae.*
3. *Vt Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit.*
4. *Vt populus, cum illi in principatu male se gererent, ira incitatus Regem petiit.*
5. *Samuelo ab iis mota indignatio; isque Regem eis designat, Saulum nomine, Deo ita iubente.*
6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit: atque hostes profligat spoliatque.*
7. *Vt Palaestini, rursus Hebraeos armis aggressi, ab iis debellantur.*
8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*
9. *Quod, cum Saulus prophetae mandata transgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Dauiden nomine, ex iussu Dei.*
10. *Quomodo nouam expeditionem contra Hebraeos, Saulo regnante, Palaestini susceperunt.*
11. *Singulare certamen Dauidis cum Goliatho, viro Palaestinorum fortissimo: atque Goliathi peremptio, et Palaestinorum strages.*
12. *Vt Saulus, fortitudinem Dauidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocauit.*
13. *Quod postea Rex, cum Dauiden in sua potestate haberet, ad eum perimendum se accinxit.*
14. *Vt aliquoties Dauides, a Saulo in vitae discrimen adductus, saluus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere posset, pepercit.*
15. *Hebraei, cum Palaestini in eos bellum mouerent, praelio deuicti sunt; in quo Saulus rex vna cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

ΚΕΦ. α'.

Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΛΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προείρηκα μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον ἐκόμισαν πόλιν, καὶ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπέρ τι λάφυρον, Δαγὼν δ' ἔτος ἐκαλεῖτο, τιθέασι. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάντες, ὑπὸ τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχὴν εἰσίοντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῷ τοῦτο ποιοῦντι τὴν κιβωτόν· ἔκειτο γὰρ ἐκπεπτωκὼς τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἑστὼς διετέλει. καὶ βασάσαντες πάλιν ἐφιστᾶσιν αὐτὸν ἐπὶ ταύτης, δυσφορήσαντες ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες παρὰ τὸν Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ἐπὶ τοῦ προσκυνοῦντος τὴν κιβωτὸν χήματος κείμενον, ἐν ἀπορίᾳ δεινῇ καὶ συγχύσει καθίστασαν. καὶ τελευταῖον ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν τὸ θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας, πάθους χαλεποῦ καὶ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ἐπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς εὐθανάτως ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα καὶ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δ' ἐπὶ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀποχόμενον. ἐν δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν ἀδυνάμενοι, συνῆκαν ἐκ τῆς κιβωτοῦ ταύτας αὐτοῖς ἀναχεῖν, καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ταύτης αἰχμαλωσίαν οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένην· πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς παρὰ σφᾶς δέχεσθαι. τοῖς δὲ οὐκ ἀηδὴς ἡ τῶν Ἀζωτίων δέησις προσέπεσεν· ἀλλ' ἐπιτεύξει μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες δὲ τὴν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατέστησαν. συνεξεκό-

CAP. I.

Clades Palaeſtinorum et terrae eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; et quo modo eam remiſerunt ad Hebraeos.

CUM autem Palaeſtini arcam Hebraeorum cepiſſent, quemadmodum paulo ante diximus, in vrbem Azotum eam deportarunt: et, vt eximium quiddam e manubiis, iuxta Deum ſuum collocant: is autem Dagon appellabatur. Poſtridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, vt Deum ſuum adorarent, eum inuenerunt hunc ipſum honorem arcae praeſtantem: humi enim iacebat, baſi prolapſus, cui perpetuo inſiſtebat. eum itaque ſublatum in eandem reſtituunt, aegerrime ferentes id quod acciderat. Cumque ſaepius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis ſpecie proiectum reperirent, in magna erant anxietate animiſque perturbati. Tum denique in Azotiorum vrbem et regionem diram immiſit Deus vaſtationem et morbum. Moriebantur enim inteſtinorum torminibus, graui malo et necem acerbiſſimam inferente, viſcera, priuſquam anima ipſis per mortem conuenienter ſolueretur corpore, egerentes, exeſa et modis omnibus a morbo corrupta euomendo. Quicquid autem in prouincia erat mures innumeri e terra exorti grauiter laeſerunt, nec ſtirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo eſſent, intellexerunt arcam Dei in cauſa eſſe quod tam grauia paterentur, atque victoriam arcaeque captiuitatem ſibi in damnum ceſſiſſe. Miſerunt igitur ad Aſcalonitas, obſecrantes vt eam ad ſe reciperent. Illis autem non ingrata accidit haec ſupplicatio: quamobrem iis non aegre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam ſumpſiſſent, eadem ipſis mala ingruebant: Azotiorum enim

μισε γὰρ αὐτῇ τὰ τῶν Αζωτίων ἡ κιβωτὸς πάθη πρὸς τὲς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένυς. καὶ πρὸς ἄλλυς παρ' αὐτῶν ἀποπέμπυσιν Ασκαλωνῖται. μένει δ' ὐδὲ παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν παθῶν ἐλαυνόμενοι, πρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύυσι πόλεις. καὶ τὔτον περιέρχεται τὸν τρόπον τὰς πέντε τῶν Παλαιςίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσπερ δασμὸν ἀπαιτῦσα παρ' ἑκάσης τὔ πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δι' αὐτὴν ἔπαχον.

β'. Απειρηκότες δὲ τοῖς κακοῖς οἱ πεπειραμένοι, καὶ τοῖς ἀκήκοσιν αὐτὰ διδασκαλία γινόμενοι, τὔ μὴ προσδέξαθαι τὴν κιβωτὸν ποτε πρὸς αὐτὲς ἐπὶ τοιύτῳ μισθῷ καὶ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν καὶ πόρον ἀπαλλαγῆς αὐτῆς. καὶ συνελθόντες οἱ ἐκ τῶν πέντε πόλεων ἄρχοντες, Γίττης καὶ Ακκάρωνος καὶ Ασκάλωνος, ἔτι δὲ Γάζης καὶ Αζώτυ, ἐσκόπουν τί δεῖ ποιεῖν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀποπέμπειν τοῖς οἰκείοις, ὡς ὑπερδικοῦντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεπιδημησάντων αὐτῇ διὰ τὔτο τῶν δεινῶν, καὶ συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ λέγοντες, τὔτο μὲν μὴ ποιεῖν, μηδ' ἐξαπατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας· ὐ γὰρ ταύτην εἶναι τὴν δύναμιν αὐτῆ καὶ τὴν ἰσχύν· ὐ γὰρ ἄν ποτ' αὐτῆς κηδομένυ Θεῦ ὑποχείριον ἀνθρώποις γενέσθαι. ἡσυχάζειν δὲ καὶ πρᾴως ἔχειν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι παρῄνουν, αἰτίαν τύτων ὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένυς τὴν Φύσιν· ἣ καὶ σώμασι καὶ γῇ καὶ Φυτοῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς συνεςῶσι, κατὰ χρόνων περιόδυς, τίκτει τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ δὲ τὰς προειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἐπάνω χρόνοις συνέσει καὶ Φρονήσει διαΦέρειν πεπισευμένων συμβυλία, καὶ τότε μάλιςα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς παρῦσιν, οἳ μήτ' ἀποπέμπειν ἔΦασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ πέντε μὲν ἀνδριάντας ὑπὲρ ἑκάσης πόλεως χρυσέυς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαρισήριον, ὅτι προενόησεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας, καὶ κατέσχεν ἐν τῷ βίῳ διωκομένυς ἐξ αὐτῦ παθήμασιν, οἷς ὐκέτι

calamitates vna cum arca importatae erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Aſcalonitae. neque vero apud illos permanſit: nam cum et ipſi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt vrbes. Atque in hunc modum quinque Palaeſtinorum vrbes peruagata eſt arca; a qualibet, ideo quod ad ipſas veniſſet, tributi vice exigens ea quae paſſae ſunt.

2. Cum hiſce autem ſuppliciis paene conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iſtis audierant illorum exemplo moniti eſſent, ne arcae praeſentiam emerent tanta mercede et vectigali, tandem quaeſiuerunt qua arte et via ab ea ſemet expedirent. Et cum conueniſſent quinque ciuitatum principes, Gittae et Accaronis et Aſcalonis, itemque Gazae et Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum quidem illis viſum eſt, ad ſuos remittendam eſſe arcam, quaſi palam eſſet Deum eius ſuſcepiſſe vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipſos inuaſiſſe, ſimulque in vrbes eorum ingreſſas eſſe. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum eſſe, fallique eos qui malorum cauſam illi acceptam ferrent: non enim tantam ei poteſtatem eſſe et vim; neque ſi eius curam habuiſſet Deus, in hominum manus veniſſet. Caeterum monebant vt quieſcerent, et quicquid acciderat aequo animo ferrent, cogitantes non aliam eſſe eorundem cauſam quam ipſam rerum naturam; quae et corporibus et terrae et plantis et omnibus mortali concretione ſatis, certis temporum vicibus, huiuſmodi mutationes affert. Praedictas autem ſententias vincit iſtorum virorum conſilium, qui et antea crediti ſunt intelligentia et prudentia praecellere, et tunc maxime viſi ſunt accommodate dicere ad praeſens negotium; qui neque ita inanem remittendam eſſe arcam cenſuerunt, neque retinendam: ſed quinque podicum ſimulacra aurea pro vnaquaque ciuitatum quaſi munus Deo conſecranda, quod eorum ſaluti proſpexerit, et vitam illis conſeruarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus reſiſtere non poterant.

ἦν ἀντιβλέψαι· τοσάυτης δὲ τὸν ἀριθμὸν μύας χρυσᾶς τοῖς κατανεμηθεῖσιν αὐτῶν καὶ διαφθείρασι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔπειτα βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτὰς, καὶ θέντας ἐπὶ τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· καὶ βόας ὑποζεύξαντας ἀρτιτόκους, τὰς μὲν δαμάλεις ἐγκλεῖσαι καὶ κατασχεῖν, μὴ τοῖς μητράσιν ἐμποδὼν ἑπόμεναι γένωνται, πόθῳ δ' αὐτῶν ὀξυτέραν ποιῶνται τὴν πορείαν. ἐκείνας δ' ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερόσας ἐπὶ τριόδου καταλιπεῖν, αὐταῖς ἐπιτρέψαντας ᾗ βάλονται τῶν ὁδῶν ἀπελθεῖν. κἂν μὲν τὴν Εβραίων ἀπίωσιν, καὶ τὴν τέτων χώραν ἀναβαίνωσιν, ὑπολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν τῶν κακῶν· ἂν δὲ ἄλλην τραπωνται, μεταδιώξομεν αὐτὴν ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν τοιαύτην ἔχει.

γ'. Εκριναν δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις εὐθὺς τὴν γνώμην ἐκύρωσαν. καὶ ποιήσαντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγυσι τὴν ἅμαξαν ἐπὶ τὴν τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ βοῶν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ὥσπερ ἡγεμένων τινῶν αὐτῶς ἀπιόσων, οἱ τῶν Παλαισίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, πάποτε στήσονται καὶ πρὸς τίνας ἥξυσι βαλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ἐστὶ τῆς Ιούδα Φυλῆς Βηθσάμη ὄνομα. εἰς ταύτην ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίῳ μεγάλῳ καὶ καλῷ τὴν πορείαν αὐτῶν ἐκδεξαμένῳ, παύονται πρόσω χωρεῖν, στήσασαι τὴν ἅμαξαν αὐτόθι. θέα δὲ ἦν τοῖς ἐν τῇ κώμῃ, καὶ περιχαρεῖς ἐγίνοντο. θέρος γὰρ ὥρα πάντες ἐπὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν ταῖς ἀρούραις ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἀρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντες, ἔδραμον εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἄγγος ὃ τὰς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τὰς μύας, τιθέασιν ἐπί τινος πέτρας, ἥτις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατευωχηθέντες, τήν τε ἅμαξαν καὶ τὰς βόας ὁλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' ἰδόντες οἱ τῶν Παλαισίνων ἄρχοντες, ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

Quin et totidem numero mures aureos conflari curarunt, iis similes qui regionem eorum populati sunt atque vastarunt. Deinde hisce in loculum inclusis, et super arcam collocatis, currum nouum ei fabricari voluerunt: vaccisque foetis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi et custodiri, ne matribus, eas sequendo, impedimento forent; eorum autem desiderio illae quam ocyssime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in triuium abegissent, ibi relinquendas esse iusserunt, facta eis potestate abeundi quo velint. Et si quidem Hebraeos versus pergerent, et in illorum regionem conscenderent, esset vt existimarent arcam illis malorum causam exstitisse; sin vero alio deflecterent, illam persequendam esse dixerunt, facta inde coniectura, quod potestatem eiusmodi nullam haberet.

3. Haec autem bene ac sapienter dicta iudicarunt, atque illico consilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quae iam diximus exsequuti fuissent, plaustrum in triuium deducunt, ibique relicto secesserunt. Vaccae autem cum recta abirent et contenderent, non aliter quam si ab aliquibus deducerentur, eas enimus subsequebantur Palaestinorum principes, scire desiderantes vbi subsisterent et ad quosnam se conferrent. Est autem vicus quidam in tribu Iudae, nomine Bethsama. in fines eius venerunt vaccae: et cum eas, si processissent, campus magnus et pulcher excepisset, vlterius tamen non progressae sunt, plaustrum illic sistentes. Erat autem omnibus in villa gratum spectaculum, laetitiaque exsultabant. aestatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas versarentur, vbi arcam animaduerterunt, voluptate gestientes, et opus e manibus dimittentes, e vestigio ad plaustrum accurrebant. atque arcam ex eo sublatam, capsamque in qua aurea erant simulacra et mures, saxo cuidam, quod in campo erat, imposuerunt: et cum Deo magnifice sacra fecissent, seque epulis adhibuissent, plaustrum simul ac vaccas solido sacrificio immolarunt. Quo viso Palaestinorum principes retro ad suos reuersi sunt.

δ'. Ὀργὴ δὲ καὶ χόλος τῷ Θεῷ μέτεισιν, ὥστε ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς ἐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἔκλαυσαν δὲ ταῦτα παθόντας αὐτοὺς οἱ κωμῆται, καὶ πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἤγειραν οἷον εἰκὸς ἐπὶ θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. τῷ τε μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίους ἀποφαίνοντας αὐτούς, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδεδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων· κἀκεῖνοι γνόντες τοῦτο, ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς Καριαθιαρίμαν γείτονα πόλιν τοῖς Βηθσαμίταις· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γένος, Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καταβιοῦντος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, ὡς πρέποντα τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατῴκει δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὲ τὴν κιβωτὸν οἱ τούτου παῖδες, καὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι προέστησαν. τοσαῦτα γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρίμα, ποιήσασα παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

Τοῦ δὲ λαοῦ παντὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τῶν Καριαθιαριμιτῶν πόλις τὴν κιβωτὸν, ἐπ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις τραπέντος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὴν ἐμφανίζοντος τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης Σαμουήλος ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὔκαιρον πρὸς ὅτους ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ᾤετο μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσάξεσθαι καὶ πεῖσαι· "ἄνδρες γὰρ, εἶπεν, οἷς ἔτι νῦν "βαρεῖς μὲν πολέμιοι Παλαιστῖνοι, Θεὸς δ' εὐμενὴς ἄρχεται "γίνεσθαι καὶ φίλος, οὐκ ἐπιθυμεῖν ἐλευθερίας δεῖ μόνον, "ἀλλὰ καὶ ποιεῖν δι' ὧν ἂν ἔλθοι πρὸς ὑμᾶς. οὐδὲ βούλεσθε

4. Caeterum ira atque indignatio Dei eos persequitur, adeo vt septuaginta viros ex pago Bethsamae, quippe indignos qui attingerent arcam (sacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine iacto interimeret. Ipsos autem haec passos vici istius incolae deplorarunt, eosque eiusmodi plangore prosequuti sunt, qualem fas erat edere ob malum diuinitus immissum; suumque mortuum vnusquisque lugebat. Quamobrem sese indignos agnoscentes, quibuscum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebraeorum concilium missis, indicarunt redditam esse a Palaestinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, vrbem vicinam Bethsamitis: vbi Leuita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnae erat existimationis ob iustitiam et religionem, in domum eius arcam intulerunt, vt conuenientem Deo locum, in quo vir iustus habitabat. Eius autem filii arcae ministerio operati sunt, atque huic rei curandae per viginti annos praeerant: tot enim in Cariathiarima mansit, cum apud Palaestinos quatuor menses fuisset.

CAP. II.

Expeditio Palaestinorum in ipsos, et victoria Hebraeorum ductu Samueli prophetae.

CUM autem populus vniuersus illo tempore, quo arcam possidebat Cariathiarimitarum vrbs, votis et sacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum et magnum eius studium prae se ferret, Samuelus propheta animadverso eorum pio obsequio, quasi iam opportunum esset ad illos, cum ita se haberent, verba facere de libertate et bonis quae in ea insunt, oratione vtitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas et persuadendas: "O viri "Israëlitae, dicebat, quibus etiamnum hostes quidem gra"ves sunt Palaestini, Deus vero incipit esse propitius et "amicus, non solum libertatem expetere debetis, sed et "oportet haec facere, quibus ea vobis assequenda est. "Ne quidem cogitate a dominatu liberari, dum pergitis

"μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν δὲ πράττοντες ἐξ ὧν "τοιοῦτοι διαμένησιν· ἀλλὰ γίνεσθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πο-"νηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυχῶν καὶ θεραπεύοντες αὐτὴν, "ὅλαις ταῖς διανοίαις προτρέπεσθε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες "διατελεῖτε. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ποιοῦσιν ἥξει τὰ ἀγαθὰ, δι-"λείας ἀπαλλαγὴ, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὔθ' "ὅπλοις, οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, οὔτε πλήθει συμμάχων "δυνατόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις ὁ Θεὸς ὑπισχνεῖται παρέξειν "αὐτὰ, τῷ δ' ἀγαθοὺς εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς δ' αὐ-"τῶν ὑποχέσεων ἐγὼ γίνομαι". ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφή-μει τὸ πλῆθος ἡδὲν τῇ παραινέσει, καὶ κατένευσεν αὐτὸ παρέξειν κεχαρισμένον τῷ Θεῷ. συνάγει δ' αὐτὰς ὁ Σα-μύηλος, εἴς τινα πόλιν λεγομένην Μασφάτην· κατοπτευό-μενον τοῦτο σημαίνει κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν ὑδρευσάμενοί τε σπένδωσι τῷ Θεῷ, καὶ διανηστεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' εὐχὰς τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δὲ τὰς Παλαιστίνας ἐκεῖ συναχθέν-τες. ἀλλὰ μαθόντες ἅτοι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλη στρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα τοῦ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένοις ἐπιπεσεῖσθαι, τοῖς Ἑβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς ταραχὴν ἄγει καὶ δέος· καὶ δεομένους πρὸς Σαμούηλον, "ἀναπεπτωκέναι "τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὸ φόβου καὶ τῆς προτέρας ἥττης· "ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἱκετεύειν ἵνα μὴ κινήσωμεν τὴν τῶν "πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναγαγόντος ἡμᾶς ἐπ' εὐχὰς "καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ ἀνόπλοις ἐπεστρατεύ-"κασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν ἡμῖν ἐκ ἄλλη σωτηρίας ἡμῶν, "ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ ἱκετευθέντος ὑπὸ σοῦ παραχεῖν "ἡμῖν διαφυγεῖν Παλαιστίνας". ὁ δὲ θαρρεῖν τε προτρέπεται καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὅχλων θύει· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνας μά-χῃ, καὶ μὴ περιιδεῖν δεύτερον αὐτοὺς δυσυχήσαντας. ἐπή-κοος δὲ γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ προσδεξάμενος εὐμενεῖ

"ea agere, quae vos seruituti subiicient: sed iustitiam coli-
"te, atque nequitiae, eam ex animabus abolendo, cura-
"tionem adhibentes, tota mente Deo supplicate, eiusque
"in cultu perseuerate. Haec si feceritis, erit vt bonis af-
"fluatis, a seruitute liberemini, et victoriam de hostibus
"reportetis: quae neque armis, neque corporum viribus,
"neque copiarum multitudine consequi facile est. non
"enim hisce res eiusmodi se praebiturum esse pollicetur
"Deus, sed probitati et iustitiae. Ego vero haec promissa
"vobis rata fore spondeo". Haec cum dixisset, ei ap-
plaudebat populus, ex ista exhortatione laetitia elatus;
consensitque ad id ipsum faciendum quod Deo gratum es-
set. Ipsos autem congregat Samuelus in vrbem quandam
Maspha-en appellatam: quod nomen sermone Hebraïco
conspicuum significat. Ibi et hausta aqua effusaque Deo
libant, et cum tota die ieiunassent ad preces se conuer-
tunt.

2. Illic vero congregati non latent Palaestinos. Sed
illi, conuentu eorum sibi nunciato, cum magno exercitu
et copiis, sperantes fore vt incautos et imparatos adorirentur, Hebraeis superueniunt. Ii autem, ex hoc valde consternati, tumultuari incipiunt et pauore occupari: atque ad
Samuelum accurrentes; "animos illis, dicebant, conci-
"disse prae metu et ex memoria recentis cladis; adeoque
"libenter quieturos esse, ne hostium potentiam in nos con-
"citemus. Nam cum in nos nudos et inermes, qui tuo
"ductu et auspiciis ad supplicationes et victimas et iura-
"menta solennia huc conuenimus, expeditionem iam fe-
"cerint hostes: non alia itaque nobis salutis nostrae super-
"est spes, quam in te et Deo a te implorato vt nobis da-
"ret e Palaestinorum manibus effugere". At ille eos se-
curo animo esse hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum esse. Et cum agnum subrumum cepisset,
eo solidum pro populo sacrificium facit; Deumque sup-
plex orat, vt eos in praelio a vi Palaestinorum defende-
ret; iterumque non sineret eos infortunio multari. Has
autem preces exaudit Deus, et cum animo benigno et

καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ἐπινεύει νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἔχοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν διὰ τῆς ἱερᾶς φλογὸς ἀπειληφότος, προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δύναμις, καὶ παρατάσσεται εἰς μάχην, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπειλημμένων ἐν ἀπορίᾳ τῶν Ἰουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχην ἐκείσε ἀπηντηκότων. περιπίπτουσι δὲ, οἷς οὐδ' εἰ προὔλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπείθησαν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ὑπότρομον καὶ σφαλερὰν κινήσας τίθησιν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διϊσταμένης εἰς ἕνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα βρονταῖς περιψοφήσας, καὶ διαπύροις ἀστραπαῖς ὡς καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις περιλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν ἐκκροτήσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὲ Σαμούηλος μετὰ τῆς πληθύος καὶ πολλοὺς κατασφάξας κατακολουθεῖ μέχρι Κορραίων, τόπῳ τινὸς οὕτω λεγομένῳ. καὶ καταπήξας ἐκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν προσαγορεύει, σύμβολον τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένης αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν πληγὴν οὐκ ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· ἀλλ' ὑπὸ δέους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὁ δ' ἦν πόλεμος θάρσος τοῖς Παλαιστίνοις ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, τοῦτ' ἐκείνων μετὰ τὴν νίκην ἐγένετο. καὶ Σαμούηλος στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλοὺς, καὶ τὰ φρονήματ' αὐτῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τὴν χώραν ἀφαιρεῖται, ἣν τῶν Ἰουδαίων ἀπέτεμνον τὸ πρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. αὕτη δ' ἦν μέχρι πόλεως Ἀκκάρωνος ἀπὸ τῶν Γίττης ὁρῶν ἐκτεταμένη. ἦν δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

propitio ſacrificium accepiſſet, innuit ſe illis victoriam daturum eſſe et potentiam aucturum. Cum autem adhuc Deo ſuper altare eſſet victima, et nondum tota ſacra flamma abſumeretur, hoſtium copiae e caſtris egreſſae ſunt, et ſeſe ad pugnam inſtruunt; ſpe quidem certa victoriae, ac ſi Iudaei conſilii plane inopes forent, vt qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum conuenerint. Talis autem erat rerum euentus, vt ſi quis eas praedixiſſet, haud facile fidem inueniſſent. Nam primum quidem eos magna concuſſione perturbat Deus, terramque quaſſatione illis ſubtremiſcere parumque tutam ei inſiſtentibus fecit; ita vt vel ea agitata incerta ponerent veſtigia, vel diſcedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitrubus circumſonuiſſet, atque igneis fulguribus quaſi ad ora illis adurenda eos circumfulſiſſet, atque manibus arma excuſſiſſet, nudos in fugam coniecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multiſque caeſis reliquos perſequitur ad Corraea vſque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi ſaxum ſtatuiſſet, veluti terminum victoriae et hoſtium fugae, id Praeſidii ſaxum appellat, in ſignum virium quibus eos ad hoſtes debellandos impertiuit Deus.

3. Palaeſtini vero, ea clade accepta, exercitum non eduxerunt contra Iſraëlitas: ſed, prae metu et memoria eorum quae acciderant, quieſcebant. Fiducia autem, qua olim Palaeſtini animati erant in Iſraëlitas, viceuerſa illorum eſſe coepit poſt victoriam iſtam. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit ſtrages; atque elatos eorum animos prorſus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Iudaeos multabant cum illos praelio ſuperaſſent. illa vero a finibus Gittae ad Accaronem vſque ciuitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananaeorum eo tempore pacem et amicitiam cum Iſraëlitis colebant.

ΚΕΦ. γ'.

Ως Σαμύηλος, διὰ τὸ γῆρας ἀθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ ἐκείνων ὑ καλῶς τῆς ἀρχῆς προϊταμένων, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι, Σαμυήλῳ πρὸς τῦτο ἀγαναντῦντος.

Ὁ δὲ προφήτης Σαμύηλος διακοσμήσας τὸν λαὸν καὶ πόλιν αὐτοῖς ἀποδοὺς, εἰς ταύτην ἐκέλευσε συνερχομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δὲ, δὶς τῦ ἔτους ἐπερχόμενος τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν αὐτοῖς· καὶ πολλὴν ἐβράβευεν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον πολύν.

β'. Επειθ' ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἐμποδιζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν προσασίαν τῦ πλήθυς παραδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ιώηλος προσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ Αβία ὄνομα ἦν. προσέταξε δὲ τὸν μὲν ἐν Βεθήλοις πόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ' ἕτερον ἐν Βερσυβαὶ, μερίσας τὸν ὑπακυσόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγένοντο δὲ σαφὲς ὅτοι παράδειγμα καὶ τεκμήριον, τῦ μὴ τὸν τρόπον ὁμοίως τοῖς φύσασι γίνεσθαί τινας, ἀλλὰ τάχα μὲν χρηστὺς καὶ μετρίως ἐκ πονηρῶν· τότε μέν γε Φαύλυς ἐξ ἀγαθῦ παρέχον αὐτὺς γενομένυς. τῶν γὰρ τῦ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων ἐκτρεπόμενοι, καὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώρων καὶ λημμάτων αἰσχρῶν καθυφίεντο τὸ δίκαιον· καὶ τὰς κρίσεις ὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιύμενοι, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἀπονενευκότες, πρῶτον μὲν ὑπεναντία ταῦτα ἔπρασσον τῷ Θεῷ, δεύτερον δὲ τῷ προφήτῃ, πατρὶ αὐτῶν, ὃς πολλὴν τῦ τὸ πλῆθος εἶναι δίκαιον ασυδὴν εἰσεφέρετο καὶ πρόνοιαν.

γ'. Ο δὲ λαὸς, ἐξυβριζόντων εἰς τὴν προτέραν κατάσασιν καὶ πολιτείαν τῶν τῦ προφήτυ παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, καὶ πρὸς αὐτὸν συντρέχυσι· διέτριβε δ' ἐν Ραμαθᾷ πόλει· καὶ τάς τε τῶν υἱῶν παρανομίας

CAP. III.

Vt Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit: atque populus, illis in principatu male se gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id grauiter ferente.

POrro Samuelus propheta, populo commode distributo, et sua singulis ciuitate assignata, iussit vt in eam conuenirent ad res controuersas diiudicandas. Ipse autem, bis anno vrbes obiens, ius illis dicebat; et multo tempore iudicia ex aequo exercebat.

2. Deinde, cum aetate grauis esset et inualidus, vt consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum et reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Ioëlus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, vt vnus quidem in Bethelis, alter vero in Barsube sederet et iudicia redderet, populum qui pareret inter eos partitus. Isti autem exemplo erant et indicio, non omnes moribus similes parentibus nasci, sed forte quidem ex malis probos et aequos gigni: tunc vero sese ostendebant prauos ex bono prognatos. nam a parentis institutis et studiis deflexi, diuersamque ab eo viam ingressi, munerum ergo turpisque lucri ius peruertebant: ac in iudiciis non ex veritate sed ad emolumentum suum agentes, solutique in luxum et deliciis sumptuosis dediti, primum quidem haec aduersus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetae, patris illorum, qui multum studii curaeque impenderat vt multitudo iustitiam coleret.

3. At populus, cum Prophetae filii priorem rerum statum et ordinem iniuriis labefactarent, et commissa aegre ferebat, et ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in vrbe Ramatha habitabat) atque non solum ei de filiorum eius iniquitatibus narrabant, sed et, quod prae

ἔλεγον, καὶ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη καὶ παρειμένος ὑπὸ τῆ χρόνῳ τῶν πραγμάτων οὐκέτι τὸν αὐτὸν προϊσάναι δύναται τρόπον· ἐδέοντό τε καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί τινα αὐτῶν βασιλέα, ὃς ἄρξῃ τῆ ἔθνους καὶ τιμωρήσηται Παλαιστίνους, ὀφείλοντας ἑαυτοῖς δίκας τῶν προτέρων ἀδικημάτων. ἐλύπησαν δὲ σφόδρα τὸν Σαμύηλον οἱ λόγοι, διὰ τὴν σύμφυτον δικαιοσύνην καὶ τὸ πρὸς τὴς βασιλέας μῖσος· ἤττητο γὰρ δεινῶς τῆς ἀριστοκρατίας, ὡς θείης καὶ μακαρίης ποιώσης τὴς χρωμένης αὐτῆς τῇ πολιτείᾳ. ὑπὸ δὲ Φροντίδος καὶ βασάνῳ τῆς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἅτε τροφῆς ἐμνημόνευσεν ἅτε ὕπνῳ· δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς στρέφων τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ἐννοίας διεκαετέρει.

δ'. Ἐχοντι δὲ ἅτως ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, καὶ παραμυθεῖται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθος· ὡς οὐκ "ἐκεῖνον ὑπερηφανήσαντας, ἀλλ' αὐτὸν, ἵνα μὴ βασιλεύσῃ "μόνος. ταῦτα δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγεν αὐτὴς ἀπ' Αἰ- "γύπτυ μηχανᾶσθαι τὰ ἔργα. λήψεσθαι μέντοι γε οὐκ εἰς "μαχρὰν μετάνοιαν αὐτὴς ἐπίπονον, ὑφ' ἧς ἐδὲν μὲν ἀγέννη- "τον ἔσαι τῶν ἐσομένων· ἐλεγχθήσονται δὲ καταφρονή- "σαντες, καὶ βυλὰς οὐκ εὐχαρίστως πρὸς ἐμὲ καὶ τὴν σὴν "προφητείαν λαβόντες. κελεύω δή σε χειροτονεῖν αὐτοῖς ὃν "ἂν ἐγὼ προείπω βασιλέα· προδηλώσαντα ποίων τε πα- "σθήσονται βασιλευόμενοι κακῶν, καὶ διαμαρτυράμενον "ἐφ' οἷαν σπεύδυσι μεταβολήν.

ε'. Ταῦτα ἀκύσας Σαμύηλος, ἅμα ἕω συγκαλέσας τὴς Ἰσδαίης ἀποδείξειν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη δὲ δεῖν πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἐνδιηγήσασθαι τὰ παρὰ τῶν βασιλέων ἐσόμενα, καὶ ὅσοις συνενεχθήσονται κακοῖς. "γινώ- "σκετε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀποσπάσυσι τὰ τέκνα· "καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶναι κελεύσυσι, τὺς δ' "ἱππεῖς καὶ σωματοφύλακας, δρομεῖς δὲ ἄλλυς καὶ χι- "λιάρχυς καὶ ἑκατοντάρχυς· ποιήσυσι δὲ καὶ τεχνίτας, "ὁπλοποιὺς καὶ ἁρματοποιὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεω- "γύς τε καὶ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς

senectute et aetatis debilitate non amplius rebus similiter ac antea administrandis par esset, eum orabant simul et obsecrabant vt aliquem ipsis regem crearet, qui posset gentem moderari et gubernare, et a Palaestinis poenas sibi debitas exigere ob pristinas iniurias. Haec illorum verba Samuelum valde solicitum habuerunt et anxerunt, propter innatum iustitiae amorem et inuisum sibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, vt quod ea reip. forma vtentes fere diuinos faciat et beatos. Verum ex iam dictis adeo curarum plenus erat et cruciatuum, vt nec cibi nec somni capiendi meminerit: sed per totam noctem vigilarit dum varias de rebus cogitationes in animo versaret.

4. Cum autem ita se habuisset, ei apparuit Deus, eumque consolatur, dicens, "non oportere ea, quae po-"stularet populus, aegre ferre: quando non illum sed "ipsummet spreuissent, ne solus ipsis imperaret. Haec "enim ab eo die, quo ex Ægypto educti fuerint moliri "eos coepisse. veruntamen breui illos poenitentiam sibi "grauem molestamque acturos esse, per quam nihil qui-"dem futuri erit infectum; at contemptus sui redarguen-"tur, et quod consilia tam in me quam tuam erga pro-"phetiam ingrata ceperint. Iubeo itaque te illum ipsum "eis regem constituere, quem tibi praemonstrauero; cum "prius illis mala exposueris, quae sub regibus passuri sunt, "et testificatus fueris in qualem se temere coniiciunt rerum "mutationem.

5. Haec Samuelus cum audisset, conuocatis prima luce in concionem Iudaeis, palam fassus est se Regem illis creaturum esse: dicebat autem oportere primum quidem ipsis enarrari, quae sub Regibus futura essent, et quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, inquit, "quod primum quidem liberos vestros a vobis abstrahent; "et alios quidem illorum currus agitare iubebunt, alios "vero equites fieri et satellites, itemque antecursores, et "tribunos ac centuriones: rursusque alios artifices facient, "armorum et curruum et instrumentorum fabricatores; at-"que etiam aratores et agrorum suorum curatores, et

"ἀμπέλων. καὶ οὐδὲν ἔστιν ὃ μὴ κελευόμενοι ποιήσουσιν, ἀν-
"δραπόδων ἀργυρωνήτων τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας δὲ
"ὑμῶν μυρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιοὺς, καὶ σιτοποιούς·
"καὶ πᾶν ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πληγὰς φο-
"βούμεναι καὶ βασάνους ὑπηρετοῦσι. κτῆσιν δὲ τὴν ὑμετέραν
"ἀφαιρήσονται· καὶ ταύτην εὐνόχους καὶ σωματοφύλαξι
"δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν προσγε-
"μοῦσιν. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐκ εὐσεβὲς μετὰ πάντων τῶν
"ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, καὶ τοὺς αὐτοῦ οἰκέτας ἴσους γενό-
"μενοι. καὶ μνήμην ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γεννήσει καὶ τὸ
"πάσχειν αὐτά· καὶ μεταγινώσκοντες ἱκετεύσετε τὸν Θεὸν
"ἐλεῆσαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι ταχεῖαν ἀπαλλαγὴν
"τῶν βασιλέων. ὁ δ' οὐ προσδέξεται τὰς δεήσεις ὑμῶν·
"ἀλλὰ παραπέμψας εἰσει δίκην ὑποχεῖν ὑμᾶς τῆς αὐτῶν
"κακοβουλίας.

ε'. Ἦν δ' ἄρα καὶ πρὸς τὰς προρρήσεις τῶν συμβησο-
μένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τῆς δια-
νοίας κρίσιν ἤδη παρὰ τῷ λογισμῷ καθιδρυμένην. οὐδὲ γὰρ
ἐπεστράφησαν, οὐδ' ἐμέλησεν αὐτοῖς τῶν Σαμυήλου λόγων·
ἀλλ' ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν ἠξίουν ἤδη τὸν βα-
σιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομένων. ἐπὶ γὰρ τιμωρίᾳ
τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τὸν πολεμήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν·
καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἶναι, τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων,
τὴν αὐτὴν ἔχειν αὐτοὺς πολιτείαν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς μηδ'
ὑπὸ τῶν προειρημένων ἀπεστραμμένους ὁ Σαμύηλος, ἀλλ'
ἐπιμένοντας· "νῦν μὲν, εἶπεν, ἅπιτε πρὸς αὐτοὺς ἕκα-
"στος, μεταπέμψω δὲ ὑμᾶς εἰς δέον, ὅτ' ἂν μάθω παρὰ
"τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν ὑμῖν βασιλέα.

"vinearum fossores. nihilque omnino est quod non agent, "imperio illorum obsequentes, more seruorum pretio "emptorum. Quin et filias vestras unguentarias, coquas, "et pistrices suas facient; et ad omne opus eas adhibebunt "ad quod praestandum ex necessitate adiguntur ancillae "verberum metu et cruciatuum. imo et possessiones ve-"stras auferent, et eas spadonibus suis assecliſque dabunt, "pecorumque greges suorum aliquibus distribuent. ac, "vt breuiter dicam, regi serui eritis cum vestris omnibus, "famulis etiam illorum similes facti. Cumque acciderit "vt haec patiamini, tum vobis in mentem venient ea quae "loquutus sum: ac tandem resipiscentes Deo supplicabitis, "vt vestri misereri dignaretur, vosque quam ocyssime a "regum dominatione liberaret. Ille vero preces vestras "non exaudiet; sed vosmet negligendo sinet vt mali con-"silii vestri poenas luatis.

6. Ad ea autem quae de rebus euenturis praedicebat surda erat multitudo; ac difficile admodum opinionem praeiudicatam e mente euellere, praesertim cum iam ratiocinatione firmata esset et stabilita. nam neque a proposito dimoueri poterant, neque quidquam curae erat illis quod diceret Samuelus: sed vehementer instabant, et postulabant vt iam Regem illis crearet, et non de futuris semet solicitum haberet. nam vt hostes vlciscerentur necesse erat Regem illis esse, qui in aciem secum prodiret; nihilque in eo absurdi esse, si, cum vicini regnarentur, ipsi simili in statu viuerent. Cum vero vidisset Samuelus nihil illos mouisse ea quae praedicta fuerant, sed in eadem sententia perseuerare, "nunc quidem, aiebat, ad suam quis-"que domum discedite; cum autem oportebit vos accer-"sam, quamprimum a Deo accepero, quem vobis Regem "designat.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀπόδειξις, Σαοὺλ τὄνομα, πελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

Ἦν δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς ἀνὴρ εὖ γεγονὼς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, Κίσης ὄνομα. τούτῳ παῖς ὑπῆρχεν. ἦν δὲ νεανίας τὴν μορφὴν ἄριστος καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τὴν διάνοιαν ἀμείνων τῶν βλεπομένων. Σαοὺλον αὐτὸν ἐκάλουν. ἦτος ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τῆς νομῆς καλῶν ἀποπλανηθεισῶν· ἤδετο γὰρ αὐταῖς ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν κτημάτων· τὸν υἱὸν μεθ' ἑνὸς θεράποντος ἐπὶ ζήτησιν τῶν κτηνῶν ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ τὴν πάτριον περιῆλθε Φυλὴν, ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκετο· ἐν δ' ταύταις ἐπιτυχὼν ἀπείναι διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ περὶ αὐτοῦ τῷ πατρὶ λοιπὸν τὴν φροντίδα. τοῦ δ' ἑπομένου θεράποντος, ὡς ἐγένοντο κατὰ τὴν Ραμαθὰν πόλιν, εἶναι προφήτην ἐν αὐτῇ φήσαντος ἀληθῆ, καὶ πρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβουλεύοντος, γνώσεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὄνων τέλος· ὑθὲν ἔχειν πορευθέντας εἶπεν ἀντὶ τῆς προφητείας, ὃ καὶ παράξωσιν αὐτῷ, κεκενῶσθαι γὰρ ἤδη τῶν ἐφοδίων. τοῦ δ' οἰκέτου τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλου φήσαντος καὶ τοῦτο δώσειν, ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας τοῦ μὴ λαμβάνειν τὸν προφήτην μισθὸν ἐπλανῶντο, παραγίνονται. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις περιτυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς τοῦ προφήτου τὴν οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι· καὶ σπεύδειν παρεκελεύσαντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον κατακλιθῆναι· πολλὴ γὰρ ἑστιᾶν, καὶ προκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δὲ Σαμοὴλος διὰ τοῦτο πολλὴν ἐπὶ τὴν ἑστίαν τότε συνήγαγε. δεομένῳ γὰρ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, προειπεῖν τίνα ποιήσει βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον ἐμήνυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς τινὰ νεανίσκον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς, κατὰ τήνδε τὴν ὥραν· αὐτὸς μὲν ἐπὶ τοῦ δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τὸν καιρὸν γενέσθαι. πληρωθέντος δ' αὐτῷ, καταβὰς ἐπὶ τὸ

CAP. IV.

Saulus iussu Dei Israëlitarum rex declaratur.

ERat autem quidam ex tribu Beniamitide, vir bene natus et honestis moribus, nomine Cises. Huic filius erat. iuuenis autem erat forma praestantissima et corpore procero et amplo, quique animo et ingenio plus pollebat quam specie externa. Saulum ipsum appellarunt. Hic Cises, cum forte asinae eius pulchritudine conspicuae a grege in pascuis aberrarent (illis enim mirifice, prae caeteris quae possidebat, capiebatur) filium cum vno famulo ad iumenta perquirenda emisit. Ille vero, postquam tribum patriam asinas indagando circumiuerat, profectus est ad alias: et cum in illis eas frustra quaesiuisset, domum abire decreuit, ne patri deinceps solicitudinem de se crearet. Vbi autem prope ad vrbem Ramatham ventum est, cum ipsius pedisequus eum submonuisset, illic verum esse prophetam, consiliumque dedisset vt illum adiret, ab eo enim rescicturum quid de asinabus factum esset: nihil ipsis superesse, dicebat, si consultum irent, quo prophetam remunerarent; quod iam exhausti essent viaticis. At cum famulus subiecisset, mihi est quadrans sicli, eumque dari posse, (errabant enim, quod nescirent prophetam mercedem non accipere) ad eum se conferunt. atque ad portas nacti puellas, quae aquatum exibant, quaerunt ex eis vbi esset prophetae domus. illae vero aedes monstrant, iusseruntque vt eum adire properarent, priusquam ille epulis accumberet: accidit enim vt multos conuiuio excipiat, morisque est vt ante inuitatos discumbat. Tum autem Samuelus hac ipsa de causa plurimos ad epulum conuocauerat. nam cum ei quotidie Deum oranti, vt praediceret quem constituturus sit regem, pridie hunc ipsum indicasset (illa enim hora missurum se Beniamitam quendam iuuenem dixerat) ille quidem in solario sedens exspectabat dum tempus adesset. eo vero exacto descendebat ad coenam iturus. Saulum autem ante ianuam offendit, atque ei suggerit Deus,

δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δὲ τῷ Σαύλῳ, καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶναι τὸν ἄρξειν μέλλοντα. Σαῦλος δὲ πρόσεισι τῷ Σαμυήλῳ, καὶ προσαγορεύσας ἐδεῖτο μηνύειν τὴν οἰκίαν τοῦ προφήτου· ξένος γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. τοῦ δὲ Σαμυήλου φράσαντος αὐτὸν εἶναι, καὶ ἄγοντος ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ὄνων ἐφ' ὧν τὴν ζήτησιν ἐκπεμφθείη σεσωσμένων, τά τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, προσυχών· "ἀλλ' ἤττων, εἶπεν, ἐγὼ, δέσποτα, ταύτης τῆς ἐλ-"πίδος, καὶ Φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας ποιεῖν, καὶ πα-"τριᾶς ταπεινοτέρας τῶν ἄλλων πατριῶν. σὺ δὲ παίζεις καὶ "γέλωτά με τίθεσαι, περὶ μειζόνων ἢ κατὰ τὴν ἐμὴν χρείαν "διαλεγόμενος". ὁ δὲ προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν κατακλίνει, καὶ τὸν ἀκόλουθον, ἐπάνω τῶν κεκλη-μένων· ἦσαν δ' ἐβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν· προσάσσει δὲ τοῖς διακόνοις παραθεῖναι τῷ Σαύλῳ μερίδα βασι-λικήν. ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης ὥρα προσῆγεν, οἱ μὲν ἀνασάντες ἀνέλυον πρὸς αὑτούς ἕκαστοι· ὁ δὲ Σαῦλος παρὰ τῷ προφή-τῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

β'. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Σαμυήλος ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τῆς κοίτης, προὔπεμψε. καὶ γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευε τὸν μὲν θεράποντα ποιῆσαι προελθεῖν, ὑπολείπεσθαι δὲ αὐ-τόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. καὶ ὁ μὲν Σαῦλος ἀποπέμπεται τὸν ἀκόλουθον. λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον καταχεῖ τῆς τοῦ νεανίσκου κε-φαλῆς· καὶ κατασπασάμενος, "ἴσθι, φησὶ, βασιλεὺς ὑ-"πὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτονημένος, ἐπὶ Παλαιστίνους τε καὶ τὴν "ὑπὲρ Εβραίων ἄμυναν. τούτων δ' ἔσαι σοι σημεῖον ὅ σε βού-"λομαι προγινώσκειν, ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ "τρεῖς ἀνθρώπους ἐν τῇ ὁδῷ προσκυνήσαι τὸν Θεὸν πορευομέ-"νους εἰς Βέθηλα. ὧν τὸν μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτους ὄψῃ κομί-"ζοντα, τὸν δὲ δεύτερον ἔριφον· ὁ τρίτος δὲ, ἀσκὸν οἴνου φέ-"ρων, ἀκολουθήσει. ἀσπάσονταί σε ἥτοι καὶ φιλοφρο-"νήσονται. καὶ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ δὲ λήψῃ. κἀ-"κεῖθεν ἥξεις εἰς τὸ Ραχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου

hunc esse qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque salutatum rogabat vt ei ostenderet vbinam propheta habitaret: se enim, vtpote hospitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille respondisset se eum esse, et ad coenam duceret, quasi asinae ad quas vestigandas missus erat saluae forent, eumque omnium bona in sua potestate habere, quod in ipsum inciderit: "supra spem, aiebat, meam sunt ista, "Domine, et de tribu sum minori quam vt reges fa- "ceret, et de familia caeteris familiis humiliori. Tu "vero me ludis et deridendum propinas, vt qui de re- "bus maioribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipsum ad conuiuium deducens accumbere facit, eiusque famulum, supra alios inuitatos, (illi autem erant septuaginta numero) iubetque ministris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus veniisset, alii quidem domum quisque suam discedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo somno se dedit.

2. Cum autem sub ortum aurorae Samuelus illum e lectulo suscitasset, abeuntem deduxit. atque, simul ac vrbem egressus esset, monebat vt famulum iuberet ipsos praeuertere, ipse autem paulisper restaret: esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Propheta autem, sumpto lecytho, oleum in caput iuuenis effundit; eumque deosculatus, "esto, "inquit, Rex, a Deo constitutus et ad Palaestinos per- "sequendos et Hebraeos vindicandos. Horum autem id "tibi signum erit, quod te volo praescire. Cum hinc "digressus fueris, offendes in itinere tres homines Bethe- "la euntes ad Deum adorandum. quorum primum qui- "dem tres panes portantem videbis, secundum vero hoe- "dum: tertius autem vtrem vini baiulans eos comitabi- "tur. Isti te salutabunt comiterque appellabunt, et duos "tibi panes dabunt: eos vero erit vt accipias. Et inde "venies ad locum Rachelae sepulchrum nominatum, vbi "homini occurres, qui tibi nunciabit saluas esse asinas:

"συμβαλεῖς τῷ σεσῶθαί σε τὰς ὄνους εὐαγγελισμένῳ. ἔπειτ' "ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ, προφήτας ἐκκλησιάζουσιν ἐπι- "τεύξῃ· καὶ γενόμενος ἔνθεος προφητεύσεις σὺν αὐτοῖς, ὡς "πάνθ' οὑτινοῦν ὁρῶντα ἐκπλήττεσθαί τε καὶ θαυμάζειν, "λέγοντα πόθεν εἰς τοῦτο εὐδαιμονίας ὁ Κίσυ παῖς παρῆλ- "θεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γένηται τὰ σημεῖα, τὸν Θεὸν "ἴθι μετὰ σπουδῆς τυγχάνοντα· ἄσπασαί τε τὸν πατέρα σου "καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις δὲ μετάπεμπτος εἰς Γάλγαλα "ὑπ' ἐμοῦ, ἵνα χαριστήρια τούτων θύσωμεν τῷ Θεῷ". Φράσας ταῦτα καὶ προεἶπὼν, ἀποπέμπει τὸν νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ δὲ πάντα κατὰ τὴν προφητείαν Σαμουήλου ἀπήντησεν.

γ'. Ὡς δ' ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Αβεναήρου· καὶ γὰρ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον ἔστεργεν· ἀνερωτῶντος περὶ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γεγονότων, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψατο, οὐδ' ὡς ἀφίκοιτο παρὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου, οὐδ' ὡς ἐκεῖνος αὐτῷ σεσῶσθαι τὰς ὄνους ἔφρασε. περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν, ἃ καὶ φθόνον ἀκούοντα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ὤετο, σιωπᾷ πρὸς αὐτόν· καὶ οὐδὲ πρὸς οὖνουν σφόδρα δοκοῦντα εἶναι, καὶ περισσότερον τῶν ἀφ' αἵματος ὑπ' αὐτοῦ σεργόμενον, ἀσφαλὲς ἢ σῶφρον ἔδοξε μηνύειν. λογισάμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἵα ταῖς ἀληθείαις ἐστίν· ὅτι βεβαίως οὐδεὶς οὖνους, οὔτε φίλων οὔτε συγγενῶν, οὐδ' ἄχρι τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμπρῶν ἀποσώζει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑπεροχὰς κακοήθεις τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκανοι.

δ'. Σαμουήλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς Μασφαθὴν πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διατίθεται λόγους, οὓς κατ' ἐντολὴν Φράζειν ἔλεγεν τοῦ Θεοῦ· "ὅτι, τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐκεί- "νου παραχόντος καὶ τοὺς πολεμίους διώσαντος, ἀμνημο- "νήσειαν τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν Θεὸν ἀποχειροτονῆσι "τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμφορώτατον ὑπὸ τοῦ πάν- "των ἀρίστου προστατεῖσθαι. Θεὸς δὲ πάντων ἄριστος. αἱροῦν- "ται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασιλέα· ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑπε-

"Dein, illinc cum ad Gabatha perueneris, incides in coe-
"tum prophetarum: et diuino correptus ſpiritu cum eis
"vaticinaberis, adeo vt omnibus, quicunque hoc vide-
"rint, rei miraculo attonitis mirari ſubeat, dicentibus,
"vnde eo felicitatis deuenerit Ciſae filius? Cum vero
"haec tibi ſigna eueniſſe contigerit, ſcito tibi Deum ad-
"eſſe: patremque tuum et cognatos ſaluta. Venies au-
"tem Galgala, cum te accerſiuero, vt pro his Deo pa-
"cificas hoſtias immolemus". Cum haec dixiſſet et prae-
nunciaſſet, iuuenem dimittit. Saulo autem omnia acci-
derunt, quae Samuelus praedixerat.

3. Vt vero in domum reuerſus eſt Abenari cognati ſui (etenim ipſum prae caeteris ſibi propinquis diligebat) eo percontante quo illis iter fuerit, et quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipſum celauit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is aſinas ſibi ſaluas eſſe dixerit. De regno autem rebuſque eo ſpectantibus, quae audita inuidiam mouere fidemque haud impetrare poſſe putabat, illa apud ipſum ſilentio tranſit: et neque tutum aut prudentis eſſe viſum eſt ea cum illo communicare, etiamſi ſibi amiciſſimus eſſe videretur, et quem inter conſanguineos ſuos omnium maxime amaret. quod ſecum, vt arbitror, reputarit, tale reuera eſſe hominum ingenium, vt nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo beneuolus ſit, neque vſque dum quis felicitate a Deo cumuletur eundem ſeruet affectum, ſed eminentiores quoſque maleuolentia proſequatur et inuidia.

4. Porro Samuelus populum conuocat ad vrbem Masphathen: eoſque iis verbis alloquitur, quae ex Dei iuſſu ſe facere aiebat: "quod, cum ipſe illos in libertatem vin-
"dicaſſet et hoſtes ſub iugum miſiſſet, beneficiorum pa-
"rum memores fuerint, et ipſi quidem Deo regnum ab-
"iudicent, neſcientes maxime e re ſua eſſe omnium opti-
"mi imperio ſubiici. Deus autem omnium praeſtantiſſi-
"mus. veruntamen hominem ſibi regem eſſe malunt; qui

"τεταγμένοις κατὰ βάλησιν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τῶν ἄλλων
"παθῶν ὁρμὴν χρήσεται, τῆς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορήμε-
"νος. ἀλλ' οὐχ ὡς ἴδιον ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀν-
"θρώπων γένος ὕτω διατηρῆσαι σπεύδοντι. ὁ Θεὸς δὲ κατ'
"αὐτὴν τὴν αἰτίαν κήδοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν,
"καὶ κεκράτηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, τάχθητε πάντες
"κατὰ φυλάς τε καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

ε'. Ποιησάντων δὲ τοῦτο τῶν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμίτι-
δος κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν ἡ Μα-
τρὶς καλουμένη πατριὰ, ἧς κατ' ἄνδρα κληρωθείσης λαγχά-
νει ὁ Κίσυ βασιλεύειν παῖς Σάουλος. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ νεανίσκος,
φθάσας ἐκ ποδῶν αὐτὸν ποιεῖ· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δο-
κεῖν τὴν ἀρχὴν ἐκὼν λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσαύτην ἐνεδείξατο
ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην· ὥστε τῶν πλείστων οὐδ' ἐπὶ μι-
κραῖς εὐπραγίαις τὴν χαρὰν καταχεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς
τὸ πᾶσι γενέσθαι φανερὸς προσπιπτόντων, ὁ δ' οὐ μόνον οὐδὲν
ἐνέφηνε τοιοῦτον ἐπὶ βασιλείᾳ, καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικού-
των ἐθνῶν ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως
αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευθησομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐ-
τὸν καὶ περὶ τοῦτο πονεῖν παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων
καὶ φροντιζόντων ὅτι γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σάουλος, ὁ προφή-
της ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι πῦ ποτ' εἴη, καὶ παραχεῖν εἰς
ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν τό-
πον ἔνθα κέκρυπται ὁ Σάουλος, πέμπει τοὺς ἄξοντας αὐτόν·
καὶ παραγενόμενον ἵστησι μέσον τοῦ πλήθους. ἐξεῖχε δ' αὐτῶν
ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ἦν βασιλικώτατος.

ς'. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε
"βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων ἐστὶ πάντων, καὶ τῆς
"ἀρχῆς ἄξιος". ὡς δ' ἐπευφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ
λαὸς, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι καταγράψας αὐτοῖς ὁ
προφήτης, ἀνέγνω τοῦ βασιλέως ἀκροωμένου· καὶ τὸ βιβλί-
ον τίθησιν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ σκηνῇ, τοῖς μετέπειτα γενεαῖς εἰς
μαρτύριον ὧν προείρηκε. ταῦτ' ἐπιτελέσας ὁ Σαμουήλος, ἀπο-
λύει τὴν πληθύν. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς Ραμαθὰν παραγίνεται

"subditis tanquam pecudibus pro arbitrio et libidine et ex "affectuum aliorum impetu dominabitur, potestati suae "immodice indulgens: atqui non vt a se factum et condi- "tum ita conseruare studebit humanum genus. cum vero "Deus hanc ipsam ob causam vestri curam agat. Sed quo- "niam haec vobis placuerint, et eo contumeliae in Deum "deuentum sit, curate vt omnes iuxta tribus et sceptra di- "stributi sint, dein vt sortes iaciantur.

5. Cum autem Hebraei hoc ipsum fecissent, Beniamitidi tribui sors obuenit. illa vero ducta per cognationes, designata est cognatio Matris appellata, quae cum viritim sortiretur, Saulo Cisae filio regnum obtigit. Caeterum vbi haec res iuueni innotuit, illico se abscondit, nolens (vt arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed eam prae se tulit moderationem et modestiam, vt, cum plerique ex parua felicitate vix sui prae laetitia sint compotes, sed sese ostentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus constitutus, ab huiusmodi ostentatione ex regno sibi delato tam procul abfuit, vt sese e conspectu illorum quibus erat imperaturus clam subduxerit, feceritque vt ab illis non sine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nusquam comparuerit, ad angustias redactis et valde solicitis, propheta Deum obsecrat, vt ostenderet vbi esset, et iuuenem omnibus conspiciendum sisteret. Cum vero ex Deo resciuisset latebras in quas se abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant. Ac postquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes supereminebat, et ipsa statura prae caeteris forma esse regia videbatur.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in regem Deus "tradit. videte vt excellit omnibus, et imperio se dignum "prodit". Cumque populus acclamasset, viuat rex, propheta, qui illis praescripserat omnia quae euentura essent, recitauit ea populo coram rege, librumque in Dei Tabernaculum reposuit, vt in omne aeuum testimonio esset quod ea praedixerit. Haec vbi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipse in vrbem Ramatham profe-

πόλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαύλῳ δ' ἀπερχομένῳ εἰς Γαβαθὴν, ἐξ ἧς ὑπῆρχε, συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τὴν προσήκουσαν βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἳ κατεφρόνουν τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν σπουδῇ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι τὸν Σαῦλον ἐτίθεντο.

ΚΕΦ. ε'.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Αμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Μηνὶ δ' ὕστερον ἀρχὴ τῆς παρὰ πάντων αὐτῷ τιμῆς ὁ πρὸς Ναάσην πόλεμος, τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα. οὗτος γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν τοῦ Ιορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένους τῶν Ιουδαίων διατίθησι, μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος διαβὰς ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγεται, ἰσχύϊ μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ ἐπινοίᾳ, πρὸς τὸ μηδ' αὖθις ἀποστάντας δυνηθῆναι τὴν ὑπ' αὐτῷ δουλείαν διαφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τῶν γὰρ ἢ κατὰ πίστιν ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένων, ἢ λαμβανομένων πολέμου νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτε. ἐποίει δὲ τοῦθ', ὅπως, τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τῶν θυρεῶν καλυπτομένης, ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Αμμανιτῶν βασιλεὺς, ταῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν τοῦ Ιορδάνου, ἐπὶ τοὺς Γαλαδηνοὺς λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευσάμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, Ιαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις, κελεύων ἢ παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τῷ τοὺς δεξιοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκῆσαι ἠπείλει καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἀνασήσειν· τὴν δ' αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, ποτερόν ποτε βραχύ τι τοῦ σώματος ἀποτεμεῖν θέλουσιν, ἢ πάντες ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς μὲν δεύτερον ἐτόλμησαν οὐδὲν εἰπεῖν, ὅτ' εἰ παραδιδόασιν αὐτοὺς, ὅτ' εἰ πολεμοῦσιν. ἀνοχὴν δ' ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν

dus est. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem praestantes; plures vero improbi, qui et ipsum contemptui habebant, et caeteros etiam irridebant, et neque munera afferebant, neque data opera aut verbis testari volebant sibi Saulum placere.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.

AT deinde post vnum fere mensem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod gessit cum Naase rege Ammanitarum. Hic enim Iudaeis vltra Iordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno et forti exercitu, multa infert mala; vrbesque eorum in seruitutem adducit; illos quidem, quos vi et violentia in praesens subegerat, astuto callidoque commento eo impotentiae redigens, vt si quando ab eo descisere vellent, nulla eis superesset seruitutis sub ipso effugiendae potestas. nam illis, qui aut fide data sese dediderunt, aut iure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem consilio, vt, sinistro oculo illis sub scuto latente, bello essent prorsus inutiles. Et haec quidem rex Ammanitarum cum fecisset habitantibus trans Iordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac castra metatus apud primariam hostium vrbem (illa autem Iabis est) legatos ad eos mittit cum monitis minisque, vt aut ea conditione deditionem facerent, vt dextros eis oculos erueret, aut exspectarent se illos obsessurum esse, vrbesque eorum funditus euersurum: penesque illos esse eligendi optionem, vtrum velint particulam corporis amittere, aut certe vniuersi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum ausi sunt quidquam respondere, neque si semetipsos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petic-

ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους παρακαλέσωσι συμμαχεῖν αὐτοῖς. καὶ εἰ μὲν ἔλθοι βοήθεια, πολεμῶσιν· εἰ δ' ἄπορα εἴη τὰ παρ' ἐκείνων, παραδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ἐπὶ τῷ παθεῖν, ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β'. Ὁ δὲ Ναάσης, καταφρονήσας τῆ τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἐπιτρέπει. πέμψαντες οὖν εὐθὺς κατὰ πόλιν τοῖς Ισραηλίταις διήγγελλον τὰ παρὰ τῆ Ναάσῃ, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεσήκεσαν. οἱ δ' εἰς δάκρυα καὶ λύπην ὑπὸ τῆς ἀκοῆς τῶν περὶ τὸς Ιαβισηνοὺς προήχθησαν, καὶ πέρα τούτων οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο πράττειν συνεχώρει τὸ δέος. γενομένων δὲ τῶν ἀγγέλων καὶ ἐν τῇ Σαούλ τῆ βασιλέως πόλει, καὶ τὸς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ιαβισηνοὺς φρασάντων, ὁ μὲν λαὸς ταὐτὰ τοῖς πρώτοις ἔπαθεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σάουλος, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν παραγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ἐπιτυγχάνει κλαίουσι τοῖς αὐτῆ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἔνθεος γενόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ιαβισηνοὺς, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα καὶ νενικηκότας ἤδη καὶ τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ἐπιτείλας ἤδη. ὑπομείναι δ' ἐκέλευσέ τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τῆς ὁδοῦ.

γ'. Βουλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν εἰς τὸν πρὸς Αμμανίτας ἐπισπέσθαι πόλεμον, καὶ συνελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑποτεμὼν τῶν αὐτῆ βοῶν τὰ νεῦρα, ταὐτὸ διαθήσειν ἠπείλησε τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ὡπλισμένοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἀπαντήσωσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ καὶ Σαμυήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ δι' εὐλάβειαν τῆς κατεπηγγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξαριθμεῖται ἐν Βαλᾶ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρίσκει δὲ τὸν ἀριθ-

runt ſibi dies inducíarum ſeptem concedi, vt miſſis ad tribules ſuos legatis ſuppetias ab eis implorarent. Et ſi quidem auxilio ſibi venerint, belluth iungere; ſin vero nullam opem ab iis impetrarint, ſeſe illi dedituros eſſe dicebant, ea lege vt paterentur quicquid ipſi libuerit.

2. Naaſes autem, qui Galadenos contempſit, illorumque ſpreuit reſponſum, ſimul dat eis inducias, ſinitque vt quoſcunque velint in auxilium euocent. Igitur nunciis ſtatim per omnes Iſraëlitarum vrbes miſſis ea illis narrabant, quae atrociter minitatus eſt Naaſes, et in quas redacti erant anguſtias. Illi vero, audita hac Iabiſenorum calamitate, ad lacrymas magnumque in moerorem adducti ſunt: timor autem eos omni facto et incoepto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis ciuitatem veniſſent, et in quibus contigit Iabiſenos eſſe periculis declaraſſent, populus quidem iſte ſimiliter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam ingentem excitabant luctum ob cognatorum miſeriam. Saulus autem, ex opere ruſtico tum forte in vrbem ſe recipiens, eiues ſuos offendit lacrymis perfuſos; atque percontatus quid iis accidiſſet, vt in tanta eſſent perturbatione et moeſtitia, ab iis accipit quae attulerint legati. atque diuinitus afflatus Iabiſenos quidem remittit, pollicitus eis ſe tertia die venturum auxilio, et ante ſolem exortum hoſtes ſuperaturum, ita vt eos iamiam victores et timore liberatos ſol oriens adſpiceret. Quoſdam autem illorum, in duces itineris, ſecum manere iuſſit.

3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque vt quam ocyſſime conuenirent, cum bobus ſuis neruos ſuccidiſſet comminatus eſt eodem modo ſe tractaturum eos qui ſibi afforent, niſi die proxima cum armis ad Iordanem praeſto adeſſent, ſequuturi ipſum et Samuelum prophetam quocunque eos ducerent. Eorum vero, qui ſibi cauentes a ſupplicio denunciato ad praefinitum tempus conuenerant, multitudinis in urbe Bala facta eſt re-

μὸν χωρὶς τῆς Ιούδα Φυλῆς, εἰς ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τῆς δὲ Φυλῆς ἐκείνης, ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διαβὰς δὲ τὸν Ιορδάνην, καὶ χοίνων δέκα δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. τρεχῇ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ἐπιπίπτει πανταχόθεν αἰφνιδίως οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλως τε πολλοὺς ἀποκτείνει τῶν Αμμανιτῶν, καὶ Ναάσην τὸν βασιλέα. τοῦτο λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαύλῳ τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τοὺς Εβραίους διήγγειλεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες ἦσαν οἱ πρότερον αὐτῷ κατεφρόνουν, τότε μετέσησαν ἐπὶ τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. ἐπεὶ γὰρ ἤρκησεν αὐτῷ τοὺς Ιαβισηνοὺς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Αμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρᾳ, πᾶσαν αὐτὴν κατεστρέφετο· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς τῶν Σαύλῳ κατωρθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τοὺς ὐδὲν ὄφελος αὐτὸν ἔσεσθαι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· ποῦ νῦν εἰσὶν ἔτοι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάνθ' ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' εὐπραγίαις ἡρμένος πρὸς τοὺς ἐξευτελίζοντας ἔναγχος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαῦλος δὲ τούτων μὲν ἠσπάζετο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ προθυμίαν· ὤμωσε δὲ μή τινα περίοψεσθαι τῶν ὁμοφύλων ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵματι Φύρᾳ καὶ Φόνῳ τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· πρέπειν δὲ μᾶλλον εὐμενῶς διακειμένους ἑορτάζειν.

δ'. Σαμουήλου δὲ φήσαντος καὶ δευτέρας δεῖν χειροτονίας Σαύλῳ τὴν βασιλείαν ἐπικυρῶσαι, συνίασι πάντες εἰς Γάλγαλα πόλιν· ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶντος τοῦ πλήθους, ὁ προφήτης χρίει τὸν Σάουλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Εβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ἐπὶ γὰρ Μωϋσέως καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ιησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς,

censio: numerumque inuenit virorum absque tribu Iudae ad septingenta millia confluxisse: illius autem tribus erant septuaginta millia. Transgressus dein Iordanem, et tota nocte decem schoenorum viam emensus, ante solis quidem ortum peruenit quo destinauerat. Cum autem exercitum trifariam partitus esset, derepente hostes nihil tale exspectantes vndique adoritur. ac praelio commisso, et alios quamplurimos perimit, ipsumque regem Naasen. Res ista a Saulo praeclare gesta erat, famaque eius ingenti cum laude ad omnes Israëlitas perlata est, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus est gloriam. nam et si qui erant qui prius ipsum contempserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur et omnium optimum esse existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Iabisenos conseruasset, sed et in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat et depopulatur; cumque multum praedae cepisset, glorioso in suas sedes reuersus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, rogitantes vbi nunc sunt isti, poenas exsoluant; atque alia omnia adiiciebant conuicia quae solet populus felicitate sua elatus in eos proiicere, qui paulo ante eius auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum et beneuolentiam erga se collaudabat: verum iureiurando negauit se quenquam e tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore aiebat vt victoria a Deo data sanguine et caede eorum foedaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, vt nouis auspiciis Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in vrbem Galgala congregant: nam vt in istum locum conuenirent, iusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque eum declarat regem. Atque hoc modo Hebraeorum respublica in regni formam commu-

ἀριστοκρατούμενοι διετέλουν· μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, ἔτεσι τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατέχε. μετὰ ταῦτα δ' εἰς τὴν προτέραν ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κατὰ πόλεμον ἀρίστῳ δόξαντι γεγενῆθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν περὶ τῶν ὅλων δικάζειν ἐπιτρέποντες. καὶ διὰ τοῦτο τὸν χρόνον τοῦτον τῆς πολιτείας, Κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Ἐκκλησίαν δὲ Σαμύηλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, "ἐπόμνυμαι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "ὃς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋσῆν "καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγεν εἰς τὸν βίον, καὶ τοὺς πατέρας "ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῖς δουλείας· "μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζόμενος, μήθ' ὑποκειλαμένους φό- "βῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει παραχωρήσαντας εἰπεῖν, τί "μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδικον, ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλε- "ονεξίας, ἢ χάριτος τῆς πρὸς ἄλλους. ἐλέγξαι δὲ εἰ μύσαν· "ἢ πρόβατον ἢ τοιοῦτόν τι προσηκάμην· ἃ πρὸς τροφὴν ἀνε- "μέσητον δοκεῖ λαμβάνειν· ἢ εἴτινος ὑποζύγιον εἰς ἐμὴν "ἀποσπάσας χρείαν ἐλύπησα· τούτων ἕν τι κατεῖπεῖν παρ- "όντος ὑμῶν τῷ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδὲν τού- "των ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· προσῆναι δὲ ὁσίως αὐτὸν καὶ δι- "καίως τῷ ἔθνους.

ς'. Σαμύηλος δὲ, ταύτης ἐξ ἁπάντων τῆς μαρτυρίας αὐτῷ γενομένης, "ἐπεὶ δεδώκατέ μοι, φησὶν, τὸ μηδὲν "ἄτοπον ἔθ' ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ δύναθαι λέγειν, φέρε νῦν με- "τὰ παῤῥησίας ἀκούσατε ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι μεγάλα ἠσε- "βήσατε εἰς τὸν Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. διαμνημονεύειν "δὲ ὑμᾶς προσῆκεν, ὅτι σὺν ἑβδομήκοντα μόνοις ἐκ τοῦ γέ- "νους ἡμῶν ὁ πάππος Ἰακωβος διὰ λιμὸν εἰς Αἴγυπτον ἦλ- "θε. κἀκεῖ πολλῶν μυριάδων ἐπιτεκνωθεισῶν, ἃς εἰς δου- "λείας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἤγαγον οἱ Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, "εὐξαμένων τῶν πατέρων, χωρὶς βασιλέως παρέχων αὐ- "τοῖς ῥύσασθαι τῆς ἀνάγκης τὸ πλῆθος, Μωϋσῆν αὐτοῖς "καὶ Ἀαρῶνα πέμψας ἀδελφούς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τήνδε

tata eſt. nam ſub Moyſe et diſcipulo eius Ieſu, qui exercitui cum imperio praeerat, in optimatium ſtatu permanſerunt. Eius autem poſt obitum, annos omnes decem et octo praeterea, populus non habuit ſummum magiſtratum. Poſtea vero ad priſtinam regiminis formam redierunt, ſupremo rerum omnium iudicio ei, qui bello optimus et fortitudine praecellere videretur, permiſſo. quam ob rem totum hoc tempus, quo iſto gaudebant ſtatu, Iudicum appellarunt.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebraeos in concionem conuocaſſet, ait, "adiuro vos per maximum "Deum, qui fratres bonos, Moyſen ſane volo et Aaro"nem, in hanc lucem miſit, et patres veſtros ex Ægy"ptiorum dominatu et dura qua illos premebant ſeruitute "eripuit, vt, neque pudori cedentes, neque ex metu ali"quid imminuentes, neque vlli affectui obſequentes, di"catis, ecquid praui et iniuſti fecerim, aut quaeſtus ergo, "aut plus iuſto habendi cupidine, aut vt gratiam cum aliis "inirem. Coarguite me ſi cuius vitulum aut ouem, aut "ſimile quidpiam acceperim (cum tamen culpa vacare vi"deatur, ſi quid in victum ceſſerit) aut ſi alicuius iumen"tum meos in vſus abripiendo eum contriſtauerim; in "hiſce et ſimilibus ſi vel tantillum peccauerim, dicite, re"ge veſtro praeſente". Illi vero exclamarunt, "horum "nihil ab eo factum, ſed ſancte et iuſte genti praefuiſſe.

6. Samuelus autem, cum de eo vniuerſi praeclarum adeo dediſſent teſtimonium, inquit, quoniam id mihi "conceſſiſtis, vos nihil mali mihi adhuc obiicere poſſe, "eia agite, nunc animum mihi aduertite dum vobis "paulo liberius dicam, vos rege flagitando grauiter in "Deum deliquiſſe. Oportebat enim vos meminiſſe, "quod cum ſeptuaginta ſolummodo noſtri generis ho"minibus auus Iacobus fame coactus in Ægyptum vene"rit. Cumque ibi in multas myriadas illorum excre"viſſet ſoboles, eaque ab Ægyptiis in grauem et con"tumelioſam adducta eſſet ſeruitutem, Deus, a patribus "veſtris inuocatus, abſque rege eis auctor erat, vt mul "titudo ex iſta liberaretur neceſſitate, mittendo eis Moy

"τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔχετε. καὶ τούτων ἀπολαύσαντες ἐκ τοῦ "Θεοῦ, προδεδώκατε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν. ὁ μὴν "ἀλλὰ καὶ πολεμίοις ὑποχειρίους γινομένους ἠλευθέρωσε. "πρῶτον μὲν Ασσυρίων καὶ τῆς ἐκείνων ἰσχύος ὑπερτέρους ἀπ- "εργασάμενος· ἔπειτα Αμμανιτῶν κρατῆσαι παραχὼν "καὶ Μωαβιτῶν, καὶ τελευταῖον Παλαιστίνων. καὶ ταῦτα "ὁ βασιλέως ἡγεμόνα διεπράξασθε, ἀλλ' Ισφοῦ καὶ Γε- "δεῶνος στρατηγέντων. τίς οὖν ἔσχεν ὑμᾶς ἄνοια, φυγεῖν "μὲν τὸν Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δὲ εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν "ἀπέδειξα τοῦτον ὃν αὐτὸς ἐπελέξατο. ἵνα μέντοι γε Φανε- "ρὸν ὑμῖν ποιήσω τὸν Θεὸν ὀργιζόμενον καὶ δυσχεραίνοντα "τῇ τῆς βασιλείας ὑμῶν αἱρέσει, δηλῶσαι τοῦθ' ὑμῖν τὸν "Θεὸν παρασκευάσω διὰ σημείων ἐναργῶς. ὃ γὰρ οὐδέπω "πρότερον εἶδεν ὑμῶν οὐδεὶς ἐνταῦθα γεγενημένον, θέρος "ἀκμῇ χειμῶνα, αἰτησάμενος τὸν Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν "ὑμῖν ἐπιγνῶναι". καὶ ταῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμουήλου, βροντὰς σημαίνει τὸ θεῖον καὶ ἀστραπὰς καὶ χαλάζης καταφορὰ τὴν τοῦ προφήτου περὶ πάντων ἀλή- θειαν· ὡς τεθαμβηκότας αὐτοὺς καὶ περιδεεῖς γενομένους ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τὸν προφήτην ὡς πατέρα χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ τὸν Θεὸν αὐτοῖς εὐμενῆ καταςῆσαι, καὶ ταύτην ἀφεῖναι τὴν ἁμαρτίαν, ἣν πρὸς οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις καὶ παρενόμησαν προσεξηργάσαντο. ὁ δὲ ὑπισχνεῖται καὶ παρακαλέσειν τὸν Θεὸν συγγνῶναι περὶ τούτων αὐτοῖς καὶ πείσειν. συνεβούλευε μέντοι δικαίους εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τῶν διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόν- των· καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθε- σίας, εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐ- δαιμονίας ἐστὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν, ἔλε- γεν, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλην ἐκ Θεοῦ πληγήν. καὶ ὁ Σαμουήλος μὲν ταῦτα τοῖς Εβραίοις προφη- τεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δευτέρου τῷ Σαούλῳ τὴν βασιλείαν.

"ſen et Aaronem fratres; qui vos in hanc terram edu-
"xerunt, quam nunc poſſidetis. Et tamen poſt iſta a
"Deo accepta beneficia non ſemel prodidiſtis veram pie-
"tatem ac religionem. nihilominus vos in hoſtium po-
"teſtatem redactos in libertatem aſſeruit. Cum primum
"quidem effecerit, vt ſuperiores eſſetis Aſſyriorum po-
"tentia: deinde vobis dederit Ammanitas vincere et Moa-
"bitas, poſtremoque Palaeſtinos. atque haec omnia con-
"feciſtis, non regiis auſpiciis, ſed ductu Iephthae et Ge-
"deonis. Quae igitur vos cepit dementia, vt Dei qui-
"dem imperium detrectaretis, voſmet vero regi ſubiice-
"retis. Sed ego quidem iſtum creaui regem quem ille
"deſignauit. At vobis vt manifeſtum fiat, Deum iraſci
"et indignari, quod regium dominatum elegeritis, ita
"res comparabo vt Deus indiciis certiſſimis hoc ipſum
"vobis oſtendat. Quod enim nunquam quiſquam vidit
"in hac regione, aeſtate media tempeſtatem, hoc ipſum
"cum Deum inuocauero faciam vt vos conſpiciatis".
Ac ſtatim vt haec ad populum dixerat Samuelus, tanta
vi tonitruum ac fulgurum et grandinis prophetae in omni-
bus veritati fidem adſtruit Deus, vt admiratione et timore
perculſi peccaſſe ſe cuncti profiterentur et per inſcitiam
eo prolapſos eſſe; atque a propheta contenderent, vt
veluti pater benignus mitiſque propitium ſibi redderet
Deum, ita vt iſtud remitteret peccatum, quo tot alias
ſuas contumelias et delicta cumularant. Ille vero polli-
citus eſt, ſe Deum vt illa ipſis condonaret rogaturum,
ſimulque exoraturum. Veruntamen eis conſilium dedit,
vt iuſti eſſe ſtuderent et boni: ſemperque in memoria
tenerent calamitates, in quas a virtute deſciſcendo incide-
rant; ac praeterea ſigna a Deo edita, legeſque a Moyſe
latas, ſi illis incolumitatis ſuaeque iuxta ac regis felici-
tatis cupido inceſſerit. Sin vero iſta neglexerint, fore
aiebat, vt ipſi vna cum rege grauem a Deo plagam ac-
ciperent. Et cum Samuelus quidem haec Hebraeis prae-
dixiſſet, illos domum quemque ſuam dimiſit, regno ite-
rum Saulo confirmato.

ΚΕΦ. ς'.

Ως στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

Οὗτος δ' ἐπιλέξας ἐκ τῦ πλήθυς ὡς περὶ τριχιλίυς, τὺς μὲν διχιλίυς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβὼν, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει Βεθήλοις· Ιωνάθῃ δὲ τῷ παιδὶ τὺς λοιπὺς δὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, εἰς Γαβὰς ἔπεμψεν. ὁ δ' ἐκπολιορκεῖ τι Φρούριον τῶν Παλαιστίνων ὑ πόρρω Γαλγάλων. οἱ γὰρ τῆς Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταστρεφόμενοι τὺς Ιυδαίυς, τότε ὅπλα αὐτοὺς ἀφῃροῦντο, καὶ τὺς ὀχυρωτάτυς τῆς χώρας τόπυς φρυρᾶς κατελαμβάνοντο· καὶ σιδηροφορεῖν, χρῆσθαί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀπόρρησιν οἱ γεωργοὶ, εἴποτε δεήσοι αὐτοὺς ἐπισκευάσαι τι τῶν ἐργαλείων, ἢ ὕννιν ἢ μαχέλλην ἢ ἄλλό τι τῶν εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντες εἰς τοὺς Παλαιστίνυς ταῦτ' ἔπραττον. ὡς δὲ ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις ἡ τῆς φρυρᾶς ἀναίρεσις· ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὴν ὕβριν τὴν καταφρόνησιν ἡγησάμενοι, στρατεύυσιν ἐπὶ τὺς Ιυδαίυς. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· ἵππων δ' ἑξακισχιλίαν ἐπήγοντο. καὶ στρατοπεδεύονται πρὸς πόλει Μαχμᾶ. τοῦτο Σάουλος ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς μαθὼν, εἰς Γάλγαλα καταβαίνει πόλιν, καὶ διὰ πάσης κηρύσσει τῆς χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Παλαιστίνυς· τὴν δύναμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς ὐκ ἀξιόλογον, οὐδ' ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς. κατανοήσαντες δὲ τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων οἱ τῦ Σαούλυ, κατεπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς ὑπονόμυς ἔκρυψαν αὐτοὺς, οἱ πλείυς δὲ εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνυ γῆν ἔφυγον. αὕτη δ' ἦν Γάδυ καὶ Ρυβήλυ.

β'. Πέμψας δὲ Σάουλος πρὸς τὸν προφήτην, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τῦ πολέμυ καὶ τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ περιμένειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτόθι, καὶ

CAP. VI.

Vt Palaestini rursus Hebraeos armis aggressi, ab iis debellantur.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia sibi in satellitium sumpsisset, ipse in vrbe Bethelis commorabatur: at reliquos cum filio suo Ionathae dedisset vt ei corporis custodes essent, eum Gabas mittebat. Ille autem in castro quodam Palaestinorum expugnando occupatur, quod a Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palaestini, debellatis Iudaeis, et arma ipsis auferebant, et munitissima regionis loca praesidiis tenebant: porro et a ferro gestando, eiusque vsu in vniuersum illos prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolae, si quando illis opus esset vt instrumenta sua inspicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura vtuntur, ad Palaestinos crebro euntes illa reficienda curabant. Vt vero de castro euerso audiuerunt Palaestini, indignati, et contemptum Hebraeorum grauem esse iniuriam interpretati, Iudaeis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero sexaginta millia: ac castra metantur apud vrbem Machmam. Haec cum Saulus rex Hebraeorum intellexisset, in vrbem Galgala descendit; et dimissis per totam regionem praeconibus populum libertatis tuendae ergo ad bellum contra Palaestinos conuocat, potentiam eorum verbis eleuans, eique obtrectans tanquam esset spernenda, et quod nec tantillum dubitarent cum illis praelium committere. Qui vero cum Saulo erant, conspectis Palaestinorum copiis, animis valde consternati erant: ac alii quidem in speluncas et cuniculos sese abdunt; plures vero in terram Transiordanianam fuga dilapsi sunt. illa autem sortis erat Gadis et Rubeli.

2. Saulus vero, missis ad prophetam nunciis, eum ad se accersit, vna cum ipso de bello rebusque praesentibus consultaturum. Is vero iussit vt eum illic opperire-

παρασκευάζειν θύματα. μετὰ γὰρ ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, ἔπειθ' ἅτως συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ περιμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης ἐπέστειλεν. οὐκ ἔτι μέντοιγε διατηρεῖ τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ὡς ἐώρα βραδύνοντα μὲν τὸν προφήτην, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαβὼν τὰ θύματα προσήγαγεν. ἐπεὶ δὲ τὸν Σαμύηλον ἤκουσε προσιόντα, ὑπαντησόμενος ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, παρακούσαντα ὧν ἐπέστειλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· ἣν κατὰ βούλησιν γινομένην τοῦ θείου, τὰς εὐχὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ τοῦ πλήθους προλαβὼν, κακῶς ἰσχυρογήσειε καὶ προπετὴς γενόμενος. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ Σαούλου, καὶ περιμεῖναι μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ὥρισε λέγοντος, ὑπὸ δὲ ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν διὰ φόβον στρατοπεδείας τῶν ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, καὶ ἀκοῆς τῆς πρὸς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, ἐπειχθῆναι πρὸς τὴν θυσίαν. ὑπολαβὼν ὁ Σαμύηλος· "ἀλλὰ σὺ, φησὶν, εἰ δίκαιος "ἦθα καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μηδ' ὧν ὑπέθετό μοι περὶ "τῶν παρόντων ὁ Θεὸς ὠλιγώρησας, ταχύτερος ἢ συνέφερε "τοῖς πράγμασι γεγονώς, σοί τ' αὐτῷ πλεῖστον ἂν βασιλεύ- "σαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμύηλος μὲν, ἀχθόμενος ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σαούλος δὲ εἰς Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἦκε σὺν Ιωνάθῃ τῷ παιδί. τούτων δὲ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τῆς χώρας σπανιζούσης σιδήρου καὶ τῶν ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. οὐ γὰρ εἶων οἱ Παλαισῖνοι ταῦτα εἶναι, καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δὲ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαισῖνοι, καὶ κατὰ τοσαύτας ὁδοὺς ἐπερχόμενοι, τὴν τῶν Εβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλεπόντων τε Σαούλου τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ τοῦ παιδὸς Ιωνάθου, ἀμῦναί τε τῇ γῇ, μετ' ἑξακοσίων γὰρ μόνον ἦσαν, οὐ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε καὶ ὁ πᾶς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Αχίας ἀπόγονος ὢν Ηλεὶ τοῦ ἀρχιερέως, ἐπὶ βουνοῦ ὑψηλοῦ, καὶ τὴν γῆν λεηλατουμένην ὁρῶντες,

tur, atque pararet victimas. se enim post septem dies ad ipsum venturum esse, vt die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret, exspectat, quemadmodum praeceperat propheta. Attamen non vsquequaque mandato eius obsequitur: sed vt cunctari quidem prophetam animaduertit, seque a militibus deseri, sumptis hostiis ipse eas arae admouebat. Cum vero Samuelum adesse audiuisset, ei obuiam progressus est. At ille, non recte eum fecisse, dicebat, iis quae ipse imperauerat non obtemperando, neque aduentum eius praestolando: quo ex Dei voluntate constituto, inauspicato ausuque temerario sacris operatus fuerit, quod preces et victimas pro populo offerre iam occuparit. Saulo autem semet ei excusante, ac dicente se per tot dies quot praefiniuerat moratum esse: ex necessitate vero, et militum suorum discessu propter metum hostilis apud Machmam exercitus, auditoque quod mox ad eum in Galgala descenderent, ad sacra facienda impulsum esse. Tum Samuelus, "sed tu, inquit, si iustus fuisses et mihi "paruisses, neque ea quae de praesentibus mihi suggessit "Deus contempsisses, plus quam rebus expediret festinan-"do, contigisset vt et tu longo tempore regnares, tuique "similiter posteri". Et quidem Samuelus, moleste ferens quae facta fuerant, domum discessit: Saulus vero, sexcentos tantum milites secum habens, cum Ionatha filio in vrbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum suppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus haec essent Palaestini prohibebant, sicut et paulo ante declarauimus. Porro Palaestini cum exercitum in tria agmina diuisissent, et per totidem vias irruptionem facerent, Hebraeorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex et filius eius Ionathas inspectarent, et terram (quod cum illis sexcenti solummodo essent) defendere non valerent. Dum autem Saulus et filius eius, et Achias pontifex ex posteris Eli pontificis, super colle excelso sederent, et terram deuastatam conspicerent, grauiter animis angebantur. Filius

ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ καθεστήκεσαν. συντίθεται δὲ ὁ Σαούλου παῖς τῷ ὁπλοφόρῳ, κρύφα πορευθέντων αὐτῶν εἰς τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν ἐκδραμεῖν, καὶ ταραχὴν ἐμποιῆσαι καὶ θόρυβον αὐτοῖς. τοῦ δὲ ὁπλοφόρου προθύμως ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅποι ποτ' ἂν ἡγῆται, κἂν ἀποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τὴν τοῦ νεανίσκου συνεργίαν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. ἦν δὲ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον ἐπὶ κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκανημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ περιστεφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπομαχόμενον. ἔνθεν συνέβαινεν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει περιεῖναι τῷ χωρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ πάντῃ νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας ἀνάβῃναι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς οὖν ἦκον εἰς τὴν παρεμβολήν, ὁ Ιωνάθης παρεθάρρυνε τὸν ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῆναι κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τοῦτο νίκης ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθεγξωνται μηδὲν, ὡς ὑ καλοῦντες ἡμᾶς, ὑποστρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφαινούσης ἤδη τῆς ἡμέρας· ἰδόντες οἱ Παλαισῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ἐκ τῶν ὑπονόμων καὶ τῶν σπηλαίων προϊέναι τοὺς Εβραίους. καὶ πρὸς Ιωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦτ' ἔφασαν, ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς τιμωρησώμεθα τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὴν φωνὴν ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημαίνουσαν, παραυτίκα μὲν ἀνεχώρησεν ἐξ ὅπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· παραμειψάμενος δὲ τοῦτον ἐπὶ τὴν πέτραν ἦκεν, ἔρημον ὄσαν τῶν φυλαττόντων διὰ τὴν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας, ἐβιάσαντο τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἐπιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀποκτείνουσι μὲν ὡς εἴκοσι. ταραχῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς ἐγέμισαν· ὡς τινὰς μὲν φυγεῖν τὰς πανοπλίας ἀπορρίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτοὺς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· καὶ γὰρ

vero Sauli constituit cum armigero suo, vt clam digressi in castra hostium excurrerent, eosque in tumultum et trepidationem concitarent. Cumque armiger promisisset, se illum quocunque duxerit secuturum, etiamsi mortis periculum esset aditurus: assumpto sibi in adiutorem iuuene, descensuque de colliculo facto, ad hostes contendebat. Erant autem castra eorum in loco praerupto sita, tribus prominentiis, ita acuminatis vt exigue admodum paterent, scopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita. Vnde contingebat vt negligentius custodirentur castra, quod locorum natura vndique tuta fuerint, et existimarint omnes nullo modo fieri posse vt quis ad prominentias istas accederet, multoque magis vt eas ascenderet. Cum igitur ad castra veniissent, armigerum bono animo esse hortabatur Ionathas, aiebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos adscendere iusserint, hoc ipsum in victoriae signum omenque accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, reuertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die iam illucescente; tum Palaestini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis et speluncis nos versus prorepunt Hebraei. Deinde Ionathan et armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos adscendite, vt poenis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, vt victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, vbi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem suam nullis praesidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum euaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, homines quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu et consternatione complerunt, vt nonnulli quidem armis abiectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebraeos ad ipsos penetrasse) pugnam

εἴκαζον ἀναβῆναι πρὸς αὐτὸς τῶν Ἑβραίων ἐχὶ τὲς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· τινὲς δὲ φεύγοντες κατὰ τῶν πετρῶν ὠθύμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ τῦ Σαύλε κατασκόπων τεταράχθαι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστίνων φρασάντων τῷ βασιλεῖ, Σάυλος ἠρώτα, μή τις εἴη τῶν αὐτῦ κεχωρισμένος. ἀκύσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. τῦ δὲ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων φράσαντος, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένοις προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλυς. προσφέρεσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἴς τε τὰς ὑπονόμυς καὶ εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκύσαντες ὅτι νικᾷ Σάυλος. γενομένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τὰς πολεμίας κατὰ πᾶσαν ἐσκορπισμένας τὴν χώραν. εἶτε δὲ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρᾶς ὕτω παραλόγως γενομένη· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν τῦ λογισμῦ τὲς ὕτως εὐτυχήσαντας· εἶθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προσπίπτει, καὶ πολλὴν ἔχον κατάμεμψιν ἔργον. βυλόμενος γὰρ αὐτῷ τε τιμωρῆσαι, καὶ δίκην ἀπολαβεῖν παρὰ τῶν Παλαιστίνων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἴν' εἴ τις ἀποκόμενος τῦ φονεύειν τὲς ἐχθρὲς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ἧ νὺξ ἐπελθῦσα τῆς ἀναιρέσεως καὶ τῆς διώξεως αὐτὲς παύση τῶν πολεμίων, ὗτος ἐπάρατος ᾖ. τῦ δὲ Σαύλε τῦτο φήσαντος, ἐπεὶ κατά τινα δρυμῶνα ἐγένοντο βαθὺν καὶ μελισσῶν γέμοντα, τῆς Ἐφραΐμυ κληρυχίας· ὁ τῦ Σαύλε πᾶς, ἐκ ἐπακηκοὼς τῆς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, ἐδὲ τῆς ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθυς ὁμολογίας, ἀποθλίψας τὶ κηρίον τοῦ μέλιτος ἔφθιε. μεταξὺ δὲ γνὺς, ὅτι μετὰ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπείπεν γεύσαθαί τινα πρὸ ἡλίυ δυσμῶν, ἐσθίων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ ἐκ ὀρθῶς τοῦτο κωλύσαι τὸν πατέρα· μετὰ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μετελάμβανον, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

ineunt. Atque horum quidem alii mutuis caedibus intereunt; alii vero ab aliis protruſi ex rupibus deiiciuntur.

3. Cum autem Sauli ſpeculatores, omnia in Palaeſtinorum caſtris tumultu miſceri, renunciaſſent regi; percontatus eſt Saulus, ecquis e ſuis ab ipſis diſceſſiſſet. Audito vero filium eius cum armigero abeſſe, iubet pontifici vt ſumpta veſte ſacerdotali ſibi de futuris vaticinaretur. acceptoque reſponſo, illum victorem fore et hoſtes viribus ſuperaturum, egreditur in Palaeſtinos, ac perturbatos et ferrum in ſeipſos conuertentes adoritur. Ad ipſum vero ſe recipiunt et ii qui ante in cuniculos et ſpeluncas confugerant, ſimul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebraei iam creuiſſent, hoſtes perſequitur per totam regionem paſſim diſpalatos. Verum, ſiue propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri ſolet vt vix rationis et conſilii compotes ſint, quibus tanta obtigerit felicitas) ſiue per inſcitiam in graue malum incidit, et rem multorum reprehenſioni obnoxiam. Volens enim ſemet vindicare, meritaſque poenas a Palaeſtinis repetere, imprecatur Hebraeis, vt ſi quis a caede hoſtium deſiſtens cibum capiat, antequam nox ſuperueniens eos ab hoſtibus occidendis et perſequendis depulerit, hic ipſe diris deuoueatur. Cum vero Saulus hoc pronunciaſſet, poſtquam in ſyluam quandam ſortis Ephraïmiticae, denſam et apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam conſenſiſſet, de melle e fauo quodam expreſſo edebat. Interea autem cognito, patrem diris grauibus interdixiſſe, ne quiſquam ante ſolis occaſum cibum guſtaret, ab eſu quidem abſtinuit. At dicebat haud recte patrem iſtud vetuiſſe: nam maiore cum vi et alacritate inſequentes, ſi aliquantulum cibo refecti eſſent, multo plures ex hoſtibus caperent et ferro perimerent.

δ'. Πολλὰς δ' οὖν κατακόψαντες μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ἐπὶ διαρπαγὴν τῆ στρατοπέδῳ τῶν Παλαιστίνων τρέπονται· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ ταῦτ' ἐν αἵματι κατήθιον. ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνει θύσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαράς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σάουλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν ἐπ' αὐτῆ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι δαίνυσθαι. τῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τῦτο δὲ πάντων κατὰ τὴν πρόταξιν τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵστησιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σάουλος, καὶ ὁλοκαύτωσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτῆ τῷ Θεῷ. τῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

ε'. Ἄγειν δ' εὐθὺς ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῇ, βυλόμενος πρὶν ἡμέρας, καὶ τῶν στρατιωτῶν μὴ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δ' εἰς ἃ προσάττει προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς Αχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν διαφθεῖραι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' ὑ "δίχα αἰτίας, εἶπεν ὁ Σάουλος, πυνθανομένοις ἡμῖν φωνὴν ὐ "δίδωσιν ὁ Θεός· ὃς πρότερον αὐτὸς προεμήνυσε πάντα, καὶ "μηδ' ἐπερωτῶσιν ἔφθανε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθάνον ἐξ "ἡμῶν ἁμάρτημα πρὸς αὐτὸν αἴτιον τῆς σιωπῆς. καὶ ὄμνυμί "γε τῦτον αὐτὸν ἢ μὴν κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς Ιωνάθης ᾖ τὸ ἀ- "μάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, ἀποκτείνειν αὐτὸν, καὶ τὸν "Θεὸν οὕτως ἱλάσασθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ παρ' ἀλλοτρίᾳ, καὶ "μηδὲν ἐμοὶ προσήκοντος, τὴν ὑπὲρ αὐτῆ δίκην ἀπελάμβα- "νον". τῇ δὲ πλήθυς τοῦτο ποιεῖν ἐπιβοήσαντος, παραχρῆμα πάντας ἵστησιν εἰς ἕνα τόπον. ἵσταται δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κληρῳ τὸν ἡμαρτηκότα μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν αὐτὸς εἶναι Ιωνάθης.

4. Itaque caesis Palaestinorum multis myriadibus, sub vesperam demum ad castra diripienda se conuertunt: cumque multum praedae et pecora quamplurima cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comedebant. Regi autem a scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus ablueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus iubet saxum ingens in medium aduolui: edicitque turbae, vt super illud victimas offerrent, et carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis praestitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Haec prima erat ara a Saulo constructa.

5. Volens autem e vestigio suos in hostium castra educere, ad ea priusquam illucescret diripienda, praesertim cum milites eum sequi non grauarentur, sed magnam ad iussa eius exsequenda prae se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, iussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, vt omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at "iam non sine causa, inquit Saulus, sciscitantibus nobis "oraculum non edit Deus; qui antea ipse praenunciabat "omnia, et ne interrogantes quidem occupabat. sed oc"cultum est aliquod in eum delictum nostrum huiusce si"lentii causa. Equidem per hunc ipsum iuro, me certe, "si vel Ionathas filius meus huius peccati auctor fuerit, "omnino eum interfecturum, atque hac ratione Deum "placaturum; non secus ac si ab alieno, et nulla mecum "necessitudine coniuncto, hanc ob rem supplicium sume"rem". At cum multitudo, vt hoc faceret, exclamasset, illico omnes in vnum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, et sortibus quis in culpa esset scire quaerebat. Fitque vt sors Ionathan sontem videri indicaret. Interrogatus autem a patre, quid feciſſet, et qua

ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί περὶ τὸν βίον ἐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως αὐτῷ διαπραξαμένῳ συνέγνωκε· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδὲν, "ὅτι δ' ἐχθὲς ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτὸ καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ "διώκων τοὺς πολεμίους ἐγεύσατο κηρίου". Σάουλος δ' ἀποκτεῖνειν αὐτὸν ὤμνυσι, καὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς Φύσεως τῶν Φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. ὁ δ' ὑ καταπλήττεται τὴν ἀπειλὴν τῷ θανάτῳ· παρασησάμενος δὲ εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως, "οὐδ' ἐγώ σε, φησὶν, ἱκετεύσω φείσασθαί "μου πάτερ. ἥδιστος δέ μοι ὁ θάνατος, ὑπέρ τε τῆς σῆς εὐ"σεβείας γινόμενος καὶ ἐπὶ νίκῃ λαμπρᾷ. μέγιστον γὰρ "παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν Εβραίους Παλαισίνων κεκρατη"κότας". ἐπὶ τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλγησε καὶ συνέπαθεν· ὤμοσέ τε μὴ περιόψεσθαι τὸν αἴτιον τῆς νίκης Ιωνάθην ἀποθανοῦντα. καὶ τὸν μὲν ἅτως ἐξαρπάζουσι τῆς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ δὲ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς αὐτὸν ἀπολύσαι τοῦ ἁμαρτήματος.

ς'. Καὶ ὁ Σάουλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὑπέστρεψε, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἐξ τῶν πολεμίων. βασιλεύει δὲ εὐτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειροῦται τό τε Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαισίνων, Ιδουμαίων, Αμαληκίτας τε, καὶ τὸν βασιλέα τῆς Σωβᾶς. ἦσαν δὲ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄρρενες, Ιωνάθης καὶ Ιεσσὲς καὶ Μέλχισος· θυγατέρες δὲ, Μερόβη καὶ Μιχάλα. στρατηγὸν δὲ εἶχε, τὸν τοῦ θείου παῖδα Αβήναρον. Νῆρος δ' ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο. Νῆρος δὲ καὶ Κίσης ὁ Σαούλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δὲ Αβιήλου. ἦν δὲ καὶ πλῆθος ἁρμάτων Σαούλῳ καὶ ἱππέων. οὓς δ' ἂν πολεμήσειε, νικήσας ἀπηλλάσσετο· καὶ τοὺς Εβραίους εἰς εὐπραγίας καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προηγάγετο, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν δυνατωτάτους. τῶν δὲ νέων τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

re deliquisset, cuiusue in vita agenda maleficii aut impietatis sibi conscius esset; "Pater, inquiebat, aliud quidem "nihil perpetraui, nisi quod hesterno die, dum hostes "persequor, de fauo degustauerim, exsecrationis eius at- "que iuramenti ignarus". Saulus vero iurat, se, quod generis et naturae illecebris iusiurandum praetulerit, illum occisurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: sed cum se in medio constituisset generose et magnanime, "ne ego quidem, inquit, obsecrabo te, pater, vt mihi "parcas. Dulcissima mihi mors est; quam et pro tua pie- "tate obire contingit, et post victoriam adeo splendidam. "Maxima enim consolatio est, Hebraeos relinquere Palae- "stinorum victores". Hisce indoluit populus vniuersus, eiusque vicem miseratus est: ac iurauit, haud laturos se vt occidatur Ionathas, victoriae auctor. Atque ita quidem ipsum a patris exsecratione vindicarunt. illi vero vota Deo faciunt pro iuuene, vt ei peccatum remittere dignaretur.

6. Tum Saulus in vrbem suam reuersus est, caesis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, et Ammanitas et Moabitas et Palaestinos, Idumaeos etiam et Amalecitas, Sobaeque regem subigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Ionathan et Iesum et Melchisum; filias vero, Merobam et Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem et Cises, pater Sauli, fratres erant, et Abieli filii. Abundabat autem et Saulus curribus et equitatu: et cum quibuscunque bellum gesserit, victor discedebat: auctor etiam erat vt Hebraeis prospere res succederent; eosque ad magnam felicitatem perducebat, aliisque gentibus potentia superiores reddidit. Quin et iuuenes, quoscunque proceritate et magnitudine praecellere animaduertit, in corporis custodes sibi adsciscebat.

ΚΕΦ. ζ'.

Σαούλ πρὸς Αμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

Σαμούηλος δὲ παραγενόμενος πρὸς τὸν Σάουλον, πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκρίνας αὐτὸν ἁπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ διὰ τοῦτο πείθεσθαι καὶ καθήκοον αὐτῷ γενέσθαι, ὡς αὐτοῦ μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, τῷ δὲ Θεῷ καὶ τὴν κατ' ἐκείνου καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγειν τοίνυν ἔφασκε τὸν Θεὸν, "ἐπεὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ε-"βραίους Αμαληκῖται διέθηκαν κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελ-"θόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν νῦν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς ἐστέλ-"λοντο χώραν, κελεύω πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς Αμα-"ληκίτας, καὶ κρατήσαντα, μηδὲν αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ "πάσης διελθεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτείνειν "καὶ νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰρ-"γάσαντο τιμωρίαν ἀπολαβεῖν. φείσασθαι δὲ μήθ' ὑποζυ-"γίων μήτε τῶν ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ κτῆ-"σιν ἰδίαν, ἅπαντα δ' ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ Αμα-"λήκου ὄνομα ταῖς Μωϋσέως κατακολουθήσαντα ἐντολαῖς "ἐξαλεῖψαι.

β'. Ωμολόγει δὲ ποιήσειν Σάουλος τὰ προσασσόμενα· τὴν δὲ πειθαρχίαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ ἐν τῷ ποιήσασθαι τὴν πρὸς τοὺς Αμαληκίτας στρατιὰν λογιζόμενος εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτοιμότητα καὶ τὸ τάχος ἀναβολῆς δ' προσύσης ἔτι μᾶλλον ἐμφανίζει. ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δύναμιν· καὶ ταύτην ἐξαριθμήσας ἐν Γαλγάλοις, εὑρίσκει τῶν Ισραηλιτῶν ἔξω τῆς Ιούδα Φυλῆς περὶ τεσσαράκοντα μυριάδας. ἦδε γὰρ ἡ Φυλὴ καθ' αὑτὴν ἐστι στρατιῶται τρισμύριοι. Σάουλος δὲ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Αμαληκιτῶν χώραν, ἐνέδρας πολλὰς καὶ λόχους ἐπὶ τὸν χείμαρρον τίθησιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ τοῦ φανεροῦ μαχομένους αὐτοὺς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ μὴ προσδοκῶσι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπιπίπτειν, καὶ κυκλωμένους

CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, a Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; vt illum commoneret, quod Deus eum caeteris omnibus praelatum crearit regem; atque adeo par eſſe vt obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipſe quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipſius eſſet et rerum omnium dominus. Aiebat igitur ſic dixiſſe Deum, "quandoquidem Amalecitae "Hebraeos in deſerto multis affecerint iniuriis, cum ex "Ægypto egreſſi in eam quam nunc tenent regionem con- "tenderent, iubeo, vt bello Amalecitas perſequutus, et "victoria potitus, neminem eorum ſuperſtitem relinquat; "ſed in omnem graſſandum aetatem, incipiendo a mulie- "rum internecione et infantium: atque huiuſmodi poenas "ab iis pro malis maioribus noſtris illatis exigendas eſſe. "ac ne iumentis quidem aliiſque pecudibus parcendum, "emolumenti ſui gratia et poſſeſſionis, ſed omnia Deo "ſacranda eſſe; atque Amaleci nomen, ſicuti Moyſes prae- "ceperat, penitus delendum.

2. Et Saulus quidem pollicitus eſt ſe iuſſa exſecuturum: ratus vero ſuam erga Deum obedientiam non in eo ſolum ſpectari, quod exercitum in Amalecitas educeret; praeterea promptitudinem ſuam et celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam oſtendit. Imo copias ſuas omnes colligit: iiſque in Galgala recenſitis, Iſraëlitas abſque tribu Iudae comperit eſſe circiter quadringenta millia. nam et tribus iſta ſeparatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas inſidias et cohortes apud fluuium collocat: vt non ſolum Marte aperto eos infeſtaret, ſed ex improuiſo etiam per vias illos adoriretur, et circumdatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hoſtes in fugam vertit:

ἀναιρεῖν. καὶ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, τρέπεται τὰς πολεμίας· καὶ διαφθείρει πάντας, φεύγουσιν ἐπακολουθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν ἐχώρησε, ταῖς πόλεσι τῶν Αμαληκιτῶν προσέβαλε· καὶ τὰς μὲν μηχανήμασι, τὰς δὲ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἔξωθεν ἀντωκοδομημένοις, τὰς δὲ λιμῷ καὶ δίψει, τὰς δ' ἄλλοις τρόποις ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν κατὰ κράτος, ἐπὶ σφαγὴν γυναικῶν καὶ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν δὲ ἀνθρωπίνης σκληρότερον διαπράσσεσθαι φύσεως ἡγούμενος, πρῶτον μὲν, πολεμίας ταῦτα δρῶν· ἔπειτα προσάγματι Θεοῦ, ᾧ τὸ μὴ πείθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα τῶν ἐχθρῶν Αγαγον αἰχμάλωτον. ὃν θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἔτι τοῦτο ποιῶν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, πάθει δὲ νικώμενος ἰδίῳ, καὶ χαριζόμενος ἀναιρέως περὶ ὧν οὐκ εἶχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἴκτῳ. ὁ γὰρ Θεὸς ὅτως ἐμίσησε τὸ τῶν Αμαληκιτῶν ἔθνος, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, πρὸς ἃ μᾶλλον ἔλεος γίνεσθαι πέφυκε. Σάουλος δὲ, αὐτῶν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν εἰς Εβραίους κακῶν ἔσωσε· τῆς μνήμης ὧν ἐπέσκηλεν ὁ Θεὸς τὸ τοῦ πολεμίου κάλλος ἐπίπροσθε ποιησάμενος. συνεξήμαρτε δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν βοσκημάτων ἐφείσαντο καὶ διήρπασαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τότε ἄλλα χρήματα καὶ τὸν πλοῦτον ἐξεφόρησαν. εἰ δέ τι μὴ σπουδῆς ἄξιον ἦν ὥστε κτήσασθαι, διέφθειραν.

γ'. Νικήσας δὲ Σάουλος ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ Πηλουσίου τῆς Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τῆς Ερυθρᾶς θαλάσσης, διέφθειρε τὴν τῶν πολεμίων, παραλιπὼν τὸ τῶν Σακιμιτῶν ἔθνος. ἦσαν γὰρ ἐν τῇ Μαδιηνῇ χώρᾳ μέσοι κατῳκηκότες. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Αμαληκίταις κοινωνήσωσι συμφορᾶς. συγγενεῖς γὰρ αὐτοὺς ὄντας Ραγουήλου τοῦ Μωϋσέως πενθεροῦ, σῴζειν αἰτίαν ἔχειν.

atque ad vnum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Posteaquam vero illud incoeptum prospere ex Dei praedictione successit, Amalecitarum vrbes inuadebat: ac cum alias quidem strategematibus, alias vero suffossionibus cuniculosis, et externis operibus e regione structis, alias autem fame et siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad caedem feminarum etiam et puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturae humanae aduersum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei iussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat. Quin et Agagum hostium regem captiuum ducit. cuius pulchritudinem et proceritatem corporis admiratus, dignum qui seruaretur iudicabat: non iam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; et misericordiae, vbi ei non integrum erat sine periculo, intempestiue cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, vt iusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliuiores. Saulus autem eorum regem, Hebraeis etiam malorum omnium auctorem seruauit; eorum quae praeceperat Deus parum memor, dum maioris faceret hostis pulchritudinem. Et similiter ac ipse peccauit etiam populus. nam et illi iumentis et pecoribus pepercerunt, eaque sibi diripuerunt, etiamsi iusserat Deus ne quid eorum conseruarent: imo et alias res diuitiasque exportarunt. Si quid vero possidere vix operae pretium esset, corruperunt.

3. Cum autem Saulus subegisset vniuersos, quotquot a Pelusio in Ægypto pertingunt vsque ad mare Rubrum, terram hostilem omnem deuastauit, sola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticae regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis missis admonuit vt secederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter necessitudinem quae illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat.

δ'. Καὶ Σάουλος μὲν, ὡς μηδενὸς παρακούσας ὧν ὁ προφήτης ἐπέστειλε μέλλοντι τὸν πρὸς Ἀμαληκίτας ἐκφέρειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνοις ἀκριβῶς πεφυλαγμένοις νενικηκὼς τοὺς πολεμίους, οἴκαδε πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις. ὁ δὲ Θεὸς ἄχθεται ἐπί τε τῇ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων διαρπαγῇ τοῦ πλήθους· ὅτι μὴ συγχωρήσαντος αὐτοῦ ταῦτ' ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνης τὴν ἰσχὺν δεδόντος αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ παρακούεσθαι, μηδὲ ὡς ἄνθρωπον βασιλέα. μεταποιῆ οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοῦηλον ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σάουλον, μηδὲν ὧν αὐτὸς κελεύοι πράττοντα, τῇ δ' οἰκείᾳ βουλήσει χρώμενον. σφόδρα ταῦτ' ἀκούσας ὁ Σαμοῦηλος συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρακαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαούλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τὴν συγγνώμην οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σάουλον αἰτουμένῳ τῷ προφήτῃ· λογισάμενος οὐκ εἶναι δίκαιον ἁμαρτήματα χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. ἢ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς φύεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῦ καταμαλακίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. θηρωμένους γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτοὺς ταῦτα γεννῶντας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῇ τοῦ προφήτου δεήσει, καὶ δῆλος ἦν μὴ μεταμελόμενος, ἀμ' ἡμέρᾳ Σαμοῦηλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σάουλον. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς προσρέχει, καὶ κατασπασάμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, δόντι μοι τὴν νίκην· ἅπαντα μέντοιγε κεκελευσμένα ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμοῦηλος δὲ πρὸς τοῦθ' ὑπολαβὼν, πόθεν οὖν ἀκούω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ λαὸν ταῦτα εἰς θυσίας ἀπεκρίνατο τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὴν ἐντολήν· καὶ περιλείπεσθαι ἄλλον μηδένα, πρὸς δ' αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντα μόνον αὐτὸν τὸν βασιλέα. περὶ ἃ τί δεῖ ποιεῖν βουλεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, οὐχὶ θυσίαις, ἔλεγεν,

4. Et quidem Saulus, ac ſi nihil eorum neglexerit, quae ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, ſed quaſi omnibus iſtis curatis praeſtitiſque ex hoſtibus victoriam eſſet adeptus, domum reuerſus eſt cum gaudio ob res proſpere geſtas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem grauiter fert, et praedam pecudum a populo abactarum; quod ipſo non permittente haec feciſſent. Nam indignum eſſe exiſtimabat, quod cum hoſtes quidem, ipſo vires largiente, viciſſent et ſuperaſſent, illum tamen contemptui haberent et negligerent, neque vt regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetae dicebat, ſe poenitere creati regis Sauli, vtpote qui non curet ſua mandata exſequi, ſed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus eſt; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, vt cum Saulo in gratiam rediret, eique non ſuccenſeret. At ille, quantumlibet a propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non iuſtum exiſtimarit, huiuſmodi peccata alterius precibus condonare. non enim aliunde magis naſcuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis et benignitatis gloriam aucupantur, non animaduertunt ſe peccandi anſam dare. Cum igitur Deus preces prophetae non admitteret, et certum eſſet eum nolle ſententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiſcitur. Illo vero conſpecto, rex ad eum protinus accurrit; et cum eum ſalutaſſet, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quae ille imperauerat, peracta eſſe. At Samuelus ad haec ſubiiciens, dicebat, qui fit igitur, vt vocem pecudum et iumentorum in caſtris audiam. Ille vero reſpondit, populum ea in victimas reſeruaſſe, veruntamen Amalecitarum gentem vniuerſam iuxta mandatum Dei funditus exciſam eſſe et deletam: et ne vnum quidem ſupereſſe, niſi quod regem, quem ſolum ſaluum voluit, ad eum captiuum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore aiebat vt

ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ τῇ βυλήσει καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτὸ ἀκολουθοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πραχθήσεσθαι καλῶς ὑφ' ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν ποιήσωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν αὐτῷ μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν ἀπειθεῖν δοκῇ. παρὰ δὲ τῶν οὐχ ὑποτασσομένων οὐδ' ἀληθῆ καὶ μόνην τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θρησκευόντων θρησκείαν, οὔτ' ἂν πολλὰ καὶ πιμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὔτ' ἂν κόσμον ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποστρέφεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δ' ἓν καὶ μόνον τοῦθ' ὅτιπερ ἂν φθέγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς διὰ μνήμης ἔχουσι, καὶ τεθνᾶναι μᾶλλον ἢ παραβῆναί τι τούτων αἱρεμένοις ἐπιτέρπεται· καὶ οὔτε θυσίαν ἐπιζητεῖ παρ' αὐτῶν. καὶ παρὰ θυόντων δὲ, κἂν ᾖ λιτὰ, πενίας ἄδιον τὴν τιμὴν ἢ παρὰ τῶν πλουσιωτάτων δέχεται. σὺ τοίνυν ἴσθι σαυτὸν δι' ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· κατεφρόνησας γὰρ καὶ κατημέλησας ὧν ἐπέσταλκε. πῶς οὖν οἴει τὴν θυσίαν ἂν αὐτὸν προσβλέπειν ἐξ ὧν κατέκρινεν ἀπολέσθαι γινομένην· πλὴν εἰ μὴ νομίζῃς ὅμοιον ἀλέθρῳ τὸ θύεσθαι ταῦτα τῷ Θεῷ. προσδόκα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τοῦ παραχόντος σοι Θεοῦ ταύτην ἠμέλησας. Σάουλος δὲ ἀδικεῖν ὡμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. παραβῆναι γὰρ τὰς ἐντολὰς τὸ προφήτου· κατὰ μέντοιγε δέος καὶ τὸν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβον μὴ κωλύσαι διαπάζοντας αὐτὰς τὴν λείαν μηδ' ἐπιχεῖν. ἀλλὰ συγγίνωσκε, καὶ πρᾶος ἴσθι· φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τὰπιὸν ἁμαρτεῖν. παρεκάλει δὲ τὸν προφήτην ὑποστρέψαντα, θυσίας χαριστηρίους ἐπιτελέσαι τῷ Θεῷ. ὁ δὲ, ὡς γὰρ εὐρὼν τὸν Θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῆει πρὸς αὐτόν.

ε'. Σάουλος δὲ, κατασχεῖν βυλόμενος τὸν Σαμύηλον, ἐλλαμβάνεται τῆς διπλοΐδος, καὶ βιαίας τῆς ὁλκῆς διὰ τὸ μεθ' ὁρμῆς ἀπεῖναι τὸν Σαμύηλον γενομένης, διαχίζει τὸ ἱμάτιον. τῷ δὲ προφήτῃ τὴν βασιλείαν ἔτως αὐτῷ δια-

secum deliberarent. Tum propheta, non victimis, dicebat, oblectari Deum, sed viris bonis et iustis. Hi vero sunt qui illius voluntati et iussis obsequuntur, et qui nihil credunt recte a se fieri, nisi quod Dei iussu fecerint. eum enim contemni scito, non quando ei non sacrificatur, sed cum quis non dicto audiens esse videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum solumque Deo gratum, etiamsi multas et opimas victimas immolent, et donaria exquisitissima ex auro et argento conflata afferant, ne haec quidem benigno placatoque animo accipit; sed ab his se auertit, et nequitiae argumenta esse ducit, non pro pietate habet. At qui vnum idque solum in memoria tenent, quod ipse pronunciauerit ac praeceperit, mortemque malunt oppetere, qnam eiusmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne sacrificium quidem ab ipsis requirit. Verum etiamsi rem diuinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius ab his accipit quam a quocunque alio vel locupletissimo. Tu itaque nosce Deum tibi grauiter irasci: nam contempsisti ac neglexisti mandata eius. Quamobrem qui potes existimare quod ad tuum respiciet sacrificium, ex iis adornatum quae interitui et exitio destinauerat; nisi forte putas perinde esse ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exspecta, quod te vicissim regno priuabit et potestate, qua subnixus et elatus eius largitorem Deum insuper habuisti. Saulus autem fassus est se male agere; atque peccatum suum non negabat. Se enim contra prophetae mandatum feciſſe: attamen ex metu et propter timorem sibi a militibus incussum, illos non prohibuisse a praedae direptione nec cohibuisse. sed ignosce mihi, inquit, et mitis esto benignusque: se enim cauturum esse, ne deinceps peccet. Prophetam autem obsecrabat vt reuerteretur, et tantisper maneret dum pacificas Deo hostias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi spes affulserit, in eo erat vt domum abiret.

5. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo maiori adhibita quod prope-

χιαθῆναι φήσαντος, καὶ λήψεσθαι ταύτην ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τὸν Θεὸν τοῖς περὶ αὐτὸν κεκριμένοις, ὡς τὸ μεταβάλλεσθαι καὶ τρέφειν τὴν γνώμην ἀνθρωπίνου πάθους ὄντος, οὐχὶ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σαοὺλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγέννητα δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δύνασθαι· τιμῆσαί γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, τὸ πλῆθος ὁρῶντος σὺν αὐτῷ παραγενόμενον τὸν Θεὸν προσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τοῦτο Σαμοὴλος αὐτῷ, καὶ συνελθὼν προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἀγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ πυνθανομένου πῶς εἴη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ἐπὶ τέκνοις ὀδύρεσθαι καὶ πένθος ἄγειν ἐποίησας, ὕστως ὀδυνήσεις ἐπὶ σαυτῷ διαφθαρέντι τὴν μητέρα. καὶ κελεύει παραχρῆμα αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ἀποθανεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ εἰς Ραμαθὰν πόλιν ἀπαλλάσσεται.

ΚΕΦ. η'.

Οτι παραβάντος Σαοὺλ τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμοὴλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα Δαυΐδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

Σαοὺλος δὲ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν πεπραθείη κακῶν, ἐχθρὸν αὐτῷ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκείνην οὐκ ἔτι τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἔρχεται τῷ προφήτῃ. Σαμοὴλῳ δὲ, λυπουμένῳ περὶ αὐτοῦ, παύσασθαι μὲν τῆς φροντίδος ἐκέλευσεν ὁ Θεός· λαβόντι δὲ τὸ ἄγιον ἔλαιον εἰς Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πόλιν πρὸς Ἰεσσαῖον πατέρα Ωβήδου, καὶ χρίσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὃν ἂν αὐτὸς ἐπιδείξῃ βασιλέα γενησόμενον. ὁ δὲ εὐλαβεῖσθαι φήσας, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαοὺλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτὸν, ἢ καὶ φανερῶς· ὑποθεμένου τοῦ Θεοῦ καὶ δόντος ἀσφαλείας ὁδὸν, εἰς τὴν προειρημένην ἦκε πόλιν. καὶ πάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως ἐπηρώτων. ἔλεγε δὲ ἥκειν ἵνα θύσῃ

rantius diſcederet, veſtimentum diſcindit. Cumque propheta dixiſſet, fore vt ſic regnum eius dilaceraretur, illudque habiturum eſſe virum bonum et iuſtum; Deum enim ſuis de eo ſtare decretis, quippe quod ſententiam mutare et ab ea diſcedere humanae fragilitatis ſit, non Dei potentiae. Tum Saulus ſe quidem peccaſſe dicebat, ſed quae facta fuerint infecta reddere non poſſe; rogabatque ſaltem hoc honoris ſibi coram populo haberet, vt ſecum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, ſimulque cum eo Deum adoratum iuit. Poſt haec adductus eſt ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum ſciſcitaretur quo modo mors acerba res eſſet, dixit ad eum propheta: quemadmodum tu multis Hebraeorum matribus caeſis earum filiis lamentationem et luctum excitaſti, ita et tu matri tuae dolorem afferes cum de morte tua inaudiuerit. confeſtimque iubet vt Galgalis moreretur: ipſe vero reuerſus eſt in vrbem Ramatham.

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetae mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Dauiden nomine, ex iuſſu Dei.

SAulus autem rex tum demum ſentiens quae mala pateretur, qui effecerat vt Deus ſibi inimicus eſſet, adſcendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem ſignificat) nec vnquam poſt illam diem in prophetae conſpectum venit. Cum vero Samuelus vicem eius doleret, vt hanc quidem ſolicitudinem miſſam faceret, iuſſit Deus: ſacro vero oleo aſſumpto in vrbem Bethleema concederet ad Ieſſaeum Obedae filium; et de filiis eius eum inungeret, quem ipſe ei regnaturum eſſe ſignificarit. Cumque diceret vereri ſe, ne Saulus ſi hoc ſenſerit, vel per inſidias vel aperta vi perniciem ipſi ſtrueret, promittente Deo facienteque vt ſaluus illuc proficiſceretur, ad vrbem praedictam peruenit. Atque eum omnes ſalutabant, ſimulque de aduentus cauſa percontabantur. Dicebat au-

τῷ Θεῷ. ποιήσας οὖν τὴν θυσίαν, καλεῖ τὸν Ἰεσσαῖον μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ τὰ ἱερεῖα. καὶ θεασάμενος αὐτῶν τὸν πρεσβύτατον τῶν υἱῶν εὐμεγέθη καὶ καλὸν, εἶπασεν ἐκ τῆς εὐμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. διαμαρτάνει δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἐπερωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χρίσει τῷ ἐλαίῳ τὸν νεανίσκον, ὃν αὐτὸς ἐτεθαυμάκει, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον ἔκρινεν· ὁ τὰ αὐτὰ βλέπειν ἀνθρώπως, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλος ἀπιδὼν τὸ νεανίσκε, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον τοῦ βασιλεύειν εἶναι. ἐγὼ δὲ ὁ σωμάτων εὐμορφίας ἔπαθλον ποιοῦμαι τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις ταύτης ἐστὶ τελέως εὐπρεπὴς, εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ πειθοῖ, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς συνίσταται κάλλος, κατακεκοσμημένος, ταῦτα φράσαντος τοῦ Θεοῦ, πάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Ἰεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ἐπιδεῖξαι Σαμύηλος. ὁ δὲ πέντε ἄλλους ἐποίησεν ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἐλίαβος, ὁ δεύτερος Ἀμινάδαβος, Σάμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθανάηλος, καὶ Ράηλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ἀσαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τοῦ πρεσβυτέρου ταῖς μορφαῖς, ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εἰπόντος δ' ὐδένα, πυνθάνεται τὸν Ἰεσσαΐ, μὴ πρὸς τούτοις αὐτῷ καὶ ἄλλοι παῖδες εἰσί. φήσαντος δὲ εἶναι Δαυΐδην τὸνομα· ποιμαίνειν δὲ καὶ τῆς τῶν βοσκημάτων φυλακῆς ἐπιμελεῖσθαι· κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὴν εὐωχίαν οὐκ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυΐδης μετεμπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χρόαν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· ὅτις ἐστὶν, εἰπὼν ἡσυχῇ πρὸς αὐτὸν Σαμύηλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλίνεται μὲν αὐτός· κατακλίνει δὲ ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ἰεσσαῖον μετὰ καὶ τῶν παίδων. ἔπειτα λαβὼν ὀρῶντως τοῦ Δαυΐδου τὸ ἔλαιον, ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ ὦς ἠρέμα λαλεῖ. καὶ σημαίνει τοῦθ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἤρηται. παρῆνει δ' εἶναι δίκαιον, καὶ κατήκοον

tem, se eo venisse, vt Deo sacrificaret. Cum itaque rem diuinam fecisset, Iessaeum vna cum liberis vocat, vt sacris vescerentur. Atque filiorum eius natu maximum intuitus bene magnum et pulchrum, ex forma coniecit eximia hunc esse eum qui rex futurus esset. A Dei autem proposito aberrauit. nam cum ex eo quaesiuisset, an istum oleo inungeret iuuenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum iudicabat; non eadem, respondebat, spectare Deum ac homines. at tu quidem ad iuuenis formam egregiam respiciens, et hunc sane idoneum existimas qui imperet. ego vero non constituo regnum corporis pulchritudini in praemium donare, sed animi virtuti: atque istum requiro qui eo nomine sit omnibus numeris absolutus; pietate et iustitia et fortitudine et obsequio, ex quibus animi constat pulchritudo, instructus et exornatus. Haec cum Deus dixisset, Iessaeo praecepit Samuelus, vt eius in conspectum filios suos adduceret. Atque ille fecit vt quinque alii se sisterent: quorum quidem aetate maior Eliabus, secundus Aminadabus, tertius Samalus, quartus Nathanaëlus, et quintus vocabatur Raëlus, sextus vero Asamus. Propheta autem, cum et hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogauit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque responso, neminem ex hisce, scisitatur ex Iessaeo, ecqui praeterea illi essent liberi. Cumque is dixisset, vnum restare nomine Dauiden; at pastorem agere, pecorumque custodiae operam dare: iubet istum statim euocari: ipsis enim, nisi ille adsit epulis, accumbere non licere. Vbi autem aduenit Dauides a patre accitus, adolescens colore flauus, vividis oculis, et caetera pulcher. Hic est, cum tacite secum dixisset Samuelus, quem regnare Deo visum est, ipse quidem discumbit; sibi vero proximum iuuenem collocat, ac deinceps Iessaeum et filios eius. Tum sumpto in conspectu Dauidis oleo, et ipsum eo perfundit, subinisseque in aurem dicit; et hoc signo est, quod Deus ipsum in regem elegerit. monebatque vt iustitiam coleret, praeceptisque eius obtemperaret: atque ita regnum ei longo tem-

αὐτῷ τῶν προσταγμάτων· ἕως γὰρ αὐτῷ παραμένειν τὴν βασιλείαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ περιβόητον γενέσθαι, καταστρέψεσθαι δὲ καὶ Παλαιστίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνεσι πολεμῇ, νικῶντα καὶ περιόντα τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἕξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

β'. Καὶ Σαμουήλος μὲν ἀπαλλάσσεται, ταῦτα παραινέσας· πρὸς δὲ τὸν Δαυΐδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, καταλιπὸν Σαοὺλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, τῇ θείᾳ πνεύματος εἰς αὐτὸν μετοικισαμένῃ· τὸν Σαοὺλον δὲ περιῆρχετο πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, πυγμὰς αὐτῷ καὶ τραγγάλας ἐπιφέροντα, ὡς τοὺς ἰατροὺς ἄλλην μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν· εἰ δέ τις ἐστὶν ἐξάδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ἐπὶ κινύρᾳ, τοῦτον ἐκέλευσαν ζητήσαντας, ὁπότ' ἂν αὐτῷ προσίοι τὰ δαιμόνια καὶ ταράττοι, ποιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς στάντα ψάλλειν, καὶ τοὺς ὕμνους ἐπιλέγειν. ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητεῖσθαι προσέταξε τοιοῦτον ἄνθρωπον. φήσαντος δέ τινος αὐτῷ τῶν παρόντων, ἐν Βηθλεέμῃ πόλει τεθεᾶσθαι Ἰεσσαίου μὲν υἱόν, ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλόν, τάτε ἄλλα πολλῆς σπουδῆς ἄξιον, καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους, καὶ πολεμιστὴν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ἰεσσαῖον, ἐκέλευσεν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυΐδην, τῶν ποιμνίων ἀποσπάσαντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, περὶ τῆς εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκούσας τοῦ νεανίσκου. ὁ δὲ Ἰεσσαῖος πέμπει τὸν υἱόν, καὶ ξένια δοὺς κομίσαι τῷ Σαούλῳ. ἐλθόντος δὲ, ἤσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, διὰ πάσης εἶχε τιμῆς. ἐξήδετο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δαιμόνων ταραχὴν, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, λέγων τε τοὺς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν Σαοὺλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς Ἰεσσαῖον, ἀσᾶσθαι παρ' αὐτοῦ τὸν Δαυΐδην κελεύων· ἥδεσθαι γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. τὸν δ' οὐκ ἀντειπεῖν τῷ Σαούλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

pore permanſurum, ac domum eius ſplendidam fore celebremque; porro Palaeſtinos debellaturum eſſe; et cum quibuſcunque gentibus bellum geſſerit, victorem pugnaque ſuperiorem, gloriam, dum viueret, illuſtrem habiturum, poſteriſque ſuis, cum moreretur, relicturum.

2. Et quidem Samuelus, cum haec eum monuiſſet, diſcedit: ſimulque numen relicto Saulo ad Dauiden transit. Et hic quidem, poſtquam ſpiritus Dei ad ipſum migrauerat, vaticinari coepit: Saulum vero perturbationes quaedam peruaſerunt et ſpiritus malefici, qui ſuffocationes illi et ſtrangulationes creabant: ita vt medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; ſi quis vero eſſet excantandi peritus et cithara pſallendi, iuſſerunt, vt illo quaeſito, quotieſcunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curae illis eſſet, vt ad caput eius adſtans pſalleret et hymnos recitaret. Ille autem rem non diſtulit, ſed ſuis mandauit vt de huiuſmodi homine ſibi prouiderent. Cumque vnus qui aderat forte diceret, in vrbe Bethleemis ſe vidiſſe Ieſſaei quidem filium, adhuc vero aetate admodum iuuenem, ſpecioſum et pulchrum, caeteraque magni faciendum, pſallere ſcientem et hymnos canere, ſtudiiſque bellicis exercitatiſſimum; miſſis ad Ieſſaeum nunciis, iuſſit vt Dauiden a gregibus abductum ad ſe mitteret; velle enim ipſum videre, quod multa de forma iuuenis egregia et pulchritudine fama acceperit. Ieſſaeus autem filium mittit, datis etiam muneribus quae ad Saulum apportaret. Cumque veniſſet, eo delectatus eſt Saulus; eoque armigero vſus, in ſummo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, et contra perturbationem a daemonibus illatam, cum huiuſmodi quid ei contingeret, ſolus erat medicus; hymnos recitans et cithara pſallens, faciensque vt Saulus ſui compos fieret. Mittit igitur ad Ieſſaeum patrem adoleſcentis, poſtulans vt Dauides apud ſe maneret: illius enim conſpectu et praeſentia ſe mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, conceſſit vt illum apud ſe retineret.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαοὺλ βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυΐδου, ἡττήθησαν.

Χρόνοις δ' ὕστερον ὑ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι πάλιν συνελθόντες, καὶ δύναμιν ἀθροίσαντες μεγάλην, ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ μεταξὺ Σωχῶν καὶ Αζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντεπεξάγει δ' αὐτοῖς τὴν στρατιὰν καὶ Σαοὺλος· καὶ ἐπί τινος ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τοὺς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ἐπὶ ὁμοίου δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαοὺλος στρατοπεδεύσασθαι. διέστησε δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσος αὐλὼν τῶν ὀρῶν ἐφ' ὧν ἦν. καταβὰς οὖν τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὲ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἦν γὰρ πηχῶν τεσσάρων καὶ σπιθαμῆς, ὅπλα τῇ φύσει τοῦ σώματος ἀναλογοῦντα περικείμενος, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο σταθμὸν ἄγοντα πέντε χιλιάδας σίκλων, κόρυθα δὲ καὶ κνημῖδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς ὅτω παραδόξου τὸ μέγεθος σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ δὲ ἦν ὑ κῦφον βάσαγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ ἄρων ἔφερεν, εἶχε δὲ καὶ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἶποντο δὲ πολλοὶ βασάζοντες τὰ ὅπλα· στὰς τοίνυν ὁ Γολίαθος ὅτος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφῆσι μεγάλην, καὶ πρὸς τὸν Σαοὺλον καὶ τοὺς Ἑβραίους λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς καὶ κινδύνων "ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγκη τὴν στρατιὰν ἡμῶν συμπε-"σοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε δ' ὅς τις ἐμοὶ μαχεῖται τῶν "ὑμετέρων, καὶ βεβαιευθήσεται τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ "νενικηκότι· δουλεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, ὧν ἂν ὁ "νικήσας γένηται. πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ σωφρονέστατον, "ἑνὸς κινδύνῳ λαβεῖν ὃ βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. τῇ δ' ἐρχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποιήσατο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁ διέλιπε προκαλούμενος ἐπὶ τοῖς

CAP. IX.

Vt nouam expeditionem contra Hebraeos, Saulo regnante, susceperunt Palaestini: vtque, post Goliathum a Dauide interfectum, cum clade discesserunt.

CÆterum aliquanto post Palaestini denuo congregati, coactisque magnis copiis, bellum Israëlitis inferunt; atque loco inter Sochum et Azecam occupato, ibi castra metantur. Saulus autem aduersus illos exercitum educit: et cum in monte quodam cum suis consedisset, facit, vt Palaestini castra quidem priora relinquerent, simile vero iugum, e regione illius cui Saulus insederat, castris occuparent. Exercitus autem ab inuicem diremit vallis, collibus in quibus consistebant interiecta. Itaque cum quidam e castris Palaestinorum descendisset, nomine Goliathus, et ex vrbe Gitta, vir immanis staturae (erat enim quatuor cubitorum et vnius spithamae, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia siclorum pendebat, cuspide vero et ocreis aeneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigiosae membra tegi; hasta erat non leue gestamen dextrae, sed quam et ipse humeris sustinebat; quin et lanceam sexcentorum siclorum habebat; multique eum sequebantur arma eius portantes) iam vero, inquam, cum hic Goliathus inter vtramque aciem constitisset, ingenti vtitur vociferatione, et ad Saulum et Hebraeos clamat; "vos quidem a pugnae discrimine et periculis libe"ro. quae nos adigit necessitas, vt exercituum iacturam "acie confligendo faceremus? date e vobis aliquem, qui "mecum descendet in certamen; atque de bello finiendo "statuetur ex eo qui vicerit: is enim populus alteri serui"et, cuius ciuis superior fuerit. multo enim melius esse "et consultissimum, vnius periculo quae vultis assequi, "quam omnium". Haec loquutus in castra ad suos reuertitur. Die autem proximo iterum egressus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus praedictis hostes prouocare non destitit: adeo vt non mediocri terrore

προειρημένοις τὰς πολεμίας, ὡς καταπλαγῆναι αὐτὸν τὸν Σάουλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρεστάσσοντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

β'. Τῷ δὲ πολέμῳ συνεσηκότος τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, ὁ Σάουλος ἀπέστειλε τὸν Δαυΐδην πρὸς τὸν πατέρα Ἰεσσαῖον, ἀρκούμενος αὐτῷ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, οἷς ἐπὶ συμμαχίαν καὶ τὸν κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰ ποίμνια πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων παραγίνεται. μετ' ὀλὺ δὲ ἔρχεται πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κομίσαι τε τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνῶναι τί πράττουσι. τοῦ δὲ Γολιάθου πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ὀνειδίζοντος, ὅτι μηδεὶς ἐστιν ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ τολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν ὁ Δαυΐδης περὶ ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὴν στρατιὰν καὶ κακίζοντος τοῦ Παλαιστίνου, ἠγανάκτησε. καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ἐλίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῆ τὸ προσῆκοντος εἰπών· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ ποίμνια καὶ τὸν πατέρα βαδίζειν. καταδεεσθεὶς δὲ τὸν ἀδελφὸν ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅτι θέλοι μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δ' εὐθὺς τῷ Σαούλῳ τὴν τοῦ νεανίσκου προαίρεσιν, μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ πυθομένου τί βούλεται καὶ λέγειν, "μὴ τα-"πεινὸν, εἶπεν, ἔσω φρόνημα, μηδ' εὐλαβὲς, ὦ βασιλεῦ, "καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ πολεμίου, χωρή-"σας αὐτῷ διὰ μάχης, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν ὑπ' "ἐμαυτῷ βαλών. γένοιτο μὲν αὐτὸς ἕτω καταγέλαστος, ἔν-"δοξον δὲ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ' ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν "ἤδη δυναμένου καὶ πιστευομένου παράταξιν καὶ μάχας, ἀλλ' "ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος καὶ ταύτην ἔχοντος τὴν ἡλικίαν "ἀποθάνοι.

γ'. Τοῦ δὲ Σαούλου τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐψυ-

perculsi fuerint Saulus et exercitus. Et instructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conserendas veniebant.

2. At cum bellum hoc inter Hebraeos et Palaestinos gereretur, Saulus Dauiden ad Iessaeum patrem ablegavit, tribus aliis eius filiis contentus, quos in societatem belli et periculorum miserat. Ille vero primum quidem se ad greges rursus et pecus pascendum recipit. at non multo post ad Hebraeorum castra venit missus a patre, vt et fratribus commeatum afferret, sciretque quid ageretur. Cum autem rursus ex acie egrederetur Goliathus, et Hebraeos prouocaret, eisque exprobraret, neminem illorum ea esse fortitudine, vt secum in certamen descendere auderet; Dauides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quae ei mandauerat pater, audito vt Palaestinus exercitum probro affecerit et contemptui habuerit, valde indignatus est, et ad fratres suos aiebat; se paratum esse ad hostem singulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum obiurgauit, dicendo eum supra quam aetas fert audacem esse, et quid sibi deceret plane nescire: iussitque vt ad greges suos et ad patrem se conferret. Is vero fratrem reueritus ab eo digressus est, et apud militum quosdam verbis prae se tulit, quod ipse vellet cum Palaestino prouocante congredi. Iuuenis autem proposito statim ab illis ad Saulum relato, eum rex ad se iubet accersi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, animum despondeas, nec quid exti-"mescas, o Rex, ego elatos hostis spiritus comprimam, "simul ac cum ipso pugnam conseruero, magnumque et "procerum mihimet subiecero. Sic quidem iste ab omni-"bus irridebitur, tuus vero exercitus gloriam consequetur: "si non a viro ad bellum idoneo aut aciei instruendae du-"cendaeque perito, sed ab illo qui puer esse videatur, ea-"que reuera sit aetate, occidi contigerit.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepi-

χίαν θαυμάζοντος, ὁ θαῤῥοῦντος δὲ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀθενέστερον εἶναι διὰ ταύτην πρὸς εἰδότα πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "ταῦτ', εἶπε Δαυΐδης, ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαῤῥῶν ὅτι μετ' ἐμοῦ· πεπείραμαι γὰρ "αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γάρ, ἐπελθόντα μοι ποτὲ "τοῖς ποιμνίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρνα, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ἄρνα ἐκ τοῦ στόματος ἐξαρπάζω τοῦ θηρός· "αὐτὸν δὲ ὁρμήσαντα ἐπ' ἐμὲ τῆς ὀρᾶς βαστάσας καὶ πρὸς "ῥήξας τῇ γῇ, διαφθείρω. ταὐτὸ δὲ καὶ ἄρκον ἀμυνόμενος "διατίθεμαι. νομίζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκείνων εἶναί τι "τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν στρατιάν, καὶ "βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεόν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον ἐμοὶ "ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιγαροῦν καὶ τῇ τόλμῃ τοῦ παιδὸς ὅμοιον γενέσθαι τέλος παρὰ τοῦ Θεοῦ Σάουλος εὐξάμενος, ἄπιθι, φησὶ, πρὸς τὴν μάχην. καὶ περιθεὶς αὐτῷ τὸν αὐτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικεφαλαίαν ἁρμόσας, ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυΐδης, βαρυνόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ οὐδ' ἐμεμαθήκει φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σὸς ἔστω κόσμος τοῦ καὶ "βαστάζειν δυναμένου, συγχώρησον δὲ ὡς θέλω σε καὶ ὡς "ἐγὼ βούλομαι μαχεσθῆναι". τίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτηρίαν ἁράμενος, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάῤῥου βαλὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικὴν, καὶ σφενδόνην ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ἐπὶ τὸν Γολίαθον ἐπορεύετο. καταφρονεῖ δὲ ἅτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ προσέσκωψεν, ὡς οὐκ ὄσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νενόμικας ταῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς δὲ κύνας ἀπελαύνομεν καὶ Φυλασσόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώπου κύνα εἶναι δοκεῖς; ὁ δ' οὐχὶ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χείρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὲ πρὸς ὀργὴν τὸν Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ τίθεται ἐκ τῆς προσηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ὑπείλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ τοῖς ἐπιγείοις καὶ τοῖς μεταρσίοις διασπάσασθαι. ἀμείβεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυΐδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ

dum alacremque miraretur, ei vero propter aetatem non confideret, ſed ex ea imbecilliorem eſſe diceret quam vt cum viro pugnae ſciente congrederetur, "haec, aiebat "Dauides, polliceor, Deo fidens quod mecum erit: eius "enim expertus ſum auxilium. Nam leonem, cum gre- "ges meos aliquando adortus eſſet et agnum abripuiſſet, "perſequutus apprehendi; et ferae quidem de faucibus "agnum extorſi, ipſam vero, cum in me inſurrexiſſet, "cauda ſublatam ac in humum adflictam occidi. quin et "idem plane feci, dum vrſum vlciſcor. Itaque et hoſtis "ille aliquid ex earum ferarum numero eſſe exiſtimetur, "multa in exercitum probra iaciens, et in Deum noſtrum "conuicia effundens, qui ipſum viribus ferocientem mihi- "met ſubiiciet.

4. Tum Saulus Deum precatus, vt iuueni omnia ex animi eius prompti ſtrenuique ſententia ſuccederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi ſuam impoſuiſſet, et ſuo eum accinxiſſet gladio, loricaque induiſſet, dimittebat eum. Dauides autem armis grauatus (non enim erat ad rem militarem exercitatus, neque arma ferre didicerat) aiebat, "haec quidem, o Rex, tua ſint orna- "menta, qui et illa geſtare potes; mihi vero vt ſeruo tuo "concede pugnam prout et ipſe volo capeſſere". Arma itaque deponit: ac ſublato baculo, et quinque e torrente lapidibus in peram paſtoralem coniectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum verſus. Cum autem hoſtis eum ita ad ſe accedentem vidiſſet, contemptui habet, et dicteriis eum inceſſit; quaſi non armis, quibus aduerſus hominem vti moris eſt, iſta gerens ſecum pugnaturus prodeat, ſed quibus canes abigimus et ab illis cauemus. num ipſum canem, non hominem eſſe putaret? Ille autem nihil huiuſmodi eſſe, ſed vel cane eum deteriorem exiſtimare reſpondit. At exinde Goliathus ad iram commouetur; et diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus eſt ſe carnes eius beſtiis terreſtribus daturum eſſe, et volucribus aëriis ſparſurum. Illi vero ſubiicit Dauides. Tu quidem cum gladio et haſta et lorica me

μοι ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώρακι· ἐγὼ δὲ χωρῶν ἐπί σε, τὸν Θεὸν ὅπλισμα, ὃς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν στρατιὰν χερσὶ ταῖς ἡμετέραις διολέσει. καταπομπεύσω μὲν γάρ σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ παραβαλῶ· μαθήσονται δὲ πάντες, ὅτι προέστηκεν Ἑβραίων τὸ θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς τούτων ἐστὶ τὸ κηδόμενον. ἡ δ' ἄλλη παρασκευὴ καὶ δύναμις ἀνωφελὴς, Θεοῦ μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων εἰς ὠκύτητα καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βάδην ἐπὶ τὸν Δαυίδην παραγίνεται· καταφρονῶν, καὶ πεπαιθὼς γυμνὸν ὁμοῦ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ἀπόνως ἀναιρήσειν.

ε'. Ἅπαντα δὲ ὁ νεανίσκος μετὰ συμμάχου μὴ βλεπομένου τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ' ἦν ἅτος. καὶ ἀνελόμενος ἐκ τῆς πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατέθηκεν ἐκ τοῦ χειμάρρου λίθον ἕνα, καὶ ἁρμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλει ἐπὶ τὸν Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, καὶ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλου τὸ βληθέν· ὡς σύθυς καρωθέντα πεσεῖν τὸν Γολίαθον ἐπὶ τὴν ὄψιν. δραμὼν δ' ἐφίσταται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείνου, μαχαίραν οὐκ ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πεσὼν δ' ὁ Γολίαθος, ἥττα καὶ φυγὴ γίνεται Παλαιστίνοις. τὸν γὰρ δοκιμώτατον ἰδόντες ἐρριμμένον, καὶ περὶ τῶν ὅλων δείσαντες, οὐκ ἔτι μένειν διεγνώκεσαν· ἀλλ' αἰσχρᾷ καὶ ἀκόσμῳ φυγῇ παραδόντες αὑτοὺς, ἐξαρπάζειν τῶν κινδύνων ἐπειρῶντο. Σαοὺλος δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν εἰς αὐτούς· καὶ πολλοὺς ἀποσφάττοντες διώκουσιν ἄχρι τῶν Γίττης ὁρίων καὶ τῶν πυλῶν τῶν Ἀσκάλωνος. καὶ θνήσκουσι μὲν τῶν Παλαιστίνων εἰς τρισμυρίους· δὶς δὲ τοσοῦτοι τραυματίαι γίνονται. Σαοὺλος δὲ, ὑποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα καὶ ἐνέπρησεν· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γολιάθου Δαυίδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura eſt, qui et te et totum veſtrum exercitum manuum noſtrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, et reliquum corporis canibus tui ſimilibus tradam: et diſcent omnes quod Deus praefectus fuerit Hebraeis, eiuſque prouidentia arma nobis vireſque ſuppeditet. at aliuſmodi parum valent apparatus et potentia, niſi Deus praeſens coeptis adſpiret. Palaeſtinus autem, quo minus feſtinaret et curſu vteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Dauiden verſus proficiſcitur; contemptum prae ſe ferens, fiduciaque fretus ſe facillime inermem ſimul ac aetate puerum perimere poſſe.

5. Verum antagoniſtae occurrit iuuenis cum occulto ſuo adiutore. ille autem Deus erat. Et cum e lapidibus, quos in peram ex torrente delectos coniecerat, vnum deprompſiſſet fundaeque adaptaſſet, eum in aduerſam Goliathi frontem iacit, qui vi ſua ad cerebrum vſque penetrabat: ita vt mox veterno corruptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem Dauides curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem iacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat. Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palaeſtini. nam ſpectatiſſimum e ſuis proſtratum videntes, et de rerum ſumma iam metuentes, non amplius in acie conſiſtere decreuerunt; ſed in turpem et ignominioſam fugam ſemet coniicientes periculum euadere conabantur. Saulus autem et vniuerſus Hebraeorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque caeſis, eos vſque ad Gittae fines et portas Aſcalonis perſequuntur. Et e Palaeſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; et duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reuerſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Dauides in ſuum tentorium reportauit, et gladium eius Deo conſecrauit.

ΚΕΦ. ί.

Δαυΐδῃ ἀρισεύσαντι Φθονεῖ ὁ Σάυλος· καὶ, δεξάμενος ἀφορμῆς πρὸς τὴν κατ' ἐκείνυ ἐπιβυλὴν, ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τῶν Παλαισίνων.

Φθόνον δὲ καὶ μῖσος τῷ Σάυλι πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζυσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μετὰ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σάυλος ἀπώλεσε Παλαισίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυΐδης ἀφανίσειε. τύτων δ' ἀκύων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τῆς μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀνατεθείη τῷ νεανίσκῳ· καὶ λογισάμενος μηδὲν ὕτως μετὰ λαμπρᾶν εὐφημίαν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερεῖν αὐτῷ, φοβεῖσθαι καὶ ὑποπτεύειν ἤρξατο τὸν Δαυΐδην. καὶ τῆς μὲν πρώτης τάξεως· ἐπεὶ τῷ δέει πλησίον αὐτὸς καὶ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μετασήσας, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δὺς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, ἀσφαλεστέραν δὲ ὡς ἐνόμιζεν αὐτῷ. ἐβύλετο γὰρ εἰς τὺς πολεμίυς αὐτὸν ἐκπέμπειν καὶ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις τεθνηξόμενον.

β'. Δαυΐδης δὲ, πανταχῆ τὸν Θεὸν ἐπαγόμενος ὅπυ ποτ' ἀφίκοιτο, κατώρθυ, καὶ διευπραγῶν ἐβλέπετο· ὡς, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἀνδρείας, τόν τε λαὸν αὐτῦ, καὶ τὴν Σάυλι θυγατέρα, παρθένον ἔτι ὖσαν, λαβεῖν ἔρωτα, καὶ τῦ πάθυς ὑπερκρατοῦντος γενέσθαι φανερὰν, καὶ διαβληθῆναι πρὸς τὸν πατέρα. ὁ δ', ὡς ἀφορμῇ χρησόμενος τῆς ἐπὶ Δαυΐδην ἐπιβυλῆς, ἡδέως ἤκυσε· καὶ δώσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τὺς τὸν ἔρωτα μηνύσαντας αὐτῆς ἔφη, γενησόμενον ἀπωλείας καὶ κινδύνων αἴτιον αὐτῷ ληψομένῳ. "κατεγγυῶ γὰρ, εἶπεν, αὐτῷ τὸν τῆς θυ-"γατρὸς μυ γάμον, ἂν ἑξακοσίας μοι κομίσῃ κεφαλὰς "τῶν πολεμίων. ὁ δὲ καὶ γέρως ὕτω λαμπρῦ προτεθέντος, "καὶ βυλόμενος ἐπ' ἔργῳ παραβόλῳ καὶ ἀπίστῳ λαβεῖν

CAP. X.

Dauidi ob res praeclare geſtas inuidet Saulus; atque, occaſione inſidias illi ſtruendi arrepta, pollicetur ſe filiam ei daturum in matrimonium, ſi ſexcenta Palaeſtinorum capita attulerit.

SAuli autem inuidiam et odium in ipſum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis et tympanis, et omne genus laetitia, canebant: mulieres quidem, multas a Saulo occiſas eſſe Palaeſtinorum chiliadas, virgines vero, myriadas a Davide deletas. Haec autem cum audiret rex, ſibi quidem minus amplum tribui teſtimonium, iuueni vero multas myriadas adſcribi; et ſecum reputaret, nihil adeo ei poſt tam glorioſam acclamationem deeſſe ac regnum, Dauiden metuere et ſuſpectum habere coepit. ac cum a priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipſi et vicinus admodum videretur, quippe qui armiger ſibi conſtitutus erat) eum amouiſſet, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, ſibimet vero vt putabat tutiore. Secum enim ſtatuebat eum in hoſtes et pugnas emittere, vt pericula obeundo forte periret.

2. Dauides autem, Deum ſibi vbique praeſens in auxilium adſciſcens quocunque ſe conferret, res proſpere gerebat; eique omnia feliciter cedere conſpiciebantur: adeo vt, ex fortitudinis eminentia, et populus eum in deliciis haberet, et Sauli filia adhuc virgo amore eius caperetur; affectuque praeualente manifeſto ſe proderet, et hanc ob rem ad patrem deferretur. Ille vero, vt oblatam ad inſidias Dauidi ſtruendum occaſionem amplexurus, hoc libenter audiuit, filiaeque amorem ei renunciantibus dicebat, ſe alacriter illi virginem daturum; vtpote quod hoc foret ipſi eam acceptūro periculum et exitii cauſa. "Spondeo enim, aiebat, me filiam meam ei collocatu-"rum in matrimonium, ſi ſexcenta hoſtium capita mihi "adducat. nam ille, et quod praemium adeo praeclarum "ſibi propoſitum eſſet, volenſque ex opere periculoſo

"κλέος, ὁρμήσει μὲν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν· διαφθαρήσεται δ' "ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων, καὶ χωρήσει μοι τὰ κατ' αὐτὸν εὐ- "πρεπῶς. ἀπαλλαγήσομαι γὰρ αὐτὸς· δι' ἄλλον αὐτὸν, "ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐμαυτὸν κτείνας". διαπειραν δὲ τῆς τῶ Δαυΐδ διανοίας κελεύει τὸς οἰκέτας λαμβάνειν, πῶς ἔχει πρὸς τὸ γῆμαι τὴν κόρην. οἱ δ' ἤρξαντο διαλέγεσθαι πρὸς αὐτόν. ὅτι σέργοι μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σάουλος καὶ ὁ λαὸς ἅπας, βούλεται δ' αὐτῷ κηδεῦσαι τὴν θυγατέρα. ὁ δὲ, "μικρὸν "ἆρ' ὑμῖν, εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ "δ' οὐχὶ τοιοῦτον φαίνεται, καὶ μάλιστα ὄντι ταπεινῷ, καὶ "δόξης καὶ τιμῆς ἀμοίρῳ". Σάουλος δὲ, ἀγγειλάντων αὐ- τῷ τῶν οἰκετῶν τὰς τῶ Δαυΐδ ἀποκρίσεις, "ὡ χρημάτων, "ἔφη, δεῖσθαί με φράζετε αὐτῷ, ὧδε ἔδνων· ἀπεμπολᾶν "γάρ ἐστιν ἅτως τὴν θυγατέρα, μᾶλλον ἢ συνοικίζειν· "γαμβροῦ δ' ἀνδρείαν ἔχοντος καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν πᾶ- "σαν, ἣν ὁρᾶν ὑπάρχουσαν αὐτῷ. βούλεσθαι δή μοι παρ' "αὐτῷ λαβεῖν ἀντὶ τῆς γάμε τῆς θυγατρὸς, ὡ χρυσὸν ὧδ' "ἄργυρον, οὐδ' ὅπως ταῦτ' ἐκ τῶν πατρὸς οἰκιῶν κομίσῃ· "Παλαιστίνων δὲ τιμωρίαν καὶ κεφαλὰς αὐτῶν ἑξακοσίας. "αὐτῷ τε γὰρ ἐμοὶ τούτων ὧδὲν ἂν ὅτε ποθεινότερον ὅτε "λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τῆτε παιδί μοι πολὺ τῶν νε- "νομισμένων ἔδνων ζηλωτότερον, τὸ συνοικεῖν ἀνδρὶ τοιούτῳ, "καὶ μαρτυρημένῳ τὴν πολεμίων ἥτταν.

γ'. Κομισθέντων δὲ τούτων πρὸς τὸν Δαυΐδην τῶν λό- γων, ἡδὺς, τὸν Σάουλον ἐσπυδακέναι νομίζων αὐτῷ περὶ τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βουλεύσασθαι περιμείνας, οὐδ' εἰ δυνα- τὸν ἢ δύσκολόν ἐστι τὸ προκείμενον ἔργον τῷ λογισμῷ περι- νοήσας, ὥρμησεν εὐθὺς μετὰ τῆς ἑταιρίας ἐπὶ τοὺς πολε- μίους, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ γάμε κατηγγελμένην πρᾶξιν· καὶ, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐμαρῆ καὶ δυνατὰ τῷ Δαυΐδῃ, κτείνας παλλοὺς καὶ κεφαλὰς ἑξακοσίων ἀποτεμὼν, ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ τῆς τούτων ἀποδείξεως τὸν ἀν- τὶ τούτων γάμον ἀπαιτῶν. Σάουλος δὲ οὐκ ἔχων ἀναφυγεῖν ἃ τῶν ὑπεσχημένων· αἰσχρὸν γὰρ ὑπελάμβανεν, ἢ ψεύσα-

"et incredibili gloriam adipiſci, ad rem quidem aggre-
"diendam properabit; erit autem vt a Palaeſtinis perima-
"tur, et ſic mihi pulchre procedent quae in illum molior.
"ab eo enim liberabor; cum ipſum per alium et non pro-
"pria manu interfecero". Iubet itaque domeſticis vt Da-
uidis mentem explorarent, quomodo ſe erga puellae con-
iugium habeat. Illi vero ad ipſum verba facere coepe-
runt, quod Saulus quidem rex cum populo vniuerſo eum
amore proſequatur, velletque ei filiam ſuam connubio iun-
gere. At ille reſpondebat, "num vos igitur parui ducitis
"regium fieri generum? mihi vero non ita eſſe videtur;
"praeſertim cum homo tenuis ſim, gloriaeque et honoris
"expers"? Saulus autem, cum ei domeſtici retuliſſent
Dauidis reſponſa, dicebat, "illi nunciate me non pecuniis
"egere neque dote (hoc enim eſſet filiam potius vendere
"quam elocare) ſed genero, qui fortitudine et aliis omni-
"bus virtutibus praecellat, quas in ipſo videre eſt. Velle
"itaque me ab eo pro filiae nuptiis accipere, non aurum
"aut argentum, neque vt haec e paternis aedibus afferat;
"ſed Palaeſtinorum ſupplicium et ſexcenta illorum capita.
"nam et mihi ipſi nullum aliud munus hiſce ſplendidius
"aut praeſtabilius poteſt accidere: atque filiae meae dote
"legitima multo optabilius eſt, cum tali viro matrimonium
"inire, et qui praeclarum adeo victoriae de hoſtibus re-
"portatae attulerit teſtimonium.

3. Haec poſtquam verba Dauidi nunciata eſſent, iis delectatus, exiſtimans quod Saulus ſtuduerit eum ſibi cognatione coniungere, antequam ſe in conſilium adhibuerit, aut ſecum animo reputauerit, an res propoſita facile fieri poſſit necne, ſtatim ad hoſtes cum ſodalibus ſuis contendit, et ad opus ſibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit vt Dauidi cuncta facilia eſſent et poſſibilia) caeſis hoſtium plurimis, abſciſſiſque ſexcentorum capitibus, ad regem reuertebatur, ob ea in conſpectum eius adducta nuptias pro illis pactas ab eo poſtulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promiſſis non ſtaret (turpe enim ducebat, vt aut quid-

θαι δοκεῖν, ἢ δι' ἐπιβουλὴν, ἵν' ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν ὁ Δαυίδης ἐναποθάνῃ, τὸν γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ τὴν θυγατέρα, Μιχάλαν ὀνόματι.

ΚΕΦ. ιά'.

Ὡς ὁ Δαυίδης, Σαούλου αὐτῷ ἐπιβουλεύοντος, τῇ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Ιωνάθου, καὶ ταῖς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μιχάλας τέχναις, κινδύνους ἐκφυγὼν ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουήλον.

ΕΜελλε δὲ οὐκ ἐπὶ πολὺ τοῖς γεγενημένοις ἐμμένειν Σάουλος ἄρα. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδην παρὰ τῷ Θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ὄχλοις εὐδοκιμοῦντα, κατέδεισε· καὶ τὸν φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψασθαι, περὶ μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρου στερηθῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτείνειν τὸν Δαυίδην διεγνώκει, καὶ προσάσσει τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ Ιωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις οἰκετῶν. ὁ δὲ τὸν πατέρα τῆς ἐπὶ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ἐπὶ μετρίοις ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γενομένης, καὶ τὸν νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καταμαθόμενος, λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ πατρὸς ἀπόρρητον καὶ τὴν προαίρεσιν. συμβουλεύει μέντοι φυλάσσεσθαι γενόμενον ἐκποδὼν τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ ἀσπάσεσθαι τὸν πατέρα, καὶ τῷ καιρῷ παραφανέντος αὐτῷ διαλεχθήσεσθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν μαθήσεσθαι καὶ ταύτην ἐκφαυλίσειν· ὡς ὑ δεῖν ἐπ' αὐτῇ κτείνειν τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθος ἐργασάμενον, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ γεγενημένον, δι' ἃ καὶ συγγνώμην ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕρατο. δηλώσω δέ σοι τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην. Δαυίδης δὲ, πειθεὶς συμβουλίᾳ χρηστῇ, ὑπεξίσταται τῆς τοῦ βασιλέως ὄψεως.

β'. Τῇ δ' ἐπιούσῃ πρὸς τὸν Σάουλον Ιωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατο λόγου αὐτῷ περὶ τοῦ Δαυίδου προσφέρειν. "τί καταγνὺς μικρὸν ἢ μέ-

quam mentitus videretur, aut nuptias ex insidiis pollicitus, vt Dauides, facto difficillima adeundo, se morti obiiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat.

CAP. XI.

Vt Dauides, dum Saulus ei insidias strueret, Ionathae studio curaque, et Michalae vxoris suae artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam se contulit.

ATtamen non erat vt Saulus diu factis acquiescceret. Nam cum videret Dauiden gratia tum apud Deum florere tum apud populum, sibi ipsi metuit: et cum metum occultare et dissimulare non valeret, vtpote de rebus magnis, regno simul et vita, quorum vel altero priuari grauis est calamitas; Dauiden interficere in animum induxit, Ionathaeque filio et domesticorum fidissimis in mandatis dedit vt eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Dauide adeo animum mutauerit, vt non solum, cum antea ipsi valde beneuolus exstitisset, leuiter eum laederet, sed et morte afficeret, ex amore erga iuuenem et virtutis eius reverentia prodit ei patris arcanum et propositum: et quidem ei consulit sibi cauere, postridie semet e regis conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, et occasione oblata de ipso cum eo colloquuturum; foreque vt causam indignationis cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob istiusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero praeclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam iure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Dauides, bono consilio obsequutus, a regis ore oculisque concessit.

2. Proxima autem die Ionathas ad patrem profectus, cum eum hilarem et gaudio perfusum offendisset, coepit de Dauide apud ipsum huiusmodi orationem habere. "Ec-"quod peccatum, parum magnumue, o pater, commis-

"ζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, προσέταξας ἀνελεῖν ἄνδρα, μέγα "μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ὄφελος γεγενημένον, μεῖζον δὲ "πρὸς τὴν Παλαιστίνων τιμωρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ χλεύης "ἀπαλλάξαντα τῶν Ἑβραίων λαὸν, ὃν ἐπὶ τεσσαράκοντα "ἡμέρας ὑπέμεινε μόνος τολμῶν ὑποσῆναι τὴν τῶ πολεμίω "πρόκλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα κομίσαντα μὲν ὅσας ἐπε- "τάχθη κεφαλὰς τῶν ἐχθρῶν, λαβόντα δ' ἐπὶ τούτω γέ- "ρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. ὡς ἂν ἀλγεινότερος "αὐτῷ γένοιθ' ἡμῖν ὁ θάνατος, ὃ διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ "μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγγένειαν. συναδικεῖται γὰρ "αὐτῷ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ θυγάτηρ, χηρείαν πρὶν ἢ τῆς "συμβιώσεως εἰς ὄνησιν ἐλθεῖν μέλλουσα πειράζειν. ταῦ- "τα λογισάμενος, μεταβαλοῦ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ "μηδὲν ποιήσῃς κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς εὐεργίαν "μεγάλην εὐεργετήσαντα τὴν σὴν σωτηρίαν, ὅτε σοι τῷ "πονηρῷ πνεύματος καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθεζομένων, "τὰ μὲν ἐξέβαλεν, εἰρήνην δὲ ἀπ' αὐτῶν τῇ ψυχῇ σου "παρέσχε· δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἐκδίκησιν. "αἰσχρὸν γὰρ τούτων ἐπιλελῆσθαι". τούτοις παρηγορεῖται "τοῖς λόγοις Σάουλος, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην "ὤμυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὀργῆς καὶ φόβου ὁ δίκαιος "λόγος. Ἰωνάθης δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, ση- μαίνει τε αὐτῷ χρηστὰ καὶ σωτήρια τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ἄγει δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατευ- σαμένων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, πέμπει μετὰ στρατιᾶς τὸν Δαυίδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβαλὼν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας ἐπάνεισι πρὸς τὸν βα- σιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σάουλος, οὐχ ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τοῦ κατορθώματος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς εὐπραγίας αὐτοῦ λυ- πηθείς, ὡς ἐπισφαλέστερος αὐτὸς ἐκ τῶν ἐκείνῳ πράξεων γι- νόμενος. ἐπεὶ δὲ πάλιν προσελθὼν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον ἐθο- ύβει πνεῦμα καὶ συνετάραττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον,

"ſum eſſe arbitratus es, vt iuſſeris interfici virum, qui "multum quidem tibi ipſi in ſalutem profuerit, magis ve- "ro contulerit vt res Palaeſtinis in ſupplicium cederent: "porroque Hebraeorum populum contumeliis et deriſione, "quam per quadraginta dies pertulerunt, liberarit, cum "ſolus ex omnibus hoſti eos ad certamen prouocanti ſemet "opponere auſus fuerit; et qui poſthaec retulerit quidem "tot hoſtium capita quot ei imperata erant, in praemium "vero ſororem meam in matrimonium acceperit. adeo vt "mors eius nobis eo magis luctuoſa futura ſit, non ſolum "ipſius ob virtutem, ſed et propter neceſſitudinem quae ei "nobiſcum intercedit. Eius quippe ex interitu iniuriam "vna patitur filia tua, quae, priuſquam ex ſociali vitae "conſuetudine fructus perceperit, viduitatem expertura eſt. "Haec tecum reputando ſine te ad mitiora flecti, nihilque "ei mali inferas, qui primum quidem nobis magnum be- "neficium praeſtitit tuae ſalutis, quando, cum tibi mali "ſpiritus et daemones inſiderent, illos quidem eiecerit, "tuae autem animae ab iis liberatae tranquillitatem reſti- "tuerit; deinde vero hoſtes vindicta fuerit perſequutus. "Nam opprobrio tibi erit horum obliuiſci". Hiſce ſer- monibus Saulus delinitur, iuratque filio ſe nullam Dauidi facturum iniuriam. iram enim metumque vicit iuſta defen- ſio. Ionathas autem, accerſito ad ſe Dauide, indicat ei benigna omnia et ſalutaria a patre exſpectanda eſſe. ipſum- que ad eum adducit: atque apud regem remanſit Dauides, ſicut antea.

3. Caeterum ſtatim ab illo tempore, cum Palaeſtini aduerſus Hebraeos copias iterum educerent, Dauides cum exercitu a Saulo mittitur, vt bellum Palaeſtinis iungeret. ac congreſſus magna eos clade affecit, victorque reuerſus eſt ad regem. At non ita eum excipit Saulus, vt ſperauit, poſt rem feliciter adminiſtratam, ſed proſpero eius ſucceſſu moeſtus, quaſi ex rebus ab ipſo praeclare geſtis in regni diſcrimen veniret. Cum autem daemonis ſpiritu correptus iterum agitaretur et conturbaretur, accitum in cubiculum,

ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσέταξε τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξάδειν αὐτόν. ἐκεῖνος δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, διατεινάμενος ἀκοντίζει τὸ δόρυ. καὶ τὸ μὲν προϊδόμενος ὁ Δαυΐδης ἐξέκλινε· φεύγει δὲ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ'. Νυκτὸς δὲ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄχρι τῆς ἕω φυλάττεσθαι, μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα παραγενόμενος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κρίσει παραδοὺς ἀποκτείνῃ. Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυΐδου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ παρίσταται, δειλὰς ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· οὐδὲ γὰρ αὐτὴν ζῆν ὑπομένειν ἐκεῖνος ἠρῆθεισαν. καὶ μή σε, φησὶν, ἥλιος ἐνταυθοῖ καταλάβοι· ἀ γὰρ ἔτ' ὄψεταί σε. φεῦγε δὲ, ὡς τοῦτό σοι δύναται παράσχειν ἡ παροῦσα νύξ, καὶ ποιήσει δέ σοι ταύτην ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἴσθι γὰρ σαυτὸν, ἂν εὑρεθῇς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀπολούμενον. καὶ καθιμήσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα σκευάσασα τὴν κλίνην, ὡς ἐπὶ νοσοῦντι, καὶ ὑποθεῖσα τοῖς ἐπιβολαίοις ἦπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος ἐπὶ τὸν Δαυΐδην, ὠχλῆθαι διὰ τῆς νυκτὸς εἶπε τοῖς παροῦσιν, ἐπιδείξασα τὴν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τῷ πηδήματι τοῦ ἥπατος σαλεύοντος τὸ ἐπιβόλαιον πιστωσαμένη τὸ κατακείμενον τὸν Δαυΐδην ἀθμαίνειν. ἀπαγγειλάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, ὅτι γένοιτο διὰ τῆς νυκτὸς ἀσθενέστερος, ἐκέλευσεν ὅτως ἔχοντα κομισθῆναι. βάλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες, ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου δὲ τοῦ πατρὸς αὐτὴν ὅτι σώσειε μὲν τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, κατασοφισαμένη δ' αὐτὸν, ἀπολογίαν σκήπτεται πιθανήν. "ἀπειλήσαντα "γὰρ αὐτὴν ἀποκτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ τοῦ δέους τῆς πρὸς "τὸ σωθῆναι συνεργίας. ὑπὲρ ἧς συγγνῶναι καλῶς ἔχειν "αὐτῇ, κατὰ ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ κατὰ προαίρεσιν γενομέ-"νης. ἀ γὰρ ὅτως, ἔλεγεν, οἴμαι τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις ἀπο-

in quo decumbebat, haſtam in manu tenens iuſſit citharae pulſu et hymnis ipſum excantare. Illo vero iuſſa exſequente, haſtam protenſam in eum iaculatur. atque ille quidem eam, ictu praeuiſo, declinauit: domum vero fuga ſe recipit, et in ea tota die permanſit.

4. Noctu autem rex miſſis lictoribus mandat vt eum vſque ad mane obſeruarent, ne omniuo lateret clam elapſus, vt in forum adductus et iudicio perfuſus morte plectatur. At Michala, vxor Dauidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexiſſet, ad maritum accedit, de ipſo inter ſpem metumque dubia, et de vita ſua admodum ſolicita, vt quae nec ipſa viuere ſuſtineret illo orbata. Caue, inquit, ne te ſol hic loci offendat; ita enim erit vt te non amplius adſpiciat. fuge autem qua per noctis huius tenebras licet, eaſque tibi producat Deus. ſcito enim teipſum, ſi deprehenſus fueris, patris manibus periturum eſſe. Atque adeo cum per feneſtram eum demiſiſſet, a periculo conſeruauit. Deinde cum lectum ſtraviſſet, quaſi propter aegrotantem, et ſtragulis caprae iecur ſubieciſſet, prima luce cum pater illius ad Dauiden miſiſſet, dicebat, eum totam noctem inquietam exegiſſe, lecto operto illis qui aderant oſtenſo, fideque facta, dum iecur palpitatione ſtragulas commoueret, id quod iacebat eſſe Dauiden anhelantem. Vbi vero a nunciis miſſis regi relatum erat; quod per noctem male ſe haberet, iuſſit vt eum vtcunque laborantem ſibi afferrent. ſe enim velle illum perimere. Illi vero reuerſi, cum et lectum retexiſſent et fraudem a muliere compoſitam deprehendiſſent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipſam reprehendente, quod eius quidem ſeruauerit inimicum, illum vero deceperit, excuſationem commenta eſt veriſimilem. "Mortem enim ei comminatum, dixit, metu extorſiſſe, vt ſua "ad ſemet conſeruandum opera vteretur. quamobrem ei "debere ignoſci, quod neceſſitate adacta et non ſponte "opem tulerit". adiiciebatque, non enim puto te adeo "inimici neci ſtudere ac meae ſaluti". Et Saulus quidem

"κτεῖναι, ὡς ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σάουλος· ὁ δὲ Δαυΐδης, ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοήλον εἰς Ραμαθὶν, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἐδήλωσε, καὶ ὡς παρὰ μικρὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δόρατι βληθεὶς ἀποθάνοι, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς γενόμενος, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν ἄνανδρος, ἀλλ' ἐν ἅπασι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν αἴτιον Σαούλῳ τῆς πρὸς Δαυΐδην ἀπεχθείας.

ε'. Μαθὼν δ' ὁ προφήτης τὴν τοῦ βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τὴν πόλιν Ραμαθάν. ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυΐδην ἐπί τινα τόπον, Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δ' ἀπηγγέλθη τῷ Σαούλῳ παρὰ τοῦ προφήτου τυγχάνων ὁ Δαυΐδης, πέμψας ὁπλίτας ἐπ' αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δ' ἐλθόντες πρὸς τὸν Σαμοήλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τοῦ θείου μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σάουλος δ' ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυΐδην. κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς πρώτοις παθόντων, πάλιν ἀπέστειλεν ἑτέρους. προφητευόντων δὲ καὶ τῶν τρίτων, τελευταῖον ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμοήλος, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν Σάουλος, ὑπὸ πολλοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται. καὶ τὴν ἐσθῆτα περιδύσας αὐτὸν, καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, Σαμοήλου τε καὶ Δαυΐδου βλεπόντων.

ς'. Ἰωνάθης δὲ ὁ Σαούλου παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυΐδου, καὶ περὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἀποδυρομένου ἐπιβουλῆς, καὶ λέγοντος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, ὅτ' ἐξαμαρτὼν τυγχάνοι ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονευθῆναι· μήτε αὐτῷ τοῦθ' ὑπονοοῦντι πιστεύειν παρεκάλει, μήτε τοῖς διαβάλλουσιν, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τοῦτο πράττοντες, ἀλλ' αὐτῷ προσέχειν καὶ θαρρεῖν. μηδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν τὸν πατέρα. φράσαι γὰρ αὐτῷ περὶ τούτου καὶ σύμβολον παραλαβεῖν, τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τἄλλα πράττοντα. ὁ δὲ

hoc, quicquid erat culpae, puellae condonat: Dauides vero, cum fuga euasisset, Ramatham ad Samuelum prophetam se contulit, eique insidias sibi a rege factas exposuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipso hasta traiectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patrasset, nec in pugnis cum hoste minus strenue se gessisset, sed Dei auspiciis feliciterque dimicasset. id quod Saulo odii in Dauiden causa erat.

5. Propheta autem, cum intellexisset quam inique cum eo ageret rex, vrbem quidem Ramatham relinquit, secum vero ducto Dauide in locum quemdam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquamdiu morabatur. Vt vero Saulo nunciatum est, Dauiden apud prophetam esse, nunciis missis in mandatis dedit, vt eum comprehensum ad ipsum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum peruenissent et in prophetarum coetum incidissent, Dei spiritu afflantur, et ipsi vaticinari coeperunt. Hoc vero vbi Saulus acceperat, alios misit ad Dauiden capiendum: ac, cum illis idem quod prioribus accidisset, alios denuo summittebat. At tertiis istis similiter vaticinantibus, tandem irarum plenus ipse eo properauit. postquam vero propius iam aberat, Samuelus, antequam in conspectum veniret, fecit vt ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipsum peruenisset, vehementi spiritu agitatus non amplius suus esse videbatur; exutisque vestimentis toto illo die ac nocte humi stratus iacebat coram Samuelo et Dauide.

6. Cum autem Dauides, illinc ad Ionathan Sauli filium profectus, multa de patris eius insidiis conquereretur, diceretque vt pater eius ipsi perimendo, nulla facta iniuria aut peccato commisso, quam maxime studuerit; ille eum obsecrabat, vt neque suis de illo suspicionibus temere crederet, neque aliorum calumniis, si qui essent qui huiusmodi quid auderent, sed sibi animum aduerteret et confideret. nihil enim tale in ipsum moliri patrem. eum enim voluisse sibi indicare et in consilium adhibere, vt qui de communi sententia omnia ageret. Ille vero iura-

ὤμνυεν ἢ μὴν ὅτως ἔχειν. καὶ πιστεύοντ' ἠξίᾳ προνοεῖν αὐτῆ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ' ἐπὶ τάληθέσι τοῖς λόγοις· τὸ δ' ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἢ θεάσηται πεφονευμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δ' αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ διάθεσιν.

ζ'. Λυπηθεὶς δ' ἐφ' ὅτω πιστωσαμένῳ τὴν τῆ Σαούλ προαίρεσιν Ιωνάθης, ἐπηρώτα τίνος ἐξ αὐτῆ βάλεται τυχεῖν. ὁ δὲ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρίζεσθαί μοι καὶ "παρέχειν ἐθέλοντα. νομηνία μὲν εἰς τὴν ἐπιοῦσάν ἐστιν· ἔθος "δ' ἔχω δειπνεῖν σὺν τῷ βασιλεῖ καθήμενος. εἰ δή σοι δο- "κεῖ, πορευθεὶς ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ, λανθάνων "διατρίβω. σὺ δ', ἐπιζητήσαντος αὐτῆ, λέγε πορευθῆναί "με εἰς τὴν πατρίδα Βηθλεέμην, ἑορτὴν μυ τῆς φυλῆς ἀ- "γούσης, προτεθείς, ὅτι σύ μοι συγκεχώρηκας. κἂν μέν, "οἷον εἰκὸς καὶ σύνηθές ἐστι λέγειν ἐπὶ φίλοις ἀποδημοῦσιν, "ἐπ' ἀγαθῷ βεβάδικεν εἴπῃ· ἴσθι μηδὲν ὕπουλον παρ' αὐτῆ "εἶναι μηδ' ἐχθρόν. ἂν δ' ὡς ἄλλως ἀποκρίνηται, τότ' ἔστι "τεκμήριον τῶν κατ' ἐμοῦ βεβουλευμένων. μηνύσεις δέ μοι "τὴν διάνοιαν τὴν τοῦ πατρὸς, οἵκτω τε νέμων τοῦτο καὶ φι- "λίᾳ, δι' ἣν πίστεις τε παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ἠξίωκας, αὐτός τε "ἐμοὶ δοῦναι δεσπότης ὢν οἰκέτῃ σῷ. εἰ δ' εὑρίσκεις τί ἐν "ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε καὶ φθάσον τὸν πατέρα.

η'. Πρὸς δὲ τὸ τελευταῖον δυσχεράνας τῶν λόγων Ιωνά- θης, ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἄν τι σκυθρωπὸν ὁ πατὴρ αὐτῆ καὶ τὴν ἀπέχθειαν ἐμφανίζον ἀποκρίνηται, μηνύειν. ἵνα δ' αὐτῷ θαῤῥῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐτὸν εἰς ὕπαιθρον καὶ καθαρὸν ἀέρα, ὤδὲν παρήσειν ὑπὲρ τῆς Δαυί- δου σωτηρίας ὤμνυε. "τὸν γὰρ Θεὸν, εἶπε, τοῦτον, ὃν πολὺν "ὁρᾶς καὶ πανταχοῦ κεχυμένον, καὶ πρὶν ἐρμηνεῦσαί με τοῖς "λόγοις τὴν διάνοιαν ἤδη μυ ταύτην εἰδότα, μάρτυρα ποιοῦ- "μαι τῶν πρὸς σὲ συνθηκῶν. ὡς ἂν ἀνήσω τὸν πατέρα πολ- "λάκις αὐτῆ τῆς προαιρέσεως διάπειραν λαμβάνων, πρὶν "ἢ καταμαθεῖν εἴ τις ἐστὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀπορρήτοις αὐτοῦ "τῆς ψυχῆς νόσος. καταμαθὼν δ' ἂν ἀποκρύψομαι· κα-

bat pro certo ita esse, rogabatque vt persuasus ipsius potius prospiceret saluti, quam sermonis veritatem despectui haberet: et tum demum vera esse omnia existimaret, posteaquam ipsum exstinctum vel viderit vel audierit. adiiciebatque nolle patrem de hisce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipsum esset amicitia qualique affectu.

7. Ionathas autem tristis, quod ei adeo de Sauli proposito fidem fecerit, Dauiden interrogabat, num quid ab eo sibi fieri velit. Ille vero dicebat, "noui omnia te mi-"hi conferre meique in gratiam praestare velle. Equidem "cras nouilunium agitur: soleo autem eo die cum rege "accumbere ad epulas. quare, si ita tibi videtur, e ciui-"tate egressus ruri latebo. At tu, si me requiret rex, di-"ces me petiisse Bethleemam, patriam meam, quod tri-"bus mea solenne sacrum celebret, adiecto id permissu "tuo factum. Et si quidem, vt verisimile est et dici solet "de amicis peregre euntibus, dixerit, in rem suam pro-"fectus est, scito nihil ab eo agi dolose aut inimice. Sin "vero aliter respondeat, hoc signo erit, quod aliquid in "me animo agitauerit: mihi autem renunciabis voluntatem "patris, idque ex misericordia et amicitia, propter quam "fidem a me accipere, et ipse dominus mihi seruo tuo vi-"cissim dare voluisti. Sed si quid mali me commisisse "senseris, tu me interficias velim et patrem praeuenias.

8. Caeterum Ionathas, verbis extremis ad indignationem adductus, se quae postulauerat facturum promittebat: et si quid asperius retulerit pater, et quod prae se ferat odium, se indicare velle. vt vero ipsi magis confideret, ei in apertum educto purumque aëra iureiurando confirmat, se nihil non tentaturum quod Dauidi in salutem esset. Aiebat enim, "Deum hunc, quem magnum esse "animaduertis et per omnia diffusum, quique priusquam "verbis eloquar mentem meam iam nouit, testem appello "foederis quod tecum facio, me non cessaturum esse pa-"tris in te voluntatem modis omnibus explorare, donec "comperiam ecquid vitii in animae ipsius inuolucris lateat,

"ταμηνύσω δὲ πρὸς σὲ, καὶ πρᾶον ὄντα καὶ δυσμενῶς δια-
"κείμενον. οἶδεν δὲ ἅτος ὁ Θεὸς, πῶς αὐτὸν εἶναι μετὰ σοῦ
"διὰ παντὸς εὔχομαι. ἔστι μὲν γὰρ νῦν, καὶ οὐκ ἀπολείψει
"σε. ποιήσει δὲ τῶν ἐχθρῶν, ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἄντ' ἐγὼ,
"κρείττονα. σὺ μόνον μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν μοι
"γένηται, τὰ τέκνα μου σῶζε, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν παρόντων
"μοι ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνα κατάθου". ταῦτ' ἐπομόσας, ἀπο-
λύει τὸν Δαυΐδην, εἴς τινα τόπον ἀπελθεῖν τοῦ πεδίου φρά-
σας· ἐν ᾧ γυμναζόμενος διετέλει. γνοὺς γὰρ τὰ παρὰ τοῦ
πατρὸς, ἦξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμενος
παῖδα. "κἂν τρία ἀκόντια βαλὼν ἐπὶ τὸν σκοπὸν κομίσαι
"τῷ παιδὶ προσάσσω τὰ ἀκόντια, κεῖθαι γὰρ ἔμπροσθεν
"αὐτοῦ, γίνωσκε μηδὲν εἶναι φαῦλον παρὰ τοῦ πατρός· ἂν
"δὲ τἀναντία τούτων ἀκούσῃς μου λέγοντος, καὶ τὰ ἐναντία
"παρὰ τοῦ βασιλέως προσδόκα. τῆς μέν τοι γε ἀσφαλείας
"τεύξῃ παρ' ἐμοῦ, καὶ οὐδὲν μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως δὲ
"μνησθῇς τούτων παρὰ τὸν τῆς εὐπραγίας καιρὸν σκόπει,
"καὶ τοῖς υἱοῖς μου γενοῦ χρήσιμος". Δαυΐδης μὲν οὖν ταύ-
τας λαβὼν παρὰ Ιωνάθου τὰς πίστεις, εἰς τὸ συγκείμενον
ἀπηλλάγη χωρίον.

θ'. Τῇ δ' ἐρχομένῃ, νεομηνία δ' ἦν, ἀγνεύσας ὡς
ἔθος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἦκεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. καὶ παρακαθε-
θέντων αὐτῷ, τοῦ μὲν παιδὸς Ιωνάθου ἐκ δεξιῶν, Αβενήρου
δὲ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐκ τῶν ἑτέρων· ἰδὼν τὴν τοῦ Δαυΐδου κα-
θέδραν κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας ἀκαθαρεύσαντα αὐ-
τὸν ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν. ὡς δὲ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμη-
νίας ἀπαρῆν, ἐπυνθάνετο παρὰ τοῦ παιδὸς Ιωνάθου· ὅτι
καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ ταύτῃ τοῦ δείπνου καὶ τῆς ἑστιάσεως ὁ
τοῦ Ιεσσαίου παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δὲ, πεπορεῦσθαι κατὰ
τὰς συνθήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, τῆς
Φυλῆς ἑορτὴν ἀγούσης, ἐπιτρέψαντος αὐτοῦ· παρακαλέσαι
μέντοι καὶ τοῦτον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν συγχωρῇς,
φησὶν, ἀπέρχομαι· τὴν γὰρ εὔνοιάν μου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπί-
σασαι. τότε τὴν πρὸς Δαυΐδην τοῦ πατρὸς Ιωνάθης ἐπέγνω

"Cum vero vt se habeat intellexero, id te non celabo, sed "tibi indicabo, siue benignus fuerit siue malevolus. No- "uit enim hic ipse Deus, vt illum tibi propitium adesse "perpetuo precor. Nam et nunc quidem tecum est, et "te non destituet: facietque, siue pater meus sine ego tibi "aduersor, vt superior discedas. Tu horum duntaxat me- "mor esto: et, si me mori contigerit, liberos meos serua, "et gratiam mihi pro hisce debitam illis refer". Cum in haec iurasset, Dauiden dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo sese exercere moris erat. cognito enim patris animo, venturum se illic dixit, puero solum secum adducto. "Et si, tribus iaculis ad scopum emissis, "puero iussero vt illa petat (fore enim vt ante ipsum ia- "ceant) pro certo nosce nihil triste a patre metuendum es- "se. quod si contraria me dicere audieris, contraria simi- "liter a rege exspecta. Veruntamen ego securitati tuae "prospiciam, et nihil mali patieris: tu vero, cum laetio- "ra aduenerint tempora, fac horum memineris, curaque "vt liberis meis prosis". Et quidem Dauides, cum hanc fidem a Ionatha accepisset, in locum constitutum dis- cessit.

9. Die vero sequenti, erat enim nouilunium, rex, cum sese pro more purificasset, venit ad conuiuium. Cum- que ei filius quidem Ionathas a dextris assideret, Abene- rus vero legatus exercitus a sinistris, videns Dauidis lo- cum vacare tacuit, suspicatus, ideo eum abesse quod a coitu non esset purus. Postquam autem postridie nouilu- nii non adesset, quaerebat a Ionatha filio, qua de causa Iessaei filius tam pridie quam eo die a conuiuio et coena abfuerit. Ille vero respondit eum ipsius permissu in pa- triam, vt conuenerant, concessisse, tribu sua festum so- lenne agente: quin etiam ipsum ad sacrificium inuitasse. et si mihi, inquit, veniam dederis, eo proficiscor: nosti enim meam erga illum beneuolentiam. Tunc deprehen- dit Ionathas, quam infesto pater eius in Dauiden esset animo: et voluntatem eius plane perspectam habuit. Haud

δυσμένειαν, καὶ τραυῶς τὴν ὅλην αὐτῦ βούλησιν εἶδεν. ὁ γὰρ κατέσχε τῆς ὀργῆς Σάουλος, ἀλλὰ βλασφημῶν ἐξ αὐτομόλων γεγεννημένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κοινωνὸν τῦ Δαυΐδυ καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ' αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτῦ, ταῦτα φρονῦντα· καὶ μὴ βουλόμενον πειθῆναι τῦθ', ὅτι μέχρις ὁ περίεσι Δαυΐδης ἐπισφαλῶς αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἔχει. μεταπέμψας τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῶ δίκην. ὑποτυχόντος δ' Ιωνάθυ, τί δ' ἀδικοῦντα κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ' εἰς λόγυς καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σάουλος ἐξήνεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔδρασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δ' ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυΐδην, καὶ διαχρήσασθαι ποθῶν, ὡς παρὰ μικρὸν δι' ἐκεῖνον αὐτόχειρ καὶ τῦ παιδὸς γεγονέναι.

ί. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνυ, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ παρὰ μικρὸν ἀπολέσθαι, τοῦ κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυΐδην, ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, πρὸ τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δὲ τῷ Φίλῳ τὴν τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέθετο πρόσισι. ποιήσας δὲ ὁ Ιωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπολύει εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δ' ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυΐδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν αὐτῷ καὶ λόγυς. ἀναφανεὶς δ' οὗτος, πίπτει πρὸς τῶν Ιωνάθυ ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτῦ τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίσησι δ' ἀπὸ τῆς γῆς αὐτόν· καὶ περιπλακέντες ἀλλήλοις, μακρά τε ἠσπάζοντο καὶ δεδακρυμένα, τήν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρίαν, καὶ τὸν μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτυ διαφέρειν. μόλις δ' ἐκ θρήνων ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις παρακελευσάμενοι, διελύθησαν.

enim ab ira temperabat Saulus, ſed conuicia proiiciens, a profugis natum hoſtemque appellabat, et ſocium Dauidis adiutoremque eſſe dicebat; et neque ipſum reuereri neque matrem ſuam dum iſta cogitaret: nolleque hoc ſibi perſuaſum eſſe, regnum ipſis parum tutum eſſe, quamdiu ſuperſit Dauides. quamobrem ſe eum acciturum eſſe dixit, vt ſupplicium lueret. Cum vero Ionathas ſubiiceret, quid commiſit, vt tanta illum puniendi te inceſſeret cupido? non amplius Saulus verbis contumelioſis probriſque iram exprompſit; ſed arrepta haſta in ipſum inſiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetrauit, ab amicis impeditus: verum iam filio haud dubium erat, quin Dauiden odio proſequeretur, eumque interficere quammaxime deſideraret; cum parum abfuerit a filio etiam propter illum manu ſua perimendo.

10. Et tunc quidem regis filius e conuiuio ſe proripiens, vt qui prae moerore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit inſomnem, quod de vita quidem ſua periclitatus fuerit, Dauides vero morti eſſet deſtinatus. At prima luce ante vrbem in agrum, ſpecie quidem ſemet exercendi, re ipſa vero vt amico patris affectum indicaret, ſicuti conſtitutum erat, proceſſit. Cumque Ionathas omnia, in quae conuenerant, feciſſet, puerum quidem pediſſequum in vrbem dimittit, ipſe vero in ſolitudine Dauidi in conſpectum venit et colloquium. Cumque ille ſe oſtendiſſet, Ionathae ad pedes accidit, et eum adorans animae ſuae ſeruatorem appellabat. Illum vero a terra attollit Ionathas, et ſibi inuicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo et non ſine lacrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, et quod ea eſſent aetate et ſuae inuideretur amicitiae, porroque locorum interuallo diſiungendi eſſent, quod ipſis nihil a morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeque mutuo obſecraſſent vt fidei iureiurando datae forent memores, ab inuicem diſceſſerunt.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς ὁ Δαυΐδης φεύγει πρὸς Αχιμέλεχον, ἔπειτα πρὸς τὸς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σάουλος ἀποκτείνει τὸν Αχιμέλεχον καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ.

Δαυΐδης δὲ φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ πόλεμον, εἰς Νωβᾶν παραγίνεται πόλιν πρὸς Αχιμέλεχον τὸν ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μήτε Φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἤθελεν. ὁ δὲ, πρᾶξιν ἀπόῤῥητον ἐπιταγῆναι πρὸς τοῦ βασιλέως, ἔφη· εἰς ἣν συνοδίας αὐτῷ βαλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τοὺς μέν τοι θεράποντας εἰς τόνδε μοι τὸν τόπον ἀπαντᾶν προσέταξα. ἠξίου δὲ λαβεῖν ἐφόδια. φίλος γὰρ αὐτὸν ποιήσειν ἔργον παραχόντα, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανομένῳ. τυχὼν δὲ τούτων, ἤτει καὶ ὅπλων τι μετὰ χεῖρας, ῥομφαίαν ἢ δοράτιον. παρῆν δὲ καὶ Σαούλῳ δοῦλος γένος μὲν Σύρος, Δώηκος δ' ὄνομα, τοὺς τοῦ βασιλέως ἡμιόνους νέμων. ὁ δ' ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς ἀδὲν εἶπε τι τοιοῦτον· εἶναι δὲ τὴν Γολιάθου ῥομφαίαν, ἣν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθείη τῷ Θεῷ.

β'. Λαβὼν δὲ ταύτην ὁ Δαυΐδης, ἔξω τῆς τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς Γίτταν διέφυγε τὴν Παλαιστίνων, ἧς Αγχοῦς ἐβασίλευεν. ἐπιγνωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν τοῦ βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτῷ γενόμενος, μηνυόντων ἐκείνων ὅτι Δαυΐδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε παρὰ Σαούλου παρ' ἐκείνου πειραθῇ, προσποιεῖται μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν κατὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα συνίσησι μανίας πίστιν παρὰ τῷ Γιττῶν βασιλεῖ γεγενῆσθαι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις προσδυσχεράνας ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τὸν Δαυΐδην ὡς τάχος ἐκβαλεῖν.

γ'. Διασωθεὶς δὲ ἔτως ἐκ τῆς Γίττης, εἰς τὴν Ιούδα παραγίνεται φυλήν. καὶ ἐν τῷ πρὸς Αδυλλάμη πόλει σπη-

CAP. XII.

Vt Dauides fuga se recipit ad Achimelechum, deinde ad Palaestinorum et Moabitarum reges: vtque Saulus Achimelechum cum tota eius cognatione perimit.

AT Dauides, regem fugiens bellumque ab ipso intentatum, in vrbem Nobam se confert ad Achimelechum sacerdotem. qui, quod solum veniſſe et sine amico famuloue adesse viderit, valde miratus est; et scire desiderabat, quid causae esset, quod neminem secum attulerit. Illo vero dicebat, regem sibi negotium secretum mandauisse, ad quod nullo comitatu ipsi scire volenti opus esset. verum hic loci me conuenire famulos iussi. Porro illi supplicabat, vt liceret viaticum accipere. nam, eo suppeditato, amici reique agendae adiutoris officium praestiturum esse. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum esset, gladium aut hastam. At tum forte aderat etiam Sauli seruus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis asinas pascebat. Caeterum pontifex aiebat, se quidem eiusmodi quid non habere: esse vero apud se Goliathi gladium, quem occiso Palaestino Deo consecrauerat.

2. Hoc autem accepto, Dauides extra ditionem Hebraeorum aufugit in Gittam Palaestinorum vrbem, in qua regnauit Anchus. A regis vero ministris agnitus, ipsique manifestus factus, illis ei dictitantibus, hunc esse Dauiden qui multas Palaestinorum myriadas occidit, sibi permetuens ne ab eo interficeretur, et periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipsum adiret et experiretur, furorem et rabiem simulat, ita vt ore spumam emiserit, et alia, quae insaniae fidem faciunt, morbi huius apud Gittensium regem dederit indicia. Atque ille, domesticis suis periratus, vt qui hominem mente alienatum sibi adducerent, iussit vt quamprimum foras eiicerent Dauiden.

3. Cum ita e Gitta euasisset, in Iudae tribum se recipit, atque in spelunca prope vrbem Adullamam morans,

λαίῳ διατρίβων, πέμπει πρὸς τὰς ἀδελφὰς δηλῶν αὐτοῖς ἔνθα εἴη. οἱ δὲ μετὰ πάσης συγγενείας ἦκον πρὸς αὐτὸν, καὶ τῶν ἄλλων δὲ, ὅσοις ἡ χρεία ἦν ἡ φόβος ἐκ Σαούλ τῦ βασιλέως, συνερρύησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐγένοντο δὲ οἱ πάντες ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς καὶ χειρὸς αὐτῷ καὶ συνεργίας ἤδη προσγεγενημένης, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τὰς γονεῖς αὐτῦ εἰς τὴν αὐτῦ χώραν προσδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ καθ' αὐτὸν τέλος, ἔχειν παρεκάλει. κατανεύσαντος δ' αὐτῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τὰς γονεῖς τῦ Δαυίδυ τιμῆς, παρ' ὃν ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ'. Αὐτὸς δὲ, τῦ προφήτυ κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, πορευθέντα δ' εἰς τὴν κληρυχίαν τῆς Ιύδα Φυλῆς ἐν αὐτῇ διάγειν, πείθεται. καὶ παραγενόμενος εἰς Σάριν πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμενε. Σάουλος δ' ἀκύσας ὅτι μετὰ πλήθυς ὀφθείη Δαυίδης, ὑπ' εἰς τυχόντα θόρυβον καὶ ταραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ φρόνημα τῆ ἀνδρὸς καὶ τὴν εὐτολμίαν, ὑδὲν ἐξ αὐτῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔργον, ὑφ' ὧ κλαύσεσθαι πάντως καὶ πονήσειν ὑπενόησε. καὶ συγκαλέσας τὰς φίλυς καὶ τὰς ἡγεμόνας, καὶ τὴν Φυλὴν ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸν βουνὸν ὃ τὸ βασίλειον ἔχε, καὶ καθίσας ἐπ' Λερέρης· τόπος δὲ ἦν τις ὕτω προσαγορευόμενος· τιμῆς πολιτικῆς περὶ αὐτὸν ὕσης τῆς τάξεως καὶ τῶν σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτύς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, "μέμνησθε μὲν οἶδ' ὅτι τῶν ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγρῶν "τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ τιμῶν τῶν ἐν τῷ πλήθει καὶ "τάξεων ἠξίωσα. πυνθάνομαι τοιγαροῦν, εἰ μείζονας τε- "των δωρεὰς καὶ πλείονας παρὰ τῦ Ιεσσαίυ παιδὸς πρόσ- "δοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ προσίθεσθε, τοὐμὸ "παιδὸς Ιωνάθυ αὐτῦ τε ὕτως φρονήσαντος καὶ ὑμᾶς ταῦ- "τα πείσαντος. ὁ γὰρ ἀγνοῶ τὰς ὁρκυς καὶ τὰς συνθήκας "τὰς πρὸς Δαυίδην αὐτῷ γεγενημένας· ὑδὲ ὅτι σύμβυλος "μὲν καὶ συνεργὸς Ιωνάθης ἐσὶ τῶν κατ' ἐμοῦ συντεταγμέ-

ad fratres ſuos mittit qui nunciarent vbi ille eſſet. Illi vero cum tota cognatione ſeſe ad eum contulerunt; nec non et alii, quibus anguſtae res erant aut metus a Saulo rege iniectus, eodem confluxerunt, ſeque ad omnia eius arbitrio exſequenda paratos eſſe dicebant. erant autem vniuerſi plus minus quadringenti. Et iam fiducia elatus quod ei numerus creuerit et auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiſcitur: ipſumque orabat, vt, parentibus ſuis in eius ditionem et poteſtatem receptis illos, quamdiu de rerum ſuarum exitu deſperaret, praeſidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parenteſque Dauidis, tantiſper dum cum eo fuerint, omni honore proſequutus eſt.

4. At ipſe, cum propheta ei imperaſſet vt e ſolitudine quidem abiret, in ſortem vero tribus Iudae concedens illic habitaret, iuſſis obſequitur: et in Sarin vrbem ſe conferens ibidem commoratus eſt. Saulus autem, vbi audiuit Dauiden cum multorum comitatu eſſe viſum, in non mediocrem coniectus eſt metum et perturbationem: nam viri animi elati fortiſque non ignarus, magni aliquid ex ipſo oriturum eſſe ſuſpicatus eſt, quod certe luctum ſibi crearet et moleſtiam. atque ad ſe conuocans amicos, et duces, et tribura ex qua ipſe erat, in collem vbi regiam habuit, ſedenſque in Arura (nam locus quidam erat ſic dictus) magna aulicorum multitudine eum ſtipante totoque ſatellitio, ſic eos affatur. "Equidem noui, viri popula-"res, quod beneficentiae meae memineritis; vtque agro-"rum aliquos dominos conſtituerim, fecerimque vt alii "honores apud populum conſequantur et dignitatem. Vos "igitur interrogo, num plura et his maiora munera a Ieſ-"ſaei filio exſpectetis? nam compertum habeo vniuerſos "ad eum incumbere, cum filius meus Ionathas et ipſe re-"bus illius ſtuduerit, vobiſque ei fauere perſuaſerit. Non "enim ignoro quae Dauidi iurauerit, quaeque cum illo "foedera inierit: neque quod Ionathas quidem conſilio ſuo "et auxilio ea promouerit, quae contra me facere decre-

"νων. μέλει δὲ ὑμῶν οὐδενὶ περὶ τούτων, ἀλλὰ τὸ ἀποβη-
"σόμενον ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". σιωπήσαντος δὲ τοῦ βα-
σιλέως, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τῶν παρόντων· Δώη-
κος δὲ ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς
ἴδοι τὸν Δαυΐδην εἰς Νωβὰν πόλιν πρὸς Αχιμέλεχον ἐλ-
θόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ' αὐτοῦ προφη-
τεύσαντος μαθεῖν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν
τοῦ Γολιάθου πρὸς οὓς ἐβούλετο μετὰ ἀσφαλείας προπεμ-
φθῆναι.

ε'. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν
αὐτοῦ τὴν συγγένειαν Σάουλος, "τί παθὼν, εἶπεν, ἐξ ἐμοῦ
"δεινὸν καὶ ἄχαρι, τὸν Ιεσσαίου παῖδα προσεδέξω, καὶ σι-
"τίων μὲν αὐτῷ μετέδωκας καὶ ὅπλων, ὄντι τῆς ἐμῆς βα-
"σιλείας ἐπιβούλῳ; τί γὰρ δὴ καὶ περὶ τῶν μελλόντων
"ἐχρηματίζες; οὐ γὰρ δή σε φεύγων ἐμὲ καὶ μισῶν τὸν
"ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δ' ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἄρνησιν ἐτρά-
πη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας ταῦτα παραχεῖν
ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυΐδῃ χαριζόμενος, ἀλλ' αὐτῷ. "πολέ-
"μιον γὰρ σὸν οὐκ ᾐδέναι, ἔφασκε, πιστὸν δὲ ἐν τοῖς μάλι-
"στα δοῦλον καὶ χιλίαρχον, καὶ τὸ τούτων μεῖζον, γαμ-
"βρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. ταῦτα δ' οὐκ ἐχθροῖς παρέχειν
"τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοῖς εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς
"ἀρίστοις. προφητεῦσαι δὲ οὐ νῦν πρῶτον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ
"πολλάκις καὶ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσαντι δὲ ὑπὸ
"σοῦ πεμφθῆναι κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἐπὶ πρᾶξιν, τὸ μη-
"δὲν παραχεῖν ὧν ἐπεζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ ἐκεί-
"νῳ περὶ αὐτῶν ἐλογίζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' ἐμοῦ
"φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκούεις Δαυΐδην ἐγχειρεῖν πρὸς
"ταῦτα τὴν τότε μὲ δοκοῦσαν φιλανθρωπίαν ὑποπτεύσῃς.
"φίλῳ γὰρ, καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ χιλιάρχῳ παρέχον, οὐ
"πολεμίῳ.

ς'. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπεισε τὸν Σάουλον·
ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μηδ' ἀληθεῖ πιστεύειν ἀπολογία.
κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, περισταθεῖσιν αὐτὸν, μετὰ τῆς

"tum eſt. veſtrum vero nemini curae ſunt iſta, ſed quae "ſint conſequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuiſſet, alius quidem praeſentium nemo quidquam reſpondit, Doëcus vero Syrus, mularum eius curator, dicebat; ſe vidiſſe Dauiden cum venerit in vrbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quae euentura eſſent ex eo vaticinante perſpecta habuiſſe, commeatuque accepto et Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuiſſe.

5. Saulus igitur, cum pontificem eiuſque patriam omnem familiam accerſi iuſſiſſet, "quid, inquit, mali "aut ingrati a me paſſus es qui Ieſſaei filium benigne ex"ceperis, et cibaria quidem ei dederis et arma, regno "meo inſidianti? et cur etiam ei de futuris ex oraculo pro"nunciaris? ſane non tibi ignotum erat, quod a me pro"fugerit domumque meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, vt facta inficiaretur; ſed libere fatebatur ſe illa ei ſuppeditaſſe, non vt a Dauide gratiam iniret ſed ab ipſo. "tibi enim hoſtem eſſe ne quidem ſciuiſſe, "aiebat, miniſtrum vero fideliſſimum, et quod hiſce ma"ius, et generum iam tuum et neceſſitudine coniunctum. "nam illis non inimicos impertire moris eſt hominibus, "ſed quos maxime beneuolentia et honore proſequuntur. "pro eo autem non ſe nunc primum vaticinatum eſſe, ſed "et ſaepius et alio in loco hoc feciſſe: cumque ſe diceret "a te omni feſtinatione miſſum ad aliquid agendum, ſi ni"hil horum praebuiſſem quae deſiderabat, tibi magis quam "illi me iſta abnuere putabam. Quare non eſt, quod de "me male ſentias, aut ob ea quae nunc Dauiden moliri "audis, meam, vt tunc viſa eſt, humanitatem ſuſpiceris. "nam amico et genero tuo et tribuno eam tribuebam, "non hoſti.

6. Haec cum diceret pontifex, Saulo non perſuaſit; ſed metus quidem vſque eo valebat, vt iuſtae excuſationi non haberetur fides. iubet itaque militibus armatis, ipſi

γενεᾶς ἀποκτεῖναι. μὴ θαῤῥούντων δ' ἐκείνων ἅψασθαι τῆ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβημένων μᾶλλον ἢ τὸ παρακοῦσαι τοῦ βασιλέως, τῷ Σύρῳ Δωήκῳ προσάσσει τὸν φόνον. καὶ παραλαβὼν ὁμοίως αὐτῷ πονηρὸς ἐκεῖνος ἀποκτείνει τὸν Αχιμέλεχον, καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σάουλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, ἠ γυναικῶν, ἠ νηπίων, ἠδ' ἄλλης ἡλικίας φεισάμενος· αὐτήν τε ἐιέπρησε. διασώζεται δὲ παῖς εἷς Αχιμελέχου Αβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοιγε συνέβη, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Θεὸς; τῷ ἀρχιερεῖ Ηλεὶ, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τὸς ἐκγόνους.

ζ'. Σάουλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠμὸν ἄτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γενεὰν ὅλην ἀρχιερατικῆς ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ἐπὶ νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ἐπὶ γέρουσιν αἰδῶ, καταβαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνη εἰς τὸ τοιάτως φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέσχε καὶ κατανοῆσαι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις ἂ μέν εἰσιν ἰδιῶταί τινες καὶ ταπεινοὶ, τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ἐπιεικεῖς εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ τὴν πᾶσαν ἔυνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ τοῦ θείου πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ ἃ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυνασείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετενδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆ προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλισα δεῖ τῆς εὐσεβείας αὐτοὶς καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἐγγισα τοῦ φθονεῖσθαι γεγενημένοις, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεξῶσι· τοῦθ'

circumdatis, vt eum cum cognatione sua perimerent. Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, et magis vererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro caedem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis aliquot sui similibus, Achimelechum eiusque cognationem omnem occidit. erant autem vniuersi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in vrbem sacerdotum Nobam sicarios misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliaue aetate; et vrbem ipsam pari saeuitia incendit. Verum vnus ex Achimelechi filiis nomine Abiathārus, ex ista clade seruatus est. Illa vtique acciderunt, prout Eli pontifici praedixerat Deus, illi, propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suae minatus progeniei interitum.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo et omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram aetatem miseratus neque grandaeuos reueritus, vrbemque praeterea funditus euertit, quam in patriam et alumnam sacerdotum et prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinauerat) fecit vt omnes intelligerent perspicerentque hominum ingenium: quod tantisper dum priuatam vitam agant, humilisque sint fortunae, quia tum naturae obsequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni sunt et moderati, ac quod iustum est vnice persequuntur, et in id toto animo omnique studio incumbunt. tunc etiam illis de Deo persuasum est, quod omnibus quae in vita agunt homines interfit; et non solum opera cum fiant, sed et cogitationes multo ante exploratas habeat, vnde illa proditura sunt. Cum vero ad potentiam et imperium prouecti sunt, tunc, hisce omnibus exuti, et institutis moribusque, tanquam in scena personis, depositis, assumunt audaciam, insolentiam, et rerum humanarum diuinarumque contemptum. et cum maxime illis opus est pietate et iustitia, vt qui inuidiae proxime constituti sunt, et ob cogitata et facta omnium in conspectu collocati; tunc quasi non amplius eos intueretur Deus, aut ob potestatem metueret, ita demum in

ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτὰς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ μισήσωσι θελήσαντες, ἢ σίξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ μελλόντων λόγος αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι μὲν τοὺς πολλὰ ταλαπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. καὶ παραγαγόντες εἰς ἐπιφάνειαν, οὐ ταύτης ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ διὰ ταύτην καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι' ὑπερβολὴν αὐτῶν ἀπιθάνοις. κολάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ διαβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἀποκτεῖναι δύνανται. τοῦτο Σαῦλος ἡμῖν ὁ Κίσυ παῖς, ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας ἐκ τῆς πρὸς Αχιμέλεχον ὑποψίας, ἐπικαταβαλὼν δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ τινὶ ναὸν σπασάσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον κατέστησαν· τοσούτους μὲν ἀνελών, μείναι δὲ ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, πρὸς τὸ καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η'. Ὁ δ' Αβιάθαρος ὁ τοῦ Αχιμελέχου παῖς, ὁ μόνος διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ τοῦ γένους τῶν ὑπὸ Σαύλου φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τὴν τῶν οἰκείων αὐτοῦ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δώηκον· ὑπονοῆσαι γὰρ διαβληθήσεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὐτὸν ἠτιᾶτο. τὸ μένειν δ' αὐτόθι καὶ σὺν αὐτῷ διατρίβειν, ὡς ἂν ἐν ἄλλῳ τόπῳ λησόμενον ἔτως, ἠξίω.

omnibus insolenter se efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia nescio quid audiuerint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amauerint, haec rata et firma et vera, atque hominibus et Deo grata existimant. At futurorum nullam rationem habent; sed illos, qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero inuidia, ac cum eos ad dignitatem illustrem euexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed et propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne conflctas, tantaeque magnitudinis vt sint incredibiles. Quin et neque poenas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias et delationes absque vllo examine receptas; neque in quos saeuire oportet animaduertunt, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisae filius, qui primus, postquam desiit optimatium status et regiminis sub Iudicibus forma, in Hebraeis regnauit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes et prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque vrbem eorum funditus euertit, et quantum in se fuit Dei fanum in solitudinem a sacerdotibus et prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, et nec patriam eorum superesse passus fuerit, vt alii post illos suscitarentur.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conseruari potuit ex stirpe sacerdotum a Saulo peremptorum, Dauiden cursu consequutus, suorum omnium cladem et patris interitum ei nunciauit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret vt haec illis acciderent: nam istaec ei tum incidit suspicio, illum pontifici apud regem calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactauit. illic vero vt maneret et secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Δαυΐδης τὸν Σάυλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ὐ διεχρήσατο· καὶ περὶ τῆς Σαμυήλυ τελευτῆς καὶ Ναβάλυ.

Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀνύσας ὁ Δαυΐδης τὰς Παλαιστίνυς ἐμβεβληκότας εἰς τὴν Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτὰς, εἰ ὁ Θεὸς παρὰ τῦ προφήτυ πυθόμενος ἐπιτρέπει νίκην. τῦ δὲ σημαίνειν φήσαντος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὰς Παλαιστίνυς μετὰ τῶν ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ παραμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως ὧ τὰς ἅλωνας καὶ τὸν καρπὸν συνέλον ἀδεῶς. Σαύλῳ δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ' αὐτοῖς ὤν. τὸ γὰρ ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα ὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ἐπὶ πᾶν, εἴς τε τὰς τῶν ἄλλων ἀκοὰς, καὶ πρὸς τὰς τῦ βασιλέως διεκομίδη, αὐτό τε συνισάνον καὶ τὸν πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σάυλος ἀκούσας ἐν Κίλλᾳ τὸν Δαυΐδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ ταῖς ἐμαῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπών, ἐπεὶ καὶ συνηνάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τείχη καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχυσαν, τῷ λαῷ παντὶ προσέταξεν ἐπὶ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τὸν Δαυΐδην ἀποκτεῖναι· ταῦτα δ' αἰσθόμενος ὁ Δαυΐδης, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι μείναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλλίται ἐκδώσυσι τῷ Σαούλῳ, παραλαβὼν τοὺς τετρακοσίυς, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς Ενγεδαΐν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφευγότα παρὰ τῶν Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β'. Δαυΐδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἴς τινα τόπον Καμμὴν καλυμένην τῆς Ζιφήνης παραγίνεται· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ τοῦ Σαούλυ παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ κατασπασάμενος, θαῤῥεῖν τε καὶ χρῆσας περὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πᾶσαν τὴν Εβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὐτῷ. φι-

CAP. XIII.

Vt Dauides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samueli et Nabali.

PER idem tempus, cum Dauides accepisset Palaestinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque deuastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus a propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palaestinos, multamque illorum stragem edidit, et praedam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, vt cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est concluſum tenebatur; sed fama illius late emanauit, et ad omnium aures, regisque inter caeteros, peruenit, in facti eiusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Dauiden in Cilla esse, valde laetatur: atque, illum diuinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in vrbem compulsus est muris et portis et repagulis munitam, iussit populo vniuerso vt Cillam adorirentur, ac Dauiden obsessum captumque interimerent. At Dauides cum haec intellexisset, et a Deo didicisset, Cillitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, vrbe egressus est in solitudinem supra Engedain, vt appellatur. Et rex quidem, audito illum Cillitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

2. Dauides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit, Caenam vocatum, vbi Ionathas Sauli filius, cum ipsum conuenisset et salutasset, eum hortabatur bono animo esse, et de futuris bene sperare, malisque nequaquam cedere praesentibus. nam et regnaturum esse, et Hebraeorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero eiusmodi solere non nisi magnis la-

λεῖν δὲ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἁπάντων πόνοις. πάλιν δ' ὄρκῳ ποιησάμενος τῆς εἰς ἅπαντα τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο. αὐτῷ παραβάντι τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ πρὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτόθι καταλείπει μεθ' ἑαυτῶν Φρουτίδων καὶ τῇ δέκῃ ἐπικυφίσας· αὐτὸς δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ Σιφηνοὶ, χαριζόμενοι τῷ Σαύλῳ μηνύσειν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ παραδώσειν ἔφασαν ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφήνης σενῶν, οὐκ εἶναι φυγεῖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπήνεσεν αὐτούς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκόσι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑποχόμενος αὐτούς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν θήραν καὶ τὴν σύλληψιν τῷ Δαυίδῃ πρόῃγον τὸν βασιλέα, σπεύδοντες μὴ μόνον τῷ μηνύσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ παραχεῖν αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν φανερωτέραν κατασήσειν. δημαρτὸν δὲ τῆς ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν κινδυνεύειν ἔμελλον ἐκ τοῦ μὴ ταῦτα ἐμφανίσαι τῷ Σαύλῳ φιλοτιμίας, διὰ δὲ κολακείαν καὶ κέρδους προσδοκίαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ἐπὶ θανάτῳ, καὶ λανθάνειν δυνάμενον διέβαλλον, καὶ παραδώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφηνῶν κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ σενὰ τῆς ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ἐπὶ τὴν μεγάλην πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ Μάωνος ἐρήμῳ.

γ'. Ὡρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνην διώκειν Σαύλος. κατὰ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν σενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. ἀντιπεριέσπασαν δὲ τὸν Σαύλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν Ἑβραίων ἐστρατευκέναι χώραν ἀκηθέντες. ἐπὶ γὰρ τούτους ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοὺς ἀμύνασθαι κρίνας ἀναγ-

boribus acceptae referri. Cum autem iterum iurasset, quoad viueret, fidem inter ipsos et beneuolentiam conseruaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si foedera violaret, et in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse vero domum se recipit. At Zipheni, vt gratiam a rege inirent, Saulo nunciant Dauiden apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes angustiis, non posse ad alios effugere. Rex autem illos coram laudauit, gratias se illis habere fassus quod inimicum sibi indicauerant; breuique se illis benevolentiae ergo remuneraturum esse promittens, misit qui Dauiden perquirerent et solitudinem perlustrarent: dato hoc illis responso, se continuo secuturum esse. Et illi quidem, vt Dauiden indagarent et prehenderent, regem antecedebant: annitentes non solum inimicum ei indicando beneuolentiam suam patefacere, sed et magis adhuc eum illius in potestatem redigendo. At iniquo et maligno proposito exciderunt, qui, quando nullum adituri essent discrimen, si non adeo contendissent suum erga Saulum studium ostendere, ex adulandi tamen desiderio et spe lucelli a rege consequendi, virum Deo charum, et praeter ius ad mortem quaesitum, et qui latere poterat, insimulabant, et regi dedituros esse pollicebantur. Nam Dauides, cum ei innotuisset Ziphenorum animus malignus, simulque regis aduentus, regionis quidem illorum angustias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in solitudine Maone.

3. Eo autem Saulus properauit, ad Dauiden persequendum. audito enim in itinere quod superatis angustiis euasserat, inde mouit ad alterum petrae latus. Saulum vero a persequutione Dauidis, cum in eo iam esset vt illum caperet, alio auocarunt Palaestini, rumore diuulgato eos iterum in Hebraeorum regionem incursionem fecisse. in eos enim, suapte natura Hebraeis infestos, se retrorsum conuertit; illorum iniurias propulsare magis e re sua esse arbitratus,

καιότερον, ἢ τὸν ἴδιον σπουδάζοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπερι-
δεῖν τὴν γῆν κακωθεῖσαν.

δ'. Καὶ Δαυΐδης μὲν ἔτως, ἐκ παραλόγε τὸν κίνδυνον
διαφυγών, εἰς τὰ τενὰ τῆς Ενγεδηνῆς ἀφικνεῖται. Σαούλῳ
δὲ, ἐκβαλόντι τὸς Παλαιστίνες, ἦκον ἀπαγγέλλοντες τινὲς
τὸν Δαυΐδην ἐν τοῖς Ενγεδηνοῖς διατρίβειν ὄροις. λαβὼν δὲ
τρισχιλίες ὁπλίτας ἐπιλέκτες, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γε-
νόμενος ἐ πόρρω τῶν τόπων, ὁρᾷ παρὰ τὴν ὁδὸν σπήλαιον
βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ καὶ μῆκος ἀνεωγὸς καὶ πλάτος.
ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυΐδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύ-
φθαι. ἐπαγόμενος οὖν ὑπὸ τῶν κατὰ φύσιν, εἴσεισιν εἰς αὐ-
τὸ μόνος. θεαθεὶς δ' ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυΐδε· καὶ θεά-
σαντος τὸ θεασαμένε πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτῦ παρὰ τὸ Θεῖ
καιρὸν ἔχειν ἀμύνης, καὶ συμβελεύοντος τῦ Σαούλε ἀποτε-
μεῖν τὴν κεφαλὴν, καὶ τῆς πολλῆς ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι
καὶ ταλαιπωρίας, ἀνασὰς ἀποτέμνει μὲν τὴν πτέρυγα τῦ
ἱματίε μόνον ἃ ὁ Σαούλος ἀμπείχετο. μετανοήσας δ' εὐθὺς,
ἐ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν αὐτῦ δεσπότην, ὐδὲ τὸν ὑπὸ τῦ
Θεῦ βασιλειας ἀξιωθέντα. καὶ γὰρ εἰ πονηρὸς ἔτος εἰς
ἡμᾶς, ἀλλ' ἐκ ἐμὲ δεῖ τοιῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. τῦ δὲ Σαού-
λε τὸ σπήλαιον ἐκλιπόντος, προσελθὼν ὁ Δαυΐδης ἀνέκρα-
γεν, ἀκῦσαι Σαούλον ἀξιῶν. ἐπισραφέντος δὲ τῦ βασιλέως,
προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς ἔθος, καὶ φη-
σιν, "οὐ πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψευδεῖς πλάττυσι δια-
"βολὰς παρέχοντα δεῖ τὰς ἀκοὰς, χαρίζεσθαι μὲν ἐκείνοις
"τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τὰς δὲ φιλτάτας δι' ὑπονοίας ἔχειν·
"ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν τὴν ἁπάντων διάθεσιν. διαβολὴ
"μὲν γὰρ ἀπατᾷ, σαφὴς δ' ἀπόδειξις εὐνοίας τὰ πραττό-
"μενα. καὶ λάγος μὲν ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε
"καὶ ψευδής· τὰ δ' ἔργα γυμνὴν ὑπ' ὄψει τὴν διάνοιαν τί-
"θησι. τοίνυν ἐκ τύτων καλῶς ἔχειν με πρὸς σὲ καὶ τὸν σὸν
"οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κατηγορῦσιν ἃ μήτε
"εἰς νοῦν ἐβαλόμην, μήτε δύναται γενέσθαι, προσθέμενον
"διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, καὶ μηδὲν μήθ' ἡμέρας μήτε

quam, dum proprio inimico capiendo insisteret, terram Hebraeam malis diuexatam negligere.

4. Atque ita quidem Dauides, periculo praeter spem liberatus, ad agri Engedini angustias se recipit. Palaestinis autem expulsis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Dauiden intra fines Engedinorum morari. Ille vero, assumptis tribus armatorum millibus ex omni Israëlitarum numero selectis, ad eum contendebat. Cumque non longe a locis illis abesset, prope viam conspicit spelunçam, profundam et cauam, atque in multam longitudinem et latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis delitescebat. itaque stimulatus ad requisita naturae solus in eam intrauit. Conspectus autem erat ab vno e Dauidis comitibus: eoque qui viderat eum dicente, iam adesse tempus vlciscendi inimicum a Deo oblatum, suadenteque vt Saulo caput amputaret, ad sese e vita erratica et aerumnis expediendum, surgens abscidit quidem laciniam solummodo vestis quam gerebat: statim vero poenitudine ductus iniustum facinus esse dicebat dominum suum occidere, eumue qui ad regiam dignitatem a Deo prouectus est. nam si ille in nos malignus, haud fas est vt par illi referam. Cum autem Saulus e spelunca egrederetur, Dauides ad eum contendens exclamauit, Saulum obsecrans vt ipsum audire vellet. Cumque rex respexisset, adorat eum in faciem procidens, vt moris erat, dicitque, "non oportet, o "rex, vt, improbis vanasque calumnias confingentibus "aurem admouens, illis quidem fidem habere digneris, "tibi vero amicissimos in suspicionem vocari patiaris: sed "potius ex rebus ipsis spectari debet, vt quisque in te ani"mo sit affectus. nam calumniae nos decipiunt, ex factis "vero cuiusque beneuolentia clare eluceſcit. Et quidem "verba comparata sunt vt vtriusque, veri et falsi, speciem "prae se ferant: facta vero nudum animum conspicien"dum sistunt. Ex his itaque mihi credendum, me tibi "tuaeque familiae bene velle; non illis ea mihi vitio ver"tentibus, quae neque in mentem venerunt, neque fieri "potuerunt, dum pergis animam meam persequi, et mihil

"νυκτὸς ἔχειν διὰ Φροντίδος ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρε-
"σιν· ἣν ἀδίκως μεταπορεύῃ. πῶς γὰρ ψευδῆ περὶ ἐμοῦ
"δόξαν εἴληφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀ-
"σεβῆς εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτῷ τιμωρῆσαι
"δυνάμενον καὶ παρὰ σοῦ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ θελήσαν-
"τα, μηδὲ τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἴ σοι κατ' ἐμοῦ πε-
"ριέπεσεν, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, διαχρήσασθαι ποθῶν νο-
"μίζων πολέμιον; ὅτε γάρ σε τὴν πτέρυγα τοῦ ἱματίου
"ἀπέτεμον, τότε σε καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην". ἐπεὶ εἰ-
ξας δὲ τὸ ῥάκος ἰδεῖν, πιστεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν
"ἀπεχόμην δικαίας ἀμύνης, φησί· σὺ δὲ μῖσος ἄδικον
"οὐκ αἰδῇ κατ' ἐμοῦ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσειε, καὶ τὸν
"ἑκατέρου τρόπον ἡμῶν ἐλέγξειε". Σάουλος δὲ ἐπὶ τῷ πα-
ραδόξῳ τῆς σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τὴν τοῦ νεανίσκου με-
τριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγείς, ἀνώμωξε. τὸ δ' αὐτὸ κἀ-
κεῖνος ποιήσαντος, αὐτὸν εἶναι δίκαιον ἔφη ἀπεκρίνατο.
"σὺ μὲν γάρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγονας, ἐγὼ δὲ
"σοὶ συμφορῶν. ἐπεδείξω δὲ καὶ σήμερον τὴν ἀρχαίων
"ἔχοντα σαυτὸν δικαιοσύνην· οἳ τοὺς ἐχθροὺς, ἐν ἐρημίᾳ λα-
"βόντας, σώζειν παρήγγελλον. πέπεισμαι δὴ νῦν ὅτι σοὶ
"τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάττει, καὶ περιμένει σὲ τὸ πάν-
"των τῶν Ἑβραίων κράτος. δὸς δή μοι πίστεις ἐνόρκους, μὴ
"μοι τὸ γένος ἐξαφανίσαι, μηδ' ἐμοὶ μνησικακοῦντα τοὺς
"ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξαπολέσαι· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν
"οἶκον". ὁμόσας δὲ, καθὼς ἠξίωσε, Δαυΐδης, Σάουλον μὲν
"εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σὺν
αὐτῷ εἰς τὴν Μαθηρῶν ἀνέβη γενήν.

ε'. Ἀποθνήσκει δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Σαμύη-
λος ὁ προφήτης, ἀνὴρ ὑ τῆς τυχούσης ἀπολαύων παρὰ τοῖς
Ἑβραίοις τιμῆς. ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ
πλήθους πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τὸ πένθος, ὃ ἐπὶ πολὺν χρόνον
ὁ λαὸς ἦγετο· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν νο-
μιζομένων ἀναπλήρωσιν. Φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θάπτου-
σι δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι Ῥαμαθᾷ, καὶ ἐπὶ πολλὰς πάνυ

"die noctuque aliud cogitare, quam vt animam mihi vi-
"tamque adimas: quod summa iniquitate moliris. Qui
"fit vt tanto in errore de me verseris, quasi occidere te
"voluerim? aut quomodo erit vt non sis in Deum impius,
"hominis, tanquam tibi inimici, necem expetens, qui,
"cum hodie semet vindicare potuerit et a te poenas exige-
"re, tibi pepercit, neque illa vsus est opportunitate, quam,
"si tibi ad mei perniciem contigisset, e manibus elabi non
"siuisses? quando enim vestis tuae laciniam praecidebam,
"potui et tunc caput amputasse". pannoque simul prolato
verbis fidem adstruit. "sed ego, inquit, a iusta quidem vin-
"dicta abstinui: tu vero non erubescis odio me iniusto pro-
"sequi. Hanc causam Deus suscipiat, moresque nostros
"redarguat". Saulus autem, modo incredibili se seruatum esse demiratus, eiusque modestia et ingenio attonitus ingemuit, atque idem cum feciſſet Dauides, rex iustius esse se ingemiscere respondit, "nam tu, inquit, mihi bonorum
"causa exstitisti, ipse vero tibi calamitatum auctor: hodie
"etiam ostendisti priscorum in te vigere iustitiam, qui ini-
"micos in solitudine captos seruandos esse edixerunt. Ita-
"que nunc persuasum habeo, regnum tibi a Deo adser-
"vari, tibique cessurum esse Hebraeorum omnium impe-
"rium. quare iureiurando mihi fidem facias, te genus
"meum non esse deleturum, neque iniuriarum memorem
"exitio daturum liberos meos: sed domum meam custodi-
"turum esse et seruaturum". Cum autem in haec, prout rex postulauerat, iurasset Dauides, Saulum quidem in regnum suum dimisit: ipse vero cum suis ad angustias Masitheron adscendit.

5. Sub hoc tempus et Samuelus propheta vita decessit: vir non vulgarem inter Hebraeos honorem assequutus. Illud enim et virtutis ipsius et populi erga ipsum beneuolentiae indicium erat, quod eum diu luxerint et lamentarint, atque sepulturam eius solennesque exsequias certatim et magno studio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria sua, multisque diebus eum defleuerunt, non quasi in publico moerore ex morte alieni; sed

ἡμέρας ἔκλαυσαν, ὡ κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίᾳ τελευτῇ, ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα Φίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δὲ καὶ προέστη τοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν Ηλεὶ τοῦ ἀρχιερέως τελευτὴν, μόνος μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαοὺλ τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμούηλον τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ε'. Ην δέ τις τῶν Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως Εμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυθρέμματος. τρισχιλίων μὲν γὰρ αὐτοῦ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. ταῦτα Δαυΐδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τῆς ἐρημίας, καὶ τοῦ δύνασθαι λανθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δ' ἁπάντων ἐπάνω τίθεσθαι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρίων ἅπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρόσαντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτοὺς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι ἀγαθῷ, καὶ ταύτης τυγχάνειν ἀξίῳ τῆς προνοίας. ἦν δὲ Νάβαλος, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος σπουδαίας λελογχώς. πρὸς οὖν τὸν Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυΐδης ἄνδρας δέκα τῶν σὺν αὐτῷ, διὰ τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ συνεύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά. παραχεῖν δὲ ἐξ ὧν δύνατός ἐστιν αὐτῷ παρεκάλει, μαθόντι παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τῶν ποιμνίων γεγόναμεν, πολὺν ἐν τῇ ἐρήμῳ διατρίβοντες ἤδη χρόνον· μετανοήσει δ' ἀδὲν Δαυΐδῃ παρασχόμενος. ταῦτα δὲ τῶν πεμφθέντων διακονησάντων πρὸς τὸν Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς, τίς ἐστι Δαυΐδης, ὡς τὸν υἱὸν ἤκουσεν Ιεσσαΐου, νῦν ἄρα, εἶπε, μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ δραπέται καὶ σεμνύνονται, τοὺς δεσπότας καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φρασάντων ὁ Δαυΐδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους

quasi priuatim quisque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatusque erat ad iustitiam et bonitatem; propterea que Deo eximie charus. Quin et imperauit populoque praefuit, solus quidem post mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeuiginti. Et haec quidem, quae ad Samuelum spectant, hunc finem habuerunt.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex vrbe Emma, locuples et multo pecore abundans. nam in pascuis alebat ouium quidem tria millia, mille vero capras. Davides autem iussit suis curare vt haec integra saluaque forent; neque illa quouis modo laedere ex nimia cupiditate, aut ex vrgenti inopia, aut ex spe latendi in deserto: hisce vero omnibus antiquius habere, nemini iniuriam facere; atque nefas ducere Deoque aduersum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, existimans se gratiam initurum esse a viro bono, dignoque cui haec cura adhiberetur. At e contra Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat et agresti ingenio et malis moribus, qui ex Cynica exercitatione vitam instituerat; vxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ouium tonsuram faciebat, cum Dauides decem viros e suis misisset, per illos eum salutat, simulque precatur vt in multos annos idem facere illi daretur; deinde vero obsecrabat, vt sibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior a pastoribus factus, quod longo iam tempore in solitudine versati, nulla eos iniuria affecerimus, sed illorum gregumque custodes fuerimus. non erit autem vt ipsum poeniteat, si quid Dauidi contulerit. At cum ii qui missi erant haec peregissent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum et aspere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis esset Dauides, vt audiuit esse Iessaei filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de se sentiunt fugitiui, seque insolentius efferunt, relictis dominis. Dauides autem, cum haec illi retulissent, grauius commouetur: et quadringentis quidem

αὐτῷ κελεύσας ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπών, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ἐπὶ τὸν Νάβαλον ἐβάδιζεν, ὀμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὴν κτῆσιν ὅλην ἀφανίσειν. ὃ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάριτος εἰς αὐτὸς, μηδὲν ἐπιδοὺς πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν χρησαμένους· ἀλλ' ὅτι καὶ προσεβλασφήμησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν ὑπ' αὐτῶν λελυπημένος.

ζ'. Δούλῳ δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τοῦ Ναβάλου, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ' ἐκείνου, κατειπόντος, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυΐδης αὐτῆς πρὸς "τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ καὶ προσυ- "βριθείη βλασφημίαις δειναῖς, πᾶσῃ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ "καὶ φυλακῇ τῶν ποιμνίων χρησάμενος, γεγονέναι δὲ τοῦτο "ἐπὶ τῷ κακῷ τῷ τοῦ δεσπότου". καὶ ταῦτ' ἐκείνου φήσαντος, Ἀβιγαία, προσηγορεύετο γὰρ οὕτως, ἐπισάξασα τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰποῦσα τῷ ἀνδρὶ, ὑπὸ γὰρ μέθης ἀναίσθητος ἦν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυΐδην. καταβαινούσῃ δὲ τὰ σπήλαια τοῦ ὄρους ἀπήντησε Δαυΐδης, μετὰ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, κατεπήδησεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνει, καὶ τῶν μὲν Ναβάλου λόγων ἐδεῖτο μὴ μνημονεύειν· ὃ γὰρ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχε, "κωλύοντί σε μιανθῆναι ἀνθρωπίνῳ αἵματι. μένοντα γάρ "σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκδικήσει παρὰ τῶν πονηρῶν. ἃ "γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νάβαλον, ταῦτα καὶ τοὺς τῶν "ἐχθρῶν σου κεφαλοὺς συμπεσεῖ. γενοῦ δὲ εὐμενής μοι, "κρίνας ἀξίαν τοῦ παρ' ἐμοῦ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυ- "μὸν καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπὶ τὸν ἄνδρα μου καὶ τὸν οἶκον ἀφ- "τοῦ εἰς τὴν ἐμὴν τιμὴν ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρῳ σοι καὶ "Φιλανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ- "ειν". ὁ δὲ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλὰ σὲ, φησὶν, ὦ

armatis ipſum ſequi iuſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (iam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam iurauerat quod domum eius ſuaque omnia ea nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum aegre ferre, quod animo fuerit in ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe aduerſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed et quod conuiciis et maledictis eos impeteret, nulla iniuria ab ipſis affectus.

7. Cum vero ſeruus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, herae quidem ſuae, Nabali vero vxori, enarraret, "quod Dauides, miſſis aliquot de ſuis ad "maritum eius, ne quod aequum quidem eſſet impetrarit, "ſed e contra grauibus conuiciis appetitus fuerit, cum "tamen ipſis in gregum cura et cuſtodia ſe quammaxime "benignum praeſtiterit, hoc autem domino in damnum "ceſſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigaea (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari iuſſiſſet, et variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Dauidi obuiam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Dauides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, et in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat vt nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebraeorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mihi, inquit, ignoſcas precor, Deoque "gratias age, qui per me tibi obſtitit quo minus humano "ſanguine manus polluas. nam ille ipſe, ſi incontamina-"tus a caede permanſeris, ab iis qui in te maligni ſunt poe-"nas exiget. Mala enim quae Nabalum manent, illa in "inimicorum tuorum capita recident. At mihi benignus "ſis obſecro, et iſta a me accipere digneris; atque iram et "indignationem qua in maritum eiuſque domum commo-"veris, mei in honorem remittas. Te enim decet man-"ſuetudini conſueſcere et humanitati; praeſertim cum ſis "regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus

"γῦναι, Θεὸς εὐμενὴς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τήμερον· ὃ γὰρ "ἂν τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν εἴδες· ἐμοῦ τὸν οἶκον τὸν Να- "βάλ διὰ τῆσδε τῆς νυκτὸς ὁμόσαντος ἀπολέσαι, καὶ μη- "δένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπὸ ἀνδρὸς πονηρῦ καὶ ἀχαρίςυ "πρὸς ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς ἑταίρας γενομένυ. νῦν δὲ Φθάσα- "σα προέλαβες καταμειλίξαθαί μυ τὸν θυμὸν, κηδομένυ "συ τῦ Θεῦ. ἀλλὰ Νάβαλος μὲν, κἂν ἀφεθῇ νῦν διὰ σὲ "τῆς τιμωρίας, ὑ Φεύξεταί τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν "ἀπολεῖ, λαβὼν αἰτίαν ἄλλην.

ή. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολύει τὴν γυναῖκα. ἡ δὲ, εἰς τὸν οἶκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσα τὸν ἄνδρα μετὰ πολλῶν εὐωχούμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν ὐδὲν τῶν γεγε- νημένων διεσάφει. τῇ δ' ἐπιούσῃ, νήφοντι ἅπαντα δηλώσα- σα, παρεθῆναι καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα ὰ πλείυς ἐπιζήσας ἡμέρας τὸν βίον κατέςρεψε ὁ Νάβαλος. ἀκύσας δ' αὐτῦ τὴν τελευτὴν ὁ Δαυΐδης, ἐκδικηθῆναι μὲν ὑπὸ τῦ Θεῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ἀποθανεῖν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τῆς ἰδίας πονηρίας, καὶ δῦναι δίκην αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τὰς πονηρὰς ἐλαυνομέ- νυς ὑπὸ τῦ Θεῦ, καὶ μηδενὸς τῶν ἐν ἀνθρώποις ὑπεροῶντα, διδόντα δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς ἀξίαν ἐπιφέροντα τὴν ποινήν. πέμψας δ' αὐτῦ πρὸς τὴν γυ- ναῖκα, συνοικήσυσαν καὶ γαμηθησομένην καλεῖ πρὸς αὐ- τόν. ἡ δὲ ἀναξίαν μὲν εἶναι καὶ ποδῶν ἅψασθαι τῶν ἐκείνυ, πρὸς τὰς παιόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μετὰ πάσης τῆς θε- ραπείας ἦκε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, ταύτην λαμβάνυ- σα τὴν τιμὴν καὶ διὰ τὸν τρόπον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· τυχοῦσα δ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυΐδης γυναῖκα πρότερον, ἣν ἐξ Αβεσάρυ πόλεως ἔγημε· Μιχά- λαν δὲ τὴν Σαύλυ τῦ βασιλέως θυγατέρα, τὴν γενομένην τῦ Δαυΐδυ γυναῖκα, ὁ πατὴρ τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσυ συνέ- ζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι Γεθλᾶς.

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες τῶν Σιφηνῶν ἀπήγγει-

"ſane propitius te, o mulier, ad nos hodie adduxit: alio-
"qui craſtina tibi non illuxiſſet dies, cum iurauerim hac
"ipſa nocte euerſum ire Nabali domum, veſtrumque ne-
"minem ſuperſtitem relicturum ex familia hominis mali-
"gni et in me meoſque ſumme ingrati. iam vero, tui cu-
"ram gerente Deo, mature mihi obuiam facta es, vt iram
"meam delinires. Sed Nabalus quidem, per te licet ſup-
"plicio nunc eximatur, poenam tamen non effugiet: ſui
"enim ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt mores.

8. Haec loquutus mulierem dimiſit. Illa vero, domum reuerſa virumque nacta cum multis epulantem et iam vino grauatum, tunc quidem nihil eorum quae facta ſunt ei expoſuit: die vero ſequenti, cum ſobrio omnia declaraſſet, effecit vt vires ei ſoluerentur, et totum corpus prope iam mortuum eſſet, propter eius ſermones et dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutauit Nabalus. Davides autem, vt illum defunctum eſſe acceperat, a Deo quidem eum merito vindicatum eſſe dicebat: ſuapte enim malitia interiiſſe Nabalum, ſibique poenas perſoluiſſe dextram habenti caedis puram. Quin et tum didicit ſceleſtos a Deo exagitari, ipſumque omnium hominum neminem negligere, ſed bonis quidem ſimilia rependere, malis vero poenas, quas commeruerunt, infligere. Moxque miſſis ad vxorem eius nunciis, ipſam, vt vna ſecum eſſet ſibique connubio iungeretur, ad ſe accerſit. Illa ad eos, cum adeſſent, dicebat, ſe quidem indignam eſſe, quae vel ad pedes eius accideret; cum omni tamen obſeruantia veniebat. ac illi quidem nupſit, hunc honorem conſequuta et propter modeſtiam eius bonoſque mores; eundem vero promerita, etiam propter formae gratiam. Dauides autem vxorem antea habuit, quam ex vrbe Abeſaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Dauidi nuptam, pater ipſius Phalti Liſi filio de ciuitate Gethla locaverat.

9. Aliquanto poſt Ziphenorum quidam venerunt,

λαν τῷ Σαύλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύναναι συλλαβεῖν αὐτὸν, βυλομένῳ συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ τριχιλίων ὁπλιτῶν ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθόσης, ἐπεστρατοπέδευσεν ἐπί τινι τόπῳ Σεκελὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ' ἀκούσας τὸν Σάυλον ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλῶν αὐτῷ, πῦ τῆς χώρας Σάυλος ἤδη προσεληλύθει. τῶν δ' ἐν Σεκελᾷ φρασάντων, διανυκτερεύει διαλαθὼν τὰς ἰδίας, καὶ εἰς τὸ τῦ Σαύλυ στρατόπεδον παραγίνεται, ἐπαγόμενος τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτῦ Σαρυΐας Αβισαῖον, καὶ Αχιμέλεχον τὸν Χετταῖων. τῦ δὲ Σαύλυ κοιμωμένυ, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῦ στρατηγῦ Αβενήρυ κειμένων, ὁ Δαυίδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τῦ βασιλέως, ἔτ' αὐτὸς ἀναμένει τὸν Σάυλον, ἐπιγνὺς αὐτῦ τὴν κοίτην ἐκ τῦ δόρατος, τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρεπεπήγει, ἅτε τὸν Αβισαῖον, βυλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τῦτο ὁρμηκότα, εἴασεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τῦ Θεοῦ κεχειροτονημένον βασιλέα φήσας εἶναι δεινὸν ἀποκτεῖναι, κἂν ἡ πονηρὸς, ἕξειν γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ δόντος τὴν ἀρχὴν σὺν χρόνῳ τὴν δίκην, ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς ἀποχέσθαι, λαβὼν αὐτῦ τὸ δόρυ, καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, ὃς κοιμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένυ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ δόντος αὐτῷ καὶ τῆς τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. διαβὰς δὲ τὸν χείμαρρον, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀνελθὼν τοῦ ὄρυς ὅθεν ἔμελλεν ἐξακυσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλυ καὶ τῷ στρατηγῷ Αβενήρῳ, διανίσησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνυ, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν ἐστὶν ἐρομένυ, Δαυίδης εἶπεν, "ἐγὼ, παῖς "μὲν Ιεσσαίυ, Φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ τί δήποτε, μέ- "γας τε ὤν, καὶ τὴν πρώτην ἔχων παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμὴν, "οὕτως ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότυ Φυλάσσεις σῶμα; καὶ "ὕπνος ἡδίων ἐστί σοι τῆς τότυ σωτηρίας καὶ προνοίας; θα-

Sauloque nunciauerunt, Dauiden rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum vestigandum contendebat, et nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Dauides autem, vt audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, iussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus iam accessisset. Cum vero illi Saulum apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctauit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisaeo, sororis suae Saruiae filio, et Achimelecho Chetraeo. Dum autem Saulus dormiret, et circa eum milites in ambitu iacerent vna cum Abenero exercitus duce, Dauides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito eius cubili ex hasta (illa enim humi iuxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisaeum permisit, qui et voluntate et impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum graue esse dixisset regem a Deo creatum interimere quantumuis prauum, ei enim vltionem tempore suo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum eius reprimebat. Attamen vt appareret, quod cum potuisset eum occidere manus abstinuerit, capta eius hasta et aquae lenticula, quae forte Saulo quiescenti erat admota, cum in castris nemo animaduerterit, omnibus dormientibus, discessit, secure omnia exsequutus, quibus, prout tempus ei concederet, audaretue, regios mulctauit. Torrentem vero transgressus, et conscenso montis vertice, vnde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, et ad Abenerum exercitus ducem, e somno eos excitauit, atque ad hunc clamabat et populum. Cum autem hoc audierit exercitus dux, et rogauerit quisnam esset qui se nominatim appellasset, Dauides aiebat, "Ego, Iessaei quidem filius, a vobis vero profu-"gus. Sed qui fit, vt tu vir magnus, et apud regem caeteris "honore praelatus, negligenter adeo custodieris domi-"ni corpus? num tibi magis volupe est somnum ca-"pere, quam eius salutis curam gerere? Haec enim "mortis supplicio digna sunt: quippe qui quosdam e

"νάτη γὰρ ταῦτα ἄξια καὶ τιμωρίας, οἵ γε μικρὸν ἔμπροσθεν "εἰσελθόντας τινὰς ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπὶ τὸν βασι- "λέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνοήσατε. ζήτησον οὖν τὸ "δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μαθήσῃ "πηλίκον ὑμᾶς ἔλαθε κακὸν ἐντὸς γενόμενον". Σαοὺλος δὲ γνωρίσας τὴν τοῦ Δαυΐδου φωνὴν, καὶ μαθὼν ὅτι λαβὼν αὐ- τὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τῶν φυλαττόντων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελὼν, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαρ- ρῆσαι, καὶ μηδὲν ἔτι πείσεσθαι δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. πεπεῖσθαι γὰρ ὅτι μηδ' αὐτὸν ὄντως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπ' ἐκείνου σέσωσται, ὃς τὸν μὲν φυ- λάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεσχημένον ἐλαύνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ τοῖς περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίαις ἠνάγκασε ζῆσαι, φίλων καὶ συγ- γενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' ὑπ' αὐτοῦ σω- ζόμενος, ὁδὲ τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυΐδης πέμψαντα ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος· ἐπεισπὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν πεπραγμένων ἔσαι δικα- στὴς, ὃς, ὅτι καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεσχόμην, οἶδε.

ι'. Καὶ Σαοὺλος μὲν, δεύτερον διαφυγὼν τὰς Δαυΐδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυΐδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, συμφέρειν ἔκρινεν, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, παραγίνεται πρὸς Ἄγχουν τὸν Γίττης βα- σιλέα. μία δ' ἦν αὕτη τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκη- τήριον, ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας Ἀχιμαὰν καὶ Ἀβι- γαίαν διῆγεν ἐν τῇ Γίττα. Σαούλῳ δὲ ταῦτα ἀκούσαντι λόγος οὐκ ἔτ' ἦν πέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν. ὡς γὰρ ἤδη κινδυνεῦσαι παρὰ μικρὸν ἐπ' ἐκείνῳ γενόμενον, συλλαβεῖν

"noſtris in caſtra ad regem et alios omnes ingreſſos non "perſenſiſtis. Quaere itaque vbi ſit haſta regis et aquae "lenticula, et diſces quantum mali in caſtris commiſſi vos "latuit". Saulus autem, agnita Dauidis voce, intellecto que quod, cum deprehendiſſet eum a ſomno et cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed peperce-rit, cum iuſte eum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortabaturque vt ſumpta fiducia, et nihil amplius mali ab ipſo metuens, domum ſuam re-uerteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſeipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet et multa beneuolentiae indicia dede-rit, perſequeretur; et ad vitam tamdiu in exſilio ſumma-que de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque omni amicorum et cognatorum conſortio: ipſe vero ad-huc ab eo ſaepius conſeruaretur, animamque ſuam mani-feſtum in diſcrimen adductam ab eo ſaluam reciperet. Da-uides autem iuſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam pete-ret et aquae lenticulam: iſto adiecto, fore vt Deus ipſos ex ingenio vtrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus iu-dicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuiſ-ſem, manus abſtinuerim.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Dauidis ma-nibus euaſiſſet, in regiam et patriam ſuam reuerſus eſt: at Dauides, veritus ne quando a Saulo caperetur ſi illic ma-neret, ſibi conſultius eſſe putabat, vt in Palaeſtinam ad-ſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos forte circa ſe habuit, ad Anchum conce-dit Gittae regem. illa autem erat vna e quinque Palaeſtinis ciuitatibus. Cumque illum viroſque ſuos comites beni-gne excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet, Gittae degebat vna cum duabus ſuis vxoribus Achima et Abigaea. Saulo autem, hac de re certiori facto, non iam curae erat aut contra eum proficiſci, aut vt milites mitteret. iam enim bis adeo periclitatum fuiſſe, vt parum abfuerit quin

αὐτὸν σπεδάσαντα. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἐδόξεν ἐν τῇ πόλει τῶν Γιττῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ τοῦτο χαρίσηται, τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ πρὸς κατοίκησιν. αἰδεῖσθαι γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' Αγχοῦς αὐτῷ κώμην τινὰ Σίκελλαν καλουμένην. ἣν βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα ἐτίμησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησεν Δαυίδης ἐν Σικέλλᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἐγένετο μῆνες τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις· καὶ ἐπερχόμενος δὲ λάθρα τοῖς πλησιοχώροις τῶν Παλαιστίνων Σερρίταις καὶ Αμαληκίταις, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. ἀνθρώπων γὰρ ἀπείχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν πρὸς Αγχοῦν τὸν βασιλέα. τὸ μέντοιγε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν ἔπεμπε. τοῦ δὲ βασιλέως πυθομένου, τίσιν ἐπιτεθέμενος τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τὸν νότον τῶν Ιουδαίων τεταμμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἰπών, πείθει τὸν Αγχοῦν φρονῆσαι ἅτως. ἤλπισε γὰρ ἅτος, ὅτι Δαυίδης ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ καταμένοντα.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Σάουλος, ἐπ ἀποκριναμένου τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀνάγειν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκεῖνος, Εβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ περιπεμψάντων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς Ρεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ἐπὶ

in eius manus incideret, dum eum capere moliretur. Dauidi autem non placuit in Gittenſium vrbe diutius manere: ſed regem eorum orauit, vt, cum benigne eum excepe-rit, hoc etiam concederet, vt locum ſibi aliquem in re-gione campeſtri ad habitandum daret. vereri enim ne, ſi in vrbe moraretur, ipſi moleſtiae eſſet onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donauit. quem Dauides etiam regnum adeptus, quod eum dilexe-rit, pro priuata ſua poſſeſſione habuit, eiuſque ſimiliter poſteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem ſpatium, quo Dauides in Sicella moratus eſt, con-ficiebat quatuor menſes cum viginti diebus. atque in vici-nae regionis Palaeſtinos, Serritas et Amalecitas, clam Git-tenſibus incurſiones faciens, terram eorum diripiebat, mul-taque iumentorum et camelorum praeda auctus reuertebat. Nam hominibus abſtinebat, prae metu ne ſe Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mitte-bat. Rege autem quaerente quoſnam adortus praedam abegerit, cum dixiſſet Iudaeos ad meridiem poſitos et planitiem incolentes, Ancho facile perſuadet vt ita ſenti-ret. in eam enim ſpem venerat, Dauiden cum gente ſua pugnas conſeruiſſe, ſibique, dum viueret, ſeruum futu-rum eſſe, ſuis in terris ſubſiſtentem.

CAP. XIV.

Vt Saulus, ſilente Dei oraculo, ventriloquam obſecrabat, vt ſibi excitaret Samuelis animam: vtque ille, Hebraeis praelio ſuperatis, cum filiis ſuis occumbebat.

SVB idem tempus, cum Palaeſtini in Iſraëlitas exercitum educere decreuiſſent, et circumquaque ad auxiliares ſuos omnes miſiſſent, vt ad bellum gerendum conuenirent Rengam, vnde conferti in Hebraeos impetum facturi erant, Anchus rex Gittenſium Dauiden orabat, vt cum

τὰς Εβραίας, ὁ τῶν Γιττῶν βασιλεὺς Αγχῆς συμμαχήσαντα τὸν Δαυϊδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐπὶ τὰς Εβραίας ἠξίω. τῆ δὲ προθύμως ὑποδεξομένη, καὶ φήσαντος παρασκηναι καιρὸν, ἐν ᾧ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς ξενίας ἀποδώσειν· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τῆ σώματος μετὰ τὴν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τῆ πρὸς τοὺς πολεμίους κατὰ νοῦν χωρήσαντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, τῆ τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ὑποδέσει τὸ πρόθυμον αὐτῆ μᾶλλον αὔξων.

β'. Ετυχε δὲ Σάυλος, ὁ τῶν Εβραίων βασιλεὺς, τοὺς μὲν μάντεις καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ πᾶσαν τὴν τοιαύτην τέχνην ἐκ τῆς χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, καὶ ἔγγιστα Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ παραγενόμενος πρὸς ὄρει τινὶ Γελβυὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τῶν πολεμίων. ταράττει δ' αὐτὸν, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τῶν ἐχθρῶν δύναμις, πολλή τε οὖσα καὶ τῆς οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· καὶ τὸν Θεὸν διὰ τῶν προφητῶν ἠρώτα περὶ τῆς μάχης καὶ τὰ περὶ ταύτην ἐσομένα τέλος προσιπεῖν. οὐκ ἀποκριναμένου δὲ τῷ Θεῷ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σάυλος κατέδεισε, καὶ τὴν ψυχὴν κατέπεσε· τὸ κακὸν, οἷον εἰκὸς, ὁ παρόντος αὐτῷ κατὰ χεῖρα τῷ Θεῷ προορώμενος. ζητηθῆναι δ' αὐτῷ κελεύει γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων, καὶ τὰς τῶν τεθνηκότων ψυχὰς ἐκκαλούμενον, ὡς ἂν οὕτω γνωσόμενος εἰ κατὰ νοῦν χωρεῖν αὐτῷ μέλλοι τὰ πράγματα. τὸ γὰρ τῶν ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τῶν νεκρῶν ψυχὰς, δι' αὐτῶν προλέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντος δ' αὐτῷ παρά τινος τῶν οἰκετῶν εἶναί τι γύναιον τοιοῦτον ἐν πόλει Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἀπεκδὺς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, δύο παραλαβὼν οἰκέτας, οὓς ἤδει πιστοτάτους ὄντας, ἦκεν εἰς τὴν Ενδωρον πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ παρεκάλει μαντεύεσθαι καὶ ἀνάγειν αὐτῷ ψυχὴν, ἥπερ ἂν αὐτὸς εἴποι. τῆς δὲ γυ-

copiis suis sese ei socium adiungeret in expeditione contra Hebraeos. Illo vero prompte operam suam pollicente, dicenteque adesse tempus pro beneficiis gratiaque hospitali vicem rependendi; rex, vt honorem et beneuolentiae fidem promittendo alacritatem eius augeret, fore denunciauit vt corporis custodiae illum admoueret post victoriam, et si daretur cum hostibus ex animi sententia acie dimicare.

2. Iam Saulus, Hebraeorum rex, diuinos quidem et ventriloquos, et quicunque huiusmodi artem exercerent e regione sua expulerat, praeter prophetas. Cum vero audisset iam in propinquo esse Palaestinos, et non procul ab vrbe Suna in planitie posita castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properauit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, e regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animaduerso hostium exercitu, quem et numero et viribus suo praestare secum reputauit: Deumque per prophetas orabat vt ei de pugna eiusque euentu aliquid praedicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, maiori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile erat, mente praesagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quaeri sibi iubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, et mortuorum animos euocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processurae essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quae sint euentura scisciantibus praedicit. Cumque fuisset a quodam e suis ei nunciatum, huiusmodi mulierculam esse in vrbe Endoro, insciis omnibus in exercitu et mutato regio habitu, assumptis duobus e suis quos sibi fidissimos esse nouit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat vt diuinaret, sibique excieret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc diuinorum genus suis e finibus exterminauerat, ne-

ναικὸς ἀπομαχομένης καὶ λεγούσης ὑ καταφρονήσειν τῦ βασιλέως, ὃς τῦτο γένος τῶν μάντεων ἐξήλασεν, ὑδ' αὐτὸν δὲ ποιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, ἐνεδρεύοντα δὲ εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτὴν ἵνα δῷ δίκην, ὤμοσε μηδένα γνώσεσθαι, μηδὲ παρ' ἄλλον ἄγειν αὐτῆς τὴν μαντείαν, ἔσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς δὲ τοῖς ὅρκοις αὐτὴν ἔπεισε μὴ δεδιέναι, κελεύει τὴν Σαμυήλυ ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοῦσα τὸν Σαμύηλον ὅστις ἦν, καλεῖ τῦτον ἐξ ἄδυ. Φανέντος δ' αὐτῦ, θεασάμενον τὸ γύναιον ἄνδρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ ταράττεται· καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπλαγὲν, ὑ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σάυλος, ἐδήλωσε γὰρ αὐτὸν ὁ Σαμύηλος. ἐπινεύσαντος δ' ἐκείνυ, καὶ τὴν ταραχὴν αὐτῆς ἐρομένυ πόθεν γένοιτο, βλέπειν εἶπεν ἀνελθόντα θεῷ τινὰ τὴν μορφὴν ὅμοιον. τῦ δὲ τὴν εἰκόνα φράζειν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ θεαθέντος καὶ τὴν ἡλικίαν κελεύσαντος· γέροντα μὲν ἤδη καὶ ἔνδοξον ἐσήμαινεν, ἱερατικὴν δὲ περικείμενον διπλοΐδα. ἐγνώρισεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τὸν Σαμούηλον ὄντα· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἠσπάζετο καὶ προσεκύνησε. τῆς δὲ Σαμυήλυ ψυχῆς πυθομένης διὰ τί κινήσειεν αὐτὴν καὶ ἀναχθῆναι ποιήσειε; τὴν ἀνάγκην ἀπωδύρετο, τὺς πολεμίυς γὰρ ἐπικεῖσθαι βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν δὲ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ὑγκαταλελειμένον ὑπὸ τῦ θεῦ, καὶ μήτε προῤῥήσεως τυγχάνοντα, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ διὰ τῦτο ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ ἐμῦ προνοησάμενον κατέφυγον. Σαμύηλος δὲ, τέλος αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τῆς μεταβολῆς ὁρῶν, περισσὸν μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμῦ βέλεσθαι μαθεῖν, τῦ θεῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἄκυέ γε μὴν, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ κατορθῶσαι τὸν πόλεμον· σὲ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσαι, τῦ θεῦ παρακούσαντα ἐν τῷ πρὸς τὺς Ἀμαληκίτας πολέμῳ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτῦ μὴ φυλάξαντα, καθὰ προεφήτευσά σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· καὶ σαυτὸν μετὰ τῶν τέκνων αὔριον πεσόντα ἐπὶ τῆς μάχης μετ' ἐμῦ γενησόμενον.

que humanum esse factum, vt qui ab ipsa nulla lacessitus esset iniuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; iurauit rex neminem hoc resciturum esse, nec alteri cuipiam eius diuinationem proditurum, sed fore eam extra omne periculum. Vt vero iureiurando omnem ei timorem excussisset, iussit vt ipsi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc euocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum grauem et maiestate Deo similem, perturbatur, et ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam ei illum indicauit Samuelus. Cum vero ille annuisset, et rogaret unde orta esset eius perturbatio, aiebat se videre quendam ex terra adscendentem specie diuina. Cumque ille dicere iussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quoue habitu, et qua aetate: eum iam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum hunc esse agnouit, et in terram procidens salutabat eum et adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus suis emoueri elicique fecerit? de necessitate querebatur Saulus, nam hostes sibi graues incumbere, ipsumque magnis in praesentia angustiis premi, a Deo desertum, ac neque per prophetas neque per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti, memet iam contuli. Samuelus autem, cum iam ei extremum vitae diem adesse sentiret, superuacaneum quidem esse aiebat, velle adhuc et a me discere, quum sis a Deo derelictus. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauides regno admoueatur, bellumque feliciter conficiat; vtque tu, sicuti et ego cum in viuis essem tibi praedixi, et imperium et vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaueris, et quae praeceperat non obseruaueris. Scito igitur fore vt populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in praelio cadens vna mecum sis

γ'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Σάυλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ κατενεχθεὶς εἰς τὸ δάφος, εἴτε διὰ τὴν προσπεσοῦσαν ἐκ τῶν δεδηλωμένων ὀδύνην, εἴτε διὰ τὴν ἔνδειαν· ἐ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί· ῥαδίως κατενήνεκτο. μόλις δὲ ἑαυτῷ γενόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι. ταύτην αἰτησαμένη παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἀντὶ τῆς παραβόλου μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν αὐτῇ ποιήσασθαι διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ φόβον, ἀγνοουμένου τίς ἦν, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ παραθῆναι καὶ τροφήν· ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενος εἰς τὸ τῶν οἰκείων ἀποσωθῇ στρατόπεδον. ἀντέχοντα δὲ καὶ τελέως ἀπειρημένον ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔχουσα δὲ μόσχον ἕνα συνήθη καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς γυνὴ χερνῆτις καὶ τούτῳ μόνῳ προσαναπαυομένη τῷ κτήματι· κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ παρατίθησι. καὶ Σάυλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ'. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι τῆς Φιλοτομίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ἦν ἀμείνω καὶ διαρκέστερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον τεθεαμένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ἐπισήμης τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν συνηθείᾳ γεγενημένον, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ διέκειτο λίαν ἀηδῶς περιετρέψατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τοῦτο παρέσχεν ἐκτενῶς καὶ Φιλοφρόνως, ἔθ' ὑπὲρ εὐεργεσίας ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης, ἔτε χάριν μέλλουσαν θηρωμένη· τελευτήσοντα γὰρ αὐτὸν ἠπίστατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ πρὸς τὰς ἀγαθόν τι παρεσχημένους Φιλοτιμουμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δύνωνται λαβεῖν ὄφελος τούτους προθεραπευόντων. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γενομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ

3. His auditis Saulus prae moerore obmutuit, et ad terram delatus, siue ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, siue propter inediam (nam die praeterito nocteque cibum non ceperat) facile tota mole concidit. Cum vero aegre ad seipsum rediisset, mulier vrgebat eum vt cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria et audaci diuinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit praestititque. pro quibus vicissim rogabat, vt mensa ei cum cibo apponeretur, vt recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque prae animi anxietate ab ea auerteret, illa maiori vi institit adeoque persuasit. cumque vnicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, vt mulier manibus victum quaeritans et hac sola possessione contenta viuens, illo propere mactato paratisque carnibus, eas famulis eius ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra reuertebat.

4. Conuenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quae licet a rege artem exercere vetita, vnde res suae domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, iniuriae tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum spreuit et reiecit vt peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, et ad ea quae valde fastidierat adhortata est, et quod solum ipsi vtpote pauperi suppetebat, hoc largiter et amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse nouerat) vt natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosue, a quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque illam imitari mulierem, omnesque inopia laborantes subleuare; nihilque hisce praestantius existimare, aut generi humano conue-

τῶν ἀνθρώπων γένει τούτων, μηδ' ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν σύμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξωμεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τοσούτοις ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι. τὸν δὲ πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέροντα λόγον καὶ προσήκοντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' ἃ προαχθήσονται πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ δηλοῦντα δόξαν, καὶ μνήμην αἰωνίαν παραχεῖν δυνησόμενον, ποιήσομαι· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ σπουδὴν τῶν καλῶν ἐνθήσοντα, καὶ πρός τε τὰς κινδύνους καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψόμενον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. ἔχω δ' αἰτίαν τῷ λόγῳ τούτῳ Σάουλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. οὗτος γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, τῷ προφήτῃ προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ παραδοὺς αὐτὸν παντοίοις μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδύνοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, τὸ ποδαποὶ γενήσονται τὸν τρόπον. διαδοχὴν γὰρ καὶ γένος τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγήρω μνήμην ἔξειν. οὗτος οὖν δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γέγονε τοιοῦτος ἢ γενήσεται, τὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρπώσθαι παρὰ πάντων ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ἐπὶ πόλεμον ἐξελθόντας καὶ σώους ἐπιστρέψοντας, ἐπεὶ δ' ἄν τι διαπράξωνται λαμπρὸν, ἅμοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τῶν τοιούτων ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὔψυχοι δὲ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σάουλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ μὴ εἰδότας τί μέλλοι συμβήσεσθαι κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι παραδόντας αὑτοὺς ἐπ' αὐτῇ ταλεύειν, οὐδ' ὅτως γενναῖον, κἂν

nientius, neque ex quo Deum adeo propitium et ad bona largienda promptum habebimus. Atque haec quidem de muliere ista dixisse sufficiat. Sermonem vero nunc faciam, ciuitatibus et populis et gentibus vtilem, virisque bonis accommodum, quo ad virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, et viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus et ciuitatum principibus rerum praeclararum desiderium studiumque iniiciet; atque ad pericula et mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento vt mala quaeque grauiora despiciant. Facit autem Saulus Hebraeorum rex, vt hunc sermonem instituam. Ille enim, licet nouerat quae euentura essent, mortemque sibi imminere ex prophetae praedictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitae amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam maiestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque obiiciens periculis, praeclarum esse duxit vna cum illis pro populo sibi subiecto pugnando occumbere; maluitque vt filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam vt in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt superstites. se enim successorum loco posterorumque laudem et perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur iustus et fortis et prudens mihi videtur solus; et si quis fuerit talis, aut meruerit vt testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriae redituque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisue scriptis mentionem fecerint. Equidem et his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, et magna ausi, et periculorum contemptores iure dici possunt, quicunque Saulum aemulati sunt. Nam vt aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello euenturum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo iactentur, non adeo generosi est animi, quamuis multa egregia

ἔργα πολλὰ διαπραξάμενοι τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ἐν τῇ διανοίᾳ χρηστὸν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προιδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο παθεῖν μαχομένους, εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρείᾳ ἀληθῶς τεκμήριον ἐγὼ κρίνω. Σάουλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ἐπιδείξας ὅτι πάντας μὲν προσῆκε τῆς μετὰ τὸν θάνατον εὐφημίας ζηλοῦντας ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς ταύτην καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως χρηστοῖς. ἔτι τούτων πλείω περὶ Σαούλου καὶ τῆς εὐψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλην ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ὑποθέσεως. ἀλλ' ἵνα μὴ φανῶ ἀπειροκάλως αὐτῇ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπανειμι πάλιν ἀφ' ὧν εἰς τοῦτους ἐξέβην.

ε'. Κατεστρατοπεδευκότων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς προεῖπον, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ σατράπας ἀριθμούντων τὴν δύναμιν, τελευταῖος βασιλεὺς παρῆλθεν Ἀγχοῦς μετὰ τῆς ἰδίας στρατίας· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυΐδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων· πόθεν εἶησαν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλεσάντων, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυΐδην ἔλεγεν εἶναι, τὸν φυγόντα Σάουλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκτίσαι βουλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τὸν Σάουλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη δὲ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἄνδρα παρειληφὼς ἐπὶ συμμαχίᾳ πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν συνεβούλευον, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, κακώσοντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. ὃ δὴ καὶ προορώμενον, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, ἐκέλευον ἀποπέμπειν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυΐδην ὃν ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. ταῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιττῶν βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος,

praeſtiterint: vt vero, cum nihil benigni cogitatione praeceperint, ſed moriendum eſſe praeſciuerint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum immineus expaueſcerent, ſed ei praecognito obuiam irent, hoc ego viri vere fortis indicium eſſe cenſeo. Hoc igitur Saulus fecit, vt oſtenderet debere quidem omnes, qui gloriam poſt mortem expetunt, iſta facere, ex quibus ſibimet haec ipſa accreſceret: praecipue vero reges, quaſi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis eſſe erga ſubditos, ſed ne quidem mediocriter bonis. Hiſce adhuc plura de Saulo eiuſque praecellenti fortitudine dicere potui, materia nobis ampla ex argumento ſuppeditata. Sed, ne in eius laudibus praeter decorum laſciuire videar, denuo reuertor vnde in haec digreſſus ſum.

5. Cum iam Palaeſtini, ſicut antea dixi, caſtra metatieſſent, et copias ſuas per gentes et ſatrapias recenſuiſſent, nouiſſimus cum ſuo exercitu venit rex Anchus; eiuſque agmina claudebat Dauides cum ſua militum ſexcentorum cohorte. Illum autem vbi viderunt Palaeſtinorum duces, regem percontabantur, vndenam illis adeſſent iſti Hebraei, et a quibus vocati. Ille vero Dauiden eſſe dicebat, qui Saulum dominum ſuum fugerat, quemque ad ſe venientem exceperat: at nunc, vt gratiam viciſſim referat, deque Saulo vindictam ſumat, illis ſuppetias afferre. A ducibus autem reprehenſus eſt, quod hoſtili animo virum ad auxilium acciuerat; ſuadebantque vt eum dimitteret, neue imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. ſe enim illi opportunitatem daturum eſſe redeundi in gratiam cum domino ſuo, vires noſtras affligendo. Quod cum et ipſi praeuidiſſent, iuſſerunt eum cum militibus ſuis ſexcentis remittere in locum, quem ipſi ad habitandum dederat. hunc enim eſſe illum Dauiden a virginibus decantatum, ob multas Palaeſtinorum myriadas occiſas. Haec vbi audierat Gittenſium rex, illoſque recte monuiſſe reputauerat, accito ad ſe Dauide, dicebat, "ego quidem ſtudium tuum et bene-

καλέσας τὸν Δαυΐδην, "ἐγὼ μὲν, εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ πολ-
"λὴν περὶ ἐμὲ σπουδὴν καὶ εὔνοιαν, καὶ διὰ τοῦτο σὲ σύμ-
"μαχον ἐπηγόμην. οὐ δοκεῖ δὲ ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς. ἀλλ'
"ἄπιθι μεθ' ἡμέραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑπονοῶν
"ἄτοπον, κἀκεῖ φύλασσέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐ-
"τὴν τῶν πολεμίων εἰσβάλλωσιν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο συμμα-
"χίας μέρος". καὶ Δαυΐδης μὲν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τῶν Γιττῶν
βασιλεὺς, ἦκεν εἰς Σίκελλαν. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς
συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκι-
τῶν ἔθνος ἐπελθὸν αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν κατὰ κράτος, καὶ
ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἔκ τε αὐτῆς ἐκεί-
νης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνε-
χώρησαν.

ς'. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ
Δαυΐδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς
ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων σὺν
τοῖς τέκνοις ἠχμαλωτισμένας, περιῤῥήγνυται εὐθὺς τὴν
ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ἐπὶ το-
σοῦτον παρεσίθη τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν ἐπιλείπη ἤδη καὶ
τὰ δάκρυα. ἐκινδύνευσε δὲ καὶ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων,
ἀλγούντων ἐπὶ ταῖς αἰχμαλωσίαις τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέ-
κνων, ἀποθανεῖν. αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ᾐτιῶντο. ἀνα-
χὼν δ' ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνα-
σώσας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι
τὴν ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ προφη-
τεῦσαι εἰ διώξαντι τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν,
καὶ σῶσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι
δὲ τοὺς ἐχθρούς. τοῦ δ' ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος,
ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολε-
μίοις. παραγενόμενος δ' ἐπί τινα χείμαῤῥον, Βάσελον λε-
γόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ περιπεσὼν, Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ
γένος, ὑπ' ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέ-
ραις ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, πρῶτον
αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ παρασησάμενος καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύ-

"volentiam comprobo, proptereaque te expeditionis hu-
"ius ſocium adducebam. Verum caeteri duces non ita de
"te exiſtimant. Quare ſtatim ab hac die in locum, quem
"tibi donaui, diſcede, nihil mali ſuſpicans; et illic eſto
"meae regioni in praeſidium, ne qui hoſtes in eam impe-
"tum faciant. nam et ſic in ſocietatis partem venis". Et quidem Dauides, Gittenſium regis iuſſis obſequens, ſe in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egreſſus eſt, Palaeſtinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incurſione facta, vi Sicellam expugnant: et cum illam incendiſſent, aliamque multiplicem praedam tam ex illa ipſa quam ex reliqua Palaeſtinorum regione cepiſſent, protinus abierunt.

6. Dauides autem cum Sicellam vaſtatam deprehendiſſet, atque omnia illic direpta, vxoreſque etiam ſuas (nam duae erant) cum ſuorum vxoribus pariter ac liberis in captiuitatem abductas, ſtatim veſtimenta ſua lacerat. Luctum vero tollens et lamentationem cum amicis in tantum malis indulſit, vt etiam lacrymae eum deficerent. Quin et diſcrimen adiit, ne a comitibus, captiuitatem vxorum et liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quae enim acciderant ei vitio vertebant. Vbi autem ſe a moerore recollegerat, mentemque ad Deum ſuſtulerat, rogavit pontificem Abiatharum, vt veſtem ſacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, et ex oraculo referret, an inſequuto Amalecitas daret eos adſequi, vxoreſque et liberos ſaluos quidem recipere, ab hoſtibus vero poenas repetere. Pontifice autem iubente vt eos perſequeretur, exſiliens continuo cum ſexcentis ſuis militibus ſequutus eſt hoſtes. Cumque ad torrentem quendam nomine Baſelum peruenisſet, et in hominem errantem incidiſſet, genere quidem Ægyptium, inopia et fame languescentem, (nam per tres dies totidemque noctes in ſolitudine errans ſine cibo permanſerat) poſtquam ei cibum et potum admouerat vireſque eius refecerat, quaeſiuit ex eo

θετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ γένος μὲν ἐσήμαινεν, Αἰγύπτιος ὤν· καταλειφθῆναι δὲ ὑπὸ τῆ δεσπότη κατ' ἀρρωστίαν ἔπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δ' αὐτὸν τῶν καταπρησάντων καὶ διηρπακότων ἄλλά τε τῆς Ιουδαίας καὶ τὴν Σίκελλαν εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ἐπὶ τοὺς Αμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς ἐπὶ γῆν ἐρριμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀριστῶντας, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολὺν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ πιεῖν καὶ εὐωχεῖσθαι τετραμμένοι, πάντες ἦσαν εὐκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπέζων παρακειμένων, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐτὰς ἀνῃροῦντο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὴν τροφὴν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιωμένους ἀλλήλους ταῖς προπόσεσι διέφθειρεν, ἐνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ τῆ ἀκράτῳ κατενηνεγμένους. ὁπόσοι δ' ἔφθησαν περιθέμενοι τὰς πανοπλίας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ σῆναι, τούτους ἀδὲν ἧττον εὐχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαττε. διέμειναν δὲ οἱ σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ ἀναιροῦντες ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ περιλειφθῆναι τῶν Αμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ τἄλλα πάντα ἃ διήρπασαν αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τὰς τε αὐτῆ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ ἀνασῳζόντες ἦκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα διακοσίους, μὴ δυναμένους αὐτοῖς ἕπεσθαι, καταλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τῆς μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν αὐτοὺς ἀπομερίζειν, ὡ συνακολουθήσαντας, ἀλλὰ μαλακιωθέντας περὶ τὴν δίωξιν, ἀγαπήσειν δὲ σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφηνε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, τοῦ Θεοῦ παραχόντος αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα τὰ αὐτῶν, πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν·

cuias et vndenam esset. Atque ille se genere quidem Ægyptium esse indicabat: a domino vero relictum, quod propter inualetudinem aequis passibus sequi non potuerit. quin et fatebatur se ex iis esse qui incenderant et diripuerant cum loca alia Iudaeae tum Sicellam. Davides itaque eo duce vsus ad Amalecitas persequendos, nactusque eos humi temere iacentes, et alios quidem prandentes, alios vero iam ebrios et vino solutos, et spoliis praedaque sese oblectantes, ex improuiso eos adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent et inermes, et nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent vniuersi vt compotarent et epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas iugulati sunt, et sanguis frumentum eorum victumque secum abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot iam armaturam induerant vt eius impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi iacerent ferro peremit. Et qui cum Dauide erant etiam ii ab hora prima vsque ad vesperam caedem facere perseuerarunt, vt non plures ex Amalecitis praelio superfuerint quam quadringenti: illique etiam dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quae hostes diripuerant, recipit Dauides, tum suas pariter ac suorum vxores. Cum autem reuersi veniissent ad locum, vbi ducentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta et praedam cum iis partiri recusabant, qui se non comitati fuerant, sed prae ignauia hostem persequi destiterunt; aiebantque contentos esse debere receptis vxoribus et liberis. Dauides autem hanc eorum sententiam improbam esse et iniquam pronunciauit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem vlciscí, sua vero omnia recuperare, vt vniuersis militibus ex aequo dividantur emolumenta: praesertim cum illi ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista

καὶ ταῦτ' ἐπὶ Φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος οὗτος ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη Φυλάττοντες. γενόμενος δὲ ἐν Σικέλλᾳ Δαυίδης, διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ιούδα Φυλῇ συνήθεσι καὶ Φίλοις ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Αμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, ὕστως ἐγένετο.

ζ'. Τῶν δὲ Παλαισίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, νικῶσι μὲν οἱ Παλαισῖνοι, καὶ πολλὰς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοὺλος δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις τῆς ὅλης αὐτοῖς δόξης ἀποκειμένης, ὐδὲν γὰρ τότε περισσότερον εἶχον, ἐπισρέφουσι πᾶσαν εἰς αὐτὰς τὴν τῶν ἐχθρῶν Φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαισίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαοὺλος παῖδες, Ιωνάθης, καὶ Αμινάδαβος, καὶ Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ σύγχυσις γίνεται καὶ Φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σαοὺλος δὲ Φεύγει, τὸ καρτερὸν σῖΦος ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαισίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντισὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πλὴν ὀλίγων· αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβών, ὡς μηκέτι διακαρτερεῖν μηδ' ἀντέχειν ταῖς πληγαῖς, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠθέλει, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοΦόρον, σπασάμενον τὴν ῥομΦαίαν, ταύτην αὐτοῦ διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τὸ ὁπλοΦόρος κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὴν ἰδίαν σπασάμενος μάχαιραν, καὶ σήσας ἐπὶ τὴν ἀκμὴν, ῥίπτει κατ' αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὥσασθαι, μηδ' ἐπερείσας διαβαλεῖν αὐτοῦ τὸν σίδηρον, περισρέφεται. καὶ νεανίσκου τινὸς ἑστῶτος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Αμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομΦαίαν, διὰ τὸ μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὸν τοῦτο δύνασθαι ποιῆσαι, πάραχεῖν αὐτῷ τελευ-

apud eos lex obtinuit, vt aequas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam peruenissent Danides, misit de praeda omnibus ex tribu Iudae familiaribus suis et amicis. Atque ita quidem facta sunt quae ad Sicellensium direptionem et Amalecitarum caedem spectant.

7. Cum autem Palaestini Hebraeis congrederentur, et acriter vtrinque pugnaretur, superiores quidem fiunt Palaestini, plurimosque ex aduersa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex eiusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, vt pulchre morerentur et intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se conuertunt; atque multitudine circumdati occumbunt, magna Palaestinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Ionathas et Aminadabus et Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebraeorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio et confusio et caedes, hostibus a tergo instantibus. Saulus autem, valida suorum caterua stipatus, fugit. atque missis a Palaestinis iaculatoribus et sagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipse vero cum pulchre dimicasset, et multa vulnera accepisset, vt nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam vt seipsum interimeret; armigero vero imperat vt se stricto ense transfigeret, ne viuus in hostium potestatem veniret. Armigero autem non audente dominum suum occidere, ipse suo gladio educto, sibique eius mucrone admoto, in eum se proiicit: cumque ensem suum in se impellere non valeret, neque eum sibi impingendo traiicere, sese circumagit. atque iuuene quodam propter eum adstante, cum interrogasset quisnam esset, audissetque esse Amalecitam, orabat vt gladio sibi ab eo impacto, id quod

τὴν ὁποίαν αὐτὸς βύλεται. ποιήσας δὲ τῦτο, καὶ περιελόμενος τὸν περὶ τὸν βραχίονα αὐτῦ χρυσὸν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον, ἐκ ποδῶν ἐγένετο. θεασάμενος δ' ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σάυλον ἀνηρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. διεσώθη δ' ὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων τῦ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλύμενον Γελβυὲ ὄρος. ἀκύσαντες δὲ τῶν Εβραίων οἱ τὴν κοιλάδα πέραν τῦ Ιορδάνυ κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σάυλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς ὀχυρωτάτας κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμυς εὑρόντες, κατῴκησαν.

η'. Τῇ δ' ἐπιύσῃ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τὰς τῶν πολεμίων νεκρὰς ἐπιτυγχάνυσι τοῖς τῦ Σαύλυ καὶ τῶν παίδων αὐτῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες ἀποτέμνυσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς· καὶ κατὰ πᾶσαν περιήγγειλαν τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ Ασάρτειον ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσαύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἦκυσαν οἱ ἐν Ιαβισσῷ πόλει τῆς Γαλαδίτιδος κατοικῦντες, ὅτι λελώβηνται τὸν Σαύλυ νεκρὸν καὶ τὰς τῶν παίδων αὐτῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι περιϊδεῖν ἀκηδεύτυς, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τόλμῃ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώμασιν ἀλκίμυς καὶ ψυχαῖς φέρει· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσὰν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες τὸ σῶμα Σαύλυ καὶ τῶν παίδων αὐτῦ κομίζυσιν εἰς Ιαβισσὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτὰς κωλύσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ Ιαβισσηνοὶ, πανδημεὶ κλαύσαντες, θάπτυσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώρας τόπῳ, Αρύρης λεγομένῳ. καὶ πένθος ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς ἦγαγον, κοπτόμενοι καὶ θρηνῦν-

ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe coniiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum euaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebraei vero, qui vallem trans Iordanem habitabant, quique vrbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum eiuſque filios cecidiſſe, et vniverſos qui cum eo erant periiſſe, relictis vrbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palaeſtini in relictis, quas deſertas inuenerant, ſedem ceperunt.

8. Poſtridie, cum Palaeſtini hoſtes praelio occiſos ſpoliarent, forte inciderunt in Sauli filiorumque eius corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis diuulgarunt hoſtes acie cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero in cruces ſuſtulerunt ad muros vrbis Bethſanae, quae etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Iabiſſi, regionis Galaditidis vrbis, incolae acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum eius cadauera, indignum rati vt inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique et audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque feroces alit haec vrbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli eiuſque filiorum corporibus, ea Iabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter ipſorum virtutem. Iabiſſeni autem vniuerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcherrimo regionis loco, quem Aruram appellant. atque per ſeptem dies cum vxoribus liberiſque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem eiuſ-

τες τὸν βασιλέα καὶ τὰς παῖδας αὐτῆ, μήτε ποτῆ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τῦτο Σάυλος τὸ τέλος ἔχε προφητεύσαντος Σαμυήλυ, διὰ τὸ παρακῦσαι τῆ Θεῆ τῶν ἐπ' Αμαλικίταις ἐντολῶν· καὶ ὅτι τὴν Αχιμελέχυ τῆ ἀρχιερέως γενεὰν, καὶ Αχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε δὲ, Σαμυήλυ ζῶντος, ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα· τελευτήσαντος δὲ, δύο καὶ εἴκοσι. καὶ Σάυλος μὲν ὕτως κατέτρεψε τὸν βίον.

que filios, ita vt neque potum deguſtarent neque cibum.

9. Hunc Saulus finem habuit, iuxta Samueli vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; et quod totam Achimelechi cognationem ſuſtulerit, ipſumque Achimelechum, et vrbem pontificum. Regnauit autem viuente Samuelo annis octodecim, poſt mortem vero eius annis duobus et viginti. Et quidem Saulus hoc modo e vita exceſſit.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα.

α΄. ΩΣ Δαυΐδης μὲν τῆς μιᾶς Φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, τὰ δ' ἄλλα πλήθης ὁ Σαοὺλα πᾶς.

β΄. Οτι, τούτου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυΐδης παρέλαβεν.

γ΄. Ως πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυΐδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκισε δ' εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

δ΄. Οτι Δαυΐδης στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις ἐνίκησεν.

ε΄. Η γενομένη πρὸς Εἴραμον τῶν Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυΐδην φιλία.

ς΄. Ως τοῖς πέριξ ἔθνεσι στρατεύσας Δαυΐδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν.

ζ΄. Η γενομένη πρὸς Δαμασκηνοὺς Δαυΐδου μάχη, καὶ νίκη.

η΄. Πῶς ἐπὶ τοὺς Μεσοποταμίους στρατεύσας ἐκράτησεν αὐτῶν.

θ΄. Οτι, τῶν περὶ τὴν οἰκίαν αὐτῷ στασιασάντων, ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.

ι΄. Ως στρατεύσας Αβεσάλωμος ἐπὶ τὸν πατέρα Δαυΐδην, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

ια΄. Πῶς εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν εὐδαιμόνως.

ιβ΄. Ως ἔτι περιὼν Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

ιγ΄. Τελευτᾷ Δαυΐδης, καταλιπόντος τῷ παιδὶ πολλὴν ὕλην ἀργυρίου τε καὶ χρυσοῦ καὶ λιθίας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

1. VT *Dauides quidem vni tribui imperauit in vrbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.*
2. *Quod, illo amicorum insidiis occiso, Dauides in vniuersos imperium obtinuit.*
3. *Vt Dauides obsessis Hierosolymis, captaque vrbe, Chananaeos quidem ex ea eiecit, Iudaeis vero habitandam dedit.*
4. *Quod Dauides a Palaestinis bello impetitus apud Hierosolyma victoriam obtinuit.*
5. *Amicitiae foedus inter Hiramum Tyriorum regem et Dauiden.*
6. *Vt Dauides, cum in gentes finitimas expeditionem fecisset easque subegisset, tributum illis imperauit.*
7. *Dauides cum Damascenis acie dimicat, victoriamque reportat.*
8. *Quomodo Mesopotamios, bello eis illato, deuicit.*
9. *Quod, mota ab ipsius domesticis seditione, a filio ex imperio abactus erat in regionem Transiordanianam.*
10. *Vt Abesalomus, cum bellum patri Dauidi intulisset, cum exercitu suo periit.*
11. *Quomodo [Dauides] regnum recuperauit, et feliciter vixit.*
12. *Vt, dum in viuis esset, Solomonem filium suum imperare voluit.*
13. *Dauides diem obit, argenti magna vi aurique et lapidum pretiosorum filio suo relicta.*

ΚΕΦ. α'.

Ως Δαυΐδης μὲν τῆς μιᾶς Φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, τῷ δὲ ἄλλῳ πλήθει ὁ Σαοὺλ πᾶς· καὶ ὡς πολέμῳ ἐμφυλίῳ γενομένῳ τελευτῶσιν Ασάηλος καὶ Αβένηρος.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ ταύτην γενέσθαι τὴν μάχην, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Δαυΐδης, τὺς Αμαληκίτας νικήσας, εἰς Σίκελλαν ὑπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτῷ δύο ἡμέρας ἔχοντος ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ παραγίνεταί διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης τῆς πρὸς Παλαιστίνους ὁ τὸν Σαοὺλον ἀνελών· τήν τε ἐσθῆτα περιῤῥηγμένος, καὶ τὴν κεφαλὴν τέφρα περιχεάμενος. καὶ προσκυνήσας αὐτὸν, πυνθανομένῳ, πόθεν ἥκοι τοιοῦτος, ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν μάχης ἔλεγε. γενέσθαι δ' ἀτυχὲς αὐτῆς τὸ τέλος ἐδήλου· πολλῶν μὲν ἀναιρεθεισῶν τοῖς Εβραίοις μυριάδων, πεσόντος δὲ καὶ τῶ βασιλέως αὐτῶν Σαοὺλ μετὰ τῶν τέκνων. ταῦτα δὲ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς παρατυχὼν τῇ τροπῇ τῶν Εβραίων καὶ τῷ βασιλεῖ πεφευγότι παρών· ὃν καὶ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων λαμβάνεσθαι, παρακληθεὶς αὐτὸς ὡμολόγει. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ἐπιπεσόντα, διὰ τὴν τῶν τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀσθενῆσαι κατεργάσασθαι. καὶ σύμβολα δ' αὐτῷ τῆς ἀναιρέσεως ἐπεδείκνυε, τόν τε περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσὸν τῷ βασιλέως καὶ τὸν στέφανον, ἃ περιδύσας τὸν Σαοὺλ νεκρὸν κομίσειεν αὐτῷ. Δαυΐδης δὲ, μηκέτ' ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ' ἐναργῆ τεκμήρια τῷ Σαοὺλ θανάτῳ βλέπων, καταῤῥηγνύει μὲν τὴν ἐσθῆτα· κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν ἑταίρων ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν. ἐποίει δ' αὐτῷ τὴν λύπην χαλεπωτέραν καὶ ὁ Σαοὺλ πᾶς Ιωνάθης, πιστότατός τε ὢν Φίλος αὐτῷ, καὶ σωτηρίας αἴτιος γεγενημένος. τοσαύτην δ' ἐπεδείξατο τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς Σαοὺλον εὔνοιαν, ὡς μὴ μόνον ἐπὶ τεθνηκότι χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ' αὐτῷ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τὸν βίον· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποκτείναντα

CAP. I.

Vt Dauides quidem vni tribui imperauit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: vtque bello ciuili conflato moriuntur Asaëlus et Abenerus.

CONTIGIT autem vt eo die haec pugna committeretur, quo Dauides de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. Cum vero iam biduum fuisset Sicellae, die tertio aduenit quidam, e pugna cum Palaestinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus et capite puluere consperso. Isque, Dauide adorato, ab eo interrogatus, vndenam ita veniret, ab Israëlitarum pugna cum Palaestinis dicebat. eius autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebraeorum myriadibus caesis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis eius interempto. Atque haec se pro certis nunciare aiebat, vt qui cum Hebraeis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret vt ab hostibus caperetur, et ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam vt se conficeret. Quin et caedis ipsius signa haud dubia ostendebat, armillas regis aureas et coronam, quas Saulo mortuo detraxerat vt eas illi afferret. At Dauides, cum non iam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Ionathas Sauli filius, qui et amicus ei fidissimus et salutis ipsi auctor fuerat. Tam illustris autem eius erat virtus, tantaque beneuolentia Saulum prosequutus est, vt non solum aegerrime tulerit eius interitum, saepius licet ab eo in vitae discrimen adductus; sed et occisorem illius supplicio affecerit. nam cum ei dixisset, quod

κολάσαι. φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς αὐτῷ γένοιτο κατήγορος ἀνελὼν τὸν βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς εἴη πατρὸς Αμαληκίτου γένος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπολέσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ θρήνους καὶ ἐπιταφίους ἐπαίνους Σαύλου καὶ Ιωνάθου· ὅσοι καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

β'. Ἐπεὶ δὲ τάχιστα ἐξετίμησε τὸν βασιλέα, παυσάμενος τοῦ πένθους, ἤρετο τὸν Θεὸν διὰ τοῦ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τῆς Ιούδα καλουμένης Φυλῆς. φήσαντος δ' αὐτοῦ διδόναι Χέβρωνα, καταλιπὼν τὴν Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην παραγίνεται, τάς τε γυναῖκας εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ, δύο δὲ ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς Φυλῆς τῆς προειρημένης λαὸς, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δ' ὅτι τὸν Σαύλου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν Ιαβίσσῳ τῆς Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς, ἐπαινῶν καὶ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν αὐτοῖς τῆς πρὸς τοὺς τεθνηκότας σπουδῆς ὑπισχνούμενος· ἅμα δὲ καὶ δηλῶν ὡς ἡ Ιούδα Φυλὴ κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Ὁ δὲ τοῦ Σαύλου μὲν ἀρχιστράτηγος Αβένηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσόντα τὸν βασιλέα καὶ τὸν Ιωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, ἐπεχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν περιλειπόμενον ἐξαρπάσας υἱὸν αὐτοῦ, Ἰέβοσθος δ' ἐκαλεῖτο, διαβιβάζει πρὸς τὸν πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ παντὸς ἀποδείκνυσι τοῦ πλήθους βασιλέα, πάρεξ τῆς Ιούδα Φυλῆς. βασίλειον δ' ἐποίησεν αὐτῷ γῆν, κατὰ μὲν τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν Μάναλιν, κατὰ δὲ τὴν Ελλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δ' ἐκεῖθεν Αβένηρος μετὰ στρατιᾶς ἐπιλέκτου, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τῆς Ιούδα Φυλῆς προαιρούμενος, ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσεν Δαυΐδην. ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυΐδου Ιώαβος, ὁ Σαρουΐας μὲν παῖς, πατρὸς δὲ Σαρεὶ, ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυΐδου γεγονώς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν Αβεσσαίου καὶ Ασαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυΐδου ὁπλιτῶν. καὶ περιτυχὼν ἐπί τινος

ipſe ſui accuſator exſtiterit, qui regem interfecerat; dicitque oriundum eſſe patre genere Amalecita, eum interimi praecepit. Praeterea autem naenias compoſuit et laudationes funebres in gratiam Sauli et Ionathae, quae etiamnum manent.

2. Poſtquam vero regi haec iuſta perſoluiſſet, luctu finito, Deum per prophetam conſuluit, quamnam ex vrbibus, tribus quae Iudae dicitur, ad habitandum ſibi daret. cumque reſpondiſſet, illi ſe dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, vxores ſuas ſecum adducens (duae enim erant) ſuorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus praedictae omnis profectus ipſum regem creant. Cum vero audiſſet, quod labiſſi, regionis Galaditidis vrbis, incolae Saulum eiuſque filios ſepeliuiſſent, miſit ad eos, qui facinus eorum praeclarum laudarent et approbarent, quique ſe illis gratias pro ipſorum in defunctos ſtudio relaturum eſſe pollicerentur; praetereaque illi nunciarent, Iudae tribum regem ſe conſtituiſſe.

3. Caeterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum nouit cecidiſſe regem vna cum Ionatha et duobus aliis eius filiis, reditu in caſtra accelerato, filioque eius ſuperſtite abrepto, nomine quidem Ieboſtho, cum eo traiicit ad populum ex altera Iordanis ripa, et in vniuerſos Iſraëlitas, excepta tribu Iudae, regem eum conſtituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Graeca vero Caſtra. Caeterum Abenerus inde cum electiſſimis exercitus viris properauit, volens ante omnia praelio cum tribu Iudae congredi, ex indignatione quod Dauiden regem creauiſſent. Ioabus autem, matre quidem Saruiae filius, patre vero Suri, Dauidis autem ex ſorore nepos, exercitus ipſius dux, ei occurrit, etiam cum Abeſſaeo et Aſaële fratribus ſuis, et vniuerſo Dauidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud vr-

κρηνίδος ἐν Γαβαῶ πόλει, παρατάσσεται πρὸς μάχην. τῦ δ' Αβενήρε φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βύλεσθαι πότερος αὐτῶν ἀνδρειοτέρας στρατιώτας ἔχει, συντίθεται παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προσελθόντες τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν παρατάξεων οἱ πρὸς τὴν μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, σπῶνται τὰς μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες αὐτὲς, ἔπαιον εἰς τὰς πλευρὰς καὶ τὰς λαγόνας ἀλλήλους ταῖς ῥομφαίαις, ἕως ἅ πάντες ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τύτων, συνέῤῥηξε καὶ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἠττήθησαν οἱ τῦ Αβενήρε. καὶ τραπέντας ὐκ ἀνίει διώκων ὁ Ιώαβος. ἀλλ' αὐτός τε ἐπέκειτο παρακελευόμενος τὺς ὁπλίτας ἐκποδὼς ἕπεσθαι, καὶ μὴ κάμνειν ἀναμεῖναντας. οἵ τε ἀδελφοὶ προθύμως ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ διαφανέστερος τῶν ἄλλων μάλιστα ὁ νεώτερος Ασάηλος· ἐπί τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, ἅ γὰρ ἀνθρώπυς ἐνίκα μόνυς, ἀλλὰ καὶ ἵππον καταῤῥάντα εἰς ἅμιλλαν λέγυσι παραδραμεῖν· ὃς καὶ τὸν Αβένηρον ἐδίωκεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τῆς ἐπ' ὀρθὸν Φορᾶς εἰς ἑδέτερον ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν. ἐπισραφέντος δὲ τῦ Αβενήρε, καὶ κατασοφίζεσθαι τὴν ὁρμὴν αὐτῦ πειρωμένε, καὶ ποτὲ μὲν εἰπόντος, ἑνὸς τῶν ἑαυτῦ στρατιωτῶν ἀφέμενος τῆς διώξεως ἀφελεῖσθαι τὴν πανοπλίαν, πάλιν δ', ὡς ὐκ ἔπειθε τῦτο ποιεῖν, καταχεῖν αὐτὸν καὶ μὴ διώκειν παραινοῦντος, μὴ κτείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ παῤῥησίαν· ἅ προσέμενον δὲ τὺς λόγυς, ἀλλ' ἐπιμείναντα τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ δόρυ πλήξας εἰς τὰ πίσω καιρίως, παραχρῆμα ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτῦ διώκοντες τὸν Αβένηρον, ὡς ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον ἅ κεῖσθαι συνέβαινε τὸν Ασάηλον, περισάντες τὸν νεκρὸν ὐκ ἔτι τὺς πολεμίυς ἐδίωκον· ὁ δὲ Ιώαβος αὐτός καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ Αβεσσαῖος, παραδραμόντες τὸ πτῶμα, καὶ τῆς πλείονος ἐπὶ τὸν Αβένηρον σπυδῆς αἰτίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος ὀργὴν λαβόντες, ἀπίσω τάχει καὶ προθυμίᾳ χρώμενοι, μέχρι τόπυ

bem Gabao in eum incidiſſet, aciem ad praelium explicat. Cum autem Abenerus ei dixiſſet, velle ſe reſciſcere vtri illorum praeſtantiores eſſent milites, conuenit inter eos, vt duodeni vtrinque pugnam committerent. Progreſſi igitur in medium inter acies, qui in certamen ab vtriſque ducibus electi erant, cum haſtas in ſe mutuo ieciſſent, ſtringunt gladios, prehenſiſque capitibus alteri alteros tenentes, latera et ilia ſibi inuicem gladiis confoderunt, vſque dum omnes quaſi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidiſſent, caeteri ex vtroque exercitu conflixerunt; et poſtquam ſummis viribus dimicatum eſſet, Abeneri milites ſuccubuerunt. Verſos deinde in fugam Ioabus non deſtitit perſequi. Sed et ipſe inſtabat, hortatus ſuos vt e veſtigio inſequerentur, et nequaquam occidendo fatiſcerent; fratres etiam ſui acriter pugnarunt, praecipueque natu minimus Aſaëlus prae reliquis maxime conſpicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines ſolum celeritate ſuperabat, ſed et equum cum eo contendentem curſu praeuertiſſe dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque inſequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus reſpexiſſet, et impetum eius eludere tentaſſet: et nunc quidem monuiſſet, vt, ab eo perſequendo deſiſtens, alicui militum ſuorum arma auferret, nunc vero, vbi ei haec non perſuaſerat, precibus obſecraſſet, vt ſe reprimeret et perſequi deſineret, ne fratris eius in conſpectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moueretur, ſed inſequi perſiſteret, Abenerus dum fugientis more haſtam teneret, a tergo opportune ictu illato, ſtatim eum confecit. Qui vero cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam in locum venerant, vbi forte Aſaëlus iaceret, mortuum circumſtantes non amplius hoſtes perſequebantur. Ioabus autem et frater eius Abeſſaeus, cadauer curſu praeteruecti, maiorique ſtudio ex ira ob fratrem occiſum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac

τινὸς, Αμμάταν καλῦσι, ἐδίωξαν τὸν Αβένηρον, ἤδη περὶ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβὰς δ' ἐπί τινα βουνὸν, ὡς ἔγνω ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μετὰ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, αὐτός τε κατεσκέπτετο καὶ τὸν Αβένηρον. τότε δὲ ἀνακεκραγότος καὶ φήσαντος, μὴ δεῖν ἄνδρας ὁμοφύλους εἰς ἔριδα καὶ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν Ασάηλον, ὃς παραινοῦντος μὴ διώκειν οὐκ ἐπείθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας καὶ παράκλησιν ἡγησάμενος τούτους τοὺς λόγους ὁ Ιώαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημάνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ἐπὶ πολὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ ὅτος μὲν ἐπ' ἐκείνῃ καταστρατοπεδεύεται τῇ τόπῳ τὴν νύκτα ταύτην· Αβένηρος δὲ δι' ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τοῦ Σαούλου παῖδα εἰς τὰς παρεμβολὰς Ιέβοσθον. τῇ δ' ἐχομένῃ τοὺς νεκροὺς Ιώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας ἐκήδευσεν. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν Αβενήρου στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τῶν δὲ Δαυΐδου δέκα πρὸς τοῖς ἐννέα, καὶ Ασάηλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες ἐκεῖθεν Ιώαβος καὶ Αβεσσαῖος εἰς Βηθλέμην, καὶ θάψαντες ἐν τῷ πατρίῳ μνήματι, πρὸς Δαυΐδην εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἤρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Εβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμεινεν ἄχρι πολλοῦ· τῶν μὲν μετὰ Δαυΐδου κρειττόνων ἀεὶ γινομένων καὶ πλέον ἐκ τοῖς κινδύνοις φερομένων, τῶν δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν κατὰ πᾶσαν ἡδὸν ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Εγένοντο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ παῖδες τῷ Δαυΐδῃ, τὸν ἀριθμὸν ἓξ, ἐκ γυναικῶν τοσούτων. ὧν ὁ μὲν πρεσβύτατος ἐκ μητρὸς Αχινᾶς γενόμενος, Αμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Αβιγαίας, Δανίηλος· τῷ τρίτῳ δ' ἐκ τῆς Θολομαΐου θυγατρὸς Μαχάμης φύντι τοῦ Γεσσιρῶν βασιλέως, Αβεσάλωμος ὄνομα· τὸν δέ γε τέταρτον Αδωνίαν ἐκ γυναικὸς Αγγίθης προσηγόρευσε· τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς Αβιταάλης, καὶ τὸν ἕκτον Γεθραάμην τῆς Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τοῦ δ' ἐμφυλίου πολέμου συνεστῶτος, καὶ

alacritate vſque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum perſequuti ſunt, cum iam ſol occideret. At colle quodam adſcenſo, in eodem loco cum tribu Beniamitide conſtitit Ioabus, et illos conſpiciebat et Abenerum. Hic vero cum vocem ſuſtuliſſet et dixiſſet, non oportere inter populares contentionem et pugnam conciere; in culpa enim fuiſſe fratrem eius Aſaëlum, cui, ipſo illum obſecrante, non perſuaſum erat vt ab inſequendo ceſſaret, proptereaque percuſſus occubuit: Ioabus ei aſſenſus, ſeque hiſce verbis bene admonitum eſſe ratus, ſigno tuba dato ſuos reuocat, et ne vlterius perſequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco caſtris poſitis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Iordaneque fluuio traiecto, in caſtra peruenit ad Ieboſthum Sauli filium. Die autem ſequenti Ioabus, recenſitis caeſorum cadaueribus, omnes ſepulturae mandauit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti et ſexaginta; e Dauidicis vero vndeviginti, praeter Aſaëlum. cuius corpus cum Ioabus et Abeſſaeus inde Bethlemen deportaſſent, et in ſepulchro eius patrio ſepeliuiſſent, ad Dauiden in Chebronem reuerſi ſunt. Ex illo itaque tempore inteſtinum inter Hebraeos gliſcebat bellum, et aliquamdiu perdurabat: ita vt Dauidicis quidem vires ſemper augerentur, et ex periculis in maius proueherentur; Sauli vero filiis et qui eis parebant quotidie fere minuerentur.

4. Sub hoc autem tempus et filii Dauidi nati erant numero ſex, e totidem vxoribus. Quorum natu quidem maximus, e matre Achina ſuſceptus, Amnon vocabatur: ſecundus vero, ex vxore Abigaea, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomaei regis Geſſiritarum filia prognato, nomen erat Abeſalomus: at quartum ex vxore Aggitha vocauit Adonian: quintum vero Saphatian ex Abitaala, ſextumque ex Aegla natum Gethraaman cognominauit. Cum autem bellum ciuile conflatum eſſet, et crebro ad manus venirent conſligerentque vtriuſ-

συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχην πυκνῶς τῶν μεθ' ἑκατέρου τῶν βασιλέων, Ἀβένηρος ὁ τοῦ Σαούλου παιδὸς ἀρχιστράτηγος, συνετός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνουν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμεῖναι τῷ Ἰεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνου φρονοῦντες. ὕστερον δ' ἐν ἐγκλήματι γενόμενος ὁ Ἀβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαούλου παλλακῇ, Ῥαισφᾶ μὲν τοὔνομα, Σιβάθου δὲ θυγατρὶ, καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ἰεβόσθου, περιαλγήσας καὶ θυμωθεὶς ὡς ὑπ' οὐδενὸς τῶν παρ' αὐτῷ τυγχάνοι πάσῃ προθυμίᾳ περὶ αὐτὸν χρώμενος, ἠπείλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Δαυίδην περιστήσειν, ἐπιδείξειν δ' ὡς ὑπὸ διὰ τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν ἄρχει τῶν πέραν Ἰορδάνου, διὰ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα παρὰ Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἠξίου, ἢ μὴν ἕξειν αὐτὸν φίλον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ μὲν Σαούλου παῖδα ποιήσασθαι παιδὸς, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἤθη ἐφ' οἷς Ἀβένηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ πρῶτον ἐκμήριον παρασχεῖν τῶν συνθηκῶν ἀξιώσαντος, ἀναστήσαντα πρὸς αὐτὸν Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαισίνων κεφαλὰς ἑξακοσίας. ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτῷ τὴν Μιχάλαν, ἀποσπάσας Φελτίου, τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τοῦτο καὶ Ἰεβόσθου συμπράξαντος. ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γεγηρακότας τοῦ πλήθους καὶ ταξιάρχους καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμως ἀποστῆναι μὲν Ἰεβόσθου, Δαυίδῃ δὲ προσθέσθαι, ταύτης ἀποστρέψειε τῆς ὁρμῆς, νῦν μέντοιγε ἐπιτρέποι χωρεῖν εἰ βάλονται. καὶ γὰρ εἰδέναι "τὸν Θεὸν διὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου Δαυίδην χειροτονήσαντα πάντων Ἑβραίων βασιλέα, προειπεῖν δ' ὅτι Παλαισίνους ἐκεῖνος αὐτοὺς τιμωρήσεται, καὶ ποιήσει κρατήσας ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ

que regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui et vir prudens erat, et multitudinem habuit in eum valde propenſam, effecit vt omnes a Ieboſtho ſtarent: et aliquamdiu in eius fide permanſerunt. Poſtea vero, cum accuſaretur Abenerus, eique obiiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Raeſpha, Sibathi vero filia) rem habuiſſet, et a Ieboſtho reprehenderetur, dolore percitus iraque incenſus, quaſi meritam ab eo non acceperit gratiam, cuius rebus ſumma cum alacritate ſtuduit, minatus eſt quidem ſe regnum ad Dauiden translaturum eſſe, palamque facturum quod non propria virtute et prudentia Transiordanianis imperaret, ſed ſua in exercitu gubernando peritia et fide. miſſiſque in Chebronem ad Dauiden legatis, obſecrabat vt iuramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipſum habiturus eſſet ſocium et amicum, cum populo perſuaſerit vt a Sauli quidem filio deficerent, eum vero omnium Iſraëlitarum regem conſtituerent. Poſtquam autem Dauides foedus cum eo percuſſiſſet (nam ſibi grata erant ea quae Abenerus apud ipſum per legatos egerat) atque in primum fidei ſibi datae indicium poſtulaſſet, vt eius beneficio Michala vxor ſibi reſtitueretur, quam magno ſui periculo emerat, et ſexcentis Palaeſtinorum capitibus, pro illa in vxorem ducenda ad Saulum patrem allatis; ipſi quidem Michalam mittit Abenerus, a Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abſtractam, adiuuante etiam Ieboſtho. Scripſerat enim illi Dauides vt vxorem ſuam iure reciperet. Quin et Abenerus, conuocatis ſenioribus populi et centurionibus et tribunis, apud ipſos huiuſmodi verba fecit; "quod illos, cum in "eo eſſent vt a Ieboſtho deſciſcerent et ſeſe Dauidi ad- "iungerent, ab iſto impetu et voluntate auerterit; nunc "vero illis poteſtatem faciat ad ipſum eundi, ſi vellent: "nam et ſibi compertum eſſe, Deum, cum per Samue- "lum prophetam Dauiden omnium Hebraeorum regem "conſtituiſſet, etiam praedixiſſe, fore vt ille ipſe poe- "nas a Palaeſtinis exigeret, illoſque deuictos ſub iugum

ἡγεμόνες, ὡς καὶ Αβένηρος γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον προσέλαβεν, τὰ Δαυΐδου φρονεῖν μετεβάλλοντο. πειθέντων δὲ τούτων, Αβένηρος συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτιν φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαντες Ιεβόσθου σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντικρούοντας ἑώρα, προσιθεμένους δ' οἷς ἐβούλετο, παραλαβὼν ὡς εἴκοσι τῶν ἑταίρων, ἦκε πρὸς Δαυΐδην, τὰς δεξιὰς παρ' αὐτοῦ λαμβόμενος αὐτός· πιστότερα γὰρ τῶν δι' ἄλλου πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι ποιοῦμεν εἶναι δοκεῖ· καὶ προσέτι τοὺς γενομένους αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημαίνων. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλεπομένῳ παραδώσῃ τὴν ἀρχήν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δὲ τοῦ Δαυΐδου τὸν Αβένηρον, οὐδὲ ὀλίγον διαλιπὼν εἰς Χεβρῶνα ἦκεν Ιώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Αβένηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ συνθήκαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ ποιήσηται τάξει, συνεργόν τε τῆς βασιλείας ἐσόμενον, καὶ τἄλλα δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς ὑποδραμεῖν, αὐτὸς δ' ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακοῦργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἄπεισι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι παραινῶν, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Αβένηρος συντίθεται. πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονείαν· ἐπὶ δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα, μεθ' ἧς ἐβούλετο νῦν ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν κατασκευαζομένων ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τὸν Δαυΐδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον ἑώρα, τρέπεται ταύτης τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρίνας Αβένηρον ἀποκτεῖναι, πέμπει τοὺς ἐπιδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι προσέταξεν αὐτὸν καλεῖν ἐκ τοῦ Δαυΐδου

"mitteret". Cum haec audiſſent ſeniores et exercitus duces, quodque Abenerus haud aliter, ac illi prius, ſenſerit, eo adducti ſunt vt Dauidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Beniamiticam conuocat (nam ex ea erant omnes Ieboſthi ſatellites) atque haec apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animaduertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, e ſociis circiter viginti aſſumptis ad Dauiden ſe contulit, vt ipſemet ab eo iurisiurandi fidem acciperet (iis enim quae per alios fiunt firmiora eſſe videntur quae noſmetipſi gerimus) ſimulque vt ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque vniuerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſaeque ſplendidae et magnificae per aliquot dies adhibuiſſet, petiit Abenerus dimitti ad populum ei adducendum, vt praeſenti videntique imperium traderet.

5. Caeterum vbi a Dauide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim vt abiit Chebronem venit Ioabus, copiarum Dauidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, et paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, vt qui regnum ei conciliaturus eſſet, et praeterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas et temporibus quaſque ſuis accommodandas, ipſe vero imminueretur et exercitus imperium amitteret, malignam prauamque viam et rationem iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans vt ſibi de illo caueret, et iis quae polliceretur Abenerus non temere fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum et omnibus ad inſidias pulchre paratis diſceſſiſſe. Vbi vero haec Dauidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moueri ſenſerat, ad audaciora ſtatim aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit vt illum aſſequuti Dauidis

ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτῷ τινὰ περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὸν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντος εἰπεῖν. Αβένηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων· κατέλαβον γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ Βησιρᾶ καλουμένῳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑπεισδόμενος τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ἰώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑποκρίνονται γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν ἐπὶ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ἀποσπᾷ μὲν τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, παραγαγὼν δὲ εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Αβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ὑπὸ τὴν λαγόνα πάιει. καὶ τελευτᾷ μὲν Αβένηρος τὸν ἐνεδρευθεὶς τὸν τρόπον ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε τιμωρήσαντος Ασαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα βαλὼν Αβένηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὲ τἀληθὲς εἶχε, δείσαντος περὶ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς ἀφαιρεθείη, λάβοι δὲ παρὰ Δαυΐδῃ τὴν πρώτην τάξιν Αβένηρος. ἐκ τούτων ἄν τις κατανοήσειεν, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ τῷ μηδενὶ τούτων παραχωρῆσαι. κτήσασθαι γὰρ αὐτὰ ποθοῦντες, διὰ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείροσι τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς παραμονῆς περιποιοῦσιν· ὡς οὐχ ὁμοίῳ δεινῷ τυγχάνοντος [μὴ] πορίσασθαι τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ συνήθη τοῖς ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς γενόμενον ἔτι ταύτην ἀπολέσαι. τούτῳ δὲ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς, διὰ τοῦτο καὶ χαλεπώτερα μηχανῶνται καὶ τολμῶσιν ἔργα πάντες φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

ς'. Δαυΐδης δ' ἀκούσας ἀνηρημένον τὸν Αβένηρον, ἤλγησε μὲν τὴν ψυχὴν, ἐμαρτύρατο δὲ πάντας, ἀνατείνων εἰς τὸν Θεὸν τὴν δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς ὅτε κοινωνὸς εἴη τῆς Αβενήρου σφαγῆς, ὅτε κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀπο-

nomine reuocarent, quasi ipse nonnulla de rebus suis cum eo communicanda haberet, quae, dum ille aderat, ipsi e memoria exciderant. Abenerus autem, vt ea quae retulerunt nuncii acceperat, (ipsum enim assequuti sunt in loco quodam, cui nomen Besira, viginti stadiis a Chebrone dissito) nihil eorum quae euentura erant suspicans ad vrbem reuersus est. At Ioabus, cum ei ad portam obuiam veniisset, et benigne eum excepisset, viri summe beneuoli amicique speciem prae se ferens (fit enim saepiuscule, vt, ne qua detur insidiarum suspicio, vere bonorum mores simulent, quibus in animo est flagitii aliquid patrare) ipsum quidem a suis seducit, quasi in secreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portae locum solitarium, vno fratre Abessaeo praesente, stricto gladio subter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo insidiis exceptus a Ioabo, qui, vt ipse quidem dicebat, vltus fuerat fratrem Asaëlum, quem Abenerus se pertinaciter insequentem occiderat in praelio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hisce quidem ipse priuaretur, primum vero honoris locum a Dauide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perspicere, quanta et qualia solent homines audere, vt superiora omnia habeant et principatum obtineant, et nemini hisce cedant. nam dum ista adipisci desiderant, per mala innumera ad ea grassantur; et veriti ne eadem aliquando amittant, vt quam diutissime illis permaneant, etiam peiora facere non dubitant: existimantes haud adeo graue esse ad tantum potestatis fastigium non peruenire, ac vt quis commodis eius assuetus iisdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitosissimum sit, ideo omnes ea amittendi metu nihil vtut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem satis est paucis admonuisse.

6. Dauides autem, cum audisset Abenerum peremptum esse, animo quidem indoluit, dextraque ad Deum porrecta et voce sublata testatus est omnes; neque se Abneri caedis conscium fuisse, neque illum se iubente vo-

θάνοι. ἀρὰς κατὰ τῦ πεφονευκότος αὐτὸν δεινὰς ἐτίθε-
το, καὶ τὸν οἶκον ὅλον αὐτῦ, καὶ τὺς συμπράξαντας ὑπευ-
θύνυς ἐποιεῖτο ταῖς ὑπὲρ τῦ τετελευτηκότος ποιναῖς. ἔμελε
γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τὰς πίστεις καὶ τὺς ὅρκυς, ὃς
ἔδωκεν Αβενήρῳ, τὸν εἰρᾶσθαι. προσέταξε μέντοιγε παν-
τὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζο-
μένοις τιμᾶν αὐτῦ τὸ σῶμα, περιῤῥηξαμένυς μὲν τὰς ἐσθῆ-
τας, ἐνδύντας δὲ σάκκυς· ταῦτα δὲ ποιεῖν, προάγοντας
τὴν κλίνην. αὐτὸς δ' ἑφείπετο μετὰ τῶν γεγηρακότων καὶ
τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις
ἐνδεικνύμενος τό τε εὔνουν τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τὴν ἐπὶ
τεθνηκότι λύπην, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην αἱρε-
θηναι. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ
ἐπιταφίυς τε συγγραψάμενος θρήνυς, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τά-
φυ ταῖς πρώτος ἀνεκλαύσατο καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις.
οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Αβενήρ συνέχεε θάνατος, ὡς μηδὲ τρο-
φὴν ἀναγκαζόντων αὐτὸν τῶν ἑταίρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε
γεύσασθαι μηδενός, ἄχρις ἡλίυ δυτμῶν. ταῦτ' εὔνοιαν αὐτῷ
παρὰ τοῦ πλήθυς ἐγέννησεν. οἵ τε γὰρ πρὸς τὸν Αβένηρον
φιλοτέργως διακείμενοι, σφόδρα αὐτοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν τι-
μὴν ἀποθανόντα, καὶ φυλακὴν τῆς πίστεως ἠγάπησαν·
ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσειε τῶν νομιζομένων, ὡς συγγενῆ
καὶ φίλον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθρὸν γενόμενον ὑβρίσειεν ἀκόσμῳ
ταφῇ καὶ ἠμελημένῃ τότε. ἀλλ' ὡς πᾶν ἐπὶ χρηστῷ καὶ ἡμέ-
ρῳ τὴν φύσιν ἔχαιρε, τὴν αὐτὴν ἑκάστυ λογιζομένυ πρόνοιαν
εἰς αὐτὸν τῦ βασιλέως ἐν τοῖς ὁμοίοις, οἵπερ τυγχάνοντα
τὸν Αβενήρ νεκρὸν εἶδεν. πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυίδην
ἁλίσκεσθαι δόξης ἀγαθῆς, ποιούμενον πρόνοιαν ἣν εἰκὸς, ὡς
ἠθεῖς ὑπενόησεν ὑπ' αὐτῦ φονευθῆναι τὸν Αβένηρον. ἔλεξέ
δὲ καὶ πρὸς τὸ πλῆθος, "ὡς αὐτῷ μὲν οὐχ ἡ τυχοῦσα γένοι-
"το λύπη ἀνδρὸς ἀγαθῦ τετελευτηκότος, ὑ μικρὰ δὲ τοῖς
"Ἑβραίων πράγμασι βλάβη, σεσηθέντων αὐτῦ καὶ σώζειν
"βελαῖς τε ἀρίστοις καὶ ῥώμῃ χειρῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔρ-
"γοις δυναμένυ. ἀλλὰ θεὸς μὲν, εἶπεν, ᾧ μέλει πάντων,

lenteque occubuiſſe: diras autem graues necis eius auctori imprecatus eſt, atque totam ipſius familiam et facinoris ſocios poenis mortuo perſoluendis deuouebat. Erat enim ſolicitus, ne videretur praeter fidem et iusiurandum, quod Abenero dederat, eum occidiſſe. et quidem populo vniuerſo praecepit, vt virum deflerent et lugerent, et corpus eius ſolennibus honorarent exſequiis, laniatis quidem veſtimentis ſuis, ſaccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipſe autem rex ſequebatur cum ſenioribus viriſque principibus, planctu et lacrymis indicans beneuolentiam qua viuum, et moerorem quo mortuum proſequutus eſt; quodque praeter ipſius voluntatem interemptus fuerit. Caeterum cum ipſum in Chebrone magnifice ſepeliuiſſet, et lamentationes funebres conſcripſiſſet, ipſe ſuper monumentum ſtans primus verbis lamentatus eſt, dein fecit vt alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, vt ne alimentum quidem, ipſum ad id amicis adigentibus, capere voluerit; ſed iurarit nulla de re guſtaturum eſſe, vſque ad ſolis occaſum. Haec magnam ei gratiam apud populum conciliarunt. nam et qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto praeſtitum ab eo honorem ſeruatamque fidem probauerunt: quod ſcilicet ipſum, vt cognatum et amicum, omnibus exſequiarum iuſtis dignatus fuerit, et non vt inimicum turpis et tunc neglectae ſepulturae ignominia affecerit. Sed vniuerſi de eo vtpote natura adeo benigno mitique gaudebant; ſinguli ſecum reputantes regem ſibi in ſimilibus pari modo proſpecturum eſſe, ac Abenerum mortuum ab eo curatum eſſe videbant. Igitur in his Dauides bonae famae potiſſimum ſtudebat, curam omnem et diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita vt nemo Abenerum eius voluntate occiſum eſſe vel minimum ſuſpicaretur. Quin et in haec verba loquutus ad populum, "quod is non mediocrem dolorem ceperit ex viri prae-"ſtantis interitu, nec modicum res Hebraeorum detri-"mentum, amiſſo viro, qui et eos optimo conſilio et ſtre-"nua manu, gliſcente bello, tueri et ſeruare potuit. Ve-

"ὰκ ἐάσει τῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. ἐπισάθω δὲ, ὡς ἀδὲν "ἐγὼ Ἰώαβον καὶ Αβεσσαῖον τὰς Σαρβίας παῖδας ποιεῖν ἀκα- "κός εἰμι, πλέον ἐμᾶ δυναμένας, ἀλλ' ἀποδώσει τὴν ὑπὲρ "τῶν τετολμημένων αὐτοῖς ἀμοιβὴν τὸ θεῖον". καὶ Αβέν- "ρος μὲν εἰς τοιῦτο κατέτρεψε τέλος τὸν βίον.

ΚΕΦ. β'.

Οτι, τᾶ Ιεβόθε φονευθέντος ἐξ ἐπιβκλῆς φίλων, ἅπα- σαν τὴν βασιλείαν Δαυίδης παρέλαβεν.

Ακύσας δὲ τὴν τελευτὴν αὐτᾶ ὁ Σαῦλε παῖς Ιέβοθες, ἃ πράως ἤνεγκεν, ἀνδρὸς ἐτερημένος συγγενᾶς καὶ τὴν βα- σιλείαν αὐτῷ παραχόντος. ἀλλ' ὑπερεπάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Αβενήρε θάνατος. ὰκ ἐπεβίωσε δ' ἀδ' αὐτὸς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ιερέμμωνος υἱῶν· Βα- ὰθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ Θάννος ὄνομα ἦν· ἐπιβκλευθεὶς ἀπέθα- νεν. ἄτοι γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμίται, τᾶ δὲ πρώτε τάγματος, λογισάμενοι δ' ὡς ἂν ἀποκτείνωσιν τὸν Ιέβο- θον, μεγάλων παρὰ Δαυίδε τεύξονται δωρεῶν, καὶ τρα- τηγίας, ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσαι, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον εὑρόντες μεσημβρίζοντα καὶ κοιμώμενον τὸν Ιέβοθον, καὶ μήτε τὰς Φύλακας παρόντας, μήτε τὴν θυρωρὸν ἐγρηγορῦαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὑπό τε τᾶ κόπε καὶ τῆς ἐργασίας, ἣν μετεχειρίζετο, καὶ τᾶ καύματος εἰς ὕπνον καταπεσῦσαν, παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ συνέβαινε κατακεκοιμῆθαι τὸν Σαῦλε παῖδα, κτείνυσιν αὐτόν. καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέ- ρας ποιησάμενοι τὴν πορείαν, ὡς ἂν φυγόντες ἐκ τῶν ἠδικη- μένων πρὸς τὸν λῆψόμενόν τε τὴν χάριν καὶ παρέξοντα τὴν ἀσφάλειαν, εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο· καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τὴν Ιεβόθε, συνίζων ἑαυτὸς ὡς εὖνες, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτᾶ καὶ τῆς βασιλείας ἀνταγωνι- στὴν ἀνῃρηκότας. ὁ δ' ὰχ ὡς ἤλπιζόν ἄτως αὐτῶν προσεδέ- ξατο τὸ ἔργον. ἀλλ' εἰπὼν, "ὦ κάκιστοι καὶ παραχρῆμα

"rum Deus quidem, aiebat, cui res vniuerſae curae ſunt, "hunc vobis inultum eſſe non patietur. Sciatis autem ve- "lim, me infirmiorem eſſe quam vt in Ioabum et Abeſ- "ſaeum Saruiae filios animaduertam: ſed Deus illis ſce- "lerum digna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

CAP. II.

Quod, Ieboſtho amicorum inſidiis occiſo, Dauides omnium Iſraëlitarum imperium obtinuit.

CVM autem mortem eius accepiſſet Ieboſthus Sauli filius, non leuiter id tulit, vtpote viro orbatus ſibi cognato, et qui regnum ſibi conciliarat: ſed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Caeterum et ipſe non diu ſuperſtes erat; ſed aliquanto poſt ex Hieremmonis filiorum (vni quidem Banaothae, alteri vero nomen erat Thannus) inſidiis periit. Hi enim cum eſſent et genere Beniamitae, et primi ordinis, ideoque exiſtimarint, ſi Ieboſthum perimerent ſe magna eſſe a Dauide dona conſequuturos, ſibique munia aut imperatoria aut alia quaedam honorifica ceſſura eſſe, nacti ſolum Ieboſthum in cubiculo meridiantem et dormientem, cum nec cuſtodes adeſſent nec aedium ianitrix vigilaret, ſed et ipſa prae labore et opere, quod in manibus erat, et aeſtu in ſomnum delapſa eſſet, ingreſſi in conclaue, vbi Sauli filium dormiuiſſe contigit, ipſum interficiunt. Dein praeciſo capite et per totam noctem et diem itinere facto, ac ſi ab iis quos laeſerant fugiſſent ad eum qui et gratiam accepturus eſſet, et ſecuritatem daturus, Chebronem peruenerunt: oſtenſoque Dauidi Ieboſthi capite, ſemetipſos ei commendabant, vt propenſae in eum voluntatis, et qui inimicum eius et regni aemulum de medio ſuſtuliſſent. At ille non adeo ac ſperabant illorum facinore delectatus eſt. Sed cum dixiſſet, "O ſceleratiſſimi et iamiam ſupplicium "luituri; num neſciebatis quod a me operae praemium

"δίκην ὑφέξοντες, ἐκ ἔγνωτε πῶς ἐγὼ τὸν Σαοὺλ φονέα "καὶ τὸν κομίσαντά μοι τὸν χρυσοῦν αὐτῷ στέφανον ἠμυνά- "μην· καὶ ταῦτ' ἐκείνῳ χαριζόμενον τὴν ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ "συλλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι. ἢ μεταβλῆθαί με, καὶ "μηκέτ' εἶναι τὸν αὐτὸν ὑπωπτεύσατε, ὡς χαίρειν κακοῖς "ἀνδράσι, καὶ χάριτας ἡγήσασθαι τὰς κυριοκτόνους ὑμῶν "πράξεις, ἀνηρηκότων ἐπὶ τῆς αὐτῆ κοίτης ἄνδρα δίκαιον, "καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμενον, ὑμᾶς δὲ καὶ διὰ "πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐχηκότα. διὸ δώσετε ποινὴν "μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκην δ' ἐμοὶ τῇ, νομίσαντας ἡδέ- "ως ἔξειν με τὴν Ιεβόσθ τελευτὴν, τοῦτον ἀνελεῖν. ἃ γὰρ "ἐδύνασθε μᾶλλον ἀδικήσαι τὴν ἐμὴν δόξαν τῇδ' ὑπολα- "βόντες". ταῦτ' εἰπὼν, πᾶσαν αἰτίαν αὐτὸς αἰτισάμενος, διεχρήσατο· καὶ τὴν Ιεβόσθ κεφαλὴν ἐν τῷ Αβενήρ τάφῳ πάντων ἀξιώσας ἐκήδευσε.

β'. Τούτων δὲ τοιοῦτο λαβόντων τέλος, ἦκον ἅπαντες οἱ τῆ λαῆ τῶν Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυΐδην εἰς Χεβρῶνα, οἵ τε χιλίαρχοι καὶ ἡγεμόνες αὐτῶν, καὶ παρεδίδοσαν αὐτὸς, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι καὶ Σαοὺλ ζῶντος εἶχον πρὸς αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἣν γενόμενον τότε χι- λίαρχον τιμῶντες ἃ διέλιπον· ὅτι τε βασιλεὺς ὑπὸ τῆ Θεῆ διὰ Σαμυήλε τῆ προφήτε χειροτονηθείη καὶ παῖδες αὐτῆ, καὶ ὡς τὴν Εβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνισαμένῳ Παλαιστίνες δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐμφανίζοντες. ὁ δὲ ταύτης τε ἀποδέχεται τῆς προθυμίας αὐτὸς, καὶ παρακαλέσας δια- μένειν, ἃ γὰρ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοῖς ἐκ τῆ τοιούτες εἶναι, κατευωχήσας καὶ φιλοφρονησάμενος, ἔπεμψε τὸν λαὸν παρ' αὐτὸν ἄξοντας ἅπαντα. καὶ συνῆλθον, ἐκ μὲν τῆς Ιούδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ ἑξακισχίλιοι, φοροῦντες ὅπλα θυρεὸν καὶ σειρομάσην. ἕτοι δὲ τῷ Σαοὺλ παιδὶ παρ- έμενον. τούτων γὰρ χωρὶς ἡ Ιούδα φυλὴ τὸν Δαυΐδην ἀπέ- δειξε βασιλέα. ἐκ δὲ τῆς Συμεῶνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ δὲ τῆς Λευίτιδος τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, ἔχοντες ἄρχοντα Ιωάδαμον. μετὰ τούτες ἦν ὁ ἀρχιερεὺς Σά-

"retulerit Sauli interfector, qui ad me coronam eius au-
"ream apportauerat, et quidem cum ipsius in gratiam eum
"interemerit, ne ab hostibus caperetur. an a me mutatum
"et non amplius eundem esse credidistis, vt viris malefi-
"cis delectarer, et pro beneficio haberem domini caedem
"a vobis patratam, qui virum iustum suo in cubili iugula-
"stis, et qui neminem ulla vnquam iniuria affecit, vos
"vero maxima etiam beneuolentia summisque honoribus
"prosequutus est. Quapropter illi qnidem poenas persol-
"uetis supplicio affecti, itidemque mihi quod ipsum sustu-
"leritis, arbitrati me ex eius interitu gaudio exsultaturum.
"haud enim grauius existimationem meam laedere potui-
"stis, quam huiusmodi de me suspicione". Cum haec, inquam, dixisset, iussit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Iebosthi omni cum honore in sepulchro Abeneri sepeliuit.

2. His itaque finitis, vniuersi Hebraeorum proceres ad Dauiden Chebronem conuenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, et semetipsos ei tradiderunt, cum suam in illum viuente adhuc Saulo beneuolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus esset prosequi non destiterunt; simul etiam testificantes, quod a Deo per Samuelum prophetam rex vna cum suis filiis declaratus fuerit, eique soli concesserit Deus vt debellatis Palaestinis terram Hebraeorum illis conseruaret. At ille, alacri hoc in se studio collaudato, hortatusque vt in coeptis permanerent (non enim fore vt eos vnquam poeniteat quod tales se praestiterint) conuiuio et omni comitate exceptos remisit, vt populum vniuersum ad ipsum adducerent. Et conuenerunt ad eum ex Iudae quidem tribu armatorum circiter sex millia et octingenti, arma gestantes scutum et lanceam. Hi vero Sauli filio adhaeserant. nam seorsim ab illis Iudae tribus Dauiden regem creauerat. Ex Symeonis autem tribu septem millia et centum. Ex Leuitica vero quatuor millia et septingenti, Iodamum principem habentes. Post hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII.

δωκος, σὺν εἴκοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς ὁπλῖται τετρακισχίλιοι. ἡ γὰρ Φυλὴ περιέμενεν ἔτι τῶν τῦ γένους τῦ Σαύλ τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα. ἐκ δὲ τῆς Ἐφραΐμ Φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, τῶν δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ δὲ τῆς Μανασσίτιδος Φυλῆς τῦ ἡμίσους μύριοι ὀκτακισχίλιοι τῶν δυνατωτάτων. ἐκ δὲ τῆς Ἰσαχάρ Φυλῆς διακόσιοι μὲν οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, ὁπλῖται δὲ δισμύριοι. ἐκ δὲ τῆς Ζαβυλῶνος Φυλῆς, ὁπλιτῶν ἐπιλέκτων, πέντε μυριάδες, αὕτη γὰρ ἡ Φυλὴ μόνη πᾶσα πρὸς Δαυΐδην συνῆλθεν. ἦτοι πάντες τὸν αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς τῆς Γάδ Φυλῆς. ἐκ δὲ Νεφθαλίτιδος Φυλῆς ἐπίσημοι καὶ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι θυρεῷ καὶ δόρατι. ἠκολούθει δ' ἡ Φυλὴ ἀναρίθμητος ὅσα. ἐκ δὲ τῆς Δανίτιδος Φυλῆς ἐκλεκτοὶ δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. ἐκ δὲ τῆς Ἀσὴρ Φυλῆς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ δὲ τῶν δύο Φυλῶν τῶν πέραν τῦ Ἰορδάνυ καὶ τῦ λοιπῦ τῆς Μανασσίτιδος Φυλῆς, ὡπλισμένων θυρεῷ καὶ δηρὶ καὶ περικεφαλαίᾳ καὶ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. καὶ αἱ λοιπαὶ Φυλαὶ ῥομφαίας ἐχρῶντο. τῦτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χεβρῶνα πρὸς Δαυΐδην συνῆλθε, μετὰ πολλῆς παρασκευῆς σιτίων καὶ οἴνυ, καὶ τῶν πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾷ γνώμῃ τὸν Δαυΐδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ἐπὶ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντος τῦ λαῦ, καὶ κατευωχηθέντος ἐν Χεβρῶνι, ὁ Δαυΐδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἄρας ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς πολιορκήσας Ἱεροσόλυμα Δαυΐδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τὺς Χαναναίυς· ἐνῴκισε δ' εἰς αὐτὴν Ἰεβαίυς.

ΤΩΝ δὲ κατοικούντων τὴν πόλιν Ἰεβυσαίων, γένος δ' εἰσὶν ἦτοι Χαναναίων, ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τὺς πεπηρωμένυς τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις καὶ πᾶν τὸ λε-

cognatis ducibus. Ex tribu autem Beniamitide quater mille ad militiam parati. haec enim tribus adhuc ſuſpenſa erat exſpectatione alicuius ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia et octingenti ex potentiſſimis et viribus praeſtantiſſimis. Ex dimidia vero tribu Manaſſitide octodecim millia potentiſſimorum. Ex tribu autem Iſachari ducenti quidem futurorum praeſcii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectiſſimorum quinquaginta millia. haec enim tribus ſola cum omnibus ſuis ad Dauiden confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quae tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri inſignes et duces mille, armis vtentes ſcuto et haſta. atque eos ſequebatur tribus ſua, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide ſelectorum viginti ſeptem millia et ſexcenti. Ex tribu vero Aſeri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transiordanianis atque parte altera tribus Manaſſitidis centum viginti millia, quibus arma erant ſcutum et haſta galeaque ac gladius. Reliquae etiam tribus gladiis vtebantur. Haec itaque multitudo ad Daviden Chebronem conueniebat cum multo apparatu frumenti et vini, caeterorumque ad victum commodorum, et ad Dauiden regem creandum concordarunt omnes. Cum vero tribus diebus feſta celebraſſet populus et epulatus eſſet in Chebrone, Dauides cum omnibus his copiis illinc motis Hieroſolyma eſt profectus.

CAP. III.

Vt Dauides, obſeſſis Hieroſolymis captaque vrbe, Chananaeos quidem ex ea eiecit; Iudaeis vero habitandam dedit.

IEbuſaei vero qui tum vrbem incolebant, Chananaeorum et ipſi generis ſunt, cum illi ſuas occluſiſſent portas, atque homines caecos et claudos et quoſuis mutilos, in deriſionem regis, impoſuiſſent muro, dicerentque mutilos

λωβημένον σησάντων ἐπὶ χλεύῃ τῦ βασιλέως ἐπὶ τῦ τείχυς, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τὰς ἀναπήρυς, ταῦτα δὲ ἔπραττον καταφρονοῦντες τῆ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι, ὀργισθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ιερσόλυμα. καὶ πολλῆ σπυδῆ καὶ προθυμία χρησάμενος ὡς διὰ τῦ ταύτην ἑλεῖν εὐθὺς ἐμφανίζων τὴν ἰσχύν, καὶ καταπλήξόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον διέκειντο πρὸς αὐτὸν, λαμβάνει κατὰ κράτος τὴν κάτω πόλιν. ἔτι δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω τιμῆς ὑποχέσει καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρυς ἐπὶ τὰ ἔργα τοὺς στρατιώτας παρασκευάσαι, καὶ τῷ διὰ τῶν ὑποκειμένων Φαράγγων ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ ταύτην ἑλόντι στρατηγίαν ἅπαντος τῦ λαῦ δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ Φιλοτιμυμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον ὀκνούντων ὑφίσασθαι δι' ἐπιθυμίαν τῆς στρατηγίας, ὁ Σαρυίας παῖς Ιώαβος ἔφθη τὰς ἄλλυς, καὶ ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν στρατηγίαν ἀπαιτῶν.

β'. Ἐκβαλὼν δὲ τὰς Ιεβυσαίυς ἐκ τῆς ἄκρας, καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ιερσόλυμα, πόλιν αὐτὴν Δαυΐδ προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῆ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ιούδα Φυλῆς ἦρξε μόνης ἐν Χεβρῶνι ἐγένετο ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνες ἕξ. ἀποδείξας δὲ βασίλειον τὰ Ιερσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, τῦ Θεῦ προνουμένυ κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ Ἔιραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ δωρεὰς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμυς, οἳ κατασκευάσειαν βασίλειον ἐν Ιερσολύμοις. Δαυΐδης δὲ τήν τε κάτω πόλιν περιλαβὼν, καὶ τὴν ἄκραν συνάψας αὐτῆ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ περιτειχίσας ἐπιμελητὴν τῶν τειχῶν κατέστησεν Ιώαβον. πρῶτος οὖν Δαυΐδης τὰς Ιεβυσαίυς ἐξ Ιερσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ἐπὶ γὰρ Αβραάμυ τῦ προ-

impedituros ne ipſe ingrederetur (haec autem faciebant prae contemptu ob murorum ſuorum firmitatem) ad iram concitatus Hieroſolyma coepit oppugnare. Et cum multum ſtudii et alacritatis adhibuiſſet, (quaſi ex eius expugnatione ſtatim vires et potentiam ſuam oſtenderet, metumque incuteret aliis, ſi qui ſimiliter ac illi in ipſum affecti eſſent) vi vrbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, ſtatuit rex pollicitatione praemii et honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promiſitque ſe ei totius exercitus imperium daturum eſſe, qui per ſubiecta praecipitia in arcem euaſiſſet. Cum vero eo certatim omnes eniterentur, et cupiditate praefecturae accenſi nullum laborem ſuſtinere detrectarent, Ioabus Saruiae filius alios praeuenit, et arce conſcenſa ad regem clamauit, promiſſum copiarum imperium poſtulans.

2. Cum autem rex Iebuſaeos ex arce eieciſſet, et ipſe Hieroſolyma inſtauraſſet, vrbem ipſam Dauidis appellauit, et quamdiu omnium Iſraëlitarum imperium tenuit in ea habitabat. caeterum tempus, quo apud Chebronem ſolius tribus Iudae rex fuit, erat ſeptem annorum et menſium ſex. Poſtquam autem Hieroſolymis regiam ſuam conſtituerat, res ei indies magis magiſque ſplendidae eſſe coeperunt, Deo curante vt meliore eſſent conditione, et noua ſubinde incrementa caperent. Quin et Hiramus Tyriorum rex miſſa legatione amicitiam cum eo et ſocietatis foedus iniit. miſit etiam ad eum et dona quaedam, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios et aedificatores, qui regiam ei Hieroſolymis exſtruerent. Dauides autem, et vrbem inferiorem complexus et arce cum ea coniuncta, ex vtriſque vnum corpus effecit: atque moenibus circumpoſitis curatorem illorum Ioabum conſtituit. Primus itaque Dauides, pulſis ex Hieroſolymis Iebuſaeis, de ſuo nomine ciuitatem appellauit. nam ſub Abramo

γόνε ἡμῶν Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὴν Φασί τινες ὅτι καὶ Ὁμηρος ταῦτα ὠνόμασεν Σόλυμα· τὸ γὰρ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κατὰ τὴν Εβραίων ὠνόμασε γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἦν δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Ιησῦ τῦ στρατηγῦ ἐπὶ Χαναναίυς στρατείας, καὶ τοῦ πολέμυ καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατένειμε ταύτην τοῖς Εβραίοις, καὶ ἐκ ἔτι τοὺς Χαναναίυς ἐκβαλεῖν ἐξ Ιεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ισραηλῖται μέχρις ὃ Δαυΐδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν, ἔτη πεντακόσια καὶ πεντεκαίδεκα.

γ'. Ποιήσομαι δὲ καὶ μνήμην Ορέννα, πλησίυ μὲν ἀνδρὸς τῶν Ιεβυσαίων, ἐκ ἀναιρεθέντος δὲ ἐν τῇ Ιεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυΐδυ διὰ τὴν πρὸς τὺς Εβραίυς εὔνοιαν αὐτῦ, καί τινα καὶ χάριν καὶ σπυδὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην τὸν βασιλέα, ἣν μικρὸν ὕστερον εὐκαιρότερον σημανῶ. ἔγημε δὲ καὶ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυΐδης, καὶ παλλακὰς ἔσχεν. ἐποιήσατο δὲ καὶ παῖδας ἔνδεκα ἀριθμὸν, ὃς προσηγόρευσεν Αμνυς, Εμνυς, Εβαν, Νάθαν, Σολομὼν, Ιεβὰρ, Ελιὴν, Φάλνα, ΗνναΦὴν, Ιεναέ, ΕλιΦαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάραν. τύτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ εὐγενίδων ἦσαν γεγονότες· ὃς δὲ τελευταίυς εἰρήκαμεν δύο, ἐκ τῶν παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτριος Αβεσαλώμῳ ἦν.

ΚΕΦ. δ'.

Οτι Δαυΐδης, στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν Παλαισίνυς ἐν Ιεροσολύμοις νικήσας, τὴν τῦ Θεῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ναὸν κατασκευάζειν βυλεύεται.

ΓΝόντες δ' οἱ Παλαισῖνοι τὸν Δαυΐδην, βασιλέα ὑπὸ τῶν Εβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύσειν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα· καὶ καταλαβόμενοι τὴν κοιλάδα τῶν Γιγάντων καλυμένην, τόπος δέ ἐστιν ὁ πόρρω τῆς πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύονται. ὁ δὲ τῶν Ιυδαίων βασιλεύς· ὐδὲν γὰρ ἄνευ προφητείας, καὶ τῦ κελεῦσαι τὸν Θεὸν, καὶ περὶ τῶν ἐσομέ-

progenitore noſtro Solyma vocabatur. Poſthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero vrbem hanc Solyma appellatam. Templum enim ex Hebraeorum lingua Solyma nominauit, quod ſecuritatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Ieſus imperator exercitum in Chananaeos eduxit, eiſque bello deuictis regionem Hebraeis diſtribuit, atque ex Hieroſolymis Chananaeos eiicere nunquam potuerunt Iſraëlitae vſque dum Dauides eos expugnaret, annorum quingentorum et quindecim.

3. Conuenit autem hic Oronnam memorare, virum quidem inter Iebuſaeos opulentum, non vero interemptum in Hieroſolymorum obſidione a Dauide, propter eius erga Hebraeos beneuolentiam, et quoddam beneficium pariter ac ſtudium, quo regem ipſum proſequutus eſt, vt paulo poſt loco magis opportuno declarabo. Quin et Dauides, praeter eas quas habuit, vxores alias duxit, et concubinas ſibi adſciſcebat. Procreauit autem et liberos vndecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Iebar, Elien, Phalna, Ennaphen, Ienaë, Eliphale: et praeterea filiam Thamaram. Horum nouem quidem ex ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominauimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abeſalomo.

CAP. IV.

Quod Dauides, victis Palaeſtinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hieroſolyma: et de Templo exſtruendo deliberat.

AT Palaeſtini, poſtquam Dauiden regem ab Hebraeis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hieroſolyma; et occupata valle quae Gigantum appellatur (locus autem eſt non procul ab vrbe) in ea caſtra metantur. Iudaeorum vero rex (nihil enim ſine vaticinio, aut Dei iuſſu, eiuſue de futuris ſponſione non innixus ſibi facere permittebat) praecepit pontifici, vt quid Deo pla-

νων λαβεῖν ἐγγυητὴν ἐκεῖνον ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τὸν ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ ποδαπὸν ἔσται τὸ τῆς μάχης τέλος, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντος δὲ νίκην καὶ κράτος, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους· καὶ γενομένης συμβολῆς, αὐτὸς κατόπιν αἰφνιδίως ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὀλίγην τὴν τῶν Παλαιστίνων στρατιὰν ἐλθεῖν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, τῷ τάχει τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἐπιδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον σοχαζόμενος αὐτῶν τὴν βραδυτῆτα καὶ τὴν ἀγένειαν, ἀλλὰ γινωσκέτω Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα ἔθνη πολλὰ καὶ μάχιμα συστρατεῦσαι αὐτοῖς, καὶ τῷ πολέμῳ κοινωνῆσαι. ὃ καὶ μόνον ἦν αἴτιον τοσαυτάκις αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλὰς ἀποβαλοῦσι μυριάδας, μετὰ μείζονος ἐπιέναι τοῖς Ἑβραίοις δυνάμεως. ἀμέλει καὶ ταύτας πταίσαντες ταῖς μάχαις τριπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυΐδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐρομένου τὸν Θεὸν, περὶ τῆς περὶ τὴν μάχην ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεύς, ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις Κλαυθμῶσι κατέχειν τὴν στρατιάν, ὑπ' ἄποθεν μὲν ὄσι τῶν πολεμίων στρατοπέδου· κινεῖν δ' αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδ' ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλεύεσθαι μὴ πνέοντος ἀνέμου. ὡς δ' ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῆν, ὠδὲν ἐπιχὼν ἐφ' ἑτοίμην ἤδη καὶ φανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. ὑπῆγε γὰρ ὑπέμεινεν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης συμβολῆς τραπέντας ἐνέκειτο κτείνων, καὶ διώκει μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως Γαζάρων· ἡ δὲ ἔστιν ὅρος αὐτῶν τῆς χώρας· εἶτα διαπεράσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν εὑρὼν ἐν αὐτῇ πλοῦτον, καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β'. Τοιούτου δ' ἀποβάντος καὶ ταύτης τῆς μάχης τοῦ τέλους, ἔδοξε Δαυΐδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι τῶν ὁμο-

ceat, et qualis foret praelii euentus, ſibi praediceret. Cum autem victoriam et imperium praenunciaſſet, copias in Palaeſtinos educit; pugnaque inita, ipſe, a tergo hoſtes ex improuiſo adortus, alios quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem ſuſpicetur exiguum Palaeſtinorum exercitum contra Hebraeos veniſſe, ex celeritate cladis et quod nihil magni aut memoratu digni geſſerint ignauos timidosque exſtitiſſe coniiciens, ſed ſciat Syriam omnem et Phoenicen, et praeterea alias gentes multas pugnaceſque illis auxilium tuliſſe bellique participes fuiſſe. Quod ſolum etiam cauſa erat, cur tam ſaepe victi, ac, multis myriadibus amiſſis, denuo bellum cum Hebraeis maioribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis iſtis res illis tam male ceciderint, copiis triplo maioribus in Dauiden irruebant, et eodem loco quo antea caſtra poſuerunt. Rege autem Iſraëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnae futurus eſſet, praemonet pontifex, vt in ſylua quae vocatur Planctus (non procul quidem ab hoſtium caſtris) exercitum contineret, ipſum vero non prius moueret, pugnamue iniret, quam ſylua nullo perflante vento agitaretur. At ſimul ac ſylua concuſſa erat, tempuſque aderat quod Deus ei praedixerat, nihil moratus, ad victoriam iamiam paratam atque omnem extra aleam poſitam egrediebatur. Eius enim impetum non ſuſtinuerunt hoſtium phalanges; ſed ſtatim a primo congreſſu in fugam verſis multa cum caede ingruit, et illos quidem perſequitur vſque ad vrbem Gazara (illa autem regionis illorum limes eſt extremus) dein caſtris eorum direptis, vbi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum diſperdebat.

2. Cum autem et hanc pugnam adeo feliciter confeciſſet, viſum eſt Dauidi, de communi ſeniorum et ducum et tribunorum conſilio, ex omni illorum regione ad ſe accerſi tribulium quotquot integra erant ae-

φύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ πορευθέντας εἰς Καριαθιαρείμ μετακομίσαι τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ιερουσόλυμα, καὶ θρησκεύειν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὴν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς χαίρει τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαοὺλ βασιλεύοντος ταῦτ' ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινὸν οὐδὲν ἔπαθον. συνελθόντος οὖν τοῦ λαοῦ παντὸς, καθὼς ἐβουλεύσαντο, παραγίνεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες ἐκ τῆς Αμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἔλκειν ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπέτρεψαν μετὰ τῶν βοῶν. προῆγε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες πᾶν εἶδος μέλους ἐπιχώριον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ κρουμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, κατάγοντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ιερουσόλυμα. ὡς δ' ἄχρι τῆς Χειδῶνος ἄλωνος, τόπου τινὸς οὕτω καλουμένου, προῆλθον, τελευτᾷ Οζᾶς κατ' ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. τῶν βοῶν γὰρ ἐπινευσάντων τὴν κιβωτὸν, ἐκτείναντα τὴν χεῖρα καὶ κατασχεῖν θελήσαντα, ὅτι μὴ ὢν ἱερεὺς ἥψατο ταύτης, ἀποθανεῖν ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οζᾶ. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν, ἔτι νῦν Οζᾶ διακοπὴ καλεῖται. δείσας δὲ ὁ Δαυῖδης καὶ λογισάμενος μὴ ταὐτὸ πάθῃ τῷ Οζᾷ δεξάμενος τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, ἐκείνῃ, διότι μόνον ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὴν, ὄντως ἀποθανόντος, οὐκ εἰσδέχεται μὲν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐκνεύσας εἴς τι χωρίον ἀνδρὸς δικαίου, Ωβεδάμου ὄνομα, Λευίτου τὸ γένος, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν τίθησιν. ἐπιμένει δ' ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας αὐτόθι, καὶ τὸν οἶκον τὸν Ωβεδάμου ηὔξησέ τε καὶ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα συμβέβηκεν Ωβεδάμῳ, ὡς ἐκ τῆς προτέρας πενίας καὶ ταπεινότητος ἀθρόως εὐδαίμων καὶ ζηλωτὸς γέγονε παρὰ πᾶσι τοῖς ὁρῶσι καὶ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, θαρσήσας, ὡς οὐδενὸς κακοῦ πειραθησόμενος, τὴν κιβωτὸν πρὸς

tate, deinde ſacerdotes ac Leuitas; atque ita vna profectos ad oppidum Cariathiarim arcam Dei ex iſto loco Hieroſolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum ſacrificiis aliiſque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret haec praeſtitiſſent, nihil mali eis accidiſſet. Omni igitur populo ſicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam ſacerdotes ex aedibus Aminadabi elatam, nouumque in plauſtrum impoſitam, bubus ei adiunctis, fratribus eius et liberis agendam permiſerunt. Praecedebat autem rex, et cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantanteſque patria omne genus carmina, magnam cientes ſonorum varietatem ex inſtrumentorum pulſu et ſaltatione et cantionibus, vna cum buccinae clangore et cymbalorum tinnitu, dum arcam Hieroſolyma deducerent. Poſtquam autem ad Chidonis aream (locum quendam ita appellatum) proceſſerant, accidit vt Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boues forte arcam inclinaſſent, et is manu illi admota, ne plauſtro excuteretur, tenere voluiſſet, fecit Deus, quod a ſacerdotio alienus arcam tetigerit, vt ſtatim animam efflaret. Et quidem rex populuſque vniuerſus Ozae mortem aegre tulerunt. Locus autem, vbi exanimatus eſt, etiamnum Ozae percuſſio vocatur. Tum veritus ob hoc Dauides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum, ſi arcam in vrbem domumque ſuam reciperet, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in vrbem inuehi noluit: ſed cum diuertiſſet in agrum quendam hominis iuſti, Obedami nomine, genere Leuitae, apud illum arcam depoſuit. Iſto autem per tres menſes integros vſa eſt hoſpitio, domumque Obedami diuitiis auxit, ipſumque multis cumulauit beneficiis. Dauides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiuerat, adeo vt ex egeno antea et humili continuo opibus affluerit, eumque beatum omnes praedicarent qui vel domum eius locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto tandem animo, vt qui nihil mali ex-

αὐτὸν μεταπομίζει. τῶν μὲν ἱερέων βασταζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ δὲ χορῶν ὃς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς προαγόντων, αὐτὸς δ' ἐν κιννύρᾳ παίζοντος καὶ κροτοῦντος, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα Μιχάλαν, Σαοὺλ δὲ θυγατέρα τῦ πρώτυ βασιλέως, ἰδοῦσαν αὐτὸν τῦτο ποιοῦντα χλευάσαι. εἰσκομίσαντες δὲ τὴν κιβωτὸν, τιθέασιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυΐδης ἔπηξεν αὐτῇ, καὶ θυσίας τε ἐπετέλεσε πολυτελεῖς καὶ εἰρηνικὰς ἀνήνεγκε, καὶ τὸν ὄχλον εἰσιᾶ ἅπαντα, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι καὶ νηπίοις διαδὺς κολλυρίδα ἄρτυ καὶ ἐχαρίτην καὶ λάγανον τηγανιτὸν καὶ μερίδα θύματος. καὶ τὸν μὲν λαὸν ὕτω κατευωχήσας ἐπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτῦ παραγίνεται.

γ'. Παραξᾶσα δ' αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαοὺλ δὲ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, καὶ παρὰ τῦ Θεῦ γίνεσθαι ἤτει πάνθ' ὅσα παραχεῖν αὐτῷ δυνατὸν, εὐμενεῖ τυγχάνοντι· καὶ δὴ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσειεν ὀρχούμενος ὁ τηλικῦτος βασιλεὺς, καὶ γυμνούμενος ὑπὸ τῆς ὀρχήσεως καὶ ἐν δήλοις καὶ θεραπαινίσιν. ὁ δ' ὑκ αἰδεῖσθαι ταῦτα ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν καὶ τῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων προετίμησε, παίζειν τε πολλάκις καὶ χορεῦσαι μηδένα τῦ δόξαι ταῖς θεραπαινίσιν αἰσχρὸν καὶ αὐτῇ τὸ γινόμενον ποιησάμενος λόγον. ἡ δὲ Μιχάλα αὕτη, Δαυΐδῃ μὲν συνοικῦσα, παῖδας ὐκ ἐποιήσατο· γαμηθεῖσα δὲ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ ὁ Σαοὺλος, τότε δὲ ἀποσπάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. καὶ περὶ μὲν τύτων κατὰ χώραν δηλώσομεν.

δ'. Ὁρῶν δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶσαν τὰ πράγματα αὐτῷ ἡδὸν ἡμέραν ἀμείνω γινόμενα ἐκ τῆς τῦ Θεῦ βυλήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρυ πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τε καὶ καλλίστην τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἔχυσι, περιορᾷ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένην, καὶ ἐβύλετο τῷ Θεῷ κατασκευάσαι ναὸν, ὡς Μωϋσῆς προεῖπεν. καὶ περὶ τύτων Ναθάνᾳ τῷ προφήτῃ

perturus esset, arcam ad se transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, septemque choris antecedentibus a rege institutis, ipso vero citharam pulsante et plaudente; adeo vt Michala, vxor eius, Sauli vero regis primi filia, eum istud agentem conspicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam in vrbem intulissent, et in tabernaculo collocassent quod ei Dauides tetenderat, sacra fecit magno cum sumptu, et victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem conuiuio excepit; tam mulieribus quam viris ac paruulis singulas panis collyridas partitus et assaturam et laganum frixum et frustum de victima. ac populum quidem, istiusmodi epulis adhibitum, tandem dimisit: ipse vero suam ad domum se recipit.

3. Illi autem cum adstitisset Michala vxór eius, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata est, tum orabat vt a Deo ea omnia consequeretur quae propitius largiri potest; reprehendit tamen, quod praeter decorum tantus rex saltasset, et in conspectu seruorum suorum et ancillarum inter saltandum se denudasset. At ille, sibi non pudori esse, dicebat, ea fecisse, quae norit Deo esse gratissima, qui se et patri ipsius et caeteris omnibus praetulerat: foreque vt luderet saepius et tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipsique videatur. Haec autem Michala, Dauidi quidem connubio iuncta, verum non gesserat; postea vero alteri nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille a viro abstractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem suo loco dicemus.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res suas, Dei auspiciis, meliores fieri auctioresque, se flagitii reum esse existimabat, si, cum ipse in cedrina domo maneret, excelsa pariter ac summo artificio exornata, arcam Dei humili tabernaculo exceptam despiceret. constituit itaque Deo exaedificare templum, sicuti praedixerat Moyses. Nathanaque propheta in consilium adhibito, cum is auctor esset, vt faceret quicquid in

διαλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ, τι περ ὥρμηται προσέταξεν αὐτὸν, ὡς τῇ Θεῷ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργῷ παρόντος, εἶχεν ἤδη περὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν προθυμότερον. τῷ Θεῷ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα τῷ Ναθάνᾳ φανέντος καὶ φράσαι κελεύσαντος τῷ Δαυΐδῃ, "ὡς τὴν μὲν προαίρεσιν αὐτοῦ "καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀποδέχεται, μηδενὸς μὲν πρότερον εἰς "νοῦν βαλομένῳ ναὸν αὐτῷ κατασκευάσαι· τῷ δὲ ταύτην "τὴν διάνοιαν λαβόντος, οὐκ ἐπιτρέπειν δὲ πολλὰς πολέ- "μους ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν μεμιασμένῳ ποιῆ- "σαι ναὸν αὐτῷ· μετὰ μέντοιγε τὸν θάνατον αὐτοῦ, γε- "νέσθαι καὶ μακρὸν ἀνύσαντος βίον, ἔσεσθαι τὸν ναὸν "ὑπὸ τοῦ παιδὸς τοῦ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν παραληψομέ- "νου, κληθησομένου δὲ Σολομῶνος, ὃ προσήσεσθαι καὶ προ- "νοήσειν ὡς πατὴρ υἱῷ κατεπηγγέλλετο, τὴν μὲν βασιλείαν "τέκνων ἐκγόνοις φυλάξων καὶ παραδώσων, αὐτὸν δὲ τι- "μωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ καὶ γῆς ἀφορίᾳ". μα- θὼν ταῦτα παρὰ τοῦ προφήτου Δαυΐδης, καὶ περιχαρὴς γε- νόμενος ἐπὶ τῷ, τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν διαμένουσαν ἐγνωκέναι βεβαίως, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ λαμπρὸν ἐσόμενον καὶ περιβόητον, πρὸς τὴν κιβωτὸν παραγίνεται, καὶ πε- σὼν ἐπὶ πρόσωπον ἤρξατο προσκυνεῖν, καὶ περὶ πάντων εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τε αὐτῷ παρέσχηκεν ἤδη ἐκ τα- πεινοῦ καὶ ποιμένος εἰς τηλικοῦτο μέγεθος ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγὼν, ὧν τε τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ καθυπέσχε- το, καὶ τῆς προνοίας, ἣν Ἑβραίων καὶ τῆς τούτων ἐλευ- θερίας ἐποιήσατο. ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν Θεὸν ὑμνήσας ἀπαλλάσσεται.

animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret et adiumento, maiori adhuc templi exſtruendi deſiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanae ea nocte apparuiſſet, iuſſiſſetque vt Dauidi nunciaret, "ſibi quidem "voluntatem eius et deſiderium probari, praeſertim cum "nemo antea de templo ei exaedificando cogitarit. ve"rum, ei licet hoc facere in mentem venerit, non ta"men ſe permittere, vt qui multa bella obierit et hoſtium "ſanguine manus polluerit ſibi templum conſtitueret; "caeterum, cum plena aetate et longiſſima ſtatione mor"tali functus maioribus ſuis conceſſerit, exſtruendum "eſſe templum a filio, qui poſt eum regnaturus eſt, "et Solomonis nomine vocabitur, cuius non aliter "quam filii ſe cuſtodiam acturum curamque habiturum "pollicebatur, ita vt regnum quidem poſteris eius ſer"vaturus ſit et traditurus, in ipſum vero, ſi quid de"liquerit, morbis et terrae ſterilitate animaduerſurus"; Dauides, hiſce ex propheta acceptis, magnaque ei laetitia oborta, quod iam norit propagini ſuae imperium ſtabiliendum eſſe, familiamque ſuam illuſtrem fore et celebrem, ad arcam ſe confert, procidenſque in faciem coepit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum iamiam affecerat, beneficiis, ex ſtatu humili vitaque paſtoritia ad tantam imperii gloriaeque magnitudinem adductum, quam pro iis quae ſibi ſuae promiſerat, eaque quam ſuſceperat Hebraeorum et libertatis illorum cura. Cum haec dixiſſet, Deoque hymnum ceciniſſet, a tabernaculo digreditur.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Δαυϊδης τοὺς Παλαιστίνας καὶ Μωαβίτας, τὸν Σωφήνης βασιλέα καὶ τὸν Δαμασκοῦ καὶ Σύρων, ἔτι καὶ τοὺς Ιδουμαίους ὅπλοις ἐχειρώσατο· καὶ ὡς συμμαχίαν πρὸς τὸν Αμάθης βασιλέα ἐποιήσατο, καὶ ἐμνήσθη τῆς Ιωνάθα τοῦ Σαούλα παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

Διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνας ἐκστρατεύειν, καὶ μηδὲν ἀργὸν μηδὲ ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν γενόμενον, ἵν' ὡς τὸ θεῖον αὐτῷ προεῖπε, καταστρεψάμενος τοὺς πολεμίους, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ βασιλεύοντας καταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τὴν στρατιὰν, καὶ παραγγείλας αὐτῇ πρὸς πόλεμον ἑτοίμην καὶ παρεσκευασμένην τυγχάνειν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν τὰ παρ' αὐτῆς, ἄρας ἐκ τῶν Ιεροσολύμων, ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνας ἦκε. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τῆς χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ προσορίσας τῇ τῶν Εβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμαλώτων ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ' ἔτος τελεῖν, εἶτα ἐπὶ Αδραάζαρον τὸν Αράα μὲν υἱὸν, βασιλέα δὲ τῆς Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππότων ὡς ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλείω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα προσέταξεν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

β'. Ακούσας δὲ ὁ Δαμασκοῦ καὶ Σύρων βασιλεὺς Αδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυΐδης τὸν Αδραάζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἦκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, ἀπαλλάξαι δ' ὡς προσεδόκα. καὶ συμβαλὼν πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλοὺς ἀπέβαλεν τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Εβραίων ἀναιρεθέντες τῆς Αδάδα δυνάμεως δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ

CAP. V.

Vt Dauides Palaeſtinos et Moabitas, Sophenes regem Damaſcique et Syriae, inſuper et Idumaeos armis ſubegit: atque vt Amathes regem in ſocietatem recepit, et Ionathae Sauli filii erga ipſum amicitiae meminit.

POſtea autem aliquanto ſecum reputauit neceſſe eſſe Palaeſtinis bellum mouere, nec res ſuas vel minimum otio et deſidia marceſcentes videre, vt, quemadmodum Deus ei praedixerat, hoſtibus debellatis pacatum in poſterum ex ſtirpe ſua regibus imperium relinqueret. Et conuocato iterum exercitu, denunciatoque illis vt ad bellum ſe pararent et accingerent, quamprimum ſibi viſa ſunt omnia in exercitu pulchre ſe habere, relictis Hieroſolymis ad Palaeſtinos contendebat. Illis autem acie profligatis, et magna regionis parte mulctatis, eaque Hebraeorum ditioni adiecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperaſſet, ſtatim in Adrazarum, Arai quidem filium, Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo iuxta Euphraten fluuium pugna conſerta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad ſepties mille occidit. Quin et currus ipſius mille cepit: ac maiorem quidem illorum partem igne abſumpſit, centum vero ſolummodo iuſſit ſibi adſeruari.

2. Adadus autem Damaſci et Syrorum rex, audito quod Dauides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, vtpote ipſius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque ab hoſte vt ſperabat. Atque ei congreſſus ad Euphraten fluuium, in praelio vero ſpe lapſus magnam exercitus partem amiſit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebraeis caeſa, reliqui

τούτῳ τῷ βασιλέως καὶ Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως· "μετὰ δὲ ταῦτα πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγ-"χωρίων τὶς Ἀδαδος ὄνομα, πλεῖον ἰσχύσας Δαμασκῷ τε καὶ "τῆς ἄλλης Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ "ἐξενεγκας πρὸς Δαυίδην βασιλέα τῆς Ἰουδαίας, καὶ πολλὰς "μάχας κριθεὶς, ὑστάτῃ τε παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾗ ἡττά-"το, ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρεία". πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησὶν, ὡς μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐξεδέχοντο παρ' ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· "τελευτήσαντος δ' ἐκείνου οἱ ἀπό-"γονοι ἐπὶ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου παρὰ τοῦ πατρὸς "ἅμα τῇ ἀρχῇ καὶ τοῦνομα τοῦτο ἐκδεχομένου, ὥσπερ οἱ Πτο-"λεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυνηθεὶς ὁ τρίτος, "ἀναμαχέσασθαι βουλόμενος τὴν τοῦ προπάτορος ἧτταν, στρα-"τεύσας ἐπὶ Ἰουδαίους, ἐπόρθησε τὴν νῦν Σαμαρείτιν καλουμέ-"νην". οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἀδα-δος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμαρίαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν· περὶ οὗ κατὰ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

γ'. Δαυὶδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φρου-ρὰς ἐν τῇ χώρᾳ κατασήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τάς τε χρυσᾶς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σέσα-κος, στρατεύσας ἐπὶ τὸν υἱωνὸν αὐτοῦ Ροβόαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺν ἄλλον ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώ-σομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπνέοντος αὐτῷ, καὶ τοὺς πολέμους συνκατορθοῦντος, καὶ ταῖς καλλί-σαις τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπεστράτευσε, Βετταίᾳ καὶ Μά-χωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. χρυσὸς δ' ἐν αὐταῖς ηὑρέθη πάμπολυς καὶ ἄργυρος, ἔτι δὲ καὶ χαλ-κὸς, ὃν τοῦ χρυσοῦ κρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ καὶ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν δὲ καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τοὺς

vero omnes terga vertebant. Huius autem regis meminit etiam Nicolaus historiarum libro quarto in haec verba: "Multo post haec tempore indigenarum quidam nomine "Adadus, praepollens factus, et Damascum et Syriae, "praeter Phoenicen, caetera regno tenuit. Suscepto au"tem in Dauiden Iudaeae regem bello, cum multis prae"liis decertasset, postremo ad Euphraten commisso, in "quo victus est, praestantissimus regum esse cum robore "tum fortitudine visus est". Ad haec autem et de posteris eius narrat, quod post illius obitum, alius ab alio, regnum simul et nomen acceperunt, hisce verbis: "Eo "mortuo posteri eius in decem aetates regnarunt, vno"quoque a patre simul cum imperio hoc etiam nomen ac"cipiente, vt Ptolemaei in Ægypto. Horum vero ter"tius, cum multum inualuisset, aui cladem bello instau"rare volens, vrbem, quae nunc Samaritis dicitur, po"pulatus est". In hoc autem a veritate non aberrauit. hic enim est ille Adadus, qui, Achabo apud Israëlitas regnante, Samariam inuasit: de quo suo loco dicturi sumus.

3. Dauides autem, expeditione facta in Damascum et caetera Syriae, ipsam totam in suam potestatem redegit; dispositisque per regionem praesidiis, atque certo vectigali incolis imperato, domum est reuersus: et aureas pharetras, et armaturas, quibus amicti erant Adadi satellites, Deo Hierosolymis dedicauit; quas postea Susacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem eius Roboamum ducto, capiebat, et cum multis aliis diuitiis ex Hierosolymis exportauit. Atenim haec, cum in locum illis proprium ventum fuerit, fusius declarabimus. Hebraeorum autem rex, Deo coeptis eius adspirante, curanteque vt bella ei prospere cederent, exercitum admouit pulcherrimis Adrazari vrbibus, Bettaeae et Machoni; easque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta est: praetereaque aeris genus, quod auro pretiosius esse perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod mare appellatum erat.

καλλίστας ἐκείνας λυτῆρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τῆς Αμάθης βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Αδραάζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἤκουσε, δείσας περὶ αὑτῷ, καὶ τὸν Δαυΐδην πρὶν ἐπ' αὐτὸν ἔλθῃ Φιλίᾳ καὶ πίστει γνὺς ἐνδήσασθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν Αδώραμον υἱὸν αὐτοῦ· καὶ περὶ τοῦ, τὸν Αδραάζαρον ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἔχειν ὁμολογῶν, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ Φιλίαν ποιούμενος. ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς, χρύσεα καὶ ἀργύρεα καὶ χάλκεα. Δαυΐδης δὲ ποιησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν Θαΐνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῆς Αμάθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν μετὰ τιμῆς τῆς πρεπούσης ἑκατέροις. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὃν ἐκ τῶν πόλεων εἰλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. ἐκ αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τῆς στρατιᾶς ἡγουμένῳ τὸ νικᾶν καὶ κατορθοῦν παρέσχεν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ιδουμαίαν Αβεσσαῖον τὸν Ιωάβου τοῦ ἀρχιστρατήγου ἀδελφὸν, δι' ἐκείνου τὴν τῶν Ιδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Αβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ιδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς διαλαβὼν ὁ βασιλεὺς, φόρους ὑπέρ τε τῆς χώρας καὶ τῆς ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. ἦν δὲ καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ τὰς κρίσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς στρατιᾶς τὸν Ιώαβον· ἐπὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων Ιωσάφατον υἱὸν Αχίλου κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς Φινεέσου οἰκίας τὸν Σάδωκον ἀρχιερέα μετ' Αβιαθάρου, φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ· γραμματέα δὲ Σισαν ἐποίησε· Βαναία δὲ τῷ Ιωάδου τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παραδίδωσιν. εἰ δὲ πρεσβύτεροι παῖδες αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν τούτου φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Εμνήσθη δὲ καὶ τῶν πρὸς Ιωνάθην τὸν Σαοὺλου παῖδα συνθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε

et pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornarit.

4. Posquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque eius fractas eſſe audiuit, ſibi metuens, ſtatuenſque Dauiden, priuſquam ab eo inuaderetur, ſibimet amicitia et fide data deuincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo et amicitiam iniret. Miſit et ei dona, antiqui operis vaſa aurea et argentea et aenea. Dauides autem, inita ſocietate cum Thaeno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium eius pro vtriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quae vero ab illo miſſa erant, et reliquum auri argentique, ex manubiis vrbium gentiumque a ſe ſubactarum, Deo conſecrauit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti et exercitum ducenti vincere dedit Deus, et proſpere rem gerere; verum etiam miſſo cum copiis in Idumaeam Abeſſaeo, fratre Ioabi exercitus eius ducis, per ipſum de Idumaeis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in praelio Abeſſaei ductu ceciderunt. Et cum Idumaeae vniuerſae praeſidia impoſuiſſet rex, tributa et pro agris et pro ſingulis capitibus ab Idumaeis recipiebat. Erat autem et natura iuſtus, et iudicia ad veritatem reſpiciens exercebat. Totius vero exercitus ducem habuit Ioabum: a commentariis autem fecit Ioſaphatum Achili filium: at Sadocum e domo Phineeſi pontificem creauit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banaiae vero Ioadae filio ſatellitum praefecturam dedit. Filii autem eius natu maiores corporis cuſtodes habebantur eique praeſidio erant.

5. Quin et ei in mentem venit foederis cum Ionatha Sauli filio initi et fidei iureiurando datae, illiuſque erga

καὶ σπουδῆς. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ πεπραγότων παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον ὑπῆρχε. προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τῆς γένους αὐτῆς σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ιωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλευθερωμένου μὲν ὑπὸ Σαοὺλ, δυναμένου δὲ γινώσκειν τοὺς ἐκ τῆς γένους αὐτοῦ περιόντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχει λέγειν τῶν Ιωνάθῃ προσηκόντων ζῶντα, καὶ κομίσασθαι τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ιωνάθου. φήσαντος δ' ὑὸν αὐτοῦ περιλείπεσθαι, Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τὰς βάσεις· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ προσαγγελθῆναι τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τὰς βάσεις· μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς Λαβαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ Ιωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ Δαυΐδης, θαρρεῖν τε προυτρέπετο καὶ τὰ βελτίω προσδοκᾶν. δίδωσι δ' αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαοὺλος ἐκτήσατο· σύσσιτόν τε καὶ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τῆς σὺν αὐτῷ τραπέζης. τῷ δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ἐπί τε τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δωρεαῖς, καλέσας τὸν Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαοὺλ κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτοῦ τὴν γῆν καὶ προνοούμενον, ἀπάντων τὴν πρόσοδον εἰς Ιεροσόλυμα κομίζειν. ἄγεται δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· αὐτόν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἦσαν δ' ἅτοι πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ. τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα διαταξαμένου τοῦ βασιλέως, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήτας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπών, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ιωνάθου παῖς ἐν Ιεροσολύμοις κατῴκει, συνε-

se amicitiae studiique. nam caeteris omnibus eius virtutibus accedebat, quod eorum qui ei vnquam beneficia contulerant semper meminerit. Itaque praecepit vt diligenter inquirerent, an quis ex eius stirpe superaret, cui gratias, quas debuit, referre posset pro iucunda olim cum Ionatha habita vitae consuetudine. cumque ad eum vir adductus esset e Sauli quidem libertis, qui vero scire poterat, si quis adhuc ex genere illius in viuis esset, interrogauit eum num quem viuere exploratum habeat cum Ionatha sanguine coniunctum, quique a se posset beneficiis remunerari vice illorum quae ipse a Ionatha acceperat. Cum autem ille respondisset, filium eius superesse nomine Memphibosthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, vt nunciatum erat pueri patrem auumque praelio cecidisse, eo festinanter arrepto fugeret, contigit vt ille humeris excussus prolaberetur, pedesque laederet) postquam intellexit vbinam esset et apud quem educaretur, misit in Labathan vrbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Ionathae filius) qui illum ad se accerserent. Vbi vero ad regem venit Memphibosthus, in faciem procidens illum adorauit: Dauides autem vt bono esset animo hortatus est et meliora omnia exspectaret. Ei vero domum paternam donat, et quicquid Sauli aui sui antea fuisset: iussitque vt sibi conuictor esset et secum epulis accumberet, et ne vno quidem die sibi ad mensam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia eum adorasset, rex Siba vocato dicebat, se puero dedisse domum paternam et quicquid Saulus habuit; ipsique praecepit vt terram eius coleret curaretque, et omnium prouentum Hierosolyma afferret. Verum singulis diebus eum ad mensam suam adducit; ipsumque Sibam et filios eius (erant autem isti quindecim) eiusque seruos (numero viginti) puero dat Memphibostho. His ita a rege constitutis, Sibas quidem, cum eum adorasset, dixissetque se omnia quae iusserat facturum esse, discessit: Ionathae vero filius Hierosolymis habitabat, regis mensae adhibitus, atque omni, quasi filius eius, obseruantia cultus

στώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς ὑὸς αὐτῷ θεραπείας τυγχάνων. ἐγένετο δ' αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν Μιχὰν προσηγόρευσε.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς ἤρθη πόλεμος κατὰ τῶν Αμμανιτῶν, καὶ κατορθῶται.

ΚΑΙ οἱ μὲν περιλειφθέντες ἐκ τῆ Σαὺλ γένους καὶ Ιωνάθη τέτων ἔτυχον παρὰ Δαυΐδ τῶν τιμῶν. τελευτήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆ τῶν Αμμανιτῶν βασιλέως Ναάσυ, φίλος δ' ἦν ἕτος αὐτῷ, καὶ διαδεξαμένε τὴν βασιλείαν αὐτῆ τῆ παιδὸς, πέμψας Δαυΐδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πράως τε φέρειν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆ πατρὸς παραινῶν, καὶ τὴν αὐτὴν Φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τέτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Αμμανιτῶν ἄρχοντες κακοήθως, ἀλλ' ὡ κατὰ τὸν τῆ Δαυΐδ τρόπον, ταῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώτρυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπης πεπομφέναι τῆς χώρας Δαυΐδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἐπὶ προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβύλευον καὶ μὴ προσέχειν τοῖς λόγοις αὐτῆ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγορήτῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. ταῦτ' οὖν δόξας πιθανώτερα λέγειν τὰς ἄρχοντας, ἢ τἀληθὲς εἶχεν, ὁ τῶν Αμμανιτῶν βασιλεὺς Ναάσης τὰς παρὰ τῆ Δαυΐδ πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς περιύβρισε. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἡμίση τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίση τῶν ἱματίων περιτεμὼν, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας ὡ λόγοις τὰς ἀποκρίσεις. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν ὡ περιυβρόμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν προπηλακισμὸν, ἀλλὰ πολεμήσων τοῖς Αμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς παρανομίας τῆς εἰς τὰς πρεσβευτὰς εἰσπραξάμενος τὸν βασιλέα. συνέντες δὲ οἵτε ἀναγκαῖοι καὶ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι καὶ δίκην ὑπὲρ τέτων ὀφείλυσιν, προπαρεσκευάζοντο εἰς τὸν πόλεμον· καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασι-

Habebat autem et ipse filium, quem Michan appellauit.

CAP. VI.

Vt bellum contra Ammanitas coeptum est, feliciterque confectum.

ET quidem Dauides relictos ex Sauli Ionathaeque familia hisce dignatus est honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiisset Naases Ammanitarum rex, (qui et ipse Dauidi amicus erat) et filius eius ei in regno successisset, Dauides, missis ad eum suis, ipsum de patre consolatus est, simul adhortans vt et mortem eius patienter ferret, et eandem amicitiam, quae sibi cum illo intercesserat, mansuram exspectaret. Ammanitarum autem principes prauo malignoque animo, et non ex more et ingenio Dauidis, haec ipsa acceperunt, eique stimulos admouerunt, dicentes, Dauiden sub humani officii praetextu misisse qui regionem specularentur, ipsorumque vires explorarent; ac proinde ei consilium dederunt vt sibi caueret, nec verbis eius temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi potest consolatio. Rex itaque Ammanitarum Naases, cum hanc principum orationem fide digniorem esse, quam reuera erat, sibimet persuasisset, legatos a Dauide missos grauissima affecit iniuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, et dimidio vestium praeciso, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem haec conspexisset Israëlitarum rex, aegre rem tulit; et prae se ferebat non neglecturum se iniuriam cum contumelia coniunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, et poenas ob flagitium in legatos ab illis admissum a rege exacturum. Postquam vero regis necessarii et copiarum praefecti intellexerunt, quod foedera violarint et supplicia pro scelere luituri essent, mature sese ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis,

λέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ γενέσθαι τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ Σύβαν. ἦσαν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. προσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν ἐκ τῆς Μιχᾶς καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ τέταρτον Ισοβον ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας.

β'. Οὐ κατεπλάγη δὲ τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν τῶν Ἀμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυΐδης. τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλειν, Ἰώαβον τὸν ἀρχιστράτηγον, δὺς αὐτῷ τῆς στρατιᾶς τὸ ἀκμαιότατον, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν Ἀμμανιτῶν Ραβαθᾶ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων ἐξελθόντων, καὶ παραταξάμενων οὐχ ὁμοῦ διχῇ δέ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικουρικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὑτὸ ἐτάχθη, τὸ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις ἀντικρὺ τῶν Ἑβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ἰώαβος ἀντιμηχανᾶται, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρειοτάτους ἐπιλεξάμενος ἀντιπαρατάσσεται τῷ Σύρῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δ' ἄλλο παραδοὺς Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Ἀμμανίταις ἐκέλευσεν ἀντιπαρατάξασθαι, εἰπών, "ἂν τοὺς Σύρους ἴδῃ βιαζομένους αὐτὸν καὶ "πλέον δυναμένους, μεταγαγόντα τὴν φάλαγγα βοηθεῖν "αὐτῷ· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτούς, ἂν ὑπὸ τῶν "Ἀμμανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον θεάσηται". προπεμψάμενος οὖν τὸν ἀδελφόν, καὶ παρακαλέσας εὐψύχως καὶ μετὰ προθυμίας ἅπαντα δράσειν, αἰσχύνην φοβούμενος προτρεπόμενος ἀγωνίσασθαι, τὸν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Ἀμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις συνέβαλε. καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντισχόντων αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ἰώαβος, ἅπαντας δ' ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Ἀβεσσαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ στρατιὰν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ἰώαβος εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

illum vt hac mercede ſocius fieret obſecrarunt, praetereaque Subam. habebant autem iſti reges peditum viginti millia. Quin et prouinciae, quae Micha nuncupatur, regem conduxerunt, et quartum nomine Iſtobum. atque illi ſecum adducebant duodecim armatorum millia.

2. At Dauiden non perterruit haec armorum conſociatio et Ammanitarum potentia. Deo autem confiſus, quod iuſte cum illis pro iniuriis ſibi illatis bellum eſſet geſturus, ſtatim aduerſus illos Ioabum imperatorem miſit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum vrbem Rabatham caſtra poſuit. Cum autem hoſtes egreſſi eſſent, et non ſimul ſed ſeorſim aciem inſtruxiſſent, (copiae quidem auxiliares ſolae in patenti campo, Ammanitarum vero agmina ante portas e regione Hebraeorum) Ioabus, hoc animaduerſo, ad ſtrategemata ſe recipit, et fortiſſimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinauit et reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abeſſaeo tradidiſſet, iuſſit vt eos Ammanitis opponeret, hoc dato conſilio, "vt "ſi Syros ipſum premere videret et praeualere, acie con-"uerſa ſibi auxilium ferret, idem vero iſtud et ſe factu-"rum, ſi forte illum conſpiceret ab Ammanitis grauius "vrgeri". Itaque cum fratrem deduxiſſet, et obſecraſſet vt fortiter et cum alacritate omnia ageret, quae ignominiam metuentibus ſolet ad dimicandum animos addere, ipſum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimiſit, ille vero cum Syris congreſſus eſt. Et cum illi aliquantiſper magna vi reſtitiſſent, multos quidem illorum Ioabus perimebat, caeteros vero omnes eo impulit vt terga verterent. Quo viſo, Ammanitae, metu Abeſſaei et exercitus eius, praelium non commiſerunt, ſed ſociorum exemplum ſequuti fuga vrbem repetiuerunt. Ioabus itaque, hoſtibus fuſis fugatiſque, Hieroſolyma ad regem cum ſplendore reuerſus eſt.

γ'. Τῦτο τὸ πταῖσμα τὺς Αμμανίτας ὐκ ἔπεισεν ἡρεμεῖν, ὐδὲ μαθόντας τὺς κρείττονας ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς Χαλαμὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτυ Σύρων βασιλέα, μισθοῦνται τῦτον ἐπὶ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀντιστράτηγον Σάβεκον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίυς. γνὺς δὲ ὁ τῶν Εβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτὸν τὺς Αμμανίτας τοσαύτην δύναμιν συνηθροικότας, ὐκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τέσσαρας μυριάδας, ἱππέων δ' εἰς ἑπτακισχιλίυς. ἔτρωσε δὲ καὶ τὸν στράτηγον τῦ Χαλαμᾶς Σάβεκον, ὃς ἐκ τῆς πληγῆς ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιύτυ γενομένυ τῦ τέλυς τῆς μάχης, αὐτὺς Δαυΐδῃ παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ιερουσόλυμα· ἀρχομένυ δὲ τῦ ἔαρος, ἔπεμψε τὸν ἀρχιστράτηγον Ιώαβον πολεμήσοντα τοῖς Αμμανίτοις. ὁ δὲ τὴν τε γῆν ἅπασαν αὐτῶν ἐπεξχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτὺς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας Ραβαθὰν ἐπολιόρκει.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως τῆς Βεεθσαβῆς ἠράθη Δαυΐδης, καὶ Ουρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Ναθάνας ἐλέγχεται.

Συνέπεσε δὲ καὶ Δαυΐδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ, καὶ τὺς πατρίυς νόμυς ἰσχυρῶς φυλάσσοντι. Θεασάμενος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τῦ στέγυς τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ περιπατεῖν κατ' ἐκεῖνο τῆς ὥρας ἦν ἔθος, εἶδε γυναῖκα λυομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, καλλίστην τὸ εἶδος καὶ πασῶν διαφέρυσαν· ὄνομα αὐτῇ ἦν Βεεθσαβή· ἥττηταί τε τῦ κάλλυς τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς ἐπιθυμίας κατασχεῖν ὐ δυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γενομένης δ' ἐγκύυ τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψά-

3. Non tamen haec clades Ammanitis perſuaſit vt quieſcerent, neque vt Hebraeos ſuperiores experti pacem colerent: ſed miſſis legatis ad Chalamam Syrorum Tranſeuphratenſium regem, ipſum mercede in ſocietatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, et equitum decem millia. Poſtquam autem Hebraeorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra ſe tam ingentem militum vim coëgiſſe, non iam cum illis per legatos ſuos bellare decreuit: ſed ipſe cum vniuerſo exercitu ſuo, Iordane fluuio traiecto, illis occurrit, praelioque commiſſo victoriam reportauit. Et ex illis quidem occidit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad ſepties mille. Quin et Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamae duci; ex quo illum mori contigit. Meſopotamitae vero, cum huiuſmodi exitum pugna habuerit, ſemet Dauidi dediderunt, eique dona miſerunt. Et ille quidem hyeme appetente Hieroſolyma reuerſus eſt: at vere ineunte miſit Ioabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incurſione facta agros eorum omnes vaſtabat, ipſoſque in Rabatham gentis metropolin compulſos obſidebat.

CAP. VII.

Vt Dauides Beethſabes amore irretitus eſt, et propter Vrian ipſius maritum ab eo morte malactatum a Nathana reprehenditur.

QVin et Dauides ea tempeſtate in graue peccatum incidit, natura licet iuſtus et pius, atque legum patriarum obſeruator diligentiſſimus. Cum enim ſub veſperam ex regiae domus tecto, vbi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca proſpiceret, mulierem ſe domi ſuae aqua frigida lauantem animaduertit, forma egregiam et aliis omnibus excellentem (nomen ei Beethſabe erat) feminaeque pulchritudine captus eſt, et cum adeo arderet

σης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τῦ λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν κατὰ τὰς πατρίους καθήκει νόμους μεμοιχευμένην· μεταπαλεῖται τὸν Ιωάβ μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ παραγενόμενον, περί τε τῆς στρατιᾶς καὶ περὶ τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα κατὰ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πράγματα, βασάσας ἐκ τῦ δείπνυ μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρεκοιμήθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνὺς τῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν ὅτι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν γυναῖκα διὰ τοσῦτυ χρόνυ, πάντων τῶν ἀνθρώπων ταύτην ἐχόντων τὴν Φύσιν ὅταν ἔλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "ὐκ εἶ"ναι δίκαιον, εἶπε, τῶν συστρατιωτῶν αὐτῦ καὶ τῦ στρατηγῦ "χαμαὶ κοιμωμένων ἐν τῇ παρεμβολῇ καὶ τῇ τῶν πολεμίων "χώρᾳ, μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτὸν ἀναπαύεσθαι καὶ τρυφᾶν". ταῦτα εἰπόντα μείναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην προσέταξεν αὐτόθι, ὡς εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον. κληθεὶς δ' ἐπὶ δεῖπνον ὑπὸ τῦ βασιλέως Οὐρίας, καὶ μέχρι μέθης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιυμένυ τῦ βασιλέως αὐτὸν ἐπίτηδες ταῖς προπόσεσιν, ὐδὲν ἧττον πάλιν πρὸ τῶν τῦ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδὲ μίαν λαβὼν τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν. ἐπὶ τύτῳ δὲ δυσαναχετήσας ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ιωάβῳ, κολάσαι προσάσσων τὸν Οὐρίαν· ἁμαρτεῖν γὰρ αὐτὸν ἐδήλυ· καὶ τὸν τρόπον τῆς τιμωρίας, ἵνα μὴ γένηται Φανερὸς αὐτὸς τῦτο βυληθείς, ὑπέθετο. κατὰ γὰρ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ κινδυνεύσειε μαχόμενος ἀπολειφθεὶς μόνος· τὺς γὰρ συμπαρατάτας ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς μάχης γενομένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας καὶ σημηνάμενος τῇ αὐτῦ σφραγίδι, τὴν ἐπιστολὴν ἔδωκεν Οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ιώαβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ιώαβος, καὶ τὴν τῦ βασιλέως προαίρεσιν ἀναγνὺς, καθ' ὃν ἤδει τό-

vt cupiditati ſuae imperare non potuerit, cum ea accerſita rem habuit. Cum autem mulier facta eſſet grauida, regique miſiſſet, vt de via delicti occultandi diſpiceret (mori enim eam adulterio admiſſo ex patriis legibus oportebat) Dauides accerſit ex obſidione Ioabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Vrian. Vbi venit ex eo ſciſcitatus eſt et de exercitu et de vrbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo ſucceſſiſſe, fercula ex conuiuio apportata ei in coenam dat, iubetque vt profectus ad vxorem cum ea requieſceret. At Vrias non ita quidem fecit, ſed regi cum aliis eius armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc reſciuit, illum interrogabat, cur ſe ad domum ſuam non receperit, neque ad vxorem poſt longum adeo tempus, vt natura fert omnium hominum cum peregre reuerſi ſint. "Haud aequum eſſe, reſpondebant, vt cum ſui commilitones et imperator humi dormirent in caſtris ſoloque hoſtili, ipſe "cum vxore ſemet recrearet et delicias agitaret". Haec loquuto Dauides praecepit, vt illic maneret etiam eo die, ſeſe vero poſtridie eum dimiſſurum eſſe ad imperatorem. Vrias deinde a rege ad coenam inuitatus, et vſque ad ebrietatem potus, rege ipſum de induſtria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormiuit, nullo vxoris deſiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Ioabo per literas in mandatis dedit, vt in Vrian poena animaduerteret (ipſum enim peccaſſe ſignificabat) et modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipſe hoc voluerit, ſuggerebat. iuſſit enim vt hoſtibus, qua maxime vrgerent, illum obiiceret, et vbi certiſſimum pugnando diſcrimen adiret, a caeteris deſtitutus: nam praecepit vt ſocii loco cederent, quam primum commiſſum erat praelium. His ita ſcriptis et proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Vriae dedit ad Ioabum perferendam. Ioabus autem cum literas accepiſſet, regiſque voluntatem intellexiſſet, in eo loco Vrian ſtatuit, vbi ſciebat hoſtes ſibi maxime infenſos eſſe, adiunctis illi quibuſdam e militibus fortiſſimis. at-

πον τὰς πολεμίας αὐτῷ χαλεπὰς γινομένας, κατὰ τοῦτον ἔστησε τὸν Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινὰς τῶν ἀρίστων τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἁπάσῃ τῇ δυνάμει προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεῖεν ἀνατρέψαντές τι τοῦ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὄντα δ' αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα παρά τε τῷ βασιλεῖ καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἠξίου. τοῦ δὲ Οὐρίου προθύμως ὑποσάντος τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτοῦ παρατασσομένοις ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν ἐξορμήσοντας ἴδωσι τὰς πολεμίας, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν Οὐρίαν συνέβαινε τετάχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προσησάμενοι τὰς ἀνδρειοτάτας αὐτῶν καὶ τὴν πύλην ἀνοίξαντες αἰφνιδίως, μετὰ ῥύμης καὶ ὁρμῆς πολλῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ἰώαβος αὐτοῖς προεῖπεν. αἰχυνθεὶς δ' Οὐρίας φυγεῖν καὶ τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν ὀλίγους, κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν μέσῳ τελευτᾷ. σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων οὕτω γενομένων, ἔπεμψεν ἀγγέλους Ἰώαβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς σπε-"ὰσαι μὲν ταχέως ἐλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλὼν δὲ τῷ τεί-"χει καὶ πολλοὺς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιαθείη". προσε-θῆναι δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν Οὐρίᾳ θάνατον. τοῦ δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα πα-ρὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ δυσφοροῦντος, καὶ φάσκοντος "ἁμαρ-"τεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον ὑπονόμοις καὶ "μηχανήμασιν ἑλεῖν πειρᾶσθαι τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' ἔχοντας "παράδειγμα τὸν Γεδεῶνος υἱὸν Ἀβιμέλεχον, ὃς ἐπεὶ τὸν ἐν "Θήβαις πύργον ἑλεῖν ἐβούλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ πρεσβύ-"τιδος πέτρῳ κατέπεσε, καὶ, ἀνδρειότατος ὤν, διὰ τὸ "δυχερὲς τῆς ἐπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν· ἃ μνημονεύοντας

que se cum toto exercitu opem illis laturum dicebat, si parte aliqua muri euersa in urbem penetrare potuerint. Ipsum vero, cum esset miles strenuus, magnaeque cum apud regem tum tribules suos omnes existimationis ob fortitudinem, obsecrabat, vt magnis laboribus gauderet, et non ad indignationem commoueretur. Vria autem alacriter opus suscipiente, commilitonibus eius clam significauit Ioabus, vt, cum hostes portis erupturos viderent, desertum relinquerent. Itaque cum Hebraei vrbi successissent, veriti Ammanitae, ne, in illo loco vbi Vrias forte constitutus erat, quam primum murum adscenderent hostes, prima acie fortissimis collocatis portaque subito recluſa cum impetu magnoque cursu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem vbi conspexerunt, Vriae milites, omnes sese ex improuiso subduxerunt, prout illis ante dixerat Ioabus. At cum puderet Vrian tergum dare et aciem deserere, hostes sustinuit, et impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circumdatus et captus in medio illorum mortem occumbit. Cum eo autem et alii nonnulli e sociis cadebant.

2. His ita gestis nuncios Ioabus misit ad regem, iussos vt dicerent, "quod operam quidem dederit vt vr-"bem celeriter caperet, sed oppugnatione moenia ador-"tus, aliquammultis amissis recedere compulsus fuerit"; istis vero, si propter ea ira correptum videant, mortem Vriae adiicerent. Haec autem rex cum a nunciis accepisset, et aegre tulisset, dixissetque "quod male fece-"rint moenia cominus oppugnando, cum oportuerit cu-"niculis et machinis ad vrbem capiendam aggredi, id-"que exemplum illis suppeditante Abimelecho Gedeonis "filio, qui dum Thebis turrim vi capere vellet, ab ani-"cula saxo percussus cecidit, et, cum vir esset fortissi-"mus, propter incoepti difficultatem cum dedecore vi-"tam amittebat: cuius rei memores non debuissetis ad "muros hostiles prope adeo accedere. optimum enim rer

"ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τῶν πολεμίων. ἄριστον γὰρ "ἁπάντων τῶν ἐν πολέμῳ πραχθέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς "ἑτέρως ἐν τοῖς αὐτοῖς κινδύνοις μνήμην ἔχειν, ὡς τὰ μὲν "μιμεῖσθαι, τὰ δὲ φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' ὕστως ἔχοντι καὶ τὸν Οὐρία θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς ὀργῆς· Ιωάβῳ δ' ἐκέλευσεν ἀπελθόντα λέγειν, "ἀνθρώ- "πινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τῷ πολέμῳ φύσιν ἔχειν "τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ πράττειν συμ- "βαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἑτέροις, τῷ λοιπῷ μέν- "τοιγε προνοεῖν τῆς πολιορκίας, ὅπως μηδὲν ἔτι πταίσωσι "κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ χώμασι καὶ μηχαναῖς ἑκπολιορκήσαν- "τας καὶ παρασησαμένους, τὴν μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάν- "τας δ' ἀπολέσαι τοὺς ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, τὰ ὑπὸ τῷ βασιλέως ἐντεταλμένα κομίζων, πρὸς Ιώαβον ἠπείγετο· ἡ δὲ τῷ Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὲ, τὸν θάνατον τἀν- δρὸς πυθομένη, ἐπὶ συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυ- σαμένης δὲ τῆς λύπης καὶ τῶν ἐπ' Οὐρία δακρύων, ὁ βασι- λεὺς εὐθὺς ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐ- τῷ γίνεται.

γ'. Τοῦτον οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλλὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυΐδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ φανεὶς κατὰ τοὺς ὕπνους, ἐμέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Ναθάνας, ἀτεῖος ὢν καὶ συνετὸς ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτῃ πλέον ἢ τῷ δικαίῳ νέμουσι, τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγενημένας ἀπειλὰς ἡσυχάσειν ἔκρινεν, ἄλλως δὲ λόγως χρησοὺς πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δὴ τοιοῦτόν τινα τρόπον, περὶ οὗ καὶ τί φρονεῖ, ποιῆ- σαι σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο γὰρ, ἔφησεν, ἄνδρες "τὴν αὐτὴν κατῴκουν πόλιν, ὧν ὁ μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολ- "λὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυγίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· "τῷ πένητι δ' ἀμνὰς μία ὑπῆρχε. ταύτην μετὰ τῶν τέκνων "αὐτὸς ἀνέτρεφε, συνδιαιτώμενος αὐτῇ τὰ σιτία, καὶ φι- "λοστοργίᾳ πρὸς αὐτὴν χρώμενος ἥ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς "θυγατέρα. ξένου δ' ἐπελθόντος τῷ πλουσίῳ, τῶν μὲν ἰδίων

"omnes bello geſtas, ſeu bene ſeu male ceſſerint, cum "ſimile periculum inciderit. in memoriam reuocare, "vnde quod imitetur, quodue vitet quiſque ſibi capiat". Poſtquam vero ita ſe habenti mortem Vriae nuncius declarauerat, ab ira quidem deſiſtit; praecepit autem nuncio, cum abiret, vt Ioabo diceret, "humanum eſſe quod "accidit, eamque eſſe belli naturam, vt in eo quidem "inimicis aliquando res proſpere cedere contingat, ali- "quando vero aliis, debere tamen in poſterum eam in "obſidione curam adhibere, vt denuo dum res geritur "nullatenus offendant, ſed, cum aggeribus et machinis "vrbem expugnarint et in poteſtatem ſuam redegerint, "eam quidem funditus euertant, eius vero incolas omnes "conficiant perimantque". Et nuncius quidem cum hiſce regis mandatis ad Ioabum ſe propere recipiebat: vxor vero Vriae Beethſabe, poſtquam intellexit mortuum eſſe maritum, per aliquot dies eum deſleuit et lamentata eſt. Cum autem a luctu et lacrymis pro Vria effuſis deſiiſſet, mox eam rex coniugem ſibi adſciuit, et ex ea filium ſuſtulit.

3. Has nuptias Deus haud libenter adſpexit, ſed Dauidi offenſus, et prophetae Nathanae in ſomnis oblatus, grauiter regem accuſabat. Nathanas autem, cum vir eſſet comis ac prudens, ſecum reputans, vt reges, ſi quando iraſcantur, iram prae iuſtitia ſequi ſoleant, Dei quidem comminationes ſilentio premere ſtatuebat, alios vero vtiles apud ipſum ſermones habebat, idque tali quodam modo, de quo ſuam ſententiam vt ſibi aperiret obſecrabat. "Duo, inquit, viri eandem vrbem incolebant, "quorum alter quidem opulentus erat, et multos iumen- "torum greges ouiumque et boum poſſidebat: alter ve- "ro pauperculus vnam omnino habebat ouiculam. Hanc "ſimul cum liberis ſuis enutriebat, eodem cum ipſa ci- "bo veſci ſolitus, et eo ipſam affectu proſequens quo "quis etiam filiam proſequeretur. Cum autem hoſpes "diuiti ſuperueniſſet, ille de ſuis pecoribus ne vnum "quidem, vt amicum epulis adhiberet, mactare voluit:

"ὐδὲν ἐκεῖνος βοσκημάτων ἠξίωσε καταθύσας εὐωχῆσαι τὸν "Φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος ἀπέσπασε, "καὶ ταύτην παρασκευάσας εἰσίασε τὸν ξένον". σφόδρα δ' ἐλύπησεν ὁ λόγος οὗτος τὸν βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὃς γε τοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀπεφήνατο, καὶ τετραπλῆν τε ἀποτίσαι τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι, καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας δ' ὑποτυχὼν, "αὐτὸν, ἔλεγεν, ἐκεῖνον εἶναι τὸν "ἄξιον ταῦτα παθεῖν, ὑφ' αὐτοῦ κεκριμένον τολμήσαντα "μέγα καὶ δεινὸν ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνα τὴν ὀργὴν τῦ Θεῦ, ποιήσαντος μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Εβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένα δ' ἔτι πρὸ τύτων ἐκ τῶν Σαύλα χειρῶν, δόντος δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονηθέντος δ' ὑπ' αὐτῦ καὶ ἀσεβηθέντος, ὃς ἀλλοτρίαν τε γήμας ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνειεν ἐκδὺς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν αὐτὸν ἀντὶ τύτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιαθήσεσθαι μὲν αὐτῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβελευθήσεσθαι δὲ καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνυ, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τύτο δράσαντα φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτῷ δίκην ὑφέξειν. τεθνήξεσθαι δὲ καὶ τὸν παιδά σοι παραχρῆμα τὸν ἐξ αὐτῆς γεγεννημένον. ταραχθέντος δ' ἐπὶ τύτοις τῦ βασιλέως, καὶ συγχυθέντος ἱκανῶς, καὶ μετὰ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντος· ἦν γὰρ ὁμολογυμένως θεοσεβὴς, καὶ μηδὲν ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν Οὐρίαν γυναῖκα· ᾤκτειρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλλάττεται, Φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν ἐπαγγειλάμενος. μετανοοῦντι γὰρ περὶ τῶν γεγενημένων οὐκ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. καὶ Ναθάνας μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρίας γυναικὸς γενομένῳ παιδὶ Δαυΐδῃ νόσον ἐνσκήπτει χαλεπὴν τὸ θεῖον. ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, προφὴν μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκα-

"ſed, miſſis qui pauperis oviculam abriperent, cum eam "paraſſet, hoſpitem conuiuio excepit". Sermo autem iſte vehementer regem contriſtauit, hominemque qui hoc facinus patrauit coram Nathana ſceleſtum pronunciauit, iuſtumque eſſe vt ouiculam quadruplo penſaret, praetereaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in haec verba ſubiiciebat, "ipſum eſſe illum quem hac animad- "uerſione dignum affirmauerat, ſuopte iudicio damnatum "vt qui auſus fuerat magnum adeo et atrox flagitium com- "mittere". Porro ante oculos poſuit et patefecit iram Dei, qui ipſum quidem cunctorum Hebraeorum regem conſtituerat, et omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; inſuper autem e Sauli manibus olim liberauerat, dederatque ei coniuges quas iuſte et legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipſo ſpretus fuerit et male habitus, qui alienam vxorem matrimonio ſibi iunxerat, eiuſque maritum hoſtibus proditum interimendum eſſe curauerat. Ipſum itaque pro iſtis Deo poenas daturum, foreque vt ſuae quidem vxores ab vno e filiis ſtuprum patiantur, ipſe vero etiam ab eodem inſidiis appetatur, et qui occulte hoc peccatum admiſerit poenas pro eo luce palam ſubeat. quin et erit vt puer tibi ex ea natus ſine mora intereat. Cum autem hiſce rex perturbatus eſſet et valde confuſus, et cum lacrymis et moerore ſe in Deum peccaſſe fateretur (erat enim procul dubio vir pius, vitaeque plane integer et ſceleris purus, niſi quod forte in re Vriae vxoris deliquerit) eius miſertus eſt Deus, et cum eo in gratiam rediit, et regnum et vitam ei ſe ſeruaturum eſſe pollicitus. illi enim, cum ob ea quae facta erant poenitentiam agat, non amplius Deum ſuccenſere dicebat. Et quidem Nathanas, poſtquam iſta regi futura aperuiſſet, domum reuertebatur.

4. Puerum autem, quem Vriae coniux Dauidi pepererat, Deus graui morbo affecit. Quam rem Dauides aegre ferens, cibum quidem per ſeptem dies, vehementer licet inſtarent domeſtici, non deguſtabat: ſed atra veſte

ζόντων τῶν οἰκείων, ὃ προσηνέγκατο· μέλαναν δὲ περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ἐπὶ σάκκου κατὰ γῆς ἔκειτο, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔστεργεν αὐτοῦ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν τελευτήσαντος τοῦ παιδός, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τοῦτο μηνύειν οἱ θεράποντες, λογιζόμενοι μὴ γνοὺς ἔτι μᾶλλον ἀπόσχηται καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν ἐπὶ πένθει τέκνου τετελευτηκότος, ὁπότε καὶ νοσοῦντος οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης αὐτὸν ἐκάκου. ταραττομένων δ' αἰσθόμενος τῶν οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ τάχα παρόντων ἃ μάλιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, συνεὶς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μαθὼν τἀληθὲς, ἀνίσταται, καὶ λουσάμενος καὶ λαβὼν ἐσθῆτα λευκὴν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ παραγίνεται· καὶ κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ παρατεθῆναι, πολλὴν ἐπὶ τῷ παραλόγῳ τοῖς τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἔκπληξιν παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐπὶ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάνθ' ὁμοῦ τετελευτηκότος ἔπραττε. τήν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πρῶτον αὐτοῖς πυθέσθαι, παρεκάλουν εἰπεῖν τῶν γεγενημένων. ὁ δὲ, ἀμαθεῖς εἰπὼν αὐτοὺς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τοῦ παιδὸς ἔχων ἐλ-"πίδα σωτηρίας αὐτοῦ δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγού-"μενος τούτοις εὐμενῆ κατασήσειν· ἀποθανόντος δ' ἐκέτι "χρείαν εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπήνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὸν ἐποίησε· καὶ γενόμενον ἄῤῥεν παιδίον, Σολομῶνα προσηγόρευσε, Ναθάνου τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

ε'. Ἰώαβος δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἐκάκου, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τῆς τῶν ἄλλων εὐπορίας, ὡς πάνυ ταλαιπωρεῖν ἐνδεία ποτοῦ καὶ τροφῆς. ἐξ ὀλίγου γὰρ φρέατος ἤρυτο, καὶ τοῦτο, ὥστε μὴ τελέως αὐτοὺς ἐπιλιπεῖν τὴν πηγὴν, ὑδαιλέστερον χρώμενοι. γράφει δὲ τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν αἵρεσιν τῆς πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τὴν νίκην αὐ-

indutus et in saccum procumbens humi iacebat, Deo supplicans pro pueri salute. nam magno matris eius amore flagrabat. Cum autem septimo die puer obiisset, hoc serui regis ei nunciare verebantur, quod coniicerent fore vt re cognita multo magis a cibo reliquaque cura corporis abstineret, vt in luctu ob filium defunctum, cum eo aegrotante adeo sese moerore afflictauerit. Tum rex domesticos suos perturbatos sentiens, similiterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum esse mortuum, cum vnum e domestiris compellasset et veritatem comperisset, e vestigio surrexit, lotusque et veste candida sumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde praecipiens vt coena sibi apponeretur, ex nouo et inopinato consilio magnam et cognatis et domesticis admirationem mouebat; quod cum nihil horum aegrotante puero fecisset, post eius obitum omnia simul faceret. ipsumque, praefatione adhibita vt percontari liceret, dicere obsecrabant quid causae fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos esse pronunciasset, hoc docebat; "se adhuc quidem vi-"vente puero, dum spem salutis eius haberet, omnia pro-"re nata praestitisse, existimans hisce forsan placari posse "Deum: illo autem mortuo inani moerore non amplius "opus esse". Hisce dictis, sapientiam regis et prudentiam vno ore praedicarunt. Cum vxore autem Beethsabe iterum congressus, ipsam grauidam fecit; infantemque masculum ex ea sibi natum, Nathanae prophetae monitu, Solomonem appellauit.

5. Interea Ioabus obsidione Ammanitas valde affligebat, et aqua illis praecisa et rerum aliarum copia praeclusa; ita vt potus simul et victus inopia in vniuersum laborarent. Ex puteo enim exiguo spes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter vtebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Haec Ioabus per literas regi significat, eumque obsecrat vt ad vrbem capiendam properaret, vt ipsi victoria adscriberetur. Rex cum benevolentiam

τὸς ἐπιγραφείη. ταῦτ' Ιωάβ γράψαντος, ἀποδεξάμενος αὐτὸν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς πίστεως ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν Ραβαθᾶς πόρθησιν· καὶ κατὰ κράτος ἑλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν. αὐτὸς δὲ τὸν τῦ βασιλέως τῶν Αμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἔλκοντα χρυσῦ τάλαντον, καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ σαρδόνυχα. ἐφόρει δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διαπαντὸς Δαυίδης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἦυρεν ἐν τῇ πόλει· τὺς δ' ἄνδρας αἰκισάμενος διέφθειρε. ταῦτα δὲ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Αμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς κατὰ κράτος.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Αβεσάλωμος φόνῳ ἀπεσκευάσατο τὸν Αμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτῦ ἀδελφήν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυίδυ μεταπαλεῖται.

Ἀναστρέψαντος δ' εἰς Ιεροσόλυμα τοῦ βασιλέως, παῖσμα αὐτῦ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. θυγάτηρ ἦν αὐτῷ, παρθένος μὲν ἔτι, τὸ δὲ κάλλος εὐπρεπὴς, ὡς ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, Θαμάρα ὄνομα, τῆς δ' αὐτῆς Αβεσαλώμῳ μητρὸς κεκοινωνηκυῖα. ταύτης ὁ πρεσβύτατος τῶν Δαυίδυ παίδων Αμνὼν ἐρασθεὶς, ὡς ἅτε διὰ τὴν παρθενίαν αὐτῆς, ἅτε διὰ τὴν φυλακὴν τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδύνατο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τό τε σῶμα τῆς ὀδύνης αὐτὸν κατεσθιούσης κατισχναίνετο, καὶ τὴν χρόαν μετέβαλεν. δῆλος δὲ ταῦτα πάσχων γίνεται Ιωνάθῃ τινὶ, συγγενεῖ καὶ Φίλῳ. συνετὸς δ' ἦν ἅτος ἐν τοῖς μάλισα καὶ τὴν διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστην περαίαν τὸν Αμνῶνα μὴ κατὰ Φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἠρώτα Φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. εἰκάζειν μέντοιγε αὐτὸς ἔλεγεν ἐξ ἐρωτικῆς ἅτως ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. τῦ δὲ Αμνῶνος ὁμολογήσαντος τὸ πάθος, ὅτι τῆς ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχανούσης ὁμοπατρίας, ὀδὸν αὐτῷ καὶ μη-

eius fidemque collaudasset, assumptis omnibus quae illi aderant copiis, ad Rabathae expugnationem venit; eamque mox vi captam militi diripiendam permisit. Ille vero regis Ammanitarum coronam sibi vendicat, auri talentum pendentem, et sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Dauides perpetuo in capite gestabat. Quin et multa alia spolia splendida et pretiosa in vrbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractauit etiam alias Ammanitarum vrbes, quas vi expugnauerat.

CAP. VIII.

Vt Abesalomus caede nefaria Amnonem sustulit, quod sororem suam stuprauerat: vtque exsul factus postea a Dauide reuocatur.

REge autem Hierosolyma reuerso, calamitas in domum eius inuasit ex huiusmodi causa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formae venustate vt speciosissimas quasque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, et ex eadem qua Abesalomus matre editam. Huius amore correptus Amnon, filiorum Dauidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo esset quam quod arctius custodiretur, potiri non posset, male se habebat. vt et corpus dolore illum depascente macresceret, et colorem indies commutaret. At Ionathas quidam, cognatus eius et amicus, animaduertit, quod haec pateretur. ille autem praeclarae erat sapientiae et acris ingenii. Quolibet itaque mane obseruans Amnonem non adeo vt natura fert corpore valere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. se tamen coniicere, ille dicebat, haec ei accidere ex amoris affectu. Postquam autem id ita esse declarauerat, quod scilicet sororem deamaret ex eodem secum patre, viam ipsi et commentum propositi quo ad optata perueniret. Suasit enim vt aegritudinem simularet. Cum vero pater ad eum visendum veniret,

χανὴν εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν εὐκταίων ὑπέθετο. νόσον γὰρ ὑποκρίνεσθαι παρῄνεσεν. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ διακονησομένην ἐκέλευσε παρακαλέσαι. ῥᾴων γὰρ ἔσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς νόσου, τούτου γινομένου. καταπεσὼν οὖν ὁ Ἀμνὼν ἐπὶ τὴν κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ἰωνάδου ὑποθήκας. παραγενομένης δὲ τοῦ πατρὸς καὶ σκεπτομένου πῶς ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐδεῖτο πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀχθῆναι. ἡκούσῃ δὲ προσέταξεν ἄρτους αὐτῷ ποιῆσαι τηγανιστὰς, αὐτουργῷ γενομένῃ. περισοίσεσθαι γὰρ ἥδιον ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ' ἐμβλέποντος τοῦ ἀδελφοῦ φυράσασα τὸ ἄλευρον, καὶ πλάσασα κολλυρίδας, καὶ τηγανίσασα, προσήνεγκεν αὐτῷ. ὁ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐγεύσατο· προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις παραστῆσαι πάντας πρὸ τοῦ δωματίου· βούλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, θορύβου καὶ ταραχῆς ἀπηλλαγμένος. ὡς δὲ τὸ κελευσθὲν ἐγένετο, τὴν ἀδελφὴν ἠξίωσεν εἰς τὸν ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. ποιησάσης δὲ τοῦτο τῆς κόρης, λαβόμενος αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτο. ἀνακραγοῦσα δὲ ἡ παῦσαι, ἀλλὰ μὴ σύ γε τοῦτο βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τοὺς νόμους παραβάς, καὶ δεινῇ περιβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. παῦσαι δ' ὅτως ἀδίκου καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας, ἐξ ἧς ὄνειδος καὶ κακοδοξίαν ὁ οἶκος ἡμῶν κερδανεῖ. συνεβούλευέ τε περὶ τούτου διαλεχθῆναι τῷ πατρί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ' ἔλεγε, βουλομένη τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ τῆς ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν διαφυγεῖν. ὁ δ' ὑπείθετο, τῷ δ' ἔρωτι καιόμενος, καὶ τοῖς τοῦ πάθους κέντροις μυωπιζόμενος βιάζεται τὴν ἀδελφήν. μῖσος δ' εὐθέως μετὰ τὴν διακόρησιν εἰσέρχεται τὸν Ἀμνῶνα, καὶ προσλοιδορησάμενος ἐκέλευσεν ἀναστᾶσαν ἀπιέναι. τῆς δὲ χείρω τὴν ὕβριν καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλούσης εἰ βιασάμενος αὐτὸς μηδ' ἄχρι νυκτὸς ἐπιτρέποι μεῖναι, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπαλλάττεσθαι κελεύσειεν ἡμέρᾳ καὶ φωτὶ, ἵνα καὶ μάρτυσι τῆς αἰσχύνης περιπέσοι, προσέταξεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ,

iussit obsecrare vt sororem ad se mitteret quae sibi ministraret. fore enim vt hoc facto melius se haberet et citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo simulato, prout ei Ionathas suggesserat. Patre autem illum inuisente et de valetudine percontante, petiit sororem ad se mitti. isque e vestigio iussit adduci. Illa autem veniente praecepit, vt ipsa operam praestans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comesurum. Cum vero in conspectu fratris farinam subegisset et collyridas formasset et coxisset, eas ipsi obtulit. At ille de iis tunc non degustauit: sed famulis mandauit, vt quotquot essent pro foribus cubiculi summouerent, velle enim quiescere, turba et tumultu liberatus. et postquam imperata fecissent, petiit a sorore vt sibi in conclaue edulium afferret. Cum autem ei hac in re obsequuta esset puella, eam prehendens suadere laborabat vt sui copiam faceret. Puella vero, sublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo vt leges transgrediaris et magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo foedamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium et infamia in familiam nostram redundabunt. eique consilium dedit vt hac de re cum patre colloqueretur: illum enim eius desiderio concessurum esse. Haec autem dicebat, volens impetum eius cupiditatis in praesentia vitare. Ille vero noluit ei obsequi: sed amore ardens et oestro libidinis agitatus sorori vim intulit. At Amnoni, vt eam constuprauerat, statim odio esse coepit; isque fastiditam conuiciis aggressus, iussit vt surgeret et discederet. Cum vero iniuriam etiam eo grauiorem fore clamaret, si ipse, qui stuprum sibi obtulerat, non vsque ad noctem secum manere permitteret, sed e vestigio indo die luceque facessere iuberet, vt in turpitudinis suae testes incideret, mandauit famulo vt eam foras eiiceret. Illa vero ob iniuriam et vim graui dolore percita, cum tuniculam laceraſſet (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, et ad talos vsque

λυπῦτο προσηγγελμένο καπὸ καὶ δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, περιέμεινεν· ἀλλὰ καταρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἔκειτο πενθῶν τὸς υἱὸς ἅπαντας, καὶ τὸς ἀποθανεῖν δεδηλωμένος καὶ τὸν ἀνηψηκότα. ὁ δὲ Σαμᾶς τῷ ἀδελφῷ αὐτῷ παῖς Ιωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, καὶ μὲν περὶ τῶν ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς τεθνᾶσιν, ἐδὲ γὰρ αἰτίαν εὑρίσκειν ὑπολαμβάνειν· περὶ δ' Αμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ διὰ τὴν Θαμάρας ὕβριν ἀποτολμῆσαι τὸν Αβεσάλωμον τὴν ἀναίρεσιν τὴν ἐκείνε. μεταξὺ δὲ κτύπος ἵππων καὶ θόρυβος προσιόντων τινῶν αὐτὸς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δ' οἱ τῷ βασιλέως παῖδες, οἱ διαδράντες ἀπὸ τῆς ἐστιάσεως· ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνῶσι λυπουμένος, καὶ παρ' ἐλπίδα ὁρῶν ὃς ἠμυήκοει μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπολωλότας. ἦν δὲ παρὰ πάντων δάκρυα καὶ ϛόνος· τῶν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ τετελευτηκότι, τῷ βασιλέως δ' ὡς ἐπὶ παιδὶ κατεσφαγμένῳ. φεύγει δ' Αβεσάλωμος εἰς Γεσύραν πρὸς τὸν πάππον τὸν πρὸς μητρὸς, δυνασεύοντα τῆς ἐκεῖ χώρας· καὶ τρισὶν ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ κατεμεινεν.

δ'. Τῷ δὲ Δαυΐδῳ προαίρησιν ἔχοντος ἐπὶ τὸν Αβεσάλωμον πέμπειν, ὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ κατελευσόμενον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ τὰ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τῷ χρόνῳ λελωφήκει· πρὸς τῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ιώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος παρώρμησε. γύναιον γάρ τι τὴν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐποίησεν αὐτῷ προσελθεῖν ἐν χήματι πενθίμῳ. "παίδων "ἐπὶ τῆς ἀγροικίας αὐτῆ διενεχθέντων, καὶ πρὸς Φιλονει-"κίαν τραπέντων, ἀδενὸς τῷ καταπαῦσαι δυναμένῳ Φανέν-"τος, ἔλεγεν ὑπὸ θατέρῳ τὸν ἕτερον πληγέντα ἀποθανεῖν· "ἠξίᾳ τε, τῶν συγγενῶν ἐπὶ τὸν ἀνηρηκότα ὡρμηκότων καὶ "ζητούντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χαρίσασθαι τὴν σωτηρίαν αὐτῆ "τῷ παιδὸς, καὶ μὴ τὰς ἐπιλοίπως τῆς γηροκομίας αὐτὴν "ἐλπίδας προσαφαιρεθῆναι· τῦτο δ' αὐτῆ κωλύσαντα τὸς "βλομένους ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. ὐ γὰρ ἐφέ-"ξειν ἐκείνως ἄλλῳ τινὶ τῆς σπυδῆς ἢ τῷ παρ' αὐτῷ φόβῳ".

ſicuti par erat, malo nunciato adeo atroci et ob magnitudinem ſuperante fidem; ſed cum veſtimenta laceraſſet ſeque in terram proſtrauiſſet, procumbebat filios ad vnum omnes luctu proſequens, et quos peremptos acceperat, et ipſum interfectorem. Ionathas vero, Samae fratris ipſius filius, orabat vt parcius lugeret et de aliis quidem ne ſibi perſuaderet eos mortem obiiſſe, nihil enim cauſae eſſe quod ita ſuſpicaretur: ſed de Amnone inquiſitionem faciendam eſſe dicebat. nam veriſimile Abeſalomum ob iniuriam Thamarae factam ipſum interficere auſum eſſe. Interea vero ſonitus equorum et venientium turba illos in ſe conuertit. Erant autem regis filii qui e conuiuio effugerant. atque ipſis pater flentibus occurrit moerens, etiam cum praeter ſpem videret quos paulo ante exſtinctos eſſe audiuerat. Omnes itaque lacrymas effundebant et gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abeſalomus in Geſuram ad auum maternum confugit, iſtius loci dynaſtam: et apud illum toto triennio commoratur.

4. Cum autem Dauidi in mentem veniſſet ad filium Abeſalomum mittere, non vt ſupplicium lueret venturum, ſed vt vna ſecum eſſet: (iam enim tempore ſedata erat ira) ipſum eo ſatis propenſum Ioabus imperator acrius incitauit. Nam fecit vt muliercula quaedam, aetate iam prouecta, ſumpto lugubri veſtitu regem adiret. "Orto "ruri inter filios ſuos diſſidio, eoque in rixam erum-"pente, cum nemo eſſet qui litem dirimeret, aiebat al-"terum ab altero ictum occubuiſſe: atque obſecrabat, eo "quod cognati in interfectorem impetum fecerint, eiuſ-"que caedem expetant, vt filii ſalutem ſibi concede-"ret, nec reliquam ſenectutis ſuae curandae ſpem ſibi "auferri pateretur; ſed precibus ſuis indulgeret, ipſos "reprimendo qui filium ſuum ad necem poſcunt. illos "enim nulla re niſi ipſius metu a propoſito auerti "poſſe". Cum autem ille mulierculae poſtulatis an-

τῷ δὲ συγκαταινέσαντος οἷς τὸ γύναιον ἱκέτευσεν, ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, "χάριν μὲν, εἶπεν, οἶδάσι "τῇ χρηστότητι κατοικτειράντός μου τὸ γῆρας καὶ τὴν παρὰ "μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ παρὰ τῆς σῆς μου "εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σαυτῷ παιδὶ πρῶτον καταλλά- "γηθι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργὴν ἄφες. πῶς γὰρ ἂν πι- "θείην ἐμοί σε ταύτην ἀληθῶς δεδωκέναι τὴν χάριν, αὐτῷ "σου μέχρι νῦν ἐφ' ὁμοίοις ἀπεχθανομένῳ τῷ παιδί. ἀπή- "τον δ' ἂν εἶναι προθεῖναι τῷ παρὰ γνώμην ἀποθανόντι καὶ "ἄλλον ἐκγισίως". συνίησι δ' ὁ βασιλεὺς, ὑπόβλητον ὄσαν τὴν σκῆψιν ἐξ Ἰωάβου καὶ τῆς τούτου σπουδῆς· καὶ ἐπειδὴ παρὰ τῆς πρεσβύτιδος πυθόμενος ἔτως ἔχον τἀληθὲς ἔμα- θε, προσκαλεσάμενος Ἰώαβον, ἐπιτυχεῖν τε τῷ προκειμέ- νῳ κατὰ νοῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον ἄγειν ἐκέλευσεν. ὁ γὰρ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἤδη τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἀφειμένῳ. ὁ δὲ, προσκυνήσας τὸν βασιλέα καὶ τὰς λόγους ἀσπασάμενος, ἐξώρμησεν εἰς τὴν Γεσσύραν παραυτίκα· καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον παραλαβὼν, ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

ε'. Προέπεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν υἱὸν ὡς ἥκουσε παραγενόμενον, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐκέλευσε χω- ρεῖν· ὅπως γὰρ ὄψεσθαι ἔτως ἔχειν ὡς εὐθὺς ἰδεῖν κατελθόντα. καὶ ὁ μὲν, τοῦτο τῷ πατρὸς κελεύσαντος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτῷ, καὶ διετέλει τῆς παρὰ τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπεβέβλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς προσηκούσης ἐπι- μελείας υἱῷ βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξεῖχε καὶ διέπρεπε πάντας τοῦτο εἴδει καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, καὶ τοὺς ἐν πολλῇ τρυφῇ διατεθραμμένους ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέν- τοιγε ἦν τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτῷ, ὡς μόλις αὐτὴν ἡμέ- ραις ἀποκείρειν ὀκτὼ, σταθμὸν ἕλκουσαν σίκλους διακοσίους, ἤτοι δὲ εἰσι πέντε μναῖ. διέτρεφε μέντοιγ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύ- μοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀρρένων πατὴρ γενόμενος, μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀρίστης, ἣν ὁ Σολομῶνος υἱὸς

nuisset: tum illa regem excipiens dicebat, "tuae quidem "benignitati gratias ago, qui meam senectutem et paene "dixeram orbitatem miseratus es: sed vt rata habeantur "quae pro tua humanitate mihi pollicitus es, tuum ipsius "filium prius in gratiam recipe et ab ira in illum de- "sisse, alioqui quomodo possem mihi persuasum habere "te vere hanc mihi gratiam feciisse, cum tibi ipsi ob "similem iniuriam filius tuus adhuc inuisus sit. quin et "insipientis esse, cum vnus praeter voluntatem cecide- "rit, velle vt alter etiam ad eum abeat". Tum regi suboluit, hoc commentum esse a Ioabo eiusque in Abesalomum studio: ac postquam anicula interrogata rem ita se habere comperuit, et ad Ioabum accitum dicebat se assequutum esse quod in animo erat, iussitque vt Abesalomum reduceret. non enim se amplius illi succensere, sed iam iram et indignationem missam feciisse. Ille vero, adorato rege, verbisque eius lubenti animo acceptis, e vestigio Gesuram properauit, et assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit.

5. Rex autem, vt audiuerat filium aduentare, ante praemisit ad eum iussitque domum suam concedere; nondum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperasset, illius conspectum non subiit, domique se continebat, istis officiis contentus quibus eum sui prosequebantur. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter moerorem, vel quod eiusmodi illi non adhibita fuerit cura quae regis filio conuenit: sed adhuc eminebat omnesque praecellebat specie ac proceritate corporis, et vel eos superabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam densa ei erat caesaries, vt vix intra octo dies detonderetur, siclos ducentos appendens: isti autem quinque minas conficiunt. Hierosolymis certe biennium commoratus est, trium quidem filiorum pater factus, vnius vero filiae, forma praestantissimae, quam Roboamus Solomonis filius in vxorem accipit:

Ροβόαμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται παιδίον ἐξ αὐτῆς, Αβίας ὄνομα. πέμψας δ' ὁ Αβεσάλωμος πρὸς Ιώαβον, ἐδεῖτο αὐτῷ τελέως καταπραΰναι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντι θεάσασθαί τε καὶ προσειπεῖν. καταμελήσαντος δὲ Ιωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τὴν ὁμορῦσαν αὐτῷ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθών, ἦκε πρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰτίαν πυθόμενος. ὁ δὲ "στρατήγημα τοῦτ', εἶπεν, ἦν ἀγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυνάμενον "ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν, ἃς ἵνα μοι τὸν πατέρα διαλλάξῃς ἐποιούμην. καὶ δὴ δέομαί σου παρόντος, ἡμερῶσαί μοι "τὸν γεγενημένον· ὡς ἔγωγε δεινοτέραν τῆς Φυγῆς κρίνω τὴν "κάθοδον, ἔτι τοῦ πατρὸς ἐν ὀργῇ διαμένοντος". πεισθεὶς δ' ὁ Ιώαβος, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ κατοικτίρας, ἐμεσίτευσε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς περὶ τοῦ παιδὸς, ὅπως αὐτὸν ἡδέως διατίθησιν, ὥστε εὐθέως καλέσαι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ ῥίψαντος αὑτὸν ἐπὶ τὸ ἐδάφος καὶ συγγνώμην αἰτουμένου τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίστησί τε καὶ τῶν γεγονότων ἀμνηστίαν ἐπαγγέλλεται.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαυΐδου ἀνασάσεως τοῦ Αβεσαλώμου, καὶ περὶ Αχιτοφέλου καὶ Χουσὶ, καὶ περὶ Σιβᾶ καὶ Σιμεΐ· καὶ ὅπως ὁ Αχιτόφελος ἑαυτὸν ἀπήγξατο.

Ο Δὲ Αβεσάλωμος, τοιούτων αὐτῷ τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα ἐκέκτητο· καὶ ὁπλοφόροι περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὄρθριος πρὸς τὰ βασίλεια παρεγίνετο, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττουμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, τάχα δ' αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπταικότων περὶ τὴν κρίσιν, εὔνοιαν αὐτῷ παρὰ πάντων κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ταύτην

et ex ea natus est puerulus nomine Abias. Deinde Abesalomus, nunciis ad Ioabum missis, ipsum orabat vt patrem sibi prorsus placaret, et precibus contenderet, vt ipsi daretur in conspectum eius venire et cum eo colloqui. Cum autem Ioabus hoc facere negligeret, quibusdam de suis submissis, agrum eius suo adsitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abesalomum veniebat, ipsum accusans et cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc strategema excogitaui, quod te ad "nos posset adducere, mandata quae tibi de patre mihi "conciliando dedi minus curantem. ideoque te praesen"tem oro obtestorque, vt mihi placatum reddas geni"torem: quod ego me existimem peius habitum iri post "reditum quam in exsilio, si pater in ira permaneat". Tum Ioabus his persuasus et necessitatem qua premebatur miseratus, pro eo cum rege interceſſit: et suis de filio Abesalomo sermonibus fecit vt ita animo afficeretur rex, vt confestim eum ad se euocaret. Cumque ille humi procidisset, et peccatorum veniam imploraſſet, eum et manu tollit rex et anteactorum obliuionem ei pollicetur.

CAP. IX.

De insurrectione Abesalomi contra Dauiden, deque Achitophelo et Chusi, et de Siba et Simei: vtque Achitophelus semet suspendebat.

ABesalomus autem, ista a rege ex animi sententia assequutus, breui admodum tempore et magnum equitatum et multos currus sibi comparauit, et satellitium armatorum quinquaginta: atque in singulos dies mane ad regiam adibat: et cum iis, qui ad ius petendum veniebant et causa cadebant, ad voluptatem sermonem conferens, quasi ita cum illis actum esset, quod patri non adsint periti consiliarii, aut forsan ipsi in iudicio ferendo in iniquam lapsi fuerint sententiam, ab omnibus sibi beneuolentiam conciliabat; praeterea dicens, ipsum, si ea sibi

εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλὴν αὐτοῖς ἐβεβαίωσεν, εὐνομίαν. τούτοις δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὄχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτῷ καταλλαγὴν τεσσάρων ἐτῶν ἤδη διειληλυθότων, ἐδεῖτο προσελθών, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι πορευθέντι θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. φεύγοντα γὰρ τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυΐδου τὴν ἀξίωσιν ἀφέντος, πορεύεται. καὶ πολὺς ἐπισυνέῤῥευσεν ὄχλος, ἐπὶ πολλὰς αὐτῷ διαπέμψαντος.

β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυΐδου σύμβουλος ὁ Γελμωνίτης Αχιτόφελος, καὶ διακόσιοί τινες ἐξ αὐτῶν Ιεροσολύμων, οὐκ εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δ' ἐπὶ θυσίαν μετεσταλμένοι. καὶ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων ἀποδείκνυται, τοῦτο γενέσθαι στρατηγήσας. ὡς δ' ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυΐδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας καὶ τόλμης αὐτὸν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲ τῆς ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ παρανομωτέροις ἐπεβάλετο, βασιλείᾳ πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένῃ, δεύτερον δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν εἰς τὰ πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἐπιτρέψας κριτῇ τῷ Θεῷ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάσσειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς πρώτης αὐτῷ φυγῆς ἐκοινώνουν ὅτ' ἔζη Σάουλος. τὸν δ' Αβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπαίρειν αὐτῷ διεγνωκότας, καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, ὡς τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ μετακομιζομένης αὐτῆς ῥυσομένου. ἐνετείλατο δ' ἕκασα τῶν γινομένων λάθρα διαγγέλλειν αὐτῷ. πιστὸς δ' ἦν πρὸς πάντα διακόνους, παῖδας Αχιμαὰς μὲν Σαδώκου, Ιωνάθην δὲ Αβιαθάρου. Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμενος τὴν Δαυΐδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπεισεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον οὗτος αὐ-

data esset potestas, ius illis multa cum aequitate redditurum. His artibus cum populum sibi obsequentem haberet, adeo vt multitudinis beneuolentiam sibi firmam esse existimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, praeteritis, ipsum supplex accedens orabat, vt sibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exsul esset votum nuncupauerat. Dauide autem eius petitioni concedente, eo loci proficiscitur: et cum ad multos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

2. Inter caeteros aderat Dauidis consiliarius Achitophelus Gelmonaeus, et ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, strategemate vt hoc fieret adhibito. Postquam vero haec Dauidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quae filius patrauerat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniae peccatis datae non meminerit, sed ad alia illis multo peiora et iniquiora animum adiecerit, primum quidem vt regnum a Deo donatum sibi eriperet, dein vero vt genitori vitam auferret, in loca trans Iordanem fugere decreuit: conuocatisque amicis sui studiosissimis, et consiliis cum iis de filii sui insolentia communicatis, atque omnibus Dei iudicio commissis, ab Hierosolymis, regiae domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo vrbem egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo viuente fugae comites fuerant. Abiatharo vero et Sadoco pontificibus, quibus vna cum Leuitis omnibus arcam gestantibus in animo erat eum comitari, vt manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandauit, vt de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit pontificum filios, Sadoci quidem Achiman, Ionathan vero Abiathari. Ethi quoque Gitthaeus cum eo profectus est, etiam praeter Dauidis voluntatem: nam ipsi vt domi maneret persuadere conabatur. et ex hoc ipso

τῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντος δ' αὐτῆ διὰ τῆ Ελαιῶνος ὄρους γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων σὺν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Αχιτόφελος συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τότε φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ τὸ λυπηρὸν, τῆτο ἀκηθέν· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δεόμενος ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Αβεσαλώμε διάνοιαν πρὸς τὸν Αχιτόφελον. ἐδεδίει γὰρ μὴ τἀναντία συμβελεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γενόμενος δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆ ὄρες, ἀπεσκόπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας ἐκπεσών, ἤυχετο τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος Χωσὶ ὄνομα. τῆτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν σποδῆ πλήρη, καὶ θρηνῆντα τὴν μεταβολὴν, παρηγόρει καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνε φρονοῦντα, τά τε ἀπόῤῥητα τῆς διανοίας αὐτῆ κατανοεῖν, καὶ ταῖς Αχιτοφέλε συμβελίαις ἀντιπράττειν. ἐ γὰρ τοσῆτον ὠφελήσειν αὐτῷ συνεχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνῳ γενόμενον. καὶ ὁ μὲν πειθεὶς τῷ Δαυΐδῃ, καταλιπὼν αὐτὸν, ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἀφικνεῖται δὲ εἰς αὐτὰ μετ' ἐ πολὺ καὶ Αβεσάλωμος.

γ'. Ολίγον δὲ τῷ Δαυΐδῃ προελθόντι Σιβὰς ὁ τῆ Μεμφιβόσθε δῆλος συνήντησεν, ὃν προνοησόμενον ἀπεσάλκει τῶν κτήσεων, ἃς δεδώρητο τῷ Ιωνάθε τῆ Σαύλε παιδὸς υἱῷ, μετὰ ζεύγης ὄνων καταπεφορτισμένων τοῖς ἐπιτηδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. πυνθανομένῳ δὲ, πῆ καταλέλοιπε τὸν Μεμφίβοσθον, ἐν Ιεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τὴν ὑπάρχυσαν ταραχὴν, εἰς μνήμην ὧν ἠυεργέτησεν αὐτὸς Σάυλος. ἀγανακτήσας δ' ἐπὶ τότῳ, πάνθ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθῳ παρεχώρησε Σιβᾶ χαρίζεται. πολὺ γὰρ δικαιότερον αὐτὸν ἐκείνε ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβὰς περιχαρὴς ἦν.

δ'. Δαυΐδῃ δὲ γενομένῳ κατὰ Βαυρὶν, τόπον ἅτω καλέμενον, ἐπέρχεται τῆ Σαύλε συγγενὴς ὄνομα Σεμεεὶ, υἱὸς

conſpectior erat eius in illum beneuolentia. Cum autem Dauides per cliuum Oliuarum nudis pedibus adſcenderet, et omnes qui cum eo erant lacrymis indulgerent, nunciatum eſt Achitophelum eſſe apud Abeſalomum et cum illo ſentire. Quae res audita luctum ei magis intendebat: precibuſque Deum implorabat, vt Abeſalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra ſe ei dando conſilia apud ipſum fidem inueniret; cum vir prudens eſſet, et in diſpiciendo quid facto opus ſit oculatiſſimus. Poſtquam autem in montis iugum peruenerat; vrbem reſpiciebat, et multis cum lacrymis, ac ſi regno excidiſſet, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus eſt vir amicus et fidelis, Chuſi nomine. Hunc conſpicatus veſte lacerata et capite puluere oppleto, reſque mutatas lugentem, ſolatium ei adhibebat, et obſecrabat vt a moerore deſiſteret. poſtremoque ſupplex ab ipſo petiit, vt ad Abeſalomum, ſimulato eius partium ſtudio, digreſſus, et arcana animi eius exploraret, et Achitopheli conſiliis aduerſaretur. nam ſi ſecum pergeret, tantum prodeſſe non poſſe, quantum proderit ſi ad eum conceſſerit. Atque ita a Dauide perſuaſus, eo relicto Hieroſolyma ſe contulit. eodemque non multo poſt venit et Abeſalomus.

3. Caeterum Dauidi paululum progreſſo occurrit Sibas Memphiboſthi ſeruus, quem ad praedia procuranda miſerat, filio Ionathae Sauli filii ab ipſo donata, agens prae ſe duos aſinos neceſſariis ad victum onuſtos: ex quibus petiit vt accipere dignaretur, quicquid ipſi ſuiſque opus eſſet. Cum autem Dauides ex eo quaereret, vbinam Memphiboſthum reliquiſſet, Hieroſolymis, dicebat, ſpei plenum, fore vt, rebus iam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi ſuffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quae Memphiboſtho conceſſerat Sibae largitur. multo enim iuſtius eſſe agnouit vt hic quam ille iſtis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exſultabat.

4. Vbi vero Dauides peruenit ad locum Baürin appellatum, ſuperuenit cognatus Sauli, nomine quidem Semei,

δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε ἔβαλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. περισάντων δὲ τῶν φίλων καὶ σκεπόντων, ἔτι μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαφόνον καὶ πολλῶν ἀρχηγὸν κακῶν ἀποκαλῶν. ἐκέλευε δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐναγῆ καὶ ἐπάρατον ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς βασιλείας αὐτὸν ἀφελομένῳ, καὶ διὰ παιδὸς ἰδίᾳ τὴν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν εἰς ἑαυτὸν δεσπότην δίκην αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἠρεθισμένων ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Αβεσσαίε, διαχρήσασθαι βυλομένε τὸν Σεμεεὶ, Δαυΐδης αὐτὸν τῆς ὀργῆς ἐπέσχε. "μὴ τοῖς παρῶσι κακοῖς ἑτέραν προσεξεργα-"σώμεθα, φησὶ, καινοτέραν ἀφορμήν. ἐ γὰρ δὴ τὲ προσ-"λυσσῶντός μοι τότε κυνὸς αἰδώς τις ἢ Φροντὶς ὑπέρχεται. "τῷ Θεῷ δὲ εἶκω, δι' ὃν ὅτος ἐφ' ἡμᾶς ἀπενοήθη. θαυμα-"στὸν δ' ἐδὲν ὑπὸ τότε με ταῦτα πάσχειν, ὅπε γε καὶ πα-"δὸς ἀσεβᾶς πεπείραμαι. ἀλλὰ ἔσαι τις ἴσως οἶκτος ἡμῖν "ἐκ τῆ Θεῆ, καὶ κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν τότε θελήσαντος". ἤνυεν οὖν τὴν ὁδὸν, ἐ Φροντίζων τῆ Σεμεεὶ παρὰ τὸ ἕτερον μέρος τῆ ὄρες διατρέχοντος καὶ πολλὰ κακηγορῦντος. παραγενόμενος δ' ἐπὶ τὸν Ιορδάνην, ἀνελάμβανε τὲς ἰδίες ἐνταῦθα κεκοπωμένες.

ε'. Αβεσαλώμε δὲ καὶ Αχιτοφέλε τῆ συμβύλε παραγενομένε εἰς Ιεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, καὶ Δαυΐδε φίλος ἦκε πρὸς αὐτές· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν συνήυχετο τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα καὶ πάντα παραμεῖναι χρόνον. φήσαντος δ' ἐκείνε πρὸς αὐτόν· "τί δήποτε, φίλος ἐν "τοῖς μάλιστα τῆ πατρὸς αὐτῆ γεγενημένος, καὶ πρὸς ἅπαν-"τα πιστὸς εἶναι δόξας, ἐ σὺν αὐτῷ νῦν ἐσιν, ἀλλὰ κατα-"λιπὼν ἐκεῖνον μεταβαίνει πρὸς αὐτόν"; δεξιῶς ἀπεκρίνεται καὶ σωφρόνως. εἶπε γὰρ, "ἔπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ "τῷ παντὶ πλήθει. τότων οὖν μετὰ σῦ, δέσποτα, γεγε-"νημένων, εἰκότως ἕπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἕλα-"βες παρὰ τῆ Θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοιγε πίσιν καὶ εὔνοιαν "ἐνδείξομαι, πιστεύομενος εἶναι φίλος, ἣν οἶδά με τῷ πα-"τρί σε παρεσχημένον. ἀγαναχτεῖν δὲ οὐδὲν προσῆκε τοῖς

Gerae vero filius, et lapidibus eum impetebat et conuicia iaciebat. Cum vero amici regem circumſtarent et protegerent, eo magis maledicendo procedebat, ſanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin et ex regione vt impurus et exſecrandus excederet iubebat: Deoque ſe gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, et per proprium filium poenas ab eo exegerat peccatorum quae in dominum ſuum commiſerat. Cum autem omnes ira in ipſum concitarentur, et praecipue Abeſſaeus, cui in animo erat Semei interficere, Dauides iraſcentis impetum cohibebat. "Abſit, inquit, vt malis praeſentibus noui "alicuius motus occaſionem adiiciamus. nulla enim reue- "rentia aut cura ducor canis huius rabie in me inuaden- "tis: ſed cedo Deo, per quem in nos inſanus factus eſt. "Nihil vero miri quod haec ab eo patiar, quando filium "etiam impium expertus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis "miſericordiam adhibebit, et hoſtes nobis ipſius ex vo- "luntate ſuccumbent". Viam itaque pergebat, nihil morans Semei, per alterum montis latus diſcurrentem et fortiter conuiciantem. Cum autem veniſſet ad Iordanem, tum ſuos itinere defatigatos reficiebat.

5. At vbi Abeſalomus cum Achitophelo conſiliario, omni Iſraëlitarum populo comitante, Hieroſolyma venerat, inter caeteros etiam Dauidis amicus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precabatur ipſi imperium perpetuum et in omne aeuum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: "curnam, cum inter praecipuos patris "ipſius amicos fuerit, et in omnibus fidiſſimus eſſe viſus, "non cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum tranſie- "rit"? ſcite prudenterque reſpondet. nam dicebat, "il- "lum ſequi oportere Deum et populum vniuerſum. Hos "itaque cum tibi, domine, adeſſe viderim, ego quoque "merito ſequor. a Deo enim regnum accepiſti. Et qui- "dem eandem fidem et beneuolentiam tibi oſtendam, in "amicis habitus, quam noſti me patri tuo praeſtitiſſe. "Aegre autem ferre rerum praeſentem ſtatum haud "conuenit. nam in aliam regnum non tranſiit fami-

"παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ βασιλεία μεταβέβη-
"κε· μεμένηκε δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς, ἡοῦ παραλαβόντος". ταῦ-
τα λέγων, ἔπειθεν· ὕποπτον γὰρ αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας
τὸν Αχιτόφελον, συνεβουλεύετο αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ πα-
ρήνεσε, ταῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παλλακαῖς συνελθεῖν. "ἐκ
"τούτου γὰρ εἴσεσθαι τὸν λαὸν, ἔλεγε, πιστεύσαντα ὡς ἀ-
"διάλλακτά σοι τὰ πρὸς αὐτόν ἐστι, καὶ μετὰ πολλῆς συ-
"στρατεύσεσθαι προθυμίας ἐπὶ τὸν πατέρα· μέχρι γὰρ δεῦρο
"φανερὰν ἔχθραν ἀναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας
"ὑμᾶς ὁμονοῆσαι". πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν
αὐτῷ πῆξαι τοὺς οἰκέτας ἐπὶ τοῦ βασιλείου, τοῦ πλήθους ὁρῶν-
τος, καὶ παρελθὼν, συνέρχεται ταῖς τοῦ πατρὸς παλλακαῖς.
ταῦτα δ' ἐγένετο κατὰ τὴν Ναθάνας προφητείαν, ἣν τῷ Δαυΐ-
δῃ σημαίνων τὴν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένην ἐπίθεσιν προε-
φήτευσε.

ς'. Ποιήσας δ' Αβεσάλωμος τὰ παραινεθέντα αὐτῷ
ὑπὸ τοῦ Αχιτοφέλου, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου περὶ
τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. μυρίους δ' αὐτὸν ἐπιλέ-
κτους αἰτήσαντος ἐκείνου, καὶ τὸν πατέρα κτείνειν αὐτοῦ καὶ
τοὺς σὺν αὐτῷ σώους ἀνάξειν ὑποχομένου, καὶ βεβαίαν τό-
τε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φήσαντος, Δαυΐδου μηκέτι ζῶν-
τος, ἀρεσθεὶς τῇ γνώμῃ μεταπαλεῖται τὸν Χουσὶ, τὸν Δα-
υΐδου φίλον· οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ἐκάλει· καὶ τὴν Αχι-
τοφέλου γνώμην αὐτῷ δηλώσας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ περὶ αὐ-
τῆς ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ συνιδὼν, ὅτι, γενομένων ὧν Αχιτό-
φελος συνεβούλευσε, κινδυνεύσει Δαυΐδης συλληφθεὶς ἀπο-
θανεῖν, ἐναντίαν ἐπειρᾶτο γνώμην εἰσφέρειν. "ἐ γὰρ ἀγνο-
"εῖς, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν τῶν σὺν
"αὐτῷ νῦν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλὰς πολέμους πεπολέ-
"μηκε, καὶ πάντοτε κρατῶν τῶν πολεμίων ἀπήλλακται· νῦν δὲ
"εἰκὸς αὐτὸν ἐπὶ στρατοπέδου μένειν· στρατηγῆσαι γὰρ ἱκανώ-
"τατος, καὶ προειδεῖν ἀπάτην ἐπερχομένων πολεμίων· ἀλ-
"λὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀπολιπὼν τοὺς ἰδίους, ἢ εἴς τινα τῶν
"αὐλώνων αὐτὸν ἀποκρύψει, ἢ πρὸς πέτρᾳ τινὶ λοχήσει.

"liam, ſed in eadem manſit, filio patri ſuccedente". His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Aduocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, vt cum patris pellicibus congrederetur. "ex hoc enim populum ſciturum creditu-"rumque, dicebat, fieri non poſſe vt vnquam cum eo in "gratiam redeas; atque adeo multa cum alacritate contra "patrem ſimul militaturum: nam hactenus veritos eſſe "apertas ſuſcipere inimicitias, conuenturum inter vos ex-"ſpectantes". Huic autem conſilio obſequutus iuſſit famulis, vt ſuper domo regia ſibi tabernaculum tenderent, inſpectante populo: eoque ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum vaticinatus eſt Nathanas, cum praediceret fore vt filius ipſum adoriretur.

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quae ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, vt de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſſet, et patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, et qui ſecum proficiſcerentur ſaluos reducturum, et tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque dixiſſet, Dauide e viuis ſublato; hac ſententia delectatus Chuſi accerſit, Dauidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique propoſita Achitopheli ſententia ab eo quaeſiuit quid ipſi hac de re videretur. At ille, intellecto, ſi haec fierent quae ſuaſerat Achitophelus, id diſcriminis aditurum eſſe Dauiden, vt captus mortem oppeteret, operam dedit vt contrariam afferret ſententiam. "Non enim ignoras, aiebat, o rex, virtutem "patris tui et eorum qui eum nunc comitantur; quod et "multa bella geſſerit, et ſemper hoſtium victor euaſerit. "Nunc autem veriſimile eſt ipſum in caſtris verſari (quip-"pe ſolertiſſimum in ſtrategematis excogitandis, doliſ-"que hoſtium in aggreſſione praeſentiendis) ſed nocte "ſuis relictis, aut in valle aliqua deliteſcet, aut ad ru-"pem aliquam in inſidiis erit. Cum autem noſtri manus

"συμβαλόντων δὲ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνῳ πρὸς μικρὸν
"ὑποχωρήσωσι, θαρρήσαντες δ' ὡς τῷ βασιλέως αὐτοῖς
"ἐγγὺς ὄντος ἀντιστήσονται· καὶ μεταξὺ τούτων μαχομένων
"ὁ πατὴρ ἐπιφανεὶς ἐξαίφνης, τοῖς μὲν εὐψυχίαν πρὸς τὸν
"κινδύνους παρασκευάσει, τοὺς δὲ σοὺς καταπλήξεται. παρά-
"θου δὴ τοίνυν καὶ τὴν ἐμὴν συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ
"ταῦτ' ἐπιγνοὺς ἄριστα, τὴν μὲν Αχιτοφέλου γνώμην παραί-
"τησαι· πέμψας δ' εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Εβραίων,
"παράγγειλον αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὸν πατέρα σου στρατείαν.
"καὶ παραλαβὼν αὐτὸς τὴν δύναμιν, τοῦ πολέμου γίνου
"στρατηγός, καὶ μὴ πιστεύσῃς τοῦτον ἑτέρῳ. νικήσειν γὰρ
"προσδόκα ῥαδίως αὐτὸν, ἂν ἐν φανερῷ καταλάβῃς ὄντα
"μετ' ὀλίγων, αὐτὸς πολλὰς ἔχων μυριάδας βουλομένων
"τὴν περὶ σὲ σπουδὴν ἐπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δ'
"ὁ πατὴρ αὐτὸν εἰς πολιορκίαν περικλείσῃ, μηχανήμασι
"καὶ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνην τὴν πόλιν".
ταῦτ' εἰπὼν ἠδοκίμησε μᾶλλον Αχιτοφέλου· τῆς γὰρ ἐκεί-
νου γνώμης ἡ τούτου προεκρίθη παρ' Αβεσαλώμῳ. Θεὸς
μέντοιγε ἦν ὁ τῇ τούτου διανοίᾳ τὴν τοῦ Χουσὶ συμβουλίαν
συσήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Σπεύσας δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερέας Σάδωκον καὶ Αβιά-
θαρον, τήν τε Αχιτοφέλου γνώμην ἐξενεγκὼν αὐτοῖς καὶ τὴν
ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δέδοκται τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραινεθέντα πρᾶτ-
τειν, ἐκέλευσε μηνύειν πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ
ποιεῖν τὰ συμβεβουλευμένα, καὶ προσπαρακελεύσασθαι
ταχέως διαβῆναι τὸν Ιορδάνην, μὴ μεταγνοὺς ὁ παῖς αὐτοῦ
διώκειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται φθάσας
καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐξεπίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πό-
λεως κεκρυμμένους εἶχον, ὅπως διακομίσωσι πρὸς τὸν Δαυί-
δην τὰ πραττόμενα. πέμψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα
πρὸς αὐτούς, φέρουσαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Αβεσαλώμου,
προσέταξαν μετὰ σπουδῆς ταῦτα Δαυίδῃ σημαίνειν. οἱ δ'
ὁδὸν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερέθεντο, λαβόντες δὲ
τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, εὐσεβεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γίνον-

"conferent, ſui quidem paulatim pedem referent, mox "vero audentiores facti, quaſi illis in propinquo fuerit "rex, ſeſe nobis opponent: et dum pugna res geritur, "pater ex improuiſo conſpectus, illis quidem animos ad "pericula ſubeunda adiiciet, tuis vero metum et conſter-"nationem afferet. Expende igitur meum quoque con-"ſilium, et ſi haec optima eſſe agnoueris, Achitopheli "quidem ſententiam reiice; nunciis vero in omnem He-"braeorum regionem miſſis, impera illis vt expeditio-"nem contra patrem tuum ſuſcipiant. Deinde aſſum-"ptis copiis, tui ductu et auſpiciis geratur bellum, ne-"que alterius fidei committatur. nihil enim minus exſpe-"ctandum quam vt illum facile ſuperaturus ſis, modo "in aperto campo aſſequaris paucis munitum, cum mul-"tas militum myriadas habueris, qui maxime expetunt "ſuum in te ſtudium oſtendere et alacritatem. Quod "ſi pater intra moenia ad obſidionem tolerandam ſe con-"cluſerit, machinis et cuniculorum foſſionibus vrbem "iſtam expugnabimus". Haec cum dixiſſet, maiori pollebat auctoritate quam Achitophelus. nam huius conſilio illius ſententiam praetulit Abeſalomus. Verum hoc ipſum effecit Deus, vt Chuſi conſilium illi res ſecum reputanti melius videretur.

7. At Chuſi cum ad Sadocum et Abiatharum pontifices properaſſet, atque Achitopheli ſententiam necnon et ſuam eis expoſuiſſet, quodque optimum viſum eſſet ea agere quae ipſe ſuaſerat, iuſſit vt mitterent qui Dauidi indicatum irent, atque iſta conſilia palam facerent, adhortarenturque eum vt ſine mora Iordanem traiiceret: ne forte filius mutata ſententia ipſum perſequi feſtinaret, et, priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem de induſtria curauerant vt extra vrbem alicubi laterent filii, relaturi ad Dauiden quid in ea ageretur. Fideli igitur ad ipſos miſſa ancilla, ſecum ferente quae Abeſalomo decreta eſſent, praeceperunt, vt de iſtis Dauiden propere admonendum curarent. Illi vero nec mora nec procraſtinatione rem diſtulerunt, ſed, patris mandatis acceptis, ſeſe pios fidoſque miniſtros oſtendebant: et, eum in obſequio praeſtando celeri-

ται διάκονοι· καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα κρίναντες ἄριστον εἶναι, ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γενομένης δ' αὐτὰς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως δύο θεῶνταί τινες ἱππεῖς, καὶ διαβάλλουσι πρὸς τὸν Αβεσάλωμον. ὁ δ' εὐθὺς ἔπεμψε τὰς συλληψομένους. νοήσαντες δὲ τοῦτο οἱ τῶν ἀρχιερέων παῖδες ἐκτραπέντες τῆς ὁδοῦ, παραχρῆμα εἰς κώμην τινὰ τῶν Ιεροσολύμων ὑπ' ἄπωθεν ἑαυτὰς ἔδωκαν. Βαχυρὴς ἦν ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ' ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ παραχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν. ἡ δὲ καθιμήσασα τὰς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ πλάκας ἄνωθεν ἐρίων ἐπιβαλοῦσα, ὡς ἦκον οἱ διώκοντες αὐτὰς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν μὲν ὑπ' ἠρνήσατο, μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελθεῖν. εἰ μέντοιγε συντόμως διώξουσι, καταλήψεσθαι προὔλεγεν. ὡς δ' ἐπὶ πολὺ διώξαντες ὑπ' κατέλαβον, ἀνέστρεψαν εἰς τὰπίσω. θεασαμένη δ' αὐτὰς ἀναζεύξαντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι, ἀνιμήσασα τὴν προκειμένην ὁδὸν ἀνύειν παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ κατὰ χεῖρα χρησάμενοι περὶ τὴν ὁδοιπορίαν, ἦκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ παρ' Αβεσαλώμῳ βεβουλευμένα. ὁ δὲ διαβῆναι τὸν Ιορδάνην τὰς μεθ' ἑαυτοῦ προσέταξεν, ἤδη νυκτὸς οὔσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι' αὐτήν.

η'. Αχιτόφελος δὲ, τῆς γνώμης αὐτοῦ παρευδοκιμηθείσης, ἐπιβὰς τοῦ κτήνους ἐξώρμησεν εἰς Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Αβεσαλώμῳ ταῦτ' αὐτοῖς διεξῆλθε, καὶ ὡς ὑ πειθὴς φανερός ἐστιν ὢν εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην δὲ κρατήσειν μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι τοῦ ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ παραχεῖν αὐτὸν εἰς κόλασιν Δαυίδῃ, καθ' ἃ πάντα συνέπραττεν Αβεσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνήρτησεν αὐτόν. καὶ τὸν μὲν Αχιτόφελον, τοιούτου θανάτου δικαστὴν αὐτῷ γενόμενον, καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης, ἐκήδευ-

tatem adhibere et velocitatem optimum esse existimarint, Dauidi obuiam ire maturabant. Illos vero, cum duobus stadiis vrbe abessent, equites aliquot forte conspiciunt, atque indicant Abesalomo. isque statim ad capiendum eos misit. At cum hoc animaduertissent pontificis filii, via diuertentes illico in vicum quendam non longe ab Hierosolymis se contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogauerunt, vt latebras daret ipsisque securitatem praestaret. Illa vero cum iuuenes in puteum fune demisissent, lanamque coactam ori eius obduxissent, vt ad eam venerunt qui illos persequerentur, et ex ea quaesiuerunt num eos vidisset, sibi quidem conspectos esse non negauit, paululum enim secum moratos denuo discessisse. fore tamen praedicebat vt eos comprehendant, si modo e vestigio subsequerentur. At postquam longe illos insequuti non deprehenderunt, retrorsum se receperunt. Mulier autem, cum eos reuertisse vidisset, et non amplius iuuenibus metuendum esse ab illis ne caperentur, per funem rursum extractos iter propositum conficere iussit. prompteque viam ire festinantes ad Dauiden peruenerunt: et accurate ei omnia indicarunt, quae decreuerit Abesalomus. Ille vero suis omnibus imperauit vt Iordanem traiicerent, etiamsi nox esset, ac ob eam nihil cunctarentur.

8. At Achitophelus, cum suo non obtemperatum esset consilio, conscenso iumento Gelmonem in patriam suam contendit: suisque omnibus conuocatis, exposuit eis quae Abesalomo consuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo breui periturum. Dauiden enim victorem fore aiebat, et in regnum restitutum iri. Praestat igitur, inquit, libere magnoque animo e vita exire, quam Dauidi, contra quem operam nauauit Abesalomo, sese dare ad supplicium. Cum haec dixisset et in intimam domum digressus esset, semetipsum suspendit. Et quidem Achitophelum, qui suopte iudicio huiusmodi mortì se addixerat, cognati eius laqueo demptum sepul-

σαν οἱ προσήκοντες. ὁ δὲ Δαυΐδης, διαβὰς τὸν Ιορδάνην καθὼς προειρήκαμεν, εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν παραγίνεται. δέχονται δ' αὐτὸν ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε αἰδῶ τῆς τότε φυγῆς, καὶ κατὰ τιμὴν τῆς προτέρας εὐπραγίας. ἦσαν δ' ὅτε Βερζελλαῖος ὁ Γαλαδίτης, καὶ Σιφὰρ ὁ τῆς Αμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μάχειρος ὁ τῆς Γαλαδίτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου τῶν ἐπιτηδείων εὐθηνίαν παρέχον, ὡς μήτε κλίνας ἐπιλιπεῖν ἐρωμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ θυμάτων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τῶν εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις καὶ τροφὴν χρησίμων εὐπορίαν διαρκῆ παρασχεῖν.

ΚΕΦ. ί.

Οπως Αβεσάλωμος ἡττηθεὶς ἐκ τειχῶν ἐν δένδρῳ κατεχθη καὶ ἀνηρέθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Αβεσάλωμος δὲ, ἀθροίσας μεγάλην στρατιὰν τῶν Εβραίων ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ διαβὰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, ᾗ πόρρω κατέζευξε τῶν Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλαδιτῶν χώρᾳ· κατασήσας στρατηγὸν πάσης τῆς δυνάμεως Αμεσσαὶ εἰς τὴν Ιωάβου τάξιν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ. πατρὸς μὲν γὰρ ἦν Ιεθάρου, μητρὸς δὲ Αβιγαίας· αὕτη δὲ καὶ Σαρυΐα ἡ Ιωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυΐδου. ὡς δ' ἐξαριθμήσας τοὺς σὺν αὐτῷ Δαυΐδης περὶ τετρακισχιλίους ηὗρεν ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν πόρρω ἐπ' αὐτὸν ὁ Αβεσάλωμος ἦλθη. προσθεὶς δὲ τοῖς ὅσοι χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν, τὸ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ιωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Αβεσσαίῳ, τὴν δὲ τρίτην μοῖραν ἐνεχείρησεν Εθὶ, συνήθει μὲν ὄντι καὶ φίλῳ, οὐκ ἐκ δὲ τῆς Γιττῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν οὐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμῃ καταχρῆσθαι σοφωτάτῃ· νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλεῖν ἐλπίδα χρηστὴν, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἐν

turae mandarunt. At Dauides, Iordane vt ante diximus ſuperato, Caſtra peruenit, vrbem pulcherrimam ac munitiſſimam. omneſque regionis iſtius optimates eum libentiſſime excipiunt, tam quod eos puduerit praeſentis ipſius fugae, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem iſti Berzelaeus Galadita, et Siphar Ammanitidis dynaſtes, et Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipſi ſuiſque ad vitam neceſſaria largiter ſuppeditabant, vt nec lectos ſtratos eis deeſſe paterentur, nec panem ac vinum, ſed et magnam pecudum abundantiam miniſtrarent, rerumque ad laſſatorum quietem pariter ac victum vtilium copiam aſſiduam praeberent.

CAP. X.

Quomodo Abeſalomus victus crinibus arbori implicitis pependit et interfectus eſt.

ATque illis quidem ita ſe res habebant. At Abeſalomus, magno in Dauiden patrem ſuum coacto Hebraeorum exercitu, traiectoque Iordane fluuio, conſtitit non longe a Caſtris in Galaditarum regione; Ameſſa, loco Ioabi cognati eius, exercitui praepoſito. nam patre quidem Ietharſa prognatus erat, matre vero Abigaea: illa autem et Saruia mater Ioabi ſorores erant Dauidis. At eum Dauides, copiis ſuis recenſitis, quatuor mille virorum inueniſſet, decreuit non exſpectare dum Abeſalomus illum adoriretur: ſed tribunis et centurionibus ſuper eos conſtitutis, diuiſoque in tres partes exercitu, vnam quidem Ioabo imperatori tribuit, alteram vero fratri eius Abeſſaeo, tertiam autem tradidit Ethi, ſuo quidem familiari et amico, e Gittenſium vero vrbe oriundo. Ipſum autem, cum exercitu profecturum, diſſuaſerunt amici: idque ſapientiſſimo conſilio. "nam ſi cum illo vincerentur, omni de ſpe bona deiectos iri, dicebant: quod ſi "vna parte exercitus victi, cum reliqua ad ipſum ſe re-

"μέρει τῆς δυνάμεως τῷ λοιπῷ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμεί-
"νονα παρασκευάσειν αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσειν δὲ καὶ τὰς πόλε-
"μίας εἰκὸς ἐστὶν ἄλλο μετ' αὐτῆς στράτευμα εἶναι". ἡδεῖς δὲ
τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν αὐτὸς ἐν ταῖς Παρεμβο-
λαῖς ἔκρινεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς στρατηγοὺς
ἐπὶ τὸν πόλεμον παρεκάλει προθυμίαν ἐναποδείξασθαι καὶ
πίστιν καὶ μνήμην, εἴ τινος τῶν μετρίως ἐχόντων παρ' αὐτῷ
ἔτυχον· φείσασθαι δὲ καὶ τοῦ παιδὸς Ἀβεσαλώμου κρατή-
σαντας ἠντιβόλει, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐργάσηταί τι τελευτή-
σαντος αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμ-
πει τὴν στρατιάν·

β'. Ἰωάβ δὲ παρατάξαντος τὴν δύναμιν ἀντικρὺ τῶν
πολεμίων ἐν τῷ πεδίῳ τῷ μεγάλῳ, ἐξόπισθεν περιβεβλη-
μένῳ δρυμὸν, ἀντεξάγει τὴν στρατιὰν καὶ Ἀβεσάλωμος·
καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλ-
μης παρ' ἀμφοτέρων ἐπεδείκνυτο· τῶν μὲν, ὑπὲρ τοῦ τὴν
βασιλείαν ἀπολαβεῖν Δαυΐδην παρακινδυνευόντων καὶ πά-
σῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ' ἵνα μὴ καὶ ταύτην Ἀβεσά-
λωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῶ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ'
ὧν ἐτόλμησεν, ὀδὲν ὀκνοῦντων, ἅτε ποιεῖν ἅτε πάσχειν. ἔτι
δὲ, τῶν μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τῶν σὺν Ἰωά-
βῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχύνην γὰρ
αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστην· τῶν δὲ Δαυΐδου στρατιωτῶν ἵνα
τῶν τοσούτων μυριάδων κρατήσωσιν φιλοτιμουμένων ἐρίς ἐγ-
νετο καρτερά. καὶ νικῶσιν οἱ Δαυΐδου, ῥώμῃ τε πρέχοντες
καὶ τῇ τῶν πολεμικῶν ἐπιστήμῃ. φεύγοντας δὲ διὰ δρυμῶν,
καὶ φαράγγων ἑπόμενοι, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, πολλοὺς δὲ
ἀνῄρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπε-
σον γὰρ ὡς δισμύριοι ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ τοῦ Δα-
υΐδου πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ
αὐτοῖς ὑπό τε τοῦ κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους ἐγένετο. δείσας
δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τῆς ἡμιόνου
τῆς βασιλικῆς, ἔφευγε· φερόμενος δὲ μετὰ ῥύμης, καὶ
ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ τῆς κινήσεως κῶφος ὤν, ἐμπλακείσης

"cipiant, fore vt in melius vires redintegret. quin et ve-"riſimile eſt hoſtes ſuſpicaturos, alium exercitum ipſi ad-"eſſe". Cum hoc ei gratum eſſet conſilium, ipſe quidem apud Caſtra manere conſtituit. At dum amicos et duces ad bellum dimitteret, eos hortabatur vt ſe fortes et fideles eiuſque memores praeſtarent, ſi vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero et obſecrabat, vt victoria potiti iuueni parcerent Abeſalomo, ne illo mortuo aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

2. Cum vero Ioabus contra hoſtes aciem explicuiſſet in Magno Campo, a tergo ſylua cincto, Abeſalomus ex aduerſo ſuos eduxit: et congreſſi vtrinque rem praeclare geſſerunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, vt Dauides amiſſum imperium recuperet, nulli non periculo ſemet obiicientibus, ſummamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere et pati paratis, ne Abeſalomus occupatum amittat, et patri ſupplicium ſoluat auſis facinoroſis debitum. Inſuper his quidem, cum plures eſſent, ne a paucis illis ſuperentur, qui cum Ioabo erant eiuſque ducibus, (nam et hoc ipſum illis in maximum ceſſurum eſſe opprobrium) Dauidis vero militibus vt tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, ſumma contentione pugnatum eſt. tandemque victoriam reportant Dauidici, quod viribus praeſtarent artiſque militaris peritia. Cum vero fugientes per ſaltus et abrupta ſequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita vt plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Dauidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abeſalomum. ipſis enim conſpicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne viuus in hoſtium manus veniret, conſcenſa mula regia effuſo curſu fugiebat. Cumque rapide fer-

αὐτῷ τῆς κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπολὺ κλάδοις ἐκτεταμένῳ, παραδόξως ἀνακρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ὑπὸ ὀξύτητος ὡς ἐπικείμενον τὸν δεσπότην ἔτι φέρον ἐχώρει προσωτέρω· ὁ δ' ἐκ τῶν κλάδων αἰωρούμενος ἐκρατεῖτο τοῖς πολεμίοις· τοῦτον τις ἰδὼν τῶν Δαυΐδου στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ἰωάβῳ. καὶ πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι τὸ στρατηγὸν φήσαντος, εἰ βαλὼν ἀπέκτεινε τὸν Ἀβεσάλωμον, ἓξ δ' εἰ χιλίους, εἶπεν, ἔμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέθηκά μου τὸν τοῦ δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων Φείσασθαι τοῦ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ δὲ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι πᾶ κρεμάμενον ἴδοι τὸν Ἀβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τοῦ Ἰωάβου κομίζοντες ὅπλα, ἐν κύκλῳ παραστάντες τὸ δένδρον κατασπῶσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, ὥς' ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ χῆμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημήνας δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ἰώαβος ἀπέσχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ'. Ἔστηκε δ' Ἀβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σαδίους ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων αὐτῷ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ μένει τὸ ὄνομα. τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικησάσης δ' αὐτῆς τῷ Δαυΐδου υἱωνῷ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν Ἀβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὴν Ἀβεσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ'. Ἀχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς, Ἰωάβῳ προσελθὼν, ἐδεῖτο αὐτοῦ τὴν νίκην ἐπιτρέψαι πορευθέντι Δαυΐδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας εὐαγγελίσασθαι. καὶ τὸν μὲν οὐ προῆ-

retur, atque agitatione motuque leuis esset, implicita ei caesarie asperae arbori, magnis ramis maxime patulae, miro modo suspenditur. et iumentum quidem eadem pergebat velocitate ac si dominum insidentem haberet: ille vero in altum a ramis sublatus hostibus circumdatur. Quem cum vnus e Dauidis militibus forte conspiceret, Ioabo rem nunciauit: ac quinquaginta siclos se illi dare voluisse dicente imperatore, si illum confodisset, respondit, nec si duo millia daturus fuisses, hoc domini mei filio feciſſem; praesertim cum nobis omnibus audientibus ille orauerit vt iuueni parceretur. Ille vero, cum ei imperasset vt ipsi ostenderet vbinam Abesalomum pendentem viderit, coniecta in cor sagitta eum interemit. Ioabi autem armigeri, qui orbe facto ei adstiterunt, mortuum arbori detrahunt. et cum ipsum quidem in voraginem profundam et obscuram proiecissent, in eam lapides deuoluunt congeruntque, vsque dum impleretur, et iusti tumuli speciem et magnitudinem acciperet: Ioabus vero, cum receptui cecinisset, milites suos ab hostium copiis, quod populo consanguineo parcebat, persequendis cohibuit.

3. Sibimet autem Abesalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus stadiis dissitam ab Hierosolymis, quam appellauit manum suam; dicens, quod etiamsi liberi sibi perirent, in ista columna nomen ipsius esset mansurum. nam tres liberos sustulit, duos quidem filios, filiam vero vnam, Thamaram nomine, quemadmodum iam ante diximus. Ea autem cum Dauidis nepoti Roboamo nupta esset, peperit filium Abian qui postea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco suo et narrationi magis proprio dicemus. Post obitum autem Abesalomi, populo dissipato, ad domum quisque suam se receperunt.

4. Iam vero Achimas, Sadoci pontificis filius adito Ioabo petiit ab ipso vt sibi liceret ire ad Dauidi indicandum quod victoriam reportarit, laetumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque freto prospere

κεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγενημένον, τὴν ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ; μένειν δ' ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς εἶδε τοῦτο μηνύσειε καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Αχιμᾶ πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀγγελίαν ἀφεῖναι· περὶ μόνης γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι τῆς νίκης, ἡσυχάσειν δὲ περὶ τῆς Αβεσαλώμου τελευτῆς· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν Δαυίδην ἄφιξιν. καὶ τὴν ἐπιτρωτέραν ἐκλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτὴν ἐγίνωσκε, τὸν Χουσὶ φθάνει. καθεζομένῳ δὲ Δαυίδῃ μεταξὺ τῶν πυλῶν, καὶ παραμένοντι πότ' αὐτῷ τις ἐλθὼν ἀπὸ τῆς μάχης ἀπαγγείλῃ τὰ κατ' αὐτὴν, τῶν σκοπῶν τὶς ἰδὼν τὸν Αχιμαὰν τρέχοντα, καὶ μήπω τίς ἐστι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τὸν Δαυίδην βλέπειν τινὰ παραγινόμενον πρὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἕπεσθαί τινα καὶ ἕτερον ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον δὲ ἄγγελον ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Αχιμαὰν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγενημένον, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως προσέχειν ἐσήμανεν. ὁ δὲ Δαυίδης, περιχαρὴς γενόμενος, ἀγαθὸν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, καί τι τῶν εὐκταίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τῆς μάχης.

ε'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, φανεὶς ὁ Αχιμαὰς προσεκύνει τὸν βασιλέα· καὶ πυθομένῳ περὶ τῆς μάχης, νίκην εὐαγγελίζεται καὶ κράτος. ἐρομένου δὲ τί καὶ περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν εὐθὺς ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τῆς τροπῆς τῶν πολεμίων γενομένης, ἀκοῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Αβεσάλωμον· καὶ πλεῖον τούτου μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ιωάβου δηλῶσαι τὴν νίκην ἐπείγεσθαι. παραγενομένου δὲ τοῦ Χουσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τὴν νίκην σημάναντος, περὶ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δ', ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Αβεσαλώμῳ γένοιτο. ἦτος ὁ λόγος, ὑδὲ τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρὰν εἴασεν, ὅτ' αὐτῷ μεῖναι μεγίστην ὖσαν, ὅτε τοῖς στρατιώταις. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ἐπὶ τὸ

omnia ceciderint. Et hunc quidem non praemittebat, dicens, num ille, qui semper ei laetorum nuncius exstiterit, nunc recta proficisceretur regi nunciaturus filium obiisse? sed obsecrabat vt secum maneret. At Chusi vocato negotium mandauit, vt quod ipse vidisset id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, vt nunciatum mitteretur (ipsum enim de victoria solummodo mentionem facturum esse, de morte vero filii taciturum) tandem ei permittebat Dauiden adire. atque per viarum compendia profectus (nam sibi soli nota erant) Chusi praeuertit. Sedente autem Dauide inter duas portas, atque exspectante dum aliquis e praelio veniens sibi res in eo gestas nunciaret, speculatorum vnus, cum prospiceret e longinquo Achiman currentem, et non adhuc quis esset dignoscere posset, aiebat ad Dauiden videre se quempiam ad ipsum aduenientem. Cum vero dixisset rex bonum venire nuncium, paulo post et alterum quendam illum sequi regi indicatur. Cumque et illum nuncium bonum pronunciasset, speculator, vbi Achiman conspexerat iam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere significauit. Dauides autem admodum laetatus, hunc bonorum nuncium esse aiebat, et quod optatis respondeat sibi e pugna afferre.

5. Ac dum ista rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: scitantique de pugna victoriam nunciat et imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, omnes in ipsum statim, vt in fugam versi erant hostes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audiuisse militum Abesalomum insequentium; nec praeterea quicquam comperti habere potuisse, quod missus a Ioabo ad victoriam nunciandam valde festinarit. At cum Chusi adesset, et adoraffet, eumque victoriae nuncio impertisset, ex eo etiam de filio quaesiuit. ille vero, inimicis, aiebat, eueniant eadem quae Abesalomo acciderunt. Haec verba in causa fuerunt, vt nec rex ipse neque milites ipsius in voluptate ex victoria licet maxima diutius permane-

ὑψηλότατον τῆς πόλεως, ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπαραττόμενος, καὶ παντοίως αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέκνον, ἐκβοῶν, αἴθέ μοι τὸν θά-"νατον ἐπελθεῖν ἐγένετο καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι". Φύσει γὰρ ὢν Φιλόστοργος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ ὁ Ἰώαβος, ἀκούσαντες ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν ἔτως ὁ βασιλεὺς, ἠχύνθησαν μετὰ τῆ τῶν νενικημένων κήματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δε-δακρυμένοι πάντες ὡς ἀΦ' ἥττης παρῆλθον. καταλαλυφα-μένε δὲ τῆ βασιλέως καὶ στένοντος τὸν υἱὸν, εἴσεισι πρὸς αὐ-τὸν Ἰώαβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, Φησὶ, λαν-"θάνεις διαβάλλων σαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τὺς μὲν ἀγαπῶν-"τάς σε καὶ περὶ σῆ κινδυνεύοντας, καὶ σαυτὸν καὶ τὴν σὴν "γενεὰν δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τὺς ἐχθροτάτυς καὶ τε-"θεῖν ἐκ ἔτ' ὄντας, οἳ δίκη τεθνήκασιν. εἰ γὰρ Ἀβεσάλω-"μος ἐκράτησε, καὶ τὴν βασιλείαν βεβαίως κατέχεν, ἅδε-"νὸς ἂν ἡμῶν ὑπελείΦθη λείψανον· ἀλλὰ πάντες ἂν, ἀπὸ "σῆ καὶ τῶν σῶν ἀεξάμενοι τέκνων, ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, "ἃ κλαιόντων ἡμᾶς τῶν πολεμίων, ἀλλὰ χαιρόντων, καὶ "τὺς ἐλεῆντας ἐπὶ τοῖς κακοῖς κολαζόντων. σὺ δ' ἐκ αἰσχύ-"νη ταῦτα ποιῶν ἐπὶ μᾶλλον ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς "ἔτως ἐγένετο. παυσάμενος οὖν τῆς ἀδίκυ λύπης, προσλ-"θὼν ὄΦθητι τοῖς σαυτῆ στρατιώταις, καὶ τῆς περὶ τῆ ἀγῶ-"νος προθυμίας εὐχαρίστησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ἐπιμένης "τοῖς ἄρτι πραττομένοις, ἀναπείσας ἀποστῆναί σε τὸν λαὸν, "καὶ τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ παραδῦναι, τότε σοι πικρότερον "καὶ ἀληθὲς ποιήσω τὸ πένθος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώαβος, ἀπέ-στρεψεν ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἤγαγεν εἰς τὸν περὶ τῶν πραγ-μάτων λογισμὸν τὸν βασιλέα. μεταχηματίσας γὰρ αὐτὸν Δαυΐδης, καὶ ποιήσας ἐπιτήδειον εἰς τὴν τῆ πλήθυς θέαν, πρὸς ταῖς πύλαις ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν ἀκού-σαντα συνδραμεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ κατασπάσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

rent. nam ille quidem, editissima vrbis parte conscensa, deflebat filium, pugnis sibi tundens pectora, capitisque capillos dilacerans, et modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, "o fili, vtinam in me inuasisset mors, et si-"mul tecum obire contigisset". Cum enim natura esset affectu in suos propensissimo, etiam maiorem ipsi impertitus est misericordiam. Exercitum autem et Ioabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in vrbem ingredi: sed moerore deiecti et lacrymis suffusi, quasi clade accepta, intrauerunt. Cumque rex vultu velato consideret, grauiterque filium gemeret, Ioabus ad eum introiit, et solatium adhibens, "Domine, inquit, clam tibimet ita te gerendo conui-"cium facis: dum istos quidem qui te amant, proque "te pericula subeunt, teque ipsum et familiam tuam odis-"se videris, tibi vero inimicissimos diligere, exstinctos-"que desiderare, qui morte meritissima affecti sunt. Si "enim Abesalomus vicisset et regnum faustis auspiciis "tenuisset, ne tantillum ex nobis omnibus reliquum fe-"cisset: sed omnes, a te tuisque initio facto, miseran-"dum in modum periissemus, ita vt nos non plorarent "inimici, sed ea re gauderent, et qui vel nostram vicem "miserarentur poenis castigarent. Te vero non pudet "ista facere hominis gratia tibi maxime inimici: qui "cum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius. Age "itaque, missa hac iniqua tristitia, prodi in conspectum "tuorum militum; et gratias illis redde pro victoria prae-"lioque decertandi alacritate. Nam ego hodie, si per-"gas ea facere quae hactenus feceris, persuadebo populo "vt a te deficiat et regnum alii tradat, et tunc amariorem "et verum faciam tibi luctum". Hisce verbis Ioabus regem auertit a tristitia, eoque adduxit vt de rebus gerendis cogitaret. Nam vbi habitum mutauerat Dauides, seque composuerat vt in populi conspectum veniret, ad portas semet collocauit; ita vt hoc audito vniuersus populus ad eum salutandum concurrerit. Et ista quidem ita se habuerunt.

ΚΕΦ. ια΄.

Ως Δαυΐδης, τὴν βασιλείαν ἀπολαβὼν, διαλλάττεται τῷ Σεμεεὶ καὶ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδείκνυται τῷ Βερζελαίῳ· καὶ ὡς, σάσεως γενομένης, εἰς δίωξιν τῦ Σαβαίου στρατηγὸν τὸν Αμεσσαὶ κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ιώαβος.

Οἱ δ' ἐκ τῆς μάχης ἀναχωρήσαντες τῶν Εβραίων τῶν μετ' Αβεσαλώμυ, γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι, διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτὰς ὧν ἠυεργέτησεν αὐτὰς Δαυΐδης, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτὰς πολέμων παρέχε· μεμφόμενοι δ' ὅτι τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλλῳ ταύτην ἐνεχείρισαν, καὶ νῦν τεθνηκότος τῦ καταστάθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ἃ παρακαλῶσι Δαυΐδην, παύσασθαι μὲν τῆς ὀργῆς, εὐνοϊκῶς δὲ πρὸς αὐτὰς ἔχειν, τῶν δὲ πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον, ποιεῖσθαι πρόνοιαν, τὴν βασιλείαν ἀπολαβόντα. ταῦτα μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυΐδῃ. κἀκεῖνος ἡδέως ἧττον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Αβιάθαρον τὰς ἀρχιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχυσι τῆς Ιούδα Φυλῆς διαλεχθῶσιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας Φυλὰς πρὸ "ἐκείνης Δαυΐδην χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ ταῦθ' ὑμῶν "συγγενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμέ"νων". τὰ δ' αὐτὰ καὶ Αμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέταξεν αὐτὰς λέγειν· "ὅτι τῆς ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτῦ μὴ πείθει τὸ "πλῆθος Δαυΐδῃ τὴν βασιλείαν ἀποδῦναι. προσδοκᾶν δὲ "παρ' αὐτῦ, μὴ διαλλαγὴν μόνον, τῦτο γὰρ ἤδη γέγονεν, "ἀλλὰ καὶ τὴν ἅπαντος τῦ λαῦ στρατηγίαν, ἣν αὐτῷ καὶ "Αβεσάλωμος παρέχεν". καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς Φυλῆς ἄρχυσι διελέχθησαν, ἃ δὲ τὸν Αμεσσαὶ ἔπεισαν, τὰ παρὰ τῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχειρεῖν ταῖς ὑπὲρ αὐτῦ Φροντίσι. καὶ πείθει γε τὴν Φυλὴν παραχρῆμα πέμψαι πρὸς Δαυΐδην πρέσβεις, παρακαλοῦντας εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν βασιλείαν. τὸ δ'

CAP. XI.

Vt Dauides, regno recuperato, Semei et Sibae reconciliatur, et Berzelaeum magna beneuolentia complectitur: vtque, orta seditione, ad Sabaeum persequendum Amessan imperatorem constituit, quem Ioabus interimit.

HEbraei autem, quotquot Abesalomum sequuti ex pugna euaserant, cum ad domum quisque suam se recepissent, in vnamquamque vrbem nuncios dimittebant, admonentes ipsos beneficiorum quae a Dauide acceperant, atque libertatis, in quam e multis magnisque bellis seruatos vindicauerat: querentesque quod Dauiden regno expulerint, aliique summam imperii tradiderint; et nunc exstincto, quem ipsi sibi principem constituerant, Dauiden non supplices obsecrent, vt iram deponeret, et ipsos beneuolentia prosequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicae impenderet. Et quidem de hisce crebri nuncii ad Dauiden veniebant. Itaque nihilominus Sadoco et Abiatharo pontificibus significatum misit, vt in hanc sententiam cum principibus tribus Iudae loquerentur; "illis "dedecori esse, vt aliae tribus, prius quam ipsa, Dauiden denuo regem crearent; praesertim cum vos cognati "estis et consanguinei". Praeterea illis mandauit vt et eadem dicerent ad Amessan imperatorem; "quod, cum "esset ex sorore nepos, populo non persuaderet regnum "Dauidi restitutum ire. Dicere autem ei ab ipso exspecta"re, non solum vt in gratiam cum eo redeat, id quod "iam factum est, sed vt totius exercitus dux fieret quem"admodum erat sub Abesalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus istius alloquuti sunt, tum Amessae persuaserunt, vbi ei dixerant quae a rege acceperant, vt de ipso reducendo consilia iniret. Imo is tribum suam eo perduxit, vt e vestigio legatos ad Dauiden mitteret, orantes vt ille in regnum suum reuerteretur.

αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίουν οἱ Ισραηλῖται προτερήσαμένης τῆς Αμεσσᾶ.

β'. Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα παρεγένετο. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἔφθασεν ἡ Ιώδα φυλὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν ἀπαντήσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας παῖς Σεμεεὶ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβὰς δὲ ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν. ὅτοι σὺν τῇ Ιώδα φυλῇ τὸν ποταμὸν ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾷστα διαβῇ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸν Ιορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ιώδα φυλή· προσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὴν γέφυραν Σεμεεὶ, καὶ καταχὼν αὐτοῦ τὰς πόδας ἐδεῖτο, "συγ-"γνῶναι περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ γενέσθαι "πικρὸν αὐτῷ, μηδὲ τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι τὴν τιμωρίαν "ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενον, λογίσασθαι δ' ὅτι καὶ μετανοήσας "ἐφ' οἷς ἐσφάλη πρῶτος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐσπεύδασε". ταῦτα δὲ ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτιζομένου, Αβεσσαῖος ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς, "διὰ τοῦτο οὖν, εἶπεν, ὁ τεθνηξῇ "βλασφημήσας τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατασταθέντα βασιλεύειν; "Δαυΐδης δ' ἐπισταφεὶς εἰς αὐτὸν, "ὦ παύεσθ', εἶπεν, ὦ "Σαρουΐας παῖδες; μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν καινὰς ἐπὶ τοῖς "πρώταις ταραχὰς καὶ στάσεις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς προσ-"ῆκεν ὅτι σήμερον ἄρχομαι τῆς βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφιέ-"ναι τὰς κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασιν ὄμνυμι, καὶ μηδένα "τῶν ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σύτε, εἶπεν, ὦ Σεμεεὶ, θάρ-"ρει, καὶ δείσῃς μηδὲν ὡς τεθνηξόμενος." ὁ δὲ, προσκυ-"νήσας αὐτὸν, προῆγεν".

γ'. Απήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου υἱωνὸς Μεμφίβο-σθος, ῥυπαράν τε τὴν ἐσθῆτα περικείμενος, καὶ τὴν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μετὰ γὰρ τὴν Δαυΐδου φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὴν ἐσθῆτα, καταχρίνας αὐτοῦ συμφορὰν ταύτην ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως μεταβολῇ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Σιβᾶ

idem autem et omnes fecerunt Israëlitae, hortatu Ameſſae.

2. Cum quidem legati ad eum peruenissent, Hierosolyma se contulit: ante alios vero omnes tribus Iudae regi ad Iordanem fluuium occurrit; cumque his Semei Gerae filius, mille viris eum comitantibus, quos e tribu Beniamitica secum adducebat: praetereaque Sibas Sauli libertus, filiique eius quindecim numero cum famulis viginti. Hi vna cum tribu Iudae fluuium ponte iunxerunt, vt rex cum suis nullo negotio transire posset. Vt vero ad Iordanem peruenit, eum quidem tribus Iudae salutauit: Semei vero ponte conscenso procidit, regisque pedibus prehensis orabat, "vt suis in eum pecca-"tis ignosceret, nolletque ipsum acerbe aspereque tracta-"re, neque potestatem iterum adeptus id sibi primum "faciendum existimaret vt supplicium adhibeat; sed repu-"taret secum, quod erratorum poenitentia ductus ei "primus occurrere festinarit". At dum illa verbis supplicibus rogaret, suique miserationem excitaret, Abessaeus Ioabi frater subiiciebat, "idcircone non iam morie-"ris, qui ei maledicere ausus es quem Deus in regni "sede constituit?" Dauides autem ad illum conuersus ait, "quiescere nolitis Saruiae filii? ne redintegrate no-"bis nouas, prioribus vix sopitis, turbas et seditiones. "nam vos ignorare haud fas est, quod hodie regnum ineo. "quamobrem iuro omnibus qui in me impii fuerint sup-"plicia condonare, neque in quenquam qui peccauerit "animaduertere. Tu vero, adiiciebat, o Semei, bono "animo esto, nihilque mortem, quasi iamiam oppeten-"dam, metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibosthus ei obuiam venit, veste sordida amictus, et promissum neglectumque capillitium gerens. nam post fugam, neque prae moerore comam totondit neque vestem abluit, vt qui regis mutationem suam esse calamitatem reputauerit. praetereaque falso a Siba procuratore suo apud ipsum insimulatus erat.

πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀσπασαμένῳ δ' αὐτῷ καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυνθάνεσθαι, "τί δήποτ' οὐ συνεξῆλθεν "αὐτῷ, καὶ κοινωνὸς ἦν τῆς φυγῆς"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', "ἔλεγεν, εἶναι Σιβᾶ. κελευσθεὶς γὰρ παρασκευάσασθαι τὰ "πρὸς τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδραπόδῳ "τινὸς οὕτως παρῆκουσεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις εἶχον ἐρ- "ρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, χρῆσθαι πρὸς τὴν φυ- "γὴν ταύταις δυνάμενος. οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἠδίκησέ μου τὴν "πρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ καὶ προσδιέβαλε, "καὶ διεψεύσατο κακοήθως. ἀλλ' οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ "διάνοια ἡ σὴ προσίσταται, δικαία τε οὖσα, καὶ τὴν ἀλή- "θειαν, ἣν ἰσχύειν τε βούλεται καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. "μείζονα γὰρ κινδυνεύσας παθεῖν ὑπὸ τοῦ πάππου τοῦ- "μοῦ, καὶ τῆς ὅλης ἡμῶν γενεᾶς ὀφειλούσης εἰς ἐκεῖνα ἀπο- "λωλέναι, σὺ μέτριος καὶ χρηστὸς ἐγένου, τότε μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξουσίαν τῆς ὑπὲρ "αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. φίλον δὲ σὸν ἔκρινας ἐμὲ, "καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶχες ὁσημέραι, καὶ οὐδὲν ἀπέλειπον "τῶν συγγενῶν τοῦ μάλιστα τιμωμένου". ταῦτ' εἰπόντος, ἤτε τὸν Μεμφίβοσθον ἔγνω κολάζειν, ὡς καταψευσάμενον τὸν Σιβᾶν καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μετὰ Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ δὲ συγγινώσκειν ὑπέσχετο, τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "πάντα "μὲν, εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σιβᾶς, ἐμοὶ δ' ἀπόχρη τὸ σὲ τὴν βα- "σιλείαν ἀπολαβεῖν".

δ'. Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλαδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς αὐτῷ, Δαυΐδην τε προπέμψαντα μέχρι τοῦ Ἰορδάνου, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τῶν Ἱεροσολύμων· γηροκομήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς ἐπιμεληθήσεσθαι, καὶ προνοήσειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πόθῳ τῶν οἴκοι παρῃτεῖτο τὴν μετ' αὐτοῦ διατριβήν· καὶ τὸ γῆρας λέγων ἀ τοιοῦτον αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοήκοντα

Postquam autem ille regem salutauerat et adorauerat, coepit eum rex interrogare, "qua de causa non simul se-"cum exisset, fugaeque particeps fuisset?" respondit, "hanc sibi a Siba illatam esse iniuriam. nam cum iussus "esset omnia ad profectionem necessaria parare, nihil cu-"rauit: sed verba sua, ac si mancipium exstitisset, con-"tempsit. Sane si pedibus integris fuissem, fieri haud "potuit vt a te relictus essem, cum iis ad fugam matu-"randam vti licuisset. At non contentus erat meae erga "te, Domine, pietati obesse; verum insuper me calu-"mniis adortus est et mendaciis improbe confictis. Sed "noui omnem hisce in mentem tuam praeclusum esse adi-"tum, quae et iusta est, et amans veritatis, quam Deus etiam "ipse vult praeualere. Nam cum ex auo meo hisce ma-"iora adieris discrimina, proptereaque tota nostra fami-"lia periisse meruerit, tu commodum benignumque temet "ostendisti, tunc praecipue illorum omnium oblitus, cum "obliuisci non potueris in tua esse potestate vt illa vin-"dices. ad haec tu me in amicorum tuorum numero "esse voluisti, et quotidie mensae adhibuisti, nullaque "in re a cognatorum tuorum honoratissimo quoque dif-"ferebam". Cum haec ille dixisset, neque in Memphi-bosthum rex statuit supplicio vti, neque Siban vt calu-mniatorem iudicio perfundere. Sed praefatus se quidem, quod cum Siba sibi non obuiam venerit, ei omnia lar-gitum esse, ipsi tamen, vbi imperauerat dimidium bo-norum ipsi restitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphibosthus subiicit, "sibi quidem totum ha-"beat Sibas, mihi vero satis est te regnum recepisse".

4. Berzelaeum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Castra esset multa sup-peditauit, eumque ad Iordanem vsque deduxit, obsecra-bat Dauides vt secum iret Hierosolyma: ipsum enim eum in senectute omni cum honore tractaturum esse, eique tanquam patri curam adhibiturum et prouisurum esse spon-debat. At ille antiquae sedis suorumque desiderio cum eo viuere recusabat; atque dicens, se non ea esse sene-

ἔτη προβεβηκότος, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς
προνοεῖν, ἐπὶ ταύτην ἠξίει βυλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ
κατ' ἐπιθυμίαν ἀπολῦσαι. ὅτε γὰρ τροφῆς ὅτε ποτοῦ
συνιέναι διὰ τὸν χρόνον· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ καὶ τὰς
ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἦχους καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων,
ὅσα παρὰ βασιλεῦσι τέρπει τοὺς ἐνδιαιτωμένους. ὅτως δὲ
λιπαρῶς δεομένῳ, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· τὸν δὲ υἱὸν
"Αχίμανον ἄφες μοι. πάντων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω τῶν
"ἀγαθῶν". καὶ Βερζελαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ
προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπευξάμενος αὐτῷ
τέλος ὧν ἔχει κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε ὑπέστρεψεν. παραγίνε-
ται δ' εἰς Γάλγαλα Δαυΐδης, τὸ λαὸ παντὸς ἤδη τὸ ἥμισυ
περὶ αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ιούδα Φυλήν.

ε'. ΑΦικνοῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώ-
ρας πρῶτοι, μετὰ πολλῆς πληθύος, καὶ τὴν Ιούδα Φυλὴν
κατεμέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθόσαν, ὡς δεῖν ὁμοῦ
πάντας μιᾶ γνώμη ποιήσασθαι τὴν ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχον-
τες τῆς Ιούδα Φυλῆς, μὴ δυσχεραίνειν αὐτοὺς ἠξίουν προλη-
φθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο
"μᾶλλον προνοούμενοι καὶ σπέργοντες φθάσαι, ἀ μέντοιγε
"διὰ τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτοὺς, ἵν' ἔχωσιν ἐπὶ τούτῳ
"δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες". ταῦτα τῶν
τῆς Ιούδα Φυλῆς ἡγεμόνων εἰπόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρ-
χοντες οὐχ ἡσύχασαν. "ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελ-
"φοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγ-
"γενῆ τὸν βασιλέα. ὁ γὰρ τὴν ἁπάντων ἐξουσίαν παρὰ τοῦ
"Θεοῦ λαβὼν, πάντων ἡμῶν εἶναι συγγενὴς κρίνεται.
"καὶ διὰ τοῦτο μὲν λαὸς ἅπας ἕνδεκα μοίρας ἔχει, μίαν
"δ' ἡμεῖς, καὶ πρεσβύτεροι ἐσμὲν, καὶ οὐκ ἐποιήσατε
"δίκαια, κρύφα καὶ λελῃθότως ἐλθόντες πρὸς τὸν βα-
"σιλέα".

ς'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέν-
των, ἀνὴρ τὶς πονηρὸς, καὶ σάσει χαίρων, ὄνομα Σαβαῖος,
υἱὸς Βοχορίου, τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς, σὰς ἐν μέσῳ πρὸς

ſtute vt voluptatibus frueretur, cum iam annum octogeſimum attigerit, ſed vt obitui et ſepulturae proſpiceret. ideo ab ipſo, ſi ſibi quod gratum eſſet facere voluerit, dimitti obnixe petebat. nam per aetatem ſe neque cibi neque potus iucunda intelligere poſſe: imo etiam aures ſibi occludi ad tibiarum ſonos et modulationem aliorum inſtrumentorum, quibus oblectari ſolent qui cum regibus viuunt. Cum vero ita inſtanter rogaret, "te quidem, "aiebat rex, dimitto: filium vero Achimanum permitte "mihi. nam ei de bonis omnibus impertiam." Et quidem Berzelaeus, relicto filio et rege adorato, precatuſque vt omnia ei proſpere cederent quae in animo agitaret, domum eſt reuerſus. Dauides vero Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa ſe habens et integram Iudae tribum.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis Iſraëliticae, magna eos comitante multitudine; conqueſtique ſunt apud eum de tribu Iudae, quod ad eum clam ſe contuliſſet, cum ſimul omnes vnanimes ei obuiam proceſſiſſe debuerint. Principes vero tribus Iudae illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam "cum eius cognati eſſent, idcirco et cura et amore ſuo "alios praeuertere feſtinarunt, non tamen quaſi munera, "quia praeceſſerunt, ipſi acceperint, ita vt inde iuſtas "rem aegre ferendi cauſas habeant, qui ſerius ad eum "venerint." Cum haec dixiſſent tribus Iudae duces, non acquieuerunt aliarum tribuum principes, ſed, "nos qui"dem, reſponderunt, mirari ſubit, o fratres, quod re"gem vos veſtrum ſolum cognatum appelletis. nam qui "in omnes poteſtatem a Deo accepit, is nos omnes co"gnatione attingere cenſendus eſt. ideoque cum totus "quidem populus vndecim partes habeat, nos vero vnam, "et tamen natu maiores ſumus, etiam praeter aequum "feciſtis, qui furtim et nobis inſciis voſmet ad regem "recepiſtis."

6. Dum in hunc modum inter ſe colloquerentur tribuum duces, vir quidam improbus et ſeditionis amans, nomine Sabaeus, Bochoriae filius, tribus Beniamitidis,

τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "ὅτ' ἔχει τὶς ἡμῶν πα-
"ρὰ Δαυΐδ μοίρας, ὅτε κλῆρον παρὰ τῷ Ιεσσαίᾳ παιδί".
καὶ μετὰ τὰς λόγους σαλπίσας κέρατι, σημαίνει πόλεμον
πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυΐ-
δην καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ιούδα Φυλὴ,
καὶ κατέσησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ιεροσολύμοις βασίλειον. καὶ
τὰς μὲν παλλακὰς, αἷς ὁ υἱὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσάλω-
μος, εἰς ἄλλην μετήγαγεν οἰκίαν, πάντα προσάξας αὐ-
ταῖς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια τοὺς ἐπιμελομένους, αὐτὸς δ' οὐκ
ἐπλησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ καὶ τὸν Αμεσσαν στρα-
τηγὸν, καὶ τὴν τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ιώαβος ἦν, δίδωσιν·
ἐκέλευσέ τε, στρατιὰν ὅση δύναται συναγαγόντα ἐκ τῆς Ιού-
δα Φυλῆς, μεθ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παρα-
δοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα τὸν
υἱὸν Βοχορίου. ἐξελθόντος δὲ τοῦ Αμεσσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἄθροι-
σιν τῆς στρατιᾶς βραδύναντος, ὡς οὐκ ἐπανήει, τῇ τρίτῃ τῶν
ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ιώαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἶναι σύμ-
"φορον ἀνοχὴν τῷ Σαβαίῳ διδόναι· μὴ, γενόμενος ἐν πλείο-
"νι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πραγμάτων αἴτιος, ἢ
"Αβεσάλωμος αὐτοῖς κατέστη, γένηται. μὴ περίμενε τοίνυν
"ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν ὅσαν παραλαβὼν δύναμιν, καὶ τοὺς
"ἑξακοσίους μετὰ Αβεσσαίου τοῦ ἀδελφοῦ σου, δίωκε τὸν πο-
"λέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν καταλάβῃς ὄντα, πειρά-
"θητι συμβαλεῖν. σπάδασον δ' αὐτὸν φθάσαι, μὴ, πό-
"λεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, ἀγῶνας ἡμῖν καὶ πολλοὺς
"ἱδρῶτας παρασκευάσῃ".

ζ'. Ιώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τόν τε ἀ-
δελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους παραλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ δύ-
ναμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἕπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμησεν
ἐπὶ τὸν Σαβαῖον. ἦδη δὲ ἐν Γαβάῳ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη
σαδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ιεροσολύμων· γεγενη-
μένος, πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος, ἀπήντησεν
αὐτῷ. περιζωσάμενος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυ-
μένος Ιώαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι τοῦ Αμεσσᾶ, φιλο-

cum se in medium proripuisset, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo nostrum habet in Dauide partem, "aut in Iessaei filio sortem." Atque vbi haec dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum sequuti sunt, rege relicto. Sola autem ei permansit tribus Iudae, illumque in regia Hierosolymis collocauit. Et fecit quidem rex, vt concubinae, cum quibus congressus est filius eius Abesalomus, in alias aedes migrarent, iussis curatoribus omnia eis necessaria suppeditare, ipse vero ad eas postea non accedebat. Dein autem Amessan imperatorem constituit, locumque ei dedit quem Ioabus obtinebat: praecepitque, vt, collectis quantas posset e tribu Iudae copiis, post triduum ad se veniret, vt, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipsum contra Bochoriae filium in pugnam emitteret. Cum autem egressus esset Amessas et in militum delectu instituendo procrastinasset, comperto ipsum non maturare reditum, tertia die rex ad Ioabum dicebat, "haud sibi expe-"dire in re Sabaei dilationem pati; ne forte copiis maio-"ribus comparatis plus damni det, plusque negotii ipsis "facessat quam ab Abesalomo acceperant. Itaque ne tan-"tillum cunctare, sed, assumptis quae ad manus sunt mi-"litibus et sexcentorum cohorte, cum Abessaeo fratre "tuo hostem persequere, et vbicunque illum fueris asse-"quutus fac ei congrediaris. Ocyus te moue vt illum "praeuenias, ne vrbes munitas nactus in causa sit nobis di-"micationum multique sudoris".

7. Ioabus autem secum statuebat nihil morari; sed fratre virisque sexcentis assumptis, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant militibus eum comitari iussis, ad Sabaeum persequendum profectus est. Cumque Gabaonem peruenisset (illa autem vicus est XL. stadiis ab Hierosolymis distans) Amessae, qui magnum secum adduxerat exercitum, obuiam factus est. At Ioabus, cum gladio accinctus esset et thorace indutus, accedente ad eum salutandum Amessa, id de industria egit vt ensis

τέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆς θήκης ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βασάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Ἀμεσσαὶ ἐγγὺς γενόμενον ὡς καταφιλήσων τὸ γενεῖον λαβόμενος, ἅμα προσιόμενον εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. ἀσεβὲς ἔργον διαπραξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Ἀβένηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτῷ τὸ παρανόμημα πρόφασις εὐπρεπὴς σύγνωστον ἐδόκει ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Ἀσάηλος ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος· τῷ δ' Ἀμεσσᾷ φόνῳ ἀδὲν τοιοῦτον ἔχε παραπάλυμμα. ἀποκτείνας δὲ τὸν στρατηγὸν ἐδίωκε τὸν Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα πρὸς τῷ νεκρῷ βοᾶν ἐντειλάμενος πρὸς τὴν στρατιὰν, ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀμεσσὰς δικαίως καὶ μετ' αἰτίας κολαζόμενος, εἰ δὲ φρονεῖτε τὰ τῆ βασιλέως, ἕπεσθε αὐτῷ τῷ στρατηγῷ Ἰωάβῳ, καὶ Ἀβεσσαίῳ τῷ τότε ἀδελφῷ. κειμένῳ δὲ τῷ σώματος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ παντὸς τοῦ πλήθους ἐπ' αὐτὸ συρρέοντος, καὶ ἅμα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον προσιόντες, βασάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, καὶ κομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τῆς ὁδοῦ, τίθησιν αὐτόθι καὶ καλύπτει ἱματίῳ. τότε γενομένῳ, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ἰωάβῳ. διώξαντι δ' αὐτῷ διὰ πάσης τῆς Ἰσραηλίτιδος χώρας τὸν Σαβαῖον, δηλοῖ τὶς ἐν ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτὸν, Ἀβελμαχέα λεγομένῃ. παραγενόμενος δ' ἐκεῖ, καὶ τῇ στρατιᾷ περικαθίσας τὴν πόλιν, καὶ χαράκωμα περὶ αὐτὴν πηξάμενος, ὑπορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις τὰ τείχη, καὶ καταβάλλειν αὐτά. μὴ δεξαμένων γὰρ αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς διατεθείη.

ἡ. Γύναιον δέ τι σῶφρον καὶ συνετὸν, ἐπ' ἐκάτερα ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ἐπὶ τὸ τεῖχος, προσκαλεῖται διὰ τῶν ὁπλιτῶν τὸν Ἰώαβον. προσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ Θεὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ "τοὺς στρατηγοὺς ἀποδείξειεν, ἵνα τοὺς πολεμίους τοὺς Ε-

quaſi ſponte e vagina excideret; eoque mox a terra ſublato, et altera manu, tanquam Ameſſan prope adſtantem deoſculari vellet, barba illius prehenſa, nihil aduertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium et omnino flagitioſum perpetrans, quod iuueni bono et cognato et innocenti ab ipſo inuideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipſius dignitate ex regis gratia aequatum. Hac enim de cauſa iam ante Abenerum interfecit. Sed illud quidem ipſius ſcelus honeſti ſpecies excuſare videbatur, quod fratrem Aſaëlum vindicaſſe exiſtimaretur: Ameſſae vero caedi nihil huiuſmodi praetendi potuit. Caeſo autem imperatore Sabaeum perſequebatur, vno relicto apud cadauer: cui iuſſerat clamare ad exercitum, Ameſſan quidem iuſſu peremptum eſſe, meritoque ſupplicio affectum, qui vero regi fauerent Ioabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque eius Abeſſaeum ſequi debere. Cum autem corpus mortui ad viam iaceret, totaque multitudo ad id conflueret, maiorique, vt in vulgo fieri ſolet, admiratione tenerentur prope adſtantes, cuſtos ei appoſitus cum corpus inde tuliſſet, et in agrum procul a via aſportaſſet, illic depoſitum veſte operit. Quo facto omnes perrexerunt Ioabum ſequi. Illi vero; dum per totam regionem Iſraëliticam Sabaeum perſequitur, indicat quidam eum ſe recepiſſe in vrbem munitam quae Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc ſe contuliſſet et exercitu vrbem obſediſſet, vallo etiam ei circumiecto, imperauit militibus vt muros eius ſuffoderent et euerterent. nam quod vrbis iſtius ciues eum portis patentibus non exceperant, valde eis iraſcebatur et ſuccenſebat.

8. Verum muliercula quaedam, proba ſimul et ſapiens cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conſcenſis moenibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. Cumque ille acceſſiſſet, dicere "exorſa eſt, "quod Deus reges et exercitus duces con"ſtituerit, vt Iſraëlitarum hoſtes e finibus ſuis amoue-

"βραίων ἐξάρωσι καὶ παρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁπάντων. "σὺ δὲ σπεύδοις μητρόπολιν Ισραηλιτῶν καταβαλεῖν "καὶ πορθῆσαι, μηδὲν ἐξαμαρτοῦσαν". ὁ δ' ἵλεως μὲν εὔ-χεται τὸν Θεὸν αὐτῷ διαμένειν· "αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν, εἰ-"πεν, ὡς μηδένα τῶν λαῶν φονεῦσαι, ἢ χ ὅτι πόλιν ἐξελεῖν "βούλεσθαι τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν τὸν ἀν-"τάραντα τῷ βασιλεῖ πρὸς τιμωρίαν Σαβαῖον υἱὸν τοῦ "Βοχορίου, παύσασθαι τῆς πολιορκίας καὶ τὴν στρατιὰν "ἀπάξειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ τὰ παρὰ τοῦ Ιωάβου, μι-κρὸν ἐπισχοῦσα δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν εὐθέως αὐτῷ ῥιφθήσεσθαι τοῦ πολεμίου. καταβαίνει πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ "βούλεσθ', εἰποῦσα, κακοὶ κακῶς μετὰ τέκνων ἀπολέ-"σθαι καὶ γυναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπου πονηροῦ καὶ μηδὲ τίς ἐστι "γνωρίμου, καὶ τοῦτον ἔχειν ἀντὶ Δαυΐδου τοσαῦτ' εὐεργετή-"σαντος ὑμᾶς βασιλέως, καὶ πρὸς δύναμιν τοσαύτην καὶ "τηλικαύτην ἀνταίρειν μίαν πόλιν"; πείθει, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντας τοῦ Σαβαίου, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ιωάβου στρά-τευμα. τούτου γενομένου σημάνας ἀνακλητικὸν ὁ τοῦ βασι-λέως στρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. καὶ παραγενόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, παντὸς ἀποδείκνυται πάλιν τοῦ λαοῦ στρα-τηγός. καθίζησι δὲ καὶ Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν σω-ματοφυλάκων καὶ τῶν ἑξακοσίων, Αδώραμον δ' ἐποίησεν ἐπὶ τῶν φόρων, καὶ Σαβάθην καὶ Αχίλαον ἐπὶ τῶν ὑπομνη-ματογράφων· Σουσὰν δὲ γραμματέα, Σάδωκον δὲ καὶ Αβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ως τοῦ λιμοῦ ἀπηλλάγησαν Εβραῖοι, τῶν Γαβαωνιτῶν δί-κην λαβόντων ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων· οἷά τε κατωρθώ-θησαν κατὰ τῶν Παλαιστίνων ὑπὸ τοῦ Δαυΐδου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

ΜΕτὰ δὲ ταῦτα τῆς χώρας λιμῷ φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυΐδης τὸν Θεὸν ἐλεῆσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ

"rent, facerentque vt pacem cum omnibus colerent. Tu "vero conaris primariam Israëlitarum vrbem, quae ni- "hil deliquerit, expugnare et depopulari." Atque ille quidem Deum propitium sibi permanere precatur: "ipsum "vero non ita se habere, dicebat, vt e populo quem- "piam perditum iret, nedum sibi in animo esse vt vrbem "adeo magnam excisam velit: sed, si ipsi ad suppli- "cium dederetur Sabaeus Bochoriae filius, qui contra "regem rebellauerat, ab obsidione discessurum et exer- "citum abducturum esse." Vbi Ioabi verba acceperat mulier, ipsum obtestata vt paulisper a vi desisteret (fore enim dicebat vt caput perduellis de muro ipsi confestim proiiceretur) ad ciues descendit: et cum dixisset, "vul- "tisne mali cum liberis et coniugibus male perire pro- "pter hominem improbum et plane ignotum; eumque "pro Dauide, cuius tanta in vos exstant beneficia, in "regem habere, vnamque vrbem tam magno validoque "exercitui resistere?" perficit, vt illi abscissum Sabaei caput ad Ioabi milites proiicerent. Tum Ioabus re- gii exercitus dux, vbi receptui cecinerat, obsidionem soluit: et Hierosolyma reuersus denuo copiis vniuersis praeficitur. Quin et rex Banaian praeposuit satellitibus regiis et sexcentorum cohorti; voluitque vt Adoramus esset a tributis, et Sabathes et Achilaus a commentariis; atque Susan scribam constituit, et Sadocum et Abia- tharum pontifices.

CAP. XII.

Vt fame liberati erant Hebraei, cum Gabaonitis satisfactum esset pro caesis ciuibus: et quae res contrà Palaestinos praeclare gestae erant a Dauide virisque eius fortibus.

POst haec autem, fame regionem premente, Dauides supplex a Deo petiit vt populi misereretur, et causam

καὶ τὴν ἴασιν φανερὰν ποιῆσαι τῆς νόσου. τῶν δὲ προφητῶν εἰπόντων, "βλέπεσθαι τὸν θεὸν ἐκδικίας τυχεῖν τοὺς "Γαβαωνίτας, ὃς Σαοὺλος ὁ βασιλεὺς ἀποκτείνας ἠσέβησεν "ἐξαπατήσας, καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοῖς οὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς "ὤμοσε καὶ ἡ γερουσία μὴ φυλάξας· ἐὰν τοίνυν δίκην ἢν "αὐτοὶ θέλωσιν οἱ Γαβαωνίται λαβεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνηρημένων, "ταύτην αὐτοῖς παράσχῃ, διαλλαγήσεσθαι καὶ τὸν ὄχλον "ἀπαλλάξειν τῶν κακῶν ἐπηγγέλλετο". ὡς οὖν ταῦτα παρὰ τῶν προφητῶν ἔμαθεν ἐπιζητεῖν τὸν θεὸν, μεταπέμπεται τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τῶν δ' ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σαοὺλ παραλαβεῖν ἑπτὰ παῖδας ἀξιωσάντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθου φεισάμενος τοῦ Ἰωνάθου παιδός. παραλαβόντες δ' οἱ Γαβαωνίται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ' ὑεῖν παραχρῆμα ὁ θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν εὐθήνησεν ἡ τῶν Εβραίων χώρα. στρατεύεται δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, καὶ συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γενόμενος ἔκλυτος ὥφθη ὑπό τινος τῶν πολεμίων, Ἀχμωνος μὲν τοὔνομα, Λραφὶ δὲ παιδός. οὗτος ἦν μὲν καὶ ἀπόγονος τῶν γιγάντων. ἔχων δὲ καὶ ξυστὸν, οὗ τὴν λαβὴν συνέλκειν σταθμὸν τριακοσίων σίκλων, καὶ θώρακα ἀλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπιστραφεὶς ὡς ἀποκτείνων τὸν τῶν πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Αβεσσαῖος ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς τὸν βασιλέα μὲν ὑπερήσπισε περιβὰς κείμενον, ἀπέκτεινε δὲ τὸν πολέμιον, ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τῶν δεινῶν, σβέσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξουσι πολὺν βιώσαντος χρόνον.

morbi eiuſque remedium indicare vellet. Cumque prophetae reſpondiſſent, "poſtulare Deum vt Gabaonitae "vindicarentur, quos Saulus rex deceptos praeter ius et "fas interemerat, non ſeruato iuramento quod illis olim "Ieſus imperator et ſenatus iurauerat; at vero, ſi Ga"baonitis poenas pro caeſis ciuibus, quas ipſi voluerint "exigere, permittat rex, ſe cum illis in gratiam reditu"rum et populum a calamitate liberaturum promitte"bat." Tum, vt haec Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad ſe accerſit, eoſque interrogabat, quid ſibi fieri vellent. Cum vero illi ſeptem Sauli ſobolis homines ad ſupplicium depoſcerent, rex perquiſitos eis tradidit, ita vt Memphiboſtho Ionathae filio parceretur. Poſtquam vero viros acceperant Gabaonitae, illos pro arbitrio poenis mulctarunt. Quo facto Deus coepit illico pluere, et terram ad fructuum productionem reuocare liberatam ab ea quae fuerat ſiccitate; rurſuſque rerum copia et abundantia affluit Hebraeorum regio. Aliquanto autem poſt bello Palaeſtinos rex adoritur; et commiſſo praelio cum eos in fugam vertiſſet, magno impetu illos perſequutus ſolus relictus eſt. Cumque iam defatigatus eſſet, forte ab vno ex hoſtibus conſpectus eſt, nomine quidem Acmone, Araphae vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cuius manubrium trecentos ſiclos pendebat, atque thoracem catenatum et gladium, e fuga conuerſus in eum irruit, quaſi certus occidere hoſtium regem. nam prae laſſitudine paene fatiſcebat. At Abeſſaeus Ioabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem iacentem protexit, hoſtem vero victum interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex vitae diſcrimen adierit: eumque iureiurando obſtrinxerunt principes, non iterum egreſſurum eſſe ſecum in praelium, ne, ſi ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid grauioris paſſus fuerit, omnia ab ipſo manantia populo perirent et intercidirent beneficia, non ſolum quae ab eo iam acceperant, ſed et quae vita ipſius longius producta porro accepturi eſſent.

β'. Συνελθόντων δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς Γαζάραν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὰς στρατιάν. ἠρίστευσε δὲ τότε καὶ σφόδρα ἠυδοκίμησεν Σοβαχχὶς ὁ Χεττα῀ος, εἷς τῶν περὶ Δαυΐδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων προγόνους τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Ἑβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἧτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυΐδ πέμψαντος, ἠρίστευσε Νεφάνος ὁ συγγενὴς αὐτῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. διαλιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, ἐστρατοπέδευσαν πρὸς τῇ πόλει τῶν ὄρων τῆς Ἑβραίων χώρας ἐκ ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλους δ' ἐν ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἑνὶ περισσοτέρους εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ἐκ τῆς οὖν πεμφθείσης ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ Δαυΐδ στρατιᾶς, τούτῳ μονομαχήσας Ἰωνάθης ὁ Σαμᾶ ος, ἀνεῖλέ τε αὐτόν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀριστείας ἀπηνέγκατο. καὶ ὗτος γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἦυχει τῶν Γιγάντων ἀπόγονος εἶναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην, ἐκ ἔτι τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπολέμησαν.

γ'. Ἀπηλλαγμένος δ' ἤδη πολέμων ὁ Δαυΐδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους συνετάξατο, μέτρα ποικίλα. τὰς μὲν γὰρ τριμέτρους, τὰς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὄργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, κατά τε τὴν τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἑορτάς. ἡ δὲ τῶν ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρέτται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα καὶ μεγάλα χάλκεα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν, ὥστε μὴ τελέως ἀγνοεῖν τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων φύσιν, ἐρκούντως λέλεκται.

2. Palaestinis autem iterum ad vrbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognouit, exercitum in ipsos expediuit. At tunc quidem strenuissime dimicauit et laudem praeclaram adeptus est Sobacchis Chettaeus, vnus ex iis quos fortissimos habuit Dauides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, et propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque vt Hebraei superiores e pugna discederent. Atque post cladem istam acceptam Palaestini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos a Dauide exercitu, strenue se gessit Nephanus ipsius cognatus. singulari enim certamine cum fortissimo Palaestinorum congressus, ipsum interemit, et reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipsorum in acie ceciderant. Nec longo post interuallo castra metati sunt ad vrbem quae non longe a finibus Hebraeorum regionis distabat. Habebantque secum hominem sex quidem cubitos altum: cui vero in vtroque pede et vtraque manu digiti erant plures quam naturae conueniret. Huic itaque Ionathas Samae filius, ex exercitu contra illos a Dauide misso prodiens, duello congreditur, ipsumque peremit: et, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, praecellentis fortitudinis gloriam retulit. nam et Palaestinus iste se a Gigantibus prognatum esse iactabat. Post hanc autem pugnam tum demum Israëlitas bello lacessere desierunt Palaestini.

3. Iam vero Dauides, bellis et periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnosque composuit, vario carminum genere. etenim tam versus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum instrumenta diuersa confecerat, Leuitas docuit ad ea Dei laudes canere, non solum Sabbatorum, vt appellantur, die, sed et aliis festis solennibus. Ista autem instrumenta huiusmodi sunt specie. Cinyra quidem, decem intensa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim sonos habens, digitis pulsatur. Cymbala ad haec aerea erant magna lataque. Atque de illis quidem haec a nobis eatenus dicta sufficiant, ne prorsus ignorata esset instrumentorum istorum natura.

δ'. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δ' οἱ διασημότατοι καὶ λαμπροὶ τὰς πράξεις ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. Φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ἀρκέσουσιν οὗτοι ποιῆσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ χώρας ὑπάγεσθαι καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, Ἰέσσαμος υἱὸς Αχεμαΐου. ὃς πολλάκις εἰς τὴν παράταξιν ἐμπηδῶν τῶν πολεμίων, ἐ πρὶν ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν ἐνακοσίους αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν ἦν Ελεάζαρος υἱὸς Δωδεΐου, ὃς ἦν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν Αρασάμῳ. οὗτός ποτε, τῶν Ισραηλιτῶν καταπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φευγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλούς, ὡς ὑπὸ τοῦ αἵματος προσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ισραηλίτας ἰδόντας τετραμμένους ὑπ' αὐτοῦ τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ διαβόητον τότε νίκην ἄραθαι, τοῦ μὲν Ελεαζάρου κτείνοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρεθέντας. τρίτος δὲ ἦν Ιλλοῦ μὲν υἱός, Σεβαὶς δὲ ὄνομα. καὶ οὗτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγόνα λεγόμενον αὐτῶν παραταξαμένων, ὡς οἱ Εβραῖοι πάλιν τὴν δύναμιν φοβηθέντες ἐκ ἔμειναν, ὑπέστη μόνος ὡς στράτευμα καὶ τάξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δ' ἐ καρτερήσαντας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας ἐδίωξε. ταῦτα μὲν ἔργα χειρῶν καὶ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐν Ιεροσολύμοις ὄντος τοῦ βασιλέως, ἐπῆλθεν ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσαι, Δαυΐδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν, ὡς προειρήκαμεν, πευσόμενος τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ πολέμου· τῆς δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολῆς ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἣ μέχρι πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, σταδίους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυΐδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτοῦ πιεῖν αὐτὸ κομίσειε, μᾶλλον ἐθελήσειν, ἢ εἰ πολ-

4. Porro omnes, quos circa se habuit rex, spectatae erant fortitudinis. Horum vero maxime illustres, magnaeque ob res praeclare gestas celebritatis octo praecipue et triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perspectae erunt caeterorum virtutes. nam isti adeo viribus pollebant, vt et regiones subigere et gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus illorum Iessaemus Achimaei filius. qui, non semel in hostium aciem se coniiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidisset. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodiae, qui cum rege erat apud Arasamum. Hic, cum aliquando Israëlitae hostium multitudine consternati essent in fugam, vnicus substitit: et cum hostibus congressus tam multos illorum cecidit, vt cruore gladius eius dextrae adhaeserit; et Israëlitae, vbi viderant Palaestinos ab ipso in fugam versos, descensu facto e montibus, eos persequerentur, et tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem stragem edente, multitudine vero duntaxat sequente et caesos spoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palaestinis praelio, cum, in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, postquam Hebraei rursus copiis illorum perterriti fugere coeperant, solus instar exercitus et aciei constitit: et alios quidem, illorum sternebat, alios vero, ipsius vim et impetum non sustinentes, sed in fugam se coniicientes, insectatus est. Atque has quidem res manibus pugnaque tres isti praeclare gesserunt. Quo vero tempore, cum rex esset Hierosolymis, ex inopinato venit Palaestinorum exercitus bellum ei illaturus, Dauides quidem in arcem adscendit, vt ante diximus, Dei oraculum de bello consulturus; castris vero hostium in ea valle positis quae vsque ad Bethleem vrbem pertingit, viginti stadiis ab Hierosolymis distantem, Dauides sociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portae vicino, subinde mirans,

λὰ χρήματα διδοίη. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ἦτοι, παραχρῆμα ἐκδραμόντες, καὶ διὰ μέσου τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἦκον εἰς Βηθλεὲμ, καὶ, τοῦ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τῆς παρεμβολῆς ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θράσος καὶ τὴν εὐψυχίαν, ἡρεμῆσαι, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας τῆς ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τοῦ ὕδατος εἰς ἔπιεν ὁ βασιλεὺς, κινδύνῳ καὶ αἵματι φήσας ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προσήκειν αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν ἠυχαρίστησεν αὐτῷ. μετὰ τούτους ἦν ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς Αβεσσαῖος. καὶ γὰρ οὗτος μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἐξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ γένει. προκληθεὶς γὰρ ὑπ' ἀδελφῶν διασήμων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὐτὸν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς ὡπλισμένου, τῷ δόρατί τε ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε. περιελόμενος γὰρ αὐτοῦ ἄκοντα, καὶ ζῶντα ἔτι καὶ μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. προσαριθμῆσαι δ' ἄν τις αὐτοῦ καὶ τοῦτο τοῖς προειρημένοις πράξεσιν, ἢ ὡς πρῶτον αὐτῶν κατ' εὐψυχίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. νίφοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ, λέων εἴς τινα λάκκον ὀλισθὼν ἐνέπεσε. χειμῶνος δ' ὄντος τοῦ τόμου, δῆλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφραγέντος αὐτοῦ τῇ χιόνι. πόρον οὖν οὐδένα βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐβρυχᾶτο. τοῦ δὲ θηρὸς ἀκούσας ὁ Βαναίας, ᾤδευε γὰρ τότε, καὶ πρὸς τὴν βοὴν ἐλθὼν καταβὰς εἰς τὸ τόμιον, πλήξας αὐτὸν μαχόμενον τῷ μετὰ χεῖρας ξύλῳ, παραχρῆμα ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τριάκοντα τρεῖς, τοιοῦτοι τὰς ἀρετὰς ὑπῆρχον.

an quiſquam eam inde ſibi bibendam afferret, quod ſane ſe malle, quam vt magnam opum vim ſibi daret. tres iſti viri, hiſce auditis, e veſtigio excurrerunt, et, cum per media hoſtium caſtra prorupiſſent, ad Bethleem venerunt; hauſtaque de puteo aqua rurſus eadem per caſtra ad regem reuerſi ſunt. adeo vt Palaeſtini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieuerint, nihilque in ipſos auſi fuerint, etiamſi eos prae paucitate contempſerant. Cum autem allata eſſet aqua, bibere noluit rex, dicens, ipſam ad ſe periculo et ſanguine hominum aduectam eſſe, ideoque haud fas eſſe vt eam biberet. Deo autem inde libauit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Poſt hos fuit Abeſſaeus Ioabi frater. nam et hic vna die DC. hoſtes interfecit. Quintus Banaias, genere ſacerdos. a duobus enim fratribus, inter Moabitas illuſtribus, prouocatus, ſtrenuitate ſua illos ſuperauit. Ac rurſus, cum vir genere Ægyptius, ſtupendae magnitudinis, eum prouocaſſet, inermis armatum et ſuo ipſius gladio percuſſum interemit. nam cum ipſi haſtam extorſiſſet, et viuum adhuc et pugnantem ſpoliaſſet, ſuis ipſum armis confecit. Quin et hoc facinoribus eius iam memoratis accenſeri meruit, aut vt primum illorum, ſi magnanimitatis ratio habeatur, aut vt illis par. Deo enim terris niuem mittente, forte in puteum quendam lapſu cecidit leo. cumque puteo os anguſtum eſſet, illo niue occluſo in manifeſto erat vitae periculo. Itaque de exitu et ſalute deſperans rugire occoepit. At Banaias fera audita (tunc enim illac iter faciebat) atque eo, vnde clamor, profectus, cum in puteum deſcendiſſet, repugnantem ictu baculi, quem in manibus geſtabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute praediti erant.

ΚΕΦ. ηγ'.

Οτι Δαυΐδου ἀριθμήσαντος, ὁ λαὸς τὴν τιμωρίαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτὴν ὁ θεῖος ἐκώλυσεν ἔλεος.

Ο Δὲ βασιλεὺς Δαυΐδης βυλόμενος γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τοῦ λαοῦ, τῶν Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενος, ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτοῦ τῷ Θεῷ τελέσειν ἡμίσικλον, προσέταξεν Ιωάβῳ τῷ στρατηγῷ, πορευθέντι πάντα τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. τοῦ δ' ἐκ ἀναγκαίου εἶναι φήσαντος τοῦτο ποιήσειν, ἐκ ἐπείθη· προσέταξε δὲ μηδὲν μελλήσαντι, βαδίζειν ἐπὶ τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν Εβραίων. Ιώαβος δὲ, τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματεῖς, ἐπιὼν τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ἐστὶ κατανοήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τοῦ λαοῦ χωρὶς τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰρ αὐτὴν ἐκ ἔφθασεν, ἀλλ' ἐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτών. ἦν δὲ τῶν ἄλλων Ισραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐνενήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ιούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων τῷ Δαυΐδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο καὶ παρακαλεῖν εὐμενῆ γίνεσθαι καὶ συγγινώσκειν ἡμαρτηκότι. Ηἀδον δὲ τὸν προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν ἂν δοκιμάσῃ· πότερον θέλει λιμὸν γενέσθαι κατὰ τὴν χώραν ἐπὶ ἔτη ἑπτὰ, ἢ τρεῖς μῆνας πολεμίσας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ λοιμὸν ἐνσκῆψαι καὶ νόσον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τοῖς Εβραίοις. ὁ δ' εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένος. τοῦ δὲ προφήτου, τοῦτο δεῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι, φήσαντος, καὶ κελεύσαντος ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ τῷ Θεῷ· λο-

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numeraſſet Dauides, luit ſupplicium: atque vt illud diuina cohibuit miſericordia.

CÆterum cum Dauidi regi in animo eſſet cognoſcere quot myriadibus conſtaret populus, immemor mandatorum Moyſis, qui praedixerat, vt, ſi populus numeraretur, in ſingula eius capita ſicli ſemiſſis Deo offerri deberet, Ioabo copiarum duci imperauit, vt regionem obiret et multitudinis vniuerſae cenſum ageret. Illo vero dicente, nihil neceſſe eſſe vt hoc faceret, regi non perſuadetur; ſed iuſſit vt omni abſque mora proficiſceretur ad Hebraeos recenſendos. Ioabus autem aſſumptis ad hoc negotium principibus tribuum et ſcribis, cum Iſraëlitarum terram perluſtraſſet, et quanta fuit illorum multitudo computaſſet, poſt menſes nouem et dies viginti Hieroſolyma reuerſus eſt ad regem, eique numerum recenſiti populi retulit, abſque tribu Beniamitica: nam eam nondum ad cenſum vocauerat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, vt qui in Deum deliquerit, facti poeniturit. Erat autem Iſraëlitarum numerus nongenta millia hominum qui arma ferre et militiae nomen dare poterant: Iudae vero tribus ſeorſum quadringenta millia conficiebat.

2. Deinde cum Dauidi declaraſſent vates, Deum ipſi periratum eſſe, ſupplex orare coepit et obſecrare, vt propitius fieret ſibique noxam ignoſceret. Tum Deus ad ipſum miſit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; vt harum vnam eligeret quam maxime omnium probaret; an velit ſuis in finibus ſeptem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menſes hoſtibus cedere, an Hebraeos peſtilentiae morbo graſſante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo grauia difficilis eſſet electio, animo diſcruciabatur, atque valde confuſus erat. At cum vates dixiſſet, neceſſe eſſe vt hoc fieret, iuſſiſſetque ſtatim reſponſum dare, vt optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex,

γισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἰτήσειεν ἔδοξε τοῦτο πεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ μὲν ἀφόβως, ὅτι πολὺν αὐτὸς ἐγκεκλεισμένον ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕλῃται τὰς τρεῖς μῆνας νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τὰς ἀνδρικωτάτας ἔχων περὶ αὐτὸν καὶ φρόνιμα, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμενος, εἵλετο τὸν πόλεμον, ἠτήσατο τὸ πάθος κοινὸν καὶ βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δέος ἴσον ἁπάντων γίνεται, προειπὼν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ. ὁ δὲ τὸν λοιμὸν καὶ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ' ἀ μονοτρόπως· ὥδ' ὥστε ῥάδιον κατανοῆσαι γενέσθαι τὴν νόσον. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίαις δ' αὐτὸς αἰτίαις καὶ προφάσεσιν ὥδ' ἐπινοῆσαι δυναμένοις ἀνήρπαζεν. ἄλλος γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπεχόμενον τὸ δεινὸν ὀξεῖαν τὴν τελευτὴν ἐπέφερε. τῶν μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν καὶ πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντων· ἐνίων δὲ καὶ μαραινομένων τοῖς παθήμασι, καὶ μηδ' εἰς κηδείαν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παντελὲς δαπανωμένων. οἱ δ' αἰφνίδιον σκότος αὐτοῖς τὰς ὄψεις ὑποδραμόντος περιπυγεῖς ἀπώμωζον· ἔνιοι δὲ, τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, ἐναπέθνησκον ἀτελέσι ταῖς ταφαῖς. ἀπώλοντο δὲ, ἀρξαμένης ἔωθεν τῆς λοιμικῆς νόσου φθείρειν αὐτοὺς ἕως ὥρας ἀρίστου, μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε δὲ ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ δὲ βασιλεὺς σάκκον ἐνδεδυμένος ἔκειτο κατὰ τῆς γῆς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν καὶ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἀρκεθέντα παύσασθαι. ἀναβλέψας δ' εἰς τὸν ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος τὸν ἄγγελον διὰ αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· "ὡς αὐτὸς εἴη δίκαιος κολαθῆναι ὁ ποιμὴν, τὰ δὲ πρόβατα σώζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρτόντα". καὶ ἀντιβόλει τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποσκῆψαι, φείσασθαι δὲ τοῦ λαοῦ.

secum reputans, quod, si famem optaret, contra alios hoc facere videretur, dum ipse quidem extra metum esset, vt qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero pessime acciperentur; sin autem per tres menses ipsos debellari eligeret, quod a viris fortissimis stiparetur, et loca ei essent praesidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegisse diceretur; malum infligi voluit regibus cum subditis commune, vnde par metus omnibus incutitur, praefatus melius esse in Dei quam hostium manus incidere.

3. Ista cum vates accepisset, ea Deo nunciatum iuit. Tum ille pestem et interitum immisit Hebraeis. Vno autem modo non obierunt: neque ita vt facile fuerit morbum cognoscere. Sed malum quidem vnum erat; ipsos vero ex innumeris causis et occasionibus, cum nihil consilii capere poterant, abripiebat. Alius enim super alium interibat, et aegritudo clam ingruens mortem quam ocyssime afferebat. aliis quidem derepente cum grauissimis doloribus et acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quae passi sunt maceratis, et ne ad sepulturam quidem relictis, sed ipso morbo plane consumptis. alii rursus subito tenebris ob oculos obortis praefocati eiulabant; nonnullique, domesticorum alicui iusta soluentes, sepultura nondum absoluta moriebantur. Peste autem mane exorsa et vsque ad prandii tempus grassante, absumpta sunt hominum septuaginta millia. Iamque angelus manum suam in Hierosolyma intendit, vt ea etiam eodem malo multaret. At rex saccum indutus humi iacebat, Deum obsecrans oransque vt pestem sedaret, etiam mortuis contentus de caetero quiesceret. Oculis autem in aërem sublatis, conspectoque angelo qui Hierosolyma sublimis ferebatur gladio etiam euaginato, ad Deum exclamabat, "se vtpote pastorem dignum "esse supplicio, greges vero seruari meruisse, vt qui ni"hil mali commiserint:" supplexque poscebat vt ira in ipsum domumque ipsius patriam vniuersam saeuiret, populoque parceret.

δ'. Κατακύσας δὲ ὁ Θεὸς τῆς ἱκεσίας, ἔπαυσε τὸν λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τὸν προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι παραχρῆμα εἰς τὴν ἅλω τοῦ Ιεβουσαίου Ορόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν ἐκεῖ τῷ Θεῷ θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυΐδης δ' ἀκούσας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' εὐθὺς ἔσπευδεν ἐπὶ τὸν παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. Ορόννας δὲ τὸν σῖτον ἀλοῶν, ἐπεὶ τὸν βασιλέα προσιόντα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάντας ἐθεάσατο, προσέδραμεν αὐτῷ καὶ προσεκύνησεν. ἦν δὲ τὸ μὲν γένος Ιεβουσαῖος, φίλος δ' ἐν τοῖς μάλιστα Δαυΐδου· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν ἡδέως εἰργάσατο δεινὸν, ὅτε τὴν πόλιν κατεσκέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. τοῦ δὲ Ορόννα πυνθανομένου τί παρείη πρὸς τὸν ἅλων ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ δὲ, καὶ τὴν ἅλω, εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τοὺς βόας εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τὸν Θεὸν ἡδέως εὔχεσθαι τὴν θυσίαν προσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγαπᾷν μὲν αὐτὸν τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· τιμὴν δ' αὐτὸν ἠξίου λαμβάνειν πάντων. ἐ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ἐπιτελεῖν. τοῦ δὲ Ορόννα φήσαντος ποιεῖν ὅ, τι βούλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τὸν βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὡλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνήνεγκεν εἰρηνικάς. καταπραΰνεται δὲ τοῦτος τὸ θεῖον, καὶ πάλιν εὐμενὲς γίνεται. συνέβη δ' εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τὸν τόπον Αβραμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ισακον ὥστε ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττεσθαι τὸ παιδὸς κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι παρεστῶτα τῷ βωμῷ, ὃν καὶ κατέθυσεν ὁ Αβραμος ἀντὶ τοῦ παιδὸς, ὡς προειρήκαμεν. ὁρῶν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυΐδης, τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι τοῦ λαοῦ παντὸς, καὶ οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ. ταύτην εὐτύχως ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν

4. Tum Deus, precibus istis exauditis luem compescuit: ac, misso ad eum Gado vate ei praecepit vt confestim adscenderet in aream Oronnae Iebusaei, araque constructa illic Deo sacrificia perageret. Dauides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, sed illico ad locum sibi condictum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, vt vidit regem cum filiis suis omnibus versus se tendentem, ad ipsum accurrebat. Erat autem genere quidem Iebusaeus, Dauidis vero praecipuus amicus: quapropter nihil mali aduersus illum admisit, cum vrbem euertebat, vt paulo ante indicauimus. Porro Oronna percontante, cur ad seruum dominus accederet, respondebat, ad emendam ex eo aream, vt in ea altare Deo exstrueret, et sacra faceret. At ille, et aream et aratra et boues in holocaustum se ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo vt sacrificium acciperet. Rex vero aiebat se illum simplicitatis ergo et magnanimitatis diligere, illumque a se gratiam iniisse: illum autem obsecrabat vt certo pretio ista omnia sibi addiceret, haud enim fas esse gratuitas hostias immolare. Cum vero Oronnas dixisset se facturum esse quicquid ille vellet, quinquaginta siclis aream ab illo emit rex, araque exstructa rem diuinam fecit et solida cremauit sacrificia, et victimas pacificas obtulit. vnde placatus est Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem vt hic locus esset in quem Abramus olim filium suum Isacum adduxit, vt eo solidum faceret sacrificium, et, cum ad puerum iugulandum se accingeret, aries ex improuiso apparuit altari adstans, quem et Abramus pro filio, quemadmodum ante diximus, immolauit. Videns autem Dauides orationem suam a Deo exauditam esse, suumque sacrificium ab eo benigne acceptum, censebat totum illum locum appellare aram populi vniuersi, templumque illic Deo aedificare. Quod sane apposite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum missum dicebat, fore vt tem-

αὐτῷ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν διαδέχεσθαι.

ΚΕΦ. ιδ'.

Οτι, πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον τῷ Θεῷ· καὶ, Αδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

ΜΕτὰ δὲ ταύτην τὴν προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τοὺς παροίκους, καὶ ηὑρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος παραφέρειν τοὺς λίθους· τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοῖς ἐργαζομένοις ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺν σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγέθεστα, Τυρίων αὐτῷ ταῦτα πεμπόντων καὶ Σιδωνίων. ἐπεσάλευε γὰρ αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν· πρός τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα παρασκευάζεσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παῖδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμην τὴν ὕλην τῆς οἰκοδομίας τῷ ναῷ καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπερίζῃ νέος ὢν, καὶ τῶν τοιούτων ἄπειρος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ παρακειμένην ἔχων ἐπιτελῆ τὸ ἔργον.

β'. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βεβλόμενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς "αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρμένον, προεῖπε δ' ὅτι Σο-"λομὼν οἰκοδομήσει τὸν ναὸν αὐτῷ, πᾶις νεώτατος, καὶ "τοῦτο κληθησόμενος τοὔνομα, ὃ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς "πατὴρ ἐπηγγέλλετο, τὴν δ' Εβραίων χώραν εὐδαίμονα "κατασήσειν ἐπ' αὐτῷ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ σάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ καὶ πρὸ τῆς γε-"νέσεως ἀπεδείχθης βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πειρῶ τά "τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τούτῳ προνοίας ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν

plum eo loci exstrueret ipsius filius, qui ei in regno successurus erat.

CAP. XIV.

Quod multa parauit Dauides in structuram aedis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declarauit.

HOC autem vaticinio accepto iussit rex vt recenserentur inquilini: et inuenta sunt eorum centum et octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia constituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad conuehendos lapides deputauit. atque ex istis ter mille et quingentos operariis praefecit. Quin et magnam vim ferri ac aeris in opera designata parauit, et materiam cedrinam multam et stupendae magnitudinis, Tyriis et Sidoniis hanc illi mittentibus. ipsis enim per literas significauerat vt ligna ei suppeditarent: dicebatque suis amicis haec se iam apparare, vt filio ei succeſſuro materiem ad manus congestam templo aedificando relinqueret, et ne tunc illam conquireret cum iuuenis esset et propter aetatem istiusmodi rerum imperitus, sed eam in promptu habens opus absolueret.

2. Accito deinde Solomoni filio mandauit, vt, quamprimum imperium adeptus esset, templum Deo construeret, dicens; "quod ipsum, cum id facere in animum "induxerat, prohibuerit Deus, vtpote sanguine et bellis "pollutum; verumtamen praedixerit foro vt Solomon ex "filiis natu minimus sibi templum aedificaret, qui scili"cet hoc nomine vocaretur, cuius se quidem veluti pa"trem curam habiturum esse pollicebatur, terrae vero "Hebraeorum magnam sub ipso felicitatem largiturum, "cum aliis bonis cumulatam, tum eo quod omnium "maximum esl, pace et quiete ab hostibus et discordiis "ciuilibus. Tu itaque, cum a Deo, etiam antequam "natus eras, rex fueris designatus, da operam vt et caetera dignum te praebeas eius prouidentia, pietatem co-

"καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτῷ καὶ τοὺς "νόμους, οὓς διὰ Μωϋσέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ "τοῖς ἄλλοις μὴ παραβαίνειν ἐπίτρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν "ὑπὸ σοῦ βασιλεύοντος ἔλετο αὐτῷ γενέσθαι, σπεύδασον "ἀποδεῖναι τῷ Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ "ἔργου, μηδὲ ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γάρ σοι, "πρὸ τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν ἤδη τάλαντα συνειλεγμένα μύρια, δέκα δὲ "ἀργυρίου μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον "ἀριθμοῦ πλείονα συντέθεικα· ξύλων δὲ καὶ λίθων ὕλην "ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς μυριάδας καὶ "τεκτόνων· ἂν δέ τι τούτοις σοὶ προσῇ, σὺ προσθήσεις. "γινομένων τοίνυν τούτων, ἄρξεσθε τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων "προσάτην." προσπαρεκελεύσατο δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ, τῇ οἰκοδομίᾳ συλλαβέσθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τῶν κακῶν περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἀγαγεῖν, καρπώσεσθαι γὰρ αὐτοὺς ἀντὶ τούτων εἰρήνης καὶ εὐνομίας, οἷς ἀμείβεται τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ὁ Θεὸς ἀνθρώπους. οἰκοδομηθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, πρὸ παλαιοῦ ναὸν ὀφείλοντα ἔχειν, εἰ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, ἐκτεταμένην μετὰ τὴν γῆν ταύτην καταρχεῖν οἰκοδομήσαντα ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυίδης καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τοῦ σώματος αὐτῷ ψυχομένου διὰ τὸν χρόνον, δυσεργὴς ὑπῆρχεν, ὡς μηδ' ὑπὸ τῆς ἐπιβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γινομένης ἀναθερμαίνεσθαι. συνελθόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, καὶ συμβουλευσάντων, ὅπως ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας εὐειδὴς ἐπιλεχθεῖσα παρθένος συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ ῥῆγος ἔσεσθαι βοήθημα. θαλπόσης αὐτὸν τῆς κόρης· εὑρίσκεται ἐν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστη γυναικῶν, Ἀβισάκη τοὔνομα, ἡ συγκοιμωμένη μόνον τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως ἦν πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ γυ-

"lens et iuſtitiam atque fortitudinem: mandata quoque "eius et leges per Moyſen traditas cuſtodi, et ne patiare "alios peccare. Templum autem, quod te regnante "ſtrui ſibi voluit, modis omnibus age vt Deo perficiatur, "nihil attonitus operis magnitudine, neque eius difficul- "tatem pertimeſcens. nam vt omnia tibi ante obitum "meum parata ſint efficiam. Scito ſane collecta eſſe auri "quidem decem millia talentorum, argenti vero centum "millia. Quin et aes et ferrum innumerabile congeſſi: "et ad haec lapidum et lignorum materiae vim immen- "ſam. Praetereaque habes fabrorum lapidariorum et li- "gnariorum multas myriadas: et ſi quid hiſce defuerit, "tu ſupplebis. Quapropter hoc opere abſoluto gratus "eris Deo, eius gaudens patrocinio." At poſt haec po- puli etiam principes adhortatus eſt, vt in ſtructura filium pro virili adiutarent, et ab omni malo immunes Dei cultui curando vnice vacarent. fore enim vt pro his viciſſim accipiant pacem pulchramque rerum adminiſtrationem, quibus homines pios iuſtoſque remunerare ſolet Deus. Cum autem templum eſſet exſtructum, iuſſit arcam in eo reponi et vaſa ſacra, quae multo ante templum habuiſſe debuerant, niſi patres noſtri mandata Dei neglexiſſent, qui praeceperat vt quamprimum nacti fuiſſent hanc terram ipſi templum aedificarent. Atque iſta quidem Dauides ad principes filiumque ſuum loquutus eſt.

3. Iam vero aetate ingraueſcente, eiuſque corpore prae ſenio frigeſcente, alſioſus factus eſt, vt ne quidem multarum veſtium iniectu caleſceret. Cum autem medici conueniſſent, ſuaſiſſentque, vt virgo forma praecellenti per totam regionem conquiſita vna cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fouente eum puella) inuenta eſt in vrbe vna femina omnium feminarum eius aetatis pulcherrima, Abeſace nomine, quae ſolummodo cum rege ſomno ſe dando eum caleſaciebat. nam prae ſenectute rebus venereis vti et eum feminis con-

ναικὸς ὁμιλίαν ἀθενὴς. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς Δαυΐδου, νεανίας εὐειδὴς καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ Λιγιθῆς γεγονώς, ἀδωνίας ὁ προσαγορευόμενος, ἐμφερὴς ὢν Αβεσαλώμῳ τὴν διάνοιαν, αὐτὸς ὡς βασιλεύσων ὑπῆρτο, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν, ὡς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ παραλαβεῖν. κατεσκεύασε δὲ ἅρματα πολλὰ καὶ ἵππους, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας τοὺς προδρόμους. ταῦθ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπέπληττεν οὐδ' ἐπέσχεν αὐτὸν τῆς προαιρέσεως· οὐδὲ μέχρι τοῦ πύθεσθαι, διὰ τί ταῦτα πράττειν προήχθη. συνεργοὺς δ' εἶχεν Αδωνίας, τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τὸν ἀρχιερέα Αβιάθαρον. μόνοι δ' ἀντέπραττον, ὁ ἀρχιερεὺς Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ Σεμεὶς ὁ Δαυΐδου φίλος, καὶ πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τοῦ δὲ Αδωνία παρασκευασαμένου δεῖπνον ἔξω τῆς πόλεως, παρὰ τὴν πηγὴν τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ Αβιάθαρον καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ιούδα φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς ἐναντίας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν· τοῦτο πρὸς τὴν Σολομῶνος κατεμήνυσε μητέρα Βεεθσαβὴν Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Αδωνίας βασιλεύς ἐστι, καὶ τοῦτ' ἀγνοεῖ Δαυΐδης, συνεβούλευέ τε σώζειν αὐτὴν καὶ τὸν παῖδα Σολομῶνα, καὶ πρὸς Δαυΐδην προσελθοῦσαν μόνην λέγειν, "ὡς αὐτὸς μὲν ὤμοσεν μετ' "αὐτὸν Σολομῶνα βασιλεύειν, μεταξὺ δ' Αδωνίας τὴν ἀρ- "χὴν ἤδη παραλάβοι." ταῦτα δὲ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπεισελεύσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς ἐπιμαρτυρήσειν. ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Ναθάνα πάρεισι πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ προσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ καθὼς ὁ προφήτης ὑπέθετο διεξέρχεται, τό, τε δεῖπνον τοῦ Αδωνία, καὶ τοὺς

fuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

4. Adonias autem quartus Dauidis filius, iuuenis singulari pulchritudine et proceritate, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, ingenio Abesalomo similis, ipse regni spe elatus erat, et amicis dicebat; oportere ipsum imperium suscipere. atque currus multos et equos et praecursores viros quinquaginta sibi comparauit. Quae cum pater videret, neque ipsum verbis castigabat, neque reprimebat quo minus eiusmodi quid animo versaret: ac ne eo quidem processit vt sciscitaretur, quem in finem ista ageret. Adiutores autem Adonias habebat, Ioabum imperatorem et Abiatharum pontificem: solique conatibus eius resistebant, Sadocus pontifex, et Nathanas vates, et Banaias satellitum praefectus, et Semëis Dauidis amicus, virorumque fortissimorum cohors. Cum autem Adonias conuiuium apparasset extra vrbem ad fontem qui est in horto regio, eoque fratres suos omnes praeter Solomonem vocasset, quin et secum assumpsisset Ioabum imperatorem et Abiatharum et principes tribus Iudae; at Sadocum pontificem et Nathanan vatem et Banaian satellitum regiorum praefectum, et quotquot ab altera parte steterunt, non inuitasset ad conuiuium: huius rei indicium ad Solomonis matrem Beethsaben detulit Nathanas vates, Adonian scilicet pro rege se gerere, idque insscio Dauide; deditque ei consilium vt suae filiique Solomonis saluti prospiceret, et sola ad Dauiden ingressa ei diceret, "quod ipse quidem iurauerit sibi in regno "successurum esse Solomonem, interim vero Adonias "imperium iam susceperit." dum autem haec ad regem loqueretur, se superuenturum esse praeterea dicebat vates, verbisque ipsius fidem facturum. Beethsabe paruit Nathanae et regem adiit: et cum eum adorasset veniamque dicendi petiisset, omnia sicuti vates monuerat ordine recensset; facto indicio, vt conuiuium apparauerat Adonias, et Ioabum exercitus ducem vocauerat, et Abia-

ὑπ' αὐτῦ κεκλημένης, Αβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰώαβον τὸν ἄρχοντα, καὶ τὰς υἱὰς αὐτῦ χωρὶς Σολομῶνος καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῦ φίλων, μηνύσασα. ἔλεγέ τε πάντα τὸν λαὸν ἀφορᾶν τίνα χειροτονήσει βασιλέα· παρεκάλει τε κατὰ νοῦν ἔχειν, ὥστε μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῦ βασιλεύσας αὐτήν τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀναιρήσει.

ε'. Διαλεγομένης δ' ἔτι τῆς γυναικὸς, ἤγγειλαν οἱ τὰ δωματία προεσῶτες, ὅτι βάλεται Ναθάνας ἰδεῖν αὐτόν. τὰ δὲ βασιλέως ἐκδέξασθαι κελεύοντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Αδωνίαν βασιλέα καὶ παραδοίη τὴν ἀρχὴν, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσαντα δεῖπνον κεκληκέναι τὰς υἱὰς αὐτῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν τὸν Ἰώαβον, οἳ, μετὰ κρότου καὶ παιδιᾶς εὐωχούμενοι πολλῆς, αἰώνιον αὐτῷ συνεύχονται τὴν ἡγεμονίαν· ἐκάλεσέ τε ἔστε ἐμὲ, ἔστε τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, ἔστε Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. δίκαιον δ' εἶναι ταῦτα γινώσκειν ἅπαντας, εἰ κατὰ τὴν σὴν γνώμην ἐγένετο. ταῦτα τῦ Ναθάνα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τὴν Βεεθσαβὴν πρὸς αὐτόν. ἐκεχωρήκει γὰρ ἐκ τῦ δωματίου, προφήτου παραγενομένου. τῆς δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί σοι, φησὶ, τὸν μέ"γιστον θεὸν, ἢ μὴν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα βασιλεύσειν, ὡς "καὶ πρότερον ὤμοσα, καὶ τῦτον ἐπὶ τοῦμοῦ καθῆσθαι θρόνου, "καὶ τῦτ' ἔσεσθαι σήμερον." προσκυνησάσης δ' αὐτὸν τῆς γυναικὸς, καὶ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μεταπέμπεται τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. καὶ παραγενομένων κελεύει παραλαβεῖν Ναθάναν τε τὸν προφήτην, καὶ τὰς περὶ τὴν αὐλὴν ὁπλίτας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτῦ Σολομῶνα ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ἡμίονον, ἔξω τῆς πόλεως ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην Γιών· καὶ παρελθόντας τὸ ἅγιον ἔλαιον ἀποδείξαι βασιλέα. τῦτο δὲ ποιῆσαι προσέταξε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, ἀκολουθοῦντάς τε προσέταξε διὰ μέσης τῆς πόλεως, τοῖς κέρασιν ἐπισαλπίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα τὸν Σολομῶνα τὸν βασιλέα καθί-

tharum pontificem, et filios eius absque Solomone eiusque necessariis amicis, addebat etiam totum populum suspensum exspectare quemnam regem declararet, orabatque ipsum et obsecrabat, vt secum reputaret, quod ille, si post ipsius discessum regnarit, et ipsam et Solomonem filium suum perimet.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, regii cubiculi praefecti ei nunciatum veniunt, Nathanan velle ipsum videre. Rege autem iubente vt illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adonian, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido conuiuio adornato filios eius omnes excepto Solomone inuitasse et Ioabum imperatorem, qui cum plausu multoque ioco epulantes imperium illi aeternum apprecantur; cum interea neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banaian satellitum praefectum euocauerit. Æquum vero esse vt omnibus innotescat, num haec gerantur ex tua sententia. Postquam haec dixerat Nathanas, rex Beethsaben accirí iussit. excesserat enim cubiculo ad vatis aduentum. Cumque mulier se stitisset, "iuro, inquit, "tibi per Deum maximum, filium tuum Solomonem "certe regnaturum esse, vt iam ante iuraui, eumque in "solio meo sessurum, idque hac ipsa die." Vbi autem mulier regem adorauerat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit rex et Banajan satellitum praefectum. ipsisque comparentibus iubet vt assumpto Nathana vate et militibus omnibus qui circa aulam regiam essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici et Nathanae vati dari voluit; illisque mandauit, vt eum per mediam vrbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in omne aeuum solio regio "sedeat Solomon rex;" vt pro comperto habeat populus

"σαι ἐπὶ τῦ βασιλικῦ θρόνυ." ἵνα γνῶ πᾶς ὁ λαὸς ἀποδεδεγμένον αὐτὸν ἀπὸ τῦ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δ' ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως προσῇ τῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνυς παντὸς καὶ τῆς Ἰούδα Φυλῆς. Βαναία δὲ εὐξαμένυ τὸν Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν διαλιπόντες, ἀναβιβάζυσιν ἐπὶ τὴν ἡμίονον τὸν Σολομῶνα· καὶ προάγοντες ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν πηγὴν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν ἐπευφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ γενέσθαι πολυχρόνιον εὐχόμενοι· καὶ παραγαγόντες εἰς τὸν οἶκον βασιλικὸν, καθίζυσιν αὐτὸν ἐπὶ τῦ θρόνυ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' εὐωχίαν εὐθὺς ἐτράπη καὶ ἑορτὴν, χορεύων καὶ αὐλοῖς τερπόμενος· ὡς ὑπὸ τῦ πλήθυς τῶν ὀργάνων ἅπασαν περιηχεῖσθαι τὴν γῆν καὶ ἀέρα.

ε'. Ὡς δ' ἤθοντο τῆς βοῆς Αδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε στρατηγὸς Ἰώαβος ἔλεγεν, ὡς ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις ἡδὲ τῇ σάλπιγγι. παρακειμένυ δὲ τοῦ δείπνυ, καὶ μηδενὸς γευομένυ, πάντων δ' ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰσρέχει πρὸς αὐτὺς ὁ τῦ ἀρχιερέως Αβιαθάρυ παῖς Ιωνάθης. τῦ δ' Αδωνία θεασαμένυ τὸν νεανίαν ἡδέως, καὶ προσιπόντος ἀγαθὸν ἄγγελον, ἐδήλυ πάντ' αὐτοῖς τὰ περὶ τὸν Σολομῶνα καὶ τὴν Δαυίδυ τοῦ βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δ' ἐκ τοῦ συμποσίυ ὅ, τε Αδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἔφευγον πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστοι. Φοβηθεὶς δ' Αδωνίας τὸν βασιλέα περὶ τῶν γεγονότων ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίυ κεράτων, ἃ δὴ προσῖχεν, ἐλλαβόμενος. δηλῦται τῦτο Σολομῶνι πεποιηκὼς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ' αὐτῦ λαβεῖν, ὥστε μὴ μνησικακῆσαι, μηδ' ἐργάσασθαι δεινὸν αὐτὸν μηδέν. ὁ δὲ, ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθῷον, εἰπὼν δ' εἰ ληφθείη τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίστησιν ἀπὸ τῆς ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν

vniuersus regem eum a patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, vt pie et iuste praesit omni Hebraeorum populo et Iudae tribui. Cumque Banaias vota nuncupasset, vt Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulae imponunt, deductumque extra vrbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus reducebant, Deum obtestantes precantesque vt quam diutissime regnet: dein in domum regiam adductum in solio paterno collocant. moxque totus populus ad conuiuia diemque festum celebrandum conuertebatur, choris tibiisque sese adeo oblectantes, vt ex ingenti instrumentorum numero terra simul omnis et aër vndique circumsonaret.

6. Vt vero clamorem acceperunt Adonias eiusque conuiuae, animis consternati erant: et Ioabus imperator dicebat, sibi nec placere sonitum istum nec tubam. Dumque appositum esset conuiuium et nemo de eo degustaret, sed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Ionathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias iuuenem conspexisset libens, bonumque nuncium vocasset, ordine illis rem totam de Solomone regisque Dauidis voluntate exposuit. Tum omnes, et Adonias et qui ab eo inuitati fuerant, cum propere e conuiuio surrexissent, domum quisque suam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quae in eum admiserat, Deo fit supplex, cornibus etiam altaris, quae scilicet prominebant, ab eo prehensis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit Adonias, quodque fidem iureiurando sibi dari obsecret, "ipsum nec iniuriae memorem "fore, nec mali aliquid sibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob istud quidem peccatum ei veniam dedit et impunitatem, monito tamen, "si post-"hac in nouis rebus moliendis fuerit deprehensus, si-"bimet debere poenam acceptam ferre." Deinde misit qui illum a supplicatione excitarent. Cumque ad eum veniisset et adorasset, domum suam iussit discedere, nihil

ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τῷ λοιπῷ παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τοῦτο συμφέρον ἡξίω.

ζ. Βυλόμενος δὲ Δαυΐδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευΐτας. ἐξαριθμήσας δὲ τούτους πρῶτον, εὑρίσκει τῶν ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τρισμυρίους ὀκτακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ἐπιμελητὰς μὲν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, δισμυρίους τριχιλίους· κριτὰς δὲ τοῦ λαοῦ καὶ γραμματεῖς τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δὲ τετρακισχιλίους τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ τοσούτους ὑμνῳδοὺς τῷ Θεῷ, ἃ δόντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυΐδης κατεσκεύασε, καθὼς προειρήκαμεν. διεμέρισε δ' αὐτοὺς κατὰ πατριάς, καὶ χωρίσας ἐκ τῆς φυλῆς τοὺς ἱερεῖς εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἐκ μὲν τῆς Ἐλεαζάρου οἰκίας ἐκκαίδεκα, ἐκ δὲ τῆς Ἰθαμάρου ὀκτώ. διέταξέ τε μίαν πατριὰν διακονεῖσθαι τῷ Θεῷ ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ, ἀπὸ σαββάτου ἐπὶ σάββατον. καὶ ἔτως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυΐδου παρόντος, καὶ Σαδώκου καὶ Ἀβιαθάρου τῶν ἀρχιερέων, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων. καὶ ἡ πρώτη μὲν ἀναβᾶσα πατριὰ ἐγράφη πρώτη· ἡ δὲ δευτέρα ἀκολούθως ἄχρι τῶν εἴκοσι τεσσάρων. καὶ διέμεινεν ἔτος ὁ μερισμὸς ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐποίησε δὲ καὶ τῆς Λευΐτιδος φυλῆς ἕκοσι μέρη καὶ τέσσαρα, καὶ κληρωσαμένων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον τῶν τῶν ἱερέων ἐφημερίσιν ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ. τοὺς δ' ἀπογόνους τοῦ Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐποίησε γὰρ αὐτοὺς φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἃ συνέβη τοὺς βασιλεῖς ἀναθῆναι, διέταξε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς Λευΐτιδος φυλῆς καὶ τοῖς ἱερεῦσι δουλεύειν νύκτα καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέτειλε Μωϋσῆς.

η. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι καὶ ἑκατοντάρχαις καὶ ταξιάρχαις. εἶχε δ' ἑκάστη τῶν μοιρῶν δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, οὓς ἐκέλευσε προσδρεύειν κατὰ τριάκονθ' ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης ἕως τῆς ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν

mali ſuſpicantem; ac in poſterum ſemet virum bonum praeſtare, vt hoc ſibi in emolumentum cederet, volebat.

7. Cum autem Dauidi in animo eſſet filium totius populi regem declarare, conuocat principes vniuerſos Hieroſolyma una cum ſacerdotibus ac Leuitis. atque hiſce primum numeratis, inuenit virorum triginta octo millia a trigeſimo ad quinquageſimum annum: ex quibus curatores quidem templi aedificandi conſtituit viginti tria millia, iudices vero populi et ſcribas eorum ſex millia, ianitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad inſtrumenta muſica a Dauide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias diſtribuit: et ſeparatis a reliqua tribu ſacerdotibus, horum viginti quatuor familias inuenit: et quidem ex Eleazari domo ſexdecim, ex Ithamari vero octo. inſtituitque vt vna familia miniſtraret Deo per dies octo, a Sabbato vſque ad Sabbatum. atque ſic familiae omnes ſortem ſuam acceperunt in praeſentia Dauidis, et Sadoci et Abiathari pontificum, et omnium principum. Et familia quidem cuius ſors prima exiit, ſcripta eſt prima: ſecunda vero deinceps vſque ad vigeſimam quartam. Atque haec diuiſio manſit in hodiernum diem. Fecit autem et de tribu Leuitarum claſſes viginti quatuor: factaque ſortitione, illis obtigerunt vices ſimiliter ac ſacerdotibus per dies octo. At honore praecipuo dignatus eſt Moyſis poſteros. conſtituit enim eos cuſtodes theſaurorum Dei, et donariorum, quae a regibus fuerint dedicata; ſanciuitque vt Leuitae omnes et ſacerdotes continuato diem noctemque miniſterio ſeruirent Deo, prout Moyſes ipſis praeceperat.

8. Caeterum poſt haec exercitum totum in duodecim cohortes diſtribuit, ſingulae cohorti ducibus ſuis et centurionibus et tribunis aſſignatis. Cohors autem vnaquaeque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies a prima ad vltimam Solomoni regi praeſto eſſe iuſſit vna

τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δὲ καὶ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν ἤδει καὶ δίκαιον, ἐπιτρόπους τε τῶν θησαυρῶν, καὶ κωμῶν καὶ ἀγρῶν ἄλλης, καὶ κτηνῶν, ὧν ἐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων.

Θ'. Ὡς δ' ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, καὶ τοὺς φυλάρχους, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν διαιρέσεων, καὶ τοὺς ἐπὶ πάσης πράξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆθος· "Ἀδελφοὶ καὶ ὁμοεθνεῖς, "γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ "διανοηθεὶς, χρυσόν τε πολὺν παρεσκευασάμην, καὶ ἀρ"γυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ δὲ Θεὸς ἐκώλυσέ με "διὰ τοῦ προφήτου Ναθάνου, διά τε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέ"μους καὶ τῷ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν μεμιάνθαι τὴν δεξιάν· τὸν δὲ "υἱὸν ἐκέλευσε τὸν διαδεξόμενον τὴν βασιλείαν κατασκευά"σαι τὸν ναὸν αὐτῷ. νῦν οὖν ἐπεὶ καὶ τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ια"κώβῳ δυοκαίδεκα παίδων γενομένων, ἵνα τὸν Ἰούδαν ἀπο"δειχθέντα βασιλέα καὶ ἐμοὶ τῶν ἀδελφῶν ἐξ ὄντων προκρι"θέντα καὶ τὴν ἡγεμονίαν λαβόντα παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ "μηδένα τούτων δυχεράναντα, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς "ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνος "τὴν βασιλείαν παρειληφότος· ἀλλ' ἐπισταμένους ὡς ὁ Θεὸς "αὐτὸν ἐξελέξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν δεσπότην. οὐ δεινὸν "γὰρ Θεοῦ θέλοντος οὐδ' ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· "χαίρειν δ' ἐπ' ἀδελφῷ ταύτης τυχόντι τῆς τιμῆς προσῆ"κεν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ τὰς ὑποχέσεις "τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ταύ"την ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν σπαρῆναι, καὶ τὸν ἅπαντα "ταύτῃ παραμένειν χρόνον, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν "ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσῃ δὲ ταῦτα βέβαια, καὶ "καλὸν ἕξει πέρας, ἂν εὐσεβῇ καὶ δίκαιον σαυτὸν καὶ φύ"λακα τῶν πατρίων παρέχῃς νόμων, ὦ τέκνον. εἰ δὲ μὴ, "τὰ χείρω προσδόκα, ταῦτα παραβαίνων."

cum tribunis ſuis et centurionibus. Quin et viros, quos bonos eſſe nouerat iuſtoſque, vnicuique cohorti praeeſſe voluit: aerarii etiam quaeſtores, vicorumque curatores et agrorum alios conſtituit, nonnulloſque rei pecuariae praefecit; quos nominatim omnes recenſere haud neceſſarium eſſe duxi.

9. Poſtquam autem horum ſingula modo iam dicto ordinauerat, aduocatis in concionem Hebraeorum magiſtratibus, et tribuum principibus et cohortum ducibus, ad haec omnibus qui aut regis negotia illa aut facultates procurabant, cum in tribunali ſolito celſiori conſtitiſſet, multitudinem ſic alloquutus eſt: "Fratres et populares, nolo "vos ignorare, quod, cum mihi in animo eſſet aedem "Deo conſtruere, tum auri multum paraui tum argenti "decem millia talentorum. At Deus per Nathanan va- "tem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro vobis "bella geſſerim et hoſtium caede dextram polluerim: vo- "luit autem vt filius, regni ſucceſſor, ipſi templum ex- "ſtrueret. Nunc igitur quandoquidem ſcitis Iudan, Ia- "cobo licet proauo noſtro eſſent filii duodecim, regem "declaratum fuiſſe, neque, cum ſex fratres eſſent, reli- "quis praelatum, et a Deo imperium accepiſſe, nec eo- "rum quenquam id aegre tuliſſe; ita ego quoque oro "obteſtorque liberos meos, vt nolint ſeditionem commo- "vere, Solomone imperium conſequuto; ſed cognito "quod Deus ipſum delegerit, eundem lubenti animo do- "minum ferre velint. Haud enim graue, Deo ita volen- "te, vel extraneo rerum potienti ſeruire: aequum vero de "fratre ad tantum honoris faſtigium euecto ſibimet gratu- "lari, vt qui eiuſdem fortunae ſocii et participes eſſent. "Equidem precor vt rata habeantur Dei promiſſa, atque "haec ipſa felicitas, quam Solomone regnante ſe largiturum "eſſe pollicitus eſt, per regionem omnem longe lateque dif- "fundatur, aeternumque in ea duratura ſit. Iſta autem firma "manebunt, et felicem exitum habebunt, ſi te, o fili, pium "iuſtumque praeſtiteris, legumque patriarum cuſtodem et "vindicem. ſin minus, exſpecta omnia tibi male ceſſura "eſſe dum contra iſta facias."

ί. Ο μὲν οὖν βασιλεὺς τούτοις ποιησάμενος τοὺς λόγους ἐπαύσατο. τὴν δὲ διαγραφὴν καὶ τὴν διάταξιν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερῴων, ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τούτων τὸν σταθμὸν ὥρισεν. προσπαρώρμησε δὲ καὶ λόγοις αὐτὸν πάσῃ χρῆσασθαι προθυμίᾳ περὶ τὸ ἔργον· καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν τῶν Λευϊτῶν φυλὴν συναγωνίσασθαι, διά τε τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. εὐμαρὴ δ' αὐτοῖς καὶ ἡ σφόδρα ἐπίπονον τὴν οἰκοδομίαν ἀπέφηνεν, αὐτοῦ πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ἤδη παρασκευασαμένου, σμαράγδου τε καὶ πάσης ἰδέας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δ' ἔτι τῆς ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς διακόσια, καὶ ἄλλα τριχίλια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγεν εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ ἅρμα τοῦ Θεοῦ τοὺς Χερουβεῖς, ὡς ἰφεσᾶναι δεήσει τὴν κιβωτὸν καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαυΐδου, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευϊτιδος φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ ποιουμένων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐγένετο. χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέσησαν εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ σατῆρας μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελὴς, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευσεν ὁ Μωϋσέως ἔκγονος Ιαλος.

ια'. Επὶ τούτοις ἥδη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυΐδης, τὴν σπουδὴν καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε καὶ γενέτορα τῶν ὅλων ἀποκαλῶν, καὶ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων καὶ θείων, οἷς αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε καὶ κηδεμόνα γένους τῶν Εβραίων καὶ τῆς τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ βασιλείας ἔδωκεν. ἐπὶ τούτοις

10. Et quidem rex, cum in haec verba loquutus esset, orationem finiuit. Templi autem aedificandi exemplar eiusque ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, vt et substructionum et aedicularum inferiorum et superiorum; dein quot numero essent quantaque altitudine et latitudine, et quo pondere quaeque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, praefiniuit. Ipsum autem verbis hortatus est vt summum studium et alacritatem operi adhiberet: simulque principes et tribum Leuiticam, vt ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam aetatem peruenerit, tum quia Deus ipsum elegerit et ad templum exstruendum et ad populum imperio regendum. Quin et ostendit aedificium haud fore rem magnae difficultatis aut immensi laboris: praesertim cum ipse multa quidem auri talenta praeparauerit, plura vero argenti, vt et ligna, et fabros quamplurimos et lapicidas, smaragdosque et lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta talenta, praetereaque tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, et Dei currum Cherubos exornandos, quos arcae insistere oportebit alis expansis eam obtegentes. Postquam autem Dauides conticuerat, principes et sacerdotes et tribus Leuitica magna cum alacritate suis de facultatibus in commune contulerunt, et multa liberaliter et magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt auri quidem talentorum quinque millia daturos et decies mille lateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad haec si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum et in thesauros reponendum tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis nepos.

11. His laetus erat et populus vniuersus, et maxime Dauides, cum videret quo studio principes et sacerdotes et reliqui omnes certatim ad opus promouendum ferebantur: atque Deum elata voce laudare coepit, patrem atque genitorem mundi vniuersi appellans et effectorem rerum humanarum diuinarumque, quibus semet praeesse voluit simul et gentis Hebraeorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat.

εὐξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ παιδὶ Σολομῶνι διάνοιαν ὑγιῆ καὶ δικαίαν, καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε καὶ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τὸν Θεόν. καὶ οἱ μὲν πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησαν, ἠυχαρίστησαν δὲ καὶ Δαυΐδῃ περὶ πάντων ὧν αὐτῷ τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἀπήλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέσησαν· μόχους χιλίους, καὶ κριὸς τοσούτους, καὶ χιλίους ἀμνούς, ὡς ὁλοκαύτωσαν. ἔθυσαν δὲ καὶ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων κατασφάξαντες. καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἑόρτασεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· καὶ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, καὶ Σάδωκον ἀρχιερέα τῆς πληθύος ἁπάσης. εἴς τε τὸ βασίλειον ἀγαγόντες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρῴου, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπήκοον αὐτῷ.

ΚΕΦ. ιε'.

Οἷα Δαυΐδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα αὐτῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυΐδης καταπεσὼν εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ συνιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν υἱὸν Σολομῶνα, διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μὲν, ὦ τέκνον, εἰς τὸ χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς "ἐμοὺς ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἁπάντων τῶν τε νῦν "ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων πορευόμενος· ἐξ ἧς οὐκέθ' οἷόν "τε ἐπανελθόντα γνῶναί τί κατὰ τὸν βίον πράττεται. "διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς ἄρτι τῷ τελευτᾶν, "παραινῶ σοι ταῦθ' ἃ καὶ πρότερον ἔφην συμβουλεύσας, "δικαίῳ μὲν εἶναι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, εὐσεβεῖ δὲ πρὸς τὸν "τὴν βασιλείαν δεδωκότα Θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτοῦ τὰς "ἐντολὰς καὶ τοὺς νόμους, οὓς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως κατέπεμ"ψεν ἡμῖν· καὶ μήτε χάριτι, μήτε θωπείᾳ, μήτ' ἐπιθυ-

Deinde et fausta omnia precatus populo vniuerso, et Solomoni filio mentem sanam et integram et omni virtute corroboratam, iussit vt populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes Deum adorarunt; et praeterea Dauidi gratias egerunt pro bonis omnibus quae ipso regnante perceperant. Postridie vero eius diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, et mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper et victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota ea die rex et populus vniuersus epulati sunt: et Solomonen iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creauerunt; et Sadocum pro populo vniuerso sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, eumque in solio paterno collocassent, ex ea die illi paruerunt.

CAP. XV.

Quibus verbis Dauides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; et quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

PAulo autem post Dauides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidissetque iam instare sibi mortem, accito Solomone hisce verbis illum alloquutus est: "Ego quidem, "o fili, iam in eo sum vt fato concedam et ad patres meos "abeam, viamque ingrediar omnibus qui nunc sunt aut fu"turi sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, vt quid "in hac vita geratur exploratum habeat. Quapropter vi"vens adhuc et iam morti proximus ea te moneo, quae "et antea dixeram, tibi suadendo, vt erga subditos qui"dem sis iustus, erga Deum vero pius, qui tibi regnum "dedit, vtque custodias praecepta eius et leges, quas "nobis per Moysen mittendas curauit: et caue ne quid "tibi propositum negligas, aut gratiae cedens, aut as"sentatione aut cupiditate nimia abreptus, aliaue animi "perturbatione. nam ex Dei erga te benouolentia exci-

"μία, μήτ' ἄλλω πάθει προσεθιμένου τούτων ἀμελῆσαι. "τὴν γὰρ τοῦ θείου πρὸς σαυτὸν εὔνοιαν ἀπολεῖς, παραβὰς "τὰ νόμιμα· καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ τὴν ἀγαθὴν ἀποσεί- "ψεις πρόνοιαν. τοιοῦτον δέ σε αὐτὸν παρέχων, ὁποῖον εἰ- "ναί τε δεῖ, κἀγὼ δὲ παρακαλῶ, καθέξεις ἡμῶν τὴν βα- "σιλείαν τῷ γένει· καὶ οἶκος ἄλλος Ἑβραίων οὐκ ἂν δεσπό- "σειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος. μέμνησο "δὲ καὶ τῆς Ἰώαβου τοῦ στρατηγοῦ παρανομίας, ἀποκτείναν- "τος διὰ ζηλοτυπίαν δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθούς, "Ἀβενῆρον τὸν Νήρου παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσαὶ υἱὸν Ἰεθρά- "νου. ὧν, ὅπως ἄν σοι δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ "καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυνατώτερος ὁ Ἰώαβος ὢν, μέχρι νῦν "τὴν δίκην διέφυγε. παρατίθημι δέ σοι, καὶ τοὺς Βερζε- "λαίου τοῦ Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ πάσῃ καὶ προνοίᾳ "τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. οὐ προκατάρχομεν γὰρ εὐ- "ποιΐας, ἀλλ' ἀμοιβὴν ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν παρὰ τὴν Φυγὴν "ὑπῆρξέ μοι χρεολυτοῦμεν. καὶ τὸν Γῆρα δὲ υἱὸν Σεμεεὶ, "τὸν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας "μοι παρὰ τὴν Φυγὴν ὅτ' εἰς Παρεμβολὰς ἐπορευόμην, ἀπ- "ήντησεν ἐπὶ Ἰορδάνῃ, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐ- "τὸν παθεῖν τότε, νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, ἄμυναι."

β'. Ταῦτα παραινέσας τῷ παιδὶ περί τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ ὃς ἤδει τιμωρίας ἀξίους γεγενημένους, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἑπτὰ μὲν ἐν Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα Φυλῆς καὶ μῆνας ἕξ, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ ἁπάσης τῆς χώρας τρία καὶ τριάκοντα. ἦτος ἄριστος ἀνὴρ ἐγένετο, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγχειρισμένῳ προσεῖναι. ἀνδρεῖός τε γὰρ ἦν, ὡς οὐκ ἄλλος τις· ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν καὶ μάχεσθαι παρακελευόμενος τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὰς πράξεις, ἀλλ' οὐχὶ τῷ προσάττειν ὡς δεσπότης. νοῆσαί τε καὶ συνιδεῖν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων καὶ τῆς τῶν ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτα-

"des, si qua contra legum praescripta feceris; atque in "omnibus bonam eius prouidentiam a te alienabis. Quod "si ita te erga illum gesseris vt te decet, et ipse porro te "hortor suadeoque, efficies vt regnum in familia nostra "maneat, et nulla alia domus praeter nostram Hebraeis "imperet in omne aeuum. Et praeterea fac memineris "iniquitatis Ioabi imperatoris, qui inuidiae oestro percitus "duos exercitus duces, viros iustos bonosque, interemit, "Abenerum Neri filium et Amessan filium Iethranae. quo- "rum mortem, vt tibi visum fuerit, vlciscere: quando- "quidem Ioabus, vtpote me viribus superior potentiorque, "hactenus supplicium euasit. Commendo autem tibi "etiam Berzelaei Galaditae liberos, quos mei gratia omni "honore curaque dignaberis. neque enim erit vt primi "beneficium conferamus, sed illos pro officiis remunere- "mus, quae pater illorum in me contulit, cum in fugam "me dederam. Quin et Semei Gerae filium, e tribu "Beniamitide, qui mihi fugienti diris modis maledixit, "tum cum Castra petebam, moxque mihi ad Iordanem "progresso obuiam factus fidem incolumitatis tunc a me "impetrauit, cum iustam causam nactus fueris, noli "committere vt impunitus abeat."

2. His mandatis filio et de summa rerum et de amicis, deque iis quos nouerat poena dignos, e vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Iudae tribum annos septem et sex menses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres et triginta. Hic vir optimus erat, et omnibus virtutibus praeditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium salus commissa est. nam et omnibus fortitudinis gloria antecellebat: et cum certamina pro subditis iniret, primus magno impetu ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res praeclare gerendas excitans, et non domini more imperando. Optime perspiciebat simul et considerabat tam futura quam rationem expediendi instantia: ad haec modestus, mitis, erga calamitosos be-

τος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τὰς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι πρόσηκε, μηδὲν ὅλως παρὰ τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας ἁμαρτὼν, ἢ τὸ περὶ τὴν Οὐρία γυναῖκα. κατέλειπε δὲ καὶ πλοῦτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὔθ' Ἑβραίων, οὔτ' ἄλλων ἐθνῶν.

γ'. Ἐθαύμασε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις διαφερόντως, τοῖς τε ἄλλοις εἰς περὶ κηδείαν νομίζεται βασιλικὴν ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν. ὧν τὴν ὑπερβολὴν τεκμήραιτ' ἄν τις ῥαδίως ἐκ τῶ λεχθησομένω. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, Ὑρκανος ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Αντιόχω τῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱῦ δὲ Δημητρίω, βυλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ τῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ εὐπορῶν, ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυΐδω μνήματι, καὶ βαστάσας τριχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Αντιόχῳ· καὶ διέλυσεν ἔτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς καὶ ἐν ἄλλω δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ηρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο χρήματα πολλά. ταῖς μέντοιγε θήκαις τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κεκηδευμέναι πρὸς τὸ μὴ Φανερὰι εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπόχρη δεδηλῶσθαι.

nignus, iuſtus, humanus in omnes. In his quae fas eſt vt reges ſibi propria vindicent, ne omnino quidem poteſtatis magnitudine peccauit, praeterquam in eo quod ſpectat ad Vriae vxorem. Tantam praeterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebraeorum, nec aliarum gentium.

3. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hieroſolymis magnifice, et praeter caetera omnia, quae in regum funeribus fieri ſolebant, multas etiam ingenteſque diuitias cum eo ſepeliit: quarum magnitudinem facile ſit alicui coniectare ex iis quae dicturus ſum. Nam poſt ſpatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, vt obſidione abſiſteret et exercitum ſuum abduceret, cum aliunde ei ad largiendum nihil ſuppeteret, aperta cella via monumenti Dauidis, et inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: et ita ſe ab oppugnatione liberauit, ſicut et alibi indicauimus. Poſt hunc autem, multis annis elapſis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes ſuſtulit. Veruntamen ad loculos qui regum cineres continent neuter eorum peruenit. ſingulari enim arte ita erant ſub terram conditi, vt ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed haec quidem hactenus nos dixiſſe ſufficiat.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ἑξγ΄.

α΄. Ὡς Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τὰς ἐχθρὰς ἀνεῖλε.

β΄. Περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ τῆς συνέσεως, καὶ τοῦ πλούτου.

γ΄. Ὅτι πρῶτος τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ΄. Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ροβοάμου, τῶν δέκα Φυλῶν τῶν ὑπηκόων τινὰ Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τῶν δὲ δύο Φυλῶν οὐκ αὐτοῦ ἐβασίλευσεν.

ε΄. Ὡς Σέσακος ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ καταχὼν τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετήνεγκεν.

ς΄. Στρατεία Ἱεροβοάμου, τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ροβοάμου Αβίαν καὶ ἧττα.

ζ΄. Ὅτι τὴν Ἱεροβοάμου γυναῖκα Βασάνης τὴς ὄνομα διαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η΄. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ἱεροσολύμοις, βασιλεύοντος αὐτῶν Ασάνου τοῦ Αβία παιδὸς, καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

θ΄. Ὡς, τῆς Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν τῶν Ἰσραηλιτῶν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

ι΄. Ὡς Αδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ια΄. Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ιωσαφάτην τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα, ἧττα.

ιβ΄. Ὡς Αχαβος, ἐπὶ Σύρους στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

1. *QUomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*
2. *De eius sapientia, scientia, et diuitiis.*
3. *Quod primus omnium Hierosolymis Templum aedificauit.*
4. *Quomodo Solomone defuncto populus, a Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum, e subditis vnum, decem tribuum regem declarauit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.*
5. *Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu educto, et vrbe capta, diuitias eius in Ægyptum deportauit.*
6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio et clades.*
7. *Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupauit, tenuitque.*
8. *Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiae, et exercitus eorum interitus.*
9. *Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnauit Zamares, et dein filius eius Achabus.*
10. *Quomodo Adadus, Damasci et Syriae rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.*
11. *Ammanitae et Moabitae, cum bellum intulissent Iosaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.*
12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, et ipse disperiit.*

ΚΕΦ. α'.

Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τὰς ἐχθρὰς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πολέμους τε καὶ μάχας ἃς κατορθώσας γηραιὸς ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὃν ἔτι ζῶν ἀπέφηνε τοῦ λαοῦ δεσπότην κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, καθίσαντος ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπευφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπ' ἀρχομένῳ βασιλεῖ, τελευτήσαι καλῶς αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ πανευδαίμονα τὴν ἡγεμονίαν.

β'. Ἀδωνίας δὲ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα Βεεθσαβῆν, καὶ φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ διά τινα χρείαν πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελευούσης ὡς ἡδέως παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκοι μὲν τὴν βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ διὰ τὴν "ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν τοῦ πλήθους προαίρεσιν ἴσαν αὐτοῦ, με"ταβάσης δὲ πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς κατὰ τὴν τοῦ "Θεοῦ γνώμην εὖ ἔρχει καὶ ἀγαπᾷ τὴν ὑπ' αὐτὸν δυναστείαν, καὶ "τοῖς παροῦσιν ἥδεται πράγμασιν. ἐδεῖτο δ' οὖν διακονῆσαι "πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ, καὶ πεῖσαι δοῦναι τὴν τῷ πατρὶ "συγκοιμωμένην πρὸς γάμον αὐτῷ Ἀβισάκην· ἐ γὰρ πλη"σιάσαι τὸν πατέρα διὰ τὸ γῆρας αὐτῷ, μένειν δ' ἔτι παρ"θένον." ἡ δὲ Βεεθσαβῆ, καὶ διακονήσειν σπουδαίως ὑπέσχετο, καὶ καταπεάξασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφότερα, τοῦ τε βασιλέως αὐτῷ χαρίσασθαί τε βουλησομένη, καὶ δεησομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὐέλπις ἀπαλλάττεται περὶ τοῦ γάμου· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ εὐθέως ὥρμησεν ἐπὶ

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

IAM vero de Dauide et eius virtute, quantorumque bonorum popularibus ſuis auctor exſtiterit, et quantis bellis feliciter geſtis pugniſque béne pugnatis tandem ſenio confectus deceſſerit, in libro antecedente enarrauimus. Cum autem Solomon eius filius admodum adoleſcens principatum accepiſſet, a patre dum adhuc in vivis eſſet populi dominus Dei voluntate declaratus, et in ſolio conſediſſet, vniuerſa quidem multitudo, vt ſub noui regni exordia fieri ſolet, fauſtis acclamationibus ei vt omnia proſpere cederent precata eſt, vtque florentibus imperii rebus ad beatam peruenirent ſenectutem.

2. Caeterum Adonias, qui viuo adhuc patre de regno occupando cogitauit, cum ad regis matrem Beethſaben acceſſiſſet, eamque blande ſalutaſſet, illa percontata an vlla re egens ad ipſam veniat, iubenteque vt ſibi mentem ſuam aperiret, vtpote non grauate quidquam conceſſurae, orſus eſt dicere, "etiam ipſam quidem noſ-"ſe, quod tam aetatis praerogatiua quam voluntate popu-"li eius fuerit regnum, ſed cum ita Deo viſum ſit vt "tranſlatum eſſet in filium ipſius Solomonem, ſe qui-"dem ſeruitutem ſub ipſo diligere et amare, praeſenti-"que rerum ſtatui acquieſcere. adeoque ipſam obſecra-"bat vt cum fratre pro ſe ageret, eique perſuaderet vt "Abiſace, quae cum patre dormire conſueuerat, ſibi in "matrimonium daretur: patrem enim cum ea propter ſe-"nectutem non congreſſum eſſe, et proinde adhuc virgi-"nem manere." Tum Beethſabe ſe illi ſedulam operam daturam eſſe pollicita eſt, nuptiaſque ſe illi ideo conciliaturam eſſe, tum quod rex vltro fratri gratificari voluerit, tum praeſertim quod ipſa inſtanter oraret. Et ille quidem ſpei plenus, fore has nuptias, diſcedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, vt cum eo de iis ſermo-

τὸν υἱὸν διαλεξομένη περὶ ὧν Αδωνία δεηθέντι κατεπηγγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τῇ παιδὸς, καὶ περιπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον οὗ συνέβαινεν αὐτῷ κεῖσθαι τὸν βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τεθῆναι τῇ μητρί. καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεθσαβὴ, "μίαν, εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμένη μοι κατάνευσον, "καὶ μηδὲν ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπερ- "γάσῃ." τῆ δὲ Σολομῶνος προστάττειν κελεύοντος, πάντα γὰρ ὅσιον εἶναι μητρὶ παρέχειν, καί τι προσμεμψαμένη τὴν ἀρχὴν ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδος ἤδη βεβαίας τῆ τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ ποιεῖται τὰς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· δέναι τὴν παρθένον αὐτὸν Αβισάκην Αδωνία ταδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν δὲ πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Αδωνίαν, καὶ θαυμάζειν πῶς ἀ παρεχωρῆσαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ παρακαλεῖ, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Αβισάκης αἰτουμένη, φίλος ἔχοντι δυνατὸς, Ιώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Αβιάθαρον τὸν ἱερέα. καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προσέταξεν αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Αδωνίαν. καλέσας δὲ τὸν Αβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτῳ μὲν, εἶπε, ῥυσταί σε τά τε "ἄλλα ὅσα τῷ πατρί μου συνέκαμες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἦν σὺν "αὐτῷ μετήνεγκας· ταύτην δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, "ταξαμένῳ μετὰ Αδωνια καὶ τὰ ἐκείνῳ φρονήσαντι· μήτε "ἐνθάδε ἴδι, μήτε εἰς ὄψιν ἀπάντα τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ εἰς "τὴν πατρίδα πορευθεὶς ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, καὶ τῦτον ἄχρι "τελευτῆς ἔχε τὸν βίον, ἁμαρτὼν τῆ μηκέτι εἶναι δικαίως ἐν "ἀξίᾳ." καταλύεται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς ὁ Ιθαμάρου οἶκος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς καὶ τῷ Αβιαθάρου πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς Ηλεί. μετέβη δ' εἰς τὸ Φινεέσου γένος, πρὸς Σάδωκον. οἱ δὲ ἰδιωτεύσαντες ἐκ τῆ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τὸν Ιθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ηλεὶ πρώτῳ ταύτην παραλαβόντος, ἣ-

cinaretur quae ſupplici Adoniae promiſerat. Atque filius cum ei obuiam proceſſiſſet, illamque complexu excepiſſet, et in cubiculum vbi tunc temporis ſolium erat regium deduxiſſet, eo occupato, aliud a dextra matri apponi iuſſit. Poſtquam vero conſedit Beethſabe, "Mihi, "inquit, vnum a te, fili, poſtulanti annue; et nihil mo"roſi tetriciue, mihi quod peto denegando, facias." Solomone autem iubente vt illi imperaret, quod fas eſſet matri omnia concedere; poſtquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa ſpe impetrandi quod vellet verba fecerit, ſed quaſi repulſam laturam eſſe metuerit: tum illa eum obſecrabat, vt is virginem Abiſacen fratri ſuo Adoniae nuptum daret.

3. At rex, hac oratione non leuiter offenſus, matrem quidem dimittit; Adonian vero maiora appetere et moliri dicens, ſeque mirari quod non poſtularet vt ei tanquam natu maiori regno cederet, cum ei depoſcat Abiſaces coniugium, amicos potentes habenti Ioabum imperatorem et Abiatharum ſacerdotem. moxque accito Banaia ſatellitum praefecto, mandauit ei vt fratrem Adonian aggreſſus interimeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, "te, inquit, mortis ſupplicio eximunt, tum "quidem alioquin iſtae calamitates quarum cum patre "meo particeps fuiſti, tum quod vna cum eo arcam "tranſtuliſti. Hanc autem, tibi, Adonian ſequuto eiuſ"que partibus ſtudenti, poenam conſtituo, vt neque hic "moreris, neque poſthac in conſpectum meum venias; "ſed, cum in patriam tuam te contuleris, in agris de"gas, et vſque dum moriaris in vita iſthac te exerceas; "cum adeo deliqueris, vt haud fas ſit te in officio diu"tius manere." Et quidem ob cauſam iam memoratam a domo Ithamari ablatus eſt honos ſacerdotalis, quemadmodum Deus Eli auo Abiathari praedixerat: tranſiitque in ſtirpem Phineeſis ad Sodocum. Qui vero ex Phineeſis genere vitam egerant priuatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum translata ibi manſit, Eli primum eam recipiente, iſti fuere; Boccias pontifi-

σαν ἤτοι· ὁ τοῦ ἀρχιερέως Ιωσήπου υἱὸς Βοκκίας, τούτου δὲ Ιωάθαμος, Ιωαθάμου δὲ Μαραίωθος, Μαραιώθου δὲ Αροφαῖος, Αροφαίου δὲ Αχίτωβος, Αχιτώβου δὲ Σάδωκος, ὃς πρῶτος ἐπὶ Δαυΐδου τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ιώαβος δὲ ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τὴν Αδωνία, περιδεὴς ἐγένετο· Φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τούτου, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, οὐκ ἀλόγως ὑποπτεύων, καταφεύγει μὲν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δὲ ἐνόμιζεν αὐτῷ πορίσειν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείας τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ, ἀπαγγειλάντων αὐτῷ τινῶν τὴν Ιωάβου γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν ἀνασήσαντα αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ιώαβος δὲ οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' αὐτοῦ τεθνήξεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ. Βαναίας δὲ τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντος, προσέταξε Σολομὼν ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτεμεῖν, καθὼς βούλεται, καὶ ταύτην λαβεῖν τὴν δίκην ὑπὲρ τῶν δύο στρατηγῶν, ὃς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δ' αὐτοῦ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ μὲν ἁμαρτήματα μηδέποτε καταλείπῃ τὸ γένος τὸ ἐκείνου, τῆς δὲ Ιωάβου τελευτῆς αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ ἀθῷοι τυγχάνωσι. καὶ Βαναίας μὲν τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδείκνυται στρατηγὸς πάσης τῆς δυνάμεως· Σάδωκον δὲ μόνον ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Αβιαθάρου τόπον, ὃν μετεστήσατο.

ε'. Σεμεεὶ δ' ὅδε προσέταξεν οἰκίαν οἰκοδομήσαντι μένειν ἐν Ιεροσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν τὸν χείμαρρον Κεδρῶνος ἔχειν ἐξουσίαν. παρακούσαντι δὲ τούτῳ θάνατον ἔσεσθαι τὸ πρόσιμον. τῷ δὲ μεγέθει τῆς ἀπειλῆς καὶ ὅρκοις αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμεεὶ δὲ χάριν οἷς προσέταξεν αὐτῷ Σολομὼν ἔχειν φήσας, καὶ ταῦτα ποιήσειν ὀμόσας, καταλιπὼν τὴν πατρίδα, τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἐποιεῖτο. διελθόντων δὲ τριῶν ἐτῶν, ἀκούσας δύο δούλους ἀποδράντας αὐτοῦ ἐν Γίττῃ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντος

cis Iosephi filius, huius autem Ioathamus, Ioathami vero Maraeothus, Maraeothi autem Arophaeus, Arophaei vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Dauide regnante pontifex est creatus.

4. Porro Ioabus imperator, fama necis Adoniae ad eum perlata, haud mediocriter expaueſcebat: eius enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum sibi imminere, propter suam in istum beneuolentiam, non temere suspicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione se in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, vbi ei a nonnullis nunciatum erat Ioabi consilium, missso eo Banaia, iussit vt eum ab ara excitum ad tribunal causam suam acturum duceret. Ioabus autem dicebat se sacrarium nequaquam relicturum esse, sed isthic loci potius quam alibi vsquam moriturum esse. Quod Ioabi responsum postquam regi Banaias retulit, praecepit Solomon, vt illic ei, vti postulat, caput amputaret, et hoc de eo supplicium sumeret pro duobus istis exercitus ducibus, quos ille nefarie oppressos occiderat: corpus vero eius sepelire, vt eius peccata in posteros ipsius in perpetuum redundent, ipse vero ac pater Ioabi morte insontes sint. Et quidem Banaias quae mandata erant exsequutus, ipse copiis vniuersis praeficitur: Sadocum autem solum rex pontificem constituit loco Abiathari, ab eo pontificatus honore pulsi.

5. Deinde is Semei euocato edixit, vt domo Hierosolymis exstructa assidue secum esset, et torrentem Cedronem transire non auderet. Quod si secus fecerit, morte multandum esse. Tam magna autem interminatione non contentus, iureiurando etiam eum ad hoc praestandum adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quae sibi mandauerat, se gratias habere professus, cum imperata se facturum esse iurasset, patria relicta Hierosolymis habitabat. Triennio autem post cum audisset duos eius seruos, qui aufugerant, Gittam se contulisse, ad famulos suos conquirendos eo properauit. Rex autem posteaquam resciuit

δὲ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος, ὡς καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καταφρονήσαντος, καὶ, τὸ μεῖζον, τῶν ὅρκων τοῦ Θεοῦ μηδεμίαν ποιησαμένου φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· καὶ καλέσας αὐτὸν, "ἀ σὺ, φησὶν, ὤμοσας μὴ καταλείψειν ἐμὲ, "μηδὲ ἐξελεύσεσθαί ποτε ταύτης τῆς πόλεως εἰς ἄλλην; ἔκουν "ἀποδράσῃ τὴν τῆς ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ καὶ ταύτης καὶ "ὧν τὸν πατέρα μου παρὰ τὴν φυγὴν ὕβρισας τιμωρήσομαί "σε πονηρὸν γενόμενον. ἵνα γνῷς ὅτι κερδάνουσιν οὐδὲν οἱ κα- "κοὶ μὴ παρ' αὐτὰ τἀδικήματα κολασθέντες, ἀλλὰ καὶ "τὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νομίζουσιν ἀδεεῖς εἶναι μηδὲν πεπονθότες, "αὔξεται καὶ γίνεται μείζων ἡ κόλασις αὐτοῖς ἧς ἂν παραυ- "τίκα πλημμελήσαντες ἔδοσαν." καὶ Σεμεεὶ μὲν κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τοῦ πλούτου, καὶ ὅσων ἐπέτυχεν παρὰ τοῦ Εἰράμου εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

ΗΔΗ δὲ τὴν βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τῶν ἐχθρῶν κεκολασμένων, ἄγεται τὴν Φαραώθου τοῦ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὰ τείχη τῶν Ἱεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τῶν πρόσθεν ὄντων, διεῖπε τὰ πράγματα λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης, μηδ' ὑπὸ τῆς νεότητος, πρός τε δικαιοσύνην καὶ φυλακὴν τῶν νόμων καὶ μνήμην ὧν ὁ πατὴρ τελευτῶν ἐπέστειλε, βλαπτόμενος· ἀλλὰ πάνθ' ὅσα οἱ τοῖς χρόνοις προβεβηκότες, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐπιτελῶν. ἔγνω δ' εἰς Χεβρῶνα παραγενόμενος, ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ θυσιαστηρίου, τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ Μωϋσέως, θῦσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸν ἀριθμὸν ὁλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τοῦτο δὲ ποιήσας μεγάλως ἔδοξε τὸν Θεὸν τετιμηκέναι. φανεὶς γὰρ αὐτῷ κατὰ τὰς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν αἰτεῖσθαί τινας ἀντὶ τῆς εὐσεβείας δώσει αὐτῷ δωρεάς. Σο-

eum vna cum illis reuerſum, vtque mandata eius contemptui habuerit, et, quod maius, iusiurandum Deo factum non curauerit, aegre rem tulit: eoque accerſito, "nonne "tu, inquit, iuraſti te nunquam a me diſceſſurum eſſe, "neque ex hac vrbe in aliam quamuis egreſſurum? non "igitur effugies periurii poenam: verum ob iſtud pariter "ac contumelias, quibus patrem meum fugientem affeci- "ſti, poenas mihi dabis ſceleribus coopertus; vt ſcias ni- "hil inde lucrari malos, quod flagrante delicto non pu- "niantur, ſed per omne tempus, quo propter impunita- "tem ſecuri eſſe videntur, augeri ipſiſque grauiorem fieri "poenam, quam ſi ſtatim ſcelere commiſſo eam ſubiiſſent." Atque ita Semei iuſſu regis Banaias aggreſſus interfecit.

CAP. II.

De Solomonis vxore, deque ſapientia eius intellectuque praeſtanti et diuitiis, et quae ab Hiramo nactus eſt in aedificationem Templi.

SOlomon autem, vbi iam ſublatis inimicis imperium ſibi firmauerat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit vxorem. atque inſtauratis Hieroſolymorum moenibus, vt ampliora eſſent pariter ac munitiora quam antea, ſumma pacis tranquillitate deinde remp. adminiſtrauit, nihil ei obſtante adoleſcentiae feruore, quo minus vel iuſtitiam coleret et leges cuſtodiret, vel quae a patre morituro acceperat memoria conſeruaret: verum, non ſecus ac viri prouectioris aetatis conſummataeque prudentiae, omnia exquiſito iudicio tranſegit. Porro ſtatuit Chebronem proficiſci et ſuper aram aeneam, quam Moyſes fabricari curauerat, Deo ſacrificare. atque mille ſolidas hoſtias ad eam immolauit. Cum autem hoc praeſtitiſſet, magnopere viſus eſt Deum honoraſſe. nam nocte quae proxime ſequuta eſt, ei per quietem apparuit, iuſſitque vt poſceret quod ſibi pro hac pietate ab ipſo dari vellet. Solomon vero pulcherrima et maxima a Deo petiit, quaeque illi ad largiendum

λομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ παρασχεῖν ἥδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθρώπῳ συμφορώτατα, τὸν Θεὸν ἤτησεν. ὁ γὰρ χρυσὸν, ὁ δ' ἄργυρον, ὁ δὲ τὸν ἄλλον πλοῦτον, ὡς ἄνθρωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ προσγενέσθαι· ταῦτα γὰρ ἡδὺν νενόμισαι παρὰ τοῖς πλείστοις μόνα σπουδῆς ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶρα εἶναι· ἀλλὰ "δός μοι, φησὶ, δέσποτα, νοῦν "ὑγιῆ καὶ φρόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν τὸν λαὸν τάληθῆ καὶ "τὰ δίκαια λαλῶν κρίνοιμι." τούτοις ἤδη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ τά τε ἄλλα πάνθ', ὧν ἐκ ἐμνήσθη παρὰ τὴν ἐκλογὴν, δώσειν ἐπηγγείλατο, πλοῦτον, δόξαν, νίκην πολεμίων, καὶ πρὸ πάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν ἐκ ἄλλός τις ἀνθρώπων ἔσχεν ἔτε βασιλέων ἔτ' ἰδιωτῶν. φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἐπὶ πλεῖστον ὑπισχνεῖτο χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ πειθόμενος αὐτῷ, καὶ τὸν πατέρα μιμούμενος ἐν οἷς ἦν ἄριστος. ταῦτα τῷ Θεῷ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεπήδησεν εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς μεγάλας ἐπιτελέσας θυσίας, κατευώχει τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

β'. Ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κρίσις ἐπ' αὐτὸν ἦχθη δυσχερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν ἦν ἐπίπονον. τὸ δὲ πρᾶγμα, περὶ ὃ συνέβαινεν εἶναι τὴν δίκην, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τό τε δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑπάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ πραγμάτων γινόμενοι λάβωσιν, ὥσπερ ἐξ εἰκόνος τῆς τοῦ βασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ῥαδίως ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ζητουμένων δυνηθῆναι. δύο γυναῖκες ἑταῖραι τὸν βίον ἦκον ἐπ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα πρώτη λέγειν ἤρξατο. "οἰκῶ μὲν, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ δωματίῳ. συνέβη δ' ἀμφο"τέραις ἡμῖν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας ἀποτεκεῖν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥ"ραν ἄῤῥενα παιδία. τρίτης δὲ ἡμέρας διελθούσης, ἐπικοι"μηθεῖσα τῷ αὐτῆς παιδίῳ αὕτη, τοῦτο μὲν ἀποκτείνει· βα"σάσασα δὲ τοὐμὸν ἐκ τῶν γονάτων πρὸς αὐτὴν μεταφέρει, "καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς ἀγκάλας μου τίθησιν.

gratiſſima et homini ad accipiendum vtiliſſima. non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias, vt homo et iuuenis, ſibi accumulari popoſcit: (fere enim iſta ſola pleriſque magni aeſtimantur, et inter Dei munera habentur) ſed "da mihi, inquit, Domine, mentem ſanam re-"ctumque in decernendo iudicium, vt vera iuſtaque lo-"quendo populo huic ius dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, vt et alia omnia, quorum in optione ſua non meminerit, ſe ei daturum eſſe promiſerit, opes, gloriam, de hoſtibus victoriam, et prae omnibus ſcientiam ac ſapientiam, quantis nemo alius vel regum vel priuatorum ante eum praeditus fuit. inſuper et regnum ſeris eius nepotibus ſe conſeruaturum eſſe pollicitus eſt, modo iuſtus eſſe pergat, ſibique obtemperet, et patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Vbi haec a Deo acceperat Solomon, e lecto ſtatim proſiluit, numenque veneratus Hieroſolyma reuertit; et mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis ſuos omnes epulis adhibuit.

2. Hiſce autem diebus iudicium ad eum delatum eſt arduum: quod quidem difficile erat dirimere. Rem vero, de qua diſceptari contigit, paucis exponere neceſſarium duxi; vt et qui haec legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, et qui in huiuſmodi negotiis verſantur regiae ſolertiae exemplar intuendo de quaeſitis facile pronunciare poſſint. Mulieres duae meretrices ad ipſum venerunt: quarum altera, cui iniuria facta eſſe videbatur, prima dicere orſa eſt. "Ego quidem, dice-"bat, o rex, in vno cum hac muliere cubiculo habito. "Accidit autem vtrique noſtrum, vt vna die maſculos in-"fantes circa eandem horam pareremus. At tertio poſt "die, iſta ſomnolento in puerulum ſuum incubitu ipſum "quidem opprimit: meum vero e gremio meo clam ſub-"latum ad ſe transfert, et mortuum quieſcenti mihi in vl-"nas impoſuit. Mane auem, cum infanti vellem mam-"mam admouere, meum quidem non inueni, huius

"πρωὶ δὲ θηλὴν ὀρέξαι βυλομένη τῷ παιδίῳ, τὸ μὲν ἐμὸν "οὐχ εὗρον, τὸ δὲ ταύτης νεκρὸν ὁρῶ μοι παρακείμενον. ἀκρι- "βῶς γὰρ κατανοήσασα τοῦτο ἐπέγνων. ὅθεν ἀπαιτῶ τὸν "ἐμὸν υἱόν, καὶ οὐκ ἀπολαμβάνουσα καταπέφευγα, δέσπο- "τα, ἐπὶ τὴν παρὰ σοῦ βοήθειαν. τὸ γὰρ εἶναι μόνας ἡμᾶς, "καὶ μηδένα τὸν ἐξελέγξαι δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφρονοῦ- "σα, ἰσχυρῶς ἀρνουμένη παραμένει." ταῦτ' εἰπούσης, ὁ βα- σιλεὺς ἀνέκρινε τὴν ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχει. τῆς δὲ ἀρνουμένης τοῦτο πεποιηκέναι, τὸ δὲ παιδίον τὸ ἑαυ- τῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τῆς ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ἐπινοοῦντος τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ὥσπερ ἐπ' αἰνίγματι περὶ τὴν εὕρεσιν αὐτοῦ πάντων τῇ διανοίᾳ τετυφλωμένων, μόνος ὁ βασιλεὺς ἐπενόησέ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι τὸ νε- κρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεταί τινα τῶν σωματο- φυλάκων, καὶ σπασάμενον προσέταξε τὴν μάχαιραν ἀμ- φότερα διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως ἑκάτερα λάβωσι ἀνὰ ἥμισυ τοῦ τε ζῶντος καὶ τοῦ τετελευτηκότος. ἐπὶ τούτῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς λανθάνων ἐχλεύαζεν ὡς μειράκιον τὸν βα- σιλέα. μεταξὺ δὲ τῆς μὲν ἀληθοῦς μητρὸς ἀνακραγούσης τὸ μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ παραδιδόναι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν ἀλλότριον δοκῇ, τῆς δ' ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρέμενον ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ προσέτι βασανισθῆναι καὶ αὐτὴν ἀξιού- σης· ὁ βασιλεὺς, ἐπιγνοὺς τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγενημένας, τῇ μὲν ἀνακραγούσῃ τὸ παιδίον προσ- έκρινε, μητέρα γὰρ αὐτὴν ἀληθῶς εἶναι, τῆς δὲ ἄλλης κατέγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτεινάσης, καὶ τὸ τῆς φίλης σπουδαζούσης ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς τοῦ βασιλέως φρονήσεως καὶ σο- φίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· καὶ ἐξ ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ὡς θείαν ἔχοντι διάνοιαν, αὐτῷ προσεῖχον.

γ'. Στρατηγοὶ δ' αὐτῷ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώ- ρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραΐμ κληρουχίας Οὔριης, ἐπὶ δὲ τῆς Βηθλεέμης τοπαρχίας ἦν Διόκληρος· τὴν δὲ τῶν Δώ-

"vero mortuum lateri meo video accumbere. rem enim, "omnibus accurate perpenſis, ita eſſe comperi. Quare "filium meum poſtulo: et cum illum non receperim, ad "tuam opem implorandam, Domine, confugio. Nam "quod nos ſolae fuerimus, nulluſque ſubſit metus ali- "cuius qui nos poſſit redarguere, illa, negligens quid "de ſe quiſque ſentiat, conſtanter et fortiter factum ne- "gat." Vbi haec dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis obiiciendum. Illa autem inficiante ſe hoc feciſſe, et aſſeuerante ſuum viuere filium, aduerſariae vero interiiſſe, cum nemo exiſtimare potuerit quid decernendum eſſet, ſed omnes, quaſi aenigma fuerit, in eo euoluendo mentis caecitate laborarint, ſolus rex tale quiddam excogitauit. Iuſſis afferri infantibus tam viuo quam mortuo, ſatellitum quendam ad ſe euocat, imperatque ſtricto gladio puerum vtrumque diſſecare in duas partes, vt vtraque dimidium accipiat tam viui quam mortui. Hanc ob rem populus quidem vniuerſus regem, vt admodum adoleſcentem, clam irridebat. Inter haec autem cum vera quidem mater exclamaſſet, ne hoc ageretur, ſed potius alteri tanquam ſuus tradatur infans, ſibi enim ſufficere, modo viuat ipſumque conſpiciat, licet alterius eſſe videatur; altera vero parata eſſet puerum videre diuiſum, atque inſuper magnopere vellet ipſam quoque matrem dolore excruciari: rex, animaduerſo vtriuſque voces ex animo eſſe, illi quidem quae exclamauerat puerum adiudicabat, (ipſam enim reuera eſſe matrem) alterius vero malitiam damnabat, vt quae et ſuum pereimerat, et amicae filium exſtinctum videre cuperet. Hoc populo viſum eſt magnum eſſe argumentum indiciumque regis prudentiae ſimul et ſapientiae: atque ex illo deinceps die ipſi tanquam diuina mente praedito auſcultabant.

3. Militiae autem praefecti ipſi erant, praeſideſque regionis omnis, iſti ſcilicet. Ephraïmi quidem ſorti praerat Vres; toparchiae vero Bethleemiticae Dioclerus: regionem autem Dorenſem et maritimam omnem ſibi ſub-

ρων καὶ τὴν παραλίαν Αβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ, γεγαμηκὼς τὴν Σολομῶνος θυγατέρα. τὸ δὲ Μέγα Πεδίον ἦν ὑπὸ Βαναίᾳ τῷ Αχίλε παιδί. προσεπῆχε δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ιορδάνε πάσης. τὴν δὲ Γαλααδίτην καὶ Γαυλανίτην ἕως τῆ Λιβάνε ὄρεις, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ἐχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὑτὸν, Γαβάρις διῴκει. Αχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, συνοικῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος Βασίμα τὄνομα. τὴν δὲ περὶ Αζηνὴν παραλίαν εἶχε Βαναχάτης. Σαφάτης δὲ τὸ Ιταβύριον ὄρος καὶ Καρμηλον καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἄχρι τῆ ποταμῆ Ιορδάνε χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων [εἷς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. Σεμεὶ δὲ τὴν τῆς Βενιαμίτιδος κληρυχίαν ἐγκεχείριτο· Γαβάρης δὲ εἶχε τὴν πέραν τῆ Ιορδάνε χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων εἷς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. Θαυμασὴν δὲ ἐπίδοσιν ἔλαβεν ὅ, τε τῶν Εβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ιούδα Φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ περισπώμενοι, καὶ προσέτι τῆς ποθεινοτάτης ἐλευθερίας ἀκρατῶς ἐμφορεύμενοι, πρὸς τὸ συναύξειν ἕκαστος τὰ οἰκεῖα καὶ ποιεῖν ἄξια πλείονος ὑπῆρχεν.

δ'. Ησαν δὲ καὶ ἕτεροι τῷ βασιλεῖ ἡγεμόνες, οἱ τῆς τε Σύρων γῆς καὶ τῶν ἀλλοφύλων, ἥτις ἦν ἀπ' Εὐφράτε ποταμῆ διήκουσα μέχρι τῆς Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, ἐκλέγοντες αὐτῷ φόρους παρὰ τῶν ἐθνῶν. συνετέλουν δὲ καὶ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν καὶ τῷ δείπνῳ τῆ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόρους τριάκοντα, ἀλεύρου δ' ἑξήκοντα, σιτιστὰς δὲ βόας δέκα, καὶ νομάδας βόας εἴκοσι, καὶ σιτιστὰς ἄρνας ἑκατόν. ταῦτα πάντα πάρεξ τῶν ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βουβάλων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ ἰχθύων, ἐκομίζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ παρὰ τῶν ἀλλοφύλων. τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἦν ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς τέσσαρας εἶναι μυριάδας φατνῶν τῶν ὑπεζευγμένων ἵπποις. χωρὶς δὲ τούτων ἦσαν ἱππεῖς δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλεῖ προσήδρευον ἐν Ιεροσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς βασιλικὰς διεσπαρ-

iectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus Magnus erat sub Banaia filio Achili. quin et omni regioni etiam imperitabat, quae ad Iordanem vsque pertingit. Galaaditicam vero et Gaulaniticam prouinciam vsque montem Libanum, vrbes sexaginta magnas et munitissimas sua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilaeam omnem Sidonem vsque procurabat, habens et ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem et Carmelum et terram Galilaeae vsque ad Iordanem fluuium. At vnus illis superior totius regionis istius curator erat constitutus. Semei autem tribus Beniamitidis sors commissa erat: atque Gabares regionem Transiordanianam tenebat. His vero rursum vnus praepositus erat. Miro autem incremento auctae sunt res Hebraeorum et tribus Iudae, populo ad agrorum colendorum curandorumque studium conuerso. Nam pace potiti, et neque bellis neque turbis intestinis distracti, ac praeterea optatissima libertate ad satietatem vsque fruentes, omni cura et cogitatione in hoc incubuerunt, vt sua quisque augeret et maioris pretii faceret.

4. Erant autem regi et alii praefecti, qui et Syrorum et alienigenarum terrae omni, a fluuio Euphrate Ægyptum vsque pertingenti, praeerant, e gentibus ipsi tributa colligentes. Atque isti regis victui in singulos dies eiusque conuiuiis conferebant similae quidem coros triginta, farinae vero sexaginta, boues autem altiles decem, et armentales viginti, et agnos altiles centum. Haec omnia praeter capturas ex venatione, ceruos inquam et bubalos et aues et pisces, regi ab alienigenis quotidie aduehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, vt quadraginta haberet praesepiorum millia equorum iugalium. Verum absque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hierosolymis circa regem versabatur; reliqui vero per villas regias dispersi in illis manebant. Idem vero praefectus, cui man-

μένοι κώμας ἐν αὐταῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τὴν τῦ βασιλέως δαπάνην πεπισευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ἐπιτήδεια, συγκομιζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτη δ' ἦν ἡν ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέσχε Φρόνησιν καὶ σοφίαν, ὥστε τὰς ἀρχαίας ὑπερβάλλειν ἀνθρώπυς· καὶ μηδὲ τὰς Αἰγυπτίας, οἱ πάντων ἐν συνέσει διενεγκεῖν λέγονται, συγκρινομένας λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πλεῖσον ἀφεστηκότας τῆς βασιλέως Φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφία καὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐπὶ δεινότητι. ὧν ἃ παραλεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ Ἐθάνος καὶ Αἰμάνος, καὶ Χαλκέος καὶ Δάρδανος, υἱοὶ Ἡμάωνος. συνετάξατο δὲ καὶ βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλυς τριχιλίας. καθ' ἕκασον γὰρ εἶδος δένδρυ παραβολὴν εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπυ ἕως κέδρυ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τ' ἐπιγείων ἁπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἀερίων. ὑδεμίαν γὰρ τύτων Φύσιν ἠγνόησεν, ὐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐν πάσας ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐν αὐταῖς ἰδιωμάτων ἄκραν ἐπεδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην εἰς ὠφέλειαν καὶ θεραπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπωδάς τε συνταξάμενος ἀῖς παρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπυς ἐξορκώσεων κατέλειπεν, οἷς ἐνδέμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν ἐνδιώκυσι. καὶ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πλεῖσον ἰσχύει. ἰσόρησα γάρ τινα Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανῦ παρόντος καὶ τῶν ὑῶν αὐτῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλυ στρατιωτικῦ πλήθυς, τὰς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένας ἀπολύοντα τύτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιῦτος ἦν. προσφέρων τοῖς ῥισὶ τῦ δαιμονιζομένυ τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγίδι ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἔπειτα ἐξείλκυεν ὀσφραινομένῳ διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος εὐθὺς τῦ ἀνθρώπυ, μηκέτ' εἰς αὐτὸν ἐπ-

dati erant sumptus regii, equis etiam necessaria suppeditabat, in eum locum aduecta vbi rex erat.

5. Tanta autem erat sapientia et prudentia, qua Solomonem donauit Deus, vt priscae aetatis hominibus praestiterit: et non solum Ægyptios, qui omnes scientia superare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit, sed et eos a regis sapientia longe abfuisse demonstrarit. Quin et quotquot apud Hebraeos isto aeuo perspicaciae laudem assequuti sunt, ingenii praestantia supergressus est, iisque longe antecelluit. quorum nomina non praeteribo. Erant autem Ethanus et Haemanus, et Chalceus et Dardanus, filii Hemaonis. Composuit etiam libros de odis et canticis quinque supra mille, et prouerbiorum et similitudinum ter mille. nam de quauis arboris specie parabolam dixit ab hyssopo vsque ad cedrum. Similiter autem et de iumentis et de caeteris etiam terrestribus animantibus, vt de iis quae per aquam pariter ac aërem feruntur, parabolas fecit. Ne vnius quidem horum naturam ignorauit, aut inexploratam reliquit: sed de omnibus philosophorum more disseruit, et scientiam proprietatum earum summam se adeptum esse ostendit. Concessit ei etiam Deus vt disceret artem contra malos daemonas ad vtilitatem et curationem hominum. Et cum excantationes composuisset, quibus leniantur morbi, etiam formas adiurationum reliquit, quibus vincta daemonia ita eiiciunt, vt nunquam reuertantur. atque hoc sanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Vespasiano et filiis eius et tribunis reliquisque militibus, ex daemonum potestate ab iis obsessos liberantem. Modus autem istius curationis erat talis. Nasi daemoniaci admoto annulo, cuius pala vna ex radicibus inclusa erat, quas indicauerat Solomon, paulo post ex naribus odorantis extrahebat daemonem. tum homine statim collapso daemonem adiurabat ne in hunc postea reuerteretur, Solomonis interim mentionem faciens, et incanta-

ανελθεῖν ὤρεκτο, Σολομῶνός τε μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βυλόμενος δὲ πεῖσαι καὶ παρασῆσαι τοῖς παρατυγχάνυσιν ὁ Ελεάζαρος ὅτι ταύτην ἔχει ἰσχὺν, ἐτίθει μικρὸν ἔμπροσθεν ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδόνιπτρον· καὶ τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντι τὸ ἀνθρώπυ ταῦτ' ἐνατρέψαι, καὶ παραχεῖν ἐπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένυ δὲ τύτυ, σαφὴς ἡ Σολομῶνος καθίστατο σύνεσις καὶ σοφία. δι' ἣν, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτῦ τῆς Φύσεως καὶ τὸ θεοφιλὲς, καὶ λάθῃ μηδένα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον τῦ βασιλέως περὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολὴ, περὶ τύτων εἰπεῖν προήχθημεν.

ε'. Ο δὲ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος, ἀκύσας ὅτι Σολομὼν τὴν τῦ πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ὑπερήθη· φίλος γὰρ ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ· καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε καὶ συνέχαιρεν ἐπὶ τοῖς παρῦσιν ἀγαθοῖς. ἀποστέλλει δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

"Ιδθί μυ τὸν πατέρα βυληθέντα κατασκευάσαι τῷ Θεῷ "ναὸν, ὑπὸ τῶν πολέμων καὶ τῶν συνεχῶν στρατιῶν κεκω- "λυμένον. ὃ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τὺς ἐχθρὺς καταστρε- "φόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτὺς φόρων ὑποτελεῖς ἐποίησεν. "ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τῆς παρύσης εἰρήνης, καὶ διὰ "ταύτην εὐχολῶν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ βύλομαι τὸν οἶκον. "καὶ γὰρ ὑπ' ἐμῦ τῦτον ἔσεσθαι τῷ πατρί μυ προεῖπεν ὁ "Θεός. διὸ παρακαλῶ σε συμπέμψαί τινας τοῖς ἐμοῖς εἰς "Λίβανον τὸ ὄρος, κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης "ἐπισημονέστερον ἔχυσι τῶν ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν "ἂν ὁρίσῃς, ἐγὼ τοῖς ὑλοτόμοις παρέξω.

ζ'. Αναγνὺς δὲ τὴν ἐπιστολὴν Εἴραμος, καὶ τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡδεῖς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

tiones ab eo compoſitas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant perſuadere manifeſtumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; daemonique imperabat vt homine egrediens illa euertat, atque faciat vt ſpectantes intelligant quod hominem reliquiſſet. Hoc autem reuera facto, palam erat Solomonis ſapientia et ſcientia. Ideoque vt omnibus nota ſit ingenii eius magnitudo, quamque carus Deo fuerit, vtque nemini, quem ſol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens praeſtantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum ſucceſſiſſet, magnopere gauiſus eſt, (nam Dauidis erat amicus) et per legatos ipſum ſalutabat, eique gratulabatur de praeſenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

SOLOMON HIRAMO REGI.

"Scias velim quod pater meus, cum in animum "induxiſſet aedificare Templum Deo, bellis et continuis "expeditionibus fuerit impeditus. non enim prius hoſtes "debellare deſiit, donec eos omnes tributum ferre coë-"gerat. Ego vero Deo gratias ago pro ea qua nunc "fruor pace: ac propterea otio abundans iam ſtatuo do-"mum Deo exſtruere. eam etenim me conditurum eſſe, "Deus patri meo praedixit. Quam ob rem te oro at-"que obſecro, vt aliquos vna cum meis mitti iubeas "in montem Libanum ad ligna excidenda. nam in ma-"teria caedenda Sidonii noſtratibus peritiores ſunt. Ipſe "vero mercedem, quantam tu dixeris, fabris materia-"riis ſoluam."

7. Hiramus autem, cum has literas legiſſet, mandatiſque multum laetatus eſſet, Solomoni ita reſcripſit,

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν πατρῴαν "παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν ἀρετὴν "ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα ὑπουργήσω τὰ "ἐπιταλμένα. τεμῶν γὰρ ξύλα πολλὰ καὶ μεγάλα, κέδρα "τε καὶ κυπαρίσσου, διὰ τῶν ἐμῶν ἐπὶ θάλασσαν κατα-"πέμψω· καὶ κελεύσω τὰς ἐμὰς σχεδίας πηξαμένους εἰς ὃν "ἂν βουληθῇς τόπον τῆς σαυτοῦ χώρας πλεύσαντας ἀποθέ-"σθαι. ἔπειθ' οἱ σοὶ διακομίσουσιν εἰς Ιεροσόλυμα. ὅπως δὲ "καὶ σὺ παράσχῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, ὃ διὰ τὸ νῆσον "οἰκεῖν δεόμεθα, φρόντισον".

ή. Διαμένει δ' ἄχρι τῆς τήμερον τὰ τῶν ἐπιστολῶν τού-των ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σῳζόμενα βι-βλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὥς εἴ τις θελήσειε τὸ ἀκρι-βὲς μαθεῖν, δεηθεὶς τῶν ἐπὶ τῶν Τυρίων γραμματοφυ-λακίων δημοσίων, εὕροι συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμε-νος γνῶναι τοὺς ἐντευξομένους, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τῆς ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πειρώμεθα, πιστεύεσθαι δ' εὐθὺς ἀξιοῦμεν, οὐδὲ συγκεχωρημένον ἡμῖν, κατεξανισταμένους τῷ πρέποντος τῆς πραγματείας, ἀθῴοις ὑπάρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς ὑπο-δοχῆς τυγχάνειν παρακαλοῦντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ο δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τοῦ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπήνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμεί-ψατο· σίτου μὲν αὐτῷ κατ' ἔτος πέμψας δισμυρίους κόρους, καὶ τοσούτους ἐλαίου βάθους. ὁ δὲ βάθος δύναται χωροῦσαι ξέστας ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἶνου παρ-εῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰράμου Φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἔτι μᾶλλον ἠὐξησε, καὶ διαμένειν ὤμοσαν εἰς ἅπαν. ὁ δὲ

REX HIRAMVS REGI SOLOMONI.

"Deum quidem laudare par est, qui paternum im-"perium tibi tradidit, viro sapienti et omni virtute prae-"dito. Atque ego, his mirifice delectatus, quaecunque "per literas petiisti tibi lubens suppeditabo. Ligno enim "multo magnoque exciso, cedrino pariter ac cypariſſi-"no, mihi curae erit vt meorum opera in mare deue-"hatur: meisque praeterea imperabo, vt rate ex illis "connexa ad quemcunque volueris tuae regionis locum "mari nauigato ea deponant: deinde tuis licebit ea Hie-"rosolyma deportare. Tuque fac cures vt pro his fru-"mentum nobis suppeditetur, qua re nobis opus est, "vtpote insulam habitantibus."

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in nostris libris conseruata, sed et apud Tyrios: adeo vt si quis voluerit pro certo rem nosse, rogatis iis qui publicis tabulariis praesunt apud Tyrios, inuenturus sit quae ab iis dicta fuerint consentanea illis quae nos diximus. Atque haec quidem oratione persequutus sum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo esse nihil praeter veritatem dicere, nedum, verisimilibus quibusdam et ad homines decipiendos delectandosque accommodis, historiam distinguendo, operam quidem dare vt examen fugiamus, postulare autem vt narrationi statim credatur; neque nobis concessum esse, vt, facta ab historiae decoro discessione, a culpa simus immunes: sed oramus atque obsecramus vt nemo nostra haec approbatione sua dignari velit, nisi veritatem demonstratam dare certisque indiciis confirmare possimus.

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatae fuissent regis Tyriorum literae, promptum eius obsequium et beneuolentiam valde laudauit, et quae ab ipso petiit vicissim ei subministrauit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique expressi totidem batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duo. Eandem vero ei mensuram etiam vini suppeditabat. Et ab istis quidem initiis magis magisque creuit amicitia inter Solo-

βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ Φόρον ἐργάτας τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτὴν συνετῶς. μυρίους γὰρ ἐποίησε κόπτοντας ἐπὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι παραγενομένους ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, μέχρις ἂ πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' ἕτως συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις διὰ τετάρτου μηνὸς ἀπαντᾶν ἐπὶ τὸ ἔργον. γεγόνει δ' ἐπίτροπος τοῦ Φόρου τότε Ἀδωνίραμος. ἦσαν δ' ἐκ τῶν παροίκων οὓς Δαυΐδης καταλελοίπει, τῶν μὲν παρακομιζόντων τὴν λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτάκις μύριοι. τούτων δ' ἐπισάται τριχίλιοι καὶ τριακόσιοι. προσετάχει δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τέμνειν μεγάλας, εἰς τοὺς τοῦ ναοῦ θεμελίους ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, κατακομίζειν ἕτως εἰς τὴν πόλιν. ἐγένετο δὲ ταῦτα ἃ παρὰ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴραμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

ΤΗΣ δ' οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ Σολομὼν ἤρξατο, τέταρτον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ, μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου, μετὰ δὲ χίλια καὶ εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβραμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπομβρίας μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα· ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου γεννηθέντος Ἀδάμου ἕως οὗ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διεληλύθει τὰ πάντα ἔτη τρισχίλια καὶ ἑκατὸν καὶ δύο. καθ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι χρόνον, κατ' ἐκεῖνον ἔτος ἤδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας ἐνδέκατον ἐνειστήκει Εἰράμῳ. ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρου εἰς τὴν

monem et Hiramum; seque in ea perpetuo mansuros esse iurarunt. Imperauit autem Solomon populo vniuerso in tributum operariorum triginta millia: quibus vt ministerium non esset laboriosum effecit, scienter illud atque perite diuidendo. constituit enim vt deni milleni in mensem vnum syluam in monte Libano caederent, per duos autem menses quietem agerent domum quisque suam regressi, donec reliqui viceni milleni suum opus itidem absoluerint. Ita demum tempore praefinito contigit, vt quarto quoque mense primi deni milleni ad opus redirent. Huic vero tributo exigendo praeerat Adoramus. Porro erant ex inquilinis, quos Dauides operi destinatos reliquerat, in vectores quidem saxorum et caeterae materiae septuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hisque praefecti erant viri ter mille et trecenti. In mandatis praeterea dederat, vt saxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptassent et colligassent, ita demum in vrbem conueherent. Istis autem operam nauabant non solum structores indigenae, sed et artifices ab Hiramo missi.

CAP. III.

De aedificatione Templi.

SOlomon autem Templum aedificare coepit regni sui anno quarto, mense secundo, quem Macedones quidem Artemisium vocant, Hebraei vero Iar, post quingentos nonaginta duos annos ab exitu Israëlitarum ex Ægypto, post mille autem et viginti annos ab Abrami migratione ex Mesopotamia in Chananaeam, post mille vero et quadringentos et quadraginta a diluuio. Ab Adamo autem primo formato, vsque ad tempus quo Solomon aedificauit Templum, in vniuersum effluxerunt anni ter mille centum et duo. Illo vero tempore quo Templum coeptum est aedificari, tunc vndecimum in regno Tyri annum iam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu vsque

οἰκοδομίαν τῦ ναῦ διαγεγόνει χρόνος ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ διακοσίων.

β'. Βάλλεται μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ἐπὶ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον ἀντέχειν δυναμένης, οἵ τε τῇ γῇ συμφύεντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὴν κάτωθεν ἰσχὺν οἴσειν ἀπόνως τὸ μέγεθος τῶν ἐποικοδόμησομένων, καὶ κάλλους πολυτέλειαν, ἣ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων εἶναι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, κόσμῳ τε χάριν καὶ μεγαλοψυχίας ἐπεκτᾶτο. ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκῦ λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἦν ἑξήκοντα πηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, εὖρος δ' εἴκοσι. κατὰ τύτο δὲ ἄλλος ἦν ἐγηγερμένος, ἴσος τοῖς μέτροις· ὥστε εἶναι τὸ πᾶν ὕψος τῷ ναῷ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τέτραπτο δὲ πρὸς τὴν ἀνατολήν. τὸ δὲ πρόναον αὐτῦ προέτησαν ἐπὶ πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος τῦ οἴκου τεταγμένον, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τριάκοντα βραχέσιν οἴκοις, οἱ συνοχή τε τῦ παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν περικείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τύτων εὖρος μὲν εἶχεν πέντε πήχεις, μῆκος δὲ τὰς αὐτὰς, ὕψος δὲ εἴκοσι. ἐπῳκοδόμητο δὲ τύτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτὸς λαβεῖν τῷ κάτωθεν οἴκῳ παραπλήσιον. ὁ γὰρ ὑπερῷος οὐκ ἦν περιῳκοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρος. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ὕτος ἴδιος ἦν ἑκάστῳ, πρὸς τὰς πλησίον δ' συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη κοινὴ δι' ἀλλήλων δεδομημένη μηκίσταις δοκοῖς, καὶ διηκύσαις ἀπάντων· ὡς τὰς μέσας τοίχυς ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατυμένας ξύλων ἐρρωμενεστέρας διὰ τύτο γίνεσθαι. τὴν δ' ὑπὸ τὰς δοκὰς στέγην τῆς αὐτῆς ὕλης ἐβάλλετο πᾶσαν ἐξεσμένην εἰς φατνώματα καὶ

ad exſtructionem Templi elapſi ſunt anni quadraginta et ducenti.

2. Et quidem rex in altiſſimam terrae profunditatem iacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate praedita, et vi temporis iniuriis reſiſtendi, quique cum terra coaleſcentes ſolum et firmamentum futuri eſſent operi ſuperſtruendo, et propter robur inferne inexpugnabile facile laturi aedificii futuri molem, et ſumptuoſum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quae ad celſitudinem et amplitudinem conferebant, decoriſque et magnificentiae gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt vſque lacunar ex ſaxo candenti conſtructum. Et quidem altum erat ſexaginta cubitos, totidem vero et longum, et latum viginti. Super hoc autem erat aliud aedificium paribus menſuris; ita vt tota altitudo Templi centum et viginti cubitis conſtaret. verſumque erat ad orientem. Veſtibulum autem eius ad introitum ſtatuerunt, longum viginti cubitos, ad menſuram latitudinis aedis, latum vero decem cubitos, celſitudine autem euectum ad centum viginti cubitos. Porro aediculas Templo per circuitum adſtruebat triginta, quae extrinſecus circumiectae totum Templum propter crebritatem earum et multitudinem erant cohibiturae. Quinetiam effecit vt earum aditus eſſent per alias in alias. Vnaquaeque autem ex hiſce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, et viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliae aediculae exſtructae erant, et ſuper illas rurſum aliae, omnes pari cum ipſis inuicem menſura et numero, ita vt omnes ſimul inferius Templi aedificium altitudine aequarent. nam pars eius ſuperior nullis erat domunculis circumdata. Tectum autem illis impoſitum erat cedrinum. Et domunculae quidem ſuum quaeque tectum habebant, cum proximis nequaquam cohaerens: aliis vero commune tectum erat ex longiſſimis trabibus confertum, ad vtrumque latus pertingentibus: adeo vt medii parietes, ab iiſdem ligais contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornices

προσκόλλησιν χρυσῷ. τὰς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐταῖς ἐνετόρνευσεν, ὥστε γίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τῆ χρυσῷ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη τῆ ναῷ οἰκοδομία κατὰ πολλὴν τέχνην ἐκ λίθων ἀκροτόμων ἐγένετο, συντεθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε σφῦραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλείου τεκτονικῆ τοῖς κατανοοῦσιν ἐργασίαν δηλῶσθαι, ἀλλὰ δίχα τῆς τούτων χρήσεως πᾶσαν ἡρμόσθαι τὴν ὕλην προσφυῶς· ὡς ἐκόσιον τὴν ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τῆς τῶν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δὲ ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸν ὑπερῷον οἶκον διὰ τῆ εὐρος τῆ τοίχου. ἡ γὰρ εἶχεν θύραν μεγάλην κατὰ τῆς ἀνατολῆς ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' ἐκ τῶν πλευρῶν ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἀλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτο αὐτοῖς εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸν μὲν ἔνδοθεν οἶκον, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον εἶναι· τὸν δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἅγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἐκτεμὼν δὲ τὸν μέσον τοῖχον θύρας ἐπέστησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐταῖς πολὺν ἐνεργασάμενος καὶ τορείαν ποικίλην. κατεπέτασε δὲ ταύτας ὕφεσιν εὐανθεστάτοις, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου πεποιημένοις· ἦν μὴν ἀλλὰ καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τὸ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πηχῶν ἑκάτερον τὸ ὕψος πέντε. δύο δ' ἦσαν ἑκατέρῳ πτέρυγες, ἐπὶ πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. διὸ καὶ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέστησεν, ἵνα τῶν πτερύγων τῆ μὲν ἅπτωνται τῆ κατὰ νότον κειμένου τοίχου ἀδύτου, τῆ δὲ κατὰ βορρᾶν· αἱ δ' ἄλλαι πτέρυγες αὐταῖς συνάπτουσαι τεθεῖσαι μεταξὺ αὐτῶν τῆ κιβωτῷ σκέπη τυγχάνωσι. τὰς δὲ χερουβεὶς ἰδεῖς ὁποίαί τινες ἦσαν εἰπεῖν ἢ δ' εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ καὶ τῆ ναῷ τὸ ἔδαφος ἐλάσμασι χρυ-

ſubiiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum iuncturis aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incruſtaſſet, caelatura ex auro induxit, ita vt Templum omne fulgore colluceret et illuſtraretur, atque oculos ingredientium perſtringeret auri ſplendore vndique diffuſo. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exſtructa eſt ex lapidibus politis, apta admodum laevique commiſſura iunctis conditiſque, vt intuentibus nullum vſquam mallei aut cuiuslibet inſtrumenti fabrilis appareret indicium; ſed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuiſſe: ita vt ſua ſponte potius cohaerere videretur quam ferramentorum vi. Porro adſcenſum in ſuperius domus tabulatum commentus eſt rex per cochleam parietis craſſitudine incluſam. non enim ei erat ianua magna ad orientem, ſicuti domui erat inferiori; ſed a lateribus adibatur per parua oſtiola. Templum autem tam intus quam extra complexus eſt aſſeribus cedrinis, craſſis catenis inter ſe conſtrictis; adeo vt hoc illis vice firmamentorum et roboris eſſet.

3. Cum autem Templum in duas partes diuiſiſſet, aedem quidem interiorem, viginti cubitorum, in Adytum ſepoſuit; exteriorem vero, quadraginta cubitorum, Sanctuarium eſſe conſtituit. In ſciſſura vero medii parietis fores poſuit cedrinas multo auro obductas et variis caelaturis ornatas. Illis autem vela praetendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho et purpura et cocco intexta, necnon et byſſo ſplendidiſſima et molliſſima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicauit, totos aureos vtrumque in altitudinem quinque cubitorum. Vtrique etiam alae erant in quinos cubitos expanſae. Quare non longe ab inuicem eas collocabat; vt vna quidem alarum auſtralem parietem Adyti attingerent, alia vero ſeptentrionalem: aliae autem alae inter ſe cohaerentes arcam in medio poſitam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere poteſt aut coniicere. Quin et Templi pauimentum petalis aureis inſtrauit. Por-

σῦ, ἐπέθηκε δὲ καὶ τῷ πυλῶνι τῦ ναῦ θύρας, πρὸς τὸ ὕψος τῦ τοίχυ συμμεμετρημένας, εὖρος ἐχούσας πηχῶν εἴκοσι, καὶ ταύτας κατεκόλλησε χρυσῷ. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν εἴασε τῦ ναῦ μέρος, ὅτε ἔξωθεν ὅτε ἔνδοθεν, ὃ μὴ χρυσὸς ἦν. κατεπέτασε δὲ καὶ ταύτας τὰς θύρας, ἐμπίας τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. ἡ δὲ τῦ προναῦ πύλη τύτων οὐδὲν εἶχε.

δ'. Μεταπέμπεται δ' ἐκ Τύρυ Σολομὼν παρὰ Εἰράμυ τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ γὰρ ταύτης ὑπῆρχε τῆς Φυλῆς· πατρὸς δὲ Οὐρίυ, γένος Ισραηλιτῶν. ὅτος ἅπαντος μὲν ἐπιστήμην εἶχεν ἔργυ· μάλιστα δὲ τεχνίτης ἦν χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' ἃ δὴ καὶ πάντα κατὰ τὴν τῦ βασιλέως βύλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος ὅτος καὶ σύλας δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. ἦν δὲ τὸ μὲν ὕψος τοῖς κίοσιν ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο πηχῶν. χωνευτὸν δὲ ἐφ' ἑκατέρα κεφαλῇ κρίνον ἐφειστήκει, τὸ ὕψος ἐπὶ πέντε πήχεις ἐγγυημένον· ᾧ περίκειτο δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τύτυ δὲ ἀπῆρτητο κατὰ δισοιχίαν καὶ ῥοιαὶ διακόσιαι. τύτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἔστησε τῦ προπυλαίυ παρασάδα, καλέσας αὐτὸν Ιαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κατὰ τὴν ἀριστερὰν, ὀνομάσας αὐτὸν Βοάζ.

ε'. Εχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον ἐσχηματισμένην. ἐκλήθη δὲ τὸ χαλκούργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. ἦν γὰρ ὁ λυτὴρ τὴν διάμετρον πηχῶν δέκα, καὶ ἐπὶ παλαισιαῖον πάχος κεχωνευμένος. ὑπήρειστο δὲ κατὰ τὸ μεσαίτατον τῇ κύτει σπείρᾳ περιαγομένῃ εἰς ἕλικας δέκα. ἦν δὲ τὴν διάμετρον πήχεως. περιεστήκεσαν δὲ περὶ αὐτὴν μόχοι δώδεκα, πρὸς τὰ κλίματα τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, ἔσω τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὥς' αὐτοῖς ἐπικαθέζεσθαι τὸ ἡμισφαίριον,

tae etiam Templi fores aptauit, parietis altitudini proportione respondentes, latas cubitos viginti, iisque iungendis aurum adhibuit. Atque, vt summatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quae non erat auro illita. Istis praeterea ianuis aulaea oppandit illis similia quae intus oppansa erant. Caeterum vestibuli ianua nihil horum habuit.

4. Solomon autem Tyro accersit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Vria Israëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii scientia pollebat, praecipue vero peritus erat in auro et argento et aere fabrifaciendo: a quo sane omnia circa Templum summo artificio facta sunt ad voluntatem regis. Foris autem, et hic Chiramus formauit duas columnas aeneas, crassitudine quatuor digitorum. atque surgebant quidem istae columnae in altitudinem octonum denum cubitorum: circuitus vero illarum erat cubitorum octodecim. Vtriusque autem columnae capiti imposuit capitulum fusile lilii specie, in quinum cubitorum altitudinem excitatum: cui circumdatum erat opus reticulatum palmulis aeneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum vnam quidem ad dextram vestibuli antam statuebat, Iachin nominatam: alteram vero ad sinistram, Boaz vocatam.

5. Fudit autem et mare aeneum in hemisphaerii speciem. illud vero opus a metallario confectum ex sui amplitudine mare appellatum est. Erat enim labrum secundum diametrum cubitorum decem: et ad palmi crassitudinem fusum erat. Suffulciebatur autem ad ipsum aluei meditullium spira in decem orbiculos circumducta: eratque diametro cubiti vnius. Circumstabant autem circum illud iuuenci duodecim, versus regiones quatuor ventorum adspicientes, ad vnumquemque ventum tres, cum posterioribus introrsum propendentibus, vt eis hemisphae-

κατὰ περιαγωγὴν ἔνδον ἐπινεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα βάδους τριχιλίους.

ς'. Ἐποίησε δὲ καὶ λυτῆρων δέκα βάσεις χαλκᾶς τετραγώνων. τούτων ἑκάστη μῆκος γεγόνει πήχεων πέντε, πλάτος τεσσάρων, ὕψος ἕξ. συνεκέκλειτο δὲ τὸ ἔργον κατὰ μέρος τετορευμένον ὅτως. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κατὰ γωνίαν ἑστῶτες τετράγωνοι, τὰ πλευρὰ τῆς βάσεως ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἦν δὲ ταῦτα τριχῇ διηρημένα. ἑκάστην δὲ χώραν ὅρος ἐπεῖχεν εἰς ὑπόβασιν κατεσκευασμένον· ἐφ' οἷς ἐτετόρευτο, πῇ μὲν λέων, πῇ δὲ ταῦρος καὶ ἀετός. ἐπὶ δὲ τῶν κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κατὰ τὰ πλευρὰ τετορευμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ἐπὶ τεσσάρων αἰωρούμενον τροχῶν εἱστήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν ὅτοι, πλήμνας καὶ ἄντυγας πήχεως καὶ ἡμίσους ἔχοντες τὴν διάμετρον. ἐθαύμασεν ἄν τις τὰς ἀψίδας τῶν τροχῶν θεασάμενος, πῶς συντετορευμέναι, καὶ τοῖς πλευροῖς τῶν βάσεων προσηνωμέναι, ἁρμονίως ταῖς ἄντυξιν ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὁμοῦ ὅτως ἔχουσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν συνέκλειον ὦμοι χειρῶν ἀνατεταμένων· οἷς ἐπεκάθητο σπείρα κατὰ κοῖλον ἐπικειμένη τὸν λυτῆρα, ταῖς χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀετῷ καὶ λέοντος, αὐταῖς ἐφημοσμένων, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν τετορευμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τῶν δέκα βάσεων ὑπῆρχε. προσεξειργάσατο δὲ καὶ κυθρογαύλης, δέκα λυτῆρας τροχοὺς χαλκοῦς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει τεσσαράκοντα χοᾶς. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε τεσσάρων πηχῶν, καὶ τοσούτοις ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς διειστήκει τὰ χείλη. τίθησι δὲ τοὺς λυτῆρας τούτους ἐπὶ τῶν δέκα βάσεων τῶν κληθεισῶν μεχωνώθ. πέντε δὲ λυτῆρας ἵστησιν ἐξ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ναοῦ· ἐτέταπτο δὲ τοῦτο κατὰ βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐκ τοῦ δεξιοῦ πρὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὴν ἀνατολήν. κατὰ δ' αὐτὸ καὶ τὴν θάλασσαν ἔθηκε. πληρώσας δὲ ὕδατος αὐτούς τε καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν θάλασσαν ἀπέδειξεν εἰς τὸ νίπτειν τοὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας

rium incumberet, ſecundum circumactum intus depreſſius. Continebat autem hoc mare batos ter mille.

6. Fecit praeterea labrorum decem baſes aeneas quadrangulas. Harum ſingulae quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem ſex. Opus autem, cum per partes torno factum eſſet, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellae, ad totidem angulos diſpoſitae, forma quadrangulari, quibus latera baſium vtrinque adaptata erant et inſerta. erant autem haec tripartita, et ſingulae areolae continebantur limbo in graduum ſimilitudinem facto. ſuper quibus ſculptus erat alibi leo, alibi taurus et aquila. Columellae etiam haud ſecus ac latera caelaturis erant ornatae. Totum vero opus quatuor rotis ſuſpendebatur. Illae autem fuſiles erant cum modiolis et radiis diametri ſeſquicubitalis. Mirum eſſet videre rotarum curuaturas, quemodo rotundatae et lateribus baſium coaptatae radiis congrue inſiſtebant. Fere autem ita ſe habebant. angulos vero ſuperne continebant manuum extenſarum humeri, quibus incumbebat ſpira fundo appoſita lauacri, requieſcentis ſuper manibus leonis et aquilae qui illis adaptati erant, vt iſta omnia ſpectantibus eiuſdem conflaturae eſſe viderentur. Hiſce vero interſertae erant palmae caelatae. Huiuſmodi quidem ſtructurae erant decem baſes. Praeterea autem fecit decem Cythrogaulos, lauacra aenea rotunda. quorum ſingula capiebant choas quadraginta. erat enim hoc vas altitudine quaternum cubitorum, et tantundem ab alterutris labia eius recedebant. Haec autem lauacra decem iſtis baſibus impoſuit, quae Mechonoth appellabantur. Porro quinque lauacra in ſiniſtra Templi parte poſuit, (erat autem haec ad aquilonem verſa) et totidem in dextra ad auſtrum, ita vt orientem reſpicerent, illac etiam mare aeneum collocauit. Cum autem illa et mare aqua impleſſet, mare quidem conſtituit ad abluendum in eo manus et pedes ſacerdotum, qui ad altare adſcenſuri erant; lauacra vero ad purganda inte-

καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν βωμόν· τοὺς δὲ λικτῆρας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τῶν ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ'. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτῷ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδιςῆρας καὶ ἀναλημπτῆρας. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ λαβίδας, καὶ ἄρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν ὁμοίᾳ χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεὺς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐτίθεσαν τοὺς ἄρτους τῷ Θεοῦ, καὶ ταύτῃ παραπλησίας μυρίας πρὸς αὐταῖς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγενημένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ σποιδεῖα, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε κατὰ τὴν Μωϋσέως προσαγήν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν, ἵνα καίηται καθ' ἡμέραν ἀκολούθως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν ἐπικειμένην ἄρτοις πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τῆς λυχνίας. ταύτην γὰρ κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἔκειτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τῶν τεσσαράκοντα πήχεων οἶκος, πρὸ τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. Οἰνοχόας δ' ὁ βασιλεὺς μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ διπλασίονας. πινάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς πεφυραμένην σεμίδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτὼ, τούτων δ' ἀργυροῦς διπλασίονας. κρατῆρας δὲ, οἷς ἐνεφύρων τὴν σεμίδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσοῦς μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυροῦς δὲ δὶς τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ ἀσσάρων, παραπλήσια, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ διπλασίονα. θυμιατήρια δὲ χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκομίζετο τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ

ſtina animalium, quae tota adolenda erant, eorumque pedes.

7. Fabricauit autem et altare aeneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad ſolida ſacrificia conſumenda. Porro fecit etiam vaſa eius ex aere omnia, lebetes et amulas. quinimo et ad haec forcipes et harpagones, et omne demum inſtrumentum confecit ex aere, ſplendore et pulchritudine aurum referente. Menſas quoque multas dedicauit rex, et vnam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic ſimiles decem mille, modo ab illis diuerſo factas: ſuper quas vaſa iacebant, et phialae et paterae, aureae quidem vigeſies mille, argentearum vero quadraginta millia. Inſuper et candelabra fecit decem mille, iuxta praeceptum Moyſis. ex quibus vnum in Templo dedicauit, vt interdiu luceret ſecundum legem: et menſam vnam panes impoſitos habentem, ad ſeptentrionale Templi latus ex aduerſo candelabri. illud enim ad auſtrum collocauit. Aureum vero altare medio inter haec poſuit. Iſta omnia continebat domus anterior XL. cubitorum, ante vela adyto oppanſa. in illo enim arca erat reponenda.

8. Faciendos inſuper curauit rex vrceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum numerum. Craterarum quoque, in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Menſurarum autem, Moſaïcis, hin et aſſaron appellatis, ſimilium, aurearum quidem erant viginti millia, argenteae vero duplo plures. Porro acerrae aureae, quibus odoramenta in Templum inferri ſolent, erant vigeſies mille: ſimiliter et aliae acerrae, quibus ignem deferebant a magno altari in paruum intra Templum ſitum, quinquageſies mille. Quin et ſtolas ſacerdotales mille

ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν ποδήρεσιν ἑπωμίσι καὶ λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στέφανη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τὸν Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυρίας, καὶ σαλπίγγων, κατὰ Μωϋσέως ἐντολήν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τῶν Λευϊτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα τὰ μουσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνῳδίαν ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται νάβλαι καὶ κινύραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν πολυτελῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέθηκε τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, γεισὸν μὲν κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν, θριγκὸν δὲ παρ' Ελλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, εἴρξοντα μὲν τὰς πολλὰς τῆς εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δὲ ἀνειμένην αὐτὴν τοῖς ἱερεῦσι σημανοῦντα. τοῦτο δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐγείρας μεγάλας καὶ πλατείας καὶ πύλαις ὑψηλαῖς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνέμων τέτραπτο χρυσέαις κλειομένη θύραις. εἰς τοῦτο τὸ λαὸς πάντες, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ παρατηρήσει τῶν νομίμων, εἰσήεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγου παντὸς ἀπέφηνε μεῖζον, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ τῆς ὄψεως, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ ἐγχώσας φάραγγας, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον οὐδὲ ἀπόνως νεύσαντας ἦν ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ' ἧς ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὕπαθρον ὂν τὸ ἔξωθεν ἱερὸν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὴν κατασκευὴν, λίθου δ' αὐτοφυοῦς τὸ ὕψος κίοσιν ἐπερηρεισμέναις· ὀροφαὶ δ' αὐταῖς ἦσαν ἐκ κέδρου φατνώμασιν ἐξεσμέναι. τὰς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐπέστησεν ἐξ ἀργύρου.

parauit in vſum Pontificum, cum epomidibus talaribus et rationali et lapidibus. Corona vero, cui Moyſes nomen Dei inſcripſit, vna fuit, et ad hodiernum vſque diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales ex byſſo fieri curauit, cum zonis pro vnoquoque purpureis decies mille; et tubarum, quales Moyſes praeſcripſit, ducena millia; item alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus ducenties mille: inſtrumenta item muſica etiam in hymnorum cantum inuenta, quae nablae et cinyrae vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

9. Iſta omnia Solomon, ſumptibus haud parcens, ſed ſumma in Templo exornando liberalitate vſus, multifariam et magnifice apparauit; quae etiam in theſauros Dei recondidit. Templo autem ſeptum in orbem circumdedit, quod noſtra quidem lingua Giſon appellamus, Graecis vero θριγκὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum euectum, quod populum quidem ab ingreſſu in Templum prohiberet, ſolis vero ſacerdotibus aditum patere ſignificaturum eſſet. At extra hoc ſeptum fanum exſtruxit ſpecie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis et patentibus in portas altas, quarum ſingulae ſingulos ventos ſpectabant, et foribus auratis claudebantur. In hoc fanum cuilibet e populo, modo non polluto et praeſcriptorum legis obſeruanti, intrare licebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggeſta valles magnas impleſſet, quas propter immenſam profunditatem oculis deiectis difficile erat intueri, et in altitudinem ſuſtuliſſet quadringentorum cubitorum, effecit vt eiuſdem eſſent celſitudinis cum vertice montis, in quo exſtructum erat Templum. ac propterea fani exterioris ſubdialis area Templi ſolo aequabatur. Illud autem circumdedit porticibus ſtructura quidem duplicibus, columnis vero e natiuo ſaxo ſublime ſuſtentatis: atque illis impoſitum erat tectum e cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano ianuas omnes fecit ex argento.

ΚΕΦ. δ'.

Ως Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

ΤΑ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συντελέσας, καὶ πλούτῳ καὶ προθυμίας ἐπίδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ἐνόμισεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, ταῦτα ἐν ἔτως ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα τῷ ναῷ συμπερανθῆναι, γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὀψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μετακομιοῦντα τὴν τῷ Θεῷ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ περιαγγελθείσης τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀθρόως, ἑβδόμῳ μηνὶ μόλις συνίασιν, ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Θισρὶ, ὑπὸ δὲ τῶν Μακεδόνων Ὑπερβερεταίῳ λεγομένῳ. συνέδραμε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῆς Σκηνοπηγίας καιρὸς, ἑορτὴ σφόδρα παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βαστάσαντες οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν, ἣν Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν διακονίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λευῖται σπονδαῖς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἀπείρου τι θυμιαμάτων πλῆθος, ὡς ἅπαντα τὸν πέριξ ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πορρωτάτω τυγχάνουσιν ἡδὺν ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν Θεῷ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεοδόμητον αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ γὰρ ᾠδὰ ὑμνοῦντες ᾠδὰς χορεύοντες ἕως ἦ πρὸς τὸν ναὸν ἦλθον ἔκαμον. τούτῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δ' εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετέστη· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ τῶν Χερουβὶμ τῶν δύο κατέθεσαν, αἱ δὲ τὰς ταρσὰς συμπλέξασαι, καὶ γὰρ ἔτως ἦσαν ὑπὸ τῆ τεχνίτῃ κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam transtulit; et, cum Deo supplicasset, publice sacra fecit.

ET quidem Solomon rex, cum haec opera atque aedificia tam magna et splendida, vna cum donariis in Templo reponendis, septennio confecisset, et praeclarum diuitiarum et promptitudinis suae specimen dedisset, vt quae, si quis oculis animoque ea perlustraret, aetatem integram hominis poscere videbantur, breui adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint absoluta; literis ad duces et senatores Hebraeorum missis, iussit vt populus omnis Hierosolyma congregaretur, et Templum visuri et arcam Dei in illud translaturi. Et cum omnibus denunciatum fuisset vt Hierosolyma proficiscerentur, septimo demum mense vix eo conuenerunt; ab indigenis quidem Thisri, a Macedonibus vero dicto Hyperberetaeo. Incidit autem in idem tempus et Vmbraculorum solennitas, festum apud Hebraeos plane sanctissimum et maximum. Cum igitur arcam sustulissent, et tabernaculum quod Moyses struxerat, omnemque supellectilem ad ministerium sacrificiorum Dei paratam, ea transferebant in Templum. Praecedebant autem eam cum hostiis et ipse rex et populus vniuersus et Leuitae, libaminibus et multo victimarum sanguine viam perfundentes, et infinitam suffituum vim adolentes, vt totus circumquaque aër iis oppletus etiam longissime remotos suauitatis odore exciperet, et indicaret Deum in profectione esse, atque, vt hominibus videbatur, habitatum venire locum sibi recens exstructum et consecratum. quippe neque hymnos canentibus, neque choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta est lassitudo. Et quidem hoc modo arcam transtulerunt. Cum vero iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli vero sacerdotes, qui eam gestauerant, inter duas Cherubes collocarunt. illae vero consertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatae erant) arcam velut vmbella quadam et tholo protexe-

ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ θόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τὰς δέκα λόγους τὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Μωϋσῆ λαληθέντας ἐν Σινᾴῳ ὄρει ἐγγεγραμμένας αὐταῖς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τὸν βωμὸν τὸν χρύσεον, ἔσησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τὰς αὐτὰς τόπους, ἃς καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας ἀνέφερεν. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵστησι πρὸ τοῦ ναοῦ ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτὸ καταπρόσωπον εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα συναλίσας, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πίλημα νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ γέμον ἵσταται, κεχυμένον δὲ καὶ κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν εἰσερρύη· καὶ ταῖς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπεσκότει, τὰς δὲ διανοίας ταῖς ἁπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς τοῦ Θεοῦ κατελήλυθότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατεσκηνωκότος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ ταύτης εἶχον αὐτοὺς τῆς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθείς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, ὃς τῇ θείᾳ φύσει πρέποντας ὑπελάμβανε, καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν. "σὺ γάρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, ὦ δέσποτα, καὶ ξ "ὧν σαυτῷ εἰργάσω γεγονότα, τὸν οὐρανὸν οἴδαμεν καὶ ἀέ- "ρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' ὧν ἁπάντων οὐδὲ τούτοις ἀ- "κήρυμενος κεχώρηκας. τοῦτον δέ σοι κατεσκεύασα τὸν ναὸν "ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ σοι τὰ εὐχὰς θύοντες καὶ καλ- "λιεροῦντες ἀναπέμπωμεν εἰς τὸν ἀέρα· καὶ πεπεισμένοι "διατελοίημεν ὅτι πάρει, καὶ μαχρὰν οὐκ ἀφέστηκας οὐδὲ "σαυτῶν. τῷ μὲν γὰρ πάντά τε ἐφορᾶν καὶ πάντα ἀκούειν, "οὐδὲ νῦν ὅπως σοι θέμις οἰκεῖν ἀπολείπεις τοὺς πάντας, μᾶλ- "λον δὲ πᾶσιν ἔγγιστα εἶναι, μάλιστα δ' ἑκάστῳ καὶ βουλευ- "μένῳ καὶ διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας συμπάρει." ταῦτ' ἐπιθειά-

runt. Arca vero nihil aliud habebat praeter duas tabulas lapideas, quae decem verba, a Deo in Sinaeo monte Moysi prolata, eis inscripta seruabant. Candelabrum autem et mensam et altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, isdem in locis, quae et olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem aeneum ante Templum locauit ex aduerso ostii, ita vt eo aperto illud oculis expositum esset, et adspectaretur rei sacrae peractio et magna victimarum opulentia. Et cum caeteram omnem supellectilem coëgisset, eam intra Templum reposuit.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quae ad arcam spectabant rite constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluuia grauida conspicitur, sed mollis et temperata, in Templum illabitur: et tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, vt alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem et opinionem excitauit, Deum iam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem haec secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quae naturae diuinae aptissima esse rebatur, sibique conuenire vt faceret. "Tu, inquit, domum quidem "sempiternam habes, Domine, et ex iis quae tibimet con-"didisti factam, coelo scilicet et aëre et terra et mari, per "quae omnia, nec illorum ambitu conclusus, peruadis. "Hoc vero tuo nomini constitui Templum, vt ex eo pre-"ces, rem sacram facientes litanteſque, sursum in aërem "mittamus: idque ea constanti opinione quod hic ades, "et a tuis non longe recessisti. nam ex eo quidem quod "vniuersa videas et omnia audias, neque, vt hic, vbi "nunc fas est, habites, omnium curam abiicis, atque "adeo cunctis praesens esse desinis, praesertim vero cum "singulis etiam te consulentibus nocte dieque simul adsis." Hisce Deum obtestatus, ad populum orationem conuertit,

σας πρὸς τὸν Θεὸν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆθος τὰς λόγους, ἐμφανίζων τῷ Θεῷ τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ τὴν πρόνοιαν. ὅτι Δαυΐδι τῷ πατρὶ περὶ τῶν μελλόντων ἅπαντα, καθὼς ἀποβέβηκεν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ γενήσεται τὰ λείποντα, δηλώσειε· καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιθείη τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγενημένῳ, καὶ τίς μέλλοι καλεῖσθαι προείποι, καὶ ὅτι τὸν ναὸν ἔτος οἰκοδομήσειεν αὐτῷ, βασιλεὺς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν γενόμενος· ἃ βλέποντας κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν ἐπιτελῆ, τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἠξίου, καὶ μὴ περὶ τινος ἀπογινώσκειν ὧν ὑπέσχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς ἐκ ἐσομένου, πιστεύοντας ἐκ τῶν ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς τὸν ὄχλον ὁ βασιλεὺς, ἀφορᾷ πάλιν εἰς τὸν ναόν· καὶ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν ὄχλον ἀναχὼν, "ἔργοις μὲν, εἶπεν, ὃ δυνατὸν ἀνθρώποις ἀποδοῦναι "Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν εὖ πεπόνθασιν. ἀπροσδεὲς γὰρ τὸ "θεῖον ἁπάντων καὶ κρεῖττον τοιαύτης ἀμοιβῆς. ὧ δὲ τῶν "ἄλλων ζώων ὑπὸ σοῦ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, "τούτῳ τὴν σοῦ εὐλογεῖν μεγαλειότητα πρέπει, καὶ περὶ "τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον καὶ τὸν Ἑβραίων λα"ὸν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. τίνι γὰρ ἄλλῳ μᾶλλον ἱλάσεσθαί "τε μηνιῶντα, καὶ διαμένοντα εὐμενῆ δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, "ἢ Φωνῇ· ἣν ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν, καὶ δι' αὐτοῦ πάλιν αἰνιοῦ"σαν οἴδαμεν. χάριν οὖν ἔχειν δι' αὐτῆς ὀφείλω σοι, πε"ρί τε τοῦ πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς τοσαύτην ἀνή"γαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμαυτοῦ πάντα μέχρι τῆς πα"ρούσης ἡμέρας ἃ προεῖπας πεποιηκότι· δέομαί τε τοῦ λοι"ποῦ χορηγεῖν ὅσα Θεῷ δύναμις ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετι"μημένοις, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἄπαν, ὡς "καὶ ὡμολόγησας Δαυΐδῃ τῷ πατρί μοι καὶ ζῶντι καὶ παρὰ "τὴν τελευτὴν, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ βασιλεία μενεῖ, καὶ τὸ ἐκεί"νου γένος αὐτὴν διαδοχῆς ἀμείψει μυρίας. ταῦτ' οὖν ἡμῖν "ἐπάρκεσον, καὶ πᾶσι τοῖς ἐμοῖς ἀρετὴν ᾗ σὺ χαίρεις πα"ράσχου. πρὸς δὴ τούτοις ἱκετεύω καὶ μοῖράν τινα τοῦ σοῦ "πνεύματος εἰς τὸν ναὸν ἀποικίσαι, ὡς ἂν καὶ ἐπὶ γῆς ἡμῖν

illis repraesentans Dei potentiam simul et prouidentiam. Quod scilicet Dauidi patri suo futura omnia, prout eorum pleraque iam euenerunt et reliqua euentura sunt, patefecerit: vtque ille nondum nato nomen indiderit, et quis foret appellandus praedixerit; et quod ipse Templum ei aedificaturus esset, rex factus post patris obitum. Quae cum iuxta illius vaticinium adimpleta vidissent, eos admonebat vt Deo benedicerent, neque de vlla re quam ad felicitatem eorum promiserat, ac si eam non praestiturus esset, desperarent, ex iis quae iam conspexerant illi fidem habentes.

3. His populum affatus rex, rursum Templum versus adspicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non potest, vt homines operibus quidem gratiam "Deo pro acceptis beneficiis reddant. nullius enim rei nu"men diuinum indiget, maiusque quam vt ei fiat id genus "remuneratio. Quo enim caeteris animantibus a te, Do"mine, superiores sumus constituti, eo nos decet tuam "laudare maiestatem; et pro his, quibus familiam no"stram atque Hebraeorum populum dignatus es, gratias "agere necesse habemus. Qua enim re alia potiori fau"stiusque magis auspiciis conuenit iratum propitium reddo"re perpetuoque benignum conseruare, quam voce; "quam et ex aëre haurimus, iterumque per eum sursum "ferri nouimus. Eius igitur beneficio tibi gratias agere "par est, ac de patre meo in primis quem ex obscuro ad "tantam gloriam prouexisti, deinde quod mihi ipsi in "diem hodiernum omnia, quaecunque verbis es pollici"tus, re ipsa praestiteris: precorque vt in posterum lar"giaris quae Deus hominibus, quos vult honoratos, largiri "potest; et familiam nostram in omne aeuum auctam ve"lis et ornatam, quemadmodum Dauidi patri meo et vi"venti et morienti promisisti, quod apud nos regnum sit "permansurum, et genus illius per vices innumeras illud "accepturum sit. Haec igitur nobis quaeso suppedites, li"berisque meis virtutem istam, quae tibi grata est, imper"tiaris. Ad haec supplex oro, vt spiritum tuum eatenus in "Templum hoc migrare facias, vt etiam in terris esse no-

"εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν ἀρ-
"νῦ καὶ τῶν κατὰ τῦτον ὄντων κύτος, ἐχ ὅτι γε ἔτος ὁ τυ-
"χὼν ναός· ἀλλὰ φυλάσσειν τε ἀπόρθητον ἐκ πολεμίων
"ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοεῖν ὡς οἰκείᾳ κτήματος παρα-
"καλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς τύχῃ, ἔπειτα πληγὴ
"τινι κακωθῇ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκ σῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, καὶ
"φθορᾷ λοιμικῇ, ἢ τινι τύτων τῶν παθημάτων οἷς σὺ τὺς
"παραβάντας τι τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πὰς
"ἀθροισθεὶς εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι δεόμενος,
"ἐπήκοος αὐτῦ γενόμενος ὡς ἔνδον ὢν ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμ-
"φορῶν ἀπαλλάξῃς. ταύτην δ' ἐχ Ἑβραίοις μόνον δέησιν
"παρὰ σῦ τὴν βοήθειαν εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ
"ἀπὸ περάτων τῆς οἰκυμένης τινὲς ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν
"δηποτοῦν προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινὸς ἀγαθῦ λιπαρεῖν-
"τες, δὸς αὐτοῖς ἐπήκοος γενόμενος. ἔτως γὰρ ἂν μάθω-
"εν πάντες, ὅτι σὺ μὲν αὐτὸς ἐβυλήθης παρ' ἡμῖν κατασκευ-
"θῆναί σοι τὸν οἶκον, ἡμεῖς δ' ἐκ ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν
"ἐσμὲν, ἃ δ' ἀλλοτρίως πρὸς τὺς ἐκ ὁμοφύλως ἔχομεν, ἀλ-
"λὰ πᾶσι κοινὴν τὴν ἀπὸ σῦ βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἀγα-
"θῶν ὄνησιν, ὑπάρχειν ἐβελήσαμεν."

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ
ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀναστὰς θυσίας τῷ θε-
μῷ προσῆγε· καὶ γεμίσας τῶν ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναγ-
έστατα τὸν Θεὸν ἡδέως ἔγνω ἅπασαν τὴν θυσίαν προσ-
χόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ αἴρος διαδραμὸν καὶ πάντων ὁρω-
των ἐπὶ τὸν βωμὸν αἶξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ κατε-
δάφατο. ταύτης δὴ τῆς ἐπιφανείας γενομένης, ὁ μὲν λαὸς
δήλωσιν εἶναι ταῦτ' εἰκάσας τῆς ἐν τῷ ναῷ τῦ Θεῦ διατρι-
βῆς ἐσομένης, καὶ ἡδεῖς προσεκύνει πεσὼν ἐπὶ τὸ ἔδαφος.
ὁ δὲ βασιλεὺς εὐλογεῖν τε ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταύτὶ
ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἔχοντας ἤδη τῆς τῦ Θεῦ
πρὸς αὐτὺς εὐμενείας, εὐχομένους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ
παρ' ἐκείνῳ, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῖς καθαρὰν ἀπὸ πάσης φυ-
λάττεσθαι κακίας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ τῷ τὰς ἐντο-

"bis videaris. Nam et coelum omne tibi quidem patuum "eſt domicilium, et eorum quae in eo ſunt profunditas, "nedum hoc qualecunque Templum: veruntamen te obte- "ſtor atque precor, hoc Templum cuſtodi et ab omni vaſta- "tione hoſtili vt proprium protege, eiuſque tanquam poſ- "ſeſſionis tuae curam gerito. Et ſi quando populus in te "deliquerit, atque adeo clade aliqua ob peccatum ſuum a "te afficiatur, terrae ſterilitate et peſtis contagione, aliiſue "eiuſmodi malis, quibus in iura ſacra violantes ſoles ani- "maduertere, ac deinde magna frequentia ad hoc Tem- "plum ſupplex confugerit, ſalutem votis expetens; exau- "ditis illorum precibus, quaſi in aede habitares, ſortis il- "lorum miſerere eoſque a calamitatibus libera. Hanc vero "non ſolum Hebraeis in peccata prolapſis a te opem peto: "ſed etiam ſi ab extremis orbis finibus aliqui aduenerint, "aut ex quocunque demum loco ad te ſupplicandum ſeſe "conuerterint, et boni quidpiam a te impetrare deſidera- "rint, poſtulata illis concedito. Sic enim omnibus mani- "feſtum erit, quod tu quidem ipſe hanc aedem apud nos "tibi exſtrui volueris, nos vero non ita a natura compara- "tos eſſe vt humanitatis ſimus expertes, aut alienigenis ini- "qui et infeſti, ſed libenter feramus te communiter omnibus "tum adiutorem eſſe tum bonorum omnium largitorem."

4. Cum ille haec dixiſſet, et humi ſe proſtrauiſſet, et aliquamdiu adoraſſet, tandem in pedes erectus hoſtias aras admouit: cumque eam ſolidis victimis repleuiſſet, ſacrificium Deo gratum eſſe et acceptum comperit, ſigno maxime illuſtri. ignis enim per aërem delatus, et cum impetu in altare omnium in conſpectu irruens, victimas corripuit et abſumpſit. Hac autem ſpecie oculis oblata, populus quidem, coniectura inde facta Deum hiſce declaraſſe ſe in Templo habitaturum eſſe, laetus in terrae ſolum procidens adorabat. rex vero et Deo coepit benedicere, et populum, vt idem facerent, hortabatur, iam perſpectam quidem habentes Dei erga ſe beneuolentiam, de caetero vero precantes vt quae ab eo proueniunt ſibi ſemper aeque optata accidant, vtque mentem eorum puram ab omni peccati labe cuſtodire dignetur in iuſtitia eiuſque cultu, quo poſſint et praecepta, quae

λας τηρεῖν ἃς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς διαμενύσας. ἔσεσθαι γὰρ ἅτως εὐδαιμον τὸ Εβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων γένους μακαριώτερον. παρεκάλει τε μιμνημονεύειν ὡς οἷς ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγαθὰ, τούτοις αὐτὰ καὶ βέβαια ἕξουσι, καὶ μείζω καὶ πλείω κατασήσουσι. ἃ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ καθέξειν διὰ ταῦτα προσῆκεν ὑπολαμβάνειν. εἶναι δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἀχ ἅτως μέγα τὸ κτήσασθαί τι τῶν ἀχ ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ περιῳθέντα, καὶ μηδὲν ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτῶν.

ε'. Ο μὲν οὖν βασιλεὺς διαλεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, διαλύει τὴν ἐκκλησίαν, τελέσας θυσίας ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Εβραίων· ὡς μόχις μὲν καταθύσαι μυρίας καὶ διχιλίας, προβάτων δὲ μυριάδας δώδεκα. τὸν γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔγευσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατευωχήθησαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Εβραῖοι· ἤγε δὲ καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν περὶ τὸν ναὸν λαμπρῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ δὶς ἑπτὰ ἡμέρας ἄγων ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατευωχούμενος.

ς'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ μηδὲν ἐνέδει τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὐτοὺς ἔκαστα τοῦ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπῆσαν· εὐχαριστήσαντες τῷ βασιλεῖ, τῆς τε περὶ αὐτοὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπεδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ παραχεῖν αὐτοῖς εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. τὴν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἰσορήσαντες αὐτῆ, καὶ θυσιῶν ἐπ' αὐτῷ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὐτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὅναρ δ' ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς ὕπνους ἐσήμαινεν αὐτῷ τῆς εὐχῆς ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξοι τε τὸν ναὸν, καὶ διαπαντὸς ἐν αὐτῷ μένοι, τῶν ἐκγόνων αὐτῆ καὶ τῆς ἁπάσης πληθύος

ipſis per Moyſen dedit Deus, aeternum permanſura obſervare. Sic enim Hebraeis proſpere cedent omnia, et caeteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona praeſentia comparaſſent, eiſdem et illa conſeruaturi eſſent; et maiora ac cumulatiora facturi. Haud enim exiſtimandum eſt haec ſolummodo pietati et iuſtitiae accepta deberi, ſed et ab illis eſſe vt firma maneant et ſtabilia. porro hominibus non adeo magnum eſt parare quae deſiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo laedi poſſunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimiſit, ſacris primum factis tam pro ſemet, quam pro Hebraeis vniuerſis; ita vt vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum et viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum eſt, et in eo Hebraei omnes cum vxoribus et liberis conuiuio excepti ſunt: ac praeterea feſtum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis ſeptem dies rex ſplendide et magnifice celebrauit, cum populo vniuerſo epulatus.

6. Cum autem illis abunde ſatisfaceretur, nihilque plane deeſſet illorum erga Deum pietati, ſinguli, cum rex eos dimiſiſſet, domum quiſque ſuam reuerſi ſunt; actis prius regi gratiis pro ſua illorum cura et operibus quae praeclare fecerat, precibuſque Deo effuſis vt illis Solomonem regem quam diutiſſime conſeruaret. iter etiam faciebant laetitia geſtientes, hymnoſque Deo canentes: ita vt voluptate deliniti omnes viam, qua domum irent, abſque taedio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, eiuſque magnitudinem et pulchritudinem conſpexerant, atque adeo magnorum ſacrificiorum et feſtiuitatum participes facti erant, ad ſuas quique ciuitates regreſſi ſunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum eius exaudiuiſſe preces, quodque Templum conſeruare voluerit, in eoque perpetuo habitare, poſteris ipſius totoque populo iuſtitiam colentibus. ſeque illum in primis, ſi patris monitis

τὰ δίκαια ποιήσης. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα τοῖς τῶ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγεν, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τῆς χώρας τὰς ἐκ τοῦ γένους αὐτῶ καὶ τῆς Ιούδα Φυλῆς. προσόντα μέντοι τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ λήθην αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς Θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, περίορμα ζον ἐκκόψειν, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον αὐτῶ ἐάσειν, μήτε τὸν Ισραηλιτῶν λαὸν ἀπαθῆ παραψεύσω· πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίοις, καὶ τῆς γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπάλυδας ἀλλοτρίας κατασήσειν, τὸν δὲ ναὸν τὸν νῦν οἰκοδομηθέντα καταπρηθησόμενον τοῖς ἐχθροῖς παραδώσειν καὶ διαρπαγησόμενον, κατασκάψειν δὲ καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύθων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἀπιστίας· ὡς τὸς προσοίκους ἀκούοντας τὴν συμφορὰν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν ὕτως ἐμισήθησαν Εβραίοι τῶ Θεῶ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον παρ' αὐτῶ παραχθέντες, καὶ παρὰ τῶν ὑπολειπομένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν· καὶ τὰς τῶν πατρίων νομίμων παραβάσεις. ταῦτα μὲν αὐτῶ τὸν Θεὸν εἰπεῖν κατὰ τὰς ὕπνους, ἀναγέγραπται.

ΚΕΦ. ε'.

Ως βασίλεια ἑαυτῶ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα ὑπὸ τοῦ Εἰράμου αὐτῶ πεμφθέντα διέλυσεν.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προειρήκαμεν, γενομένην, τὴν τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἣν ἔτεσι τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. ἐγὰρ τὸν αὐτὸν ἐσπούδασε τρόπον ὅπερ καὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ὂν μέγα, καὶ θαυμαστῆς ἐργασίας καὶ παραδόξου τετυχηκὸς, ἔτι καὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν

praeceptisque instituerit, ad celsitudinem felicitatis et magnitudinem immensam prouecturum esse dicebat, nec vnquam defore ex stirpe ipsius tribuque Iudae qui regioni huic longe lateque imperet. Sin autem a legis institutis desciuerit, eorumque oblitus fuerit, et ad Deorum peregrinorum cultum se contulerit, fore vt radicitus eum exscinderet, et neque vel tantillas generis ipsius reliquias superesse sineret, neque populum Israëlitarum ab omni calamitate immunem praeteriens adspiceret; sed ipsos bellis et cladibus innumeris exstingueret, atque e terra, quam patribus eorum dederat, eiectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc recens exstructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin et vrbem ipsam hostium manibus suffossam euerteret, faceretque vt mala quibus succumberent fabulae esse mereantur, et vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita vt finitimi audita illorum calamitate attoniti haereant, et curiosius quaerant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebraeos, quos antea honore affecerat et diuitiis auxerat; atque ab iis, qui ex tanta clade superstint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccauerint et patrias leges violauerint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, sacris literis consignatum est.

CAP. V.

Vt sibi Solomon aedes construxit, sumptuosas et splendidas: vtque aenigmata ab Hiramo ad se missa dissoluit.

POst Templi autem aedificationem, quae septennio, vt ante diximus, facta est, ad structuram regiae aggrediebatur, quam annis tredecim vix absoluit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum et incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cuius gratia erat exstructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum

ἐγίνετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῆς ἀξίας τῷ ναῷ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τὴν ὕλην ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς αὐτῆς ἡτοιμάσθαι φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ θεῷ γίνεσθαι, βραδίων ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν ἀξιολόγως κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑβραίων χώρας καὶ τῷ βασιλέως ᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάθεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' ὅτως ἐκ τούτου σοχάζεσθαι καὶ συνορᾶν ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

Β'. Οἶκος ἦν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς σύλοις ἐρηρεισμένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάγνωσιν πλῆθος ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι σύνοδον ἀνθρώπων ἐπὶ δίκας συνελθόντων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δ' ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον ἐκ κέδρου πᾶσιν, ἐστεγασμένον δὲ Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ φλιαῖς καὶ θυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος ἦν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους τεταγμένος, τετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, ἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι σύλοις ἀνατεταμένον. ἦν δὲ ἐν αὐτῷ ἐξέδρα διαπρεπὴς, ἐν ᾗ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ᾗ παρέζευκτο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀπόλυσιν, ἐστρωμένα πάντα σανίσι τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδομήσατο λίθοις δεκαπήχεσιν, ἑτέρῳ δὲ περιῳκοδόμησε τοίχῳ καὶ πολυτελεῖ κατημφίεσεν, ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων θεωρίαν γῇ μεταλλεύεται, τοῖς φέρουσιν αὐτὸν τόποις ἐπαίνου μένη. καὶ τὸ μὲν ἀπ' αὐτῆς κάλλος ἐπὶ τρισοιχίαν ἦν ἐνυφασμένον· τετάρτη δὲ μοῖρα γλυφέων παρεῖχε θαυμάζειν ἐπιστήμην, ὑφ' ὧν πεποίητο δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἐκπεπταμένοις αὐτῶν πετάλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι δι' ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλύπτοντα τὸν ὑπ' αὐτοῖς λίθον. τὸ δὲ ἄλλο

est: regiae vero magnificentia multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum studio parata fuerit earum materia, quodque regibus non Deo futurae essent domicilium, tardius erant absolutae. Veruntamen et illae magnae et memorabiles, et conuenienter regionis regisque felicitati exaedificatae. Omnem autem earum ordinationem et dispositionem explicare necesse habeo, vt magnitudinem earum coniectura perspiciant, qui forte in haec scripta inciderint.

2. Domus erat ampla et pulchra, multis columnis suffulta; quam ad populum in causis dicendis et rebus diiudicandis excipiendum condidit, et ad coetum hominum capiendum cum ad iudicia solennia conuenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis sustentata, iisque ex cedro omnibus, tecta vero more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valuis triglyphis ad ornamentum loci simul et munimentum. Alia autem domus erat iuxta totum suam latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex aduerso habens Templum, validis columnis in altum euectum. atque in ea erat exedra magnifica, vbi rex sedebat ad ius dicendum. Cui adiuncta erat domus altera in vsum reginae exstructa: aliaque demum aedificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita essent negotia; constrata omnia tabulis cedrinis. Et haec quidem partim ex lapidibus decemcubitalibus aedificauit, alio vero sectili lapide et pretioso muros incrustauit, qui, in templorum ornamentum et regiarum aedium pompam, terra perquiritur ipsius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars prae se ferebat admirabile sculptorum artificium, a quibus expressae erant arbores ac omne genus stirpes, opacae ramis foliisque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo subtilitate vt agitari quodammodo viderentur, lapidem iis subiectum fere occultantes. Reliquum vero vsque ad lacunar opere alba,

μέχρι τῆς σίγης χρισὸν ἦν καὶ καταπεποικιλμένον χρώμασι καὶ γραφαῖς· προσκατεσκεύασε δὲ πρὸς τούτοις ἄλλά τε πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ σοὰς μηκίστας, καὶ ἐν καλῷ τῶν βασιλείων κειμένας, ἐν αἷς λαμπρότατον οἶκον εἰς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσῷ περίπλεω. καὶ τἆλλα δὲ, ὅσα τοῦτον ἔχειν ἔδει πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύη πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκεύασο. δύσκολον δ' ἐστὶν καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βασιλείων, ὅσα μὲν ἦν αὐτοῖς τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα δὲ τὰ τούτων ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ· τό τε τῶν ἀνειμένων εἰς ἄερα κάλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ἐπιτερπέστατα, καὶ θέρους ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δ' εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ κέδρου καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πᾶσαν ἐποίησατο. τοὺς ὀρόφους καὶ τοὺς τοίχους τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσῷ λίθοις διανθίστας τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν, τούτοις κατηγλάϊσεν. εἰργάσατο δὲ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκευῇ βήματος, ἔχοντα μὲν ἐξ ἀναβαθμούς. ἑκάτῳ δὲ τούτων ἐξ ἑκατέρου μέρους δύο λέοντες ἐφειστήκεισαν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων παρεστώτων. τὸ δ' ἐνήλατον τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. ἀνεκέκλιτο δ' εἰς μόχλου προτομὴν τὰ κατόπιν αὐτοῦ βλέποντος· χρυσῷ δὲ ἅπας ἦν δεδεμένος.

γ'. Ταῦτα ὁ Σολομὼν εἰκοσαετίᾳ κατασκευάσας, ἐπεὶ πολὺν μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλείω δ' ἄργυρον, ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνήνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρου καὶ πίτυος, ἀντεδωρήσατο καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς τὸν Εἴραμον, σῖτόν τε κατ' ἔτος πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα διὰ τὸ νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ προειρήκαμεν ἤδη, χεῖζων διετέλει. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἃ πόρρω δὲ τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ κατανοήσας Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τῶν πόλεων ἔ-

rio tectum erat, et variis coloribus et picturis distinctum. Ad haec et alia exstruxit aedificia voluptatibus adhibendis, insuper et porticus longissimas in commodo regiae loco positas, atque in iis conclaue splendidissimum in epulationes et compotationes auro vndique ornatum. atque alia etiam quaecunque huic necessaria supellex, quo lautius conuiuae exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem est recensere magnitudinem et varietatem basilicarum, et quanta erant illarum maiora cubicula, et quam multa hisce minora, quotque sub terra et ab adspectu remota: nec non et pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quae simul visum delectarent, et corpora in aestatis ardore reciperent et ab eo defenderent. In summa, fecit vt totum aedificium e saxo candenti et cedro atque auro et argento constaret. Imo tecta ipsa et parietes, cum lapides auro inclusos similiter ac in Templo Dei eleganter intertexuissent, hisce illustrauit. Quin et ex ebore fecit solium immensae magnitudinis, specie tribunalis, cui sex erant gradus. Horum autem singulis ex vtraque parte stabant duo leones, totidem aliis supernè adstantibus. at loco sessionis manus erant regem excipientes. Reclinabatur autem in dimidiatum iuuencum, tergum suum respicientem: totumque auro vinctum erat.

3. Cum haec Solomon viginti annis perfeciſſet, quoniam ipsi ad operum structuram multam quidem auri vim, maiorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac praeterea cedrinam piceamque materiam, vicissim et ipse magnis donis Hiramum remunerauit, quotannis et frumentum ei mittens et vinum et oleum, quibus, quod insulam (vt et ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad haec autem terrae etiam Galilaeae vrbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiisset et perlustrasset, eique donum displicuisset, nuncios ad Solomonem missis dicebat sibi non opus esse ciuitatibus: atque ex illo tempore istae appellatae erant terra Chabalon. nam Chabalon, si interprete-

λεγεν· καὶ ἔκτοτε προσηγορεύθησαν αὗται Χαβαλὼν γῆ. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, ὐκ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, παρακαλῶν ὅπως αὐτῷ τάτερ σαφηνίσῃ, καὶ τῆς ἀπορίας τῶν ἐν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τὸν δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ συνετὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων καὶ Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῆς Φοινίκων διαλέκτε τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων ὅτως. "τε-"λευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλε, διεδέξατο τὴν βασιλείαν παρ' "αὐτῦ ὁ υἱὸς αὐτῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, ἐ-"βασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. ὅτος ἔχωσε τὸ εὐρύχω-"ρον, καὶ τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι "τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν ἀπὸ τῦ ὄρες τῦ λεγομένε "Λιβάνε εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας. καθελών τε τὰ ἀρχαῖα "ἱερὰ, καὶ ναὸν ὠκοδόμησε τῦ Ἡρακλέες, καὶ τὸν τῆς Ἀστάρ-"της. πρῶτός τε τῦ Ἡρακλέες ἔγερσιν ἐποιήσατο ἐν τῷ Πα-"ρτιῳ μηνί. τοῖς τε Ἠκέοις ἐπιστρατεύσατο μὴ ἀποδιδῦσι "τὰς φόρες, καὶ ὑποτάξας πάλιν αὐτῷ ἀνέστρεψεν. ἐπὶ "τάτε ἦν Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προ-"βλήματα, ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν ὁ Ἱεροσολύμων βασι-"λεύς." μνημονεύει δὲ καὶ Δίος, λέγων ὅτως. "Ἀβιβάλε "τελευτήσαντος, υἱὸς αὐτῦ Εἴραμος ἐβασίλευσεν. ὅτος τὰ "πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσε, καὶ μεῖζον "τὸ ἄτυ ἐποίησε· καὶ τῷ Ὀλυμπίῳ Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυ-"τὸ ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυ-"σοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον, "ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ἱερῶν κατασκευήν. τὸν δὲ τυραν-"νοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι, φησὶ, πρὸς τὸν "Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτῦ λαβεῖν ἀξιοῦντα· τὸν "δὲ, μὴ δυνηθέντα διακρῖναι τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτί-"νειν· ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἴραμον, καὶ μὴ δυνηθέντα

ris, iuxta Phoenicum linguam id significat quod minus placet. Quin et argutias et griphos ad Solomonem misit Tyriorum rex, rogans eum vt illas sibi explicaret, atque omnem de quaestionibus in illis inuolutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira esset sagacitate et intelligentia, nihil horum fugiebat, sed cum omnia rationis vi superasset, et quid sibi velint intellexisset, ea reddidit perspicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui e Phoenicum lingua Tyriorum tabularia in sermonem Graecum transtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo successit ei in regno filius eius Hiramus, qui regnauit annos triginta et quatuor, vita ad annum quinquagesimum tertium producta. Hic aggerauit Amplum qui dicitur locum, et auream columnam posuit, quae in Iouis est templo; ac praeterea excisum profectus est lignorum materiam, e monte Libano appellato, ad tecta templorum. atque antiqua sacraria demolitus, et Herculis templum aedificauit et Astartae: primusque Herculis fanum erexit mense Peritio. Expeditionem etiam contra Eyeeos suscepit, quod tributa illis imperata non soluerint; cumque eos sibi iterum subiecisset reuersus est. Huius temporibus clarebat Abdemonis filius natu minor, qui difficultatem problematum, quae sibi explicari iussit Solomon Hierosolymorum rex, semper ingenii subtilitate superabat." Insuper et horum meminit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regnauit filius eius Hiramus, qui ad orientalem vrbis plagam aggeres comportauit, vrbemque ampliorem reddidit: atque Iouis Olympii templum, seorsum positum, spatio quod intercedebat terra repleto, vrbi annexuit, ornauitque aureis donariis. Deinde cum in Libanum adscendisset, ad templorum structuram ligna excidit." Praeterea dicit, "Solomonem, qui Hierosolymis tunc regnabat, ad Hiramum aenigmata misisse, pariter rogantem ab ipso vt alia acciperet: quique proposita soluere nequiret, is ab interprete pecunia mulctaretur. Hiramum vero, cum conditionem

"λύσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζή-
"μιον ἀναλῶσαι. εἶτα δὲ Ἀβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ
"προτεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύ-
"σαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰράμῳ προσαποτίσαι
"χρήματα." καὶ Διὸς μὲν ἄτως εἴρηκεν.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Σολομὼν τῶν Ἱεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγά-
λας τε πόλεις ὠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑ-
ποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας
βασίλισσαν ἐδέξατο.

ΕΠΕΙ δ' ἐώρα τὰ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη ὁ βασιλεὺς
πύργων πρὸς ἀσφάλειαν δεόμενα καὶ τῆς ἄλλης ὀχυρότη-
τος, πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἠγεῖτο δεῖν καὶ τὰς
περιβόλους εἶναι, ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργους
αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ὠκοδόμησε δὲ καὶ πόλεις τὰς
βαρυτάτας ἐναρίθμους, Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδὼ, τὴν τρίτην
δὲ Γαζαρὰ, τὴν τῆς Παλαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν Φα-
ραὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος καὶ πολιορ-
κήσας αἱρεῖ κατὰ κράτος, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς ἐνοι-
κοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ
θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνήγειρεν ὁ βασι-
λεὺς αὐτὴν ὖσαν ὀχυρὰν φύσει, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τὰς
τῶν καιρῶν μεταβολὰς χρησίμην εἶναι δυναμένην. ἐν πόρῳ
δ' αὐτῆς ἄλλας ὠκοδόμησε δύο πόλεις· Βηθχώρα τῇ ἑτέρᾳ
ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα Βαλὲθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε
δὲ καὶ ἄλλας ταύταις εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ἐπιτηδείως
ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ τοῖς ὡραίοις εὐφυέσι,
καὶ νάμασιν ὑδάτων ἐνδρόσοις. ἐμβαλὼν δὲ καὶ εἰς τὴν ἔρη-
μον τὴν ἐπάνω Συρίας καὶ καταλαβὼν αὐτὴν, ἔκτισεν ἐκεῖ
πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς ἄνω Συρίας
διεστῶσαν, ἀπὸ δ' Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης
Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ἦν τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τοῦ τὴν πόλιν
ἄτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τῆς Συρίας ἀποκεῖσθαι, τὸ

"accepiſſet, et aenigmata explicare non potuiſſet, ma-
"gnam pecuniae vim pro mulcta pependiſſe. poſtea per
"Abdemonem quendam, hominem Tyrium, ſoluiſſe ea
"quae propoſita erant, rurſumque alia propoſuiſſe, qui-
"bus ſoluendis cum haeſiſſet Solomon, Hiramo ab eo
"multum pecuniae perſolutum." Atque Dius ita quidem
"ſcripſit.

CAP. VI.

Vt Solomon munuit Hieroſolyma, magnaſque vrbes condidit: vtque Chananaeos quoſdam in poteſtatem ſuam redegit, atque Ægypti et Æthiopiae reginam excepit.

CÆterum rex, cum videret moenia Hieroſolymorum turribus aliiſque ad ſecuritatem egere, (ſepta enim et munimenta debere vrbis dignitati reſpondere exiſtimabat) iſthaec inſtaurauit, eaque magnis turribus altius euexit. Porro vrbes condidit quae validiſſimis accenſeri mereantur, Aſorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palaeſtinorum ſitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus eſſet et obſidione cinxiſſet, vi expugnat, et incolis eius omnibus occiſis ſolo aequauit, ac deinde filiae ſuae Solomoni nuptae dotis nomine dedit. Quamobrem denuo rex eam aedificauit, quod eſſet natura munita, ac commoda admodum eſſe poſſet, bello orto, factaue temporum viciſſitudine. nec procul ab ea duas vrbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Praeter has inſuper alias aedificauit, opportune ſitas ad fruendum voluptatibus et deliciis, et bona aëris temperie et fructuum aeſtiuorum vbertate beatas, et copioſis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingreſſus in deſertum quod eſt ſupra Syriam, eoque potitus, condidit illic vrbem maximam, duorum quidem dierum itinere a ſuperiore Syria diſtantem, vnius vero ab Euphrate, atque a magna Babylone ſex omnino diebus remotam. Vrbem autem illam tam procul a cultis Syriae partibus

κατωτέρω μὲν ἀδαμὰ τῆς γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μόνον εὑρεθῆναι καὶ ῥέοντα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλών, Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσιν Παλμυρᾶν.

β'. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πράττων διετέλει. πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητήσαντας, ὅτι πάντες οἱ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖς ἀπὸ Μιναίου τοῦ Μέμφιν οἰκοδομήσαντος, ὃς ἔτεσι πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο τῶν πάππων ἡμῶν Αβράμου, μέχρι Σολομῶνος, πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διειληλυθότων, Φαραὼ ἐκλήθησαν, ἀπὸ τοῦ μετὰ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἄρξαντος βασιλέως Φαραὼνος τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω καὶ ποιήσω τοῦ ὀνόματος φανερὰν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼ κατὰ Αἰγυπτίους βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτοὺς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπειδὰν δὲ βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας βασιλῆς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅτε τὴν βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως. καὶ οἱ Ρωμαίων δὲ αὐτοκράτορες ἐκ γενετῆς ἄλλων χρηματίσαντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς τιμῆς τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς θεμένης, ἀλλ' οὐχ οἷς ὑπὸ τῶν πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ἐπιμένοντες. νομίζω δὲ καὶ Ἡρόδοτον τὸν Ἁλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μετὰ Μιναῖον τὸν οἰκοδομήσαντα Μέμφιν τριάκοντα καὶ τριακοσίους βασιλέας Αἰγυπτίων γενέσθαι λέγοντα, μὴ δηλῶσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι κοινῶς Φαραὼνες ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μετὰ τὴν τούτων τελευτὴν γυναικὸς βασιλευσάσης λέγει τοὔνομα Νικαύλην καλῶν· δηλῶν, ὡς τῶν μὲν ἄρρενων βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τῆς δὲ γυναικὸς οὐκ ἔτι κοινωνεῖν ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει δεῆσαν ὄνομα. ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιχωρίοις ἡμῶν

positam esse, in causa est, quod infra quidem nusquam terrarum sit aqua, fontes vero et putei in illo solo loco reperiantur. Cum hanc igitur vrbem exstruxisset, et firmissimis muris illam cinxisset, Thadamora appellauit, et sic vocatur etiamnum a Syris: Graeci vero eam Palmiram nominant.

2. Et tum quidem Solomon rex in istis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quaesiuerint, cur omnes Ægyptiorum reges a Minaeo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum auum nostrum praecessit, vsque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum et mille interuallum, Pharaones dicti fuerint, ab eo, qui interiectis post temporibus imperauit, Pharaonis appellatione desumpta, necessarium esse aliquid dicere existimaui, vt eorum ignorantia tollatur, nominisque ratio manifesta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem sonat. Opinor autem ipsos a pueritia aliis nominibus vsos, postquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua potestatem eorum indicat. Nam et Alexandriae reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quam primum regnum adepti fuerint, Ptolemaei appellati sunt a primo rege. immo et Romanorum imperatores, a natiuitate aliis nominibus insigniti, Caesares appellantur; nomine illis indito a principatu et honore, iisdem non adseruatis nominibus quibus a patribus suis erant appellati. Idque in causa fuisse arbitror, quod Herodotus Halicarnasseus post Minaeum, qui Memphin condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnasse dixerit, eorum nominibus suppressis, vtpote quod Pharaones omnes vocati fuerint. Caeterum muliere post horum obitum imperium adepta, nomen eius profert Nicaulem ipsam appellans: nimirum quod masculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipisci nequiuerit; ac propterea nomen retulerit conueniens ipsius naturae. Ego autem et in nostrae gentis Commentariis reperi, quod, post Pharaonem Solomo-

βιβλίοις εὗρεν, ὅτι μετὰ Φαραώνα τὸν Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἔτι οὐδεὶς τοῦτο τὸ ὄνομα βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἦκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύουσα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν ταύτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν· νῦν δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα παρασήσω τὰ ἡμέτερα βιβλία καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν ὁμολογοῦντα.

γ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τῶν Χαναναίων οὐκ ὑπακούοντας, οἳ ἐν τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει καὶ μέχρι πόλεως Ἀμάθης, ὑποχειρίους ποιησάμενος, Φόρον αὐτοῖς προσέταξε, καὶ πρὸς τὸ θητεύειν αὐτῷ καὶ τὰς οἰκετικὰς χρείας ἐκτελεῖν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος ἀπὸ αὐτῶν ἐξελέγετο. τῶν γὰρ Ἑβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδ' ἦν εὔλογον ἔθνη πολλὰ τῷ Θεῷ δεδωκότος αὐτοῖς ὑποχείρια, δεῖν ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ θητικὸν ἢ ἐκείνους καταγεῖν εἰς τοῦτο τὸ χῆμα· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ ἵππων στρατευόμενοι, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες διῆγον. τῶν δὲ Χαναναίων, ὃς εἰς τὴν οἰκετίαν ἀπήγαγεν, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, οἳ τὴν ὅλην αὐτοῦ ἐπιτροπὴν εἰλήφεισαν παρὰ βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτοὺς τὰ ἔργα καὶ τὰς πραγματείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἔχῃζεν.

δ'. Ἐναυπηγήσατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ, τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ λεγομένῳ Ἀσιωγγάβαρος. αὕτη γὰρ Βερενίκη καλεῖται, ὁ πόρρω Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πρὶν Ἰδουμαίων ἦν. ἔτυχε δὲ καὶ τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰράμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ἐπισήμονας ἔπεμψεν ἱκανοὺς, οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας μετὰ καὶ τῶν ἰδίων οἰκονόμων εἰς τὴν πάλαι μὲν Σωφίραν, νῦν δὲ Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆς Ἰνδικῆς ἐστὶν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ συναθροίσαντες ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

ε'. Τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύου-

uis socerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque postea ad Solomonem venerit mulier praedicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiae imperium tenens. Et de ista quidem paulo post plura dicemus. nunc vero ideo haec memoraui, vt ostenderem libros nostros et illos Ægyptiorum in multis consentire.

3. Solomon autem rex eos ex Chananaeis qui imperium eius detrectabant (qui in monte Libano habitabant et vsque ad vrbem Amathen) cum subegisset, tributum eis imperauit; et vt mercenarii eius essent, seruilibusque operibus fungerentur, et ad agros colendos quotannis ex iis quosdam eligebat. Hebraeorum enim nemo tunc seruiebat, (nec aequum erat, cum tam multas gentes Deus illis subdidisset; quando ex istis oportuerit seruitia potius habere, quam illas ad hanc conditionem adigere) sed omnes armati maluerunt curribus et equis militare, quam in seruitute vitam agere. Chananaeis autem, quos ad ministeria abduxit, praefectos constituit quingentos et quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in se susceperunt, adeo vt eos docerent et ad varia officiorum munera instruerent, in quibus illorum opera rex egeret.

4. Porro rex in sinu Ægyptiaco multa aedificauit nauigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Asiongaber. Haec enim nunc Berenice vocatur, non procul ab Ælana vrbe; quae regio tum in Iudaeorum potestate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, classi instruendae accommoda, plurimum adiutus est, viros enim gubernatores et rerum marinarum peritos aliquammultos ei misit: quibus praecepit Solomon, vt cum dispensatoribus etiam suis in regionem Indiae (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) nauigarent, et aurum sibi afferrent. Et cum illi collegissent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reuersi sunt.

5. Feminam autem Ægypto et Æthiopiae imperitan-

σαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τἆλλα θαυμασὴν, ἀκούσαν τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ἐπιθυμίᾳ τῆς ὄψεως αὐτῆ καὶ τῶν ὁσημέραι περὶ τῶν ἐκεῖ λεγομένων πρὸς αὐτὸν ἤγαγε. πειθηναι γὰρ ὑπὸ τῆς πείρας, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς ἀκοῆς. ἦν εἰκὸς ἐσι καὶ ψευδεῖ δόξῃ συγκατατίθεσθαι καὶ μεταπεῖσαι πάλιν, ὅλη γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐπαγγέλλουσι κεῖται· θέλουσα, πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλιστα τῆς σοφίας αὐτῆ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, αὐτὴ προτείνασα καὶ λύσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα. ἦκεν οὖν εἰς Ιεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου παρασκευῆς. ἐπηγάγετο γὰρ καμήλους χρυσίου μεσὰς, καὶ ἀρωμάτων ποικίλων καὶ λίθων πολυτελῶν. ὡς δ' αὐτὴν ἀφικομένην ἡδέως ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο, τά τε ἄλλα περὶ αὐτὴν φιλότιμος ἦν, καὶ τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥαδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος θᾶττον ἢ προσεδόκα τὶς ἐπελύετο. ἥδ' ἐξεπλήσσετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος, ὅτως ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν καὶ τῆς ἀκουομένης τῇ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλιστα δ' ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τοῦτε κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους, οὐχ ἧττον δὲ τῆς διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ πολλὴν τοῦ βασιλέως καθεώρα φρόνησιν. ὑπερεξέπλητο δ' αὐτὴν ὅ, τε οἶκος Δρυμῶν ἐπικαλούμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ καὶ διακονίας, ἥτε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθὴς, καὶ τὸ μετ' ἐπιστήμης αὐτῶν περὶ τὴν διακονίαν εὐπρεπές. οὐχ ἧκιστα δὲ καὶ αἱ καθ' ἡμέραν ἐπιτελούμεναι τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ τὸ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν περὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ὑπερεθαύμαζε· καὶ καταχεῖν ὰ δυνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανερὰν ἐποίησεν αὐτὴν θαυμασιῶς διακειμένην. πρὸς γὰρ τὸν βασιλέα προήχθη λόγους εἰπεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν διάνοιαν ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἡττημένη. "πάντα μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δι' "ἀκοῆς εἰς γνῶσιν ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας παραγίνεται. τῶν "δὲ σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σαυτῷ, λέγω δὲ

tem, ſapientiae ſtudiis deditam, et caetera quoque egregiam, audita Solomonis virtute et ſapientia, ad ipſum adduxit cupido eum videndi, et quae de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia perſuaderi volens, non fama et auditione (quae, vtpote a narrantium fide pendens, falſae nonnunquam, vt fieri ſolet, opinioni aſſentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decreuit, eo praecipue animo, vt ſapientiae eius experimentum faceret; illa ei proponendo quae intelligere nequiit, rogandoque vt eadem ſibi explicata daret. Venit igitur Hieroſolyma cum magna gloria et multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro et aromatibus variis atque lapillis pretioſis onuſtos. Cum autem rex eam venientem libenter excepiſſet, et in caeteris ei obnixe ſtudebat, et argutias propoſitas intellectu facile comprehendens opinione celerius ſoluebat. Illa vero et ad Solomonis quidem ſapientiam ſtupebat, cum excellentem adeo eius praeſtantiam ea quae fama acceperat maiorem comperiſſet; praecipue vero Regiam admirabatur, cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, et nihilominus ob aedificiorum ordinationem. nam et in ea perſpectam habuit magnam regis ſapientiam. At maximam illi admirationem mouebat et domus Sylua Libani vocata, et quotidianae menſae magnificentia, et quae ad apparatum regium famulatumque ſpectabant, nec non adminiſtrorum veſtitus, atque decorum quod in miniſtrando ſcite obſeruabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quae Deo ſingulis diebus faciebant, et ſacerdotum et Leuitarum circa ea cura et diligentia. Hiſce quotidie viſis, vehementer attonita haerebat: cumque adeo ad eorum adſpectum perculſa eſſet et commota vt ſe continere amplius non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum animo affectam eſſe. eo enim proceſſit, vt cum rege ſermones fereret, quibus mentem ſuam ſpectaculis praedictis plane victam eſſe monſtrauit. "Equidem omnia, o Rex, dicebat, quae ex rumore diſ-"ſeminato ad nos perueniunt, dubitationem ſecum affe-

"τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βασιλεία σοι δι-
"δωσιν, ὡ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη πρὸς ἡμᾶς διῆλθεν· ἀλλ'
"ὅσα ἀληθὴς, πολὺ καταδεεστέραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέ-
"φηνεν ἧς ὁρῶ νῦν παρὸυσα. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πείθειν
"ἐπεχείρει μόνον· τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν πραγμάτων ὐχ ὅτως
"ἐποίει γνώριμον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὸ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς εἶναι
"συνίσησιν. ἔγωγ' οὖν, ὐδὲ τοῖς ἐπαγγελλομένοις διὰ
"πλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐπυνθανόμην πιστεύσα, πολλῷ
"πλείω τάτων ἰσόρησα. καὶ μακαρίον τε τῶν Εβραίων λαὸν
"εἶναι κρίνω, δὐλως τε τὺς σὺς καὶ φίλυς, οἳ καθ' ἡμέραν
"τῆς σῆς ἀπολαύυσιν ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι δια-
"τελῦσιν. εὐλογήσειεν ἄν τις γοῦν τὸν Θεὸν, ἀγαπήσαν-
"τα τήνδε τὴν χώραν καὶ τὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ὅτως,
"ὥστέ σε ποιῆσαι βασιλέα.

ε'. Παρασήσασα δὲ καὶ διὰ τῶν λόγων, πῶς αὐτὴν διέθηκεν ὁ βασιλεὺς, ἔτι καί τισι δωρεαῖς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ἐποίησε φανερὰν. εἴκοσι μὲν γὰρ ἀυτῷ τάλαντα ἔδωκε χρυσίυ, ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ λίθυς πολυτελεῖς. λέγυσι δ' ὅτι καὶ τὴν τῦ ὀποβαλσάμυ ῥίζαν, ἣν ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δὐσης ταύτης τῆς γυναικὸς ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δ' αὐτὴν καὶ Σολομὼν πολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιθ' ὧν κατ' ἐπιθυμίαν ἐξελέξατο. ὐδὲν γὰρ ἦν ὅ, τι δεηθεῖση λαβεῖν ὐ παρέχεν· ἀλλ' ἑτοιμώτερος ὢν αὐτὸς κατὰ τὴν οἰκείαν ἐχαρίζετο προαίρεσιν, καὶ ἅπερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίυ προϊέμενος, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασίλισσα, ὧν προειρήκαμεν τυχῦσα, καὶ μεταδῦσα πάλιν τῷ βασιλεῖ τῶν παρ' αὐτῆς, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

"runt. De tuis vero bonis, quae aut in te ſita ſunt, "ſapientia ſcilicet ac prudentia, aut quae regnum tuum "tibi ſuppeditat, non vna utique ad nos perlata eſt fa- "ma: ſed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea quam "nunc coram intueor multo minorem ad nos detulit. "nam ea quidem hoc ſolum agebat vt auribus daret, res "vero ipſas non ita pro dignitate repraeſentauit, ac eas "ex viſu ac praeſentia notas exploratasque habui. Quo "factum eſt vt ego, iis quae nunciabantur, quod multa "adeo et magna fuerint quae audieram, nequaquam cre- "dens, hiſce multo maiora conſpexerim. Porro et He- "braeorum populum felicem eſſe arbitror, et ſeruos tuos "et amicos, quibus datum eſt quotidie vultum tuum ad- "ſpicere, tuamque perpetuo audire ſapientiam. Laudan- "dus itaque eſt Deus, qui regionem hanc eiuſque inco- "las adeo dilexit, vt te regem conſtitueret.

6. Cum autem etiam verbis quam ampliſſimis oſten- diſſet quo modo eam animo affecerat rex, inſuper et muneribus mentem ſuam quam teſtatiſſimam fecit. nam ipſi donauit viginti auri talenta, et immenſam aroma- tum vim, magnique pretii lapillos. Aiunt etiam quod opobalſami radicem, quam noſtra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bo- na viciſſim multa dedit, maximeque ea quorum deſide- rio teneri viſa eſt. nihil enim, quod ipſum popoſcerat, ei negauit: ſed, cum ad dandum eſſet promptior, ſponte ſua plurima in eam conferebat, ac praeterea largiendo quaecunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem oſtendebat. Atque ita Ægyptiorum et Æthiopiae regina, ea quae diximus aſſequuta, et regi de ſuis etiam elargita, in patriam ſe recepit.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σφόδρα φιλογύναιος ἦν καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ' αὐτὸν ἤγειρεν Ἀδερ καὶ Ἱεροβοαμον. περὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κομιθέντων ἀπὸ τῆς Χρυσῆς καλουμένης γῆς λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ, καὶ ξύλων πευκίνων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα τῶ τε ναῶ καὶ τῶν βασιλείων κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων δὲ τῶν πώποτε κομισθέντων αὐτῷ τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐνεχθέντα καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερεν· ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν εἰ ἄ λεγομένοις, καὶ ταύτην ὑπὸ τῶν πιπρασκόντων τὴν πρόσηγορίαν ἐπὶ καταπλήξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἔστι παραπλήσια. ἐκεῖνα γὰρ τὴν μὲν ἰδίαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γίνεται, λευκότερα δὲ ἔστι καὶ γυαλοπλέον. τοῦτο μὲν οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης, ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ ταθμὸς τοῦ κομισθέντος αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα ἓξ· μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸν χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἀγόντων ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ ἀσπίδας τριακοσίας, ἀγούσης ἑκάστης μνᾶς χρυσίου τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ ταῦτα φέρων εἰς τὸν οἶκον τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. ὁ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκπώματα διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἑστίασιν ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσέαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. οὐδὲν γὰρ ἦν ὅτις ἀργύρου ἐπίπρασκεν ἢ πάλιν ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ

CAP. VII.

Quomodo Solomon ditescebat, et mulieres perdite deperibat: vtque Deus ira incensus contra eum excitauit Aderum et Hieroboamum. De obitu Solomonis.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quae dicitur terra, pretiosis lapillis regi et piceis lignis, lignis vsus est ad facienda cum Templi tum Regiae fulcra, et ad instrumenta musica fabricanda, et citharas et nabla, quibus Leuitae hymnos Deo canerent. Omnibus vero vnquam antea ad eum aduectis praestabant ea quae tunc temporis erant apportata, tam pulchritudine quam magnitudine. Nemo autem existimet, quod illa piceae ligna iis fuerint similia quae nunc eiusmodi esse dicuntur, et hanc a vendentibus appellationem accipiunt, vt ementibus incutiant admirationem. Illa enim non similitudine ficulnea referunt, sed candidiora sunt et splendidiora. Et hoc quidem, ne quis discrimen veraeque piceae naturam ignoret, dicere visum est; id quod manifestum facere et tempestiuum et humani ingenii officium esse duximus, cum eius, vtpote quod regi vsui fuerit, meminerimus.

2. Erat autem auri pondus quod illi quotannis proueniebat, sexcenta et sexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat a mercatoribus, neque eo quod Arabiae toparchae regesque dono illi miserant. Aurum vero conflauit, vt ex eo faceret scuta ducenta, siclos sexcentos singula pendentia. trecentosque clypeos etiam fecit, quorum singuli tres auri minas penderent. Atque haec in domo, quae Sylua Libani vocatur, reposuit. Quinimo et pocula, quibus conuiuas exciperet, ex auro et lapide pretioso summo artificio elaborata parauit; caeteraque vasa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat classis, quam rex, in mari quod vocatur Tarsicum constitutam, ad interiores gentes

Τυρσικὴν λεγομένην θαλάττην καταστήσας, ἀπάγειν εἰς τὰ ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορίαν προσέταξεν. ὧν ἐξεμπολεμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐκομίζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθιοπές τε καὶ πίθηκοι· τὸν δὲ πλοῦν ἀπιόντάς τε καὶ ἐπανερχόμενοι τρισὶν ἔτεσιν ἤνυον.

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιῆρχετο, διαθοῦσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τούς τε πανταχῆ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ παραγενέσθαι, τοῖς λεγομένοις δὶ ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλως προσεμφανίζειν τὴν περὶ αὐτὸν σπουδήν. ἔπεμπον γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀλοσυγεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλά, καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους ὅσας καὶ ῥώμη καὶ κάλλει τὴν τῶ βασιλέως ὄψιν εὖ διαθήσειν ἐπελέγετο· ὥστε τοῖς ἄσιν αὐτῷ πρότερον ἅρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προσθέντα ποιῆσαι τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις περισσοτέρους, ἦν γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις, ὑπῆρχε γὰρ αὐτῷ δισμύριοι ἵπποι. ἤσκηντο δ' ἄρα πρὸς εὐμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκπρεπεστέρας ἄλλας εἶναι συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρας, ἀλλὰ καλλίστας τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀπαραμίλλητον αὐτῶν εἶναι τὴν ὀξύτητα. ἐπεκόσμουν δ' αὐτὰς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ἐπιτερπεστάτῃ, τὸ δὲ ὕψος ὄντες περίοπτοι, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίσας μὲν καθειμένους χαίτας, ἐνδεδυμένοι δὲ χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. ψῆγμα δὲ χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπέσπηθον ταῖς κόμαις, ὡς στίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῆς αὐγῆς τῶ χρυσίῳ πρὸς τὸν ἥλιον ἀνταναπλωμένης. τούτων περὶ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἅρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λευκὴν ἠμφιεσμένος ἐσθῆτα, πρὸς ἕω ἔθος εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δὲ χωρίον τι ἀπὸ δύο σταδίων Ἱεροσολύμων, ὃ καλεῖται μὲν Ἠθάμ, παραδείσους δὲ καὶ πα-

omne genus merces asportare iussit. quibus commutatis aurum et argentum regi afferebatur, multumque eboris, et Æthiopes in mancipia, et simiae. atque nauigatione, dum iret rediretque classis, triennium absumptum erat.

3. Famae autem celebritas, quae de Solomonis virtute et sapientia increbruit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo vt qui vbique essent reges, sermonibus vtpote fidem superantibus haud credentes, eius in conspectum prodeundi desiderio flagrarint, magnisque muneribus sui in ipsum studii testimonium dederint. ipsi enim mittebant vasa aurea et argentea, et vestes purpureas, et varia aromatum genera, et equos curruque; et mulos ad farcinas vehendas, quos robore et pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos esse ferebatur: adeo vt, si curribus et equis, quos ante habuerat, accenserentur qui missi erant, curruum quidem numerum quadringentis et amplius auctiorem effecerint, prius enim ipsi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante habebat equorum viginti millia. Isti autem vt et forma et celeritate praestarent exercitati erant, adeo vt nec alii formosiores darentur aut velociores qui cum iis conferri possent, sed et pulcherrimi omnium conspicerentur, caeteroque pernicitate superarent. His autem decus non mediocre adiiciebant etiam ii qui eos conscenderunt, primum quidem iuuentute florentes oculis gratissima, deinde statura conspicui et supra reliquos multum eminentes, promissa caesarie compti, Tyriaeque purpurae tunicis induti. ad haec scobem auream capillis quotidie inspergebant, ita vt capita ipsis radiarent, fulgore auri ad solem repercusso. His stipatus rex armatis et arcubus instructis, ipse curru gestatus et veste candenti amictus prima luce solebat vrbe egredi. erat vtique locus quidam duobus schoenis ab Hierosolymis dissitus, qui Etham vocabatur, hortis et aquarum laticibus

μάτων ἐπιῤῥοίαις ἐπιτερπὲς ὁμῶ καὶ πλήσιον, εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους αἰωρέμενος ἐποιεῖτο.

δ'. Θεία δὲ περὶ πάντα χρώμενος ἐπινοία τε καὶ σπουδῇ, καὶ λίαν ὢν Φιλόκαλος, οὐδὲ τῶν ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ἱεροσόλυμα βασίλειον ὅσαι λίθῳ κατέῤῥωσε μέλανι, πρός τε τὸ ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα τῆς πλήτης καὶ τῆς ἡγεμονίας. διαμερίσας δὲ τὰ ἄρματα καὶ διατάξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν περὶ αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις ταύτας ἁρμάτων προσηγόρευσε. τῇ δ' ἀργυρίᾳ τοσοῦτον ἐποίησε πλῆθος ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ βασιλεὺς, ὅσον ἦν καὶ τῶν λίθων καὶ τῶν κεδρίνων ξύλων, ἃ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων πληθύει τὰ τῆς Ἰουδαίας πιδία. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγύπτῳ κομίζουσιν αὐτῷ πιπράσκειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίῳ· αὐτός τε τοῖς τῆς Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτούς.

ε'. Γενόμενος δὲ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τῶν πρὸ αὐτοῦ τὴν Ἑβραίων ἀρχὴν ἐσχηκότων, οὐκ ἐπέμεινε τούτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλὰ, καταλιπὼν τὴν τῶν πατρίων ἐθισμῶν φυλακὴν, ἐκ εἰς ὅμοιον οἷς προεισήκαμεν αὐτῷ τέλος κατέστρεψεν. εἰς δὲ γυναῖκας ἐκμανὴς καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, ὁ τοῖς ἐπιχωρίοις μόναις ἠρέσκετο, πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Ἀμμανίτιδας καὶ Ἰδουμαίας, παρέβη μὲν τοὺς Μωϋσέως νόμους, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν τοῖς ἐκ ὁμοφύλοις, τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεοὺς, τοῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ ὑπειδόμενος τοῦ νομοθέτου καὶ προειπόντος μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐπιπλακέντες ἔθεσι τῶν πατρίων ἀποστῶσι, μηδὲ τοὺς ἐκείνων σέβωνται θεοὺς, παρέντες τὰ μᾶν τὸν ἴδιον. ἀλλὰ τούτων μὲν κατημέλησεν, ὑπενεχθεὶς

amoenus simul et copiosus. in hunc sublime vectus subinde proficiscebatur.

4. Cum autem summa solertia et diligentia in omnibus vteretur et elegantiarum valde studiosus esset, ne viarum quidem curam insuper habuit, sed et harum quotquot Hierosolyma regiae sedem ducebant nigro lapide constrauit, tum vt vltro citroque commeantibus itu facilis esset via, tum vt diuitiarum et imperii magnificentiam ostenderet. Curribus vero distributis dispositisque, vt singulis ciuitatibus certus eorum numerus esset, ipse quidem paucos apud se habuit: istas autem vrbes curruum ciuitates appellauit. Fecit etiam rex vt argenti Hierosolymis non minor foret copia quam et lapidum; cedrisque Iudaeae campos, vbi antea non visebantur, haud secus ac sycomoris compleuit. Quin et mercatoribus Ægypti res inde deferentibus praecepit, vt ipsi currus cum duobus equis addiceretur sexcentis drachmis argenteis; et ipse eos Syriae regibus et Transeuphratensibus mittebat.

5. Cum autem exstitisset omnium regum glorioſissimus Deoque chariſſimus, et prudentia et diuitiis omnes superasset, qui ante illum Hebraeorum imperium tenuerant, in iisdem ad extremum non permansit: sed, a patriis moribus et institutis desciscendo, haud conuenienter iis, quae iam memorauimus, vitam finiuit. nam insano feminarum amore exardescens, rebusque venereis intemperanter vsus, indigenarum consuetudine non acquiescebat, sed et multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias et Tyrias et Ammanitidas et Idumaeas, leges Moysis violauit, qui cauebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio iungeretur, coepitque illorum deorum cultui addici, vxoribus suoque in illas amori plus iusto obsequens. id quod ipse legislator suspectum habuerat, adeoque praemonuerat vxores ab alienis regionibus non esse accipiendas, ne externis ritibus impliciti a patriis deficerent, et ad illarum deos colendos pellicerentur, sui Dei

εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγαγόμενος δὲ γυναῖκας ἀρχόντων καὶ διασήμων θυγατέρας ἑπτακοσίας τὸν ἀριθμὸν, καὶ παλλακὰς τριακοσίας, πρὸς δὲ ταύταις καὶ τὴν τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, εὐθὺς μὲν ἐκφατεῖτο πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνων· καὶ τῆς εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐταῖς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐτᾶς πάτριον ἦν. προβαινούσης δὲ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὸν χρόνον ἀσθενοῦντος αὐτέχειν πρὸς τὴν μνήμην τῶν ἐπιχωρίων ἐπιτηδευμάτων, ἔτι μᾶλλον τοῖς ἰδίοις μὲν Θεοῖς κατωλιγώρησε, τὰς δὲ τῶν γαμηθεισῶν ἐπεισάκτων τιμὰς διετέλει. καὶ πρὸ τούτων δὲ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι περὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτε τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναστήματι, καὶ τῶν λεόντων τῶν περὶ τὸν θρόνον τὸν ἴδιον, οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ὅν ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς τὸν πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνου δόξαν, ἣν αὐτῷ συνέβη καταλιπεῖν διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, οὐ μιμησάμενος αὐτὸν, καὶ ταῦτα δὶς αὐτῷ τῷ Θεῷ κατὰ τὰς ὕπνους φανέντος, καὶ τὸν πατέρα μιμεῖσθαι παραινέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἦκεν οὖν εὐθὺς ὁ προφήτης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεμφθεὶς, ἵνα λανθάνειν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς παρανομήμασι λέγων, ἔτ' ἐπὶ πολὺ χαιρήσειν τοῖς πραττομένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν οὐκ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυΐδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο διάδοχον ποιήσειν ἐκείνου· τελευτήσαντος δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ταῦτα διαθήσειν, οὐχ ἅπαντα μὲν τὸν λαὸν ἀποσήσας αὐτοῦ, δέκα μὲν φυλὰς παραδοὺς αὐτοῦ τῷ δούλῳ, δύο δὲ μόνας καταλιπὼν τῷ υἱωνῷ τοῦ Δαυΐδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸν Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔχειν ἐβουλήθη.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς συνεχύθη, πάντων αὐτῷ χεδὸν τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων πονηράν. οὐ πολὺς δὲ

honore ſpreto iacente et neglecto. ſed iſtis quidem animum non aduertit Solomon, inſanae voluptatis illecebris captus. Cum vero, praeter Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, vxores habuiſſet numero ſeptingentas et concubinas trecentas, ſtatim in earum poteſtatem conceſſit, vt eadem, quae illae, facere non recuſauerit: eoque ventum eſt, vt, ad dandum ſuae erga ipſas beneuolentiae magnique amoris indicium, in patrios illarum mores tranſire neceſſe habuerit. Ætate autem ingraueſcente, et ratione inde debiliore facta quam vt gentilia inſtituta in memoriam reuocare potuerit, magis adhuc Deum quidem ſuum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiae inuexerant, cultu perſeuerauit. Quin et antea contigit vt offenderet et in legis praeceptis obſeruandis laberetur, quando boum aeneorum ſimulacra fecit mari ſubtus attollendo, et leonum effigies ſuum circa ſolium (neque enim iſtas facere licitum erat) fabricari curauit. Cum autem patrem pulcherrimum et familiare virtutis exemplum habuerit, gloriaeque illius haereditatem, quam ipſi datum erat in pietatis praemium relinquere, ille tamen eius veſtigiis non inſliterit, idque poſtquam ei Deus in ſomnis ſemel atque iterum apparuerat, praeceperatque vt patris mores imitaretur, non ſine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque ſtatim poſthaec vates accedit a Deo miſſus, ipſum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque vt diu iſtis factis non laetaretur denuncians; verum vt illi quidem dum viueret non eriperetur regnum, quod Dauidi patri promiſiſſet Deus, ſe facturum eſſe vt ille ei in imperio ſuccederet: cum vero moreretur, iſtud mali illaturum eſſe filio, non tamen vt populum quidem vniuerſum ab eo ſecedere faceret, ſed vt decem quidem tribus ſeruo illius traderet, duas vero ſolas nepoti Dauidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, et vrbis Hieroſolymorum, vbi Templum habere voluit.

6. Solomoni his auditis obortus eſt dolor, animoque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis ſuis, quae illum cunctorum exiſtimatione beatum reddiderant, in peius

διῆλθε χρόνος ἀφ' ἧς κατήγγειλεν ὁ προφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πολέμιον ἐπ' αὐτὸν εὐθὺς ἤγειρεν ὁ Θεὸς, Ἀδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. παῖς ἦν, Ἰδουμαῖος γένος, ἐκ βασιλικῶν σπερμάτων. καταφρονήσαντος δὲ τὴν Ἰδουμαίαν Ἰωάβου τοῦ Δαυΐδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ καὶ φέρειν ὅπλα δυναμένους διαφθείραντος μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦκε πρὸς τὸν Φαραῶνα τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ δὲ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἰκόν τε αὐτῷ δίδωσι καὶ χώραν εἰς διατροφήν· καὶ γενόμενον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι πρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα Θαφίνην. ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ γενόμενος τοῖς τοῦ βασιλέως παισὶ συνανετράφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυΐδου θάνατον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸν Ἰωάβου, προσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραῶνος ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ δὲ βασιλέως ἀνακρίναντος, τίνος ἕνδειαν ὢν ἢ τί παθὼν ἐσπούδακε καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν πολλάκις καὶ παρακαλῶν, τότε μὲν ἀπέθετο. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς προειρημένας παρανομίας καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, συγχωρήσαντος Φαραῶνος ὁ Ἀδερος ἦκεν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν ἀποσῆσαι τοῦ Σολομῶνος, κατεῖχετο γὰρ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ ἐκ ἦν ἐλεύθερος δι' αὐτὰς ἐδ' ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δ' ἐκεῖ τινὶ Ρααζάρῳ μὲν τοὔνομα, τὸν δὲ τῆς Σωφήνης ἀποδεδρακότι βασιλέα Ἀδραάζαρον δεσπότην ὄντα, καὶ ληστεύοντι τὴν χώραν εἰς φιλίαν αὐτῷ συνάψας, ἔχοντι περὶ αὐτὸν σῖφος ληστικὸν, ἀναβαίνει, καὶ καταχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν βασιλεὺς αὐτῆς ἀποδείκνυται· καὶ κατατρέχων τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν, ἐποίει κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶνος ἔτι ζῶντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ Ἀδέρου συνέβαινε πάσχειν τοὺς Ἑβραίους.

ζ'. Ἐπιτίθεται δὲ Σολομῶνι καὶ τῶν ὁμοφύλων τις Ἱεροβόαμος, υἱὸς Ναβαταίου, κατὰ προφητείαν πάλαι γενο-

mutatis. Verum non ita multum temporis interim fuit, ex quo vates quae euentura erant illi nunciarat, dum aduersarium ei Deus fuscitauit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiae interceſſerant huiuſmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumaeus, de regio ſanguine. Cum vero Ioabus copiarum Dauidis praefectus Idumaeam ſubegiſſet, atque adultos omnes et qui arma ferre poterant ſex menſium ſpatio peremiſſet, fuga elapſus ad Pharaonem regem Ægypti ſe contulit. Ille autem, cum ipſum benigne excepiſſet, et domum ei dedit et agrum vnde viueret; et poſtquam adoleuit valde eum dilexit, ita vt coniugis ſuae ſororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium ſuſtulit, qui vna cum regis liberis erat educatus. At poſtquam apud Ægyptios intellexit Dauiden mortuum eſſe pariterque Ioabum, Pharaone adito ab eo petiit vt in patriam reuertere ipſi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re apud ſe egens quaue iniuria affectus ipſum relinquere cuperet, cum ſaepius ipſi importune inſiſteret multumque eum obſecraret, tunc quidem non dimiſſus eſt. illo autem tempore cum iam res Solomonis labare et affligi coeperant, ob peccata ante dicta et Dei propter illa indignationem, permiſſu Pharaonis Idumaeam repetebat Aderus. et cum eam fruſtra ad defectionem a Solomone ſolicitaſſet, nam multis praeſidiis obſepta erat, adeo vt impune res nouas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam tranſiit. Illic vero obuiam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino ſuo aufugerat et regionem latrociniis vexabat, iunctus ei amicitiae foedere, qui latronum manu ſtipatus erat, ſurſum progreditur, eaque Syriae parte occupata, rex eius declaratur: et excurſionibus in Iſraëlitarum ditionem factis, dum adhuc in viuis eſſet Solomon, eam infeſtabat et diripiebat. Atque iſtiuſmodi quidem Hebraeis ex Adero accidit calamitas.

7. Ad haec autem eiuſdem gentis homo, Hieroboamus Nabataei filius, Solomonem adoritur, ad bene ſpe-

μένην αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῇ μητρὶ παιδευόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον καὶ τολμηρὸν Σολομῶνος ὄντα τὸ φρόνημα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτε τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸν κύκλον περιέβαλεν. ὅτως δὲ τῶν ἔργων προενόησεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἐπὶ τῆς Ἰωσήπου φυλῆς ἔδωκεν. ἀπιόντι δὲ τῷ Ἱεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν Σιλὼ, Ἀχίας δὲ ὄνομα. καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγεν ἐκ τῆς ὁδοῦ μικρὸν ἀπονεύσας εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ παρῆν μηδὲ εἷς ἄλλος· σχίσας δ' εἰς δώδεκα φάσῃ τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τὸν Ἱεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, προειπών, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σχίσας τὴν Σο-"λομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτου, διὰ τὴν πρὸς "Δαυΐδην γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν φυλὴν καὶ τὴν "ἐξῆς αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα, Σολομῶνος εἰς αὐτὸν "ἐξαμαρτόντος, καὶ ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς ἃ-"τὸν ἐκδεδωκότος. εἰδὼς ἂν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν μετατίθη-"τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀπὸ Σολομῶνος ὁ Θεὸς, δίκαιος ἔσο, καὶ "φύλαττε τὰ νόμιμα, προκειμένου σοι τῆς εὐσεβείας καὶ "τῆς πρὸς Θεὸν τιμῆς ἆθλα μεγίστου τῶν ἁπάντων, γενήσε-"σθαι τηλικοῦτον, ἡλίκον οἶδα Δαυΐδην γενόμενον.

η'. Ἐπαρθεὶς οὖν τοῖς τοῦ προφήτου λόγοις ὁ Ἱεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, ἀκ ῥέμα. γενόμενος δὲ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Ἀχίου δεδηλωμένων, ἀναπείθειν ἐπεχείρει τὸν λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶνος, καὶ κινεῖν καὶ πράττειν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Σολομὼν ἐζήτει συλλαβὼν αὐτὸν ἀνελεῖν. Φθάσας δὲ τοῦτο γνῶναι Ἱεροβόαμος, πρὸς Σούσακον φεύγει τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μέχρι τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μένας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ τῆ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη

randum de rebus adductus prophetae oraculo ſibi olim edito. Is, a patre puer relictus, a matre educatus erat: quem cum Solomon animaduertiſſet forti magnoque animo praeditum, murorum ſtructurae eum praefecit, quando Hieroſolyma moenibus cingebat. Opera autem tam bene curauit, vt rex eum approbaret laudaretque, eique in praemium daret praefecturam tribus Ioſephi. Cum vero Hieroboamus ſub idem fere tempus Hieroſolymis forte egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum ſalutaſſet, e via paululum deflexus ſecum in agrum quendam abduxit, vbi nemo praeterea aderat: ſciſſoque in duodecim fruſta pallio, quo ipſe erat amictus, iuſſit Hieroboamum decem inde ſumere, praefatus, "Deum iſta velle vt ſibi caperet, ſciſſoque Solomo-"nis imperio, filio quidem eius, quod illi ſe ita facturum "eſſe promiſiſſet Dauidi, tribum vnam cum altera ei fini-"tima daturum eſſe, tibi vero decem, quod Solomon in "eum grauiter deliquiſſet, qui mulieribus et diis earum "totum ſe dedidit. Quare cum tibi exploratum ſit, cur "Deus animi ſui ſententiam de Solomone mutauerit, fac "iuſtitiam colas, legiſque inſtituta conſerues, praeſertim "cum ob pietatem ac religionem praemium omnium ma-"ximum tibi ſit propoſitum; nimirum vt eo colloceris di-"gnitatis faſtigio, ad quod Dauiden noſti ſuiſſe proue-"ctum.

8. Hieroboamus itaque, iuuenis natura feruidus et magnarum rerum appetens, his vatis ſermonibus elatus, non quieſcebat. Cum vero ad praefecturam ſe contuliſſet, eique in memoriam veniſſent quae Achias ipſi declarauerat, illico coepit populum ſolicitare vt a Solomone deficerent, et res nouas moliri, idque demum agere vt principatus ipſi cederet. Solomon autem, eius voluntate et inſidiis intellectis, eum quaerebat vt comprehenſum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc reſciuiſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo vſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt vt nihil mali ab ipſo pateretur, ſed vt regno

γηραιὸς ὢν, βασιλεύσας μὲν ὀγδοήκοντα ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα τέσσαρα. θάπτεται δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις ἅπαντας ὑπερβαλὼν εὐδαιμονίᾳ τε καὶ πλούτῳ καὶ Φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μὴ ὅσα γε πρὸς γῆρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι' αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διασαφῆσαι.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τῷ παιδὶ αὐτοῦ τῷ Ροβοάμῳ, τῶν δέκα Φυλῶν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Σολομῶνος τελευτὴν, διαδεξαμένου τὸ παιδὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Ἀμμανίτιδος ὑπῆρχεν αὐτῷ γεγονὼς, Νοομᾶς τοὔνομα, πέμψαντες εὐθὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τῶν ὄχλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ἱεροβόαμον. ἀφικομένου δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ροβόαμος εἰς αὐτὴν παρεγίνετο. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτῷ ἐκεῖσε συνελθοῦσι τοῖς Ἰσραηλίταις ἀποδείξαι αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵτε ἄρχοντες αὐτῷ τοῦ λαοῦ καὶ Ἱεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ γενέσθαι χρηστότερον τοῦ πατρός· βαρὺν γὰρ ὑπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. συνίστεροι δὲ ἔσεσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ διὰ τὸν φόβον. ὁ δὲ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν ἀξιοῦσιν, ὕποπτος μὲν εὐθὺς γίνεται, μὴ παραχρῆμα ἐπινεύσας αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡδονήν· πρόχειρον γὰρ ἡξίουν εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τοῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι τοῦ μὴ παραυτίκα ἀπειπεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι.

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, ποδαπὴν δεῖ ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅτε εἰκὸς τοὺς εὐνοῦς καὶ φύσιν ὄχλου

etiam seruaretur. Solomon autem iam admodum senex vita decedit, cum regnasset quidem per annos octoginta, vixisset autem nonaginta quatuor: sepeliturque Hierosolymis, omnium regum felicissimus et opulentissimus atque prudentissimus, exceptis iis in quibus iam senescens peccauerit, a mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quae inde consequuta sunt et Hebraeos afflixerunt, visum est mihi alio tempore narrationem facere.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, a Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

CÆterum post mortem Solomonis, filio eius Roboamo in regnum succedente, qui ex muliere Ammanitide Nooma nomine ei natus erat, populi principes, nunciis statim in Ægyptum missis, Hieroboamum reuocabant. Cum autem ad eos in vrbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. ipsi enim placuerat, Israëlitis, qui eo conuenerant, semet regem ostendere. Eum ergo adeuntes principes populi simul et Hieroboamus, supplici voce rogarunt, vt aliquid de seruitio illis remitteret, et patre suo clementior esse vellet: ipsos enim graue sub eo iugum pertulisse. fore autem vt eos sibi magis beneuolos habeat, libentiusque ei seruituros, si mitius illos tractet potius quam metu coërceat. Ille vero, cum dixisset se post triduum iis quae postularunt responsurum, statim quidem in suspicionem venit, quod sine mora votis eorum non annuisset: nam ingenium hominum, praesertim in adolescentia, ad benignitatem et humanitatem procliue esse censebant. bonae tamen spei aliquid subesse videbatur, quod ea de re consultauerit et non e vestigio repulsam dederit.

2. Ille autem, conuocatis paternis amicis, eos in consilium adhibuit de responso quod populo dari oporteret. atque isti, id quos viros ipsi beneuolos vulgique indo-

εἰδότας, παρῄνουν αὐτῷ Φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ κατὰ βασιλείας ὄγκον· χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ προσηνὲς καὶ τὸ παρὰ μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὴν ἅτως καὶ συμφέρουσαν ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μὴ, πρός γε τὸν τότε καιρὸν ὅτε δεῖ γενέσθαι βασιλέα, γνώμην ἀπεφαίνη, τοῦ Θεοῦ ποιήσαντος οἶμαι κατακριθῆναι τὸ συμφέρον ὑπ' αὐτοῦ. καλέσας δὲ τὰ μειράκια τὰ συντεθραμμένα καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπὼν, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τάδε, ἅτε γὰρ ἡ νεότης ἅτε ὁ Θεὸς ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρῄνεσαν ἀποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· "τὸν βρα-"χύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος εἶναι "παχύτερον, καὶ εἰ σκληρουχίας ἐπειράθησαν ἐκείνου πο-"λὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν δυσκόλου, καὶ εἰ μά-"στιξιν αὐτοὺς ἐνεθέτει σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν αὐτὸν "προσδοκᾶν." τούτοις ἡδεῖς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας προσήκειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν, ὡς συνῆλθεν ἀκουσόμενον τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος καὶ τι λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ βασιλέως ἐσπουδακότος, οἰομένου δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων ἀπεκρίνετο. ταῦτα δ' ἐπράττετο κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληγέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ἐπὶ πείρᾳ τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες ἐκβοήσαντες, "οὐκέτι οὐδὲν αὐτοῖς εἶναι "συγγενὲς πρὸς Δαυΐδην καὶ τὸν ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκεῖνον, "ἔφασαν, τὴν ἡμέραν· παραχωρεῖν δ' αὐτῷ μόνον τοῦ "ναοῦ ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. ἅτως δ' ἔχον πικρῶς καὶ τὴν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῶν φόρων Ἀδώραμον, ἵνα καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δύσκολον ἦν ἐν αὐτοῖς, ποιή-

lis gnaros facere verisimile erat, ei suaserunt vt populo se humanum praeberet comiterque illos alloqueretur, et se aliquanto magis demitteret quam fert fastus regius: ea enim via capturum esse multitudinis fauorem, cum ita natura comparatum sit, vt subditi nihil adeo ament, ac vt reges illis benignos et fere pares se praestent. At is vtilem adeo sententiam et forsan in omne tempus profuturam, sin minus, tum certe cum regem fieri oporteret, auersatus est; Deo, vt puto, id agente, vt istud condemnaret et reiiceret quod maxime ad rem suam faceret: accitisque iuuenibus, qui cum eo educati erant, illisque exposito quod senes ei dederant consilio, iussit proferre quid ipsis facto opus esse videretur. Illi autem, quia nec per aetatem poterant, nec Deus sinebat meliora cernere, suaserunt vt populo ita responderet; "suorum digitorum "minimum crassiorem esse quam sui patris medium corpo-"ris truncum; quod si seruitutis duritatem sub illo experti "fuerint, multo magis experiundo illum durum diffici-"lemque sentient; ac si ille in eos scuticis animaduerterit, exspectandum vt ipse scorpiis animaduertat." His delectatus rex, ratusque imperii dignitatem decere eiusmodi responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, cunctis exspectatione suspensis, omnique studio agentibus vt verba regis audirent, existimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum esse, neglecto amicorum consilio ex iuuenum sententia respondit. Haec vero non sine Dei voluntate gerebantur, vt euentus illa comprobaret, quae praedixerat Achias.

3. Istis autem verbis veluti ferro percussi, dictisque haud secus ac experiundo grauiter affecti ad indignationem adducti sunt, vnoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil affinitatis esse cum Dauide eiusque progenie." adiectoque, "se illi solum cedere Tem-"plo quod pater ipsius exstruxerat," eum relicturos esse minati sunt. Atque adeo erant exacerbati et iracundia eo vsque exarserunt, vt cum ad eos misisset rex Adoranum tributis praefectum, qui saeuientes mitigaret, et

σιεν μαλακωτέρους, ἠχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τῦτ' ἰδὼν Ροβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτειναν αὐτῦ τὸ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινὸν, ἐπιβὰς εὐθὺς ἐπὶ ἅρματος, ἔφυγεν εἰς Ιεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ιύδα Φυλὴ καὶ ἡ Βενιαμίτις χειροτονῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυΐδυ παίδων ἀποστὰν, τὸν Ιεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ροβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο Φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἵός τε ἦν, λαβὼν ὀκτωκαίδεκα παρ' αὐτῶν στρατῦ μυριάδας ἐπιλέκτυς, ἐξελθεῖν ἐπὶ τὸν Ιεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δυλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τῦ Θεῦ διὰ τὸ προφήτυ ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. ἐ γὰρ εἶναι δίκαιον τὺς ὁμοφύλυς πολεμεῖν, ἔτος ἔλεγε, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν τῦ Θεῦ προαίρεσιν τῆς τῦ πλήθυς ἀποστάσεως γεγενημένης· ἠκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δὲ πρῶτον ὅσα Ιεροβόαμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δὲ τύτων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ροβοάμυ τῦ τῶν δύο Φυλῶν βασιλέως γεγενημένα δηλώσομεν. Φυλαχθείη γὰρ ἂν ἕτως ἄχρι παντὸς τῆς ἱστορίας τὸ εὔτακτον.

δ'. Ο τοίνυν Ιεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν Σικίμῃ πόλει, ἐν ταύτῃ τὴν δίαιταν εἶχε· κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν Φανυὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' ὀ πολὺ δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς ἐνίστασθαι μελλύσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν εἰς Ιεροσόλυμα πορευθέντι καὶ ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν διαγαγεῖν, μετανοῆσαν ἴσως καὶ δελεασθὲν ὑπὸ τῦ ναῦ καὶ τῆς θρησκείας τῆς ἐν αὐτῷ τῦ Θεῦ, καταλείψει μὲν αὐτὸν, προχωρήσει δὲ τῷ πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ κινδυνεύσει τύτυ γενομένυ τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶταί τι τοιῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκυς τοσύτυς, ἕνα μὲν ἐν Βεθήλῃ πόλει, τὸν ἕτερον δὲ ἐν Δάνῃ, ἣ δέ ἐστι πρὸς ταῖς πηγαῖς τῦ μικρῦ Ιορδάνυ, τίθησι τὰς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἐν ταῖς προει-

veniam dictis impetrando, si quid in illis iuueniliter temerarium fuerit et submorosum, redderet placatiores, vt cum iis ageret non sustinuerunt, sed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidisset Roboamus, et existimasset se iisdem lapidibus peti quibus imperii sui ministrum populus interemerat, veritus ne reuera id mali pateretur, illico curru conscenso Hierosolyma se fuga recipit. Et quidem Iudae tribus atque altera Beniamitica regem eum constituere: caetera vero multitudo, iam inde a Dauidis stirpe alienata, summae rei praefecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas sibi obtemperantes habuit, concione aduocata, cum ex earum exercitu hominum centum et octoginta millia lectorum sibi assumpsisset, proficisci parabat contra Hieroboamum populumque, vt eos armorum vi sibi seruire cogeret. Verum a Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim submonebat haud fas esse vt qui ex eadem gente bellum iis inferrent, praesertim cum auctore Deo facta fuerit haec populi secessio) non iam cum copiis egressus est. Mihi autem nunc statutum est prius narrare quae gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas a Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiae ordo conseruabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam sibi construxisset in ciuitate Sicima, in ea habitauit; atque aliam insuper sibi aedificari curauit in vrbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum gentis sacrum instaret, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma vt Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore vt fortasse poenitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo diuini apparatu capti, ipsum relinquerent et ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitae discrimen adducerentur, tale quid excogitauit. Cum duas vitulas ex auro conflauisset, illisque duo delubra exstruxisset; vnum quidem in vrbe Bethela, alterum vero in Dane (haec autem est apud fontes Iordanis minoris) vitulas in vtroque vrbium praedictarum delubro posuit: cumque x. tribus, quibus

μέναις πόλεσι ναΐσκων· καὶ συγκαλέσας τὰς δέκα Φυλὰς ἂν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τάτας ποιησάμενος τὰς λόγους. "Ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τᾶτο, ὅτι "πᾶς τόπος ἔχει τὸν Θεὸν, καὶ ἀκ ἔστιν ἐν ἀποδεδειγμένοις "χωρίοις ἐν ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ πανταχᾶ τε ἀκάει καὶ τὰς "θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν ἔμοι δοκεῖ νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς "εἰς Ιεροσόλυμα πορευθέντας εἰς τὴν τῶν ἐχθρῶν πόλιν μα- "κρὰν ὄτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄνθρωπος γὰρ κατεσκεύασε "τὸν ναόν· πεποίηκα δὲ κἀγὼ δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπ- "νύμους τῷ Θεῷ, καὶ τὴν μὲν ἐν Βεθήλῃ πόλει καθιέρωσα, "τὴν δὲ ἐν Δάνῃ, ὅπως ὑμῶν οἱ τάτων ἔγγιστα τῶν πόλεων "κατοικημένοι προσκυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τὸν "Θεόν. ἀποδείξω δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευί- "τας, ἵνα μὴ χρείαν ἔχητε τῆς Λευΐτιδος Φυλῆς καὶ τῶν Ἀα- "ρῶνος υἱῶν. ἀλλ' ὁ βυλόμενος ὑμῶν ἱερεὺς εἶναι, προσεκ- "κάτω μόχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τὸν πρῶτον ἱερέα "Φασὶν Ἀαρῶνα πεποιηκέναι." τᾶτ' εἰπὼν, ἐξηπάτησε τὸν λαὸν, καὶ τῆς πατρῴας θρησκείας ἀποσάντας ἐποίησε παρ- βῆναι τὰς νόμους. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τᾶτο τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τῷ πολέμῳ κρατηθέντας ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων αἰχμα- λωσίᾳ περιπεσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ χώραν δηλώ- σομεν.

ε'. Ενιαύσιος δὲ τῆς ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βυλόμενος καὶ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ ταύτην ἀγαγεῖν, ὥσπερ ἐώρταζον καὶ αἱ δύο Φυλαὶ ἐν Ιεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τῆς δαμάλεως, γενόμενος δ' αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τὸν βω- μὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δ' ἐπιφέ- ρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τῷ λαῷ παν- τὸς, παραγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ιεροσολύμων προφήτης, Ιαδὼν ὄνομα, τῷ Θεῷ πέμψαντος· ὃς σαθεὶς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τῷ βασιλέως ἀκάοντος, εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυ- σιαστήριον ποιάμενος τὸς λόγους. "ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προφή- "γει ἐκ τῷ Δαυΐδε γένους, Ιωσίαν ὄνομα, ὃς ἐπὶ σῷ θύσει "τὰς ψευδοϊερεῖς τὰς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γενησομένους, καὶ

ipſe praeerat, conuocaſſet, pro concione in hunc modum eas eſt alloquutus. "Viri populares, vos hoc non neſcire "arbitror, quod omnis locus habeat Deum, eiuſque prae- "ſentia nullo loco definito includatur, ſed vbique preces "exaudiat et cultores ſuos benigne reſpiciat. quod cum ita "ſit, mihi non placet vos nunc vrgere, vt, longo adeo "itinere, Hieroſolyma, vrbem hoſtilem, contendatis re- "ligionis ergo. Homo enim Templum illud ſtatuit: et "ego feci duas vitulas aureas Deo cognomines; et vnam "quidem in vrbe Bethela dedicaui, alteram Dane, vt veſtrum "quicunque loca earum vtrique proxima habitetis eo ſe "conferant ad Deum colendum. Vobis autem quoſdam "ex vobiſmet ipſis ſacerdotes creabo et Leuitas, ne quid "Leuiticam tribum et Aaronis progeniem deſideretis. Igi- "tur cuicunque veſtrum in animo eſt ſacerdotem fieri, of- "ferat vitulum Deo et arietem: id quod aiunt primum ſa- "cerdotem Aaronem feciſſe." His verbis populum decepit; auctorque erat vt a patria religione diſcedendo contra leges facerent. Hebraeis hoc caput et origo malorum exſtitit, atque vt bello ab alienigenis deuicti in captiuitatem inciderent. Sed haec quidem ſuo loco narrabimus.

5. Septimo menſe, cum iam immineret feſtiua ſolennitas, volens et ipſe eam apud Bethelam celebrare, ſicut a duabus tribubus Hieroſolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exſtruit, ipſe vero pontifex factus cum ſuis ſacerdotibus ad illud adſcendit. At cum in eo eſſet, vt victimas et ſolida ſacrificia in conſpectu totius populi aræ admoueret, ipſi ex Hieroſolymis iuſſu Dei vates ſuperuenit, Iadon nomine: qui in media turba conſtitutus haec rege audiente loquutus eſt, ſermone ad altare verſo: "Hoc "tibi praedicit Deus, fore vt naſcatur quidam de genere "Dauidis, Ioſias nomine, qui ſuper te mactabit iſtius aeui "falſos ſacerdotes, ac praeterea horum impoſtorum et de- "ceptorum atque impiorum oſſa ſuper te cremabit. Imo

"τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τύτων καὶ ἀπατεώνων καὶ ἀστέων
"ἐπὶ σῇ καύσει. ἵνα μέντοιγε πιστεύσωσιν ὅτοι τοῦθ' ὅτως
"ἔξειν, σημεῖον αὐτοῖς προσερῶ γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ
"θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτῷ πιμελὴ
"τῶν ἱερείων ἐπὶ γῆν χυθήσεται." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προ-
φήτυ, παροξυνθεὶς ὁ Ιεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κε-
λεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκτεταμένη δ' ἡ χεὶρ εὐθὺς παρε-
θη, καὶ ἐκ ἔτι ἴσχυσεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀναγαγεῖν, ἀλ-
λὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐῤῥάγη δὲ
καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατηνέχθη πάντα ἀπ' αὐτῦ, κα-
θὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον
καὶ θείαν ἔχοντα πρόγνωσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι
τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτῷ. καὶ ὁ μὴ ἀπο-
τευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῷ παραχρῆν. ὁ δὲ, τῆς χειρὸς τὴν
κατὰ Φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην
παρεκάλει δειπνῆσαι παρ' αὐτῷ. Ιαδὼν δὲ ἔφη, "ἔχυσι-
"μένειν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, ὐδὲ γεύσασθαι ἄρτυ καὶ ὕ-
"τος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τῦτο γὰρ αὐτῷ τὸν Θεὸν ἀπηγο-
"ναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἦλθεν ὅπως μὴ δι' αὐτῆς ποιήσηται
"τὴν ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τῦτον μὲν οὖν
ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δ' ἦν ἐπὶ τὴν
Φῶ, μεταβολὴν αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων
ἐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς ὁ προφήτης Ιαδὼν ἄλλῳ ψευσαμένῳ πεισθεὶς ὑπέστρε-
ψεν, εἶτα δὲ ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ ποίοις λόγοις
ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν διάνοιαν
αὐτῷ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῦ Θεῦ.

Ἦν δέ τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς πρεσβύτης ψευδοπροφή-
της, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ιεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτῦ
τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. ὅτος τότε μὲν κλινήρης ἦν διὰ τὴν
ἀπὸ τῦ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῷ δηλωσάντων

"vero vt iſti credant hoc ita euenturum eſſe, ſignum illis "praenunciabo mox ſecuturum. illico ara haec findetur, et "omnis ſuper illam victimarum adeps humi diffundetur." Cum haec dixiſſet vates, Hieroboamus irritatus, protenſa ab altari manu, iubet illum comprehendi. At manus, quam in eum intenderat, ſubito langueſcebat; nec potuit eam denuo ad ſe retrahere: ſed torpore illi obriguit et mortua demittebatur. Porro diffiſſa eſt ara, et cuncta ex ea effuſa ſunt, ſicuti vates praedixerat. Cum autem rex intellexiſſet hominem eſſe veracem et ex Dei afflatu futura praenoſcere, rogauit eum vt Deum deprecaretur, quo ipſi reſtituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, vt hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad ſuum ſtatum rediiſſet, ea de re gaudens vatem obſecrabat, vt ſecum prandeat. Tum Iadon dicebat, "ſibi non liberum "eſſe in domum eius introire, aut tantillum ex pane et "aqua iſta in vrbe deguſtare. hoc enim ipſi Deum interdi-"xiſſe, nec licere eadem, qua venerat, via reuerti, ſed "per aliam iter ſibi faciundum," aiebat. Et illum quidem rex propter eius abſtinentiam mirabatur: de ſe vero coepit eſſe ſolicitus, ne res ſuae, ex praedictis coniecturam faciendo, in peius mutarentur.

CAP. IX.

Quomodo Iadon vates alteri mentienti credens reuertitur, as poſtea a leone interimitur: et quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, eiuſque animum a Deo alienauit.

ERat autem ea in vrbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo vt qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod prae ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymis illuc venerat, quaeque edita eſſent

τὰ περὶ τῦ παρόντος ἐξ Ιεροσολύμων προφήτυ, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς παρεθεῖσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν Ιεροβόαμος εὐξαμένυ πάλιν ἐκείνυ ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παρευδοκιμήσειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ Βασιλεῖ, καὶ πλείονος ἀπολάβοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν εὐθὺς ἐπισρώσασι τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ σπευσάντων ὃ προσετάγησαν, ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς εὐμεγέθυς ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. τῦ δὲ φήσαντος κεκωλύσθαι πρὸς τῦ Θεῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' ἠχὶ παρ' ἐμοὶ εἶπεν πάντως ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θεῖον παραθέσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθεὶς, ἀνέστρεψεν. ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονυμένων, ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ιαδῶνι· καὶ παραβάντα τὰς ἐντολὰς αὐτῦ τιμωρίαν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ ποδαπὴν ἐδήλυ. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν ἔφρασεν, ὑφ' ᾧ διαφθαρήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τῦ Θεῦ βύλησιν, ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τῦ Ιαδῶνος λόγοις Ιεροβόαμος ἐληλεγμένα ψευδῆ. πορευομένῳ τοίνυν τῷ Ιαδῶνι πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ κατασπάσας αὐτὸν ἀπὸ τῦ κτήνυς, ἀπέκτεινε. καὶ τὸν μὲν ὄνον οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. παρακαθεζόμενος δὲ ἐφύλασσε κἀκεῖνον καὶ τὸ τῦ προφήτυ σῶμα, μέχρις ἂ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τὸς υἱὸς πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελῶς μὲν ἐκήδευσεν, ἐντειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάνθ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τῦ θυσιαστηρίυ, καὶ τῶν ἱερέων,

ſigna, vtque Hieroboamus manum ſibi torpore enectam, ipſo Deum orante, ſanam ſaluamque denuo recepiſſet; veritus ne peregrinus ille plus apud regem quam ille auctoritate polleret, et in maiori haberetur veneratione, mandauit filiis vt e veſtigio aſinum inſtratum ad iter ſibi expedirent. Illis autem impigre iuſſa exſequutis, inſcendit, vatemque ſubſequitur; atque eum ſub alta et vmbroſa quercus bene magnae arbore quieſcentem nactus, primo ſalutauit, deinde eum reprehendebat quod ad ipſum non diuertiſſet vt lauto hoſpitio exciperetur. Cumque ille reſpondiſſet, quod ſibi a Deo interdictum eſſet, ne apud quenquam ea in vrbe cibum potionemue guſtaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus menſae hoſpitali admoueri. nam ego quoque vates ſum, eumque eadem qua tu religione veneror: atque nunc adſum ab eo miſſus vt te mihi conuiuam, abducam. Ille vero, fide mentienti habita, cum eo reuerſus eſt. Adhuc autem illis prandentibus blandoque ſermone ſeſe oblectantibus, Deus apparet Iadoni; et quod contra mandatum eius feciſſet, dicebat, poenam daturum eſſe, ſimulque qualis foret ipſi denunciabat. nam leonem ipſi digredienti in via occurſurum eſſe edixit, foreque vt ab eo interimeretur, atque expers eſſet ſepulturae in maiorum ſuorum monumentis. Haec autem, Deo ita volente, contigiſſe arbitror, quo minus Hieroboamus animum aduerteret Iadonis verbis, cum falſi eſſet redargutus. Iadoni igitur Hieroſolyma redeunti obuiam fit leo, ipſumque a iumento detractum necauit. Atque aſinum quidem nihil omnino laeſit, adſidens vero et eum cuſtodiebat et vatis cadauer, donec quidam illac tranſeuntes id conſpicati in oppidum venerunt, atque falſo vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis ſuis in hoc miſſis, corpus eius in vrbem reportauit, ipſumque magnificis cohoneſtauit exſequiis; ſuiſque filiis praecepit, vt ſe, cum mortuus fuerit, eodem in ſepulcro conderent: dicens, vera quidem eſſe omnia quae ille vaticinatus eſt contra vrbem illam et altare et ſacerdotes et falſos vates; ipſum vero iniuria poſt mortem

καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, ὑβριθήσεσθαι δ' αὐτὸς μετὰ τὴν τελευτὴν ἀδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν ἀ γνωσθησομένων. κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς υἱοῖς, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, πρόσεισι τῷ Ιεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, εἶπεν, ὑπὸ τῶν τοῦ ἀνοήτου λόγων;" ὡς δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄρισθ' ἀποκαλῶν, ἤξατο ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακοεργῶν, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγενημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ αὐτοῦ ναρκήσειε, βασάζουσα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὃν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγεῖη καὶ πέσοι διὰ βάρος τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον τοῦ τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος ἀπόλοιτο· ὅτις οὐδὲν ἄτ' εἶχεν, ἅτ' ἐφθέγξατο προφήτης. ταῦτ' εἰπὼν, πίθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τελέως ἀποσείψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ἐπὶ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τι καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιεροβοάμου ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡμῖν δεδηλώσθω.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ροβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀσεβείᾳ διὰ Σύσακον ἐτιμώρησεν.

Ο Δὲ Σολομῶνος υἱὸς Ροβόαμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προειρήκαμεν, ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυράς τε καὶ μεγάλας, Βηθλεὲμ, καὶ Ηταμὲ, καὶ Θεκωὲ, καὶ Βηθσὺρ, καὶ Σωχὼ, καὶ Οδολλὰμ, καὶ Ιπὰν, καὶ Μαρησὰν, καὶ Ζιφὰ, καὶ Λδωραὶμ, καὶ Λαχὶς, καὶ Αζηκὰ, καὶ Σαραὶμ, καὶ

fore immunem, si cum eo sepeliretur, vtpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque iusta vati persoluissent, atque filiis ista mandasset, improbus et impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, "inquit, istius insipientis sermonibus?" Postquam vero rex quae altari suaeque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere diuinum vatemque optimum appellans, coepit iste hanc eius de illo opinionem vafre et malitiose agendo labefactare, et verisimilibus de iis quae facta erant rationibus vtendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem eius lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quieuisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens exstructum et multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem eius nunciabat, qui signa ista praedixerat, vt scilicet a leone occisus periit: adeo vt nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi persuasit, et, cum animum eius prorsus a Deo auertisset et a sanctis iustisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumelioſus erat et iniurioſus, vt quotidie id sibi negotii dari quaesiuerit, vt nouo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in praesens dicta sunto.

CAP. X.

De Roboamo: vtque Deus poenas ab eo exegit impietatis per Susacum.

ROboamus autem Solomonis filius, qui vt ante diximus in duas tribus regnauit, vrbes munitas magnasque condidit, Bethleem, et Etame, et Thecoë, et Bethsur, et Socho, et Odollam, et Ipan, et Maresam, et Zipha, et Adoraïm, et Lachis, et Azeca, et Saraïm, et Elom, et

Ηλώμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ιούδα κληρουχίᾳ πρώτας ᾠκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τειχίσας, Φρουράς τε κατέστησεν ἐν ἁπάσαις καὶ ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, τάτε ἄλλα πρὸς διατροφὴν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις θυρεοὺς καὶ σειρομάστας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ οἱ παρὰ πᾶσι τοῖς Ισραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα καὶ Λευῖται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι τῶ πλήθους ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ιεροσολύμοις τὸν Θεόν. ἐ γὰρ ἡδέως εἶχον προσκυνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ιεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ἤυξησαν τὴν Ροβοάμυ βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγενῆ τινα καὶ τρεῖς ποιησάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἦγετο ὕστερον καὶ τὴν ἐκ τῆς Αβεσαλώμυ θυγατρὸς Θαμάρης, Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν ἴσαν συγγενῆ· καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Αβίαν προσηγόρευσε. τέκνα δὲ εἶχε καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστεργε τὴν Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικήσας αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γεγόνεσαν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. διάδοχον δ' ἀπέδειξε τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τῆς Μαχάνης Αβίαν, καὶ τὰς θησαυρὰς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐπίστευσεν.

β'. Λίτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τὴν γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην ἔτω βλέπων Ροβόαμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τῆς τῦ Θεῦ θρησκείας καταπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται γὰρ τὰ τῶν ἀρχομένων ἤθη τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τῆς ἐκείνων ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην παραπέμποντες, ὡς ἀρετῇ τὰς κακίας αὐτῶν ἔπονται. ἐ γὰρ ἔνεστιν ἀποδέχεσθαι δι-

Chebrona. Has quidem in sorte Iudae primas aedificauit. Alias vero magnas insuper instaurauit in sorte Beniamitide. et cum eas muniuisset, et praesidia in omnibus constituit et duces; multumque frumenti et vini et olei, aliaque ad victum necessaria in vnaquaque vrbe largiter recondidit: ac praeterea scuta et lanceas in multas hominum myriadas. Atque ad eum in Hierosolyma sese aggregarunt sacerdotes et Leuitae ex omnibus Israëlitarum finibus, et quotquot alii e populo boni erant et iusti, relictis suis sedibus, vt Deum more patrio Hierosolymis colerent. aegre enim tulerunt vt ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxisset, et tres ex ea liberos sustulisset, duxit postea et aliam, ipsamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abesalomi Thamara natam; filiusque ex illa ei nascitur, quem Abian vocauit. Quin et liberos complures suscepit ex aliis vxoribus: omnium vero maxime amauit Machanam. Nam vxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: et ex his filii ei geniti sunt duodetriginta et filiae sexaginta. Voluit autem vt ei in regnum succederet Abias Machanae filius, eiusque fidei thesauros vrbesque munitissimas credidit.

2. Plerumque autem fieri arbitror, vt malorum et iniquitatis causa hominibus sit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidisset regnum suum tanta cepisse incrementa, in omne nefas et scelus abiit, Deique cultum et religionem spreuit, adeo vt populus ei subiectus facta eius iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum est, vt cum principum moribus subditorum etiam mores corrumpi soleant; vtque hi relicta sua modestia, quippe quae illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes sequantur. nisi enim eadem, quae reges, faciant, haud erit vt facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc

κεῖν τὰ τῶν βασιλέων ἔργα, μὴ ταὐτὰ πράττοντας. τῦτο τοίνυν συνέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦντος αὐτῦ καὶ παρανομοῦντος, σπουδάζειν μὴ προσκρέσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντες εἶναι δίκαιοι. τιμωρὸν δὲ τῶν εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ἐπιπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα Σύσακον. περὶ ὃ πλανηθεὶς Ηρόδοτος τὰς πράξεις αὐτῦ Σεσώστρει προσάπτει. ὗτος γὰρ ὁ Σύσακος, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ροβοάμυ βασιλείας, ἐπιστρατεύεται μετὰ πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τὸν ἀριθμὸν ἐξηκολύθει, ἱππέων δὲ μυριάδες ἑξ, πεζῶν δὲ μυριάδες τεσσαράκοντα. τύτων τὰς πλείστας Λίβυας ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, καταλαμβάνεται τὰς ὀχυρωτάτας τῆς Ροβοάμυ βασιλείας πόλεις ἁμαχητί. καὶ ταύτας ἀσφαλισάμενος, ἔρχεται ἐπὶ τοὺς Ιεροσολύμους.

γ'. Εγκεκλεισμένυ δὲ τῦ Ροβοάμυ καὶ τῆ πλήθει τῶν αὐτοῖς διὰ τὴν Σισάκυ στρατείαν, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύοντα δεῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, ὑκ ἔπεισαν τὸν Θεὸν ταχθῆναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμαίας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ὑγκαταλείψειν αὐτύς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτῦ κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσαντες, εὐθὺς τὰς ψυχὰς ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτύς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γενομένυς περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ συγχέοντας τὰ νόμιμα· κατιδὼν δ' αὐτύς ὁ Θεὸς ἤτως διακειμένυς, καὶ τὰς ἁμαρτίας ὁμολογυμένυς, ὑκ ἀπώλεσεν αὐτύς εἰπὼν πρὸς τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίυς, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δυλεύειν ἐστὶν ἀτονώτερον ἢ Θεῷ. παραλαβὼν δὲ Σύσακος ἁμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένυ Ροβοάμυ διὰ τὸν φόβον, ὑκ ἐνέμεινε τοῖς γενομένοις συνθήκαις· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τῦ Θεῦ καὶ τοὺς βασιλικύς, χρυσῦ καὶ ἀργύρυ μυριάδας ἀναριθμήτυς βαστάσας, καὶ μηδὲν ἄλλο ὑπολιπών. περιῆλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς

ipsum accidebat, vt, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, iusti esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum poenas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus eius res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum contra illum adduxit multis militum myriadibus constantem. Illum enim ex Ægypto comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant et Æthiopes. Cum igitur in Hebraeorum regionem irrupisset, validissimas Roboami vrbes absque pugna cepit: iisque praesidio firmatis, postremo Hierosolyma inuasit.

3. Cum autem Roboamus populusque in vrbe inclusi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, vt victoriam illis daret et salutem, Deum, vt ab illis staret, adducere non potuerunt. Illis vero dixit Samaeas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum eius et religionem deseruerunt. Vbi haec audiuerant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes coeperunt, iure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii exstiterunt, legisque instituta perturbarunt et contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos et delicta inuicem confitentes, vati dicebat, fore vt illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, vt intelligant vtrum horum facilius sit, homini seruire an Deo. Cum autem Susaeus vrbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo prae metu eum intra muros accipiente, pactis quibus conuenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinaniuit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, vt nihil prorsus relictum esset. Quin et aurea scuta detraxit et clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pha-

ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἴασε δὲ οὐδὲ τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαθὼν παρὰ τοῦ τῆς Σωφήνης βασιλέως. καὶ τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Αλικαρνασσεὺς Ηρόδοτος, περὶ μόνου τοῦ τῆ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν ἀμαχητὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐν αὐτῇ. Φανερὸν δ' ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βούλεται δηλοῦν κεχειρωμένον ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου. λέγει γὰρ ὅτι σήλας κατέλειπεν, ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτοὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας. Ροβόαμος δ' αὐτῷ παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. Φησὶ δὲ καὶ Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ "ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέ"ναι." δῆλον οὖν ἐστὶν ὅτι μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Αναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Ροβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα ποιήσας, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκεν τοῖς τῶν βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶ δὲ τοῦ μετὰ στρατηγίας ἐπιφανοῦς καὶ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρότητος διάγειν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δέει, πάντα τὸν χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐτελεύτησε δὲ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τὸν τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς πατρῴοις φίλοις τὴν ἀρχὴν ἀπολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιερουσολύμοις ἐν ταῖς θήκαις τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος Ιεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ δὲ περὶ Ιεροβόαμον ἀκόλουθα τούτων ἔχομεν, πῶς κατέστρεψε τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὗτος γὰρ οὐ διέλιπεν οὐδὲ ἠρέμησεν εἰς τὸν Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέ-

cetras quidem aureas reliquit, quas Dauides a Sophenes rege acceptas Deo dedicauerat. Ac, cum haec perpetrasset, domum reuersus est. Huius autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo regis nomine errans, refertque illum gentes alias complures inuasisse; atque Syriam Palaestinam sibi subiecisse cunctis in ea regione hominibus sine praelio captis. Manifestum autem est, quod nostram gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra istorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, vrbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse, adiecto, "nam et Phoe"nices et Syri qui sunt in Palaestina, didicisse id ab Ægy"ptiis et ipsi confitentur." caeterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palaestina Syri praeterquam nos. Sed de his singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis et clypeis pari numero ex aere facta Regiae custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres et res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnauit metu tamen coniuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta et septem, et septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens et imprudens, et qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodeuigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem huiusmodi exitum habuere. superest vero vt deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum et ipse vitam finiuit. Nam ille nihil reliqui faciebat, vt in Deum contumelias ederet, neque tandem

ραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς διστέλει.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβόαμος ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ Αβία, ὃς μετ' οὐ πολὺ τὸν βίον κατέστρεψε Ασάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

ΤΑῦτα δ' ἤμελλεν ἐκ εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτὴ τῆς γενεᾶς τρέψειν τὸ θεῖον. κάμνοντος δ' αὐτῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῦ παιδὸς, ὃν Οβίμην ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ προσέταξεν, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πορευθῆναι πρὸς Αχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τῶν μελλόντων προειπεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τοῦτον διαπεπλωκέναι· παραγενομένην δ' ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀναπείσειν ὡς ξένην, ἡ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δὲ μεταχηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προσέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἦκεν εἰς Σιλὼ πόλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένου διὰ τὸ γῆρας, ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύει, τήν τε Ιεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ περὶ ὧν πάσχειν ἀποκρίνασθαι. παρούσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ιεροβοάμου, τί κρύπτεις "σαυτήν; τὸν γὰρ Θεὸν ἃ λανθάνειν, ὃς ἀφιξομένην τε καὶ "φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε τίνας ποιήσομαι τὰς λό-"γους". ἀπελθοῦσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεὶ σὲ μέγαν ἐκ μικροῦ καὶ μηδὲν ὄντος ἐποίη-"σα, καὶ ἀποχίσας τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους "σοὶ ταύτην ἔδωκα, σὺ δὲ τούτων ἐμνημόνησας, καὶ τὴν "ἐμὴν θρησκείαν καταλιπὼν χωνευτοὺς θεοὺς κατασκευάσας

quieſcebat: ſed aras ſuper montes excelſos conſtruere pergebat, atque ſacerdotes ex vulgo creare.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo poſt moritur, Aſane in regnum ſuccedente; vtque, mortuo Hieroboamo, Nadabum eius filium totumque Hieroboami genus perimit Baſanes.

FUturum autem erat, nec longo poſt interuallo, vt Deus iſta flagitia poenamque illis debitam in ſuum ipſius caput generiſque ſui vniuerſi recidere faceret. Cumque ſub id tempus filius eius aegrotaret, quem Obimen appellabant, vxori ſuae mandat, vt, veſte ſua depoſita habituque priuato aſſumpto, ad Achian vatem ſe conferret: (eſſe enim hunc virum in futuris praedicendis mirificum; nam et de regno ſibi id quod accidit hunc ipſum indicaſſe) iuſſitque, vbi eo peruenirent, vt quaſi peregrina de filio percontaretur, an e morbo eſſet euaſurus. Illa habitu mutato, prout a marito iuſſa fuerat, ad vrbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. et cum in eo eſſet vt domum eius intraret, caecutientis et oculis prae ſenio torpentis, Deus ei apparuit vtrumque indicans, et Hieroboami vxorem ſe eo contuliſſe, et quid ei de quibus ſciſcitatura adeſt reſpondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina et priuata, ad domum eius accedente, vates exclamauit: "ingredere, o vxor Hieroboami, cur "teipſam diſſimulas? nam Deum latere non potes, qui et "me per viſionem de aduentu tuo praemonuit, praecepit- "que quibus te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reuerteretur, iuſſit vt haec ei renunciaret: "quandoquidem "ego te magnum e paruo et de nihilo feci, abſciſſoque "Dauidicae domui regno te donaui, tu vero horum im- "memor, meoque cultu poſt tergum reiecto, eo deueneris "vt Deos ex auro conflaueris eoſque colueris: ita ego te

"ἐκείνης ἐτίμησας· ἵνα σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ τῶν "ἐξολοθρεύσω σε τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιή- "σω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τῆ "λαῷ παντὸς, ὃς οὐδὲν ἀπολείψει τῆ Ιεροβοάμου γένους. μι- "θέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πλῆθος ἐκπεσὸν τῆς ἀγαθῆς "γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τὰς πέραν Εὐφράτου τόπους, ὅτι τοῖς "βασιλέως ἀτεβήμασι κατηκολούθησε, καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ "γενομένας προσκύνει θεὰς, τὴν ἐμὴν θυσίαν ἐγκαταλιπόν. "σὺ δὲ, ὦ γύναι, ταῦτα παραγγέλλουσα σπεῦδε πρὸς τὸν "ἄνδρα· τὸν δὲ υἱὸν καταλήψῃ τεθνηκότα. σοῦ γὰρ εἰσιούσης "εἰς τὴν πόλιν, ἀπολείψει τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δὲ, "κλαυθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους παντὸς, κοινῶ τιμηθεὶς πένθει. "καὶ γὰρ μόνος τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος "ἦν." ταῦτα αὐτῆ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ τεταραγμένη, καὶ τῶ τοῦ προειρημένου παιδὸς θανάτῳ τρι- αλγὴς, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτὴν, ἀθλία τοῦ πάθους ἠπείγετο κα- κοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σπουδῆ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ τὸν υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπεσχηθῆσα θᾶττον ὄψεσθαι νεκρὸν· ἀναγκαία δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ παραγενομένη, τὸν μὲν ἐκπεπνευκότα, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βα- σιλεῖ πάντα ἀπήγγελλεν.

β'. Ιεροβοάμος δὲ οὐδὲν τούτων φροντίσας, πολλὴν ἀ- ριθμήσας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Ροβοάμου παῖδα, τῶν δύο φυ- λῶν τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, Αβίαν ἐξ- στράτευσε πολεμήσων. κατεφρόνει γὰρ αὐτοῦ διὰ τὴν ἡλι- κίαν. ὁ δ' ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ιεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν οὐ κατεπλάγη· γενόμενος δ' ἐπάνω καὶ τῆς νεότητος τῷ φρονήματι καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ πολεμίου, στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ιεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ καλούμενον ὄρος Σεμαρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν μάχην ἠτοίμαζεν. ἦν δ' ἡ δύναμις αὐτοῦ, μυριάδες τεσσαράκοντα· ἡ δὲ τοῦ Ιεροβοάμου στρα- τιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὰ

"rursum e medio tollam, et omne genus tuum ad inter-
"necionem perdam, faciamque vt a canibus ac volucri-
"bus aëris deuoretur. quidam enim a me in Israëlitas rex
"suscitabitur, qui neminem ex Hieroboami genere super-
"stitem est relicturus. Quin et populus huiusce supplicii
"particeps erit, excidet quippe felice terra, sparsusque
"per loca Transeuphratensia exsulabit, quod impietatis
"regis socium se fecerit, deosque ab illo factos adorarit,
"sacris meis relictis. Tu vero, o mulier, i propere ad
"maritum haec illi enunciatum. Caeterum filium inue-
"nies mortuum. nam simulac pedem in vrbem immise-
"ris, ille morietur; atque ab vniuerso deploratus populo
"sepelietur, publico luctu cohonestatus. nam et hic vni-
"cus erat e stirpe Hieroboami in quo boni quidquam in-
"ventum est." Vbi haec ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique iam dicti mortem aegre ferens, se proripuit, viam luctu et plangore complens; ac misera malis ex hac calamitate vrgebatur ineluctabilibus, festinatione vtens filio quidem et ipsa infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius exstinctum visura erat) viro tamen necessaria. Atque ita domum reuersa, filium quidem, prout vates dixerat, anima iam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarrauit.

2. At Hieroboamus nihil haec curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit vt bello persequeretur Abian Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito aduentu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra iuuenis aetatem et supra quam hostis sperauerat, cum exercitum e duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. et prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo maior erat. Cumque iam milites ex aduerso starent ad dimicandum et pericula subeunda

ἔργα καὶ τὰς κινδύνους ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμβαλεῖν ἔμελλε, τὰς ἐφ' ὑψηλῆ τινὸς τόπου Αβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ιεροβόαμον ἀκοῦσαι πρῶτον αὐτῆ μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε. γενομένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τὴν ἡγεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυΐδῃ καὶ "τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κατένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, οὐ "ὑμεῖς ἀγνοεῖτε. θαυμάζω δὲ πῶς ἀποσάντες τῷ πα- "τρὸς τῷ δούλῳ Ιεροβοάμῳ προσέθεσθε, καὶ μετ' ἐκεῖνα "πάρεστε νῦν ἐπὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλεύειν κεκριμένους πο- "λεμήσοντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρησόμενοι τὴν ὑπάρχουσαν. "τὴν μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ιεροβόαμος ἀδίκως ἔχει· "ἀλλ' οὐκ οἶμαι ταύτης αὐτὸν ἀπολαύσειν ἐπὶ πλείονα "χρόνον. ἀλλὰ δοὺς καὶ τοῦ παρελθυθότος δίκην τῷ Θεῷ, "παύσεται τῆς παρανομίας καὶ τῶν ὕβρεων, ἃς ὑ διαλέλυ- "πεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζων, καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεί- "κως· οἱ μηδὲν ἀδικηθέντες ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι "μὴ πρὸς ἡδονὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πο- "ρῶν συμβουλίᾳ πιθθεὶς, ἐγκατελίπετε μὲν τῷ δοκεῖν ὑπ' "ὀργῆς ἐκεῖνον, τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν "ἐκείνου νόμων ἀπεσπάσατε. καί τοι συνεγνωκέναι καλῶς "εἶχεν ὑμᾶς, ὑ λόγων μόνων δυσκόλων, ἀνδρὶ νέῳ καὶ ἀ- "μαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς τὶ δυχερὲς ἡ νεότης "αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομένων ἐξήγεν ἔργον, διά "τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ τὰς εὐεργεσίας ἐκείνου. κα- "ρεῖτησεν γὰρ εἶναι δεῖ τῆς τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν "πατέρων εὐποιΐας. ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, ὅτε "τότε ὅτε νῦν· ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. τίνι "καὶ πεπιστευκὼς περὶ τῆς νίκης, ἢ τῶν χρυσῶν δαμάλεων "καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσεβείας "ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας, ἢ τὸ πλῆθος ὑμᾶς "εὐέλπιδας ἀπεργάζεται, τὴν ἡμετέραν στρατιὰν ὑπερβάλ- "λον; ἀλλ' οὐ δή τις οὖν ἰσχὺς μυριάδων στρατῷ μετὰ ἀδι- "κημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ τῷ πρὸς "θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βεβαιοτάτην ἐλπίδα τῷ κρατεῖν τῶν

accincti, atque in eo essent vt manus conferrent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum et Hieroboamum rogauit vt priusquam congrederentur ipsum audire vellent. Factoque alto silentio, orsus est dicere in haec verba. "Vos quidem non ignoratis, quod "Dauidi eiusque posteris principatum dederit Deus in "omne aeuum; ipse vero miror, qui factum sit, vt, pa- "tre meo deserto, vosmet Hieroboamo eius seruo adiun- "xeritis, et cum illo nunc in aciem prodeatis, contra eos, "quos Deus regnaturos esse decreuerat, pugnare parati, "et quod reliquum est imperii iis auferre. Partem qui- "dem eius maiorem etiam nunc Hieroboamus inique te- "net: haud tamen erit vt longius aliquanto ea fruatur. "Verum, cum praeteritorum supplicium Deo dederit, ab "iniquitatibus et contumeliis cessabit, quas huc vsque in "eum admisit, vobisque auctor fuit vt eadem flagitia fa- "ceretis, qui nulla a patre meo iniuria affecti, nisi quod "in concione, malorum hominum consiliis obsequutus, "haud ita grata vsus fuerit alloquutione, illum quidem "irae specie reliquistis, reuera autem vosmet a Deo eius- "que legibus subduxistis. Atqui aequum erat adolescen- "tulo populique tractandi ignaro, vel propter Solomonem "patrem et illius in Israëlitas beneficia, veniam indulsisse, "non solum ob verba duriuscula quae ei forte exciderint, "sed etiamsi eum ad facinus graue et odiosum impulissent "aetas immatura rerumque agendarum imperitia. nam "oportet parentum meritis posterorum errata condonari. "Vos vero eo tempore nullam eorum rationem habuistis, "ac ne nunc quidem habetis: sed aduersum nos venitis in- "gens sane exercitus. Qua quaeso re freti victoriam ex- "spectatis, num aureis vitulis et aris in locis editioribus "exstructis, quae non religionis sed impietatis vestrae indi- "cia sunt; an militum multitudo, qua nobis superiores "estis, spem vobis facit victoriae? At nihil sane valet vel "myriadum vis in exercitu, si maleficiis et sceleribus "coopertus bellum gerat. nam in iustitia sola ac pietate fir- "missimam de hostibus victoriam reportandi spem sitam

"ἐναντίων ἀποκεῖσθαι συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν τι-
"τηρηκόσιν ἀπ' ἀρχῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον θεὸν σέβο-
"μένοις, ὃν ὑ χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, ὐδ' ἐπι-
"νοια πονηρὰ βασιλέως ἐπὶ τῇ τῶν ὄχλων ἀπάτῃ κατε-
"σκεύασεν, ἀλλ' ὃς ἔργον ἐστὶν αὐτὸ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν
"ἁπάντων. συμβουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μετε-
"γνῶναι, καὶ λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τὸ
"πολεμεῖν, καὶ τὰ πάτρια καὶ τὸ προαγαγὸν ὑμᾶς ἐπὶ τὸ-
"σοῦτο μέγεθος εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

γ'. Ταῦτα μὲν Αβίας διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἐπὶ
δ' αὐτοῖς λέγοντος, λάθρα τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ιεροβόα-
μος ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Αβίαν, ἐκ τινων ὐφανῶν
τῆς στρατοπέδου μερῶν. μέσον δ' αὐτὸν περιληφθέντα τῶν
πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδεισε καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀπέπε-
σεν. ὁ δ' Αβίας παρεθάρρυνε καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐπὶ τῷ
θεῷ παρεκάλει. τῶτον γὰρ ὐ κεκυκλῶσθαι πρὸς τῶν πολε-
μίων. οἱ δὲ ὁμῶ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ
συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημαινόντων, ἀλαλά-
ξαντες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ
φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ θεός· τῇδε
Αβία στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. ὅσος γὰρ ὐδέποτε ἐμπε-
μονεύθη φόνος ἐν πολέμῳ γεγονέναι, ὐθ' Ελλήνων οὔτε βαρ-
βάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τῆς Ιεροβοάμου δυνάμεως,
θαυμασὴν καὶ διαβόητον νίκην παρὰ τοῦ θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθη-
σαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ
τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες κατὰ
κράτος. τήν τε Βεθήλην καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν
Ισανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ιεροβοάμος μὲν ὐκ ἔτι
μετὰ ταύτην τὴν ἥτταν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Αβίας περιῆν χρό-
νον. τελευτᾷ δ' ὗτος ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ἐπιζήσας, ἔτη βα-
σιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, ἐν ταῖς
προγονικαῖς θήκαις. ἀπολείπει δὲ υἱὸς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι·
θυγατέρας δὲ, ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν
δεκατεσσάρων ἐτεκνώσατο. διεδέξατο δ' αὐτὸν τὴν βασι-

"esse contigit: quae scilicet a nobis stant, qui iam inde a "principio legis instituta seruauimus, et nostrum Deum "coluimus; quem non manus artificis ex fragili materia "fabricata est, nec mala regis scelerati mens ad populum "decipiendum excogitauit, sed qui ex se est, et princi- "pium rerum omnium et finis. Quamobrem nunc quo- "que vos adhortor vt resipiscatis, et meliora consilia se- "quuti a bello desistatis; tandemque patria agnoscatis in- "stituta, et quod vos ad tantam felicitatis magnitudinem "prouexit.

3. Haec quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, suorum quosdam clam emisit Hieroboamus e castrorum locis non animaduersis, vt se Abiae circumdarent. Illo autem medio hostium vndique comprehenso, pauore consternati sunt milites animisque conciderunt. At suos Abias voce confirmauit; eosque hortatus est vt in Deo fiduciam reponerent. illum enim non posse ab hostibus circumclusum teneri. Tum illi simul omnes, cum Dei auxilium imploraſſent, et sacerdotes tubis ceciniſſent, clamore sublato hostes aggressi sunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque spirituum vim soluit, Abiae vero exercitum superiorem fecit. nam totidem ex copiis Hieroboami caesis, quot non alia belli strage cecidisse memorantur vel apud Graecos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auspiciis consequuti sunt. Quingenta enim hostium millia prosternebant, et vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt; ac praeterea Bethelam eiusque praefecturam, atque Isanam et praefecturam eius. nec deinceps post hanc cladem potestate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias superstes erat. Is autem diem obiit non multo post hanc victoriam partam: sepultusque est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus et viginti, filiabus vero sexdecim. istosque omnes ex quatuordecim vxoribus sustulit. In

λείαν ὁ υἱὸς Ασανος· καὶ ἡ μήτηρ τῷ νεανίσκῳ, Μαχαίρα τὄνομα. τούτῳ κρατοῦντος, τῆς εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ισραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μὲν περὶ Αβίαν, τὸν Ροβοάμου τοῦ Σολομῶνος, ὅτως παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ιεροβόαμος ὁ τῶν δέκα Φυλῶν βασιλεύς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος δεύτερον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας Ασάνου διελήλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ιεροβοάμου τὰ ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν δὲ τούτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατευσάμενος ἐπὶ Γαλαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν πρεσέμενεν. ἐπιβουλευθεὶς δὲ ἐκεῖ ὑπό φίλου τινὸς, Βασαὰ ὄνομα, Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἅπαν τὸ Ιεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ιεροβοάμου συγγενῶν ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαραχθῆναι καὶ δαπανηθῆναι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ιεροβοάμου ἦλος τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἄξιαν ὑπέσχε δίκην.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ζαρᾶος βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ασάνου ἡττᾶται, καὶ Ασανος Βασάνου αὐτῷ πολεμοῦντος τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον παρακαλεῖ· καὶ ὡς, τῆς Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

Ὁ δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Ασανος ἦν τὸν τρόπον ἄριστος, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πρᾶττων μήτ' ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων φυλακὴν τὴν ἀναφοράν. κατώρθωσε δὲ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ἐκκόψας εἴ τι πονηρὸν ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ καθαρεύσας ἀπὸ πάσης κηλίδος. στρατὸν δ' εἶχεν ἐπιλέκτων

regnum autem ei succeſſit filius Aſanus: matrique iuvenis Maachaia nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin et vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnauerat annos duos et viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius eius, cum iam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnauit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam et improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra vrbem Gabatho, quae Palaeſtinorum erat in ditione, et in obſidione perſtabat vt eam caperet. Illic vero amici cuiuſdam, Baſanis nomine, Machili vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem eius regno occupato vniuerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore praedixerat, vt alii quidem ex Hieroboami cognatis, in vrbe interempti, a canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus poenas impietati eius et ſceleribus debitas pertulit.

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaraeus ab Aſano praelio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium aduocat: vtque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnauit Zamares et poſt eum filius eius Achabus.

ASanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei ſumme ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſeruantiam. porro cuncta ad regni ſui vtilitatem compoſuit, et quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Iu-

ἀνδρῶν, ὡπλισμένων θυρεὸν καὶ σιφομάχην, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα Φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, ἀσπίδας Φορούντων καὶ τοξοτῶν μυριάδας πέντε καὶ εἴκοσι. ἤδη δὲ αὐτῷ δέκα ἔτη βασιλεύοντος, στρατεύει μεγάλῃ δυνάμει Ζαρᾶος ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας βασιλεὺς, ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως Μαρησᾶς, ἥτις δ' αὕτη τῆς Ἰούδα Φυλῆς, ἐλάσαντος αὐτῷ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ἀπήντησεν Ασανος· καὶ ἀντιπαρατάξας αὐτῷ τὴν στρατιὰν, ἔν τινι Φάραγγι ΣαΦαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως ὀλίγον ἄπωθεν, ὡς κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ᾔτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς κτείνειν μυριάδας τῶν πολεμίων. "Οὐδὲ γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγεν, ἢ "τῇ παρ' αὐτοῦ βοηθείᾳ, δυναμένῃ καὶ τὰς ὀλίγους ἀπεργά"σασθαι κρείττους τῶν πλειόνων καὶ τὰς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερ"χόντων, ἀπαντῆσαι πρὸς μάχην τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ασάνου, νίκην ἐσήμαινεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλὰς ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς Φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς Γεραρίτιδος χώρας. ἀΦέμενοι δὲ τῆς ἁρπαγῆς τῶν πολεμίων, ἦλθον γὰρ ἡ Γεράρων, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκΦορῆσαι χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ασανος μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠΦέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ιεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προΦήτης Αζαρίας ὄνομα. ὅστος ἐπιχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι ταύτης εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυχηκότες, ὅτι "δικαίως καὶ ὁσίως αὐτῷ παρέχον, καὶ πάντα κατὰ τὴν "βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. ἐπιμενοῦσι μὲν οὖν, ἔΦα"σκεν, ἀεὶ κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμο"νίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ἀπολιποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν ἣ-

dae, ſcutatorum et lanceariorum trecenta millia, ex tribu vero Beniamitica, clypeatorum et ſagittariorum ducenta et quinquaginta millia. Caeterum cum hic iam decem annos regnaſſet, Zaraeus Æthiopiae rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum millia, adiunctis trecentis curribus. Qui cum ad vrbem Mareſam (eſt autem haec in tribu Iudae) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: et inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab vrbe, vbi ingentem Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam a Deo poſcebat, vtque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re "aliqua nixum, aiebat, quam illius auxilio, cuius eſt "paucos pluribus et imbecilles viribus praeſtantioribus ſu-"periores facere, auſum eſſe cum Zaraeo aciē dimicare.

2. Dum haec Aſanus diceret, ſignum victoriae dedit Deus: atque proelio alacriter inito propter ea quae fore praenunciarat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam conuerſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque a caede facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat vrbs Gerara) proceſſerunt, et ad caſtra eorum ſpolianda: adeo vt auri argentique vim immenſam praedamque ingentem inde extulerint, camelos ad haec et iumenta et pecorum greges abegerint. Atque ita quidem Aſanus eiuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiuerunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine, qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere iuſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis a Deo eſſe conceſ-"ſam, quod iuſtos ſe ſanctoſque praeſtitiſſent, Deique in "omnibus voluntati fuiſſent obſequuti. Quod ſi ita, ad-"iiciebat, vt coeperant perrexerint, facturum eſſe Deum, "vt hoſtes ſemper ſuperarent et vitam feliciter agerent; ſin "vero a religione deſciuerint, fore vt omnia his contra-"ria illis acciderent: venturumque eſſe tempus illud in

"παντα τούτων ἐναντία συμβήσεσθαι· καὶ γενήσεσθαι χρ
"νον ἐκεῖνον ἐν ᾧ μηδεὶς ἀληθὴς εὑρεθήσεται προφήτης ἐπ
"ὑμετέρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλλ
"καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος κατ
"πάσης σπαρήσεται γῆς, ἐπηλυν βίον καὶ ἀλήτην βι
"σόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχουσι συνεβούλευεν ἀγαθὸ
γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐμενείας αὐτοῖς τοῦ Θε
ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ τ
λὴν πρόνοιαν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, τ
δικαίῳ. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τὰ
νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. Καὶ τὰ μὲν Λσάνη τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλ
ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλήθους τ
Ισραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ιερ
βοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ κατασχόντα τὴν ἀρχήν. ὅτος γὰ
ἐν Θαρσῇ πόλει διατρίβων, καὶ ταύτην οἰκητήριον πεπ
μένος, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ τέσσαρα· πα
δὲ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ιεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμ
πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξώ
σεν, ὃς αὐτῷ πέμψας Ιηοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "ἐκ
"φθαρεῖν αὐτοῦ πᾶν τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸ
"Ιεροβοάμου κακοῖς περιέβαλεν οἶκον ἐξολέσειν, ὅτι βασ
"λεὺς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν τ
"δικαίως προσῆκεν τῷ πλήθους καὶ εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτὸς
"πρῶτον τοῖς ὅσι τοιούτοις ἀγαθὰ, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα
"τὸν δὲ κάκιστον Ιεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τῆς ψυχῆς α
"πολομένης τῆς ἐκείνου ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδέξατ
"πεῖραν ἵν' ἔξειν εἰκότως τῆς ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλ
"γεν, ὅμοιον αὐτῷ γενόμενον." Βασάνης δὲ, προακηκοὼς
τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς γενε
ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις, ὑ πρὸς τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν. ἵνα
μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ περὶ τῶν παρ
χημένων ἐκ τοῦ τότε γὰρ μετανοήσας συγγνώμης παρὰ τ
Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων ἐπὶ

"quo neque verus in vniuerso populo reperietur vates, "neque sacerdos qui iusta decernet. immo etiam vrbes il- "lorum euertendas esse, gentemque Iudaïcam per totum "terrarum orbem ita dissipandam, vt aduenarum et erro- "num vitam actura sit." Quapropter illis suadebat, vt, dum per tempus liceret, probitati studerent, et Dei benignitatem sibimet non inuiderent. His auditis rex populusque gaudio exsultarunt, iurique et aequo, tam publico quam priuatim, omni cura et cogitatione incumbebant: missitque rex hinc inde qui id agerent, vt per vniuersam regionem legis instituta seruarentur.

3. Atque ita quidem se habebant Asani res duarum tribuum regis: iam vero ad Basanen reuertor, populi Israëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat et regnum occupauerat. Ille enim in Tharsa vrbe habitans, ibi etiam domicilio sibi collocato, viginti quidem annos et quatuor regnauit: improbus vero et nequam factus, supra Hieroboamum eiusque filium, et malis quamplurimis populum attriuit et Deo contumelias intulit. qui, misso ad eum Iehu vate, praedixit, "se totum ipsius ge- "nus excisurum, et iisdem cladibus, quibus Hieroboami "domum affecerat, perditurum esse: quod rex a se consti- "tutus beneficium non remunerarit, iusto pioque imperio "populum regendo (quod cum illis inprimis, qui ita fe- "cerunt, prodesset, deinceps Deo gratum erat) sed nequis- "simi Hieroboami mores imitatus fuerit; cuius pereunte "anima, ipsius in se suscitauit improbitatem. praeterea di- "cebat, cum illi similis exstiterit, similem calamitatem "merito experturum esse." Basanes autem, licet ante audiuerat, quae mala ipsi stirpique eius vniuersae euentura essent, ob flagitia ab ipso perpetrata; non tamen ab iis in posterum desistebat, ne pluribus sceleribus cooperiri visus moreretur, et vt ex illo tempore praeteritorum se poenitendo veniam a Deo impetraret: sed quemadmodum ii qui propositis sibi praemiis, postquam rei alicui studere coeperint, sine intermissione ei operam dant; ita et Ba-

περὶ τὶ σπεύδασιν ἢ διαλείπωσι περὶ τοῦτο ἐνεργοῦντες· ὅτω καὶ Βασάνης, προειρηκότος αὐτῷ τοῦ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γένους καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγένετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς περὶ αὐτὴν πόνοις προσετίθει. καὶ τελευταῖον τὴν στρατιὰν παραλαβὼν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν ἐκ ἀφανῶν Ραμαθῶνι τοὔνομα, σταδίους ἀπεχούσῃ Ιεροσολύμων τεσσαράκοντα· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρωσε, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὡρμημένοι τὴν Ασάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς δὲ Ασανος τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ τὴν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ καταλειφθεὶς ἐν Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, παρακαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτῷ· ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, ἐκέλευσε κακῶν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲν ἐνεπίμπρασαν, τὰς δὲ διήρπασαν πορευθέντες, τήν τε Λιῶνα λεγομένην, καὶ Δάνα, καὶ Αβελλάνην, καὶ ἄλλας πολλάς. ταῦτα ἀκούσας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, τοῦ μὲν οἰκοδομεῖν καὶ ὀχυροῦν τὴν Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μετὰ δὲ σπουδῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακουμένοις ἀνέστρεψεν. Ασανος δὲ ἐκ τῆς παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγειρεν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ δύο καρτερὰς. ἡ μὲν Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ Μασφά. καὶ μετὰ ταῦτα μὲν καιρὸν οὐκ ἔσχεν ὁ Βασάνης τῆς ἐπὶ Ασανον στρατείας, ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών, καὶ θάπτεται μὲν ἐν Θαρσῇ πόλει. παραλαμβάνει δ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παῖς Ηλανος. ἔτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· Φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ἐπιβουλῆς Ζαμάρου τοῦ ἱππάρχου τῆς ἡμισείας τάξεως. κατευωχηθέντα γὰρ αὐτὸν παρὰ

sanes, cum vates ei futura praedixisset, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis sui pernicie et domus interitu, denunciatis, deterior factus est; et quotidie, ac si athletae pro malitia personam gessisset, suos pro ea labores intendebat. Postremoque, cum exercitum iterum eduxisset, aggressus est vrbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta stadiis ab Hierosolymis dissitam: eamque captam muniebat, quod secum iam ante statuerat praesidium in ea collocare, vt sui excursionibus inde factis Asani regnum infestarent.

4. Verum autem Asanus hostis motum conatumque, animoque versans quam multa mala vniuersae suae regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset, misit ad regem Damascenorum legatos, dona ferentes et aurum et argentum, eius societatem implorans, eumque istius, quae a patribus illis secum intercessit, amicitiae admonens. Atque ille et pecuniam omnem libenter accepit et societatem cum eo arctiorem iniit, dirempta quae ei cum Basane erat amicitia; missisque militum suorum ducibus in illius ditionis vrbes, iussit vt eas modis omnibus vexarent. Illi autem eo profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, scilicet et vrbem Ahionem appellatam, et Dana, et Abellanam, aliasque quamplurimas. Qua re audita, Israëlitarum rex a Ramathone aedificanda et munienda abstinuit; festinanterque admodum reuersus est, quasi suis male multatis opem laturus et auxilium. Asanus autem, ex materia ab eo ad exstructiones parata, duas in eodem loco vrbes validas erexit. quarum vna quidem Gaba vocatur, altera vero Masphia. Nec postea quidem Basani per tempus licebat expeditionem contra Asanum suscipere: nam morte fatali praeuentus est. In vrbe quidem Tharsa sepelitur: ei vero in regnum succedit filius eius Elanus. Hic, cum duos annos regnasset, perit; per insidias caesus a Zamare dimidiae partis equitatus praefecto. Nam per quosdam ex equitibus suis, quibus persuaserat in eum impetum fa-

τῷ οἰκονόμῳ αὐτῦ Ορσα τῦνομα, πείσας ἐπιδραμεῖν τὸν ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτεινε δι' αὐτῶν, μεμνημένον τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν καὶ ἡγεμόνων. ἦσαν γὰρ ἅπαντες περὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Γαβαθῶν ἐγένοντο τῆς Παλαιστίνων.

ε'. Φονεύσας δὲ τὸν Ηλανον ὁ ἵππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνα γενεὰν κατὰ τὴν Ιηῦ προφητείαν διαφθείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ συνέβη τὸν οἶκον αὐτῦ πρόρριζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τὸν Ιεροβοάμου διαφθαρέντα γεγράφαμεν. ἡ δὲ πολιορκῆσα τὴν Γαβαθώνην στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀποκτείνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ αὕτη τὸν ἡγούμενον αὐτῆς Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τῆς Γαβαθώνης ἀναστήσας τὸν στρατὸν, εἰς Θαρσὴν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κατὰ κράτος αἱρεῖ. Ζαμάρης δὲ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγεν εἰς τὸ μυχαίτατον τῶν βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέσχε δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸς· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν Θαβνᾶον βασιλεύειν ἤθελον, οἱ δὲ τὸν Αμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τῦτον ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνουσι τὸν Θαβνᾶον, καὶ παντὸς βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος τῇ ὄχλ. τριακοστῷ δὲ ἔτει τῆς Ασάνα βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν Σεμαρεῶνι λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ δὲ Ελλήνων Σαμαρείᾳ καλουμένῃ. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς Σεμαρεῶνα, ἀπὸ τῦ τὸ ὄρος ἀποδομένου αὐτῷ, ἐφ' ᾧ κατεσκεύασε τὴν πόλιν, Σεμάρου. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποσήσωσιν ἀπὸ τῦ Θεῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τῦτο δι' ἀλλήλων αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἐλεῖν, καὶ μηδένα τῦ γένους ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ οὗτος ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Αχαβος.

cere, apud Orfan dispensatorem suum epulantem interfecit, quippe relictum a satellitibus suis et ducibus: illi enim vniuersi occupati erant in obsidione Gabathorum Palaestinorum vrbis.

5. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemisset, ipse pro eo regnum occupat, omnesque ex Basanis stirpe iuxta Iehu vaticinium ad vnum sustulit. Eodem enim modo ipsius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exstinctam esse iam ante scripsimus. Interea qui vrbem Gabathonam obsidebat exercitus, auditis quae regi acciderant, et quod Zamares occisi a se regnum inuasisset, et ipse ducem suum Amarinum regem creat: qui motis castris a Gabathona ad Tharsam regiam proficiscitur; et impressione in vrbem facta, eam vi expugnat. Zamares autem, vrbem videns desolatam, in intimam Regiam se recipiebat: atque igne ei subiecto, seipsum cum ea concremauit, cum septem duntaxat dies regnasset. Tum vero diuisus est Israëlitarum populus: et illorum quidem alii Thabnaeum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii vicissent, qui regnum huic deferri postulabant, Thabnaeum perimunt, atque ita Amarinus totius populi Israëlitici rex factus est. Anno autem regni Asani trigesimo regnum iniit, idque tenuit annos duodecim: sex quidem in Tharsa, reliquos vero in vrbe quae Semareon appellatur, et a Graecis Samaria dicitur. Ipse autem Semareona denominauit a Semaro, qui ei montem vendiderat quem exstructa vrbe occupauit. Inter hunc vero et priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus a Deo abalienarent: ideoque fecit Deus vt alius alium e medio tolleret, et nemo e familia superstes esset relictus. Quin et hic diem suum obiit Samariae: eique in regnum succedit filius eius Achabus.

ς'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσην τὸ θεῖον ἐπίσκοπὴν ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθοὺς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ προρρίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διαφθαρέντες ἠρέθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο Φυλῶν βασιλεὺς Ασανος δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὔδαιμον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προήχθη γῆρας, καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἄρξας ἔτος εὐμοίρως ἀπέθανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς Αβίδας τέκνομα γεγενημένος. τοῦτον μιμητὴν Δαυΐδου τοῦ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν ταῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ περὶ μὲν τούτου τοῦ βασιλέως ἐν νῷ κατεσκεύασται λέγειν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αχαβος, γήμας Ιεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. ὁποῖα Ηλίας ὁ προφήτης ἔπραττεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβώθου.

Ο Δὲ Αχαβος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δ' ἀρχὴν κατέσχεν ἔως ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ἴσαγε πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δ' αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ιεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ ἔτος τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα προσεμηχανήσατο. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκα θυγατέρα Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ᾗ Ιεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν δὲ τὸ γύναιον δραστήριόν τε καὶ τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δ' ἀσέλγειαν καὶ μανίαν πρόβησεν, ὥστε καὶ ναὸν τῷ Τυ-

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; vtque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet et funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia sua et impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum et duarum tribuum rex ob pietatem suam et iustitiam ad summam vita beata prouectus est senectutem; annoque regni sui vno et quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius eius Iosaphatus, ex muliere Abida nomine ei natus. Hunc in operibus suis omnes existimarunt proauum suum Dauiden imitatum esse in virtute et pietate. Sed de iis, quae ad hunc regem spectant, iam non necesse habemus dicere.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Iezabela in vxorem ducta, sceleratior exstitit omnibus ante eum regibus. qualia gesta erant ab Elia vate; et quae Nabutho accidebant.

ACHabus autem Israëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos et viginti: nihil de institutis priorum regum immutans, praeterquam in iis quae ipse in peius, immani nequitiae deditus, excogitauit: omnium illorum facinorum nefariorum et grauium in Deum contumeliarum factus imitator, atque prae caeteris Hieroboami scelerum aemulus. Nam et vitulas, ab illo fictas formatasque, adorauit: et alia adhuc magis absurda commentus est. In matrimonium praeterea accepit filiam Ithobali Tyriorum et Sidoniorum regis, cui nomen erat Iezabela; a qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti et magnae audaciae: atque in tantam petulantiam et insaniam prolapsa est, vt et templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, aedificaret, et lucum omnis generis arborum plantaret. porro et

ρίων θεῷ, ὃν Βῆλον προσαγορεύουσιν, ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς δ' ὁ βασιλεὺς πολλὰς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

β'. Προφήτης δή τις τοῦ μεγίστου θεοῦ, ἐκ πόλεως Θισβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Ἀχάβῳ, τὰ λεγειν αὐτῷ τὸν θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν ἐν ἐνιαυτοῖς τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς τὴν χώραν, "εἰ μὴ φανέντος αὐτοῦ." καὶ τούτοις ἐπομόσας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, ποιούμενος παρὰ χειμάρρῳ τινὶ τὴν διατριβήν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ποτὸν εἶχε· τὴν γὰρ τροφὴν αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες προσέφερον. ἀναξηραναθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς Σαρεφθὰ πόλιν ἐκ ταύτης τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γάρ κεῖται, παραγίνεται, τοῦ θεοῦ κελεύσαντος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τροφάς. ὧν δ' οὐ πόρρω τῆς πύλης ὁρᾷ γυναῖκα χερνῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ θεοῦ δηλώσαντος ταύτην εἶναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπάσατο, καὶ κομίσαι ὕδωρ παρεκάλεσεν ὅπως πιὼν καὶ πορευομένης μεταπαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέλευσε. τῆς δ' ὀμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλείτην δράκα καὶ ὀλίγον ἔλαιον, πορεύεσθαι δὲ συνειλεχυῖαν τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέτι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγεν· ἀλλὰ θαρσοῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ κρείσσω προσδοκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶτον ἐμοὶ βραχὺ κόμισον. προλέγω γάρ σοι, μηδέποτε ἐπιλείψειν ἀλεύρου ἐκεῖνο τὸ ἄγγος, μηδ' ἐλαίου τὸ κεράμιον, μέχρις ἂν ὕσει ὁ θεός. ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παραγενομένη πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔσχε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχορήγει τὴν διατροφὴν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δ' οὐδὲν αὐτοὺς τούτων, ἄχρις οὗ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνηται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ Μένανδρος ἐν τοῖς Ἰθοβάλου

sacerdotes et falsos vates huic Deo instituit. Quin et rex ipse tales quamplurimos circa se habebat, amentia et improbitate omnes ante se reges supergressus.

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis vrbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei praenunciasse, "quòd neque pluuiam per hos annos da-"turus sit, nec rorem immissurus in terram istam, donec "ille ipse compareret." Cumque haec iureiurando firmasset, versus plagam australem concessit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi suppeditabat: nam corui cibum ei quotidie afferebant. Sed cum aliquanto post aruisset fluuius, quod non pluebat, iussu Dei ad vrbem Sarephtham proficiscitur vates, non procul a Sidone ac Tyro sitam, nam media interiacet: fore enim vt illic inueniret mulierem viduam, quae eum esset alitura. atque vbi non longe a porta aberat, cernit ibi mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei significasset, hanc esse illam quae ei victum ministratura esset, propinquior factus eam salutauit, et obsecrauit vt sibi paulum aquae afferat ad bibendum; illamque prompte euntem cum reuocasset, iussit vt panem etiam secum ferat. Illa vero cum iurasset nihil sibi domi esse praeter vnum farinae pugillum et paulum olei, seque collecto vno aut altero ligno abire, vt subacta farina sibi ac filio panem conficiat; quem vbi comedissent fame absumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud supereresset: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam laetiora sperans; et primum mihi paululum paratum affer. nam tibi praedico, non ante vel istius vasis farinam consumptum iri, vel amphorae oleum defecturum esse, donec a Deo pluerit in terram. Vbi haec dixerat vates, illa domum se recepit, iussisque obsequuta est: atque inde et ipsa sibi habebat, et filio pariter ac vati victum suppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec siccitas esse desierit. Meminit autem huius inopiae

τῶ Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων ὅτως· "ἀβροχία τι "ἐπ' αὐτῶ ἐγένετο, ἀπὸ τῶ Ὑπερβερεταίυ μηνὸς ἕως τῶ ἐχο- "μένυ ἔτυς Ὑπερβερεταίυ. ἱκετείαν δ' αὐτῶ ποιησαμένυ, "κεραυνὸς ἱκανὸς βεβληκέναι. ὅτος πόλιν Βότρυν ἔκτισε τὴν "ἐπὶ Φοινίκη, καὶ Δύζαν τὴν ἐν Λιβύη." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τὴν ἐπ' Αχάβυ γενομένην ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ τοῦτον καὶ Ιθόβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, ὁ Μένανδρος ἀνεγέγραφεν.

γ'. Η δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τύτων εἴπομεν, ἡ τὸν προφήτην διατρέφυσα, τῶ παιδὸς αὐτῆ καταπεσόντος εἰς νόσον, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι καὶ δόξαι νεκρὸν, ἀνακλαιομένη καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν ἀγκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας ὑπηγόρευε τὸ πάθος ἀφιεῖσα, κατητιᾶτο τῆς παρ' αὐτὴν παρυσίας τὸν προφήτην, ὡς ἐλέγξαντα τὰς ἁμαρτίας αὐτῆς, καὶ διὰ τῦτο τῶ παιδὸς τετελευτηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαῤῥῶν καὶ παραδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶντα γὰρ αὐτὴ ἀποδώσειν. παραδύσης οὖν βασάσας εἰς τὸ δωμάτιον ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, ὡ καλῶς ἀμείψασθαι τὴν ὑποδεξαμένην καὶ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀφαιρησάμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῶ παιδὶ, καὶ παρασχεῖν αὐτῶ τὸν βίον. τῶ δὲ Θεῶ κατοικτειρήσαντος μὲν τὴν μητέρα, βυληθέντος δὲ καὶ τῶ προφήτη χαρίσασθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ἐπὶ κακῶ παρεῖναι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ' εὐχαρίστει τῶ προφήτη· καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῶ διαλέγεται.

δ'. Χρόνυ δ' ὀλίγυ διελθόντος, παραγίνεται πρὸς Αχαβον τὸν βασιλέα, κατὰ βύλησιν τῶ Θεῶ, δηλώσων αὐτῶ τὸν γενησόμενον ὑετόν. λιμὸς δὲ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ πολλὴ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπυς αὐτῶν σπανίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν μηδ' ὅσα τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι πρὸς νομὴν ἔτι χρήσιμα διὰ τὴν ἀνομβρίαν ἀναδιδόναι. τὸν οὖν ἐπιμελόμενον αὐτῶ τῶν κτημάτων ὁ βασιλεὺς καλέσας Ωβεδίαν, ἀπέ-

pluuiarum etiam Menander; qui, dum res gestas Ithobali Tyriorum regis narrat, sic loquitur: "pluuiarum sub "eo defectus erat a mense Hyperberetaeo ad Hyperbere-"taeum sequentis anni. illo vero suppliciter Deum pre-"cato, magna vis tonitruum insequuta est. Hic vrbem "Botryn in Phoenice condidit et Auzam in Libya." Et haec quidem Menander, siccitatem indicans quae sub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios reguauit Ithobalus, in Commentarios suos retulit.

3. Mulier autem illa, de qua paulo ante diximus, quae vatem aluit, cum filius eius in morbum incidisset, ita vt animam efflaret et mortuus videretur, lamentans et manibus semet tundens et voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad se aduentum in culpam conuertebat, quasi peccata ipsius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo esse hortabatur, sibique filium suum tradere: illum enim ipsum viuum redditurum esse. Quem cum tradidisset, acceptum in cubiculum sustulit, in quo ipse versari solebat, eoque in suo cubili collocato, ad Deum exclamauit, haud meritam gratiam mulieri retulisse, quae ipsum hospitio exceperat et aluerat, filium ei eripiendo. orabatque vt animam in puerum remigrare faceret, ipsique vitam restitueret. Deo itaque matris quidem sortis miserto, motoque desiderio etiam vati gratificandi, ne ad eam ipsius malo videretur accessisse, praeter omnem exspectationem reuixit puer. Illa vero vati gratias agebat; et tunc se clare intellexisse dicebat, Deum cum illo colloqui.

4. Breui post tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Tum vero fames totam regionem infestabat et magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum homines earum inopia laborarent, sed et equi et alia iumenta, terra illis quae ad pastum facerent prae siccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum suarum pro-

ναι βέλεθαι πρὸς αὐτὸν εἶπεν ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων καὶ τὰς χειμάρρους, ἵν' εἴ πῃ παρ' αὐτοῖς εὑρεθείη πόα, ταύτην εἰς τροφὴν ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. καὶ περιπέμψας κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸν προφήτην Ηλίαν, οὐχ εὑρὼν, συνέπεσθαι ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ δόξαν οὖν ἐξορμᾶν αὐτοῖς, μερισάμενοι τὰς ὁδὸς, ὁ, τε Ωβεδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπῆεσαν ἕτερος ἑτέραν τῶν ὁδῶν. συνεβεβήκει δὲ, καθ' ὃν Ιεζαβέλη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς προφήτας ἀπέκτεινε, τοῦτον ἑκατὸν ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι προφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον καὶ ὕδωρ. μονωθέντι δ' αὖ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ωβεδία, συνήντησεν αὐτῷ ὁ προφήτης Ηλίας· καὶ πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθὼν, προσεκύνησεν αὐτῷ. ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε καὶ λέγειν, ὅτι παρεῖη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τί κακὸν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθὼς πρὸς τὸν ἀποκτεῖναι ζητοῦντα, καὶ πᾶσαν ἐρευνήσαντα γῆν, πέμπειν αὐτὸν, ἔλεγεν, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόπον κατέλιπεν, εἰς ὃν οὐκ ἀπέστειλε τοὺς ἀναζοντας, εὑρεῖν βουλόμενος, ἐπὶ θανάτῳ; καὶ γὰρ εὐλαβεῖσθαι πρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ τοῦ Θεοῦ φανέντος αὐτῷ πάλιν εἰς ἄλλον ἀπέλθῃ τόπον· εἶτα διαμαρτὼν αὐτοῦ πέμψαντος τῷ βασιλέως, καὶ μὴ δυναμένῳ εὑρεῖν ὅπου ποτ' εἴη γῆς, ἀποθάνῃ. προτρέπει οὖν αὐτὸν τῆς σωτηρίας παρεκάλει, τὴν περὶ τοὺς ὁμοτέχνους αὐτοῦ σπουδὴν λέγων· ὅτι σώσειεν ἑκατὸν προφήτας, Ιεζαβέλης πάντας τοὺς ἄλλους ἀνηρηκυίας, καὶ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς καὶ τρεφομένους ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευσε πρὸς τὸν βασιλέα, δοὺς αὐτῷ πίστεις ἐνόρκους, ὅτι πάντως κατ' ἐκείνην Αχάβῳ φανήσεται τὴν ἡμέραν.

ε'. Μηνύσαντος δὲ τῷ βασιλεῖ τοῦ Ωβεδίου τὸν Ηλίαν, ὑπήντησεν ὁ Αχαβος· καὶ διήρετο μετ' ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ τῶν Εβραίων λαὸν κακώσας, καὶ τῆς ἀκαρπίας αἴτιος γεγενημένος. ὁ δ' οὐδὲν ὑποθωπεύσας, αὐτὸν εἶπεν ἅπαντα τὰ δεινὰ πεποιηκέναι, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ, ξενικοὺς εἰσπε-

curatore, ipsi dicebat, se velle vt ad fontes fluuiorum abiret et torrentes, atque ita, si forte gramen istic inueniretur, illud demessum in iumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem misisset qui Elian vatem perquirerent, nec tamen reperisset, iussit vt eum etiam ipse comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuisset, terram obeundam ita diuiserunt, vt Achabus vna, Obedias altera via seorsim iret. Acciderat autem, dum Iezabela regina in vates caedibus saeuiret, vt iste centum vates in speluncis subterraneis abditos pane et aqua aliquamdiu sustentaret. Tum vero Obediae, a rege digresso, obviam factus est vates Elias: et percunctatus eum quis esset, agnitum adorauit. Vates autem ipsi praecepit vt regem adiret, eique diceret, quod coram se sisteret Elias. At ille, quid in te peccaui, aiebat, aut commerui, vt me ad eum mitteres qui te vbique gentium ad necem quaesiuit? an hoc ipsum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiserit, qui te deprehensum, vt mortem oppeteres, ad eum adducerent? Etenim se cauere, illi dicebat, ne, postquam Deus ei apparuerit, se alio transferat: atque ita ipse, cum regis iussu missus ab illo aberrarit, et is nusquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obsecrabat vt ipsius salutis rationem haberet, commemorans etiam quam sui similium studiosus fuerit: vt scilicet centum vates, aliis omnibus a Iezabela occisis, exitio eripuerit, quos etiam et adhuc clam seruat alitque. At vates contra praecipiebat, vt nil metuens regem adeat, fide iureiurando data, se illa die pro certo in Achabi conspectum venturum.

5. Postquam autem Obedias Eliae indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is esset qui Hebraeorum populum afflixerat, et sterilitatis auctor exstiterat? Ille vero, nihil ei subblandiens, ipsum aiebat genusque ipsius mala omnia genti intulisse, vt qui Deos alienos in re-

νοχότα τῇ χώρᾳ θεὺς, καὶ τότε σέβοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ θεὸς, ἀπολελοιπότα, καὶ μηδεμίαν ἐπὶ πρόνοιαν αὐτῶν ποιούμενον. νῦν μέντοιγε ἀπελθόντα ἐκέλευε πάντα τὸν λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς προφήτας αὐτῶν καὶ τῆς γυναικὸς, εἰπὼν ὅσοι τὸ ἀριθμὸν εἶησαν, καὶ τοὺς τῶν ἄλσεων προφήτας, ὡς τετρακοσίους τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δὲ συνέδραμον πάντες εἰς τὸ προειρημένον ὄρος Αχάβου διαπέμψαντος, σταθεὶς αὐτῶν ὁ προφήτης Ηλίας μεταξὺ, μέχρι πότε διῃρημένους αὐτοὺς τῇ διανοίᾳ καὶ ταῖς δόξαις οὕτως βιώσειν ἔφασκε. πεμίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχώριον θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἔτι θαμτούτῳ καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ παρήνει· μηδὲν δὲ τοῦτον ἡγεμένους, ἀλλὰ περὶ τῶν ξενικῶν ὑπειληφότας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε κατακολουθεῖν. τοῦ δὲ πλήθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσε Ηλίας, πρὸς διάπειραν τῆς τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύος καὶ τῆς τοῦ ἰδίου, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας ἐπιθεῖναι ξύλοις, πυρὸς οὐχ ὑπαφθέντος, κἀκείνους ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους θεοὺς ἀναξαῦσαι τὰ ξύλα. γενομένου γὰρ τούτου, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ θεοῦ. ἀρεσάσης δὲ τῆς γνώμης, ἐκέλευσεν Ηλίας τοὺς προφήτας ἐκλεξαμένους βοῦν πρώτους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' ἐθὲν ἁπάντα παρὰ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἐπικλήσεως θύσασι τοῖς προφήταις, σκάπτων ὁ Ηλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτούς, ἢ καθεύδειν. τῶν δ' ἀπ' ὄρθρου τοῦτο ποιούντων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιδηρομάσταις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δὲ ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρᾳ τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. τοῦ δὲ ὄχλου προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, κατὰ φυλὴν τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ἀνέστησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ διξαμενὴν ὤρυξε βα-

gionem inuexerat eoſque coluerat, proprio illorum Deo, qui ſolus eſt Deus, relicto, et ne minima quidem eius cura habita. Caeterum nunc vt abiret, iuſſit, totumque populum in montem Carmelum ad ſe conuocaret, ſimulque ſuos et vxoris vates, dicto etiam quot numero eſſent, ac praeterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Vbi vero omnes a rege acciti ad montem iam dictum conuenerant, Elias vates in medio illorum conſtitit, et, quouſque, inquit, dubiis animis ambiguaque ſententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum et ſolum Deum eſſe exiſtimarint, vt illum ſequerentur eiuſque mandata, hortabatur; ſin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere ſe cultum illis tribuere, ſuadebat vt iſtis adhaererent. Populo autem nihil ad haec reſpondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum ſuique vim et potentiam, cum is ſolus eius vates ſupereſſet, illi vero quadringentos haberent, vt ipſe bouem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne ſubaccenſo, atque illos, cum eadem feciſſent, deos ſuos inuocarent vt ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignoſci poſſe. Cum autem haec ſententia omnibus placuiſſet, praecepit Elias, vt vates iſti, boue delecta, priores rem ſacram facerent ſuoſque Deos inuocarent. Poſtquam vero precibus et inuocationibus nihil profecerant vates qui hoſtias obtulerant, Elias per deriſum eos hortabatur, vt magna voce ad Deos ſuos clamarent: aut enim eos aliquo profectos eſſe, aut forte dormire. Illis autem a diluculo vſque ad meridiem hoc ipſum facientibus, et ſeipſos more patrio gladiis et lanceis fecantibus, cum iam ipſe victimam mactaturus eſſet, illis quidem iuſſit vt ſecederent, populo vero vt propius accedentes ipſum obſeruarent, ne clam ignem lignis iniiceret. at poſtquam illi acceſſerunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebraeorum, ex illis erexit altare, et circa id alueum fodit bene

θυτάτην. καὶ συνθεὶς τὰς χεῖρας ἐπὶ τῷ βωμῷ, καὶ κατ
αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέσσαρας ἀπὸ τῆς κρήνης ὑδρί
προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος κατασπεδάσαι τῇ θυσια
στηρίᾳ, ὡς ὑπερβαλεῖν αὐτὸ καὶ τὴν δεξαμενὴν ἅπασαν ὑδ
τος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἠ
ξατο εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτόν, καὶ ποιεῖν τ
πεπλανημένῳ πολὺν ἤδη χρόνον λαῷ φανερὰν τὴν αὐτοῦ δύ
μιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τ
πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσι
ἐδαπάνησεν, ὡς ἀναγκαῖναι καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ψαφαρὸν γ
νέσθαι τὸν τόπον.

ε'. Οἱ δ' Ισραηλῖται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γ
καὶ προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον καὶ ἀληθῆ μόνο
προκαλοῦντες· τοὺς δ' ἄλλους ὀνόματα ὑπὸ Φαύλου καὶ ἀκ
τοῦ δόξης πεποιημένα. συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς π
φήτας, ἀπέκτειναν. Ηλίᾳ τοῦτο παραμένσαντος· ἔφ
καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἔτι φ
σαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὕοντα. κ
μὲν Αχαβος ἀπηλλάγη. Ηλίας δὲ ἐπὶ τὸ ἀκρωτήριον τ
Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσ
σατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευ
σεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποβλ
πειν· κἂν ἴδῃ νεφέλην ἐγειρομένην πόθεν, φράζειν αὐτῷ
μέχρι γὰρ τότε καθαρὸν εἶναι συνέβαινε τὸν ἀέρα. τῇ δὲ ἀνα
βάντος, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντος, ἕβδομον ἤδ
βαδίσας ἑωρακέναι μελαινόμενον, εἶπε, τὶ τὸ ἀέρος, ἢ
πλέον ἴχνος ἀνθρωπίνου. ὁ δ' Ηλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπ
πρὸς τὸν Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθα
πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸν ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς Ισραήλω
πόλιν παραγίνεται. μετ' ὀλίγου δὲ τὸ ἀέρος ἀχλύσαντος,
καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε λάβρον ἐπιγίνεται,
καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γενόμενος, τῷ
τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς Ισραήλας Ιζάρου πόλεως
συνέδραμε.

profundum. Cumque fruſta lignorum in ara ſtruxiſſet, mandauit vt quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, vſquedum circa illud redundaret, ita vt totus alueus aqua e fonte ſuppeditata impleretur. His peractis, Deum coepit orare et ad ipſum clamare; vt etiam populo, qui iam diu errauerit, ſuam oſtenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente coelo delapſus, populo inſpectante, in aram cecidit, et hoſtiam abſumpſit, ita vt etiam aqua concremaretur et locus fieret aridus.

6. Cum autem hoc vidiſſent Iſraëlitae, in terram procidebant, vnumque Deum adorabant, et maximum et ſolum verum Deum appellantes, alios vero tantum nomina eſſe a praua et ſtulta hominum opinione conficta. Tunc et vates ſuos comprehenſos necarunt, id quod fieri iuſſerat Elias. Deinde is regem monebat, vt abiret ad prandium, caetera nihil ſolicitus: breui enim viſurum eſſe Deum in terram pluere. Et quidem Achabus diſcedebat: Elias vero in verticem Carmeli adſcendit, et cum humi deſediſſet caput genibus applicuit, iuſſitque famulum vt conſcenſa quadam ſpecula mare adſpectaret, et indicaret ſicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis coelo eſſe ſudo et ſereno contigit. At cum ille adſcendiſſet, ſaepiuſque nihil cerni retuliſſet, ſeptimo demum reuerſus aiebat ſe animaduertiſſe aliquid in coelo nigreſcere, non tamen amplius hominis veſtigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, iubens vt in vrbem ire contendat, priuſquam diffracta nube delabatur pluuia. Ac ille quidem ad Ieſraëlam proficiſcitur. Non multo autem poſt, coelo obſcurato et nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, ſpiritu Dei inſtinctus, currum regis curſu comitabatur, donec ventum eſt ad Ieſraëlam Izari vrbem.

ζ'. Μαθοῦσα δὲ ἡ τοῦ Αχάβου γυνὴ Ιεζαβέλη τότε σημεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ Ηλίου γενόμενα, καὶ ὅτι τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, ἀπειλοῦντα δι' αὐτῶν ἀποκτενεῖν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσειε. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς πόλιν Βηρσαβεὲ λεγομένην· ἐπ' ἐσχάτοις δ' ἔστιν αὕτη τῆς χώρας τῶν τὴν Ιούδα Φυλὴν ἐχόντων κατὰ τὴν Ιδουμαίων γῆν· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. εὐξάμενος δ' ἀποθανεῖν, οὐ γὰρ δὴ κρείττων εἶναι τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῇν γλίχηται· κατεκοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείραντος δ' αὐτὸν τινος, ἀνασὰς εὑρίσκει παρακειμένην αὐτῷ τροφὴν καὶ ὕδωρ. φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ Σινᾶιον καλούμενον ὄρος παραγίνεται, οὗ Μωϋσῆς τοὺς νόμους παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. εὑρὼν δ' ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἴσεισι· καὶ διατελεῖν ποιούμενος ἐν αὐτῷ τὴν μονήν. ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλου, τί παρεῖη, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἥκοι; διὰ τὸ κτεῖναι μὲν τοὺς προφήτας τῶν ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη Θεὸς ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν δὲ ἀκούσας προσελθεῖν εἰς τὸ ὕπαιθρον τῇ ἐπιούσῃ, γνώσεσθαι γὰρ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου μεθ' ἡμέραν. καὶ σεισμοῦ τε ἐπακούει, καὶ λαμπρὰν πυρὸς αὐγὴν ὁρᾷ. καὶ γενομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὴ ταράττεσθαι τοῖς γινομένοις αὐτὸν παρακελεύεται, κρατήσειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς· προστάξαί τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποδεῖξαι τοῦ πλήθους βασιλέα Ιηοῦν τὸν Νεμεσσαίου παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ δὲ τῶν Σύρων Αζάηλον, ἀντ' αὐτῆς δὲ προφήτην Ελισσαῖον ὑπ' αὐτῆς γενήσεσθαι ἐκ πόλεως Αβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλου τοὺς μὲν Αζάηλος, τοὺς δὲ Ιηοῦς. ὁ δ' Ηλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Εβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ελισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, καὶ

7. Iezabela vero Achabi vxor cum intellexiſſet quae prodigia ab Elia edita erant, quodque ſuos vates ferro trucidauerat, grauius commota illi per nuncios ad eum miſſos minatur, ſe illum occiſuram, quemadmodum ipſe vates ſuos occiderat. Quibus Elias minis territus fugit in vrbem, cui nomen Berſubee: (illa autem eſt in oris extremis regionis tribus Iudae iuxta Idumaeam) ibique relicto famulo ſuo, ipſe in deſertum abiit. Cumque illic mortem optaſſet (ſe enim maioribus ſuis haud meliorem eſſe dicebat, vt illis mortuis ipſe vitae deſiderio teneretur) ſub arbore quadam iacens obdormiuit. Ab aliquo autem excitatus, cum ſurrexiſſet appoſitum ſibi cibum inuenit et aquam: cumque comediſſet, collectis ex iſto cibo viribus inde proficiſcitur ad montem Sinaeum appellatum, in quo fertur Moyſes leges a Deo accepiſſe. vbi, cum ſpeluncam profundam offendiſſet, ingreditur et in ea commorabatur. Cum autem a Deo interrogaretur, incertus vnde vox venerit, quid illic ageret vrbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero perſuaſerit eum ſolum eſſe Deum quem ab initio coluerant, ob hoc ſe a regis vxore ad ſupplicium requiri. moxque eadem voce iuſſus vt ſub diuum prodiret, (ſic enim certiorem fieri quid facto opus eſſet) poſtridie e ſpelunca egreditur. Deinde et concuſſionem ſentit, elarumque ignis ſplendorem videt. ſequutoque mox ſilentio, vox diuina eum bono animo eſſe hortatur, ac nihil iis quae acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini ceſſurum eſſe: ac praeterea iuſſit vt domum reuerſus Iehum, Nemeſſaei filium, populi regem crearet, atque e Damaſco Syrorum regem Azaëlum; faceretque vt ex Abela vrbe Eliſſaeus ſibi vates ſuccedat. fore autem vt alios quidem ex impio populo Iehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebraeorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Eliſſaeum offendiſſet arantem, et cum eo alios quoſdam duodecim iuga prae ſe agentes, illo adito, veſtem ſuam in eum

μετ' αὐτῦ τινας ἄλλας, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, προσελθὼν ἐπέῤῥιψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δ' Ελισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βόας, ἠκολούθησεν Ηλία. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθαι, κελεύσαντος τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος αὐτοῖς εἵπετο· καὶ ἦν Ηλίᾳ τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν καὶ μαθητὴς καὶ διάκονος. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν τοιοῦτον προφήτου τοιαῦτα ἦν.

η'. Νάβυθος δέ τις ἦν ἀπὸ πόλεως Ιζάρη, ἀγρογείτων ὢν τῦ βασιλέως. παρακαλοῦντος δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸν πλησίον αὐτῦ τῶν ἰδίων ἀγρὸν, ἵνα συνάψας ἐν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, ἐπιτρέποντος ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὐ φησι ποιήσειν, αὐτὸς δὲ τὴν ἰδίαν κατασκάσασθαι γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὕβρει τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λυτρὸν προσηνέγκατο, οὔτε τροφήν. τῆς δὲ Ιεζαβέλης τὴν γυναικὸς αὐτοῦ πυνθανομένης ὅ, τι λυπεῖται, καὶ μὴ λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ παρατίθεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενος ἐπιεικέσι πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέρους, ὑβριωθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· παυσάμενον δὲ τῆς λύπης ἐπὶ τὴν συνήθη τρέπεσθαι τοῦ σώματος πρόνοιαν. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας· καὶ παραχρῆμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Ισραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Αχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύσασα, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν προκαθίσαι μὲν αὐτῶν Νάβυθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς· παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηροὺς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι, καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβυθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, ἔτως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τὸν Θεόν τε καὶ Αχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ τῦ

coniecit. Eliſſaeus autem illico coepit vaticinari; et relictis bubus Eliae ſe comitem adiunxit. rogauit tamen vt ſibi liceret parentes ſalutare, quo impetrato, cum illis valedixiſſet, eum ſequutus eſt; atque Eliae, quamdiu is vixerit, et diſcipulus fuit et miniſter. Ac vatis quidem huius ita ſe res habuerunt.

8. Caeterum Nabuthus quidam erat ex vrbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipſum rogaret rex, vt ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret ſuis finitimum, vt cum illum ſuis iunxiſſet, vnam ſibi poſſeſſionem faceret; ſin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum eſſe agrum e ſuis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, ſe nequaquam facturum eſſe, ſecum vero ſtatuere fructum ſua e terra percipere, quae iure haereditario ei a patre obvenerat. Quo fit vt rex rem moleſte ferens, quaſi contumelia affectus quod aliena non accepiſſet, et a lotione abſtinuit et a cibo. Cum autem vxor eius Iezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, et neque lauaret, neque pranderet aut coenaret: quam peruerſus ſit Nabuthus ei denarrat; vtque ipſe verbis eum alloquutus humaniſſimis, infraque regiam poteſtatem demiſſis, contumelioſe habitus fuerit, quod ea quae popoſcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum deſponderet, ſed moerore miſſo ad conſuetam corporis curam rediret. ſibi enim id negotii datum iri vt Nabuthus poenas luat. Moxque literas Achabi nomine ſcriptas mittit ad primores Iſraëlitarum, quibus mandata dedit, vt, indicto ieiunio et concione aduocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illuſtri) tribus vero hominibus perditae audaciae ſubornatis, qui contra eum pro teſtimonio dicerent, quod Deo et regi maledixiſſet, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, vt regina ſcripſerat, teſtimonio conuictus Deo et Achabo conuicium feciſſe, a populo lapidibus obrutus necabatur.

πλήθυς ἀπέθανεν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ Ιεζαβέλη, εἴσω-
σι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν τῆ Ναβάθη ἀμπε-
λῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Αχαβος ἤδη τοῖς γεγενημέ-
νοις, καὶ ἀναπηδήσας ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἦκε τὸν
ἀμπελῶνα τὸν Ναβάθη. ἀγανακτήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει
τὸν προφήτην Ηλίαν εἰς τὸ Ναβάθη χωρίον, Αχάβῳ συμ-
βαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἐρησόμενον, ὅτι κτεί-
νας τὸν ἀληθῆ δεσπότην τῆ χωρίᾳ κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀ-
δίκως. ὡς δ' ἦκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος τῆ βασιλέως, ὅ,
τι βέλεται χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρ-
τήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτῆ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν
ᾧ τὸν Ναβάθη νεκρὸν ἀπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, τό
τε αὐτῆ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐ-
τῆ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβῆσαι τετολμηκότος,
καὶ παρὰ τὰς πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότος.
Αχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ μετάμελος,
καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος, γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν, οὐ
ἁπτόμενος τροφῆς, ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα,
καὶ τὸν Θεὸν ἵλεως ἐξευμενίζων. ὁ δὲ, ζῶντος μὲν αὐτῆ,
πρὸς τὸν προφήτην εἶπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τὴν τῆ γένους τι-
μωρίαν, ἐπεὶ τοῖς τετολμημένοις μετανοεῖ, τελέσειν δὲ τὴν
ἀπειλὴν ἐπὶ τῷ υἱῷ τῆ Αχάβη. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ'
ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Αδαδος, Δαμασκῆ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχα-
βον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ΤΩΝ δὲ περὶ τὸν Αχαβον ὄντων τοιούτων, κατὰ τὸν αὐ-
τὸν καιρὸν ὁ τοῦ Αδάδη υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων καὶ Δα-
μασκοῦ, δύναμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμ-
μάχους τοὺς πέραν Εὐφράτη βασιλέας ποιησάμενος τριάκον-
τα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αχαβον. ὁ δὲ ἐκ ὢν ὅμοιος
αὐτῷ τῇ στρατιᾷ, πρὸς μάχην μὲν οὐ παρετάξατο, πάν-

Cum autem haec Iezabela accepiſſet, ad regem introgreditur, iuſſitque vt gratis vineae haereditatem adeat. Haec facta eſſe gaudebat Achabus, et e lecto exſiliens viſum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Elian vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occurſurum, et de perpetratis expoſtulaturum; quod ſcilicet vero praedii domino occiſo, ipſe haereditatem ſibi contra ius vindicaſſet. Vt vero ad eum accedebat Elias, cum dixiſſet rex, licere vt vellet de ſe ſtatuere, (turpe enim in peccato verſantem ab eo deprehendi putabat) quo in loco, inquit, accidit vt Nabuthi cadauer a canibus abſumeretur, ibidem et eius et vxoris ſuae ſanguis effundetur, totumque eius genus interibit, quod flagitia adeo nefaria auſus fuerit, et contra leges patrias ciuem peremerit. Tum demum Achabum dolor ſubiit, eumque facinorum poenituit, atque ſaccum indutus nudis pedibus inceſſit, a cibo abſtinens, et ſua peccata confitens, Deumque ita placare ſtudens. Deus vero vati ſignificabat, ſe illo quidem viuente familiae eius ſupplicium dilaturum eſſe, quod ſcelerum, quae committere ſuſtinuerat, eum poeniteret, in filium vero quae minatus eſt exſecuturum. Et haec quidem regi denunciauit vates.

CAP. XIV.

Quomodo Adadus, Damaſci et Syriae rex, bis contra Achabum ducto exercitu ſuperatus eſt.

CUM autem res Achabi ita ſe haberent, ſub iſtud tempus Adadi filius, Syrorum et Damaſcenorum rex, contractis ex omni ſua regione copiis, adſcitiſque ſibi ſociis triginta duobus regulis Tranſeuphratenſibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar eſſet viribus, ſuos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in vrbes munitiſſimas omnibus, ipſe man-

τα δ' εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὐτῇ λίαν ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τὰ ἄλλα δυσάλωτος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ περικαθίσας αὐτῇ τὸν στρατὸν ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Ἀχαβον, ἠξίου πρεσβευτὰς δέξασθαι παρ' αὐτῷ, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται· τῷ δὲ Ἰσραηλιτῶν βασιλέως πέμπειν ἐπιτρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον κατ' ἐντολὴν τῷ βασιλέως, "τὸν Ἀχάβου πλοῦτον, καὶ "τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας Ἀδάδου τυγχάνειν. ἂν "δὲ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβεῖν αὐτῷ τούτων ὅσα βούλεται συγ- "χωρήσῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ παύσεται πολιορκῶν." ὁ δ' Ἀχαβος, τοῖς πρέσβεσιν εἰκέλευσεν πορευθεῖσι λέγειν αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτή- "ματα εἰσὶν αὐτοῦ." ταῦτα δ' ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, ὁμολογηκότα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὑπ' αὐτοῦ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τά τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, ἐκέλευε διδόναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δ' ἀπαρέσαντά οἱ καταλείψουσιν. Ἀχαβος δ' ἀγαθοῦ ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγεν, "ὡς αὐτὸς μὲν ἔχει ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας αὐ- "τῶν καὶ εἰρήνης, καὶ γυναῖκας τὰς ἰδίας προέσθαι τῷ πο- "λεμίῳ καὶ τέκνα, καὶ πάσης παραχωρῆσαι κτήσεως. ταῦ- "τα γὰρ ἐπιζητῶν ἐπρεσβεύσατο πρῶτον ὁ Σύρος. νῦν δ' "ἠξίωκε δούλους πέμψαι, τάς τε πάντων οἰκίας ἐρευνῆσαι, "καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλλίστων κτημάτων, "πρόφασιν βουλόμενος πολέμου λαβεῖν· εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν "ἐμαυτοῦ δι' ὑμᾶς ἂν ἀπεσάμην, ἀφορμὴν δὲ ἐκ τοῦ περὶ "τῶν ὑμετέρων ἀηδῶς πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. ποι- "ήσω γε μὴν τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπα- κούειν τῶν κατ' αὐτὸν συνεβούλευεν, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πρεσβευταῖς

sit in Samaria. illa enim moenibus cincta erat validissimis, et caetera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriae cum copiis suis Samariam contendebat: exercituque ei vndique admoto, eam oppugnabat; missoque ad Achabum praecone poscebat, vt legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid ipse vellet, significabit. Cum autem annuisset Israëlitarum rex vt mitterentur; legati, postquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi diuitias, liberosque eius, et vxores esse Adadi. "quod si ipse huic assensus fuerit, et permiserit ei quic- "quid libuerit ex his sumere, exercitum abducet, vr- "bemque ab obsidione liberabit." Achabus autem iussit legatis, vt ad regem suum profecti ei renunciarent, "se suaque omnia in illius esse potestate." At cum haec ei retulissent, rursus ad eum legatos mittit, postulans, quandoquidem sua omnia illius esse fassus fuerit, vt mittendos crastino die famulos suos susciperet: quibus, regiam et amicorum cognatorumque domos perscrutatis, dare iubebat quicquid in iis optimum inueniretur, quae despicerent ipsi relicturis. Tum Achabus, de secunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem aduocasset, dicebat, "quod ipse "quidem paratus fuerit, pro illorum incolumitate et pa- "ce tuenda, et vxores suas et liberos hosti permittere, "deque facultatibus suis omnibus cedere. nam ad ista "requirenda Syrus primam legationem misit. Nunc "vero postulauit suos mittendos esse seruos, atque omni- "um domos explorandas esse, nihilque in iis ex facul- "tatibus pretiosissimis relinquendum; eo animo vt belli "causam speciosam quaerat: id vero agendo, vt, post- "quam norat me quidem in vestri gratiam rebus meis non "peperciss, ex iis quae vobis non possunt non esse ingra- "ta, bellandi occasionem oblatam habeat. Ipse tamen fa- "cturus sum quicquid vobis placuerit." Populus autem suadebat, nequaquam illi obtemperet aut obsequatur, sed vt hominem vanissimum contemnat, seque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis respon-

ἀποκρινόμενος λέγειν ἀπελθεῖν, "ὅτι τοῖς τὸ πρῶτον ἀξιω-
"θεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένει τῆς τῶν πολιτῶν ἀσφαλεί-
"ας ἕνεκα, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀξίωσιν οὐχ ὑπακούει,"
ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ὁ δ' Ἀδαδος, ἀκούσας ταῦτα καὶ δυσχεράνας, τρί-
τον ἔπεμψε πρὸς Ἀχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψηλό-
"τερον τῶν τειχῶν, οἷς καταφρονεῖ, χῶμα τούτοις ἐπεγεί-
"ρειν αὐτοῦ τὴν στρατιὰν, κατὰ δράκα γῆν λαμβάνουσαν."
ἐμφανίζων αὐτῷ τῆς δυνάμεως τὸ πλῆθος καὶ καταπλήτ-
τόμενος. τοῦ δ' Ἀχάβου, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν, ἀποκρινο-
"μένου, καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ κρείττω γενόμενον,"
ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, καὶ δειπνοῦντα καταλαβόντες τὸν
βασιλέα μετὰ τριάκοντα καὶ δύο βασιλέων συμμάχων, εἰπό-
λωσαν αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν. ὁ δὲ εὐθέως τοῦτο προσέταξε,
καὶ περιχαρακῶν τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, καὶ
μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἦν δ' Ἀχαβος τούτῳ
πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θεοῦ
δὲ καὶ τῶν Φόβων ἀπολύσαντος, προφήτου τινὸς αὐτῷ παρα-
θόντος, καὶ φήσαντος αὐτοῦ τὸν Θεὸν ὑπισχνεῖσθαι ποιήσειν
τὰς τοσαύτας τῶν πολεμίων μυριάδας ὑποχειρίους. πυθο-
μένῳ δὲ, διὰ τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, διὰ τῶν παίδων εἶπε
τῶν ἡγεμόνων, ἡγουμένου σοῦ διὰ τὴν ἀπειρίαν τὴν ἐκείνων.
καλέσας δὲ τοὺς τῶν ἡγεμόνων υἱοὺς, εὑρέθησαν δ' ὡς διακό-
σιοι καὶ τριάκοντα δύο, μαθὼν τὸν Σύρον πρὸς εὐωχίαν καὶ
ἄνεσιν τετραμμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς
παῖδας. τῶν δὲ σκοπῶν δηλωσάντων τῷ Ἀδάδῳ, πέμπει
τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὥσι
προσεληλυθότες, ἵνα δήσαντες ἀγάγωσι πρὸς αὐτόν, ἂν
δὲ εἰρηνικῶς, ὅπως ταὐτὸ ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμην Ἀχαβος
καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐντὸς τῶν τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τῶν
ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀπο-
κτείνουσι, καὶ τοὺς ἄλλους ἄχρι τοῦ στρατοπέδου διώκουσιν. ἰδὼν
δὲ τούτους νικῶντας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, ἐξαφίησι
καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ἐπιπεσοῦσα

disset, vt abeuntes regi dicerent, "se quicquid primum "postulauit etiam nunc ob populi securitatem libenter fa- "cere, posterioribus vero mandatis nullatenus dicto au- "dientem fore," eos dimisit.

2. Adadus autem, cum haec audisset et moleste tulis- set, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus, "altio- "rem muris, quibus superbit, aggerem illis excitaturum "exercitum, modo terrae glebulam singuli pugillis su- "mant," ostendens ei copiarum multitudinem et terrorem incutiens. Achabo autem respondente, "non debere glo- "riari armatum, sed pugna superiorem," legati, cum re- uertissent et regem offendissent tum forte cum triginta duo- bus sociis regibus epulantem, responsum ei declararunt. Ille vero statim hoc mandauit, vt et vallo vrbem circum- darent et aggeres erigerent, et nullam oppugnandi ratio- nem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum haec gererentur, magno in angore, vt et populus vni- uersus. Verum mox fiduciam sumit et a metu liberatur, vbi ad eum vates quidam accesserat, dixeratque Deum polliceri, se tot hostium myriadas ei in manum tradituru- rum. Cum autem quaesiuisset, per quos victoria potire- tur, per filios ducum, aiebat; te illos ob eorum imperi- tiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quasi ducenti et triginta duo) cum intellexisset Syrum ad epulas et hilaritatem conuersum esse, patefactis repente portis iuuenes emisit. Id postquam Adado per specula- tores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, qui- bus imperauit, si quidem ad dimicandum prodierint, vt vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici venerint, vt idem facerent. Interim Achabus et alium exercitum in- tra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum praesidiariis congressi, multos illorum ferro perimunt, et reliquos in castra persequuntur. Vbi autem illos superio- res conspexerat Israëlitarum rex, iubet vt et caeterae omnes copiae in eos irruerent, atque illae, derepente Syros ador- tae, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspe-

τοῖς Σύροις, ἐκράτησεν αὐτῶν. ὁ γὰρ προσδόκων αὐτὸς ἐπεξελεύσεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο γυμνοῖς καὶ μεθύουσι προσέβαλλον, ὥστε τὰς πανοπλίας ἐκ τῶν στρατοπέδων φεύγοντας καταλιπεῖν, καὶ τὸν βασιλέα διασωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Ἀχαβος δὲ, πολλὴν ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ. πλοῦτος δ' ἦν οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ πλῆθος καὶ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Ἀδάδου καὶ τοὺς ἵππους λαβών, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου παρασκευάσασθαι φήσαντος, καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν τὸν Σύρον, ὁ μὲν Ἀχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ὁ δὲ Ἀδαδος, διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης, μεθ' ὅσης ἐδυνήθη στρατιᾶς, συνεβούλευσατο τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσηται τοῖς Ἰσραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρεσιν οὐκ ἐδίδοσαν γνώμην συμβαλεῖν αὐτοῖς· τὸν γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δύνασθαι τόποις, καὶ διὰ τοῦτο νῦν ὑπ' αὐτῶν νενικῆσθαι· κρατήσειν δὲ ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴν μάχην. συνεβούλευόν τε πρὸς τούτῳ, τοὺς μὲν βασιλέας, οὓς ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τὴν δὲ στρατιὰν αὐτῶν καταχεῖν, ἀντ' ἐκείνων σατράπας καταστήσαντα· εἰς δὲ τὴν τῶν ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τῆς χώρας τῆς αὐτῶν, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρῆσθαι καλῶς, ἔτως διεκόσμησε τὴν δύναμιν.

δ'. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ ἔαρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν, ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, καὶ γενόμενος πρὸς πόλει τινὶ, Ἀφεκὰ δ' αὕτη ἦν, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύεται πεδίῳ. Ἀχαβος δὲ, ἀπαντήσας αὐτῷ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντεστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' ἦν ὀλίγον αὐτοῦ τὸ στράτευμα, πρὸς τὰς πολεμίους ἀντιπαραβαλλόμενον. τοῦ δὲ προφήτου προσελθόντος αὐτῷ πάλιν, καὶ νίκην τὸν Θεὸν αὐτῷ δίδοναι φήσαντος, ἵνα τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξηται, μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πεδίοις ὑπάρχουσαν, ὅπερ οὐκ εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις,

clarint exercitum egressurum esse, res improuisa fecit vt inermes et temulenti inuaderentur; adeo vt relicta in castris armatura terga verterint, et rex ipse in fugam coniectus vix equi pernicitate euaserit. Achabus vero Syros magna cum illorum strage longe persequutus est. direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus et equis in vrbem reuersus est. Cum autem vates, regem aggressus, monuisset, vt paratus sit et exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

3. Verum Adadus, vbi semet cum omni quem potuit exercitu e pugna in tutum receperat, cum amicis consilium iniit, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, vt quidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in eiusmodi locis pollere, eoque se nunc ab illis victos) superiores vero fore dicebant, si praelium in planitie committerent. Ac praeterea suadebant, vt reges quidem, quos in belli societatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, satrapis pro regibus substitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiserat copias ex regione eorundem colligeret, currusque et equos. Haec itaque praeclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat instruitque.

4. Ineunte autem vere cum exercitu suo ibat in Israëlitas; cumque ad vrbem quandam (quam Aphecam esse contigit) peruenisset, in magna planitie castra metatus est. Achabus vero, cum suis copiis obuiam illi profectus, contra illos castra posuit. Eius autem exercitus, cum hostium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At postquam vates rursus ad eum accesserat, dixeratque Deum victoriam ei concessurum esse, vt ostendat, contra quam Syri opinantur, suam non minus in campestribus valere potentiam quam in montibus, septem quidem dies castris ad-

ἑπτὰ μὲν ἡμέρας ἀντιστρατοπεδεύοντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τούτων, ὑπὸ τὸν ὄρθρον προελθόντων ἐκ τῶ στρατοπέδω τῶν πολεμίων, καὶ παρατεταγμένων πρὸς μάχην, ἀντεπεξῆγε καὶ Ἀχαβος τὴν οἰκείαν δύναμιν. καὶ συμβαλὼν, κρατερᾶς τῆς μάχης γενομένης, τρέπεται τοὺς πολεμίους εἰς φυγὴν, καὶ διώκων ἐπέκειτο κτείνων. οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἁρμάτων καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἔφυσαν δὲ ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τὴν Ἀφεκὰν πόλιν αὐτῶν. ἐπέθανον δὲ καὶ αὐτοὶ, τῶν τειχέων αὐτοῖς ἐπιπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεθθάρησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Σύρων Ἀδαδος, φεύγων μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τούτων δὲ, Φιλανθρώπως καὶ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων αὐτῷ τοὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, καὶ δυνήσεσθαι τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς ἱκετείας χρησαμένους τὴν σωτηρίαν αὐτῶν παρὰ Ἀχάβου λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειεν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δὲ, σάκκους ἐνδυσάμενοι, καὶ χοᾶσι ταῖς κεφαλαῖς περιθέμενοι, οὕτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκετεύειν οἱ Σύροι, πρὸς Ἀχαβον παρεγένοντο, καὶ δεῖσθαι τὸν Ἀδαδου σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτῷ τῆς χάριτος γενησόμενον. ὁ δὲ, συνήδεσθαι φήσας αὐτῷ περιόντι, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμὴν καὶ εὔνοιαν, ἣν ἄν τις ἀδελφῷ παράσχοι, κατεπηγγείλατο. λαβόντες δὲ ὅρκους παρ' αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσειν Φανέντα, προάγουσι πορευθέντες ἐκ τοῦ οἴκου ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, καὶ προσάγουσι τῷ Ἀχάβῳ, ἐφ' ἅρματος καθεζομένῳ. ὁ δὲ προσεκύνησεν αὐτῷ. Ἀχαβος δ' ἐπιδοὺς αὐτῷ τὴν δεξιὰν, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαῤῥεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τῶν ἀτόπων προσδοκᾶν. Ἀδαδος δ' ἡυχαρίστει, καὶ παρ' ὅλον τὸν τῆ ζῆν χρόνον ἀπεμνημονεύσειν τῆς εὐεργεσίας ὡμολόγει. καὶ τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπῄνεγκαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τοῦτο ποιεῖν, ἀνήσειν. γενομένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν,

uerſus caſtra poſitis quieti agitabant. Illorum vero vltimo, cum hoſtis prima luce pro caſtris aciem explicuiſſet, Achabus quoque milites ſuos ex aduerſo inſtruxit. congreſſuſque, acri pugna commiſſa, hoſtium agmina in fugam vertit, et occidendo perſequitur. Erant autem qui a curribus et alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in vrbem illorum Aphecam fuga ſe recipere. ſed et ipſi muro collapſo oppreſſi ſunt, hominum viginti ſeptem millia. At praeter iſtos in illa pugna ceciderunt etiam centum hominum millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibuſdam e domeſticis ſibi fidiſſimis fuga dilapſus, in penetrale ſubterraneum ſe abdidit. Cui cum iſti dixiſſent, Iſraëlitici generis reges perquam humanos eſſe et clementes, ſeque poſſe, ſolenni ſupplicum ritu adhibito, incolumitatem ſuam ab Achabo impetrare, modo illis concederet vt ipſum adirent, eos dimiſit. Illi vero ſaccum induti, et funiculis capitibus circumdatis (qui priſcus apud Syros ſupplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum vt ſibi viuere liceat; qua gratia accepta ſe ei in perpetuum ſeruum fore aiebant. Tum ille gratulari ſe ei dixit, quod cladi ſupereſſet et nihil mali ei in praelio accidiſſet; ſeque honorem ei et beneuolentiam, haud ſecus ac fratri, exhibiturum eſſe promiſit. Tum iſti, fide iureiurando accepta, illum, ſi quidem apparuerit, non laeſum iri, digreſſi eum e domo vbi latebat productum ad Achabum adducunt, curru tum ſedentem. Ille vero eum adorauit. At Achabus, dextra ei data, in currum ſuſtulit, exceptumque oſculo iuſſit eſſe bono animo, nihilque mali deinceps exſpectare. Adadus autem ei gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viueret, ſe memorem fore profitebatur. Porro vrbeſque Iſraëliticas, quas reges priores abſtulerant, redditurum promiſit: atque Damaſcum commeandi, ſicut et ipſius patres in Samariam ita facere ius habuerant, liberam poteſtatem facturum. Foedere deinde icto et iureiurando firmato, cum ei multa donaſſet Achabus in regnum ſuum dimittebat. At-

πολλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Αχαβος ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς Αδάδου τῶν Σύρων βασιλέως στρατείας ἐπὶ Αχαβον καὶ τοὺς Ισραηλίτας τοιοῦτον εἶχε τέλος.

ε'. Προφήτης δέ τις, Μιχαίας τοὔνομα, προσελθὼν τῶν Ισραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν πλῆξαι. τοῦτο γὰρ ποιήσειν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ. τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, προεῖπεν αὐτῷ παραχρῆσαντι τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος δὲ τούτου τῷ ἀνθρώπῳ, πρόσεισιν ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὰ προσάσσων. πλήξαντος δ' ἐκείνου, καὶ θραύσαντος αὐτοῦ τὸ κρᾶνιον, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συνεστρατεῦσθαι, καὶ παραλαβεῖν ἐπὶ φυλακήν τινα τῶν αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ ταξιάρχου, φυγόντος δ' αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τοῦ παραδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπειλῆσαι γὰρ αὐτὸν εἰ διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον δὲ φήσαντος Αχάβου τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἐπιγινώσκεται ὑπ' αὐτοῦ Μιχαίας· προφήτης ὤν. ἐκέχρητο δὲ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γεγενημένῳ πρὸς τοὺς μέλλοντας λόγους. εἶπε γὰρ ὡς ὁ Θεὸς ἀφεὶς αὐτὸν διαδρᾶναι τὴν τιμωρίαν Αδαδον τὸν βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μετελεύσεται, καὶ ποιήσει αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνου, τὸν δὲ λαὸν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δ' Αχαβος πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλεισθέντα φυλάττεσθαι ἐκέλευσεν· συγχεχυμένος δ' αὐτὸς ἐπὶ τοῖς Μιχαίου λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

ΚΕΦ. ιε'.

Περὶ Ιωσαφάτου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Αχαβος ἐπὶ Σύρους, βοηθοῦντος αὐτῷ Ιωσαφάτου, στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

ΚΑΙ Αχαβος μὲν ἐν τούτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν Ιεροσολύμων βασιλέα Ιωσάφατον· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν

que hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo et Iſraëlitis.

5 Verum poſtea vates quidam, Michaeas nomine, cum ad vnum ex Iſraëlitis acceſſiſſet, iuſſit ei vt caput eius feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recuſaſſet, ei praedixit, fore vt leoni obuiam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obſequutus fuiſſet. Cum autem hoc homini accidiſſet, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percuſſiſſet caputque diminuiſſet, obligato capite acceſſit ad regem, dicens ſe ſub eo militaſſe, et a tribuno captiuum quendam cuſtodiendum accepiſſe; ipſo vero fuga elapſo periclitari ſe ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus eſt, ſi captiuus aufugiſſet, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixiſſet, iure merito occidendum eſſe; ſoluto capite ab ipſo Michaeas vates agnoſcitur. Hanc enim artem de induſtria adhibuerat, vt inde occaſionem arriperet regi verba faciendi. Aiebat enim, Deum, quod Adadum, qui ipſi maledixerat, impunitum e manu emiſiſſet, in eum animaduerſurum eſſe, facturumque vt ipſe quidem ab eo interficeretur, populus vero eius ab exercitu. Achabus autem a vate irritatus, illum quidem in cuſtodias includi iuſſit; ipſe vero Michaeae ſermonibus confuſus domum diſceſſit.

CAP. XV.

De Ioſaphato rege Hieroſolymorum; vtque Achabus, cum Syris, ſuppetias ei ferente Ioſaphato, bellum intuliſſet, praelio victus eſt, et ipſe occiſus periit.

ET ita quidem ſe res habebant Achabi. Nunc vero ad Ioſaphatum Hieroſolymorum regem reuertor: qui, auctо ſuo regno, et militibus per vrbes ditionis ſuae

ὑπηκόων χώρα κατασήσας, ὀδὲν ἧττον ὑπὸ Αβία τὸ πάππω καταληφθείσαις τῆς ἐν Εφραΐμ κληρυχίας, Ιεροβοάμω βασιλεύοντος τῶν δέκα Φυλῶν, Φερεὰς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν σύμενές τε καὶ συνεργὸν τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβὴς, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιήσει καὶ προσηνὲς τῷ Θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ πέριξ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλοῦτόν τε ποιῆσαι βαθύτατον καὶ δόξαν ἄρασθαι μεγίστην.

β'. Τρίτῳ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευε τὴν γῆν περελθόντας, ἅπαντα τὸν λαὸν τὸν ὑπ' αὐτὸν διδάξαι κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέως νόμους, καὶ φυλάσσειν τούτους, καὶ σπουδάζειν περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἤθη πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵτε πέριοικοι διετέλουν σέβοντες τὸν Ιωσάφατον, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τακτοὺς ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Αραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας ὠχύρωσεν ἄλλας τε καὶ Βαρεῖς, καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους ἠτρέπισο. ἦν δὲ ἐκ μὲν τῆς Ιούδα Φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν Εδναῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, Ιωαννῆς δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. ἄλλος δ' ἡγεμὼν, Οχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ἐκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ παρεσένειμε. παρεῖχ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διέπεμψε πόλεις.

γ'. Ηγάγετο δὲ τῷ παιδὶ Ιωράμῳ τὴν Αχάβου θυγατέρα, τοῦ τῶν δέκα Φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. πρευθέντα δ' αὐτὸν μετὰ χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, Φιλοθρόνως Αχαβος ὑπεδέξατο, καὶ τὸν ἀκολυθήσαντα στρατὸν ἐξένισε λαμπρῶς, σίτου τε καὶ οἴνου καὶ θυμάτων ἀφθονία· παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι κατὰ τοῦ Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν ἐν Γαλαδηνῇ πόλιν Αραμαθὰν ἀφέληται· τοῦ γὰρ πα-

disposítis, nihilo tamen secius in oppidis sortis Ephraïmiticae, quae, Hieroboamo in decem tribus regnante, auus eius Abias ceperat, praesidia collocauit. Caeterum Deum et propitium habebat et adiutorem, quod esset vir iustus et pius, et quid Deo grati acceptique faceret per singulos dies inquireret. Ipsumque omnes circumquaque reges muneribus cohonestarunt; ita vt diuitias consequutus fuerit amplissimas et maximum gloriae incrementum ceperit.

2. Anno autem regni sui tertio, conuocatis principibus illius regionis et sacerdotibus, praecipiebat illis, vt, Iudaeae terra peragrata, populum omnem sibi subditum per oppida in legibus Moysis instituerent, docerentque et ipsas custodire et Dei cultui sedulam operam nauare. Quod adeo gratum erat populo vniuerso, vt nihil magis studerent, nihil impensius amarent quam legum obseruantiam. Finitimae quoque gentes in Iosaphato diligendo perstiterunt, paceque cum eo colenda. Palaestini etiam vectigal constitutum ei pendebant, et Arabes quotannis suppeditabant agnos sexaginta et trecentos, et hoedos totidem. Muniuit etiam et vrbes alias magnas pariter ac validas; copiasque militares et armorum vim magnam contra hostes parauit. Erant autem ex tribu quidem Iudae grauis armaturae militum trecenta millia, quibus praeerat Ednaeus: atque Iohanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipse vero dux ex tribu Beniamitica habebat sagittariorum peditum ducenta millia. Alius praeterea dux, Ochobatus nomine, cum grauis armaturae militibus, numero centum et octoginta millibus, regi inseruiebat, praeter eos quos dispofuerat in oppidis munitissimis.

3. Filio autem suo Ioramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto post Samariam se contulisset, benigne eum excepit Achabus; militesque eius comites mensae hospitali eique splendidae adhibuit, et frumento et vino et carnibus largiter instru-

τρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ πρῶτον τυγχάνουσαν ἀφῃρῆσθαι τὸν ἐκείνου πατέρα. τῷ δὲ Ἰωσαφάτῃ τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένης, καὶ γὰρ εἶναι δύναμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τῆς ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένου τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προεξελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθίσαντες ἐπὶ τῷ ἰδίῳ θρόνῳ ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὲ ἐκέλευσεν εἴ τινες εἰσὶ προφῆται, καλέσαντες αὐτοὺς ἀναφῆναι περὶ τῆς ἐπὶ τὸν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. καὶ γὰρ εἰρήνη καὶ φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὸν Σύρον ὑπῆρχεν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' ἧς λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἀχαβος τοὺς αὐτῷ προφήτας, ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἔρεσθαι τὸν Θεὸν, εἰ δίδωσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ ἐπὶ τὸν Λδαδον νίκην καὶ καθαίρεσιν τῆς πόλεως, δι' ἣν ἐκφέρειν μέλλει τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρῶτον· συνεὶς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσάφατος, ὅτι ψευδαπροφῆται τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; ὁ δ' Ἀχαβος, εἶναι μὲν, ἔφη, μισῶ δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σύρων βασιλέως· καὶ διὰ τοῦτο εἰς φυλακὴν νῦν αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν, υἱὸν Ἰεμβλέου. τοῦ δ' Ἰωσαφάτου κελεύσαντος αὐτὸν προαχθῆναι, πέμψας εὐνοῦχον, ἄγει τὸν Μιχαίαν. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ὁ εὐνοῦχος ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐξὸν αὐτῷ καταψεύδεσθαι τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἦκε πρὸς τὸν Ἀχαβον, καὶ λέγειν αὐτῷ τἀληθὲς ὅτος ἐνωρκήσατο, "δεῖξαι τὸν Θεὸν αὐτῷ τοὺς "Ἰσραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, καὶ διωκομένους ὑπὸ τῶν Σύ-

ctae; rogauitque vt secum belli societatem iniret contra Syrorum regem, vt armis repetat vrbem Aramatham in regione Galadena sitam: eam enim, olim ipsius patris, patrem illius abstulisse. Iosaphato vero auxilium pollicito, (nam contigit eius exercitum non minorem esse quam illius) suisque Samariam accitis ab Hierosolymis copiis, progressi extra vrbem duo reges, et in suo vterque throno collocati, militibus suis stipendia numerabant. Iosaphatus autem interim iussit, vt, si qui illis essent vates, accerserentur et de expeditione in Syrum consulerentur, an et illi suaderent eo tempore suscipiendam esse. Etenim Achabo pax simul et amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat impune, vsque in illam diem.

4. Achabus vero accitis suis vatibus, numero circiter quadringentis, iussit vt Deum consulerent, an foret vt is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, vrbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem suasissent vates vt expeditionem faceret, (Syrum enim victurum esse et in potestatem suam etiam vt ante redacturum) Iosaphatus, verbis illorum falsos esse vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui est Dei vates praeterea, vt aliquanto certius quid futurum sit intelligamus? Cui Achabus, esse quidem et alium, sibi vero inuisum, quod infausta vaticinatus fuerit, et praedixerit, fore vt ipse a Syrorum rege superatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc inclusum teneri, vocari autem Michaeam, Iembleae filium. Cum vero Iosaphatus postulasset eum produci, Achabus misso spadone Michaean accersit. Spado autem, dum in via essent, ei indicauit, caeteros vates omnes regi victoriam praedixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esse quicquid ille de rege in os ei inseruerit, vbi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est rex vt verum ei eloqueretur, dicebat, "sibi Deum ostendisse "Israelitas fugientes, Syris eos insequentibus, dispersos-

"ρων, καὶ διασκορπιζομένους ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καθά-
"περ ποιμένων ἀνηρημένων τὰ ποίμνια." ἔλεγέ τε "σημαί-
"νειν τοὺς μὲν μετ' εἰρήνης ἀναχωρεῖν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθαι
"δ' αὐτὸν μόνον ἐν τῇ μάχῃ." ταῦτα φήσαντος τῷ Μιχαίᾳ,
πρὸς Ιωσάφατον ὁ Αχαβος, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν
"ἐδήλωσά σοι τὴν τἀνθρώπου, φησὶ, πρός με διάθεσιν, καὶ
"ὅτι μοι τὰ χείρω προεφήτευσε." τῷ δὲ Μιχαίᾳ εἰπόντος,
"ὡς προσῆκεν αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
"προλεγομένων, καὶ ὡς παρωρμήσειαν αὐτὸν οἱ ψευδοπρο-
"φῆται ποιήσασθαι τὸν πόλεμον ἐπ' ἐλπίδι νίκης, καὶ ὅτι δεῖ
"πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν ἦν ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδε-
κίας δὲ τις τῶν ψευδοπροφητῶν προσελθὼν, τῷ μὲν Μι-
χαίᾳ μὴ προσέχειν παρῄνει· λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀλη-
θές. τεκμηρίοις δὲ ἐχρήσατο οἷς Ηλίας προεφήτευσεν ὁτὲ
τὰ κρείττων τὰ μέλλοντα συνιδεῖν. "καὶ γὰρ τοῦτον, ἔλεγε,
"προφητεύσαντα ἐν Ιζάρα πόλει, ἐν τῷ Ναβόθου ἀγρῷ τὸ
"αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι προειπεῖν, καθὼς καὶ Να-
"βόθου τοῦ δι' αὐτὸν καταλευσθέντος ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον
"οὖν, ὡς ὅτος ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ τἀναντία
"λέγων, ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων ταύτης τεθνήξεσθαι.
"γνώσεσθαι δ' εἰκὸς ἐστιν ἀληθὴς καὶ τοῦ θείου πνεύματος
"τὴν δύναμιν ἔχει. εὐθὺς γὰρ ῥαπισθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, βλαψά-
"τω μου τὴν χεῖρα, ὥσπερ Ιαδὼν τὴν Ιεροβοάμου τοῦ βασι-
"λέως συλλαβεῖν θελήσαντος ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας
"γὰρ οἶμαι πάντως τοῦτο γενόμενον." ὡς οὖν πλήξαντος αὐ-
τῷ τὸν Μιχαίαν, μηδὲν συνέβη παθεῖν, Αχαβος θαῤῥή-
σας, ἄγειν τὴν στρατιὰν πρόθυμος ἦν ἐπὶ τὸν Σύρον. ἐνίκα
γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανωτέρους ἐποίει τἀληθοῦς τοὺς
ψευδοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν τῷ τέλει. Σεδε-
κίας δὲ, σιδήρεα ποιήσας κέρατα, λέγει πρὸς Αχαβον,
"Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσαν καταστρέψαι Συρίαν."
Μιχαίαν δὲ, "μετ' ὀλλὰς ἡμέρας, εἰπόντα, τὸν Σεδεκίαν
"ταμεῖον ἐκ ταμείου κρυβησόμενον ἀμείψειν, ζητοῦντα φυ-
"γεῖν τῆς ψευδολογίας τὴν δίκην," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς

"que per montes, quasi greges sublatis pastoribus." aiebat etiam Deum significare, "illos quidem domum incolumes "reuersuros, ipsum vero solum in praelio casurum." Haec loquuto Michaea, Iosaphatum sic alloquitur Achabus: "annon ego tibi paulo ante significaui, quam male mihi "velit iste homo, et quod aduersa mihi vaticinatus fuerit?" Cum vero insuper dixisset Michaeas, "quod par est vt "omnia accipiat quae a Deo erant praedicta, et quod illum "spe victoriae ad bellum gerendum falsi vates incitarent, "quodque oportet in praelio ipsemet cadat," animo quidem erat anxio solicitoque. At Sedecias, vnus e falsis vatibus, ad regem accessit, et vt Michaeae non aduerteret animum hortabatur: ipsum enim aiebat nihil veri dicere. Argumento autem vsus est ex vaticinio Eliae petito, cui datum erat melius quam iste futura praenoscere. "Nam "et hunc, dicebat, vaticinatum praedixisse, fore vt apud "vrbem Izaram in agro Nabuthi canes regis cruorem lin-"gerent, quemadmodum et Nabuthi linxissent, propter "ipsum a populo lapidibus necati. Manifestum igitur "est istum mentiri, qui vati praestantiori contradicere non "veretur, dicens quod tertia abhinc die moriturus est rex. "Notum autem fore, an verax sit et diuino spiritu affla-"tus. mox enim a me palmis percussus manui meae no-"xam inferat, quemadmodum Iadon fecit vt Hieroboamo "regi, cum illum comprehendere voluisset, manus aresce-"ret. Opinor enim te vtique audiuisse hoc factum esse." Igitur cum Michaea ab eo percusso nihil inde mali accidisset, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, vt arbitror, fati vis, et plus fidei falsis quam vetis vatibus adstruebat: vt nulla exitio destinato mora fieret. At Sedecias, cum sibi ferrea cornua fecisset, dicit Achabo, "Deum illi "significare his Syriam euersum iturum." Cum autem Michaeas dixisset, "fore vt paucis post diebus Sedecias e "penetrali in penetrale fugiat latebras quaeritans, idque "eo animo ne poenas vano auspicio debitas luat," iussit rex vt ad Achamonem praetorem vrbanum eum abduce-

ἀπαχθέντα φυλάττεσθαι πρὸς Ἀχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ χορηγεῖσθαι μηδὲν ἄρτου καὶ ὕδατος αὐτῷ περισσότερον.

ε'. Καὶ Ἀχαβος μὲν καὶ Ἰωσάφατος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἦλασαν εἰς Ἀραμαθὰν πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγεν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν στρατιάν· καὶ ἐκ ἄπωθεν τῆς Ἀραμαθῆς στρατοπεδεύεται. συνέθεντο δὲ ὅ, τε Ἀχαβος καὶ Ἰωσάφατος, ἀποθέσθαι [τὸν Ἀχαβον] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτῆς στολὴν ἔχοντα σῆναι ἐν τῇ παρατάξει, κατασοφιζόμενον τὰ ὑπὸ τῆς Μιχαίας προειρημένα. εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν καὶ δίχα τῆς σχήματος. ὁ μὲν γὰρ Ἀδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τῇ στρατιᾷ διὰ τῶν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τῆς συμβολῆς γενομένης, ἰδόντες τὸν Ἰωσάφατον ἐστῶτα πρὸ τῆς τάξεως, καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Ἀχαβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· καὶ περικλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν ἐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. ἀρχομένης δ' ἡλίου ἄχρι δείλης ὀψίας μαχόμενοι καὶ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν· ζητοῦντες τὸν Ἀχαβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ εὑρεῖν ἠδύναντο. πῶς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Ἀδάδ, Ἀμανος ὄνομα, τοξεύσας εἰς τὰς πολεμίας, τιτρώσκει τὸν βασιλέα διὰ τοῦ θώρακος κατὰ τοῦ πνεύμονος. Ἀχαβος δὲ τὸμὲν συμβεβηκὸς ἐκ ἔγνω ποιῆσαι τῷ στρατεύματι φανερὸν, μὴ ταραξήσαν. τὸν δ' ἡνίοχον ἐκέλευσεν ἐπιστρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καὶ καιρίως. ὀδυνώμενος δὲ ἔστη ἐπὶ τοῦ ἅρματος, ἄχρι δύοντος τοῦ ἡλίου, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. δηλώσαντος δὲ τοῦ στρατοκήρυκος ὅτι τέθνηκεν Ἀχαβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ τὸν Ἀχάβου νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θά-

rent in carcerem compingendum, nec aliud quicquam praeter panem et aquam ei darent.

5. Atque ita quidem Achabus et Iosaphatus Hierosolymorum rex, assumptis copiis suis, Aramatham ire contenderunt, regionis Galaaditidis vrbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, suum contra eos eduxit exercitum: et non longe ab Aramatha castra metatur. Conuenerant autem Achabus et Iosaphatus, vt habitum regium deponeret Achabus, Hierosolymorum vero rex Achabi vestitum indutus in acie staret, vt isto commento irrita forent quae Michaeas praedixerat. Eum vero fatum inuenit etiam sine insignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperauit, ne quem omnino perimerent, nisi vnum regem Israëlitarum. Syri autem, praelio commisso, Iosaphatum ante aciem stantem conspicati, huncque Achabum esse rati, impetum in eum fecerunt: cumque se illi circumdedissent, propioresque facti alium esse cognouissent, omnes retro se auerterunt. Verum a prima luce vsque ad vesperam pugna durante victoriaque ab illis stante, neminem occiderunt prout rex eis mandauerat; Achabo solo ad necem quaesito, nec tamen inuento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hostes forte iaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare statuit, ne hosti terga darent. Verum aurigae praecepit, vt conuerso curru ipsum ex acie educat; quod graue et lethale vulnus acceperit. Cumque vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque ad solis occasum, animique deliquio vita defunctus est.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, praecipiti iam die, in castra se recipiunt: cumque praeco significasset, quod Achabus mortuus esset, suam quisque domum reuersus est. Achabi autem corpus sublatum Samariam defertur, ibique sepelitur. Cumque curtus ad Izarae fontem ablueretur (erat enim regis sanguine cruentatus) Eliae vaticinium

στησι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ Ἰζάρα κρήνῃ, ἡ δὲ καθημαγμένον τῷ τοῦ βασιλέως φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ἠλιοῦ προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες ἀνελιχμήσαντο αὐτοῦ τὸ αἷμα· αἱ δὲ ἑταιρίζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λυόμεναι τοῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν Ραμαθῶνι, Μιχαίᾳ τοῦτο προειρηκότος. συμβάντων οὖν Αχαάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ πανταχοῦ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μᾶλλον τὰ πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δ' ὅτι προφητείας καὶ τῆς διὰ τῶν τοιούτων προγνώσεως οὐδὲν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος ἕτω τοῦ Θεοῦ τὰ δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα γεγενημένων σοχαζομένους προσῆκε τὴν τοῦ χρεὼν ἰσχύν, ὅτι μηδὲ προγινωσκόμενον αὐτὸ διαφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ' ὑπέρχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεύον χρησῶς, αἷς εἰς τὸ πόθεν αὐτῶν κρατήσει περιάγει. Φαίνεται οὖν καὶ Αχαάβος ὑπὸ τούτου τὴν διάνοιαν ἀπατηθεὶς, ὡς ἐπιστεύσας μὲν τοῖς προλέγουσιν τὴν ἧττων, τοῖς δὲ τὰ τῆς χάριν προφητεύσασι πειθεὶς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν ὁ πᾶς Οχοζίας διεδέξατο.

verum esse recognouerunt. Nam canes quidem cruorem eius linxere: in posterum vero mos patrius erat meretricum, vt in isto fonte se lauarent. Vita autem excessit apud Ramathonem, iuxta Michaeae vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quae a duobus vatibus erant praedicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, et vbique omni honore et veneratione prosequamur, curandumque ne quae ad gratiam et voluntatem proferuntur maiori fide dignemur quam ipsammet veritatem: sed existimemus nihil esse vtilius vaticinio rerumque futurarum per huiusmodi viros scientia, Deo subinde nos ita monente quid indies caueri debeat. Quin et conuenit, vt, coniecturam faciendo ex iis quae huic regi obuenerunt, nobiscum reputemus fati vim, quod, etiamsi nobis quid sit futurum innotescat, euitari nequeat: sed animis hominum obrepit blanda spe eos demulcens, donec eo pertrahantur vbi superari possunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amisisse, dum cladem praenunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam aucupandam vaticinati sunt fidem haberet. Caeterum ei in regnum successit Ochozias eius filius.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ϛιζ'.

α'. Ὡς στρατευσάμενος ὁ Αχάβ παῖς Ἰώραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειν αὐτῶν.

β'. Ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰώραμος, βασιλεὺς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τὴν ἀρχὴν πέσειν λαβὼν, τούς τε ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.

γ'. Ὅτι τῆς Ἰδουμαίας ἀποστάσης, καὶ στρατηγοῦντων ἐπ' αὐτὸν Λιβάνη, ἵνα δύναμις αὐτῷ πᾶσα διαφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτῷ παρὰ βραχὺ ἅπαντες ὑπὸ τοῦτο ἐπὶ τοῦτοις καὶ πρὸς τούτοις αὐτὸς, ἀσεβὴς γενόμενος, κακῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

δ'. Στρατεία τῶν Σύρων καὶ Δαμασκῶν βασιλέως ἐπὶ τὸν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέα Ἰώραμον· καὶ πῶς πολιορκηθεὶς ὑπὸς ἐν Σαμαρείᾳ, παραδόξως τῶν κινδύνων ἐλύσατο.

ε'. Ὡς αὐτὸς Ἰώραμος ἀπέθανεν ὑπὸ Ἰηοῦ ἀναιρεθεὶς τὸ ἐπάρχειν, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας.

ϛ'. Ὅτι μετὰ τὴν τότε τελευτὴν ὁ Ἰηοῦ ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ διατρίβων, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας.

ζ'. Ὡς γυνή τις, Γοθολία ὄνομα, τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη τέτταρα· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος, τὸν Ὀχοζίου παῖδα Ἰόασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

η'. Ἀζαήλου τοῦ Δαμασκηνῶν βασιλέως ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεία· καὶ ὡς καὶ πολλὰ τὴν τοῦ χώραν αὐτῶν διαθεὶς καὶ τὴν Σαμαρειτῶν πόλιν, ὀλίγῳ τινὶ ὕστερον χρόνῳ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν ὑπέστρεψεν.

θ'. Ὡς Ἀμασίας, ὁ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας, ἐνίκησεν.

ι'. Ὡς αὐτὸς ὗτος, πολεμῶν πρὸς τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Ἰόασον, ἥττητο μὲν, λαφθεὶς δ' αἰχμάλωτος, καὶ πολλὰ χρήματα ἔδωκε, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὸν ἑαυτοῦ βασιλείαν· καὶ ὡς ὁ παῖς αὐτοῦ Ὀζίας τὰ πίστις ἔδωκε ἐχειρώσατο.

ια'. Στρατεία τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως Ἱεροβοάμου ἐπὶ Συρίαν, καὶ νίκη.

ιβ'. Ὡς ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πολλὰ χρήματα παρὰ Φακέου τοῦ βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

ιγ'. Ὅτι στρατευσάμενος Λιβάνης ὁ Δαμασκῶν βασιλεὺς ἐπὶ Ἱεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Ἀχάζην τὸν βασιλέα, πέμψαντα χρήματα πολλὰ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων, πεῖσαι τούτοις αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

ιδ'. Ὡς κατὰ κράτος ὑπέλαβεν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· καὶ διέφθαρμὲν αὐτῶν τὸν βασιλέα, τοὺς δὲ ἀνδρώπους ἀνεστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

ιε'. Ὡς Σαλμανάσσαρος ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πάντα πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῷ τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Ὡσηὲ στρατευσάμενον τὴν πόλιν ἀπέκτεινε· καὶ ὡς ὁ Ἀσσύριος τοὺς δέκα τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τῆς Περσίδος τὸ τῶν Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνην μετήγαγε χώραν, ἃς Ἕλληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

1. *Quemadmodum Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superauit.*

2. *Quomodo ei cognominis Ioramus, Hierosolymorum rex, rerum potitus fratres et patris amicos interfecit.*

3. *Quod Idumaea ad defectionem versa, et Arabibus bello cum aggressis, et totus eius exercitus periit, filiique eius omnes praeter vnum adhuc infantem; ac praeterea ipse, in neqnitiam prolapsus, miseram mortem obiit.*

4. *Expeditio Syrorum et Damasci regis contra Ioramum Israëlitarum regem: vtque ille, in Samaria obsessus, praeter opinionem e periculo euasit.*

5. *Quomodo idem ille Ioramus obiit a Iehu equitum magistro interemptus, similiterque stirps eius vniuersa, et Hierosolymorum rex Ochozias.*

6. *Quod post mortem eius in Israëlitas regnauit Iehu apud Samariam, et filii eius ad quartam vsque stirpem.*

7. *Vt mulier quaedam, Gotholia nomine, Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Iodaus pontifex, ea occisa, Ochoziae filium regem constituit.*

8. *Azaëli Damascenorum regis contra Israëlitas expeditio: vtque, cum mala quamplurima illorum regioni et Samaritanorum vrbi intulisset, rursus aliquanto post Hierosolymitanos petiit, multaque pecunia a rege illorum accepta Damascum reuersus est.*

9. *Quomodo Amasias, Hierosolymitanorum rex, expeditione in Idumaeos et Amalecitas suscepta, illos deuicit.*

10. *Vt ille ipse, bellum gerens aduersus Ioasum Israëlitarum regem, praelioque captus, et ingenti pecunia multatus, iterum in regnum suum dimittitur; vtque filius eius Ozias gentes finitimas subegit.*

11. *Israëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excursionem facit, et victoriam reportat.*

12. *Vt Assyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia a Phacea exacta, in regionem suam se recepit.*

13. *Quod Arases Damascenorum rex, exercitu in Hierosolymitanos educto, regem eo angustiarum redegit, vt, magnis missis muneribus ad Assyriorum regem, illis ei persuaserit Damascum oppugnare.*

14. *Quomodo Assyriorum rex Damascum vi expugnauit: et regem quidem interemit, populo vero in Mediam asportato, alias gentes Damascum in coloniam deduxit.*

15. *Quomodo Salmanassarus Assyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Osen, cum vrbem annis quinque obsessam ad deditionem compulisset, interfecit: vtque Assyriorum rex, cum decem Israëlitarum tribus in Mediam transtulisset, gentem Cuthaeorum e Persia in eorum regionem migrare iussit, quos Graeci Samares appellant.*

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν περὶ Ιωσαφάτου· ὡς κριτὰς κατέστησε, καὶ Θεοῦ αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩι δὲ τῷ βασιλεῖ, παραγενομένῳ εἰς Ιερουσόλυμα, ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς Αχαβον τὸν τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, ἣν Αδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι παρεχὼν ἦν, ὡς προειρήκαμεν, Ιηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ἠτιᾶτο τῆς πρὸς Αχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸν γὰρ Θεὸν ἀηδῶς μὲν ἐπὶ τούτῳ διατεθῆναι, ῥύσασθαι μέντοι, καίπερ ἡμαρτηκότα, διὰ τὴν "ἰδίαν αὐτοῦ Φύσιν ὄντα ἀγαθὴν, ἔλεγεν, ἐκ τῶν πολεμίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τρέπεται τῷ Θεῷ. μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ὥρμησε περιερχόμενος ἐν κύκλῳ πᾶσαν ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τάτε νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς ἀποδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς ὕτως ὡς τοῦ δικαίου προνοουμένους κρίνειν τοὺς ὄχλους, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τῶν ἐν ὑπεροχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένος εἶναι δοκούντων, βεβαιεύειν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, ἐπισταμένους ὅτι καὶ τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁ Θεὸς βλέπει. ταῦτα διδάξας, κατὰ πόλιν ἑκάστην τῶν δύο Φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ ἐκ τῶν Λευϊτῶν, καὶ τῶν τὰ πρῶτα τοῦ πλήθους φερομένων, παραινέσας ἐπιμελεῖς καὶ δικαίας ποιεῖσθαι πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ περὶ μειζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πέμψωσι πρὸς αὐτοὺς πόλεων, τούτοις δεῖ μετὰ πλείονος σπουδῆς ἀποφαίνεσθαι δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ τότε εἶναι ναὸν τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δίαιταν ὁ βασιλεὺς ἔχει, προσήκει σπουδαίας εἶναι καὶ δικαιοτάτας. ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀποδείκνυσιν, Δ-

CAP. I.

Rursus de Iosaphato: vt iudices constituit, Deique auxilio hostes superauit.

IOSAPHATO autem regi Hierosolyma reuerso, post suppetias Achabo Israëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, vt prius narrauimus, obuiam factus Iehus vates accusabat eum societatis initae cum Achabo homine impio et scelerato. "Deum enim hanc "quidem rem molestè tulisse, dicebat, eum tamen, licet "peccauerit, nihilominus e manibus hostium eripuisse, "quod bona et laudabili esset indole." Et tunc quidem rex se conuertit ad gratias Deo agendas, victimasque ei immolandas. Post haec autem coepit omnem ditionis suae regionem undique obire, populum ad legem Moysis ministerio a Deo latam et ad pietatem in ipsius numen instituens. Constitutisque, in quolibet oppido ex sibi subiectis, iudicibus, hortatus est eos vt populo iu- dicerent, nullius rei maiorem rationem habentes quam iustitiae, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob diuitias aut generis claritatem videntur potestate pollere; sed omnibus quod sit aequum statuerent et decernerent, scientes quod Deus ea etiam singula videat quae in occulto fiunt. Haec cum in vnaquaque duarum tribuum ciuitate docuisset, Hierosolyma rediit. atque illic etiam iudices e sacerdotibus et Leuitis et populi primoribus constituit, monuitque accurate et iuste in omnibus iudiciis se gererent: si qui vero popularium de rebus grauioribus disceptantes ex aliis ciuitatibus eos consultum mittant, illis oporteret iustam maiori studio ferre sententiam. quod maxime conueniat in ea ciuitate iudicia fieri honesta et iustissima, vbi contigit et Deo aedem locari, et rex suum habet domicilium. Horum autem principes fecit Ama-

μασίαν τὸν ἱερέα καὶ Ζαβαδίαν, ἐκ τῆς Ἰούδα Φυλῆς ἐκπέρας, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦτον τὸν τρόπον διέτασσε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβίται καὶ Ἀμμανίται, συμπαραλαβόντες καὶ Ἀράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ στρατοπεδεύονται πρὸς Ἐγγαδδὶ πόλει, κειμένην πρὸς τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους ἀπέχουσαι σταδίους τῶν Ἱεροσολύμων. γεννᾶται δὲ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ ὀποβάλσαμον. ἀκούσας δὲ Ἰωσάφατος ὅτι τὴν λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτῷ χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τὸν δῆμον τῶν Ἱεροσολυμιτῶν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ ἠύχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεὸν παρασχεῖν αὐτῷ δύναμιν καὶ ἰσχύν, ὥστε τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιστρατεύσαντας· καὶ γὰρ τοῦτο δεηθῆναι τοὺς τὸ ἱερὸν κατασκευασαμένους αὐτῷ, ὅπως ὑπερμάχηται τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας ἐλθεῖν ἀμύνηται· οὗ τὴν ὑπὸ τοῦ δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πάρεστιν αὐτοῖς. ταῦτ' εὐχόμενος, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δὲ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἱκέτευεν. Ἰαζίηλος δὲ τὶς προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσην τὴν ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τότε πλήθει λέγων καὶ τῷ βασιλεῖ, τὸν Θεὸν ἐπακοῦσαι τῶν εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς ἐπαγγείλασθαι. προστάξας δὲ τῇ ἐπιούσῃ τὴν στρατιὰν ἐξελάσαντα τοῖς πολεμίοις ὑπαντᾶν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ Ἐγγάδδης ἀναβάσεως, λεγομένης δ' ἐξοχῆς· καὶ μὴ συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, στάντας δὲ μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. τοῦ δὲ προφήτου ταῦτα εἰπόντος, ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, ηὐχαρίστουν τε τῷ Θεῷ καὶ προσεκύνουν· οἱ δὲ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν ὑμνοῦντες.

γ'. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἔρημον, τὴν ὑποκάτω Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ

ſan ſacerdotem et Zabadian, ex Iudae tribu vtrumque. Atque ita quidem res a rege ordinatae erant.

2. At ſub idem fere tempus Moabitae et Ammanitae cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, et caſtra metantur ad Engaddi vrbem, iuxta lacum Aſphaltitida ſitam, ſtadiis trecentis ab Hieroſolymis diſtantem. In ea vero palmae naſcuntur optimae et opobalſamum. Ioſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in eius ditionis regionem iam irrupiſſe, territus populum Hieroſolymitarum in atrium Sacri conuocat, frontique Templi obuerſus ſtans orabat et Deum inuocabat, vt ſibi vires et fortitudinem largiretur ad vlciſcendos hoſtes contra ipſum venientes, (hoc enim illos rogaſſe qui hanc eius aedem exſtruxerunt, vt vrbem iſtam protegeret, auſoſque eam inuadere propulſaret) qui vtique eo animo aduenerunt, vt illos de poſſeſſione terrae deturbarent, in quam habitandam eos immiſit. Ita precatus fletum edidit. inſuper et populus vniuerſus cum vxoribus ſimul et liberis Deo ſupplicabat. Vates autem quidam Iazielus, in mediam concionem progreſſus, clamorem ſuſtulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiuiſſe, atque promiſiſſe cum hoſtibus illorum ſe praeliaturum eſſe: praecepitque vt die ſequente cum exercitu obuiam hoſtibus ire contenderet. inuenturum enim eos per cliuum adſcendentes Hieroſolyma inter et Engaddam, qui locus dicitur culmen: et cum illis quidem non oportere praelio congredi, ſed ſtare et tantummodo ſpectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates haec dixiſſet, rex quidem et populus, ſummiſſo ad terram vultu, et Deo gratias agebant et eum adorabant: deinceps vero Leuitae Dei laudes inſtrumentis ſuis canebant.

3. Rex autem, cum prima luce in ſolitudinem oppido Thecoae ſubiectam proceſſiſſet, ad populum dicebat, quod iis quae loquutus eſt vates credere oporteret,

παρατάσσεσθαι μὲν αὐτοῖς εἰς μάχην· προσηυμένους δὲ τοὺς ἱερεῖς μετὰ τῶν σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τῶν ὑμνούντων, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν παρὰ τῶν πολεμίων. ἤρεσε δ' ἡ τοῦ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβούλευσε, ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε καὶ ταραχὴν τοὺς Ἀμμανίτας. οἱ δὲ, δόξαντες ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ἐκ τῆς τοσαύτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ἰωσάφατος δ' ἀποβλέψας εἰς τὴν φάραγγα, ἐν ᾗ συνέβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδών, ἤθη μὲν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσασιν αὐτοῖς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας σκυλεύσαντες ἔκαμον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀνῃρημένων πλῆθος. τῇ τετάρτῃ δὲ συναθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἴς τινα κοῖλον καὶ Φαραγγώδη τόπον, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ὑμνολόγησεν· ἀφ' οὗ καὶ προσηγορίαν ἔσχεν ὁ τόπος, Κοιλὰς εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δ' ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς εὐωχίας καὶ θυσίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μετὰ μέντοιγε τὴν τῶν πολεμίων αὐτοῦ διαφθορὰν, ἀκουσθεῖσαν τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντες ὅτι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντος. καὶ Ἰωσάφατος μὲν ἔκτοτε μετὰ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ διῆγεν. ἦν δὲ Φίλος καὶ τῷ τοῦ Ἀχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς ὃν κοινωνήσας ἐπὶ κατασκευῇ νεῶν, εἰς τε Πόντον πλευσῶν καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης ἐμπόρια, διήμαρτε τοῦ κτήματος. ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι περὶ ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον οὕτως εἶχεν.

et in aciem quidem non prodire; ſacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Leuitis vna cum cantoribus, Deo gratias agere, quaſi iam regionem noſtram ab hoſtibus liberaſſet. Placuit omnibus haec ſententia; quaeque ille ſubiecerit, ea exſequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat et conſternationem. Illi enim, ſe ſibi inuicem hoſtes eſſe rati, ſe mutuis vulneribus conficiebant, vt ne vnus quidem ex numeroſo adeo exercitu ſaluus euaſerit. Ioſaphatus autem, conuerſo in vallem adſpectu, vbi hoſtes forte caſtra poſuerant, cum totam cadaueribus ſtratam animaduertiſſet, laetatus eſt quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis abſque omni labore ſeruatis victoriam ipſe per ſeipſum peperiſſet; permiſitque militibus hoſtium caſtra diripere, et mortuos ſpoliare. Et illi quidem, cum per tres dies ſpolia legiſſent, labore fatiſcebant: tanta vtique erat occiſorum multitudo. Quarta vero die populus vniuerſus, in locum quendam cauum et hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei diuinumque auxilium laudibus celebrarunt: vnde locus iſte Vallis gratiarum actionis vocatus eſt.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hieroſolyma abduxiſſet, dies aliquammultos epulis et ſacrificiis impendit. Poſt hunc vero hoſtium eius interitum, fama perlatum ad exteras gentes, iſtae omnes metu illius perculſae erant, quaſi compertum habuiſſent Deum ei in poſterum auxilium laturum eſſe. Et ex illo quidem tempore Ioſaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex iuſtitia tulit et pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Iſraëlitarum rege: cum quo inita ſocietate vt naues pararent, ad eundum in Pontum et Thraciae emporia, illarum iacturam fecit. Nam prae magnitudine periere nauigia: ac propterea nauibus aedificandis non amplius operam dedit. Et quidem res Ioſaphati regis Hieroſolymorum ita ſe habebant.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Οχοζίᾳ βασιλέως Ισραηλιτῶν· καὶ πάλιν περὶ Ηλίᾳ τοῦ προφήτου.

Ο Δ' Αχάζ πᾶς Οχοζίας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ ποιούμενος τὴν διαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοιος τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ιεροβοάμῳ, τῷ πρώτῳ παρανομήσαντι, καὶ τὸν λαὸν ἁπατᾶν ἀξιώσαντι. τὴν δὲ βασιλείαν ἔτος ἦδη δεύτερον ἔχοντος, ὁ τῶν Μωαβιτῶν ἀφίσταται βασιλεὺς αὐτῷ, καὶ τὸν φόρους, οὓς ἔμπροσθεν ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Αχάβῳ, χορηγῶν ἐπαύσατο. συνέβη δὲ τὸν Οχοζίαν καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ στέγους τῆς οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς τὸν Ακκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ θεῷ, πυνθάνεσθαι περὶ τῆς σωτηρίας. Φανεὶς δ' ὁ τῶν Εβραίων Θεὸς Ηλίᾳ τῷ προφήτῃ, προσέταξεν αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις ὑπαντήσαντα πυνθάνεσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ισραηλιτῶν λαὸς οὐκ ἔχει, ὅτι ἔπεμπε πρὸς τὸν ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ περὶ τῆς σωτηρίας ἐρησομένους, κελεύσαί τε αὐτοὺς ὑποστρέψαι καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ διαφεύξεται τὴν νόσον. τοῦ δὲ Ηλίᾳ ποιήσαντος ἃ προσέταξεν ὁ Θεὸς, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, παραχρῆμα ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα. Θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλύσαι μὲν προσωτέρω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σοὶ λέγειν ἐξ ἐντολῆς τοῦ Ισραηλιτῶν Θεοῦ, ὅτι κακῶς ἔξει ἡ νόσος. τοῦ δὲ βασιλέως σημαίνειν αὐτῷ τὸν ταῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον δασὺν καὶ ζώνην περιειλημμένον δερματίνην. συνεὶς δ' ἐκ τούτων Ηλίαν εἶναι τὸν σημαινόμενον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον καὶ πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ηλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καθεζόμενον, καταβάντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν,

CAP. II.

De Ochozia rege Israëlitarum; rursusque de Elia vate.

ACHABI autem filius Ochozias regnabat in Israëlitas, habitationis suae sedem constituens in Samaria; vir improbus, et vtrique parenti per omnia similis; atque Hieroboamo, qui primus flagitiosa ausus est, populumque coepit in errorem ducere. Cum vero secundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; et tributa, quae patri eius solitus erat pendere, iam desiit suppeditare. Porro accidit vt Ochozias de solario domus suae descendens per gradus delaberetur: quo factum est, vt, cum male se haberet, ad Acaronis Deum Muscam (hoc enim Deo illi nomen erat) de salute sua scisciatum mitteret. Hebraeorum vero Deus, cum Eliae vati apparuisset, illi praecepit, vt, nunciis missis obuiam factus, ab iis quaereret, nullusne esset Israëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miserit de salute consulturos; iuberetque illos reuerti, regique dicere, quod e morbo non conualescet. Cum autem fecisset Elias quae Deus ei mandauerat, nuncii, his ab eo acceptis, statim ad regem se receperunt. Illo vero demirante reditus celeritatem et causam interrogante, respondernnt hominem quendam illis occurrisse, et vetuisse quidem vlterius progredi, reuersos autem tibi dicere ex mandato Dei Israëlitarum, quod ingraueseet morbus. Cumque rex illis imperasset, vt illum qui ista dixerat ei indicarent, aiebant hominem esse hirsutum et cingulo pelliceo cinctum. Vbi vero ex his intellexerat, Elian esse, quem nuncii descriptum dederant, tribuno, quem ad eum misit cum quinquaginta militibus, praecepit, vt illum captum ad se adduceret. Tribunus autem, qui missus fuerat, cum illum inuenisset in montis vertice sedentem, iussit vt descenderet et ad regem veniret: hoc enim ipsum iubere. sin vero nollet, inuitus ire cogeretur. At ille, cum ad eum dixisset, se precaturum esse

ἄκοντα βιάσασθαι. ὁ δ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ τὴ προφήτης ἀληθὴς ὑπάρχειν, εὔξασθαι, πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι τέ τε στρατιώτας καὶ αὐτὸν, εὔχεται, καὶ πρηνὴς κατενεχθεὶς διαφθείρει τόν τε ταξίαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. τῆς δ' ἀπωλείας τῆς τούτων δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τὸν Ηλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσους καὶ τὸν πρότερον συναπέκτεινε. ἀπειλήσαντος δὲ καὶ τούτῳ τῷ προφήτῃ βίᾳ λαβὼν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ κατέλθοι βουλόμενος, εὐξαμένου κατ' αὐτοῦ, πῦρ διέφθειρε καθὼς καὶ τὸν ἄλλον ταξίαρχον. πυνθανόμενος δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦτον ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρόνιμος ὢν καὶ λίαν ἐπιεικὴς τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τοῦτο τὸ ὄρος συνέβαινεν εἶναι τὸν Ηλίαν, φιλοφρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γινώσκειν δὲ ἔλεγεν, ὅτι μὴ βουλόμενος βασιλέως διακόνων προστάγματι παρεῖη πρὸς αὐτὸν, καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεήσας τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίου τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ἀποδεξάμενος δὲ τὴν δεξιότητα τῶν λόγων καὶ τὸ ἀστεῖον τοῦ ἤθους ὁ Ηλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. παραγενόμενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ καὶ τὸν θεὸν ἐδήλου λέγειν· "ἐπειδὴ κατέγνως αὐτοῦ μὲν ὡς οὐκ ὄντος θεοῦ, "καὶ περὶ τῆς νόσου οὐδὲν ἀληθὲς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ "τὸν Ακκαρωνιτῶν ἔπεμπες, παρ' αὐτοῦ πυνθανόμενος ποδα"πὸν ἔσεσθαί σοι τὸ τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ηλίας, ἀπέθανε. διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ιώραμος· ἅπας γὰρ κατέσχεψε τὸν βίον. ὁ δὲ Ιώραμος οὗτος, τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν Αχάβῳ παραπλήσιος γενόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν θεόν. παρεὶς γὰρ τοῦτον θρησκεύειν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. ἦν δὲ τἄλλα δεισιδαίμων. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ηλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρις τῆς σήμερον αὐτοῦ τὴν τε-

vt ignis de coelo delapſus illum pariter ac milites perdat, quo verum eſſe vatem experiretur, preces adhibet, et preſter ſubito delatus tribunum eiuſque milites abſumit. Quorum ſtrage ad regem perlata, ira accenſus alium tribunum ad Elian mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem et iſte vati minatus eſſet ſe vi captum abducturum, niſi volens propere deſcendat, vate contra illum precato, ignis eum ſimiliter ac alterum tribunum confecit. Caeterum, cum et illa quae huic acciderant rex audiuiſſet, tertium emiſit. Ille vero prudens et moribus manſuetis, poſtquam peruenit ad locum vbi tum forte erat Elias, blande illum compellauit, et non neſcire dicebat, quod inuitus, regis mandato obſequens, ad ipſum venerit; quodque ii qui ante eum miſſi erant, non volente animo, ſed eadem neceſſitate coacti veniſſent. Eum igitur obſecrabat, vt ſortis ipſius miſereretur, et illorum qui cum ipſo aderant militum, factoque inde deſcenſu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus appoſita ſermonis comitate morumque vrbanitate, deſcendit, ſeque illi comitem adiunxit. Cum autem ad regem perueniſſet, ei vaticinatus eſt, et declarabat Deum ita dicere: "quoniam "ipſum contempſiſti, perinde ac ſi Deus non eſſet, nihil"que veri de valetudine praedicere potuiſſet, ſed ad Ac"caronenſem Deum miſiſti, illum percontans quem finem "habiturus eſſet morbus, ſcito te moriturum.

2. Atque ille quidem breui poſt tempore, iuxta Eliae vaticinium, mortem obiit. Caeterum eius loco regnum obtinuit Ioramus frater: nam ſine liberis vita deceſſit. Hic vero Ioramus, nequitia patris ſui Achabi ſimilis factus, regnauit annos duodecim, omne genus nequitiae addictus et impietati in Deum: nam cultu eius relicto Deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger et rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conſpectu ſublatus eſt: nec in hodiernum vſque diem quiſquam nouit quis fuerit eius exitus. Diſcipu-

λευτήν. μαθητὴν δ' Ελισσαῖον κατέλιπεν, ὡς καὶ πρότερ
ἐδηλώσαμεν. περὶ μέντοιγε Ηλία, καὶ Ενώχου τοῦ γενομ
περὶ τῆς ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλ
ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θάνατον δ' αὐτῶν οὐδεὶς οἶδεν.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ιώραμος καὶ Ιωσάφατος ἐπεστράτευσαν τοῖς Μωα
ταις· περί τε θαυμάτων Ελισσαίου, καὶ τελευτῆς Ι
σαφάτου.

Υπολαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Ιώραμος, ἐπὶ τὸν Μωαβίτ
ἔγνω στρατεύειν βασιλέα, Μισᾶν ὄνομα. τοῦ γὰρ ἀδελ
αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔτυχεν ἀποσὰς, Φόρους τελῶν
χάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τ
πόκοις. συναθροίσας οὖν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε κα
πρὸς Ιωσάφατον παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ φίλος ἀπ' ἀρχ
ὑπῆρχεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, συμμαχῆσαι πόλεμον ἐπὶ τ
Μωαβίτας ἐκφέρειν μέλλοντι, ἀποστάντας αὐτοῦ τῆς βα
λείας. ὁ δ' οὐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τ
Ιδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτὸν, στ
τεύεσθαι. Ιώραμος δὲ τοιούτων αὐτῷ τῶν παρὰ Ιωσαφάτ
περὶ τῆς συμμαχίας κομισθέντων, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στ
τιὰν ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τοῦ βα
σιλέως τῶν Ιεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς διὰ τῆς ἑρμ
Ιδουμαίας ποιήσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους
γὰρ προσδοκήσειν αὐτοὺς ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἔφοδον
μησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τῶν Ιεροσολύμων, ὅ, τε τούτων α
τῶν, καὶ ὁ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ιδουμαίας. καὶ κυκλ
σαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτ
σι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τὰς ὁδοὺς αὐτ
τῶν ἡγουμένων, ὡς ἀγωνίᾳ μὲν ἅπαντας, μάλιστα δὲ τὸν Ι
ραμον, καὶ ὑπὸ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί καὶ
αἰτιασάμενος ἀγάγοι τοὺς τρεῖς βασιλέας ἀμαχητὶ παρα
δώσων αὐτοὺς τῷ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρσυνε δ

lum autem reliquit Eliſſaeum, ſicut iam antè declarauimus. Verum de hoc Elia, et Enocho qui ante diluuium vixit, in ſacris libris ſcriptum eſt, quod euanuerint, at de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuit.

CAP. III.

Quomodo Ioramus et Ioſaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Eliſſaeo editis, et de morte Ioſaphati.

CUM autem regnum ſuſcepiſſet Ioramus, Moabitarum regi, cui nomen Miſan, bellum inferre ſtatuit. ab eius enim fratre, vt iam ante diximus, defecerat; cum patri ipſius Achabo in tributum penſitaret ouium intonſarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, miſit etiam ad Ioſaphatum, obſecrans ipſum, vt, cum a principio amicus eſſet paternus, ſocia ſecum arma iungeret, bello Moabitas perſequuturo, qui tum recens a regno ſuo defecerant. At ille non ſe ſolum venturum auxilio promiſit, ſed Idumaeorum etiam regem, ſibi obnoxium, in belli ſocietatem pertracturum. Ioramus autem, cum ad ſe delata eſſent huiuſmodi de auxiliis promiſſa a Ioſaphato facta, cum exercitu ſuo Hieroſolyma veniebat: et ab Hieroſolymorum rege ſplendide exceptus, cum illis viſum eſſet per Idumaeae ſolitudinem contra hoſtes proficiſci, (haud enim exſpectaturos eſſe vt per deſerta iter facerent) tres illi reges Hieroſolymis egreſſi ſunt, rex ipſe Hieroſolymorum, Samariae rex, et rex Idumaeae. Ac cum ſeptem dierum iter circuiuiſſent, ad aquarum inopiam redacta erant et iumenta et exercitus, quod a via aberrarint itineris duces, ita vt in angore quidem et ſolicitudine eſſent omnes, praecipue vero Ioramus, qui etiam prae moerore ad Deum exclamauit; ecquid mali illis obiecerit, vt tres reges a ſe ductos Moabitarum regi ſine pugna dediturus ſit. Illum vero Ioſaphatus, quod iuſtus eſſet, confirmabat et

αὐτὸν ὁ Ἰωσαφάτης δίκαιος ὢν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς τῶ Θεῶ προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτῶ μάθωμεν παρὰ τῶ Θεῶ, τί ποιητέον ἡμῖν ἐστιν. οἰκέτης δέ τινος τῶν Ἰωράμου φήσαντος ἰδεῖν αὐτόθι τὸν Ἠλία μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπίασιν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου παραινέσαντος. ἐλθόντες δ' ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ προφήτου, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκώς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ἐπὶ τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ἰώραμος. τοῦ δὲ, μὴ δυνοχλεῖν αὐτὸν φράσαντος, ἀλλὰ πρὸς τὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνους ἀληθεῖς, ἐθέντο προφητεύειν καὶ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὀμόσας τὸν Θεὸν ἐκ ἂν ἀπεκριθῆναι αὐτῶ, εἰ μὴ δι' Ἰωσάφατον ὅσιον ὄντα καὶ δίκαιον, ἀχθέντος ἀνθρώπου τινὸς ψάλλειν εἰδότος, ἐπεζήτησε γὰρ αὐτὸς, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἔνθεος γενόμενος προσέταξε τοῖς βασιλεῦσιν, ἐν τῶ χειμάρρω πολλὰς ὀρύξαι βόθρους. "ὅτι "γὰρ νέφους, οὔτε πνεύματος γενομένου, οὔτε ὑετοῦ καταβαγ- "τος, ὄψεσθε πλήρη τὸν ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν καὶ τοῖς ἵπ- "ποις καὶ τὰ ὑποζύγια διασωθῆναι ὑμῖν ἀπὸ τοῦ ποτοῦ. οὐ- "δὲ ὑμῖν ὁ τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ κρατήσετε "τῶν ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας καὶ ὀχυρωτάτας πόλεις λήψε- "σθε τῶν Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν αὐτῶν ἥμερα κόψετε, "τὴν δὲ χώραν δηώσετε, πηγὰς δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ προφήτου, τῆ ἐπιούσῃ πρὶν ἥλιον ἀναχεῖν, ὁ χείμαρρος πολὺς ἐρρύη· σφοδρῶς γὰρ ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ ἐν τῆ Ἰδουμαίᾳ τὸν Θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε εὑρεῖν τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ὑποζύγια ποτὸν ἄφθονον. ὡς δ' ἧκουσαν οἱ Μωαβῖται τοὺς τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τῆς ἐρήμου ποιουμένους τὴν ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, εὐθὺς συλλέξας στρατιὰν, ἐκέλευσεν ἐπὶ τῶν ὀρῶν βάλλεσθαι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δὲ ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῶ χειμάρρω ὕδωρ, καὶ γὰρ ἐδὲ μακρὰν ἦν τῆς Μωαβίτιδος, αἵματι τὴν χροιὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς

excitabat; iussitque vt in castra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum sciscitante intelligamus, quid nobis facto opus sit. Cum autem vnus e seruis regis dixisset, se vidisse illic Eliae discipulum Elisaeum Saphati filium, tres reges suasu Iosaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum venissent (nam extra castra tetenderat) percontabantur quid futurum esset de exercitu: maxime vero instabat Ioramus. At cum dixisset Elisaeus, ne illi molestiam faceſſeret, sed patris sui matrisque vates adiret, illos enim procul dubio veros esse, tum rex illum precibus vrgebat, vt vaticinaretur et illos seruaret. At ille, Deum testatus se ei non fuisse responsurum, nisi propter Iosaphatum virum sanctum et iustum, adducto viro quodam psallere sciente (vates enim hunc requisiuit) eo psallente Dei spiritu afflatus praecepit regibus, vt in alueo torrentis frequentes fossas facerent. "nam neque nube visa, neque vento orto, neque plu"via cum impetu delapsa, cernetis fluuium aqua reple"tum, ita vt et milites et iumenta aquatione vobis con"seruentur. neque vero hoc solum per Deum assequemini, sed et eius ope ex hostibus victoriam reportabi"tis, et pulcherrimas munitissimasque Moabitarum vrbes "expugnabitis, et arbores quidem illorum satiuas excide"tis, et regionem deuastabitis, praetereaque fontes et flu"vios obstruetis.

2. Vate ista loquuto, postero die, priusquam sol oriretur, torrens copiose fluit, (accidit enim vt inde trium dierum itinere in Idumaea vehementer plueret Deus) adeo vt milites et iumenta inuenerint largam potus copiam. Moabitae autem vt audiuere tres reges contra se aduentare, et per solitudinem iter facere, rex illorum collecto statim exercitu, iussit montibus castra figi, ne illos laterent hostes in regionem irrumpentes. Cum autem sub ortum solis aquam in torrente conspexissent (etenim haud procul aberat a terra Moabitide) sanguini colore non absimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubescit)

τὴν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνεται, ψευδῆ δόξαν περὶ τῶν πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς ἀπεκτονηκότων ἑαυτὰς διὰ δίψος, καὶ τὰ ποταμὰ αἷμα αὐτοῖς ῥέοντος. τοῦτο τοίνυν ὅτως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτὰς ἐπὶ διαρπαγὴν τῶν πολεμίων ἐκπέμψαι τὸν βασιλέα. καὶ πάντες, ἐφορμήσαντες ὡς ἐπὶ ἑτοίμην ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τῶν ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. καὶ διαψεύδεται μὲν αὐτὰς ἡ ἐλπὶς αὕτη. περισάντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τὴν τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, τάς τε πόλεις κατεστρέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς ἀγρὰς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ ἠφάνισαν πληροῦντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων ἐξέκοψαν, καὶ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον εἰς ἐδάφος. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἁναιρεθῆναι κατὰ κράτος, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθών, διὰ τῶν πολεμίων ἐξιππάσασθαι στρατοπέδου, καθ' ὃ μέρος αὐτὰς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνεῖσθαι. καὶ πειραθεὶς, ὅτι δυνήσεται φυγεῖν· ἐπιτυγχάνει γὰρ ἐπιμελῶς φρουρουμένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τὴν πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. τὸν γὰρ τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὥστε πᾶσι φανερὸν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, κατώκτειραν τῆς ἀνάγκης, καὶ παθόντες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεεινὸν διέλυσαν τὴν πολιορκίαν, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσάφατος δὲ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μετ' εἰρήνης διαγαγὼν, ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μετὰ τὴν στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε· ζήσας μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. ταφῆς δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπῆς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἦν μιμητὴς τῶν Δαυΐδ ἔργων.

falsam de hostibus opinionem acceperunt, ac si ipsos se mutuo propter sitim peremissent, et fluuius eorum sanguine redundasset. Hoc igitur ita se habere suspicati, a rege petierunt, vt illos ad hostium spolia legenda emitteret. atque omnes, quasi ad praedam paratam profecti, ad hostium, tanquam mortuorum, castra perueniunt. Et quidem ipsos sua spes valde frustrata est. nam, hostibus in eos vndique excitis, alii quidem eorum perempti sunt, alii vero fuga dispersi in regionem suam se receperunt. At reges, Moabitarum terram ingressi, et oppida subuerterunt, et agros illorum diripuerunt, et deformarunt lapidibus e torrentibus eos replentes, et optimas quasque arbores exciderunt, et fontes aquarum obturarunt, et moenia ad terram deiecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam arcta obsidione premeretur, vrbemque eo discriminis adactam videret vt vi expugnaretur, tentauit, cum viris septingentis egressus, equo euehi per hostium castra, qua excubias paulo negligentiores esse putabat. conatusque, fuga euadere non potuit: nam in locum incidit accurate praesidiis munitum. In vrbem autem reuersus rem extremae necessitatis et desperationis aggressus est. Filium natu maximum, qui post eum erat regnaturus, in moenia attollens, vnde ab hostibus facile cerni posset, in solidum sacrificium Deo mactauit. Reges vero cum illum conspexissent, necessitatis miserti, et humanitate simul et pietate permoti, confestim obsidionem soluerunt, et ad suam quisque domum discessere. Iosaphatus autem Hierosolyma reuersus, paceque vita acta, cum non diu isti expeditioni superfuisset, diem obiit supremum: exacto quidem vitae suae anno sexagesimo, regni vero vigesimo quinto. Sepultusque est Hierosolymis magnifice: nam et operum Dauidis proaui sui imitator erat.

ΚΕΦ. δ'.

Ιώραμος τῦ Ιωσαφάτυ διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς Σύροις ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐποίησεν Ελισσαῖος ὁ προφήτης.

Κατέλιπε δὲ καὶ παῖδας ἱκανούς· διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ιώραμον. τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ τῆς μητρὸς μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ισραηλιτῶν, Αχάβυ παιδί. παραγενόμενος δ' ἐκ τῆς Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὐτῷ Ελισσαῖον τὸν προφήτην, ἃ τὰς πράξεις βέλομαι διελθεῖν· λαμπραὶ γὰρ εἰσὶ καὶ ἱστορίας ἄξιαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

β'. Προσελθοῦσαν γὰρ αὐτῷ φασὶ τὴν Ωβεδίυ, τῦ Αχάβυ οἰκονόμυ γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς ἠ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τὸς προφήτας περιέσωσεν, ὑπὸ τῆς Αχάβυ γυναικὸς Ιεζαβέλης ἀναιρεμένυς. ἑκατὸν γὰρ, ἔλεγεν, ἀπ' αὐτῦ ὀκνεσαμένυ τραφῆναι κεκρυμμένυς· καὶ μετὰ τὴν τῦ ἀνδρὸς τελευτὴν ἄγεσθαι νῦν ὑπὸ τῶν δανειστῶν αὐτήν τε καὶ τέκνα πρὸς δουλείαν παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν τὸν θεὸν ἐλεῆσαί τε καὶ παραρχεῖν τινα βοήθειαν. πυθομένῳ δ' αὐτῷ τί ἔχοι ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἔφη, ἔλαιον δὲ βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρῆσαθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά· καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν τῷ δωματίῳ, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα τὸ ἔλαιον· τὸν γὰρ Θεὸν πληρώσειν ταῦτα. τῆς δὲ γυναικὸς τὰ κελευσθέντα ποιησάσης, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προσαττούσης, ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη, καὶ οὐδὲν ἦν κενὸν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ συμβουλεύει τὸ ἔλαιον ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανειστῆς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· γενήσεσθαι δὲ τι καὶ περισσότερον ἐκ τῆς τιμῆς τῦ ἐλαίυ, ᾧ πρὸς διατροφὴν τὴν τῶν τέκνων καταχρήσεται. καὶ Ελισσαῖος μὲν οὕτως ἀπήλλαξε

CAP. IV.

Ioramus successor Iosaphati. quomodo ei cognominis Ioramus, rex Israëlitarum, bellum gessit adversus Syros; et quae miracula edidit vates Elissaeus.

PORro reliquit filios aliquammultos: Ioramum autem natu maximum successorem suum declarauit. idem enim illi nomen erat cum matris suae fratre, Israëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Israëlitarum rex e Moabitide Samariam rediret, secum habuit vatem Elissaeum, cuius res gestas percensere volo: quippe quae magnae sunt et memoratu dignae, prout e libris sacris in notitiam nostram peruenerunt.

2. Dicunt enim vxorem Obediae, Achabi dispensatoris, ad eum adiisse, dixisseque, ipsum non nescire, vt maritus eius vates a Iezabela vxore Achabi ad mortem quaesitos seruarit. centum enim, aiebat, ipsum abdidisse et pecunia mutuo accepta aluisse; nunc vero post fata viri ipsam cum liberis a creditoribus in seruitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum egregium sui misereretur, et auxilii aliquid largiretur. Quaerenti autem vati, quid domi haberet, nihil omnino, respondit, nisi perexiguum olei in vasculo. Tum vates iussit vt discedat, atque vasa vtenda accipiat a vicinis, eaque vacua et non pauca; foribusque cubiculi occlusis oleum in vniuersa transfundat: Deum enim ista omnia repleturum esse. Cum autem mulier iussis paruisset, praeciperetque liberis vt vasa singula sibi admouerent, postquam omnia repleta erant, et nullum superabat, ista vati indicatum iuit. Ille vero consilium dat, vt oleum venditum iret, atque creditoribus suis satisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam superfuturum esse, quo ipsi ad liberos sustentandos vti liceret. Et quidem

τῶν χρεῶν τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν δανειστῶν ὕβρεως ἠλευθέρωσεν.

γ'. Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστειλε, φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ παραινῶν· εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ Σύρας τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ὡς ἐπὶ τὴν θήραν ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ πειθόμενος. Αδαδος δὲ, τῆς ἐπιβουλῆς διαμαρτὼν, ὡς τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταμηνυσάντων τὴν ἐνέδραν πρὸς Ιώραμον, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτοὺς προδότας ἔλεγε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ γεγενημένης. Φήσαντος δέ τινος τῶν παρόντων, "μὴ ψευδοδοξεῖν "αὐτὸν, μηδ' ὑπονοεῖν αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ κατ- "ειρηκότων τὴν ἔκπεμψιν τῶν ἀναιρησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ "γινώσκειν ὅτι Ελισσαῖός ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων "αὐτῷ, καὶ φανερὰ ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ βεβουλευμένα," προσέταξε πέμψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει τυγχάνει διατρίβων ὁ Ελισσαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἦκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν Δωθαΐμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν Αδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δύναμιν πολλὴν ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τὸν Ελισσαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φρουρᾷ. ἅμα δ' ἕῳ τοῦτο μαθὼν ὁ τοῦ προφήτου διάκονος, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ελισσαῖον, ἐδήλωσεν αὐτῷ μετὰ βοῆς καὶ ταραχῆς δραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ τὸν θεράποντα μὴ δεδιέναι παρεθάρσυνε, καὶ τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· παρεκάλει τε, τῷ διανοίγειν, πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν εὔελπι θάρσος, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τῶν εὐχῶν τοῦ προφήτου γενόμενος, πλῆθος ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι περὶ τὸν Ελισσαῖον κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, ὡς αὐτὸν ἀφιέναι μὲν τὸ δέος, ἀναθαρσῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τῆς νομιζομένης συμμαχίας. Ελισσαῖος δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὰς τῶν πολεμίων ὄψεις ἀμαυρώσαι τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἀχλὺν αὐτοῖς ἐπιβαλόντα ἀφ'

Eliſſaeus ita mulieris aes alienum diſſoluit, eamque a creditorum vexatione liberauit.

3. Porro Eliſſaeus matùre quoſdam cum monitis ad Ioramum miſit, vt caueret locum illum, quem iſti indicarent, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos vt eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem paratam non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui inſidias Ioramo prodidiſſent, et animo permotus eſt, et eos iuſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent; mortemque intentabat, vt qui hoſti conata aperuiſſent quae illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione teneretur, neque ſuos ſuſpectos haberet, quaſi ipſius inimico denunciaſſent miſſionem illorum, quibus mandatum erat vt eum interficerent, ſed ſcire deberet vatem eſſe Eliſſaeum qui hoſtium regi omnia indicat, conſiliaque illius ſecreta ei recludit," iuſſit eos per nuncios explorare quanam in vrbe moretur Eliſſaeus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in vrbe Dothaïm. Adadus igitur in vrbem mittit multas equitum turmas cum curribus, vt Eliſſaeum caperent. atque illi in cuſtodia vrbem vndique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes vt Eliſſaeum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, et hoc ipſum ei nunciauit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, et ipſe ex Dei auxilio fiducia elatus nil metuebat: orabatque Deum vt miniſtro, quo is fortius et meliori ſpe animatus eſſet, potentiam eius et praeſentiam, quoad licet, pateſaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit vt Eliſſaeum multo equitatu circumdatum et curribus adſpiceret, adeo vt ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, vt putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſaeus, vt hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, prae qua

ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενομένης δὲ καὶ τούτης, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ἐπὶ ποῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τὸν προφήτην Ελισσαῖον εἰπόντων, παραδώσειν ὑπέσχετο, εἰ πρὸς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὤν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἡγεμόνι τῷ προφήτῃ, τὰς ὄψεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν διάνοιαν ἐπισκοτισμένοι, σπουδάζοντες εἵποντο. ἀγαγὼν δ' αὐτοὺς Ελισσαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ιωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, καὶ περισπᾶσαι τοῖς Σύροις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ηὔξατο καθάρας τὰς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ' ἐκ τῆς ἀμαυρώσεως ἐκείνης ἀφεθέντες, εἶδον αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐν ἐκπλήξει δὲ δεινῇ καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ' ὅτῳ θείῳ καὶ παραδόξῳ πράγματι κειμένων, καὶ τοῦ βασιλέως Ιωράμου πυθομένου τὸν προφήτην εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς κατακοντισθῆναι, τοῦτο μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ελισσαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ ληφθέντας πολέμου ἀποκτείνειν ἔλεγεν εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν ἐργάσασθαι τὴν ἐκείνου χώραν, θεία δὲ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς ὡς εἰδότας ἐλθεῖν. συνεβούλευσέ τε ξενίων αὐτοῖς μεταδόντα καὶ τραπέζης, ἀπολύειν ἀβλαβεῖς. Ιώραμος μὲν ἂν τῷ προφήτῃ πειθόμενος, ἑστιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλοτίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Αδαδον τὸν αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δ' ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Αδαδος τὸ παράδοξον καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ τὸν προφήτην ᾧ τὸ θεῖον ὅτως ἐναργῶς παρῆν, κρύφα μὲν ἐπέστειλε τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιχειρεῖν βασιλεῖ, τὸν Ελισσαῖον δεδοικώς· φανερῶς δὲ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων περιέσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατεύει μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ιώραμον. ὃς ἀχ ἡγούμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδος δὲ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ σπάνει τῶν ἐπιτη-

fore vt illum dignoſcere non potuerint. Impetrato et hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogauit eos quem quaeſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eli ſaeum vatem quaerere, pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad vrbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, et oculis et mente a Deo occoecati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos vbi Samariam perduxerat Eliſſaeus, regi quidem Ioramo praecepit, vt portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circumdaret: Deum vero orauit, vt eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, coecitate diſcuſſa, viderunt ſeſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, vt veriſimile erat, ex re adeo miranda et inopinata valde animis eſſent conſternati et conſilii inopes haererent, vatemque rex percontaretur an iuberet eos iaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſaeus: iure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni eius regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eo peruenisſe. ideoque conſilium dedit, vt hoſpitio benigne exceptos menſaeque lautae adhibitos, illaeſos dimitteret. Et quidem Ioramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide et magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

4. Cum autem iſti reuerſi quae illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac praeſentiam, inſuper et vatem cui manifeſto adeo numen aderat, clam quidem prae metu Eliſſaei nihil contra Iſraëlitarum regem moliri ſtatuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero et viribus ſe hoſtibus ſuperiorem eſſe exiſtimans. coactoque magno exercitu, contra Ioramum proficiſcitur. Qui ſecum reputans ſe non adeo viribus pollere, vt cum Syro acie dimicaret, ſeſe in Samariam incluſit, valida vrbis munitione fretus. Adadus vero ratus ſi non machinis et operibus ſe vrbem capturum, fame tamen rerumque neceſſariarum

δεινὸν παρατήσασθαι τὰς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει
τὴν πόλιν. οὕτω δ' ἐπέλιπε τὸν Ἰώραμον ἡ τῶν ἀναγκαίων εὐ-
πορία. ὡς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ
πραθῆναι ἐγδοήκοντα μὲν ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὄνε-
πεντε δ' ἀργυρῶν νομίσματος ξέστην κόπρου περιστερῶν ἀπὸ ἁ-
λῶν ὠνεῖσθαι τὰς Ἐβραίας. ἦν δ' ἐν Φόβῳ μὴ διὰ τὸν λιμὸν πα-
δῶ τὶς τοῖς ἐχθροῖς τὴν πόλιν ὁ Ἰώραμος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμ-
ραν ἐκπεριήρχετο τὰ τείχη καὶ τὰς φύλακας, μή τις ἐνδοὺς ἐ
παρ' αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι καὶ φροντίζω
ἀφαιρούμενος καὶ τὸ βούλεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ ταύτ
τὶς τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφθασεν. ἀνακραγούσης δέ τι
νος γυναικὸς, δέσποτα ἐλέησον, νομίσας αἰτεῖν τι μέλλειν αὐ
τὴν τῶν πρὸς τροφὴν, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τὸν θεὸν, κα
μήτε ἁλωὰς αὐτῷ μήτε ληνὸς ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι κα
παρέχοιεν αὐτῇ δεομένῃ. τῆς δ' ὑδενὸς μὲν χρῄζειν ἐπίστα
τούτων, ὑδὸ' ἐνοχλεῖν τροφῆς ἕνεκα, κριθῆναι δ' ἀξιώσης τὴν
ἄλλην γυναῖκα, κελεύσαντος λέγειν καὶ διδάσκειν τίνι
ἐπιζητεῖ, "συνθήκας, ἔφη, ποιήσασθαι μετὰ τῆς ἑτέρας γυ-
"κὸς γειτνιώσης καὶ φίλης αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἑτέρα τα
"τῷ λιμῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἦν ἀμήχανα, διαχρησάμεναι τὰ
"τέκνα, ἦν δ' ἄρρεν ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν φεί-
"ψωμεν ἀλλήλας. κἀγὼ μὲν, φησὶ, πρώτη τοὐμὸν κατέσφα-
"ξα, καὶ τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὐμὸν ἑτέα φήμει ἀμοί-
"τεραι. ἡ δ' οὐ βούλεται ταῦτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ παραβαίνει τὴ
"συνθήκην, καὶ τὸν ὑὸν ἀφανῆ πεποίηκε." τοῦτ' ἐλύπησε
σφοδρῶς Ἰώραμον ἀκούσαντα, καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα,
καὶ δεινὸν ἐκβοήσας, ἔπειτα ὀργῆς ἐπὶ τὸν προφήτην Ελι-
σαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται τῆ
θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τῶν περιεχόντων κακῶν
δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦντα αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, εὐθὺς ἐξ-
πεμψε. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο τῷ προφήτῃ,
τὸν δὲ Ελισσαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ τοῦ βασιλέως ὀργή· καθ-
μενος δ' οἴκαδε παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐ-
τοῖς, ὅτι Ἰώραμος ὁ τοῦ φονέως υἱὸς πέμψειε τὸν ἀφαιρήσο-

inopia in poteſtatem ſuam redacturum eſſe Samarenſes, copiis admotis vrbem obſidet. Tanta autem ciborum penuria premebatur Ioramus, vt propter caritatem immodicam intra Samariam caput aſini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis ſextarium ſtercoris columbini emerint Hebraei pro ſale. Quo factum eſt vt rex magnopere vereretur, ne quis fame adactus vrbem hoſtibus proderet, et quotidie moenia ipſe obiret et excubias, diſpiciens an quis intus ab iis oculeretur: et, quod conſpiceretur et curam adhiberet, aliis obſtitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, ſi quis huiuſmodi quid perpetrare prius inſtituiſſet. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miſerere domine, ratus ipſam aliquid ſibimet, quo veſceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris deuouit, aiebatque, ſibi neque areas eſſe neque torcularia, vnde et ipſi egenti aliquid largiri poſſet. Cumque illa horum quidem nihil ſe deſiderare diceret, neque ob cibum moleſtam eſſe, ſed vt litem, quam cum alia muliere habuit, diiudicare non gratuaretur, vbi ille eam loqui iuſſerat ipſumque de iis quae requirit certiorem facere, "ſibi "cum alia muliere vicina ſuique amica conueniſſe, di-"cebat, vt, cum famis et inediae mala non amplius fer-"re potuerint, mactatis liberis ſuis (nam vtrique infans "erat maſculus) alternis diebus altera alteram aleret, at-"que, ego quidem, ait, prima meum iugulaui, heſter-"naque die meo ambae veſcebamur. Illa vero non "vult idem iam facere; ſed a pactis recedit, filiumque "ſuum abſcondidit." Haec res audita vehementi dolore affecit Ioramum: cumque veſtem conſciditſſet et graviter exclamaſſet, poſtea in vatem Eliſſaeum ira accenſus eſt, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum vt daret remedium et fugam malorum quibus tenebantur: atque ſtatim miſit qui caput ei praeciderent. Et ille quidem ad vatis caedem properabat; Eliſſaeum vero haud latuit regis ira: ſed domi ſuae

τα αὐτῷ τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τῦτο προσαχθεὶς ἀφίκηται, παραφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀχολωθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ παραγινόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τὸ κελευσθὲν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τῦ Ελισσαίυ, ἐποίησαν. Ἱέραμος δὲ καταγνοὺς τῆς ἐπὶ τὸν προφήτην ὀργῆς, καὶ δείσας μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο προσαχθεὶς, ἔστησε κωλύσαι γενέσθαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ἠτιᾶτο ὅτι μὴ παρὰ τῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ' αὐτοὺς ὑπ' αὐτῶν φθειρομένους ὁρᾷ. Ελισσαῖος δὲ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐπηγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν εὐπορίαν τροφῆς καὶ πραθήσεσθαι μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλυ δύο κριθῆς σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλυ. ταῦτα τόν τ' Ἱέραμον καὶ τὺς παρόντας εἰς χαρὰν περιέτρεψε. πιστεύει γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς προπεπειραμένοις ἀλήθειαν οὐκ ὤκνουν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνης ἑνδεὲς τῆς ἡμέρας καὶ ταλαίπωρον ἡ προσδοκωμένη κῦφος αὐτοῖς ἐποίει. ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλος ὢν, καὶ τότε φέρων αὐτὸν ἐπερειδισμένον, "ἄπισα, εἶπε, λέγεις, ὦ προ-"φῆτα· καὶ ὥσπερ ἀδύνατον ἐκχέαι τὸν Θεὸν ἐξ οὐρανῦ κα-"ταράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, ὕτως ἀμήχανον καὶ τὰ "ὑπὸ σῦ νῦν εἰρημένα γενέσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "ὄψῃ τῦτο λαμβάνοντα τὸ τέλος, σὺ "μεταλήψῃ δ' οὐδενὸς τῶν ὑπαρξάντων.

ε'. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισσαίυ προειρημένα. νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπρας ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τῶν τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῦ λιμοῦ τροφὴν ἐκφέροντος, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τὸν νόμον, καὶ

sedens vna cum discipulis, eis indicauit, quod Ioramus homicidae filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, obseruate vt ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, vbi venit qui a rege ad perimendum Elisaeum missus erat, iussa fecerunt. Ioramus autem suae contra vatem iracundiae poenitens, veritusque ne eum iam occidisset qui ad hoc missus erat, properauit caedem fieri prohibere, vatemque conseruare. Atque vbi ad eum venit, conqueri de eo coepit, qui eis praesentium malorum remedium a Deo non postularet, sed eos ita malis illis confici spectaret. Elisaeus autem in crastinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam et abundantiam; foreque vt in foro bina quidem hordei sata sicio vendantur, similae vero satum sicio ematur. Ista Ioramum et qui cum eo erant ad gaudia conuerterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum eius veritatem iam ante experti fuissent. immo etiam illius diei inediam et miseriam eis leuauit futuri exspectatio. Tertiae autem copiarum partis praefectus, amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loque-"ris, o vates: et sicuti istud haud fieri potest vt Deus "e coelo effunderet hordei et similae cataractas, ita fieri "nequeunt quae a te iam dicta sunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis ista videbis ad hunc plane mo-"dum euenire, cum vero exstiterint eorum nullatenus par-"ticeps eris.

5. Quae itaque ab Elisaeo praedicta ad exitum perducta sunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, vt qui lepra scateant, et corpora non habeant morbi istiusmodi pura, extra ciuitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc causam ante portam manentes, nemine ad eos propter summam famis diritatem cibi ali-

ἐπιτραπῆ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τῆ λιμῶ
λογισάμενοι, τοῦτο δὲ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπ
ρία τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὑτοὺς ἔκριναν, κ
εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δ' ἀναιρεθεῖεν, ε
θανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἐπ
εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν πολεμίων. ἤρχετο δ' ἤδη τοὺς Σ
ρους ἐκφοβεῖν καὶ ταράττειν ὁ Θεὸς, καὶ κτύπον ἁρμάτω
καὶ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, ταῖς ἀκοαῖς αὐτῶ
ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγγυτέρω προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόν
αν. ἀμέλει τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διετέθησαν, ὥσ
τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Ἀδαδον, λ
γοντες, ὡς Ἰώραμος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσά
μενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ τὸ
τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων γὰρ αὐτῶν ἐπα
κούειν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Ἀδαδος, καὶ γὰρ αὐ
τὸς περιεψοφεῖτο ἤδη τὰς ἀκοὰς ὁμοίως τῶ πλήθει, πεπ
χε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλιπόντ
ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πάν
τον ἄφθονον, εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ οἱ ἐκ τῆς
Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον,
ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, καὶ γενόμενοι πρὸς τῇ
παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν.
καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ὁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, ὡς
οὐδένα εἶδον ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πόντες ἐβάστασαν
ἐσθῆτα, καὶ πολὺν χρυσὸν νομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς
ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ
ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τοῦτο ἐποίησαν τετράκις,
μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀνα
κεχωρηκέναι τὰς πολεμίας, κατεγίνωσκον ἑαυτῶν μὴ ταῦ
τα δηλούντων τῷ Ἰωράμῳ καὶ τοῖς πολίταις. καὶ οἱ μὲν λ
θόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες
πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τὰς πολεμίας.
ἐκεῖνοι δὲ ταῦτα ἀπήγγειλαν τοῖς τοῦ βασιλέως φύλαξι. παρ'
ὧν μαθὼν Ἰώραμος, μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγε

quid afferente, lege quidem in vrbem intrare prohibiti, ratique, si liceret, fore vt fame male perirent, hoc ipsum vero victus inopia passuros esse etiamsi loco suo manerent, statuerunt sese hostibus committere, vt si quidem illis pepercerint victuri, sin vero occiderint honeste morituri. Cum hanc sententiam ratam fecissent, nocte se conferebant ad castra hostium. Iam autem Deus incipiebat Syros exterrere et perturbare, aurelque illorum, quasi in eo esset exercitus vt aduentaret, sono equorum et armorum complere, facereque vt magis illis haec cresceret suspicio. ita scilicet ex ea animo erant affecti, vt relictis castris ad Adadum concurrerint, dicentes, Ioramum Israëlitarum regem, sibi in auxilium mercede conductis et Ægyptiorum rege et rege Insularum, ipsos adortum venire. sonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Haec nunciantibus Adadus (nam et eius similiter ac militum aures istiusmodi strepitu circumsonabant) fidem habuit. atque confusi admodum et perturbati, in castris relictis equis et iumentis vique diuitiarum ingenti, in fugam se coniecerunt. Leprosi autem isti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum recessissent, et ad castra peruenissent, multum silentii et taciturnitatis illic animaduertebant. atque in ea ingressi, profectique in vnum e tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti vestes sustulerunt, multumque auri elatum extra castra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingressi, itidem quae in eo reperta illinc etiam extulerunt. atque hoc ipsum tertio iterumque fecerunt, ne vno quidem oculis occurrente. Vnde coniectura facta hostes abscessisse, seipsos incusare coeperunt, quod haec Ioramo et ciuibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariae moenia accessissent et ad custodes clamassent, ipsis indicabant quid de hostibus factum sit. Illi autem excubitoribus regiis ista nunciarunt. A quibus cum ea accepisset Ioramus, amicos ducesque accersit, ad quos, vbi venerant

μόνας. πρὸς ὃς ἐλθόντας "ἐνέδραν καὶ τέχνην ὑποτοῦ ἔλ-
"γε τὴν ἀναχώρησιν τῶ τῶν Σύρων βασιλέως, ἀπαγγέντες
"ὑμᾶς τῷ λιμῷ διαφθαρήσεσθαι, ἵν' ὡς πεφευγότων ἐπ-
"διαρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως ἐπιπ-
"σῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτὰς, ἁμαχητὶ δ' ἕλῃ τὴν πόλιν.
"ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, καὶ μηδα-
"μῶς προϊέναι καταφρονήσαντας τῷ τὰς πολεμίους ἀνακ-
"χωρηκέναι." φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄριστα μὲν καὶ συμ-
τώτατα ὑπονοήσειε, πέμψαι γε μὴν συμβουλεύσαντος ἐκ
τῶν ἱππέων τὰς τὴν ἄχρι Ιορδάνου πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, εἰ
εἰ ληφθέντες ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων διαφθαρεῖεν, φυ-
λακὴ τῇ στρατιᾷ γένωνται, τῶ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτὴ
ἀνυπόπτως προελθοῦσαν, προσαριθμήσεις δέ φησι τὰς
ὑπὸ τῶ λιμῶ τεθνηκόσι τὰς ἱππεῖς, κἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῇ γνώμῃ τὰς κατὰ-
μένους ἔπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἅπασαν,
μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ διὰ τὸ κῦφος πρὸς τὸ
φεύγειν εἶναι ῥίπτοντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασι-
λεὺς, ἐπὶ διαρπαγὴν τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξέ-
ῆκεν. εὐτελὲς δ' ἦδεν ἦδ' ὀλίγον ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺ
μὲν χρυσὸν, πολὺν δ' ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν
κτηνῶν ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτου μυριάσι καὶ κριθῆς, ἃς
ἦδ' ὄναρ ἤλπισαν, ἐπιτυχόντες, τῶν μὲν προτέρων κακῶν
ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δ' εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν
σάτα κριθῆς σίκλῳ, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλῳ, κατὰ
τὴν Ελισσαίου προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥ-
μισυ Ιταλικόν. μόνος δὲ τούτων οὐκ ὤνατο τῶν ἀγαθῶν ὁ τῆς
τρίτης μοίρας ἡγεμών. καταξαθεὶς γὰρ ὑπὸ τῶ βασιλέως
ἐπὶ τῆς πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τῆς πολλῆς ὁρμῆς,
καὶ μὴ κινδυνεύσωσι ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθέν-
τες ἀπολέσθαι, τοῦτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τοῦτον ἀπεθανάτισε
τὸν τρόπον, τὴν τελευτὴν αὐτῷ προφητεύσαντος Ελισσαίου,
ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτῶ περὶ τῆς ἐσομένης εὐπορίας τῶν ἐπιτη-
δείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων οὐκ ἐπίστευσεν.

dicebat; "ſibi inſidiarum dolique ſuſpicionem dare Sy-"rorum regis diſceſſum, deſperantis fore vt vos fame "intereatis, vt ſi ad caſtra illorum quaſi fuga deſerta di-"ripienda prodieritis, impetu repente facto vos quidem "ipſos perimat, vrbem vero ſine pugna capiat. Quare "vos moneo vt vrbem cuſtodiatis, et nuſquam ex ea "exeatis, animis elati ex hoſtium receſſu." Cum autem quidam dixiſſet, optime quidem eum et prudentiſſime de illis ſuſpicari; ſuaſiſſetque mittendos eſſe duos ex equitibus, qui regionem omnem vſque ad Iordanem explorarent, vt ſi ab hoſtibus inſidiantibus capti perirent, inde caueat exercitus, ne temere egreſſus ſimile quid patiatur; quin et illos, inquit, equites, ſi fore capti ab hoſtibus intereant, annumerabis iis quos fames abſumpſit: ab hac ſententia non auerſus, miſit qui omnia diſpicerent. Illi autem per viam hoſtibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum et armorum inueniebant, quae abiecta reliquerant, vt leues eſſent et expediti ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quae in caſtris erant diripienda emiſit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; ſed aurum multum pariter et argentum, vt et iumentorum omne genus greges capiebant: ac praeterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in ſomniis ſperare poterant, non ſolum malis prioribus liberati erant, ſed et tanta affluebant copia, vt duo quidem hordei ſata empta fuerint ſiclo, ſimilae vero ſatum itidem ſiclo, iuxta Eliſſaei vaticinium. Satum autem continet modium virum Italicum et dimidium eius. Illi autem ſoli bona iſta non proderant, qui tertiae copiarum partis praefectus erat. conſtitutus enim ad portam a rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderet conculcati pereundi diſcrimen adirent, id ipſum ille paſſus eſt, oppreſſuſque a turba animam efflat; morte illius ab Eliſſaeo praedicta, quod iis, quae de futura rerum neceſſariarum copia loquutus erat, ille ſolus fidem non habuerit.

ς'. Ο δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Αδαδος διασωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῷ πᾶσαν εἰς τὸ δέος καὶ τὴν ταραχὴν ἐκείνην ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐγένετο, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδημήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισσαίου τοῦ προφήτου, γνοὺς ὁ Αδαδος τὸν πιστότατον τῶν αὐτῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἔρεσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ διαφεύξεται τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Αζάηλος δὴ μετὰ καμήλων τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἃς τὰ κάλλιστα καὶ τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλεῖ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ελισσαίῳ, καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Αδάδου τοῦ βασιλέως πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Αζάηλον ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακόν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἐκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐρρεῖτο δάκρυσι, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακά, μετὰ τὴν Αδάδου τελευτήν. ἀναχρήσαντος δ' αὐτὸν Αζαήλου τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ισραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ἐκ σοῦ πείσονται δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς πρεσβυγενῆ πέτρας, τὰς δ' ἐγκύους ἀναρρήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Αζαήλου λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τοῦθ' ὅτι τῆς Συρίας μέλλοι βασιλεύειν. Αζάηλος μὲν οὖν παραγενόμενος πρὸς τὸν Αδαδον, τῷ μὴ τὰ βελτίω περὶ τῆς νόσου κατήγγειλε· τῇ δ' ἐπιούσῃ δίκτυον ἐπιβαλὼν αὐτῷ διέβροχον, τὸν μὲν στραγγάλῃ διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων παρὰ τῶν Σύρων εὔνοιαν· καὶ τὸ δῆμος τῶν

6. Adadus autem Syrorum rex vbi incolumis Damaſcum venit, intellexitque Deum ipſique et exercitui eius vniuerſo terrorem et perturbationem iſtam incuſſiſſe, quodque ab hoſtium inuaſione nequaquam metu fuerint perculſi, moerore vehementer affectus, quod Deum ſibi infenſum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Eliſſaeus vates e patria ſua Damaſcum iuiſſet, hoc cognito, Adadus domeſticorum ſuorum fideliſſimum Azaëlum ei occurſurum miſit, munera etiam ſecum ferentem, cui in mandatis dedit, vt de morbo illum percontaretur, et num ex periculo ab eo intentato eſſet euaſurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quae de optimis et pretioſiſſimis Damaſci bonis quaeque regia ſuppeditaret munera portabant, obviam factus Eliſſaeo, cum benigne eum ſalutaſſet, dicebat, ſe ab Adado rege ad eum miſſum, vt et dona offerret, et de morbo ſciſcitaretur, an ex eo eſſet reuaſciturus. At vates Azaëlo quidem iuſſit, vt mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum breui moriturum eſſe. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Eliſſaeus vero flebat, et multis manabat lacrymis, proſpiciens mala quae paſſurus eſſet populus poſt mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogaſſet, cur adeo animo perturbatus eſſet; fleo, inquit, quod me populi Iſraëlitici malorum miſereat, quibus a te afficientur. nam optimos ex eis interficies, et vrbes eorum munitiſſimas incendes, et infantes quidem lapidibus alliſos perimes, mulieres vero grauidas diſſecabis. Azaëlo autem dicente, vnde me tantas habere vires contigit vt iſta facerem? Deum, aiebat, id ſibi oſtendiſſe, illum regem fore Syriae. Azaëlus itaque, cum ad Adadum veniſſet, illi quidem meliora omnia de morbo nunciavit: poſtridie vero reti madido in eum iniecto fauces ſtrangulando occidebat, regnumque in eius locum ipſe occupabat; vir impiger, et qui Syrorum, populique Damaſceni gratiam ſibi conciliauerat. a quo et ipſe Adadus et Azaëlus qui poſt eum regnauit pro Diis adhuc

Δαμασκηνῶν. ὑφ' ὧ μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ Αδαδος καὶ Δί-
ηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐερ-
γεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν
τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. πομπεύουσι δ' αὐτοὶ καθ' ἑκάστην
ἡμέραν ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν βασιλέων, καὶ σεμνύνονται τὴν τού-
των ἀρχωμότητα· οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔτι
σιν αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἔτη χίλια καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ισρα-
λιτῶν βασιλεὺς Ιώραμος, ἀκούσας τὴν Αδάδου τελευτὴν,
ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν Φόβων, καὶ τῶν δεινῶν ὁ δι' αὐτὸν ἰσχυ-
ασμένως εἰρήνης λαβόμενος.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ιωράμου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττας καὶ τελευτῆς.

Ιώραμος δὲ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τοῦτο γὰρ
ἦν ταὐτὸ καθὼς προεμηκαμεν ἔμπροσθεν ὄνομα, παραλα-
βὼν τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ἐπὶ σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ,
καὶ τῶν πατρώων φίλων, οἳ καὶ ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν,
τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησά-
μενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν τῶν τοῦ Ισραὴλ βασιλέων, οἳ
πρῶτοι παρηνόμησαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Εβραίων ἔθη, καὶ
τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν τά τε ἄλλα εἰς
κακὸν, καὶ δὴ καὶ ξενικὰς θεὰς προσκυνεῖν, Γοθολία θυ-
γάτηρ μὲν Αχάβου, συνοικήσασα δ' αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς
ὸς διὰ τὴν πρὸς Δαυίδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τοῦτο τὸ γέ-
νος ἐξαφανίσαι· Ιώραμος δ' ὃ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας κα-
νουργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ καὶ λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν, ἀ-
ποσάντων δ' αὐτῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν Ιδουμαί-
καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτεινάντων βασιλέα, ὃς ὑπῆκου
αὐτῷ τῷ πατρὶ, ὃν δ' ἐβούλοντο αὐτοὶ καταστησάντων, Ιώ-
ραμος, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, κα-
κτὸς εἰς τὴν Ιδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τὸν μὲν περὶζ τῆς αὐτῆ
βασιλείας διέφθειρε, πορρωτέρω δ' ὃ προῆλθεν. ὑπὸ

uoluntur, propter beneficentiam eorum, et exstructiones templorum, quibus Damascenorum vrbem ornarunt. Quin et pompam illi quotidie ducunt in horum regum honorem, et de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos esse recentiores, regesque istos non attingere ad centum et mille annos. Caeterum Ioramus Israëlitarum rex, audita morte Adadi, a continuis pauoribus respirauit, et a metu quem propter ipsum habebat, laete admodum pacem amplexus.

CAP. V.

De nequitia, clade, et morte Ioramı Hierosolymorum regis.

IOramus autem Hierosolymorum rex (nam et huic cum Israëlitarum rege, vt iam ante diximus, idem erat nomen) statim, vt accepit imperium, ad caedem fratrum ipsius et paternorum amicorum, qui etiam principes erant, processit; inde regni sui initio facto, datoque malitiae suae specimine, nullaque in re dissimilis Israëlitarum regibus, qui primi a patriis Hebraeorum moribus Deique cultu discesserunt. Quin et ipsum ad impietatem instituit, Deosque alienos adorare docuit vxor eius Gotholia, Achabi filia. Et quidem Deus, propter foedus, quod cum Dauide percusserat, noluit stirpem eius perdere: Ioramus vero noui aliquid in dies in impietate et ad gentilitiae religionis perniciem moliri non desistit. Cum autem sub idem fere tempus Idumaei ab eo defeciissent, et priorem quidem illorum regem, qui in patris ipsius fide erat, interfeciissent, quem vero voluerunt sibi regem creassent, Ioramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, et curribus, in Idumaeam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipsius regni vicinia erant, occidebat, vlterius vero non progrediebatur. Caeterum nihil ei profuit haec ex-

μέντοι τῦτο ποιήσας ἀδεῶς. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτῦ καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλυμένην Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δ' ὄτως ἐμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τὰς ἀλλοτρίας θεάς.

β'. Ταῦτα δ' αὐτῷ πράττοντι, καὶ τελέως ἐκβεβληκότι τῆς διανοίας τὰ πάτρια νόμιμα, κομίζεται παρ' Ηλίᾳ τῦ προφήτᾳ ἐπιστολή· ἣ τὸν Θεὸν ἐδήλᾳ μεγάλην παρ' αὐτῦ λῆψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς ὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνηνάγκασε τὴν τῦ Ιούδα Φυλὴν, καὶ τὰς πολίτας Ιεροσολύμων, ἀφέντας τὴν ὁσίαν τῦ ἐπιχωρίᾳ Θεῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἴδωλα, καθὼς καὶ Αχαὰβ ὁ τῶν Ισραηλίτας ἐβιάσατο, ὅτι τε τὰς ἀδελφὰς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτεινε, τήν τε τιμωρίαν, ἣν ἀπὸ τῦτων ὑφέξειν ἔμελλεν, ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τῷ λαῷ καὶ φθορὰν γυναικῶν αὐτῦ τε βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι τεθνήξεται νόσῳ τῆς νηδύος ἰσχυρᾷ πολὺ βασανισθείς, καὶ τῶν ἐντέρων αὐτῷ δι' ὑπερβολὴν τῶν ἐντὸς διαφθορᾶς ἐκρυέντων, ὡς αὐτὸν ὁρῶντα τὴν αὐτῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ' ὕστερον ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐδήλᾳ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Ηλίας.

γ'. Μετ' ὀλὺ δὲ στρατὸς Αράβων, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ιωράμε βασιλείαν ἐνέβαλε, καὶ τήν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τῷ βασιλέως· ἔτι δὲ καὶ τὰς υἱὰς αὐτῦ κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς δὲ αὐτῷ περιλείπεται τῶν παίδων, διαφυγὼν τὰς πολεμίας, Οχοζίας ὄνομα. μετὰ δὲ ταύτην τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν προσενεχθεῖσαν ὑπὸ τῦ προφήτᾳ νόσον ἐπὶ πλεῖστον νοσήσας χρόνον· ἐπεσκήψε γὰρ εἰς τὴν γαστέρα τὸ θεῖον αὐτῦ τὴν ὀργήν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ἐπιδὼν αὐτῷ τὰ ἐντὸς ἐκρυέντα. περιὔρισε δὲ αὐτῦ καὶ τὸν νεκρὸν ὁ λαός. λογισάμενοι γὰρ οἷμαι τὸν ὕτω ἀποθανόντα κατὰ μῆνιν Θεῦ, μηδὲ κηδείας τῆς βασιλικῆς πεπύσθαι ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτε τοὺς πατρῴους ἐπι-

peditio. omnes enim ab eius imperio defecerunt, simul et qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo vesanus, vt etiam populum ad montium fastigia ire coëgerit, Deosque alienos adorare.

2. Verum ad eum, dum haec agit, et patriorum institutorum memoriam plane abiecerat, afferuntur literae ab Elia vate: quae indicabant Deum ab eo graues repetiturum esse poenas, quod suorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, sed regum Israëlitarum peccatis sectandis se addixerit, simulque compulerit Iudae tribum et ciues Hierosolymitanos ad idolorum cultum, relicta sacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Israëlitas ad idem faciendum adegit, quodque fratres suos interfecerit, virosque bonos et iustos occiderit; insuper et supplicium, quod pro istis erat luiturus, literis significabat vates, scilicet populi interitum, vxorumque ipsius regis et liberorum stragem; quodque ipse breui moreretur, torminum morbo diu vexatus, eiusque visceribus, tabe intus dirum in modum grassante, profluuio eiectis; ita vt ipse, cum calamitatem suam prospiceret, nullaque arte ei subuenire posset, hoc modo postea animam efflarit. Ista quidem Elias vates ei per literas significabat.

3. At non multo post exercitus Arabum, proxime Æthiopiam incolentium, atque Palaestinorum, facta impressione in Iorami regnum, et regionem diripuerunt et regis ipsius domum, necnon et filios eius trucidarunt et vxores. Veruntamen vnus ei relictus est filius, e manibus hostium elapsus, nomine Ochozias. Post hanc autem calamitatem, rex ipse morbo, quem vates praedixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira sua ventrem eius perfuderat) miserabiliter vita decedebat, cum intestina sua egesta conspexisset. Quin et populus mortuum contumeliis affecit. nam cum secum, vt opinor, reputassent, nequaquam dignum esse qui regiis exsequiis cohonestetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exspirarit, neque in paternis ipsum sepeliere monumentis, neque alio di-

δευσαν αὐτὸν θήκας, ὥτε ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν· βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα δὲ ὀκτώ. παραδίδωκε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τῶν Ιεροσολυμιτῶν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Οχοζίᾳ.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Ιηοῦς ἐχρίσθη εἰς βατιλέα, καὶ Ιώραμον ἀνεῖλεν καὶ Οχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτοῦ ἐπράττετο εἰς πόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

Ιώραμος δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μετὰ τὴν Αδάδ τελευτὴν ἐλπίσας Αραμάθην πολιν τῆς Γαλααδίτιδος ἀφαιρήσεσθαι τοὺς Σύρους, στρατεύει μὲν ἐπ' αὐτὴν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς. ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶν Σύρων ὑ καιρίως, ἀνεχώρησεν εἰς Ισσράελαν πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Αραμάθῃ τὴν στρατιὰν ἅπασαν, καὶ ἡγεμόνα τὸν Νεμεσσὶ παῖδα Ιηοῦ. ἤδη γὰρ αὐτὴν ἠρήκει κατὰ κράτος. πρόκειτο δ' αὐτῷ μετὰ τὴν θεραπείαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ελισσαῖος δὲ ὁ προφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, δὺς αὐτῷ τὸ ἄγιον ἔλαιον, ἔπεμψεν εἰς Αραμάθην χρίσοντα τὸν Ιηοῦν· καὶ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ἤρηται βασιλέα. ἀλλά τε πρὸς τούτοις εἰπεῖν ἐπιστέλας, ἐκέλευσε τρόπῳ φυγῆς ποιήσασθαι τὴν πορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ δὲ γενόμενος ἐν τῇ πόλει, τὸν μὲν Ιηοῦν εὑρίσκει καθεζόμενον μετὰ τῶν τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ προεῖπε. προσελθὼν δὲ ἔφη, βούλεσθαι περί τινων αὐτῷ διαλεχθῆναι. τοῦ δ' ἀναστάντος καὶ ἀκολουθήσαντος εἰς τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς· καὶ τὸν Θεὸν ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτὸν, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ γένους τοῦ Αχαάβ, καὶ ὅπως ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν προφητῶν, τῶν ὑπὸ Ιεζαβέλης παρανόμως ἀποθανόντων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ οἱ Ιεροβοάμου τοῦ Ναβαταίου παιδὸς καὶ Βαασὰ πρόρριζος διὰ

gnati sunt honore: sed veluti priuatum tumulo mandarunt; cum vixisset quidem annos quadraginta, octo vero regnasset. Populus autem Hierosolymitanus regnum tradidit filio eius Ochoziae.

CAP. VI.

Quemadmodum Iehus vnctus est rex, et Ioramum ferro peremit et Ochoziam: quaeque ab eo gesta sunt ad poenas impiis irrogandas.

CAeterum Ioramus Israëlitarum rex, post Adadi interitum in spem inductus se posse Syris adimere Aramatham regionis Galaaditidis vrbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In eius autem oppugnatione sagitta ictus a quodam Syro, non tamen lethaliter, in Iesraëlam vrbem se recepit, vt illic sanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Iehu duce Nemessi filio. iam enim vrbem istam vi ceperat. Ei autem propositum erat, cum a vulnere reualescet, Syros bello aggredi. Interim Elissaeus vates vnum e discipulis suis, dato ei sacro oleo, misit Aramatham, vt Iehum vngeret; diceretque, Deum ipsum in regem elegisse. Mandatis etiam quibusdam aliis, praecepit ei fugientis more iter facere, vt inde profectus omnes lateret. Ille vero, vbi ad vrbem peruenit, offendit Iehum forte in medio sedentem inter exercitus duces, prout Elissaeus ei praedixerat. Cum autem ad eum accessisset, aiebat, se velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclaue sequuto, iuuenis oleum depromptum in caput eius effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in stirpis Achabi perniciem, vtque sanguinem vlciscatur vatum, quos Iezabela iniusta nece peremit, vt domus eorum, similiter ac illae Hieroboami Nabataei filii atque Baasae, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat

τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, καὶ μηδὲν ὑπολειφθῇ σπέρμα τῆς Αχάβ γενεᾶς. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τῆ ταμιείᾳ, σπεδάζων μηδενὶ τῶν ἐπὶ τῆς σρατιᾶς ὁραθῆναι.

β'. Ο δὲ Ιηῆς προελθὼν ἦκεν ἐπὶ τὸν τόπον ἔνθα μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἐκαθέζετο, πυνθανομένων δὲ καὶ φράζειν αὐτοῖς παρακαλούντων τί πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκοιτο, καὶ προσέτι μαίνεσθαι λεγόντων αὐτόν· ἀλλ' ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τὰς λόγχας μεμηνότος ἐποιήσατο. σπεδαζόντων δ' ἀκῦσαι καὶ δεομένων, ἔφη, τὸν Θεὸν αὐτὸν ἠξιῶσθαι βασιλέα τῆ πλήθους, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπόντος ἕκαστος περιδύων αὐτὸν ἐπεσρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ιηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δὲ, ἀθροίσας τὴν σρατιὰν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ιώραμον εἰς Ισσράελαν πόλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προείπαμεν, ἐθεράπευτο τὴν πληγὴν, ἣν ἔλαβε πρὸς τῇ Αραμαθῆς πολιορκίᾳ. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας ἀφηκὼς πρὸς τὸν Ιώραμον· ἦν γὰρ ἦν αὐτῷ τῆς ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δὲ πῶς ἔχοι ἐκ τῶ τραύματος, διὰ τὴν συγγένειαν ἐληλύθει. Ιηῆς δὲ, βυλόμενος ἀφανῶς τοῖς περὶ τὸν Ιώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίᾳ μηδένα τῶν σρατιωτῶν ἀποδράντα μηνύσαι ταῦτα τῷ Ιωράμῳ. τῶτο γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτῷ τῆς εὐνοίας, καὶ τὸν διαπεμφθέντας ἅτως ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡδέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδὸς, μή τις εἰς Ισσράελαν διαλαθὼν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ιηῆς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτως παραλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴν Ισσράελαν ἐπορεύετο· γενομένῳ δὲ ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ιώραμος καθεσάκει τὸς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾶν, ἰδὼν μετὰ πλήθους προσελαύνοντα τὸν Ιηῆν, ἀπήγγειλεν Ιωράμῳ προσελαύνειν ἱππέων ἴλην. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα τῶν ἱππέων ὑπαντησόμενον, καὶ τίς ἐσιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν οὖν πρὸς τὸν Ιηῆν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα περὶ τῶν ἐν τῇ

ſemen ex Achabi genere. Et ille quidem haec loquutus e conclaui ſe proripuit, id agens ne a quopiam in exercitu conſpiceretur.

2. Iehus autem foris egreſſus reuertebatur ad locum vbi cum ducibus ſedebat. Illis vero percontantibus ſimul et obſecrantibus vt eis indicaret cur ad eum iſte iuvenis veniſſet, praetereaque illum inſanire dicentibus; ſane de eo recte conieciſtis, reſpondebat, nam et inſani verba loquutus eſt. Cum autem magis adhuc inſtarent et audire poſtularent, regnum populi ſibi a Deo delatum, aiebat illum dixiſſe. Haec vbi dixerat, ſuam quiſque veſtem exuentes eas illi ſubſternebant, et ſigno cornibus dato Iehum regem eſſe pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat vt contra Ioramum exiret ad vrbem Ieſraëlam: vbi, vt iam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathae obſidione acceperat. Tum autem Ochozias Hieroſolymorum rex propter cognationem eo ſe contulerat, (nam ſororis eius filius erat, vt ante retulimus) praeſertimque ad viſendum quomodo ſe haberet ex vulnere. Iehus autem, volens Ioramum et qui cum eo erant ex improuiſo adoriri, requirebat vt operam darent, ne quis militum ex vrbe euaderet, qui iſta Ioramo nunciatum iret. hoc enim ipſi claro fore beneuolentiae indicio, et qui ita animo affecti eſſent bona fide eum regem declaraſſe.

3. Illi autem, mandatis cum laetitia acceptis, vias cuſtodiebant, ne quis clam Ieſraëlam profectus iis qui iſthic erant illum indicaret. Et quidem Iehus, lectiſſimis equitum aſſumptis, ipſoque in curru collocato, Ieſraëlam petebat. Cumque non longe abeſſet, ſpeculator, a rege Ioramo conſtitutus vt venientes in vrbem proſpiceret, Iehum conſpicatus cum turmis aduehi, nunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. Ille vero e veſtigio praecepit obuiam mitti equitem, quiſnam veniat quaeſitum. Cum autem eques ad Iehum acceſſiſſet, interroga-

στρατοπέδω· πυνθάνεσθαι γὰρ ταῦτα τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν ἐκέλευσεν, ἐπισθαι δ' αὐτῷ. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ιωράμῳ τὴν ἵππον, συγκαταμιγέντα τῷ πλήθει τῶν προσιόντων, σὺν ἐκείνοις παραγίνεσθαι. πέμψαντος δὲ καὶ δεύτερον τὸν βασιλέως, ταὐτὸ πάλιν προσέταξεν Ιηοῦς. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ιωράμῳ, τελευταῖον αὐτὸς ἐπιβὰς ἅρματος σὺν Οχοζίᾳ τῷ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτόν, πῶς ἐκ τοῦ τραύματος ἔχοι, διὰ συγγένειαν· ἐξῆλθεν ὑπαντήσιμος. χολαίτερόν τε καὶ μετ' εὐταξίας ὥδευεν Ιηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ Ναβόθου τοῦτον Ιώραμος, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ιηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Θαρβανὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Οχοζίαν ἀδρα καὶ δόλῳ κατεστρατηγῆσθαι. Ιηοῦς δὲ τοξεύσας αὐτὸν καταβάλλει, τοῦ βέλους διὰ τῆς καρδίας ἐνεχθέντος. καὶ Ιώραμος μὲν εὐθὺς πεσὼν ἐπὶ γόνυ τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. Ιηοῦς δὲ προσέταξε Βαδάκρῳ τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ἄψαι τὸν Ιωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Ναβόθου, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ηλίᾳ προφητείας ἣν Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸν Νάβοθον ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ ἐν τῷ ἐκείνου χωρίῳ. ταῦτα γὰρ καθεζομένους ὀπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Αχάβου λέγοντος ἀκούσαι τοῦ προφήτου. καὶ δὴ τοῦτο συνέβη γενέσθαι, κατὰ τὴν πρόῤῥησιν τὴν ἐκείνου. πεσόντος δὲ Ιωράμου, δείσας περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας Οχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξέτρεψε, λήσεσθαι τὸν Ιηοῦν ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι προσβάσει, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν δὲ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππου φεύγει τὸν Ιηοῦν εἰς Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς πληγῆς τελευτᾷ. κομισθεὶς δ' εἰς Ιεροσόλυμα, τῆς ἐκεῖ ταφῆς τύγ-

bat quomodo se res habeant in exercitu. regem enim de istis percontari aiebat. Ille vero iussit, vt de istis quidem nihil solicitus esset, sed ipsum sequeretur. Cum haec vidisset speculator, Ioramo renunciauit, equitem iii turmam appellentium receptum vna cum illis aduenire. Mox et alteri a rege misso imperauit Iehus vt idem faceret. Vbi vero et hoc Ioramo is indicauerat qui in speculis stabat, postremo et ipse conscenso curru eum Ochozia Hierosolymorum rege (ille enim, vt ante diximus, propter cognationem aderat ipsum visurus, quomodo se haberet ex vulnere) illi occursurus progrediebatur. nam et lentius aliquanto et composito agmine Iehus incedebat. Ioramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quaesiuit, satin' saluae sint res in exercitu. Cum vero Iehus conuicia in eum amarulenta iecisset, ita vt matrem eius veneficam et meretricem appellaret, rex ea quae in animo haberet veritus, ipsumque nihil sani cogitare suspicatus, conuerso vt poterat curru fugiebat, cum Ochoziae dixisset, circumuentos se dolo ac insidiis. At Iehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Ioramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflauit. Iehus autem praecepit Badacro, tertiae partis copiarum praefecto, vt Iorami cadauer in Nabuthi agrum proiiceret, sibi in memoriam reuocato Eliae vaticinio, quo patri eius Achabo post caedem Nabuthi praedixerat, fore vt ipse aliquando cum sua progenie illius in agro pereat vbi eum interfecerat. huiusmodi enim oraculum, cum a tergo Achabi in curru sederemus, vatem pronunciantem audiuimus: id quod etiam, ita vt praedictum fuerat, euenit. Cum autem Ioramus cecidisset, Ochozias, de sua salute solicitus, currum in aliam viam deflexit, se Iehum latiturum esse ratus. At ille eum persequutus, in cliuo quodam deprehensum ictu sagittae vulnerauit. Quo fit vt is, curru relicto et equo conscenso, a Iehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo post ex vulnere moritur. atque a suis Hierosolyma vectus illic sepelitur;

χάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς δὲ καὶ χεῖρων τοῦ πατρὸς αὐτῷ γενόμενος.

δ'. Τοῦ δὲ Ἰηοῦ ἐλθόντος εἰς Ἰεσράελαν, κοσμησαμένη ἡ Ἰεζάβελα, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοῦ πύργου, "καλὸς, εἶπε, "δοῦλος ὁ ἀποκτείνας τὸν δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πρὸς αὐτὴν, ἐπυνθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβᾶσαν ἦκεν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ τέλος τοῖς εὐνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύργου βαλεῖν. καταφερομένη δὲ τό τε τεῖχος περίῤῥανε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἵππων οὕτως ἀπέθανε. τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ἰηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἀνεκτᾶτο τοῖς τε ἄλλοις καὶ τραπέζῃ. προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ἰεζάβελαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δ' οὐδὲν τοῦ σώματος αὐτῆς οἱ προσαχθέντες τὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ ἀκρωτήρια. τὸ δὲ ἄλλο τῶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰηοῦς, ἐθαύμασε τὴν Ἠλίᾳ προφητείαν. οὗτος γὰρ αὐτὴν εἰς Ἰεσράελα προεῖπε τοῦτον ἀπολέσθαι τὸν τρόπον.

ε'. Ὄντων δ' Ἀχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δ' ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ἰηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, τὴν δ' ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τῶν Σαμαρέων, λέγων, τὸν ἀνδρειότατον τῶν Ἀχάβου παίδων ἀποδείξαι βασιλέα· καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶναι πλῆθος καὶ ἵππων καὶ ὅπλων καὶ στρατιᾶς, καὶ πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν· καὶ τοῦτο ποιήσαντας εἰσπράττεσθαι δίκην ὑπὲρ τοῦ δεσπότου. ταῦτα δ' ἐγεγράφη, διάπειραν βουλόμενος λαβεῖν τῆς τῶν Σαμαρέων διανοίας. ἀναγνόντες δὲ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοὶ, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μυρίοις ἐκράτησε βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, καὶ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύσῃ. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὐτῷ τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τῶν Ἀχάβου παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τοὺς τροφεῖς τῶν παίδων, προσέ-

eum annum quidem et non amplius regnasset, nequam vero patreque suo peior exstitisset.

4. Cum autem Iehus Iesraëlam accessisset, Iezabela, compta admodum in turri stans, "o seruum egregium, "aiebat, qui dominum suum occidit." Ille vero, oculis ad eam sublatis, interrogabat, quaenam esset; iussitque vt descenderet, et ad se veniret: tandemque spadonibus imperauit, vt eam de turri praecipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum sanguine respersit, et ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, vbi haec facta erant, Iehus ad regiam perrexit, et seipsum et amicos de via fessos inter alia mensa reficiebat. Domesticis autem suis, qui Iezabelam interemerant, praecepit, vt eam in honorem generis sepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat vt funus curarent, nihil de corpore eius reliquum inuenerunt, praeter extrema. nam caetera omnia a canibus consumpta erant. Iehus, his auditis, Eliae demiratus est vaticinium. ille enim praedixit, eam huiusmodi mortem obituram esse in Iesraëla.

5. Cum haberet autem Achabus septuaginta liberos, qui Samariae alebantur, misit Iehus duas epistolas, vnam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarenium principes: monens, vt ex Achabi filiis fortissimum dispicerent quem regem crearent; (illis enim magnam curruum esse vim et equorum et armorum et copiarum, et vrbes quoque munitissimas) atque hoc facto, mortem domini vltum irent. Scripsitque in haec verba, experiri volens quomodo Samarenses erga se animo essent affecti. Principes autem et nutritii, lectis literis, ingenti metu perculsi sunt. cumque cogitassent, se nihil aduersus istum facere posse, qui duos reges maximos superarat, rescripserunt ita vt faterentur se illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille vero ad haec alteram ad eos scripsit epistolam, praecipiens vt ei dicto essent audientes, et Achabi filiorum capita abscissa ad eum mitterent. Tum principes accersitis

ταξαν ἀποκτείνασιν αὐτὸς τὰς κεφαλὰς ἀποτεμὼν, κ
πέμψαι πρὸς Ιηῦν. οἱ δ' ἡδὲν ὅλως φεισάμενοι, τᾶτο ἐπ
ξαν· καὶ συνθέντες εἴς τινα πλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλ
ἀπέπεμψαν εἰς Ισραήλαν. κομισθεισῶν δὲ τάτων, ἀγγ
λεται δειπνᾶντι μετὰ τῶν Φίλων τῷ Ιηῦ, ὅτι κομισθεί
τῶν Αχάβ παίδων κεφαλαί. ὁ δὲ πρὸ τῆς πύλης ἐξ ἑ
τέρας μέρης ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναστῆναι βανὸς. γενομ
δὴ τάτᾳ, ἅμα ἡμέρᾳ πρόσισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμε
ἤρξατο πρὸς τὸν παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ἐπ
δεσπότην τὸν αὐτῦ στρατεύσαιτο, κἀκεῖνον ἀπεκτόνει· τ
τας δὲ πάντας ὑπ αὐτὸς ὠνείλοι. γιγνώσκειν δὲ αὐτὸς ἤδ
περὶ τῆς Αχάβ γενεᾶς, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τῦ Θεῦ προ
τείαν γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτῦ, καθὼς Ηλίας προεῖπε,
ἀπόλωλε. προσδιαφθείρας δὲ καὶ τὰς παρὰ τοῖς Ισραηλί
ταις εὑρεθέντας ἐκ τῆς Αχάβ συγγενείας εἰς Σαμάρειαν
ἐπορεύετο. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τοῖς Οχοζία συμβαλὼν ἀδ
οις τῦ βασιλέως τῶν Ιεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτὸς, τί
ποτε παρεγένοντο. οἱ δ' ἀσπασόμενοί τε Ιώραμον καὶ τὸ
αὐτῶν βασιλέα Οχοζίαν ἥκειν ἔφασκον· ἠγνόουν γὰρ
τὸς ἀμφοτέρως ὑπ' αὐτῦ πεφονευμένως· Ιηῦς δὲ καὶ τοὺς
συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι πρόσταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμ
τεσσαρακονταδύο.

ε'. Συναντᾶ δ' αὐτῷ μετὰ τάτως ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δί
καιος, Ιωνάδαβος ὄνομα, Φίλος αὐτῷ πάλαι γεγονώ
ὡς, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἐπαινεῖν ἤρξατο τῦ πάντα π
κίνας κατὰ βούλησιν τῦ Θεῦ, τὴν οἰκίαν ἐξαφανίσας τ
Αχάβ· Ιηῦς δ' ἀναβάντα ἐπὶ τὸ ἅρμα συνεισελθεῖν αὐ
τὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ἐπιδείξειν, πῶς ἀδ
τὸς Φείσεται πονηρῦ, ἀλλὰ καὶ τὺς ψευδοπροφήτας κ
τὺς ψευδιερεῖς, καὶ τὺς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθος, κ
τὴν μὲν τῦ μεγίστᾳ Θεῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τὺς δὲ ξ
νικὺς προσκυνεῖν, τιμωρήσεται. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμ
των, καὶ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένης κ
κηρὺς ἰδεῖν. τάτοις πεισθεὶς ὁ Ιωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς τ

puerorum altoribus imperant, vt capita illis, poſtquam eos iugulaſſent, praeciderent, et ad Iehum mittenda curarent. Illi vero ita iuſſis obſequuti ſunt, vt nihil omnino omiſerint: atque capita eorum, in fiſcellas quaſdam plexiles congeſta, Ieſraëlam miſerunt. Vbi autem iſta afferebantur, Iehu cum amicis coenanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata eſſe. Tum ille ante portam vtrinque aceruos ex eis conſtrui iuſſit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa viſenda prodit: atque ea intuitus, coepit ad populum, qui tum forte aderat, dicere; quod ipſe quidem in dominum ſuum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, iſtos vero omnes non ipſe peremerit. Caeterum illud iis de ſtirpe Achabi perſuaſum eſſe volebat, omnia iuxta Dei oraculum euenisſe, eiuſque domum, ſicuti praedixerat Elias, funditus periiſſe. Praeterea autem occiſis quotquot apud Ieſraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziae Hieroſolymorum regis conſanguineos, interrogabat quo illis iter erat. Cumque illi reſpondiſſent, ſe ſalutatum venire Ioramum, regemque ſuum Ochozian, (neſciebant enim vtrumque ab eo necatum) Iehus etiam iſtos comprehenſos interfici iuſſit, homines duos et quadraginta numero.

6. Poſt hos autem illi occurrit vir bonus et iuſtus, nomine Ionadabus, vetus ipſius amicus, qui ipſum pro more ſalutatum collaudare coepit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exſtirpando domum Achabi. Iehus vero ipſum obſecrabat, vt conſceuſo curru Samariam vſque eum comitaretur, dicens ſe illi oſtenſurum eſſe, quod nihil parcet improborum cuiquam; ſed et falſos vates ſupplicio afficiet, et falſos ſacerdotes, et quotquot populo verba dederunt, vt Dei quidem maximi cultum deſererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum eſſe ſpectaculorum, viroque bono et iuſto iucundiſſimum, malos videre poena affectos. Iſtis obſequutus Ionadabus, in currum euectus Sa-

ἄρμα εἰς Σαμάρειαν παραγίνεται. ἀναζητήσας δὲ πάντας τοὺς Ἀχάβου συγγενεῖς Ἰηοῦς, ἀποκτείνει. βουλόμενος δὲ, μηδένα τῶν ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τῶν Ἀχάβου θεῶν τιμωρίαν διαφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτοὺς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τὸν λαὸν, ἔφη βούλεσθαι διπλασίονας τοῦ Ἀχάβου θεῶν εἰσηγήσατο προσκυνεῖν, καὶ τοὺς ἐκείνων ἱερεῖς καὶ προφήτας ἠξίου καὶ δούλους αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας γὰρ πολυτελεῖς καὶ μεγάλας ἐπιτελεῖν μέλλειν τοῖς Ἀχάβου θεοῖς· τὸν δ' ἀπολειφθέντα τῶν ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δὲ θεὸς Ἀχάβου Βααλ ἐκαλεῖτο. τάξας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν, τοὺς ἄξοντας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βααλ. ἐκέλευσε δ' Ἰηοῦς τοῖς ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐνδύματα. λαβόντων δὲ, παρελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ φίλου Ἰωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρευνήσας προσέταξεν. οὐ βούλεσθαι γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον παρατυγχάνειν. τῶν δὲ εἰσιόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, περιστήσει ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ἤδει πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς ἀποκτείνειν τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νῦν τοῖς πατρῴοις ἔθεσι τιμωρεῖν πολὺν ἤδη χρόνον ὠλιγωρημένοις, ἀπειλήσας ὑπὲρ τῶν διαφυγόντων τὰς ἐκείνων ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας ἅπαντας κατέσφαξαν· καὶ, τὸν οἶκον τοῦ Βααλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως ἀπὸ τῶν ξενικῶν ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. οὗτος ὁ Βααλ Τυρίων ἦν θεός. Ἀχαβος δὲ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι Ἰθοβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίου. ἀφανισθέντος δὲ τούτου τοῦ θεοῦ, τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοὺς Ἰσραηλίτας Ἰηοῦς ἐπέτρεψε. ταῦτα δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προωνήσαντι τῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου προεῖπεν ἐπὶ τέσσαρας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ βασιλεύσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἰηοῦν ἐν τούτοις ὑπῆρξε.

mariam venit. atque Iehus omnes Achabi cognatos, vndique perquisitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet vt nemo ex falsis vatibus aut sacerdotibus Deorum Achabi supplicium effugeret, fraude vsus et dolo vniuersos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, se Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent vt illorum sacerdotes et vates et cultores ei adessent; quippe sibi in animo esse sacra splendida et magna Achabi Diis facere, et si quis sacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Dei itaque sacrificiis celebrandis indicto, per omnem Israëlitarum ditionem dimisit, qui Baalis sacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem praecepit Iehus, vt vestes omnibus suppeditarent. Cumque eas accepissent, ingressus in aedem cum amico suo Ionadabo, edixit vt diligenter quaererent, ne quis sit ibi cum ipsis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum sacris illorum interesse. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adesse, atque rem diuinam facere exorsis, foris dispositi homines numero octoginta, quos ex militibus fidelissimos nouerat, quibus imperatum erat vt falsos vates interimerent, et patrios ritus iam diu desuetos a contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui quoquo modo euaserint. Atque isti viros omnes ad vnum occiderunt: et, cum Baalis aedem incendissent, hoc modo Samariam a ceremoniis alienis liberarunt. Hic quidem Baal Tyriorum erat Deus. Achabus autem, cum socero suo Ithobalo Tyriorum et Sidoniorum rege gratiam inire volens, et fanum ei Samariae exstruxit, et vates instituit, omnique cultu prosequutus est. Caeterum hoc Deo e conspectu sublato, Israëlitis permisit Iehus vt aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam ista recte feciisset, curasset vt impij meritas luerent poenas, Deus ei per vatem praedixit, liberos eius in quartam vsque stirpem in Israëlitas regnaturos esse. Atque illa quidem quae ad Iehum spectant ita se habebant.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Γοθολία τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος, τὸν Ὀχοζίου παῖδα Ἰώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

Γοθολία δὲ ἡ Ἀχάβου θυγάτηρ, ἀκούσασα τὸν τε Ἰωράμου ἀδελφὸν τελευτὴν καὶ τὴν Ὀχοζίου τοῦ παιδὸς, καὶ τὸ γένος τῶν βασιλέων ἀπώλειαν, ἐσπούδαζε μηδένα τῶν ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἴκου, πᾶν δ' ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδὲ εἷς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἔτι γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ἤνετο διεπράξατο· διεσώθη δὲ εἷς υἱὸς Ὀχοζίου, τρόπῳ δὲ τοιούτῳ τὴν τελευτὴν διέφυγεν. ἦν Ὀχοζίου ὁμοπάτριος ἀδελφὴ, Ἰωσαβεθὴ ὄνομα. ταύτῃ συνὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοὺς ἀπεσφαγμένους τῶν Ἰώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον εὑροῦσα μετὰ τῆς τροφοῦ, βαστάσασα μετ' αὐτῆς εἰς τὸ ταμιεῖον τῶν κλινῶν ἀπέλιπε, καὶ λανθάνοντες ἀνέθρεψαν αὐτή τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰώδαος ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἓξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ ἔτει κοινολογησάμενός τισι Ἰώδας πέντε τὸν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχαις, καὶ συμπείσας αὐτὰς συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρήμασιν, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπεριποιῆσαι, καὶ λαβὼν ὅρκους, οἷς τὸ ἀδὲς παρὰ τῶν συνεργούντων βεβαιοῦται, τὸ λοιπὸν ἐθάρρει ταῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, ὡς ὁ ἱερεὺς Ἰώδαος κοινωνὸς τῆς πράξεως παρεκλήθη, πορευθέντες εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν φυλῶν προεστῶτας, ἦκον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν ἀρχιερέα. ὁ δὲ, πίστιν αἰτήσας αὐτοὺς ἔνορκον, ἢ μὴν φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόῤῥητον παῤ αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς αὐτῷ λέγειν ὁμωμοκότων ἐγένετο, παραγαγὼν ὃν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "Οὗτος ὑμῖν, εἶπε,

CAP. VII.

Vt Gotholia Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Iodaus pontifex, ea occisa, Ochoziae filium regem constituit.

GOtholia Achabi filia, vbi de Ochoziae filii sui pariter ac Iorami fratris nece inaudiuerat, deque regiae stirpis interitu, modis omnibus agebat vt nemo ex domo Dauidis superstes relinqueretur, vtque genus ipsius penitus exstingueretur, ne quis in posterum ex eo regnum obtineat. id quod, vt ipsa quidem rebatur, perfecerat: vnus vero ex Ochoziae filiis seruatus est, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziae soror erat eodem patre genita, cui nomen Iosabetha. Huic matrimonio iunctus erat pontifex Iodaus. Cum autem in regiam ingressa Ioasum (ita enim vocabatur puer anniculus) inter caesorum cadauera vna cum nutrice abditum reperisset, eumque pariter et illam sublatos in conclaue cubiculi inclusisset, illa simul et maritus eius Iodaus ipsum etiam clam in templo occultum sex annos aluerunt, quibus Gotholia Hierosolymorum et duarum tribuum regnum tenuit.

2. Verum septimo anno, Iodaus, re eum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illisque persuasis vt operam suam commodarent iis quae in manibus erant contra Gotholiam, secumque puero regnum assererent et vindicarent, cum iureiurando illos obstrinxisset, quo securitas eiusmodi quid vna aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quae contra Gotholiam agitauerat. Viri autem, quos pontifex Iodaus in facinoris huius societatem adsciuerat, tota regione peragrata, cum sacerdotes et Leuitas ex ea congregassent vna cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem iureiurando dari postulauit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, vt quod taciturnitatem simul et operam adhiberi requireret. Cumque iuratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur,

"βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκίας, ἣν ἴστε τὸν Θεὸν ὑμῖν προ-
"φητεύσαντα βασιλεύειν ἄχρι τοῦ παντὸς χρόνου. παραινῶ
"δὲ τὴν τρίτην ὑμῶν μοῖραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ,
"τὴν δὲ τετάρτην ταῖς φυλακαῖς ἐφεστᾶναι τοῦ τεμένους ἀπά-
"σας, ἡ δὲ μετὰ ταύτην ἐχέτω τὴν τῆς ἀνοιγομένης καὶ φυ-
"χούσης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακήν, τὸ δ' ἄλλο πλῆ-
"θος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω· μηδένα δ' ὁπλίτην
"εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ μόνον ἱερέα." προσδιέταξε δὲ τούτοις
μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευίτας περὶ αὐτὸν εἶναι τὸν βασι-
λέα τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐσπασμένους δορυφοροῦντας, τὸν
δὲ τολμήσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖ-
σθαι παραυτίκα· δείσαντας δὲ μηδένα παραμεῖναι τῇ φυ-
λακῇ τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβούλευ-
σε, τούτοις πειθόμενοι, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλουν. αὐτὸς
δὲ ἀνοίξας ὁ Ἰώδαος τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυΐδης κα-
τεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι
καὶ Λευίταις ἅπανθ' ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φα-
ρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλου κατέλαβε. καὶ καθω-
πλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν συναψαμένους τὴν
χεῖρα, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς ὑπροσήκουσιν ὅτως ἀποτειχί-
σοντας. συναγαγόντες δὲ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, ἐπέθη-
καν αὐτῷ τὸν στέφανον τὸν βασιλικόν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χρί-
σας Ἰώδαος, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαίρον καὶ
κροταλίζον, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τοῦ δὲ θορύβου καὶ τῶν ἐπαίνων Γοθολίαν παρ' ἐλ-
πίδας ἀκούσασα, τεταραγμένη σφόδρα τῇ διανοίᾳ μετὰ
τῆς ἰδίας ἐξεπήδησε στρατιᾶς ἐκ τοῦ βασιλείου. καὶ παραγε-
νομένην εἰς τὸ ἱερὸν αὐτὴν οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται. τοὺς δ'
ἑπομένους ὁπλίτας εἴρξαν εἰσελθεῖν οἱ περιεστῶτες ἐν κύκλῳ
τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τοῦτο προστεταγμένων. ἰδοῦσα δὲ Γο-
θολία τὸν παῖδα ἐπὶ τῆς στήλης ἑστῶτα, καὶ τὸν βασιλικὸν
περικείμενον στέφανον, περιρρηξαμένη καὶ δεινὸν ἀνακράζου-
σα, φονεύειν ἐκέλευε τὸν ἐπιβουλεύσαντα αὐτῇ καὶ τὴν ἀρ-
χὴν ἀφελέσθαι σπουδάσαντα. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς

producto Dauidici generis puero quem alebat, "Hic, in-"quit, vobis rex, ex ista domo, quam probe scitis Deum "praedixisse in omne aeuum regnaturam esse. Itaque "vos moneo hortorque vt tertia pars vestrum in templo "praesidio sit regi; pars vero quarta statuatur in excu-"biis ad fani limina; quaeque huic proxima custodiam "agat portae patentis, qua itur in regiam; reliqua vero "multitudo inermis versetur in templo: neminemque qui "arma gestauerit, praeter sacerdotem, intrare permitta-"tis." Praeterea autem praecepit, vt pars quaedam sacerdotum et Leuitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita vt qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: vtque neminem metuentes regem custodire et tueri perseuerarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua in eum voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Iodaus, patefacto regum armamentario, quod in templo a Dauide erat constitutum, distribuit centurionibus simul et sacerdotibus atque Leuitis hastas et pharetras omnes in eo inuentas, vt et alia quaecunque deprehenderit tela. atque ita armatos templo circumdedit viribus in vnum collatis, vt hoc modo iis ad quos intrare nihil attinebat aditum occluderent. Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam imposuerunt, ac Iodaus sacro oleo a se inunctum regem pronunciauit. atque populus, laetitia gestiens factoque applaudens, clamabat, viuat rex.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audiuisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit e regia. Vbi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id negotii a pontifice mandatum erat. Caeterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste sua, magnoque clamore sublato, iussit eum occidi qui insidias sibi perfide struxit, imperiumque eripere contendit.

ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτὺς ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν Φάραγγα τῦ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βέλεσθαι μιαίνειν τὸ ἱερὸν αὐτόθι τὴν ἀλιτήριον τιμωρησαμένους. προσέταξε δὲ, κἂν βοηθῶν τὶς προσέλθοι, κἀκεῖνον ἀνελεῖν. ἁλλαβόμενοι τοίνυν τῆς Γοθολίας οἱ προσταγμένοι τὴν αἵρεσιν αὐτῆς, ἐπὶ τὴν πύλην τῶν ἡμιόνων τῦ βασιλέως ἦγαγον, κἀκεῖ διεχρήσαντο.

δ'. Ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν Γοθολίαν τῦτον ἐσρατηγήθη τὸν τρόπον, συγκαλέσας τόν τε δῆμον καὶ τὺς ὁπλίτας Ἰώδαες εἰς τὸ ἱερὸν, ἐξώρκησεν εὐνοεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ προνοεῖν αὐτῦ τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς ἐπὶ πλεῖον ἀρχῆς. ἔφεσε αὐτὸν τὸν βασιλέα τιμήσειν τὸν Θεὸν καὶ μὴ παραβῆναι τὺς Μωῦσέως νόμυς δῦναι πίσιν ἠνάγκασε. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσδραμόντες τὸν τῦ Βααὶ οἶκον, ὃν ἡ Γοθολία καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰώραμος κατεσκεύασεν, ἐφ' ὕβρει μὲν τῦ πατρῴυ Θεῦ, τιμῇ δὲ τῦ Αχάβυ, κατέσκαψαν· καὶ τὸν ἔχοντα τὴν ἱερωσύνην αὐτῦ Μααθὰν ἀπέκτειναν. τὴν δ' ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν τῦ ἱεροῦ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἐπίτρεψεν Ἰώδαος, κατὰ τὴν Δαυίδυ τῦ βασιλέως διάταξιν, κελεύσας αὐτὺς δὶς τῆς ἡμέρας ἐπιφέρειν τὰς νενομισμένας τῶν ὁλοκαυτώσεων θυσίας, καὶ θυμιᾶν ἀκολύθως τῷ νόμῳ. ἀπέδειξε δὲ τῶν Λευϊτῶν τινας καὶ πυλωρὺς ἐπὶ φυλακῇ τῦ τεμένυς, ὡς μηδένα μεμιασμένον παρεῖναι λανθάνοντα.

ε'. Τῦτων δ' ἕκασα διατάξας, μετὰ τῶν ἑκατοντάρχων καὶ ἡγεμόνων καὶ τῦ λαῦ παντὸς ἐκ τῦ ἱεροῦ παραλαβὼν ἄγει τὸν Ἰώασον εἰς τὸ βασίλειον. καὶ καθίσαντος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐπηυφήμησέ τε τὸ πλῆθος καὶ πρὸς εὐωχίαν τραπέντες ἐπὶ πολλὰς ἑόρτασαν ἡμέρας. ἡ μέντοιγε πόλις, ἐπὶ τῷ τὴν Γοθολίαν ἀποθανεῖν, ἡσυχίαν ἦγαγεν. ἦν δὲ Ἰώασος, ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐτῶν ἑπτά· μήτηρ δ' ἦν αὐτῷ τὸ μὲν ὄνομα Σαβία, πατρίδος δὲ Βηρσαβεέ. πολλὴν δ' ἐποιήσατο τῶν νόμων φυλακὴν, καὶ περὶ τὴν τῦ Θεῦ θρησκείαν φιλοτιμίαν, παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὃν ὁ Ἰώδαος ἐβίωσεν. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκας δύο παρελθὼν εἰς

Iodaus vero, cum centuriones euocasset, iis imperauit, vt Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique eam interficerent, nolle enim templum pollui, supplicium in eo sumendo de nefaria muliere. Mandauit insuper, vt si quis ad opem ei ferendam adueniat, ipsum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiae caedes, iniectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique eam necarunt.

4. Cum autem haec, quae ad Gotholiam spectant, huiusmodi strategemate gesta fuissent, Iodaus, populo ac militibus in templum conuocatis, sacramento omnes adegit ad beneuolentiam regi praestandam, et ad ipsius praetereaque imperii salutem et incolumitatem tuendam. Deinde regem iureiurando obligauit, vt Deum honoraret, legesque Moysis nullatenus transgrederetur. Post haec incursione facta in Baalis aedem, quam Gotholia eiusque maritus Ioramus in veri Dei contumeliam et honorem Achabi construxerant, eam funditus diruerunt; et Maathan, qui tum sacerdotium eius tenebat, occiderunt. Templi vero curam et custodiam sacerdotibus et Leuitis permisit Iodaus, iuxta Dauidis regis institutum, iussis, vt bis singulis diebus solida pro more facerent sacrificia, et suffitum iuxta legis praescriptum adolerent. Fecit autem Leuitarum quosdam etiam ianitores ad fani custodiam, ne quis vlla re pollutus posset intro subrepere.

5. Vbi autem ad hunc modum ista disposuit, ipse et centuriones et duces atque populus vniuersus Ioasum e templo deduxerunt in regiam: eoque in solio regali collocato, omnes laetos clamores sustulerunt, et ad epulas conuersi festiuitatem per aliquos dies egerunt: nulla vtique in ciuitate turba excitata ob mortem Gotholiae. Tum Ioasus annum septimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Bersabee. fuit autem legum obseruantissimus, cultusque Dei studiosissimus, quamdiu Iodaus pontifex vixerit. Por-

ηλικίαν, δόντος τῦ ἀρχιερέως· ἐξ ὧν καὶ ἄρρενες αὐτῷ καὶ θηλείαι παῖδες ἐγένοντο. τὰ μὲν ἔν περὶ τῦ βασιλέως Ιωάσου, ὡς τὴν τῆς Γοθολίας ἐπιβυλὴν διέφυγε καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐν τούτοις δεδηλώκαμεν.

ΚΕΦ. η'.

Αζάηλος στρατεύει ἐπὶ τὺς Ισραηλίτας καὶ Ιεροσολυμίτας. Ιηῦς τελευτᾷ, καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν Ιώαζος διαδέχεται. Ιώασος τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς πρῶτον τῦ Θεῦ θρησκείας ἐπιμελεῖται, ὕστερον ἀσεβεῖ, καὶ Ζαχαρίαν λίθοις βληθῆναι κελεύει. Ιωάσου ἀποθανόντος, τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει Αμασίας.

Αζάηλος δὲ, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, πολεμῶν τοῖς Ισραηλίταις καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Ιηῦ, διέφθειρεν τῆς πέρα Ιορδάνυ χώρας τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῶν Ρυβηνιτῶν, καὶ Γαδιτῶν, καὶ Μανασσιτῶν· ἔτι δὲ καὶ τὴν Γαλααδίτιν καὶ Βαταναίαν, πυρπολῶν πάντα καὶ διαρπάζων, καὶ τὰς εἰς χεῖρας ἀπαντῶσι βίαν προσφέρων. ὁ γὰρ ἔφθη αὐτὸν Ιηῦς ἀμύνασθαι κακοῦντα τὴν χώραν· ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸ θεῖον ὑπερόπτης γενόμενος, καὶ καταφρονήσας τῆς ὁσίας καὶ τῶν νόμων ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη τῶν Ισραηλιτῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. ἐτάφη δ' ἐν Σαμαρείᾳ, τῆς ἀρχῆς διάδοχον Ιώαζον τὸν υἱὸν καταλιπών.

β'. Τὸν δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα Ιώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τῷ Θεῷ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ιώδαον εἰς ἅπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τὺς Λευίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον ἀργύρυ, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνανέωσιν τῦ ναῦ, καταλυθέντος ὑπὸ Ιωράμυ καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων αὐτῆς. ὁ δ' ἀρχιερεὺς τῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, συνεὶς ὡς οὐδεὶς εὐγνωμόνως προήσεται τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένυ τῦ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λευίτας, καὶ ὡς παρακύσαντας ὧν προσέταξεν αἰτιωμένυ,

ro prima maturitate duas vxores, quas ei locauerat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus vtriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Ioaso, quomodo ex insidiis Gotholiae euasit et regnum suscepit.

CAP. VIII.

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas et Hierosolymitanos. Iehus moritur, eique in imperium succedit Ioazus. Hierosolymitanorum rex Ioasus primo cultus Dei curam gerit, postea impie agit, et Zachariam lapidari iubet. Ioaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

AZaëlus autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis et Iehu rege illorum gerens, regionis Transiordanianae tractus ad exortum solis, qui a Rubenitis et Gaditis et Manassitis occupati erant, vastauit; nec non terram Galaaditicam et Batanaeam, incendia longe lateque faciens et rapinas, ac ne a caede quidem illorum temperans, qui in manus eius inciderent. Non enim eum regionem populantem Iehus propulsare festinabat: sed et ipse, postquam res diuinas despexisset, et iura legesque contempsisset, vitam finiuit, cum in Israëlitas regnasset annos septem et viginti. Samariae autem sepultus est, Ioazo filio, qui in imperium succederet, relicto.

2. Ioasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Iodao, ei praecepit vt per omnem regionem dimitteret Leuitas et sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem et instaurationem templi, sub Ioramo et Gotholia eiusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod nouerit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque et Leuitas ad se acciuisset, eosque obiurgasset, quod iis quae mandauerat non obse-

καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, στρατηγήματι χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεύς, ᾧ τὸ πλῆθος ἡδέως ἔσχε, τοιούτῳ. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρὸν, καὶ κλείσας πανταχόθεν, ὀπὴν ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θεὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμὸν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται βάλλειν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὀπῆς, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὖ διετέθη· καὶ πολὺν ἄργυρον καὶ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κενοῦντες δὲ τὸν θησαυρὸν, καὶ παρόντος τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντες τὸ συνειλεγμένον ὅ τε γραμματεὺς καὶ ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. καὶ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δ' ἀποχρώντως τὸ πλῆθος ἐδόκει βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους καὶ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάσος, καὶ ἔτι ξύλα μεγάλα καὶ τῆς καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὸν ὑπολειφθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον, οὐκ ὀλίγος δὲ ἦν, εἷς τε κρατῆρας καὶ οἰνοχόας καὶ ἐκπώματα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίας τε πολυτελέσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν τιαίνοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐφ' ὅσον Ἰώδαος χρόνον ἔζη, τῆς προσηκούσης ἐτύγχανε σπουδῆς.

γ'. Ὡς δ' ἐτελεύτησεν οὗτος· ἔτη μὲν βιώσας ἑκατὸν καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ καὶ πάντα χρηστὸς γενόμενος, ἐτάφη δ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι τῷ Δαυΐδῃ γένει τὴν βασιλείαν ἐκτήσατο· προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ἰωάσος τὴν ἐπιμέλειαν τὴν πρὸς τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ πλήθους πρωτεύοντες, ὥστε πλημμελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄρκτα εἶναι. δυχεράνας δ' ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πραττόμενα, καὶ παύσοντας τῆς πονηρίας αὐτούς. οἱ δ' ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν ἄρα ταύτης εἶχον, ὡς μήτε οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν ἐξυβρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα παιδαὶ κολασθέντες ἔπαθον, μηθ' οἷς οἱ προφῆται προὔλεγον πε-

quuti essent, iussissetque vt in posterum templi reparationi prospicerent, eiusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, quo populus libenter acquieuit. Cum loculum ligneum vndique clausum fecisset, vnum in eo foramen aperuit. deinde, vbi eum in templo iuxta altare collocasset, iussit vt singuli quantum quisque vellet in eum per foramen iniicerent, ad templum instaurandum. id quod populus aequo animo tulit: et multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem et sacerdos fiscorum praefecti loculo exhausto, et cum rex adesset numerata quae congesta erat pecunia, mox eodem loculum referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniae populus contulisse videbatur, Iodaus pontifex et Ioasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas et structores, inque ligna magna materiaeque pulcherrimae. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri et argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras et vrceolos et pocula atque alia vasa impenderunt; feceruntque vt magnificis sacrificiis, quae quotidie fiebant, pingueſcerent altaria. atque istis, quamdiu Iodaus in viuis erat, debitum adhibebatur studium.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum et triginta, iustitia et probitate in omnibus insignis, et in regiis conditoriis sepultus est, quod Dauidis stirpi regnum conseruauerat) Ioasus rex cultus Dei curam abiecit. Quin et populi principes, similiter ac ipse, moribus erant ita deprauati, vt iura violarent, inque alia omnia irent quam quae ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque in peius mutationem indigne tulisset, misit vates qui eos de factis admonerent et a nequitia reuocarent. Illi vero magno adeo huius amore et immani desiderio tenebantur, vt neque iis, quae maiores illorum ob spreta legum instituta cum totis suis familiis supplicio affecti pertulerunt, neque iis quae ante denunciarunt vates vllatenus moti poenitentiam egerint, eoque redierint vnde contra ea faciendo digressi erant: sed Zacha-

θέντες μετανοῆσαι, καὶ μετελθεῖν ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνα παρανομήσαντες ἐτράπησαν· ἀλλὰ καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδάε λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ ἱερῷ, τῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσιῶν λαθόμενος, ὅτι, τοῦ Θεοῦ προφητεύειν αὐτὸν ἀποδείξαντος, ὡς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβούλευεν αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλην ὑφέξουσι μὴ πειθόμενοι προεῖλεγε. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν ἔπαχε τὸν Θεὸν ἐποιεῖτο, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, καὶ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ παρέχεν Ἰωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Εὐθὺς μέντοι γ' οὐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλεὺς δίκην ὑπηρηνόμησεν. ἐμβαλόντος γὰρ Ἀζαήλου τοῦ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τὴν τε Γίτταν καταστρεψαμένου καὶ ἐπελατήσαντος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει εἰς Ἱεροσόλυμα. φοβηθεὶς δ' ὁ Ἰώασος, πάντας κενώσας τοὺς τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς καὶ τοὺς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελών, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ πειθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν οὐκ ἐπήγαγεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν Ἰώασος, ἐπιθεμένων αὐτῷ τῶν φίλων, οἳ τὸν τοῦ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες τοῦ Ἰωδάε παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη πρὸς αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, οὐκ ἐν ταῖς θήκαις δὲ ταῖς βασιλικαῖς τῶν προγόνων, ἀσεβὴς γενόμενος. ἐβίωσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν αὐτοῦ διαδέχεται Ἀμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ ἔτει τῆς Ἰώασου βασιλείας, παρέλαβε τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἡγεμονίαν Ἰωάζος ὁ τοῦ Ἰηοῦ υἱὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτά, τοῦ μὲν πατρὸς οὐδ' αὐτὸς μιμητὴς γενόμενος, ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ Θεοῦ καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσε δ' αὐτὸν καὶ συνέσειλεν ἐκ τῆς τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυρίους καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς,

rian etiam, Iodai pontificis filium, rex, patris eius beneficiorum immemor, mortem obire iusserit in templo saxis obrutum; quod Dei spiritu instinctus ad vaticinandum, pro concione populum simul et regem adhortatus fuerit ad iuste agendum, quodque praedixerit fore vt grauem subirent poenam, si monitis non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum testem fecit et iudicem eorum quae patiebatur, pro bono quod dederat consilio, atque iis quae pater ipsius Ioaso fecerat, morte periens acerba et violenta.

4. Caeterum rex non multo post poenas maleficiis debitas persoluit. Azaëlus enim Syrorum rex, impressione in ditionem eius facta, cum et Gittam euertisset et praedam abegisset, exercitum Hierosolyma in eum educit. Ioasus autem metu perculsus, exhaustis Dei regumque thesauris, detractisque templo donariis, omnia ad Syrum misit; quibus eam sibi redimeret securitatem, vt nec obsidione premeretur, nec in rerum omnium discrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniae ingenti victus, copias Hierosolymis non admouebat. Ioasus tamen, cum in morbum difficilem incidisset, amicis eum adortis, qui vt Zachariae Iodai filii mortem vlciscerentur regi insidias struxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hierosolymis sepultus est; sed non in regiis maiorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos septem et quadraginta: eique in regnum succedit filius Amasias.

5. Anno autem regni Ioasi vigesimo primo, Israëlitarum imperium suscepit Ioazus Iehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem et septem; patris quidem sui nec ipse imitator, sed sceleribus aeque addictus ac primi isti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depressit, ac copias eius tam numerosas adeo attriuit, vt decem tantum ei reliquerit peditum millia, equitesque quinquaginta, postquam expeditionem fe-

στρατεύσας ἐπ' αὐτόν. πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτῷ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῷ διαφθείρας. ταῦτα δ' ἔπαθεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸς, κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν, ὅτε Αζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὢν δὲ ἀπόρως ἔτω κακοῖς Ιώαζος, ἐπὶ δέησιν καὶ ἱκετείαν τὴν θεὸν κατέφυγε, ῥύσασθαι τῶν Αζαήλου χειρῶν αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ μὴ περιϊδεῖν ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, καὶ νικᾶσθαι μᾶλλον τὰς δυναμένας, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκοῦν αὐτῷ, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδηλον εἰρήνης δ' ἡ χώρα λαβομένη ἀνέθαλέ τε πάλιν εἰς τὴν πρότερον κατάστασιν, καὶ ἠυθήνησε.

ς'. Μετὰ δὲ τὴν Ιωάζου τελευτὴν, ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τριακοστὸν ἔτος βασιλεύοντος Ιωάσου τῆς Ιούδα φυλῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν οὗτος ὁ Ιώασος ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν· καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν αὐτὴν εἶχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεῖ· καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσιν ἑκκαίδεκα. ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ ἀδὴν ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ελισσαίου τοῦ προφήτου γηραιοῦ μὲν ἤδη τυγχάνοντος, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπτωκότος, ἦκεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμενος. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, βλέποντος αὐτοῦ, καὶ ποτνιᾶσθαι, καὶ πατέρα τε ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε "χρήσασθαι πρὸς τὰς ἐχθρὰς ὅπλοις, ἀλλὰ τῶν ἐκείνου προ- "φητείαις ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων· νῦν δ' ἀτείμους "μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, καταλιπεῖν δ' ἐξωπλισμένους τοὺς "Σύρους καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις. ἔτ' αὐτῷ τοίνυν ζῶντι "ἔτι ἀσφαλὲς, ἔλεγεν· ἀλλὰ καλῶς ἔχειν συνεξορμᾶν αὐ- "τῷ καὶ συναπαίρειν τοῦ βίου." ταῦτα ᾠδυρόμενον Ελισσαῖος παρεμυθεῖτο τὸν βασιλέα· καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθὲν ἐντεῖναι τοῦτο. ποιήσαντος οὖν εὐτρεπὲς τοῦ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν

ciſſet, vrbeſque magnas et multas ei abſtuliſſet, eiuſque exercitum clade affeciſſet. Haec autem Iſraëlitarum populo mala acciderunt iuxta Eliſſaei vaticinium, quando Azaëlo etiam praedixiſſet, quod necato domino Syrorum et Damaſcenorum regnum eſſet occupaturus. Cumque Ioazus in tanta malorum difficultate verſaretur, ad preces et ſupplicationes ſe recipit, Deum obſecrans vt ipſum e manibus Azaëli liberaret, et in illius poteſtatem redigi non pateretur. Deus autem, poenitentiam loco virtutis acceptans, contentuſque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit vt nullo in metu eſſet de belli periculis. quo fit vt regio, pace potita, ad priſtinum ſtatum rediret, opibuſque floreret.

6. Ioazo autem vita defuncto, ſucceſſit filius eius Ioaſus in regnum. Cum ſeptimum iam et trigeſimum annum regnaret Ioaſus in tribum Iudae, Iſraëlitarum regnum iniit iſte Ioaſus Samariae, (nam et ille eodem nomine gaudebat, quo Hieroſolymorum rex) illudque annos ſexdecim tenuit. Caeterum vir bonus erat, patriſque ſui mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Eliſſaeus vates iam ſenex admodum in morbum incidiſſet, ad eum viſendum veniebat Iſraëlitarum rex. cumque eum in ipſo fere mortis articulo inueniſſet, flere coepit, ipſo vidente, et lamentari, patremque et praeſidium appellare. "nam et ipſi acceptum ferre di-"cebat, quod nunquam illis contra inimicos opus fuiſ-"ſet armis, illius quippe vaticinia feciſſe vt ſine pugna "de hoſtibus victoriam reportarint: nunc quidem illum "e vita diſcedere, ſe vero relictos iri Syris armatis aliiſ-"que in illorum poteſtate hoſtibus. Itaque nec ſibi am-"plius viuere tutum eſſe, aiebat; ſed expedire cum eo "exitum facere, ſimulque e vita migrare." Regem iſta deplorantem conſolatus eſt Eliſſaeus; praecepitque vt arcu ad ſe allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex paraſſet, vates ſuis manibus illius manibus impoſitis eum iaculari iuſſit. cumque tribus telis emiſſis poſt tertium deſti-

τρία δὲ βίλη αὐτῷ προσμένα, εἶτα διαπαυσαμένα, "πλείω "μὲν, εἶπεν, ἀφεὶς, ἐκ ῥιζῶν ἂν τὴν τῶν Σύρων βασιλείαν "ἐξεῖλες. ἐπεὶ δὲ τρισὶν ἠρκέθης μόνοις, τοσαύταις καὶ μά- "χαις κρατήσεις συμβαλὼν τοῖς Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν "ἀπέτεμον τῷ σῷ πατρὸς ἀνακτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκούσας ἀπηλλάγη. μετ' ὀλὺ δὲ καὶ ὁ προφήτης ἀπέθανεν· ἀνὴρ, ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαβόητος, καὶ φανερῶς σπουδασθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. θαυμαστὰ γὰρ καὶ παράδοξα διὰ τῆς προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἀξιωθέντα. ἔτυχε δὲ καὶ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν ἥτω θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ἐλισσαιὲ τάφον ὃν ἦσαν ἀνῃρηκότες, τὸν νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσκολληθέντα ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἐλισσαιὲ τοῦ προφήτου, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν ἔτι δύναμιν εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ'. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Σύρων βασιλέως Ἀζάηλ, εἰς Ἀδαδον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ βασιλεία παραγίνεται, τοῦτος συνάπτει πόλεμον Ἰώασος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεύς· καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀζάηλος πόλεις καὶ κώμας τῆς Ἰσραηλιτῶν βασιλείας παρέλαβε. τοῦτο μέντοι κατὰ τὴν Ἐλισσαιὲ προφητείαν ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ἰώασον ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται, καθῆκε δὲ εἰς Ἱεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς Ἀμασίας στρατευσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας, αὐτοὺς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ἰώασον ἡττᾶται, καὶ μετ' ὀλὺ ἀναιρεῖται, Ὀζία τὴν ἀρχὴν διαδεχομένου.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τῆς Ἰωάσου βασιλείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν Ἀμασίας τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱεροσολύμοις,

tisset, "si, inquit, plura quidem misisses, tum Syrorum "regnum radicitus exscidisses: quoniam vero tribus solis "contentus fuisti, cum Syris congressus totidem etiam "praeliis eos victurus es, vt regionem, quam patri tuo "ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo post vates diem obiit supremum: vir inclytae iustitiae, magnique plane a Deo aestimatus. id quod testantur res incredibiles miraeque ex afflatu diuino ab eo factae, de quibus praeclara inter Hebraeos fama est. Funere etiam magnifico elatus est, quali par erat virum Deo adeo carum cohonestari. Quin et eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem a se occisum in Elisaei sepulcrum coniecissent, vt mortuus, simul ac vatis corpus tetigisset, reuiuisceret. Atque hactenus quidem de Elisaeo vate, deque iis quae, dum in vivis esset, praedicebat, et quemadmodum, postquam fatis concessisset, etiam vi diuina pollebat.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium eius Adadum peruenit, cui bellum infert Ioasus Israëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat vrbesque et vicos, quotquot pater eius Azaëlus ex Israëlitarum regno abstulerat. Hoc vtique factum est quemadmodum Elisaeus praedixerat. Postquam vero euenit vt etiam Ioasus moreretur, ille quidem Samariae sepelitur, atque imperium ad filium eius Hieroboamum deuenit.

CAP. IX.

Quomodo Amasias, expeditione in Idumaeos et Amalecitas susceptа, eos deuicit: deinde bello Ioasum lacessens vincitur, et non multo post interficitur, Ozia ei in regnum succedente.

ANno autem regni Ioasi Israëlitarum regis secundo, regnare coepit Amasias Hierosolymis in Iudae tribum,

μητρὸς ὢν Ιωδαδῆς τὸ ὄνομα, πολίτιδος δὲ τὸ γένος. θαυμαστῶς δὲ τοῦ δικαίου προνοίᾳ, καὶ ταῦτα νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀρχὴν, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ιωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, καὶ τοὺς ἐπιθεμένους αὐτῷ Φίλυς κολάσαι. καὶ τούτους μὲν συλλαβὼν ἅπαντας ἐφόνευσε· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ὃς οὐκ ἐδικαίωσε διὰ πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τῆς Ιούδα Φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ περὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότων, καὶ συναθροίσας ὡς τριάκοντα μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχας κατέστησε· πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοὺς Αμαλικιτῶν ἔθνεσι καὶ Ιδουμαίοις καὶ Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. παρασκευασαμένῳ δὲ πρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τὸν τῶν Ισραηλιτῶν στρατὸν πολῦσαι συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, καὶ τὸν Θεὸν πρὸ τῶν αὐτῷ προλέγειν χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις τιμωρεῖσθαι δὲ τῶν πολεμίων καὶ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζόμενον βουλομένου τοῦ Θεοῦ. δυσφορούντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ φθῆναι τὸν μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ισραηλίταις, παύσειν ποιεῖν ὁ προφήτης ὅ, τι τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτῶν γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπολύει, χαρίζεσθαι τὸν μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τὰ προσοικημένα τῶν ἐθνῶν ἐστράτευσε. καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ, μυρίους μὲν ἀπέκτεινε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οὓς ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀγαγὼν πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τὴν Αραβίαν, ἀπ' αὐτῆς κατεχρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν καὶ πλῆθος ἄφθονον ἐκ τούτων ἐθνῶν. Δμασίᾳ δ' ἐν τούτοις ὑπάρχοντος, οἱ τῶν Ισραηλιτῶν, οὓς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ, καὶ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· εἰ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ κατεγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ μέχρι Βηθσαμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, καὶ πολ-

matre natus Iodade nomine, genere ciue Hierosolymitana. atque mirum in modum iustitiam colebat, idque admodum adolescens. Cum autem imperio rebusque gerendis admoueretur, statuit Ioasum patrem sibi inprimis vindicandum esse, eosque liorum, qui manus ei intulerant, poena afficiendos. Atque istos quidem omnes comprehensos interfecit: in ipsorum vero liberos nihil graue admisit, conuenienter agens Moysis legibus, qui iniquum esse censuit pro parentum culpis poenas a liberis reposcere. Post haec delectu habito in tribu Iudae et Beniamitica ex iis qui flore essent aetatis et annorum plus minus viginti, collectisque quasi trecentis millibus, hisce centuriones praefecit: ac praeterea, cum misisset ad Israëlitarum regem, centum militum millia ceatum argenti talentis conducit. decreuerat enim Amalecitarum et Idumaeorum et Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo esset vt exercitum educeret, seque in eos moueret, vates quidam eum admonuit vt Israëlitarum copias dimitteret. esse enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciasse, si istis auxiliis vteretur: hostibus vero superiorem fore, si Dei auspiciis fretus paucis assumptis cum illis dimicaret. Rege autem id aegre ferente, quod iam Israëlitis stipendium numerasset, hortatus est vates vt Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, praefatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent: is vero cum suis copiis contra praedictas gentes profectus est. Cumque illos pugna superasset, millia quidem decem occidit, et totidem viuos, quos in petram magnam, quae in Arabia est, ductos de ea praecipitauit: multum praedae abegit, et opum vim immensam tulit ex istis gentibus. At dum haec ageret Amasias, Israëlitae, quos conductos remiserat, ex eo ad indignationem adducti, missionemque sibi ignominiae esse rati, (haud enim illis hoc accidisse, nisi contemptui habitis) in eius ditionem impetum faciebant, et progressi vsque ad Bethsemera, re-

λὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τριχιλίους δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β'. Ἀμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τούτων αἴτιον αὐτῷ Θεὸν γενόμενον ὑπερορᾶν ἤρξατο· ἐς δ' ἐκ τῆς Ἀμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε. τούτοις σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν δ' ὁ προφήτης αὐτῷ, "Θαυ-"μάζειν, ἔλεγεν, εἰ τούτους ἡγεῖται θεοὺς, οὐ τοὺς ἰδίους, παρ' "οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν ὠνῆσαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν "ἐκείνου· ἀλλ' ὑπερεῖδον πολλοὺς τε αὐτῶν ἀπολλυμένους, "καὶ αὐτοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ἱερουσό-"λυμα τοῦτο τῷ τρόπῳ, καθὼς ἂν τις τῶν πολεμίων τοὺς "ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ' ὀργὴν ἐκίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προφήτην, ἀπειλήσας αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· ἐκ ἀμελήσειν δ' ὧν ἐπίκειρήκε νεωτερίζων τὸν Θεὸν προλέγων. Ἀμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις οὐ δυνάμενος, ἃς παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ἰωάσῳ τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπακούειν αὐτῷ σὺν ταπεῖ-"τῷ λαῷ, ὡς καὶ πρότερον ὑπήκουε τοῖς προγόνοις αὐτοῦ, "Δαυΐδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βουλόμενον συγγνωσθῆναι, εἰ "δέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς διακριθησόμενον." ἀντέγραψεν δὲ ὁ Ἰώασος τάδε. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ "ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑΣΙΑ. Ἦν ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει κυπά-"ρισσος παμμεγέθης, καὶ ἄκανος. αὕτη πρὸς τὴν κυπάρισ-"σον ἔπεμψε μνησευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γά-"μον τῷ παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λέγουσαν, θηρίον τι παρ-"ερχόμενον κατεπάτησε τὴν ἄκανον. τοῦτο οὖν ἔσῃ σὺ "παράδειγμα τοῦ μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι, μηδ' ὅτι τὴν πρὸς "Ἀμαληκίτας μάχην ηὐτύχησας, ἐπὶ ταύτῃ γαυριᾶσα "σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σου κινδύνους ἐπισπῶ.

γ'. Ταῦτα δ' ἀναγνοὺς Ἀμασίας, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὴν στρατείαν παρωξύνθη, τοῦ Θεοῦ παρορμῶντος αὐτὸν, οἶμαι, πρὸς αὐτὴν, ἵνα τῶν παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν δίκην ἀπο-

gionem populati sunt; et multa quidem iumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

2. Caeterum Amasias victoria rebusque prospere gestis elatus, Deum quidem, qui ei horum omnium auctor exstiterat, coepit negligere: istorum vero Deorum, quos ex Amalecitarum regione attulerat, cultui se addixit. Cum autem vates eum adiisset, "se mirari, dicebat, "quod illos Deos esse credat, qui cultoribus suis nihil "opis afferre potuerunt, nec illos ab eius manibus libera- "runt: sed illorum quamplurimos male pereuntes insu- "per habuerunt, et semetipsos in captiuitatem abductos. "illos enim Hierosolyma delatos esse, perinde ac si quis "hostium quosdam captiuos eo duceret." Ista autem regi iram mouerunt. quo fit vt vati silentium indiceret, supplicium ei minatus, si quid praeter negotium suum agere pergeret. Tum quidem ille se quieturum dixit: Deum vero ea non praeteriturum esse praedicebat, quibus rebus nouis studens manus admouerat. At Amasias, cum semet regere et moderari in prospera fortuna non posset, (quam licet a Deo acceperit, contumeliis in eum non temperauit) sed magna de se opinione inflatus esset, scripsit Ioaso regi Israëlitarum, iubens, "vt idem "ipse cum omni suo populo sibi obsequium praestaret "quod et olim praestitum erat maioribus suis, Dauidi et "Solomoni: sin vero nolit quod aequum est facere, scire "oportet bello esse decernendum de summa imperii." Ioasus autem in haec verba rescripsit. "IOASUS REX "AMASIAE REGI. In monte Libano ingens erat cupres- "sus, necnon et rubus. ille misit ad cupressum, postens "illius filiam suo filio in matrimonium dari: sed interea "fera quaedam praeteriens rubum proculcauit. Hoc itaque "tibi exemplo erit, ne solito maiora appetas; neue, quod "prospere rem gesseris contra Amalecitas, ista cogitatione "superbiens tibimet regnoque tuo pericula adscisças.

3. Amasias autem, cum ista legisset, maiori adhuc cupiditate ad bellum incitatus est; Deo, vt arbitror, illum ad hoc impellente, vt pro iis quae in eum admi-

λάβη. ὡς δ' ἐξῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰώασον, καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τὸ Ἀμασίου στράτευμα φόβος αἰφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν θεὸς ἐκ εὐμενοῦς ὢν τίθησιν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. διασταέντων δὴ ὑπὸ τῆ δέους αὐτῶν, μονωθέντα τὸν Ἀμασίαν λαφθῆναι συνέβη πρὸς τῶν πολεμίων αἰχμάλωτον, ἠπείλησε δ' αὐτῷ θάνατον Ἰώασος, εἰ μὴ πείσειε τοὺς Ἱεροσολύμιτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύλας, δέξασθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ἀμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ τὸ περὶ τὸ ζῆν δέος, ἐποίησεν εἰσδεχθῆναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, διακόψας τι τῆ τείχους ὡς τετρακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τῆς διακοπῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἀμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύριός τε τότῳ τῷ τρόπῳ γενόμενος τῶν Ἱεροσολύμων, τάς τε τῆ θεῆ θησαυρὰς ἀνείλετο, καὶ ὅσος ἦν τῷ Ἀμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ ἔτως αὐτὸν ἀπολύσας τῆς αἰχμαλωσίας, ἀπέζευξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγένετο περὶ τὰς Ἱεροσολυμίτας ἔτει τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ τῆς Ἀμασίου βασιλείας. ὃς μετὰ ταῦτα ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων, φεύγει μὲν εἰς Λάχεισαν πόλιν, ἀναιρεῖται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιβούλων, πέμψάντων ἐκεῖ τοὺς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ἱεροσόλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέστρεψε δὲ ἔτως Ἀμασίας τὸν βίον, διὰ τὸν νεωτερισμὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Ὀζίας τὔνομα.

ſerat peccatis poenas exigeret. Vbi vero copias eduxerat contra Ioaſum, et pugnam conſerturus erat, timor ſubitus et conſternatio, qualem Deus non propitius ſolet immittere, Amaſiae exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo prae timore diſperſis, contigit vt Amaſias a ſuis deſertus ab hoſtibus caperetur: eique Ioaſus mortem minatus eſt, niſi hoc Hieroſolymitanis perſuaderet, vt portas aperirent ipſumque cum exercitu in vrbem reciperent. Et quidem Amaſias, neceſſitate compulſus metuque ex vitae periculo, auctor erat vt hoſtis intromitteretur. Ille vero, diruta murorum parte quaſi quadringentorum cubitorum ſpatio, qua perruptio facta eſt cum curru inuehitur Hieroſolyma, captiuum prae ſe agens Amaſian. Atque hoc modo in poteſtatem ſuam redactis Hieroſolymis, et Dei theſauros abſtulit, et exportauit quicquid auri argentique Amaſiae erat in regia: atque ita demum, cum Amaſian libertati reſtituiſſet, Samariam reuerſus eſt. Iſta autem Hieroſolymitanis acciderunt anno regni Amaſiae decimo quarto. qui poſt haec, inſidiis ei ſtructis ab amicis, in vrbem Lachiſam profugit, et ab inſidiatoribus occiſus eſt, cum eo miſiſſent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem eius Hieroſolyma reportatum regiis exſequiis cohoneſtarunt. At vitam hoc modo finiuit propter inſolentiam et Dei contemptum; cum annos quidem quatuor et quinquaginta vixiſſet, nouem vero et viginti regnaſſet: eique ſuccedit filius eius nomine Ozias.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ιεροβοάμου Ισραηλιτῶν βασιλέως, καὶ Ιωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Ὀζίας Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ οἷα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι ἐπιθυσιάζειν τῷ Θεῷ.

ΠΕντεκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς Αμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν Ιωάσου ὁ υἱὸς Ιεροβόαμος ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτος ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ παράνομος δεινῶς ἐγένετο, εἰδώλατέ τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ισραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος ὑπῆρχε. τούτῳ προσέτυσέ τις Ιωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοὺς Σύρους αὐτῶν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατῦναι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως Αμάθης πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως τῆς Ασφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τῆς Χαναναίας ἦσαν οὗτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ἐπὶ τοὺς Σύρους ὁ Ιεροβόαμος, κατασρέφεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προσεφήτευσεν Ιωνᾶς.

β'. Αναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων παραδώσειν ὑπεσχημένος, ὅσα καὶ περὶ τοῦ προφήτου τούτου εὗρον ἐν ταῖς Εβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ οὗτος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πορευθῆναι μὲν εἰς τὴν Νίνου βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐκεῖ γενόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολέσει, δείσας ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τὸν Θεὸν εἰς Ιόππην πόλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς Ταρσὸν ἔπλει τῆς Κιλικίας. ἐπιγενομένου δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τοῦ σκάφους, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ιωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐβέβλητο, μηδὲν ὑπὸ τοῦ ἄλλους ἑώρα ποιοῦντας μεμέμενος. αὔξοντος δ' ἔτι μᾶλ-

CAP. X.

De Hieroboamo Iſraëlitarum rege, et Iona vate; atque vt, Hieroboamo vita defuncto, filius eius Zacharias imperium ſuſcepit. Quomodo Ozias Hieroſolymitanorum rex gentes finitimas ſubegit, quaeque ei acciderunt poſtquam id egit vt Deo ſuffitum adoleret.

ANno autem decimoquinto regni Amaſiae coepit Hieroboamus Ioaſi filius in Iſraëlitas regnare, idque Samariae, et annos quadraginta regnauit. Hic rex in Deum quidem erat contumelioſus legumque ſupra modum contemptor, vt qui Deaſtros colebat et multis operibus abſurdis et peregrinis manum admouebat: populo vero Iſraëlitarum mala immunera afferebat. Huic ex oraculo Ionas quidam vates praedixit, ab ipſo, ſi cum Syris bellum geſſerit, labefactandam fore illorum potentiam, ſuique regni fines proferendos: ex partibus quidem ſeptentrionalibus vſque Amathum vrbem, ad meridiem vero vſque Aſphaltiten paludem. his enim olim terminis Chananaea terra finiebatur, ſicut Ieſu imperatori viſum eſt eam circumſcribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem feciſſet, omnem eorum prouinciam, iuxta Ionae vaticinium, in poteſtatem ſuam redegit.

2. Neceſſarium autem duxi, vt qui res geſtas accurate perſcripturum eſſe pollicitus fuerim, quicquid in Hebraeorum libris de hoc vate relatum legi oratione perſequi. Iſte enim a Deo iuſſus in Niui regnum profiſciſci, cumque in vrbem veniret illic praedicare, futurum vt breui imperium amitteret, prae metu eo non conceſſit: ſed a Deo profugit in vrbem Ioppen, nauique, quam forte nactus eſt, conſcenſa, Tarſum Ciliciae curſum intendebat. Cum autem vehemens coorta eſſet tempeſtas, et non procul abeſſet quin nauis ſubmergeretur, nautae quidem et gubernator et ipſe nauicularius Deo vouerunt ſe gratias illi acturos, ſi e maris periculo euaderent: Ionas vero interea in nauem abditus iacebat, nihil eorum faciens quibus alios operam dare cernebat. Cum au-

λον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας γενομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς θαλάσσης, ὑπονοήσαντες, ὡς ἐνδέχεται, τοὺς τῶν ἐμπλεόντων αἴτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέθεντο κλήρῳ, τὸν ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. πυνθανομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέχεται· τὸ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλουσιν ἀποδράσαι τὸν παρόντα κίνδυνον, ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· αἴτιον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ζῶντα ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὰν αὐτὸν ἀπώλειαν ἐκρίψαι· τελευτῶσαν δ' ὑπερβαζομένης τὸ κακὸν, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος βαπτίζεσθαι τῷ σάλῳ, ὑπό τε τοῦ προφήτου παροξυνθέντες αὐτὸν, καὶ ὑπὸ τοῦ δέους τοῦ περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐσάλη· τὸν δὲ, λόγος, ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβραθῆναι πόντον, ζῶντα καὶ μηδὲν τοῦ σώματος λελωβημένον. ἔνθα τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς συγγνώμην αὐτῷ παρασχεῖν τῶν ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Νινευὴν πόλιν· καὶ καθεὶς εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν, ὡς μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας. καὶ ταῦτα δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ'. Ἱεροβόαμος δ' ὁ βασιλεὺς, μετὰ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαγαγὼν, καὶ ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τοῦ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη τέταρτον πρὸς τοῖς δέκα βασιλεύοντος Ἱεροβοάμου, τῶν δύο Φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν Ἀχιάλας μὲν τοὔνομα, ἀπὸ δὲ τὸ γένος. εὐγαθὴς δ' ἦν καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοήσας τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους καὶ νικήσας μάχῃ,

tem aquae fluctus magis adhuc augerentur, et vehementius aliquanto a ventis mare concitaretur, suspicati, vt fieri solet, aliquem e vectoribus esse illis tempestatis causam, constituerunt iactis sortibus, quisnam ille sit deprehendere. Hoc itaque facto, vati sors obtigit. Cumque interrogarent et vnde esset et quidnam rei ageret; respondit se genere quidem esse Hebraeum, summi vero Dei vatem. illis itaque consilium dedit, vt ipsum in mare deiicerent, si vellent praesens periculum effugere: illos enim eius causa tempestate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas esse existimantes in tam manifestum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam suam commiserat: tandem vero exsuperante malo, nauique propemodum eo adducta vt mergeretur, partim ab ipso vate incitati, partim metu impulsi ne salutis discrimen adirent, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem saeuire desiit: hunc vero aiunt a pisce tres dies totidemque noctes deuoratum in Euxinum Pontum eiectum fuisse, viuum et corpore nihil omnino laesum. Vbi a Deo delictorum veniam deprecatus, vrbem Niniuen adiit: et cum in loco constitisset, vnde exaudiri poterat, proclamauit fore, vt breui admodum post tempore Asiae imperium amitterent. istisque annunciatis reuersus est. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quae scriptis consignata reperi.

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam summa felicitate egisset, regnassetque annos quadraginta, ad suorum manes concessit. Et Samariae quidem sepelitur: ei vero in regnum succedit filius eius Zacharias. Ozias item Amasiae filius, anno regni Hieroboami decimo quarto, in duas tribus regnare coepit Hierosolymis; matre quidem natus nomine Achiala, genere vero ciue Hierosolymitana. Erat autem natura bonus et iustus, et magnanimus, prouidendisque rebus solers et industrius. Ac praeterea cum exercitum eduxisset in Palaestinos eosque pugna vicisset, vrbes illorum Gittam et Iamniam vi

πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, Γιττὰν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τῆ Αἰγύπτῳ γειτνιῶσιν Ἄραψι· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐγκατέστησεν αὐτῇ φρουράν· ἔπειτα τοὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πάντα τὰ μέχρι τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ἱεροσολύμων ἦρχετο ποιεῖσθαι τὸ λοιπὸν τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου κατεβέβλητο, ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, ταῦτά τε ἀνωκοδόμει καὶ κατεσκεύαζεν· ἴσα τε ἦν κατεβεβλημένα ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, ὅτε τὸν πατέρα αὐτοῦ λαῶν αἰχμάλωτον τὸν Ἀμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. προσωκοδόμησε δὲ καὶ πύργους πολλοὺς τετταράκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ φρέατος δ' ἐνετείχισε τοὺς ἐρήμους χωρίους, καὶ πολλοὺς ὀχετοὺς ὤρυξεν ὑδάτων. τῇ αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρον ἦν πλῆθος. εὐθὺς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργὸς δ' ὢν σφόδρα τῆς γῆς ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς τιθηνῶν σπέρμασι. στρατιὰς δ' εἶχεν ἐπιλέκτους τὰς αὐτὸν μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ ταξιάρχοι καὶ χιλιάρχοι γενναῖοι καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατοι, τὸν ἀριθμὸν δισχίλιοι. διέταξε δ' εἰς φάλαγγας τὴν ὅλην στρατιάν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαν δοὺς ἑκάστῳ, καὶ θυρεοὺς καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλά τε καὶ δορυβόλα, καὶ ἄρπαγας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια.

δ'. Γενόμενος δ' ἐν ταύτῃ τῇ συντάξει καὶ παρασκευῇ, διεφθάρη τὴν διάνοιαν ὑπὸ τύφου, καὶ χαυνωθεὶς ὑπὸ περιουσίας τῆς ἀθανάτου καὶ πρὸς ἅπαντα διαρκοῦς τοῦ χρόνου ἰσχύος ὠλιγώρησεν· αὕτη δ' ἦν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὤλισθεν δ' ὑπ' εὐπραξίας, καὶ κατηνέχθη πρὸς τὰ τῶν πατρὸς ἁμαρτήματα· πρὸς ἀκάνθινον ἡ τῶν ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμά-

coepit, et earum moenia diruit. Vbi autem facta erat haec expeditio, adortus est Arabas Ægypto finitimos: atque vrbe aedificata ad mare Rubrum, praesidium in ea posuit. Posthaec Ammanitis subactis, et certo tributo illis imperato, omnique regione vsque ad Ægypti fines in potestatem suam redacta, coepit in posterum Hierosolymis curam suam impendere. Quicquid enim moenium vel vetustate collapsum erat, vel superiorum regum incuria, id totum de nouo aedificauit et exstruxit, quicquid etiam deiectum erat ab Israëlitarum rege, quando in vrbem, cum patrem eius Amasian captiuum ageret, ingressus est. Construxit autem et turres multas centum et quinquaginta cubitorum altitudine. Quin et stationibus in solitudine munimenta circumdedit, multosque aquae-ductus excauauit. Erat autem ipsi et iumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta pascuis. Cumque esset agriculturae deditus, terrae multum curae adhibebat, eamque omni plantarum genere et seminum excolebat. Habebat etiam circa se militum exercitum electorum, numero ad trecenta septuaginta millia: quibus praeerant centuriones et tribuni viri egregiae fortitudinis et inuicto robore praediti, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges dispositum, armisque instruxit, vnicuique dato gladio, et clypeis et thoracibus aereis, arcubus etiam et fundis. Quin et praeter haec machinas multas fecit ad oppida in obsidione expugnanda, instrumenta etiam quibus lapides et tela iacerentur, vt et harpagones, et quae cunque hisce similia.

4. Caeterum cum ea ita constituisset et praeparasset, ex fastu mente corruptus est, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem et in omne aeuum duraturam insuper habuit, (ista autem erat pietas erga Deum legumque obseruantia) rerumque successu sublatus cecidit, et ad eadem in quibus deliquerit pater prolapsus est, ad quae fortunae splendor rerumque gestarum magnitudo etiam illum perduxerunt, istis moderandis im-

των, ὃ δυνηθέντα προσῆναι καλῶς αὐτῶν, ἤγαγεν. ἑπτὰ
σης δ' ἡμέρας ἐπισήμου, καὶ πεντηκοστὴν ἑορτὴν ἐχούσης, ἣ
δὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ τέμενος, ἐπιθυμιάσων
ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ τῷ Θεῷ. τοῦ δ' ἀρχιερέως Ἀζαρίου, ὑπ
των σὺν αὐτῷ ἱερέων ὑγδοήκοντα, κωλύοντος αὐτόν· ὃ γὰ
ἐξὸν ἐπιθύειν εἶπον, μόνοις δ' ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ
τοῦ Λαρῶνος γένους· καταβοώντων δ' ἐξιέναι καὶ μὴ παρανο
μεῖν εἰς τὸν Θεὸν, ὀργισθεὶς ἠπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ
μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ δὲ, σεισμὸς ἐκλύσησι τὴν
γῆν μέγας· καὶ διασάντος τοῦ ναοῦ, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν
ἐξέλαμψε, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, ὡς τὸν
μὲν εὐθέως λέπρᾳ ἐπιδραμεῖν. πρὸ δὲ τῆς πόλεως, πρὸς
τῇ καλουμένῃ Ἐρωγῇ, τοῦ ὄρους ἀπορράγῆναι τὸ ἥμισυ τοῦ κατὰ
τὴν δύσιν, καὶ κυλισθὲν τέσσαρας σταδίους ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν ὄρος στῆναι, ὡς τάς τε παρόδους ἐμφραγῆναι καὶ τοὺς παρ
δείσους τοὺς βασιλικούς. ἐπεὶ δὲ κατελημμένην τὴν ὄψιν τοῦ
βασιλέως ὑπὸ τῆς λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ
τὴν συμφορὰν, καὶ ἐκέλευον ἐξιέναι τῆς πόλεως ὡς ταχί
ὁ δὲ ὑπ' αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινοῦ καὶ τοῦ μηκέτ' αὐ
τῷ παῤῥησίαν εἶναι, τὸ κελευόμενον ἐποίει, τῆς ὑπὲρ ἄνθρω
πον διανοίας καὶ τῆς διὰ τοῦτ' εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβείας ταλαι
πωρον ἔτω καὶ οἰκτρὰν ὑπομείνας δίκην. καὶ χρόνον μέν
τινα διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτην ἀποζῶν βίον, τοῦ παι
δὸς αὐτῷ Ἰωθάμου τὴν ἀρχὴν παραλαβόντος· ἔπειτα ὑπὸ
λύπης καὶ ἀθυμίας τῆς ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀπέθανεν,
ἔτη μὲν βιώσας ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα, τούτων δὲ βασιλεύ
σας πεντήκοντα δύο. ἐκηδεύθη δὲ μόνος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ
κήποις.

parem. Nam instante die celebri, quo festum erat solenne populo vniuerso, veste indutus sacerdotali in fanum ingressus est, suffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta sacerdotes, eum prohibente (haud enim fas esse rem diuinam facere dicebant, iis vero solis hoc datum esse qui ex Aaronis stirpe) et clamantibus omnibus vt exiret, Deique leges non violaret, ira accensus mortem illis minatus est, nisi quiescerent. Interea autem ingens motus terram concussit: et sciſſo templo splendida lux solis emicuit, et in regis faciem incidit, ita vt statim eum inuaderet lepra. Ante vrbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta est pars dimidia quae ad occidentem erat, et voluta per stadia quatuor ad orientalem montis partem constitit, ita vt et viae obstruerentur et horti regis. Porro sacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animaduertissent, et calamitatem ei indicabant, atque iubebant vt vrbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali sibi illati puduerit et omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi supra humanam sortem elati, atque inde suae in Deum impietatis miseram adeo miserandamque poenam perferens. Et quidem extra vrbem aliquamdiu versabatur, vitam agens priuatam, filio eius Iothamo gubernaculo imperii admoto; postea vero prae moerore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finiuit: cum annos quidem octo et sexaginta vixisset, ex his vero duo et quinquaginta regnum tenuisset. Solus autem in hortis suis sepultus est.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Ζαχαρίας, Σέλλυμος, Μανάημος, Φακείας καὶ Φακέας τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν παρέλαβον· καὶ ὡς Φᾶλλος καὶ Θεγλαφαλάσσαρ τοῖς Ισραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ιώθαμος Οζίᾳ παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς· οἷά τε περὶ Ασσυρίων προεφήτευσεν ὁ Νάουμος.

Ὁ δὲ τῆ Ιεροβοάμη παῖς Ζαχαρίας ἐξ μῆνας βασιλεύσας τῶν Ισραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ Φιλλη τινός, Σελλύμη μὲν τὄνομα, Ιαβήσου δὲ υἱῦ· ὃς καὶ τὴν βασιλείαν μετ' αὐτὸν παραλαβών, ὐ πλείονα χρόνον ἡμερῶν αὐτὴν κατέσχε τριάκοντα. ὁ γὰρ στρατηγὸς Μανάημος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὢν ἐν Θαρσῆ πόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀκούσας, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἦκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην ἀναιρεῖ τὸν Σέλλυμον· καὶ βασιλέα κατασήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς Θαψὰν παραγίνεται πόλιν. οἱ δ' ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ κλείσαντες, ὐκ εἰσεδέξαντο τὸν βασιλέα. ὁ δ' ἀμυνόμενος αὐτοὺς, τὴν τειχῆξ ἐδήωσε χώραν, καὶ τὴν πόλιν κατὰ κράτος λαμβάνει πολιορκίᾳ· φέρων τε χαλεπῶς ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῶν Θαψιατῶν πραχθεῖσι, πάντας αὐτοὺς διεχρήσατο, μηδὲ νηπίων φειδόμενος, ὠμότητος ὑπερβολὴν ὐ καταλιπὼν ὐδὲ ἀγριότητος. ἃ γὰρ ὐδὲ τῶν ἀλλοφύλων τινὰς συγγνωστὸν διαθεῖναι γενομένους ὑποχειρίους, ταῦτα τοὺς ὁμοφύλους ἅπας εἰργάσατο. Βασιλεύσας οὖν τῷ τρόπῳ τούτῳ ὁ Μανάημος, ἐπ' ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότατος διέμεινε. στρατεύσαντος δ' ἐπ' αὐτὸν Φύλλα τοῦ Ασσυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχην ὐκ ἀπήντα τοῖς Ασσυρίοις· πείσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίου λαβόντα ἀναχωρῆσαι, διαλύεται τὸν πόλεμον. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνήνεγκε τὸ πλῆθος Μανάημω, πραχθὲν κατὰ κεφαλὴν δραχμὰς πεντήκοντα. τελευτήσας δὲ μετὰ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπει δὲ τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν Φακείαν διάδοχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς κατακολουθήσας ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνοις ἦρξεν.

CAP. XI.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias et Phaceas Iſraëlitarum imperium adepti ſunt; vtque Iſraëlitas bello adorti ſunt Phullus et Theglaphalaſſar. Quomodo Iothamus Oziae filius regnauit in tribum Iudae: et quae de Aſſyriis vaticinatus eſt Nahumus.

ZAcharias autem, cum in Iſraëlitas regnaſſet ſex menſes, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Iabeſi filio. qui cum ei in regnum ſucceſſiſſet, illud ſpatio triginta dierum et non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in vrbe Tharſa verſaretur, et id quod Zachariae acciderat fama accepiſſet, caſtris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, praelioque cum Sellumo congreſſus eum interimit: eumque ſemet regem conſtituiſſet, illinc ad vrbem Thapſam proficiſcitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem in eam non admiſerunt. Ille vero, vt illos vlciſceretur, regionem circumcirca incendio vaſtauit; vrbemque, cum eam obſediſſet, vi expugnat: et grauiter ferens quae a Thapſenſibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil ſibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemue. quae enim veniam non merebantur ſi in externos bello victos eſſent edita, ea iſte fecit in populares ſuos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniiſſet, per decem annos peruerſus eſſe perſtitit et regum omnium crudeliſſimus. A Phullo autem Aſſyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Aſſyriis non deſcendit; ſed, cum ei ſuaſiſſet vt mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc ſummam Manaëmo populus contulit, exactis in ſingula capita quinquaginta drachmis. Poſt haec autem vita defunctus Samariae quidem ſepelitur: filium vero Phaceian, qui ei in regnum ſuccederet, relinquit. is, patris crudelitatem ſequutus, duobus tantum annis regnauit: et

ἑπειτα δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μετὰ φίλων ἀπίθανε Φακέᾳ τινὸς, ὃς ἦν χιλιάρχος, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ, τοῦ δὲ Ρομελίᾳ. καταχὼν δὲ καὶ ἔτος ὁ Φακέας τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβὴς τε ἦν καὶ παράνομος. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Θεγλαφαλάσσαρ τοὔνομα, ἐπισρατεύσας τοῖς Ισραηλίταις, καὶ τὴν τε Γαλααδηνὴν ἅπασαν καταδραμὼν, καὶ τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου χώραν, καὶ τὴν τρισαύτην τὴν Γαλιλαίαν καλουμένην, καὶ Κύδισαν καὶ Ασώρ, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετέστησεν εἰς τὴν αὑτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τοὺς Ασσυρίων βασιλέας ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β'. Ιώθαμος δὲ Οζίᾳ παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν ἀσῆς γεγονὼς, καλουμένης δὲ Ιεράσης. ἔτος ὁ βασιλεὺς οὐδὲ μιᾶς ἀρετῆς ἀπέλιπετο, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, δίκαιος δὲ τὰ πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπιμελητὴς δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς ἐδεῖτο καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξειργάσατο· τοὺς μὲν τὰς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ τρίπυλα, τὰ δὲ καταπεπτωκότα τῶν τειχῶν ἀνέστησε, τύργους τε παμμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας. καὶ τῶν ἄλλων, εἴτι κατὰ τὴν βασιλείαν ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιεῖτο. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Αμμανίτας, καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτος αὐτῷ τελεῖν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ἤυξησε δὲ ἔτως τὴν βασιλείαν, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτὴν ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ'. Ην δέ τις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Νάουμος τοὔνομα· ὃς, περὶ τῆς Ασσυρίων καταστροφῆς καὶ τῆς Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν ἔτως. "ἔσαι Νινευὴ κολυμβήθρα ὕδα-"τος κινουμένη, ἔτως καὶ ὁ δῆμος ἅπας ταρασσόμενος καὶ "κλυδωνιζόμενος οἰχήσεται φεύγων, λεγόντων πρὸς ἀλλή-"λους, στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον ἁρ-"πάσατε. ἔσαι δ' ὠδὶς βουλησόμενος· σώζειν γὰρ αὐτὴν

non multo post in conuiuio cum amicis dolo occisus periit, a Phacea quodam, qui tribunus erat, filius vero Romeliae, circumuentus. Caeterum et hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret et impius erat et iniquus. Assyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalassar, cum expeditionem fecisset in Israëlitas, omnemque terram Galadenam subegisset, vt et regionem Transiordanianam, vicinamque ei Galilaeam nuncupatam, atque Cydisam et Asora, colonosque in captiuitatem egisset, in regnum suum reuersus est. Et quidem de iis quae ad Assyriorum regem spectant, haec nobis sufficiat dixisse.

2. Caeterum Iothamus Oziae filius in Iudae tribum regnauit Hierosolymis, matre quidem ciue Hierosolymitana natus, nomine vero Ierasa. Huic regi nulla deerat virtus: sed semet erga Deum quidem pium, atque erga homines iustum ostendebat. Praeterea rebus ciuitatis curam adhibuit: (quicquid enim instaurari desiderabat et ornari, id summo studio confecit et absoluit) nam cum porticus templo constituisset et vestibula, muros quoque collapsos restituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communiuit. et si quid aliud in regno suo neglectum fuerit, in id multum curae impendebat. Quin et expeditione in Ammanitas suscepta, iisque pugna debellatis, imperauit illis tributum quotannis ipsi soluendum, centum argenti talenta, et tritici decem cororum millia, ac praeterea hordei totidem. adeoque imperium suum auxit et amplificauit, vt et hostibus in contemptum non veniret, suisque felix admodum videretur.

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Assyriorum et Nini subuersione vaticinans, ista loquutus est. "Erit Niniue piscina aquarum "ventis agitata, ita et populus eius omnis turbatus et fluctuans in fugam se coniiciet, cunctis ad alterutros dicen"tibus, state et resistite, aurumque et argentum diripite. "nemo autem erit, cui hoc persuadebitur: (volent enim

"ἐθελήσωσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ κτήματα· δεινὴ γὰρ
"αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἕξει καὶ θρῆνος, πάρεσίς τε τῶν μ-
"λῶν, ἃ τε ὄψεις ὑπὸ τῦ Φόβυ μέλαιναι τελέως αὐτοὺς γι-
"νήσονται. πῦ δὲ ἔσαι τὸ κατοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ
"μήτηρ σκύμνων; λέγει δέ σοι ὁ Θεὸς, Νινευὴ, ὅτι ἀφαι-
"σω σε, καὶ ὐκέτι λέοντες ἐκ σῦ πορευόμενοι ἐπιτάξυσι τὸ
"κόσμω" καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τύτοις προεφήτευσε
ὗτος ὁ προφήτης περὶ Νινευῆς, ἅπερ λέγειν ὐκ ἀναγκαῖον
ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνυσιν ὀχληρὸς δοκῶ,
παρέλιπον. συνέβη δὲ πάντα τὰ προειρημένα περὶ Νινευῆς,
μετὰ ἔτη ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα. περὶ μὲν οὖν τύτων
ἀποχρώντως ἡμῖν δεδήλωται.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ἰωθάμυ τελευτήσαντος ἀντ' αὐτῦ ἐβασίλευσεν Ἀχά-
ζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ῥαάσης Σύρων βασιλεὺς, καὶ
Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· καὶ ὡς Θεγλαθφαλασσάρης
Ἀσσυρίων βασιλεὺς, σύμμαχος Ἀχάζῃ γενόμενος, Συ-
ρίαν ἐπόρθησεν, καὶ τὺς Δαμασκηνὺς ἀναστήσας εἰς
Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Ὁ Δ' Ἰώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας ἓν καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα. θάπτεται δ' ἐν τοῖς βασιλικοῖς θήκαις. ἔρχεται δ' εἰς τὸν υἱὸν αὐτῦ Ἀχάζην ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, καὶ τὰς πατρίυς παραβὰς νόμυς, τοῖς Ἰσραηλιτῶν βασιλεῦσιν ἐμιμήσατο, βωμὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναστήσας, καὶ θύων ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, οἷς καὶ ἴδιον ὡλοκαύτωσε παῖδα, κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη. καὶ τύτοις ἄλλα παρεπλήσια διεπράσσετο. ἔχοντος δ' ὕτως καὶ μεμηνότος, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς Ῥαάσης, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· φίλοι γὰρ ἦσαν· καὶ συνελάσαντες αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐπὶ πολὺν ἐπολιόρκησαν χρόνον διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ δὲ

"omnes magis vitam ſuam ſeruare quam facultates) nam "graue illos occupabit diſſidium, luctuſque illis erit et la- "mentatio, et membra labaſcent, et cunctorum faeies "prae pauore pallorem contrahent. Vbi autem erit leo- "num luſtrum, et leunculorum mater? Porro tibi, Nini- "ue, dicit Deus, te funditus perdam, et non amplius leo- "nes ex te egreſſi mundo imperitabunt." Porro et alia adhuc multa vates iſte de Niniue praedixit, quae mihi ad referendum non neceſſaria eſſe exiſtimaui: ſed de induſtria praetermiſi, ne legentibus moleſtus eſſe viderer. Euenerunt autem omnia quae de Niniue praedicta ſunt centum et quindecim poſt annos. Itaque de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

CAP. XII.

Quomodo Iothamo vita defuncto pro eo regnauit Achazes, quem Araſes Damaſcenorum rex et Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt: atque vt Theglaphalaſſares Aſſyriorum rex, ab Achaze in ſocietatem belli adſcitus, Syriam vaſtauit; et Damaſcenos tranſtulit in Mediam, aliis gentibus in Damaſco collocatis.

IOthamus autem diem ſuum obiit, cum vixiſſet annos quadraginta et vnum, et ſexdecim ex his regnaſſet; ſepultuſque eſt in regiis conditoriis. At in regnum ſucceſſit Achazes eius filius: qui in Deum nequiſſimus, contra leges patrias faciendo, Iſraëlitarum reges imitatus eſt, ſuper altaribus, quae Hieroſolymis erexerat, Deaſtris ſacrificans, quibus etiam, more Chananaeorum, filium ſuum in ſolidum ſacrificium immolauit. atque alia hiſce ſimilia perpetrauit. Caeterum cum ita ſe haberet et inſaniret, illum Syrorum et Damaſcenorum rex Araſes et Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt; (nam amici erant ſociique) et cum ipſum in Hieroſolyma compuliſſent, diu vrbem obſederunt, nihil proficientes quod muris cincta eſſet validiſſimis. Syrorum autem rex, capta vrbe Ailath ad

τῶν Σύρων βασιλεὺς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ πόλιν Αἰλὰθ, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκτείνας, ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους. τοὺς δ' ἐν τοῖς Φρυρίοις ὁμοίως καὶ τοὺς πέριξ Ἰουδαίους διαφθείρας, καὶ λείαν πολλὴν ἀπελάσας εἰς Δαμασκὸν, μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀνέζευξεν. ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, γνοὺς τοὺς Σύρους ἐπ' οἶκον κεχωρηκότας, καὶ νομίσας ἀξιόμαχος εἶναι τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· καὶ συμβαλὼν ἐνικήθη κατὰ μῆνιν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασιν αὐτοῦ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγάλοις εἶχε. δώδεκα γὰρ αὐτοῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς Ζαχαρίας τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ βασιλέως Ἀχάζου, Ἀμασίας ὄνομα, καὶ τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἁπάσης Ἐρικὰν, καὶ τὸν τῆς Ἰούδα Φυλῆς στρατηγὸν Ἐλκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καὶ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος Φυλῆς γυναῖκας καὶ παῖδας ἀπήγαγεν, καὶ πολλὴν λείαν διαρπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

β'. Ὠβηδὰς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ προφήτης ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ στρατῷ πρὸ τῶν τειχῶν ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς ὑ διὰ τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἐδήλωε γενέσθαι, διὰ δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ χόλον, ὃν εἶχεν ἐπ' Ἀχάζην τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν εὐπραγίᾳ τῇ κατ' αὐτοῦ μὴ ἀρκεσθέντας, ἀλλὰ τολμήσαντας τοὺς ἐκ τῆς Ἰούδα Φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβούλευέ τε αὐτοῖς ἀπολύσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ Θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ δὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀνίστησι δέ τις Βαραχίας ὀνόματι τῶν εὐδοκιμούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ τρεῖς, ἔλεγον "μὴ ἐπιτρέψειν τοῖς πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς "τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάντες ἀπολώμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· μό- "νον γὰρ ἀπόχρη τὸ πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ "προφῆται λέγουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα "δρᾶν." ταῦτα δ' εἰπόντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν

mare Rubrum ſita, incoliſque eius occiſis, eo Syrorum coloniam deduxit. Cumque Iudaeos, tam qui in praeſidiis erant, quam qui vndique circumfuſi reperirentur, interfeciſſet, multumque praedae Damaſcum abegiſſet, cum exercitu reuerſus eſt. Hieroſolymorum autem rex, cum intellexiſſet Syros domum rediiſſe, ratus ſe Iſraëlitarum regi viribus haud imparem eſſe, copias contra eum eduxit; congreſſuſque praelio victus eſt, ira Dei in eum accenſa ob tot tantaque eius impia facinora. Nam ea die, qua acie dimicatum eſt, centum et viginti millia Iudaeorum occiderunt Iſraëlitae. quorum dux, nomine Zacharias, regis filium Amaſian in ipſo conflictu interfecit, et totius regni procuratorem Erican et Iudae tribus militiae praefectum Elcan viuos in poteſtatem ſuam redegit: praeterea ex tribu Beniamitide mulieres cum liberis ſuis captiuas abduxerunt, et, cum multum ab ea praedae diripuiſſent, tum demum Samariam ſe recipiebant.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per id tempus vates erat, obuiam egreſſus exercitui ante moenia, magna voce declarabat, victoriam illis contigiſſe non propria ex virtute, ſed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eoſque reprehendebat, quod proſper rerum contra ipſum ſucceſſus illis non ſuffecerit, ſed auſi fuerint homines ex tribu Iudae et Beniamitica conſanguineos ſuos captiuos abducere. illiſque ſuadebat vt iſtos illaeſos domum dimitterent: nam ſibi dicto non audientes Deo poenas daturos eſſe. Populus igitur Iſraëlitarum, cum in concionem conueniſſent, de his conſultabant. At cum ſurrexiſſet quidam, magnae in republica auctoritatis, nomine Barachias, vnaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis viſum eſt non permittere ciuibus vt captiuos in vrbem "introducant, ne omnes a Deo pereamus. noſtra enim in "ipſum peccata per ſe ſatis magna, vti dicunt vates, adeo "vt cauendum ſit ne nouis noſmet ſceleribus obſtringamus." Cum autem iſta audiſſent milites, conceſſerunt illis vt fa-

ἐκείνοις ποιεῖν ὃ ἐδόκει συμφέρειν. παραλαβόντες οὖν οἱ προειρημένοι ἄνδρες τὰς αἰχμαλώτους, ἔλυσάν τε καὶ ἐπιμελείας ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβεῖς. ἦσαν δὲ ἧττον καὶ τέσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ἰεριχοῦντος προπέμψαντες, ἐκ ἄπωθεν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνέστρεψαν εἰς Σαμάρειαν.

γ'. Ἀχάζης δ' ὁ βασιλεὺς, ταῦτα παθὼν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ἀσσυρίων βασιλέα Θεγλαφαλασσάρην, συμμαχίαν αὐτῷ παρασχεῖν παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τὺς Ἰσραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνούς, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενος. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δὲ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν, ἦκε σύμμαχος Ἀχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν κατὰ κράτος εἶλε, καὶ τὸν βασιλέα Ῥεσὶν ἀπέκτεινε. τὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ἀσσυρίων μετοικήσας τινὰς, εἰς τὴν Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν κακώσας, πολλὰς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. ταῦτ' αὐτῷ διαπραξαμένῳ τὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς Ἀχάζης ἆρας τὸν χρυσὸν ὅσος ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τῷ Θεοῦ, καὶ εἴ τι κάλλιστον ἀνάθημα, τοῦτο βαστάσας ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ κατὰ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἦν δ' ἄτοπος ἀνὴρ τὸν τρόπον καὶ τῷ συμφέροντος ἀσυλλόγιστος· ὅτε γὰρ οὐδὲ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπαύσατο τὺς Θεοὺς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διετέλει τούτους σεβόμενος ὡς παρεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τὺς Ἀσσυρίων ἤξιοῦτο τιμᾶν Θεούς· καὶ πάντας ἐώκει μᾶλλον τιμήσων, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῶς Θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τῆς ἥττης ὀργιζόμενος ἦν αἴτιος. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλείσας τὸν ναὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεύσας θυσίας ἐπιφέρειν, καὶ περιδύσας

cerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque praedicti sumptis captiuis, vinculis eos exemerunt, curatisque corporibus, adiutos viatico domum remiserunt, nulla iniuria affectos. nihilominus et quatuor isti eos conuenerunt, et cum Hierichuntem vsque adduxissent, non longe ab Hierosolymis dissitam, Samariam redierunt.

3. Achazes autem rex, hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassaren legatione, petiit vt secum iniret belli societatem contra Israëlitas et Syros et Damascenos, magnam pecuniae vim ei pollicens. ac praeterea ipsi in anteceſſum misit munera splendida. Ille vero, postquam legati ad eum venerant, Achazae auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, et regionem eorum depopulatus est, et Damascum vi cepit, et Arasen regem occidit. Damascenos autem in Mediam superiorem transtulit; et ex Assyriorum gentibus coloniam in Damascum deduxit. Israëlitarum deinde terra direpta et vexata, multos ex ea captiuos secum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractasset, rex Achazes, sublato quantum erat auri et argenti in regiis thesauris atque etiam in ipso templo, et donariis quotquot erant pulcherrima, haec secum deferens venit Damascum, et, sicut ante pactus fuerat, regi Assyriorum tradidit: actisque ei pro omnibus gratiis, reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus et incogitans, et quid e re sua esset tam male subductum habebat, vt quamuis a Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non destiterit; sed illos colere perseueraret, quasi illorum ope victoriam esset reportaturus. Rursumque victus, Assyriorum Deos coepit venerari; magisque caeteros omnes Deos cultu prosequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipsi etiam cladis acceptae auctor exstiterat. Eo autem contemptionis Dei et despicientiae processit, vt templum denique clausum tenuerit, et solennes offerri hostias prohibuerit, ipsique donaria ereptum,

τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. ταῦθ' ὑβρίσας τὸν Θεὸν ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν βιώσας ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσας δ' ἓξ αὐτῶν ἐπταίδεκα, τὸν δὲ υἱὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ὡσῆε, ὃν μετ' ὀλίγον ἐκράτησε Σαλμανασάρης· καὶ ὡς Ἐζεκίας ἀντ' Ἀχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

Ἀπέθανε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ φίλου τινὸς Ὡσῆε τοὔνομα· ὃς κατασχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τὸν Θεὸν γὰρ οὐκ εἶχεν ἴσως εὐμενῆ καὶ σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἔτει δὲ τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ὡσῆε ἐβασίλευσεν Ἐζεκίας ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀχάζου υἱός, καὶ Ἀβίας ἀπ' αὐτοῦ τὸ γένος. Φύσις δὲ ἦν αὐτῷ χρηστὴ καὶ δικαία καὶ θεοσεβής· οὐδὲν γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὼν οὐδ' ἀναγκαιότερον, οὐδὲ συμφορώτερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπέλαβε τοῦ θρησκεύειν τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "ὑμᾶς ἀγνοεῖτε μὲν ὡς διὰ τὰς τοῦ πα-"τρὸς ἁμαρτίας τοῦ ἐμοῦ, παραβάντος τὴν πρὸς τὸν Θεὸν "ὁσίαν τιμήν, πολλῶν ἐπειράθητε καὶ μεγάλων κακῶν, δια-"φθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἀναπεισθέντες ὡς "αὐτὸς εὐδοκίμαζεν εἶναι θεοὺς τούτοις προσκυνεῖν. παραινῶ "δ' ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἔστι δεινὸν τὸ ἀσεβεῖν, τότε "μὲν ἤδη λήθην ποιήσασθαι, καθάραι δ' αὐτοὺς ἐκ τῶν προ-"τέρων μιασμάτων· τούς τε ἱερεῖς καὶ Λευίτας συνελθόντας "ἅτως ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ καθάραντας αὐτὸ ταῖς ἐξ ἔθους "θυσίαις, εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ πάτριον ἀνακαλέσασθαι τι-

iuerit. Post hanc Deo illatam contumeliam vita defunctus est, cum quidem vixisset annos sex et triginta, et ex his sexdecim regnasset, Ezecian vero filium reliquisset qui ei succesſit.

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas ſublatus eſt Oſeae inſidiis, quem non multo poſt edomuit Salmanaſares: vtque loco Achazae regnauit Ezecias, quaeque ab eo vtpote pio iuſtoque facta erant.

SVB idem vero tempus Iſraëlitarum etiam rex Phaceas fatis conceſſit, ab amico quodam circumuentus, Oſea nomine: qui, cum regnum per annos nouem teneret, ſceleribus ſe obſtrinxit et res diuinas contemptui habuit. In eum autem Aſſyriorum rex Salmanaſares expeditionem ſuſcipit: praelioque victum (nam Dei forſan fauore et auxilio erat deſtitutus) in poteſtatem ſuam redegit, certumque ei tributum imperauit. At quarto anno regni Oſeae Hieroſolymis regnare coepit Ezecias, Achazae filius et Abiae genere ciue Hieroſolymitana. Is autem natura erat bonus et iuſtus et religioſus. nam ſtatim a regno inito nihil prius habuit aut magis neceſſarium, vtiliuſue tam ſibi quam ſubditis exiſtimauit, quam vt Deum ſancte coleret. Quamobrem populo et ſacerdotibus et Leuitis in concionem aduocatis, ad eos in haec verba loquutus eſt: "Ne ipſi quidem ignoratis, quod propter "peccata patris mei, qui contra ea fecerat quae ſacer "Dei honos poſtulabat, in multas magnaſque calamita-"tes incidiſtis, ab eo mente corrupti, eoque adducti vt "quos ille Deos putabat eos coleretis. Vos autem, qui "experientia didiciſtis quanti conſtat peccare, hortor vt "id facere iam dediſcatis, et a prioribus foeditatibus "voſmet purgetis: atque adeo ſacerdotes et Leuitae, ad "templum conuenientes, illud aperiatis, et luſtratum "prius expiatumque ſolennibus ſacrificiis in antiquum

"μήν. ἔτως γὰρ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιήσαμεν, ἀφέντα τὴν "ὀργήν.

β'. Ταῦτ' εἰπόντος τῦ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγυσι τὸ ἱερόν· καὶ σύτρεπίσαντες τὰ σκεύη τῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθυς τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. διαπέμψας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν, ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς Ιερόσόλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοίπει χρόνον διὰ τὰς τῶν προειρημένων βασιλέων παρανομίας. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ισραηλίτας προτρεπόμενος αὐτοὺς, ἀφέντας τὸν ἄρτι βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς παραγενομένοις εἰς Ιερόσόλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δ' ἔλεγε, παραινῶν οὐχ ὅπως ὑπακούωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ θέλωσι. τῦ δὲ ἐκείνων συμφέροντος ἕνεκα· μακαρίως γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ισραηλίται, παραγενομένων τῶν πρέσβεων, καὶ δηλωσάντων αὐτοῖς τὰ παρὰ τῦ ἰδίυ βασιλέως, οὐ μόνον ὐκ ἐπείθησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις ὡς ἀποστάτας διεχλεύασαν, καὶ τοὺς προφήτας ὁμοίως ταῦτα παραινοῦντας, καὶ προλέγοντας ἃ πείσονται μὴ μεταθέμενοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν τῦ Θεοῦ, διέπτυον· καὶ τελευταῖον συλλαβόντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε παρανομοῦσιν· ἀλλὰ καὶ χείρω τῶν προειρημένων ἀπενοῦντο. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτοὺς ἀμυνόμενος τῆς ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐποίησεν ὑποχειρίυς. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τῆς Μανασσίτιδος Φυλῆς καὶ Ζαβυλῶνος καὶ Ισαχάρ, πειθέντες οἷς οἱ προφῆται παρῄνεσαν, εἰς εὐσέβειαν μετεβάλοντο. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ιερόσόλυμα πρὸς Ἐζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ προσκυνήσωσιν.

γ'. Ἀφικομένων δὲ τούτων, ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῦ λαοῦ παντὸς, ἔθυσεν ὑπὲρ αὐτοῦ ταύρυς ἑπτὰ, καὶ κριοὺς τοσούτυς καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφυς τοσούτυς. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας

"patriumque honorem reſtituatis. ita enim Deum, ira "depoſita, propitium habebimus.

2. Cum haec rex dixiſſet, ſacerdotes templum aperiunt, atque vaſis Dei adornatis et eiectis inquinamentis, victimas ſolennes altari imponebant. Rex vero, dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populum Hieroſolyma conuocat, vt Azymorum feſtum celebrarent. longo enim tempore ob regum praedictorum iniquitatem fuerat intermiſſum. Quin et Iſraëlitas per nuncios hortatus eſt, vt, relicto praeſentis vitae inſtituto, ad veterem conſuetudinem Deique cultum redirent. ſe enim illis permittere Hieroſolyma venientibus, vt Azymorum agerent feſtiuitatem, vnaque cum ipſis ſolennibus intereſſent comitiis. Haec autem dicebat, non eos commonefaciens vt ipſi morem gererent niſi voluntate ſua, ſed ipſorum vtilitatis gratia; vt qui ita futuri eſſent beati. Iſraëlitae vero, cum adeſſent legati, regiſque ſui mandata illis expoſuiſſent, non modo non eis obſequuti ſunt, ſed etiam cum irriſione eos vt inſipientes exceperunt; et vates quoque eodem cohortantes, eiſque praedicentes quantae calamitates inſtarent, ni mature ad pietatem erga Deum redirent, adſpernabantur et reſpuebant; tandemque comprehenſos morte multarunt. ac peccando eo vſque procedere non contenti erant, ſed etiam ex amentia in peiora iis quae ſupra retulimus prolapſi ſunt flagitia: et non prius iſta facere deſtiterunt, quam Deus eos pro ſceleribus vlciſcens in hoſtium poteſtatem tradidit. Et de his quidem poſthaec nobis plura dicenda ſunt. Multi tamen e tribu Manaſſitide et Zabulonis atque Iſacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem ſe conuerterunt. Atque hi omnes Hieroſolyma ad Ezecian confluxerunt, vt Deum adorarent.

3. Poſtquam autem ea multitudo conuenerat, rex templum adſcendit vna cum principibus et populo vniuerſo, et immolauit pro ſe tauros ſeptem et totidem arie-

ταῖς κεφαλαῖς τῶν ἱερέων αὐτὸς θ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὁλοκαύτων, οἱ δὲ Λευῖται περιεστῶτες ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ Δαυίδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τούτων δὲ γενομένων, ἐπὶ πρόσωπον ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν τὸν Θεόν. ἔπειτα θύει μὲν βοῦς ἑβδομήκοντα, κριοὺς ἑκατὸν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς εὐωχίαν ἐχαρίσατο βοῦς μὲν ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐποίησαν τῷ νόμῳ. τούτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος εὐωχεῖτο μετὰ τοῦ λαοῦ, τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὁμολογῶν. ἑνδεκάτης δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὴν λεγομένην πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, παρ' ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοὶ, ταύρους μὲν δισχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν γὰρ ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ τεσσαράκοντα. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως οὐκ ἀχθεῖσα ἡ ἑορτὴ, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἤγνισαν αὐτήν. καὶ τὴν πόλιν δὲ πάντος ἐκάθαρσαν μιάσματος εἰδώλων, τάς τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἐπιτελεῖσθαι προσέταξε κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις τὰς δεκάτας ὥρισε παρὰ τοῦ πλήθους δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν' ἀεὶ τῇ θρησκείᾳ παραμένωσι, καὶ τῆς θεραπείας ὦσιν ἀχώριστοι τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς Λευίταις· ἀποθήκας δὲ καὶ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν, καὶ παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ ἔτω πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. ταῦτα δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ὁ βασιλεὺς κατασησάμενος, πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς

tes, et agnas ſeptem et totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum impoſuiſſent et rex ipſe et principes, ſacerdotibus vt ſacra facerent permiſerunt. Et illi quidem hoſtias mactabant et ſolida cremabant ſacrificia; Leuitae vero in orbem circumfuſi cum inſtrumentis muſicis hymnos Deo canebant, et pſallebant ſicuti edocti fuerant a Dauide: et reliqui ſacerdotes cum buccinis cantoribus iſtis accinebant. Cum autem haec facta eſſent, rex populuſque humi in faciem proſtrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat rex boues ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus eſt boues ſexcentos, et reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis praeſcripto exſequuti ſunt ſacerdotes. His vero rex laetatus cum populo accumbebat, Deo gratias agens. Inſtante vero Azymorum feſto, cum ſacra Paſchalia dicta feciſſent, reliquam deinceps rem diuinam diebus ſeptem peragebant. Populo autem, praeter ea quae ipſi mactauerunt, donauit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero ſeptem millia. itidemque fecerunt et principes: mille namque tauros dederunt eis et pecora mille et quadraginta. Et cum a tempore Solomonis regis non ita actum fuerit feſtum, tunc primum ſplendide et magnifice celebratum eſt. Peractis autem omnibus quae ad feſtum ſpectant, in regionem circumcirca egreſſi eam luſtrauerunt: ac praeterea vrbem omni Deaſtrorum foeditate purgauerunt, quotidiana deinde ſacra iuxta legem rex de ſuo fieri mandauit; atque ſacerdotibus et Leuitis a populo decumas dari fructuumque primitias conſtituit, vt in religione curanda permaneant, Deique miniſterio vnice et aſſidue vacent. Qua re fiebat vt populus quidem omne genus fructuum conferret ſacerdotibus et Leuitis: rex vero, cum cellas et horrea iis recipiendis conſtruxiſſet, inde ſingulis ſacerdotibus diſtribueret et Leuitis, liberiſque eorum et vxoribus. atque ita denuo ad priſtinum numinis cultum reuerterunt. Hiſce eo quem diximus modo conſtitutis, rex bellum intulit Palaeſtinis,

τὰς Παλαιστίνας, καὶ νικήσας κατέχειν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης πόλεως τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλει πᾶσαν αὐτῷ καταστρέψασθαι τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ τὰς φόρους, ὡς ὁ πατὴρ αὐτῷ τὸ πρῶτον ἐπέλει, τούτους ἀποδώσει. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἀπειλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθάρρει δὲ ἐπὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ησαίᾳ, παρ' ὃ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπυνθάνετο. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτου τοῦ βασιλέως.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Σαλμανασάρης κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα Φυλὰς εἰς Μηδίαν κατῴκισας, τὸ Κουθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

Σαλμανασάρης δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς Σῶαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ συμμαχίαν τὴν κατ' αὐτοῦ, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τῆς Ωσήε βασιλείας. ὑπεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως, ἔτεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἐννάτου μὲν ἔτους Ωσήε βασιλεύοντος, ἕβδομον δ' Ἐζεκίου τοῦ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ωσήην ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταστήσας ἐκ ταύτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ Χούθ τόπου τινός, ἔστι γὰρ ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τοῦτ' ἔχων τὄνομα, κατῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν. μετῳκίσαν οὖν αἱ δέκα Φυλαὶ τῶν Ισραηλιτῶν ἐκ τῆς Ιουδαίας μετὰ ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων τεσσαράκοντα ἑπτὰ, ἀφ' οὗ χρόνου τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τήνδε κατέχον τὴν χώραν· ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος Ἰησοῦ ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' οὗ δὲ ἀποστάντες ἀπὸ Ροβοάμου τοῦ Δαυίδου υἱωνοῦ τὴν βασι-

partaque victoria vrbes omnes, quae hostium erant, occupabat, a Gaza ad Gittam vsque. Assyriorum autem rex missis nunciis imperii euersionem ei minatus est, nisi vectigalia, quae pater eius ante pendebat, soluenda curaret. Ezecias vero de minis istis haud magnopere solicitus erat: sed suae erga Deum pietati fidem habebat, vatique Esaiae, cuius beneficio futura omnia certo resciuit. Et de hoc quidem rege haec nobis in praesentia dixisse sufficiat.

CAP. XIV.

Quomodo Salmanasares vi capit Samariam: vtque, decem tribubus in Mediam translatis, Chuthaeorum coloniam in eorum regionem deduxit.

SAlmanasares autem Assyriorum rex, cum ei nunciatum esset quod Israëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miserat, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, ira incensus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oseae septimo. A rege vero non admissus in vrbem, post triennalem obsidionem Samariam expugnat, anno quidem Oseae regis nono, septimo vero Ezeciae Hierosolymorum regis. atque ita Israëlitarum imperium exstinxit et funditus deleuit, populumque omnem in Mediam et Persidem traduxit: in quibus Osean regem viuum cepit. Cumque inde alias gentes transtulisset ex Chutho loco quodam (nam in Perside eiusdem nomenclaturae est fluuius) eas Samariam Israëlitarumque regionem habitatum misit. Itaque ex Iudaea migrauerunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta et septem, ex quo tempore maiores eorum Ægyptum egressi hanc terram occupauere: a principatu vero Iesu post annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta a Roboamo Dauidis nepote, regnum Hieroboamo (sicuti a me ante dictum est) tradi-

λείαν Ιεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὡς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ὄντι διακόσια τεσσαράκοντα, μῆνας ἑπτά, ἡμέρας ἑπτά. καὶ τέλος μὲν τὰς Ισραηλίτας τοιοῦτο κατέλαβε, παραβάντας τοὺς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προὔλεγον ταύτην αὐτοῖς τὴν συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ τοὺς ἀφεστηκυίας πρὸς Ροβόαμον τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ιεροβοάμου τοῦτο δῆλον ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον ἐξημαρτῶν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνου παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἧς ἦν ἄξιος δίκης τοιαύτην ὑπέσχεν.

β'. Ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τῇ τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δὲ ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἱστορεῖ γὰρ ἐπὶ Τύρου βασιλεύοντος αὐτοῖς Ελουλαίου. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Μένανδρος, ὃς τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν, ὅτως ἐδήλωσε. καὶ Ελουλαίῳ πεμπ. "ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα ἕξ. οὗτος, ἀποστάντων Κιτταίων, "ἀναπλεύσας, προσηγάγετο αὐτοὺς πάλιν. ἐπὶ τούτου στεμ- "ψας ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκῃ πολεμῶν "ἅπασαν. ὅς τις σπεισάμενος εἰρήνην μετὰ πάντων διεχώ- "ρησεν ὀπίσω. ἀπέστη τε Τυρίων Σιδὼν καὶ Ακη καὶ ἡ παλαιὰ "Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἳ τῷ τῶν Ασσυρίων "ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. διὸ Τυρίων οὐχ ὑποταγέντων "πάλιν ὁ βατιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ὑπέστρεψε, Φοινίκων συμπλη- "ρωσάντων αὐτῷ ναῦς ἑξήκοντα, καὶ ἐπικώπους ὀκτακοσίους. "αἷς ἐπιπλεύσαντες οἱ Τύριοι ναυσὶ δεκαδύο, τῶν τῶν πο- "ἀντιπάλων διασπάσεισῶν, λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἀν- "δρας εἰς πεντακοσίους. ἐπετάθη δὴ πάντων ἐν Τύρῳ τιμή "διὰ ταῦτα. ἀναζεύξας δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατ- "έστησε φύλακας ἐπὶ τῷ ποταμῷ καὶ τῶν ὑδραγωγίων, οἳ "διακωλύσουσι Τυρίους ἀρύσασθαι. καὶ τοῦτο ἔτεσι πέντε γε- "νόμενον, ἐκαρτέρησαν πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν." καὶ

derunt, anni sunt ducenti et quadraginta, ac praeterea menses septem et septem dies. Et hunc quidem Israëlitae exitum habuere, cum contra leges fecissent, et vatibus non obtemperassent, qui hanc illis calamitatem euenturam praedixerunt, nisi inique agere desisterent. Malorum autem illis initium fuit seditio, qua a Roboamo desciuerunt Dauidis nepote, cum seruum ipsius Hieroboamum regem constituebant: qui in Deum grauiter delinquendo fecit vt illis infestus esset et inimicus, suo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem poenam, quam commeruit, pertulit.

2. Assyriorum autem rex armis inuasit in Syriam omnem et Phoenicen. atque regis huius nomen in Tyriorum archiuis scriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulaeus. Hisce vero testimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit et Tyriorum archiua in linguam Graecam transtulerit, ista memoriae prodidit. "Elulaeus etiam nomine apud Tyrios regnauit annos triginta sex. "Hic Cittaeos, qui ab imperio suo defecerant, classe eo "vectus ad obsequium reduxit. Contra hos misso exercitu Assyriorum rex Phoenicen omnem bello incursauit. qui tamen pace cum omnibus facta rediit retro. "Desciuere etiam a Tyriorum imperio Sidon et Ace et "antiqua Tyrus, multaeque vrbes aliae, quae se Assyriorum regi dediderunt. Cum tamen non ob id se "subiicerent Tyrii, rex eis rursus bellum intulit, postquam a Phoenicibus acceperat naues sexaginta et remiges octingentos. In quas inuecti Tyrii nauibus duodecim, disiectis hostium nauibus homines numero ad "quingentos fecere captiuos. itaque ob haec Tyrii omnes "magno in honore esse coeperunt. Cum autem reuerteretur Assyriorum rex, constituit custodes ad flumina et aquae-ductus, qui Tyrios ab aquae haustu arcerent. Toleratumque id Tyriis per annos quinque, "bibentibus interim ex puteis quos foderant." Et qui-

τὰ μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ κατὰ Σαλμανασάρην τὸν Ασσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστίν.

γ'. Οἱ δὲ μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν Χαθαῖοι ταύτην γὰρ ἐχρῶντο μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς Χαθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι, αὕτη δ' ἐστὶ ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τὸν ἔχων ὄνομα· ἕκαστοι κατὰ ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κομίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τούτους, καθὼς ἦν πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς ὀργὴν καὶ χόλον. λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν, ὑφ' ὃ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν θεραπείαν ἐπινοοῦντες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σωτήριον αὐτοῖς ὄν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ασσυρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλαβεν αἰχμαλώτων τοὺς Ισραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖλαι. πέμψαντος δὲ, τά τε νόμιμα καὶ τὴν περὶ τὸν Θεὸν τοῦτον ὁσίαν διδαχθέντες θρησκεύουσιν αὐτὸν σπουδαίως· καὶ τῷ λοιμῷ παραχρῆμα ἐπαύσαντο. χρῶνται τε τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν ἔθεσι διατελοῦσιν, οἱ κατὰ μὲν τὴν Εβραίων γλῶτταν Χαθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ελλήνων Σαμαρεῖται. οἱ πρὸς μεταβολὴν καὶ συγγένειαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι τοὺς Ιουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ιωσήπου φύντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐχοντες οἰκειότητος· ὅταν δὲ πταίσαντας ἴδωσιν, οὐδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, οὐδ' εἶναι δίκαιον οὐδὲν αὐτοῖς συγγενὲς ἢ γένος, ἀλλὰ μετοίκους ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔξομεν εὐκαιρότερον εἰπεῖν.

dem haec sunt quae in Tyriorum annalibus contra Salmanasaren Assyriorum regem scripta inueniuntur.

3. Caeterum cum Samariam deducti fuissent Cuthaei (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione sic nuncupata fuerint translati; est autem illa in Perside, et fluuius illic ita nominatus) et singuli pro gente quisque sua Deum suum Samariam secum attulissent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt vt Deus maximus illis irasceretur et succenseret. nam pestis ipsos inuasit, a qua cum neci darentur, et nullum malorum leuamen excogitando essent, ex oraculo didicerunt vt Deum maximum colerent, id quod illis salutare esset. Missis igitur ad Assyriorum regem legatis, petierunt vt sacerdotes aliquot, ex iis quos captiuos fecerat cum bello adortus esset Israëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum et ceremoniis et religione in hunc Deum instituti essent, eum certatim colere coeperunt; et mox sedata est pestilentia. atque iisdem etiamnum ritibus vti consueuerunt, vernaculo Hebraeorum idiomate Chuthaei vocati, Graecorum lingua Samaritae. qui mutationis gratia et cognationis, cum res Iudaeis prospere euenire videant, cognatos se eorum appellant, vtpote a Iosepho oriundos, et inde cum eis origine coniunctos; cum vero illos in malis versari conspiciant, tunc se nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam iuris sibi cum illis intercedere aut ex beneuolentia aut ex consanguinitate, sed inquilinos esse ex alia gente prae se ferunt. Caeterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ϛχπβ'. μηνας ϛ'. ἡμέρας ί.

α'. Στρατεία τοῦ Ασσυρίων βασιλέως Σαναχηρίβου εἰς Ιερουσάλημα, καὶ πολιορκία τοῦ βασιλέως Εζεκίου.

β'. Ὡς ἐφθάρη τὸ τῶν Ασσυρίων στράτευμα λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ Ἀναβυλῆς τῶν τέκνων ἐπέθανεν.

γ'. Ὡς τὸν μεταξὺ χρόνον μετὰ εἰρήνης Εζεκίας διαγαγὼν ἐτελεύτησε, διδοχὴν τῆς βασιλείας Μανασσῆν καταλιπών.

δ'. Ὅτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαῖοι καὶ Βαβυλώνιοι βασιλεῖ καὶ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες αὐτόθι πολὺν χρόνον εἰς τὴν αὐτῶ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ὡς τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Νεχαὼ, στρατευσάμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ ποιήσαντα διὰ τῆς Ιουδαίας τὴν ὁδὸν, πολέμῳ ὁ βασιλεὺς Ιωσίας διώκησε· μάχης δὲ γενομένης, τραυματίας ὑπὸ τῶν εἰς Ιερουσάλημα τελευτᾷ, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ιωάζην διάδοχον οἱ Ιεροσολυμῖται βασιλέα.

ϛ'. Ὡς συμβαλὼν ὁ Νεχαὼ τῷ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεῖ κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ ὑποτρέφων εἰς Αἴγυπτον ἦκεν εἰς Ιερουσάλημα, καὶ τὸν μὲν Ιωάζην ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Ιωακεμον διέδωκε βασιλέα τῶν Ιεροσολύμων.

ζ'. Ναβυχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως στρατεία εἰς Συρίαν, καὶ ὡς πᾶσαν αὐτὴν καταστρεψάμενος ἔρχει τῶν ὅρων τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ιωακεμον φίλον ὑπάγεται ἑαυτῷ καὶ σύμμαχον.

η'. Ὡς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν τοῦ Βαβυλωνίου πάλιν Ιωακεμος ἐφίσταται τοῖς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος καὶ πολιορκήσας, τῆς πόλεως παραδόσας αὐτὴν μετὰ χρόνον. τὸν μὲν Ιωακεμον ἀπέστειλεν, Ιωαχιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων αὐθὶς εἰς Συρίαν ὑπεχώρησεν.

θ'. Ὅτι μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ιωακεμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Ιεροσόλυμα, ἀγκρατὴς τοῦ Ιωαχίμου γίνεται, παραλύντος ἑαυτὸν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων.

ι'. Ὅτως σ' ἔλαβε πολλὰς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βασέως ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἐνέτρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τὸν Ιεχονίαν θεῖον Σεδεκίου τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέα καταστήσας.

ια'. Ὡς καὶ τοῦτον ἐπιόντες βάλεσθαι πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, στρατεύσας ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν πολιορκίαν· καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

ιβ'. Ὡς Ναβυχοδονόσορος τελευτήσας διάδοχον κατέλιπε τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅσα συνέβη τοῖς Ιουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

1. EXpeditio a Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, et obsessio regis Ezeciae.
2. Quomodo Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, et rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.
3. Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis interuallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.
4. Quod Chaldaeorum et Babyloniorum reges Manassen bello adorti, et victoria potiti, ipsum captiuum factum Babylonem duxerunt; et, postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.
5. Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset et per Iudaeam iter faceret, ad eum prohibendum ex aduerso occurrit Iosias, ac pugna inita post vulnus acceptum Hierosolyma delatus vitam finiuit; eiusque filium Ioazen regem crearunt Hierosolymitani.
6. Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphraten fluuium praelio congressus, et in Ægyptum reuertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Ioazen in Ægyptum deportauit, eiusque fratrem Ioacimum Hierosolymorum regem constituit.
7. Expeditio in Syriam a Nabuchodonosoro Babyloniorum rege suscepta, et quomodo, cum eam omnem subegisset vsque ad fines Ægyptiorum, Hierosolyma profectus est, et regem Ioacimum secum amicitiam bellique societatem inire coëgit.
8. Quomodo post Babylonii discessum Ioacimus rebus Ægyptiorum rursus studebat; et Nabuchodonosorus ipsum bello aggressus et obsidione premens, vrbe tandem ad deditionem redacta, Ioacimum quidem interfecit, eius vero filium Ioachimum regem constituit: vtque, cum multum pecuniae ex Hierosolymis accepisset, statim Syriam reuersus est.
9. Quod, cum eum poenituerit quod Ioachimum regem feceris, expeditione aduersus Hierosolyma suscepta, Ioachimi potitur, qui semet ei dedidit vna cum matre et amicis.
10. Quomodo Babylonius multos captiuos fecit, et cum donaria e templo extulisset Babylonem reuersus est, Sedecia Iechoniae patruo Hierosolymitanorum rege constituto.
11. Quomodo, audito quod huic ipsi in animo erat societatem et amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis suis Hierosolyma aggressus, vrbem obsidione cinctam expugnat; temploque exusto, Hierosolymitanos et Sedecian Babylonem transtulit.
12. Quomodo Nabuchodonosorus vita defunctus est, relicto filio qui in regnum successit: vtque Assyriorum imperium euersum est a Cyro Persarum rege, et quae Iudaeis sub idem tempus acciderunt a Babyloniis.

ΚΕΦ. α'.

Ως ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά τε Ραψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους πορευθέντος, ἀπέλιπεν Ἐζεκία, ὃν Ησαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἄπρακτος ἐξ Αἰγύπτου ὑποχωρήσας ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἶκον· καὶ οἷα μετ' ὀλίγον αὐτῷ συνέβη.

ΕΖΕΚΙΟΥ τοῦ τῶν δύο Φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος τῆς ἡγεμονίας ἔχοντος, ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μετὰ πολλῆς παρασκευῆς ἐπ' αὐτόν, κατὰ κράτος τε ἁπάσας αἱρεῖ τὰς πόλεις τὰς τῆς Ιούδα Φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν ἐπὶ Ιεροσόλυμα, Φθάνει πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτόν, καὶ ὑπακούσεσθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν τάξῃ, τελέσειν ὑπισχνούμενος. Σεναχήριβος δὲ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν αἴτησιν προσδέχεται. καὶ, ἀργυρίου μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου δὲ τριάκοντα λαβὼν, Φίλος ἀναχωρεῖν ὡμολόγει, πίστεις δὲς τοῖς πρεσβευταῖς ἐνόρκους, ἢ μὴν ἀδικήσας μηδὲν αὐτὸν ἔτι ἀναστρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πεισθεὶς, καὶ πενώσας τοὺς θησαυροὺς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ πολεμίου, καὶ τοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἀγῶνος. ὁ δὲ Ασσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντισεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐν τέλει κατέλιπε, πορθήσοντας τὰ Ιεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, Θαρατὰ καὶ Ανάχαρις ἦν.

β'. Ως δ' ἐλθόντες πρὸ τῶν τειχῶν ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λόγους. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας ἃ πρέσεισι· τρεῖς δὲ τοὺς ἀναγκαιοτάτους Φίλους ἑαυτῷ ἐξέπεμψε, τὸν τῆς βασιλείας

CAP. I.

Quomodo in Ezecian expeditionem fecit Senacheribus, et quae Rapſaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus eſt Ezeciae, cui animum confirmabat Eſaias vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hieroſolyma reuerſus, deprehenſoque quod ſuae deletae erant copiae, domum rediit: et quae non multo poſt ei acciderunt.

CVM Ezecias duarum tribuum rex annum iam decimum quartum in imperio ageret, Aſſyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omneſque tribus Iudae et Beniamitidis vrbes munitas vi capit. Cum autem in eo eſſet vt copias Hieroſolymis admoueret, praeuenit eum miſſa legatione Ezecias, ſe imperata facturum et quicquid tributi ab illo ſibi imponeretur ſoluturum pollicens. Senacheribus vero auditis legatis ſtatuit bello deſiſtere, atque regis poſtulationi concedit; et promiſit, ſi argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum ſe abiturum, fide legatis iureiurando data, pro certo fore vt ea lege retro cederet, nullo maleficio commiſſo. Ezecias autem, fide iſtis habita exhauſtiſque theſauris, pecunias exactas mittit, exiſtimans ſe liberatum iri ab hoſte omnique de regno dimicatione. Caeterum Aſſyrius, iſtis acceptis, nihil eorum quae fuerat pollicitus curauit: ſed ipſe quidem cum copiis profectus eſt contra Ægyptios et Æthiopas, Rapſacen vero imperatorem cum magno exercitu et aliis duobus ad Hieroſolyma vaſtanda reliquit, horum autem nomina erant Tharata et Anacharis.

2. Vt vero eo peruenerunt et ante moenia caſtra metati ſunt, per nuncium ab Ezecia poſtularunt vt cum eis colloqueretur. At ille quidem prae metu ad eos non egreditur; tres vero ex amicis ſumma neceſſitudine ſibi coniunctis miſit, regni procuratorem nomine Eliacimum,

ἐπίτροπον Ελιάκιμον ὄνομα, καὶ Σοβναῖον, καὶ Ἰωάχου τὸν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. ἧτοι μὲν οὖν προσελθόντες ἅπαντες τῶν ἡγεμόνων τῆς στρατιᾶς τῶν Ασσυρίων ἔστησαν. θεασάμενος δ' αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, ἐκέλευσεν ἀπελθόντας Ἐζεκία λέγειν· "ὅτι βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος τυ-
"θάνεται αὐτῦ, τίνι θαῤῥῶν καὶ πεποιθὼς φεύγει διστό-
"την αὐτῦ, καὶ ἀμυνεῖσθαι μὴ θέλει, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ
"δέχεται τῇ πόλει; ἢ διὰ τὰς Αἰγυπτίας τὴν ἑαυτῦ στρα-
"τιὰν ἐλπίζων ὑπ' ἐκείνων αὐτῶν καταγωνίσασθαι; εἰ δὲ
"τοῦτο προσδοκᾷ, δηλοῦτε αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι καὶ ὅμοιος ἀν-
"θρώπῳ, ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος τεθλασμένῳ, πρὸς τὸ
"καταπεσεῖν ἔτι καὶ τὴν χεῖρα διαπαρεὶς ἤσθετο τῆς βλά-
"βης. εἰδέναι δ' ὅτι καὶ βελήσει θεοῦ τὴν ἐπ' αὐτὸν στρατείαν
"πεποίηται, ὃς αὐτῷ καταῤῥύψασθαι καὶ τὴν τῶν Ισραηλι-
"τῶν βασιλείαν δέδωκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰς ἀρχο-
"μένας ὑπ' αὐτοῦ διαφθείρῃ." ταῦτα δὲ τὸν Ραψάκην Ἑβραΐ-
δι λέγοντα, τῆς γὰρ γλώττης εἶχε ἐμπειρίας, ὁ Ελιάκιμος, φοβούμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπακοῦσαν εἰς ταραχὴν ἐμπέσῃ, Συριστὶ φράζειν ἠξίου. συνεὶς δ' ὁ στρατηγὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ δέος, μείζονι καὶ διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίνατο αὐτῷ Ἑβραΐδι λέγων, "ὅπως ἀκούσαντες
"τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα πάντες τὸ συμφέρον ἕλωνται
"παραδόντες αὐτοὺς ἡμῖν. δῆλον γὰρ ὡς τὸν λαὸν ὑμεῖς τε καὶ
"ὁ βασιλεὺς ἐλπίσι παραπερόμενοι ματαίαις, ἀντέχειν πει-
"σθητε. εἰ δὲ θαῤῥεῖτε, καὶ τὴν δύναμιν ἡμῶν ἀπιστεῖσθαι νο-
"μίζετε, δισχιλίους ἐκ τῆς ἐμοὶ παρούσης ἵππου εἰς ἑτοιμασίαν
"ὑμῖν παρέχειν ἕτοιμός εἰμι· οἷς ἐσαρίθμως ἐπιβάτας δόν-
"τες, ἐμφανίσατε τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ' ἐκ ἂν ὅς γε μὴ
"ἔχετε, τούτους δώητε. τί τοιγαροῦν βραδύνετε παραδιδό-
"ναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κρείττοσι, καὶ λῃψομένους ὑμᾶς καὶ
"μὴ θέλοντας; καί τοι τὸ μὲν ἑκούσιον τῆς παραδόσεως
"ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ δὲ ἀκούσιον πολεμουμένους ἐπικίνδυνον,
"καὶ συμφορῶν αἴτιον φαίνεται.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσαντες ὅ, τε δῆμος καὶ οἱ περίβολοι τῦ

et Sobnaeum, et Ioachum a commentariis. Hi vero cum prodiissent, ante duces exercitus Assyriorum constiterunt. Rapsaces autem imperator eos conspicatus, iussit vt abirent, et regi dicerent: "quod magnus rex Senacheribus "eum scisciatur, cui confidens quaue spe fretus a do-"mino suo refugiat, ipsique nolit esse dicto audiens, "eiusque exercitum in vrbem recipere? An propter Ægy-"ptios animos sumit, sperans fore vt ab illis ipsis de-"belletur exercitus regis? Quod si hoc exspectat, faci-"tote sciat, quod dubio procul desipit, similisque est "homini, qui confractae arundini innixus, cum cecide-"rit ac praeterea manum transfixam habuerit, se male ac-"ceptum esse sensit. Scire autem oportere quod volun-"tate Dei in eum expeditionem fecerit, qui Israëlitarum "etiam regnum euertendi dedit ipsi potestatem, vt eo-"dem modo populum ei subditum perditum iret." Haec autem Rapsace Hebraïce dicente (nam istius linguae peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit vt Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexisset quid ille suspicaretur, vtque ea de re metueret, voce magis sublata vtens et acuta Hebraïce Eliacimo respondit, dicens, "vt cum auditione "accepissent regis mandata, omnes quod sua maxime in-"terfit eligant, et sese nobismet tradant. nam manifestum "est, quod vos simul et rex populum vana spe lactatis "et ad resistendum adducitis. Quod si quid audetis, no-"strasque copias posse repellere existimatis, equorum duo "millia, ex iis qui mihi adsunt, vobis in vsum praesen-"tem tradere paratus sum, totidem suppeditando sessores "vires vestras ostendite. sed non est vt vos eorum, quos "non habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctamini "vosmet dedere validioribus, vosque vel inuitos captu-"ris? equidem sponte facta deditio vobis tuta est, at vi "ac necessitate extorta debellatis res periculosa videtur et "calamitatum causa.

3. Cum imperatorem ista loquentem audissent tam legati quam populus, Ezeciae ea retulerunt. ille vero,

στρατηγῶ τῶν Ασσυρίων λέγοντος, ἀπήγγειλαν Ἐζεκία. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα τὴν βασιλικὴν ἀποδὺς ἐσθῆτα, ἀμφιασάμενος δὲ σάκκους, καὶ χῆμα ταπεινὸν ἀναλαβών, τῷ πατρίῳ νόμῳ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ βοηθῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἢ τὴν θέλει. πεμψας δὲ καὶ τῶν φίλων τινὰς καὶ τῶν ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιησάμενον θυσίαν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας παρακαλεῖν αὐτὸν, νεμεσῆσαι μὲν ταῖς τῶν πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι δὲ τὸν αὐτοῦ λαόν. ὁ δὲ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρηματίσαντος αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, παρεθάρρυνε τὸν βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους, προλέγων ἀμαχητὶ τοὺς πολεμίους ἡττηθέντας ἀναχωρήσειν ἀχρείους, καὶ οὐχὶ μεθ' οἵας νῦν εἰσι θράσους· τὸν γὰρ Θεὸν πρόνοιαν ὅπως διαφθαρῶσι. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα τὸν τῶν Ασσυρίων Σεναχήριβον, διαμαρτόντα τῶν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον πραγμάτων, καὶ παρερχόμενον εἰς τὴν οἰκείαν, ἀπολεῖσθαι διδήρῳ πρᾶξειν.

δ'. Ετυχε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῷ Ἐζεκία ὁ Ασσύριος ἐπιστολὰς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲν αὐτὸν ἔλεγεν, ὑπολαμβάνοντα τὴν ὑπ' αὐτῷ διαφεύξεσθαι δηλαδὴ, ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα κεχειρωμένων. ἠπείλει δὲ παντελεθρίᾳ διαφθείρειν αὐτὸν παραλαβών, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτῷ δέξηται τὴν στρατιὰν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνὰς, καταφρονεῖ διὰ τὴν ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν· τὰς δὲ ἐπιστολὰς πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔσω κατέθετο. πάλιν δὲ τῷ Θεῷ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ποιησαμένου περὶ τῆς πόλεως, καὶ τῆς ἁπάντων σωτηρίας, Ησαΐας ὁ προφήτης ἐπήκοον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ τοῦ Ασσυρίου, τῷ δὲ μέλλοντι πάντων αὐτὸν εἶναι ἀδεῶς τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων, γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τῶν ἰδίων ἐπιμελήσεσθαι κτημάτων ἀδεῶς φοβούμενος. ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ διελθόντος, καὶ ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, διαμαρτὼν τῆς ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἐπιβουλῆς, ἀπράκτος ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῷ χρό-

mutata veſte regali, et centone indutus, humiliſque et demiſſi ſpeciem prae ſe ferens, patrio more in faciem procidens Deo ſupplicabat, orabatque vt ei nullam aliam ſalutis ſpem habenti opem ferret et auxilium. Porro, miſſis ad Eſaian vatem amicis aliquot et ſacerdotibus, rogabat vt Deum precaretur, factiſque ſacrificiis pro ſalute omnium eum obſecraret, vt iis quidem quae futura ſperant hoſtes indignaretur, ſui vero populi ſortem miſeraretur. Vates autem, cum haec rite feciſſet, ex Dei oraculo regi eiuſque amicis animum et audaciam addebat, praedicens fore vt hoſtes ſine praelio victi diſcederent cum ignominia, poſitaque ea qua nunc ſe oſtentant ferocia: Deo etenim curae eſſe vt ad interitum veniant. Inſuper praedicebat, ipſum quoque Aſſyriorum regem Senacheribum, cum ei male ceſſerint quae contra Ægyptum molitus eſt, patriamque repetiuerit, ferro peremptum iri.

4. Eodem tempore et Aſſyrius forte literas dederat ad Ezecian; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit ſe poſſe ſeruitutem effugere ab ipſo intentatam, qui multas magnasque gentes ſubegerat. atque eum captum cum ſuis omnibus exitio daturum eſſe minabatur, niſi portis patefactis ipſius exercitum in Hieroſolyma ſponte recipiat. Hiſce lectis bono animo erat Ezecias, propter eam quam in Deo collocauerat fiduciam; literaſque complicatas in templo repoſuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, vt vrbem reſpiceret omniumque ſalutem, tum Eſaias vates eius exauditam eſſe ſupplicationem dicebat, atque ea tempeſtate non obſidendos eſſe ab Aſſyrio, foreque vt in poſterum ſecuri ſint ab omnibus quae ab illo fierent, vtque pace agros colant, et abſque omni metu rerum ſuarum curam agant. Breui autem poſt tempore Aſſyriorum rex, cum ei male ceſſiſſent inſidiae in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de cauſa. Longum tempus ab ipſo in oppugnatione Peluſii abſumptum eſt: cumque iam aggeres, quos ad

νος ἐτρίβετο πρὸς τὴν Πηλουσίου πολιορκίαν, καὶ τῶν χωμάτων ἤδη μετεώρων ὄντων ἃ πρὸς τοῖς τείχεσι ἤγειρε, καὶ ἔτι ὕπω μέλλοντος προσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκούει τὸν τῶν Αἰθιόπων βασιλέα Θαρσικὴν, πολλὴν ἄγοντα δύναμιν, ἐπὶ συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥκειν, διεγνωκότα ποιήσασθαι τὴν πόλεμον διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἐμβαλεῖν. ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον περὶ τούτου τοῦ Σεναχηρίβου καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς ἔτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων, ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου, ἔλθοι· πολιορκῶν δὲ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ἦν ἐκεῖνος ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων τῷ Θεῷ, ᾧ γενόμενος ὑπήκοος ὁ Θεὸς πληγὴν ἐνεκέντει τῷ Ἀραβι. πλανᾶται γὰρ κἀν τούτῳ Ἡρόδοτος, οὐκ Ἀσσυρίων λέγων τὸν βασιλέα ἀλλ' Ἀράβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τῶν Ἀσσυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα τόξα τὸν βασιλέα τὴν στρατιὰν ἀπάγειν ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου. καὶ Ἡρόδοτος μὲν ἔτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ καὶ Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τοῦ βασιλέως τοῦ Σεναχηρίβου, καὶ ὅτι τῶν Ἀσσυρίων ἦρχε, καὶ ὅτι πύσῃ ἐπεστρατεύσατο τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, λέγων ἔτως. * * * * *

ε'. Ὑποστρέψας δ' ὁ Σεναχήριβος ἀπὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατέλαβεν ἐκεῖ τὴν ὑπὸ τῷ στρατηγῷ Ραψάκῃ δύναμιν [διὰ λοιμοῦ κινδυνεύουσαν.] τοῦ [γὰρ] Θεοῦ λοιμικὴν ἐνσκήψαντος αὐτοῦ τῷ στρατῷ νόσον, κατὰ τὴν πρώτην τῆς πολιορκίας νύκτα διαφθείρονται μυριάδες ὀκτὼ καὶ δέκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀγωνίαν καταστὰς, καὶ δείσας περὶ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰς τὴν Νίνον προσαγορευθεῖσαν. καὶ διατρίψας ἐν ταύτῃ ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων Ἀδραμελέχου

moenia excitarat, satis alti viderentur, atque in eo fere esset vt ea aggrederetur, audiuit Æthiopum regem Tharsicen, magnum adducentem exercitum, vt suppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto vt per solitudinem viam faceret, et statim in Assyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hisce rex Senacheribus, priusquam rem confecerat, vt ante dixi, discessit, Pelusio relicto. De hoc ipso Senacheribo etiam Herodotus in secundo eius Historiarum libro testatur, quod rex iste contra Ægyptiorum regem, qui et Vulcani sacerdos erat, venerit: cumque Pelusium obsideret, huiusmodi de causa obsidionem soluerit. Ægyptiorum sacerdos Deum supplex orabat: atque is, precibus eius exauditis, grauem Arabi plagam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Assyriorum regem fuisse, sed Arabum. Nam murium multitudinem, inquit, vna nocte arcus et reliqua Assyriorum arma comedisse. qua re fiebat, vt rex, quod arma non haberet, exercitum a Pelusio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin et Berosus Chaldaïcarum rerum scriptor regis Senacheribi meminit, et quod apud Assyrios regnauerit, quodque Asiae omni et Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

5. Porro Senacheribus, cum a bello Ægyptiaco Hierosolyma reuertisset, copias sub imperatore Rapsace relictas illic offendit [in periculo ex peste.] morbo [enim] pestilenti in illius exercitum a Deo immisso, prima nocte qua vrbem obsidebant centum et octoginta quinque hominum millia intereunt, cum ducibus et centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum grauemque animi dolorem coniectus, et de toto exercitu solicitus, cum copiis quae supererant fugiens regnum suum repetit, vrbemque quae Nini appellatur. Vbi postquam breui tempore consedisset, insidiis maiorum natu filiorum Adra-

καὶ Σαρασάρη, τελευτᾷ τὸν βίον, καὶ ἀπηρθη τῷ ἰδίῳ υἱῷ Ἀράσκῃ λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν Φυγαδευθέντες ἐπὶ τῷ Φόνῳ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπῆραν· ὁ δὲ δέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σεναχηρίβου Ἀσσαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τῆς Ἀσσυρίων ἀρχαιρεσίας τῆς ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας τέλος τοιοῦτο συνέβη γενέσθαι.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς ἀρρωστήσαντι τῷ Ἐζεκίᾳ, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. δι' ἀναποδισμοῦ τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμήσεις γενομένης.

Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς, παραδόξως ἀπαλλαγεὶς τῶν Φόβων, χαριστηρίους σὺν πάντι τῷ λαῷ θυσίας ἐπετέλεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειράσης, τοὺς δὲ Φόβῳ τῆς ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, ἢ τῆς συμμαχίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ Φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν Θεὸν, μετ' ὀλίγον νόσῳ χαλεπῇ περιπεσὼν, ἀπέγνωσται μὲν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, χρησὸν δὲ περὶ αὐτῷ ἤδη προσδοκᾶν, καὶ οἱ Φίλοι. τῇ δὲ νόσῳ προσετίθετο καὶ ἀθυμία δεινὴ ὑπὲρ τῆς βασιλέως αὐτοῦ τὴν ἀπαιδίαν λογιζομένη, καὶ ὅτι μέλλω τελευτᾶν ἔρημον καταλιπὼν τὸν οἶκον καὶ τὴν ἀρχὴν γνησίας διαδοχῆς. κάμνων οὖν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐννοίας μᾶλλον καὶ ὀδυρόμενος ἱκέτευε τὸν Θεὸν αὐτῷ ζωῆς ὀλίγον προσεπιδοῦναι μέχρι τέκνων γονῆς, καὶ μὴ πρότερον ἢ πατὴρ γένηται τὴν ψυχὴν αὐτὸν ἐᾶσαι καταλιπεῖν. ἐλεήσας δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ τῆς αἰτήσεως ἀποδεξάμενος, ὅτι μὴ διὰ τὸ μέλλειν στέρεσθαι τῶν ἐκ τῆς βασιλείας ἀγαθῶν ὠδύρετο τὴν ὑποκειθεῖσαν τελευτὴν, ἔτι χρόνον ζωῆς αὐτῷ δεηθείη παραχεῖν, ἀλλὰ τῶ παῖδας αὐτῷ γενέσθαι τοὺς ὑποδεξομένους τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνην, πέμψας Ἡσαΐαν τὸν προφήτην, ἐκέλευσε εἰπεῖν αὐτῷ, ὅτι διαφεύξεται τὴν νόσον μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ βιώσεται μετ' αὐτὴν ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ παῖδες αὐτῷ

melechi et Sarasari vitam finiuit, et in templo ipsius Arasca dicto peremptus erat. Et illi quidem, a ciuibus in exsilium pulsi ob patris caedem, in Armeniam se contulerunt: in regnum vero Senacheribi succedit Assarachoddas. Atque Assyriorum quidem in Hierosolymitanos expeditio huiusmodi exitum habuit.

CAP. II.

Quomodo, aegrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogauit ad annos XV. *umbra per decem gradus regressa.*

EZecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo sacra facit cum vniuerso populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in causa fuerit vt hostes partim a peste absumerentur, partim similis interitus metu ab Hierosolymis discederent, quam auxilium a Deo suppeditatum. At cum omne studium curamque circa res diuinas adhibuisset, non multo post in morbum incidit difficilem, adeo vt de illo quidem medici plane desperarint, ipse vero nihil bonae spei de se habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat grauis animi angor ex ipso rege profectus, dum secum reputaret, quod liberis careret, vitaque decessurus esset, domo sine suo haerede relicta, et regno absque legitimo successore. Moerore itaque ex hac potissimum cogitatione laborans, vicemque suam dolens, Deo supplicabat, vt sibi ad vitam aliquantulum adiiceret, donec sobolem procrearet; nec sineret vt antequam pater factus esset animam exhalaret. Deus autem, sortis ipsius misertus eiusque petitioni concedens, quod mortem animo praeceptam non defleret, quia regni bonis exuendus esset, adeoque rogaret vt daretur vitae vsura, sed vt liberos susciperet sibi in regnum successuros, misso Esaia vate, iussit vt ei nunciaret, post triduum e morbo euasurum esse, foreque vt postquam reualuerit annos quindecim viuat, liberosque procreet. Haec cum vates ex Dei mandato dixisset, rex, quod

γενήσονται. ταῦτα τῷ προφήτῃ φήσαντος κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς νόσου, καὶ τὸ παράδοξον τῶν ἀπηγγελμένων ἀπίστων, σημεῖόν τι καὶ τεράστιον αἰτῆσαι τὸν Ησαΐαν, ἵνα αὐτῷ πιστεύσῃ λέγοντι ταῦτα, ἅπερ παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὰ γὰρ παράλογα καὶ μείζω τῆς ἐλπίδος τοῖς ὁμοίοις πίστεται πράγμασιν. ἐρωτήσαντος δ' αὐτὸν, τί βέλεται σημεῖον γενέσθαι· τὸν ἥλιον ἠξίωσεν, ἐπειδὴ ἐπὶ δέκα βαθμοὺς ἀποκλίνας ἤδη πεποίηκεν ἐν τῇ σκιᾷ, ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀναστρέψαι τόπον ποιήσας, ἀφ' οὗ πάλαι τεραχθῆν. τοῦ δὲ προφήτου τὸν Θεὸν παρακαλέσαντος, ὥστε τὸ σημεῖον τοῦτ' ἐπιδεῖξαι τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν ὅπερ ἤθελεν, ἀνθρώπους λυθείσης τῆς νόσου, ἄνεσιν εἰς τὸ ἱερὸν· καὶ τῷ Θεῷ προσκυνήσας, εὐχὰς ἐποιήσατο.

β'. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, συνέβη τὴν τῶν Ασσυρίων ἀρχὴν ὑπὸ Μήδων καταλυθῆναι. δηλώσω δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, Βαλάδας ὄνομα, πυθόμενος πρὸς τὸν Ἐζεκίαν πρέσβεις δῶρα κομίσαντας, σύμμαχόν τε αὐτὸν εἶναι παρεκάλει καὶ Φίλον. ὁ δὲ τοὺς πρεσβευτὰς φίλως ἀποδεξάμενος καὶ ἑστιασάμενος, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐπιδείξας αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν ὅπλων παρασκευὴν, καὶ τὴν ἄλλην πολυτέλειαν ὅσην ἐν λίθοις εἶχε καὶ χρυσῷ, δῶρά τε δοὺς κομίζεται τῷ Βαλάδᾳ, πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσεν. Ησαΐᾳ δὲ τῷ προφήτῃ πρὸς αὐτὸν ἀφικομένῳ, καὶ πυθανομένῳ πόθεν εἶεν οἱ παρόντες, ἐκ Βαβυλῶνος ἔλεγε παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν αὐτούς· ἐπιδεῖξαι δὲ πάντ' αὐτοῖς, ὅσων ἰδόντες τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν, ἐκ τούτου σοχαζόμενοι, σημαίνειν ἔχωσι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης ὑποτυχών, ἴσθι, φησὶ, ὡς μετ' ὀλίγον χρόνου εἰς Βαβυλῶνά σου τοῦτον μετατεθησόμενον τὸν πλοῦτον, καὶ τοὺς ἐκγόνους, εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσαντας τὸ ἄρρεν εἶναι, τῷ Βαβυλωνίῳ δουλεύσοντας βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγειν τὸν Θεόν. ὁ δ' Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς ἠκουσμένοις, ἔφη μὲν ἐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύτας συμφορὰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ περιπεσεῖν. ἐπεὶ δ' ἐκ εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ἤυχετο μέχρις τῆς αὐτοῦ ζωῆς εὐ-

morbus adeo ingraueſceret, et res tam inopinata fuerit promiſſa, diffidens dictis, poſtulat ab Eſaia vt ſignum aliquod et prodigium ederet, vt fidem ipſi haberet iſta dicenti, quod a Deo venerit. nam quae praeter opinionem et ſpe maiora ſunt, iſtiuſmodi factis fidem impetrant. Is autem a vate interrogatus, quodnam vellet fieri ſignum; ſolem petiit, quoniam in deſcenſu vmbram ad decimum gradum in aedibus iam proiici fecerat, poſtquam in eundem locum redire feciſſet, eam iterum exhiberet. Cumque vates Deum precibus interpellaſſet, vt regi hoc ſignum daret; viſo quod tantopere volebat, ex morbo ſtatim conualuit et in templum adſcendit: cumque Deum adoraſſet, gratias ei ſolennes egit.

2. Sub id tempus Aſſyriorum imperium a Medis euerſum iri contigit. alius vero de iſtis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, miſſis ad Ezecian legatis cum muneribus, illum obſecrauit vt ſecum amicitiae et ſocietatis foedus iniret. At ille eum legatos comiter excepiſſet et epulis adhibuiſſet, theſaurosque illis oſtendiſſet et armorum apparatum, aliamque ipſius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, inſuper et munera illis dediſſet Baladae deferenda, ad ipſum eos remiſit. Tum vero Eſaias vates illum adiit, quaeſiuitque vnde eſſent qui aderant: cui reſpondit, illos e Babylone veniſſe a rege, ſeque illis vniuerſa monſtraſſe, vt diuitias copiaſque eius intuiti, facta inde coniectura, regi de ſe magna renunciare poſſent. Vates vero ſubiiciens inquit, ſcito non longe abhinc fore tempus, cum iſtae diuitiae Babylonem transferentur, filiique a te orti ſpadones fient, et virilitate ſua amiſſa regi Babylonio ſeruient. haec enim praedicere Deum. Ezecias autem, ex iis quae dicta erant dolore affectus, dicebat, ſe quidem nolle gentem ſuam in iſtas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non poteſt vt mutetur quod a Deo ſemel fuerit decretum, orabat, vt ſaltem dum

νην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωσσός. ὧν δ' ἕτος ὁ προφήτης ὁμολογούμενος θεῖος καὶ θαυμάσιος τὴν ἀλήθειαν, πεποιθὼς τῷ μηδὲν αὐτὸν ψευδῆ εἰπεῖν, ἅπαντ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ἐκ τῶν τέλους γνωριζόμενα τοῖς αὖθις ἀνθρώποις. καὶ οὐχ ἕτος μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δὲ δέκα τὸν ἀριθμὸν τὸ αὐτὸ ἐποίησαν· καὶ πᾶν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γίνεται παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἕκαστα.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μετὰ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτῷ, ἣν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

Ἐπιβιοὺς δὲ ὃν προειρήκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας καὶ πάντα τοῦτον ἐν εἰρήνῃ διάγων, τελευτᾷ· πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς διανύσας, εἴκοσι δὲ βασιλείας καὶ ἐννέα. διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς τὸ γένος πολίτιδος γεγονώς, ἀπέρρηξε μὲν αὐτὸν τῶν τοῦ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἐπιδεξάμενος εἰς τὸ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπών, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν παρανομίας, αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο· μιαίνει δὲ καὶ τὸν ναὸν ἐτόλμησε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς τοὺς θεοὺς καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας ὡμῶς τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἐφείσατο φεύδων· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, ὥστε αἵματι ῥεῖσθαι τὰ Ἱεροσόλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς, πέμπει προφήτας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πρὸς τὸ πλῆθος, δι' ὧν αὐτοῖς ἠπείλησε τὰς αὐτὰς συμφοράς, αἷς συνέβη περιπεσεῖν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἰσραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, καὶ ἐπ

ipſe viueret pace res florerent. Beroſus autem Baladae meminit Babyloniorum regis. Caeterum hic vates, cum ex confeſſo eſſet Dei ſpiritu afflatus, et mire ad veritatem loqueretur, certus ſe nihil prorſus falſi dixiſſe, quaecunque vaticinatus eſt ſcriptis mandata reliquit poſteris ex euentu diiudicanda. Neque ſolus hic vates, ſed et alii numero duodecim idem fecerunt: et quicquid boni maliue nobis contigit, non ſecus ac illi praedixerant id ipſum euenit. Verum poſthac de his quidem ſigillatim ſermonem faciemus.

CAP. III.

Quomodo poſt Execiam regnauit Manaſſes: vtque, cum in captiuitate eſſet, ad Deum reuerſus eſt, et in regnum ſuum eſt reſtitutus, quod Amoſo reliquit.

EZecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, ſuperuixiſſet, atque tamdiu vitam pace egiſſet, morti occumbit; anno vitae quarto et quinquageſimo exacto, regni vero nono et vigeſimo. At Manaſſes filius eius, qui in regnum ſucceſſit, ex matre Achiba ciue Hieroſolymitana natus, a patris quidem ſtudiis diſceſſit, et contrarium vitae inſtitutum ſequutus eſt, dum omne genus nequitiam prae ſe tulit, et nihil impii intentatum reliquit; ſed Iſraëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, auſus eſt etiam templum ſordibus polluere, ſimul et vrbem omnemque regionem. Exorſus enim a Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebraeis, iuſtos caedibus graſſabatur, adeo vt ne vatibus quidem pepercerit: nam et horum aliquos quotidie interfecit, vt ſanguine Hieroſolyma paſſim manarint. Deus itaque, ob iſta illis iratus, ad regem et ad populum vates mittit, per quos eaſdem illis minatus eſt calamitates, in quas contigit vt fratres eorum Iſraëlitae inciderent ob ſuas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrari poterant

ἠδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πειραθῆναι κακοῦ. τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ παρὰ τῶν προφητῶν.

Β'. Ὡς γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς ἐκίνει, παρὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως ὃς, στρατιὰν πέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, τήν τε χώραν ἐλεηλάτησε, καὶ τὸν βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ ληφθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς ἣν εἰρύλετο τιμωρίαν εἶχεν ὑποχείριον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε συνεὶς ἐν οἷοις κακοῖς ἐστι, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδέετο τοῦ Θεοῦ παραψῆσαι αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τὸν πολέμιον. χαρίζεται δὲ τοῦτο τῆς ἱκεσίας ἐπακούσας ὁ Θεὸς αὐτῷ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασώζεται. γενόμενος δ' εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τῶν μὲν προτέρων ἁμαρτημάτων περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν μνήμην ἐστύδαζεν, εἰ δυνατὸν αὐτῷ γένοιτο, τῆς ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν μεταβεβλεύειν ὥρμησε, καὶ πάσῃ χρῆσθαι περὶ αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τὸν ναὸν ἥγνισε, καὶ τὴν πόλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἦν τῷ χάριν τε τῆς σωτηρίας ἀτίνων τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν εὐμενῆ πρὸς ὅλον τὸν βίον. τὰ δὲ αὐτὰ πράττειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὼς οἷα παρὰ μικρὸν ἐχρήσατο συμφορᾷ, διὰ τὴν ἐναντίαν τελετείαν. ἐπισκευάσας δὲ καὶ τὸν βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπετέλει καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διεκπεσάμενος δὲ τὰ περὶ τὴν θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἀσφαλείας προενόησεν· ὥστε τὰ παλαιὰ τείχη μετὰ πολλῆς ἐπισκευάσας σπουδῆς, καὶ ἕτερον αὐτοῖς ἐπιβαλεῖν, ἀναστήσαί τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε πρὸ τῆς πόλεως φρούρια τοῖς τ' ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιῆσαι. ἀμέλει δὲ τῇ πρὸς ταῦτα μεταβολῇ χρησάμενος, ἔτω τὸν μεταξὺ διῆγε βίον, ὡς μακαρίσιος εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ λογιζόμενος, ἀφ' ὃ τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα ἑπτὰ, κατέστρεψε τὸν βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτῷ παραδε-

vt nihil mali experirentur; re ipsa vero compererunt, vera esse quae praedixerant.

2. Cum enim in iisdem perseuerarent moribus, bellum illis moueri Deus fecit a Babyloniorum et Chaldaeorum rege: qui, misso in Iudaeam exercitu, et regionem depopulatus est, et Manassen regem, dolo captum et ad ipsum adductum, ad quodcunque voluit supplicium sibi obnoxium habuit. Caeterum Manasses, cum tum demum intellexisset quibus in malis versabatur, atque omnia sibimet accepta deberi cogitasset, Deum orabat obsecrabatque, vt hostem ad humanitatem in eum flecteret et misericordiam. Deus autem, exaudita supplicatione, votis eius annuit. atque ita Manasses, a rege Babyloniorum dimissus, in regnum suum restituitur. Cumque Hierosolyma venisset, id modis omnibus agebat, vt vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum iam poenitere coepit, ex animo eiiceret, quoad eius fieri potuit, omnique erga eum religione semet obligaret. Templum etiam consecrauit, et vrbem lustrauit; et de caetero totus in eo erat vt gratias Deo pro salute ab eo impetrata referret, eumque sibi quamdiu viueret propitium teneret. Quin et populum eadem facere docuit, vt qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitae institutum. Instaurato etiam altari sacra legitima faciebat ex praescripto Moysis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curasset, Hierosolymorum securitati prospexit: adeo vt murum antiquum refecerit, alterumque ei adstruxerit, ac praeterea turres altissimas excitarit; et arces suburbanas, quo magis ad praesidium essent comparatae, tum aliis rebus tum omne genus commeatu necessario instruxit. Atqui vero in istis mutatus in melius, ita reliquum vitae agit, vt beatissimus dignusque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo coepit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixisset annos septem et sexaginta e vita migrauit, annis quinque et quinquaginta in regno exactis. Atque ipse quidem suis in hor-

σους· ἡ βασιλεία δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆ περιέχεται Αμωσ. μητρὸς Ειαλσέμης μὲν ὄνομα τετυχηκότα, ἐκ δὲ πόλεως Ιαβάτης ὑπαρχούσης.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ἀντὶ Μανασσῆ ἐβασίλευσεν Αμωσος, καὶ μετ' Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβής. περί τε Ολδᾶς προφήτιδος.

Οὗτος μιμησάμενος τὰ τῆ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκεῖνος ἐτόλμησεν, ἐπιβλευθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων οἰκετῶν ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς οἰκίας τῆς αὐτῆ. βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν δύο. μετῆλθε δ' αὐτὸ τὸ πλῆθος τὰς φονεῖς καὶ τῶ πατρὶ συνθάπτουσι τὸν Αμωσιν, τὴν δὲ βασιλείαν τῶ παιδὶ αὐτῆ Ιωσία παραδίδωσι, κατάστεν τὴν ἡλικίαν ὄντι· ὢ μήτης ἐκ πόλεως μὲν ἦν Βοσκὼθ, Ιεδὴ δὲ τὄνομα. τὴν δὲ φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονὼς, τῶν Δαυῖδ τῆ βασιλέως ἐπιτηδευμάτων καὶ σκοπῶ καὶ κανόνι περὶ τῆς ὅλης τῆ βίω ἐπιτηδεύσεως κεχρημένος· γενόμενος δὲ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν γὰρ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῆνει, τῆς περὶ τῶν εἰδώλων δόξης ὡς οὐχὶ θεῶν ὄντων ἀποστάντας, σέβειν τὸν πάτριον θεόν· τάτε τῶν προγόνων ἐπισκοπῶν ἔργα, τὰ μὲν ἁμαρτηθέντα διώρθου συνετῶς, ὡς ἂν πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὕρισκεν εὖ γεγονότα καὶ κατὰ χώραν ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφία καὶ εὐνοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος, καὶ τῆ τῶν πρεσβυτέρων πειθόμενος συμβουλίᾳ καὶ παραδόσει. τοῖς γὰρ νόμοις καταλιθῶν, ἔτω περὶ τὴν τάξιν τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας εὐοδεῖν τε συνέβαινε, διὰ τὸ τὴν τούτων παρανομίαν μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι, περιῶν γὰρ ἐβασιλεύς καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τάτε ἄλση τὰ τοῖς ξενικοῖς ἀνειμένα θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τὰς βωμὰς αὐτῶν

tis ſepultus eſt: regnum vero ad filium eius Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex vrbe vero Iabata oriunda.

CAP. IV.

Vt loco Manaſſis regnauit Amoſus, et poſt Amoſum Ioſias, vir iuſtus piuſque, et de Olda vate.

HIC patris ſcelera, quae prima iuuentute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in domo interiit, cum vixiſſet annos quatuor et viginti, ex illis vero duo regnaſſet. In eius autem interfectores animaduertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio eius Ioſiae in manus tradunt, cum annum aetatis octauum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque a natura ad virtutem bene comparatus, regis Dauidis mores in ſcopum et regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac iuſtitiae ſpecimen dedit egregium. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, vt, mutata de Deaſtris, vt qui Dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quae a maioribus ſuis acta eſſent diſpicere coeperit, quae minus recte ſe haberent ſapienter emendabat, quaſi ſumma fuiſſet ſenectute et ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quae vero bene ac ſuo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Iſta autem faciebat ex mentis ſuae perſpicacia et ingenii ſolertia, ſeniorumque conſiliis et inſtitutis obſequendo. cum enim legum ductum ſequeretur, ea re fiebat vt in rep. curanda et in religione erga Deum inſtauranda proſpere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum regum iniquitas non amplius exemplo eſſet, ſed e conſpectu ſublata fuerit. nam rex, vrbem pariter ac regionem omnem obeundo

κατέσκαψεν, εἴ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο περιβοήτων κατέσπα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέτρεψε· καὶ τὰς συνήθεις ἐπιφέρει θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις αὐτῷ τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ τινὰς κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, περὶ παντὸς τὸ δίκαιον ποιούμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλαττον αὐτὸ περιέποντες. διαπεμψάμενος δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους εἰσφέρειν εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως ἔχοι. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προέστησε τόν τ' ἐπὶ τῆς πόλεως Δμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφὰν, καὶ τὸν γραφέα τῶν ὑπομνημάτων Ἰωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἐλιακίαν· οἳ μηδὲν ὑπερθέσει μηδ' ἀναβολῇ δόντες, ἀρχιτέκτονας καὶ πάντα ὅσα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα παρασκευάσαντες, ἤρξαντο τῶν ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς ἔτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ογδοον δ' ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἦγεν, πέμπει πρὸς Ἐλιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων τὸ περισσὸν τῶν χρημάτων χωνεύσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν διακονίαν· ἔτι δὲ καὶ ὅσος ἂν ᾖ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτο προκομίσαντας εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαῦτα σκεύη δαπανῆσαι. προκομίζων δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλιακίας, ἐντυγχάνει ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ταῖς Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμένοις, καὶ προκομίσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφάν. ὁ δὲ ἀναγνοὺς παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσεις γενέσθαι τέλος ἔχοντα ἐδήλωσε· παρανέγνω δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἐλιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν Ολδὰν, γυναῖκα δὲ Σαλλήμου, τῶν ἐν δόξῃ τινὸς καὶ δι' εὐγένειαν ἐπιφανοῦς, καὶ προσελθόντας ἐκέλευε λέγειν,

et lucos Diis peregrinis dedicatos excidit, et aras eorum euertit, et donaria eis a maioribus consecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum conuertit; quo facto hostias vt olim et solida sacrificia eius ad altare afferri iubet. Constituit etiam certos iudices et inspectores, vt res vniuscuiusque curarent, iuris et aequi rationem praecipue habentes, et illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam suam ditionem dimisit cum mandatis, vt quicunque vellent aurum et argentum ad templum reficiendum afferrent, idque suo quisque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatae essent pecuniae, curam templi sumptuumque in illud faciendorum commisit Amasiae praetori vrbano, et Saphani scribae, et Ioatae commentariensi, et Eliasiae pontifici; qui sine mora et dilatione, vbi architectos et reliqua ad templi reparationem necessaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita instauratum fecit vt omnibus innotesceret regis pietas.

2. At cum iam in regno annum decimum et octavum ageret, ad Eliacian pontificem mittit, iubens, vt, conflata quae supererat pecunia, crateras inde et pateras et phialas ad sacra procuranda conficeret: ac praeterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoque prolatum identidem in crateras et istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribae. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quae imperarit: insuper et libros Moysis ei praelegebat. His autem auditis, vestesque scissa, cum Eliacian pontificem acciuisset, ipsumque scribam, et ex amicis aliquot maxime necessariis, misit eos ad Oldam vatem, vxorem Sallumi, viri inclyti et nobilitate illustris, iussitque dicere, cum ad eam accessissent, vt Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quae patres com-

ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ πειρᾶσθαι ποιεῖν εὐμενῆ· δέος γὰρ εἶναι μὴ παραβάντων τὰς Μωϋσέως νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν κινδυνεύωσιν ἀνάστατοι γενέσθαι, καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας ἔρημοι πάντων καταζέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. ἀκούσασα δ' ἡ προφῆτις παρὰ τῶν πεμφθέντων ταῦτα αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν αὐτὸς ἀπελθόντας πρὸς τὸν βασιλέα λέγειν· "ὅτι τὸ μὲν θεῖον "ἤδη κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἣν οὐκ ἐκκοσίας ἄν τις ἄνω "ρον ποιήσειεν, ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τῆς χώρας ἐκβα "λεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τῶν νῦν παρόντων ἀγαθῶν τα "ραβάντας τὰς νόμους, καὶ τοσούτῳ μεταξὺ χρόνῳ μὴ μετα "νοήσαντας, τῶν τε προφητῶν τῶτο παραγγειλάντων σωθή "νεῖν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προλεγόντων, "ἵν', ἵνα πεισθῶσιν ὅτι Θεός ἐστι, καὶ μὴδὲν ἐψεύδετο τούτων ὧν "αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε, πάντως αὐτοῖς τοιή "σειν, δι' αὐτὰν μέντοι δίκαιον γενόμενον ἐφέξειν ἔτι τὰς "συμφορὰς, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν τὰ κατεψηφισμέ "να πάθη τοῖς ὄχλοις ἐπιπέμψειν.

γ'. Οἱ μὲν δὴ, τῆς γυναικὸς προφητευσάσης, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, περιπέμψας πανταχῆ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, πᾶσαν τε ἡλικίαν προσάξας παρεῖναι. ἀθροισθέντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, στὰς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους ποιήσασθαι καὶ πίστεις ἠνάγκασεν, ἢ μὴν θρησκεύσαι τὸν Θεὸν καὶ φυλάξαι τοὺς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε ἐπήνεσαν, καὶ τὰ παραγγελθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιήσειν ὑπέσχοντο· θύοντές τε παραχρῆμα καὶ καλλιεροῦντες τῷ Θεῷ ἱκέτευον, εὐμενῆ καὶ ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δ' ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι περισσὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεῦος τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασταθὲν ἦν ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, καταπέμψας αὐτὰ τὴν στοὰν αὐτῶν διέσπειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, ὄντας ἐκ τοῦ Λαιῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

tra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine vt extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis, quos miserat rex, mandata eius accepissent, praecepit illis vt ab ea digressi ad regem ista dicerent: "quod "Deus iam contra illos sententiam tulerit, quae nullis "refigenda est precibus, fore vt populus pereat, et e re"gione sua eiiciatur, et omnibus quibus iam fruitur bo"nis muletetur, quod scilicet leges violarint, et cum tam "multum temporis interim fuerit poenitentiam non ege"rint, praesertim cum vates eos monuerint vt ad sanio"rem mentem redirent, poenasque manere scelera prae"dixerint, quas, vt Deum esse credant, et nihil menda"cii istis subesse quae per vates illis denunciauit, omnino "fore vt ab illis expetat, propter ipsum tamen, quod iu"stus exstiterit, etiam nunc moraturum esse calamitates; "verum, vt ille in viuis esse desierit, quae inferre decreuit "populo illaturum esse.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidisset, reuersi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, missis in circuitum nunciis, iussit vt Hierosolyma conuenirent sacerdotes et Leuitae, omnibus etiam cuiuscunque aetatis adesse imperatis. Cum autem congregati essent, primum quidem illis legebat libros sacros: deinde, pro suggestu stans in medio populi, omnes imperio coëgit fidem iureiurando dare, se Deum certe colituros esse atque Moysis leges obseruaturos. Illi vero et his prompte assenserunt, et regis consiliis obsequuturos se receperunt: moxque sacra facientes litantesque Deum precabantur, vt benigne illos et misericorditer respicere dignaretur. Porro iussit pontifici maximo, si quod vas superesset a maioribus Deastris Diisque peregrinis positum in templo, illud efferret: et cum non pauca essent congesta, illis incensis cinerem eorum dispersit: denique Deastrorum sacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

δ'. Ταῦτα δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις διαπραξάμενος ἐκπέμπει εἰς τὴν χώραν, καὶ τὰ κατασκευασθέντα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Ιεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ιεροβόαμος, κατέκαυσε. ταῦτα δὲ τὸν προφήτην Αχίαν κατελθόντα πρὸς Ιεροβόαμον, θυσιάζοντος αὐτοῦ καὶ παντὸς ἀκούοντος τοῦ λαοῦ, προκαταγγεῖλαι τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ιωσίας τοῦνομα τύψει τὰ προκειμένα. συνέβη δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μετὰ ἔτη τριακόσια καὶ ἑξηκονταέν.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ιωσίας πορευθεὶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ισραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν δουλείαν τὴν ὑπὸ τῶν Ασσυρίων διέφυγον, ἀφέναι μὴ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις καὶ τὰς τιμὰς τὰς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸν δὲ πάτριον καὶ μόνον θεὸν εὐσεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τὰς οἰκίας τε καὶ τὰς κώμας ἠρείνησε καὶ τὰς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑπονοῶν. ἃ μὴν ἄλλα καὶ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστήκασιν, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἦν ᾧ προσκύνησιν ὡς θεῷ ἐβάσασε. καὶ καθαρίσας ἅπασαν τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ιεροσόλυμα τὸν λαὸν συνεκάλεσε, κἀκεῖ τὴν ἀζύμων ἑορτὴν, καὶ τὴν πάσχα λεγομένην ἤγαγεν· ὠμήσατό τε τῷ λαῷ τὸ πάσχα, νεογνοὺς ἐρίφους καὶ ἄρνας τρισμυρίους, βοῦς δ' εἰς ὁλοκαυτώματα τρισχιλίους. παρεῖχε δὲ καὶ τῶν ἱερέων οἱ πρῶτοι διὰ τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, ἄρνας διχιλίους ἑξακοσίους· καὶ τοῖς Λευίταις πεντακισχιλίους ἄρνας ἔδωσαν οἱ προεστῶτες αὐτῶν, βοῦς δὲ πεντακοσίους. καὶ γενομένης ἔτους ἀφθόνου τῆς τῶν ἱερείων εὐπορίας, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ τὴν μηδεμίαν ἄλλην ἔτους ἀχθῆναι τοῖς Εβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τῶν Σαμουήλου τοῦ προφήτου χρόνων αἴτιον ἦν, τὸ πάντα κατὰ νόμους καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παραδοσιν τῆς πατρίου συνηθείας ἐπιτελεσθῆναι. ζήσας δ' ἐν εἰρήνῃ μετὰ ταῦτα Ιωσίας, ἔτη τε

4. At cum ista Hierosolymis perfeciſſet, in ſuae ditionis regionem proficiſcebatur; et quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus deleuit: falſorumque vatum oſſa ſuper altari, quod primus Hieroboamus exſtruxerat, igni cremauit. Et quidem Achian vatem, cum ſe ad Hieroboamum contuliſſet, dum ille ſacrificaret totuſque populus audiret, quae euentura eſſent praenunciaſſe; quod quidam ex Dauidis progenie, nomine Ioſias, haec ipſa, quae iam memorauimus, facturus eſſet. atque accidit vt iſta adimpleta fuerint, annis trecentis ſexaginta et vno elapſis.

5. Poſt haec autem rex Ioſias, ad alios etiam ex Iſraëlitis profectus, qui in captiuitatem et ſeruitium non abducti fuerant ab Aſſyriis, illis perſuaſit vt impie agere deſiſterent, Deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum et maximum pie colerent, eique adhaererent: domoſque perſcrutatus eſt et villas et vrbes, ſuſpicans fore vt aliquis intus cuſtodiret Deaſtros. Quinetiam ſolis currus, qui in adſcenſu ad templum ſteterant, a maioribus fabricatos, et ſi quid aliud adorabant vt Deum, de medio ſuſtulit. Cumque hoc modo regionem vniuerſam luſtraſſet, populum Hieroſolyma conuocauit, ibique feſtum Azymorum, quod et Paſcha dicebatur, celebrauit: donauitque populo victimas Paſchales, hoedos agnoſque lactentes ter mille, et in ſolida ſacrificia boum tria millia. Ac praeterea principes pontifices in gratiam Paſchatis ſacerdotibus largiti ſunt agnorum duo millia et ſexcentos; et ſimiliter Leuitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, et boues quingentos. Cumque tam magna eſſet victimarum copia, ſacra fecerunt conuenienter Moyſis legibus, vnoquoque ex ſacerdotibus praeeunte et miniſtrante populo. Atque ideo nullum tale Paſcha a temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebraeis, quod omnia ex legum praeſcripto, priſciſque patriae ritibus obſeruatis, peracta fuerint. Poſt haec autem Ioſias, cum in pace vitam egiſſet, inſuper

καὶ πλούτῳ καὶ τῇ παρὰ πᾶσιν εὐδοξίᾳ, κατέστρεψε τὸν τῷ τρόπῳ τὸν βίον.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ἰωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τρωθεὶς μετ' ὀλίγον τελευτᾷ· καὶ ὡς Ἰωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν, καὶ Ἰωακείμῳ βασιλείαν παραδίδωσι. περί τε Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλου.

Νεχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ἐγείρας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἤλασε ποταμὸν, Μήδους πολεμήσων καὶ τῆς Βαβυλωνίας, οἳ τὴν Ἀσσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. τῆς γὰρ Ἀσίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. γενομένου δ' αὐτῷ κατὰ Μέμφιν πόλιν, ἣν δ' αὖτη τῆς Ἰωσίου βασιλείας, μετὰ δυνάμεως εἶργεν αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ἐπὶ τοὺς Μήδους ἔλασιν. πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ὡρμηκέναι· μὴ παροξύνειν δ' αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὅτι πολεμεῖν αὐτῷ κωλύοντι βαδίζειν ἐφ' ἃ διέγνωκεν. Ἰωσίας δὲ οὐ προσίστο τὰ παρὰ τοῦ Νεχαὼ, ἀλλ' ὅπως ἔχει, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι. τῆς πεπραμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ' αὐτὸν παρορμήσασης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ' αὐτοῦ. διατάσσοντος γὰρ αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅρματος ἀπὸ κέρως ἐπὶ κέρας ὀχουμένου, τοξεύσας τις αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαυσε τῆς πρὸς τὴν μάχην σπουδῆς. τῷ τραύματι γὰρ περιαλγὴς ὤν, ἐκέλευσεν ἀναληθῆναι τὸ στράτευμα, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. τελευτᾷ δ' ἐκ τῆς πληγῆς ἐκείνης τὸν βίον· καὶ κηδεύεται ἐν ταῖς πατρῴαις θήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακοντατρία, βασιλεύσας δὲ τούτων ἓν καὶ τριάκοντα. πένθος δὲ ἐπ' αὐτῷ μέγα τοῦ λαοῦ παντὸς ἦχθη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένου καὶ κατηφοῦντος. Ἱερεμίας δ' ὁ προφήτης, ἐπικήδειον αὐτοῦ συνέταξε μέλος θρηνητικὸν, ὃ καὶ μέχρι νῦν διαμένει. ἔστι ὁ προφήτης καὶ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει ἐσόμενα

et diuitiis et gloria inter omnes floruisset, vitae finem habuit huiusmodi.

CAP. V.

Quomodo Iosias cum Nechao congressus est, et vulneratus non multo post moritur: vtque Ioachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, et regnum Ioacimo tradidit. Deque Hieremia et Iezechiele.

NEchao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphraten fluuium profectus est, Medis bellum illaturus et Babyloniis, qui Assyriorum euerterant imperium. illum enim cupido incessit regnandi in Asia. Cumque ad Menden vrbem peruenisset, (erat autem illa in ditione Iosiae) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem suam facienda. Nechao autem, praecone ad eum misso, dicebat se non in illum exercitum educere, sed ad Euphraten ire contendisse, iubebatque cauere ne ipsum adeo irritaret, vt aduersus eum praeliaretur, semet a proposito itinere prohibentem. At Iosias iis quae Nechao dixerat haud assensit, sed secum constituebat iter ei non dare per suae ditionis regionem: fato eum, vt opinor, ad hoc ipsum impellente, vt illum perdendi occasionem arriperet. Nam dum aciem instrueret curru ab vno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum sagitta petierat, fecit vt ei deflagraret bellandi cupiditas. Nam cum vulnus aegre ferret, iussit vt receptui canerent, et statim Hierosolyma reuersus est. ex illa autem plaga moritur: et sepultus est magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta nouem vixisset, ex his vero regnasset triginta et vnum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis et moerori se dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit super eo naeniam, quae etiamnum ex-

προεκήρυξε, ἐν γράμμασι καταλιπὼν καὶ τὴν τῶν ἐφ' ἡμῶν γενομένην ἅλωσιν, τήν τε Βαβυλωνίαν αἵρεσιν. ἃ μόνοις δὲ ἔτος προεθέσπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ιεζεκίηλος. ὃς πρῶτος περὶ τούτων δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δὲ οἱ δύο τῷ γένει ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ιερεμίας ἐν Ιεροσολύμοις διῆγεν, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους τῆς Ιωσίου βασιλείας ἕως ἧς κατεσκάφη ἡ πόλις καὶ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα περὶ τοῦτον τὸν προφήτην, κατὰ χώραν δηλώσομεν.

Β'. Τελευτήσαντος δὲ Ιωσίου, καθὼς προεμηνύσαμεν, τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ διαδέχεται Ιωάχαζος τοὔνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονώς. καὶ ἔτος μὲν ἓν Ιεροσολύμοις ἐβασίλευσε, μητρὸς Αμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δὲ καὶ μιαρὸς τὸν τρόπον. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς μάχης, μετατίθεται τὸν Ιωάχαζον πρὸς αὐτὸν εἰς Αμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα εἴασι, τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι, Ελιακίμου τοὔνομα, τὴν βασιλείαν παραδίδωσι, μετονομάσας αὐτὸν Ιωάκιμον. τῇ δὲ χώρᾳ ἐπέταξεν ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, ἓν δὲ χρυσίου. καὶ τοῦτο μὲν ἐτέλει ὁ Ιωάκιμος τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων· τὸν δὲ Ιωάχαζον ἀπήγαγεν εἰς Αἴγυπτον, ὃς καὶ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δὲ τοῦ Ιωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δ' ἦν Αβούμας. ἐτύγχανε δ' ὢν τὴν φύσιν ἄδικος καὶ κακοῦργος, καὶ μήτε πρὸς Θεὸν ὅσιος, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἐπιεικής.

ſtat. Hic vates etiam mala vrbi euentura ante denunciauit, literiſque mandauit et nunc factum excidium et migrationem in Babylonem. Verum non ſolus iſte populo illa praedixit, ſed et Iezecielus vates qui primus de his duos libros conſcriptos reliquit. Erant autem hi duo ex ſtirpe ſacerdotali. Sed Hieremias quidem Hieroſolymis commoratus eſt ab anno decimo tertio regni Ioſiae, vſquedum templum vna cum vrbe dirutum erat. At quae huic vati acciderunt ſuo loco narrabimus.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Ioſia, regnum ſuſcepit filius eius nomine Ioachazus, cum iam aetatis annum circiter vigeſimum tertium egiſſet. Et hic quidem Hieroſolymis regnauit, matre natus Amitala ex vrbe Lobana: nequam vero erat et moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, a pugna reuerſus, Ioachazum ad ſe accerſit in vrbem Amatha appellatam, quae in Syria eſt: et illum quidem, cum ad eum veniſſet, in vincula coniecit; fratri vero eo natu maiori, ex eodem patre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato eius nomine in Ioacimum. Regioni autem tributum imperauit, centum argenti talenta, et vnum auri. Et hanc quidem pecuniae ſummam Ioacimus ſoluebat: ſecum vero rex Ioachazum in Ægyptum abduxit; qui et illic vita deceſſit, regno potitus tres menſes et dies decem. Mater autem Ioacimi vocata eſt Zabuda, ex vrbe Abuma oriunda. Atqui is iniuſtus erat natura et maleficus, et neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Ναβυχοδονόσορος, ἡττηθέντος Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τὴς Ιουδαίας Ιωάκιμον ἀπέκτεινε, καὶ Ιωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτῦ κατέστησε βασιλέα.

Ετος δ' αὐτῦ τῆς βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντος, τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν παραλαμβάνει τὸς Ναβυχοδονόσορος ὁ ιομα· ὃς ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς ἐπὶ Καρχαμησὰν ἀναβαίνει πόλιν, ἥτις δ' αὖτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διεγνωκὼς τῷ τῶν Αἰγυπτίων Νεχαὼ· ὑπὸ τοῦτο γὰρ ἦν ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τὴν τῦ Βαβυλωνίου προαίρεσιν καὶ τὴν ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, οὐδὲ αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χειρὶ τὸν Ναβυχοδονόσορον ἀμυνόμενος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην· συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. διαβὰς δὲ τὸν Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἀχρὶ Πηλουσίου παραλαμβάνει Συρίαν πᾶσὰν τε τὴν Ιουδαίας. τέσσαρα δ' ἔτη βασιλεύοντος ἤδη τῦ Ναβυχοδονόσορος ὄγδοον ἦν τῷ Ιωακίμῳ τῷ τῶν Εβραίων ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατεύει μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴς Ιουδαίας ὁ Βαβυλώνιος, Φόρους αἰτῶν τὸν Ιωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπειλῶν. ὁ δὲ δείσας τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλαξάμενος τῶν χρημάτων, ἔνεγκεν αὐτῷ Φόρους ἐς ἔτη τρία.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατεύειν τὴς Αἰγυπτίους ἀναπείσας ἐπὶ τὸν Βαβυλώνιον, καὶ τὸς Φόρους αὐτῷ μὴ δοὺς, διεψεύσθη τῆς ἐλπίδος. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι ποιήσασθαι τὴν στρατείαν οὐκ ἐθάρρησαν. ταῦτα δ' ὁ προφήτης Ιερεμίας κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρῶλεγεν, ὡς μάτην τοῖς παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐλπίσι προσανέχωσι, καὶ ὡς δεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ τῷ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ Ιωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι ὑπ' αὐτῷ. ἀλλὰ ταῦτ' οὐκ ἠδὸν χρήσιμα, οὐκ ὄντων τῶν σωθησομένων, ἐλέγετο· καὶ γὰρ τὸ πλῆθος

CAP. VI.

Quomodo Nabuchodonoſorus, ſuperato Ægyptiorum rege, bellum intulit Iudaeis, et Ioacimum perimit, atque Ioachimum eius filium regem conſtituit.

ANno autem quarto ex quo is regnare coepit, quidam nomine Nabuchodonoſorus Babyloniorum imperium ſuscipit: qui ſub idem tempus magno cum apparatu in vrbem Carchameſam adſcendit (illa autem ad Euphraten ſita eſt) eo animo vt bellum inferret Nechao Ægyptiorum regi. nam ſub eo tum Syria tota erat. Cum autem Nechao inita a Babylonio conſilia et expeditionem in ſe factam iri intellexiſſet, non ſegniter ipſe ſe geſſit: ſed cum valida manu, vt Nabuchodonoſorum a progreſſu arceret, ad Euphraten ire contendit. Commiſſo autem praelio victus eſt, et in pugna multas myriadas de ſuis amiſit. Atqui Babylonius, ſuperato Euphrate, Syriam omnem vſque ad Peluſium ſuam in poteſtatem redigit, praeter Iudaeam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonoſori, qui octauus erat Ioacimo Hebraeorum imperium tenenti, Iudaeis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, poſtulans a Ioacimo tributum, bellumque, ſi detrectarit, ei illaturum eſſe minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, et tributum, quantum imperatum erat, ei praeſtitit in tres annos.

2. Tertio autem anno, cum audiſſet Ægyptios in Babylonium bella mouere, atque adeo tributa ei non dediſſet, de ſpe ſua deeidit. non enim auſi ſunt Ægyptii expeditionem ſuſcipere. Atqui eos Hieremias vates ſingulis fere diebus praemonuit, fruſtra eos in Ægyptiis ſpem repoſuiſſe, vrbemque a Babyloniorum rege euertendam eſſe, atque Ioacimum regem in ipſius poteſtatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quae dicebat, quod nemo eſſet qui ſalutem erat conſequuturus.

καὶ οἱ ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, ὡς οἰωνιζομένου κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ προφήτου, τὸν Ιερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ ὑπάγοντες δίκην κατεψηφίσαντο πρὸς τιμωρίαν ἠξίουν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτοῦ, οἱ δ' ἀπέγνωσαν τῶν πρεσβυτέρων· οἱ καὶ σοφῆς ὄντες διανοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτην ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευσαν μηδὲν διαθεῖναι κακὸν τὸν Ιερεμίαν. ἔλεγον γὰρ ὡ μόνον τοῦτον προλέγειν τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις καταπραΰναντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τῆς κατεψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ιερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύοντος τοῦ δήμου καὶ ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἐνάτῳ τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς Ιωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὴν βίβλον, ἣν περὶ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει καὶ τῷ ναῷ καὶ τοῖς ὄχλοις ἦν συντεταχώς. ἀκούσαντες δ' οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε καὶ τὸν γραμματέα Βάρυχον ἐκποδὼν ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένωνται· τὸ δὲ βιβλίον αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δὲ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέρρηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ιερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βάρυχον, ἐκέλευσεν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν διαφεύγουσιν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

γ'. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον στρατευσάμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα δέχεται, κατὰ τὸ δέος τὸ παρὰ τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων πείσεσθαι δεινὸν μηδ' ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσας. εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὴν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ιεροσολυμιτῶν

nam et vulgus et proceres ista audita nihil curabant, et quae dicta erant aegre ferentes, ac si male in regem ominaretur vates, Hieremian accusabant, litemque ei intendentes postulabant vt poena mulctaretur. et caeteri quidem omnes contra eum suffragia tulerunt, seniores vero cum absoluerunt: qui, cum mentis essent sanioris, vatem etiam ex atrio dimiserunt, aliisque auctores fuerunt, ne quid mali aduersus Hieremian designarent. Aiebant enim non hunc solum vrbi futura praedicere, sed et Michaean ante ipsum eadem esse vaticinatum, aliosque complures, quorum nullus a sui temporis regibus malo vllo, sed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis istis populi animos mitigassent, a supplicio, quod ei decreuerant, Hieremian liberarunt: qui, vbi sua omnia vaticinia scriptis mandauerat, ieiunanti populo et in templum congregato, nono mense anni quinti regni Ioacimi, librum recitauit, quo omnia, quae vrbi et templo et populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hisce auditis librum ab ipso accipiunt, simulque iubent tam ipsum quam eius scribam Baruchum e medio secedere, ne quis sciat vbi sint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adessent, iussit scribam suum librum sumere et legere. Ast vbi audierat rex quae in libro scripta erant, ira accensus eum manibus discerpsit, iectumque in ignem cremauit: praecepitque Hieremian et Baruchum perquisitos ad eum adduci poenas luituros. Caeterum illi iram eius effugerunt.

3. At non multo post venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quae vates iste praedixerat; nihil se mali passurum esse existimans, vt qui nec eum excluserit, nec ad bellum se parauerit. Ille autem, ingressus in vrbem, fidem datam non seruauit; sed robustissimos quosque Hierosolymitarum et

ἀπέκτεινε μετὰ τῦ βασιλέως Ιωακίμου, ὃν ἔταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν τειχῶν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῦ Ιωάχιμον κατέστησε βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τοὺς δ' ἐν ἀξιώματι, τρισχιλίους ὄντας τὸν ἀριθμὸν, αὐτοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα· ἐν δὲ τούτοις ἦν καὶ ὁ προφήτης Ιεζεκιήλος παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον Ιωακίμου τοῦ βασιλέα κατέχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τούτων ἕνδεκα. ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτῦ τὴν βασιλείαν Ιωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν Νοεστῆς ὄνομα, πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μῆνας τρεῖς ἡμέρας δέκα.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὅτι ὁ Βαβυλώνιος, μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ιωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκία. ὅτος, ἀπιστῶν τοῖς προειρημένοις ὑπὸ τῦ Ιερεμίου καὶ τῦ Ιεζεκιήλε, τοῖς Λιγυπτίοις προσίθετο· ὃς ἥκοντας εἰς τὴν Ιεδαίαν πολεμῆ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ιερεμίᾳ.

ΤΟΝ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τὴν βασιλείαν Ιωαχίμῳ, παραχρῆμα ἔλαβε δίος. ἔδεισε γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τῆς τῦ πατρὸς αἱρέσεως, ἀποστήσῃ τὴν χώραν αὐτῦ. πέμψας τοιγαροῦν δύναμιν ἐπολιόρκει τὸν Ιωάχιμον ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις. ὁ δὲ, φύσει χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος, οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύεσθαι δι' αὐτὸν περιορᾶν· ἀλλὰ ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τῦ μηδὲν μήτ' αὐτὸς παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. οἷς οὐδ' ἐνιαυτὸν ἡ πίστις ἔμεινεν. ὁ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτὴν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέστειλεν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δὲ ὅτοι πάντες εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τριακονταδύο· καὶ τὸν Ιωάχιμον μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων. τούτους

forma praestantes vna cum Ioacimo rege interfecit, quem insepultum extra muros abiici iussit, filium vero eius Ioachimum regem vrbis et regionis constituit. Primores autem populi ad tria millia captiuos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum esset adhuc puer. Et quidem huiusmodi finem habuit rex Ioacimus, cum vixisset annos triginta sex, ex illis vero vndecim regnasset. At qui ei in regnum successit, Ioachimus, cui mater erat Nosta nomine, ciuis vero Hierosolymitana, regnauit menses tres, decem dies.

CAP. VII.

Babylonius, cum poenituisset quod Ioachimum regem fecerat, ipsum Babylonem abduxit, et regnum Sedeciae tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiae et Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Iudaeam petentes vincit Babylonius. Quaeque Hieremiae acciderunt.

BAbyloniorum autem regem, quod regnum Ioachimo dederat, non multo post incessebat metus. Nam veritus est, ne ille, paternae necis iniuriae memor, regionem ab ipso abalienaret. Misso igitur exercitu Ioachimum in Hierosolymis obsedit. Is vero, cum natura esset benignus et iustus, noluit vrbem circumspectare sua causa periclitantem: sed sumpta matre et cognatis, eos ducibus a Babylonio missis obsides tradidit, iureiurando ab illis accepto, nec ipsos mali aliquid passuros esse nec vrbem. Sed fides dictis ne annum quidem mansit. Nam Babyloniorum rex eam non seruauit, sed per literas ducibus suis mandauit, vt, cum quotquot in vrbe essent captiuos fecissent, adolescentes et artifices ad se vinctos adducerent (isti autem erant ad decem millia numero, octingentos et triginta duos) ac praeterea Ioachimum cum matre eius et amicis. Illos itaque ad ipsum deductos in custodia habuit. Se-

δὴ κομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον τῷ Ἰωαχίμῳ Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ' αὐτῷ λαβὼν, ἢ μὴν φυλάξειν αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις συνοήσειν.

β'. Σεδεκίας δ' ἦν μὲν ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς, ὅτε τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν· ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτῷ, τῶν δὲ δικαίων καὶ τῷ δέοντος ὑπερόπτης. καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς περὶ αὐτὸν, καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρατο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν δὲ τῷ δικαίῳ· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηρὸς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατᾶσθαι αὐτὸν πεπιστευκέναι, ὡς οὐκέτι πολεμήσει τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, οὐδ' ἅτινος ὀφείλοντα γενέσθαι. ὁ δὲ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἦκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ συνήδει πᾶσιν οὐκ ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπιστευκέναι. διεφθείρων δὲ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ τῶν τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰεζεκίηλος ἐν Βαβυλῶνι τὰς μελλούσας τῷ λαῷ συμφορὰς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. τῶν δὲ προφητείας αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, ἐκ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεσθαι καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσεσθαι· διεφώνησε δὲ Ἰεζεκίηλος εἰπὼν, οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ἱερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος ἀπάξει βασιλεύς. καὶ διὰ τὸ, μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ περὶ ὧν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς οὐδ' ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθαι, καταγνὺς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπήντησεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τὴν συμμαχίαν δὲ τὴν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ἐπὶ

decian vero, Ioachimi abducti patruum, regem constituit, cum iureiurando eum obstrinxisset, se regionem illi sane conseruaturum esse, nec quidquam noui moliturum, fauturumue vllatenus Ægyptiis.

2. Sedecias autem erat quidem annorum viginti et vnius cum imperium susceperit; natus eadem matre qua frater Ioacimus, iusti vero et honesti contemptor. nam et quos aetatis adultae circa se habuit impii erant, et populus vniuersus licenter et insolenter pro suo quisque arbitrio se gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, subinde quiritabatur, iubens vt a caeteris quidem impie et contra legem factis abstineret, iustitiae vero curam haberet, et neque ductibus (nam in iis malos esse) animum aduerteret, neque falsis vatibus eum decipientibus crederet, quasi non iterum vrbem oppugnaturus esset Babylonius, et quasi Ægyptii bellum ei essent illaturi victoriamque reportaturi. haec enim non ex veritate esse, nec ita vnquam euentura. Sedecias autem, tantisper quidem dum vatem ista loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquiescebat, et e re sua esse persuasum habuit: rursus vero amici eius mentem subuerterunt, et a vatis dictis adducebant ad ea quae voluerant. sed et apud Babylonem Iezecielus clades populo imminere praedixit, quas, istis auditis, literis mandatas misit Hierosolyma. Atqui vero illorum vaticiniis vt non crederet, animum induxit Sedecias huiusmodi de causa. Accidit vt vates caetera quidem omnia sibi inuicem consentientia dicerent, fore scilicet vt et vrbs expugnetur, et ipse Sedecias captiuus fiat: in hoc vero Iezecielus ab altero dissidebat, dicendo, Sedecian non visurum esse Babylonem, Hieremia ipsi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum ea de re verba vtriusque non conuenerint, etiam illis, in quibus secum concordare videbantur, ac si ea haud vere dicta esse cognouisset, plane diffidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obuenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita

ἔτη ὀκτὼ καταοχὼν, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτὸὺς πίσεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσθέται, καταλύσειν τὰς Βαβυλωνίας ἐλπίσας, ἂν μετ' ἐκείνυ ἐγένοντο. μαθὼν δὲ τᾶτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτᾶ, καὶ τὰ Φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτὴν ἦλθε τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτήν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος, ἀκύσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτᾶ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἦκεν εἰς τὴν Ἰυδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ Βαβυλώνιος ἀφίσατας τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπαντήσας δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾶ, καὶ τρεψάμενος αὐτὺς εἰς Φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὅτι τὸν Βαβυλώνιον αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν καὶ τὺς ὁμοφύλυς, ὅτε ἀναςήσειν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μετὰ πάντων δὲ ἥξειν τὺς ἀχμαλώτυς τῶν τᾶ ναᾶ σκευῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ βασιλεὺς ἐκ τᾶ νεώ. τὰ ἐναντία δὲ τύτων καὶ ἀληθῆ παρελθὼν ὁ Ἱερεμίας προεφήτευσεν, "ὡς ποιῦσι μὲν κακῶς καὶ ἐξαπατῶσι τὸν "βασιλέα, παρὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων ὠδὲν ἐστιν αὐτοῖς ὄφε-"λος· ἀλλὰ νικήσας αὐτὺς ὁ Βαβυλώνιος ἐπιςρατεύσει εἰς "τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλει, καὶ πολιορκήσει τε καὶ τῷ λιμῷ "διαφθερεῖ τὸν δῆμον, καὶ τὺς περιλειφθέντας αἰχμαλώ-"τυς ἄξει, καὶ τὰς ὑσίας διαρπάσει, καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ "πλῦτον ἐκφορήσας ἔτι καὶ αὐτὸν ἐμπρήσει καὶ κατασκάψει "τὴν πόλιν, καὶ δυλεύσομεν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτᾶ "ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα. παύσυσι δ' ἡμᾶς τότε τῆς ἐπ' αὐ-"τοῖς δυλείας Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυ-"λωνίυς, ἀφ' ὧν εἰς τήνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τὸν "ναὸν πάλιν, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατασήσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πλειόνων ἐπιςεύετο. οἱ δὲ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεσηκότα τῶν Φρενῶν αὐτὸν ἔτις ἐξεφαύλιζον. δόξαν δὲ αὐτῷ πε εἰς τὴν πατρίδα παραγενέσθαι, λεγομένην Ἀναθώθ, ταδίυς δὲ ἀπέχυσαν Ἱεροσο-

octo annos manſiſſet, non amplius fidem illis datam ſeruauit, ſed ad Ægyptios defecit, ſperans fore, ſi ſecum coniungerentur, vt Babylonios funditus euerteret. At vbi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, eiuſque regione vaſtata et caſtellis occupatis ad ipſam Hieroſolymitarum vrbem vi oppugnandam acceſſit. Ægyptius autem, audito in quibus anguſtiis eſſet ſocius eius Sedecias, cum magno exercitu Iudaeam petiit, eo quaſi animo vt obſidionem ſolueret. Quo fit vt Babylonius Hieroſolymis decederet, atque Ægyptiis obuiam profectus cum illis praelio congreſſus eſt, et in fugam verſos tota Syria expulit. Mox vero vt Babyloniorum rex Hieroſolymis receſſit, operam dederunt falſi vates vt Sedecian deciperent, dicentes, neque ipſi porro bellum illaturum eſſe Babylonium eiuſque popularibus, neque ipſos e ſedibus ſuis Babylonem tranſlaturum: ſed captiuos etiam redituros eſſe cum omnibus templi vaſis, quae Babyloniorum rex e delubro detraxit. At Hieremias, cum in medium prodiiſſet, his contraria atque vera vaticinatus eſt: "quod male quidem faciunt, et re-"gem vana ſpe decipiunt, nihilque commodi ipſis ſpe-"randum ab Ægyptiis: ſed illis praelio ſuperatis Baby-"lonius caſtra Hieroſolymis admouebit, populumque "obſidione premet et fame necabit, et quotquot malis "iſtis ſuperfuerint captiuos abducet, et bona eorum di-"ripiet, ac, diuitiis templi inde exportatis, illud etiam "igni cremabit, vrbemque a fundamentis diruet, ipſique "et poſteris eius ſeruiemus annos LXX. quibus comple-"tis, nos ea quam ſub iſtis tulerimus ſeruitute, euerſo "Babyloniorum imperio, liberabunt Perſae et Medi, a "quibus dimiſſi hanc terram repetemus, et templum de-"nuo aedificabimus, et Hieroſolyma reſtituemus." Iſta dicens Hieremias, pleriſque perſuadebat: at viri principes hominesque nequam, quaſi haud mentis ſuae eſſet, ipſum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei viſum eſſet in patriam ſuam ſe recipere, Anathoth nominatam, ſtadia viginti ab Hieroſolymis diſſitam, quidam

λύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχόντων τινὸς, συλλαβὼν κατέσχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲν ἐκεῖνον ἔλεγεν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ. βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφασκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' ὡς πεισθεὶς, ἀλλὰ συλλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγεν εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους ὑπομείνας, ἐφυλάττετο πρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνον μὲν τινα διῆγεν ἄτως, ἀδίκως πάσχων τὰ προειρημένα.

ὀ'. Ἔτει δ' ἑνάτῳ τῆς Σεδεκίου βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ τοῦ δεκάτου μηνὸς, στρατεύει τὸ δεύτερον ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ προσκαθίσας αὐτῇ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μετὰ πάσης ἐπολιόρκει φιλοτιμίας. συνεπέθετο δ' εἰς ταὐτὸ πολιορκουμένοις τοῖς Ἱεροσολύμοις δύο τὰ μέγιστα τῶν παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ λοιμική, ἐνσκήψαντα σφοδρῶς. ἐν δὲ τῇ εἱρκτῇ τυγχάνων ὁ προφήτης Ἱερεμίας οὐχ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκεκράγει, καὶ ἐπέρρωσε παραινῶν τῷ πλήθει δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰρ αὐτοὺς πανοικὶ τοῦτο ποιήσαντας, εἰ δὲ μὴ, διαφθαρήσεσθαι. πρὸ ἔλεγε δ' ὡς εἰ μὲν ἐπιμένοι τοῖς ἐν τῇ πόλει πάντως ἀπολεῖται θανάτῳ, ἢ λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τῶν πολεμίων· εἰ δὲ φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους, διασῴσεται τὸν θάνατον. καὶ οἱ μὲν ἐδὲ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς δεινοῖς ἐπίστευον, οἱ ταῦτ' ἀκούοντες τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγοροῦντες κατητιῶντο τὸν προφήτην ὡς μεμηνότα, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκατακλῶντα, καὶ τοῦς τῶν χειρόνων καταγγελίαις τὸ πρόθυμον ἐκλύοντα τοῦ πλήθους· ἕτοιμον γὰρ εἶναι αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος κινδυνεύσειν. ὁ δὲ ἀπειλεῖ πρὸς τοὺς πολεμίους φεύγειν, ἀλίσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ πάντως ἀπολεῖσθαι.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, οὐδὲν διαπαρωξύνθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται παρὰ τοιοῦτον καιρὸν ἀντιπράττων αὐτῶν τῇ προαιρέσει, τὸν προφήτην ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ, τι ἂν θέ-

e magiſtratibus, illi forte obuiam factus, manus ei iniiciebat, calumniam adhibens, quod in eo eſſet vt ad Babylonios transfugeret. Vates vero aiebat illum ſibi falſum crimen inferre; ſeque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil eius verbis motus ipſum comprehenſum ad magiſtratus duxit vt iudicio perfunderetur, a quibus modis omnibus tortus et excruciatus ſeruabatur ad ſupplicium. Et quidem aliquamdiu ita degebat, ea quae iam memorauimus inique patiens.

4. Anno autem nono regni Sedeciae, et menſis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex ſuis copiis Hieroſolyma aggreditur: cumque ante vrbem conſediſſet, ſumma contentione octodecim menſes eam oppugnabat. Porro accidit vt tum ſimul Hieroſolyma obſeſſa inuaderent fames et peſtilentia, malorum duo maxima, quae dirum in modum illic graſſata ſunt. Interim autem Hieremias vates, in carceris cuſtodia habitus, non quieſcebat; ſed magna voce praedicabat, illud populum admonens, vt portis patefactis Babylonium in vrbem reciperent. quod ſi fecerint, illos vniuerſos ſalutem conſequuturos; ſin minus, interituros eſſe. Praedicebatque omnino fore, vt, ſi quis in vrbe manſerit, alterutro pereat, aut fame conſumptus, aut ferro hoſtili peremptus; ſin vero ad hoſtes perfugerit, mortem euaſurum eſſe. At principes, cum iſta auditione acciperent, iis nequaquam fidem habebant, in ſummo licet periculo verſarentur: ſed irati regem adeuntes ei omnia nunciabant, et accuſatione inſtituta de vate querebantur, vt qui inſanierit, et animos ſibi in anteceſſum fregerit, et calamitatum denunciatione populo alacritatem et promptitudinem minuerit. illos enim paratos eſſe pro rege et patria quoduis adire diſcrimen: is vero minaciter monet, vt ad hoſtes fuga ſe recipiant, dicens breui fore vt vrbs expugnetur et funditus euertatur.

5. Rex autem ipſe, ex naturae ſuae bonitate et iuſtitiae amore, in eum nihil exacerbatus erat: ſed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipſi cenſuiſſent faciens, vatem illis in manus

λωσιν. οἱ δὲ, τοῦτο ἐφίντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως, εὐθὺς εἰς τὴν εἰρκτὴν εἰσελθόντες, καὶ παραλαβόντες αὐτὸν, εἰς τὸν λάκκον βορβόρου πλήρη καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, πρὸ τοῦ αὐχένος ὑπὸ τοῦ πλήθους περιχεθεὶς, ἐν τούτοις ἦν. τῶν δ' αἰχμαλώτων τοῖς τοῦ βασιλέως ἐν τιμῇ τυγχάνων, Λιβίῳ τὸ γένος, τὸ περὶ τὸν προφήτην πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ· φάσκων ἐκ ὀρθῶς τοῦτο τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ πεποιηκέναι, κατακρίναντας εἰς βόρβορον τὸν προφήτην, καὶ τοῦ διὰ τῶν δεσμῶν θανάτου πικρότερον ὄντως ἀσώμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μετανοήσας ὅτι παραδοῦναι τὸν προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τὸν Λιβίου, τριάκοντα τῶν βασιλικῶν παραλαβόντα, καὶ χωνία, καὶ πᾶν ὃ πρὸς τὴν τοῦ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοῶν χρήσιμον, μετὰ σπουδῆς ἀνελκῦσαι τὸν Ιερεμίαν. ὁ δὲ Λιβίου, παραλαβὼν ὡς ἐπετάγη, ἀνέσπασεν ἐκ τοῦ βορβόρου τὸν προφήτην, καὶ διαφῆκεν ἀφύλακτον.

ς'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται Θεάζειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τῶν μελλόντων σημαίνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγεν, ἃ πιστευθῆναι δ' εἶπεν, ἐὰν δὲ παραινέσας ἀκουσθῆσεσθαι· ἀλλ' ὡς ἐὰν μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσαι διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ τοῦ νῦν εἰσὶν οἱ τὸν Βαβυλώνιον ἐκ ἔθ' ἡμῖν ἐπιστρατεύσειν φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες ὑμᾶς; εὐλαβοῦμαι δὲ νῦν γε τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, μή με κατακρίνῃς θανάτου. τοῦ δὲ βασιλέως ὄρκους αὐτῷ δόντος, ὡς ἔτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, ἔτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, θαρρήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸν Θεὸν δι' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγεν, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον διαφυγεῖν, καὶ μήτε τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν αὐτὸν, ἔφη,

tradi permiſit, vt de eo pro arbitrio ſtatuerent. At illi, quamprimum hoc ipſis conceſſum erat a rege, in cuſtodiam protinus ingreſſi, captum eductumque inde in foſſam quandam coeno oppletam funibus demiſerunt, vt ſuffocatus ſuam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat anguſtiis. Interim quidam e ſeruis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos eius et principes male egiſſe in eo quod vatem in coenum demerſerint, atque ita morte ea quae in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitauerint. Cum haec audiſſet rex, illumque poenituiſſet, quod vatem in principum poteſtatem tradiderit, mandauit Æthiopi, vt, aſſumptis triginta ex famulis regiis, et funibus, et quocunque ſibi ad vatis ſalutem opus eſſe arbitraretur, quam cito poſſet Hieremian ex foſſa ſubduceret. Itaque Æthiops, ſumptis quos adhibere iuſſus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimiſit.

6. Cum autem rex illum ad ſe clam acciuiſſet, et ab eo quaereret, ecquod ei poſſet ex Dei oraculo dicere et in praeſens auxilium indicare? Aiebat ſe quidem habere quod diceret, at fidem ſane non inuenturum eſſe adiiciebat, ne quidem ſi ille praeceperit vt ſibi dicto audientes eſſent: etenim amici tui, inquit, me quaſi egregie maleficum perdere ſecum ſtatuerunt. Et vbi nunc ſunt illi qui Babylonium non redintegraturum eſſe bellum dictitabant, voſque decipiebant? Equidem et ego nunc vereor quod verum eſt dicere, ne me morte iubeas mulctari. Cum autem rex ei iuraſſet, nec ſe illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide conſilium ei dedit, vt vrbem Babyloniis traderet: atque ad iſta Dei oraculum eius ore illum hortari aiebat, ſi modo velit incolumis eſſe, et ex periculo impendenti euadere, et neque vrbem ſolo aequari, nec templum igne cremari. ipſum enim, ni pareat, ciuibus fore horum malorum cauſam, et ſibi ſuiſque omnibus calamitatis auctorem. Ille vero, vbi haec audiuerat, ſubiiciebat, ſe velle

ποιεῖν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγει συνοίσειν αὐτῷ γινόμενα· διδύναι δὲ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ διαβληθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ πολεμῆ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μάτην ὑποπτεύειν τὴν τιμωρίαν ἔλεγεν. ὐδενὸς γὰρ κακοῦ πείσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτόν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἄπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, προσάξας αὐτῷ, μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόσιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτῆ μετάπεμπτον γεγονέναι πυνθάνονται τί κληθεὶς εἶποι πρὸς αὐτὸν, φράζειν τι τούτων· ἀλλὰ σκήπτεσθαι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι δεηθείη μὴ ἐν δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ οὕτω τοῦτο πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν. ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί περὶ αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸν βασιλέα σκέπτεσθαι; καὶ ταῦτα μὲν ὕστως ἐλέχθη.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς ὁ Βαβυλώνιος εἶλε τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεύσιν.

ΤΗΣ δὲ πολιορκίας τῶν Ιεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐπιτεταμένως σφόδρα καὶ προθύμως εἴχετο· πύργους τε μεγάλων οἰκοδομήσας χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνεῖργε τοὺς τοὺς τείχεσιν ἐφεστῶτας. καὶ πολλὰ περὶ τὸν κύκλον ὅλον ἤγειρε χώματα, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. καρτερῶς δὲ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τὴν πολιορκίαν. ἔκαμνον γὰρ ὅτε πρὸς τὸν λιμὸν, ὅτε πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τούτων ἑλαυνόμενοι τῶν παθῶν, τὰς ψυχὰς ἔῤῥωντο πρὸς τὸν πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπλησσόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοοῦντες· ὡς

ista facere quae suadet, dicitque e re sua fore vt fierent: sed in metu esse ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falso accusatus apud regem supplicio afficiatur. At vates illum bono animo esse iubebat, seque vanam sibi supplicii suspicionem augere dicebat. nihil enim mali passurum esse, si Babyloniis ciuitatem dederet, neque ipsum, neque liberos, neque vxores eius, templumque etiam illaesum manere. Et quidem Hieremian ista loquutum rex dimisit, iussum nemini ciuium quae illis facienda visa sunt prodere; ac ne principibus quidem, si cognito quòd a rege fuerit accersitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, huiusmodi quid indicaret: sed ea ad illos simulatione vti, ac si precibus contenderit, vt vinculis et custodia liberaretur. Itaque retulit eis prorsus eodem modo, quo iusserat rex. nam cum vatem adiissent eum interrogabant, quidnam de illis ipsis consultatum venerit ad regem? Et haec quidem de istis ita dicta sunt.

CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hierosolyma expugnabat; temploque incenso Hierosolymitanos et Sedecian Babylonem transtulit: quique tempore regum summum Pontificatum gesserunt.

AT Babylonius interim totis viribus et alacriter admodum Hierosolyma oppugnabat: eumque turres multa terra aggesta exstruxissent, ex illis pugnantes e moenibus repellebat. multos quoque per totum circuitum aggeres excitabat, qui altitudine sua muros aequarent. Verum et propugnatores fortiter et alacriter obsidionem ferebant. neque enim fami neque pestilentiae succumbebant, sed quamuis intus malis istis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hostibus inuentis et moenibus admotis perterriti; sed et alias omnibus quas illi intendebant obiiciendas machinas excogitantes: adeo vt Babyloniis cum Hierosolymitis plane so-

εἶναι τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις τῆς ὀξύτητος καὶ συνέσεως, τῶν μὲν πλέον ἐν ταύτῃ δυνηθῆναι τὴν αἵρεσιν οἰομένων εἶναι τῆς πόλεως, τῶν δὲ τὴν σωτηρίαν μὴ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ καμεῖν μηδ' ἀπειπεῖν ἀντεφορίσκοντας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν ἀπελεγχθήσεται μηχανήματα. καὶ ταῦτ' ὑπέμειναν ἐπὶ μῆνας ὀκτωκαίδεκα, ἕως ἢ διεφθάρησαν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτοὺς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

β'. Ἡιρέθη δ' ἡ πόλις, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, τῇ τεταάρτῃ μηνὸς τῇ ἐνάτῃ ἡμέρᾳ. εἷλον γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἐπίστευσε τὴν παλιορκίαν ὁ Ναβυχοδονόσορος. αὐτὸς γὰρ ἐν Ρεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, εἴ τις ἐπιζητήσειε γνῶναι, οἵτινες τὰ Ἱεροσόλυμα πορθήσαντες ὑπέταξαν, ταῦτα ἦν. Νηργελίσαρος, Λεμμαντος, Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, Ἐχαραμψαρίς. ἀλύσης δὲ τῆς πόλεως περὶ μέσην νύκτα, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερὸν, γνοὺς ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς παρτειρᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φθασάντων δὲ τοῦτο τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸν ὄρθρον ὥρμησαν διώκειν αὐτόν· καταλαβόντες δὲ ἐκ ἄπωθεν Ἱεριχοῦντος, ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ὅπως τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσπάρησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. περιληφθέντα δ' αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. παραγενόμενον δ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος αἰσθόμενος καὶ παράσπονδον ἀποκαλέσας ἤρξατο, καὶ ἀμνήμονα τῶν πρόσω λόγων ὡς ἐποιήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν ὑπισχόμενος. ὠνείδιζε δὲ καὶ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτοῦ μὲν λαβόντι τὴν βασιλείαν, Ἰωαχίμῳ γὰρ αὐτὴν ὄντα ἀφελόμενον

lertiae et rei militaris scientiae certamen fuerit; dum illi quidem, si hisce plus valerent, vrbem se expugnaturos esse crederent, hi vero in eo salutis spem reponerent, vt nouis ex aduerso comminiscendis non defatigarentur fatiscerentue, quibus irrita fierent hostium machinamenta. Atque ista tolerarunt per menses XVIII. donec aut peste plerique consumpti essent, aut telis perempti, quae hostes e turribus in eos coniecerint.

2. Vrbs autem capta est anno vndecimo regni Sedeciae, quarti mensis die nona. Eam siquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonosorus vrbem oppugnandam mandauit: nam ille in vrbe Reblatha tum morabatur. Ducum autem nomina, qui Hierosolyma expugnata subegerunt, si quis ea scire desiderat, ista erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediam noctem, ac hostium ducibus in templum ingressis, Sedecias rex, vbi hoc sensit, assumptis vxoribus et liberis et ducibus et amicis, cum illis fugam ex vrbe capessit per fauces angustas munitasque in desertum. Cum autem quidam e transfugis hoc Babyloniis indicassent, illi diluculo ad eum persequendum exierunt; assequutique non procul ab Hierichunte, eum circumuenerunt. amici vero et duces, qui Sedeciae fugae se comites dederant, cum hostium in conspectum venissent, ipso relicto alius alio dilapsi sunt, et suae quisque saluti consuluerunt. Ipsum vero, cum paucis relictum, vbi viuum ceperant hostes, vna cum liberis et vxoribus ad regem perduxerunt. Postquam ad eum venerat, Nabuchodonosorus nequam et foedifragum appellare coepit, et verborum quae antea fecerat immemorem, vt qui regionem sibi conseruare promiserat. Quin et ingrati animi vitium ei exprobrauit; quod regnum suo beneficio adeptus (illud enim Ioachimo ereptum ei dederat) vires suas in largitorem conuerterit. Sed magnus, inquit, est Deus, qui,

ἐκείνῳ δῦναι, χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει κατὰ τὸ παρ-
χόντος. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σε τὴν
τρόπον, ὑποχείριόν ἡμῖν ἔθηκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς
Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τὰς ὑβρεις ἐκέλευσε παραχρῆμα κα-
τὰς φίλας θῦσαι, αὐτῷ τε Σεδεκίᾳ καὶ τῶν ἄλλων αἰχμα-
λώτων βλεπόντων. ἔπειτα τὰς ὀφθαλμὰς ἐκκόψας τῷ Σε-
δεκίᾳ, δήσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ταῦτα αὐτῷ συ-
έβη, ἃ Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκίηλος προεφήτευσαν αὐτῷ
ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λα-
λήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ιερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς
δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ταύτην οὐκ εἶδε καθὼς Ιεζε-
κίηλος προεῖπε.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν
τοῦ Θεοῦ φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τ' ἐστὶ
καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα καθ' ὥραν ἁπάντα τεταγμέ-
νως, ἃ τε δεῖ γενέσθαι προλέγει· τήν τε τῶν ἀνθρώπων
ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς οὐδὲν προϊδεῖν ἐάθησαν τῶν
ἀποβησομένων, ἀφύλακτοι δὲ ταῖς συμφοραῖς παρεδόθη-
σαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξ αὐτῶν πεῖραν δια-
φυγεῖν.

δ'. Οἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ Δαυΐδου γένους βασιλεύσαντες ἔ-
τῶν κατέσχεψαν τὸν βίον, εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέ-
χρι τοῦ τελευταίου βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες
πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέ-
κα· ἐξ ὧν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βα-
σιλεὺς Σαῦλος, ὢν ἐκ τῆς αὐτῆς Φυλῆς ὑπάρχων.

ε'. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Να-
βουζαρδάνην εἰς Ιεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προσά-
ξας ἅμα καὶ καταπρῆσαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τήν
τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυ-
λωνίαν μετασῆσαι. ὃς, γενόμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἐν-
δεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναὸν, καὶ
βαστάζει τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ

mores tuos auersatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedecian increpuisset, iussit filios eius et amicos e vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciae aliorumque captiuorum. Dein cum Sedecian luminibus priuasset, catenis vinctum Babylonem vsque duxit. Atque ista ei acciderunt, quae ab Hieremia et Iezecielo erant ipsi praedicta; quod captus ad Babylonium adducetur, et praesens praesentem ore alloquetur, et oculis suis oculos eius videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occoecatus vero et Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Iezecielus praedixit.

3. Et haec quidem narrauimus, vt Dei natura satis explorata sit rerum diuinarum imperitis; quod scilicet varia est et multimoda, et omnia statis temporibus et ordine seruato eueniunt, eaque praedicit quae euentura sunt: vtque hominum inscitia et incredulitas perspectae habeantur, quibus praepediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improuiso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo euadendi via.

4. Atque ita sane Dauidici generis reges vitam finiuerunt: numero quidem vnus et viginti, a primo ad regem vltimum vsque; regnarunt autem vniuersi annos quingentos et quatuordecim, menses sex, et dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem cum caeteris tribu non fuerit.

5. Porro Babylonius copiarum praefectum Nabuzardanen mittit Hierosolyma, vt templum ornamentis suis spoliaret: mandauitque, vt illi ignem subiiceret regiaeque, ac praeterea vrbem solo aequaret, et populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma veniisset anno regni Sedeciae vndecimo, et templum diripit, et vasa Dei aurea argenteaque exportat, et labrum quoque

καὶ τὸν μέγαν λυτῆρα, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τοὺς τύλους τοὺς χαλκοῦς, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, τάς τε χρυσοτραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βασάσας δὲ ταῦτα, ἀνῆψε τὸν ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, τῇ νουμηνίᾳ, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ τῆς Ναβυχοδονοσόρου. ἐπέπρησε δὲ καὶ τὰ βασίλεια, καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψεν. ἐπεπρήσθη δὲ ὁ ναὸς μετὰ τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μῆνας ἓξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ' ἧ κατεσκευάσθη· τῇ δὲ ἐξ Αἰγύπτου μεταναστάσει τοῦ λαοῦ τότε ἦν ἔτη χίλια ἑξακοσιοστὸν δύο, μῆνες ἓξ, ἡμέραι δέκα. τῷ δὲ κατακλυσμῷ μέχρι τῆς τοῦ ναοῦ προθήσεως, χρόνος ἦν ὁ πᾶς ἐτῶν χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα ἑπτὰ, μηνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ ἧ δὲ ἐγεννήθη Ἀδαμος μέχρι τῶν περὶ τὸν ναὸν συμβάντων, ἔτη ἐστὶ τρισχίλια πεντακόσια δεκατρία, μῆνες ἓξ, ἡμέραι δέκα. τοσοῦτον μὲν οὖν τὸ τούτων τῶν ἐτῶν πλῆθος· ὅσα δὲ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ δὲ στρατηγὸς τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως, κατασκάψας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν λαὸν μετανάστησας, ἔλαβεν αἰχμαλώτους, τὸν ἀρχιερέα Σαρέαν, καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ ἱερέα Σοφονίαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὸ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς δὲ ἦσαν ἔτι, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν εὐνούχων εὑρίσκον, καὶ τοὺς φίλους τοῦ Σεδεκίου ἑπτὰ, καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἡγεμόνας ἑξήκοντα· οὓς ἅπαντας, μεθ' ὧν ἐσύλησε σκευῶν, ἐκόμισε πρὸς τὸν βασιλέα εἰς Ῥεβλαθὰν πόλιν τῆς Συρίας. ὁ δὲ βασιλεὺς, τοῦ μὲν ἀρχιερέως καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐκέλευσεν ἐκεῖ τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν· αὐτὸς δὲ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δ' ἐπήγετο καὶ Ἰωσάδωκον τὸν ἀρχιερέα, ὄντα υἱὸν Σαρέα τοῦ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν Ῥεβλαθᾷ πόλει τῆς Συρίας, ὡς καὶ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

ε'. Ἐπεὶ δὲ τὸ γένος διεξήλθομεν τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασι-

magnum a Solomone dedicatum; vt et columnas aereas cum ſuis capitulis, et menſas aureas atque candelabra. His itaque ſublatis, templum incendit menſe quinto, die primo, anno regni Sedeciae vndecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde et regiam igne cremauit, et vrbem euertit. Incenſum autem eſt templum anno quadringenteſimo ſeptuageſimo, menſe ſexto, die decimo, poſtquam conditum fuerat: a populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant et ſexaginta duo, menſes ſex, et dies decem. Tempus autem omne, quod a diluuio vſque ad templi deuaſtationem intercеſſit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, et dierum decem: ab Adamo vero condito vſque ad ea quae templo acciderant, anni elapſi ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, et dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quaecunque vero acta fuerint, prout ſingula euenerant, explicauimus. Porro militiae regis Babyloniorum praefectus, cum Hieroſolyma a fundamentis diruiſſet, et populum tranſtuliſſet, captiuos fecit Sarean ſummum pontificem, et Sophonian ſecundarium pontificem, et duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) et eunuchum militibus praefectum, et ſeptem de Sedeciae amicis, eiuſque ſcribam, et alios duces ſexaginta: quos omnes vna cum vaſis e templo direptis ad regem deportauit in Reblatham Syriae vrbem. Atque illic rex pontifici et ducibus capita amputari iuſſit: captivos vero reliquos omnes et in iſtis Sedecian ipſe Babylonem duxit. Quin et vinctum ſecum deduxit Ioſadocum ſummum pontificem, filium Sareae ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriae vrbem Babylonius occidit, vt iam ante memorauimus.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, et quinam fuerint indicauimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus

λεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐγένετο τῷ ναῷ, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δ' ὁ υἱὸς Αχιμᾶς διαδέχεται τὴν τιμὴν, καὶ μετὰ Αχιμᾶν Λζαρίας. τούτῳ δὲ Ἰώραμος, τῷ δὲ Ἰωράμῃ Ἰσός, μετ' αὐτὸν δὲ Αξιώραμος. τούτῳ δὲ Φιδέας, τῷ δὲ Φιδέᾳ Σαδέας, τῷ δὲ Σαδέᾳ Ἰαῆλος, τῷ δὲ Ἰαήλῃ Ἰώθαμος, Ἰωθάμῃ δὲ Οὐρίας, Οὐρίᾳ δὲ Νηρίας, τῷ δὲ Νηρίᾳ Ωδίας, τούτῳ δὲ Σαλλοῦμος, Σαλλούμῃ δὲ Ελκίας, Ελκίᾳ δὲ Σαρίας, τοῦ δὲ Ἰωσάδακος ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. ὗτοι πάντες, παῖδες παρὰ πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

ζ'. Παραγενόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, ἄχρις ἧ καὶ ἐτελεύτησεν, ἐν εἰρκτῇ. θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ τοῦ Ἱεροσολύμων συληθέντα ναοῦ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίτιδι χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ναβυζαρδάνης τοῖς Ιουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' ὀλίγου Ισμαὴλος ἀπέκτεινε, καὶ ὡς Ιωάννης, Φυγαδευθέντος Ισμαήλου, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· ὡς Ναβυχοδονόσορος, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

Ὁ δὲ στρατηγὸς Ναβυζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν Ιουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα Γοδολίαν ὄνομα, Λικάμου παῖδα τῶν εὖ γεγονότων, ἐπιεικῆ καὶ δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ τελέσειν φόρον ὡρισμένον. Ιερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἰρκτῆς ἔπεισεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ παραγενέσθαι. κεκελεῦσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλεται, δηλοῦν αὐτῷ ποῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο ἐπιστείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδ' ἕπεσθαι ἤθελεν, οὔτ'

pontificatum obierunt. Et quidem primus omnium in templo, a Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius eius Achimas ſucceſſit, et poſt Achiman Azarias: hunc autem Ioramus, Ioramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, et Phideae Sudeas, Sudeae vero Iuelus, et Iuelo Iothamus, et Iothamo Vrias, et Vriae Nerias, et Neriae Odeas; hunc vero ſequutus eſt Sallumus, et Sallumum Elcias, et Elcian Sareas, et huiſc demum Ioſadocus, Babylonem in captiuitatem ductus. Illi omnes, filii poſt patres, pontificatum acceperunt.

7. Rex autem Babylonem reuerſus Sedecian, vſque dum moreretur, in carcere concluſum tenebat. cumque ipſum magnifice ſepeliſſet, vaſa, quibus Hieroſolymorum templum ſpoliauerat, Diis dicauit ſuis: populum vero in Babyloniae regione collocauit, atque pontificem e vinculis exemit.

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Iudaeis relictis Godolian praefecit; quem non multo poſt Iſmaëlus occidit. Vtque Ioannes, Iſmaëlo in fugam coniecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonoſorus, cum expeditionem ſuſcepiſſet in Ægyptios, captiuos fecit, et in Babylonem abduxit.

NAbuzardanes autem imperator, cum populum Iudaïcum ſortis melioris captiuum abduxiſſet, pauperes et transfugas ibi reliquit; duce illis praepoſito, nomine Godolia, Aïcami viri nobilis filio, aequo et iuſto. Illis vero imperauit, vt ex agris, cum eos coluiſſent, certum tributum regi penderent. Hieremiae quoque vati, e carcere ad ſe accito, ſuaſit vt ſecum Babylonem iret: (regem enim mandauiſſe vt omnia ei praeberet) ſin vero nolit, diceret vbinam habitare ſtatuerat, vt regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum ſequi vo-

ἀλλαχόσε ποῦ μένειν· ἡδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς ἐρειπίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς ταλαιπώροις αὐτῆς διαζῆσαι λειψάνοις. γνοὺς δ' αὐτῶν τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προστάξας, ὃν κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτῶν ποιεῖσθαι πρόνοιαν καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται· δωρησάμενος δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ιερεμίας μὲν κατέμεινεν ἐν τέλει τῆς χώρας Μασφαθᾷ καλουμένῃ, παρακαλέσας τὸν Ναβουζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ συναπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαρούχον, Νήρου δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τῇ πατρῴᾳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον.

β'. Ναβουζαρδάνης μὲν ταῦτα διαπραξάμενος, ἤρμοσεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ιεροσολύμων φυγόντες, διασκεδασθέντες κατὰ τὴν χώραν, ἐπειδὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀναπεχωρηκότας, καὶ λείψανά τινα καταλελοιπότας, ἐν τῇ τῶν Ιεροσολύμων γῇ, καὶ τοὺς ταύτην ἐργασομένους συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἦκον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν ἐπ' αὐτοῖς, Ιωάννης υἱὸς Καρέᾳ, καὶ Ιεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ἐκ δὲ τοῦ βασιλικοῦ γένους ἦν τις Ισμαὴλος, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τῶν Ιεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα Βααλείμ, καὶ συνδιῆγεν αὐτῷ τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους τοίνυν γενομένους αὐτῷ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτίκα μηδὲν δεδιότας τοὺς Βαβυλωνίους. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν ἡδὺν πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ προσάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων, ὥστε, εἴτις ἐνοχλοίη, τεύξεσθαι τῆς προθυμίας, καὶ συνεβούλευε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, ἀποστέλλειν τε μετὰ τῶν ἰδίων, καὶ ἀναστίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ κατοικεῖν· προεῖπέ τε παρασκευάζεσθαι αὐτούς, ἕως ἔτι καιρός ἐστι, σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι διὰ τὸ χειμῶνος τρέφεσθαι. ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς αὐτούς, ἀπέλυσε διάγειν τῆς χώρας εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διαδραμούσης δὲ φήμης εἰς τὰ περὶ τὴν Ιουδαίαν ἔθνη, ὅτι τοὺς ἀπὸ τῆς Φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας

lebat, nec vllibi terrarum habitare; ſed contentus erat vitam agere inter ruinas patriae et miſerrimas eius reliquias. Imperator autem, cognita eius voluntate, cum Godoliae ibi cum imperio relicto praecepiſſet ſummam ei curam adhibere, et quicquid deſideraret ei ſuppeditare, eumque muneribus ampliſſimis ornaſſet, quocunque vellet ire permiſit. Et quidem Hieremias commoratus eſt in iſtius regionis vrbe, quae Maſphatha dicitur, Nabuzardane prius exorato, vt ſecum e carcere dimitteretur diſcipulus eius Baruchus, Neri filius, ex illuſtri domo, et in patria lingua egregie doctus.

2. Cum autem iſta feciſſet Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obſeſſis Hieroſolymis diffugerant, per regionem ſuſi diſperſique, poſtquam Babylonios diſceſſiſſe audiuerunt, nonnulloſque reliquiſſe, qui in Hieroſolymorum terra ſupererant, quibuſque datum erat vt ei culturam adhiberent, vndique Maſphatham conuenerunt ad Godolian. Illorum autem duces erant, Ioannes Careae filius, et Iezanias, et Sareas, praeterque illos alii. Porro quidam erat Iſmaëlus ex ſtirpe regia, homo improbus et aſtutiſſimus; qui dum Hieroſolyma obſiderentur fuga dilapſus eſt ad Baalim Ammanitarum regem, et cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eo veneraut, ſuaſit Godolias vt ibi manerent, poſito in praeſens omni Babyloniorum metu. agriculturae enim operam dantes nihil mali paſſuros eſſe. Iſta illis iureiurando confirmauit, adiiciens, eos ſe pro defenſore habere, adeo vt, ſi cui moleſtia crearetur, mature ei ſubueniretur; idque eis conſilii dedit vt vrbes quaſcunque vellent habitatum irent, et aliquot cum ſuis mitterent, eaſque a fundamentis excitarent et incolerent: praemonuitque vt pararent, dum tempus eſſet, et frumentum et vinum et oleum, ne egerent quo hyeme veſcerentur. Haec ad illos loquutus, dimiſit eos ad regionis loca, prout cuique viſum fuerit, habitanda.

3. Cum autem ad gentes Iudaeae finitimas fama perlatum eſſet, quod Godolias omnes, e fuga ad eum re-

ἐδέξατο Φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργῆσι κατανεῖν ἐφῆκεν, ἐφ' ᾧ τελέσειν φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συντέθειντο καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν κατῴκησαν. κατανοήσαντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν τῆ Γοδολίᾳ χρηστότητα καὶ Φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτῆ ἡγεμόνες, ὑπερηγάπησαν αὐτὸν, καὶ Βααλείμ τὸν τῶν Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον πέμψειν Ισμαῆλον ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ισραηλιτῶν· εἶναι γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆ γένους τῆ βασιλικῆ. ῥύεσθαί γε μὴ ἔλεγον αὐτὸν τῆς ἐπιβουλῆς, ἂν αὐτοῖς ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ισμαῆλον, ὡς ἀδικοῦντος γνωσομένῳ. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονευθεὶς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελῆ ἀπώλεια γένηται τῶν ὑπολειπομένων τῆς τῶν Ισραηλιτῶν ἰσχύος. ὁ δ' ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, κατὰ ἀνδρὸς οὗ πεπονθότος ἐπιβουλὴν τοιαύτην ἐμφανίσαντιν. ὡ γὰρ εἰκὸς εἶναι, παρὰ τηλικαύτην εὐεργεσίαν ὧν ἔχοιτο μὴ διαμαρτόντα, ὅτως πονηρὸν εἰς τὸν εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, ὧδ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων ἐπιβουλευόμενον σῶσαι, σπουδάζειν δὲ αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτῆ γενέσθαι. ὡ μὴν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπ' ἐμοῦ μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πεισθέντα τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, καὶ παραχαταθέμενον αὐτῷ, διαφθεῖραι.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ιωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τὸν Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνῳ δὲ διελθόντος ἡμερῶν τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὰν πόλιν Ισμαῆλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, ἓς λαμπρᾶ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προήχθη. Φιλοφρονούμενος τὸν Ισμαῆλον καὶ τὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δὲ ἅτως αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπτισμένον εἰς ἀναισθησίαν καὶ ὕπνον ὑπὸ τῆς μέθης, ὁ Ισμαῆλος, ἀναπηδήσας μετὰ τῶν δέκα Φίλων, ἀποσφάττει τὸν Γοδολίαν καὶ τὺς σὺν αὐτῷ κατακειμένους ἐν τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τὺς ἐν τῇ

verſos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari ſiuerit, vt certum Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concurſus fiunt ad Godolian, et regionem incoluerunt. Porro Ioannes et qui cum eo erant duces, cum animaduertiſſent terram pace regi, et Godoliae benignitatem et humanitatem perſpectam habuiſſent, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem miſſurum eſſe Iſmaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, vt ipſe Iſraëlitis imperaret. illum enim e genere regio ortum eſſe. Caeterum ipſum inſidiis liberatum iri aiebant, ſi eis permittat Iſmaëlum occidere, vtpote nemine praeterea conſcio futuro. Vereri enim ſe adiiciebant, ne, ipſo ab illo interfecto, funditus pereant populi Iſraëlitarum reliquiae. Is vero ſe illis fidem non habere fatebatur, qui huiuſmodi inſidias ſibi ab homine beneficiis a ſe affecto paratas detulerunt. haud enim eſſe veriſimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, a ſe conſecutus eſt, adeo ingratum in benefactorem ſuum et impium inueniri, vt, cui ſcelus foret inſidiis ab aliis circumuentum non ſeruaſſe, is ſtuderet quaereretque manu ſua illius caedem patrare. At vero ſi haec pro veris habenda, ſatius eſſe dicebat vt ipſe ab illo perimeretur, quam vt hominem occideret, qui ad ipſum confugerat, ſuamque ſalutem eius fidei commiſerat et apud eum quaſi ſequeſtrum depoſuiſſet.

4. Et quidem Ioannes et qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliae perſuadere non potuiſſent, ab eo diſceſſerunt. at triginta poſt diebus in vrbem Maſphatham ad Godolian venit Iſmaëlus, et cum eo viri decem, quos cum ſplendidae menſae adhibuiſſet, eiſque lautia dediſſet, ebrius factus eſt, dum Iſmaëlum eiuſque comites magna hilaritate excipit. Iſmaëlus autem, eum ita ſe habentem conſpicatus, vinoque grauem in ſtuporem et ſomnum immerſum, ipſe cum amicis ſuis derepente a menſa ſurrexit, et Godolian interficit, et quotquot ei in conuiuio accumbebant. Et ſtatim ab hac illorum caede nocte

πόλει Ιουδαίας, καὶ τὰς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καταλειφθέντας ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν. τῇ δ' ἑπιούσῃ μετὰ δώρων ἦκε πρὸς Γοδολίαν τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἀγνοοῦντος. ἰδὼν δὲ αὐτὰς Ισμαῆλος, εἴσω τε καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἀποκλείσας τὴν αὐλὴν, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ γένοιτο, κατεπόντισε. διασωθῆναι δὲ τῶν ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἳ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῷ παραδῶσι, σίπιλά τε καὶ ἰσθῆτας καὶ σῖτον· ταῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ισμαῆλος. τὸν δ' ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ᾐχμαλώτισεν· ἐν οἷς καὶ τὰ βασιλέως Σεδεκίου θυγατέρας, ἃς Ναβουζαρδάνης ὁ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγὸς, παρὰ Γοδολίᾳ κατέλειπεν. ταῦτα διαπραξάμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα.

ε'. Ακούσας δ' Ιωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλου, καὶ τὸν Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος παραλαβὼν ὁπλίτας, ὥρμησαν πολεμήσοντες τὸν Ισμαῆλον, καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ἐν Χεβρῶνι. οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ισμαήλου, τὸν Ιωάννην ἰδόντες καὶ τοὺς ἡγεμόνας, εὐθύμως διετέθησαν, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, καὶ καταλιπόντες τὸν αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τὸν Ιωάννην ἀνεχώρησαν. Ισμαῆλος μὲν οὖν μετ' ἀνδρῶν ἑπτὰ φεύγει πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ιωάννης παραλαβὼν ὃς ἀνέσωσεν ἐκ τῶν Ισμαήλου χειρῶν, καὶ τοὺς εὐνούχους καὶ γυναῖκας καὶ τὰ νήπια, εἴς τινα τόπον Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην ἐπέμεινεν αὐτόθι. διεγνώκεισαν δ' ἐκεῖθεν ἅπαντες εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτοὺς οἱ Βαβυλώνιοι μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, ὑπὲρ Γοδολίου τοῦ καταστάθεντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονευμένου.

ς'. Οντων δ' ἐπὶ ταύτης τῆς βουλῆς, προσίασιν Ιερεμίᾳ

egressus, Iudaeos omnes qui in vrbe erant occidit, simulque milites in ea a Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri e regione octoginta munera secum ferentes ad Godolian venerunt, nemine id quod ei acciderat sciente. Ismaëlus autem vbi eos conspexerat, iubet introire ad Godolian: cumque ingressi essent, clauso protinus atrio, eos trucidauit, atque corpora illorum, ne amplius conspicerentur, in fossam quandam profundam demersit. Ex his autem octoginta viris illi seruati sunt, qui eum obsecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, supellectilem et vestes atque frumentum. Vbi haec audierat, viris istis pepercit Ismaëlus. populum vero Masphathensem cum vxoribus et liberis in captiuitatem abduxit; et in his Sedeciae filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godolian reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem se confert.

5. At Ioannes et qui cum eo erant duces, vbi fama acceperant scelus ab Ismaëlo Masphathae patratum, et Godoliae necem, grauiter ea tulerunt: et adhibitis suis quisque militibus profecti sunt ad inferendum Ismaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronensem. Qui vero ab Ismaëlo abducebantur, cum Ioannen ducesque vidissent, laetitia affecti erant, rati auxilium sibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Ioannen reuerterunt. At enim Ismaëlus cum octo viris Ioanni elapsis ad Ammanitarum regem se contulit. Caeterum Ioannes, assumptis quos de manibus eripuerat Ismaëli, vt et eunuchis et mulieribus et infantibus, ad locum quendam peruenit qui Mandra dicitur, et ibi quidem ea die moratus est. Statuerant autem omnes vt inde digressi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, si in regione manserint, Babylonii perimerent, irati ob caedem Godoliae, quem illi summae rerum praefecerant.

6. Dum id consilii agitarent, ad Hieremian vatem accedunt, Ioannes Careae filius, eiusque comites mili-

τῷ προφήτῃ, Ιωάννης ὁ τοῦ Καρέα, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανήσωσιν αὐτοῖς περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὁμόσαντες ποιήσειν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς ὁ Ιερεμίας εἴπῃ. ὑποχομένῳ δὲ τῷ προφήτῃ διακοῦσαι αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν, συνέβη μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ιωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ λαῷ παντὶ, ὅτι μενοῦσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παρέσομαι, καὶ πρόσεσιν ἕξει, καὶ τηρήσει παρὰ τῶν Βαβυλωνίων ἃς δεδίασιν ἀπαθεῖς, πορευομένους δ' εἰς Αἴγυπτον ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα διαθήσειν ὀργισθεὶς ἃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν εἴδατε παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ιωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ αὐτοῖς προλέγων ὁ προφήτης, οὐκ ἐπιστεύετο, ὡς κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου μένειν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κελεύσει· χαριζόμενον δὲ Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψευδέσθαι μὲν τοῦ Θεοῦ, πεῖσαι δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων διαφθαρῶσι. παρακύσας οὖν ὅ, τε λαὸς καὶ ὁ Ιωάννης τῆς τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς διὰ τοῦ προφήτου παρήνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων καὶ τὸν Ιερεμίαν καὶ τὸν Βαρούχον.

ζ'. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ προφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους τὸν Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ προεκθεῖναι ἐκέλευσε τῷ λαῷ, τήν τε ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. τῷ γὰρ πέμπτῳ τῆς Ιεροσολύμων πορθήσεως ἔτει, ὅ ἐστι τρίτον καὶ εἰκοστὸν τῆς Ναβαχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ καταχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Αμμανίτας καὶ Μωαβίτας. ποιησάμενος δὲ ὑπήκοα ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεψόμενος αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε βασιλέα κτείνει, κατασήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ιουδαίους αἰχμαλωτίσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Εβραίων γένος ἐν τοιούτῳ τέλει γενόμενον παρελήφαμεν, δὶς ἐλθὸν πέρας

tiae duces, vt Deum oraret obsecrantes, vt illis, prae consilii inopia quid agendum esset dubitantibus, id ipsum ostenderet, iuratis facturos se quicquid illis Hieremias iusserit. Cum autem vates promisisset, se pro illis apud Deum interceſſurum esse, accidit, vt, peractis decem diebus, Deus ei appareret, praeciperetque dicere Ioanni, et caeteris ducibus, populoque, se quidem illis, si in ista terra remanserint, adfuturum, curamque illorum gesturum, et a Babyloniis quos metuunt illaesos seruaturum; in Ægyptum vero proficiscentes relicturum esse, foreque vt ira incensus vos iisdem malis afficiat, quae fratres vestros iam ante perpessos esse sciuistis. Cum Ioanni populoque dixisset, Deum eos ista praemonere, ei parum creditum est: quasi illos suo ex imperio manere iubeat in regione: atque, vt gratiam iniret a Barucho discipulo suo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne discedant persuadere, vt a Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque et Ioannes, Dei consilio, quod eis vatis ministerio dederat, haud obsequuti, in Ægyptum concesserunt, secum ducentes Hieremian et Baruchum.

7. Cum autem eo peruenissent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; iussitque ei vt populo praediceret captum iri Ægyptum, foreque vt alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captiuitatem abducat. Atque haec ita euenerunt. Nam quinto post Hierosolymorum vastationem anno, qui vicesimus tertius regni Nabuchodonosori, exercitum ipse eduxit in Coelen-Syriam; eaque occupata et Ammanitis et Moabitis bellum intulit. Iis autem gentibus in potestatem suam redactis, impetum fecit in Ægyptum, vt ipsam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero constituto, Iudaeos, qui illic erant, iterum cepit et Babylonem traduxit. Et quidem Hebraeos, quibus tam male res ceciderunt, bis vltra Euphraten traductos accepimus.

Εὐφράτῃ. ὑπὸ Ασσυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τῶν δέκα φυλῶν λαὸς ἀπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος Ωσηέ· ἔπειτα τῶν δύο φυλῶν, ὑπὸ Ναβυχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, ὃς ὑπελείφθη τῶν Ιεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τοὺς Ισραηλίτας, κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν τὸ Χαθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐπὶ τέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τῆς χώρας εἰς ἣν κατῳκίσθησαν προσηγορίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τὰς δύο φυλὰς ἐξαγαγὼν, αὖθις ἔθνος εἰς τὴν χώραν αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα, καὶ Ιεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα. τὸν δὲ σύμπαντα χρόνον, ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ἐπὶ τὴν τῶν δύο φυλῶν ἀνάστασιν ἐλεύθερι, ἑκατὸν ἐπὶ καὶ τριάκοντα, μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Δανιήλου· καὶ εἴα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος τοὺς εὐγενεστάτους λαβὼν τῶν Ιουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἳ καὶ ταῖς ἀκμαῖς τῶν σωμάτων, καὶ ταῖς εὐμορφίαις τῶν ὄψεων ἦσαν περίβλεπτοι, παιδαγωγοῖς καὶ τῇ δι' αὐτῶν θεραπείᾳ παραδίδωσι, τομάς τινας αὐτῶν ἐκτομίας, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσα κατεσκέψατο ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας διαθείς, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ καὶ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. ἦσαν δ' ἔτοι σοφίαν ἱκανοὶ, περὶ ἣν ἐκέλευε διατρίβειν· ἦσαν δ' ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους τέσσαρες, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις, ὧν ὁ μὲν Δανιῆλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ανανίας, ὁ δὲ Μισαῆλος, ὁ δὲ τέταρτος Αζαρίας. τούτους ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆσθαι προσέταξεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν Δανιῆλον ἐκά-

Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Assyriis abducti, regnante Osea: deinde a Nabuchodonosoro, Babyloniorum et Chaldaeorum rege, quotquot e duabus tribubus supererant, captis Hierosolymis. At enim Salmanasares, cum Israëlitas sedibus suis exciuisset, in easdem gentem Chuthaeorum transtulit: qui prius interiora Persidis et Mediae habitarunt, tunc vero Samaritae vocati sunt, appellatione tracta e regione in quam demigrauerant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxisset, nullam gentem in eam regionem reposuit. Quo factum est, vt tota Iudaea cum Hierosolymis et templo annos septuaginta deserta permanserit. Accidit autem vt tempus omne, quod inter decem tribuum captiuitatem et duarum tribuum in Babylonem deportationem intercessit, annorum esset centum et triginta, mensium sex, et dierum decem.

CAP. X.

De Daniele: et quaenam ei acciderint in Babylone.

CÆterum Nabuchodonosorus Babyloniorum rex, cum sibi sumpsisset nobilissimos Iudaeorum pueros et regis eorum Sedeciae cognatos, qui et corporum vigore et oris pulchritudine erant conspicui, paedagogis tradidit vt illis cultum adhiberent: quibusdam illorum exsectis (id quod solitus est facere aliarum quoque gentium deuictarum pubi) victum quidem illis de sua mensa praebebat, curabatque vt regionis istius instituta et literas Chaldaeas docerentur. Isti autem satis magnam consequuti erant sapientiam, ad quam eos exerceri iubebat: inque his erant et quatuor de genere Sedeciae, forma praestantes bonoque ingenio praediti. quorum vnus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Misaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutauit nomina, aliisque nominibus vti iussit. Et Danielum quidem Baltasarum appellauit, Ananian vero Sedrachen, et Misaë-

λει Βαλτάσαρον, τὸν δὲ Ἀνανίαν Σεδράχην, Μισαὴλον δὲ Μισάχην, τὸν δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς δι' ὑπερβολὴν εὐφυΐας καὶ σπουδῆς τῆς περὶ τὴν παίδευσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν προκοπῇ γενομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ φίλους διετέλει.

β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μετὰ τῶν συγγενῶν σκληραγωγεῖν αὐτὸν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, προσελθὼν Ἀσχάνῃ τῷ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐπιτετραμμένῳ εὐνούχῳ, τὰ μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς νομιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς διατροφὴν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βάλοιτο· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην δίαιταν αὐτὸς κεκινῆσθαι, τῆς δ' ἑτέρας περιφρονεῖν. ὁ δὲ, εἶναι μὲν ἕτοιμος ὑπηρετεῖν ἔλεγεν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ κατάδηλοι τῷ βασιλεῖ γενηθέντες, ἐκ τῆς τῶν σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τῆς τροπῆς τῶν χαρακτήρων· συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων εὐπαθούντων ἐλεγχθέντες, αἴτιοι κινδύνου καὶ τιμωρίας αὐτῷ κατασταθῶσι. ἔχοντα τοίνυν πρὸς ταῦτα εὐλαβῶς τὸν Ἀσχάνην πείθουσιν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ταῦτα παρασχεῖν αὐτοῖς πεῖραν ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλόσης μὲν αὐτοῖς τῆς τῶν σωμάτων ἕξεως, ἐπιμένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς ὀδὸν ὄτι εἰς αὐτὴν βλαβησομένων· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ἐπὶ τὴν πρότερον αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δὲ, ὁ μόνον ὀδὲν αὐτοὺς ἐλύπει τὴν τροφὴν ἐκείνην προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐτραφέστεροι τὰ σώματα καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τὸν μὲν ἐνδεεστέρως ὑπολαμβάνειν, οἷς τὴν βασιλικὴν συνέβαινε εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ μετὰ τοῦ Δανιήλου δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης ἀπὸ τοῦ δείπνου καθημέραν συνήθως ἔπεμπε τοῖς παισὶ ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προειρημένα. οἱ δ' ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τοῦτο καθαρῶν

lum Miſachen, Azarian vero Abdenago. Iſtos ob egregiam indolem, et diligentiam literarum ſtudiis adhibitam, et quod in ſapientia valde profecerant, in honore habebat rex et amore proſequebatur.

2. Cum autem viſum fuiſſet Danielo, vt ipſe cum cognatis ſuis durius victitaret, et a menſae regiae eduliis abſtineret, atque adeo ab vniuerſis vitali ſpiritu animatis, Aſchanen adiit ſpadonem cui cura illorum demandata erat, et ab eo contendit, vt quae illis a rege afferebantur ſibi caperet et abſumeret, illis vero legumina et dactylos in alimoniam daret, et ſi quid aliud praeterea vellet inanime. ad huiuſmodi enim victum ſe magno deſiderio ferri, aliumque quemcunque vilipendere. Ille vero ſe paratum eſſe dicebat voluntati illorum obſequi: ſed nonnihil vereri, ne, ſi hoc reſciuerit rex corporum ex gracilitate oriſque lineamentis ſubinde mutatis (neceſſe enim eſſe corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene paſtis huiuſce rei manifeſti, ſibi auctores fiant periculi ſupplicii que. Aſchani itaque ad hoc faciendum timido perſuadent, vt decem diebus ad rem experiendam ita veſcerentur: quod ſi corpora illorum nihilo deterius ſe inde habuerint, eodem deinceps cibo vti licere, vt qui ex eo nihil detrimenti capturi ſint; ſin autem eos macie attenuatos forte viderit, aliiſque peius ſe habentes, ad priorem victus conſuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo iſtiuſmodi ſuppeditato non modo nihil eis deceſſerit, ſed corpore magis quam alii bene curato eſſe et pinguiores apparuerint; adeo vt illos quidem, quibus regia munificentia veſci contigit, ex pauperioribus eſſe quis ſuſpicaretur, Danielum vero et qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia ſummaque luxuria vixiſſe; exinde Aſchanes, abſque omni metu, quae pueris quotidie de menſa ſua rex mittere conſueuit, ſibi habebat, et iam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quaſi propter-

καὶ πρὸς τὴν παιδείαν ἀκραιφνῶν γεγενημένων, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς φιλοπονίαν εὐτονωτέρων· ὅτε γὰρ ἐκείνας ἐβούλοντο καὶ βασιλείας εἶχον ὑπὸ τροφῆς ποικίλης, ὁδὲ ταῦτα μαλακώτερα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· πᾶσαν ἑτοίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις ἦν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις, μάλιστα δὲ Δανιῆλος, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, περὶ κρίσεις ὀνείρων ἐσπουδάκει· καὶ τὸ θεῖον αὐτῷ φανερὸν ἐγένετο.

γ'. Μετὰ δὲ ἔτος δεύτερον τῆς Αἰγύπτου πορθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμαστὸν, ἃ τὴν βασιν αὐτὸς αὐτῷ κατὰ τὰς ὕπνους ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς, τότε μὲν ἐπιλανθάνεται· διανοίας δὲ ἐκ τῆς κρίσεως. μεταπεμψάμενος δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς ἦν τε ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ τὸ συμβεβηκὸς περὶ τὴν λήθην ὧν εἶδε μηνύων, ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν, ὅ, τι τι ἦν τὸ ὄναρ, καὶ τί τὸ σημεῖον. τῶν δὲ ἀδύνατον εἶναι λεγόντων ἀνθρώποις τοῦθ' εὑρεῖν, εἰ δ' αὐτοῖς ἔκθοιτο τὴν ὄψιν τῶν ἐνυπνίων φράσειν τὸ σημεῖον ὑποσχομένων, θάνατον ἐπέλεσεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προσέταξε δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ποιήσας τὸ κελευσθὲν ὁμολογήσαντας μὴ δύνασθαι. Δανιῆλος δ' ἀκούσας ὅτι προσέταξε πάντας τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν συγγενῶν κινδυνεύειν, πρόσεισιν Ἀριόχῳ τῷ τὴν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἀρχὴν πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας εἴη προσεταχὼς ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον, καὶ ὅτι κελευσθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλοῦν ἐπιλελησμένῳ, φήσαντες μὴ δύνασθαι, παρώξυναν αὐτὸν, παρεκάλεσε τὸν Ἀρίοχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοῖς μάγοις, καὶ ταύτῃ τὴν ἀναίρεσιν ἐπιχεῖν· ἐλπίζειν γὰρ δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι τὸ ὀνειρον. ὁ δὲ Ἀρίοχος ταῦτ' ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ Δανιῆλον ἀξιοῦν. καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ἐπιχεῖν,

mentes eis essent purae, et defaecatae adeo vt optime possent disciplinis imbui, et corpora firmiora euaderent ad labores perferendos (neque enim illas laedebant et praegrauabant ciborum varietate, neque ista eadem ex causa molliora reddebant) facile instituti erant in omni Hebraeorum et Chaldaeorum doctrina. Danielus vero, prae caeteris satis iam ad sapientiam peritus, somniis interpretandis animum adiecit: numenque ei manifesto aderat.

3. Biennio autem post Ægypti populationem, rex Nabuchodonosorus, cum somnium mirabile vidisset, cuius etiam euentum Deus ei per quietem declarauerat, eius quidem mox vt e stratis surrexit obliuiscitur. Accersitis igitur Chaldaeis et Magis atque diuinis, narrauit ipsis, se forte somnium vidisse: illisque indicans quod ei acciderat visorum obliuione capi, iussit illis vt ipsi dicerent, quale esset somnium et quid sibi velit. Cum autem illi responderent, ab hominibus fieri non posse vt hoc reperiretur, veruntamen, somnii visionem si illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus est, nisi somnium ei expedirent. illosque omnes statim ad necem trahi imperauit, qui pronunciauerant se quod iussum erat facere non posse. Tum Danielus, audito quod rex omnes sapientes occidi iusserat, et inter hos se quoque cum cognatis suis esse in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis satellites. Cumque ab eo supplex quaesiuisset, quam ob rem rex in mandatis dederat, vt sapientes omnes morte multarentur et Chaldaei et Magi; atque intellexisset somnii negotium, et quod iussi a rege id quod ei exciderat in mentem reuocare, dicendoque se non posse, regem ad iram commouissent: obsecrauit Ariochum, vt ad regem ingressus vnam noctem ad comminiscendum magis peteret, atque hac nocte illos non interficeret: spem enim sibi esse, si ea Deum precatus fuerit, fore vt somnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum iuit, ista postulare Danielum. atque ille

ἕως γνῷ τὴν ὑπόκρισιν τῦ Δανιήλ. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τὸ συγγενῶν ὑποχωρήσας πρὸς ἑαυτὸν, δι' ὅλης ἱκετεύει τ Θεὸν τῆς νυκτὸς, γνωρίσαι, καὶ τὺς μάγυς καὶ τὺς Χαλδα οἷς δεῖ καὶ αὐτὺς συναπολέσθαι, ῥύσασθαι τῆς τῦ βασιλ ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τὴν ὄψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δήλη ὁ βασιλεὺς ἐπελέλησο διὰ τῆς παρελθύσης νυκτὸς ἰδὼν κ τὰ τὺς ὕπνυς. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τύς τε κινδυνεύοντας ἐλείσα καὶ τὸν Δανιῆλον τῆς σοφίας ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτ γνώριμον ἐποίησε καὶ τὴν κρίσιν, ὡς ἂν καὶ τὸ σημαινόμεν ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτῦ μάθοι. Δανιῆλος δὲ γνὺς παρὰ τ Θεῦ ταῦτα, περιχαρὴς ἀνίσταται, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλ σας, τὺς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τὸ ζῆν καὶ πρὸς τὸ τεθν ναι τὴν διάνοιαν ἔχοντας, εἰς εὐθυμίαν καὶ τὰς περὶ τῦ βα διήγειρεν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλα λαβόντι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, γενομένης ἡμέρας παραγίνετ πρὸς τὸν Ἀρίοχον, καὶ ἄγειν αὐτὸν ἠξίι πρὸς τὸν βασιλέα· δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βέλεσθαι τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδὼν περ τῆς παρελθύσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Δανιῆλος, παρῆν το πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τῶν ἄλλων Χαλδαίω καὶ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εὑρεῖν δυνηθέντ αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "εἰ γὰρ κατ' ἐμπειρίαν, εἰδ ὅτι "τὴν διάνοιαν αὐτῶν μᾶλλον ἐκπεπόνηται, τῦτο γίνεσθ "ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, φησὶν, ὁ Θεὸς κινδυνεύοντας ἀποδα "νεῖν, δεηθέντι περί τε τῆς ἐμαυτῦ ψυχῆς καὶ τῶν ὁμοεθνῶν, "καὶ τὸ ὄναρ καὶ τὴν κρίσιν αὐτῦ φανερὰν ἐποίησεν. ἐχ ἤ "τον γὰρ τῆς ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς καταδικασθεῖσι ὑπὸ σῦ μὴ "ζῆν λύπης, περὶ τῆς σῆς αὐτῦ δόξης ἐφρόντιζον, ἀδίκως "ὕτως ἄνδρας καὶ ταῦτα καλὺς κἀγαθὺς ἀποθανεῖν κελεύ "σαντος, εἰς ἐδὲν μὲν ἀνθρωπίνης σοφίας ἐχόμενον προσίτα "ξας, ὃ δ' ἦν ἔργον Θεῦ τῦτ' ἀπήτεις παρ' αὐτῶν. σοὶ τοί "νυν φροντίζοντι περὶ τῦ, τίς ἄρξει τῦ κόσμυ παντὸς μετὰ "σὲ, καταλειμηθέντι βυλόμενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τὺ "βασιλεύσοντας, ὄναρ ἔδειξε τοιῦτον· ἔδοξας ὁρᾶν ἀνδριά-

saedem Magorum differri iussit, tantisper dum certior fie-
-et de promisso Danieli. Caeterum puer, vbi se cum
cognatis suis domum receperat, supplex Deum per to-
-am noctem obsecrat vt somnium declararet, et Magos
-t Chaldaeos, cum quibus et ipsis pereundum est, ab ira
regis eriperet, visionem sibi sistendo eamque patefacien-
-do, quae nocte praeterita regi per quietem oblata ex
memoria elapsa est. Deus autem, et periclitantes mise-
-ratus et Danieli sapientia delectatus, somnium ei notum
fecit simulque eius interpretationem, vt quid significaret
ex ipso rex intelligeret. Iamque Danielus cum ista a
Deo accepisset, gaudio perfusus surgit, reque cum fratri-
bus communicata, illos quidem postquam de vita iam
desperarint et cum solicitudine de morte cogitarint, ani-
-mi terrore liberauit et in spem vitae erexit. Cumque il-
-lis actis Deo gratiis, tenerae illorum aetatis miserto, pri-
-ma luce Ariochum adit, et ab eo petebat vt se ad regem
duceret: velle enim ipsi effari id quod in somniis se vi-
disse dicit, proxima ante hanc nocte.

4. Danielus autem ad regem ingressus, primum il-
lud ab eo deprecatus est, ne ipsum aliis Chaldaeis et
Magis sapientia praestare existimaret, quod, cum nemo
illorum somnium inuenire potuisset, ipse id ei indicatu-
rus esset. "non enim sua peritia, vel quod mentem quam
"alii magis exercuisset, id fieri: sed Deus, inquit, no-
"strum misertus qui in mortis periculum adducti eramus,
"oranti mihi pro mea et popularium vita et somnium et
"eius interpretationem declarauit. non enim tam me so-
"licitum habuit ea tristitia, quod nos ipsi a te fuerimus
"morti adiudicati, quam metus de tuae existimationis
"gloria, vt qui inique viros bonos et honestos necari
"iusseris, quibus nihil, quod humana sapientia efficere
"potuit, imperasti, sed id quod facere Dei solius est ab
"illis exegisti. Tibi itaque, cogitanti, qui homo post
"te potiturus esset totius orbis imperio, in lecto cubicu-
"lari volens Deus omnes regnaturos ostendere, eiusmo-

"τα μέγαν ἐςῶτα, ἢ τὴν μὲν κεφαλὴν συνέβαινεν εἶναι χρυ-
"σῆν, τὰς δὲ ὦμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυρᾶς, τὴν δὲ γα-
"στέρα καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σι-
"δηροῦς. ἔπειτα λίθον εἶδες ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα ἐμπε-
"σεῖν τῷ ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρίψαι, καὶ
"μηδὲν αὐτῷ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τὸν δὲ χρυσὸν καὶ τὸν
"ἄργυρον καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν χαλκὸν ἁλεύρου λεπτότερα
"γενέσθαι· καὶ τὸν μὲν ἀνέμῳ πνεύσαντος σφοδροτέρου ὑπ'
"τῆς βίας ἀρπαγέντα διασπαρῆναι, τὸν δὲ λίθον αὐξῆσαι
"τοσοῦτον ὡς ἅπασαν ὑπ' αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι.
"τὸ μὲν οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ
"τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλὴ σέ τε εἰδήλω-
"καὶ τοὺς πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο
"χεῖρες καὶ οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι
"βασιλέων τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δὲ ἐκείνων ἕτερός τις
"ἀπὸ δύσεως καθαιρήσει χαλκοῦν ἡμφιεσμένος, καὶ ταύτην
"ἄλλη παύσει τὴν ἰσχὺν ὁμοία σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δὲ εἰς
"ἅπαν διὰ τὴν τοῦ σιδήρου φύσιν, εἶναι γὰρ αὐτὴν σιδηρο-
"ραν τῆς τε χρυσοῦ καὶ τῆς ἀργύρου καὶ τῆς χαλκοῦ." ἐδή-
λωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανιήλος τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ
μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγεν-
μένα συγγράφειν ἢ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντι. εἰ δέ τις τῆς ἀλη-
θείας ὀλιγώμενος ἢ περιΐσταται πολυπραγμονεῖν, ὡς καὶ
περὶ τῶν ἀδήλων εἰ γενήσεται βούλεσθαι μαθεῖν, σπευδάσ-
τω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι τῆς Δανιήλου· εὑρήσει δὲ ταῦτα ἐν
τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, ἀκούσας ταῦτα
καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὴν τοῦ Δανιήλου φύσιν, καὶ
πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ᾧ τρόπῳ τὸν Θεὸν προσκυνοῦσι, τούτῳ
τὸν Δανιήλου ἠσπάζετο, καὶ θύσειν δὲ ὡς Θεῷ προσέταξεν.
ἐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ τοῦ ἰδίου Θεοῦ θέμε-
νος, ἁπάσης ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἐποίησε, καὶ τοὺς
συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυ-
νον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βασιλεῖ προσκρούσαντας ἐξ αἰτίας

"di immisit somnium. Spectare tibi videbaris ingentem "statuam ante oculos tuos stantem cuius caput forte au- "reum erat, humeri et brachia argentea, venter et fe- "mora ex aere, crura ac pedes ferrei. Deinde saxum "ingens vidisti a monte auulsum, quod in statuam inci- "dit, eamque deiectam adeo contriuit, vt nulla eius pars "integra fuerit relicta; sed aurum et argentum et fer- "rum et aes in puluerem abierint farina minutiorem: at- "que illum, venti vehementioris flatu abreptum, longe "lateque dispersum esse; saxum vero adeo creuisse vt tota "terra ab eo occupata videretur. Et somnium quidem "quod vidisti huiusmodi est: illud vero hoc modo, vt "arbitror, interpretandum. Caput quidem aureum te "significat, et alios ante te reges Babylonios; duae vero "manus et humeri indicant imperium vestrum a duobus "regibus euersum iri: illorum autem imperium alius qui- "dam ab occidente veniens destruet, aere totus obductus; "atque huius vires alia vis debellabit ferro similis, eas- "que in vniuersum imperio premet propter ferri natu- "ram, quod ea sit auro et argento et aere validior." Quin et Danielus regi ostendit omnia de saxo: sed mihi ista narrare non libuit, cui id negotii datum est vt praeterita non futura literis consignarem. Si quis autem veritatis auidus nolit ab iis paulo curiosius inquirendis desistere, vt qui de incertis, an futura sint, scire desiderat, det operam vt Danieli librum perlegat, quem in sacrorum librorum codice inueniet.

5. Rex autem Nabuchodonosorus, his auditis, suoque somnio agnito, Danieli indolis admiratione perculsus est, et in faciem procidens, haud aliter quam Deum solent adorare, Danielum veneratus est, eique vt Deo sacrificari iussit. Nec hoc contentus, impositio ei Dei sui nomine, vniuersae ditionis suae imperio eum praefecit, cognatosque suos: quos ex aliorum inuidia et liuore in periculum incidisse contigit, vt qui regem huiusmodi de causa offenderint. Rex, facto aureo colosso altitudine

τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, πλάτος δὲ ἕξ, στήσας αὐτὸν ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιεροῦν αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προσάξας, ὅτε σημανέσης ἀκούσωσι τῆς σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸν ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὴν τοῦ πυρὸς ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μετὰ τὸ σημανέσης ἐπακοῦσαι τῆς σάλπιγγος προσκυνούντων τὸν ἀνδριάντα, τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς ἐποίησαν τοῦτο φασὶ, μὴ βληθέντας παραβῆναι τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, εὐθέως εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θεία σῴζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. οὐ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βληθῆναι, οὐχ ἥψατο, καίειν δ' ἀσθενὲς ἦν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς παῖδας, τοῦ Θεοῦ κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τοῦτο συνίεσαν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· διὸ μετὰ πάσης ἀξιώματος παρ' αὐτοῦ τῆς τιμῆς διετέλουν.

ς'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς μετὰ θηρίων ἕξει τὴν δίαιταν, καὶ διαζήσας οὕτως ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἔτεσιν ἑπτὰ, αὖθις τὴν ἀρχὴν ἀπολήψεται. τοῦτο θεασάμενος τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν τοῦ ἐνυπνίου διάνοιαν εὑρεῖν, οὐδ' ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανιήλου δὲ μόνος καὶ ταῦτα ἴσμεν, καὶ καθὼς οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διατρίψας γὰρ ἐπὶ τῆς ἐρημίας τὸν προειρημένον χρόνον, οὐδενὸς τολμήσαντος ἐπιθέσθαι τοῖς πράγμασιν παρὰ τὴν ἐπιταγὴν, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεται. ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρίσκω βιβλίοις. καὶ γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸ

cubitorum sexaginta, latitudine sex, cum eum in magna planitie Babylonis erexisset, ipsumque more solenni dedicaturus esset, principes ex omni sua ditione conuocavit, eisque in primis mandauit, vt quandocunque tubae sonitum audiuerint, tunc in terram procumberent et colossum venerarentur: iis vero qui ita non fecerint minatus est se illos coniecturum esse in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, simul ac audiuerunt tubae vocem, colossum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciisse dicunt, nolentes patria instituta violare. Atque illi criminis manifesti et statim in ignem coniecti diuina seruantur prouidentia, et praeter omnium opinionem ex mortis periculo euadunt. Ignis enim eos non attigit: sed, quasi sensisset viros sceleris puros in flammas suas praecipitatos esse, illos non afflauit; viqne ad vrendum debili esse videbatur, quamdiu iuuenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente vt ab igne nihil paterentur. Quae res illis, vt viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliauit: adeo vt postea semper in maximo apud eum honore haberentur.

6. Non multo autem post in somnis rex aliam videt visionem; quod imperio excidens inter bestias versabitur, et post exactos in solitudine septem annos denuo regnum recuperabit. Hac visione ipsi in somnio oblata, cum Magos rursus conuocasset, illos ea de re percontabatur, et quid significaret sibi dicere iubebat. Et aliorum quidem nemo potuit somnii sententiam inuenire, regique explicare: solus vero Danielus ista explorauit; atque ita euenerunt prout ipse ei praedixit. Cum enim in solitudine tempus iam ante memoratum exegisset, nemine per septennium auso rerum gubernaculo sese admouere, tandem Deum precatus vt regnum recipiat, rursus ei restituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum singula ita vt in antiquis libris ea reperio in scriptis meis referam. nam statim ab initio huius historiae contra eos qui in rebus narratis desidera-

τοὺς ἐπιζητήσοντας τὶ τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους εἰς τὴν Ἑλληνίδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτι προσιθείς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρῶν ὑπεχημένος.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Ναβυχοδονοσόρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτῷ, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἅ τι συμβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, ἔτη τεσσαράκοντα τρία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ δραστήριος καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων εὐτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δ' αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβυχοδονό-"σορος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης, ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ "τοῖς περὶ τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην τόποις, ἀπο-"στάτης αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι καθοπλίζε-"συσήσας τῷ ἰδίῳ Ναβυχοδονοσόρῳ ὄντι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τοῦ "τῆς δυνάμεως, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμίξας δὲ Ναβυ-"χοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε "κρατήσας, καὶ τὴν χώραν ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐ-"τοῦ βασιλείαν ἐποιήσατο. τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβυχοδονο-"σόρῳ συνέβη, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀρρωστήσαντι, ἐν τῇ "Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βασιλεύ-"σαντι εἰκοσιέν. αἰσθόμενος δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον τὴν τοῦ "πατρὸς τελευτὴν Ναβυχοδονόσορος, καὶ κατασήσας τὰ "κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ "τὰς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ "τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν, καὶ συντάξας τισὶ τῶν φί-"λων μετὰ τῆς βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὡρι-"λείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὀλίγοις ὀ-"λίγοις διὰ τῆς ἐρήμου παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα. παρα-

bunt quaidpiam, vel expoſtulabunt, a me praecautum eſt, aſſeuerando quod Hebraeorum ſolum libros Graece reddam, pollicendoque futurum vt in rebus iſtis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

CAP. XI.

De Nabuchodonoſoro eiuſque ſucceſſoribus, et quomodo eorum imperium euerſum erat a Perſis: quaeque Danielo acciderunt in Media, et qualia illis praedixit.

REX autem Nabuchodonoſorus, cum regnaſſet annos quadraginta tres, vitam finiuit; vir ad res agendas acer, et regibus qui eum anteceſſerunt fortunatior. Rerum autem ab eo geſtarum meminit etiam Beroſus in tertio Hiſtoriae Chaldaïcae libro, hiſce verbis. "Cumque au-"diſſet pater eius Nabuchodonoſorus, eum, qui in Æ-"gypto et Coele-Syria et Phoenice praepoſitus fuerat, "Satrapen ab eo defeciſſe, ipſe, ferendis laboribus per "aetatem impar, filio Nabuchodonoſoro adhuc iuueni "tradidit partem exercitus, miſitque ad illum bello per-"ſequendum. Nabuchodonoſorus vero congreſſus cum "illo, qui deſciuerat, acieque conſerta, et eum vicit, "et regionem ab hoc initio in regni ſui ditionem rede-"git. At ſub id tempus euenit vt Nabuchodonoſorus pa-"ter, cum morbum contraxiſſet, in vrbe Babyloniorum "diem obiret ſupremum, poſtquam regnaſſet annis XXI. "Nabuchodonoſorus vero, non multo poſt patris morte "cognita, rebuſque in Ægypto et reliqua regione ordi-"natis, vt et captiuis ex Iudaeis et Phoenicibus et Syris "et ex Ægypti populis, datoque in mandatis quibuſdam "ex amicis vt eos vna cum grauis armaturae militibus et "impedimentis in Babyloniam deportarent, ipſe cum "paucis itinere per deſertum facto Babylonem ſe confe-

"λαβὼν δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν Χαλδαίων,
"καὶ διατεθραμμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τῆ βελτίστη αὐτῶν,
"κυριεύσας ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμα-
"λώτοις παραγενομένοις συνέταξεν ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτη-
"δειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ἀποδεῖξαι· αὐτὸς δ'
"ὑπὸ τῶν ἐκ τῆ πολέμω λαφύρων τό, τε τῆ Βήλω ἱερὸν καὶ
"τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ
"ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν χαρισάμενος, καὶ ἀναπαυίσας,
"πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν
"ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, περιεβάλε-
"το τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ τῆς ἔξω,
"τοῦτο δὲ τῆς ὀπτῆς πλίνθου. καὶ τυχίσας ἀξιολόγως τὴν
"πόλιν, καὶ τὰς πύλωνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, προσκα-
"τεσκεύασεν τοῖς πατρικοῖς βασιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐχό-
"μενα αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτε-
"λειαν περισσὸν ἴσως ἂν εἴη λέγειν. πλὴν ὄντα γε μεγάλα
"καὶ ὑπερήφανα συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε. ἐν δὲ τοῖς
"βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα λίθινα ἀνωκοδόμησε, τὴν
"ὄψιν ἀποδοὺς ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, καὶ καταφυτεύσας
"δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξειργάσατο. καὶ κατεσκεύασε τὸν
"καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον· διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐ-
"τῆ ἐπιθυμῆν τῆς οἰκείας διαθέσεως, ὡς τεθραμμένην ἐν
"τοῖς κατὰ Μηδίαν τόποις." καὶ Μεγασθένης δὲ ἐν τῆ τε-
τάρτη τῶν Ινδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, δι' ἧς ἀποφαίνεται
πειρᾶται τοῦτον τὸν βασιλέα τῆ ἀνδρεία καὶ τῷ μεγέθει
τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ηρακλέα. κατασχέσθαι
γὰρ αὐτὸν φησὶ Λιβύης τὴν πολλὴν, καὶ Ιβηρίαν. καὶ Δει-
νίλης δὲ ἐν τῆ δευτέρα τῶν Περσικῶν μνημονεύει τούτου τοῦ βα-
σιλέως· καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς Ινδικαῖς αὐτοῦ καὶ Φοινι-
κικαῖς ἱστορίαις, ὅτι ἅτος ὁ βασιλεὺς ἐπολιόρκησε Τύρον ἔτη
γ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν Ιθοβάλου τῆς Τύ-
ρου. καὶ τὰ μὲν, ὑπὸ πάντων ἱστορούμενα περὶ τούτου τοῦ βα-
σιλέως, ταῦτα ἦν.

β'. Μετὰ δὲ τὴν Ναβουχοδονοσόρου τελευτὴν Ἀβιλαμα-

"rebat. Potitus autem rerum quas Chaldaei adminiſtra-
"verant, regnique ſibi ab eorum potiſſimo adſeruati, to-
"tum patris quod fuerat imperium adeptus, captiuis qui-
"dem, vbi eo venerant, colonias in Babyloniae locis
"maxime opportunis aſſignari iuſſit: ipſe vero, poſtquam
"de belli manubiis Beli templum aliaque largiter orna-
"verat, vrbemque Babylonis quae iam erat, noua etiam
"altera addita, inſtauraverat, ne poſſent poſthac qui ad
"vrbem iſtam venirent obſidendam abacto flumine eam
"facilius aggredi, ternos quidem interiori vrbi, ternoſ-
"que pariter exteriori murorum ambitus circumdedit, id-
"que e coctis lateribus. Cumque vrbem bene muniuiſ-
"ſet, et portas magnifice adornaſſet, paternae regiae
"contiguam aliam exſtruxit: cuius de altitudine reliquo-
"que ſplendore dicere mihi forſan ſuperuacaneum eſſet.
"Verum ampla quamuis fuerit et ſuperba, diebus tamen
"quindecim confecta erat et abſoluta. In hac regia ex
"lapide excitauit pilas, quibus ſpeciem dedit montibus
"perſimilem; eaſque ita fabricauit, vt omne genus arbo-
"ribus conſitae fuerint. Fecitque penſilem paradiſum,
"vt vocabatur; quod vxor eius, vtpote in Mediae locis
"educata, ea deſideranit quae patriam quodammodo re-
"ferrent." Quin et Megaſthenes in tertio rerum Indi-
carum libro ipſorum meminit, vbi oſtendere conatur,
quod hic rex fortitudine et rerum geſtarum magnitudi-
ne longe Herculem ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit
magnam Libyae partem et Iberiam. Imo et Dioclos in
ſecundo rerum Perſicarum libro huius regis mentionem
facit; vt et Philoſtratus tam in Indicis eius quam Phoe-
niciis hiſtoriis, quod hic rex tredecim annos Tyrum
oppugnauerit, cum illo tempore Ithobalus in Ty-
ro regnaret. Atque haec quidem ſunt quae ab
Hiſtoricis omnibus de hoc rege memoriae prodita
ſunt.

2. Caeterum poſt mortem Nabuchodonoſori, Abila-

ρώδαχος ὁ παῖς αὐτῦ τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει· ὃς σὺν τοῖς τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα Ιεχωνίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις φίλοις εἶχε, πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δοὺς, καὶ ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτῦ τὴν πίστιν ἐκ ἐφύλαξε τῷ Ιεχωνία, παραδόντι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς ἂν μὴ κατασπαφείη ληφθεῖσα τῇ πολιορκίᾳ, καθὼς προεῖπαμεν. τελευτήσαντος δὲ Αβιλαμαροδάχου μετὰ ἔτη δεκαπέντε τῆς βασιλείας, Νεγλίσαρος ὁ παῖς αὐτῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, καταχὼν αὐτὴν ἔτη τεσσαράκοντα, κατασφίει τὸν βίον. μετ' αὐτὸν δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῦ Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τῆς βασιλείας ἡ διαδοχὴ, καὶ μῆνας ποιήσασα παρ' αὐτῷ τὰς πάντας ἐννέα, τελευτήσαντος αὐτῦ μεταβαίνει πρὸς Βαλτάσαρον τὸν καλούμενον Ναβοάνδηλον παρὰ Βαβυλωνίοις. ἐπὶ τοῦτον στρατεύουσι Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων· καὶ πολιορκουμένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν τι καὶ τεράστιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δεινῶν ἐν εἴκῃ μεγάλῃ, καὶ σκευῶν ἦν πολὺς ἄργυρος εἰς ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μετὰ τῶν παλλακίδων καὶ τῶν φίλων. δόξαν δὲ αὐτῷ, κομισθῆναι κελεύει ἐκ τῦ ἰδίου ναῦ τὰ τῦ Θεῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχοδονόσορος ἐξ Ιεροσολύμων, ἐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς δὲ τὸν αὐτῦ ναὸν κατέθετο. αὐτὸς δὲ ὑπὸ θράσους στραχθεὶς, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθαι μεταξὺ πίνων καὶ βλασφημῶν εἰς τὸν Θεὸν, ἐκ τῦ τείχους ὀρᾷ χεῖρα προϊοῦσαν, καὶ τῷ τοίχῳ τινὰς συλλαβὰς ἐγγεάφουσαν. ταραχθεὶς δ' ὑπὸ τῆς ὄψεως, συνεκάλεσε τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, καὶ πᾶν τοῦτο τὸ γένος ὅσον ἦν ἐν τοῖς βαρβάροις, τότε σημεῖα καὶ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον, οἷς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τῶν δὲ μάγων οὐδὲν εὑρίσκειν, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλῆς τῆς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ λύπης, κατὰ πᾶσαν ἐπέρρυξε τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλουμένην διάνοιαν σαφῆ ποιήσαντι, δῶσειν ὑπισχνούμενος στρατὸν

marodachus eius filius regnum suscipit: qui, cum Iechonian statim e vinculis soluisset, eum inter amicos necessarios habebat, multis muneribus donatum, atque prae caeteris apud Babylonem regibus honoratum. nam pater eius fidem Iechoniae datam non seruauit: qui se ei cum vxoribus et liberis omnique cognatione sua sponte tradiderat, pro patria vrbe, quam nolebat per vim expugnatam excidi, vt iam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, postquam annos decem et octo regnasset, Niglisarus filius eius imperium sibi vindicat: cumque id tenuisset annos quadraginta vita decedit. At post illum ad filium eius Labosordachum successionis iure regnum peruenit, cumque ei menses solummodo nouem mansisset, eo sublato transit ad Baltasarum, qui Naboandelus a Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt et Cyrus Persarum rex et Medorum Darius: eique, dum obsessus Babylone erat, mirabilis quaedam et prodigiosa visio oblata est. Discumbebat coenans in ampla domo, (et magnus erat apparatus vasorum argenteorum in regalis conuiuii vsum factorum) accumbentibus etiam concubinis et amicis. cumque ita ei collibuisset, iubet e suo templo afferri vasa Dei, quibus Nabuchodonosorus, spoliatis Hierosolymis, vsus quidem non fuerat, sed in Dei sui templo reposuerat. Ille vero, postquam eo vsque audaciae processerat, vt dum potaret Deoque maledicere et conuiorio syllabas quasdam depingentem. Caeterum visione perturbatus, conuocauit Magos et Chaldaeos, et id genus quotquot inter barbaros prodigia et somnia interpretari poterant, vt scriptum illud ei declararent. Cum autem Magi se nihil posse inuenire aut intelligere dicerent, rex solicitus moestusque admodum e: re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; se illi daturum promittere, qui scriptum legerit et quid id sibi vellet enunciauerit, vt torquem auream in collo gestet, purpura amictatur more regum Chaldaeorum, et in tertia regni sui parte dominetur. Post hoc praeconium,

περιαυχένιον χρύσεον, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τῶν Χαλδαίων βασιλεῖς, καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἰδίας ἀρχῆς. τούτῳ γενομένῳ τὰ μηνύματος, ἵτι μᾶλλον οἱ μάγοι συνεξαμόντες, καὶ φιλοτιμησάμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν γεγραμμάτων, οὐδὲν ἔλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦντα δ' ἐπὶ τούτῳ θεασαμένη τὸν βασιλέα ἡ μάμμη αὐτοῦ, παραθαρσύνει ἤρξατο, καὶ λέγειν· ὡς ἔστι τις ἐκ τῆς Ἰουδαίας αἰχμάλωτος, ἐκεῖθεν τὸ γένος ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ναβυχοδονοσόρου πορθήσαντος Ἱεροσόλυμα, Δανιήλος ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ καὶ δεινὸς ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβυχοδονοσόρῳ τῷ βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν περὶ ὧν ἔχρῃζεν, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυνθάνεσθαι περὶ τῶν γεγραμμάτων, καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν τῶν ἐγχωρίων αὐτὰ καταχρίνειν, κἂν σκυθρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τὸν Δανιήλον ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς ἐπίνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνει μηνύειν ἠξίου. τοῦτο γὰρ ποιήσαντι πορφύραν δώσειν ἐνδεδύσθαι, καὶ χρύσεον περὶ τὸν αὐχένα τρέπτον, καὶ τὸ τρίτον τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τῆς σοφίας, ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἐπισημότατος γένοιτο τοῖς ἐρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ᾗ τούτων ἔτυχε πυνθανομένοις. Δανιήλος δὲ τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίου· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ πρόῖκα τοὺς δεομένους ὠφελεῖν· μηνύειν δὲ αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνοντα καταστροφὴν δι' αὐτῶν τοῦ βίου. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πρόγονος αὐτοῦ διὰ τὰς εἰς Θεὸν ὕβρεις ἐκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μαχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ Ναβυχοδονοσόρῳ μετασάντος εἰς δίαιταν θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθέντος ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ διὰ ταῦτα τὸν Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν

maior etiam fit Magorum concursus, certatimque contenderunt vt quid scriptum fuerit inuenirent, nihilo tamen minus haerebant. Quo fit vt auia regis, vbi eum viderat ex hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare coeperit, dicereque: captiuum esse quendam ex Iudaea, inde etiam ortum, a Nabuchodonosoro Hierosolymis excisis abductum nomine Danielum, virum singularis sapientiae et peritiae in iis euoluendis quae summe difficilia solique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonosoro nemo alius dicere potuerit quae percontatus est, quaesitorum obscura luce perfudit. Illum itaque vt accerseret rogabat, vt ab eo quaereret de literis istis, atque inscitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiuerunt, quamuis triste esse contigerit quod Deus fore significauit.

3. His auditis, Baltasarus Danielum euocat, praefatusque se multa de eo eiusque sapientia fama accepisse, quod scilicet Dei spiritu afflatus sit, et solus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quae aliis in mentem non veniunt, rogauit vt scripturam istam legeret et interpretando enuclearet. quod si fecerit, concessurum esse vt purpura vestiatur, et in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in sapientiae honorem praemiumque, vt ex iis illustrissimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid causae fuerit quod ista assequutus sit. At Danielus obsecrabat vt dona quidem et munera sibi haberet (nam sapientiam et diuinitatem largitionibus corrumpi non solere, sed egentibus gratuito prodesse) quae vero scripta erant se vello ei indicare ex illis ostendendo vitae finem ei adesse, quod, illa etiam monitus quae proauus eius ob suas in Deum contumelias passus est, pietatem colere non didicerit, nihilque supra humanam naturam moliri: sed cum et Nabuchodonosorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, et multis precibus et supplicationibus tantum misericordiae consequutus, vt humanae vitae consuetudini et regno restitueretur, propterea que Deum, vt qui potesta-

ἔχοντα δύναμιν καὶ προνεύμενον τῶν ἀνθρώπων, μέχρις ἧς καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνοῦντος, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δὲ σκεύεσιν αὐτῆ μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ διὰ τῶν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ τέλος. ἐδήλου δὲ τὰ γεγραμμένα τάδε. ΜΑΝΗ. τοῦτο δ' ἔλεγεν Ελλάδι γλώττῃ σημαίνοντ' ἂν ἀριθμός· ὥσπερ τῆς ζωῆς σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τῆς ἀρχῆς ἠρίθμησεν ὁ Θεὸς, καὶ πεπαυσόμενον ἐπὶ σοὶ βραχὺν χρόνον. ΘΕΚΕΛ. σημαίνει τοῦτο ταθμόν. τόσας οὖν σου λέγει τὸν χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλοῖ. ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο πλάσμα δηλοῖ κατὰ Ελλάδα γλῶτταν. κλάσει τοιγαροῦν σου τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις διανεμεῖ.

θ'. Δανιὴλ δὲ ταῦτα σημαίνειν τῷ βασιλεῖ φράσαντος τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τὸν μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' ὅτῳ χαλεποῖς τοῖς δεδηλωμένοις, λύπη καὶ συμφορὰ κατέλαβεν. ὁ μὴν ὡς προφήτῃ κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσειν ἢ δίδωσιν, ἀλλὰ πάσας παρέχει· τὸ μὲν ἐφ' οἷς δοθήσονται λογιζόμενος ἴδιον αὐτῷ καὶ τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' οὐχὶ τῷ προφητεύσαντος εἶναι, τὰ δὲ ὠμολογημένα κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθῷ καὶ δικαίῳ, κἂν ἡ συνθῆκαι τὰ μέλλοντα συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν ἔτως ἔκρινε· μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον, αὐτός τε ἐλήφθη καὶ ἡ πόλις, Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαντος. Βαλτάσαρος γάρ ἐστιν ἐφ' ᾧ τὴν αἵρεσιν τῆς Βαβυλῶνος συνέβη γενέσθαι, βασιλεύσαντος αὐτῷ ἔτη ἑπτακαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβαχοδονοσόρου τοῦ βασιλέως ἐγγόνων τὸ τέλος τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείῳ δὲ, τῷ καταλύσαντι τὴν Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου τοῦ συγγενοῦς, ἔτος ἦν ἑξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἷλεν, ὃς ἦν Ἀστυάγους υἱός, ἕτερον δὲ παρὰ τοῖς Ελλησιν ἐκαλεῖτο ὄνομα· ὃς καὶ, Δανιὴλον τὸν προφήτην λαβὼν, ἤγαγεν εἰς Μηδίαν πρὸς αὑτὸν, καὶ πάσης αὐτῷ τιμῆς μεταδοὺς, εἶχε σὺν αὐτῷ. τῶν τριῶν

tem omnem habet, cuique res hominum curae sunt, vsque dum moreretur, celebrarit, ipse horum omnium oblitus, et multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, et illius templi vasis sibi cum pellicibus ministrari voluerit. Deum itaque ista videntem illi iratum esse, et his literis praenunciare qualem sit habiturus vitae exitum. Quae autem scripta erant ita se habere indicauit. MANE. hoc autem dicebat Graeca lingua significare ἀριθμὸς, numerus: quasi Deus vitae tuae regnique tempus numeraverit, et pauxillum admodum tibi superesse. THEKEL. quod idem est ac σταθμὸς, pondus. itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, iam illud deorsum ferri innuit. PHARES. et hoc, si Graece interpreteris, est κλάσμα, fragmentum. tuum igitur regnum franget Deus, illudque Medis Persisque diuidet.

4. Cum autem dixisset Danielus, ista regi ex literis in tectorio significari, Baltasarum quidem, vt verisimile erat, ob calamitosa adeo denunciata dolor inuasit et miseria. non tamen ei vt malorum praenuncio munera quae se daturum promiserat dare recusauit, sed quicquid pollicitus est praestitit: secum reputans, ea quidem ob quae danda forent a seipso fatisque esse, non ab illo qui ea praedixerat; viri autem boni iustique officio functum esse, qui ea vere interpretatus est, quamuis tristia essent quae forent euentura. Et quidem ille ita sensebat. at non multo post ipse captus est, simul et vrbs: exercitu in eum educto a Cyro Persarum rege. Baltasarus enim est, quo regnante Babylonem captam esse contigit, cum regnum ipse tenuisset annos septendecim. Et quidem regis Nabuchodonosori posteros huiusmodi exitum habuisse accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato suo Babyloniorum imperium euertit, annus agebatur sexagesimus secundus, quando Babylonem cepit: qui Astyagis filius erat, et alio nomine apud Graecos vocabatur; quique Danielum vatem assumptum in Mediam duxit ad regiam suam, summoque honore auctum secum habebat. nam fuit vnus ex tribus satrapis quos trecentis

γὰρ σατραπῶν ἦν, ὃς ἐπὶ τῶν ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπιῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανιήλου τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾶς ἀπολαύων δόξης παρὰ τῷ Δαρείῳ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνος, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, πεπιστευμένος, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν διαβολῆς καὶ κατηγορίας τῶν ἐχθομένων ἐπ' αὐτῷ εὐδοκιμοῦντι παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. ὢν γὰρ καὶ χρημάτων ἐπάνω καὶ παντὸς λήμματος περιορῶν, αἰχίσειν αὐτῷ δοκῶν, κἂν ὑπὲρ ὧν δοθείη καλῶς, τί προσλαβεῖν, οὐδ' ἠντιποιοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, ᾧ, κατεπόντες αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν αἰχύνῃ καὶ διαβολῇ, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσονται. ἐρῶντες οὖν τὸν Δανιήλου, τρὶς τῆς ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τὸν Δαρεῖον ἐλθόντες ἀπήγγειλον αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτῆ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀπῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τις μήτε τοῖς θεοῖς δεόμενος αὐτῶν καὶ εὐχόμενος εἴη· τὸν μέντοιγε αὐτῶν παραβάντα ταύτην τὴν γνώμην, εἰς τὸν τῶν λεόντων ἔκπεσεῖν βόθυνον λάκκον ἀπολέμενον.

ς'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὑ συνιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, οὐδ' ἐπὶ τὸν Δανιήλου ταῦτα κατασκευασαμένους ὑπονοήσας, ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· καὶ κυρώσειν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενος, προτίθησι πρόγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὰ δόξαντα τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι μὴ παραβῆναι τὰ προσάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δὲ φρουτὶς οὐδετισοῦν τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱσάμενος ηὔχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δὲ σατράπαι, τῆς ἀφορμῆς αὐτοῖς ἣν ἐσπούδαζον λαβεῖν ἐπὶ τὸν Δανιήλου παραφανείσης, εὐθὺς ἦκον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς παραβαίνοντος μόνου τὸ Δανιήλου

sexaginta satrapiis praepositi. totidem enim fecit Darius.

5. Cum itaque Danielus in tanto esset honore, et egregio erga se Darii studio vteretur, eique soli, tanquam Dei spiritu afflato, fides in omnibus a rege haberetur, invidia flagrauit. fieri enim solet vt illi inuideant, qui alios intuentur magis quam semetipsos a regibus honorari. Caeterum iis, qui aegre ferebant vt tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi et accusandi occasionem quaerentibus, causas omnes praecidebat. nam cum supra pecuniam esset omniumque munerum contemptor, summae sibi turpitudini esse ducens aliquid accipere, etiam cum pro beneficio honeste daretur, nullam omnino obtrectatoribus suis, quam arriperent, reprehensionis ansam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipsius apud regem delati existimationem minuerent, aliquid ei vt probrum obiiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniuerunt, qua eum e medio tollerent. Itaque cum animaduerterent Danielum ter quotidie Deo supplicare, eis in mentem venit se illum perdendi occasionem inuenisse. Cumque Darium adiissent, ei nunciabant, satrapis eius praefectisque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipsum neque Deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipsorum decretum fecerit, statuerunt vt in leonum specum periturus coniiceretur.

6. Rex autem illorum malitiae ignarus, neque Danielo insidias istiusmodi commento paratas esse suspicatus, ait sibi placere hanc illorum sententiam; pollicitusque se sancitum ire id quod illis fieri visum est, edictum proposuit in publicum quo populo innotescerent quae satrapae decreuerint. Atque alii quidem omnes quiescebant, sibi cauentes ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: sed more suo situs omnium in conspectu Deum orabat. Tum satrapae, occasione sibi oblata quam aduersus Danielum captare modis omnibus studebant, e vestigio regem conueniebant, et accusationem instituebant, quod Danielus contra quam imperassent se-

τὰ προστεταγμένα, μηδενὸς τῶν ἄλλων τολμῶντος προσιέναι τοῖς θηρίοις· καὶ τοῦτ' οὐ δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν καὶ διατήρησιν ὑπὸ τοῦ φθόνου. ἀπὸ γὰρ μείζονος ἢ προσεδόκων εὐνοίας τοῦτο ποιῶν τὸν Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καὶ καταφρονήσαντι τῶν ἐκείνου προσταγμάτων συγγνωμὴν ἑτοίμως νέμειν, καὶ αὐτὸ τοῦτο βασκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, ἐμετεβάλλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥίπτουν δὲ αὐτὸν ἠξίουν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ἐλπίσας δὲ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτόν, καὶ ὑδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν εὐθύμους φέρειν τὰ συμβαίνοντα. καὶ βληθέντος εἰς τὸν λάκκον, σφραγίσας τὸν ἐπὶ τῇ στομίᾳ κείμενον αὐτῇ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἄσιτος τῆς νυκτὸς καὶ ἄϋπνος διῆγεν, ἀγωνιῶν περὶ τοῦ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν δὲ ἀναστὰς ἐπὶ τὸν λάκκον ἦλθε· καὶ σῳζομένην τὴν σφραγῖδα εὑρών, ᾗ σημαίνομενος τὸν λίθον κατελελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τὸν Δανιῆλον, καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. τοῦ δ' ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τῶν θηρίων. οἱ δὲ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανιῆλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, διὰ μὲν τὸ θεῖον καὶ τὴν τούτου πρόνοιαν ὑπ' ἠξίουν αὐτὸν σῴζεσθαι· πεπληρωμένους δὲ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τοῦτ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μισήσας αὐτοὺς τῆς πονηρίας, παραβληθῆναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, παρεθέντων δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Δανιήλου προσέταξεν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ διὰ κόρον αὐτοῖς ἀπροσάξωσιν οἱ λέοντες μάθοι. σαφὲς δὲ ἐγένετο Δαρείῳ, τῶν σατραπῶν παραβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τὸν Δανιῆλον. οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διασπάραττον, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δ' αὐτοὺς ἐγὼ τὸ πεινᾶν οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. δηλη γὰρ καὶ τοῖς ἀλόγοις ἂν αὕτη ζώοις πρὸς τιμωρίαν γένοιτο, τοῦ θεοῦ προαγαγόντος.

lus fecerit, cum nemo alius ausus esset Diis supplicare; idque non pietate eo adducti, sed quod ex inuidia obseruarint illum et animaduerterint quid ageret. Suspicantes etenim Darium id agere vt ob maiorem quam exspectabant beneuolentiam mandati sui contemptori veniam daret, quod ipsum suam in Danielum inuidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, sed postulabant vt iuxta latam legem in leonum specum coniiceretur. At Darius spei plenus, fore vt Deus eum liberaret, et nihil mali a feris pateretur, hortatus est eum vt quicquid accideret aequo ferret animo. cumque in speluncam coniectus esset, rex, signato lapide qui pro ostio erat in ore specus, discessit; totamque eam noctem sine cibo et somno exegit, de Danielo maiorem in modum solicitus. Mane autem diluculo surrexit, et ad specum se contulit: cumque sigillum illaesum inuenisset, quo lapidem obsignatum reliquerat, illo protinus reserato magna voce Danielum clamauit, quaerens an adhuc saluus esset. Qui cum regem audiuisset, dixissetque, se nequaquam laesum esse, rex eum ex ferarum specu iussit extrahi. Inimici vero eius, cum vidissent nihil mali Danielo accidisse, Deo quidem eiusque prouidentiae incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero sagina impletos neque Danielum attigisse neque ad eum accessisse existimantes, id ita factum esse regi dictitabant. At ille, quod eos vtpote summe malignos odio habuerit, multas carnes leonibus obiici iubet, illisque iam saturatis inimicos Danieli in antrum coniici imperauit, vt animaduerteret an ob saturitatem ad eos non accessuri essent. Tum manifestum erat Dario, postquam feris obiecti essent satrapae, Danielum miraculo seruatum esse. Nam leones nemini illorum pepercerunt, sed eos omnes dilacerarunt, quasi valde esurientes et victus inopia laborantes. Eos autem fames, vti arbitror, non irritauit et exacuit, quippe qui paulo ante carne ad satietatem vsque fuerant impleti, sed hominum malitia. nihil enim impedit quin et ipsa, Deo ita volente, etiam bestiis palam fiat ad poenam exsequendam.

ζ'. Διαφθαρέντων οὖν τῶν ἐπιβεβουλευσάντων Δανιήλῳ τοῦτον τὸν τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλην ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τὸν Θεόν, ὃν Δανιὴλος προσεκύνει, καὶ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, καὶ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. ἔσχε δὲ καὶ τὸν Δανιὴλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν Φίλων. ὢν δὲ ἔτως ἐπίσημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης τῆ θεοφιλὴς εἶναι Δανιὴλος, ᾠκοδόμησεν ἐν Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάρι, ὑπερεπέστατόν τε κατασκεύασμα καὶ θαυμασίως πεποιημένον, ἣ μέχρι δεῦρο μὲν ἔστι καὶ σώζεται. τοῖς δ' ὁρῶσι δοκῆ προσφάτως κατεσκευάσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἔκτισε αὐτὴν ἡμέρας ἰσοροπῆ γεγονέναι. ἔτως νεαρὸν αὐτῆς καὶ ἀκμαῖον τὸ κάλλος, καὶ μηδαμῆ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτῳ χρόνῳ. πάσχει γὰρ καὶ τὰ κατασκευάσματα ταύτῃ ἀνθρώποις, καὶ παλαιοῦται, καὶ τὴν ἰσχὺν λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν μαραινόμενα. θάπτουσι δ' ἐν τῇ βάρι τούς τε Μήδων βασιλεῖς, καὶ Περσῶν καὶ Πάρθων, ὅσοι τῷ δεῦρο· καὶ ἐταύτην πεπίστευμένος Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἄξιον δὲ τοίνυν τοῦτο καὶ ὃ μάλιστα θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ παραδόξως ὡς ἑνί τινι τῶν μεγίστων εὐτυχήθη προφητῶν, καὶ παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τιμή τε καὶ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τῷ πλήθους, καὶ τελευτήσας δὲ μνήμην αἰώνιον ἔσχε. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγραψάμενος καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτε Δανιὴλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τῶν προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τῷ πλήθους, Δανιὴλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὔνοιαν ἐπισπᾶσθαι παρὰ πάντων, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ θειότητος παρὰ τοῖς ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. κατέλιπε δὲ γράψας, ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς

7. His itaque hoc modo peremptis qui Danielo insidias struxerant, Darius rex nuncios dimisit per vniuersam regionem, qui iuberent Deum istum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipsum solum verum esse Deum et omnipotentem. Porro Danielum summo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus insignis adeo esset claruſque, praecipue quod Deo charus existimaretur, turrim aedificauit Ecbatanis Mediae, opus elegantissimum et arte mirabili constructum, quae etiamnum quidem manet duratque: spectantibus vero apparet recentis esse structurae, atque illa ipsa die condita qua quisque illam adspexerit. tanta quippe illi est nouitatis species et formae vigor integer, cui nihil decessit tam longo temporis decursu. nam et idem accidit aedificiis quod hominibus, pariterque senescunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marcescat. Moris autem adhuc est vt in turri ista Medorum reges sepeliantur, item Persarum et Parthorum: eiusque custodia sacerdoti Iudaeo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum vsque diem. Conuenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiuerit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam vni e vatum maximis, praeter opinionem prospere cesserunt, et dum viueret honorem et gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot a se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum et alii vates, praedicere solebat, sed et tempus, quo haec euentura erant, praefiniuit: cumque alii vates mala praenunciarent, proptereaque regum et vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum praenuncius, adeo vt ob faustam quidem ominationem sibi omnium beneuolentiam conciliarit; ex euentuum vero certitudine non solum in veridicis, sed et in diuinis habitus fuerit a populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet

προφητείας ἀκριβὲς αὐτῷ καὶ ἀπαράλλακτον ἐποίησε δῆλον. φησὶ γὰρ, "αὐτῷ γινομένῳ ἐν Σύσοις ἐν τῇ μητροπόλει "τῆς Περσίδος, ὡς ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετὰ ἑταίρων "αὐτῷ, σεισμῷ δὲ καὶ κλόνῳ τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένῳ κα- "ταλειφθείη μόνος, φυγόντων τῶν φίλων· καὶ πέσοι μὲν "ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἀψαμέ- "νου αὐτῷ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ τὰ μέλλον- "τα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς γενεάς. "ἀναστάντι δ' αὐτῷ δειχθῆναι κριὸν ἐσήματα μέγαν, τὰ μὲν "ἐκπεφυκότα κέρατα, τελευταῖον δ' αὐτῶν ὑψηλότερον "ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψαι μὲν εἰς τὴν δύσιν, θεάσασθαι "δὲ τράγον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον, συμβῆξαντα τῷ "κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι πλῆξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν "ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πατῆσαι. εἶτα τὸν τράγον ἰδεῖν ἐκ τῦ μετ- "ώπυ μέγιστον ἀναφύντα κέρας, ἔ πλαθέντος ἀναβλασῆ- "σαι τέσσαρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ "αὐτῶν δ' ἀναφεῖν καὶ ἄλλο μικρότερον ἀνέγραψεν· ὃ αὐ- "ξῆσαν, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς, πολεμήσειν "αὐτῷ τὸ ἔθνος, καὶ τὴν πόλιν αἱρήσειν κατὰ κράτος, καὶ "συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέ- "σθαι ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν Σύσοις ὁ Δανιῆλος ἔγραψε· κρῖναι δ' αὐτῷ τὴν ὄψιν τῦ φαντάσματος ἐδήλωσε τὸν Θεὸν ἅτως. "τὸν μὲν κριὸν βασιλείας τὰς Περσῶν καὶ Μήδων ση- "μαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τὺς βασιλεύειν μέλλοντας, "τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τὸν ἔσχατον βασιλέα, τῦτον "δὲ διοίσειν ἁπάντων πλύτῳ τε καὶ δόξῃ. τὸν δὲ τράγον "δηλοῦν, ὡς ἐκ τῶν Ελλήνων τὺς βασιλεύσων ἔσαι, ὃς τῷ Πέρ- "σῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσει τῇ μάχῃ, καὶ παραλήψεται "τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δηλῦσθαι δ' ὑπὸ τῦ μεγάλυ κέρα- "τος τῦ ἐν τῷ μετώπῳ τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ "τὴν τῶν τεσσάρων ἀναβλάσησιν ἐκπεσόντος ἐκείνυ, καὶ τὴν "πρὸς τὰ τέσσαρα κλίματα τῆς γῆς αὐτῶν ἀποστροφὴν ἐκά- "στυ, τὺς διαδόχυς μετὰ τὸν θάνατον τῦ πρώτυ βασιλέως

perſpicere ſummae fidei eſſe eius vaticinia, rataque et immutabilia. Ait enim, "cum forte Suſis eſſet in Perſi-"dos metropoli, quod exiuerit quidem cum ſodalibus "ſuis in planitiem, ſubito vero terrae motu et concuſ-"ſione oborta ſolus fuerit relictus, amicis diffugientibus; "et ipſe quidem in faciem deuolutus in manus ambas "conciderit, a quodam vero apprehenſus, ſimulque ab "eo ſurgere iuſſus, ac videre quae poſt multas aetates "ciuibus eſſent euentura. Cum autem ſurrexiſſet, ſibi "oſtenſum eſſe, retulit, arietem immani magnitudine, "multa quidem cornua enata habentem, poſtremum "vero illorum caeteris excelſius. Deinde ſuſtuliſſe ocu-"los ad occaſum, vidiſſeque hircum inde per aërem de-"latum, qui arietem, vbi cum eo congreſſus erat, eum-"que bis cornibus percuſſerat, humi proſtrauit concul-"cauitque. mox vidiſſe enatum e fronte hirci cornu emi-"nentiſſimum, eoque fracto quatuor ſuccreuiſſe, quatuor "coeli plagas ſpectantia. Ex his vero et aliud minus "exortum eſſe ſcripſit: quod, poſtquam adultum eſſet, "dicebat Deus qui haec illi oſtendebat, bellum genti "ipſius illaturum eſſe, et vrbem vi expugnaturum, tem-"plique ceremonias perturbatum ire, ſacrificiaque inhibi-"turum eſſe per dies mille ducentos et ſexaginta ſex." Haec quidem ſe vidiſſe in planitie iuxta Suſas Danielus ſcripſit: Deum vero ipſi, quid ſibi vellent quae per viſum apparuerant, in hunc modum expoſuiſſe declarabat. "Arietem quidem regna Perſarum et Medorum ſignifi-"care dicebat, cornua vero reges ibi rerum potituros, et "cornu nouiſſimum deſignare regem vltimum, quique "caeteros omnes opibus et gloria ſuperaturus eſſet. Hir-"cum autem indicare, ex Graecis quendam regnaturum "eſſe, qui bis cum Perſa congreſſus victoriam ex acie re-"portabit, omnemque dominatum et principatum in ſe "transferet. Ingenti vero cornu, eoque ex hirci fronte "producto, ſignificari primum regem: quatuorque cor-"nubus, illo cadente, enatis, quae ad quatuor terrae par-"tes reſpexerunt, primi regis poſt mortem eius ſuccesio-

"ἐμφανίζεσθαι, καὶ διαμερισμὸν εἰς αὐτὰς τῆς βασιλείας,
"ὅτε δὲ παῖδας αὐτῶ τότες ὄντας ὅτε συγγενεῖς, πολλοῖς
"ἔτεσιν ἄρξειν τῆς οἰκουμένης. γενέσθαι δ' ἐκ τούτων τινὰ βα-
"σιλέα, τὸν ἐκπολεμήσοντα τό, τε ἔθνος καὶ τὰς νόμους αὐ-
"τῶν, καὶ τὴν κατ' αὐτὰς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ συ-
"λήσοντα τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας ἐπ' ἔτη τρία κωλύσοντα
"ἐπιτελεσθῆναι." καὶ δὴ ταῦτα ἡμῶν συνέβη τῷ ἔθνει πα-
θόντων ὑπ' Αντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς εἶδεν ὁ Δανιήλος,
καὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γενησόμενα. τὸν
αὐτὸν δὲ τρόπον Δανιήλος καὶ περὶ τῆς τῶν Ρωμαίων ἡγεμο-
νίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθήσεται. ταῦτα
πάντα ἐκεῖνος, Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συγγράψας κατέλεε-
ψεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ τὰ συμβαίνοντα σκο-
ποῦντας θαυμάζειν ἐπὶ τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμῇ τὸν Δανιήλον· καὶ τοὺς Ἐπικυρείους ἐκ τούτων εὑρίσκειν πεπλανημένους, οἳ τὴν τε πρόνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ τὸν Θεὸν ἀπαξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τῶν πραγμάτων, οὐδ' ὑπὸ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου πρὸς διαμονὴν τῶν ὅλων οὐσίας κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δ' ἡνιόχου καὶ φρουροῦντος τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. ὃς εἰ τοῦτον ἀπροσάτητος ἦν τὸν τρόπον, καθάπερ καὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν κατα-δυομένας ὁρῶμεν ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ καὶ τὰ ἅρματα περιτρεπόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, συντριβεὶς ἂν ἀπὸ τῆς ἀπροσάτου φορᾶς ἀπολώλει καὶ διεφθείρετο. τοῖς γὰρ προειρημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσί μοι σφόδρα τῆς ἀληθοῦς δόξης διαμαρτάνειν, οἱ τῷ Θεῷ μηδεμίαν εἶναι περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι πρόνοιαν. εἰ γὰρ ἦν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, εἰ συνέβαινεν αὐτοματισμῷ τινι τὸν κόσμον διάγειν, πάντα ἐωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ ἀνέγνων, οὕτως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βουλήσεται περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἐχέτω τὴν ἑτερογνωμοσύνην.

"res ostendi, regnique inter eos partitionem, illosque, "vtpote nec liberos ipsius nec cognatos, multis annis orbis "terrarum imperium habituros. Porro ex his regem "quendam exoriturum esse, qui et Iudaeorum gentem et "leges expugnabit, formamque institutae iuxta has reipu- "blicae euertet, et templum diripiet, perque triennium "sacra fieri prohibebit." Et sane factum est vt haec ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, et multis ante annis quae ventura erant scriptis mandauerat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem genti nostrae illaturos esse. Ista omnia, a Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: vt qui ea legerint, et euentus perspexerint, Danielum mirentur ob tam insignem honorem illi a Deo habitum; et Epicureos magno in errore versari deprehendant, qui prouidentiam e vita eiiciunt, et a Deo res humanas curari non existimant, nec omnia a natura beata et immortali (ad vniuersitatis rerum perennitatem) regi et administrari volunt, sed sine rectore et curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant praeside careret, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis et fluctibus obrui, currusque aurigis destitutos percelli, temerario sane motu labefactatus concideret periretque. Cumque ista praedicta fuerint a Danielo, videntur mihi a vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis eius euentus respondisse conspiceremus, si omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de istis scripsi: sin vero cuiquam libuerit aliter de iisdem sentire, illi per me licebit diuersam opinionem sequi et tueri.